

ALGEMEEN VLAAMSCH
IDIOTICON,

LITCEGEVEN,

OP LAST VAN HET TAAL- EN LETTERLIEVEND GENOOTSCHAP

MET TIJD EN VLIJT,

EN BEWERKT DOOR

L. W. SCHUERMANS,

PASTOOR VAN WILTSELE.

Proost der Raderijkkamer, *Het Kersouwken*, lid van *Met Tijd en Vlijt*, van de Maatschappij
der Nederlandsche letterkunde te Leiden, en de Zuid-Nederlandsche
Maatschappij van Taalkunde te Mechelen,

MET BEHULP VAN

VERSCHIEDENE TAALMINNAARS VAN ZUID-NEDERLAND.

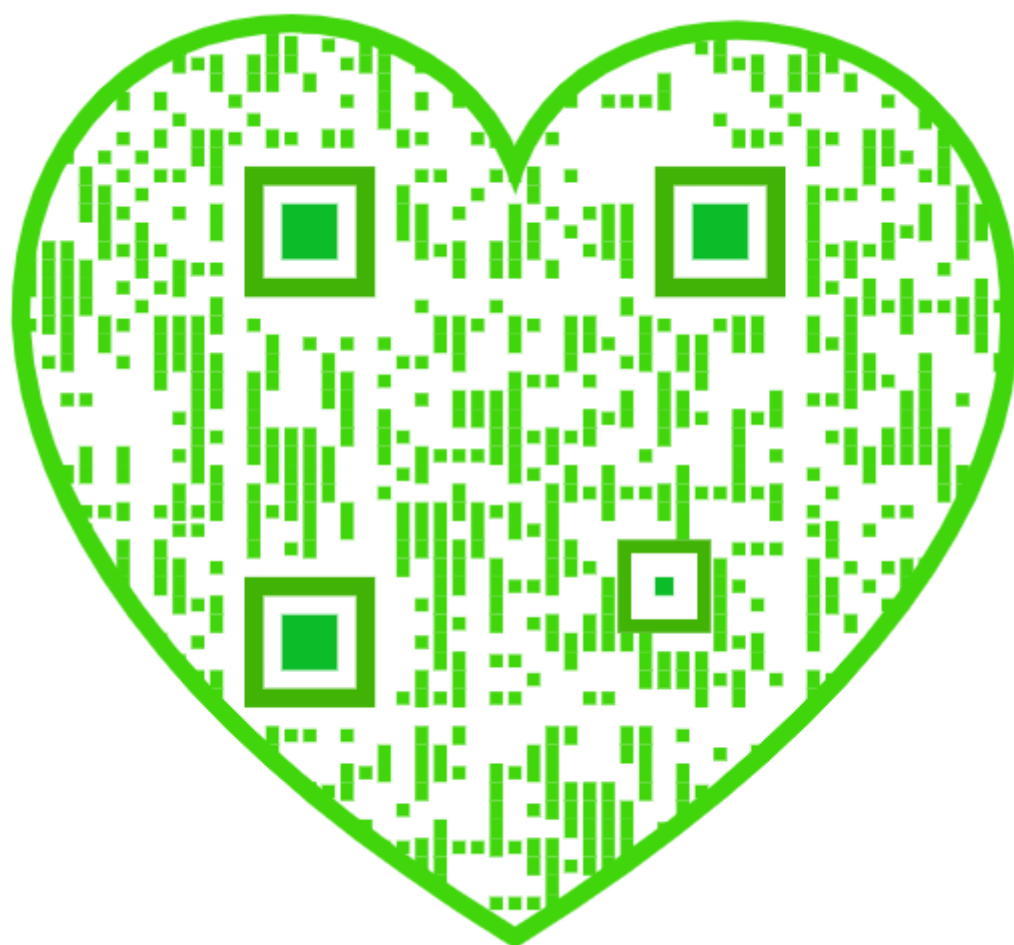
A - N

LEUVEN.

BIJ DE GEBROEDERS VANLINTHOUT,

DRUKERS DER HOOGESCHOOL.

1865-1870

ALGEMEEN VLAAMSCH
IDIOTICON.

ALGEMEEN VLAAMSCH
IDIOTICON,

UITGEGEVEN,

OP LAST VAN HET TAAL- EN LETTERLIEVEND GENOOTSCHAP

MET TIJD EN VLIJT,

EN BEWERKT DOOR

L. W. SCHUERMANS.

PASTOOR VAN WILTSELE,

Proost der Rederijkkamer, *Het Kersouwken*, lid van *Met Tijd en Vlijt*, van de Maatschappij
der Nederlandsche letterkunde te Leiden, en de Zuid-Nederlandsche
Maatschappij van Taalkunde te Mechelen,

MET BEHULP VAN

VERSCHEIDENE TAALMINNAARS VAN ZUID-NEDERLAND.

LEUVEN,
BIJ DE GEBROEDERS VANLINTHOUT,

DRUKKERS DER HOOGESCHOOL.

—
1865-1870

Wettelijk Depot 1984/3470/20.

ISBN 2 delen 90-6909-004-X

© 1984 by Uitgeverij Flandria Nostra, Kortemarkstraat 20, 8100
Torhout, (België)

OPGEDRAGEN

AAN DE REDACTIE VAN HET

WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL

VERTEGENWOORDIGD DOOR DE GELEERDE HEEREN

Dr A. DE VRIES EN Dr L. A. TE WINKEL

BUITENLEDEN VAN HET

GENOOTSCHAP

BIJ DIT FACSIMILE ...

Toen in 1865 het "Algemeen Vlaamsch Idioticon" in afleveringen begon te verschijnen, beschikten wij in het Nederlandse taalgebied nog niet over een Nederlands verklarend woordenboek dat algemeen aanzien genoot. Wel kenden onze Noorderburen sedert 1811 het "Taalkundig Nederduitsch Woordenboek" van Pieter Weiland, maar dit was een bij uitstek Noordnederlands initiatief geweest, teruggaande op 18e-eeuwse woordenlijsten, zonder twijfel verouderd, en dat nog slechts zeer gedeeltelijk in de behoefte van de (vooral Noordnederlandse) taalgebruiker kon voorzien.

De Vlaamse en Hollandse vertaalwoordenboeken, toen reeds vrij talrijk, waren uiteraard ook maar een gebrekkig hulpmiddel voor de taalgebruiker die zijn kennis van de "moedertaal" wenste te controleren, of die een gestandaardiseerde Nederlandse schrijftaal nastreefde. (1)

Zowel in Noord als in Zuid gingen nochtans sedert tientallen jaren stemmen op om, hetzij in samenwerking, hetzij ieder voor zich, een algemeen Nederlands woordenboek op te stellen, dat de woordenschat a.h.w. eens en voor goed voor alle burgers van de grote "Dietse stam" zou vastleggen.

Ook het Algemeen Vlaamsch Idioticon van de Brabantse priester en parochiegeestelijke Lodewijk Willem Schuermans (2) voorzag niet in die behoefte, want het was (slechts...) de bundeling van het volkse taaleigen van ieder van onze Vlaamse provincies of gewesten, een zgn. idioticon. Wel hing het ontstaan van dit idioticon zeer nauw samen met die alom gevoelde behoefte aan een Nederlands woordenboek, en het was zelfs bedweld als aanbreng van bouwstoffen hiervoor..

Enige verduidelijking nopens dit ontstaan is hier toch wel op zijn plaats. Voor nadere bijzonderheden verwijzen wij naar de voorwoorden -drie in getal! - van pastoor Schuermans zelf, die de voorgeschiedenis van het boek schetst in het minder omvangrijke kader van het genootschap "Met Tijd en Vlijt". Ook de korte bibliografische lijst, die wij in voetnoot vermelden, zal de geïnteresseerde verder van nut zijn.

In het jaar 1849, toen de Belgische staat nog geen 20 jaar oud was, werd te Gent het eerste Taal- en Letterkundig Congres gehouden, dat Vlamingen en Nederlanders ter verbroedering weer bijeenbracht. De plaats voor dit eerste Congres werd bewust gekozen : Gent was immers de stad van de Pacificatie, de stad waar in 1576 Noord en Zuid elkaar de hand hadden gereikt in de strijd tegen Spanje. Nu was één der thema's van dit Congres het probleem van een Nederlands "volledig taalkundig woordenboek", dat zowel voor het Noorden als voor het Zuiden aanvaardbaar zou zijn. Immers, de toen al bij onze Noorderburen vrij algemeen ontwikkelde Nederlandse standaardtaal lag de Vlaming niet, noch bij het spreken, noch bij het schrijven, en meer dan eens werd in die jaren (net als in de tijd van Jan Frans Willems) de vraag gesteld, of het Nederlands en het Vlaams wel één en dezelfde taal waren. Een en ander resulteerde aldus in het initiatief voor het W.N.T., of Woordenboek der Nederlandse Taal (3). Na heel wat geharrewar in verband met de eis van de Vlamingen tot een billijke vertegenwoordiging van het Zuidnederlands taaleigen, werden op het Brussels Congres van 1851 de meeste tegenstellingen toch bijgelegd, en kon de eigenlijke redactie plechtig worden benoemd. Deze bestond uit de Nederlanders Prof. de Vries en de autodidact te Winkel, en de Vlaming Jan-Baptist David, die professor was te Leuven in de Nederlandse letterkunde en vaderlandse geschiedenis.

Kort na dit Congres stuurde de Redactie aan een tachtigtal Noord- en Zuidnederlandse taal- en letterkundigen een rondschrijven, waarin ze werden opgeroepen om het hunne bij te dragen tot de samenstelling van dit woordenboek. Dit kon "op tweeërlei wijze worden tot stand gebracht : a. door het maken van uittreksels uit de voornaamste vaderlandsche dichters en prozaschrijvers; en b. door het bijeenbrengen van kunstwoorden tot allerlei takken van nering en hantering, van wetenschap en bedrijf, betreffende."

Helaas, met de medewerking van de Vlamingen aan het verzamelen van bouwstoffen ging het aanvankelijk ellendig, en ook later zou dat nauwelijks beter worden. Was het, omdat David van de Nederlanders niet had kunnen bekomen, dat ook zgn. "provincialismen" in het woordmateriaal werden opgenomen ? Was het, omdat onze Vlaamse lettervruchten van de laatste 200 jaar, naar het oordeel van de aangezochte medewerkers, aan een zodanige bloedarmoede leden dat het Zuidnederlands wel moest onvolwaardig vertegenwoordigd zijn in dit woordenboek ? Of was het, omdat men bij ons oordeelde dat de lexicografische roeping van David (overigens tegelijk historicus) niet kon opwegen tegen die van zijn twee Hollandse collega's, wier filologische voorsprong onmiskenbaar was ? Hoe dan ook,

in 1859 meende Jan David, die reeds veel eerder het grote belang van de Vlaamse volkstaal had verdedigd, het over een andere boeg te moeten gooien. Als voorzitter van het Leuvense studentengenootschap "Met Tijd en Vlijt" nam hij een initiatief dat Vlaanderen's beste krachten gedurende een zekere tijd in vuur en vlam zou zetten voor de "schone Vlaamse taal". De vereniging stuurde hetzelfde jaar nog aan alle taal-minnaren van iedere Noordbelgische provincie of gewest een uitnodiging om "in prijskamp" lijsten op te stellen van alle dialectische woorden en uitdrukkingen die zij kenden of die hun ter ore kwamen, en "die niet reeds in de bestaande woordenboeken waren opgenomen". (14) De idee was dus duidelijk een "Vlaams" woordenboek op te stellen. Bijkomend leefde - zeker bij figuren als David en Schuermans (15), maar ook bij de velen die aan het Idioticon onrechtstreeks hebben meegewerkt - de gedachte om de redactie van het W.N.T. het Vlaamse aandeel in het woordmateriaal te bezorgen. Het enthousiasme waarmee men nu overal aan het werk toog, was in ieder geval onmiskenbaar (16). In 1861 was de oogst dan ook volledig binnen en "den 12den van Bloemaand", zo vertelt Schuermans ons, werden de prijzen voor de meest waardevolle bijdragen toegekend. (17)

Aanvankelijk was het de bedoeling dat Kan. David zou zorgen voor het eigenlijke compilatiewerk van dit "Algemeen Vlaamsch Idioticon". Maar er kwam weer een kink in de kabel: de gezondheid van deze voorheen zo doordrijvende en wilskrachtige promotor van ons Vlaams cultureel patrimonium, bleek ernstig aangetast. Een ander monnikenwerk, nl. zijn "Vaderlandse Historie", waaraan hij sedert jaren had gewerkt, zou overigens onvoltooid blijven.

Men leze het verdere - haast treurig te noemen - verhaal van dit Idioticon bij Schuermans zelf. Tot driemaal toe verklaart deze in zijn "Voorwoorden" waarom hij ten langen laatste zélf de wat aarzelande hand aan de ploeg sloeg, "ondanks (zijn) amptsbezigheden, (zijn) krankheid en onbekwaamheid" (sic). Schuermans, die òók een lijst woorden voor de wedstrijd had ingezonden, was (inderdaad) geen feniks zoals David of Stallaert. Maar toch had deze 44-jarige Leuvense kapelaan reeds verscheidene publikaties op zijn naam staan, en was hij sedert jaren lid van de bijzonderste taal- en letterkundige genootschappen van die tijd. (18) In 1870, na ongeveer 5 jaar aanhoudend labuur, kon hij reeds de laatste aflevering van het woordenboek ter perse leggen. Dit "palet van Vlaamse dialecten" - want zo kan men dit boek het best omschrijven - werd (natuurlijk) opgedragen aan de Nederlandse filologen de Vries en te Winkel. Want zij waren de bijzonderste redacteurs van het ondertussen zéér langademig geworden W.N.T. (19).

Het boek werd, in zijn tijd en ook later nog, te licht

bevonden. Reeds in zijn brieven uit de jaren 1865-1870 klaagt pastoor Schuermans er meer dan eens over, hoeveel moeite het hem kost, om wat inschrijvingen bijeen te krijgen. Wel kent het staatsbestuur hem een vrij behoorlijke subsidie toe, en ook zijn de prominenten vrij goed vertegenwoordigd op de lijst van intekenaars. Maar andere feiten tonen aan, dat over het boek maar min werd geoordeeld. In 1888, bijvoorbeeld, ontstond in de schoot van de toen pas opgerichte Koninklijke Vlaamse Academie het initiatief voor een "Algemeen Zuid-Nederlands Idioticon". Wat toch laat vermoeden dat men niet tevreden was met Schuermans' prestatie (10). Dit plan werd evenwel nooit verwezenlijkt. In 1908 kreeg het opnieuw vorm, nu binnen de Zuidnederlandse Maatschappij voor Taalkunde. Maar ook hier bleek het slechts een kortstondige droom. Van de "Leuvense Bijdragen" ging in 1923 nog eens diezelfde idee uit, maar weer zonder enig tastbaar resultaat. En wij zouden nog andere pogingen kunnen vermelden, die eveneens schipbreuk hebben geleden. Tegenstrijdige situatie dus, die de figuur en het werk van Schuermans alleen maar eer aandoet !

Toch geven wij het grief toe : het Idioticon van 1870- niet echter het juist zeer voortreffelijke Bijvoegsel uit 1883 - bevat inderdaad nogal wat onnauwkeurigheden, en ook zijn de formuleringen vaak zonder meer slordig of onduidelijk. (Terloops : ter wille van gebreken van die aard kan het boek beter door een gevormd publiek worden geraadpleegd !) Ook de etymologische verklaringen, die de samensteller mordicus wilde inlassen, blijken keer op keer te gewaagd. Verder twijfelt het werk, inderdaad, van geen "wetenschappelijke" aanpak, aangezien Schuermans onmogelijk de juistheid van de hem overgemaakte gegevens persoonlijk kon toetsen : het geografische gebied was daartoe te uitgestrekt, en de stof te uitgebreid. Evenmin stond bij de samensteller een duidelijke aardrijkskundige scheiding der verschillende dialecten van het bewerkte gebied voor ogen. Verder licht de tijdruimte van 5 jaar, waarin dit woordenboek tot stand gekomen is, inderdaad te kort, voor een opdracht als deze. En zo zou men misschien kunnen doorgaan, met gebreken van het boek, die in het verleden tot in den treure naar voren werden geschoven, nog eens te herhalen. Edoch ... naar aanleiding van deze herdruk, meer dan een eeuw later, wensen wij nu eens heel anders over dit "stiefkind" te oordelen !

Voreerst : in dit dialectwoordenboek ligt een ontzaglijke brok Vlaams erfgoed voor het grijpen. Het Vlaamse, volkse taal-leven, zoals het in de vorige eeuw uit de mond onzer voorouders vloeide, in al zijn schakeringen, in zijn bonte verscheidenheid ook, met zijn verrassende gelijkenissen soms, dit mozaïek van Vlaams taaleigen zoals het zich honderden jaren lang

had gehandhaafd, zonder nivellering door onderwijs of verkeer, het vond alleen hier, in deze vorm, zijn schriftelijke neerslag. Meer dan een eeuw later, anno 1985, is misschien de twee derde, mogelijk de drie vierde van deze kostbare collectie uit de "spraak" verdrongen. En het laatste derde of vierde deel wordt eveneens met de ondergang bedreigd. Welnu, het lijkt ons wenselijk, dit te redden.

Tweede bedenking. Hier treffen wij vele honderden pittoreske woorden en uitdrukkingen, grammaticale vormen en andere taalverschijnselen aan, waarvan de uitleg onmisbaar is voor het verstaan van onze oude Vlaamse auteurs.

Ten derde. Ook voor de vergelijkende studie van de Germaanse dialecten kan Schuermans nog van groot nut zijn. De bladzijden in dit woordenboek zijn legio, waar men een of andere oude Germaanse wortel aantreft, onbestaande geworden in ons hedendaags algemeen Nederlands, terwijl dit woord in een andere Germaanse taal al zijn jeugd en vitaliteit bewaard heeft. Ten vierde. Heemkundigen en folkloristen zullen in dit woordenboek een "Pactolus" aantreffen - een goudrivier dus - die maar liefst 5 provincies tegelijk tot stroomgebied heeft. Het belang van een lexicon als dit voor de kennis van de leefgewoonten der vroegere generaties kan niet genoeg onderstreept worden.

Vijfde bedenking. Schuermans is zeker geen meesterwerk. Maar realiseert men zich daarbij wel, dat dit woordenboek door geen enkel gelijkaardig werk werd voorafgegaan? Dat Schuermans' idioticon pionierswerk was, in een tijd dat dialectstudie nog nergens in Europa tot een wetenschappelijk bedrijf was geëvolueerd?

Ten zesde. Wij maken tot slot onze kleine overweging met betrekking tot het Algemeen Nederlands van nu. Het is een feit, dat geen enkel van de woordenboeken, die tegenwoordig courant gebruikt worden, zijn kolommen verrijkt heeft met de mooiste woorden en meest beeldende uitdrukkingen uit Schuermans' prachtige verzameling (11). Vlaanderen heeft, zo lijkt het ons toch, in de vorige eeuw een kans gemist. De kans om naar voor te treden met een eigen taal-gelaat, dat op het idioom van de (weliswaar verder geëvolueerde) Nederlanders zijn onuitwisbare stempel had kunnen drukken. (12). Het is (ondermeer...) door onze taalkundige en lexicografische onrijpheid dat Schuermans' aanzienlijke verzameling verboden vrucht is gebleven. De klok achteruit willen zetten, is volkomen zinloos. De Nederlandse taal is immers wat zij geworden is: een volwaardige, ja rijke cultuurtaal, die communicatiemiddel is voor niet minder dan 20 miljoen mensen, levend aan deze en aan de andere zijde van de Moerdijk. Ook al is het voorrecht, deze taal in alle omstandigheden des levens met zuiver en uitbundigheid, met pit en kruim te hanteren, niet helemaal de Vlaming zijn deel.

Maar hoe dan ook, wij zeggen het met nadruk, de bedoeling van deze reprint kan geenszins zijn, afbreuk te doen aan het Algemeen "Beschaafd" Nederlands, nu het zijn lange emanciperende weg op Vlaamse bodem heeft afgelegd. De bedoeling van deze herdruk is wél, eindelijk aan de wensen van een steeds groter wordende schare dialect-geïnteresseerden te voldoen, en dit dialecticon, sedert generaties praktisch onvindbaar, weer in ieders bereik te brengen. Ten opzichte van zijn samensteller, Lodewijk Schuermans, wege deze facsimile-uitgave een welkom eerherstel, ja, een "daad van eenvoudige rechtvaardigheid".

Wij eindigen met het gezagvolle woord van Prof. Grootaers, één van Vlaanderens meest verdienstelijke dialectologen, die ongeveer een halve eeuw geleden schreef: "Niettegenstaande het weinig wetenschappelijke van Schuermans' standpunt en werkwijze, heeft zijn boek uitstekende diensten bewezen, en zal dit blijven doen zolang er geen modern Zuid-Nederlands Dialectwoordenboek tot stand is gekomen". (13)

Dit soort dialectwoordenboek, de loffelijkste pogingen ten spijt (14), wacht op heden nog steeds op zijn realisatie.

Johan Kestelier

Februari 1985.

- (1) In 1864 kwam in Nederland nog het handwoordenboek van de gebroeders Calisch de verouderde Weiland vervangen of completeren. Het betrof hier evenwel geen echt oorspronkelijke inventaris van de toenmalige (Noord-)Nederlandse woordenschat, want het boek was voor een groot deel gebaseerd op Nederlands-Franse woordenboeken uit de 18e eeuw.
- (2) Lodewijk Willem Schuermans werd geboren te Kampenhout in 1821, en overleed als pastoor te Wilsele in 1891. Zijn interesse voor de eigen taal dateert uit zijn seminariejaren, in een tijdperk dat alle onderwijs in ons land volledig in het Frans gebeurde. In 1842 was hij medestichter van de (heropgerichte) rederijderskamer "Het Kersouwken", en in 1875 van het Davidsfonds. Als pastoor te Wilsele (vanaf 1868) ontmoette Schuermans regelmatig Vlaamsgezinde studenten uit het naburige Leuven, o.m. Pol de Mont en Albrecht Rodenbach. In 1887 werd hij lid van de pas opgerichte Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, de eerste officiële instelling, die in België de belangen van de Nederlandse taal- en letterkunde zou verdedigen. (Voor verdere biografische gegevens, zie: E. van Even, "Lodewijk Willem Schuermans", in Jaarboek van de Kon. Vl. Ac. voor Taal- en Letterkunde, 1893, blz. 80-95)
- (3) De werkzaamheden voor het "Woordenboek der Nederlandse Taal" namen een aanvang in 1852, maar de eerste aflevering verscheen

pas 12 jaar later, en het eerste deel (hetzij ca. de helft van de letter A) werd slechts in 1882 voltooid. Dit grootste woordenboek dat ooit in de Nederlanden werd opgezet - en dat op heden nog steeds niet voltooid is - was aanvankelijk niet bedoeld om de "cyclopische" afmetingen aan te nemen, die het nu heeft. Het is namelijk een sterk historisch gericht, volledig taalkundig woordenboek geworden, dat vele duizenden bladzijden omvat, over een 20-tal volumes gespreid, en dat dan ook zelden in privé-bezit wordt aangetroffen. Hetgeen de Leidse hoogleraar Matthias de Vries oorspronkelijk voor ogen had gestaan, was (gewoon ...) een "woordenboek van het literair verzorgde Nederlands van de 19e eeuw". (Voor méér gegevens over het W.N.T. verwijzen wij naar F. de Tollenaere, "De lexicografie in de 19e en 20e eeuw" in : D.M. Bakker en G.R.W. Dibbets, "Geschiedenis van de Nederlandse Taalkunde", Den Bosch, 1977)

- (4) Het nog zeer volledige archief van dit Genootschap, bewaard in de Leuvense universiteitsbibliotheek, is tijdens de Tweede Wereldoorlog voor het grootste deel verbrand. Voor gegevens over Met Tijd en Vlijt voor deze inleiding beschikten wij over :
- 1) de drie voorwoorden van Schuermans
 - 2) Lode Wils : "Kanunnik Jan David en de Vlaamse Beweging van zijn tijd", Leuven, 1957 (vooral hoofdstuk VII)
 - 3) Het (huidig) archief van de K.U.L., dat echter alleen nog over enkele weinig interessante fragmenten (vnl. rekeningen) beschikt
 - 4) L. Van Puyvelde, "Bijdrage tot de Geschiedenis van Met Tijd en Vlijt", in "Dietsche Warande en Belfort", 1905, blz. 112-121.
- Documentatie die uitsluitend over het Algemeen Vlaamsch Idioticon of over zijn samensteller handelt, is eveneens zeer schaars:
- a) de Kon. Vl. Acad. voor Taal- en Letterkunde, namelijk nr 13 van de Verzameling Brieven, alsook enkele artikels in de "Verslagen en Mededelingen" (zie verder)
 - b) het Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven (vnl. briefwisseling van Schuermans)
 - c) J.H. van Dale, "Losse aantekeningen op het Algemeen Vlaamsch Idioticon", De Toekomst, jaargangen 1868 en 1870
 - d) drie krantenknipsels en een prospectus i.v.m. het Idioticon of zijn Bijvoegsel, aangetroffen tussen de brieven aan Schuermans (nr 13 van de Brievenverzameling, Kon. Vl. Acad.)
 - e) Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, Tielt, 1973-1975, s.v. Schuermans
 - f) Biographie Nationale, Brussel, 1914-1920, Tome XXII, kolommen 62-66
 - g) Bibliographie Nationale. Dictionnaire des écrivains belges et catalogue de leurs publications 1830-1880, Bruxelles, 1897
 - h) Revue Catholique, Louvain, Tome XI, 1874, blz. 449-450.
- (5) Dat die idee bij David levendig was, blijkt duidelijk uit zijn brief d.d. 1 mei 1865 aan de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken, waarin hij om een subsidie voor het Idioticon verzoekt. In deze brief, die uitgaat van het Genootschap "Met Tijd en Vlijt", maar door zijn voorzitter David werd opgesteld, heeft hij het o.m. over "(het) groot belang van dit werk voor onze dierbare moedertaal (...)alzo voor het Woordenboek der Nederlandse Taal, wier schrandere redactie al het goede wat het Vlaamsch Idioticon bevat zal opnemen". (nr 13 van de Verzameling Brieven, Kon. Vl. Acad.)
- Het belang van de gewestelijke woordenschat voor de rijkdom

van onze Vlaamse taal in het bijzonder, en voor het Nederlands in het algemeen, had David overigens reeds 15 jaar voorheen tegenover het Hollands publiek verdedigd. Op het 2e Taalcongres te Amsterdam in 1850 had hij namelijk gesproken over de noodzakelijkheid "om afzonderlyke lystten van gewestwoorden en eigenaardige uitdrukkingen samen te stellen; daar soortgelyke verzamelingen hoogst nuttig zouden zyn tot het verveerdigen van het Algemeen Woordenboek der Nederlandsche Taal dat men ging bewerken" (Citaat, door Dr. C. de Baere aangehaald in zijn artikel "Het Algemeen Vlaamsch Idioticon van L. W. Schuermans. Tijdgenoten getuigen", in "Versl. & Meded. van de Kon. Vl. Acad.", 1959, blz. 237-250). Wat Schuermans' verwachtingen t.o.v. het W.N.T. betreft, deze blijken voldoende uit zijn "opdracht" bij de editie van 1870, opdracht die hij in de uitgave van het Bijvoegsel uit 1883 nog eens explicieter formuleert.

- (6) Lode Wils, o.c. blz. 291 (hoofdstuk X, dat o.m. handelt over Davids redacteurschap bij het W.N.T.), heeft het over die opvallende tegenstelling tussen de actieve medewerking die Sleenckx en van de Velde ondervonden voor hun Nederduits-Frans Woordenboek, en die ook "Met Tijd en Vlijt" mocht ontvangen voor het Vlaams Idioticon, en anderzijds de lusteloosheid waarvan de medewerkers aan het Nederlandse woordenboek blijk gaven. "De flaminganten betuigden graag hun Nederlandsgezindheid, maar voelden blijkbaar veel meer Vlaams", besluit hij. (I.v.m. die Vlaamse "lusteloosheid", zie verder ook : C. de Baere, "Enkele Vlaamse bladzijden uit de wordingsgeschiedenis van het Woordenboek der Nederlandsche Taal", V.M.K.V.A., 1960, blz. 499-507).
- (7) Wij hebben hier het ontstaan van het Idioticon (hoofdzakelijk verklaard uit de wordingsgeschiedenis van het W.N.T., m.a.w. wij plaatsten het in een groot-Nederlandse context. Anderen zullen Schuermans' woordenboek zien als een soort laat-romantische uiting van zelfbevestiging t.o.v. de Walen en de verfransende staat. De twee benaderingen vullen elkaar natuurlijk perfect aan.
- (8) Publikaties van taal- of letterkundige aard waren : "Eenparigheid in de spelling onzer nederduitsche tael", Leuven, 1862; "Nicolaes van Winghe en de vlaemsche bybelvertaling", Leuven, 1863; "Belgen, zijt aen uwe vlaemsche taal gehecht uit liefde voor 's vaderlands onafhankelijkheid", Leuven, 1864; "Vlaemsche schryvers der oude Hoogeschool van Loven", Leuven, 1865; andere uitgaven betroffen religieuze of historische onderwerpen.
- (9) Het eerste deel van het W.N.T. verscheen pas in 1882. Die trage gang van zaken wekte zowel in Nederland als in België nogal wat kritiek en spotlust op. In 1865 reeds schreef Gezelle : "'t Is waar, als wij tijd van leven hebben, zoo zullen wij, binnen 250 jaar of zoo, een volledigen Nederlandschen woordenboek hebben ... Maar wacht daarachter!" (Gezellekroniek 3, 1965, blz. 118)
- (10) Dit feit wordt door Dr. C. de Baere aangestipt in het reeds vernoemde artikel "Het Algemeen Vlaamsch Idioticon van L.W. Schuermans". Maar hij voegt er een bedenking van Prof. Pauwels

aan toe, volgens wie dit nieuwe "Algemeen Zuid-Nederlandsch Idioticon" eigenlijk bedoeld was als een soort vergelijkende spraakkunst van de Zuidnederlandse dialecten. De gevoerde argumentatie lijkt evenwel niet zeer overtuigend.

- (11) Wij verwijzen in dit verband naar de jongste editie van van Dales Groot Woordenboek (Elfde herziene druk, 1984). Niettegenstaande de lofwaaardige tolerantie dit dit woordenboek meer en meer kenmerkt (dank zij de Vlaamse vertegenwoordiging in de redactie !) wordt men er toch nog voortdurend geconfronteerd met de ietwat stigmatiserende toevoegingen "gewestelijk" en "belgicisme", en dit voor een zeer groot aantal woorden die in Vlaanderen courant in gebruik zijn. Verder zijn woorden en uitdrukkingen, die in Schuermans' Algemeen Vlaamsch Idioticon voorkomen, zelden of nooit opgenomen in dit door Vlamingen zowel als door Nederlanders meest geraadpleegde woordenboek. Maar, nu het gigantische W.N.T. bijna geheel verschenen is, lijkt ons de meest schrijnende vaststelling wel de quasi totale afwezigheid van de naam Schuermans in zijn kolommen, en dit geldt zowel voor de oudste afleveringen (o.l.v. de Vries), als voor de meest recente. Wel worden er nogal wat woorden in gehonoreerd die in latere, meer lokale idiotica waren verschenen. Dat deze duidelijk óók "provincialismen" bevatten, schijnt geen bezwaar geweest te zijn. Deze afwijzende houding van het W.N.T. - een "oud zeer" dat natuurlijk dateert uit de tijd van de eerste Taal- en Letterkundige Congressen - staat wel in felle tegenstelling tot Gezelles manifeste waardering voor het Idioticon. Toen hij tussen 1881 en 1895 zijn verzameling Westvlaamse dialectwoorden te boek stelde in "Loquela", citeerde hij wél, en overvloedig, uit het werk van zijn confrater.
- (12) Figuren als Leonard De Bo, indien ze in ons land talrijker geweest waren, en zich voor hun studie-object niet tot één provincie beperkt hadden, gingen beslist deze Vlaamse ontoereikendheid t.o.v. de Nederlanders kunnen verhelpen. De Bo's "Westvlaams Idioticon" (de jongste jaren verscheidene malen anastatisch herdrukt) is een meesterwerk van dialectkunde en lexicografie, waarvan men in binnen- noch buitenland de weerga kan vinden.
- (13) Zie "Handleiding bij het Noord-en Zuid-Nederlands Dialectonderzoek", L. Grootaers en G. Kloeke, 's Gravenhage, 1926, blz. 32.
- (14) Wij hebben er in deze inleiding bewust van afgezien, een geschiedenis te schetsen van de dialectkunde der voorbije 120 jaar. Omdat wij bij de buitenstaander niet de indruk willen wekken, als zou er op het gebied van de dialectstudie bij ons nauwelijks iets gepresteerd zijn, citeren wij tot slot de twee belangrijkste handboeken, die de dialectologie in haar ontplooiing sedert vorige eeuw ten volle recht laten wedervaren, en die tevens een overzicht bieden van de in Nederland of Vlaanderen verschenen (meer lokale) dialectwoordenboeken : 1. A. Weijnen, "Nederlandse Dialectkunde", Assen 1966 2. J. Goossens, "Inleiding tot de Nederlandse Dialectologie", Groningen, 1977.

VERKLARING VAN EENIGE VERKORTINGEN.

Antw.	Antwerpen.	Kil.	Kiliaan, <i>Etymologicum Teuto-nicæ linguæ.</i>
b.	bedrijvend.	Kl. Br.	Klein Brabant, dat zijn de om-streken van Willebroek, Puers en St-Amands.
bed.	beduidt.	l.	land, of latijn.
bet.	beteekent.	lat.	latijn.
bijv.	bijvoegelijk naamwoord.	Leuv.	Leuven en omstreken.
bijw.	bijwoord.	Limb.	Limburg, overal Hollandsch Limburg.
Bild.	Bilderdijs <i>Verklarende ge-slachtlijst der Nederl. zelf-standige naamwoorden.</i>	m.	mannelijk geslacht.
Br. Brab.	Brabant, waarmede wij soms ook het westelijk deel der provincie Antw. verstaan.	Meyer,	<i>Woordenschat</i> , 3 ^e deel.
d. i.	dat is.	mv.	meervoud.
Delf.	Delfterrie, <i>Analogies des lan-gues flamande, allemande et anglaise.</i>	N.	in 't Noorden.
dw.	deelwoord.	N.-Br.	Noord-Brabant.
engl.	engelsch.	Nederl.	Nederlandsch.
enkelv.	enkelvoud.	o.	onzijdig geslacht.
fig.	figuurlijk of in gefigureerden zin.	omstr.	omstreeks of omstreken.
Fland.	Vlaamsch.	Oostvl.	Oostvlaanderen.
fr.	in 't fransch.	Plantijn,	<i>Schat der nederduytscher tale.</i>
freq.	frequentatief of voortdurend werkwoord.	pr. prov.	provincie.
gebr.	gebruikt.	r.	rond.
gelijkv.	gelijkvloeiend.	Sax.	Saksisch.
gr.	in 't grieksch.	Snell.	Snellaert, <i>Kortrijksche idiotis-men.</i>
Hagel.	Hageland, landstreek gelegen tusschen Thienen, Landen, St-Truiden en Diest.	st.	stad.
Haspeng.	Haspengauw, de omstreken van Hasselt, St-Truiden en Zout-Leeuw.	Teuthonista..	of Duytschlender van Ghe-rard Vander Schueren.
hgd.	hoogduitsch.	v.	vrouwelijk geslacht, of van.
Holl.	Holland, Noord-Nederland, of Hollandsch.	verl.	verleden.
it., ital.	in 't italiaansch.	vl.	vlaamsch.
Kemp.	Kempen, het Oostelijk deel der prov. Antw. en 't Noord-Oos-telijk gedeelte van Brabant.	Vl.	Vlaanderen.
		w.	werkwoord.
		Weil.	Weiland, <i>Nederduitsch letter-kundig Woordenboek.</i>
		Westbr.	westelijk deel van Brabant.
		Westvl.	provincie Westvlaanderen.
		z.	zelfstandig naamwoord.
		Z.	Zie.
		Z.	Zuiden.

VOORWOORD.

In 1859 zond het Genootschap *Met Tijd en Vlijt*, opgericht bij de katholieke Hoogeschool te Leuven, op voorstel van zijnen geleerden Voorzitter, een omzendbrief uit, waarbij het alle taalkundigen uitnoodigde tot het opstellen van lijsten van gewestelijke woorden, spreekwijzen of benamingen gebruikelijk, het zij in Belgisch of Hollandsch Limburg, het zij in beide Vlaanderen, het zij in Brabant of Antwerpen, en welke in de bestaande Woordenboeken niet opgenomen zijn. Deze woordenlijsten zouden dienen als bijdragen tot het samenstellen van een *Algemeen Vlaamsch Idioticon*.

Deze oproep werd met een allergunstigsten uitslag beantwoord : uit alle vlaamschsprekende provinciën van Zuid-Nederland stuurde men bijdragen toe voor de zoo vaderlandsche onderneming.

Westvlaanderen was daar onder vertegenwoordigd door de heeren *P.-A. Bossaert*, stads-archivaris, te Brugge; eerw. *K.-L. Rogiers*, leeraar te Meenen; *P. Wydooghe*, van IJpere; *L. Kindt*, van Kortrijk, en een minderbroeder met name *Columbanus*.

Uit Oostvlaanderen ontvingen wij meer en beteren voorraad : na de heeren *K.-L. Vekeman*, van Sottegem, en *L. Lasoen*, van Huyze, bij Audenaarde, met lof vermeld te hebben, komen wij tot den pastor van Woubrechtghem, eerw. *C. du Villers*, die boven al de voorgaanden en al de volgende den prijs verdiende, om zijne lange lijst, een groot boekdeel uitmakende, van woorden en zegwijzen, in 't bisdom van Gent, vooral in 't Land van Waas en van Aalst gebruikelijk en waarvan men eene ontelbare menigte in 't *Idioticon* zal wedervinden.

Stappen wij nu den *Dender* over en komen wij in 't westelijke deel van Brabant, dat men het *Payottenland* heet, gelegen tusschen Geeraardsberge, Edingen, Halle, Brussel, Aalst en Ninove. Aldaar gaan wij den eerw. heer *P. du Bois*, thans ons medelid, ontmoeten, die ons een boekje overhandigde vol van echt dietsche woorden aan die landstreek bijzonder eigen. De heer *K. Stallaert*, leeraar der nederduitsche taal bij het Atheneum van Brussel, en reeds lang goed gekend in de vlaamsche letterwereld, behaalde, gezamenlijk met den heer *J. van Beers*, den 1sten prijs in onzen kampstrijd. Zijne verdienstrijke bijdrage bestaat uit woorden vooral opgegaderd in de omstreken van Brussel, van Assche, Merchtem en in wat men het *Klein-Brabant* noemt, dat is, in de omstreken van Puers en Willebroek.

Wij, die sinds jaren onze eigene bijdragen met voorliefde, en zonder ons om de prijsvraag van 't Genootschap te bekreunen, vermeerderden uit alle gewesten des vaderlands, hebben nogtans onze idiotismen meestal in de dorpen tusschen Brussel, Leuven, Aerschot, Lier en Mechelen opgeuoogst. Uit het oost-zuidelijk gedeelte van Brabant, dat men *Hageland*, het Oude *Haspengauw*, noemt, en dat gelegen is tusschen Leuven, Thienen, Landen, Diest en St-Truiden, werd ons veel goeds toegezonden, in de eerste plaats door den eerw. heer *J. Jespers*, onderpastor te Hoegaarde, en verders door twee geleerde onderwijzers, *A. Rutten*, te Goidsenhoven, en *G. Lefevre*, te Overwinden, bij Landen. Beide laatstgemelden bezorgden ons ook een aantal idiotismen in de omstreken van St-Truiden gehoord. Edoch hier bevinden wij ons reeds op den bodem van Belgisch Limburg. Laat ons derhalve voortgaan. Al wat wij uit Hasselt en de Luiksche Kempen kregen, hebben wij onzen vriend; den verdienstelijken taalbevoorderaar, *Em. van Straelen*, te danken. Ondertusschen het Hollandsche Limburg zal oneindig beter dan het Belgische in ons *Idioticon* vertegenwoordigd zijn, ten ware wij uit dit onverbasterd oord, in den loop onzes arbeids, nieuwe bijdragen mochten erlangen. De eerw. *Habets*, kapelaan te Bunde, bij Maastricht, heeft ons *Idioticon* veel genegenheid toegedragen. Doch belangrijker is de bijdrage van Maastrichtsche idiotismen ons door den geleerden botanist, hr *Ed. Martens*, thans hoogleeraar te Leuven, ingezonden. De heer *J. Sivré*, van Roermond, bekwam eene eervolle melding in het verslag onzes prijskamp. Dr *H. Collaes*, van Venlo, vroeger sekretaris van *Tijd en Vlijt*, moeten wij lof en dank toezwaaien, niet alleen om zijne meêgedeelde woorden, maar inzonderheid om den ijver door hem aan den dag gelegd in het onderzoeken der om prijs dingende bijdragen voor het *Idioticon*. Edoch onder al de Limburgers, die ooit

van ons Genootschap deel maakten, munt de jeugdige heer *Jer. Lumbrechts*, van Grevenbicht, uit door zijnen dichterlijken aanleg, door zijne liefde voor *Tijd en Vlijt*, door zijnen ijver voor de taal en inzonderheid voor het goed gelukken van ons *Idioticon*, in wiens bewerking hij ons goed tot hulpe staat.

Keeren wij tot ons Brabant terug, dat is te zeggen, tot de provincie Antwerpen, welke wij, men gelieve het zich te herinneren, soms met Brabant verwarren, omdat het dialect, de wijze van spreken en het gebruik der woorden te Antwerpen, in de Kempen en het oostelijk deel van Brabant bijna niet verschillen. Heer *J. van Beers*, thans leeraar bij het Atheneum van Antwerpen en vroeger in de normaalschool te Lier, heeft ons een rijken en allerkostelijksten schat van woorden overgemaakt. Die geleerde taal- en letterkundige had hem verzameld in zijne stad en provincie Antwerpen, en vooral te Lier uit den mond zijner normalisten. Kanonik *Joozen* heeft ons met ettelijke goede woorden uit het noordwestelijk gedeelte dezer provincie verheugd; de heer *J.-B. Hoofs*, priester, met eenige bij het Antwerpsch volk afgeleerd, en de reeds gemelde *Jespers* deelde ons een lijst mede van allerbeste Kempische woorden, waarvan sommige bij Plantijn noch zelfs bij Kiliaan te vinden zijn.

Zie daar voor de toegekome bijdragen. Het Genootschap heeft al de woorden op afzonderlijke bulletijns doen uitschrijven en op alphabetische orde leggen, voornemens zijnde daarna met het uitgeven van het geheel een begin te maken. Doch verschillende omstandigheden hebben zulks van jaar tot jaar doen verschuiven, tot dat wij, ondanks onze amptsbezigheden, onze krankheid en onbekwaamheid, den verwaarloosden doch zoo echt vaderlandschen arbeid, van welken bekwaamere mannen met schrik terugdeinsden, met vreeze doch met moed en standvastigheid op onze schouders hebben genomen, opdat het zoo lang besproken *Idioticon* toch eindelijk eens het licht mochte zien. Dit zal dan ook plaats hebben met Godes hulp en de aanmoedigende ondersteuning van taal- en vaderlandminnende mannen. Sinds november 1864 hebben wij de hand aan het werk geslagen, en zie hier de eerste vrucht van ons ongelooflijk zwoegen. Wij hopen binnen een tweetal jaren de laatste aflevering te kunnen verzenden. Ons werk is volmaakt noch volledig. Hoe kon het zulks reeds wezen? De 1ste en 2de uitgave van Kiliaans onschatbaar *Etymologicum Teutonicæ linguæ* gelijken niet eens aan zijne laatste, die van 1599. *Fabricando fabri finis*, zeggen de latijnen, *al doende leert men bij* luidt ons spreekwoord; en wij ook zullen trachten steeds beter en beter te doen in de opvolgende afle-

veringen. Ondertusschen bevoegde taalkenners en zij die bewust zijn van den ongelooflijk zwaren arbeid, welke dit *Idioticon* ons kost en nog kosten zal, zullen bereid het onnauwkeurige door de vingers zien, en ons om het geleverd goede prijzen. Overigens hebben wij de overtuiging dat het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* zeer veel goeds zal bevatten en de geschiedenis der vlaamsche taalkunde er misschien eens met lof zal van gewagen.

Ondertusschen wij verwachten ons aan eenige opmerkingen, die wij op voorhand hier willen beantwoorden.— Maar, zou de lezer kunnen zeggen, gij geeft hier en ginds woorden op, welke geene idiotismen zijn en wij liefst zagen weggelaten, het zij omdat ze reeds in de Woordenboeken staan en wel in eenen beschaafderen vorm, het zij omdat ze te laag zijn om te worden opgenomen.— Hebben wij soms woorden, die men elders mocht vinden, nogmaals opgenomen, dan is zulks gedaan, omdat het volk er eene andere, in de Woordenboeken niet aangetroffen beteekenis aan hecht. En of de Woordenboeken wel altijd den besten of den beschaafderen vorm eens woords opgeven, dat is iets wat wij, persoonlijk, meermalen betwijfelden. Waarom toch zou *paard*, *kunnen*, enz. beschaafdere klanken zijn dan *peerd*, *konnen*? Edoch al ware dit nu zoo, men mag het ons, die een *dictionnarium* van idiotismen maken, niet ten kwade duiden, wanneer wij den verdienstelijken Kiliaan volgen, die een zelfde woord soms wel op vijf of zes verschillende wijzen opgeeft.

Maar waarom toch uw *Idioticon*, dat overigens zoo belangrijk schijnt voor te komen, met boerentaal ontsieren en met straatwoorden die niets beduiden, en maar in den vergetelhoek moeten blijven? — Zulks kan waar zijn voor enkele woorden, vooral indien deze tot de steden t'huis behooren; ook hebben wij talrijke bulletijns overkruist. Dan, wijl wij ondervonden dat haastig gespoed zelden goed is, hellen wij naar de gedoogzaamheid over en geven liever een straatwoord te veel, dan een oud, echt dietsch, doch versleten en door verbasterde uitspraak misvormd woord achter te laten. Trouwens dit in schijn onbeduidend woord kan wel iemand op het spoor van het oorspronkelijke en onverbasterde woord brengen, of eene verwantschapping in andere zusters talen doen ontdekken. B. v. tusschen Leuven en Mechelen wordt de *wilde* of *honds* roos, op wier stengels men rozen inent, *ottebreem* of *hottbreem* genoemd. Wat zullen wij nu met dit boerenwoord aanvangen? *Breem* is genoegzaam gekend. Doch wat is *hot*? Men weet dat de *r* soms in de uitspraak verdrongen wordt; b. v. in *lees* (laars), *kees* (kaars), *behoort* (behoort); *hot* staat dus voor *hort* (stoot, steek), wortel van *horten*

(stooten , steken) of liever voor *horts*, *hurts* . (stekelverken , egelvarken , fr. *hérisson*) en *hottebreem* voor *hortebreem* of *hortsbreem* , d. i. eene braam , die fel scherp steekt , ofwel die stekers of egelen heeft gelijk een horts . Inderdaad ons *hortsbreem* draagt elders den naam van *egelenteere* , in 't fr. *églantier* ! Het mag derhalve niet achter wege blijven . Wij zouden eindelijk van *hottebreem* nog kunnen *horscht-* of *horstbreem* maken . *Horst* of *horscht* beteekent kreupelhout , struikgewas , *virgultum* , etc . Nu , zou dit laatste zoo zeer te verwerpen zijn , wijl de egelenteer inderdaad die gedaante heeft en te recht *boomkensbreem* kon geheeten worden ?

Maar hier gaat men ons opwerpen dat wij te verre gaan en onze woorduitlegging soms wel wat al te gewaagd is , dat wij het spoor van Schrieckius en Becanus volgen . — Alles is bij die overdrevene naspoorders niet verwerpelijk . En hadden wij hier en ginds den bal al eens misgeslagen , hebben grootere taalkundigen dit vóór ons niet gedaan ? Neemt gij alles aan wat Weiland , Bilderdijk , wat even zoo geleerde , 't zij nieuwere of oudere , taalbazen over het neerduitsch schreven ? Sommigen zegden ons : geeft eenvoudig het woord met zijne beteekenis , maar laat in Gods name die gewaagde opsporingen weg . Velen rieden ons echter het tegendeel aan . Zij zegden ons : ho ! de oorsprong onzer dietsche woorden , hun ontstaan , hunne vorming , hunne gedaante- en klankveranderingen , hunne onderscheidene beteekenissen , dat alles is zoo wonderbaar ; gij moet het doen uitschijnen . En waarom niet ?

Men zou ons eindelijk nog kunnen beschuldigen van niet altoos de juiste beteekenis der woorden bepaald , noch de plaats , waar zij in zwang zijn , stipt aangewezen te hebben . — Alweér niet onmogelijk , liefste lezer , daar wij , die toch met alle gewesten en gewestelijke spreekwijzen niet kunnen bekend zijn , voor een of ander niet verwerpelijk schijnend woord , onze soms zoo *slecht* afgeschrevene bulletijns moesten volgen . En hier zullen wij nog eens herinneren dat men niet te haastig mag zeggen : *dat woord heb ik daar , op die plaats nooit gehoord* ; want men kan het mis voor hebben . Trouwens ik heb in Leuven vele woorden opgeteekend , welke geboren Leuvenaars niet kenden , en wanneer ik hun mijne proeven voorlas , riepen zij uit : maar dat zegt men , dat heet men hier ook zoo , hoewel het op twintig jaar niet eens mijne ooren getroffen had ! Dit antwoord geldt mede voor alle andere oorden . Wanneer de plaats , tot welke de woorden mochten t'huis behooren , op onze bulletijns niet was aangeduid , hebben wij ondersteld dat ze gebruikt worden in de omstreek der inzenders , die wij alsdan dachten te mogen volgen . Verders wordt de lezer verwittigd dat wij dikwerf onder eene aangewezen stad ook derzelver omliggende dorpen begrijp-

pen. Daarbij, wordt het woord, de benaming, de spreuk in meer andere plaatsen en provinciën nog gebruikt, des te beter, des te meer recht hebben zij om niet verstooten te worden. Voor ons was het genoeg hun levend bestaan te melden. Wat de onvermijdelijke drukfeilen, als *ajoukaart*, enz. voor *ajonkaart*, en andere onnauwkeurigheden raakt, wij vragen er bereids verschooning over en zullen alle welmeenende raadgevingen, alle mededeelingen in dank aanveerden en, indien mogelijk, op tijd en met gelegenheid ervan gebruik maken. Daarmede wenschen wij allen Gods vrede en zegen, den Heer biddende dat hij ons leven en moed genoeg blijve gunnen om onze moeilijke en vaderlandsche onderneming te mogen voltrekken.

ANDER VOORWOORD.

Den 6 November 1859 richtte het Genootschap *Met Tijd en Vlijt*, op voorstel van zijnen bestendigen voorzitter J. David, eenen omzendbrief tot alle Zuidnederlandsche taalkundigen, hen uitnoodigende tot het opstellen van lijsten van gewestelijke woorden en eigenaardige uitdrukkingen, in Vlaanderen, Braband en Limburg gebruikelijk. Deze bijdragen zouden dienen tot het samenstellen van een *Algemeen Vlaamsch Idioticon*.

Zestien mededingers zonden hunne bijdragen in tot den prijskamp.

Voor Westvlaanderen waren het de heeren : *P.-A. Bossaert*, archivaris der stad Brugge; eerw. *K.-L. Rogiers*, leeraar te Meenen; *P. Wijdooghe*, van Ieperen; *D. Kindt*, van Kortrijk; *Columbanus*, een Vlaandersche kloosterling.

Voor Oostvlaanderen, de heeren : *P. Lasoen*, van Huisse bij Oudenaarde; *K.-L. Vekeman*, van Sottegem; en *C. du Villers*, pastoor van Woubrechtghem.

Voor Braband, Antwerpen en de Kempen : de eerw. *P. Du Bois*, omstreken van Ingen; de heeren *K. Stallaert*, van Brussel, en *J. Van Beers*, van Antwerpen; de eerw. *L.-W. Schuermans*, onderpastoor te Leuven; eerw. *J. Jespers*, kapelaan te Hoegaarde; *A. Rutten*, van Goidsenhoven, en *G. Lefevre*, van Overwinden.

Hollandsch-Limburg had voor medekampers : den heer *J.-B. Sivr *, van Roermond, en eerw. *Jos. Habets*, pastoor te Berg-ter-Blijt, bij Maastricht.

Behalven dezen, ontving het Genootschap nog bijdragen van : prof. *E. Dart*, destijds ondervoorzitter van *Tijd en Vlijt*; van dr *H. Collaes*,

van Venloo; van dr *Edw. Martens*, van Maastricht, thans hoogleeraar te Leuven; van den heer *Emm. Van Straelen*, van Antwerpen; en van eerw. *C.-J. Joosen*, kanonik der abdij te Grimbergen.

Den 12ⁿ van Bloemaand 1861 had de uitspraak plaats: de heeren *Stallaert* en *Van Beers* bekwamen, tesamen, den prijs van 200 fr., en *C. Du Villers* den bijprijs van 100 fr. De heeren *Sivré*, *Jespers*, *Lefevre*, *Rutten* en de bewerker van dit *Idioticon* eene eervolle melding.

De weleerw. heer *J. David* was voornemens zelf en alleen al dien overvloed van bouwstof, in orde gebrächt, te bewerken en tot den druk te bereiden; reeds had hij in 1861-62 een gedeelte der letter A voorloopig afgewerkt. Maar de zoo ieverige als schrandere man zag en voelde dat zijn tijd en krachten ontoereikend waren om het reuzenwerk tot een goed einde te brengen; hij zond de papieren naar zijn vriend, *Emm. Van Straelen*. Doch bij dezen wakkeren Vlaming, stichter en vader van *Met Tijd en Vlijt*, bleef alles onaangeroerd liggen tot in de maand September 1864, wanneer wij, uit eigene beweging en uit liefde tot de dierbare moedertaal, den kostbaren schat terug vergden en verkregen. Gelijk wij het in ons eerste voorwoord zegden, zetteden wij ons dadelijk en moedig aan het werk, en reeds den 20 Juli 1865 verscheen de 1^e aflevering; en ziet, na zes jaren zwoegens, nu de laatste hier. De kranke David had, sinds wij aan 't *Idioticon* onverpoosd werkzaam waren, niets van ons voortbrengsel kunnen nazien. Doch het Bestuur van *Tijd en Vlijt* had ons twee medehelpers toegevoegd, *J. Lambrechts*, student, en onzen eerw. en geleerden vriend *P. Du Bois*. Deze heeren, als mede prof. *Van Beers* hebben van eerst af tot het einde toe, met zoo veel zorg als kunde, de door ons bewerkte drukproeven nagezien. Wij moeten hier ook met erkentenis de namen melden van eerw. *E. Van Droogenbroeck* en van kanonik *C.-B. De Ridder*, secretaris onzes aartsbisdoms, die nu en dan onze proeven wel wilden verbeteren. Alle oprechte minnaars onzer dierbare moedertaal en waardeerders van het *Idioticon*, en wij in zonderheid, zijn hun den grootsten dank verschuldigd; vooral den heeren *J. Lambrechts* en *J. Van Beers* is het toe te schrijven dat ons werk zijne grootere volledigheid en zijne meerdere nauwkeurigheid te danken heeft.

Wij beloofden in het beginsel, dat wij onzen arbeid met moed, zorg en geweten ten einde toe zouden voortzetten. Het is aan hen, die met kennis van zaken en onpartijdig de bewerking van het *Idioticon* hebben nagespeurd, te verklaren of wij woord gehouden hebben; dan wij toch meenen dat de laatste afleveringen de eerste verre en onder alle opzichten overtreffen.

Wij waren voornemens eene verhandeling of algemeen overzicht over de verschillende in Zuid-Nederland gesprokene dialecten als inleiding aan het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* te plaatsen; doch meer dan eene oorzaak heeft ons verhinderd dit opstel in gereedheid te brengen. Wij hopen het vooraan ons *Bijvoegsel* te zullen plaatsen. — Dit *Bijvoegsel*, hetwelk men zoo gauw nog niet hoeft te verwachten, zal zelf een tamelijk dik boekdeel uitmaken.

Wij twijfelen geenszins of dezelfde ondersteuning, die wij tot hertoe mochten genieten, en zelfs eene grootere zal ons van wege de taalnavorschers van Zuid en Noord komen aanmoedigen. Sedert de uitspraak des prijskampes hebben wij niet opgehouden steeds woorden te verzamelen. Dan het is ook stellig dat de nieuwe bijdragen, ons sinds 1864 van overal toegekomen, voor 't minste twee derden van het *Idioticon* vormen. Wat wij niet meer konden benuttigen, zal tot het *Bijvoegsel* dienen. Ook de namen dezer nieuwe medewerkers laten wij hier met genoegen volgen, opdat ook zij den innigen dank ontvangen zouden van al wie de Nederlandsche spraak werkelijk bemint:

1° Eerw. *J. Van de Putte*, thans deken van Kortrijk: woorden verzameld te en in de omstreken van Poperingen.

2° De heer *F.-J. Blicck* hebbe dank om zijne Werviksche woordenlijst.

3° *D. Kinult* schikte meermaals nieuwe bijdragen uit Kortrijk.

4° *Albrecht Fredericq*, student in de Rechten te Leuven; hij is een ieverige en veel belovende flamingant, wien wij zeer veel goeds, te Kortrijk en deszelfs omstreken bijeenverzameld, te danken hebben.

5° *Ferd. Fremmerij*, ook een jongeling van wien de Vlaamsche Zaak veel verhoppen mag, heeft met geen minderen iever bouwstof uit Kortrijk toegezonden.

6° en 7° Dan hebben wij nogal in dezelfde stad den eerw. leeraar *B.-R.-D. Callebert* en broeder *Bernardus*, die beiden ettelijke goede woorden tot onze beschikking stelden.

Stappen wij Oostvlaanderen binnen.

8° De eerw. *F.-A.-C.-F. De Backer*, onderpastoor te Erenbodeghem bij Aalst, verdient zonderlingen lof om zijne kostelijke bijdragen te en in de omliggende plaatsen van Ronsen opgeoogst.

9° *Lod. Haumont*, van Aalst, bezorgde weinig, maar goede waar.

10° *Alb. Van den Abeele*, van St-Martens-Laathem, leverde eenige eigenaardige woorden uit de omstreken van Deinze.

11° *Frans De Potter*, uit Gent, moet hier gemeld worden om zoo menigen blijk van belangstelling door hem aan 't *Idioticon* bewezen.

12° Doch 't is wel de knappe onderwijzer, *Edm. Cnudde*, dien geene erkentenis genoeg kan worden gegund om het boekdeel idiotismen, door hem uit den mond van het Gentsche volk met veel aandacht afge-
luisterd en met zoo veel iever samengesteld.

13° *E.-M. Meganck*, onderwijzer : woorden uit de omstreken van Assenode.

14° *B. Steyaert*, en 15° *d^r K.-M. Haverbeke*, advokaat te St-Gilis ;
woorden uit het land van Waas.

Wij bekennen ook veel goeds gehaald te hebben :

a) Uit de schriften van den eerwaarden Westvlaamschen schrijver
Guido Gezelle;

b) Uit de losse aantekeningen op ons *Idioticon*, door *J.-H. Van Dale*,
(zie *Toekomst* 1868) ;

c) Uit het artikel van *H.-J. van Eck*, *het taaleigen der boeren van het kanton Axel*, 5° district van *Zeeland* (*Archief voor Nederlandsche taal-*
kunde, II, 151-198).

Voor de provintiën Brabant en Antwerpen hebben wij de volgende :

16° en 17° De twee gebroeders *J.-F.* en vooral *E. Van Droogen-*
broeck ; de laatste, onderpastoor ter Borcht bij Vilvoorde, zond vele
goede woorden, in Klein Brabant opgenomen.

18° en 19° *Jan Geens*, seminarist, en eerw. *L. De Liagre*, te Mechelen.

20° Eerw. *Van Meel*, bestuurder des kloosters te Willebroek.

21° Eerw. *J.-B. Hoofs*, priester van Antwerpen, heeft zeer veel voor
ons *Idioticon* gedaan.

22° Eerw. *P.-J. Moreels*, priester van Antwerpen.

23° Kanonik *P. Claessens*, geestelijke schoolopziener der provincie
Antwerpen.

24° *E. Spanoghe*, leeraar, te Antwerpen.

25° Eerw. *J.-F. Hendrickx*, van Turnhout, onze begaafde onder-
pastoor.

26° *C.-J. Mangelschots*, van Meerhout, pastoor te Gestel.

27° De eerw. *S. Daems*, kanonik-bibliothecaris der abdij, te Tonger-
loo, heeft wel verdiend van het *Idioticon*, om zijne allerkostbaarste
bijdragen van Kempische en Noord-Brabantsche woorden.

28° *J.-J. De Vlam*, hoofdonderwijzer te Eindhoven, bezorgde eenige
goede uitdrukkingen uit de Meierij. Hier is het de plaats te erinneren
dat wij veel nuttigs trokken uit het werk van *J.-H. Hoeufft* ; *Breda's*
taaleigen.

29° De eerw. heeren *C.-P. De Becker*, pastoor van Beishem ; 30° *C.-A.*
Torfs, onderwijzer, te Leuven ; 31° eerw. *P.-C. Bets*, pastoor van Neër-

linter ; A. *Rutten*, vroeger gemeld, bezorgden, elk een zeker tal goede woorden, gebruikelijk in het Oostelijk gedeelte van Braband of in de omstreken van St-Truiden.

32° Aan d^r L. *Delgeur*, medestichter van *Tijd en Vlijt*, en d^r J.-H. *Bormans* hebben wij ettelijke Truiersche woorden te danken, deels ons toegezonden, deels uit des Luikschen hoogleeraars schriften overgenomen.

Nog hebben wij veel genomen uit de *proeve over het taaleigen der stad Maastricht*, door d^r G.-D. *Franquinet*, archivaris, enz., voorkomende in 't *Archief voor Nederlandsche Taalkunde* (III, 267).

Na hier nogmaals de lofwaardige medewerking onzes vriends, J. *Lambrechts*, van Grevenbicht, dank gezegd te hebben, vermelden wij 33° den verdienstrijken dichter en taalkundige, J.-M. *Dautzenberg*, van Heerlen, die ons beschonk met een boekje kostbare half Limburgsche half Duitsche uitdrukkingen.

Eindelijk en 34° de wel eerw. heer *Waterreus*, bestuurder der normaalschool te Roermond, bestelde ons eene geschrevene verhandeling over *het taaleigen zijner verblijfplaats*, die ons zeer welkom was.

Daar zijn nog andere gekende en ongekende taalvrienden, die hunne verdiensten in het *Idioticon* en in het *Bijvoegsel* hebben, maar 't zij voldoende de voornaamste medehelpers onzen openbaren dank te hebben toegebracht. Daarmede eindigen wij deze voorrede en bevelen ons met ons *Idioticon* aan de gunst aller ware taalbroeders van gansch ons dierbaar Nederland.

Wiltsele, 19 Meert 1870.

L.-W. SCHUERMANS, pastoor.

INTEEKENAARSLIJST.

Het Belgisch Staatsbestuur, 50 ex.
Z. Hoogw. Mgr Anthonis (C. A.), bisschop van Constance, voorzitter van
het Groot Seminarie, te Mechelen.
Adriaens (G.), opsteller van *De Tijd*, te Brussel.
Adriaenssen (eerw. G. S.), onderpastoor te St.
Aerts (eerw. F. L.), onderpastoor, te Tienen.
Ansiau (eerw.), priester, te Antwerpen.
Antwerpen (de stad), 5 ex.
Baeten (eerw. J.), onderpastoor, te Brussel.
Bausart (Max), advokaat, te Antwerpen.
Beelen (Mgr J. T.), hoogleeraar, te Leuven.
Beerts, boekhandelaar, te Antwerpen, 2 ex.
Beyaert, boekhandelaar, te Kortrijk, 4 ex.
Berlamont, letterkundige, te Antwerpen.
Bets (eerw. P. V.), pastoor, te Neêrlinter.
Blieck (F. J.), oud-notaris, letterkundige, te Wervik.
Bols (Edm.), hoofdonderwijzer, te Elewijt.
Bols (eerw. J.), leeraar in St-Rombouts-kollegie, te Mechelen.
Borrewaeter (F.), med. doct., te Merxem.
Bouten (H.), student, te Gent.

Boutens (P.), advokaat, te Brugge.
Bouwen, studiemeester in de normaalschool, te Brugge.
Brouwers Z. (J.), schoolopziener, te Leuven.
Broecorens (Edm.), student, te Leuven.
Broeders (De) van liefde, te Antwerpen.
Capucienen (eerw. PP.), te Ingen.
Cautereels (eerw. P. J.), onderpastoor in 't gasthuis, te Antwerpen.
Caluwaers (eerw. F.-A.), onderpastoor, te Hoboken.
Capelle (K.), student, te Leuven.
Ceusters (eerw. P. A.), onderpastoor, te Tervuren.
Claassen (F.), boekhandelaar, te Brussel, 13 ex.
Claeys (eerw. J. A.), leeraar, te Oudenaarde.
Claessens (eerw. P.), kanonik, geestelijke schoolopziener der provincie
Antwerpen.
Clarysse (eerw. Z. A.), onderpastoor, te Lendeledede.
Clercx, burgemeester, te Blerick.
Cnudde (Edm.), onderwijzer, te Gent.
Coenen (eerw. H.), hulppriester, te Wommersom.
Conscience (H.), te Brussel.
Coopmans (eerw. J. L.), onderpastoor, te Leuven.
Courtmans (Mevr.), geb. Berchmans, letterkundige, te Maldegheem.
Craessaerts (eerw. Fr.), pastoor-deken, te Leuven.
Daems (eerw. S.), bibliothecaris der abdij, te Tongerlo.
Dautzenberg (J. M.).
Davidts (eerw. M. H.), pastoor, te Droogenbosch.
Davids-Genootschap, te Aalst.
De Backer (eerw. L.), rector der Zwartezusters, te Antwerpen.
De Backer (eerw. F.), onderpastoor, te Erenbodeghem.
De Baets (P.), advokaat, te Gent.
De Baillet (eerw. F. J.), te Antwerpen.
De Becker (eerw. F. R.), pastoor, te Beishem.
De Beer (J. B.), schepen, te Leeuwerghem.
De Beucker (J. J.), leeraar van plantenkunde, te Rotterdam.
De Bo (eerw.), leeraar in St.-Lodewijkssticht, te Brugge.

De Braey (L. A. W.), priester, te Antwerpen.
De Breuker, bestierder van het Geestelijk kollegie, te Veurne.
De Buck (eerw. p. R.), S. J., te Brussel.
De Bruyn, voorzitter van de Pioen, te Mechelen.
De Cleer (J.), provincieraad, te Antwerpen.
Deckers (eerw. P. G. L.), onderpastoor, te Antwerpen.
De Cock (F. A.), koopman te Cureghem.
De Cooman (Pros.), te Geeraardsberge.
De Cort (Fr.), letterkundige, te Elsene (Brussel).
De Coster (eerw. Ph.), pastoor-deken, te Lier.
De Coster (eerw. G.), pastoor, te Gaasbeek.
De Costere (eerw. J.), rector van het Ste-Barbara kollegie, te Gent.
Decq (A.), boekhandelaar, te Brussel.
De Decker (P.), oud-minister, te Brussel.
De Deyn (R.), advokaat, te Brussel.
De Fillet (eerw. H. P.), pastoor, te Roosbeek.
De Geyter (J), letterkundige, te Antwerpen.
De Gelder (Karel).
De Graef (eerw.), onderpastoor, te Itterbeek.
De Jager (A.), hoofdonderwijzer, taalkundige, te Rotterdam.
De Laet (J. H.), volksvertegenwoordiger, te Antwerpen.
Delforterie (eerw. E.), te Antwerpen.
Delgeur (d' L.), leeraar, te Rotterdam.
De Liagre (eerw. L. H. P.), priester, te Mechelen.
Del Vigne (eerw. A. C. H.), leeraar, te Mechelen.
De Marré (eerw. J. J.), onderpastoor, te Hallaar.
De Meyer (eerw. P. J.), onderpastoor in St-Willebrords, bij Antwerpen.
De Moor, boekhandelaar, te Brugge, 4 ex.
De Muylder (eerw. J. H.), pastoor, te Maleizen.
De Negré (baron), te Brunssum (Hollandsch Limburg).
De Neuf (J.), burgemeester van Campenhout.
De Pauw (eerw. C. G.), te Mechelen.
De Paeuw, te Baarle-Hertog.
De Pauwe (J. F.), kantonale schoolopziener, te Sleidinge.

De Poortere, boekhandelaar, te Brugge.
De Ridder (eerw. C. B.), secretaris van het aartsbisdom, te Mechelen.
De Ridder (eerw. J.), onderpastoor, te Werchter.
De Schepper, onderwijzer, te Belcele.
De Smet, koopman, te Kortrijk.
De Vlam (J. J.), hoofdonderwijzer, te Eindhoven.
De Voght, med. doct., te Elewijt.
De Vos (F.), advokaat, te Oudenaarde.
De Vos, hulponderwijzer, te Waarschoot.
De Vreese (D.), bestuurder der stadsscholen, te Kortrijk.
De Vries (M.), hoogleeraar, te Leiden.
De Vroye (F.), onderwijzer, te Lovenjoel.
De Wit, bestuurder der gevangenis, te Kortrijk.
D'Hondt (K.), onderwijzer, te Lembeke.
Dieltjens (eerw. F. J.), rector der Grauwnonnen, te Antwerpen.
Dierickx-Beke, boekhandelaar, te Mechelen, 2 ex.
Dodd (G. J.), letterkundige, te Brussel.
Dohmen (eerw.), kapelaan, te Oirsbeek.
Du Bois (eerw. B. L.), kanonik, te St-Nikolaas.
Eeckhout, onderwijzer, te Nazarette.
Empis (eerw. J. B.), onderpastoor, te Antwerpen.
Feytens (H.), onderwijzer, te Puurs.
Fonteyn (K.), boekhandelaar, te Leuven.
Franquinet (G. D.), advokaat, archivaris der stad Maastricht.
Fredericq (Albr.), student, te Leuven.
Geens (J.), student in 't Groot-Seminarie, te Mechelen.
Geestelijke bestuurder (De), in den Wapenaar, te Lokeren.
Genard (P.), archivaris der stad Antwerpen.
Gerrits, onderwijzer, te Tervuren.
Gezelle (eerw. G.), onderpastoor, te Brugge.
Goelen (eerw. J. A.), onderpastoor, te Zout-Leeuw.
Haine (eerw. A. J. J. F.), hoogleeraar, te Leuven.
Hansen (C. J.), letterkundige, te Antwerpen.
Haumont (Lod.), student in 't Groot Seminarie, te Gent.

Henckens (eerw. C.), onderpastoor, te Zellik.
Hendrickx (eerw. J. F.), onderpastoor, te Wiltsele.
Herrebout (V. J.), boekbinder, te Oostende.
Hoofs (eerw. A.), pastoor, te Braine-l'Alleud.
Janssens (H.), koopman, te Leuven.
Jaspers (eerw. J.), onderpastoor in St-Joris, te Antwerpen.
Jesuiten (de Eerw. PP.), te Leuven.
Jongenelen (eerw. J. H.), onderpastoor, te Mechelen.
Josephieten (de heeren), te Leuven.
Jottrand (L.), vader, advocaat, te Brussel.
Juhr (N.), boekhandelaar, te Brussel.
Katholieke Hoogeschool (de), te Leuven.
Kempeneers (eerw. A.), S. S. T. D., te Montenaken.
Kersouwen (de maatschappij het), te Leuven.
Kessels (J.), letterkundige, te Antwerpen.
Kiekens (Jan), te Kortrijk.
Kindt (D.), apotheker, te Kortrijk.
Knibbeleer, leeraar aan 't Athenæum, te Namen.
Kok (A. J.), leeraar aan de hogere burgerschool, te Roermond.
Kuyt (eerw. P.), rector, te Antwerpen.
Laporte (H.), leeraar aan 't kollegie, te St-Truiden.
Lemmen, onderwijzer, te Stamproy.
Loriaux (eerw. J. F. A.), onderpastoor in St-Joseph, te Antwerpen.
Lowet (eerw. A. H.), pastoor, te Glabbeek.
Luyten (eerw. H.), pastoor, te Lembeek.
Maas (eerw.), onderpastoor, te Paul.
Maes (eerw. W.), onderpastoor, te Leuven.
Maes (eerw. P. J.), pastoor, ten Aart (Geel).
Maes (K.), onderwijzer, te Ingen.
Mangelschots (eerw. C. J.), pastoor, te Gestel-Meerhout.
Meersseman (D. G.), professor in 't Lodewijkssticht, te Brugge.
Meganck (E. M.), onderwijzer, te Assenede.
Menschard (eerw.), leeraar aan 't Bisschoppelijk Seminarie, te Geertsberge.
Mertens (Pros.), notaris, te Leuven.

Mertens (P.), hulponderwijzer, te Sleidinge.
 Moeller (C. C. A. M.), hoogleeraar, te Leuven.
 Mombaerts (eerw. H. J.), onderpastoor, te Brussel.
 Moreels (eerw. P. J.), priester, te Beirendrecht.
 Mottu (eerw.), kapelaan, te Papenhoven-Obbicht.
 Mulder, hoofdonderwijzer, te Antwerpen.
 Muquardt (C.), boekhandelaar, te Brussel.
 Neefs-d'Udekem (Em.), grondeigenaar, te Mechelen.
 Nelissen (eerw.) pastoor, te Voerendaal.
 Nijhoff (M.), boekhandelaar, te 's Gravenhagen, 13 ex.
 Noordhoff (P.), boekhandelaar, te Groningen, 2 ex.
 Nouwen (eerw. F.), onderpastoor, te Luik.
Office de Publicité, te Brussel, 2 ex.
 Olinger (eerw.), te Brussel.
 Onderwijzers Gezelschap (Het), te Meershem.
 Opdebeeck (A.), vrederechter, te Duffel.
 Pallemmaerts (L. J.), hoofdonderwijzer, te Leuven.
 Pasteels (J. B.), onderwijzer, te Leuven.
 Peeters (P. L.), aalmoezenier, te Brussel.
 Peeters (eerw. A.), onderpastoor, te Meir.
 Perk (abdij van), bij Leuven.
 Peters (H.), letterkundige, te Antwerpen.
 Peyrot (eerw. T. B.), subregent, te Leuven.
 Pipers (L.), onderwijzer, te Heers.
 Poppe (eerw. C. J.), onderpastoor, te Waarschoot.
 Radinger, amptenaar, te Herenthals.
 Raepsaet (H.), vrederechter, te Lokeren (Waas).
 Rechtbank van eersten aanleg (de), te Turnhout.
 Remes (eerw. G.), pastoor, te St-Lievens-Esschen.
 Reusens (eerw. E. H. J.), hoogleeraar-bibliothecaris, te Leuven.
 Robbers (J. G.), boekhandelaar, te Rotterdam.
 Roelants (eerw. L.), voorzitter van 't Belgisch kollegie, te Rome.
 Rogghé (W.), boekhandelaar, te Gent, 2 ex.
 Rogiers (W.), student, te Leuven.

Rolin (J.), student, te Leuven.
Rombauts (eerw.), te Antwerpen.
Roos en Eikel (de maatschappij), te Leuven.
Rooses (Max), leeraar der nederlandsche taal aan 't Athenæum, te Gent.
Rosseels (M.), letterkundige, te Antwerpen.
Roucourt (eerw. J. B.), pastoor, te Waanrode.
Roucourt (eerw. Th. J. E.), leeraar aan 't Klein-Seminarie, te Mechelen.
Rozez, boekhandelaar, te Brussel, 2 ex.
Sano (E.), te Gembloux.
Sanders (J. G.), bestuurder der Middelbare school, te Antwerpen.
Saudan (eerw. F.), kanonik, te Gent, 2 ex.
Scheler (A.), bibliothecaris des Konings, te Elsene (Brussel).
Schuermans (eerw. K. L.), leeraar aan 't St-Rombouts kollegie, te Mechelen.
Schul (Ern.), te Antwerpen.
Sel (eerw. C. H.), pastoor, te Overlaar (Hoegaarde).
T'Serclaes (graaf E.), goeverneur van Limburg, te Hasselt.
Sermon (H.), boekhandelaar, te Antwerpen.
Serrure (C. P.), oud-hoogleeraar, te Gent.
Simons (H.), onderwijzer, te Heist-ten-Berg.
Smeyers (eerw. P. D.), pastoor, te Willebringen.
Smitz (eerw. P. J. H.), rector van 't gesticht Van Cels, te Antwerpen.
Snoeck (C.), notaris, te Ronsen.
Solvyns (eerw. T. G. J.), onderpastoor, te Berchem.
Snellaert (d' F. A.), lid der koninklijke Akademie, te Gent.
Speessen (eerw. J. J.), onderpastoor, te Antwerpen.
Stevens, onderwijzer, te Herent.
Stillemans (eerw. A.), bestuurder van 't Klein-Seminarie, te St-Nikolaas.
Stroobants (E.), notaris, te St-Gilis, bij Brussel.
Taymans, letterkundige, te Antwerpen.
Terrier (eerw. E.), aalmoezenier, te Wervik.
Te Winkel (L. A.), te Leiden.
Thijs (eerw. J.), onderpastoor, te Antwerpen.
Torfs (J. A.), onderwijzer, te Leuven.
Troost (eerw. A.), priester, te Hoegaarde.

Uittenbroeck, boekhandelaar, te Venloo, 4 ex.
Van Ackere (Mevr.), geboren Maria Doolaeghe, te Dixmuiden.
Van Bambost (eerw. J.), onderpastoor, te Waarschoot.
Van Beeck (eerw.), te Antwerpen.
Van Beynen (eerw.), rector van 't Vondelingenhuys, te Antwerpen.
Van Cauwenbergh (F.), advocaat, te Lier.
Vanden Burght (eerw. P.), kanonik, voorz. van 't Seminarie, te Driebergen.
Vanden Dungen (F. A.), onderwijzer, te St-Gilis (bij Brussel).
Vanden Eynde, professor, te Antwerpen.
Vanden Nest (eerw. K.), pastoor, te Elewijt.
Vanden Steene (eerw. K. B.), bestuurder van St-Josefssticht, te St-Nikolaas.
Vande Putte (eerw. J.), pastoor-deken, te Kortrijk.
Vander Auwera (J. P.), stadsrentmeester, te Leuven.
Vander Does de Willebois (P. J. A. M.), commissaris des Konings, te Maastricht.
Vander Meiren (eerw. L. L.), priester te Mechelen.
Vander Molen (dr L. J.), burgemeester, te Stabroek.
Van den Peereboom (A.), oud-minister, te Brussel.
Vander Voort (Michiel), te Brussel.
Van Dongen, klerk, te Antwerpen.
Vande Ven (eerw. J.), onderpastoor, te Hoboken.
Van Droogenbroeck (eerw. P. E.), hulppriester, ter Borcht.
Van Droogenbroeck (J.), onderwijzer, te Schaarbeek.
Van Driessche, te Delftinge.
Van Eerdewegh (eerw. F. H.), pastoor van St-Jacobs, te Antwerpen.
Van Ermenghem (D. C.), koopman, te Leuven.
Van Haeken (eerw. L.), priester, te Tongeren.
Van Ham (K.), koopman, te Antwerpen.
Van Hees (eerw. C.), pastoor, te Heers (Limb.)
Van Humbeek, grondeigenaar, te Meisse.
Van Inthout (eerw. F.), onderpastoor, te Heist-ten-Berg.
Van Keyenblik, leeraar in de Middelbare school, te Brugge.
Van Leeuw (P. F.), apotheker, te Leuven.

Van Meel (A. M. J.), bestuurder van het klooster, te Willebroek.
Van Melckenbeke, apotheker, letterkundige, te Mechelen.
Van Oye (E.), student, te Thorhout.
Van Reeth (eerw. F.), onderpastoor, te Antwerpen.
Van Rijswijck (Lamb.), te Antwerpen.
Van Roy (eerw. L.), onderpastoor, te Antwerpen.
Van Roy (eerw. J. F.), leeraar in 't Klein Seminarie, te Hoogstraten.
Van Roost (eerw. M.), onderpastoor, te Brussel.
Van Rossom (eerw. J. F.), leeraar in 't Groot Seminarie, te Mechelen.
Van Varenbergh (eerw.), onderpastoor, te Berlaar.
Van Wambeke (K.), leeraar in 't Seminarie, te St-Nikolaas.
Vasquez (eerw. F. J. R.), onderpastoor, te Berchem bij Antwerpen.
Verbeeck (eerw. J.), onderpastoor, te Heverlé.
Ver Beylen, professor, te Mechelen.
Ver Cruyse (eerw. L.), onderpastoor, te Wouwen (Westvlaanderen).
Ver Donck (eerw. J.), onderpastoor, te Machelen bij Vilvoorde.
Ver Hegge (P. J.), koster, te Erenbodeghem.
Ver Meire (P.), fabricant, te St-Nikolaas.
Ver Riest (dr E.), te Ieteghem.
Ver Straete (eerw. F.), pastoor, te Blankenberg.
Vinx (J.), onderwijzer, te Hoeleden.
Von Schellewald (F.), keizerlijke bibliothecaris, te Weenen (Oostenrijk).
Wagemans (eerw. J.), onderpastoor, te Antwerpen.
Willems (A.), letterkundige, te Brussel.
Willems (P. G. H.), hoogleeraar, te Leuven.
Willebois (J.), bestuurder van 't St-Lodewijks kollegie, te Brugge.
Willequet (I.), onderwijzer, te Gent.
Wuyts (eerw. F. C. A.), leeraar, te Hoogstraten.

A

De woorden die men onder de letter A niet vindt, kan men onder H zoeken.

A, O en OE (ū) zijn drie klinkers, welke in 't platduitsch en in een gedeelte van Limb. bij de vorming van 't meerv. den zoo genoemden « ūm-laut » aannemen, dat is bijna overal waar dat in het hoogd. geschiedt, a in ä, o in ō enz., oe (ū) in ü veranderen. b. v. appel, äppel, noot, nôt, moes, müs, enz. (Zie *Inleiding*.) In Westvl. in een gedeelte van Oostvl. en van Brab. gaat de a veel tot e of ê over als : slaan, geslegen; dragen, gedregen; vervaren, vervêren, vervaard, verveerd. Z. eê.

A. De lange a als in zaad, kwaad, maat, laat, straat enz. wordt in Limburg als eene soort van ô of ao uitgesproken. Die klank wordt in Vlaanderen, Antw., ja in gansch Zuid-Nederland gehoord als o in het fr. *despote*, en au of ou, en deze leste klanken als de lange a, b. v. paus, paas, sous, saas, smous, smaas. Z. *Intl.*

A-A, woord uit de kindertaal : 't is a-a, 't is vuil. A-a doen, zijn gevoeg doen. Ook sterkaangedemd in de hha, en is dan wellicht eene klanknabootsing. In het Holsteinsch taaleigen hebben deze woorden dezelfde beteekenis; men zegt er a-a doen en a-a maken, en, gelijk te Antw. st. en pr., tot een kind sprekende, dat iets vuils of scha-

delijks in den mond heeft : *Fi! spee uit, 't is a-a!* dat is aatsch of baatsch in Limb. (Brab.). A-a schijnt eene verbastering te zijn van aak, eek.

AAGT of AACHT, v. beteekent in sommige streken een onderaardsche gang of waterleiding : de spelling van het woord is waarschijnlijk haacht en het woord zelf verwant met het oude *Haghedochte*, spelonk.

AAI. In eenen aai en eenen draai, in eenen oogwenk (Westvl.), d. i. op eenen ja en neen.

AAISKE, AAKSKE, zoentje (Westvl. en elders). In Leuven en elders zeggen de moeders tot haar kind : geef moeder een ja-ke.

AAK, EEK, bet. een walgelijk vuil. Ook gebruikt als uitroeping : aak! eek! ook : ake-puu! voor foei! fr. *fi!* — De woorden aak en puu schijnen beide klanknabootsend te zijn, zoo wel als foei en de fr. uitdrukkingen *fi!* en *puer*. De Holsteiners zeggen : akken en akkefi! akkefu! De Bremers : akkepu! Kil. : ack, eck, pus, sanies (Brab. Antw. st. en pr.). Misschien is 't een letterverplaatsing van kak.

AAKSTER, v. ekster, fr. pie.

AAL of ALE, z. n. v. in Westvl. gebruikt voor vloeibaar mest, als koezelsk of beer : van hier de saamgestelde woorden, als aalkuip, aalput, alekar, teel (groot vat). In Limburg zegt

men: aalpoel, aalwater enz. Aalstuk is een groote ton voor de ale naar en op 't veld te voeren. Aallepel, aal-pomp. « Ces mots », zegt Delforterie (*Annal. ling.* blz. 162), « sont en usage dans la Flandre occidentale et signifient urine de vache, engrais liquide et le réservoir qui le contient etc. » In Oostvl. zegt men: ale en beér, aalput voor beérput, *koeiale*. Volgens Schmeller heeft *adel* of *äl* in Hanover dezelfde beteekenis. By Kil. *ael* of *eel*, angl. *cervisia mustea*.

AALBEZIE of AALBEES. Dit woord wordt in Brab. even als in Gelderland alleen gebruikt voor de zwarte *aalbees*, de vrucht van den *cassis*, in 't fr. *acys*, die dient om borrelltjes te maken. Bij Kil. is het, als thans nog in vele streken, hetzelfde als *zeebees*; doch de Brab. heeten *zeebees* hetgeen in het fr. *groseille rouge* bet., te Kortrijk, *paters*.

AALPOEL, m. n. beteekent in Limb. 1) poel waar aalwater in is, dus zoo-veel als *mestpoel*, 2) aalwater. De planten moeten met aalpoel of aalwater begoten worden. In dezen zin gebruikt men daar ook *poelwater*. Z. verder aal.

AALROERDER, z. m. een lange stok voorzien van een berd om de ale in den put dooreen te roeren.

AALWATER (Limb.), mest- of stalwater. Z. *aal*. Bij Schmeller: *adel*; *mistwasser*.

AAM, AME, bij Kil. amelkoren, olyra, far candidum (Vl.).

AAMBILK, m. in sommige deelen van Westvl. gebruikt voor aambeeld, gelijk het woord nagenoeg overal uitgesproken wordt. De spelling met *n* in stede van *m* schijnt echter verkieslijk, dewijl het woord voortkomt van het voorzetsel *aan* en van het verouderde *batten*, slaan. *Aambeeld* of *aanbeld* is dan zoo veel als *opslag*.

AAMBROOD voor avondmaaltijd, waar-schijnlijk eene samentrekking van

avond en *brood*, dewijl men ook zegt: morgend brood. Dit woord wordt nog al veel in Limb. door de volksklas gebruikt.

AAMZEIK, vr. n. in Limb. nog al veel gebruikt voor *mier* (hgd. ameise).

AAN, ook *toe* of *op*, heeft de beteekenis van *voort*. Ik vrees dat ik tegen den eersten october met mijne idiotismen niet zal gedaan krijgen. *Werk maar altijd aan*.

AANBORREN, aanbranden. Z. borren.

AANBRANDEN, o. w., hier en ginds gebruikt voor gram worden (Westvl.).

AANBROK, m. lijn waaraan het klitspel (knickerspel) begint. *Ik ga van aan den aanbrok*. Van breken, als zijnde daar, waar 't spel, door eene lijn afgebroken, afgescheiden is (Goidsenhove). Zulke scheidslijn wordt in Limb. *aan* genaamd. Zoo zegt men als men met knickers speelt: *ga aan den aan* (aan de lijn). Op de beugelbaan zegt men: *houd den voet in den aan*; *de bal is in den aan*, d. i. het begin, het uiteinde, het onderste van de beugelbaan, dat in dit spel niet alleen door eene lijn, maar door eene *greppel* (riool) is aangeduid.

AANDE, v. eendvogel, de *a* voor *e* uitgesproken als in paard, peerd. Dus ook aand voor eend of eendvogel. Van hier, *aandei* of eendenei (Vl.).

AANEEN, bijw. gedurig, zeer dikwijls, thans: *wat doet gij aaneen? hij is aaneen bij den doctor*, d. i. hij heeft dikwijls den geneesheer noodig. In de volkstaal te Leuven luidt het *alnee*.

AANEENAAN, bijw. in Limb. *tegeneenaan*: b. v. *zij stonden aaneenaan*, ook *aaneenvast*.

AANEENVAST. In Limb. gebruikt men dit voor tegeneenaan of aaneenaan: *zij stonden aaneenvast*. Ook: hij is zes weken aaneenvast ziek geweest, voor aaneen, lat. *continenter*.

AANGAAN, in Brab. voor *weg* of *heen*

gaan. *Gaat aan*, of *gij krijgt slagen*; in de gebiedende wijze beteekent *gaat aan*, houdt daar van op, zwijg, ik geloof u niet, of, blijf op dat punt niet, schei daar van uit (Brab. en Limb.).

AANGETREK, o. (Westvl.) wat bij een huis enz. gebouwd en minder is, dienende tot keuken, om iets te verbergen, weg te leggen enz. *Een aange-trek aan eene schuur*. Dus hetzelfde als in Brab. *aanhang*, *afhang* of *afhangsel*.

AANHALIG, bijv. in Brab. voor besmettelijk. B. v. *die ziekte is aanhalig* (Antw. st. en pr.).

AAN HEBBEN. *Hij heeft het aan (zijn vel)*, hij is dronken. Ook: *hij heeft zijn vel aan*, hij is dronken. In Leuven, Limb. en Antw. zegt men: *hij heeft een stuk in zijnen kraag*.

AANKALKEN, van aan en kalk (krijt), aanschrijven, wordt gezegd van iemand die wat schuldig is: *ge staat nog voor zoo veel aangekalkt* (Antw. pr. en st. ook in Noordb.) Z. Hoeuft. In Limb. zou men zeggen: *ge staat nog voor zoo veel aan den stijl* (pilaar), in Leuven: *in het wit krijt, op de schalie (lei) staan*.

AANKERVEN, b. w. samengesteld van aan en *kerf*, 't welk een ingesneden teeken is. Het wordt soms gebruikt voor aanteekenen (Brab.).

AANKISSEN, b. w. Aanhitsen, b. v. *ik zal u den hond aankissen*. Men zegt ook *kissen*: *kis den hond eens*. *Verder kis! kis! kis!* als men den hond aanhitst. *Kissen* voor hitsen of aanhitsen staat in de Holl. woordenboeken.

AANKLAPPEN, door klappen aanraden, aanbevelen: *hij zou met dit meisken niet getrouwd zijn; maar heur moeder heeft ze hem aangeklapt*. (Brab.)

AANKOMEN vervoegd met de werkw. *hoo-ren* of *zien*, bet. begrijpen, iemands gedacht of inwendige gesteltenis kennen: *Zij hebben u zien aankomen*,

d. i. zij hebben u verstaan, begrepen, uw gedacht geraden, en weten reeds wat hun te doen staat (Brab.).

AANKRAS, m. aangespoeld land, aanwas, aanspoeling, aanslijking (fr. *alluvion*). Een woord in sommige provinciën van dagelijksch gebruik.

AANKUILEN, b. w. het loof der aardappels hooger dekken of aanhoopen (Vl. en Br.). In Limb. is 't de aardappelen *hoogen* of *aanhoogen*. Zie *aanringen*.

AANLADEN, o. w., vrij algemeen gebruikt van wijn die een deel van zijnen droesem op de flesch afzet. B. v. *deze wijn is nog jong; hij laadt aan; al de flesschen zijn aangeladen*. Hetzelfde zegt men van het pompwater dat in den dusgenaamden *moor* of in den theépot aanlaadt. Ja van alle vette stof, die ergens blijft aan vast hangen of plakken. In Limb. even als in N.-Ned. gebruikt men *aanzetten*, *aanslaan*.

AANLEG, m. wordt gezegd van een aantal schooven op den dorschvloer uitgespreid. In deze beteekenis gebruikt men in Limb. hetgeen men ook in het Noorden hoort, het werkw. *aanleggen*: de garven aanleggen, op den dorschvloer uitspreiden. Vandaar nog: een nieuw bed *aanleggen* (bed beteek. eene verzameling garven, op den dorschvloer uitgespreid, die in eenmaal uitgedorschen worden). Z. ook *brei*.

AANLEGGEN, b. w. *geld aanleggen*, is plaatsen, op intrest uitzetten (Brugge).

AANLOOPEN, in Brab. gebruikt voor weg- of heenloopen. *Ge moet niet gaan aanloopen, hoort ge?*

AANNEBILK, aambeeld. Z. *aambilk* (Kortr.).

AANOEKEREN, o. w. voor toenemen, vermenigvuldigen. Van het verouderde *oeken*, waarvan *wocker*, *woeker* voortkomt.

AANPIKKELEN, o. w. rap de pikkels, bikkels of beenen verzetten. *Hadst gij hem zien aanpikkelen?* (Brab. en Vl.)

AANRINGEN, b. w. *Palaters aanringen*, d. i. aanhoopen, aanaarden, en als eenen ring daar rond maken. Men zegt dat alleen van de aardappels die op hun eigen staan, niet in rijen, reken of roten; want als zij op rijen staan, zegt men: *balken, aankuilen*, of enkel ook *kuilen*, en in 't land van Aalst wordt dat wel eens *opzellen* genaamd. In al die beteekenissen zegt men in Limb. *hoogen of aanhoogen*.

AANSCHIEUT, m. Wanneer een landbouwer begint te ploegen, akkert hij twee voren tegen elkander. Deze voren, zijnde het begin der omploeging, heet men *aanscheut*, ook *rug* (in Brab. en Limb.), omdat zij eene hoogte vormen. *Hij maakt den aanscheut in 't midden des lands* (Brab. en Hagel.). Z. *aanschieten*.

AANSCHIETEN, b. en o. w. beginnen te akkeren: *gij hebt dat niet goed aangeschoten*. *Op de voor aanschieten*, is, bij het ploegen, op de voor beginnen; *op den rug aanschieten*, is het bed of het gewente laten staan, midden op den rug aanvangen (Brab. en Hagel. Belg.-Limb.).

AANSCHIJN, o. hout, waaraan de strengen der in de ploeg of egge gespannen paarden vastgemaakt worden (Oostvl. en Br.).

AANSLAAN, o. w. bet. al gaande de voeten tegen een slaan. *Zie eens hoe vuil uwe broek van onder is: gij slaat zeker aan?* Men zegt nog van het graan of andere vruchten: dat het aanslaat, d. i. door de te groote hitte der zon aangerand worden; en van koper, tin, enz. dat het door 't vochtig weér aangeslagen is. Ook getroffen zijn, b. v. *die man is door de dood zijner vrouw aangeslagen*.

AANSPELEN, aandoen, aantrekken van kleederen. *Speel uwen jas aan*.

AANSPIJTEN, b. w. *aansnoeren, aanrijgen*, b. v. *mijn kleine heeft peerlen aangespit*. Het woord is slechts eene westvlaamsche uitspraak van *aanspielen*, want spitten of spetten is eigenlijk de aarde omgraven met de spit of spet (spade).

AANSPRAAK HEBBEN, verkeeren, gevrijd worden. *Wet ge niet of die dochter al aanspraak heeft?*

AANSPREKELIJK, lichtelijk gehoor verleenende, licht genaakbaar: *ofschoon edel en rijk, is hij toch aansprekelijk* (Vl.).

AANSVEUGEL of *vogel*, m. eendvogel; inzonderheid gezegd van den dooden vogel, als oetwaar beschouwd (Westvl.).

AANTREK, m. *Hij heeft veel aantrek*, hij wordt veel bezocht; hij ziet veel menschen. Ook degenen die men aantrekt. *Met al uwen aantrek* (Br. en Vl.).

AANTREKKEN, bet. *iemand aantrekken*, in zijn huis toelaten, met iemand vriendschappelijk verkeeren.

AANVAREN, o. w. Dit woord, dat in Limb. van dagelijksch gebruik is, wordt niet alleen voor *aanlanden* (met vaartuigen) gehoord, zoo als in de andere provinciën, maar ook voor het stilhouden met voer- of rijtuigen bij een huis of eene herberg. De postwagen vaart bij die herberg altijd aan. Hier dient voorloopig aangestipt te worden, dat het werkw. *varen* aldaar, buiten de gewone en bekende beteekenis, ook gebruikt wordt in den zin van: koets, kar of ploeg geleiden; zoo zegt men: met de koets, de kar, of de ploeg varen. Men ziet alzoo dat het in zwang is in stede van *rijden, voeren*, dat in die streken uitsluitelijk gebruikt wordt, als men van paard en ruiter spreekt (dus zonder rijtuig). Hij rijdt goed bet.: hij rijdt, zit goed te paard.

De Limburgers gebruiken alzoo dit woord met zijne samenstellingen, als de Duitschers hun *fahren* met deszelfs samengestelde woorden. Varen is bedr. en onz. Z. verder varen en de woorden er mee samengesteld.

AANZETTEN. Z. aanladen.

AAN ZIJN of *eraan zijn* (in het spel verloren hebben, ook bij drank zijn) *hij is eraan*. In denzelfden zin zegt men in Vl. : *hij heeft het aan zijn oog*. Eraan zijn (Brab.) of *eraan vast zijn* of beter : *hij is daaraan* of *vast daaraan* (Limb.) wordt gezegd van een strooper, door den veldwachter betrapt, die hem een proces-verbaal maakt.

AANZITTEN, o. w. in den zin van stelen, heimelijk aan snoepen : *dat meisje zat gedurig aan het geld* (Br.).

AAP. Gebruikelijk in de spreekwijze : *van zijnen aap maken*, zijne parten spelen. Het zelfde heet men te Leuven : *van zijnen neus maken*. Iemand voor den aap houden is : met iemand gekscheren (Vl. en Br.).

AARD, m. Het dient aangemerkt te worden, dat de Limburgers dit woord gedurig op de lippen hebben voor *lust*. Ik heb er geen aard voor. Geenen aard hebben om te werken. Rond Leuven zegt men : *geengoesting hebben*. Als men van een zoon spreekt, zegt men in Brab. : *'t Is een aar(t)ken naar zijn vaárken*, dat ook elders gehoord wordt. In Brab. hoort men *a(ar)ten*, met eene *t*, in Limb. *aarden*, met *d*.

AARDAPPEL. Het woord eerdappel wordt in Limb. dikwijls samengetrokken in *eerppel*. Zoo zegt men nog eerppelsland, — loof — kruid.

AARDAPPELKERWEIJE, v. Gebruikelijk bij het uitdoen van de aardappels, waar men met velen aan werkt, gelijk bij de vroondiensten of karweijen in de middeleeuwen (Westvl.).

AARDBEL. In een groot gedeelte van

Limb. wordt het z. n. *bel* gebruikt voor *bezie* of *bes*. Zoo zegt men *erbel*, *bromel*, *kroosel* of *krousel*, *wiemel*, enz. die niets anders schijnen te wezen dan *eerdbel*, *braambel*, *kruisbel*, *wijnbel* voor aardbezie, braambezie, kruisbezie, aalbes. In N.-Brab. hoort men *kroezel*, dat misschien de zuivere vorm is, en aan die bezie toegepast is geworden om de kroeze bladeren van dien plant. Ook zouden die woorden kroosel, kronsel, kroezel kunnen komen van het fr. *groseille*. In een ander gedeelte van dit gewest zegt men veel *beer* (hgd. *beere*, eng. *berry*) voor *bezie* of *bes*, als steekbeer (hgd. *stachelbeer*, fr. *baie*), in Brab. *stekelbees*. Nog hoort men in Limb. *hagsbeer* voor zwarte aalbees. Z. haverbel.

AARDBIE, fruitbie, langwerpige bie (Westvl.).

AARDVLOO of **AARDSVLOO**, v. klein zwart springend en vliegend diertje, dat het vlas, de bloemen van koolzaad, enz. afeet (Brab. en Limb.).

AARLING, m. Afval van stroo *ineen* gebonden, enz. (L. v. Aalst). Staat het in betrekking met *air*, *koornair*? Zou 't misschien moeten zijn *armling*, dat is, zoo veel als men met de armen kan omvatten? Tusschen Leuven en Mechelen heet men dit : *kortstrooi* en *kortbussel*.

AARSGAT, o. beteekent veelal het onderste van eenen boom. Ook gebruikelijk in het spreekwoord : *aarsgat overschijftgat vallen*, dat is, de een boven den andere vallen. Kil. vertaalt onder anderen door *sedes* zit. In Limb. *vot*. en *boks*.

AARSLAAN, b. w. wordt in Limb. gebruikt voor het ruw, grof uitdorschen van het graan dat dan of voor een tweede maal gedorschen of in dien staat aan het vee gegeven wordt. Z. baardslagen en voorslagen.

AART, m. Dit woord, zoo oud als de

straat, is niet te min nog van dagelijks gebruik in de Kempen en elders, en beteekent *bouwland*, in 't latijn, *terra arabilis*, van het verouderde *eren*, *erijēn*, arren of, met de vlaamsche *adspiratie*, *heriēn*, dat is, *arare*, ploegen, en *colere*, bouwen. Zie Schweller's woordenboek, I, bl. 111-112, of de *Taalkundige Mengelingen* van Clignelt, bl. 30, vlgg. Hier te lande spreekt men van *den hoogen aart*, *den voorsten*, *den achtersten aart*, waarvoor men elders *veld* zegt. Ook bij de Duitschers is *art-acker*, bouwland, en *artbar*, beploegbaar. De *korenaart* te Gent, heden de *korenmarkt*, heeft geenen anderen oorsprong. Van hier den familie-naam Vander Haart?

AARTJOEN. Z. aartjoen.

AARZAK. Z. aaszak.

AAS of EIS. Overal in Brab. gebruikt voor handhave eens korfs, ketels, enz. Dit woord zal wel niet zijn dan eene verbastering, in de uitspraak, van *eins*, *heise* of *heinse*, bij Kil. vertaald door *ansa*, waar het nederduitsche schijnt van voort te komen. Het is dat ding, waarbij men iets vast neemt.

AAST, m. de *a* als *ao* uitg. In Limb. gebruikt voor eenen wrong; noest of knoest des booms ter plaatse, waar een tak gestaan heeft. Bij de Hoogduitschers is *ast* een tak, in welke beteekenis het woord ook bij Kil. voorkomt, doch met de korte vokaal *ast* of *est*. Zie daar mede *ast*, *oest*, vertaald door *nodus*, *turber arboris*. In Br. en Antw. noemt men het *weer*. In die plank zijn vele *weeren*.

AASZAK, m. Eigenlijk *spijs*- of *knapzak*, of een zak waar men zijn *aas*, zijn voedsel in steekt. Van daar is het overgegaan tot de goochelaars, die uit den *aaszak* spelen, of die uit hunnen *knapzak* allerlei dingen halen, welke zij daar weten in te tooveren. *Aaszak* doen in het spel,

waarvoor men veelal *haartzak* hoort, is dus lichtelijk uit te leggen: het zegt zoo veel als met behendigheid zijne kaarten veranderen, of andere kunstgrepen te haat nemen om aan de winst te geraken. In Leuven zegt men: *doe aaszak*, voor: gij bedrieger of valschaard.

AATJE, o. streeling, kus, is in de kindertaal gebruikelijk: *geef mij een aatje*. Van daar is, in de gemeenzame volksspraak, het woord overgegaan tot de beteekenis van *kaakslag*, of een *aatje* met de volle hand.

ABATJE, borrel (Snelt. Kortrijk).

ABSJAARD, m. (Ostende) policie-man, een bediende van de openbare orde. Het woord beteekent mede in de Brabandsche volkstaal, *een albedrijf*, een mensch die nergens zijne handen kan van afhouden. Z. *albescheer*.

ACHTER, voorz. aan, neyens, langs, tegen: *een huis achter den steenweg* (Oost- en Westvl.).

ACHTERDABBELLEN, v. w. Nababbelen, tegenspreken en, te Leuven bij 't arme volk, *nagreven*. Z. dit leste.

ACHTERDEEL (Kortrijk). *Ik ben op mijn achterdeel*, fr. je suis en retard.

ACHTERDRAGEN, kwaad spreken (Klein Brab.).

ACHTEREEN (*astereen*): 1) straks, fluks, aanstonds, in 't fransch *tantôt, tout à l'heure* (Br. Kemp. Limb.). Despars, *Cronijcke van Vlaenderen*, I, 98, gebruikt dit woord in dezelfde beteekenis; 2) achtereen bet. ook achter malkaâr; achtereen, d. i. binnen een oogenblik.

ACHTERGELOOP, o. Beslomming (Westvl.).

ACHTERHAAM, o. z. achterlap, soort van haam dat men het kar-paard van achter aandoet en dient om, des noods, de kar terug te stooten. Zie haam bij Weil (Brab. Limb.).

ACHTERHAND, v. *Gij zit op de achterhand en dus was het wel te zien welke*

- kaart gij moest spelen* (Leuven). Ook in Limb. degene die het laatste moet spelen, zit op de *achterhand*, terwijl hij, die het eerste moet spelen (of *uitspelen*), op de *voorhand* zit.
- ACHTERIJZER, schoenmakers tuig (Leuven), het zelfde als likijzer, ijzeren, houten of steenen werktuig om schoenen, enz. te likken.
- ACHTERKLAP DOEN of SPREKEN, veesten. Het is blijkbaar een woord van slecht gehalte, alleen in de volkstaal gebruikelijk, doch geenszins aan te bevelen.
- ACHTERLAP, n. leeren tuig dat een ingespannen paard achter op de billen draagt. In Limb. *achterhaam* (m. n.).
- ACHTERLOOPEN. Men zegt soms: *loopt er achter*, in stede van: *gij moet het niet weten* (Somerghem).
- ACHTERMAAT, v. z. gras dat weder uitschiet in eene afgemaaide weide, nagras, in vele streken van Br. en de Kemp. *toemaat*. In Limb. zegt men veel *gromet* (m.).
- ACHTERNA, gebruikt voor later, *naderhand*. *Gij zult het achterna wel hooren* (Kortrijk). Achterna zult gij het wel weten, beteekent in Limb. *tenlangentaatste* enz.
- ACHTERNOEN, m. Vesperbrood of hetgeen de Franschen *gouter* heeten: *ik eet om vier uren den achternoen* (Br.).
- ACHTERSTAAN, o. w. wijken, *hij moet voor niemand achter of van achter staan*, zegt men te Leuven van iemand die zoo goed voor zijn vak of taak is als anderen. In Limb. *achterstaan* of *achteraanstaan* in denzelfden zin.
- ACHTERTALEN, achterzeggen, achterklap spreken. Het woord wordt mede gebruikt in den zin van iemands taal of uitspraak nadoen; *nagreven* zegt het arme volk te Leuven. In deze laatste beteek. zegt men in Limb. *naklappen*.
- ACHTERTIJZE, achterste deel van eene laars. Het woord is ontleend aan het fr. *tige*, schacht (Westvl.).
- ACHTERVALLEN, b. w. vergezeld met *niet*, wordt omst. Leuven gebr. in den zin van: niet in den nood laten, niet verlaten, verdedigen, voorstaan. b. v. *zijt gerust, ik zal u niet achtervallen*, d. i. ik zal u in geene verlegenheid laten; zijn regel niet achtervallen, zijn meester niet achtervallen is ze voorstaan, dezer verdediging nemen, misschien is 't voor *afvallen*.
- ACHTERVLOER, m. Zoo noemt men, in sommige streken, hetgeen elders de *gang*, de in- of doorgang heet van het huis (Westvl. Brab.).
- ACHTERWAREGE, v. voor achterwares met den Westvl. uitgang *ege*. Z. het volgende woord.
- ACHTERWAREN, b. w. in Vl. nog gebezigd voor *kraambewaren*, d. i. het kind en de kraamvrouw oppassen of verzorgen. Van hier achterwaring, achterwares, achterwaarster, achterwarege of achterwarigge, d. i. *kraambewaarster*: in het Noorden, baker of kraambewaarster; in Antw. *bakel*; rondom Leuven, Diest, Lier, Brussel, *verwares*, ook goeievrouw. Z. Delforterie, bl. 370 en Weil. die mis zegt dat die woorden buiten gebruik zijn, wijl ze in België nog veel gehoord worden.
- ACHTERWARES. Z. achterwaren.
- ACHTERWEERT (waart), op het einde. *Achterweert 's jaars*, d. i. op het einde des jaars. Ook: van de kerk verwijderd: *hij woont achterweerts*.
- ACHTERWEERTSCH, bijv. die van de kerk verwijderd is: *de achterweertschen en de plaatsenaars*, zijnde de laatsten nabij of ter plaatse zelf gehuisvest (Westvl.).
- ACHTETEN of ACHELETEN, o. van achten eten samengesteld, het ontbijt of in Br. morgenstond (Kortrijk).
- ACHTKANTE of ACHTKANTIG, b. v.

- dom, boerachtig: *dat is een acht-kante*. Elders heet het vierkante of vierkantige, fr. *gauche*, rustre.
- ACHTKANTE of ACHTKANTER, m. zegt men in Vl. veel voor eenen *canada*, soort van populier: 104 *koopen schoone en groote abeelen*, *achtkanters*. — 70 *koopen zware achtkanten*, enz.
- ACHTTIENMAANDER, m. veulen van achttien maanden (Westvl.).
- ACTIES, v. mv. in 't enkelv. zelden of nooit gebruikt. Men past het woord gewoonlijk toe op dwaze of onbetafelijke kuren: *wat zijn dat voor acties? zit stil met al uwe zotte acties*. Hier dient bij opgemerkt dat het volk aan de vreemde woorden op *ie* veelal, in het mv., eene *s* toevoegt. Zoo zegt het *acties* en niet *actiën*, *studies* en niet *studiën*, enz. Van hier actiemaker.
- ADEMEN, o. w. *Hij zal er niet over ademmen*, d. i. hij zal er niets van weten, of, niet over geraadpleegd worden, niet tusschen komen (Leuven).
- AF, bijw. wordt gebruikt als een *suffix* in tegenstelling van *aan*: *daaraf*, *waaraf* voor *daarvan*, *waarvan*. Ook wordt *af* dikwijls gebruikt voor *van*. Af beantwoordt aan het hd. *ab*. eng. *of*; het lat. *ab*, *abs*, *au*, *de*, *di*.
- A FAIT, bijw. onmiddellijk daarop, dadelijk, zoo haast als, naarmate: *ik raapte à fait zijn geld op*, *gelijk hij het wegwierp*. — *Zoodra hij zijn daghuur trekt, drinkt hij ze à fait op*. Elders klinkt het *te faite*, en komt duidelijk van het fransch even als *feitelijk*, dat nagenoeg hetzelfde zegt. Ook wordt het maar nabij de waalsche grenzen gehoord.
- AFBAARDEN, bevr. w. *Een schoof afbaarden*, is slechts het meeste graan er uit dorschen. *Ge moet al gauw eenige schooven haver afbaarden*. Zulk een afgebaarde schoof heet *baardslag*. Het woord bet. eigenlijk den baard, de stekels afkloppen. (Kempen). Z. Baardslagen. Tusschen Leuven en Mechelen heet men dit *voorslagen*, de zoo uitgeklopte schooven zoo wel als het werkwoord.
- AFBANK, vr. het zijschip, de zijbeuk of aanbouw eener kerk. Het is verwant met *afhank* (Limb.).
- AFBEENEN, b. w. afleggen. *Ik heb veel weg afgebeend*, hetzelfde als veel wegs afgelegd (Oostvl.).
- AFBEUDELEN. Z. afboddelen.
- AFBLAAIEN, AFBLADEN of AFBLADEREN, b. w. *die heer heeft zijnen bosch al te zeer afgeblaaid*, d. i. te veel hout uitgekapt, er te veel winst willen uit halen. Z. *bladen*, *blaien* (Vl. Kemp.).
- AFBLOTTEN, o. w. afschelferen, aspellen bij Kil. en te Kortrijk plotten. Z. *blotten*, *de muur blot af*. In Brab. afschoffelen: b. v. den weg afschoffelen.
- AFBODDELEN of AFBEUDELEN, is met gerucht ergens afvallen of komen afgeloopen. Z. *boddelen* (Brab. en omstr. St. Truiden).
- AFBOESEN, b. w. afslagen. Z. *boesen* (Brab.).
- AFBOKEN, b. w. van *af* en *boken*, 't welk kloppen, slaan, afslaan, aframmelen bet.: *onze notenboom is afgeboekt* (Limb.). *Boken*, slaan in 't Hollandsch, beteekent *afbeuken*, ook *afrossen*, aframmelen enz.
- AFBORREN, afbranden. Z. *borren*.
- AFBORSTELLEN, fig. bet. in Holland iemand *helder doorstrijken*, in Br. en Vl. een pak slagen geven.
- AFBOTTEN, o. w. van *af* en *botten* d. i. springen: den bal *botte* er af, d. i. kaatste er af (Brab.).
- AFBRANDEN, b. w. van *af* en *branden*. Het woord bet. het zij allēen, het zij met anderen, bij iemand onverzocht en onverwacht in huis vallen en diens onderstelden voorraad gaan opeten of drinken. In sommige streken heet men het *inbranden*.
- AFDOEN, b. w. afmaken of verraderlijk ombrengen: *Cain deed Abel af*.

- Iemand het ruwste afdoen*, is hem duchtig aflossen. Het woord wordt ook gebruikt voor *afhandig maken*, inzonderheid door looze streken of vleierij : *hij heeft het mij afgedaan*.
- AFDOPPEN**, o. w. In de gemeenzame spraak, in Br. en Vl. *Iemand wel doen afdoppen*, d. i. afgeven, aftellen; men hoort ook *afdokken*, in dezelfde beteekenis. In Limb. zegt men *uitdoggen* : *wij zullen hem doen uitdoggen*.
- AFDRETSEN**, b. w. afloopen. Z. drets.
- AFDROOGEN**, b. w. is een van die menigvuldige ww. overal gebruikt om er slaan mee te beduiden, als aframen, afranselen, aflossen, enz.
- AFFEL**, of *naffel*, m. wordt in Vl. gebruikt voor navel, buiknavel, *umbilicus*. Zoo zegt men : *ieder mensch heeft zijnen affel*. Het woord staat bij Kil. Van daar ook *affelschrooi*, met gelijke beteekenis, waarover men bij denzelfden Kil. na kan zien *schroode*, *schroye*, vertaald door *segmen*, *pars abscissa*. Gelijk men affel voor naffel of navel zegt, zoo heeft men ook *ere* en *nere* (dorschvloer).
- AFFIRMATIE — NEGATIE**. Tusschen het Brabandsch en het Vlaamsch taaleigen bestaat onder veel andere, een kenmerk van onderscheiding in 't gebruik van *ja* en *neen*. Zoo zal b. v. iemand vragen : *gij zegt dat er maar honderd appels in dezen korf lagen?* De Brabander zal antwoorden : *neen*, d. i. neen er waren maar, niet meer dan enz. De Vlaanderaar, integendeel, zal *ja* zeggen. De Brabander houdt het hier met den Franschman, de Vlaming met den Hoogduitscher. Wij meenen dat het antwoord des Brabanders nauwkeurigst is : *quote quisque rogat casu responsio detur*.
- AFFUTSELEN**, *ontfutselen*, b. w. bet. in de gemeene volkstaal vrij algemeen, door slimme streken, door vleierij, enz. iemand iets afhandig maken (Vl. Br. en Belgisch Limb.).
- AFGAAN**, o. w. in sommige gewesten van Vl. gebruikt voor geld afgeven, b. v. *ik heb hem doen afgaan*. Zoo zegt men almede : *hard van afgang zijn*, van iemand die moeilijk van zijn geld kan scheiden.
- AFGEBAST**, gemeen brusselsch, voor : ten ondere gedaan, door een ander overtroffen of vervangen; fr. *dé-gommé*.
- AFGE BRAND**, iemand die, door het yerbranden van zijn huis, zijn goed verloren heeft : *Die menschen zijn afgebrand* (Br., Limb., Antw. st. en pr. ook in Noordbr.). Z. Hoeufft.
- AFGESTREKEN** (van *afstrijken*), komen *afgestreken* is wederkeeren : *hij kwam bedrukt afgestreken* (wedergekeerd) (Vl. en Br.).
- AFGETAPT**. Z. aflappen.
- AFGETTEN**, b. w. in Vl. gebruikt voor bespieden, afspieden. Het heeft duidelijk den zelfden oorsprong als 't fr. *guetter*.
- AFGEZONDERD** voor uitgezonderd of uitgenomen : *alle zijne goederen verkopen, zijn huys afgezonderd* (Kortrijk).
- AFGRUWELIJK**, bijv. in Westvl. gebruikt voor *schrikkelijk*, b. v. *het was een afgruwelijke brand*.
- AFHALEN**, b. w. door klagen en vragen iets bekomen ten nadeele van anderen (Br. en Vl.) : *die arme vrouw deed niet dan mij afhalen*.
- AFHOEDEN**, b. w. afweiden of afgrazen : *die weide is afgehoed*. Z. Kil. op *hoe-den* (Br. en Limb.).
- AFHOMPEN**, b. w. in grove stukken afbreken. Bij Kil. staat *homp* vertaald door *abscindere partes extremas*. *Homp* is een grof stuk.
- AFHOOGEN**, b. w. meer bieden of zeggen dan een ander : *ik heb hem afgehoogd*. In den zelfden zin gebruikt men ook afzetten, afbieden.
- AFHOOIEN**, b. w. b. v. *klaver afhooien* is ze afmaaien en tothooi laten droogen.

AFHOOZEN of *afoozen*, ook *uiloopen*, b. w. Eenem put of vijver ledig schepen. Z. Kil. op *hoosen* en *oosen*, aldaar vertaald door *haurire*. In Limb. en Br. zegt men *heeuzen*, de schuit *uitheeuzen*. Men moet aanmerken dat men een tweeklank laat hoo-
 • ren, *heeūzen*, *uitheeūzen*, wat voor de scherplange o pleit. De N.-Nederlanders schrijven nochtans *uithozen*.

AFKALKEN of **AFKALVEREN**, o. w. met stukken en brokken afvallen, van opgeworpen grachten sprekende : *deze gracht is heel afgekalverd*. Elders hoort men in denzelfden zin *afkal-ken*; maar *afkantelen* zal toch wel het beste zijn.

AFKEIEN, ook *kleineeren* : verkleinen, minder maken. *Iemand afkeien* of *kleineeren* in de meening van anderen. Gemeen brusselsch eigenlijk *afwerpen*; z. keien.

AFKEIEREN of **AFKUIEREN**, b. w. afslaan, aframmelen (Mechelen).

AFKETSEN, b. w. afslaan : *appels afket-sen*. Zie *kaatsen* en *ketsen* bij Kil.

AFKLETSEN, b. w. afslaan of kletsen geven; niet aanvaarden, weigeren. Z. *kletsen* bij Kil.

AFKOMEN, heeft in Br. de beteekenis van aankomen : *ik hoor u afkomen*, d. i. ik begrijp u, ik zie wat gij voor hebt.

AFKOMEN, o. w. gebruikt voor den prijs zijner koopwaar verminderen : *gij moet wat afkomen, eer ik uwe waren koope* (Br. en Vl.).

AFKUIEREN, Z. afkeieren.

AFKUITELLEN, o. w. afrollen : *den berg afkuitelen*. Z. *kuitelen* en *kuitelbuik*.

AFKWIJNEN, b. w. al kwijnende slijten : « Als in een' kerkermuur een leven af te kwijnen,

Dat duizend beulen vindt in duizen-den van pijnen. »

Bilderdijk, *Ziekte der Geleerden*, 1ste zang, v. 297.

(Omstr. St-Truiden.)

AFLAAT, m. melk waarvan men den room heeft afgestreken. Van hier *afgelaten melk*, d. i. melk zonder room. *De melk aflaten* is de melk stillekens laten afloopen, terwijl men den *zaan* tegen houdt (veel in Limb. in zwang).

AFLAPPEN, b. w. dikwerf gebruikt in den zin van iets met haast en slecht verrichten : *hij heeft zijn werk afge-lapt*. Van hier zou men kunnen zeg-gen : *ge zijt een felle lapper*, d. i. *knoeier*. Ook in Limb. gebruikt.

AFLAPPEN, b. w. *Meester, wil haastig mijn schoenen aflappen*, d. i. met het lappen mijner schoenen gedaan maken (Leuven).

AFLEGGEN, o. w. afnemen, van kracht verminderen : *hij begint af te leggen*, zegt men van iemand die met de jaren verzwakt (Westvl.).

AFLEIDEN, b. w., iemand door redenen botmullen, van zijn stuk brengen : *hij heeft dien slimmerik daar eens wel afgeleid*.

AFLEUZEN. In Westvl. zegt men *afleuzen*, in Oostvl. *afluizen*. — Afvleien, met fleemende woorden iemand iets af-handig maken. In Limb. beteekent *afleuzen* het Hollandsche *aflossen*, vervangen : zoo zegt men van werk-lieden, die een zwaar en aanhoudend werk te verrichten hebben : *zij moe-ten zich van tijd tot tijd afleuzen*, het hoogd. *ablösen*.

AFLIKKEN, b. w. *de schoenen zijn ge-maakt, maar de gast moet ze nog aflikken*, d. i. de lappen met het likhout of likijzer glad maken of glan-zen (Leuven). Z. *likken* bij Weil.

AFLOOP, m. in sommige streken gebruikt voor *buikloop*. In Br. zegt men : *de roode loop*.

AFLOZEN, b. w. afroetelen, door behen-digheid verkrijgen. Z. *afleuzen*.

AFLUIZEN, *afleuzen*, *aflozen*, *aflutsen*, *aflrassen*, *aflroggelen*. Iemand iets door vleierij, vooral door lastig val-

- len afbedelen, verkrijgen (Br., Vl.). In Vl. ook iemand slagen geven. In de Holl. woordenb. is *afsluizen* listiglijk ontnemen, fr. *escroquer, filouter*.
- AFNEKKEN, b. w. duchtig afrossen; den nek of hals afsnijden (Hagel.).
- AFOOZEN. Z. afhoozen.
- AFPALSTEREN, b. w. aframmelen. Van hier *afpalstering*, van 't oude *palster*, dikke stok (Hagel.).
- AFPEUZELLEN, b. w. de beentjes afpeuzelen of afknagen (Br. en Limb.). Z. peuzelen.
- AFPIKKEN, b. w. in Holland onbekend, althans bij Weil. niet vermeld, is in België algemeen gebruikt voor het afkappen met de *pik* (zicht), bij Kil. *falx frumentaria*. Het gras wordt *gemaaid*, het graan of koren *gepikt*. *Afpikken*, met den bek afeten: *die kiekens hebben al die uitschietende erwten afgepikt*. 't Is slechts in deze laatste beteekenis dat men het in eenige woordenboeken aantreft. *Afpikken* in deze laatste beteekenis is ook in Limburg in gebruik.
- AFPITSSEN, b. w. in den overdrachtelijken zin afpersen, afhouden, minder geven dan men schuldig is. *Afpitser*, een gierig man. Bij Kil. in Br. en Limb. is *pilsen* nog: met de vingers nijpen, prangen, afknippen.
- AFPRENKELEN, b. w. afpersen, zachjes afdwingen, samengesteld van *af* en *prenkelen*, zijnde dit laatste het freq. van prangen, persen; het beteekent derhalve *met aanhouding* afdingen, afbieden, afbedelen, afpersen. In Limb. zegt men ook in dien zin *afpinkelen* zonder r.
- AFPRIGGELEN, b. w. aframmelen, afranselen. Z. priggel, d. i. slaag (Br.). In Limb. zegt men *afpreugelen* (holl. *priegelen*, hgd. *abprügeln*).
- AFREDDELEN, o. w. afglijden, afschuiven: *ik heb mij pijn gedaan met van die gracht af te reddelen* (Hagel.).
- AFREENEN, b. w. afpalen van af en reenen, palen. Z. reen. Van hier *afreening*, *afpaling* (Hagel.). In Limb. *rein*, van daar: rein of reengenoten, te Leuv. *reggenoten*, fr. *riverains*.
- AFRIBBELEN, afdraaien met de hand (Kl. Brab.).
- AFROEPEN, b. w. in Westvl. gebruikt voor afschaffen, afzetten: *de fransche stuivers zijn afgeroepen*.
- AFRONSEN, afrossen.
- AFSCHAFFEN, b. gel. w., afschieten, afdoppen, geven, van geld spreken: *toe, moeder, schaf een 5 fr. stuk af; schaf uw oom nog af?* Boertenden stijl (Landen).
- AFSCHEIDSEL, *afscheedsel*, o. afscheiding, overal in België gebruikt.
- AFSCHIETEN o. w. losgaan, afkalken, afschuiven, afvallen (Br. en Limb.).
- AFSCHIJTEN. Z. afschieten.
- AFSCHOFFELEN of AFSCHUPPELEN, b. w. de wegen met eene schup of ander tuig schoonmaken. In Limb. *afschuppen*, dat daar ook gebruikt wordt voor het hollandsche *afschoppen*: *iemand de trappen afschuppen*.
- AFSLEUREN, b. w. iemand met geweld zijne kleeding afrukken.
- AFSLOBBEREN of AFSLOEBEREN, b. w. zeer haastig en slecht een werk afdoen. Z. slobberen, slobberachtig. In Limb. zou men *afrabbelen* of *afstroochelen* zeggen.
- AFSLOFFEN (Br. Limb.), afslonsen.
- AFSOPPEN, van *af* en *soppen* of *tsoppen*, of *koppen*: de soppen of toppen, koppen of kruinen uitsnijden of kappen, *decacuminare*, *apices demere* bij Kil.
- AFSPANNING, v. herberg voor voerlieden.
- AFSPIONNEEREN, b. w. met den verfranschten uitgang *eeren*, afspieden: van 't fr. *espionner*.
- AFSTEEK, m. dat niet wel voegt.
- AFSTEKEN, o. en b. w. 1) koeien enz. verkoopen, 2) dooden om ziekte: *ik heb atweër eene koe moeten afsteken*.

AFSTRIJDEN, b. w. loochenen, niet willen bekennen (Br. en Limb.): *dat kind streed af dat het aan den suiker geweest was.*

AFSTUIKEN, b. w. al schuddende of draaiende iemand naar beneden stooten, of o. w. van eene hoogte afstorten, afvallen (Leuven). Z. stuiken.

AFTAPPEN, b. w. dennen aftappen, is het sap van dennenboomen doen uitloopen; van hier *afgetapte den*, d. i. den, waarvan men het vocht heeft afgetapt; b. v. *de planken van afgetapten den zijn niet zoo goed als van onafgetapten.*

AFTEEREN of AFTEREN, b. w. afeten (Landen): *Teer, gruwbre sprinkhaanzwerm, de rijke velden af* (Bild. Ziekte der Gel. II, z. v. 339). Afknagen: *zijne long was afgeteerd.*

AFTELLEN (*met iemand*) o. w. Met iemand afrekenen, en fig. iemand eens wel zijn ongelijk onder het oog leggen, het hem eens wel betaald zetten, hem aflossen (Limb. Westvl.).

AFTEREN, b. w. *een schip afteren* of geheel met leer bestrijken.

AFTERREN, te Leuven afteeren, dat is afrekken, afrukken: *een haas het vel afterren.* Z. bij Weil: *ternen*. Bij Kil. en de naaisters is *af-* of *ontterren* den naad lostrekken.

AFTOBIASSEN, b. w. van *af* en *tobiassen*, d. i. kastijden. Tobiasen komt van Tobias, een patriarch die zijn zoon wel onder de roede hield (Leuven).

AFTOKKEN of *afloekken*, d. i. door tokken of stooten afmartelen, of tobben: *die voerman tokt zijne paarden af. Die stiefmoeder doet niets dan de kinderen tokken en slaan* (Leuv.). In Limb. zegt men toeken (slaan): *hij heeft hem getoekt*, of *eenen goeden toek gedaan* of *gegeven*. Ook tokken, tok.

AFTRAFELEN, b. w. verbastering van *aftruggelen*, wordt gebruikt bijna in den zin van *troggelen*, *aftroggelen*, maar in geen slechten zin:

afbedelen, stillekens, al smeekende verzocken. Misschien is het verwant met *rafelen*, *ontpluizen*.

AFTRENSSEN, b. w. een dier menigvuldige uitdrukkingen door het volk gebruikt om *slaan*, *aflossen* en dergelijke te vervangen. Het hier opgegeven werkw. heeft echter meer grond dan vele andere, want *trens* of *trans* beteekent eene koord als die men aan den hoog spant of om de pees windt. Z. Kil. *Aftrenzen* of liever *af-trensen* kan dus etymologisch gewettigd worden. Ook hoort men: *ik gaf hem braaf trens*, of *van de trens*, in den zin van eene harde kastijding.

AFTROGGELEN of *aftruggelen*, b. w. van het onzijdige *truggelen*, en dit van het oude *trug*, dat is *drog*, bij Kil. *fallacia*, *impostura*. *Truggelen* wordt dan bij hem vertoikt door *æruseare, æra seu pecunias et cibum undique colligere præstigiis et fallaciis*. Het b. w. *iemand iets aftruggelen* is derhalve het door slechte midelen, geveins of gevlei bekomen.

AFTUREN, b. w. Op verscheidene plaatsen in Limb. gebruikt men het woord *turen* in de volgende beteekenis. De *koeien turen*, beteekent: de palen inslaan, waaraan de koeien, die men op klaverveld of weide zet, bij middel van een hout, *tuurhout*, vastgemaakt zijn. Vandaar: *de koeien wegturen*: de palen uittrekken en op eene andere plaats zetten. Van daar *afturen* in den zin van afhoeden: *de koejongen heeft dit stuk gansch afgetuurd. De klaver is afgetuurd. Iemand turen*, gemeen spreekw. voor *iemand slaan*.

AFVAART, v. beteekent in Limb. 1) het afrijden, het afkomen van een berg met een rij- of voertuig; 2) de helling zelve van den weg, in tegenstelling van *opvaart*. Zoo heeft men, als een weg dwars over een dijk of berg loopt, eene *af-* en eene *opvaart*;

3) uitweg om met karren of rijtuigen van de voorplaats eens huizes, of op zijn Limburgsch, het *goed*, af te rijden, in tegenstelling van *opvaart*: *gij hebt eene goede afvaart*. Z. *opvaart*.

AFVALLINGE, v. afval van fruit, hout enz. (Westvl.).

AFVAREN, b. w. bet. in Limb. 1° *eene voor afvaren*, d. i. eene voor met de ploeg van een ander land afnemen; 2° *na beneden storten*, b. v. een hooge weg of dam wordt langs de kanten door de karren afgevaren; 3° *bedorven*, *versleten worden*: *de steenweg is gansch afgevaren*. *Hij heeft zijn paard gansch afgevaren* (in Br. *afgevoerd*). *Zij zijn daar onder afgevaren*, d. i. daaronder afgereden, met het rijtuig van den gewoonen weg afgeweken en hebben een anderen ingeslagen. Natuurlijk heeft *af* ook de beteekenis van *bovenaf*. Zoo zegt men, als de weg schuins omhoog loopt: *zij moeten afvaren*, in tegenstelling van *opvaren*.

AFVLOOIEN, b. w. iemand door vleierij, schoon spreken enz. komen bedriegen, verkrachten. Kil. heeft het neutrum *vloeyen*, en vertaalt het door *scrinium sive marsupium alicujus compilare, suppillare, manticulare*. Z. *vlooiën*.

AFVOEDEREN, b. w. de veldvruchten afsnijden om ze als voeder voor het vee te laten dienen: *de slooren, de rogge afvoederen* (omstr. Leuv.).

AFWERKEN, b. w. afmaken, ombrengen (Klein Brab. Brussel en omstr.).

AFWIJS, o. bewijs; *afwijs doen*, is zoo veel als betoogen. Zou het niet eerder zijn, eens anders getuigenis *afwijzen*, met er de valsheid van te toonen? Z. *afwijzen* bij Weil.

AFWOONEN, b. w. door lang inwoonen van arme lieden verslecht zijn, in 't fr. *abîmer*: *dat huis is gansch afgevoond*.

AFZETTEN, deeg afzetten, is: den deeg ineen douwen en hem den vorm van brood geven (Kl. Br. — Willebroek, Brussel en omstr.).

AFZETTER, m. *afzettertje*, o. in de volks-taal veelal gebruikt voor een borreltje dat men 's avonds drinkt, om andere dranken af te zetten, of om hunne afdrijving te bevorderen (Westvl.).

AFZIEN, b. w. wedervaren, onderstaan, ondervinden, veelal van rampspoeden gezegd: *hij heeft veel afgezien sedert de laatste twintig jaren*, d. i. hij heeft sinds 20 jaren veel geleden (Westvl. en Br.).

AFZIJN, ontmoedigd zijn (Westvl.).

AFZIJN, of er van zijn, o. w. nagenoeg overal gebruikt in de spreekwijze, b. v. *dit is in 't begin van dit, of op het einde van verleden jaar gebeurd*: *ik wil er van afzijn*, zoo veel gezegd als: ik ben er niet zeker van, ik twijfel er zelf aan.

AFZINGEN, b. w. de kerkzangen zingen bij een lijk: *dit lijk is afgezongen* (Antw. st. en pr. ook N. Br.). Z. *Hœufft*.

AGIN, bijw. uitgesproken *agén*, wordt in Westvl. langs de kust gebruikt in den zin van nog eens. Het is klaarblijkelijk niets anders dan het engelsche *again*, dat dezelfde betekenis heeft. In Westbr. *agoens*.

AJOUKAART, elders *piepenborg*, verbergspel, het fr. *cache-cache*: *willen we ajoukaart spelen?* (Antw. st.) In Br. heet het *stoppenbal*; elders *tonkaart* spelen. In Limb. hoort men *balsteken*.

AJUIN, m. Iemand, van wien men met minachting of misprijzen spreekt, wordt in Br. en vooral in en rond Antw. met den smaadnaam van *ajuin* betiteld: *die! dat is maar een ajuin*.

AKELN, o. w. in sommige streken van Vl. gebruikt voor *hakkelen*, stameren, eigenlijk het frequentatief van *hakken*, omdat de stamelaar zijne rede *verhakkelt*.

AKKERMANNEKE, o. kwikstaart (*hoche-queue*), een vogeltje zoo genoemd, omdat het de akkerlieden vergezelt, om de wormen in de versche voren op te zoeken.

AKKERNAALD, een vliegend insekt of vlinder, waterjuffertje, in 't fr. *demoiselle* (Kortrijk. Snellaert.). In Limb. zegt men *snijder* of *jufferke*.

AKKERSTOK, ploegstok, stok dien de ploegers in de hand dragen om den kouter zuiver te houden (Br.). Z. arstok.

AKKETISSIE, v. of beter *aketisse*, gelijk het bij Kil. staat, even als *hagedis* of *haagdis*, in 't fr. *lézard*.

AKSTER, AAKSTER, hetzelfde als ekster, (Vl.): *hij klappt gelijk eene akster*.

AL, als expletief bijw. is van dagelijksch gebruik in de Belgische provinciën: *al onder, al buiten, aldaar, aldus, al zoo*, enz. Het geldt mede als voorzetsel voor *langs*, b. v. *alginder, alonder*, enz. *al de weide gaan*, voor *langs of door de weide gaan*. Zulks is echter zoo algemeen niet. In Westvl. en elders gebruikt men het gedurig als expletief met een volgenden infinitivus, voor 't tegenwoordig deelwoord, b. v. *al zingen, al loopen, al lachen*, versta *al zingende, loopende, lachende*. Het is in zich zelven niets anders dan een oude gerundieve vorm, min of meer ontsteld.

« En 't luistrend water viel *al zwalpen* weërom stil. » G. Gez. bl. 23.

« Dan moge vry de dood *al grinzzen* om u spoken » bl. 26.

ALAAM, of *alem*, m. in 't lat. *ustensilia*, fr. *outils*, te Leuven *getuig*, *gereedschap*, in Br. en Vl. vrij algemeen gebruikt voor het werktuig zoo van den landbouw als van andere bedrijven, b. v. *schrijnwerkers-, schoenmakers-, timmermans alaam*, enz. Te Mechelen spreekt men gedurig van den *staanden* en van den *vliegende* *alem* eener brouwerij, zijnde

het eerste: ketels, koel- en andere bakken, die vast slaan; het tweede, tonnen, stuikmanden, emmers en ander tuig, bij het hierbrouwen gebruikelijk. Van hier: *onder den alem brouwen*, d. i. in 't geheim brouwen om de rechten te ontgaan. *Onder den alem* is dus zoo veel als onder de hand, onder den duim brouwen of mokkelen. — *Met den alem, elm, geboren zijn*, d. i. tot het geluk geboren of bestemd zijn. Dit laatste is niets anders dan het Limb. en N.-Nederlandsche *helm*.

AL AAN (*zoo*), eene spreekwijze vrij algemeen gebruikt voor: in de reden, middelmatiglijk, stillekens, enz. b. v. *Is hij rijk? zoo al aan. Hebt gij met uw werk gelukt? zoo al aan*. In sommige streken geldt *al aan* mede voor het zij zoo, b. v. *Het zou wel kunnen regenen: al aan, ik vertrek toch*. Ook heeft *al aan* de beteekenis van maar: *uw knecht gaat weg: dat hij al aan weg ga, ge moet er niet om geven*.

ALAMBIK, m. en o. zaksken waar men den koffie laat doorzigen.

ALBESCHEER, m. iemand die alles wil afwerken (Leuven en elders).

ALBESEFT, ALBESCHEFT, m. albeschik, moeial. Z. besseft en bescheffen.

ALE. Z. aal.

ALEK, ALIK of ALK bijv. (hanelk) geheel, gansch: *aleke manden appelen; een aleken dag*. Vondel, in zijn Noach, heeft: *het raetsel hing alleen en alijk aan zijn stam*. Meyer heeft *aaltijk*, ganschelijk, teenemaal. Misschien komt het wel van *al gelijk*.

ALE KARTEEL of AALKARTEEL, σ. groot vat op eene kar geplaatst om de ale naar het land te voeren; het wordt gevuld met eene *aalpompe*. Z. ale (Vl.).

ALEMHERTIG, bijv. katijvig, ziekelijk, fr. *chétif*. Men zegt: *een alemhertig kind* (Antw. st. en pr.).

ALEVER, ALEËVERS, ALIEVER, ALLEIVERS, bijw., rond Leuven en el-

ders gebruikt wanneer men iets met twijfel of verwondering vraagt, of iets met zekerheid bevestigt. *Dat is aleëver niet waar?* d. i. ik twijfel of dat waar is, en men antwoordt: *'t is alever toch zoo*. Het woord is samengesteld door het versterkende *al* en *ever* (het hoogduitsche *aber*), *eëver*, dat, even als *aleëver*, gewis, maar, zekerlijk, ongetwijfeld, toch, evenwel beteekent. In 't lat. *equidem*. *Ever* bet. in 't eng. altijd, ooit. In Limb. zegt men: *dat is evel zoo*, voor: dat is toch, of echter zoo; of in den zin van doch, evenwel: *wat gij zegt, is waar: evel wat hij zegt, is niet waar*.

ALF, ALVE, v. *Het is een alf*, zegt men te Diest en elders van een dwaas, licht, zot, onbedacht vrouwmensch. Z. *alve* bij Kil., alwaar het woord in zijne oorspronkelijke en afgeleide beteekenissen opgegeven wordt.

ALFERIS, ALFERUS, ALPHERUS, m. vaandrig, vaandeldrager. Het is een oud gildenwoord. Komt het soms niet van 't lat. *afferens*?

ALGOEDE, v. volksnaam van een kruid dat *goede hendrik*, *lammekensoor* of eigenlijk *scharlei* genoemd wordt, in 't fr. *orvale*, doch mede daar aangeduid onder den naam van *toute saine*.

ALIK of ALEK, bijv., geheel, b. v. *een alik brood*. Men hoort het woord nog in Limb. Kil. heeft *allick*, *allinge*, *allicker fland*. Holl. i. algeheellijk.

ALK. Z. alik.

ALLEBADE of ALBADE, v. gentsch woord beteekenende, in de volkstaal, b. v. grooten twist: *x' hebben een allebade onder hen gehad*. Dat het ontleend is aan het fr. *aubade*, is duidelijk.

ALLEKLAP, m. neuswijze, babbelaar: ongeleerden, die over alles willen redeneeren, zijn *alleklappen*. Men geeft ook dien naam aan vogelen die, als de papegaai, andere vogels nazingen,

of wat men hen geleerd heeft, napspraken. Het staat gelijk in zijne samenstelling, met *albedil*, *albedrijf*, *albeschik*, *albescheft*.

ALLEMETS of ALTEMETS, bijw. voor *al te met*, gelijk het bij Kil. geschreven staat, in de beteekenis van *somtijds*, aldaar *subinde*, *aliquando*, is mede nagenoeg in alle onze provinciën gebruikelijk.

ALLENEL, bijv. Dit woord wordt veel in Limb. gebruikt en bet. allen, allemaal: *die gasten zijn allenei hier*. Dat dit woord ontstaat uit *allen* en *na* of *nauw*, blijkt uit het volgende. In Limb. gebruikt men *nei* ook alleen in den zin van: naast, zeer verwant. Zoo zegt men: *het zijn verwanten, ja zij zijn zich zelfs nei*. Op andere plaatsen zegt men *na* (nao) als bijw. *hij is nei aan de kerk*, dit is voor: bijna, op een weinig na, omtrent. Het eng. *nigh* heeft dezelfde beteekenis: *vicinus*, *proximus*. Men heeft zelfs *nighbour* voor nabuur. Verder bet. *nei* of *nauw* in Limb. en elders scherp, gierig, b. v. *een'neie kerel*. *Ei* voor *auw* heeft men nog al in Limb. als: *peike* voor *pauwke*, *scheike* voor *schauwke* (grendel), *bleisel*, *blei* voor *blauwsel*, enz. Van *gaon* (gaan) heeft men: *hij geit*, voor: hij gaat.

ALLENTHENEN of ALLENTENENS, bijw. van plaats, in sommige gewesten gebruikt in den zin van overal: *God is allenthene*. *Gij zijt allethene te vinden*. Rond Leuven zegt men *allentenens*, bij Kil. is 't: *allerwege*, *allenthalve*, *ubique*, d. i. alle kanten. Is 't niet samengesteld van *allen* en *einde* met verspringing en verwisseling der letters *d* en *t*?

ALLEWAARDIG, bijv. onbezonnen, uitgelaten, driftig, teugelloos, overdadig in handen en gedrag. Zoo spreekt men te Kortrijk. Maar het is niet dan eene verbastering van *aalwaardig* of *aalweerdig*, dat men in andere pro-

vinciën hoort, en waarqver men bil-
derdijks *aanteekeningen* op Huygens
na kan zien, II, bl. 243. Bij Kil. vindt
men alleen *ael-weerich* opgegeven.
Van hier *allewaardigaard* (Westvl.),
een botterik, een stoute, onbezonen
kerel, overdadig in handel en
wandel.

ALLEWIJL, ALLEWIJLEN of ALLE-
WIELS, bijw. in Limb. gebruikelijk
voor nu, thans, tegenwoordig: *ik heb
allewijl veel werk*. Allewijl kan wel
niets anders wezen dan een verloop,
althans in den vokaalklank, van *alle-
wijlen*, d. i. alle stonden, anders
gezegd altijd. De Engelschen gebrui-
ken hun *alwaijs* in denzelfden zin.

ALLIAAN, verbasterde uitspraak van
aaneenaan (Leuven).

ALMENTEMENS, bijw. in Westvl. gebruikt
voor overal, ook voor iederen oog-
blik. In Br. zegt het volk *allentenens*
en *attemens*.

AL MIJN LEVEN of AL ZIJN LEVEN: al-
tijd, immer: *dat is al ze leven zoo
geweest. Ik heb dat al me leven zoo
geweten*. Ook gebruikt voor wellicht,
naar allen schijn, gewis: *al ze leven
heeft Jan dat gedaan* (Limb. Br.
Leuv. Antw. st. en pr.). In sommige
plaatsen hoort men al zoo leven, in
stede van al ze leven: *ik geloof het al
zoo leven*. Z. leven.

AL-OM of OMGAAN, met den klemtoon
op de o: eenen omweg doen, in 't fr.
faire un détour. Dit werkwoord is in
Br., vooral te Bruss. en omtrent Leuv.
van dagelijksch gebruik. *Al-om* is
niets anders dan *om* versterkt van *al*.

ALPHERUS. Z. alferis.

ALS. Dit voegw. wordt, gansch België
door, bij uitsluiting van *dan*, tot ver-
bindingsterm der vergelijkingen ge-
bruikt. Men zegt: *hij is grooter als
ik*, *Gij hebt beter gesproken als hij*,
enz. Zoo, gelijk men weet, doen het
de Hoogduitschers ook, terwijl de
Engelschen *than* gebruiken. In onze

oud nederduitsche boeken trefst men
bijna altijd *als* voor *dan* aan.

ALS, bedorven: *as*: indien, fr. *si*, van-
daar het spreekwoord: *Assche (asse)
is verbrand hout* (Br.), iets wat men
toesnauwt aan iemand die onderstel-
lingen maakt en gedurig *as* (als, of
indien) in den mond heeft. In gelij-
ken zin zeggen de Franschen: *avec
un si on mettrait Paris dans une bou-
teille*. Te Antw. voegt men er nog wel
bij: *en turf is geen halfhout*. Dewijl
dit woord (*as*, *es*) in Limb. uitge-
sproken wordt als de letter *s*, zoo
zegt men daar, als iemand dit woord-
je veel op de lippen heeft om onder-
stellingen te doen: *s is eene kromme
letter!*

ALSAAN, bijw. altijd, gedurig, toch, ten
minste toch, nochtans: *'k heb het als-
aan* (altijd) *gezeid*. *'k Zal dat alsaan*
(toch, toch eenmaal) *probeeren*. *Het
regent alsaan*. *Er moet alsaan iemand
in den winkel zijn* (Oost- en Westvl.),
in welke laatste pr. het *alsan* klinkt
of, met verandering der vokaal,
olsan, ja zelfs, ten platten lande
ossan (Z. Belg. mus. 1844, bl. 168).

ALSAN, bijw. Z. alsaan. Hier valt aan te
merken dat, wanneer dit woord als
een ontkennend tusschenwerpsel ge-
bruikt is, de klem op de 2^e silbe valt,
b. v. *alsán*, *ossán*.

ALSCHAKS, bijw. algebarende, wordt ge-
hoord aan de kanten van Somerghem.
Z. alskaks.

ALSKAKS, ASKAKS, bijw. kwansuis, als
of, wordt nagenoeg overal gehoord
in België. Kil. vertaalt het door *quasi*,
quasi vero, *simulate*, enz. en daar-
voor gebruikt men het werkelijk. In
sommige streken heet het *uit keks*,
zoo veel als uit kortswijl. In Limb.
kwantsies. Te Thienen *kwansuis*.

ALTEMETS. Z. allemets.

ALTEREEREN, verkort *altreeren* (in Leu-
ven *antreeren*), met de zachtlange
uitspraak, b. w. van het fr. *altérer*,

- en dit van 't latijnsche *alterare*, veranderen. Het wordt algemeen gebruikt in den zin van verschrikken, maar nog meer, in zijn lijdelligen vorm, voor plotselings verschrikt, ontsteld worden, verschieten, dat eigenlijk niets anders is dan van kleur veranderen. b. v. *Die bliksem altreerde mij. Wat was ik gealtreerd!* Vandaar ook *alteratie* en *altratie*. In sommige streken heet het *antreeren*, *antratie*. Z. antereeren.
- ALTISTE, bijw. altijd (Brugge). Wellicht eene omzetting der tandletter in : *altijds*, *altids*, gelijk *ig* rusp of rups, hesp of heps.
- ALTJE, ook ELTJE, o. bet. te Brugge eene kleine maat van drooge waren. Misschien van *haal* dat bij Olinger *teug* en *haalkan*, d. i. bierpot beteekent.
- AL-UIT, bijw. vol uit, ten volle. *Het is vandaag al-uit zoo koud niet als gisteren* (Antw. pr. ook in N.-Br. Z. Hœuft). In Br. zegt men *alwijd* (op verre na), waarvan *al-uit* gewis eene verbastering is.
- ALVERMANNEKENS of, met den umlaut, *alvermënnkens*, kaboutermannekens, in 't fr. *lutins*. Ook *hüssen*, *heihüssen* (Diest). Z. bij Kil. *Alve*, *alf*. In Limb. zegt men ook *auvelmannekes*. Vandaar de *Auvelenberg* bij Sittard.
- ALWIJD. Z. al-uit.
- ALZOOLEVEN, rond Leuven en in Limb. gebruikt in den zin van misschien, mogelijk : *alzooleven heeft hij dat gedaan*. Z. al mijn leven.
- AMANDELBROOD, o. amandelkoek, een gebak van korenbloem, honing en amandels saâm gebakken. Bijna overal in Z.-Ned. gebruikt.
- AMEN, plooi in het been, bochten in de knieën. *Amme* of *ame*, hetzelfde als hame, hamme, dat Kil. door *poples* vertaalt. In Westvl. bet. het nog de knieën, de bochten, of hetgeen men in Br. de knievrouw noemt. In Limb. zegt men *hees* : *staat hem eens in zijne heesen*.
- AMER, m. verkoopplaats; vanhier *amerhuis*, huis waar men openbare verkoopingën houdt. Zulke huizen, zegt men, bestonden er eertijds op meest al de dorpen. Kil. heeft *amer* of *amerstad*, dat hij vertaalt door *acta*, d. i. kaai, zeeoever.
- AMER, v. gebruikelijk in Limb. voor *houlkool* (uitgespr. *aomer*).
- AMMELAKEN, o. tafellaken, in Brugge *amelaken* (gansch vl. België, ook N.-Br. Z. Hœuft). Bij Kil. *amme-laecken*.
- AMPELPASOMPPEL, bijw. overhoop, verward, slordig : *wat hangen de kleeren u weêr ampelpasompel aan 't lijf* (Kl. Br.), te Antw. : *hobbeldesobbel*, te Leuven en elders : *hobbel en sobbel*.
- AMPER, bijw. nauwelijks : *'t was amper vier uren geslagen, of ik was op. Zij hebben amper genoeg om van te leven* (Br. Antw. st. en pr. ook N.-Br. Zie Hœuft). Kil. heeft het bijv. *amper*, in de beteekenis van scherp, en Bild. spreekt van *amperzuren*, d. i. scherp, bitter, sterk, bijtend op de tong. Vandaar is de beteekenis van 't bijw. licht af te leiden. In Limb. en Br. zegt men *amper bier*, voor zuur bier; ook *ampere peer*, voor bittere peer. Gewis heeft dit *amper* wel iets gemeens met het lat. *asper*, fr. *âpre*.
- AN, voorz. aan, in de Westvl. uitspraak is dit voorzetsel altijd kort, niet alleen in *aan*, maar in al de woorden, die met *aan* samengesteld zijn.
- ANBRANDEN, o. w. fig. zich ergeren (Brugge), ook wel gebruikt in den zin van *blozen*. Z. aanbranden.
- ANDE, AANDE, eende, endvogel, ook *aansvogel* (Brug. en gansch Westvl. door).
- ANDERSCH, bijv. In sommige gewesten van Vl. gebruikt voor *ander* of *verschillend*, b. v. *Dat is een andersche vent*.

ANDERSWEER, ANDERSWEËRS, m. bet. een graad van verwantschap verder dan rechtszweer of het kind van een vollen neef (Obst- en Westvl. bepaaldelijk te Ninove). Bij Kil. *ander-sweer*, *consanguineus in secundo gradu*. 't Is hetzelfde woord, maar niet gansch hetzelfde beteekenis.

ANDJOEN, ANJOEN, te Eecloo *andjuun*, *ajuin*. *Gekleed gelijk een rouwe andjoen*, d. i. wel van kleeren voorzien zijn.

ANDUIT. Z. anneken-uit.

ANEE, ANNEE, ANNEE-AAN, bijw. Z. aan-
een. Het volk te Leuven zegt *alliaan*,
en bij Willeram leest men *allixaan*.
Dit is niets anders dan *aneen*, *aan-
eenaan*.

ANEKAMPANE. v. De kortrijksche naam
van den gekonfijten alantwortel,
inula, helenium), fr. *aunée* (Snel-
laert).

ANKE, v. bij Kil. *enckel*, in Limb. en N.-
Ned. *enkel*, fr. *cheville*, engl. *u'nkle*,
in 't vl. *schenkel*, fr. *os de la jambe*,
jarret, parfois la jambe elle-même,
comme dans cet exemple : *And, for
to keep my ancles warm, I have some
iron shackles there* (Percy). Men
zegt te Bruggø *kalver-anke*, te Gent
en Leuven, *kalfs-schenkel*. Z. Del-
fortrie, bl. 166. V. *Anke*.

ANKEREN, o. w. zooveel als haken,
verlangē, vragen naar, b. v. *Het
kind ankert om een stuk brood. De
koe staat te ankeren naar 't groen.
Het water komt in mijnen mond van
ankeren*. Vandaar *ankeraar*, zooveel
als bedelaar. Z. *hankeren* bij Weil.
en *hungkeren* bij Kil.

ANKEREN, zeker spel : *zonnen of ankers
werpen* (Kortrijk).

ANKOVE : *zet mijn bed in de ankove*.
(Kortrijk). Zoo hoort men spreken,
in Westvl., voor *alkove*, dat wij met
de Franschen van het Spaansch ont-
leend hebben.

ANMAAT. Z. anmat.

ANMAT, *aan* of *anmaat*, in tegenover-
stelling van *toemaat*, wordt in som-
mige streken van Vl. gezegd voor het
eerste gras dat het vee in de weide
gaat eten.

ANNE, m. hanne, ook *roethanne* of *roet-
aart*, lat. *pica*, *graculus*, fr. *geai* of
pie. Het woord dient, nagenoeg in
geheel België, om eenen domoor,
een botterik aan te duiden, waar-
voor men dan ook al hoort : *het is
een annegat*. Z. *hanne* bij Kil.

ANNEE, *anneaan*. Z. anee.

ANNEGAT. Z. anne.

ANNEKEN, o. of *anneken maai*. Zoo
heet men hier en daar in Vl. de wor-
men, die in appels of peren zitten.
Elders zegt men *anneken-stek*, omdat
zij de vruchten doorboren, of *an-
neken peper*, met zinspeling op het
zwart en bitter poeder dat zij voort-
brengen, eigenlijk hunnen drek.

ANNEKEN-PEPER of *anneken-stek*. Z. an-
neken.

ANNEKEN-UIT, m. Zoo noemt men in
vele streken van Vl. en Br. den
nachtwaker. Elders heet hij *anduit*.

ANSEEL, o. Verkort uit *handseel*, te Eec-
loo gebruikt voor den band of riem
bij den kruiwagen benuttigd. Elders
(Br.) heet het *bandelier* of *help*. In
Limb. *help*. Z. dit laatste.

ANTEREEREN, *antreeren*, *antratie*. Het-
zelfde als *altereeren*, met de zacht-
lange uitspraak. Z. dat woord.

ANTEREN, b. en o. w. wordt in Limb.
nog al gehoord en is eene verminking
of samensmelting van *antwoorden*.
Zoo heeft men in het eng. *a'nsver*
voor *answer*, welk laatste zelfs niet
bestaat. Vandaar nog het onz. zelf.
n. *anter*. *Het kind anterde niet slecht,
gaf een goed anter in de christelijke
leering*.

ANTWERPEN en zijn stroom worden
dikwerf aangehaald in het volgende
spreekwoord : *het passeerde gelijk
de Schelde voor Antwerpen*. Hierdoor

wil men aanduiden dat de bewering van dezen of genen persoon zonder tegenspraak, zonder bijstemming of wederlegging gelaten werd (Westvl.).

APEEL, m. Z. appeel.

APEËREN, z. n. mv. In sommige streken van Vl. gebruikt voor aardappelen; het schijnt verbasterd te zijn van aardperen.

APIETSEN, o. w. Dit werkwoord wordt, in sommige provinciën, bij het marmebollen-spel van de kinderen gebruikt, om te zeggen dat een der medespelers zijne hand heeft vooruit gestoken. Als iemand, bij het knikkerspel, aan de lijn gaande, dan om meer kracht te kunnen gebruiken eene beweging aan zijne hand geeft, eerst achteruit dan vooruit, zegt men hier en daar in Limb. : *dat geldt niet, gij stoppelt*.

APOSTEL, m. Een *viexe apostel* zegt men bijkans overal van een zonderling mensch, soms in kwaden zin, soms zonder argwaan. In Antw. en elders zegt men : *'t is een aardige apostel*, en veeltijds ook *aardige alleen*.

APOTHEKERS-REKENING. Zoo heet men in Brab. en elders eene rekening, waar men zich niet goed uit verstaat, en die wat hoog schijnt te loopen. In Vl. zegt men in denzelfden zin : *een blankenbergsche rekening*.

APPEEL, o. Zoo heet men, in 't Iepersche, een ruiker, een bosje bloemen. Z. bij Kil. *appelken*, *appeelken*, alsmede *hoepeelken*.

APPEL, m. Dit woord komt tropisch voor in vele gezegden of spreuken. *Van appelen noch peren weten*, nergens van weten, eener zaak niet bewust zijn, of niet schijnen te zijn. — *Iets voor eenen appel en een ei geven of verkoopen*, d. i. : zoo goed als voor niet. — *Een appeltje voor den dorst bewaren*, spaarzaam leven, wat op zijde leggen voor den ouden dag, enz. — *Hij heeft in den appel gebeten*,

zinspelende op onze eerste ouders, hij heeft misdaan, hij is in ongenade gevallen. Deze spreekwijzen zijn genoegzaam algemeen in zwang.

APPELKOOOS, v. zeer veel in Z.-Ned. gebruikt voor *abrikoos*. In Limb. *appelkooospruim* is eene pruim, die nog al op de abrikoos gelijkt.

APPELLAAR of APPELEËR, m. in Vl. en Br. voor appelboom gebruikt. Z. *laar* of *leer* gebruikt voor boom.

APPELPLAMOES, v. appelmoes. Br. Antw. Te Ninove is 't *erol*. Z. dat woord. Men vindt bij Kil. *pommeije* voor appelmoes.

APPELPOOT (met zacht lange o) of *appel-pote*. Zoo heet men in Westvl. wel eens den appelboom. Z. *poot*.

APPEL-SPIJS, v. appelmoes (Br.). Z. *spijs*. In Limburg wordt *appelmoes* gezegd in de beteek. van *marmelade* en op de tafel bij vleesch als compot gebruikt; edoch *appelspijs*, als dit dient om vladen te maken. Vandaar eene *appelspijzevla*.

APPELURSEL, ussel of appelhorzel, m. of v. *appelbic* (Oostvl.), licht het zelfde diertje, dat de Brabanders *perenwesp* of enkelijk *wesp* noemen, en dat de rijpe en *murwe* appels en peren uiteet. Zij zeggen *perenwesp* (*guêpe*), niet *paardenwesp*, wat iets anders is, omdat de gewone of kleine wespen veel tusschen de bladeren der perenboomen vliegen om daar hun voedsel of wat anders te zoeken.

APPELVINK, v. *wintervink*, mogelijk in sommige streken van Vl. zoo genoemd, omdat die gewone viuken doorgaans op appellaars of perelaars hun nest timmeren.

APRIL (*ôpril*), kant langs welken men op eenen dijk rijdt (Antw. ook in Noord-Br. Z. *Hœufft*). Op *opril*, dat hij houdt voor eene verkorting van *opry-hil*, hoogte om tegen op te rijden. In Vl. echter wordt het

woord *april* gezegd van eene doorsnede in eenen polderdijk. Zekere doorsnede heet daar *de april van Cochoorn*, door den hollandschen Vauban gemaakt om van daar een stedecken te beschieten.

APRILVISCH, m. naar het fransch *poisson d'avril*, gebruikelijk voor eene poets, in sommige streken van Vl. en ook soms in Br. Z. aprilzaad.

APRILZAAD, o. gebruikt in de spreekwijze: *iemand om aprilzaad zenden*. In 't fr. *faire un poisson d'avril à quelqu'un*. Zulk eenen heet men *aprilzot*, ook *aprilzaad*, mv. *aprilzaden*, blijkens de brusselsche uitspraak, die luidt: *aprilzöten* en niet *aprilzotten*. De eerst genoemde spreekwijze bestaat in Limb. ook. Te Diest zegt men: *ienand op den ril zetten* (opril? april?).

ARE, of uitgesproken als het fransche *arrêt*, doch zonder *t* en met eene enkele *r*. Soort van tusschenwerpsel, dat men in Br. gedurig hoort, in den zin van ziedaar, het fr. *tenez*, b. v. *arè*, daar is wat gij gevraagd hebt.

AREBEID, verkort *arbeid*. Zoo klinkt veelal het woord *arbeid* in den Brabantschen tongval, althans bij het volk. Maerlant heeft in *arebeide gaan*, voor in barensnood komen. In 't fr. *travail*.

AREN, o. w. wordt hier en ginds in Br. gebruikt voor in zijne aren komen, aren krijgen, van het graan gezegd, b. v. *het koren heeft dit jaar vroeg geaard*. Men vindt het woord bij Plantijn.

AREN, b. w. uitgesproken op zijn duitsch, dat is met den umlaut of gelijk de *e* klinkt in het fr. *même*, wordt in de oostelijke deelen van België gebruikt voor ploegen, het latijnsche *arare*, en *ärstok* voor ploegstok. Z. bij Kil. *aeren*, *eeren*, *eren*, *errien*.

ARK of ERK, v. geldt in sommige ge-

westen van Brab. voor *sluis*, gewis om den boogvormigen balk in welken het *schof* of eigenlijk het *sluis*, bij middel van een houten staart opgetrokken of neêrgelaten wordt. Die *ark* of *erk* is thans als gemeen zelfstandig naamw. in vergeetelheid geraakt en is als eene plaatselijke benaming geworden. Z. bij Kil. *Ercke*.

ARLAN, m. Deze toenaam geeft men, in sommige streken van Westvl. aan eenen zeer tragen mensch, b. v. *'t is een rechte arlan, men kan niets van hem gedaan krijgen*. Z. ajuin.

ARMEJANTJES. Deze spotnaam wordt, in Westvl., gegeven aan de bewakers der goederen van iemand die door het recht veroordeeld is om zijnen boedel te laten verkoopen.

ARMENTAGIE, woord rond Leuven gebruikt voor armoede: *in dat huis is 't maar armentagie*.

ARMENTIERIG, bijv. in Vl. nog veel gebruikt voor armoedig, armelijk, arinachtig: *die mensch ziet er toch armëntierig uit!*

ARMOEDE of ARMOË. Overal gehoord in het spreekwoord: *eens weelde is altijd geen armoede*. Dat zeggen de armen, als zij zich eens goed deugd doen.

ARMTIERIG, bijv. armlijk (Somerghem, Eecloo en omstreken). Z. *armen-tierig*.

ARMVOL, m. Men hoort gedurig, in Br., *een armvol hooi*, dat is, zoo veel als men met eenen arm of met beide kan omvatten en weg dragen. In Limb. is het *ervel*, in Br. *ervol* voor *ermvol*, *armvol*.

AROET! tusschenwerpsel, gebruikt voor *weg van hier* (Somerghem). 't Is duidelijk een verbastering van *er* of *hier uit*. In Limb. zegt men: *droet!* (daaruit) *hiëroet!* (hieruit).

ARRA! ARRE! soort van tusschenwerpsel, zie daar! daar is het! daar hebt gij het! ook ten platten lande: *arra-dan*,

te Brussel : *arra-dé*, fr. *voilà, tiens*. Het geldt mede als uitroeping van verwondering, van versteldheid : *arrá! arra na!* Z. *arè*.

ARREN, b. w. in sommige oorden van Brabant gebruikt voor scherven, b. v. *eene pik arren*. *Ik arde juist mijne pik als hij inkwam*. Is uwe pik al geard? Vandaar *argelouw*, o. ijzer met een platten knop, waarop men de pikken *art*. *Arhamer*, de hamer die daar bij gebruikt wordt. Zou 't niet eer harden, d. i. hard-, scherpzetten moeten zijn? In Limb. zegt men : *de zicht haren* (waarmee het koren wordt afgekap), d. i. de zicht met een spitsen hamer (haarhamer) scherven, terwijl zij op een ander ijzer rust. De zeisen echter (werktuig waarmee men het gras maait) wordt *geslepen* met een langwerpig steen, *stijpsteen* genaamd.

ARSTOK, m. dat is ploegstok. Z. akkerstok.

ARTIS, ARTIS : haagdis, fr. *lézard*. Br. Bij Kil. staat *aerdtissie*, *hagdisse*. Despars heeft *artis*, Meyer *aardisse*. Te Ninove heet het *rallis*, door omzetting van *ar* in *ra* gelijk het lat. *terra* in ons *arde* of *aart*.

ARTJOEN, AARTJOEN, ARTSOEN, o. In Westvl. gebruikelijk voor ras, slach, soort, b. v. *hij is van 't artjoen*, van het goede ras. *Gij hebt daar een goed artjoen van sald*.

ARTSOEN. Z. artjoen.

AS, voegw. op sommige plaatsen *os*, als, gelijk. Dit *als* of eigenlijk *as* komt hier in zin en gebruik overeen met het engelsch voegwoord *as*. Men hoort gedurig en overal : *ik weet het beter as iemand*. Hier zij eens voor al aangemerkt, dat sommige letters, die niet gemakkelijk met elkander worden geuit, in de volksuitspraak weg vallen.

ASCHEVIJSTER. Dit zegt men in Westvl. van iemand die, ofschoon gezond en

wel te been, veelal aan den haard zit. Kil. heeft het woord *asch-vijster*, doch in eenen geheel anderen zin. In Br. zegt men : *met zijnen rug of voet in de assche zitten*, d. i. zich gedurig warmen.

ASKAK. Z. alskak.

ASPE. Z. haspe.

ASPERJESBOON, z. v. In Limb. gebruikelijk voor suiker- of prinsessenboon.

ASSCHE IN 'T SPEL GOOIEN, zoo zegt men hier en daar (in Br.), voor tweespalt zaaien : *hij gaat overal assche in 't spel gooiën*, d. i. het spel stooren.

ASSCHE, v. Men zegt in Westvl. : *in de assche schieten*, voor ten ondere blijven, niet voltrokken worden. Zoo ook : *iemand zijne assche afscheppen*, voor slagen geven.

ASSCHOENJE, v. naam der groote witte kers, in het Iepersche. In Br. heet men ze *Spuansche kers*, en, omdat ze rond S. Jan rijpt, *S. Jans-kers*.

ASSEL, m. holligheid onder den arm, oksel, fr. *aisselle* (Louven).

ASSERANT. Z. astrant.

AST, m. gewelfde plaats waar men vuur onder stookt, om het graan te droogen of te roosten. Het woord is in zwang door geheel België heen. Van daar ook *asten*, b. w. b. v. *de gerst, de boekweit is gelist*, versta op den ast gedroogd, en derhalve zoo goed niet als de geno. in de zon en dus natuurlijk droog geworden. Z. bij Kil. *ast, est*, een droogoven : brood *asten* is brood op den rooster droogen. Het woord *ast* en 't werkw. *asten* zijn, volgens ons, duidelijk verwant met *harsten* of *herdsten*, in 't lat. *torrere*.

ASTLOOK, m. zekere plant, ook *hondslook* genaamd, en op sommige plaatsen *biestlook*, in 't fr. *ciboule, petit porreau*.

ASTRANT, bijv. bijkans overal gebruikte

lijk in den zin van vrijpostig, indringend: *een astrante jongen*. *Metastrant en beleefd te zijn, komt men het verst in de wereld*. Ook *asserant* (beide in Limb.). Het is wis eene verbastering van *assurant*, *assuré*, daarvan dan zegt men in Br. *gasseréed* of *geasureerd*, d. i. stout, vrijpostig, onverlegen. Het inlandsch woord is *vrij*, in Limb. *vreg*, b. v. *een vregge kerel*.

ATE of ATEN, zegt men in Westvl., waar de Brabanders *eet* voor gebruiken, b. v. *Goed van ate zijn*, d. i. wel kunnen eten. Zoo ook: *groot, klein van ate zijn* of *ongelijk van ate*, dit is nu eens veel, dan weinig van eten zijn, enz. Daarentegen zegt men in Brab. *ik ben op mijnen eet niet*. *Hij is van zijnen eet*, enz. Het eng. *to eat* heeft in praet. en participio *ate*, het zelfst. n. is *eating*. Z. bij Kil. *aet*, van waar wraten, vreten (ver-aten, ver-eten), d. i. overeten of gulzig eten.

AU, deze klank wordt in Br. *a* en in Limb. *au* uitgesproken (in Holl. *ou*).

AUDENAARDE. Bij zinspeling op den dubbel klank van *houden* en van *aard*, welke in den naam dier stad gehoord wordt, zegt men in sommige streken van Vl.: *hij is van Audenaarde*, voor: hij is gierig. Op dezelfde wijze en nagenoeg in denzelfden zin, zegt men te Leuven: *hij komt van Scherpenheuvel*, voor: hij is scherp of nauw, houdt van geen uitgeven, enz.

AUVEL of AVEL, m. (Limb.) in N.-Br. *alf* of *alske*, fr. *able*, een vischje, in Holl. en elders *blei* (van bleek of blank), fr. *blanc*, in Br. *witvisch* gelijk *auvel*, *avel*, *alf*, bij Kil. *alve* van 't lat. *albus*, wit, schijnt afkomstig te zijn.

AUWAART, AUWEERT of AUWEERTS, samengesteld van *au*, *ave* of *afen* *weerd*. Dit woord gebruikt men in Westvl. als bijwoord, met de beteekenis van hier,

alhier, b. v. *kom auweert*, kom hier, kom naar dezen kant. De comparatief *auweerder* is daar mede in zwang, evenals het bijv. nw. *auweertsch*: *de auweertsche kant* is de kant van dengene die spreekt. *Kom aan den auweertschen kant*, kom aan mijnen kant. In Vl. wordt *ave* veel voor *af* gebruikt, b. v. *avegaan*, enz. *Afwegh* of *awegh* is bij Kil. *locus avius* en *aweghig devius*.

AUWBLAUWBLOEM, v. Zoo heet, aan de kanten van Kortrijk, de blauwe korenbloem, in 't fr. *bluet*. In Br. *korenbloem* of ook wel *blauwbloem*. In Limb. *korenbloem*. Z. *auwe*.

AUWE, wordt gebruikt in Westvl. voor korenaar, in 't fr. *épi*. Te Brugge klinkt het *ow*, een *korenou*.

AVEL. Z. *auvel*.

AVENTOE, bijw. nu en dan, van tijd tot tijd, somtijds: *aventoe lukt die manier van doen*. Zulks hoort men in Limb., en zou wel licht kunnen zijn het fransche *par aventure*, in onze oud nederduitsche boeken van de XVIe eeuw *bij aventure*. Dus is *aventoe* zooveel als bij geval.

AVER voor ouder, en *avers* voor ouders.

AVERS, wordt in Limb. gebruikt voor afwaarts of afweerts. Zoo zegt men: *de rijtuigen gaan oppers en avers*, de rijtuigen gaan den weg op en af. Z. ook *auwaart*.

AVERUISCHEN of AFRUISCHEN, o. (de klemtoom valt op rui). Zoo heet men in sommige streken van Westvl. het koolzaad.

AVERULLE, in Westvl. gebruikelijk voor meikever, *hanneton*. Wij leiden het woord af van *avondrulle* en dit laatste van *rotet*, *rotelen*, bij Kil. *murmurare*, *murmillare*.

AVERWETS of AVERWETSCH, bijv. gebruikt voor ouderwetsch, aloud, b. v. *Een averwets gebruik*. *Eene averwetsche schouw* (Brab.). Men kan het afleiden van *oud* of *aver*, *over*,

ultra (Kil.), en *wet* in de beteekenis van *gebruik*. Zoo zegt men van iemand, die zich naar geene mode schijkt en de oude gewoonte blijft aankleven : *het is een man van de oude wet*. Men zegt ook nog : *van averwets*, d. i. van ouds (Br.). In Limb. zegt men *auerwets* en *aierwets*, voor ouderwets.

AVOKAAT-RONDHEMD. Zoo heet men, in de gemeenzame taal, eene vrouw die slim en wel ter taal is (Brab.).

AVONDLICHT, in Brab. *avend-* (af en end, eind) *licht*. Zoo heet, hier en ginds, het 's avonds luiden of kleppen voor het *Ave Maria* in de kerk. *Het is avondlicht geluid*. In Limb. zegt men : *het luidt avondsklok*, ook *het luidt avond*, elders *het angelus klept* of *klokt*.

AVONDSTOND, m. In onderscheiden provinciën gebruikt voor het *avondeten*, b. v. *Is de avondstond gereed?* Zoo

wordt het ontbijt soms ook *morgendstond* geheeten. In Limb. hoort men hier en daar onder de werklieden *morgens-* en *avondsbrood*; voor dit laatste zegt men ook *aambrood*.

AWEG. Bijw. waarin de *a* uitgesproken wordt als de toonlooze *e* of als in het eng. *away*, dat dezelfde beteekenis heeft. Zoo zegt men in Limb. *hij is eweg*, voor : hij is weg, heen. *Loop eweg*. In Leuven zegt men : *eweg* of *weg*.

AWIND, m. geldt in Westvl. voor winde-loosheid, gebrek aan wind.

AWOERT, AHOU, uitroepingskreet voor foert.

AZIJLLEGGER of AZIJNLEGGER. Zoo heet men in Westvl. dengenedie, in andere provinciën, den min nauwkeurigen naam draagt van *axijnbrouwer*, en elders dien van *axijnmaker*. *Hij ziet zuur als azijl, axijn* (Westvl.).

B

BAA

BA (bald), straks : *ba of morgen* (Hasselt).

BA of BAA (bao), m. geldt in Limb. bij de volksklas voor *vader*, even als *mem* voor *moeder*. *Ba* van *abba*, en *mem* van *mamma*.

BAAI, m. wollen stof, doch tevens gebr. voor borst-rok (in Holl. *baai*), als in het gezegde : *het wordt koud, daarom zal ik morgen mijnen baai aandoen*. Van daar ook het spreekwoord : *op zijnen baai krijgen*, voor geslagen worden (Kortrijk).

BAAIAARD DOEN (eenen). Dit zegt men in Westvl. voor eenen goeden koop of, gelijk het elders heet, eenen ha-zaard doen.

BAAIEN, b. w. voor baden, moet niet verward worden met het volgende, dat *beien*, *beien*, *bén* wordt uitgespro-

BAA

ken, en waarvan de zuivere vorm niet *baden* maar *baaien* is.

BAAIEN, b. w. In een gedeelte van Limb. hoort men *beien*, verder in die provincie en in de Kempen *beien*, in dit laatste gewest ook *bén*. Zoo zegt men : *een stok beien*, enz. d. i. een stok in het vuur steken of in de heete asch, om zijne schors los te maken en hem vervolgens te buigen of recht te brengen. Men zegt ook *zich baaien*, voor zich warm bij den haard houden. Het hoogduitsch heeft *bähen* in dezelfde beteekenis. Op verscheidene plaatsen in Limb. en Br. zegt men nog : *de voeten beien* of *baien*, d. i. een voetbad nemen.

BAAK, BAAKKE. Z. *bake*.

BAAKTANDEN of BAKTANDEN. In som-

mige streken van Vl. zegt men : *droomen van baklanden*, voor razen of ongerijmden klap vertellen.

BAAL of BALE, z. v. niet alleen gezegd van saamgepakte waren, als eene baal wol, rijst, enz., maar bijna overal gebruikt in de beteekenis van groote waschmand. Gewis komt het van 't fransch *emballer*. Kil. heeft *bal* en *bale*. In Westvl. wordt *baal* soms voor buidel of buil gebruikt.

BAAL, z. m. In Westvl. gebr. voor bal. b. v. *naar den baal gaan*; elders zegt men : *naar 't bal gaan*. Hier valt aan te merken, dat ettelijke woorden, elders kort, in Vl. lang worden uitgesproken.

BAALDE. Z. het volgende.

BAALDJE, v. Aan de kanten van Kortrijk gebr. voor balie, een hek of slagboom om de weide af te sluiten. Omstreeks Eecloo, Somerghem en elders heet het *baalde*.

BAALJE, z. hetzelfde als *baaldje* of *balie*.

BAAN, v. woord waardoor men in vele streken den staatsweg en door de regering aangelegden steenweg verstaat : *de oude en de nieuwe baan* : wordt gebruikt in het spreekwoord : *de baan nog al houden*, d. i. voortgaan in eene zaak. *Zoo kan hij de baan niet houden*, voor : zoo kan hij niet voortgaan of blijven leven. *Dat kan de baan niet houden*, voor : dat kan niet duren. Hetzelfde woord, en zijn diminutief *baantje*, wordt overal gebruikt voor een bevrozen of sneeuwde pad, b. v. *een baantje rijden* of ook wel *rijzen*.

BAANST, BAANT, v. Dit woord is door geheel Westvl. gebruikt voor het brabantische *vonk* en het hollandsche *tintel*, *tonder* of *tondel* : *zoo droog als baanst*, elders zoo droog als vonk of als poeder. Zoo zegt men *baanslâ*, *baansdlade*, voor vonklade, alsmede in Limb. *baantschotel* voor tondeldoos. Z. *baant*.

BAANT, m. bet. in Limb. gebrand linnen waar men met staal en steen vuur op slaat. Vandaar *baantschotel* voor tondeldoos. In den figuurlijken maar steeds verachtelijken zin zegt men *baantschotel* aan een geile vrijster, slordig wijf, klappei. *Baantschotel*, zoo noemde men eertijds, vóór het gebruik der phosphorstekjes, een bak waar de baant met staal en vuursteen bewaard werd. *Tondelpot* of *tondeldoos*, integendeel, was een vuurgereedschap om in den zak te dragen. *Baant* schijnt verwant met *branden* of *barnen* en *hernen*. Men zegt zelfs in de omstreken van St-Truiden en Landen *barnt*. In Limb. hoort men zelfs *benen* voor *branden*.

BAAR, v. bet. in Limb. aardenpot, teil. Een *roombaar* of *boterbaar*, pot waarin men de roommelk bewaart. Op die plaatsen waar *baar* deze beteekenis heeft, noemt men de schotels, waarin de melk eenigen tijd blijft staan, *platteelen* (platte teilen). Elders in die landstreek worden die schotels *baren* genoemd, terwijl men voor gemelde room- of boterbaar, room- of boterpot zegt. Legwijze : *baren binden*, *platteelen binden*; in Brab. *teilen binden*, d. i. van huis tot huis gaan klappen : *zij is weér baren binden*. Vandaar *barenbindster* of *barenbinderse*, voor klapwijf.

BAAR, bijv. en bijw. Dit woord, dat men nog al in de woordenboeken van het Noorden aantreft, en in Limb. van dagelijksch gebruik is, beteekent gereed, zuiver, geheel, al, niets dan, enz. b. v. *Baar geld is gereed geld*. *Het is baar* (ook louter) *geld*, d. i. het is zuiver, al, niets dan geld. *Baar vuur*, niets dan vuur. Als bijw. wordt het gebruikt in den zin van volkomen, gansch, b. v. *een man, die baar gek is*. Z. Kil. op haer.

BAARD, spreekwoordelijk gebruikt in Vl., als : *iemand eenen vlassen*

- baard aandoen*, d. i. bedriegen. *Iemand den baard afdoen*, d. i. onderkruipen, ook, hem de les voorstellen. Te Leuven en elders zegt men: *zij hebben hem baard gemaakt*, d. i. hem zijn geld afgewonnen bij een of ander spel.
- BAARDKRABBER**, lage benaming van een baardscheerder, of zelfs van een geringen heelmeeester. Bij Weil. is 't *baardschraper*.
- BAARDSLAG** en **BAARDSLAGEN**. Z. baarslagen.
- BAARKLEED**, o. het kleed, dat over een doodkist of lijkbaar gespreid wordt. In 't fr. *drap mortuaire* (Br. Limb.).
- BAARLIJK**, bijv. *Eene baartlijke ziekte*, ziekte, welke, door 't aanraken of het zijn bij den aangerande, zich kan voortzetten; in 't fr. *contagieux*. Het is misschien het verkort en verbasterd *behaallijk*, d. i. eene ziekte, die licht tot anderen overgaat.
- BAARLOOP**, m. Te Kortrijk en omstreken geeft men dien naam aan een grooten toeloop volks op eene plaats ter gelegenheid van eene *bolting*. Vandaar *baar-koek*, d. i. koeckbrood dat op eenen baarloop verbodt wordt. Z. bij Kil. *baer*, dat gereed, aanwezig beduidt, en *baer-spel* door *ludus gymnicus*, *certamen currendi* vertaald. Z. baar.
- BAARREM**, m. In Oostvl. gezegd voor eene streep gronds. Z. Kil. op *baerm*; in 't lat. *agger*.
- BAARS**, **BERS**, bijw. bloot, naakt, voor barvoets (Kempen en Limb.).
- BAARSLAGEN**, zegt men in de Kempen voor het ongedorschen graan op eene ton, of wat het ook zij, uitslaan. De daad zelf heet *haarstag*. 't Is eigenlijk den baard of de aren afslaan. Baard bij Kil. *aere*, lat. *arista*. Tusschen Mechelen en Leuven heet men dit *voorslagen* en schooven, waaruit het graan geslagen is, *voorslag*. Z. aarslaan.
- BAAS**, m. *Baas van den hinnenest als de haan niet t'huis is*, d. i. meester van den huize zijn als de baas afwezig is (Somergh.). *Baas* alleen wordt door-gaans in Limb. gebruikt voor molen-naar of molenbaas.
- BAAST**, v. geldt, in sommige streken van Limb., voor eene teenen mand. Zoo zegt men *kleërbaast*, *sluitbaast*, enz.
- BAAT** of **BATE**, bijv. en bijw. beteekent bij ons in Brab. zeer recht, overeindstaande. Zoo zegt men: *hij is, gaat of staat baat op de leën*. Is dit woordje nu in betrekking met *bat*, *bet* (beter) of *boud*, stout, of met *bald*, overhaastig of met *bot*, *plomp*? Dit punt blijve onbeslist. Z. bad.
- BAAT**, v. wordt te Antwerpen, Lier en in N.-Brab. gebruikt in deze spreekwijze: *een koe met of bij de baat verkoopen*, d. i. eene koe verkoopen met het kalf dat ze op heeft. *Baat* bij Kil. *vrucht*. Elders geldt het voor den tijd dat de beest kalven moet, b. v. *die koe is bij de bate*. Vanhier *batige koe*, d. i. eene volle koe. In Br. zeggen wij soms: *eene koe met den uier* (met den vollen eur).
- BABAL**. Z. badal.
- BABEL**, m. Zooveel als gebabbel of babbelarij. Het engelsch heeft ook *babble*, en het fr. *babil*, met dezelfde betekenis. *Ik kan zijnen babbel niet uitstaan* (overal in België).
- BABBELAAR** is de naam overal in België gegeven aan zeker suikergebak.
- BABBELEGE**, v. babbelaars, klappei. Het is de oude vervrouwelijkte vorm van *babbelaar*, te Brugge en elders gebruikt, gelijk men heden nog algemeen *dievege* of *dievegge* zegt.
- BABBELES**, andere vorm van het voorgaande woord, verkort uit *babbelaars*. Zoo zegt men mede in vele provinciën *bedeles*, voor *bedelaars*, *tooveres*, *Leuvenes*, *Brusselles*, vervrouwelijkt uit *tooveraar*, *Leuvenaar*, *Brusselaar*.

Zoodat overal in de volksspraak de *r* wegvalt : want eertijds schreef men dienerse, meesterse, naaiersse, klee(r)-makerse, enz. In Limb. hoort men bedeleerse, naaiersse (neeiersse), Brusseleerse, enz.

BABBELETTE, v. Nog al een vorm van het zelfde woord, in Westvl. gebr., maar op zijn fransch gedraaid.

BABBELING, v. geldt, te Brugge en elders, voor gebabbel, gepraat.

BABBELTJE of **BABELKE** (Limb.), een diminutief van *babbelaar* (sulker-goed). Men zegt daar ook *babbe-laarke*.

BABBIAAN, m. (babbel-aan) voor babbe-laar, die altijd aan babbelt (Brab.).

BACHT, **BOCHT** of **BUCHT**, m. bet. in Limb. en Br. iets wat niet deugt of het gedeelte van eene zaak dat geene waarde heeft en alzoo verdient weg-geworpen te worden, in 't fr. *rebut*. Zoo zegt men, als men van vruchten spreekt, waar het goede uit geraapt is : *smijt het overige maar weg, het is maar bocht* (of bacht). In dien zin vindt men *bocht*, v. in de woorden-boeken. Men zegt ook : *het is bocht van lut*, banvolk, d. i. volk dat niets beteekent, gemeen volk, straatvolk, in Br. *arme bucht*.

BACHTEN of **BECHTEN**, **BOCHTEN**, o. w. zijn waarschijnlijk verwant met *bacht* en *bocht* en bet. alsook *dooreen bechten*, *dooreen werpen*, b. v. hooi, stroo, enz. Zoo zegt men, als iemand tus-schen in orde liggende zaken, als boeken en papieren, iets zoekt en alzoo alles *dooreen werpt* : *wat zijt ge weër aan 't bachten* (of bochten). Het beteekent derhalve hier zooveel als *dooreen werpen*. In dien zin zegt men ook : *wat zijt ge weër aan 't muizen* (d. i. naar iets zoeken), maar dit is toch iets anders : *al muizende, bacht men*.

BACHTEN, zooveel als achter, buiten 't huis, wordt door geheel Westvl.

gebruikt, het zij als blijw., als voor-zetsel of ook als zelfst. naamwoord. Zoo zegt men : *hij gaat bachten ; is bachten gegaan ; zoo mede : hij loopt bachten*. De koeien *bachten* zijne voren, *bachten* het huis, de deur, enz. Zoo eindelijk : *het staat op den bachten*, op de achterplaats.

BAD, v. gebr., in sommige streken (als in 't Hagel.) bij de maaiers, om het rechtstaande graan aan te duiden, dat naast op 't afgemaaide volgt. Dit laatste valt alsdan *tegen de bad*, van waar het opgeraapt en in schooven gebonden wordt. Z. *baat*.

BADAL of **BABAL**, m. en v. iemand die snapachtig is, bijzonder op vrouw-liën toepasselijk : *Sus, ge zijt eene oprechte badal, van zoo iets voort te vertellen*. *Badal* is eene samentrek-king van *babbelt het al* (Hagel.).

BAF. Z. *baffe*.

BAFFE of **BAF**, v. geldt in de West-vlaamsche volkstaal voor lap of slag.

BAFFEN, o. w. verwant met *böffen*, in de gemeenzaame taal gebruikelijk voor slokken, veel en gulziglijk eten, b. v. *hij heeft er iets aan gedaan van baffen*. Vanhier *baftzak* of *baffer*, een groote eter.

BAG of **BAGGE**, v. mand, korf : *men laadt een ezel met twee baggen*, zoo spreekt men te Brugge. Het engelsche *bag* beteekent in die taal ook *zak*. *Bag*, o. n. beteekent in Limb. *bigge*, jong varken : in België, *vigge*, v. van wigge, wicht (dracht) van wegen. Z. Kil. op *bagghete*. Vandaar *bag-gelen* voor het jongen der zwijnen : *de zog heeft gebaggeld* (Limb.), *ge-viggend* (Br.). Z. in Bilderdijs *verkl. geslachtslijst* 't woord *big*.

BAGADEN, b. w. Aan de kanten van Thienen, vuil maken, b. v. *gij bag-aadt mij met in den modder te stam-pen*. Elders zegt men, in denzelfden zin, *begaden*, welk werkwoord eer-tijds eene geheel andere beteekenis

had. Z. Kil.

BAGERAAR, m. iemand, die bagert of ongedurig, onverduelig is. Z. bageren.

BAGEREN, o. w. wordt nog al veel in Limb. gebruikt. Als iemand, op het ziekbed, het verstand begint te verliezen, zoodat van allerlei droombeelden voor zijn geest zweven en hem ongerust maken, zegt men: *hij begint te bageren*. Dit werkw. veronderstelt alzoo eene zekere ongerustheid, en is iets anders dan *bazelen*. Zoo zegt men nog: *uit vrees van te laat te komen, bagerde hij een uur te voren*. Vandaar *bageraar*.

BAGGAARD, m. te Brugge gebruikt voor modder, elders voor *kleiaarde*, die men bij het graven ophaalt. *Bagger*, hetzelfde woord, in de Kempen gebruikt voor turfgrond, brandstof: van daar *baggeren*, o. w. *bagger* of *baggaard*.

BAGGE, **BAGGEL**, **BIGGE**, bij Kil. bet. *back*, verken. Z. bag. Vanhier het werkw. *baggelen*.

BAGGELEN, o. w. jongen (van zwijnen): *de zog heeft gebaggeld* (Limb.).

BAGGER, m. turfgrond (Kemp.).

BAGGERAAR. Z. baggaard.

BAGGEREN, in Br. ook gebruikt voor in het modder dobberen, in den turfgrond arbeiden (Kemp.) en in Limb. vissen of biggen werpen.

BAIAARD, m. (Ieperen), ongemeene winst of geluk. Mogelijk wordt dit zoo genoemd, omdat in dergelijke toevallen de beiaard speelt (Brugge). In Leuven noemen wij dat *hazaard*.

BAIEN. Z. baaien.

BAIERT. Z. beiert.

BAK, m. hier en daar gebruikt voor *baksel*, *gebak*, gelijk het bij Kil. ook voorkomt, b. v. *wij zijn nog aan den ouden bak*. In Limb. zegt men met den kermistijd: *is de bak goed gelukt?* Dat zelfde *bak* geldt voor kot, en voor de plaats waar dronkaards

of andere oproerigen in oogenblikkelijke hechtenis gesteld worden, b. v. *daar zijn er, gisteren avond, vijf in den bak gestoken* (Leuven). Te Antwerpen gebruikt men het woord in den zin van kantoor, b. v. *ik ga naar mijnen bak*; *hij schrijft al twintig jaar op denzelfden bak*. Bij den *bak* zijn beteekent in Limb. bijderhand zijn. Zoo zegt men: *die meid is bij den bak*.

BAKE, **BAAK**. In Vlaanderen vindt men langs wegen en straten kleine genummerde houten staken, eene vuist hoog, waaraan de herders herkennen waar zij mogen of niet mogen drijven. Zulke staken heet men *baken* (G. Gez. Westvl.). Z. *baak* bij Weil.

BAKE, **BAKEL** of **BAKER**, m. of *zwijnenbake* is te Brugge een verkensvleeschverkooper. *Baecke* bet. bij Kil. verken.

BAKEL (baker), v. Te Antwerpen wordt de vroedvrouw *hakel* genoemd; vanhier het werkw. *bakelen*, bij Kil. *bakeren*, d. i. verzorgen, het lichaam koesteren, verwarmen, warm houden, zich in de zon warmen en eindelijk branden, als: *de zon bakelt in 't zand* (Hagel.).

BAKENSMEER, m. smeer van een bake of varken: ik heb ouderlingen in Br. wel eens hooren *bergensmeer* zeggen. Bij Kil. *baecke-smeer fland, adeps porcinus*.

BAKHEETSEL, o. brandstof, hoofdzakelijk hout om den oven te heeten (Limb.), bij Kil. *heydsel*, *heytsel*, nu *hetsel* of *mulsaard* (Br.), *fasciculus virgultarum*.

BAKHOORD of **HOORDE** beteekent (Limb.) eene hordo, waarmee men het een of ander in den oven zet.

BAKKEBIES, v. baard of bakkebaard, d. i. het haar dat men op de kinnebakken heeft laten groeien. In 't fr. heet het *favoris*. 't Woord is samengesteld uit *bak*, bij Kil. *backe*, *maxilla*, en *bies*, *junca*, fr. *jonc* (Antw.).

BAKKEET, v. eene keet, waarin men bakt, bakhuis, ovenbuur, fr. *fournil*. Men zegt ook : bakkot, ovenkot, ovenbuur, ovenkot, bakhuis. Eene keet is een gering, slecht of vuil hutje. Z. Weil. Van hier nog *zoutkeet*. Buur bet. bij Kil. een hutteken.

BAKKEGGE, gelijk eene dievin *dievegge*, zoo heet eene bakkerin in 't Brugsch *bakkegge*.

BAKKELEEREN, makelen, verscheiden personen die iets onder malkander doen : *zij hebben onder hen die zaak gebakkeleerd* (in Br. en elders). Dit is licht in den oorsprong hetzelfde woord als *bakeren* of *bakelen*, d. i. ondereen iets verzorgen, afdoen.

BAKKEN, w. *Te bakken zetten*, d. i. al wat tot het bakken noodig is gereed zetten (Limb.).

BAKKERETTE, bakkerin (Meenen).

BAKKERSKOOL, m. fr. *braise*. Sleeckx heeft *houtkool*. Het eerste wordt in Vlaanderen meest gebruikt, omdat de houtkolen bij de bakkers meest gevonden worden. In Br. d. i. tusschen Leuv., Mechel. en in de Kemp. zijn dit *kruiskolen*, welke van *steenkolen* of *boschkolen* onderscheiden zijn.

BAKKES, o. voor *bakhuis*, beteekent in Limb. en overal de plaats, waar de bakoven staat. Verder wordt het, ook door bijna geheel Nederland, gebruikt in een verachtelijken zin voor mond, muil, gezicht : *iemand in zijn bakkes slaan*. *Hij heeft een leetlijk bakkes*. Vanhier *den wolf in zijn bakkes loopen*, d. i. het gevaar inloopen. Sommigen willen het afleiden van *bak*, d. i. kinnebak, bij Kil. *bucca*, vanwaar het fr. *bouche*.

BAKKU, m. hoop aarde gemengd met kalk, en bij uitbreiding, al wat dient om een akker te mesten, en geen eigenlijk mest (drek en stroo) is. Vanhier een land *bakkuzeeren*, er *bakku* op voeren (Hagel.).

BAKKUZEEREN. Z. bakku.

BAKLEEREN, b. w. van 't fr. *bacler*.

BAKTANDEN. Z. baaktanden.

BAKTE, v. de hoeveelheid graan, welke men naar den molen of bakker draagt en men schikt te bakken : de bewerking en verzorging van een baksel. In Limb. zegt men : *de gebakte of gebekte naar den molen doen*. Een *bakte* kunnen dragen wordt in Vl. gezegd als iemand eens anders gekittel aan zijne knie kan uitstaan. *Op zijn bakte krijgen*, 't zelfde als slagen krijgen (Brugge).

BAKZAK, m. van *bak* en *zak*. De zak meels waaruit men bakt. Een bakzak naar den molen doen, is graan te malen dragen. Den bakzak halen, is het meel naar den molen gaan halen. — *De bakzak is op*, dat is : geen graan meer hebben om brood te bakken, of niets meer te bakken hebben. Antwerp. en Br. Zie bakte.

BAKZWIJN, o. fig. smaadwoord dat den hoogsten graad van gulzigheid en beestige overdaad veronderstelt in dengene, die er meê bestempeld wordt; trouwens *bak* en *zwijn* beteekenen beiden *verken*, dus is een bakzwijn een dubbelbeest (Brugge).

BALD, bijw. dat Kil. opgeeft en nog hier en ginds in Limb. in gebruik is in de beteekenis van welhaast, straks, terstond : (Vl.) *een werk, dat bald af is; iemand, die bald komen zal*. In 't fr. is 't *presque, bientôt*, in 't lat. *cito, brevi, propediem*.

BALE z. Baal.

BALEN, b. w. Het meel met eenen ziftmolen genoemd buil (verkort van buidel) van zijne zemelen en kortmeel ontdoen. Het is eene verbasterde uitspraak van builen even als baalmolen.

BALIE of **BAALJE**, in 't spreken *builje*, v. De zware hek waar men de weiden meê sluit. Het woord staat bij Weil. en bij Kil. die het vertaalt door

repagulum versatile; *ergata*, een afschutsel, egge, hek.

BALJOENEN, o. w. veel, hard en met geweld spreken, zooals een schout of baljuw placht te doen (rond Maas-tricht).

BALK, *iets op de balken schrijven*, eene uitdrukking, die in Br., Vl. en elders beteekent: op iets niet mogen rekenen, b. v. *schrijf mijne schuld maar op de balken*, als wilde men te verstaan geven dat men niet zal betalen: *ik zal mijn goedvinden mogen aan de balken schrijven*, d. i., ik zal gewis niets opdoen.

BALK, eigenlijk barm, bij Kil. *baerm*, lat. *agger*, d. i. hoop, hoogte, verhooging, dijk, dam. Het beteekent ook braakland. Balk is nauw verwant met barg, berg, borg, baarm. Z. Bild^a. *Verklarende geslachtlijst*.

BALKDONKER, bijv. pik- of stikdonker (Kempen).

BALKE, in Vl. v. Z. Balk, m.

BALKEN, b. w. ophoogen, dammen, met een baarm of balk omzetten, b. v. *aardappels balken*. Z. balk.

BALKENBRIJ of **BALKEBRIE**, m. slach van brij, stijf gekookte pap, bestaande uit water, varkensbloed, lever, vet, eenig spek en meel (Limb. Kempen en N.-Ned.). Deze spijs, in de pan gebakken, wordt ook weleens *kwet* (z. dit woord) genoemd. Het 1° deel des woords *balke* is gewis eene verkorting van bakel, *verken*. Z. bij Kil. *baecke*, *baecketen*. *Balkenbrij* is dus bijna hetzelfde als wat men in Br. *penssoep* noemt, eene soep, waar de bloeipensen en ander varkensgeroof worden in gezoden, met dit verschil dat *balkenbrij* dikker is en gelijk worst.

BALKSLEUTELS, de Franschen zeggen *modillon*, marmeren schouwen met binnen lijsten en balksleutels sieraad.

BALLEN, o. w. *het brood ball* bet. dat het brood, te plat of te week gebak-

ken zijnde, zich in ballekens vormt als men het eet.

BALLOET, v. rond St-Truid. In andere streken zegt men *malloete*, *malloet*. Een dwaas, halfgek vrouwmensch, Kil. *malloote*, *ambubaia*, *inepta et insulsa mulier*. — Van *bal* of *bald*, *kwaad* en *loot*, scheut, twijg, en *mal*, geil, dwaas. Eigenlijk eene zottelijk weelderige scheut, bij overdracht op menschen toegepast (rond St-Truid.).

BALLOETE, mv. Balloeten zijn, rond Thienen, molenaars of kevers. Bij Kil. treft men *ballouter* aan, dat daar zaadbol bediedt.

BALLOOR, m. van 't fr. *bouilloire*, een oude soort van theepot of moor, ook dienende voor chocolade, met een kraan en waaronder men een vuurken kan maken (Br. en Hagel.).

BALNET, v. zaknet, waar men den visch in bewaart. In sommige streken ook: *trommel*, fr. *aissange* (Kl. Br.). Z. Weil.

BALSTEKEN, o. w. in Limb. geb. voor *ajonkaart* spelen. Z. dit laatste. bz. 13.

BAMIS, m. verkorting voor St-Bavo'smis d. i. de 1 october. — *Bamisvacantie*, *bamisweêr* (gansch vl. België). *Bamistijd*, herfst. Ook N. Br. Z. Hoeufft.

BAMISPRUIM, soort van pruim, te Bamis rijp.

BAND of huwelijksband, m. in Westvl. verkeerdelijk gebruikt voor *ban*, d. i. gebod, of wat men in Br. de huwelijksroepen heet, fr. *les bans de mariage*. Z. *ban* in alle goede woordenboeken.

BANDEN, kinderspel, fr. *jouer au cerceau* (Kortrijk).

BANDROEDE of **BANDROE**, v. roede om handen van te maken (Westvl.), *bindroede*, ware even goed. In andere gewesten van Nederland noemt men het *wisse*, *wijme*, *teen*, *twijg*.

BANE, v. *bauntje*, glijbaan op 't ijs (Westvl.). Te Leuv. hoort men: *kom jongens, we gaan baunken rijden*.

BANG, bijv. en bijw. (Brugge), smachtend. *De lucht is bang* beteekent dat het weer heet en windeloos is. In Leuven noemen wij dat *benauwd, taf*, en Kil. vertaalt het ook door *angustus, oppressus*; van hier *bangle, bangheid* of *bangigheid*, d. i. benauwdheid, de smachtende heette in de zomerdagen of in eene sterk verwarmde kamer.

BANGERIK of **BANGERT**, m. iemand, die bang, bevreesd is. In Limb. hebben dergelijke znw. twee uitgangen: zoo zegt men nog *stouterik* en *stouteri*, *lomperik* en *lomperi*, *luierik* en *luierti*; in Br. *luiiard*, enz.

BANK, bijw. beteekent zooveel als volkomen, gansch, geheel, vlak, waarachtig: *de regenbak is bank droog*. Men zegt ook *pank*: *de regenbak is pank droog*. *Hij is bank of pank gek*, d. i. hij is wezenlijk of gansch gek. *Iemand iets bank, pank, baf, paf, knap afzeggen* is zooveel als iemand iets geheel en al afslaan, afzeggen, enz. (Limb.).

BANKBOER, m. ruw, onbeschoft, ongodsdienstig mensch: *de vrijwilligers, die in 1830 hier eenigen tijd lagen, waren oprechte bankboeren*, fig. een broodzalige pagadder: *ons Janneken is lijk een bankboer*. Dit woord zou wel iets gemeen kunnen hebben met *bankaard*, d. i. onecht kind. Kil. heeft het woord *bank-boeve, bankbroeder*, dronkaard, smulbroeder, of iemand die de drinkbank mint.

BANKEROETIERS-KOST, m. Men zegt te Leuven en elders: *dat is bankeroetiers kost*, om te beduiden dat het een bovenmatigen prijs kost, en bij gevolg al te hoog is voor een deftigen burger die moet toezien niet bankeroet te gaan.

BANMOLEN, m. *hij is over al in den banmolen* (Antw.), iemand die nergens betaalt dan met de waren, die men in zijn eigen winkel komt koopen. Z. bij Kil. *ban*.

BANNEN, aan elkander raken, tegen el-

kander staan, rotten: *die bollen bananen* (Waas). Kil.: *banden, coïre in unum, collegi in turmas et classes*.

BANS, v. in de lage spreektaal een vrouw-mensch, dat gedurig en overal rondloopt: *zij is eene eerste bans*, d. i. men vindt ze gedurig en overal op de baan; van hier *bansen* of *banzen*, o. w. gedurig, zonder aan te zien waar, rondloopen; b. v. *hij banst overal door sneeuw, stijk en vuiligheid* (Kempen).

BANST (Brugge). Z. baanst.

BANZEN. Z. bans, bansen.

BARBEENDE, bijwoordelijk gebruikt, blootbeens, als barvoets: 't is samengesteld van *baar*, bloot, naakt en *beende*, been of beender.

BARD, o. hetzelfde als in Br. *berd*, in Limb. *breet*, of dunne houten plank: *een deel bard*. Het mv. is *bardels*; van hier *bardete weeg* (wand), d. i. te Brugge een planken wand of schutsel.

BARDEK of **BARDEK**, o. rond Brugge, een *afhangend dakje*. De grond van 't oude woord is *barteghe* en het fr. *breleque*, zegt de inzender, doch wij meenen dat het eenvoudig een dak van barden is.

BARDOS of beter **BERDES**, d. i. de plank, tafel, berd of hout en bank, waarop men iets, b. v. kiekens; vogels, visch, enz. te koop aanbiedt (Kortrijk); in Westbr. *bordes*. Z. bard.

BAREN BINDEN, o. w. in Br. *teilen binden*, zijnen tijd met ijdel geklap doorbrengen. Z. baar.

BARENDE VROUW, een wervelwind, fr. *tourbillon*. *De barende vrouw is over ons veld getrokken* (Br.) Kil. heeft: *vaerende vrouw, vaerend wijf*, vet. Drijas, boschgodin. Te Willebroeck is 't *barele vrouw*. Tusschen Leuven en Mechelen hoort men soms wel van de *bonte vrouw* spreken.

BARK, m. hetzelfde als *barg* of *berg* anders uitgesproken (Westvl.).

BARK, o. (Brugge) de afval, de grove of

ruige deelen der eikenschors, dienstig niet om te malen maar tot het vuur. Bij Delfortrie en Kil. is het *bark*, *berk*, *bercke*, *borgh*, hgd. *borke*, engel. *bark*, in 't nederlandsch schors, en bij onzen Duffelaar beteekent *barcken*, *bercken*, ontschorsen. Te Kortrijk heet men *bark*, de schors die bij de huidevetters al gediend heeft. Dit laatste noemt men te Leuv. *moer*, elders *runne*.

BARLIKKEN, o. w. kruis of muntwerpen: *wij bartlikken alle zondagen*. Van hier het bedr. *wegbartlikken*, beteekent een weinig van zich werpen: *de hond wilde mij bijlen, maar ik baartlikte hem met den staart recht den poel in*. Barlikker. Barlikken staat in verband met het gr. *βαλλω*, werpen. Rond Lier hoort men soms het woord *bartlikken*, *berlikken*, voor *slikken*, afdoen.

BARM of **HERM**, m. tas, hoop, barmte, hoogte, dam: een barm aarde. *In eene diepe straat zijn twee berms van weers kanten een* (Westvl. Brugge), een *hooiberm* (Limb.), bij Kil. *baermhoys*, lat. *meta foeni*. Berm is nagenoeg overal in gebruik, uitgenomen in 't eigenlijk Br. De gest of stof van bier, fr. *levain*, draagt bij Kil. ook den naam van *barm* of *berm* even als in 't engelsch, licht omdat die stof het brood doet opgaan, of wel is het hetzelfde als brom, bromsel met verspringing der *r*. Van barm, *tas*, *mijs*, is *barmen*, *bermen*, d. i. tassen, gevormd, b. v. *het graan in de schuur bermen* (Limb. en elders).

BARN, m. opgeraapte aren, in Br. zegt men *zang*. Z. barnen.

BARNEN, b. en o. w. oogsten, naooogsten, fr. *glaner*, zooals men in Br. en Limb. zegt, doch in de laatste streek heet het ook *zeumeren*: *ik barn geene haver, maar ga op het tarwenveld barnen* (rond Thienen). Van hier *barnes*, eene vrouw die barnt: het man-

nelijk is niet in gebruik: *barntijd*, tijdstip dat men mag barnen. Wat den oorsprong van *barnen* betreft, is het saamgesteld van *bij* en *arnen* voor aren, dat zou dan de eene aar bij de andere voegen zijn, of wel eene verbastering van *barmen* (Z. barm)?

BARNT, m. londel, tintel, van *barnen*, branden, omdat daartoe lijnwaadvodden verbrand worden, of omdat de barnt licht brandt: sam. *barntdoos* (rond St-Truiden en Landen). Z. baanst.

BARREEL, m. duidelijk heeft het denzelfden oorsprong als het fr. *barrière*, tolhek, en wordt overal in België gehoord, doch in Limb. zegt men ook *breer* en *barreer*.

BARRET, v. ronde, platte, katoenen vrouwenmuts, die om het hoofd gespannen en gebonden wordt. *Barrette* is in 't fr. de roode muts der kardinalen, in 't spaansch is *birette* een vrouwenhoed, die door de baskische boerinnen veel gedragen wordt: te St-Truiden heet men de barret *moeder*, als zijnde iets, dat eene holle ruimte in zich behelst, bijzonder om iets te omvatten. Te Laer, kantón Landen, heet barret *mamoel*, welk woord in verband staat met *mof*, mouw en eene holligheid beteekent om te dekken. In Br. en Antw. *koof*, v. met kap, kuif in verband, in zoover het bovenste deel des hoofds aangeduid wordt. Bij Kil. is *kovel* een vrouwen hoofdhulsel en eene soort van regenscherm. Zie *heuvel* bij Weil.

BARSLAGEN. Z. baarslagen.

BARTHELEMEES of **BERTHELEMEEZEN**, sloor- of koolzaadplanten, die rond S. Barthelomeus-feest *gezaaid*, doch niet herplant worden, zooals de slooren (colza). Br.

BARZEOEN, z. hetzelfde als boerzeloen of bazeloen.

BAS, m. hoed (Zeie).

BASSEN, o. w. in België en Holl. gebruikt

voor blaffen dat licht niet verkieslijker is. Vanhier *gebas*, *basser*, fig. ook getiermaker.

BASTIERE, v. wagenkleed (Ijpere). In Br. heet dat een *ker-* of *wagenhuis*.

BAT, m. en v. verkorte uitspraak van *baat*, dat bij Kil. vele beteekenissen heeft als die van : nut, voordeel, vrucht, winst; geneesmiddel, hulpmiddel; verbetering, vermaking, herstelling. Zoo zegt men in de Kempen : *de koe bij de baat*, d. i. met de vrucht verkoopen. In 't L. van Waas is *bat* de overschot der kaarten, ter zijde gelegd, na dat een speler zijn aandeel gekregen heeft : *al de troef* (ta-roef) *zit in den bat* (hier hulpkaarten welke men te baat kan nemen). In de pr. Limb. is *bat*, v. van oudsher en heden nog een uit hout, steen en aarde samengesteld rivierwerk, dat de oevers tegen het wegspoelen bevrijdt (kribwerk); van hier *batten*. Z. dit woord.

BATE, v. is 1° de dikste kant van een ongelijk ronden bol (Brugge), 2° verbetering, herstelling, voordeel. Z. *baat*, *bat* (kribwerk) en *batten*.

BATGANGER, batgeld, batlooper, batmeester, batpaal, batsteen. Z. voor al deze woorden *bat* en *batten*.

BATIG, bijv. nuttig, voordeelig, winstgevend. Er is een *batig slot* (Belg.) als men op het einde van de rekening nog overschot heeft.

BATRAAF, m. De werklieden die de schepen laden en ontladen, worden in de oeversteden van Limb. als Maastricht, Roermond, Venlo, *batruven*, te Leuven *vaartwerkers*, genoemd. In de eerstgemelde stad nochtans noemt men *batruven* bijzonderlijk diegenen, welke de steenkolen uit de schepen op de voertuigen laden, en *zakdragers*, werklieden, die de zakken graan van de karren dragen. Dit woord is samengesteld uit *bat* en *raaf* (coryus), woord dat verwant

is met rooven, rapen, dat vroeger ook grijpen beteekende.

BATRAVER. Z. *batraaf*.

BATS, m. veel in Limb. gebr. voor bil of dij, doch omstreeks Roermond zegt men niet *bats* maar *kis* : *hij is op zijne kissen gevallen*.

BATTEEREN of BATEEREN gebruikt men in Brab. licht bij verkorting van *com-batteeren* voor iemand overbluffen : *waarom batteert gij mij altijd, als ik u aanspreek* (Leuven).

BATTEMENTEN, o. w. in Westvl. gebr. voor huiskrakeel hebben, kraakeelen : *ze doen daar niets dan striën* (strijden, kijken), en *battementen* (Snel-laert).

BATTEN, o. w. Een batwerk of kribwerk langs eene rivier maken. Zoo zegt men : *hier moet dit jaar gebat*, of *de bat gemaakt worden*. Van *bat* : *batganger*, — geld, — looper, — meester, — opzichter, — paal, — raaf, — steen, — strooper, — werk. Het wortelwoord van *batten* is *bat*. Z. dit laatste (Limb.)

BATTEREN, o. (Limb.) luidruchtig slaan, ergens op beuken; van daar *klabatter* voor *klepper* (*crescelle*), *klabatterman* voor *klepperman*. In Westvl. beteekent het, met veel gerucht en getier te maken, alles in stoornis brengen : *gij moet hier zoo niet komen batteren*. *Die zatlapp met al zijn gebatter*. Dat het van 't fr. *battre* komt, springt in 't oog. Nu *battre* is volgens Bild. verwant met *bâtir* (bouwen), dat eigenlijk de palen inslaan en dus de eerste beginsels van het bouwen is.

BATWERK, o. kribwerk. Z. *bat*, *batten*.

BAUW, bijw. wordt hier en daar in Limb. gebruikt voor welhaast, weldra, bijna, straks : *hebt gij bouw gedaan* (haast, bijna). *Tot bouw* (tot straks). In Hasselt zegt men *ba* : *ba of morgen* (straks of morgen). Men hoort nog al in die prov. bijzonderlijk op de grenzen van Pruisen, het hoogduit-

sche *bald*, lat. *cito*, *brevi*.

BAZEERT, tusschenw. wel toch! (Vl.).

BAZEL, m. beteekent in Limb. *beuzelpraat*, fr. *radotage*: *het is maar bazel wat hij verkoopt*. Vandaar *bazelen*, o. w. veel in Limb. gebruikt in de beteekenis van beuzelarijen vertellen. Razen, in Br. prazelen, fr. *radoter*. Zoo zegt men: *hij bazelt*. *De wereld bazelt* bet. te Venlo raast en doolt. 't Is het freq. van *bazen*, vanwaar het w. *verbazen*. *Basen* bet. in den *Teutonista* 1° bijstren, dwalen, dolen, wiltloopen, verdwalen, twifelen, wijfelen; 2° verdoellen, verkinderen, *délirare*, *repuerare*. *Bazel* staat hier derhalve voor *gebazel*, d. i. geraas, onzin, dulleklap, fr. *délire*.

BAZELOEN, BAZERON, o. eene soort van kiel, kort en smal gemaakt en gewoonlijk gedragen door werklieden die vuilen arbeid verrichten. Schilders- en beeldhouwersgasten dragen hunne bazeloenen wat langer dan de brouwersgasten en kuipers. In Limb. zegt men *bazeroentje*, in Westvl. *bazeron*. Z. bij Weil. *boezel* of *boezelaar*, d. i. eene zekere stof, waarvan de schorteldoeken, die de vrouwen voor het lijf dragen, pleegden gemaakt te worden. *Boezelaantje* (Lier), schobbejak (Antw.).

BAZEROEN, o. Z. bazeloen.

BAZIEL, m. hoed (Zeie).

BEBBE of BABY, m. waarschijnlijk het fr. *babouin* of *enfant badin*. *Den bebbe uithangen of spelen*, d. i. doen als kleine kinders, door gestrook iemands gunst trachten te winnen. Het woord stamt duidelijk af van *babbaard*, bij Kil. ook *babbaerdeken*, lat. *pupus*, *infans*, ital. *bimbo*, engl. *baby*, fr. *poupart*.

BEBEESTEN, b. w. eenen stal bebesten, d. i. van beesten voorzien (Kempen).

BEBRADDELEN, b. w. Z. braddelen.

BEBRIELEN, b. w. Z. briel.

BEBROSSELEN (zich), zich vuil maken.

(Rond Gent) *brosselen*, bij Kil. *bro-selen*, *breuselen*, *brijselen*, beteekent in kleine stukjes verbreken. *Zich brosselen* moet dus zooveel beteekenen als zich door kleine brokjes bespatten, bevuilden. *Bruisen*, dat ook schuimen plag te beteekenen, is met *broselen* verwant. Z. ook bedressen.

BECHELEN. Z. begchelen.

BED, o. heeft behalve de gewone beteekenissen, nog de volgende in Br. en Limb. a) bedding eener rivier, b. v. het *Maasbed*. b) Het aantal graangarven die, op den dorschvloer uitgespreid, ineens worden uitgeslagen; vandaar: *een nieuw bed aanleggen*. Beide beteek. bestaan ook in 't N. c) Het vlies dat bij merries en koeien na het jongen afkomt. In Limb. komt *bed* voor in de spreekwijs: *hij is met bed en bult vertrokken*, d. i. hij is met pak en zak, met gansch zijnen huisraad vertrokken; te Leuven noemt men dit *met galg en rad*. *Iemand van het bed op het stroo helpen* bet. in Limb. iemand door slechten raad of onderstand tot verval brengen. In Westvl. noemt men eenen rechtveerdige *een man van het rechter bed*.

BEDABBEN en BEDABBEREN, b. w. met dabben bedekt of door het gedabber overloopen, b. v. *die plek is teene-maal bedabberd van de kiekens*, of, *van de speelkinderen* (Br.). Z. dabberen.

BED-ACHTIG, bijv. tot het bed genegen, is wel geen idiotismus, doch wij nemen het op, wijl het in andere Woordenboeken niet staat.

BEDDEBAK, m. hetzelfde als wat men in Br. en Limb. *beddekoets* of *lededekant* noemt.

BEDDEKOETS, v. te Leuven gebruikt voor *lededekant*, fr. *bois de lit*.

BEDDEPISBLOEM of enkel PISBLOEM, bij de botanisten *taraxicum*, fr. *pissen-lit*, *dent de lion* genoemd. Dit kruid heeft in Nederland nog andere bena-

mingen, als : paardenbloem, hengstbloem, papenkruid, kankerbloem, hondsroozen, schorftbloemen, hgd. *psaffenblatt, löwenzahn*, enz.

BEDDERIG, bijv. met het werkw. *zijn* verbonden, beteekent ziek te bed liggen : *de arme jongen is al een half jaar bedderig*. Het is hetzelfde als bedlegerig.

BEDE, v. thans nog in sommige vlaamsche gewesten voor belasting gebruikt. Tot op het einde der XVIIIe eeuw verstond men hier te lande door *bede* die belasting, welke het hoog staatsbewind vroeg, en die het volk door zijne afgevaardigden *stemde*; het was dus eene gedwongen en tevens vrijwillige belasting; in 't lat. heette het *oblato, collecta, exactio, census, vectigal, exactiones principum*.

BEDEEFELLEN (zich). Z. deefelen (Oostvl.).

BEDEEL, o. *Zij en heeft geen bedeel*, in 't lat. zou men zeggen : *non servat ordinem in distribuendo*. Dus is die spreuk zooveel gezegd als : *zij heeft geen bewijs of manier van uit te deelen* (Oostvl.).

BEDEENEN, bijw. van tijd, straks, aanstonds, seffens (Br.). Het is gevormd van *bij den eenen*, d. i. bij of in eenen oogenblik. In dezelfde beteekenis zegt men ook : *medeenen*, met eenen oogenblik, welk laatste woord er onder verstaan wordt.

BEDEMMELEN, b. w. rond Roermond gebruikt voor vasttrappen : *de grond is bedemmeld*. De wortel is *dam*; *bedemmen* is dus *zoo vast als een dam treden*. Of zou het misschien hetzelfde woord zijn als *bedremmelen* (prangen), waaruit de *r* is weg gevallen? *Bedabberen* en *betrampelen* worden in Br. ook in den zin van *bedemmen* gebruikt.

BEDREVELING, m. Troetelkind (Sotteghem), in Br. noemt men het *bedorven kind*, in Antw. *bedorvendans*.

BEDICHT, bijw. samengesteld van *be* en *dicht* (digt), beteekent in de Kempen dicht, kort, gauw, snel, b. v. *hij spreekt, het regent bedicht*, d. i. als de woorden of de buien gauw achter elkander volgen.

BEDIENEN, b. w. (Br., Antw., Limb.), be-rechten of een zieke de laatste HH. Sakramenten toedienen, of, gelijk men in Br. nog zegt, *de HH. rechten geven*. Vandaar *bediening*.

BEDIJGEN, o. w. aanwassen, geveleecht worden (Brugge). Zie bij Weil. *bedijen* of *dijgen*, dat zwellen, dik worden beteekent, en bij Bild. *dij*, dat eigenlijk *dijge*, d. i. dikte of zwelling is, namelijk van het been.

BEDOEFFEN of **BEDOFFEN**, hetzelfde als *beduffen* of *verdoffen*, muf worden.

BEDORST, v. dorstig (Westvl.).

« Menig lammeken *bedorst*,

» Laefde er zijn gedroogde borst. »

« Niet en lammeken *bedorst*,

» Durft er koelen zijne borst. »

(G. Gezelle.)

BEDRANKT, bijv. in Vl. hetzelfde als *bedronken*, *beschonken* : *hij was een beetje bedrankt*; men zegt elders : *hij was bij (den) drank*.

BEDREMMELEN, o. w. in den zin van *verdwelmen*, buiten zich zelfen zijn, verlegen zijn (pr. Antw.).

BEDRESSSEN of **BEDRESSCHEN**, b. w. bespatten, bespringen, samengesteld van *be* en *dresschen* : *de muur is van den regen gansch bedrescht* (Br.).

BEDRETSEN (zich), in Oostvl. zich bedrijven, bevuilen (Vl.). *Drijten* is kakken. Dit *bedretsen* is wel duidelijk hetzelfde woord als het brabantsch *bedressen* : trouwens in 't westelijk gedeelte van Br. beteekent *bedretsen* : bekladden, vooral met eene natte stof, b. v. *het papier met inkt bedretsen*. *Zijn kleed met stijk bedretsen*. In Vl. bet. het nog : tot iets geraken, iets bekomen b. v. *hij zal het wel bedretsen*, d. i. hij zal wel zoo

lang loopen tot dat hij zijn doel bereikt hebbe. Z. drets.

BEDREUGENAAR, m. bedrieger, spreekw. *een leugenaar is een bedreugenaar* (rond Landen). In Vl. : *ne lieger is nen bedrieger*. In Br. zegt men : *die liegt, bedriegt*.

BEDRICHTEN. *Het land bedrichten* is bewerken en bezaaien, benoten : *als ik er aan kwam, was het bosch; nu is het al tien jaar dat ik het bedricht*, d. i. beakker (Westvl.). Z. benoten.

BEDRUKT, als bijw. soms in Westvl. gebr. voor : zeer, b. v. *bedrukt klein*. In Br. Antw., Limb. zou men *bedroefd* gebruiken.

BEDSTAAD, v. doorgaans in Limb. gehoord voor *bedstede*.

BEDUFFEN of **BEDOFFEN**, o. w. muf of duf worden : *het brood is beduft*, het brood is muf geworden. In Br. zegt men *bedoeffen*, *verdoeffen*; doef, dof of duf, d. i. muf worden (Limb.).

BEDUIVELD, bijv. sterk genegen : *dat vrouwensch is beduiveld om kwaad te spreken van haar man* (Westvl., Antw.). In Br. zou men *belooverd*, *bezeten* zeggen.

BEEL, v. hamer waarmede men de molensteenen scherpt : *draag de beel op den molen* (Antw., Kempen, Geel). Zou dit woord eene verkorting zijn van *beitel*, *bijtel* of *bikkel*?

BEEL, m. (scherplang) bet. in Westvl. een gebroken verdrag, bijzonderlijk van eene trouw. Plantijn vertaalt *beel* zijn door : *se repentir d'un marché, mariage et semblable* (chose), *pœnitere aliquid emisse, vel uxorem duxisse et similia*. Vanhier in dezelfde beteekenis *beeten*. Z. dit.

BEELDEKEN PLAKKEN, o. w. ergens aanschellen en wegloopen (Antw.).

BEELDEKEN ZETTEN, de tong uitsteken gelijk de kinders doen uit moedwil of spotterij : *de jongen, hij steekt zijne tong uit en zet een beeldeken*, gelijk men dit te Antw. noemt.

BEEL(D)EKEN, bidprintje, en print in 't algemeen : *als ge wijs zijt, krijgt ge een baeleken*. « Hij hechtte zich bovenal aan de werken over genceeskunst, over natuurlijke geschiedenis en over verre reizen, om de eenvoudige reden dat deze meer prenten en *beeldeken* behelsden. » Conscience, *De omw. van 1830*. Te Brugge heeten de bidprentjes : *santjes*, in Limb. *beeldje*.

BEELLEN, o. w. in vele gewesten van Belgie gebr. in den zin van : een beloofd huwelijk weigeren; een accoord of verdrag breken; zijn woord of belofte intrekken; een koop of verkoop vóór de uitvoering verbreken : *op de markten treft men er velen aan, die beelen* (Leuven). Andere zegwijzen, doch van een meer algemeen aard zijn : *zijn woord eten*. *Zijnen wisch intrekken*. *Zijnen steert intrekken*. *Zijns tong in zijn gat trekken*, enz.

BEEND (weide), in Br. en Holl. m. In Limb. v. ook bij Hooft, en te recht, zegt Bildt, omdat er *ouwe opder* verstaan wordt.

BEEN, o. Dit woord komt in vele zegwijzen voor in figuurlijken zin, b. v. *te been geraken*, d. i. genezen. *Iets aan zijn been hebben* (Br., Vl., Antw.), in Limb. *iets aan zijn broek hebben*, d. i. iets moeten houden. *Zijn been rechten* (Vl.), tot welstand komen : *onze buurman recht zijn been*, 't es goed te zien dat oom *Potter* dood is. *Vroeg te been zijn* is vroeg te gang, vroeg op zijn. *In iets geene beenen vinden*, d. i. geene zwaarigheid, geene moeilijkheid vinden. Vele dezer gezegden zijn ook in Z.- en N.-Br. gebruikt. Z. Hoeufft.

BEENDERLING, o. gedeelte van eene broek, waar men het been insteekt (Westvl.). In Limb., Br. en N.-Ned. heet het *pijp* en ook wel *been*, *broeks-pijp*, *broeksbeen*.

BEENHARD, bijv. in eene streek bewesten Brussel en rond Leuv. gebruikt voor

gansch of teenemaal genezen, hersteld van eene ziekte. Men ziet, 't is eigenlijk *hard zijn op zijne beenen* of de beenen hard hebben en bijgevolg goed te gang wezen.

BEENHUIS, BEENDERHUIS of **VLEESCHHUIS** wordt nogal door sommigen in Westvl. gezeid van een zeer mageren mensch. In Br. en Antw. zegt men : *hij is maar 't vel over de beenen*, d. i. (zoo het elders klinkt) hij is maar een geraamte.

BEER, m. ijzeren werktuig om het land licht om te ploegen (Oostvl.).

BEER (zware *ê*), *den beer hebben*, ledig zijn. *Komen gelijk een beer op zokken*, al gaande geen gerucht maken; *rap gelijk een beer*, lomp (Vl.). *Mijn beer* (buiik) *danst*, d. i. ik heb grooten honger (Antw.). Z. beermoër. *Den beer zijn* zegt men te Antw. voor : *de bot schudden voor de anderen*, gelijk het in Br. geldt, waar men ook nog hoort : *de wees zijn*, in 't fr. *être le dupe*.

BEER, m. (uitgespr. met eene zware *ê* als in peër). In Br. en Antw. vloeibaar mest, *zeik*, vooral menschendrek. Vanhier *beervat*, *beerkar*, *beerschuit*, *beerruimer* en ook het werk w. *beeren*, d. i. het land met beer bemesten : *als 't land gebeerd is, wassen de vruchten eens zoo malsch*. In Vl. *aal, ale*.

BEEREN, b. w. Z. beer (mest).

BEEREN, b. en o. w. persen, *de boter beeren*, d. i. ze persen. In 't knikkerspel de hand uitsteken (Westvl.).

BEERMOER, v. groote honger (Kempen). In Br. hoort men dit noemen *gierigen honger* (*gieregoir*). In Antw. *geewhonger*.

BEERTEL, m. beitel, in 't fr. ook *ciseau*, Vl. te Antw. *bartel*.

BEE, v. mv. bezen (Br., Limb.), elders bei, bezie, *bes*, mv. bessen, beer, hgd. *beere*, fr. *baie*, eng. *perry*.

BEEST, in Holl. *thands*, zegt Bilderdijk, *bij misbruik onz., is oorspronkelijk*,

en heden nog in Belgie, v. Beest komt voor in vele zegwijzen als : *de beest uithangen, uitleggen, uitzetten* (Limb.) in Br., *de beest spelen*, in Vl. *van de beest maken*, d. i. zich onmenschelijk gedragen, ook in Br. en Vl. veel drinken, veel gerucht maken, afgrijselijk vloeken en zweren. *Hij leeft gelijk een beest* wordt gezegd van een zatlap. Een dronkaard wordt overal beest genoemd. Vele dier uitdrukkingen worden ook in 't N. gehoord. Z. beesterij.

BEESTERIJ, v. eene daad beneden de waarde des menschen : *Nero heeft beesterijen genoeg bedreven*. Bij uitbr. alles wat grootelijks af te keuren is : *is 't geen beesterij aan een zoo lagen prijs uw land te verkoopen?* (In Br., Limb. en Vl.)

BEESTIG, bijw. zeer, uitermate : *'t is beestig koud* (Br., Antw.).

BEESTJE, o. *Hij heeft het beestje* (Eecloo), in stede van : *hij heeft het pootje of het flerecijn*, zooals men in Br. en Antw. zegt.

BEETE, v. vlaamsch woord dat de rekke, of als de dorpel en ingang is van een duivenkot. Kil. vertaalt het door *sedile avium, pertica gallinaria*, vanhier 't w. *beeten*.

BEETEN, o. w. in Br. onbekend, doch in Vl. en N.-Nederl. gezegd van vogelen, bijen en andere vliegende dieren die ergens stand nemen, gaan nederzitten en rusten, in 't fr. *s'abattre*. Bij Kil. *beeten* Fland. Holl. in 't lat. *descendere, sidere, considerare, sedere* : *de duiven beeten op het boekweitveld. Schiet gij op de patrijzen, laat ze eerst beeten. Ik zag een bijenzwerm aan den appelboom vast gebeit*. In Meyers *Woordenschat* bet. *beten*, afstappen, van een peerd aftreden.

BEETJE, **BITJE** of **BITSKE** (een), bijw. (Limb. en elders), een weinig : *ik zal een beetje wachten*, in Br. *een bekke of een pilske*.

BEËVAREN of **BEDEVAREN**, o. w. een bedevaart doen, Westvl. en Br. waar men ook, alsmede in Limb. zegt: *een beëweg doen*.

BEËWEG (bedeweg), overal in 't Zuiden gebruikt voor 't meer hollandsche bedevaart. Ook in N.-Br. Z. Hoeufft.

BEËWEGEN, o. w. hetzelfde als beëvaren. *In alle geval mag meester Louis gaan beëwegen naar Dickelvenne* (Vl.)

BEF of **BEFFE**, v. is niet meer in gebruik tenzij in *de bef jagen* en beteekent volgens Kil. *nugae, irrisio*, dus spotterij; *de bef wordt gejaagd* bij een man, die zijne vrouw mishandelt of eene bijzit heeft. *De bef* is een soort van gefluit, geroep, gehuil, vergezeld met getrommel op allerlei tuig, als gielers, tangen enz. 't Is dus eene soort van *boerencharivari*. *Bef* is nog in Br. de naam dien men een klappei of lammeer, eene babbelaarster geeft, en vanhier *beffen* dat bij Kil. blaffen, spotten enz. bet., lat. *gannire, latrare, nugari, illudere*.

BEFFE (Z. bef) v. eene klapster of lammeer (Br.). *Bef*, dubbele, scherpe kin, te Antwerpen.

BEFLODDEREN, b. w. iemand beflodderen, vleien. Z. flodderen (Br.).

BEFOETELLEN, b. w. in Limb. veel gebruikt voor bedriegen in het spel: *gij befoetelt mij altijd met de kaart*.

BEFROEMELLEN, **BEFROMMELEN**, b. w. in Limb. gebr., ook *befrommelen* in N.-Br. voor befronselen, verfronselen (Br.): *gij hebt mijn kleed befroemeld* (befrommeld), d. i. gij hebt mijn kleed met er op te zitten in vouwen gelegd. Z. frommelen, fronsen, verfrommelen in de Woordenboeken.

BEGAAIEN of **BEGADEN**, b. w. bevuilen, bemorsen, bijzonderlijk van het bemodderen der kleederen gezegd, fr. *crotter* (Limb., Br., Antw.). Edoch gaden, gaaien of begaden bet. hij Kil. 1° versieren, opschikken, opsmukken, en 2° *deformare, dedeco-*

rare, maar dan wordt er *leelijk* onder verstaan: *dat kind heeft zich begaaid*, zegt men in Limb.

BEGANKENIS, v. bedevaart of groote toeloop van bedegangers tot eenen Heilige op een bepaalden dag. Hoewel *be* kort wordt uitgesproken, schijnt ons echter het woord samengesteld van *beë* (bede) en *gankenis*, voor *gang*.

BEGAREN, o. w. in Brugge bij letterverplaatsing voor *gebaren*, den schijn maken of, gelijk de Leuvenaars zegt, *gelaten als of: ge moet niet begaren dat gij hem ziet* (Westvl.).

BEGARING, v. schijn, *het zijn maar al begaringen* (Westvl.), d. i. 't is niet recht gemeend, 't is maar schijn.

BEGAVING, v. stuip. *Zijn kind heeft de begaving*, d. i. zijn kind heeft de stuipen (Limb.). In Br. b. v. te Lier en Leuv. noemt men dit de *gaven* zoo wel als de stuipen. Dit *gaven* wordt altoos in 't mv. gezegd, licht voor *gaving*.

BEGCHELEN of **BECHELEN**, o. w. babbelen met eene schrille stem: *dat kloksken bechelt te stijf*. Vandaar *bechelaar, bechelgat* (Vl.).

BEGIN, v. eene oude landmatige verdeeling; in sommige kaarten van wateringen blijft dit woord behouden: het derde, het vierde *begin*, is de derde, de vierde verzameling van eene hoeveelheid stukken lands (Westvl.).

BEGIJN, te Antw., eene kindermuts, Kil. Beghijne, *villa puerilis*, fr. *beguin*.

BEGIJNENBAARD, m. waterbrems, fr. *mouche aquatique* (Olinger). Diest. Z. naaldenkoker en akkernaald.

BEGIJNKEN of **BEGIJNTJE**, o. kindermuts. Antw.

BEGRAAIEN, b. w. hetzelfde als bekaaïen (bedriegen): *hij heeft die vrouw begraaid*, d. i. bedrogen (Vl.). Bekaaïen is bij Kil. bekouten, bekalen, *mutcere*, of *inducere verbis, persuadere*.

BEGRIEMELLEN of **BGRIMELLEN**, b. w.

in Westvl. gebr. voor zwart maken, met zwart bezoedelen, zwartvuil maken, het is het freq. van *begremen* of *begriemen*, dat men aantreft bij Kil. die ook *begremelen* heeft. fland. *denigrare*, *maculas inficere*, *maculare*. Z. begrijmen.

BEGRIJMEN, b. w. hetzelfde werk w. als begriemen, begrimelen. Grijm, bij Kil. : grijmsel, is zwartsel: begrijmen is dus met grijm bekladden of zwartmaken. Engl. *to begrime*. Z. Delfortrie, *Anal.*, blz. 413. *To begrime*, *to blacken* (plakken), *to make blac — noircir*, *barbouiller avec de la suie*, or *suie*, en angl. soot, en fl. *zoet*, *roet*, *signifie à Gand grijm*, etc. en blz. 174, voce *hegrime*, *begriemen*, *noircir avec de la suie*, *zoet*, ou *bitter van 't kaffen*. Te Brugge bet. *kave*, bij Kil. ook *kafkoen*, *schoude*.

BEGRIMELD (begrimmeld), verl. deelw. van begrimelen of begriemelen (Westvl.).

BEGROESD, dw. met gras of liever groes bewassen (Limb., Br. en elders).

BEGROMMELEN, b. w. dat men in de Woordenboeken vindt in den zin van bekladden, bemorsen, vuilmaken, wordt in Limb. en Br. gebruikt voor bekijken of begrommen, van welk laatste het een freq. is: *iemand begrommelen*.

BEHANGEN, dw. afhankelijk: *aan iemand behangen* (voor gehangen) *zijn*, d. i. van iemand afhangen, b. v. *de pachter is aan zijn landheer behangen*. *Ik ben aan niemand behangen* (rond Land.).

BEHUISD, bijv. of dw. van 't niet bestaande w. In Vl. zeggen de notarissen: *verkoop van behuisde, beschuurde en bestalde hofstede*, d. i. eene hofstede met woning, schuur, stal, enz., *behuisd* is dan in de bestaande woordenboeken slecht vertaald door *domicilié*, dat *gehuisd* beteekent.

BEHUIZEN, b. w. bebouwen of met huizen bebouwen: *die steenweg is fel be-*

huisd, d. i. met huizen bezet (rond Landen).

BEIAARD, m. klokkenspel, fr. *carillon*: *ik hoor op St-Peeters toren den beiaard spelen* (N.- en Z.-Br. Antw.). Kil. *beyaard*, *frequentamentum tintinnabulorum*. Z. verders beiert en beiaarden.

BEIAARDEN of **BEIEREN**, bet. 1° op den beiaard spelen, 2° iemand door spreken raken: *op iemands toren beieren*, d. i. iemand raken, op iemand spreken, b. v. *het beiaart op uwen toren*, d. i. het gaat u aan, 't is van u dat men spreekt (Antw.). Z. over beiaarden Kiliaan.

BEIEN, o. en b. w. in den oogst achter de pikkers de verspreide (in Br. gesloderde) aren opzamelen, naären. Dit woord wordt gebruikt in sommige streken van Br. waar men, alsook in Limb. nog *oogsten* zegt. Z. oogsten en zeumeren.

BEIEN. Z. baaien.

BEIER, v. voor *bei*, gelijk eier voor *ei*, in Oostvl. voor *bezie*, fr. *baie*, in Br. bees, elders bes. Het mv. is *beieren* of *beiers*: *stekelbeiers*, *aardbeiers*.

BEIEREN, o. w. in heën- en weër gaande beweging hangen (Kempen), ook naslepen, over den grond slepen, b. v. *uw kleed beiert*. Z. Bilderdijk, op 't woord *beier*, wortel van *beieren* of *baieren*, dat slechts overig is in het klokkenzwaaien, zegt hij. Z. verders beiaarden.

BEIERT, m. in de Holl. woordenboeken, de algemeene vergaderplaats, de gemeene zaal in eene herberg. In Leuven geeft men dien naam aan de gemeene ziekenzaal. Komt *beiert* van *beiden*, wachten, vertoeven, dan zou 't een wachter of wachtzaal beteekenen, of van *bajen*, dat bij Bilderdijk weven, dooreenzweven bediedt, of van *beieren*, dat in onze Kempen nog eene heën- en weër gaande beweging te verstaaen geeft. Z. Bild.,

in voce *betert*, en Weil. bij wien *bajert* eigenlijk een verwarde, vormlooze klomp is.

BEILK, m. berk, berkenboom (Kortrijk, Snellaert).

BEIT, BEITE, v. beteek. te Somerghem eene geit, en *beite* is in het Brugsche een zuigend schaap.

BEJAGEN wordt rond Landen gezegd van dieren die ridsig zijn.

BEK, m. een woord dat aan vele zaken wordt gegeven, en in vele zegwijzen voorkomt, b. v. de klep eener muts heet hier en ginds *bek*. *Op iets bek hebben* bet. in Vl. naar 't bezit van iets verlangen. *Dat is naar zijnen bek* —naar zijnen smaak. *Dat is geen spek voor zijnen bek*—dat is iets wat voor hem niet bestemd is. *Bekaf*: hij is *bekaf*, d. i. hij is zwaar vermoeid.

BEKAAMSEL, o. kaam of kaan, d. i. schimmel op bier, azijn, wijn (Br.). In Leuv. hoort men *bekomsel* of *bekromsel*, in Limb. *keumen* (*keum*. V.)

BEKAF SPELEN, te Kortrijk een zeker spel, waarin hij, die verliest, het gelach betaalt, maar hij mag zelf niet mede drinken, en dat noemt men *bekaf spelen*.

BEKALFD, bijv. een kalf dragende: *verkoop van.... drie hollandsche bekaljde veêrzen en zes halfkoeien* (Thouroutsch blad). In Br. zegt men: *vol kalf*, in de Kempen: *met de baat*.

BEKANTIG, bijv. (Limb. en elders), doch in Br. hoort men *pikantig*, d. i. nijdig, en vanhier *bekantigheid*: *die twee winkeliers zijn pikantig jegens elkander*. Men zegt te Leuv. en Antw. *zij zijn pik a pik tegen een. Het ging er pik a pik*.

BEKENDSCHAP, v. een Limburgsche term, die echter doorgaans bekantschap luidt. Voor zooveel ik weet bestaat er geen ander woord van dezelfde beteekenis in onze taal (J.-H. Bormans, *School- en Letterhede*, I deel, 177).

BEKENNEN, b. w. nagenoeg overal gebezigd voor herkennen: *ik had hem sinds zoolang niet meer gezien, dat ik hem haast niet meer bekende. Ik ben naar mijn dorp geweest en ik bekende mij er niet meer*.

BEKEUTEREN, b. w. wordt in de gemeene spraak gebruikt voor: begaan, bedrijven, verrichten, uitzetten, misdoen: *wat heeft dat kind al weêr bekeuterd?* In dezelfde beteekenis gebruikt men ook *bekuisen*, dat ook gemeenlijk in een kwaden zin genomen wordt.

BEKEUZELLEN, lichtelijk bevlekkeren, fr. *tacher*, *souiller*. Br. Antw. st. en pr. Kil. *Bekeuselen*, *bekoselen*, *squalore sive sordibus maculare*. Bij Meyer is 't *bemorssen*.

BEKFLUIT, v. schijnt hetzelfde te zijn als schalmey (Gent).

BEKKEN, w. te Landen gebruikt in den zin van smaken.

BEKLAMMERD, in wanorde, overhoop: *alles staat in huis beklammerd. Mijne tafel ligt met boeken beklammerd*, d. i. ligt vol van dooreen gesmeten boeken (Kl. Br.). Dit deelw. van het niet bestaande *beklammeren* is licht de verbasterde uitspraak van 't een of 't ander werkw., b. v. *belammeren*, *belemmeren*, *belabberen*, *bekladden*, of iet dergelijks.

BEKLATSSEN, in Limb. in Br. *bekletsen*, *bekladden*, *bemorsen*, *bevuilen*, enz. *Papier, een huis beklatsen. Een ticheloven beklatsen*, d. i. een ticheloven met leem bedekken, hetgeen men al werpende doet. *Beklatsen* is derhalve een klanknabootsend woord. Z. *klats*, *klatsen*. *Zij zijn maar goed om alles te beklatsen* (Br.), d. i. om alles vuil te maken, om alles in wanorde te brengen.

BEKLENEN, bw. met eene dikke, vette stof besmeren: *den muur met leem beklenen*. Z. *klenen* (Limb.). Licht verbasterd van *bekleemen* of *beleemen*, d. i. met leem bestrijken.

BEKNAUWELEN, b. w. freq. van *beknauwen*, d. i. de tanden zoo bewegen, dat de zaak, die men in den mond heeft, niet aanstonds verscheurd, maar opeen gebeten wordt. Zoo kan men papier, leder beknauwen. Z. kwauwelen (Limb.). In Br. zegt men *overknauwen*. Z. beknauwen, beknabbelen in de Woordenboeken.

BEKNOTEREN, b. w. voor beknorren: *iemand beknoteren*. Z. knoteren (Limb.). Vanhier het Brab. *kneut*, eene grommelerse. *Kneuterij*, gegrommel.

BEKNUFT, bijv. bedreven in kleine huishoudelijke zaken (Brugge).

BEKNUTTEREN, b. w. stilletjes beknorren (Westvl.). Z. beknoteren.

BEKOMMEN of **BEKOMEN**, b. en o. w. opkomen, rijk worden, tot fortuin komen: *sedert eenige jaren en vooral sinds de dood van zijn rijken oom is mijn gebuur fel bekomen* (Leuv.). Omstreeks deze stad gebruikt men *bekomen* nog in den zin van bedriegen: *zie toe dat die kerel u niet en bekomt*. In Westvl. bet. *bekomen* gistend oprijzen, b. v. *de deeg bekomt*. *De pot met de wafelspijs is heel bekommen, wij kunnen gaan bakken* (Brugge).

BEKOTEREN. Z. bekeutereren.

BEKRATSEN, b. w. bekrabben: *zijn gezicht is gansch bekratst* (Limb.). Z. kratzen.

BEKROEZEN (zich), zich in de kroes vergripen, zich in den drank vergeten. Bij Kil. *bekroesen* of *bekruysen*, *culculis sive scyphis urgere, obruere poculis*.

BEKRONEN, o. w. bekreunen.

BEKROZEN, verl. deelw. van bekruizen.

BEKRUIZEN, bekroos, bevrozen, zwart maken, besmeuren: *ge wordt nooit bevrozen als van 'nen vuilen pot* (Antw. st. en pr. Kempen). Z. kruis. Kil. *bekruysen*, bekruijselen, bekruijselen, *obtinere fuliginem, denigrare*.

Vanhier *kruiskool*, d. i. zwarte kool van verbrand hout. (Br.).

BEKUISEN, b. w. wordt rond Leuven gebruikt voor bedrijven, begaan, misdoen, uitzetten, mispikkelen. 't Is licht hetzelfde als bekeuselen, bekeuselen, vuilmaken (Kil.).

BEKWELLËN, o. w. bemoeien, bekommeren: *wat bekwelt gij u met onze zaken* (Somergh.).

BEL, v. mv. bellen, vruchten, aren, bloemen die bel- of bolvormig aan den struik of stengel hangen: haverbellen, hophellen: *als de haver in de bellen is, zijn de mosselen het best* (Br.). *Bel* bet. in Limb. *bes*, *bezie*, *aardbel*. Men heeft ook oorbellen of klokjes: zoodat *bel* dan eigenlijk een hangend gewas is en licht vanhier 't werkw. *bellen* (afhangen). Het Vlaundersche *bale*, *balle*, *bosje*, reesem zou dus verwant zijn met *bal*, *baal*, *fascis merctum*, fr. *balle*, ital. *balle*. Z. aardbel, blz. 5.

BEL, v. vodde;—een slordig wijf (Kemp.). Dit is licht hetzelfde als 't 1ste bel. *Bal* bij Kil. *malus*, *inutilis*, of slecht, kwaad, boos. Z. Delfortrie, voce *bat*, blz. 169.

BELABBEREN, vuil maken, b. v. al etende, wat de Brab. en Limb. *beslabberen* heeten. *Beslabberen* wordt ook gezegd van iemand, die er niet goed voorkomt. In Br. hebben wij *belebbberen*. Bij Kil. is *belabberen* ook belammeren, belemmeren, *inquinare*, *polluere*.

BELEBBBEREN, b. w. hetzelfde als *belabberen*, samenst. van *be* en *labberen*, freq. van *labben*, bij Kil. ook *lappen* en *lapen*, d. i. likken en lekken, l. *lambere*, *linguere*, gr. *leichen*, *lichmao-mai*, *laptein*, *lapein*, fr. *lécher*, *lapper*, hgd. *lappen*, engl. *lappen*, Vl. *slabben*, vanwaar *slabberen*; al deze woorden zijn verwant. *Belebbberen* is dan eigenlijk zich belikken, of al slabbende, d. i. al etende of drin-

- kende zich vuil maken, besmokkelen, besmuisteren, besmetten.
- BELAART** of **BELLEM**, kempisch woord, misschien moest het *balaart* zijn, d. i. eene aarde, grond of akker, die *bal* is, d. i. slecht, onnuttig.
- BELEG**, o. beleid of overleg, de bekwaamheid om werk of zaken met de minste moeite en kosten te schikken: *geen beleg hebben*, d. i. zonder oordeel, zonder vooruitzicht zijn. *Als ick door Godes soet beleggh mijn self bevonden hebb'*. G. De Bruece emblemata's, blz. 366. *Beleg* wordt soms in Vl. voor gedrag gebezigd.
- BELEGGEN**, b. en o. w. zuinig gebruiken: *wij moeten onze aardappelen dit jaar beleggen om toe te komen* (Hagel.).
- BELEN**, o. w. nog al veel in Limb. gebruikt voor blaffen: *de hond beelt teeltijk*. Bellen bij Kil. bassen, *latrare*.
- BELENDEN**, o. w. ongel. belend, belond, belonden (*belend* kent men in Vl. niet). Gaan, verdwijnen, weg geraken: *waar zal ik nu belenden*. — *Ik zoek hem, waar is hij nu belonden*. *Ik weet niet waar dat al mijn geld belendt*.
- Waer zyn ze nu belonden
Met al hun grove zonden?
(Volkstiederen, bl. 50.)
- BELENGD**, bijv. zeer nieuwsgierig, fr. *désireux*: *elkeen is belengd om te weten hoe dat proces zal afloopen* (Oostvl.).
- BELETTEN**, b. w. Onder andere betekenissen geeft Kil. aan *beletten* die van *remorari*, verwijlen, stilhouden, welke die van *achtslaan*, bezien, beloezen, genoegzaam verklaart.
- BELEZEN**, deelw. van 't w. *belezen*, sterk tot iets geneigd of aangedreven zijn. In dien zelfden zin gebruikt men nog *betoovert* (Br. en elders).
- BELIJDEN** (zich), wed. w. ik belijd mij, ik beleen mij. Toereiken, genoeg hebben, met iets toekomen (rond St-Truiden). Bij Olinger is *zich belijden*, zich behelpen, fr. *se contenter de*.
- BELINKT**, bijv. nieuwsgierig: *ik ben belinkt of mijn vriend komen zal* (Vl. en 't land van Waas). Z. belengd.
- BELK**, mv. belken, v. is de stoppel, welke blijft staan, wanneer het graan is afgemaaid. Van dit woord komt het gelijkvl. werkw. *belken*, dat bet. de stoppels omploegen. Kil. heeft ook *belken*, doch in den zin van bulken. Vandaar *belkploeg*, die slechts dient om de stoppelen om te ploegen (Maastr. Limb.).
- BELLEMAN**, m. omroeper, fr. *crieur public* (Antw. st. en pr., Br. en Vl., ook in N.-Br. Z. Hoeufft). In Limb. en soms te Leuv. *uitbeller*. Z. uitbellen. *Belleman*, *uitbeller* en *bellen* wordt ook fig. gebruikt voor iets rond babbelen.
- BELLEN**, o. w. afhangen, slepen: *uw kleed helt over den grond* (Kempen). *De haver begint te bellen*, d. i. in de bellen of de aren te komen (Leuv.). Z. bel.
- BELOENSCHEN**, b. w. belonken, beloezen: *hij heeft mij genoeg beloenscht, als ik van vrijgeesten sprak*. Van *be* en *loensch*, d. i. eenigszins scheel (rond Landen). *Loensch*, in Vl. en bij Olinger, in 't fr. *louche*.
- BELOMP** of **BELUMP**, o. list, bedektheid: *met belump achter de waarheid komen*. Mogelijk is dit woord verwant of met *lomp*, *lap*, versleten kleedingsstuk, oude vod; het zou dan met stukken en brokken iets achterhalen zijn; of met *belomberen*, zeker kaartspel. *Lompe* is 't zelfde als *lap* of weefsel en verwant met *loom*, weefgetouw (Bilderdijk), dus met beweven en bedekte of listige middels achter de waarheid geraken (Limb.).
- BELTREKKER**, m. Z. schellentrekker (Oostvl.).
- BELUIK**, o. (van het w. *beluiken*) eene beloken, gesloten of omheinde plaats,

stuk lands, 'tzelfde als wat de Brabanders *blok* noemen, d. i. een landouwe met gracht, dam, haag of heimsel omringd. Kil. *beluyck*, *clausum*, *locus conclusus*.

BELUIKEN, o. mv. vensterluik, blinde, elders ook blaffeturen (Antw.).

BEM, v. 'tzelfde als ben. Hier valt aan te merken dat de *n* in Westvl. uitgesproken wordt als *m*, b. v. *zeisem* voor zeisen, *bomst* voor bonst, zoo ook *beklenen* (Limb.) voor bekleemen.

BEMASSELEN of BEMASSCHELEN, b. w. samengest. van *be* en *masschelen*, vuil, zwart maken. *Massche* is bij Kil. vlek en mask, omdat men zich in 't begin, voor dat er masken waren, het aanzicht zwart maakte. Masselen door het zwart der ketels. Vanhier *massel aren*, zwarte aren in het graan (Br.).

BEMENSCHT, bijv. bewoond van menschen: *dit huis geraakt niet bemenscht* (Antw., Kemp., N.-Br.).

BEMOKKELD. Z. bemokkelen.

BEMOKKELEN (zich), wederk. w. zich besmeuren, zich bemorsen of vuil maken, in 't land van Aalst *bezeuren*. Het verl. deelw. *bemokkeld* beteekent in 't hart van Vl. besmodderd, slordig, niet behoorlijk of net aangekleed. De wortel is *mokkel* of *mok*, bij Kil. *mocke*, een *vuil wijf*, of ook *moggel*, d. i. een dik vrquwmensch of een dik vet kind. Z. magchochel.

BEMOOREN, b. w. hetzelfde als bemoren of bemorren.

BEMOOSD. Z. bemozen.

BEMOOZEN, in Vl. voor bemozen gezegd.

BEMORD. Z. bemorren.

BEMORREN, b. w. in Vl. en elders voor bemodderen, bemorsen : *hij heeft zijn kleed bemord*.

BEMOZEN (Vl. bemoozen), b. w. bijna heel België door gebruikt voor: met moos of modder, slijk vuil maken, bemodderen, bemorren, bemorsen, beslijken.

BËN. Z. baaien.

BEN, v. In de gewone woordenboeken bet. het een van teenen (of wissen) gevlochten korf of mand; te Antw. is 't eene platte wijmen vischmand, bij Kil. *corbis planus*. In 't noorden der prov. Antw. is het de plaats in den stal waar de koeien te eten krijgen; elders de kribbe der schapen. In Brab. is het vooral de houten kribbe, boven de haverkribbe getimmerd, waarin men het hooi werpt voor de paarden, die dit door de spleten afrekken : *het paard heeft geen hooi in de ben*. Gewis waren die bennen, thans van gekloven stokken gemaakt, vroeger van wijmen gevlochten. In Limb. heeft *ben* deze laatste beteekenis ook maar slechts voor schapen : voor de paarden is het *reep*.

BENDE, voorkomende in de spreekwijs *bende zijn*, vriend zijn : *de graaf de Charolais en de Croys waren geen bende* (Landen). Mogelijk wil het zeggen : *van dezelfde bende niet zijn*, niet vereenigd zijn, ter oorzaak van vijandschap.

BENDE, v. dat is de breedte van het lijnwaad, van de katoen, enz. *Onze slaaplakens zijn van twee benden* (Vl., Br. en elders).

BENDELEN, o. w. in beweging hangen (Kempen). Z. *bengel* bij Weil. en Bilderdijk, welke laatste zegt dat *bengelen* in den wind wapperen is.

BENIJDBAAR, bijv. (rond Leuv., Land. en elders), benijdenswaardig : *waarlijk die martelaars van Turkijë zijn benijdbaar!*

BENJAMIEN, v. zekere hofbloem, in 't fr. *balsamine* genoemd (Br., Antw., Limb. en Vl.).

BENKELIJK, bijv. en bijw. voor bankelijk of bangelijk, gebruikt in Limb. in den zin van : buitenmate, zeer : *die boom is benkelijk gewassen*. Vreeselijk, schrikkelijk, verdoemelijk en meer

andere woorden worden ook in dien zin gebezigd.

BENNEN, w. zijn, niet in gebruik dan in den 1^{en}, 2^{en} persoon enkelv. en in de drie personen mv. van den tegenwoord. tijd, aantoonende wijs. In Brab. hoort men *ben* alleen. In N. Br. en Holl. : *ge bent, bent gij. Ge bent er niet geweest. We bennen, ze bennen* rijk.

BENOTEN, b. w. anders gezegd *bedrich-*
ten, d. i. beploegen en bezaaien of beplanten : *rond Allerheiligen hebben wij gedaan met onze akkers te benoten* (Westvl.). Z. note.

BENTELEN, b. w. slaan, bengelen : *hij bentelde er verschrikkelijk op; maar de deugeniet had het verdiend* (Limb.).

BENTELS, mv. versleten stukken, bengels die van oude versleten kleeren afhangen (in 't Noorden der pr. Antw.). In Br. zegt men *kweddels* of *voden*.

BENUT, o. moeilijkheid, verdriet, droefheid : *men geraakt daar med in 't benut* (IJpere). Is het woord samengesteld uit *be* en *nut* voor nood? In den *Teutonista* beteekent het : *noit, verdryet, behoeft* (behoef), *sorgh, anxt*.

BENUTTIGEN, b. g. w. in vele gewesten gebruikt voor : nuttig gebruiken : *gij benuttigt mijne raadgevingen niet. Vanhier benutting* (Landen).

BENZELEN, o. w. huilen, bulderen (Vl.).

BEOOZEN, b. w. bij middel eener oos met water begieten (Br.) : *het lijnwaad moet beoosd worden*.

BEPEPEREN, b. w. duur betalen : *de versche visch is zeldzaam, ge zult hem mogen bepeperen* (Br., Antw.).

BEPROETSEN of **BEPROTSSEN**, b. w. besprengen, besprenkelen, met eene vloeistof vuil maken : *de kinderen hebben zich de kleeren gansch beproetst. Het rijtuig is gansch beproetst met door het water te gaan* (Limb.). In Br. bestaat het werkw. *beprossen*,

verbrossen, dat ook iets dergelijks beteekent. Z. *bedresschen* of *bedretsen*.

BERBELS, niet gebruikt dan in het mv. tandvleesch, waar nog geene tanden in staan, zooals bij kinderen; of waar ze uit gevallen zijn, gelijk bij ouderlingen : *dit kind zal tandjes krijgen, zijne berbels zijn gezwollen* (Antw. sl. en pr.). Kil. *barbelen* of *babbelen*, *præsepiola*, *alveoli*.

BERD, o. houten bord, plank, een berden huis. Dit woord komt in vele spreekwijzen voor : *te berde brengen*, d. i. te voorschijn brengen. — *Te berde komen* is in Vl. vooruit komen. — *Als een hansworst op zijn berd*, d. i. zot, kwakzalver, poetsenmaker zijn. *Van zijn berd zijn*, niet wel wijs zijn (Cruybeke). *Iets op een berd schrijven* is te verstaan geven dat men niet zal betaald worden (gansch Vl. België en ook in N.-Br. Z. Hoeufft en Weiland).

BERDES. Z. *bardas*.

BEREENEN, b. w. afpalen, een stuk lands van de omliggende stukken bij middel van reenen of palen afscheiden (Hagel.). Z. *reen*.

BEREEUWEN, o. w. met *reeuw* bespreid worden : *die appels zijn bereeuwd*, wordt gezeid als zij in de kamer waren, waarin iemand stierf (Westvl.). Z. *reeuw* bij Kil.

BERENIS of *beernis* (met zware e). Z. *bernis*.

BERENNEN, b. w. in Westvl. gebruikt voor berijden : *die straat is sel berend* (in Br. *bereden*).

BERENTEN, b. w. vaste goederen belasten om eene rente te verzekeren. Men zegt : *dit goed is zuiver, en dat is berent* (Westvl.). In Br. zegt men : *een huis vrij en onbelast verkoopen*.

BERF, m. (Limb.) *barbeel*, lat. *barbus*, ital. *barbio*, *barbone*; engl. *barb*, *barbel*; sax. *barbe*, *barble*; hgd. *barbe*, *barhel*; deens. *barbe*; fr. *bar-*

beau. Dit *berfligt* veel op de lippen der Limb. visschers.

BERG : den *berg* *afgaan* beteekent rond Leuv. achteruit gaan in fortuin, in gezondheid of in gunst bij iemand.

BERIDDEREN, b. w. besturen, overleggen, doen, afdoen : *de meid beridderd alles in dat huis. Wie heeft die zaak beridderd?* (Br. en Antw.)

BERLIEREN, z. mv. voddén, lappen : *de arme man hangt geheel in slunsen en berlieren*, d. i. slechte en slordige kleederen (Ijpere). Z. bentel.

BERM, m. stapel, mijt, tas, opeenstapeling. Vandaar strooberm, hoop, dam, bij Kil. *barm, baerm*, fland. *agger, congeries*; *barm hoys, meta fani* (Westvl.). Dit *berm* wordt ook veel in Limb. gebruikt en heeft daar nog, behalve gemelde beteekenis, die van tas of de plaats in deschuur, waar het graan *gebermd* is : is het graan weg, zegt men niet meer *berm*, maar *wisch*, een woord dat te veler steden in Limb. altijd gezegd wordt om zulke tasplaats aan te duiden. Vanhier *bermen*.

BERMEN, b. w. stapelen, opeenhooopen, graan tassen. Z. *berm* (Vl. en Limb.).

BERMHERTIG, als bijw. in Vl. en elders gebruikt voor : zeer, hard, geweldig, terdege, grootelijks. Met het werkw. *zijn* verbonden, beteekent het te Sommerghem : dronken zijn; maar dan wordt hier dit *dronken* er onder verstaan. In dezelfde beteekenis van *zeer* zegt men ook : *ellendig, bedroefd, bedrukt*, enz.

BERNIS, v. (uitgespr. *beërnis, bérenis*), verlegenheid, gevaar, moeilijkheid : *hij zit in bernis*, zoo zegt men in de omstreken van Deinze. Waarschijnlijk van *baar*, naakt, bloot, of van 't werkw. *baren, ostendere, manifestare*, vertoogen, openbaren, engl. *to bare*, of liever ontblooten, blootstellen, fr. *dénuder, mettre à*

nu. Zoo leest men in den *Leeken Spiegel*, b. 3, c. 7, v. 14 :

Sculdich te scamone waren

Die tonen si nu en baren.

Bernis is dan ontblooting en verlegenheid. *Baren* beduidt ook schreeuwen, hgd. *baren, bāren*, vanhier : misbaar. *Baarnis* of *bérenis* zou dus een luid geschreeuw zijn ter oorzake van eenige moeilijkheid of gevaar. Z. Delforterie, *Anal. des Langues*, blz. 170 en barnen, bernen, (branden), blz. 171.

BEROEST, dw. van beroesten, in den zin van ruw, grof (Vl.) : *mijne keel is beroest*, ik ben verkoud. Men wil er mede in Vl. nog zeggen : 's daags te voren te veel gedronken hebben.

BERREWOLF, m. fr. *loup-garou, weerwolf* (Vl.).

BERRIEVAT, o. vat dat met eene berrie gedragen wordt (Leuv.). Men zegt ook *borrevat*, doch dit is eigenlijk hetvat waarmee men naar den bornput water haalt.

BERSEMEN (bessemen), werkw. dat rond Vilvoorde en Brussel bij de steenputwerkers gebruikelijk is, om te beduiden dat de aarde van boven de steenlagen is weggevoerd en dat de steen bloot ligt, en opgehaald kan worden : *hoe verre zijt gijlic al met uwen put?* — *ah! morgen gaan wij bessemen*, d. i. morgen kunnen wij al beginnen met steen op te halen. Mogelijk is dit woord verwant met *baersen, baerselen, baeren*, bij Kil. *parere*, of *bairén* in den Teutonista, *in lucem gignere*, blootleggen van *baer* (bloot) of *perforare* (döorboren) omdat men de steenlagen verbreekt; of van *pērsen*, omdat alsdan de meester zijne werklieden sterk bewaakt en als prest om geene steenen in den put te laten; of van *perssemen*, bij Kil. *fænerari*, woekeren.

BERSTBEZIEN, eene oranjerode wilde vrucht (Antw., Br.), licht dezelfde

- plant als slangenkruid, *dracunculis*, *serpentaria major*, fr. *serpentaire*.
- BERSTEN**, o. w. gebruikt voor sterven als men van beesten of slechte menschen spreekt : *zijne beste koe is gisteren gebersten of geborsten. Hij is gebersten gelijk een beest.* Fig. *hij is van zijne eerste leugen niet gebersten, noch voor zijne tweede opgehangen*, d. i. hij is een groote leugenaar. *Hij zal van geen religie bersten*, d. i. hij is niet zeer godsdienstig.
- BERTHELDE**, zekere visch (Kortrijk).
- BERWETTE**, in Vl. en Br. gebruikt voor eene kar met drij wielen. Het komt zichtbaar van 't fr. *brquette*, kruiwagen.
- BESANDEN** of **BESHANDEN**, o. w. hinderen, te onpas komen : *bezandt het u dat ik hier neêrzitte?* 't Is hetzelfde als *mishanden* (niet missanden, zoo als Snellaert meent). Dat de *m* tot *b* overgaat en omgekeerd, heeft in andere woorden nog plaats : b. v. *bedeenen* voormedeenen, *beschien* voormisschien : *makans* voorbijkans, *baltoet* voor malloet, enz. (omstreken van Kortrijk).
- BESCHAAMD**, dw. wordt in sommige vlekken van Br. gebruikt in den zin van vervaard, verlegen : *ik ben beschaamd van dien hond*.
- BESCHAFFEN**, b. w. achnemen : *ik heb het niet beschafft. Ik heb daar niet op geschaft* (Westvl.).
- BESCHAMPEN**, b. w. voor beschimpen. In Br. hoort men veel : *hij deed niet als mij beschimpen en beschampen. Ik kreeg niets als schimpen en schampen*.
- BESCHAR**, o. hetzelfde als bescheer, ophef, pralerij (Antw.).
- BESCHARREN** of **BESCHEREN**, b. w. doen, begaan, verrichten, voorkomende in : *niet veel bescharren*, d. i. niet veel werk doen : *kinderen*, die alleen samen werken, *bescharren* niet veel. Men zegt ook tegen kinderen :
- gij hebt zeker weêr iets beschard*, iets mispikkeld. Z. *bescheren* (Br.). Bij Kil. is *bescheren*, *ordinare*, *disponere*, *destinare*, enz.
- BESCHEEDELIIK** of **BESCHEELIIK**, bijw. klaarlijk, duidelijk, onderscheidelijk, fr. *distinctement* (Br., Antw.).
- BESCHEERMAKEN**, ook windmaken, stoffen, fr. *faire de l'embarras*, *se donner de l'importance*. Kil. vertaalt *beschere*, *beschering*, door *ordinatio*, *dispositio*.
- BESCHEREN**. Z. *bescharren*.
- BESCHIJNIGHEID**, v. huichelarij, geveinsdheid : *hij doet zulks uit beschijnigheid* (Limb.).
- BESCHORTEN** (zich), zich bekommeren, zich bemoeien : *wat beschort gij u met mij* (Kemp.).
- BESCHOT**, o. opbrengst : *dat graan geeft veel beschot*. In 't land van Aalst en Br. : *veel scheut*, d. i. het brengt veel op : *het koren geeft dit jaar weinig beschot* (Oostvl.).
- BESCHRAPT**, bijv. in Vl. gebruikt voor zeldzaam : *het zilverwerk is thans beschrapt*, d. i. men vindt er weinig in den handel. Z. *schrab* of *schrapel*, d. i. mager.
- BESCHUT**, beschermd zijn, in het kaartspel eenen slag hebben (Vl.) : *ik ben beschut*, d. i. ik heb eenen slag, elders is 't : *gedekt zijn*.
- BESCHUURD**, bijv. voorzien van schuur. Z. *behuisd*. *Een beschuurde hofstee* is eene hofstede met schuur daaraan, of daar nevens (Oostvl.); zoo zegt men ook *bestald*.
- BESGAREN**, o. eene verbastering van bindgaren (Kortrijk, Snell.).
- BESHANDEN**. Z. *besanden*.
- BESJEFT**, voor beschafft, bemoeid, druk in de weer, die veel te schaffen (verrichten) heeft : *ge zijt altijd met een-ander mans zaken besjeft*. Vanhier *albesjeft*, moeial (Kl. Br.).
- BESLAAN**, beleggen : *de klompen bestaan*, er zoollieder onder zetten.

Eene dochter is beslagen, als ze groot gaat (Landen). *Goed beslagen zijn*, beteekent in Br., Antw., Limb. wel bemiddeld zijn : *hij is goed beslagen*. In Westvl. is *beslaan* b. w. hetzelfde als verslaan, b. v. *dorst beslaan*.

BESLAG, o. ophef, bescheer, pralerij, wind, overdrevene opschik en gebaar, laaidunkendheid : *hij maakt veel beslag* (Westvl.). Vanhier *beslagmaker*, d. i. windmaker, iemand die met woorden en gebaren wil te verstaan geven dat hij zeer vlijtig, vermogend of begaafd is (Br., Antw.).

BESLETSEN, beslaan, bekleeden (in 't land v. Aalst : bekletsen), b. w. fr. *occuper* : *dat besletst te veel plaats*.

BESLOMMER, v. fr. *embarras, tracas*.

Kleyne huyzen, kleyen beslommer, Kleyenen rykdom, kleyenen kommer. (Duvillers.)

BESLommeren, b. w. verwarren.

BESLOTEN LUCHT, v. warm, stil en betrokken weder (Westvl.). *Besloten locht* bet. in Br. overtrokken lucht, eené lucht die geheel met wolken betrokken is.

BESMEUREN, b. w. besmeren, onnuttiglijk bestrijken (Westvl.). In Br. bet. het, als bij A. Blussé, bevuilen, besmullen, besmetten : *een besmeurd geweten*.

BESMODDERD, dw. van besmodderen, te veler steden gebr. voor besmuisterd, besmeurd. — *Besmotered*, v. angl. *flum*, besmodderd, angl. *dirty*, fr. *sale, crotté*. *He wered a gipon alle besmotered....* (Chaucer). Zoo spreekt Delf. bl. 416. Rond Gent zegt men daarvoor : *besmokkeld*, en in 't land van Aalst : *bemokkeld* en *bezeurd*.

BESMODDEREN, b. w. bemodderen, vuil maken, beslabberen. Z. besmodderd.

BESMOKKELEN. Z. besmodderd.

BESMUISTEREN, b. w. vuil maken, bevlecken : *die kinders besmuisteren*

zich met fruit of moes te eten (Vl. en Br.).

BESNAPERD, bijv. gretig, belust op wat lekkers (Westvl.).

BESNIETEN, o. w. het voor een ander bekoopen, bezuren : *omdat er één misdaan heeft, moeten wij het allen besnieten?* (Limb.)

BESNOT, bijv. *die niet besnot is, moet zijnen neus niet afvagen of snuiten*, die niet plichtig is moet zich niet ontstellen (algemeen in Vl.). In dien zin zegt men in Br. *die niet schurft is, krabt hem niet*.

BESNOTEREN, b. w. voor besnotten : *dat kind heeft zich besnoterd*. Z. snoter en snoteren (Limb.).

BESNOVEN, dw. van het niet gebr. besnuiven, lichtjes dronken : *hij is wat besnoven*, d. i. hij heeft een glas te veel gedronken (Kl. Br. en elders).

BESPALKEN, b. w. hetzelfde als bespaten (Kempen).

BESPEITEN, b. w. bespatten. Z. speiten : *gij en moogt mij zoo niet bespeiten*. *Mijn kleederen zijn gansch bespeit* (Oostvl.).

BESPERSEN, b. w. (Brugge), bespatten; men zegt doorgaans *bespezen*. Kil. heeft *besparsen*, dat hij door *aspergere* vertaalt. In Br. zegt men daarvoor : *besprenkelen, besproeien*.

BESPIKKELEN, mispikkelen, mispeuteren (iets) zegt men van de kleine fouten der kinderen, het misdrijven in zijnen laagsten trap (Brussel en omstr.). Z. bekoteren.

BESPOT, bijv. *die zijde is bespot*, fr. *moisi* (Kortrijk).

BESSEM, m. door geheel het Zuiden in gebruik voor *bezem*.

BESSEMEN. Z. bersemen.

BESSEMGELD of KEERGELD, o. geld dat op den vloer gevallen is, en aan de meid die het bij 't keren of *bessen* vinden zal, gelaten wordt (heel België door).

BESSEN, hetzelfde als *betten* (bad, ba-

- den), d. i. vochtig maken; b. v. zie hier een fleschje, *gij zult uwe oogen daarmede bessen* (Kortrijk). Betten is bij Kil. stoven, *fovere, tebefacere*.
- BESTAAN, bijv. beschaamd, verlegen, bevreesd, ontsteld: *zij was bestaan* (overal in België).
- BESTADEN, hetzelfde als besteden, d. i. plaatsen: *het is wel bestaad*, het let niet. In 't lat. zou men misschien zeggen: *dignum et justum est*.
- BESTALD. Z. behuisd. Een *bestalde hofsteel* is een hofsteel met stalling erbij (Oostvl.).
- BESTATIGEN, b. w. nieuwerwetsch woord, waar bevinden, bemerken, zien: *ik heb in die school merkelijke verbeteringen bestatigd*. Vanhier *bestatiging*.
- BESTEDELING, m. iemand, meestal een kind of grijsaard, die ergens besteed is (Br., Antw.).
- BESTEDEN, b. w. plaatsen, b. v. de *von- delingen besteden op de dorpen*.
- BESTEED, dw. van besteden. Z. dit woord: *die man zit gevangen, maar 't is wel besteed; waarom moest hij ook altijd stelen?* Besteed is hier zoo veel als: 't is wel geplaatst, wel verdiend.
- BESTE(D)ERSE, besteedster, vrouw die vondelingen, zuigelingen, dienstboden plaatst (Br. en elders).
- BESTEEL, m. geschenk, gift, fr. *cadeau*.
- BESTEKEN, b. w. overal in gebruik, iemand op zijnen naam- of verjaardag een geschenk aanbieden: *kinderen, morgen moogt ge moeder besteken*. Vanhier de daad van besteken, of het voorwerp waarmede men besteeft: *morgen is 't vaders besteeft*. *Ik heb eenen kostelijken ruiker voor mijnen besteek ontvangen* (Antw. st. Br. Leuv. Ook in N.-Br. Z. Hoeufft.). Kil. heeft; besteken met bloemen, *ornare floribus*. Z. Weil.
- BESTELLEN, b. w. in Br. de koeien, het paard bestellen is deze dieren hun voedsel toedienen: *Trees, zijn de koeien besteld?* d. i. hebt gij de koeien gevoederd en gemolken?
- BESTEWAGEN, m. de wagen of kar waarmede men los en zonder iets geladen te hebben naar de stad rijdt (Kempen). In Br. heet dat ding *speelkar, speelkerken*.
- BESTIEREN, b. w. (br.) den kooper bedienen (Brugge).
- BESTRIËN, b. w. de Westvlaamsche uitspraak van *bestrijden*. Z. dit leste.
- BESTRIJDEN, b. w. sterk bekijven, v. strijden (striën), kijven, bestrijdsel. (Kortrijk Snell.) Bij Kil. *objurgare*, d. i. straf bekijven, berispen, beknorren (Westvl.). In Limb. gebruikt men dit woord in den zin van bestieren: *die man heeft veel te bestrijden* (bestriën).
- BESTIJVEN, o. w. koud, stijf worden: *giet de saus op den visch, opdat hij bestijve* (Kortr.).
- BESTRUFFEN, met bitsige woorden bestraffen, beknorren (Antw. st.).
- BESUID, ook ONBESUID, wordt soms gebruikt in den zin van 't fr. *étourdi*.
- BETERREN, b. w. betreden: *den grond beterrén* is den grond door het terren of treden vastleggen. Bij Kil. *beterden*, lat. *terere pedibus*.
- BETERREN, b. w. in Br. zegt men *betelren*, in Limb. *betarren*, in Vl. *beterrén* voor: met tar of teer besmeren.
- BETETTERD, verl. dw. van beteuten, algemeen in Westbr. gezegd voor *beteuterd*. De Brabanders spreken het woord *beteuterd*, *betötterd* uit. In de Nederlandsche Woordenboeken staat *beteuteren*; bij Kil. *betoteren* en *betotelen*, *turbare animo, difficultate afficere, incutere metum*. Volgens Weil. zou het wel *betaleren* en dit van *tateren*, hakkende spreken, kunnen zijn. Wij, integendeel, meenen dat het samengesteld is uit *be* en *toteren*, bij Kil. *buccinare, buccina canere, buccina animos incitare* of *touteren*, dat beven, sidderen, ver-

schrikt, bewogen, verbluft zijn beteekent.

BETIJF, o. in Oostvl. gebruikt in spreekwijzen als deze : *zijn betijf zeggen*, d. i. zijn gedacht, zijnen zeg zeggen.

Als ik spreek, of als ik schryf, Zeg ik moedig myn betyf (Duvillers).

BETJIPPEN, dw. *betijpt*, 't zelfde als *bezeten* (Gent. Z. Snell. Kortr.).

BETINGELEN, o. w. in Westvl. gebruikt : iemand *betingelen* is iemand netelen. Het bet. hetzelfde als tintelen, ketelen, zachtjes prikkelen. *Betingeld* of *betinteld zijn om iets te doen*, is begerig, vurig zijn, branden om.... (Hagel. en Kemp.).

BETOEPEN of BETOPPEN, b. w. beteekent in Limb. 1° bedriegen of heimelijk ontvreemden : *wanneerhiemand kan betoeppen, zal hij het niet laten. Die smaas heeft u weér betopt*. 2° betrappen : *men heeft den dief op heeler daad betoept*. In de eerste beteekenis zegt men in Br. *bedodden*. Het werkw. *toppen* is bij Kil. vertaald door *ambire, circumverti*, welk laatste ook bedriegen beteekent.

BETRAMELEN, b. w. veel in Br. en Limb. gebr. voor betrappen, ergens veel overgaan, *beterren* : *die plek erwten is gansch betrampeld*. In dien zin heeft Kil. *betrepelen* of *betrippelen*. *Trant* en *trap* bet. bij hem *tred*, l. *gradus*, *gressus*, *passus*.

BETRAPELIJK, bijv. voor betrappelijk, wordt in Westvl. gezegd van ziekten, die besmettelijk zijn : *de typhus is eene betrapelijke koorts*. In Br. en Antw. *aanhalig*.

BETRAPEN, b. w. voor betrappen, weérwillens krijgen (Westvl.). Kil. die ook *betrapen, betrappen*, heeft, vertaalt dit w. onder andere door *ex insidiis supervenire, opprimere in actu, deprehendere aliquem in delicto*. Het is samengesteld uit *be* en *trappen*, dat oulings in gebruik was en *capere, irretire* beteekende, in

't fr. *attraper*, in 't engl. *to trappe*. Vanhier *betraping*, bij Plantijn *altrapement, surprise, deprehensio, illaqueatio*.

BETREKKEN, b. w. iemand listig bedriegen door slimme streken. Deze beteekenis had *betrekken* reeds bij Kil. die vertaalt door *altrahere, allicere, inducere*, enz., bij Weil. is 't enkelijk bedriegen (Br.). Bij Plantijn tot zich trekken, *altrahere sibi : de koopliên hebben dien boer daar fel betrokken* (Leuven en elders).

BETREPELEN, b. w. freq. van betrappen. Z. *betrippelen*. (Bij Plantijn heeft het echter niet de beteekenis van het volgende *betrippelen*, maar degene die hij in 't fr. overbrengt door *trepigner, trepiller*, lat. *trepidare, palpilare*.)

BETRETSEN (zich), hier en ginds gebr. voor : geneeren, den kost winnen.

BETRIPPELEN, b. w. veel ergens overgaan : *'t is goed dat mul land een weinig betrippeld worde* (Hagel.). In Limb. *betrampelen*, in Br. *beterren*. Kil. vertaalt *betrepelen* of *betrippelen*, freq. van betrappen, door *tripudio conculcare, tripudiando calcare* : *trappen* is bij denzelfden Kil. *calcare, conculcare pedibus* en *betrappen* is dan ook *conculcare*, schoon hij het in dezen zin niet opgeeft, maar wel in dien van ons opgegeven *betrapen*.

BETUTTELEN, b. w. iemand uit zijne stemming brengen of hem verlegen maken (Limb.). Het is duidelijk hetzelfde woord als *beteuteren*, bij Kil. *betoteren*, met dit verschil dat *to* of *teu* wat langer dan *tut* wordt uitgesproken en dat *r* met *t* verwisseld wordt, iets wat meer in onze spraak het geval is, als in : sleutel, sleuter, kluppel, klupper, enz.

BEUDELEN, o. w. met korten klank. Z. *boddelen* of *bottelen* : met gedruisch ergens komen afgerold en gebold (Br.). Rond St-Truiden is 't *buddelen*.

BEUGEL, deze naam wordt gegeven aan verscheidene voorwerpen die gebogen zijn : aldus, onder anderen, noemt men buiten overal *beugel*, de ketting of het kramhout, dat de koe aan den hals draagt. Te Mechelen heet de vlieger (*cerf volant*) *bengel*. Rond Thienen is *beugel* de bult van eenen muur : *die beugel zal welhaast uitvallen*.

BEUGELLEN, o. w. is op de beugelbaan spelen, gelijk *doppen* met den dop spelen, *kegelen* naar de kegels werpen, *kaarten* met de kaarten, *pikkelen* of *bikkelen* met de pikkels of bikkels spelen is (overal in Nederl.).

BEUK, v. de beuk eener kerk, fr. *nef* : *de midden- en de zijbeuken der kerk zaten vol volk*. Bij Kil. staat het als een oud woord aangestipt, het is nochtans heel Br. door nog van dagelijksch gebruik. Dat het iets gemeens met buik, fr. *ventre*, lat. *alvus*, heeft, is licht te verstaan. Ook bij Dufflaeus ziet men *beuck* i. *buyck*, *venter*, *alvus*, enz.

BEUK, m. geweldige, harde schreeuw : *de koe liet eenen beuk*; ook van personen : *hij werd door de roovers aangegrepen en liet een vervaarlijken beuk*. Z. beuken.

BEUK, v. te Kortrijk kinderluur, zwachtel. In Br. zegt men : *nog in de doeken gespelen zijn*. Kil. heeft dit woord ook in deze beteekenis en vertaalt het door *indusium sine manicis et collari*; *colobium*, enz. *Beuk* beteekent te Leuv. en te Antw. st. en pr., het middenstuk van een hemd.

BEUKEL, m. in het fr. *boucle*, gesp : *zonder het tongeltje ware het een kleine beugel* (IJper.). Te Kortrijk en elders zijn *beukels* oorbellen.

BEUKELLEN, b. w. voortd. van *beuken* of *boken*, hard slaan : men zegt in Westvl. *stokvisch beukelen*.

BEUKEN, o. w. voor bulken, brullen, schreeuwen : *de koe beukt* (Limb.).

Men zegt daar ook in de gem. spraak : *het kind beukt*, voor : het kind weent, schreeuwt. Vandaar zegt men tot een kind, dat veel weent, of tot iemand, die eene forsche stem heeft : *gij zijt een beukert*.

BEUKERT, m. schreeuwer. Z. beuken.

BEULEN en OVERBEULEN, bij het ploegen, aan beide kanten van een bed, eene voor naar het midden rijden, zoo dat deze beide voren het geheele bed dekken. Daartoe bezigt men eenen *beulhaak*, die de aarde openspreidt. Die haak wordt aan het achterende van de ploeg gevestigd en door eenen persoon vastgehouden (Antw. Kemp.).

BEULEN, o. w. *met iets beulen*, met iets op allerhande wijze sleuren, wentelen, enz. zonder eigenlijk kwaad te doen. In Br. ook *prossen* : *het kind beult met de kat* (Kortrijk, Antw. en Brugge). Dat dit woord eene andere uitspraak is van *hollen* schijnt ons duidelijk : trouwens wij vinden in dezelfde beteekenis bij Weil. *hollen*, *eene genoegelijke aandoening over iets gevoelen*. Doch 't zou ook *beul* tot oorsprong kunnen hebben en dus eigenlijk wreed met iets handelen bedieden. Maar hier is het wel het tegenstrijdige van *wreed* wat men bespeurt; maar dit doet niets ter zake, wijl men soms woorden gebruikt om iets gansch tegenstrijdigs uit te drukken dan hunne natuurlijke beteekenis.

BEULHAAK. Z. beulen.

BEULINGE, BEULINK, v. ingewand, darmen; worst, bloedworst (Vl., Antw.); in Br. *bloepens*.

BEURBANK, v. zoo noemt men in Oostvl. eene steenen bank van ongeveer 1 1/2 voet hoog, en omtrent even breed, die men, bij meest alle vlaamsche boeren, in de keuken ziet. Zij dient om er ketels, melkkuijen enz. op te zetten. Van *bank* en *beuren* dat

ook *heffen* beteekent, als ware het eene bank die hoven den vloer verheven is, of, misschien wordt het zoo genoemd, omdat men de ketels en andere zware stukken daar, al heffende, opzet. Bij Kil. is *beure, bore, elevatio, acceptio*, en *beuren*, opheffen, weghemen, wegdragen, opnemen. Wij denken derhalve dat eene *beurbank* dezulke is die dient om gemakkelijk te *beuren* wat men erop zet.

BEURELEN of BEURLEN, o. w. alleen in Westvl. gehoord voor *bulken* of *brullen*, waarvan het slechts een freq. is met verplaatsing der *r* als in *born*, bron. Het fr. *beugler* en het Limburgsch *beuken* zijn allen klankna-bootsende woorden.

BEURS of BEURZEN : dit woord komt dikwijls voor in de spreekwijzen als : *kranke beurzen, kranke zinnen* (Hagel.). In Br. en Vl. is het meest : *ijdele* of *ledige borzen* of *beurzen*, b. v. te Kortrijk : *ijdele beurzen, dulle bagienen*, wat zich vanzelf laat uitleggen. *Beurs* wordt in Westvl. veel gebruikt voor *tesch* of *zakje* in kleedingsstukken.

BEURTDRAGER, m. zoo noemt men te Kortrijk de pakdragers die op beurt dragen.

BEURTJE (Kortrijk), loongeld dat de pak- of *beurtdragers* ontvangen voor hunne moeite.

BEURTREI, heurtelingsch gezang. Het woord is samengesteld van *beurt* en *rei*, bij Kil. *rey* i. *reya chorea*, koor, dus een koorzang die bij heurte gezongen wordt.

BEURZEN. Z. beuzen.

BEUS. Z. bös.

BEUZELAAR of beter BEURZELAAR, m. zoo noemt men in sommige streken van Vl. een speler, die gereed is om altijd te winnen en geld in zijnen zak te steken. Z. beuzelnesten.

BEUZELLEN. Z. boezelen.

BEUZELNESTEN, mv. Door dit woord verstaan de vlaamsche boeren omstreeks IJperen zulke dingen, die niet klaar, niet al te rechtveerdig, niet al te prijsbaar zijn en strekken om met list of bedrog den zak te vullen. Die zulke zaken verricht noemt men een *beuzelaar* of *beurzelaar*.

BEUZEN, BEURZEN, o. w. niet effen zijn, niet gelijk of effen hangen : *mijn kleed beust* (Brugge). In Br. en Kemp. hoort men ook : de *naaijerse heeft mijn kleed mismaakt, het beurst* of *het hangt met beurzen*.

BEVAARBAAR, bijv. wordt in Limb. zoo wel op wegen als op waters toegepast : *die stjaat is niet bevaarbaar*, d. i. ze kan met geen voer- of rijtuigen (in Br. met geen *gespan*) bereden worden. Z. varen.

BEVALLEN, ten deel vallen : *het ergste lot is mij bevalen* (Antw. st. pr. ook in Z. en N. Br. Z. Hoeufft).

BEVAREN, b. w. in Limb. gebezigd voor *berijden* (met voer- of rijtuigen) : *die weg is nog niet bevaren*, d. i. nog niet bereden, wel te verstaan met voer- of rijtuigen. *Die weg is nog niet bereden* zou in die streek beteekenen : over dien weg is nog geen ruiter geweest.

BEVEKUM, 't waalsch dorp *Bauvechain*.

BEVER, m. hetzelfde als beving : *hij kreeg den bever*, d. i. hij begon te beven (Oostvl.).

BEVERSCHE MAAT, bet. in Oostvl. eene groote maat, dewijl wellicht vroeger de maat dezer vlek die van andere plaatsen overtrof.

BEWIJS, o. kennis, wetenschap, manier : *dat kind heeft nog geen bewijs van eten* (Br.), d. i. het weet nog niet hoe het moet eten. Z. bewoud en bezei.

BEWIJZING, v. bewijs, het verhaal van daadzaken en de redeneering die een bewijs daarstellen (Westvl.).

BEWOORDIGEN, o. w. bewoorden (Brab.).

BEWOUD, o. bewustzijn, bewijs, ver-

stand : *ik was kwalijk gevallen, en toen ik weêr tot mijn bewoud kwam, enz. Het kind heeft nog geen bewoud van alleen te eten*, d. i. weet nog niet hoe het doen moet om alleef te eten (Antw. st.). Mogelijk is dit woord hetzelfde als bij Kil. *bewaen*, vet. *fland. suspicio*; en bewaenen bet. daar *suspicare*, vermoeden.

BEZANDEN, o. w. Z. besanden, beshanden.

BEZEGEL, m. schoenmakers - gereedschap, likhout, likijzer, liksteen, d. i. het gereedschap waarmede men de schoenen likt of glad maakt (Leuv.).

BEZEI, o. oordeel, verstand, gedacht, kennis : *hij heeft er geen bezei van* (Limb.). Ons schijnt dit woord duidelijk verbasterd van *bescheed*, thans *bescheid*, bij Kil. *distinctio, discrimen, discretio, definitio, ratio*, etc. in 't fr. *arrangement, manière, discernement*; dus hetzelfde als boven *bewijs, bewoud*.

BEZEILEN, b. Eenen molen bezeilen, d. i. de molenwieken met zeilen overtrekken (Vl. en Br.).

BEZET, verl. dw. Men zegt dat eene kaart bezet is, als er nog eene kleinere van denzelfden naam bij is, anders is ze bloot : *ik had schuppenheer bezet en koekenaas bloot* (Br. en Antw.).

BEZET, o. Westvl. onderpand, hypotheek : een schuldenaar geeft bezet op zijn goed; de geldschieder neemt bezet. Kil. vertaalt het door *hypotheca*.

BEZETSEL, o. Z. bezetten.

BEZETTEN, b. w. een dier werkw. wier betcekenis velerlei is : zoo beduidt het nog, behalve de gewone betcekenissen die er de huidige Woordenboeken aan hechten, 1° vaste goederen verpanden tot verzekering van een kapitaal; vandaar *bezette rent*, vandaar ook *bezet* (onderpand) en *bezetsel*, een vaste bij uitersten wil gemaakte rent, legaat of fondatie (Br. en Vl.). 2° Bepreisteren, be-

plakken : vandaar *bezetter*, pleisteraar, *bezetsel*, pleisterwerk (Limb. Br., Antw.). Bij Kil. *be-sellen met kalck, leem; crustare, exornare tectoriis, contegere calce*, enz.

BEZEURD, dw. van bezeuren (Westvl.).

BEZEUREN, b. w. besmodderen, een weinig 't nieuw afgaan : *is uw kleed al bezeurd? en nog maar eens aangehad!* (Kl. Br. en Oostvl.) Kil. heeft *be-seulwen*, i. bekladden.

BEZIEKTHEID, v. de vallende ziekte (Br.) elders de maand-ziekte, Sint Jans euvel. In dezen zin heeft Kil. het bijv. naamw. *beziekt, morbidus, comitialis*; nu *comitialis morbus* (Plinius) of *comitiale vitium* (Senec.). Staat in de fr. woordenboeken vertaald door *épilepsie, mal caduc, haut mal*.

BEZIEN, BEZIENS : bezien wordt veel voor zien gebruikt, b. v. *hebt gij die schilderij bezien? Neen, ze was niet beziens of ziens weerd*. Beproeven : *laat mij bezien (of zien) of ik zal kunnen*. Zijn *beziens in iets hebben*, d. i. zijnen lust hebben om het voorwerp met aandacht gade te slaan (Kortr. Snell.). *Die dochter heeft veel beziens*, zegt men in Br. en Limb. In dit laatste is de tegenwoordigheid der s goed uit te leggen, maar niet in : *zijn beziens hebben in*.

BEZIGEN (zich), zich bezig houden, ijverig werken : *in den oogst moeten de boeren zich wel bezigen* (rond Landen).

BEZILVEREN, b. w. eigenlijk met zilver beleggen of beslaan; hier fig. voor : duur moeten betalen : *gij zult dat huis met dien grooten hof er aan mogen bezilveren* (Br. Antw.). Men zegt ook : *dat zal stukken van zilveren pispotten of stukken van menschen kosten*, d. i. dat zal uiterst duur zijn.

BEZINKKUIP, v. kuip, waarin de ververs de geverfde stoffen laten bezinken, d. i. laten staan om helder te worden (Oostvl.). Het woord is samengesteld

van kuipen en beziuken, en dit van *be* en *zinken*. In Br. zou men eenvoudig *zinkkuip* zeggen.

BEZWELTEN of **BEZWILTEN**, o. w. hetzelfde als *zwellen*, ik (bezwolt, ben bezwollen), algemeen in gebruik voor bezwijmen, alhoewel met eenen bijzonderen zin, wanneer de natuur zich begeeft door een uiterst lijden, b. v. *hij bezwelt van koude, van honger*. Z. Delf. etc. blz. 348. *zwellen*. Ook zegt men: *van armoede en ellende bezwellen* (Westbr. Vl.). Kil. vertaalt het door *deficere*, bezwijken, *langnescere animo, linqui animo*, verkwijnen.

BIDDELAAR, m. bidder, lijkbidder.

BIE, v. Overal in het Zuiden, en zelfs in het Noorden hoort men den *i*-klank in dit woord. In het hgd. heeft men niet den *ei*-klank, die aan onze *ij* beantwoordt, maar den *i*-klank, *biene*, dien men ook in het engl. aantreft, *bee* (ee uitg. als *ie*). Soms verliest men uit het oog dat de *i* in de XVe en XVIe eeuw en zelfs later onverschillig *i* of *y* (niet *ij*) geschreven werd: zoo leest men in de schriften dier tijden zoo wel *yemant*, *Symon*, *nyeuw*, *nyet*, *yder*, *yever*, *niet ijever*, enz. als *iemant*, *Simon*, *nieuw*, *niet*, *ieder*, *iever* (niet *ijver*). De dubbel *ii* of *ij* kwam voor in *nijdt*, *tijdt*, *lijden*, enz.

BIEBANK, v. bank waar de biekorven naast elkander onder een dakje geplaatst staan (Vl.). In Br. zegt men *biehal*; in N. Nederl. *bijenhuisje*, enz.

BIEBUIK, m. bijenkorf of, gelijk men in Br. zegt, *biekorf*, *bievat*, wellicht om zijne rondachtige gedaante zoo genoemd (Oostvl.), in Limb. *bieënkaar*.

BIEHAL, v. hal of overdekte plaats, waar de biekorven staan (Br. en Limb.). Z. *biebank*.

BIEMELKER, m. bieman, *bie-* of *bieën-*houder; in N. Nederl. zegt men *bijenhouder*. Dit woord *melker*, dat men in *duivenmelker* nog heeft, beteekent hier zoo veel als: verzorger, bestel-

ler, want: *de koeien melken* beteekent in Br. en Vl. niet slechts haar het melk afrekken, maar ze tevens be- stellen, d. i. verzorgen.

BIEMUSCH-MEIS, v. soort van koolmees, welk woord Blussé verfranscht door *mésange*, en Olinger door *mésange noirâtre*.

BIES, v. (Limb.), hetzelfde als in Br. *bijs*, hagel- of regenbui: vandaar het o. w. *biezen*. Bij Kil. zegt *bijs*, *bijsse* iets meer dan *bui*: 't is daar *tempestas horrida*, zeer onstuimig weder.

BIES, v. mv. *biezen*, hoord of zoom, eene bies gelijkende, die aan de hoorden der kleederen, aan de opening der schoenen enz. genaaid wordt. Vandaar het b. w. *biezen*.

BIESKORÉ of **BISKORE**, schommel, touter of koord, waarmede de kinderen te Mechelen wiegen of *touteren*: het komt gewis van *bijs-* of *bieskoord*, eene koord om mee te biezebijzen. Z. dit laatste.

BIEST, het eerste moederlijk zog, na de bevalling; het wordt ook van vrouwenmelk gezeid (Antw. st. en pr. ook in N. Br. Z. Hoeufft). Kil. *biest*, *biestmelck*, *bienst*, *colostrum*, *lac novum* Germ. *bienst*. Z. Weil.

BIETJE, o. verkl. van *bie*, wordt in Westvl. gebruikt voor iets goeds, b. v. *dat is een bietje van messen*, voor: dat is een goed mes.

BIEZEBIJZEN, o. w. wordt soms en bepaaldelijk te Niel gebruikt voor *touteren*. Hier is de stam van 't w. tweemaal herhaald, gelijk in: *hossebosen*, *kiskassen*, *mikmak*, *rimram*, *plisplas*, *tiktak*, enz. Z. Van Beers, *Spraakleer*, § 38.

BIEZEN of **BIJZEN**, o. w. beteekent eigenlijk heet, driftig, woelig, onstuimig zijn: van *bijze*, dat oulings noorden wind en later onstuimige lucht, geweldig onweder bediedde (Kil.). Vandaar heeft dit *biezen* of *bijzen* thans nog in verscheidene oorden des va-

derlands verschillende, volgens deszelfs toepassing, doch in den grond dezelfde, beteekenissen, die het bij Kil. had, namelijk : *æstuaræ, exæstuaræ, æstu agitari* : — *furēte ac violento impetu agitari, insano more discurrere*; — *morsitatim ludere, lascivire*, germ. *bijssen* — *mordere*. Nu, al deze beteekenissen heeft *bijzen* of *biezen* nog hier en ginds. In Limb. en St-Truid. heen en weér loopen, en weg loopen (van koeien gezegd) : *als het fel heet is, kan men moeielijk met de koeien in de weide blijven, want dan gaan ze biezen*. In Limb. en Vl. : uit vrees hard wegloopen : *daar! ziet gij hem biezen, de bleuaard*. In Overijsel beteekent *bissen* of *bizzen*, veel heen en weér loopen (Weil.). De beroemde drukker Plantijn vertaalt *biezen* als *de koeien* door : *bezer comme les vaches fuyants les mouches*, l. *mugire*.

BIEZEN, b. w. de stoelen met biezen overvlechten (Br., Vl.). Schoenen, kleederen *biezen* is ze met biesvormige boorden zoomen : *meester, ik wil niet dat ge mijne schoenen met lint biest, dat is te stelig, ge moet leër bezigen* (Leuv.).

BIGGEL (*g* uitgespr. als een soort van *k*), **BIKKEL** of **BIKKER**, m. werktuig, uit een ijzer met een houten steel samengesteld, dat men gebruikt om de aarde los te kappen, b. v. als men de fondamenten voor een gebouw graaft. Het ijzer van den *bikkel* is spits; is het plat, dan draagt dat werktuig den naam van *hak*, die ook tot zulk werk noodig is. Vandaar het werkwoord *biggelen* of *bikkelen*, d. i. met den *bikkel* werken (Limb.).

BIGGELEN, w. met den kaatsbal (knotsbal) spelen (St-Truiden) : *hier mogen wij niet biggelen; de bal zou in de ruiten vliegen*. Dit woord is hetzelfde als *biggelen*, afloopen, afrollen. Van hier *biggelbol*, kaatsbal. Z. *biggel*.

BIGGELPAAL, m. paal die in het kribwerk geslagen wordt om hetzelfde te bevestigen (Limb.). Z. *biggel*.

BIJ, in Limb. gebruikt voor *bijenzwerm*. Het is hier van 't mannelijk geslacht, omdat er *zwerm* onder verstaan wordt : *eenen bij afdoen*, een bijenzwerm in het *kaar* (bijenkorf) schudden.

BIJ, voorz. wordt in Br. en wel rond Mechelen veel met *ja, neen*, gevoegd als versterkingswoordje. Zoo zegt men te Mechelen *wel bijja (de). Wel bij nei(n) de. Hebt gij hem iets gegeven? — Wel bij neen*. Ook voor *lang*, bijw. van tijd, dat zelf ook voor *neen* geplaatst wordt om iets allerstelligst af te loochenen : *hebt gij dien kerel iets gegeven? — bij langen niet*, d. i. in het geheel niet. *Bijderhand zijn*, eigenlijk kort bij zijn, bet. gereed, knap, handig zijn (Br., Limb. en elders).

BIJBANK, m. in Br. hetzelfde als bij Kil. *bij-hangh* of *bij-vangh*, blok, gesloten of ongesloten omtrek eener woning; grondgebied, aanhoorigheid. Z. dit woord bij Kil. *gij kunt uw meubels op uwen bijbank te koop stellen, voor mijne deur wil ik geene belemmering. Dat ieder op zijn bijbank blijve* (Brab.). Z. *bijvank*.

BIJBRENGEN, b. w. opbrengen, opleveren : *de larve heeft dit jaar veel bijgebracht* (Limb.).

BIJDER, comp. van *bij*, nader, dichter, superl. *bijst* : *om ter bijst naar de schreve* (Westvl. en Br.).

Daerop kwamen ze al te samen

Bij, en bijder, en zóó bij

Dat ze zaten rondom mij.

Bl. 91 (G. Gezelle).

BIJENSCHOP, m. in Limb. alsook *bijhal* een biehuisje, dat men elders, *biehal*, *biebank*, enz. noemt. Z. *schop*, of *schap*.

BIJ HEBBEN (zijnen), d. i. in het kaartspel zijnen inleg wederhebben (Sommerghem).

BIJHOEW, m. zoo heeten de slagers (slachters) de knoken, die ze als vleesch doen betalen aan hunne kalanden (Venloo).

BIJL, in Br. en Limb. o. in Hol. v. bij Bild. m.

BIJLAP, m. spotnaam, bijnaam: *die 't Vosken lezen, zullen toch wel weten waarvan Grimbaart hun dien bijlap gegeven heeft. Pier Karot is nen bijlap, dien ze mij hier geven* (Oost- en Westvl.).

BIJLEVE, BIJLEVEN, v. wordt in Vl. gebr. voor wat men elders *tocht*, vruchtgebruik noemt, fr. *douaire*, *usufruit*; mogelijk is 't: *een om van te leven*, zoo b. v. hoort men meer in Brab. *hij heeft geërfd om er bij te leven*. Kil. heeft *bijlevinghe* in dezelfde beteekenis van gift, vruchtge-niet, *lijfrent*, *lijflicht*. De twee laatste woorden bewijzen ons duidelijk dat *lijf* vroeger voor *leven* gebruikt werd: en zoo lezen wij in de archieven on-zer kerk dat begijnen van de kerk huizen afkochten voor *één lijf, twee of meer lijven*, d. i. voor het leven van een, twee of meer personen. achtervolgens, b. v. van de mocie, nicht en achternicht, na wier drij achtervolgende aflijvigheid het huis weér eigendom werd der kerk.

BIJS of BIES, v. beteekent thans in Br., Limb. en elders: regen- of hagelbui, en wel zulke bui, die haastig door eene andere is opgevolgd. Zoo zegt men in Br. *meertsche bijzen en april-sche grillen; de meertsche bijzen zullen gaan rijzen*. Vroeger en wel bij Kil. was *bijse* een onweder, een onstuimige lucht, *tempestas horrida*. Het is ook voor eene vlaag regen gebr. b. v. *een bijs regen zou goed doen aan het raapkruid*. Van hier *bijzen*.

BIJSTIER, bijv. arm, heroofd, uitgeput, in 't volgende rijmtje bekend:

Twee lichten en een vier
Maken een rijk man bijstier.

Kil. bij-stier, bijster, *ad extremum redactus, inops, exinanitus*: *in twee jaar zal hij rijke of bijster zijn* is bij de vlaamsche boeren in gebruik.

BIJSTOOTEN, soms in Haspengauw gebr. voor toesteken, schenken, heimelijk geven: *ik krijg van mijn stiefvader niet veel, maar moeder sloot mij genoeg bij*.

BIJTEBOE, m. kiekeboe. Z. dit bij Weil.

BIJVANG, m. eigenlijk de plaats, de ruimte die zich vóór een huis tot aan de straat uitstrekt, zoo als de dorpen doorgaans ingericht zijn. Het is de steedsche *trottoir*, behalve dat de bijvang gewoonlijk drie, viermaal grooter is, en op de marktdagen tot het veilstellen van koopwaren kan dienen. In de steden treft men weinig zulke bijvangen aan, dewijl zij als verloren gronden beschouwd worden, en dat er openbare afzonderlijke plaatsen voor de merken ingeruimd zijn (Antw., st. en pr.). Z. Kil. op *bij-vangh*. Pomey vertaalt het door *territorium, districtus*. *Reyntje de vos had met een pachter accoord gemaakt voor drij koppelen kiekens*, den bijvang nooit meer te molestêren (Belg. Mus. 1842, bl. 426). *Bijvang* (bijhang) noemt men in Br. en Antw. pr. nog gehuchten of plaatsen, rond eene groote gemeente liggende en met dezen onder één bestuur staande: *dat steedje telt 10,000 zielen, en met den bijvang 15,000*.

BIJZE, v. gemeene kinder- en vrouwenmuts van katoen, fr. *coiffe, serre-tête*, (Br.). Te Leuv. en Diest: *koof*, slaapkoof, slaapmuts. De vrouwenmuts heet te Antw. *koof*, en de kindermuts *begijn*, wellicht van 't lat. *bessa*, kerkelijk hoofddeksel. Z. Kil. op *befte*, i. *almulse* en *beghiyne*, *villa puerilis*.

BIJZE, v. schongel (Vl.)

BIJZEN, o. ongel. w. (bees, gebezen), schongelen, op eene koord heen en weér schommelen (Oostvl. Kl.-Br.).

In Limb. *schokkelen*, freq. van schokken. te Antw., *touteren*; te Brugge, *toekteren*; omstreken van Brugge, *rennen*; te Gheel, *sturen*; te Lommel, *suren*; te Niel, *biezebijzen*; te Beersel, *wiegschakelen*; te Werchter en Berlaar, *zwierschakelen*; te Maaseyk, *vrijschoadelen*; te Duffel en Willebroeck, *boeizen*; te Ranst, *rijreepen*; elders, *rijlakken* (waarnevens *rijreep* en *rijlak*); omstr. Brussel, *roeitsen* (eene *roeits*). Te Mechelen heet de koord of touter *biskoré*.

BIJZEN, o. w. hetzelfde als *biezen*, eigenlijk onstuimig zijn. In Belgisch Limb. bet. het in 't wilde loopen, wegloupen, stormen, *insano more discurrere* (Kil.). *Als de eene koe bijst, steekt de andere haren steert op*, d. i. als de eene wegloopt, volgen de andere. *De bijze steken* bet. te St-Truiden wegloupen. In Br. bet. *bijzen* thans dikmaals achtereen en met vlagen of buien regenen of hagelen: *meert, is het bijsgetij of het jaargetijde dat het bijst*.

BIJZENBOORTEN, bijw. verbastering van *bij zijne beurten*, beurtelings (Oostvl.)

BIK, m. eten, kost: *goede bik, slechte bik*. Vanhier *bikken*: *er valt niet veel te bikkén*, d. i. niet veel te eten (Antw., st. en pr. Br.).

BIKKEL, **BIKKER**. Z. biggel.

BIKKELAAR, m. (Limb.), stuitser, kunstjesmaker. *Bikkelen*, d. i. met de bikkels, pikkels spelen. *Stuiten* is in sommige oorden 'tzelfde als bikkelen.

BIKKEN, geheel Nederland door gebruikt voor eten. Z. het woord bij Weil. Het komt van *bik* of *bek*, den snavel der vogels.

BIL, v. komt voor in de spreekwijs: *niet veel op de bil hebben*, d. i. eigenlijk niet veel vleesch op de bil hebben of mager zijn; en, spreekt men van iemand, *die niet veel op de bil heeft*, wil men zijne armoede of geringheid te verstaan geven. Z. bille.

BILDJEN, de bindhouten of billen waarop de sporen van den ijzerenweg rusten (Westvl. en elders).

BILK, m. in Westvl. gebruikt voor weide, een met grachten of heggen omringd, grasland. In oude schriften vindt men ook *belue*, *belck* en *bulk*; het engl. heeft *balk*. Kil. vertaalt *bilck* door *pascuum*. Te Eecloo, bij de stad, is er eene veldstraat, de *zeventien bilken* genaamd. *De paarden loopen in den bilk*. *Vanden Bulk*, familie naam.

BILK, m. berkeboom, een *bilken bessem* (Westvl., omstr. Brugge).

BILLE, v. fr. *bille*, dik stuk hout, onder plat en boven rond, waarop de riggels van den spoorweg rusten.

BILLEBIJTER, **SCHALBIJTER** of **SCHAALBIJTER**, fr. *scarabée*, eene soort van kever, van bronzen kleur, dien men veel in de lochtingen ziet loopen (Vl.), in Br. en de Kemp. *goudsmid*.

BILLENBOEK. *Van of uit den billenboek spreken*, bet. lossen praat houden (Diest).

BILLETEERDER of **BILLETIERDER**, m. de beambte gelast met het uitdeelen der logementsbriefjes aan de doortrekkende krijgslieden (Leuv.).

BILLETEEREN, als b. w. beteekent te Leuven: aan de soldaten logementsbriefjes geven om er mee bij den burger te gaan herbergen. Als onz. aan de soldaten als verplicht moeten logement geven. Als pass. gelogeerd, geherbergd zijn: b. v. *waar zijt gij gebilleteerd?* Het woord komt duidelijk van 't fr. *billet*, briefje.

BILLETIER of **BILLETIERDER**, m. Z. billeteerder.

BILLIGEN, bij Kil. en te Brugge nog voor *billijken*, d. i. billijk achten, goedkeuren, verklaren gebruikt.

BIMMELEN of **BIMMEN**, o. w. dat het gelui van eene kleine schelle uitdrukt, tingelen of met een klokje traagzaam luiden. Z. kleppen, tinnen, tonken, truppen, tappen.

BIN, v. in Br. voor *ben*, hooikrib voor paarden, in Limb. gebr. men *ben* voor de schapen en *reep* voor de paarden; in Vl. *destereel*, *rostleer* (ros ladder?).

BINDE (winde), v. kruid dat in het koren groeit en er aankleeft (Zuidvl.). Het woord is van het geslacht van *binden*; mogelijk is het *bingelkruid*, i. *mercurialis*, in Br. genoemd *winde*- of *windelranken*. *Binden* en *winden* hebben veel overeenkomst met elkander.

BINDEL, m. band, regelmatig van *binden* gevormd, gelijk *windel* van *winden*. *Zakbindel*, *hoosbindel*, kouseband, (Limb. en Br.)

BINDENSTIJD, m. is dat niet, wat men overal verstaat door den tijd van het afgekapt graan te binden, maar het beteekent rond Ijperen: zoo lastig en zot zijn dat het tijd wordt om dien lastige te binden: *hij is bindenstijd*, het woord heeft ook nog den zin van 't fr. *folâtre*: *de jongens zijn bindenstijd*.

BINDERS, gewoonlijk in 't mv., rooversbende, die 's nachts in de huizen breken, de lieden vastbinden, om met gemak te kunnen stelen (overal).

BINNENGOLZEN, b. w. gulzig drinken: *hij had seffens dien liter bier binnengegolsd*. Van *hinne* en *golzen*, dat tot de familie van *gulzig* en *gulpen*, zwelgen, behoort (omstr. St-Truid.).

BINST, bijw. terwijl, binnen: *binst hij uitgegaan was, werd hij bestolen*. *Binst de veertien dagen* (Oost- en Westvl.).

BIS, voorz. tot: *men tell zooveel schreden vanhier bis aan de markt*. *Bis hoe laat duurt deze of gene vergadering?* (Limb.). *Biss*, hgd. *bis*, totdat, in 't fr. *jusqu'à ce que*: *In der selver nacht vervoert, bis hi tot Lobeke inder gefenckenisse gebracht wart*. Z. *Delforterie*, bl. 181.

BISBOEL, v. fr. *querelle*, *trouble*, *confusion*, verwarring, wanorde: *het was*

een heele bisboel in dat huis (Br. en elders).

BISKORÉ. Z. *bieskoré*.

BITTER, in Vl. en Zeeland 'tzelfde als in andere provinciën *roet*, in Br. *zoet* of *schouwenzwertset*. Men zegt in Westvl. ook *kasbitter* of *kaasbitter*. *Kave*, *kafkoen* is een oud vlaandsch woord dat *schouwe* beteekent.

BITTER, m. fr. *chicorée*, de gebrande bitterwortelen die men onder den koffie mengelt, om hem zwarter te maken (Br.).

BITTER, bijw. Voor een bijvoegelijk naamw. beteekent het *zeer*, fr. *très*: *'t was op nieuwjaarsdag bitter koud* (Br.).

BLAADJE, o. mv. *blaadjes*, ook *blaaikens*, verkl. van *blad*. Al wat breed, dun en plat is, wordt gemeenlijk *blad* en bij verkl. *blaadje*, *blaaiken* genoemd, doch de *blaadjes* of *blaaikens* zijn te Antw. de binnenluiken der vensters.

BLAAI, m. hetzelfde als bij Kil. *blad*, *blade*, *bladinghe*, d. i. het vruchtgebruik der goederen, de opbrengst of vruchten van velden of bosschen, *vulgo bladum*, ital. *biada*, zegt hij. *Blaai* beteekent nu 1° de opbrengst van bosschen dien men sleunt of dunt, de interest die dat uithaksel opbrengt (Kemp.). 2° Dewijl nu degene, die het vruchtgebruik van iets heeft, daardoor in zijnen schik is, zoo beteekent *blaaï* in Vl. ook ijdelen opschik, gemaakten glans, beslag, pronkerij en vanhier ook nog hetgeen men in 't fr. *blague* noemt, d. i. zwetserij, b. v. voor *franschen blaaï en sijne tongen is 't huwetijk al veel te zwaar* (Gentsche alm.), en mede 't werkwl. *blaaïen*, in 't fr. *blaguer*. Z. *blaaïen* en vooral *bladen*.

BLAAIBAAR, bijv. dat kan geblaaïd of geblaad worden, interest opbrengend, b. v. *blaaibare mastboom bosschen* (Kempen).

BLAAIEN. Z. *bladen*.

BLAAIEN, o. w. (Oostvl.), pronken, stof-
fen, beslag, ijdele gebaren maken,
zwetsen. Vandaar *blaaiert* : *waer siet*
men nu uwen standaert blaeyen?
(Belg. Mus. 4^e d. blz. 252.)

Kykt ze zitten daer te blaeyen,
Hare linten geel en rood
Ziet men van op strate waeyen,
En haer moeder heeft geen brood!
(C. Duvallers.)

Kil. *blaeyen en waeyen een sweerd*,
ventilare gladium.

BLAAIEN, b. en o. w. licht verbranden,
verzengen (in Br. versingelen) : *het*
strijkijzer was te heet gebezigd, het
heeft den wol geblaaid. In denzelfden
zin *verblaaien* (Westvl.).

BLAAIKENS. Z. blaadjes.

BLAAR, v. licht is dit woord samenge-
trokken van : *blader* of *bladder*, dat,
volgens Bilderdijk, van *bladen* komt,
d. i. *blazen*, of van *blaën*, d. i. *villen*,
ontblooten, of van *blad*, *blade*. Ook
heeft *blaar* in sommige gewesten de
beteekenis van : kaal, bloot; ofwel
van opgeblazen, licht, beweegbaar
als een blad. Van een lichtzinnig
vrouwspersoon zegt men wel eens :
het is eene blaar (Br.).

BLAAS, v. *het is eene blaas*, spreekwijs
voor : het is mis, het is mislukt, 't is
ijdel als eene met wind gevulde blaas
(Br. en Vl.). Hier is *blaas* hetzelfde
als *bobbet*, lat. *bulla*; men zegt ook :
het is eene bul (Br.).

BLAASWERK, o. vlamschildering; dit
woord is waarschijnlijk maagschap
met het oude *blasoen*. Z. dit laatste
bij Kil. en Weil. (Brugge).

BLADEN of **BLAAIEN**, b. w. hout hakken
in een bosch, vooral met het doel om
er geldelijk voordeel uit te trekken :
b. v. *die man heeft zijne bosschen al*
te zeer geblaaid of afgeglaid, d. i. er
te veel hout uitgekapt. Het wil in de
Kempen nog zeggen : winst uit iets
trekken, b. v. *ik heb zoo veel geblaaid*,
d. i. zoo veel gewonnen met zulke

zaak : *hij blaait zooveel van dat bosch*.

Vanhier *blaai*, d. i. de winst of op-
brengst, die men trekt uit een bosch :
die heer trekt jaartijks eene groote
som gelds uit den blaai zijner bos-
schen. Vanhier 't bijv. *blaaibaar* :
blaaibare mastbosschen. Dit woord
is niet alleen te Antw. en in de Kemp.
maar ook in N.-Br. gebruikt. Z. bij
Kil. *blad*, *blade*, Fland. Holl. *bladin-*
ghe, *ususfructus*, *fruges*, bij Weil.
vruchtgebruik, de inkomsten van
eenig goed. *Bladen* voor afbladen of
afbladeren is alzoo overdrachtelijk
gebruikt.

BLADEREN of **BLAREN**, b. w. wordt ook
voor afbladen gebruikt, b. v. *de kou-*
ten, *rapen*, *beeten afbladeren*, d. i.
de bladeren aftrekken (Br. en Antw.).

BLADINGEN of **BLAAIINGEN**, intresten
van uitgezette kapitalen. Z. bij Kil.
bladinghe, dat daar vruchten, op-
brengst der velden, vruchtgebruik
beteekent. Z. ook *bladen* en *blaai*.

BLADJEKEEREN (zijn) : *hij keert zijn*
bladje zegt men van iemand, die eene
geheele andere meening uit, dan hij
straks te voren deed (Westvl.).

BLAFFETUUR, **BLAFTUUR** ook **PLAFFE-**
TUUR, v. (Br. Roermond en elders),
blind eener venster, vensterluik, fr.
volet, te Leuven zegt men *plaffetuur*,
doch ook, even als te Antw. *slag-*
venster. In Limb. gewoonlijk de
houtenslagen, te Kortrijk *watervens-*
ters en *blaffetuur*; te Brugge *senter-*
neet, bij Kil. *blaffetuere*, *speculare*
chartaceum, *fenestra papyracea vel*
membranacea : *tympalum*.

BLAFTUUR. Z. blaffetuur.

BLAGAAIE, m. beslagmaker, van 't fr.
blagueur?

BLAK ook **VLAK**, bijv. in Vl., Br. en
elders, naakt, bloot, open, effen,
gelijk, plat, glad, in 't fr. *plat*, *uni* :
dat is hier een blak veld. De Duit-
schers zeggen *blachfeld*; de Fran-
schen *plaine*, *rase campagne*. Doch

het volk zegt meest : *het blakke veld*. Met den *blakken sabel* *zwaaien* is met den naakten sabel; doch *blak* kan hier eene verbastering zijn van *blank*. *Blak* wordt ook zelfstandigerwijs gebruikt : *ten blakke komen*, d. i. te voorschijn komen : *eens komt het kwaad ten blakke*, al brachten het de kraaien uit. Bij Kil. *black*, i. *vlack*, *æquus*, *planus*. In Gezelle's dichtbundel leest men : *blak en bloot*. Van hier het zelfst. naamw. *blakte*.

BLAKEN, o. w. branden, doch in Roermond ook voor rooken gebruikt. Van hier het freq. *blakeren*, verwant met *blikkeren* of *flikkeren*.

BLAKER, m. is in Vl. een plat en half-rond metalen kapje, dat men boven een haard of kachel hangt om het vuur te doen aanjagen en de kolen blaken, in 't fr. *ail de bœuf*.

BLAKTE, Z. blak.

BLAMOT, bijv. gebult, met bulten : *die appel is blamot*. Iemand *blamot slaan*, iemand veel slagen geven (Westvl.).

BLAMUZE, geldstuk van drie en een halven stuiver, fr. *plaque* (Ijper.).

BLANKEN, o. w. wit worden, rijpen, b. v. *de rogge begint te blanken* (Br.), d. i. rijp te worden. *Blank*, in 't fr. *blanc*, lat. *blancus*, wit. Van hier komt licht het werkwoord *blinken*, *bleeken*, *bleiken*, *blei* (in Vl. *bliek*), witvisch.

BLAUW, bijv. en zelfst. naamw. In de XVIIe en XVIIIe eeuw waren de voetgangers der katholieke legers meestal in 't wit, en die der protestantsche in 't blauw gekleed. Uit dit kleurenverschil kan wel de naam van *blauwen* ontsproten zijn, welken men heden nog in Limb. en elders den protestant toewerpt. Ook beteekent *blauwverven* in 't Limburgsche : *liegen als een ketter*. Nu, wijl die protestantsche krijgslieden het wat al te bont bij de katholieke burgers maakten, beteekent *blauwen maandag houden* in Limb. zoo veel als op eene

kettersche wijze feest-vieren. In Leuven en omstreken wil den *blauwen voorschoot uithangen* zeggen : wel kermis of smulfeest houden, terwijl de huismeester afwezig is. *Het blauw is er af* wordt in Vl. gezegd voor 'tgeen men in Br. heet : *het vel is er van af*, d. i. er zit geen voordeel in. Uit het reeds gezegde kan men wellicht verklaren de spreuk : *iemand blauwbloemkens op de mouw speten*, d. i. iemand logens wijsmaken; *blauwboekjes* zouden dus zoo veel beduiden als : kettersche of verdachte pruilboekjes.

BLAUWBLOEM, hetzelfde als blauwe korenbloem, fr. *bluet*, lat. *cyanus* (Br.).

BLAUWEN, ook *inblauwen*, iets in 't duikeren doen of sluiken, sluikhandel drijven, smokkelen, leuren, lorren (Sleeckx), lollen. Z. lollen, fr. *frauder*. In Westvl. beteek. *blauwen* den drank of de koopwaar vervalschen met er iets van mindere waarde onder te mengen; ook : uitlangen. — *Blauwen* beteekent nog : slaan, kaakslagen geven, en vandaar *vas blauwen*, d. i. kloppen of zwingelen (in Br.). Z. *blauwen* en *blouwen* bij Kil. Van hier *blauwer*, d. i. smokkelaar, mengelaar, bedrieger, en *blauwerij* sluikhandel. Bij Kil. is het vertaald door *laccessere*, *vexare*, iets wat de smokkelaars jegens de grenswachters doen. Z. ook *blauw*.

BLAUWER, m. smokkelaar. Z. *blauwen*.

BLAUWERIJ, v. sluikhandel, bedrog, vervalsching van koopwaar (Westvl.).

BLAUWKOORNMUSCH, vogel (Westvl.).

BLAUWSEL, o. *iemand door het blauwsel trekken* beteekent in Oostvl. met iemand den spot drijven. Dezesprek-wijze wordt eenigszins verklaard door de art. *blauw* en *blauwen*.

BLAZEN. De spreekw. *blaaft mij op het hoofd* wil zeggen : gij valt mij lastig, ik keer u den rug (Limb.). *Het zal wel koelen zonder blazen* bet. in Vl.

en Br. het zal wel vanzelfs bedaren.
BLAZE-VEER, een gespannen handboog, aan wiens einde, tusschen het hout en de pees, eene opgezette koeiblaas gespannen wordt. Wanneer men nu met een strijkstok over de pees gaat, geeft dat mascaraden instrument een toon, die genoegzaam met dien van den rommelpot overeenstemt. Een Kortrijsch liedje van 't einde der verledene eeuw herinnert er aan :

't Zal van avond bale zijn,
 En ik ga gemaskerd zijn
 Met eene blaze-vere,

(Kortrijk, Snellaert.)

BLAZOENSCHIETEN, o. w. soort van doel-schieten om prijzen : men hecht op den doel een groot blad stijf papier, waarop eene menigte nummers, die bepaalde prijzen aanduiden (omstr. Brussel).

BLEE, bijv. (Br.), in Limb. *bleu*. Z. *bleeu*.

BLEEREN, o. w. leelijk zien (Vl.). Mogelijk is dit hetzelfde als *blaren*, lat. *balare*, het geluid dat de koeien geven : *als de koeien blaren, zien zij leelijk op*.

DE BLEES HEBBEN. Z. *bolster* (Br.).

BLEËTEN of **BLETEN**, o. w. schreien, janken, krijten (Westvl.); *bleter*, schreier, schreuer. Het is een klanknabootsend woord, dat in Vl. zachtlang wordt uitgesproken, als men van geiten, en scherplang van schapen spreekt, in 't engl. *bleate*.

Binst dat het schaapje bleet,
 Verliest het zijnen beet.

Dit wordt gezegd van iemand die onder het eten zich met klappen bezig houdt en alzoo zijn deel verliest.

BLEEU of **BLEU** (Limb.), beschaamd, verlegen, voor *bluu*, *bloode*, waarvan het slechts eene gewestelijke en half-hoogduitsche uitspraak is gelijk dit met de *o*, 't zij zacht- of scherplang, meermaals het geval is :

b. v. Loven, Leuven, koning, keuning, honing, heuning, schoon, scheeun (te Brussel), boken, beuken, logen, leugen, koteren, keuteren, blozen, bleuzen, polen, peulen, hovel, heuvel, molen, meulen, enz.

BLEFFEN, b. w. bet. in 't duister vogelen vangen bij middel van licht : *hij heeft gisteren avond vele musschen gebleft*. Het woord *bleffen* is misschien gelijk aan 't hollandsche *verbluffen*. In de omstreken van Roermond zegt men vogelen *taaien* voor *bleffen* en de vogelvanger heet *taaiert*.

BLEI of **BLEISEL**, blauwsel (Limb.).

BLEIK, m. gebruikt voor bleekerij of blikerij. *Bleik*, *bleiken* is zoo goed als *blijk*, *blijken*, en *brei* als *brij*.

BLEKAARD, m. zoo noemt men rond Brugge eenen witachtigen kleigrond, tot den landbouw weinig geschikt. Het woord is samengesteld uit *blek*, d. i. *bleek*, wit, en *aarde*, v. of liever *aard*, *aart*, m. in den oorsprong wel hetzelfde woord, doch met eene bepaalder beteekenis. Dit *aart* komt in vele namen van plaatsen voor als in : Oudenaarde, Schoonaarde, Hoegaarde, Dullaart, Dollaart, Mellaart, Hauwaart, Lecuwaarde, enz. Z. *aart* bz. 5.

BLEKEN (met zware *e*), *blaren*, *blaten*, *bleten*, waarvan het eene verbasterde uitspraak zal zijn (Limb.).

BLEKKEN, de tong uitsteken gelijk de kwade jongens doen : *ziet, hoe hij blekt achter onzen rug* (Vl.).

BLEKKEN, het hout de schors afdoen : *een eiken bosch blekken* (Br. Antw. st. en pr. ook in N. Br. — Z. Hocuffl). Kil. *blecken*, *decorticare*, *corticem detrahere*, ontschorsen. Wellicht is 't verwant met *bleeken*, wit maken. Van hier *blekker*, die blekt; *blektijd*, de tijd dat men de eikenheesters blekt, te weten, als zij beginnen te bladeren; *blektijzer*, ijzer waarmede men blekt; *blekbosch*, *blekhout*, *blekschors*, enz.

BLEKKEN, voor blikken, blikkeren, blinken, *fulgere, coruscare*.

Als men 't nieu licht sach blecken,
Sach men ons heerlich wecken, enz.
(*Oude vl. liederen*, blz. 419.)

Z. blikworm.

BLEKWORM, m. in 't fr. *ver luisant* (Westvl.), bleeke, blanke of witte worm, of liever is *blek* eene verminkte uitspraak van *blink* en dus zou 't een *blinkworm* zijn, wat juist met het fr. overeenstemt. Z. blekken en blikworm.

BLESSCHEN (van belesschen samen getrokken als *bouwen* van beouwen), hetzelfde als lesschen en blusschen: *den dorst blesschen*.

BLETSEN, o. w. scherp blaffen, in Br. *keffen*, alzoo voornamelijk de jonge honden doen: *dat hondje kan toch bletsen!* (Limb.)

BLEU. Z. bleu.

BLEUNTJE komt voor in de spreekwijze: *iemand een bleuntje stellen* en bet. iets doen wat eenander niet kan (Westvl.).

BLIEK, v. in Westvl. de naam van een visch, in Br. *witvisch*, *jeuf*, *geuf*, elders *blei* genoemd. Bij Kil. *blick*, ger. sax. sicamb. i. *bleye*, *blye*, *alburnus*. Bilderdijk geeft *bleik* te recht als m. op en zegt: *zoo ik het wel voor heb is het de alburnus der Ouden*, in 't engl. *the bleak*. Z. *auvel* bz. 22.

BLIES, v. vlies, in de Kempen bijna uitsluitelijk gezegd van peulvruchten, als erwten, boonen. Vandaar blies-erwten, erwten die men, als ze jong zijn, met dop en al eet, behalve dat men er de blies aftrekt, en dit aftrekken der bliezen noemt men *bliezen*, elders *vliezen*, in Br. ook *vezen* en *pezen*. De blieserwten worden te Leuv. *sluimerwten* genoemd, in tegenstelling van *peulervwten*, erwten die zonder peulen geëten worden.

BLIEZEN. Z. blies.

BLIJDZAAM, bijv. blijde (Westvl. G. Gez.).

BLIKKEN, o. w. blikoogen, stoutweg aanstaren (Brugge), in Br. *sterlings bezien*.

BLIKSEM, m. pasteigebak dat eenigszins de vorm van de bliksemschicht heeft (Leuv.).

BLIKWORM, m. Z. blikworm. Blek, blik verkort van *bleik* of *bleek* bijv. dat wit, witachtig beteekent; dus is een *blikworm* zoo veel als een *witte worm*. Doch *blik* zou eer de wortel van blikken, blikkeren, blinken kunnen zijn en dan zou 't liever een glinsterende of blinkende worm zijn, wat het ook in 't fr. *ver luisant* is.

BLINDDOEK, m. doek dien men iemand voor de oogen bindt, opdat hij niet zou zien. *Om blindeman te spelen, doet men eenen blinddoek aan*. Van hier het b. w. *blinddoeken*: *ik zal u blinddoeken*. Z. *blindhokken*, in Weil. alwaar Van Hasselt meent dat *blinddoeken* verkeerdelijk voor blindhokken gebruikt wordt. De Belgen denken, in tegendeel, dat *blinddoeken* veel beter is.

BLINDDOEKEN, b. w. overal in België geb. voor blindhokken. Z. blinddoek.

BLINDEISLAAN, in Westvl. verblind of geblinddoekt het ei slaan: *hij staat blindei*, d. i. hij slaat er naar, gelijk een blinde naar het ei.

BLINDEKATTEMAAI of BLINDEMAAI, (Br.), *blindmaaiken spelen* (Antw.), elders blindmanneken spelen, in 't fr. *colin-maillard*.

BLINDERSCH, bijv. wanneer een kind iets misdaan heeft, roept de moeder, (in Westvl.) uit: *wat blindersche jongen!* Zou de beteekenis in *blind* (onervaren) niet te zoeken zijn? *Blinders* is ook een uitroepingsteeken.

BLINDLAPPEN, b. w. in Vl. en elders een lap voor de oogen binden van een paard, dat in den rosmolen moet gaan. Het bet. dus hetzelfde als binden, blinddoeken.

BLINK, m. glaus, glinster, het blinken

van iets (Br.), iets op den blink zetten (Limb.), b. v. *den huisraad op den blink zetten*, d. i. ten toon stellen. *Blink* is ook eene zwartestof, dienstig om schoenen, laarzen te *blinken*. Z. dit laatste. De blinkstof heet in Limb. *wiks* (m.) en vandaar het w. *wiksen*: de schoenen *wiksen*.

BLINKEN, b. w. doen blinken, met blinkstof doen glanzen: *Marjan, hebt gij mijne schoenen al geblenken?* (Br.) Z. blink.

BLOEDIG, bijw. in de gemeenzame spraak (Br.) gebr. voor: zeer, terdege: *bloedig arm*.

BLOEDING, mv. *bloedingen*, m. in Westvl. gebr. voor hetgeen men in Br. *bloedpensen* noemt. Z. bloeling.

BLOEDKAROS: kinderen die 's avonds te laat op de straat loopen, worden *meelgevoerd met de bloedkaros*, waar men hunne teenen afsnijdt en ze laat doodbloeden (Antw. st., Br.).

BLOEDLAKENS, mv. bloedzuigers, echelelen; *laecke* is bij Kil. en nu nog een vlaundersch woord dat *echel* bet.

BLOELING, m. voor *bloedeling*, beuling (Vl.), worst, pens, fr. *boudins*, in Br. *bloedpens*, omdat die worsten van varkensbloed, gemengd met andere stoffen, gemaakt zijn.

BLOEMEN of **BLOMMEN**, o. w. (Oostvl.), hetzelfde bijna als *meten*, blom geven: *die aardappels bloemen schoon*, d. i. vallen in stukjes of klein tot bloem vaneen.

BLOEMPELDER, m. in Westvl. een meelen bloemverkooper, in Leuv. *droogemaalder* genoemd. Het woord is samengesteld van *bloem* en *pelder*, dat ons eene samentrekking schijnt van *pegeler* of *peilder*. *Peghelen*, *peylen* beteekenden bij Kil. *metiri*, *mensurare*, d. i. meten, afmeten, nameten.

BLOE(D)SUPER, m. (Brugge), bloedzuiper, soort van vledermuis, fr. *vampire*; overdr. *bloedzuiper eens volks*, d. i. een bloeddorstig mensch.

BLOK, o. is thans nog in Br. en de Kemp. even als bij Kil. een met heggen, bagen, grachten, enz. omsloten akker. Licht is 't eene verkorting van beluik of beloken (gesloten, omringd) veld. Het blok is doorgaans dicht bij de woning gelegen. *Waarom loopen uwe kiekens altijd op ons blok, houd ze op uwen bijvang* (Geel). Een blok leggen beteekent in Vl. eenen hol te kort spelen.

BLOKKEN, m. mv. ook *holblokken*, *holleblokken*, fr. *sabots*, Leuv. Br. *holle* of *holsblokken*; Diest *kloenken*; Thienen *kloempen*; Lier en Tessenderloo *kloonen* of *klonen*; Eccloo *kloeffers* en *kloppers*; Limb. *klompen*; Kil. *blockhout*, Bruxell. i. *hol-block*, *klompe*, *catopodium*. Vele dezer uitdrukkingen schijnen klanknabootsend te zijn; aldus: *klonen*, *kleunen*, *tundere*, *tuditare*, Kil.

BLOKMUSCH, v. groote dikke musch, gewis in Westvl. aldus genoemd, omdat die vogel zoo dom is als een blok, en dan zou het onze Brabandsche *rietmusch*, *passer arundinacius* zijn.

BLOKSLEPER, **BLOKSLIEPER**, **BLOKSLIJPER**, m. werkmanswoord in Br., Antw. en Haspeng. gebruikt voor: fletser, vleier, iemand die, ook wel mouwvager, mouwstrijker genoemd, zich geslepen houdt, als een slieper zich gedraagt, hard werkt, als de meester hem ziet. *Die bloksteper wordt géerne van zijnen baas gezien, maar hij moest hem eens heimelijk afspieden*.

BLOKSLIEPER, **BLOKSLIJPER**. Z. bloksteper.

BLOKSOMME, v. hoofdsom, het bedrag der geheele som (Brug.).

BLOKVUUR, o. is in Oostvl. zoo veel als een warm vuur of zulk een vuur, bij hetwelk men goed kan blokken.

De felle vorst kan my de studie niet doen staken:

'k Doe in myn kabinet een dobbel blok-
vuer maken.
(*Lofspreek der Polders*, bl. 20.)

BLONK, bijv. stomp, plomp, bot, wat
niet scherp is : *het mes is blonk* (Kort.
Snell.). In Br. en Limb. *het mes, de
seisen, de scheer is bot*.

BLOOT. Z. bezet.

BLOOT, dit bijv. komt in vele spreekwij-
zen voor als b. v. *op een bloote vallen*
(Westvl.), d. i. iemand niet te huis
vinden, in zijne afwachting, meening,
poging bedrogen zijn. In Br. zegt men
voor dit laatste : *zijne handen leggen
op eenen blooten of ijdel nest*. *Op
het bloote zitten*, niets hebben, arm
zijn. Weil. zegt dat *blot* in 't oud
friesche arm beteekende. Deze betee-
kenis vinden wij eenigszins in het
werkw. *blootdeelen*.

BLOOTDEELEN, v. wederk. w. alles weg-
geven : *ik heb mij zelven blootgedeeld*,
d. i. ik heb alles uitgedeeld, zoodanig
dat ik bloot ben en niets meer heb.
In Limb. en vele plaatsen van Br.
dooddeelen.

BLOOTE, o. 't bijv. naamw. *bloot* zelfstan-
digerwijs gebruikt, de plaatselijke
naam der vlakke streek, aan de rivier
de Yzer gelegen, waar geen houtgewas
staat. Veurnambacht verdeelt men
op zekere wijs in tweeën : *Veurn-
ambachts houlland* en *Het Bloote*.
Even gelijk, in oude tijden, de be-
woners van de *Moeren*, *Moerings*,
Moerins, *Morins* genoemd werden,
zoo hebben de bewoners van het
Bloote den naam van *Blootings*, *Bloo-
tins*, *Blotins* gekregen. Als eenige
schrijvers over de opkomst van deze
beruchte partij der XIIe eeuw zoo veel
gissingen hebben gemaakt, het was
gewis uit oorzaak dat zij *het Bloote*
niet kenden (P.-A. Bossaert). In Br.
is dit *rode*, fr. *sart*.

BLOOTSBOLLIG, bijv. bloot van hol
(hoofd), bloothoofdig, kaal. *Bloots-
bollig ergens toe komen*, d. i. onver-

wachts ergens toe komen (Westvl.).
BLOTSAARD, m. roofvogel, kleine klam-
per (Limb.), *buizaard*, fr. *busard*, l.
buteo.

BLOTTEN, AFBLOTTEN, afschelferen,
afpellen : *de muur blot af* wil zeggen
dat de kalk schelfert. *Zijn gezicht
blot*, pelt af. Te Kortrijk, *ploten*,
plotten. Snell¹ (Br. Antw.). Kil. *plo-
ten*, fland. *membranam sive corium
exuere, remittere cutim sua sponte,
relinquere corticem*.

BLUIKEN (Antw.), BLUIKERS (Hagel.),
wat de vensters beluikt of sluit,
vensterluik : *aan deze vensters zijn
geen bluiikers*. Z. blaadje.

BLUSCHKOOL, m. gewoonlijk in 't mv.
gebruikt, gebluschte kolen, ook
boschkolen, in de Kemp. *krikken*
genaamd (Br.).

BLUSSCHER, m. een bluschpot (Westvl.).

BLUTS, bijv. bloot (rond Brugge) : *de
vogelkens waren nog bluts en de knaap
heeft ze al uitgehaald*. *Een oude
mensch wordt bluts* (kaal).

BO, m. BOKEN, o. klein boterham in de
kindertaal (Br. Antw.), in Limb. soms
bouken.

BOBBEL. Z. het volgende.

BOBBELTJE, verkleinw. van bobbel
(flesch), in Limb. een kogelvor-
mig jeneverfleschje, dat men op zak
draagt, en dat, om het niet te breken,
met een teenen korfje omgeven is.
Men zegt ook *bobbet*.

BOBBER, mondstuk eener clarinet (Kl.
Br.), Kil. *bobbet*, *bobbert*, *juncus*,
levis, een licht riet.

BOCHEL. Z. hoefel.

BOCHELEN, BOGCHELEN, BOECHELEN,
BUCHELEN, o. w. naarstig arbe-
den, *niti, conari sub onere*, wordt in
Kl. Br. en wel te Willebroek gebruikt
in den zin van : 1° derwijze bezig
zijn, dat er gevaar is van iets te bre-
ken, b. v. *ge zult zoo lang aan de
glazen bochelen totdat ze in stukken
liggen* (Z. bachten). — 2° fel en aan-

houdend hoesten, en geweld doen om de fluimen kwijt te geraken (Z. rochelen). In Vl. en omstreeks St-Truiden: *hij hochelt den geheelen dag*, vanhier *bochelaar*; misschien is het wortelwoord: *bochet*, of *boeckel*, *buchel*, *bult*, *bukken*, omdat een bochelaar als gebogen is, terwijl hij hoest. Of zou het geen klanknabootsend woord zijn? Men zegt ook *hassen* voor bochelen.

BOCHT, plaats tegen een varkenskot om er de zeugen te laten in wroeten. Bij Kil. *bocht* of *bucht*, d. i. eene met staketsels of anderszins omsloten plaats (in 't N. der pr. Antw.).

BODDELEN ook BEUDELEN, o. w. is te St-Truiden en elders een dof gerucht maken, met stoelen, blokken of andere zware voorwerpen te herstooten of te onderrammelen, vooral boven iemands hoofd op houten vloer of zolderingen: *wat zit gij daar op den zolder te boddelen?* — *Hoddelen* en *boddelen* (andere zeggen *hodderen*, maar dat is eerder *hutselen*, *onthutselen*) gaan dikwijls samen. Het is verwant met *buitelen*. Z. dit bij Weiland. *Hobberen* met twee *bb* heeft iets van de beteekenis van 't eerste, maar is toch een ander woord. Aldus *Bormans*, in de *School- en Letterbode*, 1^e deel, bl. 107, aantekening. Het beteekent nog: ergens tegen loopen: *zij boddelt tegen een steen*. Vanhier *afboddelen*, *uitboddelen*, met gerucht ergens afvallen of uitgestooten worden. Ook *boddelaar*, *geboddel*, *boddelkar*. Z. bij Kil. *bor-telen*, *agitari*, *tumultuare*.

BODDELKAR of BODDERKAR, is te St-Truiden eene soort van kar, in Br. *storkar*, in Vl. *valkar* genoemd, dienende om steengruis enz. te vervoeren. Z. *boddelen*. Men heeft in sommige gewesten den *bolderwagen*, een zwaren vrachtwagen.

BODDEMAN, BOEMAN, m. is in Limb. de

naam van een ingebeeld wezen, waar men de kinderen mee bang maakt: *pas op! de boddeman krijgt u*. *Boddeman* is samengesteld uit *bodde*, d. i. rugkorf, hot, bij Kil. ook *botte*, *butte*, *hotte*, engl. *butte*, en *man*. Zoo hebben wij zelf in onze jeugd hooren gewagen van *botterossen* (*bot- of holdragers*) die de kinders brengen of de stoute mee dragen in hun botte. *Boeman*, bij Kil. *boesman*, *fris*, hetzelfde als *bietebauw*. Is het geene samentrekking van *bodde* en *man*, dan kan gewis het 1^e lid wel *boe(n)*, zwart (Z. *boenen*) of liever *boe(s)*, boos zijn. *Boeman* zou derhalve zoo veel zijn als hetgene men in Br. *zwertmanneken*, *mantje pek* of *heinke pek* noemt. Z. *droeze-man*.

BODDEREN, o. w. hetzelfde als *boddelen*, gerucht maken: *wat boddert gij op 't zolder?* Vanhier *gebodder*, *bodderaar*, *bodderkar*, enz. Dit woord is verwant met *bolderen* of *bulderen*, met *verandering* der *l* in *d*.

BODE, m. bet. van oudsher in Br. en Limb. dienstbode: *in dat pachthof twisten de boois gedurig, sints de dood van den meester*. In Limb. bet. *bode* (*bo*, *booi*) nog veldwachter, in Br. soms nog *dienaar* geheeten.

BOEBELKEN. Z. *bobbeltje*.

BOECHT, m. of o. snaak, boerter: vanhier *boechterij*, *boerterij*, *snakerij* (Leuv. en elders).

BOEF, m. (oe kort uitgespr.) wordt in Br. gehoord in de spreekwijs: *iets op den boef*, of *op den wilden boef doen*, d. i. iets onbezonnen, zonder acht te geven, zonder overleg doen. *Boef* is licht hetzelfde als *bof*, dat slag of het geluid van eenen slag beteekent. *Iets op den boef doen* zou dan zooveel zijn als te werk gaan als of men er in 't wilde naar sloeg. Of zou 't misschien hetzelfde woord zijn als *boef* dat gult en jongeling, engl. *boy* beteekent? In dit geval zou *iets op den*

boefdoen zooveel zijn als iets guitachtig of wild en onbezonnen, als een knaap, verrichten. Z. *hof*, *hoffen* en *bots*.

BOEFEN of BOEFFEN. Z. *hoffen*.

BOEFEL, m. heef of deesem, die na het gebak wordt weggezet voor het naastkomend baksel. Men heet het ook *bochel* en beter, dewijl dit ding zoo wat de gedaante van eenen bochel heeft.

BOEGHOUT, o. eene soort van wel (Z. *wel*) die men voor aan den *boeg* eens schips hangt om dien te bevrijden (Willebroek).

BOEIEN, OPBOEIEN werd ons door een vlamming opgegeven in den zin van : opschikken, oppoetsen (bij Kil. opboetsen) en vleien, en door een anderen in dien van : beiden.

BOEIZEN, o. w. touteren (Willebroek). Z. *bijzen*. *Boeizen* wordt ook voor *boesen* (kloppen) gezegd.

BOEIZZE, v. gril, kuur, lulm, lui: *hij heeft daar ineens eene boeizze gekregen en niet meer willen werken*. Men zegt ook *vlaag*, *goezze* of *geut* (omstr. Brussel en Leuven).

BOEKTAND, BAKTAND (omstr. Brussel).

BOEK- of BOOKVINK, v. is de naam dien men in Limb. geeft aan de gewone vink, in de Kemp. *botvink*, in Br. soms *boek-* of *bogaardvink* geheeten.

BOEKWEITZEIL, o. breed lijnwaden zeil, in Br. *dorschkleed* genoemd, waarop hockweit of ander graan des zomers te velde wordt uitgedorschen (Vl.).

BOEL. *Iemand den boel opschuppen*, is zoo veel als iemand de les opzeggen, hem eens goed de waarheid zeggen (Limb.).

BOEMAN. Z. *boddeman*.

BOENEN, b. w. oud vlaandersch woord dat in onuitwischbare vlekken maken beteekent. Bij Kil. *inquinare colore aut maculis*. Van hier *boensel* (Westvl.). Z. verder dit woord in de Woordenboeken.

BOENSEL, o. stof, waarmee men boent (glad en glanzig maakt), verder, rond Kortrijk, een onuitwischbare plek in lijnwaad, kleederen, enz. Kil. *macula, inquinamenta*.

BOER, m. heeft in sommige saamgestelde woorden de beteekenis van : meester, verzorger, als in *drafboer*, *moutboer*, *kelderboer*, *zolderboer*, dat zijn te Leuv. meesterwerklieden, die met de zorg van den draf, het mout, den kelder of zolder gelast zijn; *koeiboer*, *ossenboer*, *ezelsboer*, een boer die zulke dieren houdt. Dikwerf komt boer voor als 1ste lid van een saamgesteld woord, als in *boerenheer*, d. i. in Vl. en Br. een rijke boer, die als een heer gekleed gaat. *Boerenmensch*, in België voor een landsman gebruikt. *Boerenstreeper*, een kerel die de eenvoudige buitenlieden te veel doet betalen : ook een deurwaarder. *Boer* staat ook nog aan 't hoofd einiger werkwoorden, als *boerjagen*, *boerspelen*. *Den boer opgaan* of *op den boer gaan*, bet. in de Kemp. hij de boeren gaan bedelen, of, gezondheidshalve, naarden buitengaan. *Den boer spelen*, boersch, plomp, als een dronkaard te werk gaan. *Den boer scheren* is : 1° stout zijn (Vl.), in Br. zegt men : *van zijnen neus maken*; 2° een kaartspel, in 't land van Aalst, dat men in Br. *schup den boer* of *schuppenboer* noemt.

BOEREN, o. w. plomp als een boer te werk gaan, gerucht, geschreeuw, gedruis maken. In Br. zegt men ook in dezen zin *tamboeren* of *den boer spelen*, *op zijnen poot spelen*. — *Boeren* is ook een kaartspel, in Vl. *boerspelen* en in Limb. *boerjagen* geheeten. Z. boer en boerscheren.

BOERENLEUTE, v. zoo noemt men in Oostvl. iets wat een boer schoon en kostelijk vindt, maar dat volgens de kunst niets beteekent. *Leute*, mischien *lote*, *lot*, dat oulings cijns, bij

Kil. *tributum, census, obventio fundi censualis*, fr. *lot*, beduidde.

BOERJAGEN, w. zeker kaartspel (Limb.). Z. boeren.

BOERKE of BOERKEN, o. een klein tarwen brood (Gent); verders komt het voor in de spreuk: *het is een boerke in 't water*, in het *whistspel* gezegd, wanneer iemand, die de *misserie* speelt, eraan is.

BOERKOOS (de klemtoon op de laatste lettergreep), een landman in de voorsteden van Brussel, die zich alleenlijk met het aankweken van moeskruiden ophoudt. Vóór de Fransche Omwenteling, die alle neringgenootschappen afschafte, maakten de *boerkoozen* ook eene gilde uit. Een zerk, op het kerkhof te Schaarbeek, draagt het volgende opschrift: *Hier ligt begraven den eersamen Marcus Vandervinnen, in syn leven pachter kerckmeester, oudt deken van het boirkoisambacht, die sterft den 26 meert 1717*. In 't fr. *marâcher*, een *boerkooshof*, fr. *marais*. Te Leuv. worden zulke lieden *hoveniers* en degenen, die eigenlijk geene hoveniers zijn, maar toch met moeskruiden op de markt te koop zitten, *voórkoopersen* genoemd.

BOERPASOP, kinderspel dat met steenen gespeeld wordt (Leuv.).

BOERSPELEN, w. kinderspel, bestaande in den steen desgenen, die *boer* is, met steenen af te werpen. *Iemand boer spelen*, is iemand in het spel doen verliezen (Westvl. en elders).

BOERZELAAN, korte kiel (bourgeron): *hij schoot zijn boerzelaantje aan en ging naar zijn werk* (Lier en Mechelen); te Antw. *schobbejak*, te Leuv. *bazeloën*; in Vl. *barzeloën* of *bazeron*, in Limb. *bazeroentje*. In de Woordenboeken beteekent *boezel*, *boezelaar* het kleedingstuk dat men in Br. *voorschoot*, fr. *tablier*, noemt.

BOESCH, v. verbasterde uitspraak van

bussel, in Limb. eene uitgedorschen garf. Door *boesch* verstaat men te Maastricht ook eene oude koperen munt van Aken. Vanhier: *hij heeft geene boesch op lesch*, hij heeft niets. In Br. en Antw. zegt men: *hij deugt geen boesch*, voor: hij deugt in 't geheel niet.

BOESEN of BOSSEN, o. w. klanknabootsend woord, kloppen; bij Kil. beteekent het: hard kloppen, *impetueose pulsare*: *wie boest daar?* Het is hetzelfde woord als *bossen*, *botsen*, *butsen*, welke ook kloppen, opkloppen, stooten, hard ergens tegenslaan beteekenen. Vandaar *bots*, *buts*, en van boesen *geboes*, *boeshamer*.

BOESEVOL, bijv. en bijw. verbasterde uitspraak van *boordsvol*, bij Kil. *boordvol*, bij Weil. *boordevol*: *ik kreeg eene mand boesevol appels* (Br.).

BOETJE, balletje van kurk, overtrokken met leder, versierd met pluimkens, waarmee de meisjes spelen (Kortrijk).

BOETSEN of BOTSSEN, b. w. botsen, butsen of blutsen, stooten: *mijn broeder bracht mij een zak peren, maar de helft waren gehoelst*. Dit botsen, boetsen schijnt ons in den oorsprong verwant met *boken*, *beuken*, *boffen*, *boksen*, *boesen*.

BOEVER, m. koeiwachter, ook *peerdenboever* (Kortrijk, Snellaert). In Br. zegt men: *peerdenknecht*, *koeiwachter* of *koeihoeder*, *verkenshoeder*, in Limb. *koeheerd*. *Heerd*, in den *Teuthonista*, *herdde*, d. i. wachter van allerlei vee als koeien, paarden, ossen, varkens, schapen. Vanhier *herden*, eene kudde hoeden, *pascere pecus*, zegt Kil. en van dit: *herder*, *schaapherder*, in den *Teuthonista*, *scheper*, even als nog heden in Zuid-Nederland.

BOEZELLEN, BEUZELLEN, o. w. dat rond Leuv. soms gezegd wordt voor: onachtzaam schieten, derwijze dat men

geen acht geeft op het geschoten tal : *let op, ge hoezelt gelijk*. Te Werchter beteekent het : met de marbels naar den put schieten.

BOF, m. een mondvul eten, of, zoo veel men ineens in den mond steekt : *geef mij een bofken brood*. Bof, bij Kil. ook *boffe*, *pof*, *bucca*, kaak, wang, staat in 't verband met *baf*, *baffen* (z. blz. 26), vanwaar de spreekwijze : *voor den baf zijn*. *Bof* is eigenlijk het geluid van den slag; vandaar bet. *boffen* ook slaan. 't Is nog gebruikt voor *pof*; vanwaar *possen*, d. i. stoffen (pochen). Z. *boffen*.

BOFFEN, **BOEFFEN**, o. w. slaan, bet. in 't land van Waas en elders, *poffen*, *stoffen*, *pochen*, iemand sterk prijzen en verheffen. Vandaar *boffer*, grootspreker en *bofferij*, gestof, geprijs. Kil. *boffen*, *inflare buccas*, *jactare*, fr. *blaguer*. Men zegt in Br. *iemand overboffen* of *opboffen*, te veel laten eten, maar dit is dan voor : *overbaffen*, *opbaffen*, want *opboffen* wordt soms in Br. voor *oppoffen*, d. i. slaan, gebruikt.

BOGAARDVINK, v. de gewone vink van Nederland, hier en ginds alzo genoemd, omdat ze bij de huizen in de *boomgaarden* nestelt. Hier zullen wij aanmerken dat men bijna overal in 't Zuiden *bogaard* of *boogaard* zegt voor *boomgaard*. In N. Br. *bogert* evenals *wijgert* voor *wijngaard*. In Limb. *bongert* en *wingert*, welk laatste men zelfs bij schrijvers aantreft.

BOGE, **BOOG**, omstr. Brugge v. in alle beteekenissen, in Br. en N.-Ned. m. doch, volgens *Bilderdijk*, ook v. als *præteritum* van *buigen*.

BOK, m. in Limb. ram, geitenbok. *Eenen bok schieten* wordt zoowel in Limb. als in het Noorden gehoord en beteekent zooveel als : niet slaan, van de hand gewezen worden, enz. *Die kerel heeft eenen bok geschoten!* Iemand bij den bok leiden is :

iemand bedriegen (Ophasselt).

BOK wordt hier en daar in Limb. gebruikt voor : een hout met drie pooten, dat men onder de kar zet om ze te onderschragen. Van deze beteekenis, namelijk die van *steun*, komt waarschijnlijk de uitdrukking : *eenen bok zeilen*; als een jongen op eenen boom wil klimmen, zegt hij tot zijn makker : *zet mij een bok*, dit wil zeggen dat deze recht op aan den boom moet staan en de handen ineensluiten, waarop de andere met zijne voeten stapt en alzo een steun heeft om gemakkelijk den boom te kunnen beklimmen. Bij Kil. *bock over haghe spelen*; *bocken spelen*, *bocken setten*, *bochoren spelen*, *micare digitis*.

BOK, m. In 't Hagel. is een *bok* *noten* een tros of bondel *noten*. In Westvl. is dat *bonk* of *bonke*. *Bok* beteekent in Limb. twee naaststaande *noten* : *daar staat een bok*. Men zegt nog : *een bok van twee*, *van drie*, enz. ook *tweede bok*, *derde bok*, enz. Doch als een aantal *noten* bijeen staan, zoodat die eenen tros vormen, zegt men *trommel*, welk woord nooit voor twee *noten* gebruikt wordt. In dezen zin (*trommel*) zou het westvlaamsche *bonk* in Limb. en elders zeer goed verstaan worden, want *bonk* beteekent menigte, groote massa. *Bok* of *bokske werpen* is een kinderspel. De kinderen zetten drie *noten* naasten, waarop eene vierde geplaatst wordt, en werpen op zekeren afstand; hij, die de bovenste afwerpt, heeft gewonnen (Limb.).

BOKEN, o. boterhamken (Br. Belg. Limb.).

BOKEN, **BEUKEN**, b. w. *het vlas boken*, met den boekhamer de vlaspijlen plat kloppen. *Garen boken*, het garen zacht kloppen. *De noten van den boom boken*, d. i. ze met den *boker* (lange stok) afslaan of stooten. *Bok*, *boke*, is eigenlijk stoot, en *boken* stooten. Een *bok* is derhalve eigenlijk een

stooledier of een dier dat met de horens stoot. Zoodat *bok* vroeger eene wijdere beteekenis had dan nu. *Boken* of *bokken* wordt soms ook onz. gebruikt: *als de schapen moeilijk zijn, bokken zij tegen een.*

BOKER, m. Z. boken.

BOKKEN. Z. bakken.

BOKS, m. stoot met de vuist (Brugge), hetzelfde als het engl. *box*. Z. bok, boken of bokken, bots, botsen.

BOKS, v. is in Limb. 1° het onderste gedeelte van een afgekapt boom, waarvoor men op andere plaatsen dier landstreek ook *vot* (Z. dit woord) en in Br. *aarsgat* zegt; 2° *bokse* of broek, en vandaar de saamgestelde *boksehelp*, broekgalg, *boksetesch*, broekzak, *bokseboom*, broeksbodem, het onderste gedeelte eener broek op hetwelk men zit.

BOKSEBOOM, BOKSEHELP. Z. boks.

BOKZAK (uitgesproken *boekzak*), m. knapzak, reiszak, zak waarin sommige handwerkers hun gereedschap dragen: mogelijk zoo genoemd omdat zulke zakjes oulings van boksleer gemaakt waren. Men noemt in de lage spreektaal den *buik* ook bokzak: *hij heeft op die feest zijnen boekzakeens goed kunnen vullen* (Br.). Is het misschien hier voor buikzak of bokzak, zak der broek?

BOL, m. dikke kogel; een *kanonsbol* is een kanonskogel (Westvl.). *Bol*, o. heeft in dit zelfde gewest de beteekenis nog: 1° van wol, waarvan men baaien maakt; 2° die van stam of blok eens booms, maar dan is het verkort van *bool* (ronde stronk) dat er ook gebruikt wordt evenals in Br. Z. *bool* en 't volgende.

BOLAARD, BOLLAARD, BOLLERT ook BOLDER, is te Willebroek een klomp of blok, aan de kanten van het schip gevestigd, aan welken men de touwen vastmaakt, wanneer men het wil doen stil houden. Rond Brugge

bet. *bollaard* hetzelfde als *bol*, *bool*, een afgekapte boom of tronk (in Br. *strunk*) waaraan weer nieuwe takken wassen, als wilgen, eiken.

BOLAARS, m. haan of hen zonder staart (Limb.), zoo genoemd om de bolvormige gedaante.

BOLDER. Z. bollaard.

BOLDER, m. bolderwagen, zoo genoemd om zijn gebulder.

BOLDERACHTIG, bijv. rond en dik of (in Br.) bol, opgezwollen van aanzicht: *die vent is maar bolderachtig, ik zie wel dat hij niet gezond is* (Westvl.). In Br. zou men zeggen: *wat ziel er die dronkaard bol uit.*

BOLEM of BOLUS, rood krijt, bolusaarde, fr. *bol*, *bolus* (rond Brussel). In Westvl. is *boles* eene zekere roode verfstof waar de molen- en scheepszeilen mee geverfd worden.

BOLES. Z. bolem.

BOLIJZEN, o. w. zich op de handen omwerpen, zoodat men weer eenige schreden verder recht staat: *hij bolijst goed*. Men zegt ook *katabolijzen* (Land.). Te Antw. *meuleken maken*.

BOLING, gezoute en gedroogde schelvisch (Kl.-Br., Willebroek). Weil. *boling*, bolk, wijting; een zeevisch (*merlan*). Kil. *bolck*, *bolgh*, *asellus piscis*.

BOLKET. Z. bollekeet of bonket.

BOLLAARD. Z. bolaard.

BOLLE, v. in Vl., m. in Br. en in 't N. *Iemands bolle wasschen* is: iemand eenige oorvegen, eene geduchte les geven. In Br. en Limb.: *iemands ooren waschen* is eenige duchtige oorvegen toedienen.

BOLLEBAAN, v. bolbaan, plaats waar men met den bol speelt of ook het spel zelf.

BOLLEBUZE (Iepere), appel met deeg bekleed en in den oven gebakken. Zou dit kindergebak, om zijne vorm en samenstel, niet genoemd zijn naar een verduisterd woord, hetwelk over lang de kleine bom of obus mag heb-

ben aangeduid? Immers deze is inderdaad een hol (kogel) met eene buis (buse).

BOLLEKÉT, een bal van gebakken aarde, ijzer of lood, waar de kinderen mee spelen (omstr. Brussel). Elders zegt men eenvoudig *ket* : met de ketten spelen of enkelijk *ketten*. Z. bonket.

BOLLEN, o. w. hetzelfde als rollen : *het bolde er af*; ook : met den bol spelen : *als wij onze les kennen, gaan wij bollen* (Br.). Vanhier *bolting* of *bolspel*. — *Te kort bollen* is voor iemand in iets moeten onderdoen.

BOLLETROG, m. zoo noemt men in Vl., vooral in 't westen, eene bolle- of beugelbaan, omdat deze uitgehold, diep en gelijk is als een langwerpige trog. Vanhier de spreekwijs : *effen gelijk een bolletrog*, d. i. effen, zeer effen en gelijk. Z. boltra.

BOLSPEL, o. beugelspel, fr. *jeu de boule*. Men zegt zoowel *bolspel* als *kaartspel* (Oostvl.).

BOLSTER, in sommige streken van Br. gebruikt voor hol, opgeblazen, opgezwollen in het gezicht, van ongezondheid of dronkenschap. Bij Kil. en elders, vet, gelijvig, *pinguis corpore*, *bucculentus*, *buccosus*, en bolsterheid, *bucculentia*. Z. holderachtig.

BOLSTEREN, o. w. opzwellen, door stijging opgeengeroopt worden : *de gerezen bladeren bolsteren in het kabbelend beekje* (Br.). Z. bolster, bult, en bij Bild. bulster.

BOLTRA v. bolbaan, beugelbaan. «Tra, behoort, volgens den inzender van *boltra*, tot een woordenstam waarin men ook *tramen* (*brancard*) en *tragel* (trekweg) zal vinden. » 't Is mogelijk, maar, dewijl *bolletrog* en *boltra* twee benamingen deszelfden voorwerps zijn, zoo zou, onzes dunkens, *tra* wel eene verbastering van *trog* kunnen wezen, of, zoo men wil, van *boltrap*, *boltrede*, *boltrok*. Bij Kil. is *trock*, *treck*, *treke*, in 't lat.

delineatio. Z. bolletrog.

BOM, v. *Te veel naar de bom of het bommegat kijken*, is tot den drank genegen, zatlap zijn (Vl. en elders). Een woord in 't *bomgat* zeggen, iemand heimelijk iets toevertrouwen (Antw.).

BOMMEL, v. 1° groote trom : *de dikke trommel*, op de bommel slaan (Antw.); 2° een dik vrouwmensch (Br.).

BOMMELEN, o. w. veel in Limb. in zwang, ergens met eene beweging aanhangen : *hij viel van het dak, maar greep zich aan eene koord en bleef er aan bommelen*.

BOMMELING, v. gebom en gebommel (Oostvl.). Z. dit laatste.

BOMMEN, o. w. luiden : *de klok bomt voor de misse* (Kortrijk).

BOND, m. wordt in Oostvl. alleen van hout gezegd : *een bond hout*, d. i. een bos, bussel, bondel of bundel hout. Vanhier de verkleinw. *bondeken*, *bondelken*, *bundelken*. Bij Kil. komt *bond* en *band* in dezelfde betekenis voor. Z. den uitgang *el*, *elken*.

BONGERT, m. boomgaard. Z. bogaardvink (Limb.).

BONKET, v. groote knikker of bal, dien men bij het bikkel- of pikkelspel op eenen steen op en neêr doet botten (springen); omstr. Brussel : *bollekét*, in Vl. *bolkeét*, Kil. *sphaerula eburnea*.

BONNEER, v. voor, waarin men de aard-appels plant (van borg of baarm?). Vandaar *bonneeren*, o. w. aardappels in de voren leggen (Oostvl.).

BONNING, m. een takkenbos, gewis verkort van bondeling, bij Kil. *bondel* (*sarcina*) van *binden* (Oostvl.).

BONOORE, soort van ploeg om het land te kuischen (Vl.).

BONTEVROUW, dwarrel- of draaiwind (Br.). Z. dolvrouw.

BOOG : *dat geeft mij boog*, is zooveel als verwondert mij (in 't N. der pr. Antw.).

BOOGZAAG, v. bij de schrijnwerkers te Leuv. eene boogvormige zaag.

BOOKEN, z. boken. Vanhier *bookhamer*, houten hamer, waar men mede beukt.

BOOKVINK, v. Z. bockvink.

BOOL, m. in Br. Antw. en de Kemp. boomstronk of blok, gereed om tot berden verzaagd te worden, in Westvl. *trunk*. Z. bol.

BOOL, m. voor ondervest (L. v. Aalst en elders). Misschien van bolkatoen (baalkatoen), omdat de ondervesten enz. daarvan nog al veel gemaakt worden. Vanhier het verkl. w. *boolke*.

BOOM. *Van den hoogen boom af* is eene spreekwijze die, veel in Limb. gebruikt, beteekent: buitenmate, uit alle krachten, verschrikkelijk, enz. Zoo zegt men: *het regent van den hoogen boom af*, d. i. buitenmate, verschrikkelijk: *hij sloeg het paard van den hoogen boom af*, enz.

BOOMEN, den diepen pand des molensteens scherpen. Z. maalkanten (Kempen, Geel).

BOOMEZEL, m. Z. ezel.

BOOMSTILLESTAAN o. w. Zoo stil staan als een boom (Kortrijk).

BOONEBAK, m. licht bij verbastering voor *banebak* (Zie baan, blz. 24). IJssledevoort twee of vier personen en door armkracht van achterlopende mannen voortgestooten (Roermond).

BOONEN, v. mv. In Limb. zoowel als in het Noorden hoort men dit woord in eenige zegwijzen. *De boonen bloeien*, beteekent: de gekkentijd is daar. 't Wordt nog toegepast als iemand slecht redeneert of zotten klap verkoopt. *Hij is in de boonen*, d. i. hij redeneert valsch, hij is van den weg af, hij is zat, enz. *Boonen bij kant blijven*, beteekent te Antw. in de rede blijven, b. v. *schoon gekleed gaan is goed, maar 't moet toch boonen bij kant blijven*.

BOONENKNOOPEN, zeer traag voortgaan: *het gaat voort als boonenknoopen*, d. i. zeer langzaam, bijna niet. Vanhier *boonknooper*, luijaard, trage

werkman. Rond Leuv. zegt men *erwtenteller*: *ons Janneken is nen eerste erwten teller*, te Antw. *gorlentelder*.

BOONPEERS, stok of roede die in den tuin tegen de boonen gestoken wordt om er de ranken op te leiden (Vl.). Bij Kil. *peertse*, fr. *perche*, eng. *perch*, lat. ital. spa. *pertica*. *Venditie te Oostcamp van 40 koopen hoppe-stokken en boonpersen* (*Thouroutsblad*). In Br. zegt men: *hop- en boonstokken*, *boonstaken* en soms *boonstekken*.

BOOR (BAAR), in Haspengauw bij de schrijnwerkers en radenmakers eene plaats waar men het hout bergt (van *borg* of *baarm*?). Z. bordeel en buur.

BOOR, v. nieuwe plank, die in de plaats van eene versletene, in een vaartuig ingeschooten wordt: *men heeft twee booren in dit vaartuig moeten steken* (Kl. Br. Willebroek). Licht is dit hetzelfde als het volgende woord met weglating der *d*. Z. bij Bilderdijk *boor*, *berd*, *bord*. Hier zullen wij aanmerken dat *boor* (tuig om te boren) bij Bild. m., in Br. en Limb. v., in Westvl. even als bij Kil. o. is.

BOORD, o. als *bord* en gewis hetzelfde woord, eene vastgelegde plank in winkels, werkhuizen, kassen, enz. om allerlei goed op te leggen. Vanhier misschien de spreuk: *aan boord leggen*, d. i. overleggen, goed schikken, wel gebruiken; b. v. *mijn buurman moet zijn geld goed aan boord leggen om kunnen toe te komen*. — *Iets buiten boord leggen* beteekent: iets slecht schikken (Westvl.). Z. boor.

BOORLING, o. hetzelfde in Westvl. als in Br. uitboorsel, of 't geen de kloefmakers, schrijnwerkers, enz. met de boor uit het hout booren of boren: want dit werk w. evenals boken, boeken, bolen of booten, smoren of smooeren, enz. wordt met scherp- of zacht lange *o* uitgesproken in Br., Vl. en elders.

BOORLINGSKE, o. een nieuw geboren kind : *men heeft daar een boortingske gevonden* (Iepere).

BOOT, m. bussel vlas, wellicht van het fransche *botte* (bos), in Vl. in zwang gekomen en vandaar in Kl. Br. ja tot zelfs in Limb. wordt het gehoord. In Gelderland en Zutphen wordt een bosje vlas ook *boot* genoemd.

BOOTEN, b. w. een vlaandersch woord, hetzelfde als boken (beuken, kloppen). 1° *Vlas booten* is het vlas op den dorschvloer met den *boothamer* overslaan (*malleo contundere* zegt Kil.) om den bast te breken. 2° De *pik, de zeisen booten* (in Br. *aren*, in Limb. *haren*), d. i. door kloppen scherp maken. 3° Het is ook te Somerghem een spel om met den top centen voort te drijven of te stooten.

BOOTHAMER, m. boek- of beukhamer om het vlas te kloppen (Vl.).

BORBEL. Z. brobbel, brobel, puist.

BORDEEL. Een spaansch *bordeel* is een huis, waarin een groot getal of verscheidene huishoudens wonen en waar wanorde en slordigheid heerscht (Brugge). Vanhier wellicht de west-vlaamsche spreuk : *à la bordel*, bijw. d. i. wanordelijk, slordiglijk : *in dat huis ging het alabordelle* (Kortrijk). *Bordeel*, zegt Bild., diminutivum van 't oude *boerde* (boerschap), van *boer* en dus oudtijds, zoo bij ons als in 't eng. *boeren hut* : sedert, even gelijk *kot*, als een *stecht huis*, en dit ten laatste niet anders dan in eenen onzedelijken zin gebruikt (?).

BORDES, BORDEST, bovenste plank, bord, b. v. boven den keldertrap, toog om iets op te leggen (in veel plaatsen, v. Br.). Z. bardos, blz. 30.

BORGE DE KAT SPELEN : schuilhoekje spelen, fr. *jouer à cache-cache* (Diest); rond Leuven *lonkaart spelen* of *lonken*. Z. *ajonkaart*, bl. 15.

BORK, m. gelubde beer (scherplang) of manneken van het varken. In Br.

en Limb. (Vl.).

BORNEUZIG, bijv. vrolijk, koddig, snaaksch, b. v. *een borneuzig kind* (Westbr.).

BORREN, branden, bij Kil. *bornen*, holl. hetzelfde als *bernen*, branden : *de kachel bort goed. Hij heeft zich deerlijk gebord* (Limb.).

BORREPUT, m. voor born- of bronput, ook *steenput*, omdat het doorgaans een gemetste waterput is (Br.).

BORS. Z. börzen.

BORSEN, BOSSEN, BROSSEN, o. w. niet effen zijn, oneffen hangen, met opzwellling der stof aan de ledematen zitten : *de naaierse heeft mijn kleed mismaakt, het böst overal of het hangt met borsen* (Antw., Br., Vl.).

BORSTBOOM, m. dwarsbalk, die op den grond ligt, voor de *borsten* der koeien, en waarin de staken van den *statreep* steken (Antw., Kemp.).

BORZEN, b. w. ook beurzen, beuzen (met korten eu-klank) wordt gezegd van mismaakte kleederen, die op sommige plaatsen zich uitzetten en de gedaante eener bors vertoonen (Kemp.). Z. börsen.

BOS, BEUS, BES, bijw. beteekent in de Antwerpsche Kempen, bloot : b. v. *hij loopt bös in zijne schoenen. Het kind zat beus in zijn hemd*. Ons dunkens is dit *bös, beus* niets anders dan be(r)s, bers, baars. Nu de *r* valt dikwijls vooral voor de *s* weg in de uitspraak; zoo zegt het volk : *kes, des-schen*, nietkers, derschen (dorschen), enz. En dat de *e* tot een verkorten eu-klank overgaat, is ook niets buitengewoons : zoo hoort men *heuffen, deussen*, enz. voor heffen, de(r)s-schen. Z. baars, blz. 25.

BOS, plaats of ronde waar de kegels staan; vierkant, op welks hoeken de marbers of knickers bij het kinderspel gezet worden. Vanhier *bossen*, o. w. met de knickers of marbels spelen (Oostvl. L. van Waas). *Bos* is

hier 't zelfde woord als *trop, troppet, hoopje, bosje*. Z. bosch bij Bild.

BOSCHKANTER, m. bijzonderlijk in Vl. gezegd van iemand die aan de kanten van eenen bosch woont.

BOSCHKOOL, m. *Boschkolen* zijn in Br. zulke kolen, die in den bosch gebrand worden van hout, dat men maar half verbranden laat en dan met water of aarde besproeit; daarom worden zij ook elders gebluschte of *bluschkolen* geheeten. Kil. *carbones acupni, sylvalici*.

BOSCHSPER, v. eigenlijk de sper die in den bosch groeit en verschillend is van de *mastsperren*, de *zilveren sparren* (Vl.).

BOSCHUIL, m. uil, dommerik, ezel, bottekop (Br.).

BOSSCHEN, b. w. in de Kemp. gebruikt voor het Brabantsche *steunen*, d. i. snoeien, houthakken in een bosch. Het bestaat ook in N. Br. Z. Hoeufft. Bij Kil. vindt men *bosscher*, d. i. snoeijer, *frundator*, en bij Plantijn is *bosschen, hoyw bosschen, couper le bois, caedere sylvas, collucare*.

BOSSEBOOM, m. fr. *bouis*, bij Plantijn *boschboom*; *du buis, buzus*; bij Kil. *busboom* of *busboomhout*, hout waarvan men goede bussen maakt (Iepere).

BOSSELEN, b. w. hetzelfde als in Br. *busselen*, in bussels of bosjes binden (Vl.).

BOSSSEN. Z. bos en boesen.

BOT of **BOTTE**, wijl, poos, een weinig tijds, nu en dan doch niet aanhoudend: *het is bij botten schoon weder* (Vl. en Westbr.). In Br. zegt men ook *bij poozen, met vlagen*, voor: bijtijds, somtijds.

BOT, m. hetzelfde als bots of botse, slag, opsprong, wederkaatsing, bij Kil. *bot, botte, impulsus, ictus; et resultus*, gal. *boulée*. Z. botten (wederkaatsen, -springen).

BOT, DEN BOT SCHUDDEN, iets bezuren, voor iets instaan, het voor de ande-

ren die medeplichtig zijn, betalen: *gij zult voor allegaer den bot schudden* (Antw. st. Br. Leuv. omsir. Brussel). Waarschijnlijk *den korf schudden*. Z. Kil. *botte, butte, bodde, holte*. Ook *botte, butte*, een vat, eene kuip. Men zegt in denzelfden zin: *den bot scheren*, er tegen botten, (eigenlijk er tegen stooten), d. i. het fatsoen, het gelach betalen. *Door den bot bet.* in Limb., de Kemp. en te Antw. over het algemeen, den eenen door den anderen. Te Brussel, Leuven en Antw. zegt men ook: *door den band*.

BOT BIJL, m. (Br.), een man die zijn ambacht niet verstaat, een botterik.

BOTE, v. *boot* of *boote*, d. i. bondel, bussel (Westvl.).

BOTEN. Z. booten.

BOTER, v. (in Westvl. *boeter, butter* uitgesproken). Dit woord komt in verscheidene spreekwijzen in den gemeenzamen spreektrant voor; zie er hier eenige: *boter in de pap doen*, d. i. straffen (St-Nicolaas). *Een hairke in de boter zoeken* is: iets nauw uitpluizen (Leuv.). *Men kan altijd een hairke in de boter vinden* of *die slaan wil, zal altijd een stok vinden*, d. i. als men iets vinden wil om rusie te maken, zal men het altoos vinden (Hagel.). *Zoete boter strijken*, d. i. schoon spreken (Westvl.). *Boter bij den visch*, d. i. gereed geld (Antw. en elders).

BOTERHAM. *Hij ziet gelijk een afgelchte boterham*, hij ziet er zeer deernlijk uit (Eecloo, Somerghem).

BOTERHOND, m. een hond die in den botermolen loopt (Kempen).

BOTERING, v. rammeling: *eene botering krijgen, die van geen stroo is* (Antw. st. Leuv. en elders).

BOTERKUTSER, m. boterkooper of — kra-mer: « *Ge gaat bij den eersten den gereedsten boterkutser, enz.* » Snoeck's alm. 1848, bl. 55. Men zegt ook *boter-*

kuts, gelijk men zegt *werkkuts*, en *eierkuts*, en nog al andere *kutsen* of *kutsers*. Kil. vertaalt *kutsche* door *bigarius, cisiarius*, d. i. karredrijver, wageman, thans voerman.

BOTERMELK, o. dat is uitgeboterd melk of karnemelk (Br., Limb. en elders).

BOTERMIK, v. Boterham van mik of wittebrood (Tongeren).

BOTERMOLEN, m. een boterkern, die met een molen of rad gaat om de boter te verkrijgen (Kemp.).

BOTERPAPIER, o. pondpapier. « Een weinig later begon hij eenen gelijkslachtigen handel in oude boeken bestemd om tot boterpapier te worden verbruikt. » Conscience, *de Omwenteling van 1830*.

BOTERSTAND, v. boterkern (Limb. Kemp.). In Br. ook een *botervat*, d. i. een vat waarin men *botert* of de boter kernt.

BOTERSTOOTEN. Z. 't volgende.

BOTERSTOOTER, m. soort van houten kroes, waarin de menschen die weinig *zaan* hebben boter *stooten* of *boteren*. *Boterstooten* beteekent bij Plantijn het zelfde als *boteren*, *kernen*, en *boterstooter* in Limb. een houten stamper waarmede de menschen, die weinig melk hebben, de boter in de stand verzamelen.

BOTERSTUL, Oostvl. hetzelfde als boterklomp, boterwegge (Limb.). In Br. *boterklont*. Bij Kil. is *stulle, stolle* een stuk, een lap.

BOTERTUBBE, v. in Westvl. een kuipje op drij pikfels, waarin de boter wordt bewerkt. Bij Kil. bet. *tubbe* of *tobbe*, open vat, kuip, engl. *tub*. Dit *tob* bet. in Limb. *emmer* en boterkuipje heet er *botervlootje*.

BOTERVAT, o. boterkern (Br.).

BOTERVRIJVER, m. en *boterwif*, o. in Oostvl. een *vlinder*.

BOTJE. Z. *boutje*.

BOTRES of **BOTTERESSE**, v. vrouw die eene bot of hot draagt, gelijk er te

Luik vele zijn. Bij Kil. *botte, butte, bodde, hotte*, d. i. rughotte, fr. *hotte*, en vanhier 't fr. *hottier, hotteur, hotteuse*. Kil. heeft *bot-dragher. Te Thienen komen vele bottressen uit het Luikerland om boter en eiers op te koopen*. Z. *boddeman*.

BOTS, m. *Iets doen op den bots*, d. i. op goed valle 't uit, en gelijk men ook wel zegt: *op den lukthem*. Bot, lomp, plomp: onvoorzichtig en zonder zorg voor 't goed gelukken, iets doen. Men hoort ook in dezen zin: *iets op den wilden boef of bof doen*. Z. *boef, bof*.

BOTS, bijw. hetzelfde als bij Weil. ook *botselings* of *plotselings*. Die s achter sommige bijwoorden wordt veel in N.-Ned. af — maar in België bij gedaan: *recht: hij liep er bots op*, d. i. recht op. Van bot, d. i. stoot of botten, slaan, stooten. Zoo zegt men: *hij viel slachtings neêr*. — *Bots* wordt nog vervoegd met *loopen*, b. v. *bots loopen*, d. i. met het hoofd ergens tegen, als tegen eenen boom, deur, enz. *loopen*. Een weg *die bots loopt* is: een weg zonder uitgang. En iemand, zulken weg inlopende, *loopt bots*. — *Bots loopen* is in Limb. van der hand gewezen worden, niet slagen.

BOTSELING of **BOTSELINGS**, in Leuv. *plotselings*, bijw. schielijk, ineens, onverwachts. Men zegt soms ook *slachtings*.

BOTSELS, bijw. hetzelfde als bot, bots, *botselings*, waarvan het schijnt verkort te zijn *bb eensklaps* (Oostvl.).

BOTSEN, voorkomende in de spreekwijs: *klinkt het niet, zoo botst het, goed of slecht*; van spreken gebruikelijk: om eene taal te leeren moet men ze spreken, *klinkt het niet, zoo botst het*. Hij spreekt nederduitsch, *klinkt het niet, zoo botst het* (Br., Antw., Hagel.).

BOTSLOOPEN, o. w. Z. *bois*.

BOTTE, bijw. *een tijd lang*, weinige dagen. *Een botte schoon weêr* (Westvl.). In Br. zou men zeggen: 't is een

betje of bekken (tijds) schoon weder.

Z. bot, wijl, poos.

BOTTEL, v. voor bot : *de boomen beginnen al bottelen te werpen* (Limb.).

BOTTELEN, o. w. voor botten (Limb.).

BOTTELINGS, bijw. eensklaps, onverwachts, schielijk (Antw.). Z. bot.

BOTTEN, 't mv. van bot, fr. *bouton*, of het werkw. botten, fr. *bourgeonner* : fig. *hij is in zijn botten*, zegt men in Westvl. om te beduiden dat iemand soms moeilijk van omgang is, eene streep of vlaag weg heeft. In Br. zegt men van iemand, die half zot is : *'t is in het uitbotten van het loof*.

BOTTEN, o. w. springen, heropspringen, fr. *rebondir* : *de kaatsbal botte mij over het hoofd*. — Ook als zelfst. nw. *'k heb den bal bij den eersten bot opgekaats* (Antw. st. en pr.). Kil. *bot-ten*, i. *stooten*, samenst. *opbotten*, *ombotten*, *wegbotten*, *terugbotten*, *afbotten*.

BOTTEN beteekent in Limb. aan de buurtwegen werken of *karweien* op bevel van het gemeentebestuur. Vandaar *botter*, een die zulk werk verricht; *botkar*, de kar, waarmede *kiezel* of steengruis gehaald wordt, en *botberg* of *botkuil*, de plaats, waar de *kiezel* of steengruis gehaald wordt. *Botten* is waarschijnlijk verwant met *batten* (Z. dit woord) of met *boeten* dat bij Kil. herstellen, vermaken beteekent. In Limb. hoort men ook *dienen* in dezelfde beteekenis als *botten*; vandaar misschien *diener* of *dienaar*, in Br. de *dorpsveldwachter*, die ten dienste staat van het gemeentebestuur. Z. *buttelen*.

BOTTER, m. broedvink (Vl.). Z. blz. 79.

BOTTEREN, o. w. het voortdurend van botten, d. i. springen, loopen, draven, b. v. *hij bottert over 't veld* (Kemp.). Licht is dit *botteren* verwant met *bodderen*, *boddelen*, waarin, even als in *botteren*, de beteekenis ligt opgesloten van : stooten en schokken, door

heen en weér te wiegen gebolderd worden.

BOTTERES. Z. *botres*.

BOTTERIK, m. Omstreeks Brussel en in Kl. Br. is *botterik* een schutpaal : *hij is op den botterik gevaren*.

BOTVERLOREN, uitdrukking van vele Brabanders, onberaamd, zonder vooruitzicht, in het wild : *hij gaat, hij loopt, hij werkt botverloren*. Bij Weil. heeft *bot* ook de beteekenis van *heel en al*. In Westvl. gebruikt men het soms voor : moeilijk, b. v. *dat is bot om doen*.

BOTVINK, v. Z. *boekvink*.

BOU, BOUD, BOUW, bijv. stout, onverschrokken, bij Plantijn *hardi, délibéré, audax, audens, temerarius*; bij Kil. *confidens*. *Bou zijn* is stoutmoedig zijn.

BOUDE. Z. *bou*.

BOURGONJE LATEN WAAIEN, zich eene zaak niet aantrekken (Westvl.).

BOUT, m. in de Kemp. kantblokjes : *iets met kanten en bouten vertellen*, beteekent in Westvl. in het lang en het breed, zonder iets achter te laten. *Bout recht*, geheel recht : *hij gaat bout recht*. In Br. zegt men *baat recht*; *baat op de teën*. Z. *bout* bij Bilderdijk dat daar *staf, staaft* beteekent, wortel van *bouten* of *batten*; *boutrecht* is dus zoo recht als een staf of stok. Z. *baat* blz. 23, dat *bout* moest zijn.

BOUTE of BOUTEN (*ou* wordt in Westvl. als eene korte *oe* uitgespr.), m. een jongen die er wel te pas uitziet (Brugge). Gewis is dit hetzelfde woord als *boutje*, verwant met *bou, boud*.

BOUTJE, m. (Brugge), een ongetoomd, buitensporig jongeling. Wellicht van *bou*, onvervaard. Z. *bou* en *boute*.

BOUW, bijv. Z. *bou*.

BOUWDREK, m. stof, die van oude gebouwen voortkomt, als kalk, leem, en gedurende een zekeren tijd op een hoop gezet wordt, dienende om de bouwlanden te verbeteren (Limb.).

- BOUWEL**, v. het katoen dat men somtijds in een inktkoker doet (Limb.). Het is eene verbasterde uitspraak van *boumwol*. Men zegt in Limb. *boum* (hgd. *baum*) voor boom.
- BOUWEN**, m. wijd vrouwenkleed: *ze is op haren paaschpronk* (op haar beste), *ze heeft heuren zijden bouwen aan* (Antw. st.).
- BOUWEN**. Men zegt in Br. en Limb.: *Keulen en Aken* (in Vl. *Gent en Brugge*) *zijn op eenen dag niet gebouwd*, d. i. men moet alles niet te gelijk willen afdoen. *Men bouwt met geene potscherven of notenschelpen*, d. i. bouwen en koken moet kosten.
- BOUWKNECHT**, m. in Limb. een knecht, die allerlei werk verricht, uitgenomen de paarden voeren. Hij, die dit laatste doet, is daar en ook in Br. *paardenknecht*. In Br. wordt de eerste ook *handwerker* en de tweede *overknecht* genoemd.
- BOVEEST** (bo-veest), v. zeker rondvormig en sponsachtig aardgewas, elders ook *wolfsveest* (soort van paddenstoel), *dult*, *bult*, fr. *vesse de loup*, genoemd (Brugge).
- BOVENGEMAK**, o. gezegd voor bovenkamer (Limb.).
- BOVENKRAAIEN**, is de overhand hebben, meester zijn (Westvl.), elders zegt men *koning kraaien*.
- BOVENMEID**, de meid, die, in tegenstelling van de keukenmeid, met den arbeid van de bovenkamers gelast is (Antw. st. en pr. Br. Brussel, Leuv.).
- BOVIST**. Z. *boveest*.
- BOWT**, m. (landbouw), een vloeibaar mest (Brugge).
- BRA**, in Br. en Antw. voor *braaf* gebruikt: 1° als bijw. in den zin van: zeer, veel, sterk, vandege: *'t is vandaag bra koud. Mijn buurman heeft bra veel geërfd en toch blijft hij bra gierig*; 2° als bijw. *ik heb bra ouders gehad*.
- BRA**, **BRAE**, v. mv. *braën* (Westvl.), in Br. en Limb. *braai* voor *brade*, kuit. Z. *braai*, *brade*.
- BRAAF** als bijw. wordt veel in Br. en elders gebruikt in den zin van wijs, deugdzaam: *kinderen, zijt dloos braaf. Brave ouders hebben brave kinderen*. Als bijw. wordt het bijna overal, zoo in Br., Limb. als Gelderland, gebezigd voor: fel, veel, sterk: *hij heeft braaf geërfd. Hij heeft braaf slagen gekregen. Het heeft gisteren braaf geregend*.
- BRAAI**, m. en v. of **BRADE**, eene snede, snede spek of hesp, gelijk men ze pleegt te snijden om ze in de pan te braden of bakken (Haspengauw, Limb. en elders): *als ik dien pachter ga bezoeken, bakt hij altijd een lekkere braai hespe met eiers*. Bij Kil. *braede*, sicamb. *pulpa petasonis*, stuk hesp, of *pulpamentum*. Samengesteld: *vleeschbraai*, *spekbraai*, *hespenbraai*, in Leuven, *kalfsbree*.
- BRAAI**, v. in Br. en Limb. voor *brade*, kuit, te Brussel *braam*, bij Kil. *braede*, *braeye*, l. *sura*.
- BRAAK**. Z. *brak* (kruid).
- BRAAK**, v. breekijzer, breker; van: *braken*, of breken. Een ijzeren werktuig, waarmee men het land breekt en omkeert. In 't land van Aalst gebruikt men de *braak* zeer veel. Bij Kil. *braecke*, l. *lupus*, *lupatum*, *postomis*, engl. *brake*.
- BRAAK**, v. oud Brabantsch woord, dat een geborduurd kraag beteekent, waaraan eere teekens gehangen worden.
- BRAAKKRUID**, **BRAAKKRAAP** (Br.), in de Kemp. tolrapen, rapen op *braak*- of gebrakt land gewassen. Z. *braken*.
- BRAAMBEIERS**. Z. *beier* en *aardbel*.
- BRACHELEN**, sukkelen, met moeite bezig zijn: *eene moeder brachelt met een ziek kind*. Bij Kil. *braecken*, *braeckelen*, *frangere membra laboribus*, *vigiliis*.
- BRACHEN**, de neêrduitsche naam van 't

waalsche dorp *Braine*, in Brabant. *Wouter Brachen*, Wauthier Braine; *Brachen eigen*, Braine l'Alleud. Zoo zijn er vele dorpen op de waalsche en dietsche grenzen, die, even als de steden, twee namen hebben, b. v. Bevekom, *Beauvechain*; Sluize, *l'Écluse*; Dworp, vroeger Doorp of Dorpe, *Tourneppe*; Arken (bij Waver), *Archenne*; Meldert, *Maillard*; Terlanen, *Lasne*; Edingen, *Enghien*; Terhulpe, *La Hulpe*; Grave, thans *Grez*; Bossuyt, *Bossut*; Raetshove (bij Landen), thans *Raccour*, enz. Vroeger waren er vele grensvlekken, die eene dietsche benaming droegen, terwijl ze nu heel en al waalsch geworden zijn. Het ware niet van belang ontbloot eens op te sporen hoeverre het dietsch element zich vroeger uitstreckte dáár, waar thans waalsche namen aan de plaatsen gegeven zijn en het waalsch de volkstaal is.

BRADDELAAR, Z. braddelen.

BRADDELEN, w. iets uitstorten, spijzen op tafel of op zijne kleeders laten vallen: *het is leelijk te braddelen. Het tafeltaken bebraddelen. Braddelaar, gebraddel* (rond St-Truiden). Dit *braddelen* is, ons dunkens, hetzelfde als *broddelen*, freq. van *brodden*. *Brodde* komt bij Kil. en Meyer voor in den zin van: vuil, leelijk.

BRADÉ of **BRAAIE**, v. mv. braden of braaien, de kuit des beens (Br., Antw., Kemp. en Limb.), in Vl. *bra*.

BRADEEREN, b. w. verkwisten (Maastr., Antw.), freq. van *braden*, vanwaar bij Kil. *braderij*, lat. *popina*, smullerij en smulhuis.

BRAGGELEN, o. w. morsen, brassen, baggeren (blz. 27), in vochtige dingen met de handen wroeten: *die kwā jongen zit altijd in zijn eten te braggelen* (Antw.), rond Leuv. zegt men hier voor: *baggeren* (blz. 27). In Limb. het. *braggelen*: talmen, langzaam en slordig handelen, en van-

daar ook *braggelaar* voor: sukkelaar en *brabbelachtig* voor: sukkelachtig. Volgens Weil. is *bragelen* of *braggelen* het freq. van *bragen*, *braggen*, *schitteren* (?!). Z. brallen.

BRAK of **BRAAK**, ook *schaapssurkel*, is de naam, dien men in Westvl. geeft aan een kruid, misschien om deszelfs zurig-, bitterheid of wrakheid zoo genaamd. Want *brak* komt reeds in den *Teulhonista* voor, niet slechts in de beteekenis van ziltig, maar ook van bitter. *Wrak* is met *brak* verwant. Of dit *brak* hetzelfde kruid is als *schaapssuring*, hgd. *sparrowhawk*, engl. *woodsorrel*, l. *lujula*, is ons onbekend.

BRAK of **BREK**, m. is de naam, dien men in Westvl. geeft aan een straatjongen, die niets kan gerust laten, het is eene zinspelende op den brak der jagers. In Br. zegt men tot iemand soms: *doe magere brek*. Rond Mechelen worden de groote zwarte mieren ook *brekken* genaamd.

BRAKEN, b. w. uithakken, zellen, b. v. *rapen*, *wortels*, enz. *braken* (Westvl.), d. i. met eene houw (hek) zellen, opdat ze niet te dicht bijeen zouden staan. Vanhier misschien *braukraap*, bij Kil. *rapum majus*. In Br. verstaat men door *braakraap* de raap, die op braak gelegen land gewassen en dus dikker is, in tegenoverstelling van *stoppetraap* (bij Kil. *rapum autumnale*, herfst-raap), die na den oogst in 't roggen of terwen stoppelveld gezaaid wordt.

BRAL, m. van 't werkw. *brallen*, pralen, pronken, wordt in sommige streken van Vl. gebruikt in den zin van: bocht, d. i. al wat slecht en verwerpelijk is; licht is hier een bijv., b. v. *ijdel*, *slecht* onder verstaan: *met al uwen bral*, d. i. met al uwen slechten praal of, gelijk men in Z.- en N.-Br. en elders zeggen zou: *met al uwen prul*. **BRAMEL** (in Limb. uitgespr. als *breumel*

of *broumel*), braambezie. Z. aardbel.

BRAND, m. *iets in den brand laten*, betekent bijna overal : verlaten , aan zich zelven overlaten : *als ik in de vergadering over die zaak zal spreken, laat mij dan alleen in den brand niet*.

BRAND, m. puistachtige ontsteking , fr. *éruption de la peau* : hij heeft een *fellen brand in 't gezicht* (overal).

BRANDAUW, m. eene verbrande auw of zwartachtige korenaar (Westvl.). Z. auwe blz. 22. In Br. en de Kemp. noemt men *honingdauw* de zwarte terwen aren, en *massel* of *masschet* de zwarte gersten aren of haverbellen.

BRANDEL, **BRANDELAAR** of **BRANDELE**, m. brandijzer, waarop men hout in den haard te branden legt, fr. *chenet*, Kil. heeft *brander*, brandeler, *fulcrum*, *focarium*. *Brandelaar* gebruikt rond Brussel, *brandele* in Westvl. (Kortrijk, Snell.).

BRANDEN, o. w. komt in vele spreekwijzen voor; b. v. *slaan of het gebrand is*, d. i. hard en spoedig slaan. *Loopen enz. of het brandt*, d. i. haastig loopen enz. *Het brandt niet*, d. i. het eischt geen spoed. Deze en andere gezegden, waar *brand* in voorkomt, zijn ontleend aan den spoed, dien men aan den dag legt om in eenen brand het vuur te blusschen (Br. en Belg. Limb.). In Br. en Vl. zegt men nog : *het brandt* of *gij brandt*, als men iets te raden geeft en dat de rader dicht bij het te raden gegeven is : *uwe rechte* of *slinke hand brandt*, volgens de plaats waar de persoon of zaak, die moet geraden worden, zich bevindt (Westvl.).

BRANDIG, bijv. wat brandontsteking verwekt, b. v. *brandige kost*. Vol puistjes, onderhevig aen veluitslag : *wat brandig gezicht* ! (Vl. en elders).

BRANDSMOOR, m. zomersmoor, die de vruchten beschadigt, en dezelve, als 't ware, doet verbranden of, beter gesproken, verzengt (Oostvl. en el-

ders). Z. brandauw en massel.

BRANDING, v. voor brandhout, brandstof (Oostvl.).

't Arrem volk komt heele dagen Geld en brood, en branding vragen. (Volkst., blz. 127.)

BRANDJE. Z. branje.

BRANDNIEUW, bijv. splinternieuw (Brugge, Westvl.), bij Kil. *brandnieuw* i. *viernieuw*, *reccens ab officina profectum*; *viernieuw geld*, *numus asper*, *recenter cusus et signatus*. *Brandnieuw* is dus heel-, versch nieuw, of splinternieuw. In Limb. hoort men : *vonkelnieuw*, in Br. en Antw. ook, d. i. gensterend of glinsterend nieuw. Z. vonke, genster. Z. Delf. blz. 187.

BRANJE of **BRENJE**, v. de spreekw. : *achter de brenje iets doen*, bet. iets in het geheim verrichten : *de kat snoept achter de brenje*. De spreekw. *een brandje bijleggen*, bet. eene zaak aanhitsen, verergeren, enz. : *dit ongeluk heeft zijn brandje bijgelegd om de familie gansch te verderven* (Limb.). Dit *brandje*, *brendje* schijnt verwant te zijn met *brancke*, fr. *branche*, rank, tak, takkebos, engl. *branch* of met *brand*. Z. Delf. blz. 187 *voce* : *brand* of *brant*, engl. en schotsch, dat aldaar zweerd, *épée*, beteekent.

BRANKE, v. tak of takje (Land. van Waas en Westvl.), fr. *branche*, engl. *branch*, ital. *branca*; middeleeuwsch, l. *branca*. Z. *amalthi onomastica* Jos. *Laurentii Lucensis*, etc. Lugd. 1664, bij Kil. *brancke* i. *rancke*, d. i. teeder takje, b. v. van een wijngaard. *Ran* of *rank* beteekent teeder.

BRAS, m. komt voor in de spreekwijs : *ik geef er den bras van*; *hij gaf er den bras van*, d. i. ik laat het varen; hij bemoeide er zich niet mee. In Holl. zegt men bijna in denzelfden zin : *ik heb er den bras van*, d. i. ik geef er niet om.

BRASEM, m. stuk onder den balk (Westv.). Z. bij Weil. *brasem*, dat daar, vol-

- gens Adelung, afkomstig zou zijn van het angelsaksisch *bradsum*, breed.
- BRASKETEL**, ketel waarin alles ondereen gemengd, te samen gekookt wordt, een slabketel. Z. braskuip.
- BRASKUIP**, v. kuip om in te brassen, of den koeidrank ondereen te mengen (Kemp. Br.).
- BRASSEN**, o. w. hard werken (Antw. pr. Noord). Z. bras bij Weil. die *brassen* heeft in de beteekenis van: de zeilen aanhalen.
- BRAT**, bijv. opspringend, uitermate levendig, maar ongeschikt: dit zegt men van al te weelderige jongens en paarden (Brugge). Z. bij Kil. *prat*, *arrogans*, *audaculus*.
- BRAWIER**, m. kleine klamper of klamp-, klomp- of roofvogel, lat. *accipiter*. In Br. ook *hinnenbrawier* (klavier r. Leuv.), *kiekendief*, *kwaadvogel* of *ka-vogel*, fr. *milan*, nederl. *wouw*. In 't land van Waas zegt men van iemand die kwaad of wreed is: *'t es gelijk nen brawier*. Ons dunkt dat het woord *brawier* verwant is met of verbasterd van *sperwer*, hgd. *sperber*, fr. *épervier*, engl. *sparhawk*. Elders in Vl. wordt zeker vogel *klawier* (om zijne klauwen?), te Ieperen *klaweel* genoemd en licht is deze vogel de *buysaerd*, *busaerd*, *bus-hard*, *buysing* van Kil. lat. *buteo*, fr. *buse*, *busard*, engl. *busharde*.
- BRED** of **BREET**, o. berd, bord, houten bordje, uithangbord (Limb.). 't Is slechts eene letterverplaatsing van berd, bij Kil. *bred*, ger. sax. *sicamb*. i. *berd*, l. *asser*. (Hgd. *bret* of *brett*).
- BREË**, v. voor *brede*; eene kalfsbree, randsbree, verkensbree, ossenbree: *vrouwe, zal ik de breën in de kasserol of op den rooster braden?* (Leuven). Het is hetzelfde als brade of braai, bij Kil. *bred*, *brade*, sax. *sicamb*. of *ghebraed*, doch thans *gebraad in sneden*.
- BREEKSPELER**, m. soms gehoord voor *breekspel*.
- BREEM**, v. ook *ijzeren breem*, v. poort of omheining van ijzeren spijlen, fr. *porte grillée*, *grillage en fer* (Br.). Vergelijk Kil. *breme*, *bremme*, *bremse*, lat. *repagulum*, *posticum*, *catastæ*, de achterste dwars- of slagboomen, waar men de deuren mee sluit (Br.).
- BREËN**, in Westvl. gebruikt voor 't Brab. *breien* of *brijen*: een boterham *breën*, d. i. eene snee brood met boter besmeren.
- BREI**, v. verkort van *breidde*, d. i. breedte of uitbreiding, komt voor in de volgende spreekwijze: *in de brei hooien*, d. i. het hooi dun uiteen spreiden en er dan regen in krijgen, vooraleer het in *oppers* (hoopjes) is gezet. — Ook gebruikt men de uitdrukking *in de brei hooien* fig. om te zeggen: te laat komen en zijn werk niet in tijds verricht hebben (Antw. Kempen). Eene *brei* koren is eene *lage* of *bed* koren, uitgebreid om gedorschen te worden (Br.). *Brei*, weide, waar men vlas op droogt (Kl. Br.).
- BREI**, v. voor *breidde* (breedte), optred of zijdekant aan de straten langs de huizen, fr. *trottoir*: *kinderen gaat op de brei, om alle ongeluk te mijden* (Brussel en Leuv.); te Antw. heet het *stoep*.
- BREIDEN**. Z. *breien*, *brijen*, *breën*.
- BREIEN**, **BREIDEN**, b. w. strijken, smeren, openspreiden: b. v. *de boter op het brood breien*. *Boterhams breien*. *Lieze, mijn boterham vet gebreid, hoortje!* Men zegt ook: *mest breien*, d. i. het mest dun over het land open spreiden (omstr. Leuv.).
- BREIL**, m. ongetwijfeld eene samentrekking van *breidel*, fr. *bride*, *frein*, beteekent rond Brussel al wat dient om een peerd in te toomen.
- BREIN**. Z. *brijn*.
- BREK**, m. Z. *brak*.

BREK, m. groote zwarte mier, die in de heidekanten in groote hoopen nestelt endikke bruine eiers legt (Br. Kemp.). Z. brak.

BREKEN, b. w. open spreiden : *mest breken* is de hoopjes mest over het land openwerpen.— *Den hals breken*, b. v. een peerd den hals breken is het afvoeren, afmarielen, verderven (Br., Antw., Kemp.). *Daar staan gelijk eene die een teilken gebroken heeft*, d. i. beteuterd staan, verlegen zijn (overal).

BREM, m. bekende heideplant, zóó in vele gewesten van België genaamd; omstr. Brugge *ginst, genst*; hgd. *ginster, pfriemenkraut*; fr. *genêt*, eng. *broom*; in den *Teuthonista* : *brame, gynster, brymmen*, l. *genista, genestra*.

BREMSTIG, bijv. (Westvl.) in Br. en elders : *breustig, brüstig, bruistig, brunstig*, even als Kil. die ook nog *bremstigh* en *brunstigh* heeft, en vertaalt door *ardens desiderio, lascivus, fervens*, d. i. ridsig, teelzuchtig, looppig : *een bremstig varken*. *De zog is brustig*. Dit bijv. is afgeleid van *bremen*, door vurigen drift behebt zijn, branden van verlangen, of van 't z. *brunst*, een oud Neder- en Hoogduitsch woord, dat vuur, brand, teelzucht, drift, lat. *ardor, fervor, calulatio* beteekent. Vanhier *brummen* (*biezen, bijzen*, Z. deze woorden), verwant met *bremen*, *bremmen*, d. i. brinsen of brieschen (*briezen?*), branden, brennen, bruisen, d. i. schuimen, ook een geloei maken.

BRENDJE. Z. branje.

BRENE, v. pekelwater, dat men giet op ingeleide boter of over varkensvleesch, dat in het vat ligt (Westvl.). In Br. zegt men *pekel*. Z. brijn.

BRENGEN, gebruikelijk in de spreekwijs : *het iemand brengen*, iemand zijne waarheid zeggen (r. Thienen).

BRENJE. Z. branje.

BRENSEL. Z. bronsel.

BRESCH. Z. breüsch of bruis.

BRESKE, BRESSE, BRESSELKEN (VI.), hetzelfde als briezel, brijzelke, brijse, d. i. een klein stukje, brokje, een morzeltje. Van het werkwoord *brijzelen* en *morzelen*.

BRET. Z. breet.

BRETS, v. misslag, loef : *gij hebt daar eene felle brets gedaan met troef te spelen*. *Dat is eene brets* (rond Landen). Is dit misschien hetzelfde woord als bij Kil. *bredse, bridse, bradse, testiculus*, zaadbal? Of staat het in verband met het fr. *bríoche*, misslag?

BREUBELKE. Z. brubbelke.

BREUILING of BREULING. Z. broeiling.

BREUS of BREUZE, v. *kleiborstel* (Brugge), gewis van 't fr. *brosse*, op zijn Westvl. uitgesproken.

BREZELEN of BREZELRIJ, overschot van gebrande kolen (Waas). Het springt in 't oog dat het van brijzel, holl. *briezel* (in Br. *morzel*) komt, en dus brijzelingen beteekent. Z. breske.

BRIEFELKEN, o. hetzelfde als briefje, briefken, enz. (VI.).

BRIEL, m. wortelw. van brielen : *ga van hier met uwen briel, of uw gebriel*.

BRIELEN, water storten, den grond zonder rede nat maken, gelijk kinderen doen. Het beteekent ook : iemand omverglijden (Somerghem). Vanhier *bebrielen* of iets met water besprenkelen en *verbrielen* : *gij moet het water niet verbrielen, wij moeten het te ver halen* (Westvl.). Z. braggelen.

BRIENE. Z. brijn.

BRIESCOLEEREN, b. w. maken dat het gaat (Oostvl.).

BRIESTIG ook *bremstig*, zegt men rond Aalst. In de Woord. *brunstig*, dat verwant is met *barnstig*, van het oude *barnen* (branden). *Briestig* komt van brieschen, brinsen, brullen, omdat paarden en koeien dit gewoonlijk doen, wanneer zij tochtig zijn : doch briestig, brustig, brumstig, brunstig

wordt gewoonlijk van een zwijn gezegd. Z. *bremstig*.

BRIGGEL, o. 'tzelfde als *brugsken* (Westvl.). Meermaals voegen de Westvlamingen eene *l* of *el* bij de z. nw. om er verkleinwoorden van te maken: *wegel*, *hovel*, *brokkel*, enz. voor *wegskén*, *hofken*, *broksken*, gelijk men in Br. en elders of voor *brugje*, *wegje*, *hofje*, gelijk men in N.-Nederland zou zeggen.

BRIJEN of **BREIEN**, met *brij* of *brei*, als *boter*, *vet*, *kaas* of al wat *brijbaar* is, *besmeren*: een *boterham brijen*. Z. *breën*. Bilderdijk schrijft *brij* of *brei*: hij heeft geen ongelijk: want *ij*, *ie*, *ee*, zijn in den grond niets anders dan dialekt verschillen; *blijken*, of *bleiken* of *bleeken*, *brijen* of *breien*, *brein* of *brijn*, is het niet al goed?

BRIJL. Z. *breil*.

BRIJN, **BRIJNE**, **BREIN** of **BRENE**, v. *pekel*, *zoutwater*, waarin de *boter* in den pot ligt, *pekel* bij Kil. ook *brijne*, of *zout brijne*, lat. *muria*, engl. *brijne*, in het oude vlaamsch en nog in 't engl. *brine*, fr. *saumure*. Z. *Delforterie*, blz. 188. Dit *brijne* is verwant met *brak*, *zout* of *ziltig*.

BRIJZELING, o. en v. *brijzel*, *briezel* (Vl.). In Br. is dit woord v. en meest in 't mv. gebruikt, het is afgeleid van *brijzelen*, fr. *briser*.

BRIL, m. gemak, vertrek; vanhier *brillen*, d. i. naar 't geheim vertrek zijn gevoeg gaan maken: *van jalap moet men dikmaals brillen* (Br., Kemp. en elders). *Iemand een bril opzetten* is iemand *botzetten*, *beschaamd maken*: *ik heb hem daar een bril opgezet* (Br., Antw.).

BRILLEN, o. w. 1° verwonderd staan zien: *hij zal brillen*, als *hij dien brief zal lezen*. *Hij brilde als ik dat zegde* (R. Land. in de Kemp. en elders); 2° als *bedr.* is het zooveel als: iemand *bedriegen*; bij Kil. hetzelfde als *breide-*

len, *iemand—en brillen*, l. *refrenare aliquem*; bij Weil. *plagen*, *kwellen*, *iemand's oogmerk verijdelen*. Is dit *brillen* dan misschien voor *breilen*, verkort van *breidelen*? Z. *bril*, vanwaar *brillen*.

BROBBEL, v. *bobbel*, *borrel* (Vl.).

BROBBEL of **BROEBEL**, m. of, met omzetting der *r*, *borbel*, m. *puist* (Limb.).

BROD of **BRODDE**, v. dit woord is eigenlijk een bijv. dat bij Kil. *vuil* beteekent: doch in sommige gewesten verstaat men door *eene brodde*: een *vuil*, *slordig wijf*, en, in eenen zedelijken zin, een *slecht vrouwmensch*. Verders bet. *brodde* ook *slecht werk* of *broddelarij*. Vandaar het w. *brodden*, *slechtgaan*: *het zal er brodden, als gij thuis komt* (Westvl.). Kil. vertaalt *brodden* door *inepte operare*, d. i. *broddelen*.

BRODDEN, *slecht werk verrichten*. Z. *brod*.

BROEBEL. Z. *brobbel*.

BROEDARIG, bijv. *rond St-Truiden* gebruikt voor *broedaartig*, *broedachtig*, d. i. *zoekende* of *bereid om te broeden* (broeien): *die hen is broedarig*.

BROEDER: *hij is de broeder of de oprechte broeder niet*, beteekent: hij is niet *broederlijk*, niet *oprecht*, men mag op hem niet veel *betrouwen*.

BROEDVINK of **BLOEDVINK**, v. soort van *vink* met *rooden hals* (Oostvl.), in Br. *roodebaard* *geheeten*.

BROEI, v. water waarin men *ham* of *hesp* heeft *afgekookt* (Limb.), bij Kil. *broeye*, i. *brue*, l. *jus*, *jusculum*.

BROEIEN, b. w. *koken*: *moes broeien* of *afbroeien* is *moes afkoken*, dat dan *naderhand gestoofd* of zelfs *ingemaakt* wordt. Z. *broeciling*.

BROEILING, m. (uitspraak *breuiling* of *breuling*), Limburgsch woord, van *broeien* afgeleid, gegeven aan hetgeen men rond Leuv. een *speetkurren*, in Holl. en elders *spitvarken* of *speenvarken*, fr. *cochon de lait*, noemt. Het is eigenlijk een *verken*, dat men mag *broeien*, *werkw. dat*, volgens Kil. een

Holl. of Friesch woord is en in Br. *schouden, calida persfundere, fervente aqua aspergere*, beduidt.

BROEK, v. zoo heet men te Leuv. en Antw. de beurs, met het zaad erin, van een kabeljauw, pladijs, enz.

BROEK, v. dit woord komt in vele spreekwijzen voor, als : *een jongen wat op de broek geven* of kastijden. *Iemand eene broek aanzetten*, d. i. iets zonder geld halen en niet betalen. *Iemand de broek optrekken* of in 't kaartspel geld afwinnen. *Iemand van hetzelfde laken eene broek maken*, d. i. iemand op dezelfde wijs straffen of poets wederom poets spelen. *Zijne broek er aan vagen*, d. i. er zich niet aangelegen laten. *Er zijne broek aan scheuren*, d. i. er meê bedrogen zijn of in kosten vallen. *De broek lappen en 't garen toegeven*, d. i. alles moeten betalen. *Aan mijne en uwe, enz. broek*, bet. het zal niet waar zijn.

BROEKEBODEM, Z. bokseboôm (Limb.).

BROEKSKLEP of **BROEKEKLEP**, m. *gulp*, fr. *brayette* of *broekklep* (Limb.).

BROEKSMAAL, m. broekzak (Limb.).

BROEM, **BROM**, **BROEMSEL**, **BROMSEL**, schuim, *spuma*. Vanhier *brommen*, *afbrommen*, *despumare*, het schuim afnemen (Br., Kemp.).

BROES, o. in 't Noorden bruis, schuim : *het broes kwam uit zijnen mond* (Kemp.).

BROESEN, **BROEZEN**, o. w. hetzelfde als *bruisen*, schuimen. Bij Kil. beteekent *broesen* : *furentem ventum spirare*, dus *bruisen*, huilen als de wind. *Broesen* of *brossen* wordt ook gezegd van iets dat zich breed uitzet of opgezwollen is. Zoo placht men de wijde mouwen der vrouwenkleederen *broesmouwen* te heeten. Z. *bössen*, *borzen*.

BROEZER, m. of v. soort van dam met sluis in de grachten eener vesting, ook *beer* (baarm, l. agger) genoemd (Venlo), dit *boezer* kan afgeleid zijn

van *broezen*, schuimen of verwant zijn met *bruisen*, omdat het bij eene sluis of sas gewoonlijk bruist en dus ook schuimt.

BROK of **BROEK**, v. klokken (Limb.).

BROKKEL, m. verkleinw. van *brok*, *brok*, *kruimel*, de brokkelen van het brood (Limb.). In Br. en Antw. zegt men *brokkelingen* en soms *brokkels*.

BROKKELAAR (van *brokkelen*), is een werkmán, die de stof meer dan 't behoort, verbezigt of verloren doet (Westvl.). Elders heet het een *broddelaar*. Vandaar *verbroddelen*, d. i. zijn werk *verbroddelen*, bederven.

BROKKELING, mv. *brokkelingen*, brokjes, kruimels, fr. *miettes* (Hagel., Brussel en omstr. Kortr., Snell.), afval van vleesch of visch, ook van brood, van hout, van steen, van eetwaren, enz. *brokkelingen* zijn grooter dan *brui- zels* of kruimels.

BROL, m. beteekent eigenlijk bocht, vuiligheid, iets van weinig waarde; in Oostvl. klein hout, kreupelhout, gehakt hout; *bocht van hout*, alles ondereen gemengd met bramen en doornen er bij : *'t is al brol van hout wat de armen verzamelen in den bosch*. *Brol* is gewis eene verkorting van *broddel*, van 't werkw. *broddelen*, freq. van *brodden*, waarvan de wortel *brod*, *brodde*, bijv. en zelfst. nw. dat vuil, leelijk, slordig, vuiligheid, slordigheid beteekent. Dit *brol* noemt men in 't fr. *breuil*, *bois taillis*, *buisson entouré de haie*, hgd. *brühl*. Z. *bral*.

BROM, m. schuim; 2º in 't Noord. van Vl. gebruikt voor *brem*, genst of ginst, lat. *genista*, fr. *genêt*, engl. *broom*. Vanhier *bromzaad*, *bremgewas*, *brombessen*, *bromhout*, enz.

BROMMEN of **BROEMEN**, b. w. schulmen. Z. *broem*.

BROMFOT, m. knorrepot, preutelaar, op vrouwen ook toegepast (Maastricht).

BROMSEL, o. z. voor schuim. Vanhier *bromselen*, b. w. schuimen.

BRONK, van aard, m. doch in 't gebruik, v. nog al veel in Limb. gebruikelijk voor de processie, die met den H. Sakramentsdag rondtrekt : *het is eene schoone bronk*.—*Voor of na de bronk* beteekent voor of na den dag, dat de bronk plaats heeft, voor of na de omgangskermis. De kermis, die men met dat feest houdt, wordt aldaar op verscheidene plaatsen *omgangskermis* genoemd.

BRONKEN, o. w. 1° met gemelde processie rondtrekken : *wat hebt gij schoon gebrunk dit jaar*; 2° een ontvreden gelaat vertoonen; een streng, stuursch, misnoegd gelaat aannemen, misnoegd zijn, niet willen spreken. Als men iemand iets beveelt, dat hem niet aanstaat, en hij alzoo een zuur gezicht trekt, zegt men : *hij brunkt weër*. Vandaar nog : *het is een bronker of bronkert*, d. i. hij gaat veel zonder spreken. In Vl. heeft *bronken* deze laatste beteekenis ook. In Br. zegt men *monken of pratten*, elders *pruiten*, bij Kil. *broncken of proucken*, 'twelk ook in Vl. eene opzicht barende vertooning maken beteekent.

BRONKHUISKE, ook *heilig- of hemel-huiske*, is het huisje of kapelken, dat bij eene processie tot rustplaats dient voor het Allerheiligste (Limb.), fr. *repositoir*. Z. *pronk*.

BRONSEL, **BRUNSEL**, **BRENSEL**, o. halfgedaan werk, slecht werk (Vl.); het is licht voor : *brodset of broddelwerk*, van het oude w. *brodden*, onbekwaamlijk arbeiden; of liever nog *pronset of pronsetwerk*, d. i. voddewerk, van *pronseten*, bij Kil. *prondseten*, *tricari*, *nugas agere*, beuzelwerk verrichten.

BRONSELEN of **BRONZELEN**, o. w. koken (Vl.). 't Is licht eene verbastering van 't een of ander werkw. b. v. van *bromseten*, schuimen, of *brumsen*, hetzelfde als *biezen* of *bijzen* (heen en

weër loopen, enz.). Z. deze woorden.

BRONSPOT, m. aarden pot met warm water gevuld om het bed te verwarmen, fr. *bassinoire* (Maastr.), samengesteld van *pot* en *brons* voor *brunst*, warmte, vuur, of *brunstig*, bij Kil. *servens*.

BROOD, o. wordt in Limb. doorgaans voor roggen of bruin brood te beduiden, gehoord, terwijl men *voorwiltten*, d. i. weiten of tarwen brood *weg* en *mik* zegt. *Wegghe* en *micke* zijn bij Kil. tarwen brood. Brood komt ook voor in vele zegwijzen als : *iemand iets op zijn brood geven*, d. i. hem verwijten, hem zottigheden zeggen. *Zoo goed als brood* is zeer goed, lekker. *D'een zijn dood is d'ander zijn brood*, bet. de ondergang van den eene is des anderen gewin. Men zegt ook heel België door : *brood gewin* voor broodwinning. *Gewonnen brood*, Z. dit in de G.

BROODSCHAAP, o. voorschapraai (Limb.).

BROOKEN, w. zich stijf achterover werpen, fr. *se cabrer*, wordt vooral gezegd van kinderen, welke onwillig zijn en tegenstand bieden : *die stege (stugge) jongen brookt altijd, als hij moet gewasschen worden* (Antw. Kemp.). In Limb. is het *bruiken*. Kil. *broken*, *brœucken*, *franger te legem*, etc., vgl. ook *broken*, *broocken*, buigen, krommaken, *incurvare*, etc., en *brokigh*, *delinquens*.

BROOSEM, kruim des broods (Limb. Str.). Bij Kil. *brosemen*, j. *brocken*; *broseten*, *breuselen*, i. *brijseten*; *broseme*, i. *brocke*. Z. *brossel* en *brozel*.

BROS. Z. *bruisch*.

BROSSEL, m. omtrent hetzelfde als *knosset* (Z. dit woord). Volgens den inzender zou het misschien hetzelfde als *brouwsel*, mengelmoes, hutspot kunnen zijn, mits het in Oostvl. gezegd wordt van ondereen gemengde spijzen; maar alsdan zou het *brassel* moeten zijn, van *bras*, mengeling of *brassen*, mengen; bij Kil. is *brassen*

ende brouwen (ondereen mengen), een brouwsel koken. Edoch het kan ook afgeleid zijn van het werkw. *brozelen*, *breuzelen*, hetzelfde als brijzelen of in kleine stukjes vermorzelen. *Knosen* bet. bij Kil. in stukjes breken, vermorzelen, schudden.

BROSSEN. Z. borzen.

BROUW of BRUW, v. blomkoek, die met boter gegeten wordt (Eecloo en omstr.). Vanhier *brouwers*, een schimpnaam, aan die van Waarschoot in Vl. gegeven; zoo zegt men: *Waarschootsche brouwers*; gelijk *Gentsche stropdragers*; *Brugsche zollen*; *Eecloosche grepschijten*; *Audenaardsche kiekens*; *Lembeeksche savooien*; *Brusselsche kiekensfretters*; *Mechelsche maanblusschers*; *Thiensche kwêkers*, enz. Bij Kiliaan *bruwe*, *bruwer*, *broeye*, hgd. *brue*, sax. *brue*, fr. *bruët*, *brouets*, ital. *broetto*, *brodo*, *broedetto*, engl. *brotte*.

BROUWES, o. in Limb. voor brouwhuis, d. i. de eigenlijke brouwerij, waar de brouwketel in staat. In Br. noemt men die plaats nog *heden kam*.

BROUWTE, v. (uitgespr. *browte*) bet. in Westvl. de brouwing, waarmede men dadelijk bezig is, of wel, geheel het brouwsel of bier, dat in eenen keer gemaakt wordt. In Br. *brouwsel*, een brouwsel bier: *het bier van ons eerste brouwsel was uitmuntend, maar dat van het tweede deugde niet*.

BROZEL, m. In Limb. noemt men *brozelen* of *grozelen* de deeltjes, die het koffiedik uitmaken, voor welk laatste men daar, alsook in N.-Br. *dras* zegt. *Brozel*, hetzelfde als *briezels*, *brijzels*. Z. brozel.

BRUBBELKE. o. Puistje (Limb.).

BRUUL, m. in de Kempen eene weide, die kort aan de huizen ligt.

BRUG, v. smalle kant tusschen den reep en de kruin eener vrouwenmuts (Antw. st. en pr.).

BRUG, v. de dwarshouten, kleinere bal-

ken, dwars over eenen dikkeren liggend, en waar de planken of zoldering eener kamer onmiddellijk op rusten: *de zolder ligt op dennen bruggen*. Vanhier *brugkeper*: *die boomen zijn goed om brugkepers van te zagen*. In Limb. noemt men dit *tremen*, verwant met *tremje*.

BRUI, spijs van boekweitbloem (Thienen), hetzelfde woord als *bruë*, *bruwe*, *brouw* of *brij*.

BRUI: *ik geef er den brui van*, in stede van: *ik heb er den brui van*. *Ik geef den brui van hem* (Limb.). In Br. *ik geef den bras van hem*. Z. bras.

BRUIDSKNECHT en BRUIDSMAAGD, zoo worden in Limb. de getuigen genoemd, die bij de kerkelijke huwelijksplechtigheid moeten tegenwoordig zijn.

BRUIKEN, b. w. voor gebruiken. *Iets bruiken*. Ook nog al in de beteekenis van *hoeven* of *behoeven*, *noodig hebben* (zooals in het hoogd.): *gij bruikt dat niet te doen*. — *Zich bruiken* beteekent zich achter over buigen (Limb.). Bij Kil. *broken*, *broocken*, *incurvare*, *pandare*, *flectere*. Fig. *hij bruikt zich*, d. i. hij beeldt zich meer in dan noodig is, hij wil meer doen dan hij kan. Z. brooken.

BRUINTE, v. (schildersw.). De *bruinten* zijn de geschaduwde deelen eener schilderij (Brugge en elders). Z. bruin bij Weil.

BRUIS of BRUSCH, m. het onderste gedeelte, waarmede het kreupelhout, de struik of hocht (hoecht) in den grond staat. Bilderdijk zou zeggen dat het afgeleid is van *be* en *resch* of *rasch*, dat bij Kil. *gleba* beteekent en hetzelfde is als het Brabantsch *groes*, *groense*, d. i. zode, l. *cespes*. Het is dus zooveel als een met zode bedekte struik. Mogelijk is het verwant met *brete*, *brette*, *brille*, *brutte*, holl. sicamb. *frustum cespitis* (Kil.).

BRUISTIG, bijv. bronstig. Z. bremstig.

BRUITEN, BROETEN, o. w. In Limb. noemt men *broelen* een zeker kaartspel, welk woord van *broet* (bruid) afkomt.

BRUL, bijv. brullend, of bronstig: *die koe is brul* zegt men doorgaans, omdat eene *loopsche* koe gewoonlijk veel brult (Br.).

BRUL, v. die met zijne stem, op welke wijze ook, veel gerucht maakt: *gij zijt geen zanger, maar een brul*. *Brul* staat hier duidelijk voor *bruller* (rond Thienen). Elders in Br. en Antw. zegt men *schreeuwer*.

BRUTSELEN, o. w. weinig en langzaam koken of stoven (*βράδην*); het is verwant met *bruisen* of liever met *pruischen*, dat volgens Kil. in Vl. *bullire*, *servere*, *inververe cum murmure*, d. i. zieden, stoven bet.

BRUW. Z. brouw.

BRUWIND, v. groote winde, fr. *liseron des haies*, bij de kruidkundigen, *convolvulus sepium* (Maastr.).

BUBBELEN, o. w. beven, trillen, sidderen (Limb.). 't Is licht hetzelfde als bibberen met verwisseling van i en r in u en t. *Bibbelen* is bij Kil. een Vlaandersch woord, hetzelfde als *babbelen*, knauwen, dus iets anders.

BUCHELEN of **BUGCHELEN** of **BUGGELLEN**, beteekent in Westvl. iets onbeduidends doen, peuteren. Bij Weil. is *bogchelen* (van bogchel), naarstig arbeiden; bij Kil. *boechelen* of *buchelen*, geweld, moeite doen, l. *niti*, *conari sub onere*. De wortel is *boog*, *boghel*, kromte, hooge rug, bult: 't is dus zooveel als gebogen zijn of gaan. *Boghelen* bet. bij Kil. ook nog 1° bogen, gelijk eenen boog omwelen, *arcuare*, en 2° op de beugelbaan spelen, *ludere sphaera per annulum*; en vanhier is de beteekenis van *buychelen*, in den zin van: beuzelwerk doen, licht af te leiden. *Bugchelaar*, iemand die bugchelt; *bucheling*, *bocht*, prulwerk, gepeuter.

BUCHTEN, b. w. iemand plagen, leed

aandoen, bedriegen, lastig maken: *waarom bucht gij dien jongen altoos?* (Oostvl.)

BUFFEL, m. wordt in Br. gebruikt voor *buffeling* of *overbuffeling*, d. i. onboschoft antwoord, overschreeuwing. Vanhier *overbuffelen*, d. i. overschreeuwen (Br.).

BUFFEN, **BOFFEN**, o. w. (uitsp. met korten oe-klank), gulzig eten of *baffen*. Vanhier het b. w. *overboefen*, d. i. iemand te veel doen eten. Bij Kil. is *boffen*: *inflare buccas*.

BUIK. *Zijnen buik uit den nood eten*, veel eten. *Hij ziet maar half zijnen buik vol*, d. i. hij ziet niet wel (Westvl.).

BUIKEN, b. w. den bijenzwerm in den buik doen, of in den biekorf schudden (Vl.). In Br. en Limb. zegt men *een zwerm afdoen*. Men zegt in Oostvl. *een leugen buiken*. Wanneer iemand geweldig liegt, zegt men *buik ze*, d. i. de leugen: men keert zijn hoedjen of klak om, als wilde men zeggen: daar ligt zij *gebuikt*, als onder eenen biebuik gedoken.

BUIKER, m. het masker dat de bieman in het *buiken* der bijen gebruikt om niet gestoken te worden (Vl.). In Limb. en in 't N. noemt men dit *bijenkogel*.

BUIKHELP, v. (in Br. *buikriem*), in Limb. een platte lederen riem, die onder den buik van 't in de kar gespannen peerd doorloopt en met zijne uiteinden aan de karboomen gehecht is.

BUIKZEEL, o. zeel of ketting onder den buik van 't karpeerd doorlopende en aan de karstrengen vast gemaakt wordende (Limb.).

BUIKZUCHTIG, bijv. beursch, verrot, wordt gezegd van peren, die overmurw zijn (Westvl.). Bij Kil. *buycksichtigh*; in Br., Vl. soms in Limb. *vooikak*.

BUIS, v. *Eene buis krijgen*, d. i. niet gelukken, niet slagen, niet bekomen. Vanhier het w. *buizen*, *gebuisd wor-*

den, gezegd van studenten die in hun examen mislukken. Vanhier de spreuk: *hij zal er met blekken buizen afkomen*, d. i. hij zal van eene kale reis wederkeeren. Te Leuven hoort men nog soms van *blekke licentie* spreken, d. i. eene licentie (thans examen) van *blekke buizen*. — *Iets in de buis hebben* bet. iets in het oog hebben: *houdt dien kerel in de buis*, d. i. in het zicht, let er op (Br.). *Iemand in de buis hebben* bet. ook een pik op iemand hebben (Br.).

BUIS, v. graan vol onkruid en slecht van scheut, mislukt graan, weinig gevulde aren. *Het koren is maar buisgewas dit jaar*. Van *boos*, slecht, of *bolster*, *buylster*? (Landen).

BUISCHEN, BUISSEN of BUSSEN, bij Kil. *buyschen*, beteekent in Vl. en Limb. hetzelfde als in Br. *boesen*, d. i. kloppen, slaan: *hé! wie buischt daar op de deur, en dat zoo laat?* Vanhier *buischer*, geruchtmaker. Een *ketelbuischer* is te Venlo een ketelaar. Z. elders bonsen.

BUISGEWAS, o. Z. buis, mislukt graan.

BUIST, m. eene kleine mand, b. v. een kaasmandeken. Dit woord hoort men in eene nog al aanzienlijke uitgestrektheid van 't vlaamschsprekend Brabant. *Buystel*, *booste*, *booste* beteekent bij Kil. ook *cistula*, verkleinw. van *cistu*, in 't gr. *Κίστη* (vanwaar ons *kist*), mand, korf, fr. *boite*, (doos). *Buist* is dus een mandje.

BUITEL, m. te Erweteghem gebruikt voor tems; licht verwant met *buil*, samengetrokken van *buidel*, meelbuil.

BUITENLIEDEN, BUITENVOLK. In N.-Ned. zegt men een *buiten-* of *landman*, landlieden, landvolk, in 't fr. *campagnards* (Br. Vl. Limb.).

BUITENMAN of BUITENMENSCH, o. en m. een dorpeling. Z. buitenlieden.

BUITENVOLK, volk van buiten de stad, boerenvolk (Br.).

BUITENWACHT. *De buitenwacht hebben*

is in huis niet ingelaten zijn. *De buitenwacht geven of krijgen* is in Westvl. aan de deur gezet worden.

BUITING, bodem van het schip; zoo zegt de schipper: *ik heb al buiting*, voor: ik heb al zoo veel gelost, dat men op den bodem des schips kan staan (Kl. Br. Willebroek).

BUIZEN, w. mislukken, fr. *buser*; *gebuisd zijn*, mislukt zijn, *être busé*. Z. buis.

Buizen bij Kil. en thans: geweldig drinken en *buizer*, felle drinker.

BUIZER, m. dronkaart (Br.).

BUK, m. bok, geitenbuk; fig. rammelaar (Westvl.). Z. bok.

BUKKEN heeft in Westvl. verschillende beteekenissen: 1° prullen; 2° stooten, botsen, opspringen, fr. *bondir*, en dan is het verwant met *beuken*, *boken* van bok, rammen (Kortrijk). Bij G. Gezelle, *bokken*, sterk aanslaan, dus hetzelfde als *butsen* of *botsen*: *hij bokt op de deur*. *Hij viel dat hij bokte*. *Bukken* in dit gezegde: *bukt ne keêr*, ware aanstootelijk. Men zegt: *stuipt ne keer*. *Hij sloop neder*. *Ik stond gestopen* en niet: *gebukt*.

BUKKEN, w. in Limb. gebruikt in de volgende beteekenis: voor dat men den wasch van grof lijnwaad begint, maakt men eenige voorbereidsels: men legt in de tijne (kuip) het lijnwaad, waarover men een laken, *buklaken* genoemd, spreidt. Op dit laken legt men de asche en men giet er heet water over. Dit water (*louw*, in Br. *loog*) wordt van tijd tot tijd afgetaapt en weêr kokend er over gegoten. Nu die voorbereidsels maken heet men *bukken*.

BUKLAKEN. Z. bukken.

BUKS, v. zeker schietgeweer voor kogel (Limb.).

BUKSCHRAAG, v. soort van bankje waarop men de *buktijn* (waschkuip) rusten laat. Z. bukken (Limb.).

BUL of BOL, o. in Westvl. stam van een gevelden boom, in Br. ook *bool*.

BUL, oude lap, vod, prul, in het algemeen iets wat geene waarde heeft en slecht is : *geef die bullen* (oude kleéren) *aan 'nen armen mensch. Smijt al die oude bullen op de straat. Wat ge mij vertelt, zijn bullen*, d. i. onbeduidende dingen en anders niet. *'t Is er maar eene bul meê*, d. i. het valtslecht uit (Br. Antw. st. en pr. Ook in N.-Br. Z. Hoeufft). Elders, in Br. en Limb. zegt men : *vodden*, ook *prullen*, in Limb. ook nog : *lommelen* en *klommelen*.

BULLEBAK, m. wordt in een afgeleiden zin in Br. gebruikt voor blaffer, een barschen kerel.

BULSTEREN, o. hoesten (Somerghem). Z. verders bolsteren en bult.

BULT, z. komt voor in : *hij is met bed en bult vertrokken*, d. i. hij is met pak en zak vertrokken (Z. bed). *Bulte* bij Kil. is *culcitra stramentis* en holl. *segestria, pelles nauticae, quibus indormiunt*. *Bult* of *buld*, eigenlijk kussen, zegt Bilderdijk, is hetzelfde als *bolster*, *buldster* of *boldster*, *buldster*, vanwaar *bulderen*, *bolteren*, opzwellen, d. i. al wat in de beddekoets ligt, als stroozak, matras, kussens; doch eigenlijk is *bult* alles wat dient om den stroozak, de matras of kussens te vullen, als pellen (pöllen), boost, kaf, stroo, stroosel, enz.

BULTE of **BULTEN**, licht hetzelfde woord als het voorgaande, is een soort van gewas of brandstof: de streek of veen, waar het groeit, heet rond Venlo *bult-leven*. *Bulte* bet. in den *Teuthonista* een paddenstoel.

BULTEN. b. w. builen, meel ziften (Westvl.). Vanhier

BULTMEULEN, m. meelbuil (Westvl.).

BULTSCHEREN, b. m. o. w. beteekent rond Maastricht te gelijken tijde omkeeren en opschudden, in iets wat bolster of licht en mul is, bezig zijn, b. v. *de meid bultschert het bed om. De kinderen hultscheren in het stroo.*

— *Bultscheren* is licht hetzelfde doch verbasterde woord als *bulsteren*, van *bulster* of *buldsteren* in een actieven zin. Z. hult.

BUMMEN (bommen?), alleen te Kortrijk gehoord in den zin van : iemand den hoed over de oogen slaan (Snell.).

BUNGELKENSBEHRE, v. samengest. van *büngel* (bonk, tros) en *behr* (peer), zijn peren waarvan men in Limb. stroop maakt.

BUNSEL. Gewoonlijk is het mv. *bunsels* gebruikt voor de gezamenlijke luiers of luren (Eecloo). Z. bussel en bunselen.

BUNSELEN, b. w. (Westvl.), ook *inbunselen*, zwachtelen en *ontbunselen*, d. i. ontzwachtelen, welk laatste G. Gezelle toepast op het ontwikkelen van bladeren :

Kwam vyftigmael ontbundseld en ont-
[wonden
Het nieuwgeboren blad een ander jaer
[verkonden.

Bunselen, een kind bakeren, inhakeren, in 't fr. *emmailloter*, bij Kil. is het *bondselen*, *fasciare* en *bondsel*, i. *bundsel*, *cunabula*. In Br. en Antw. zegt het volk *bussele*, *het kind in den bussel doen*. Omstreeks Brussel zegt men : *een kind inspelen*. In Limb. bet. *met een kind busselen* het gedurig dragen alsof het een bussel ware.

BUNT, lang, spichtig gras, dat in bosschen en veenachtige weiden wast, wellicht zoo genoemd, omdat men ervan goede banden kan vlechten. Het wordt veel gebruikt om verstopte pijpen door te steken (Antw. Kempen). Te Antw. noemt men een pijltje van dit gras, wanneer 't tot het doorsteken van de pijp gebruikt wordt, *kwajongen*. In Br. heet bunt : *keesstrooi*, *bunt* ook in N.-Br. Z. Hoeufft. In 't plat-duitsch *bend* of *behnd*.

BURBELKE. Z. brubbelke.

BURG, v. voor burrie of berrie (Limb.).

BURLen of **BURRELEN**. Sleenckx vertaalt het verkeerd door *pester, jurer*, d. i. bulderen, vloeken en tieren : *burten* is hetzelfde als *brullen* door letterverspringing en wordt meest gezegd van ossen, koeien, fr. *beugler, meugler* : *de koeien staan in de weide aan het burlen*.—Ja, Jan, ik zie wel dat zij hier goei dagen heeft en zoo veel niet moet burrlen van den honger, kijk de koeien van onzen gebuerman. Baron Penninck, blz. 127.

BUS of **BUSCH**, hetzelfde als elders bos, bosch : een *buschhout* is een bussel hout, fr. *fagot*. Een bussel dikke stokken heet men in Vl. Br. en elders *mutsaard*. Doch *mutsaard* beteekent bij Kil: hetzelfde als *bussel hout*, en wel van klein hout of kleinestekjes (virgulta) en terecht daar het verwant is met *maelsen* of *mulsen*, afsnijden (klein takjes schaerhout). *Bosch van wijnbeziën* is bij Kil. hetzelfde als druiventros.

BUS, m. *Twee gaten met eenen bus stoppen* is twee verschillende zaken met dezelfde gelegenheid doen (Westvl.). In Br. en Limb. heet men dat : *twee vliegen in eenen lap of slag treffen*.

BUS, v. pint, halve liter, bij Kiliaan *busse, pyxis* : *neem een bus melk* (Leuven). *Waar is de melkbus?*—*Büs* wordt ook gehoord voor beurs. Z. buks (schietgeweer).

BUSCHJEKAPPEN (een) bet. te Brugge een voor- of namiddag van de school afblijven om te spelen. Te Leuven noemt men dat : *zijne school spoelen* of *verspelen*, elders : *achter de haag naar de school gaan*.

BUSSEL, m. hetzelfde als bij Kil. *bundsel* of *bondsel*, l. *cunahula*, d. i. de kinderdoeken, fr. *maillot d'enfants*. In Holl. *kindertuut* of *luier*, zwachtel, feitel. In Limb. *windel* of *doek*: *toen zij nog in den bussel waart, was ik reeds getrouwd* (Br.). Van hier : *een kind inbussele*. Een *gebusseld kind*. In Br. en elders *inwindelen*, ingewindeld.

BUSSELEN. Z. *bunselen*.

BUSSELTJE, o. in Westvl. gebr. voor boschken of een kleine slagbosch.

BUSSEN. Z. *buischen* en *boesen*.

BUSTELING, v. (Vl.), hetzelfde als 't Br. *borsteling*, d. i. een pak slagen. Z. *afborstelen* (uitgespr. *afbeustelen*), bl. 8.

BUT, m. *bots*, *berisping*, *afwijzing* (Westvl.); de beteekenis en uitspraak zijn dezelfde als in het engl. *butt*.

BUTEN, b. w. *ruilen* (Limb.). Wellicht heeft het deze beteekenis, omdat een buiter of vrijbouter gewoonlijk zijnen buit (*butin*) *verruilt*. Bij Kil. *buten*, *bueten*, *buyten*, *praedari*. In Haspengauw *lubben*, *outmannen*, *kurden* : *is uw hengst al gebut?* Vanhier *buter*, *lubber*. Zou dit soms hetzelfde woord niet zijn als *boeten*, oudtijds verbeteren, vermaken, een hulpmiddel gebruiken, wijl door de *buting* de paarden gedweeër en min gevaarlijk, de varkens geruster en dus beter vet gemaakt worden.

BUTS, m. eigenlijk *bots*, *stoot*, in Limb., Br. en elders gebruikt voor *buil*, *bult*, *bluts* : *hij heeft hem eenen buts op het hoofd geslagen*.

BUTSE (Vl.). Z. *buts*.

BUTSEN (*botsen*), *blutsen* : *die appelen zijn allemaal gebutst* (Br.).

BUTTELEN, b. w. freq. van *botten*, bet. in Limb. bouwland met den riek (drietand) rein, klein en mul maken. De grond wordt daardoor lichter en van het onkruid gezuiverd. Zoo zegt men : *de arbeiders zijn in de aardappelen aan 't buttelen*. Zij hebben ze bijna *gebutteld*. Z. *botten* (aan de wegen werken).

BUTTEN. Z. *buten*.

BUUR, m. *weverswerkhuis* (Kemp.). Bij Kil. *casa, tugurium*; *appendix domus, aedificium alteri adjunctum*, sax. sicamb. dus een ahang of gebouwtje tegen een ander opgetimmerd en tot werkhuis gebruikt.

BUZZE, m. en v. *jongetje*, een kind dat nog zeer klein is (Brugge).

C

C. Men zoek onder de letter K de woorden, onder de C niet voorhanden.

CABOES, v. bie (Geeraardsbergen).

CADÉ of CADË, in 't fr. *cadet*, jongste of jongere broeder, wordt in Br., Limb. en Vl. gebruikt voor *karel*, *kerel*, woord dat, even als *cadé*, eene onbepaalde beteekenis heeft, in 't fr. *gaillard*. Als men van iemand zegt: 't is een eerste *cadé*; 't is een fameuze *cadé*, een vieze *cadé*, wil men veel meer, 't zij goed of kwaad, laten verstaan, dan men uitdrukt. Men gebruikt dit echter niet, als men deftigerwijze van een geachten persoon spreekt.

CARESSEEREN, b. en o. w. voor: verkeerren, vrijen: *hij caresseert eene rijke dochter of met eene rijke dochter* (Br., Limb. en elders). *Caresseeren* is in die streken deftiger dan *vrijen*. Van hier *caressatie*, *caresseering*, voor: verkeering, vrijage en careskens.

CARLO, v., mv. carloën of karloën, dikke zoete erwten, die na de *peulerwten* gegeten worden.

CAROTJE, CAROOT, wortel, fr. *carotte* (Westvl.). *Kroot* is in N.-Ned. even als in Limb., in welke streken men ook *karoot* zegt, hetzelfde als het fr. *betterave* (beet), terwijl men daar, alsook in Br. voor het fr. *carotte*, *wortel* gebruikt. Voor *wortel* (*carotte*) hoort men in Limb. nog al veel *moer* en *moor*. Bij Kil. *karote*, *karote-wortel*, *pestinaca*, *daucus*, *vulgo carota*, fr. *carotte*, engl. *carrot*.

CAVA, m. eene bergplaats of polder (Z. dit woord), soort van schelf of zoldering, waar men alles op tast: *de cava steekt vol hooi* (Landen). Is het verwant met *kavale*, *kraecke*, bij Kil. *domus ruinosa*?

CENTER, in 't fr. *centre*, midden, m.

op zijnen center zijn, op zijn gemak, wel gezond zijn (Westvl.): *hij was heel van zijnen center*, d. i. heel uit zijn lood, bedweld, verbluft (Br.).

CENTERBOOR, v. zoo noemen de schrijnwerkers te Leuven eene boor met eene pin in 't midden en rondom twee snijders. Zij dient om pingaten te boren.

CINKSEN of CINKSENDAG, m. (30ste dag) van 't fr. *cinquante* of 't lat. *quinquaginta*, wordt in Brabant gebruikt. De N.-Ned. zeggen *pinkster* en *pinksteren* o. (pinksterdag, -feest); de Limb. *pinksteren* en *pinksten* (pinksterdag), dat dezen mannelijk maken: met den Pinksten. Deze laatste vormen komen van 't gr. *πεντηκοστή*.

CLOCHE, v. Zie bij Kil. *klocke*, *loga*, *pallium* (mantel) (Leuv.).

COMPOST, m. Z. bakku (Hagel.).

CONDITIE, v. van 't fr. *condition*, voorwaarde, *clause*, huur- en pachtcontract: *deze pachter heeft conditie aan mijn land voor 9 jaar* (Br. Kemp. Belg. Limb.).

COUCOU, m. soort van klaver of van *steenklavers* met witte bloemkens. De steen-, weg- of straatklaverkens, zoo genoemd, omdat ze op straatkanten wasson, zijn wat magerder en wat kleiner van blad en bloem. Kil. steenklaveren, *trifolium corniculatum*, enz.

COVENT, o. van 't l. *conventus*, plaats waar de paardenknechten slapen (Huysse). Het bet. in sommige steden van Br. ook een huis, waar er velen, die geen verwanten zijn, bijeen in kwartier wonen.

CRIMINEEL, bijv. en bijw. bet. zeer, sterk, geweldiglijk, ook in Vl. bedronken, doch dan is er *bedronken* onder verstaan (Br. Vl. en Limb.).

D

D. De *d* wordt dikwijls in de volksuitspraak weggelaten of vervangen door een *i*- of *j*-klank; zoo zegt men : *baaien*, *verbeien*, *vergoeien*, *verblinnen*, *gebeën*, voor : baden, verbeiden, vergoeden, verblinden, gebeden, enz. Soms luidt zij achter eene *n* als *g* : zoo zegt men : *bingen*, *wenger*, *wingen*, voor : binden, wender. Soms vervangt zij ook de *l* wanneer er twee *ll* bijeenstaan of in de uitspraak schijnen gehoord te worden, b. v. *Alderheiligen*, *helder*, *speelder*, *heeldernachten*, voor : Allerheiligen, heller, speler, heeler; in *elders* voor *ellers* is de *d* in de beschaafde taal thans nog behouden.

D wilt in de uitspraak gewoonlijk voorafgegaan zijn door *b, d, g, l, m, n, r, v, w* en *z*, maar niet door *ch, f, k, p, s, sch* en *t*, welke laatste letters achter zich eene *t* vereischen. Ook zegt het volk in Br. en Antw. gemeenlijk : *hoogde*, *leegde*, *breedde*, *rondde*, enz., voor *hoogte*, *laagte*, *breedte*, *rondte*.

DAAL, bijw. (St-Truid. en Hasselt) neder, beneden : *kom eens daal*. Vanhier

DAALZETTEN, b. w. nederzetten : *een stoel daalzetten*, en

DAALZITTEN, o. w. nederzitten : *hier is een stoel, zit daal* (St-Truid. Diest en elders).

DAAS, m. (dazen), groote paardenvlieg, licht zoo genoemd om haar dwaas en woedend omvliegen (waarvan wij ten minste drij of vier soorten kennen) in den hooi- en oogsttijd, in beemden en het meest nog bij het kreupelhout. Bij Kil. *daese*, *daesele*, *daesene*, sicamb. *asilus*, *tabanus*, fr. *taon*. Bild. heeft *daze* of *daas* (paardenvlieg) v. door den uitgang.

DABBELLEN of **DABBEREN**, freq. van

dabben, bijna zooveel als baggeren (Z. bz. 27) of met de voeten in het slijk trappelen (Br. Leuv.).

DABBEN, b. w. met handen, voeten of klauwen in de aarde krabben of wroeten : *de hond dabt den mol uit den grond* (Br., Hagel., Limb.). Wanneer een paard, dat lang ergens stil staat, zou geerne heen gaan, dan dabt het van ongeduld. *Iemand onder den voet dabben* is iemand vernederen. Vanhier *dabber*, *gedab* en *gedabber*, *uitdabben*, uitkrabben, *verdabben*, *bedabben*, *overdabben*, *doordabben*, d. i. bederven, b. v. : *de kieken hebben gansch den hof verdabd*. Bij Kil. *dabben*, *subigere*, *suffodere*, uithoilen : *dabben*, bet. ook *zich vuil maken*.

DABBEREN. Z. dabbelen.

DAGEN (op iets of iemand), uitgespr. *daugen*, ook tieren, grommen, lastig zijn : *de ouden dagen op de jongen*. *Wat zit gij altijd te dagen?* (Br., Leuv., Antw., st. en pr.)

DAGGEREN of **DEGGEREN**, o. w. mischien verwant met *dabberen*, zegt men van boren, die rondloopen, in stede van dadelijk het hout in te gaan (N. der pr. Antw.).

DAGMAAL of **DAGWAND**, o. een dagwand lands is eene plek honderd roeden groot. Vier dagwand maken een bunder. Kil. leidt het af van *dagh* en *wenden*, *id quod uno die arari aut meti potest* (Br.). In Vl. rekenen men doorgaans bij *gemet*. Z. dit woord. Z. *maat*, dat oulings *maat*, plek en, bij de Saksers, *paal* beteekende.

DAK komt voor in : *dat ontwerp zal in 't dak vallen*, onder blijven, niet ten uitvoer gebracht worden. Men zegt in 't Hagel. *op het dak werpen*, voor : te verstaan geven, een woordje in de

samenspraak laten sluipen om zijn verlangen te doen voelen, b. v. *werp eens op het dak, of hij zijn land niet zou willen verhuren of verkoopen*: elders, en wel rond Leuv. *iets op het berd werpen*. Die in een glazen huis woont, mag geene steenen werpen op eenandermans dak, d. i. die zelf niet deugt, moet van eens anders gebreken zwijgen. Br. en elders.

DAKDROEP, v. in Br. *dakdrup*, in Hol. *afdruipt*, m.

DALKEN, o. w. door iets moeilijks gaan of loopen; zoo zegt men: *door den sneeuw dalken*. Door geploegde velden dalken. Door stijk of grachten dalken (Kemp.). Is dit niet verwant met het oude *dollen*, *dotchen*, treffen, kwetsen, wonden? Z. *dolk* bij Bild.

DAMMELEN, o. w. dingen, onnoodige woorden spreken (Oostvl.). Van 't kaartspel *dammen*?

DANIG, bijv. en bijw. geweldig, zeer, vandege: *'t is danig slecht weêr*. *Ik heb danigen honger* (Antw. Br. Limb. Vl. ook in N.-Br. Z. Hoeufft).

DANS, ten dieren dans iets doen, met haastigheid en nabrouw iets doen: *hij heeft ten dieren danse een huis gekocht* (Westvl.).

DANTELEN, o. w. van flauwte wegdraaien, zoodat men bijna valt; zoo gaan dat men geenen rechten weg kan houden, gelijk dronken menschen of dezulken, die door eene flauwte overvallen zijn: *hij ging al dantelende door de straat*. *Hij dantelde op eens weg* (Hagel.). Het is, dunkt ons, verwant met *drentelen* of *trantelen*.

DAPPER, bijw. snel, bij Kil. *cito*, *celeriter* (Westvl., Br. en Antw.).

DAS, DAAS, DAZERIK, m. paarden-, koeivlieg, brem. Z. *daas*.

DAUWAART of DAUWEERT voor *daa(r)-waart*, d. i. derwaarts of daar heen: *ik zal dauweert gaan* (Belg.-Limb.).

DAUWEN, b. w. wiegen, in slaap wiegen: *de moeder dauwde haar kind en zong*

dau dau, kinneken, dau (Westvl. Brugge). Vanhier *davren*, sterk bewogen worden, te Kortrijk ook beven, b. v.: *hij daverde van koude*. Bij Kil. *dauen, daveren, nutare, vacillare*, enz.

1° DE, lidw. veel vóór de aanwijzende *deze* en *die* gebruikt: *neem gij den dezen, ik zal de die nemen* (Belg.-Limb. Antw. Br.).

2° DE voor *du* (doe), *dij*, komt nog steeds achter het werkw. of achter *toe*, *zoo*, enz.: *toe de, zoo de; hoor de niet? zul de komen? wat zeg de daarvan? ga de meê?* Soms, wanneer eene voorgaande letter zulks vergt, verandert *d* in *t*: *loop te mede? drink te veel, ge wordt zat. Pas te niet op, ge gaat achteruit*. Soms gaan *de* en *gij* te samen: *zij de gij daar? Waar de gij het dien ik gisteren zag voorbij loopen?* (Z.- en N.-Br., Antw., st. pr. en elders).

3° DE, TE, soms ENDE (adjectief-uitgang). Vele bijv. nw. nemen, vooral in Westvl. den uitgang *de* of *te* aan. *De*, als het grondwoord eindigt met *b, g, l, m, n, r, v, w, z*; maar *de* verandert in *te*, wanneer het grondwoord zou eindigen met *ch, f* (*fte*). *k, p, s, t*. *Stoppelde*, d. i. bestoppeld; *krulhaarde*, met gekrold haar; *bloende*, bebloemd; *kegelde*, kegelvormig; *spilde*, rank, tenger; *pijlde*, lang; *wolkte*, bewolkt; *gatte*, met gaten er in; *pokte*, met pokken; *putte*, met putten voorzien. Zoo nog *grijsde*, *buikte*, *schilde*, *blaarde*, *volvoette*, *balvoorde*, enz. Vgl. den uitgang *ed* bij de bijv. nw. in 't engl.

En 'k zager de binders aen 't werk onderreen
En 't kooren viel dapper en dikke;

Daer stond het gestuikt op den stoppelden
[grond;

Wanneer hy zyn krulhaarde kinders er zond.
Of, spelend zag bachten (achter) gekropen.
Bind een zilverblank hulsel met blauwen-

[den band om zyn heilige kruis.
(G. Gez. 69 en 79.)

DEBBELEN of POOTELEN, gedurig in handen nemen, vuilmaken. Vandaar *debbelaar*, die debbelt (Westvl.). Z. dabbelen, dabberen, waarmede het verwant is.

DEDDEREN, o. w. bibberen of beven van koude (N. der pr. Antw.). In Oostvl. soms *morzelen*.

DEEFEL, o. Z. deefeling.

DEEFELLEN, o. w. (Oostvl.), op eene ongeschikte manier eten, zoodat de halfgeknauwde spijs rechts en links uit den mond valt. Het engl. *to defile* beteekent vuilmaken. Vanhier *deefeling*.

DEEFELING, v. eigenlijk besmoddering, en verders, in Oostvl. een weg, waar veel modder ligt : *is dat hier een deefel, eene deefeling?*

DEEG, bijw. vandeeg, terdege, d. i. zeer, sterk, veel : *ik ben vandeeg moede van dat werk* (Br., Antw., st. en pr.). In Westvl. *stif* (stijf).

DEEL, m. deeling of het werkw. deelen, zelfstandiger wijze gebruikt : *kon hij aan den deel maar geraken, hij zou het eens goed laten blijken* (Br. Vl.).

DEEL, DELE, v. verbasterd hgd. dat *diele* in 't v. voor *plank* en in 't m. voor *houtenvloer* heeft, zegt Bild. I. 142. Bij Meyer bet. *deel* 1° de plaats waar de rechtspleging gehouden werd, gewis omdat ze met planken of staketsels was afgesloten; 2° de uitspraak of 't vonnis der rechters werd *deel* en wordt thans *oordeel* genoemd; 3° het rechtsgebied. Z. *delewand*.

DEELTEN, o. w. bet. eigenlijk in deelen of gedeelten leggen; in de helft deelen of *helften* : *vader is nu dood, willen wij dan eens gaan deelen?* Men zegt ook : *paarten* (Westvl.).

DEEM, v. (met zware e), tepel aan den uier der melkdieren : *de demen onzer koe zijn verzworen*. Bij Kil. *deme*, *uber*, *rumen* (Br. Antw. Kemp. Limb. en Friesl.).

DEEMELIJK, bijw. is zooveel als het

fr. *fade*, smakeloos, onaangenaam : *wat al te zoet is, is deemelijk*. *De groene komkommers hebben eenen deemelijken smaak* (Limb.). In Br. zegt men *smets*.

DEEMSTER, bijv. en zn. m. donker, duister, hgd. *dunkel*, *finster* (Westvl.). Rond Aalst *demster*. Kil. heeft daarenboven nog *deymster* en *dimster*, en voegt er bij dat het ook in Holl. en Friesl. in gebruik is. Vanhier *demsterheid*, duisternis. 't Engl. bijv. *dim* beteekent duister en *dimness*, duisternis. Vanhier 't w. *verdemsteren* en *verdimmen*, verduisteren, engl. *to dim*, hgd. *verfinstern*. Z. Delf. blz. 200, 202, 364.

DEEN. Z. *dene* of *den*.

DEER, m. deernis, wat deernis wekt : *'t is 'nen deer om na te zien wat die zieke uitstaalt*; ook ongemak, leed : *ik heb daar geen en deer van hoege-naamd* (Antw. st. en pr.). Te Brugge : *deernisse*, bij Kil. *miseratio*, *commiseratio*. In Br. en Limb. meest : *compassie*. *Deren* beteek. medelijden hebben bij Kil. en *dere*, *deyre*, *displacentia*, gr. *ἰσῆρ*, i. *pugna*.

DERE (zware e), v. 'tzelfde als *deer*, schade, *dere doen*, schade doen (Wvl.). Bij Kil. *dere*, *deyre*, *nocumentum*, *noxa*; van *deren*, *deyren*, schadelijk, nadelig zijn, beschadigen.

DEEREN, TEEREN (met zware e). Leuv. *tist*, *getist*; Brussel, *tust*, *getust*; in Westbr. *tost*, *gelost*, algemeen in heel Br. voor *derren*, *darren*, *durven*. In Limb. *dorren*, *dorst*, *doorst*, *gedorst*, *gedoorst* : *ik dar, doe dorst, ze dar, we, ze dorren; gedort*.

DEESEMEN, o. w. niet gedaan krijgen met het vlas uit te trekken (Aude-naarde, Somerghem).

DEGEL, m. in Limb. gebruikt voor *aarden pot* of *pan*, vaak van een steel voorzien en dienende b. v. om er iets mede op het vuur te zetten. In de Holl. Woordenb. vindt men *degel* in

de beteekenis van *platine d'une presse d'imprimerie*. Bij Bild. *potdeksel*; bij Kil. *deghele*, sax. sicam. *lebes*, d. i. ketel, kastrol of iet dergelijks. Het is verwant met *teil*, aarden kom en met *tegel* alsook met *tichel*, in 't lat. *tegula*. Bij Venloo ligt een dorp, waarzulke soort van aardenwerk veel vervaardigd wordt, en dat den naam van *Tegelen* draagt.

DEGGER, m. verwant met *dagge*, moordprijem, en *degen*, bet. in de Kemp. mes.

DEINEN, o. w. In meest al de Woordenb. treft men 't znw. *deining* aan dat het op- en neêrgaan, de golving van de zeebaren beteekent, doch niet het w. *deinen*, op- en neêrgaan als de zeebaren : het *deinend pad*, d. i. de zee.

DEIT, m. Z. dijd.

DEK, m. komt in Westvl. voor in despreekwijze : *iemand eenen dek zetten*, d. i. bij iemand schulden maken : *hij heeft daar eenen grooten dek gezet*.

DEK, bijw. van tijd, vergelijk, trap : *dekker* voor *dik*, *dikker*, d. i. dikwijls, dikwijlzer (in Br. dikwilder) (Vl.).

DEKEN, m. in Br., Antw. en Oostvl. gebr. in de gemeenzame spraak voor : snaaksche kerel, kwant : b. v. *ik kwam mijn deken tegen en hij begon mij uit te lachen*. Z. mendecken.

DEKROEDE, v. in Vl. hetzelfde als dek-wisch, eene wisch om mede het stroo vast op de daken te binden. In Br. verschillen de *dekroeien* van de *dek-wisschen*, gelijk *roede* en *wisch*; eene *wisch* is daar eene *teen*, *wijm* om iets meêvast of samen te binden, of manden te vlechten, terwijl eene *roede* veel langer en dikker is en meer dienstig om reepen van te maken. Men legt het stroo tusschen de dwars over de kepers liggende *dekroeden* en trekt ze sterk tot elkander met *dek-wisschen*, en alzoo ligt dat vast.

DEKWISCH, v. in Br. wisch, teen, wijm, in het dekken gebruikt. In Oostvl.

dekroel. Z. dit leste.

DELE. Z. deel.

DELEWAND, m. plank en schuifsel tusschen den dorschvloer en den tas, samengest. van *wand*, muur en *deel*. Bij Kil. ook *dele*, *deele*, *deyle*, d. i. 1° plank, berd; 2° vloer, dorschvloer, licht omdat de vloeren meest met planken belegd werden. Z. deel en denewand of dennenwand.

DELFT, DELVE, DILF, DULF, v. sloot, kleine gracht in de velden. Bij Kil. *delve*, *dilve*, Zeland. Holl. gracht, sloot, l. *fovea* (Vl.).

DELT, ook TELTE, in Westvl. hooischelft. Kil. vertaalt *delle*, door *mela*. In Br. (Lennik) *delft*. Z. Hoeufft op het woord *deel*.

DELTER, m. hooizolder boven den stal (Westbr.), elders, rond Leuv. *schelft*, *hooischelft*.

DEM, DAM, mv. dâmen, koeizeik (Limb.) te Kortr. *eurg* genoemd.

DEMPEN, b. w. bet. in vele streken niet slechts smoren, stillen, maar ook beteugelen, fr. *dompter* : een *peerd dempen*: Een *gedempte hengst*. Van hier *peerdendemper*, *demping*. Sommigen leiden *dempig* (kortborstig, kortademig, aamborstig) hiervan af, doch, ons dunkens, komt dit eer van *demp*, damp (adem).

DEN of DENNE, m. dorschvloer (Antw. Kemp. Limb.). In Westvl. bet. het nog den dorschvloer op een veld of de effengemaakte plaats, waar men het koolzaad (*slooren*, *ippens*) of de boekweit uitdorscht, of het vlas de zaadbollekens afreept. Van hier in Vl. *denkleed*, in Br. *derschkleed*, groot stuk lijnwaad dat men over eenen *den* openspreidt om er op te dorschen, en *dennewand* (Z. dit w.). Bij Kil. bet. *dene* plank, berd, bord, en *denne* vertaalt hij door *area*, et *pavimentum* : et *Tabulatum* : et *Antrum*, *caverna*. Bild. heeft : *a den of denne*, zoldervloer; ook plecht van

een schip, ook van ouds *denning*. Dit *dennen* is slechten, vlak maken en dus bevoeren en hangt samen met het hgd. *dehnen*, uitstrekken. » Z. verders bij hem *dan of den* (I. 140) in den zin van grot, spelonk, omzette plaats, met planken, boomen of anderszins. Volgens Bild. wordt de denneboom aldus genoemd *als waaruit men slaketsels maakte*.

DENE. Z. den.

DENEWAND, Br. wand van denen of *plancken*. Z. dennewand.

DENKLEED, o. dorschkleed. Z. denne (Westvl.).

DENNEBOOM, dat gedeelte eens schips, waar de luiken op rusten (Willebroek). In Holl. noemt men het *plecht*. Z. *den* en *dan* bij Bild. I.

DENNEN- of DENNEWAND, hetzelfde als *delewand*, d. i. een berden muur in de schuren tusschen dorschvloer en tas (Br.). Wordt de dorschvloerwand eigenlijk bedoeld, dan schrijve men liever *dennewand*. Dit zelfde geldt ook voor *delewand*. Z. *den*, *denne*.

DENNENWEG, m. scheidmuur tusschen den *nere* en den *tas*, in eene schuur (Hagel.). *Weg* verkort van *weech* of *weegh*, muur. Vanwaar *weegluis*, *wegluis*, wandluis. Z. *dennewand*.

DENNEWEERD, m. lage houten muur, die in de schuren den dorschvloer van den strooit as scheidt. Men zegt in de Kemp. en Antw. nog *denneworcht* en *dennenuurcht*. *W'eer* of *weerd*, wortel van *weren*, is eigenlijk iets wat afveert, wat afscheidt, beschut, beschermt, verdedigt. Vandaar bet. bij Kil. *weer*, *were*, *weerd*, *weerde*, *weerder*, *werd*, *werdt*, *wordt*: *propugnaculum*, *sepimentum*, *septum*, d. i. omheining, afscheidsel, hoogte of: al wat afscheidt, beschut, tegenhoudt, in 't angl. sax. *worth* of *weorth*. De woorden *waarde*, *gaarde*, *geerde* (hof, tuin), engl. *yard*; *waren*, *weren*, *bewaren*, hgd. *warten*,

(wachten, bezorgen), *wärter*, *wachter*, het fr. *garde*, *garder*, het vl. *boomgaarde*, *warande*, 't engl. *to were*, nederd. *zich weren*, hgd. *sich wehren*, oud engl. *werre*, Kil. *werre*, fr. *guerre* (oorlog) enz. dat alles is samen duidelijk verwant. *Gairdan* bet. in 't Goth. omsluiten.

DENTER, m. bet. rond Brussel zolder, doch te Leuv. en elders is 't de gang der eerste en tweede verdieping. Voor dat gedeelte der benedenplaatsen gebruikt men het woord *gang*. In 't middeneeuwsch luidt het *dormter* (Beatrijs, v. 83, l.). Het komt van *dormitorium*, gelijk *refter* van *refectorium*.

DER, TER, wordt in de volksuitspraak in Vl.Br. en elders gehoord voorer, daar:

Zoo *der* een verzuimen dorst,
Van te werken voor den kost.

(G. Gez. blz. 45.)

Edoch dit is niets anders dan de tusschenvoeging van *d* of *t*, welluidendheidshalve, als in beheerder, bestuurder, dunder, zwaarder, kleinder, edelder, opentlijk, gezamentlijk, wezentlijk, enz.

DERF, bijv. nesch, nat, week, plat. Men zegt het van brood, waarin de gest niet gewerkt heeft en dat dus niet opgegaan is: *het brood is derf*. Kil. heeft *derfbrood*, *panis azymus*, *non fermentatus*, brood dat niet gegaan heeft, gelijk men in Br. en Limb. zegt. *Derve boler*, goed geknede boter. Z. *derw*.

DERREN, terren (dorren), dorst, gedorst, getorst (getost in Westbr.). Z. *decren*, *durven*.

DERRING, m. in Oostvl. en kl.-Br. turf (*tourbe*), doch *derring* is wat grover en riekt meer dan turf: zoo gaan ook de vrienden verby daer den *derring* rookt en *stinct* (Jan de Brune, *Bancketwerck*, blz. 150). Bij Kil. *darinck*, *dary*, *darie*, *dari-torf*, fland. Zeland. holl. *Cespes bitummosus*: *nigra quæ-*

- dam et viscosa gleba, qua ignis focetur apud Flandros septentrionales et Zelandos, vulgo daria, darinca. Derrie, derrij* bij Sleenckx ook turf, is in de Holl. Woordenb. de eerste harde grond na den modder; licht is het woord verwant met *daren, darren, derren, dor* en *droog* worden, en met *dare* of *darre*, l. *ast, ustrina* of droogoven. Bild. heeft *darie, darrie, derrie*, v. en leidt het af van *darre, dor*, waarvan de droogzolder voor 't graan in Duitschl. *de darre* genoemd is. Z. schadde en bulte, eene brandstof.
- DERSCHEN** (Br. Vl.), *deerschen* (Limb.), soms ook *dresschen* voor dorschen. Vandaar *derscher, derschuoler, derschulegel, derschmolen*, enz.
- DETIENAVOND**, daags voor Driekoningendag. Z. Delf. bl. 200.
- DETIENDAG**, d. i. Driekoningendag, zoo genoemd omdat dit feest den 13^{en} na Kersmis komt.
- DERVEN, DEURVEN** (met korten *eu-kl.*), b. w., dierfen dorf, gedorven, voor durven (Antw. st.). Kil. *derven, dorven*. Z. deeren.
- DERW**, bijv. vochtig, nat doch taai, vast open: *als de gist niet deugt, is de mik* (tarwenbrood) *derw. Als men op vochtige aarde trippelt, wordt ze derw. Deeg kan men heel derw kneeden* (Hagel.). Z. derf.
- DESENTWEGE**, bijw. derhalve (Limb.).
- DESTEL**, Kortrijk en Br. hetzelfde als elders *desset, deessel* of *diessel*, in Holl. *dissel*, een timmermansgereedschap.
- DESTEREEL**, in 't L. van Aalst voor *rosteel*, dat is een van hout gemaakte tralie- of roosterwerk, waarin men het hooi voor de peerden werpt, die heter dan doortrekken. *Destereel* zou, volgens sommigen, *distelleer* zijn, als ware het een traliwerk, waar de ezels de distels door trekken; volgens anderen, *diersleer*, de ladder voor de dieren. Z. ben en rosteel.
- DEUGDELIJK**, bijv. voordeel: *een deugdelijk kleed*, d. i. van goede stof, waar men deugd van hebben zal; bijw. *'t is deugdelijk of eertijk en deugdelijk waar*, d. i. geheel, zeker waar (overal).
- DEUGNIETE**, de vr. vorm van deugniet, een slecht vrouwspersoon (Westvl.).
- DEULDER**, voor dojer.
- DEUN**, m. voldoening, vermaak: b. v. *zijn deun in iets hebben: Ik had er mijnen deun in dat hij gekozen werd* (Westvl.). Bij Kil. *done, deune, ludus, facetiae, nugae*. Van hier *deuntje*, toontje en *deunen* (Bild.).
- DEUNEN**, o. w. bet. te Somergem daveren, te Gent *schudden* en *beven*, *conquassari*, fr. *trembler*. In 't Oud hgd. *Dunian thiū ertha dunida* (Heliant 174, 24), de aarde beefde. Z. Delf. 209 en bij Kil. *donen, i. deunen*. In Westvl. bet. *deunen* (duenen), weërgalmen, weërklinken (G. Gez.). Kil. *resonare*. Dit *deunen* is licht 'tzelfde als *dreunen*: *mijne ooren deunen*. Van *deunen* komt het w. *donder*.
- DEUR** of **DUUR**, z. m. stier (Limb.).
- DEUR**. Het spreekw. *voor de roode deur komen* wil zeggen: voor de rechtbank verschijnen. 't Is misschien afkomstig van het bekende tribunaal: *l'anneau de la porte rouge* (Maastr.)? *Deur noch dorpel aan of door iets zien* is een spreekw. dat bet. iets niet verstaan, niet weten hoe iets aan te vangen of te eindigen (Kemp.).
- DEURHAIRDE** voor doornharig of stekelharig (Westvl.).
- DEUVELEN**, w. de berden des bodems van een vat vast aan een maken bij middel van pinnen (Antw.).
- DEUZELACHTIG** en **DEUZELIG**. Z. deuzig voor duizelig.
- DEUZELEN** en **DEUZELING**, voor *duizelen*, *duizeling*, fr. *être étourdi, étourdissement, vertiges* (Westvl.).
- DEUZIG**, vermoed van geest: *iemand deuzig zagen. Ik word deuzig op dit boek gezien* (Antw. st.). Bij Kil. is

- deusigh, duysigh* vertaald door *stupidus, exanimis, perturbatus mente, vertigine laborans*, en in deze leste bet. hoort men 't in Westvl. *ik ben deuzig*, d. i. ik ben zwaarhoofdig.
- DEWWELEN, o. w. bet. r. IJperen : geen eetlust hebben, niet zeer ten appetijte zijn; zijn eten kauwen en herkauwen : *hij dewwelt op zijn eten*. 't Is een dialectvorm van *douwelen*, freq. van *duwen, douwen*.
- DEZE of DEDEZE wordt in Westvl. algemeen gebruikt voor : degene : *dezen, die zoo spreken, zijn valschaards*.
- DJANGELEN, o. w. bij het koopen scherp afdingen : *die vrouw kan niets koopen zonder djangelen*. Dit woord, veel met *prangelen* verbonden, schijnt ons den zelfden wortel te hebben als *dingen*, waar het een verbasterd freq. van wezen zal. Men zegt ook te Antw. st. en pr. *afdjangelen*, in Br. *afspren-gelen of afsprenkelen* (Z. blz. 14).
- DIBBELEN, o. w. voor *dubbelen*, freq. van *dubben*, 'twelk van 't lat. *dubitare* komt : *wat staat gij daar te dubbelen, speel uwe kaart maar uit* (Br.).
- DIBBETJE, o. kwezel (Brugge), voor *dibbeltje, dibbelerse of dubbelerse*, die *dibbelt, aarzelt en gedurig hervraagt*. Z. bij Bild. *dubbe*, vlaamsch woord voor *klopje of kwezel*. Edoch *dibbetje* kan wel, bij letterverspringing, voor *biddeltje*, die veel bidt of biddelt, freq. van *bidden, staan*.
- DIDDEREN, o. w. *bibberen* (freq. van *beven*), van koude of vrees *sidderen* (Kemp.).
- DJEEMENISTER, peze(n)wever (Westvl.).
- DIEFKEN, o. looper, d. i. eene soort van sleutel, in 't fr. *passe-partout* (Limb.). *Op een diefken* bet. te Antw. : in 't geniept, heimelijk en zonder iemands weet : *ik ben op een diefken uitge-loopen*.
- DIENAAR, m. op de dorpen, tusschen Mechelen en Leuven, een veldwachter.
- DIENEN, dekken, bespringen : *is die merrie algediend geweest?* (Vl. en Br.).
- DIEPERIK, m. diepte, ook kelder (St-Nikolaas), 't is van *diep* afgeleid, als *botterik, lomperik, rotterik*, van *bot, lomp, rot*. *Hij is naar den dieperik* bet. : hij is verdrongen (Antw.).
- DIEPGRONDEN, b. w. in Oost- en Westvl. en elders in zwang. Wanneer men het land met de ploeg eerst *ondiep* omrijdt om het te kuischen, dat heet men *storten* (in Br. *schellen*); doch als men 't een tweede of derde maal dieper omploegt, uitrijdt of omspaadt, dat heet men *diepgronden* (in Br. *zaaivoren*). Z. *diepvoren*.
- DIEPVOREN, gebr. in 't land van Aalst, Br. en elders voor *diep* ploegen, eene ploeg boven af en dan nog eene onderuit. Z. *diepgronden* en *beulen*, blz. 49.
- DIERENDANS, m. znw. eene die zijne waren te dier verkoopt (Antw.).
- DIETS, m. knikker (Oostvl.-Eecl.). *Sleeckx* heeft *duts*, klomp. Kil. *dulse, dusse, dussel*, eene eekel, bolleken, enz. lat. *glans, tonsilla, tuber, tuberculum*.
- DIETSCH, bijv. en z. nw. Dit is de echte en algemeene naam onzer taal, nog zeer in Br., Antw. en Limb. in voege om de vlaamsche of nederduitsche of nederlandsche spraak aan te duiden. De Brusselaar spreekt *disch*, *plat-tisch*, met den duitschen *sch*-klank, uit; door *dosch* verstaat hij hoogduitsch. Te Leuv. en omstr. zegt men niet *diets* maar *duts*, even als in Limb. en dat bet. hetzelfde als in 't engl. *dutch*, d. i. vlaamsch of nederduitsch; om het hgd. aan te duiden zegt men in Br. *duitsch*, of *deutsch* (met korten *eu*-klank) en *duitsch* of *hoogduts, hoogduitsch* (*sch* uitgespr. als in 't hgd.) in Limb.
- DIEVEN, b. w. Zie *luizen* (Oostvl.).
- DIEVINGE, v. in Westvl. soms voor *dievin* of *diefegge*.
- DIGGELSTEEN, m. *dobbelsteen*, waarmede de kinderen spelen (Maastricht en elders); 't is licht, bij letterveran-

dering, verwant met *biggelen*. Z. blz. 53. Bij Sleecckx bet. *diggel* potscherf, bij Bild. heet het eene verbastering van *dilge, delg* (I, 149).

DIJ of **DIJD**, groei, aangroei, tier, wasdom; 't is de wortel van 't w. *dijen* of *dijden*, d. i. zwellen, tieren, dikworden, in grootte toenemen; en van *gedijen*, bijwinnen, enz. fr. *profiter*: *daar is geen dij in dat graan* (Hagel.). *Die jongen heeft geen dij*, d. i. hij blijft steeds even klein en mager. 't *En heeft geen tijd* (Land van Aalst), d. i. 't en groeit noch bloeit.

DIJAMPELEN, b. w. eenige stoffen, zooals aarde, enz. al stampende en stootende klein maken (N. der pr. Antw.), in Br. *trampelen*.

DIJN of **DIENT**, 2^e pers. enkelv. voor uw, *het dijnt* voor: het uwe (Limb.).

DIJSEL, m. v. in Br. overal gehoord voor: *dissel* of *disselboom* van wagen, koets, enz. Vanhier *dijsselen*. In Limb. hoort men *distelboom*. Bij Kil. *diessel* en *dijssel*, l. *temo*, fr. *timon*.

DIJSELEN, b. w. eenen wagen bestieren (Oostvl., L. van Aalst). Z. *dijsel*.

DIJSEM, m. *dijsel* of *dissel* (Hagel.).

DIJSTEREN, b. w. verpletteren, vermorselen, tot moes, tot deesem maken: *de aardappels dijsteren*, er stomp van maken (Br., Belg. Limb., Antw. pr.). Vgl. *teisteren*, van 't oude *teesen*, *teesten*, plukken, scheuren, trekken (Westvl.).

DIJZE, bet. in Westvl. fijne suiker in een stukje lijnwaad gedaan en waar de kinderen aan zuigen. Men noemt het ook *lokke*, d. i. lokker, iets wat aantrekt. Dit *dijze* is licht hetzelfde als *dusse*, *dussel*, bij Kil. *glans*. Z. diets en dodde.

DIK, bijv. groot, rijk: 't is een *dikke boer* (Hagel.), d. i. 't is een rijke pachter. Omstr. Leuv. zegt men: *hij zit er dik in*, d. i. hij staat er goed voor, hij is goed in zijnen wol. *Den dikke maken* of *spelen*, bet. te Thien., Leuv. en

elders: van zijnen neus maken, den jan uithangen, trotsch, hooveerdig zijn, fr. *faire de l'embarras*.

DIK, **DIKS** (Hagel.), *dek* (Vl.), *duk* (Gelderl.), voor dikwijls, dikmaals.

DIKKES, te Diest: *dik*. Kil. *dick*, i. *dickmael*, *diekent*, hgd. *dieche*. Holstein: *dik*, *dikke*. In de oude Beiersche taal heeft *dick* insgelijks de beteekenis van *dikwijls*, en nog, thans in den Allgäu, te Nuremberg *Dickisch* (Schmeller). Middelhdg. *dicke*, oudhdg. *diccho*, Br. *dikkies*, Westvl. *dikkens*, *diks*, *dikkels* (G. Gcz.). In Limb. en Br. bet. *diks* of *deks* niet alleen *dikwijls*, maar ook *soms*, *misschien*: *diks kan het gebeuren dat*, d. i. *soms kan het gebeuren*, het zou kunnen gebeuren.

DIKKUIP, kuip waar de melk in dikt om gekernd te worden (Westvl.).

DIKWILS, te Antw. in Br. en elders algemeen in zijnen vergrootvorm *dikwilzer*, *dikwilst*, gebruikt. Bormans gebruikt ook *dikwilder* (Versl. blz. 310). In 't Hagel. en Limb. *Dikker*, *dikst*: *het dikst van al*, het meest van al. *Dikwils*, *dikwijlsch* wordt ook als bijv. gebr. evenals *dikmalig* in den zin van 't fr. *fréquent*: b. v. *de dikmalige communie*, *de dikwijlsche gebeden*.

DILT, **DILTE**, zoldering van sparren, scheerzolder, schelft, hooitas, fr. *fenil* (Westvl. Brug.), het is 't zelfde als *dette*, bij Kil. *meta* (*mijs* in Br.), *venditie van 133 koopen vlieringen*, *kepers*, *dette-hoppe*- en *boonpersen* (plakk. van Oost- en Westvl.). Z. *delt* en *delter*.

DILVE. Z. *delf*.

DINGEN, o. gebr. voor *kleederen* in Vl. Br. pr. Antw. en elders: *uw dingen is wel gemaakt. Dat dingen past hem niet*.

DINGSCH, zonderling, vreemd: *dit kleed-sel staat u zoo dingsch*. — Ook onpas-selijk: *ik gevoel mij zoo dingsch*. Men zegt nog: *ik ben zoo aardig*.

(Antw. st. en pr.). *Dingsch* bet. omstr. Leuven, beleefd, goed, bereidwillig: *hij was zoo dingsch dat hij niet wist wat hij mij zou gedaan hebben.*

DINSDAG. In verscheidene streken van Nederland hoort men veelal: *dinsdag*, zelden *dingsdag*. In Westvl. *disen-dach* of *dizendag* als in de middeleeuwen. In Oostvl. *dijsdag*; in Br. *destag*, in Leuv. *dijs*- of *dijnsdag*, welk laatste onder 't volk van Holl. ook gehoord wordt. In Limb. *dees*- of *dēs*- of *deensdag*. Bij Kil. *disen-dagh*, vet. fland. *dings-dagh*, *dijnsdag*, *dijssendagh*; hgd. *dienstag*; deensch, *tijsdag*; zweedsch, *tisdag*; angelsaks, *tues-daeg*, *tiwesdaeg*; engl. *tuesday*; ijsl. *tyrdaeg*. Men schrijve *dins*- of *dingsdag*, volgens verkozene afleiding. Ihre heeft, en te recht, beweerd dat *dingsdag* hetzelfde is als het l. *dies Martis*. Mars was bij de oude Germanen zoowel als bij de Romeinen de oorlogsgod. Hij droeg, bij de oude Angelsaksers, den naam van *Tūg*, of *Tuu* (in 2ⁿ naamval *tuues*), vandaar 't angelsaks *tuesdaeg*, en 't engl. *tuesday*. Anderen brengen het tot *Tuisco*, ook een afgod der oude Germanen, doch deze is, volgens ons, eerder Mercurius, en vandaar ons *tuischen*, dat Kijl. van *Theute* (Mercurius afleidt). Volgens anderen heette Mars *die* en vandaar dan *diesdag*. Men zie Dr L. A. te Winkel: *Regeling der spelling voor het Woordenb. der Ned. taal*, blz. 128. Eenigen, met Jan Ten Kate, leiden het af van *thing*, *ding*, voor Mars, of *ding* voor *geding*: *dingsdag* is dan eigenlijk strijd-, twist- of oorlogsdag, het zij dat men strijde door woorden of door wapenen, of een dag toegewijd aan de rechtspleging, dewijl de Ouden gewoonlijk op dezen dag rechtstag hielden, of wel aan Mars den oorlogsgod.

DJOMPEL. Z. 't volgend.

DJOMPELEN (dompelen), sukkelen,

dolen: in den donker ronddjompelen, ook: *djompel*, op den *djompel* geraken, d. i. verloren geraken (Antw. st. en pr.). *Dompelaar*, sukkelaar (Gent). In Br. zegt men *sompelen* of *sampelen*, bij Kil. *schampelen*, lat. *labi*, afslibberen, afzeilen, afvallen; *exorbitare*, van den rechten weg afdolen.

DJOOL, DJOOLE, JOOLE. Z. joole.

DJOOREN, m. *djoorke*, o. *djurn*, m. eene halve pint, een kwartliter (Oost- en Westvl.), te Gent *djooreken*, in Waas *djurn*. in Br. zeggen wij *halffen*, o. *kapper*, m. of *kapperken*, o. in Limb. *schupken*, hgd. *schoppen*. In 't Noorden hoort men ook *kapper*. *Geef mij eenen djurn bier. Een djooreken faro doet ons deugd.*

DJOUSKE, m. noenslaap van eenige minuten: 'k heb daar een *djouske* gedaan (IJper.).

DIPPEN of DUPPEN (*u* scherp op zijn Gentsch uitgesp.), 'tzelfde als dubben, dubbelen, dubbelen: *ik dipte* of *dubtege* of *ik zou gaan om 't wankelebare weër* (Oost- en Westvl.).

DIRK, groote katrol, waarin de keten van den takel loopt (Kl.-Br. Willebr.). Bij Kil. *durck*, *dorck*, lat. *sentina*, d. i. de plaats, onder in een schip, waar alle vuiligheid in loopt.

DISCH, m. is 't geen men in Br. toog van eenen winkel, in Limb. *toon*- of *winkelbank*, in N.-Ned. *toonbank* noemt. Bij Kil. *mensa*, vulgò *discus*, engl. *dishe*.

DISTEL. Zegsw. *op distels zitten* (Vl.), d. i. verlegen zijn, ongedurig of haastig zijn om te vertrekken; ook *op heete kolen zitten* (in de Holl. woord. *op heete kolen staan*), zoo als men in Br. en Limb. zegt.

DJURN, m. Z. djooren.

DIVER, m., boord van 't water (Brugge).

DOBBELEN, o. w. hakkelen, stotteren (Kemp.). Van *dobbel*, l. *duplex*: vanwaar dobbeltong, thans dubbel-tongig, l. *balbus*, vanwaar 't fr. *bal-*

butier (stamelen). *Dobbelen* is dus zooveel als met eene dubbele of belemmerde tong spreken, te Antw. en elders *doddelen*.

DOBBELTÖNGEN, o. w. in Westbr., Oosten Westvl. hetzelfde als *dobbelen*, met eene dubbele of belemmerde tong spreken, stamelen. Z. *dobbelen*.

DOCHTER. *Eene eiken dochter, eene abeelen vrouw*, is eene vrouw die hare ooren laat hangen, die in het huwelijk hare goede hoedanigheden van meisje laat varen (omstr. Brussel).

DOD of DODDE, oud woord nog in verscheidene provinciën in gebruik. Bij Kil. bet. het staakje, paalke, kort stokje; ook stop, kraan; verders rietstok met de aar, den stengel van een plant, dien plant zelven met lange smalle bladeren, in Blancardus Lexicon *typha* genoemd en daar achter in 't vl. *lisdodde*, *donsse*, *donsen*, *polsen*, *papenkul*, *zotskap*; in 't hgd. *narrenkolben*, *liesknopfen*; in 't fr. *masse*; engl. *reed-mace*; 2° de knodse, stok of scepter van een gek; 3° in den *Teuthonista* bet. *dod*, gek en *dodden* gekken; 4° bij Bild. die van *dod*, *dot* naar *dut* verzendt, is *dodde* of *doede* een onnoozel mensch, die zich in de luiers laat leggen, of in de kleeders laat steken, of in slaap wiegen, gelijk men in Br. zegt. Van *dodde* komt *dodderig*, slaapdronken, *bedodden* (Br.) of *bedotten* (N.-Nederl.), bedriegen. Opmerkenswaardig is het dat *typha* van 't gr. *τύφος* (rook) komt en dat *τύφειν* rooken bet. : nu in 't Hagel. geeft men den naam van *dodde* aan een zwamachtigen plant, die in de weiden wast en waaruit bij het duwen zeker rook of damp komt; en te Antw. is *dod* de bloem of de aar van zeker rietgewas. Te Somergh. is *gersdodde*, een *bosje*, een *struikje* gras. Te Antw. verstaat men nog door *dod* : gesuikerd brood, bolvormig in een lapje lijnwaad ge-

bonden, dat men zuigelingen in den mond steekt om er aan te zuigen, om ze alzoo te *bedodden* of in slaap te krijgen en te doen zwijgen. Bild. (I. 170, 152) leidt het fr. *radoter* (d. i. mijmeren) van ons *dot*. Maar zou het geene verwantschap kunnen hebben met *doddelen*, *dotteren*? Z. *diets* en *dots* (lots, toorts). *Dod* is in 't deensch *død*; en *doddet* of *dorret* bet. op 't Hoogeland, in Groningen, stuiter of knikker.

DODELEN, o. w. hakkelen, stamelen : *hij doddelt fel*. Al stamelende vertellen : *weet ge nu wat hij daar gedoddeld heeft?* Vanhier *doddelaar*, *gedoddeld* (Antw., Br. en Hagel.).

DODDEREN, o. w. 'tzelfde als *doddelen* (Br.).

DODDERKEN, o. klein hakkelaarken, kindje.

DOEF, m. veest : vanhier *doefen*, *döffen*, veesten : *eenen doef op zijne zokken laten gaan* (Br.).

DOEF of DOF, bijw. wordt gebezigd in de uitdrukking : *het is dof warm*, om te kennen te geven dat het bovenmate warm is (Limb.). In Br., Antw. en Limb. *dof*, bijw. 't is *dof weër*, d. i. het is laf, warm weder.

DOEFKEN, o. klein druppelken drank (Somergh.).

DOEL, m. een gedeelte aarde dat overblijft, nadat men het overige reeds uitgegraven heeft. Het engl. *dole*, dat ook *paart*, *portion* bet., is licht met ons *doel* verwant. In Br. zegt men in denzelfden zin *doel*, *dam* of *dijk*.

DOEN, b. w. dat reeds zoo veel plaats in de Woordenboeken beslaat, moet nog gemeld worden in de volgende spreekwijzen : 1° *eten doen*, *voeder doen voor de beesten*, d. i. eten, voedsel voor het vee verzamelen, als gras snijden, rapen plukken, wortels steken. 2° *Zijn gevoeg doen*, *in zijn bed doen*. Hij deed iets. Voor 't fr. *si*, of *si fait*, zegt men : *toet*, of *toewel*, d. i.

eene verkorting van *het doet*, *het doet wel*. Voor 't fr. *non, non pas*, zegt men *tendoet*, d. i. het en doet, of ook 't *doe niet*, of *toe niet*. Men hoort ook, 'k *doe*, 'x'en *doen* (*si, non pas*). *Doene* (*doone*) is eene verkorting van *doet het niet? is het niet waar?* Men zegt in en rond Leuv. (*iemand*) *ter aarde doen*, voor: ter aarde bestellen, begraven.

DOENEN (Z. donen), in den Teut.: *doenen*, *hellen*, *luiden*, *insonare*, *personare*, *intonare*. Z. *deunen*.

DOENING, v. vertier, nering: *die winkel heeft veel doening* (Vl.). *Een goede doening*, bet. een goede broodwinning: *Jan zit in eene schoone doening*. *Hij bewoont eene fraaie doening*, d. i. een erf of hofstede (Br.).

DOES, m. die plomp en grof van lijf is: *wat dikke does is dat!* (N. der pr. Antw.) ook *dommerik*, *stomkop*, *moffer*, *pruiloor*, *monker* (Antw., Kemp., Diest). Dat *does* met *droes*, *reus*, *sterk mensch*, *duivel*, *geest* verwant is, konit ons als zeer aannemelijk voor. Ook zijn er voorbeelden dat de *b* zich door *d*, en *d* door *b* laat vervangen als *dobbelen* en *dotderen* (*stamelen*, enz.). Zoodat *does*, *doezeman*, spook om kinders bang te maken, fr. *croquemitaine*, *boudeur*, wel verwant kan zijn met *boesman*.

DOESTIG, bijv. troetelwoord, lief, zoet, enz. *mijn doestig hert*, *gade mij verlaten?* *Mijn doestige vriend*, *mijn alldoestigste kindje* (S. Truiden).

DOEVENSTOOTER, m. duivenstooter of sperwer (Limb.).

DOEZEMAN, m. slokkeman, bieteboom: *kinderen, vlugt weg, de doezeman is daar* (Antw. pr.). Z. *does* en *boeman*.

DOEZEN, o. w. de lippen laten hangen, zuur zien, maffen, moffen, stomloopen, prullen, pratten, monken: *dat meisje doet niet dan doezen*, *omdat ze niet mee mag gaan* (Kemp. Antw.). Van hier *doezer*, *doeskop*, *gedoes*.

DOF, DOFKEN. Z. *doef*, enz.

DOJER, ook *DUIER*, *DEULDER*, zeker heidegewas, waar men bezems van maakt, vlasdoller, fr. *cameline* of *sesame bâtard* ou *d'Allemagne* (Br.). In Oostvl. *door*, te St-Peters-Leeuw *deulder*. Is dit de hoide, fr. *bruyère* of *brem*, waarvan men bezems bindt?

DOK, eerste plank die van den boom (bool) gezaagd wordt (Antw. Kemp.). In Br. en Limb. noemt men die eerste plank *schaal*. Volgens Bild. is *dok* eigenlijk beschutsel, omvatting, van *da-ën*, *do-ën*, omsluiten. Edoch het is eer datgene, waarmede men iets beschut of omsluit, te weten, *schalen*, die daartoe gewoonlijk dienen moeten. Men ziet hier waarom de *havens* (*bassins*) *dokken* genoemd zijn geworden.

DOKKEN, o. w. *tokken*, slaan, kloppen: *mijn hert dokt*; ook *genaken*, *raken*: *ik had hem nauwelijks gedokt of hij schreeuwde* (Westvl.). Kil. *dare pugnos*; *ingerere verbera*.

DOKKEREN, freq. van *dokken*, 't gerucht maken van loopende paarden op de kalsijde (Westvl.).

DOKTEUREN (Vl.), DOKTOREN (Br.), d. i. den doctor of arts gebruiken, in Holl. en Limb. *dokteren*.

DOL, beslommering, last, moeite: *ge hebt met een ziek kind meer dol dan met twee gezonde*. *Veel dol aan zijne ooren hebben*. *Gij zult met dien zallap dol hebben* (Br. Antw. st. en pr. Kemp. en N.-Br. Z. Hoeufft). *Dolen* beteekende oulings lijden.

DOL, m. een soort van muis, aard- of veldmuis (Br.), in Vl. om haar gepiep ook *piepedol* geheeten. Dit viervoetig diertje is spits gebekt bijna als eene rat.

DOL, DOLVLIET, vleeschvlieg, ronker (Leuv. Mechl. Antw.); omstr. Brussel is 't *ronker*. Zij wordt *dol* of *ronker* genaamd, om het dul geronk, dat zij maakt. Wanneer deze vlieg het

vleesch raakt, komen er weldra ontelbare maaien in.

DOLAARSBENDE (zachtlange o), komt voor in de spr. *doet het weg, eer het geraakt in dolaarsbende*, d. i., eer dat het verloren geraakt. *Die jongeling is al in dolaarsbende* bet.: die jongeling is al op den dool of doolweg, hij bewandelt reeds den weg van zijn verderf (Oostvl.). Wat is eigenlijk dit *dolaarsbende*? Eene bende van *dolaards* of uitzinnigen? of is 't niet eer eene verbastering van *doo(d)laaks*, *doolaarts* of *doolaagsbeemde*? Z. doolakker en doolaag.

DOLLEKE, o. licht voor *tolleken*, dodelken (kleine dodde) d. i. stamelaarken in de kindertaal. In Br. Antw. gezegd tot de kleine kinderken: *o mijn allerliefst dölleke*.

DOLVLIEG. Z. dol.

DOLVROUW, v. sterke dwarlwind: *doe de deur toe, er komt eene schrikkelijke dolvrouw op*. Gewis zoo genoemd, omdat die wind huilt en met dolle woede te werk gaat, gelijk een dol wijf doet (Hagel. en elders). In Br. zegt men ook: *de bonte vrouw*.

DOM, bijv. dof, zwaarhoofdig, slaapachtig: *ik ben van daag zoo dom met die hitte* (Br. Antw. elders). Vanhier *domachtig*, d. i. slaapachtig, en *dommeren*, dat in Vl. sluimeren beteekent.

DOMMEREN, o. w. domachtig, zwaarhoofdig, slaperachtig zijn, sluimeren. Bij Sleecx is 't *dommelen*.

DOMPEL. *Dompel werk* is een bussel vlaswerk (Kemp. Gheel). In Brab. zegt men: *een donk werk*.

DOMPEN, o. w. dampen, rooken, rook of damp afgeven, omstr. Leuv. Brussel en elders. Bij Kil. *vaporare*, *fumare*. Te Brugge: *doomen*. *Mijne paarden dompen van 't zweet*. *Het dompt in de kamer*.

DOMPER, m. of keersendomper, fig. een groote neus met wijde gaten (Vl. Br. elders).

DOMST, in Westvl. voor *dons* of *dons*, bloem of fijnste meel. *Dons* is eigenlijk iets wat zacht en wolachtig is, b. v. sijn pluimkens. Vanhier de spreekwijs: *goed in zijnen dons zijn* of *goed in zijnen wol zitten*, d. i. welvarend, welhebbend zijn (Br. Antw.).

DONDER. *De roode donder*, maandstroom.

Wij halen het woord aan, omdat het wellicht een germaanschen mythologischen oorsprong heeft; de uitdrukking « *en roden könig*, » in Holstein, is niet minder vreemdaardig (omstr. Brussel).

DONDER EN BLIKSEM, m. sijn licht pasteigebak (Vl.). Te Leuv. noemt men dit weérlicht nabootsend gebak *bliksem*.

DONDERDAG, gebr. als z. nw. in den zin van deugeniet en als uitroepingswoord: *donderdag! zit ge daar weér aan mijne appelen*. Het wordt ook als bijv. gebezigd in den zin van verwenscht, stout, ongelukkig, kwaad: *die donderdaagsche jongen, hij verwoest mijn heelen hof* (Landen). De Walen zeggen: *tonnerre, acrelonnerre* en de Brabanders *donders, bliksems*. Bij Weil. zien wij *zaterdag* in den zelfden zin gebruikt.

DONDERTOREN, gewoonlijk in 't mv. gebruikt in Vl. Br. en Limb. voor *donderwolken*, of wolken die donder voorspellen: *daar zijn veel dondertorens in de locht, ik geloof dat er zal onweér komen* (Leuv. en Antw.).

DONK, v. geleegsnaam, aan vele plaatsen in Br. Kemp. Vl. Limb. gegeven, als de *Hever(sche)donk*, *Corsendonk*, *Cranendonk*, *Desteldonk*, *Bonken-donk*, *Haesdonk*, *Heyndonk*, *Ramsdonk*, *Wolfsdonk*, *Appeldonk*, *Arendonk*, *Grobbendonk*, *Mendonk*, *Wachtendonk*, enz. enz. Wat is eene donk (donge)? Volgens Diercx, *sur les lois de Gand*, II, 22, bet. het *vette grond*. 't Is licht hetzelfde woord als

bij Kil. *dunghe*, mest, drek, vet, *femus, telamen, stercus*, engl. *dunghe*; vandaar bij denzelfden *dunghen* (oud), hetzelfde als *mesten, sterco-rare*, hgd. *tunghen, düngen*; engl. *dung*. Edoch wij zien de dorpen, wier namen met *donk* eindigen, niet verre van beken, rivieren of waterplas-sen gelegen; zou hieruit niet te beslui-ten zijn dat men, en reeds van over duizend jaren, *donk* heette eenen natten, rotachtigen en vetten grond? En dit *donk* zou wel kunnen verwant zijn met het volgende *donkelen* voor *duikelen*, fr. *plonger*.

DONK, m. dots; een *donk werk* is een handsvol gerold (vlas)werk (Leuv.).

DONKEL, duiker, waterduivel, duiknek-ker (Westvl.). G. Gez.

DONKELEN, duikelen (Westvl.).

Ze kronkelen (de duiven)
Ronklende om ende omme, *donklen*
Roekeloerend hals en kop
Te over de ooren in den krop.
(G. Gez. 95.)

DONKER, Tusschen donkeren en klaren, voor: tusschen licht en donker (Vl.).

DONKERNISSEN komt in Vl. voor in: *dat zijn al donkernissen*, d. i. dat zijn al zaken vol bedrog.

DONS, m. bloem of fijnste meel: *tarwen-dons* (Antw. en elders).

DOOD, zegsw. *Op een oordje dood blijven*, hetgeen men in Br. alsook elders hoort, bet. zeer nauw zijn, het laat-ste centsken afdingen. *De dood van iets doen* bet. in Westvl. van iets sterven, b. v. *die vader zal van zijn slechten zoon nog de dood doen*. *De dood smaken* is in grooten angst ver-keeren (Antw. en Br.).

DOO(DE)KEERS, v. dwaallicht (Vl.).

DOO(D)LAAG, DOODLAGE, DOOLEEG, DOOLEGE, v. rotterik, rotte grond, broekgrond, waarin men licht door-zakt, moeras en verders onbruikbare weg, waar de peerden niet door ge-raken, maar tot aan den buik inzin-

ken. *Laag* is verwant met het engl. *to lay*, stilstaan, liggen, leggen. Sleeckx vertaalt *doodlaag* door *sol marécageux, marais*. Bij Kil. is 't: *doodlaeghe, rectius, doodlaecke, vo-rago paludosa, abyssus limosa, gur-ges palustris, gurgus limosus, tellus palustris ad pedum pulsum vacillans: pratum tremulum: terra ad ingres-sum tremens*. In Br. zijn vele *dood-lagen*. Kil. zegt dat het samengesteld is van *dood*, bijv. en *laecke* (meer), doch zou 't niet eer van een dood of rot geleg of van *laag* komen? (Vl. Br. Kemp.)

DOOLAKKER, m. Men zegt van iets dat men niet meer kan vinden: *'t is in of op den doolakker geraakt*. — *Hij geraakte op den doolakker*, hij liep verloren. Z. *doodlaag*, bij Kil. *dood-laecke*, waarvan het eene verbaste-ring is (Vl.).

DOOM, m. hetzelfde nagenoeg als damp, dauw, smoor, stoom. Jan de Brune heeft het woord in 't mv. in *Jok en Ernst*, bl. 28: *alzo is het dat de glansen van ontzagh, of rykdom, die hun omringen, dikwils eenige doonen verwekken* (Vl. Antw. en N.-Br. Z. Hoeufft). Bij Kil. *dom, vapor*.

DOOMEN, o. dampen, rook of damp afge-ven (Brugge). In Br. *dompen: het water, de ketel doomt al*. Bij Kil. *do-men, vaporare* (Oostvl.).

DOONE (voor doene, doet het niet), niet waar? is 't niet waar? (r. Br. en Vilv.) Z. *doen*.

DOOR. Z. *dojer*.

DOOR, m. die niet veel van zeggen is, maar toch alles overdraagt uit vleierij of wangunst: *wacht u van eenen door*. Men noemt te Goidsenhoven den *door* ook *deern*, wat men *deine* uitspreekt.

DOORBLAZEN, b. w. doordoen, verkwis-ten, opdoen (Br. Antw.).

DOORDOEN, b. w. foppen: *wilt ge mij doordoen*? Een die doorgedaan, d. i.

gefopt geweest is, is daardoor fijner, slimmer, doortrapper geworden : *hij is doorgedaan*, fr. *fin*, *raffiné*.

DOORDRONKEN, doortrokken, doorweekt, nat : *een blad doordronken papier* (Vl. en elders).

DOOREWEG of DOORWEG, bijw. samengesteld van het zinversterkend *door* en *weg* of *eweg*. *Weg* beteekent hier : voort, voorts, in den zin van : immeraan, altijdop, van hier weg en verder heen, vervolgens. *Doorweg*, op den tijd toegepast, bet. derhalve, in Limb. en Br. : gedurig, aanhoudend : *die jongen is dooreweg op straat*. *Het regent nu dooreweg*. In Br., Antw. en elders heeft *doorweg* nog de beteekenis van : fel, dapper, voorgoed : *nu is het eens doorweg koud*. *Nu zijn wij dooreweg in gang met ons Idioticon*. Men merke hier aan dat men soms in de uitspraak eene *a* of stomme *e* laat hooren voor *waar*, *wat*, *weg*, *weinig*, enz., *ewaar*, *ewat*, *eweg*, *eweinig*. Men zegt te Antw. en ook elders : *door en eweg*. Z. *aweg* en *ewat*.

DOORGANG, m. bij de schulters te Leuven, schietbeurt : *ik heb nog twee doorgangen en kan nog prijs winnen*.

DOORGEDAAN, dw. Z. doordoen.

DOORJAGER (Br.), deurjager (Vl.), mensch of dier, welk het voedsel als maar dóór het lijf jaagt, derwijze dat het hem geene deugd doet ; iemand die, hoewel hij wel eet en drinkt, echter altoos even mager blijft : *Schrale tuyden zyn ghemeenlick graghe deurjagers* (J. De Brune, *Bancketwerk*, blz. 222). Zulk eene noemt men een *schendkeuken* en *doorjager* (Tuinman).

DOORN, m. zegsw. : *wat tot eenen doorn wil worden, scherpt zich bij tijds*. — 't Is ne goeden doorn uit den teen (Br., Antw. en Hagel.), d. i. 't moeilijkste is gedaan, dat is een groote stap vooruit.

DOORNEUKT, bijv. ervaren, slim, loos :

hij is een doorneukte gast. *Gij zult onzen Jan niet verneuken* (bedriegen), *hij is een doorneukte kerel* (Hagel.). Z. *doorgedaan*.

DOORNLAAR, DORELAAR, DORRELAAR, m. doornboom, doornstruik. Van hier *doornlarenhout* (Br., Leuv., Antw. en Kemp.). De uitgang *laar* of *leër* komt voor in kersen-, pruimen-, noten-, appel-, peren-, druiven-, kriecken-, mispel-, perzenlaar en beantwoordt aanden fr. uitgang *ier*. Z. *laar*, *leer*.

DOORROOKER, m. doorgerookte pijp (Limb. en elders).

DOORSCHIEUT, m. 1° *de doorscheut is in ons graan*, *het zal dees jaar niet veel beteekenen*, d. i. het is doorgeschoten. Z. *doorschieten* ; 2° *doorschietsel* of *de tweede scheuten*, die bij Kil. *doorwas* heeten (Br. en Antw.).

DOORSCHIETEN, o. w. in Br. en elders gebr. om te beduiden dat het graan, de aardappels, enz. die reeds hadden opgehouden te schieten of in 't voortschieten verhinderd werden, door de groote droogte of den hagel, op nieuw versehe scheuten krijgen, die men *doorscheut* of *doorwas* heet, welk laatste Kil. vertaalt door *perforata herba*, en *deurwassen* door *crescendo perforare*.

DOORSLAG, m. het *doorstaan* van de weegschaal, goed gewicht, overmaat : *in dien winkel geeft men goeden doorslag* (Br., Antw. en Limb.). Elders en in 't N. zegt men *overstaan*, *overslag*.

DOORSNEUKELLEN, b. w. doorsnuffelen, waarvan het licht eene verbastering is, fel doorzoeken : *die geleerde heeft heel mijne bibliotheek en archieven doorsneukeld*. Is *sneukelen* dat bij Weil. en anderen voorkomt in den zin van de schuilholen der onkuischheid bezoeken, en *sneukeren*, zich in iets lekkers vermaken, geen freq. van het oud Vlaandersch *snoecken*, bij Kil. hetzelfde als *snoeien* ?

een boomsnoeier immers zlet en zoekt welke takjes hij moet uitsnijden?

DOORSNUISTEREN, b. w. doorsnuffelen om het beste er uit te halen. *Snuisteren*, bij Kil. *snoesteren*, beduidt aan de boomvruchten snoepen en *sloesteren*, de sloesters afdoen.

DOORSTEEKEN, b. w. verwijten : *ik heb het hem doorgesteken dat hij mij beklapt heeft* (Westvl.).

DOORTROKKEN of DOORGEDAAN, doortrapt, loos (Br., Antw. en elders).

DOORWASSEN, o. w. in Br. gezegd van veldvruchten die een doorwas of doorscheut krijgen, d. i. die, als ze moesten rijpen, op nieuw door de overvloedige regens, gaan schieten.

DOORWINTEREN, b. w. den winter doorhouden : *een paard, eenen os, doorwinteren* (Br. Kemp.). Men zegt daar ook *uitwinteren*.

DOP of TOP, in 't vlaamsch als in 't engl. en in 't hgd. *topf* voor 't holl. *tol* (speeltuig). Zekerlijk van *toppen*, overeind zetten, zegt Bild. Vanhier *doppen* of *toppen*, met den dop spelen (Br., Antw., Limb. en N.-Br. Z. Hoeufft) samenstel : *pindop*, eene tol met ijzeren pin, *ijsdop*, *dopkoord*, de koord waarmede men dopt. In Limb. nogtans is *dop* de *werp-* of *draaitol*, tol dien men bij middel eener koord op den grond werpt en alzoo doet draaien op zijne ijzeren pin. De *drijfdop* of *drijfrol* is de tol, dien men met eene zweep voortdrijft en dit laatste spel wordt hier *koekeral*, *koekerel* of *kokkerel* genoemd : vanhier *kokkerel slaan* of *tol drijven*.

DOP, DOPE, m. snuijfe dat men uit iemands tabakdoos neemt. Vanhier : *eens in doppen*, d. i. een snuijfe (in Br. eene *pries*) nemen (Westvl.). Een *dopken doen* : te Kortrijk zitten de kramers van vleesch en brood, op de marktdagen met gesmolten vet of vleesch; zij laten de buitenlieden hun

brood daarin doppen voor eene *kluit*; dit noemt men : *een dopken doen*.

DOPKE, DOPKEN, TOPJE, verkl. van dop : *hij is maar een dop groot*. — *Dopken*, *dopje* wordt in Br., Antw. en elders gezegd van of tot kleine kinderen : *dat is een lief dopken*. Z. *duppe* en *dolleke*, *tolleke*.

DOPPEN, o. w. veel in Z.-Nederl. gebruikt voor : indooopen, weeken met in en uit te steken, fr. *tremper* : *zijn brood in den koffie doppen*. — *Die met mij de hand in de schotel dopt*, is *degene die mij verraden zal* (Evang.). Voor *doppen*, met den dop spelen. Z. *dop*.

DORSCHEN, dit w. komt o. voor. in de spr. *De boeren maar laten dorschen*, d. i. zich niets aantrekken : *onze Jan laat de boeren maar dorschen*, d. i. hij bekreunt zich om niets, omdat hij voort kan en zich gelukkig acht. Het bet. nog wat men in Br. en Antw. noemt : *zijne schaapken op het droog hebben*, d. i. niet meer voor levensmiddelen hoeven bezorgd te zijn.

DORSCHMOLEN, molen om graan mee te dorschen, naam van een nieuw dorschtuig (overal).

DOS, m. het hoopje omgekeerde kaarten : *hij heeft eene kaart uit den dos* (Westvl.). Staat *dos* hier voor *tas*, hoop, of voor *to(r)s* (tros), hoopje?

DOSSE, *ten dosse*, in Vl. te peerd; *ten dosse rijden*, te peerd rijden : *die dokter gaat altoos ten dosse*. — *Dosse* is verbasterd van *te orse*; *ors* is hetzelfde als *ros*, peerd, vanwaar *roskam*, *rosmolen*, *drossaard* (de *rossaard*, de overste die gewoonlijk te peerd reed), *rossen* (thans ook *rotsen*, b. v. *rotsen* en *rijden*), *rijden* en *roskammen*, slaan gelijk men een peerd slaat.

DOSSEN (dossem), bijv. bleek, fr. *terne*, *blème*, dof, doodsch, van welk laatste het licht eene verbastering is : *die man is dossem van kleur* (Oostvl.).

DOTS, m. in Vl. pak, dik ineen gefrom-

meld stuk goed, om het even hoe het mag heeten. Bij Weil. beteekent *dot* eene verwarde bos garen, saai, enz. Dit *dot* is 'tzelfde als of ten minste verwant met ons *dod*, *dodde*, *diets*. De Vlamingen zeggen: *is dat nen dots! 't is geheel ineen geknosseld*. Ons dunkens, is *dots* hier zooveel als het brabantisch *tots* voor *torts*, *toorts*, fr. *torche*, l. *torques*, in den zin van gedraaid engepekt touw. Onze Ouden, zegt Bild., gebruikten ook *toorts* voor: takkenbosch van *torsen* anders *trossen*, samenbinden en tot een pak maken, in 't fr. *trousser*. Z. donk, *dod*.

En op den rug had ze eenen dots

Zoo dik als 't bultje van Mie Rots.

(C. Duvillers.)

DOUW, v. bet. in Limb. 1° top van eenen boom; zoo zegt men: *hij kan tot in de douw werpen*; 2° in het bijzonder, de middelste tak of beter de voornaamste tak, die uit het midden omhoog schiet: *die boom heeft eene schoone douw*. *De wind heeft de douw uit den boom geslagen*. In Br. zou men zeggen: *de wind heeft het sop of de kruin van den boom gerukt*. *Douw* zou wel hetzelfde kunnen zijn als wat Kil. *houde*, *houwe* noemt, lat. *turbo*, d. i. top, dop, tol, draai-, werptol, enz. Ook hoort men in Limb. *houw*, *houi* (voor *houde* uitgespr. *ouw*, *oui*). Z. *houde*, *houwe*.

DOUW, m. *Naar zijne douw gaan* bet. in Westvl. naar zijn bed of slapen gaan. Z. bij Kil. *houde*, *haude houwe*, *pelle*, dat is de schelp, peul, *sloester*, of al wat de peulvruchten in- of omsluit en bewaart. Zoo zegt men in Br. en Antw.: *ik ga naar mijne schelp*, voor: naar mijn bed.

DOUWEN, b. w. *Iemand in slaap douwen* is in slaap wiegen. Het staat hier voor *daven*, bij Kil. ook *daveren*, d. i. schudden, heen en weer wiegen, en dus tot slapen brengen.

DOZENEEREN. Z. *dudzeneeren*.

DRAAD, m. heeft in Limb. in de gemeenzame spraak de beteekenis van *arbeid* en van *geld*: *dit werk heeft draad gekost*. *Dit paard heeft draad gekost*. Deze beteekenis is aldus te verklaren: volgens Bild. is draad het *praeteritum* van *dra-en*, trekken, lat. *trahere*; nu, *trekken* is een zware arbeid, en waar arbeid te verrichten is, daar is geld toe noodig. Verders beduidt *iemand aan den draad houden*, *iemand aan den klap houden*.

DRAAI, m. heeft in de spr. *iemand in den draai houden*, behalve de beteekenissen, die Sleenckx er aan geeft, nog deze van: *iemand door belofte paaïen of hem in de verwachting van iets houden*. *Den draai maken* bet. r. St-Truid. ergens blijven vertoeven om de gelegenheid te hebben van iets te achterhalen. *Een draai hebben* beduidt in Vl. zijn verstand missen. *Hij heeft een draai weg* is zooveel als wat men in Br. heet: een slag van den molen weg hebben.

DRAAIËL, m. ringsken aan den hoornband der koeien, waaraan men het blindzeel vast maakt (Antw. Kemp.). *Draaiel* wordt ook voor draaiër gehoord.

DRAAIËLER, m. (uitgespr. *droïlle* ook *droyer*), hetzelfde als draaiër, stoel-draaiër, een die stoelen, spinnewielen, kinderpoppen, enz. draait; fr. *tourneur*. Kil. *draeyeler*, *draeyer* en *draseler*, l. *tornio*, *toreula*.

DRAAIËN, b. w. *iemand iets draaiën* ver-taalt Sleenckx door *donner quelque chose à quelqu'un*; te en r' Leuv. beduidt het: *iemand iets wijs maken*; *iemand ook betaald zetten*. *Iemand bullendraaiën*, bet. in Vl. *iemand aan de deur zetten*. *Draaiën*, o. w. zijn verstand missen. *Op niet draaiën* (Vl.), of *daar staan te draaiën* (Br. Antw.), ledig staan, niets verrichten.

DRAAIKAR, v. hetzelfde als drijfwielkar of stortkar, kar met drijfwielen,

- wier voorste rad draait, enz. (Vl.).
- DRAAISCHAMEL**, m. samengest. uit *draai* en *schamel*, beschaamd, verlegen, ongelukkig, bet. in Vl. iemand die daar gedurig staat te draaien, in Br. zou men *droozer* zeggen.
- DRAAIVAT**, o. boterkern (Limb.).
- DRAAIZAAG**, v. zaag om rond of krom te zagen (Leuv.).
- DRAAN** of **DRA** in Limb. voor daaraan. Z. draden.
- DRADEN** (draan), b. w. in Vl. gebr. voor de draden of vezels van de boonen afdoen : *boonen draden*, in Br. zegt men : boonen, erwten, labboonen *pezen*, *vezen* of *vezelen*, d. i. de *pezen* of *vezels* (draden) aftrekken. Z. blies, bliezen.
- DRAFBOER**, m. brouwersgast die voor den draf moet zorgen (Leuv.). Z. boer.
- DRAFSNEEUWEN**, sneeuwen dat de dijken vol sneeuw liggen (Westvl.). Is 't voor : *straf* sneeuwen ?
- DRAGEN**, o. w. inwendig gestoord zijn : *Sus droeg als ik hem zegde dat hij zat geweest was* (Hagel.). In een gezelschap *het pak dragen* bet. in Br., Hagel. en elders tot spotvogel dienen.
- DRAS**, m. samenhangend met draf, drek (Bild.), bet. in Limb. 't kofliedek der Holl. (fr. *marc de café*).
- DRATSEN**. Z. dretsen.
- DREF**, ook **DREFGROND**, onvaste zandlaag, die men bij het graven soms ontmoet (Antw. Kemp.), dit komt van het w. *drijven*, bij Kil. ook *drijfjen*, in zijne verschillende beteekenissen, vanwaar *drift*, of *drifdrijfzand*, fr. *sable mouvant*. Vanhier bet. *drif*, *drief*, hetwelk daar ook mede verwant is, in Zeeland een mageren, dorren, onvruchtbaren grond. Bij denzelfden Kil. is *drifte*, engl. *drift*, aanvlothing, en aangevlotte koopwaren.
- DREFT**, hetzelfde als drift, d. i. drif- of drijfzand.
- DREGEN**, het schip voor den wind laten schieten, als men aan 't laveeren is. De stuurman roept dan : *dregende zeilen* ! Ook roept hij soms enkel : *ré* ! hetwelk beteekent dat men de fok langs den anderen kant moet laten overloopen (Kl.-Br.).
- DREK**, m. wordt in Limb. veel gebruikt voor vette aarde, grond. Vandaar 't w. *drekken* : een land *drekken*, d. i. vetten grond op een land voeren met de kar, *drekkar* genaamd. *Drekkar* heeft in Holl. de beteekenis van wat men te Leuven *mooskar* en elders *slijkkar* noemt. Eene *drekkar* zou bij de Brab. boeren hetzelfde zijn als eene *beerkar*.
- DREK**, m. slijk, drekkig, slijkachtig (Limb.).
- DREKVLIEG**, strontvlieg (Vl. Br. Antw.).
- DREMPEN**, o. w. zegt men van eene beek die zachtjes afloopt (N. der pr. Antw.). Dit w. is verwant met *drantelen*, *drentelen*, *trentselen*, langzaam voortgaan.
- DRENEN** of **TRENEN** (met zware e) bet. in Br., Antw. N.-der pr. druppen, zijpelen, doorzigen : *de muur, de goot dreent. Het vat treent*. Bij Kil. *traenen*, *stillare*, d. i. lek voor lek uitzijpelen. Het is verwant met *traan* eigenlijk *tra-ing*, druiping (Bild.). Vanhier 't fr. *drainer*, *drainage*.
- DRENTEL**, m. meer in 't mv. gebr. in Westvl. draad, flarde, stukken en lapjes, die van versletene kleederen afhangen. Z. bentels (rond Lier) en kweddel in Br. gebruikt, fr. *loque*.
- DRENTEN**, o. w. stil weg gaan ; *rond-draaien*, fr. *roder ça et là*. Vanhier *drenter* : 't is *nen drenter van nen jongen*. Het freq. is *drentelen*.
- DRES** of **DRESCH**, *drets* wortel van *dres-sen*, *dretsen*, m. de daad van dres-sen : *mijn kleed is door den dres vuil geworden* (Br.).
- DRESREGEN**, regen zoo fel dat hij drest

of bedrest, stortregen (Br., Antw. en Kemp.).

DRESSE, v. is in Vl. eene soort van kommode, kas of schapraai met eene of meer deuren en van boven met eene of twee laden voorzien.

DRESSEN, DRETSSEN, DRIJTSSEN, o. w. spatten, uitspatten : als men een steen in eenen plas werpt, *drest het water op al wat er omtrent is. Het regent dat het drest*, d. i. het regent fel : vanhier *dresregen*, stortregen. Omtr. Leuv., te Antw. st. en pr. *dres-sen*; Westbr. en Oostvl. *dretsen*, *drijtsen*, Vanhier *bedressen* en *bedretsen*. Z. blz. 34. Dit woord kan wel verwant zijn met *derschen* of liever met *dres*, *dries*, vanwaar *driesland*. Z. *dries*.

DRETS of DRITS, m. stoot, slag, stamp (Somerghem en Land van Waas).

DRETS. Z. *dres*.

DRETS, m. in Oostvl. modder, slijk : *is dat hier nen drets*, een modder! Gewis is dit *drets* verwant met *driesch*, *drieschte*, vanwaar bij Bild. *dras*, modderig. *Drets* bet. ook loop, gang : *die jongen is altijd op den drets*. Vanhier *dretsen*.

DRETSACHTIG, bijv. voor modderachtig (Land van Aalst).

DRETSSEN, o. w. zwieren, of op zwier, op loop, op gang zijn, de eene straat uit de andere in zijn, gelijk de speelkinderen die gedurig op loop zijn. *Zij dretst heele avonden op 't straat* zegt men van een vrouwspersoon, die op de straat verkeert en daar niet vannoode is : *die dochter zou veel beter doen op 't spelden kussen te werken dan heele dagen over strate te dretsen* (Oostvl.). In Br. zegt men : *hij is altijd op trot*.

DREUMEN. Z. *drommen*.

DREUMER, (drommer) tegenmuur, schoormuur (Westvl.).

DREUTEL, m. *Den dreutel maken* is : ergens blijven vertoeven om iets af

te luisteren of na te zien. Vanhier *dreutelen* (Hagel). In Groningen is een *dreutelboksen* een treuzelaar, iemand die loom en traag werkt (A. Dejager, *Taalk. Magazyn*, IV, 676).

DREUTELEN, verwant met *drijten*, bij 't marbollen- of knikersspel gebruikt, is zijn marbol tusschen ongelijke steenen zachtjes heen laten rollen (Antw.). Z. *dreutel*.

DREUZELACHTIG, kwijnend, ziekelijk : *'t is al zoo lang dat ons meisje dreuzelachtig is, 'k geloof dat het uitteert* (Oostvl.). Bij Sleecx *treuzelachtig*, *treuzel*, *treuzelaar*, fr. *lambin*, *treuzelen*, fr. *lambiner*.

DREUZELLEN, o. w. kwijnen, ziekelijk zijn : *hij dreuzelt nog altijd* (Oostvl.); te Roermond, iets traagzaam verrichten. Vanhier : *dreuzelaar*, iemand die aan zijn werk traagzaam is. Het is gewis het freq. van *droozen*, traagzaam en slaperig, twijfelachtig aan zijn werk bezig zijn. Het schijnt in den oorsprong ook verwant met *dreutelen* (dreutselen) en *drentelen*.

DREVEL, m. verkl. van *dreef*, dat bij Kil. en Tuinman *gang*, *trant* bet., wordt in Oostvl. gebruikt in den zin van gang, loop, dril : *hij is gedurig op den drevel*; te Eecloo in dien van schup of stoot met den voet : *hij kreeg nen drevel dat hij wel drij stapen verre vloog*. Deze beteekenis treft men ook aan bij Plant. *un coup à la volée*, *ictus volatilis*. Kil. *ictus*, *pulsus*, *alapa*, *colaphus*. Vanhier het werkw. *drevelen*, op en neêr wandelen, kuieren.

DREZEL, m. licht hetzelfde als tremel of molentrechtter, fr. *tremie*, *huche* (Hoegaarde in Br.). Vanhier *drezen*. Omstr. Mechel. en Leuv. heeft men *trezelen* *trezelen*, het graan door den *trezel* doen, in dezelfde beteekenis. Edoch *trezel*, *truzel*, *trijzel* bet. in de Woordenboeken in 't fr. *laminis* en *trijzelen*, *passer par le lamis*.

DREZELEN, b. w. *het graan drezelen* is het graan door den drezel malen, het graan malen of van zijn kaf zuiveren door den *kafmolen* (Hoegaarde).

DREZEN, o. gelijk, en ong. w. (gedreest en gedrezen), te gader, te samentochten, runnen : *in den zomer is het melk gauw gedrezen* (Hagel.). In 't fr. zegt men ook : *le lait est tourné*; daarom meent een inzender dat *drezen* met *draaien* verwant is, doch *draselen*, dat men bij Kil. aantreft in den zin van : omdraaien, rondraaien, om- of rondzwerfen, i. *oberrare, circumerrare*, en vanwaar *draseler*, draaier, zal wellicht een freq. zijn van *drazen* of *drezen*.

DRICHT, m. zaaitijd (Vl.). Z. bedrichten blz. 33.

DRIEBEK, DRIEBUIZE, DRIETIP, DRIJTOOT zijn allen benamingen van den priesterhoed, fr. *tricorné*, in Vl., Br. en Antw. gebruikelijk.

DRIE- of DRIJPIKKEL, m. drievoet, in 't fr. *trépied* : *de kuip staat op den driepikkel* (Br., Antw. en elders).

DRIES, DRIESCH, m. een oud dietsche geleegsnaam, is thans nog in Vl., Br., Kemp. en Limb. wel bekend, doch niet zoo goed deszelfs echte beteekenis. In de nieuwere Woordenb. vindt men het soms voor weide of weiland. In den *Teuthonista* is *dryesch, onbebuwet acker, agripennus*. In Kil. bet. *dries, driesch, dries-land, dres, dresland*, braakland, braakgrond, *novale, vervactum* (ook bij Pomey). Verders is 't in Vlaand. eene openbare of niet omslotene weide. *Driescht* of *drieschte* is, volgens Bild. v. en *driesch* een adj. *Dries* is eigenlijk open, en, gelijk *open* (niet omdijkt) land 's winters overstroomde, is hiervan *dras*, modderig, ontstaan. Doch *driën* (droogen), engl. *to dry*, is de wortel en woord inderdaad *driesch*, als te droogen liggende. De *Teuth.* heeft *ackeronbebuwet, proprie: eyn driesch*,

Bild. I, 102. In Br. en Vl. wordt de naam van *dries* veelal gegeven aan zekere uitgestrektheidgronds, die vrij gebruikbaar ligt, hier en daar, doch ongeregeld, met boomen beplant en onder wier schaduwen schapen en koeien hunnen vrijen loop hadden. *Dries* komt bijna in beteekenis overeen met het fr. *friche* of *jachère* of braakland, welken zin men er in Limb. en de Kemp. aan hecht. Zoo zegt men : *klee- of klaverdriesch*. In Limb. is *driesch* nog eene weide, gewoonlijk openbaar, met talrijke boomen beschaduwd, zoodat er niets kan op wassen dan slecht gras, dat door het vee wordt afgebeten. Deze weiden liggen veelal dicht bij de huizen. In N.-Br. en de Kemp. heeft *dries* ook eene soortgelijke beteekenis, namelijk die van weide, dicht bij of aan de woningen vast, waarop men bleekt. Men zegt nooit *in* maar *op* den driesch, zoodat het eene opene of hoog gelegene plaats is. Vanhier de familienaam *Vanden Driessche* en 't fr. *Du Trieu* en de gelegsnamen : *nattendries, galgendries*, enz.

DRIESPINDERE, zekere korenmaat (West-vl.).

DRIEWIELKAR, of, gelijk men in Vl. zegt, *Drijwielkar*, v. eene kar of kare, of kerre met drij wielen, een wiel van voor en twee wielen op zijden.

DRIEZEN, o. w. bet. hier en ginds : haastig loopen.

DRIJ : *drij daag oud zijn* is : slim zijn, weten wat men doet : *ik ben drij daag oud, hoorde wel, gij zult mij niet foppen* (Hagel.).

DRIJDRAAD, m. de beste soort van Mechelsch bruin bier. In 't Land van Waas bet. het : straf bier, ook flauwen koffie.

DRIJF, m. de daad van drijven of de plaats, waar een herder zijne schapen drijft : *die scheper heeft eenen grooten drijf* (vooral in Vl.).

DRIJFDOP, DRIJFTOP of DRIJFTOL, houten speeltuig dat de kinderen met eene koord doen draaien en dan met eene zweep voort drijven (Leuv.).

DRIJTOOT, m. de driehoekige hoed eens geestelijken (fr. *tricorne*). In Limb. zegt men *steek*, m. en *drieteut*, m. toot, bij Kil. *tote*, bet. *hoorn*.

DRIJTSEN. Z. dresen.

DRILLEN, o. w. met muntstukken naar de meet (lijn) werpen, ook met geld omhoog werpen (Waas). Iemand uit Westvl. gaf ook *drillen* fig. op voor: bedriegen?

DRILNOOT, v. lichthoofdig vrouwsperson, ook een kinderspeeltuig (Westvl. Eecloo, Somergh.). Kil. bij wien *drille* eene lichte vrouw beteekent, heeft ook *drille*, *drilleken*, *drilnot*, Fland. *Mola nucea*: *mola ex nuce cava*; *quam puerili filo trajecto versant*, q. d. *nux versatilis*, *nux terebrata*.

DRINGELEN (uitgesproken *drungelen*), o. w. freq. van *dringen*, met behulp van schouders en ellebogen door de menigte heen dringen: *gij moet zoo niet dringelen*. *Hij drungelde door het volk*. Vandaar *drungelaar*, *gedringel* (gedrungle), hetzelfde als gedrang (Hagel. St-Truid.). Z. drommen.

DRITS of DRETS, m. stamp of stoot (Somergh.).

DRITSEN (DRETSEN, DRATSEN), klanknabootsend w. *spatten* (Kemp.).

DRIWIER, riool (*druwier?*) (Westvl. Veurne). In Br. riool. Kil. *duwiere*, fland. *spelunca*.

DROBBELTJE wordt in Gelderl. en Zutph. gezegd van eene kleine hoeveelheid, hoopje: *een drobbeltje volks*, *boomen*, enz. In Br. zegt men: een *tropelken*, een *tropel* (*troupe*) volks en, als men van gewassen spreekt die bijeen staan te wassen, ook *trochel*.

DROEFAARD, DROEVAARD, m. een droef mensch; droef bet. in Westvl.

kwaadaardig, bij Slececkx ook *méchant*. In Br. zegt men soms, in dezen zin, tot een kwaden jongen: *doe bedroefde jongen, waarom hebt gij dat gedaan?* Kil. vertaalt: *turbulentus, fœculentus*: *droeve jaer*, voor *quaet jaer*. Z. Delfort. blz. 208 en 308.

DRÔEI, voor draaide, imperf. v. draaien. G. Gez.

DROEZEN, Z. droozen.

DROM, m. in de Woordenb. eigenlijk de *inslag* of het garen, dat de wevers inweven: het komt van *drommen*, d. i. dringen. In Vl. en Br. beteekent het nog heden: het laatste van 't laken, van het stuk lijnwaad, dat niet kan afgeweven worden en dat afgesneden wordt. Bij Kil. *ticii ressegmen*: *filum quod utrinque stamina ligat et reciditur a stamine cum ad ultimum ventum est*. Z. bij Bilderdijk *drom* of *dromme* dat « ook bij de Naaisters zoowel als de Bockbinders, tot rijggaren gebruikt werd. » Bild. I, 166.

DROMEN. Z. drommen. « *Men sach er deen in dander dromen*. » Belg. Mus. 1844, blz. 258.

DROMMEN, DROMEN, DRUMMEN, DREUMEN, o. w. hier en daar in Br. en in Oostvl. overal gebruikt voor: dringen, geweldig stooten, doordringen, doorworstelen, zooals dit het geval is ter plaatse, waar veel volk bijeen is, als in kerken, herbergen en op markten: *en drom zoo niet*. *Houd op, wat zit gij zoo te drummen?* Bij Kil. drommen, *drummen*, fland. *premere, pressare*. *Door het volk dreumen*, fr. *percer la foule*.

DRONGE, v. de armen van een wagen waar de bak op rust (Somerghem).

DRONKELINGS, bijw. van *drinken*, hier en ginds in Br. en Hagel. gebr. voor zat of bedronken zijn: *velen loopen dronkelings in het water en vergaan*.

DRONKLAP, m. zatlap, zatterik, drinke-

broer, dronkenbol, enz. (Oostvl.).
Lulofs zegt, blz. 272 : van *dronken* is ook de koppeling van : *dronkelap*, d. i. dronkaard, in gebruik.

DRONKLUIT of **DRONKLUTTE**, welk laatste voorkomt in 't Belg. Mus. 1844, bl. 186, Snell., hetzelfde als zatwif of drinkerse, welk men echter zelden hoort (Oostvl.). Z. lut.

DROOGLEGGEN, b. w. een hedendaagsch woord, hetwelk beteekent: een grond, veld of weide droogmaken bij middel van gebakken buizen, die gelegd worden om het water af te leiden, fr. *drainer*, *drooglegging*, fr. *drainage* (Br., Hagel. en elders).

DROOGOOS, m. zeker kaas (Br. Antw.).

DROOGSTAAN, o. w. wordt in Br., Limb. en elders gezegd van koeien, die geen melk meer geven : *onze koe staat droog*. Van hier *verdroogen* : *indien het voeder zoo zeldzaam blijft, zullen alle onze koeien wel verdroogen of gaan droog staan*.

DROOGSTEK, m. drooge mensch (Sommerghem).

DROOMEN, komt voor in : *van den duivel droomen*, d. i. tot kwaad doen geneigen zijn (Vl.). In Br. hoort men soms : *hebt gij dan van den duivel gedroomd?* d. i. wat boos voornemen hebt gij nu?

DROOZEN of ook *droosen*, o. w. sluimeren, suffen, twijfelachtig zijn, droomen, er onnoozel uitzien, gapen of staan te gapen, langzaam aan iets bezig zijn, moeilijk iets doen; *als gij blijft droozen, komt ge het vertrek te laat*. Blijft daar zoo niet aan droozen (Br. en elders); in de Kemp. ook pruijen, stenen, kreunen. Op 't w. *droes* leest men bij Bild. *droes*, v. als droos, praet van *driezen*, o. w. maar m. als wortel van *droezen*, hgd. uitspraak van *dreuzen*, *druizen* (suizen of suizelen) en ook *driezen* gezegd is, en outijds het w. *droezen* of *droomen* voor *oscilare*, gapen, geeuwen van den vaak. Plantijn vertaalt droo-

sen : 1° *retenir et retirer son haleine pour chier*, l. *cacutire*; 2° *dormir en respirant doucement*, de eerste betekenis heeft het woord nu nog hier en daar. *Droozer*, *droomer*, *taffelaar*, *vadderik*.

DRUBBELKE, klein meisje (Limb.).

DRUIL, m. **DRUILKE**, **DRULKE**, o. (verwant met *drol*), *sluimering* (Westvl.). Bij Kil. bet. *druyllen*, *drollen*, *draaien*, *evolvere*, *volutare*, hgd. *trolen*, engl. *trole*, hetzelfde als droozen, *stercus duriusculum egerere*. Druijen is bij Weil. ook sluimeren.

DRUIPNEUZEN, o. w. gaan al druijpneuzen bet. in Vl. wechgaan als men niet meer weet wat te zeggen. In Br. een lekkenden neus hebben.

DRUIVENLAAR, m. druivenboom, wijngaard of wijnboom. Z. laar.

DRUIVENWINGERT, in Limb. gehoord voor druivenlaar, wijngaard of druivenboom.

DRUKKELIJK, een oud bijv. dat men in de nieuwe Woordenb. niet meer aantreft, schoon het nog dagelijks gebruikt wordt in Vl. en Br. in den zin van bedroefd : *drukkelijke omstandigheid*. *Drukkelijk zien* vert. Plant. door *avoir la face triste*, *faciem tristem ferre*; te Leuv. bet. het : droef om zien.

DRULKE, o. slaapje : *een drulke doen*, een weinig slapen (Kortrijk). Z. druil.

DRUMMELEN; o. w. freq. van drummen of van droomen, den geslepen, den sleper spelen : *zie hem daar staan drummelen* (Vl. en Br.).?

DRUMMEN, b. w. voortstuwen of eigenlijk eenen drom voort leiden (Huyze); voor drummen, o. Z. drommen.

DRUNGELLEN, z. drungelaar, gedrungel. Z. dringelen.

DRUPKEN, o. bet. in Limb. borrel; in Br. en Vl. zegt men : *druppel* of *druppelken*, elders *stokje*.

DRUPPEL, v. of m. **DRUPPELKE**, o. borrel. *Eenen druppel, een druppelke*

aan of op hebben dat is : een weinig dronken zijn (Vl. en Br.).

DRUPPELEN, o. w. druppels of borrels drinken : *hij druppelt te veel*, d. i. hij schiet te veel gaakens of drinkt te veel genever. Vanhier *druppelaar*, een geneverdrinker (Br. en Vl.).

DRUTSEN, ziekelijk zijn (Westvl.).

DU (uitgespr. *doe*) voor *gij*, 2de pers. enk. in den gemeenzamen spreektrant. De 3de en 4de naamval is *dich* (hgd. *du*, *dich*) : *doe beest*, *du dommerik*; *du*, *di*, *de of ti*, *te*, als de voorgaande letters zulks in de uitspraak vergen, hoort men veel in ondervragingen : *zijde niet wijzer? hebde den koning al gezien? drinkte, loopte meê? kunde al hoogduitsch? stoefte ook al over uwe kennis?* Z. Delf. 208.

DUBBAARD of **DIBBAARD**, kwezelaar, godvreezand persoon; van *dubben*, twijfelen, wankelen (Vl.).

DUBBE, v. Vlaandersch woord, hetzelfde wat men in Holl. *kloppe*, in Br. en elders *kwezel* noemt : *'t is een dubbe*, een *dubbetje*, hoort men veel in Westvl. voor : het is eene kwezel, fr. *dévoté*.

DUBBELEN, v. w. voortd. van *dubben*, aarzelen, twijfelen : *gij dubbelt altijd*. *Ge moet daar zoo niet staan dubbelen* (Vl. Br.).

DUDDER, m. hetzelfde als *duddering*, v. fr. *tremblotement* : *hij wierd benauwd, hij kreeg den dudder*. Z. *dudderen*.

DUDDEREN, o. w. van koude beven, fr. *trembloter*. *Zyn oogen gloeyen, schoon zyn uitgemergeld lyf van kou te beven schynt, te dudderen* (Thouroutsch blad 11 Maert 1853). In 't engl. *to totter*, fr. *chanceler*, wankelen. Die *duddert*, wankelt, als 't ware. *Dudderen* is licht verwant met *louteren*, bij Kil. *beven*, *sidderen*, gedurig zich heen en weer bewegen, enz., ook met *dodden*, *dodderen*, *dulten*, *sluimeren*, *suffen*. Z. ook *dots*, *dits*, *duts*.

DUDDERING, v. beving, siddering (Oostvl.)
DUDZENEEREN of **DOZENEEREN**, o. w. over iet *dudzeneren* is : over iet onbepaald nadenken, zonder juist te vinden waaraan zich te houden (Westvl.).

DUFFEL ook **BADVRIES**, verbasterd van *baye de Frise*. Fr. *Frise*, *étouffe de laine à poil frisé*.

DUIDEN, o. w. beteekenen, beduiden : *wat duidt het toch dat hij niet hier is, hij die stellig beloofde te komen*. Kil. *duyden*, *dieden*, lat. *significare*.

DUIER. Z. *dojer*.

DUIK, m. stok of overblijfsel eener geveene kaart, fr. *talon du jeu* (Eecloo).

Duik is hier de wortel van 't volgende

DUIKEN, b. w. bergen, wegbergen, wegsteken, stoppen, nederleggen, bij Kil. *submillere se*, *abscondere se*, *latere submisse* : *gij hebt uwen boek gescheurd, duik hem weg, eer de meester het zie en u straffe* (Westvl.).
De school duiken bet. in Westvl. de school ontvluchten, ervan blijven. Vanhier *schoolduiken* en *schoolduiker*, die de school duikt of verspeelt (Westvl.). *Iemand in het water duiken* bet. iemand in het water duwen.

DUIKENEKKEN, o. w. eigenlijk den nek duiken of met geduikten nek gaan, wordt in Vl. gebruikt voor : zich huijen en met vrees gaan, als of er iets verpletterends op het hoofd zou vallen : *zie hem daar ondergaan al duikenekken* of *met gedoken nek*.

DUIKERKE of *duikerkenweg spelen* of *pieperken duik spelen*, een spel, waarin de kinderen zich weg stoppen, terwijl anderen hen zoeken, fr. *jouer à la cachette* (Kortrijk, Eecloo), licht hetzelfde als *ajonkaart* (blz. 13), *piepenborg* of *lonkaart* spelen.

DUIKERKEN (in 't), in het geheim, in stilte of in 't genipt (bij Reinaart). *Hij doet alles in 't duikerken af* (Westvl.).

DUIKERSCH, is in Limb. een vloekwoord

en een bijv. dat duivelsch, drommelsch, verfoeilijk beteekent.

DUILEN, o. w. hard ronken, huilen : *de wind duilt in de schouw* (Kl.-Br. en Oostvl.). In den Teuth. *dollen* (in D) *doeven*, *raisen* (razen), *wueden* (woeden) *onsijnnen*, *basen* (vanwaar verbazen), l. *furio*, *perfuro*, enz.

DUILNON, non (dop), die duilt of een hevig geronk maakt (Waas). Sam. van duil (Z. duilen) en non, bij Kil. *nonne*, *top*, *turbo*, *turben*, *trochus*.

DUIM, m. *Den duim voor het melk houden* zegt men omstr. Leuv. als men maar mager melk, of melk, waar men den duim voorgehouden heeft om alzo de *zaan* tot boter te behouden, aan de meskalveren te drinken geeft. Vanhier bet. *den duim ergens voor houden* : iets magers voordienen.

DUIMBERD, berd of plank eenen duim dik (Br., Antw. en elders).

DUIMEN, iemand op zijn duimen kloppen, in den zin van : hem zijn ongelijk duur doen betalen : *ik zal u duimen*, *wacht maar* (Oostvl.).

DUISTERING, v. alleen gebruikt in : *iemand in duistering slaan*, d. i. hem zóó slaan, dat hij niet meer hoort of ziet en in onmacht valt (Hagel.). Dit *duistering* schijnt eene verbastering van *duizeling* te zijn : trouwens *iemand verduzeld slaan* hoort men in Limb., en in Br. *iemand in onmacht* (dombacht) *slaan*, d. i. hem slaan zoodanig dat hij teenemaal verdwelmd is.

DUIVEL, m. Men geeft dien naam aan vele personen en dingen, b. v. aan *souda*. Rond Kortrijk is *duivel* : 1° een houten spriet, waarin de gaaipers valt om den grond niet te raken; 2° een blekken speelding. 3° Men noemt daar ook, doch verkeerdelijk, *duivel* een hevel, in 't fr. *siphon*. *Iemand op zijnen duivel geven* is iemand slagen geven. *Iemand den duivel geven* is hem plagen. *Als den*

duivel in een wijwatervat kijken is : er verdwelmd uitzien. *Ik geef er den duivel van* is : ik geef er niet om, ik zal het niet doen. *Zijnen duivel ontbinden* is : de beest spelen. *Hoe meer de duivel heeft, hoe meer wil hij hebben* bet. dat een gierigaard nooit voldaan is. *Gelijk de duivel is, zoo vertrouwt hij zijne gasten*, d. i. de eene schelm vertrouwt den anderen niet. *Den duivel spelen* is vloeken en tieren.

DUIVELEN, o. w. woedend razen, tieren, opspannen, als een duivel te werk gaan, duiveljagen (Br. Antw. st. en pr.). Als b. w. bet. het (Vl.) dwarsboomen, of iemand den duivel aandoen : *ieder weet hoe dat dulle Beth haren vent kan duvelen* (duivelen).

DUIVELSHAAR, o. het dons der jonge vogels : *die vogelkens hebben nog duivelshaar*, *haal ze nog niet uit* (Br. en Limb.). Men zegt ook nog : *die vogels zijn nog paddebloot*, zoo bloot als eene pad (Br.).

DUIVELJACHT, v. in Vl. voor laweit, men vindt wel *duiveljagen* in den zin van : laweit maken, fr. *faire du tintamarre*, *du vacarme*, *du bruit*, doch niet *duiveljacht*. In Br. zegt men daar voor : *een gerucht van den duivel*, of *een helsch laweit maken*.

DUIVELSVEL, de rekgom, fr. *gomme élastique* (Eecloo).

DUIVEN, mv. van duif : *onder iemands duiven schieten*, iemand onderkruipen, iemands kalanten tot zich trekken (Vl., Br., Antw. en elders).

DUIVENKLADERKENS of **MACARONS** (Hamme).

DUIVENSTOOTER, sperwer (Limb.).

DUIVERIK, m. mannelijke duif, in den Teut. *duverick*, bij Kil. en Pomey, *columbus*, in Sleenckx *duiver*, in Holl. Gelderl. *doffer*, in Br. *kopper* (o als korte eu-klank uitgesp.), in Limb., N.-Br. en zelfs aan de kanten van Utrecht *horen*, m.

DUIVINNE, v. wijfje der duiven (Br. Vl. Antw. Kemp.).

DUKKEN, o. en wederk. w. overal voor duiken, d. i. zich buigen of bukken : *ge moet van deeg dukken, als ge onder die brug doorrijdt.* Bij Kil. *ducken, duycken, submittere sese.* In Limb. klinkt het : *zich duken of doeken.*

DUL, dol, zot. *Het dul in 't hoofd hebben* zegt men in Vl. van beesten. In Br. zegt men daar voor : *het zot in den kop hebben, of horendul zijn.* Dit wordt ook op dwaze en dolle menschen toegepast.

DULAART, m. in Br. en Kemp. hetzelfde als *doolage*, waarvan het wel eene verbastering zal wezen, of zou 't misschien een *doolaart* zijn, een grond waarop men doolt, omdat men er overal inzakt en niet weet langs waar zich te wenden of te keeren?

DULEER, of DULIJ, DULIE, m. In Hagel. gebr. voor *dulaart* of *doolage*. Het is, zeggen de inzenders, een rotte, weke, moerassige grond : *de kar bleef in den duleer steken.* Te Elewijt, bij Mechelen, en elders, treft men plaatsen aan die *dullaart* heeten. Wat is dit *dul*? is het *delle*, dal, laagte? Is het *dul*, *dol*, dwaze, onstandvastige grond? of eene plaats waar men zoo martelen moet, dat men er *dul* zou van worden? *Dulle* is in Gelderland 't achtereinde van een bijl; ook het oog der bijl, waarin men den steel steekt. Deze laatste beteekenis heeft ook het hgd. *dille*, welk woord ook nog alle opening, alle gat beteekent. Z. *Taalk. Magazijn*, 1, 312, van Dr A. De Jager, die aanmerkt dat dit *dulle* misschien 't zelfde is als *dol*, de pen of nagel eener roeischiut, die den riem tegenhoudt.

DULF, v. Z. delf.

DULF, ook *dulleve*, kleine gracht in de velden (Somergh.). Van delven, bij Kil. ook *dolven, delve* of *dilve*. Zeland, Holl. gracht, sloot, *fovea*.

DULK, m. dof of slag op den rug, voor welken de kinderen spelen (Oostvl. Somergh.). Z. *dult*.

DULLAART. Z. *dulaart*.

DULLEKOPPEN, mv. in Br. en Vl. *beestenpalaten* genoemd.

DULLETJE, DOELLETJE, een vet klein kind (Westvl.). In Br. zegt men : *dolleke, doddelke, dopken, dopje*, enz.

DULT, voor vuistslag, voor *dulten spelen*, d. i. dat de verliezer er zoo veel krijgt (Eccloo). Z. *dulk*.

DUMMELEN, o. w. bij Sleenckx *dommelen*, zwijmelen, sluimeren, half in slaap zijn : *'k heb daar een weinig gedummeld* (Oostvl.).

DUMMELING, sluimering : *ik was half in dummeling* (Vl.).

DUMPEL, m. bet. in Limb. *deuk* of *bluts*, in Br. *bots*, uitgespr. *boets*. Z. *dumpeken*.

DUMPELEN, b. w. iets een *deuk* geven (of *blutsen*); metaal als koper- tin- werk, enz. wordt *gedumpeld* als het op den grond valt. Een hoed wordt door het afwaaien *gedumpeld* (Limb.). In Br. zegt men *boetsen, bulsen*.

DUMST. Z. *domst*.

DUN, bijv. wordt r. Landen en elders gebruikt voor: zouteloos, onbeduidend, mager, arm : *rijne reden is dun. Wat hij kan is dun* (Hagel.). In Westvl. zegt men : *'t is eene dunne reden*, of *een dun afgaan*, d. i. eene onbeduidende reden en : *dunnen klap vertellen* bet. beuzelrijen.

DUNNELING, m. DUNSEL, o. hout, dat uitgekapt is om den bosch te verdunnen. Vanhier ook *verdunsel* (Br. en Kemp.).

DUNSEL, o. in Brab. al wat door *dunning* verkregen is als : takken of boompjes, die men uit den bosch gekapt heeft, om het nog staande te verdunnen : *heesterdunsel, dennendunsel*.

DUP voor DUB, m. of DUBBEN, werk. onz. gebr. *hij stond op dup om te verhuizen* (Westvl.).

DUPPE, o. kleine jongen of klein meisje : *gij zijt maar een duppe* (Limb.). In diezelfde landstreek, evenals in Br. zou men bijna in denzelfden zin het woord *dop* of *dopken* kunnen gebruiken. Z. duiletje en dolleken.

DUPPE, m. in Limb. aarden pot (hgd. *topf*). Vandaar *duppeschurger* (*schurgen* bet. *kruien*, den kruiwagen geleiden) iemand, die met zulke potten over land gaat. Vandaar nog de scheldwoorden : *slabberduppe*, *snotterduppe*. Z. Kil. *duppe*, *doppe*, *olla*, *patella*. In den Teuth. *duppen*, *deyhel*, en op *deegel*, *pot*, *haven*, *groppen*, l. *lebes*, *auxilla*, *olla*, *cucuma*, *degel-maker*, *ollarius*.

DUPPELEN, DUPPEN, o. w. hetzelfde als *dubbelen*, *dubben*, *dibbelen*, aarzelen, twijfelen : *kon ik hier maar uit, ik zou niet lang duppen* (Vl., Br. en Antw.).

DUT (Hagel.), DOT, DOTJE, DOTTEKE (Br. Leuv.), een troetelwoordje, waarmede de moeders hare kinderen paaien : *zwijg, mijn dut. Stil, stil, mijn lief dotje*. Is dit een verkorte uitspraak van *dochterke*? of is 't eene verbastering van *druut*, bij Kil. ook *draut* en *druyt*, in 't hgd. *traut*, engl. *true*, trouw, getrouw? Of is 't hetzelfde als *dot*, *dod*, *dots*, *duts*? In den *dut zitten* bet. soms te Leuv. in den druk zitten. Z. *doddelke*, *dolleke*, *doelke*, *duppe*, *dod*.

DUTS, m. bij Sleenckx klomp, linnen goed, bet. te Kortrijk : een vlek, bosje, een klein hoopje stroo, een handvol hooi of gras waarmee men koper schuurt : *het engelsch gras groeit het derde jaar in dutsen*. Z. *dodde*, *dots*, *diets*.

DUTS, m. voor *dutter*, van *dutten*, bij Kil. ook *doten* (*delirare*), bedwelmd zijn, duffen, droozen; *eén arme duts* is derhalve, in Westvl. een arme bloed, een sukkelaar, een droozer. Vanhier *dutsachtig*. Z. *dodde*.

DUTSACHTIG, bijv. dutachtig of aan een duts gelijkend.

DUTSCH (dietsch), bet. in vele streken van Br. Vl. en Limb. het Nederduitsch. De zuivere vorm is *duitsch*, dat vroeger bijna algemeen, ook in het Noorden, gebruikt werd voor de vlaamsche of nederlandsche taal, welke nog in 't engl. *dutch* genoemd wordt. Edoch *dutsch* of *duitsch* wordt thans veel vervangen door *vlaamsch* of *hollandsch*, en, als men van *duitsch* of *duitsche taal* spreekt, bedoelt men daarmee het *hoogduitsch*.

DUTSEN, o. w. bet. eigenlijk den *dut* of *duts* zijn en in Oostvl. *dompelerf* of *op den dompel zijn*, op den doot zijn, ongelukkig zijn, zich in eenen bedenkelijken, in een droeven toestand bevinden, ook al dolende over land reizen : *zij mogen nu zelve van d'een' hofsteê naer d'ander gaen dutsen* (baron Penninck, blz. 147). Z. *duts*.

DUUR, m. te Maastricht *deur* uitgespr. *stier* (Limb.). In Br. *var* of *veêr*. Zou 't verwant zijn met *dier*, dat, volgens Bild., van *diên* (dijen) voorttellen mag zijn?

DUWIER, m. spelonk : *de dief had zich in eenen duwier versteken* (Vl., Hagel.).

DUZE, dit woord stuurt men de paarden in Vl. toe als zij moeten achteruitgaan, voor deinzen? In Br. zegt men *hou* om ze te doen stil staan en *waurie* (weerhier?) om ze te doen om keeren.

DWAASVOGEL, m. bij Kil. nachtraaf (*nycticorax*), doch omstr. Leuv. een dwaas, plomp mensch.

DWALEN, o. w. gebr. voor geneigd zijn om iets te doen, b. v. *mijn hert dwaalt om te spouwen* (Kortrijk).

DWEIL (dweel), m. eigenlijk doek, schotel- en opneemdoek, is de naam, dien men in Oostvl. aan een gering mensch geeft : *zij es maar een dweil*. *Op den dweil zijn* bet. aldaar : op den loop zijn; doch hier zal het wel eene verbastering van *dwaal* wezen. In Br. wordt de kloosterdoek, de sluier, in

't fr. *voile*, ook nog dweil of dweel genoemd.

DWEILEN, o. w. eigenlijk den natten vloer opvagen, doch in Vl. bet. het: langs de straten zwieren, rondzeilen, de straten op en af gaan met slepende kleederen, alsof men de straat als een

vloer wilde dweilen: b. v. *ge moest u schamen van zoo altoos langs de straat te dweilen, en het dorp rond te zeilen*. Edoch zou 't hier niet verkeerd staan voor: dwalen, dolen, waarvoor men in Br. *ron(d)dolen* zegt?

DWILLEN, dweilen (Kortrijk).

E

EEG

De woorden, die onder de E niet gevonden worden, zoeken men onder de H. E voor *n* wordt in Br., Limb., Antw. doch meer in Vl. als eene *i* uitgesproken, b. v. *ik bin, minsch, kinnen*, enz. voor: ik ben, mensch, kennen, enz. In Z.-Ned. hoort men veel den zwaren *e*-klank voor *aa* als in *peerd, steert, weerd, eer(d), eersgat*, voor: paard, staart, waard, aarde, aarsgat; *verken, merkt*, voor: varken, markt. In Vl. zegt men *geslegen, gedregen* voor: geslagen, gedragen. Vanhier ook *sleger*, van slagen of slagten. *Hij geit*, voor: hij gaat, enz.

ECHLEN, z. n. mv. stroo van vlas (Hoe-gaarde).

ECHT, ACHE, HACHTE, bij Kil. 1° *proscriptio hostilis*, enz.; 2° ook een afgesneden stuk, *pars abscissa, præsecta portio*. Z. hecht, hechten (bannen, verwerpen.)

EDINGHEN. Z. Enghen.

EE, de *ei*-klank wordt veelal in Vl. als de scherplange *ee* uitgesproken, b. v. *eek* voor: eik.

EEG, v. mv. *egen* (met den zwaren *ê*-klank), overal in Br. en Limb. voor: egge.

EEGALIG, bijv. gelijk, onverschillig, van het fr. *égal*, of van *eengalig*, uit een en *gallen*, en dus zooveel als: gelijkkluidend (?) *Blijven of heengaan is mij eegalig* (Antw. pr. Br. en Limb.).

EEN

EEGDE, v. *egge* (Vl.); bij Kil. *eeghde*, i. *egghe*, l. *rastrum*.

EËK, bijv. walgelijk, vuil. Z. aak.

EEKELS, zoo worden omstr. Kortrijk de oorbellen, die eekelvormig zijn, genoemd: *die dochter had weër nieuwe eekels aanhangen*.

EEKHOORN, door misverstand gevormd, zegt G. Gez., van het oude *eekkwern*; *kwern* is bij ons en in 't zweedsch een molen; dus is *eekkwern*, eekelmolen, eekelvretter (G. Gez.). Bij Kil. is *querne, handmolen*, sax. *querl, quermole*; engl. *querne*. *Inkhoorn* als dier is verbasterd van *eikkorn-dier* of liever *eikkorn-das*, zegt Bild. bij wien *korn* hetzelfde bet. als *kern, karn* (in Br. *kêne*), fr. *noyau, grain, pepin*.

EEKRONKER, m. meikever, in Vl. zoo genoemd, omdat de kever (in Br. *maalder*, Leuv. *vlieveugel*) in den mei meest al ronkende rond de eikenstronken vliegt.

EEL, AAL (visch) wordt in Limb. ook *aol* en *eel* uitgesproken. In 't engl. heeft men *eel*.

EELLEN, o. w. Z. heelen.

EËLKE, EËLAARDEKEN, o. een mooi, bevallig, opgesierd, klein meisje; van *edel* (Br.).

EENDELIJK, INDELIJK, bijv. schrikkelijk (G. Gez.), d. i. als versterkingswoord, niet als een epitheton, dat

een denkbeeld van schrik met zich voert (Westvl.). Kil. heeft *eenlick*, eenzaam; nu, vermits de eenzaamheid een zekeren angst of schrik inboezemt, zoo vertaalt hij 't door *terribilis*, *horribilis*.

EENDIG, EENIG, bijv. eenzaam en verlaten en daardoor benauwelijk: *een eendige weg. Het is zoo eendig hier in huis* (Antw. st. en pr. Br.). Z. eendelijk.

EENEN komt voor in: *met den eenen, met eenen* (uitgespr. *medeenen*), straks, seffens, met den eersten: *'k zal met den eenen daar zijn*, ik zal seffens daar zijn. *Met den eenen krijgt gij slagen, indien ge niet stil zit* (Br., Antw.). Z. bedceenen, bl. 34.

EENHANDIG, bijv. eenzaam, die het maar met weinigen doen kan, of die slechts van zijn eigen volk wil gedient worden: *die man is eenhandig* (Westvl.).

EENLOOPIG, bijv. voor *eenlopend*, die noch vader, noch moeder heeft, noch kind noch kenne (kunne), noch 't huis, noch 't onzent, vriend noch maag (Oostvl.). Bij Kil. en Pomey *solivagus*, *solus currens*.

EENS, bet. in Westvl. mij of ons in het algemeen: *hij benijdt eens, hij staat eens*.

EENS, bijw. ooit. *Wie had dat eens gedacht? Wie heeft eens zoo verre gepeisd? het eens zijn*, overeenkomen.

EENVALLIG, bijv. eigenzinnig, vervelend: *een eenvallige mensch. Een eenvallig spel* (Limb.).

E(ER)D. Z. et.

EERDVEL, o. ook *ertsvel*, *jetsvel*, in 't Noorden *aardveil* en bij Kil. *aerd-veyte*, doch dit is eigenlijk *hedera terrestris*, en in Br. *onderhave*, elders *hondsdraf*, in 't fr. *lierre terrestre* ou *trainant*. Door *eerdvel* of *jetsvel* wordt in Br. het veil of klimop verstaan: *die eikenstronk is gansch met jetsvel begroeid*. Bij Kil. *jeft*, i. *aerdvele*, i. *he-*

dera, engl. *yuie*. Voor *aardveil* of klimop hoort men in Limb. nog al veel *wintergroen*.

EERE, HEEREN, m. 't zelfde als *ere*, 't voorste vertrek eer men in 't eigenlijk huis of keuken komt en dat tot winkel kan dienen (Limb.), fr. *vestibule*. Z. ere of nere.

EERLIJK EN DEUGDELIJK, met of zonder waar er bij, bet. te Eecloo: zeker en vast: *is het waar? eerlijk en deugdelijk*; te Antw. *eerlijk en heusch*.

EERLIJN, v. ploeglijn, een lang zeel, waarmee men het in de ploeg gespannen paard bestuurt (Kl.-Br.).

EE(R)S voor aars: *top ende ees* bet. in Vl. het bovenste bij het onderste: *leg de schooven top ende ees op de kar*, d. i. *hoofd bij gat*, gelijk men in Br. zegt, of: de eene schoof met de aren naar het onderende van de andere.

EERSCHOT (Z. eerseinde), van *aarde* en *schot*, *schoot* of *scheut*, van *schieten*, botten, spruiten.

EERSEINDE (Kemp.), elders eerschot, aarschot, aardschot, aarsgat, eersgat (Br.), is dat gedeelte des booms, dat in de aarde of den grond staat en waaraan de wortels vast zijn; in Limb. *boks of vot*.

EERSEL. Z. cesel.

EERSGAT. Z. eerschot.

EERST, in de beteekenis van *eertijds*, *voorheen*, die 't in Limb. heeft, vindt men niet in de gewone Woordenb. Het eng. *erst* heeft ook dezelfde beteekenis.

EERSTELING, o. beest, die voor de eerste maal drachtig is: *gij hebt daar eene schoone koei*: — *Ja, en 't is nog maar een eersteling. Ik heb eene zog gekocht, een eersteling* (Hagel.).

EERTRUNSEL, m. zekere vogel (Vl.).

EESCH, in Westv., evenals vroeger bij Maerlant, voor: *eisch*: *hesp bij platteboonen, dat is er de eesch van*. In Br. zou men zeggen: *dat is er de saus van*.

EESEL, o. te Antw. *ees*, zooveel als *aas*, van *ezen*, *azen*, voeden. Z. ceusel, euwsel.

EESEL of ESEL (met zwaren *e*-klank) voor *hefsel*, d. i. *heve* of deesem, *fermentum*, fr. *ferment*.

EETJE, in Limb. hier en daar gebruikt voor *eik*, azijn. Bij Kil. *edick*, *etick*.

EEUËN, EUËN, HUËN, b. w. voor *hueden*, d. i. *hoeden*, fr. *paitre*, l. *pascere* (Br. Antw. Kemp.). Z. euwsel.

EEUSEL, EUSEL, EUWSEL, EESEL, eertijds veel in gebruik, bet. in de Kemp. eene weide tusschen het hout of den bosch. Bij Kil. bet. 't werkw. *euwen*, *hoeden*, *weiden*, *pascere*, ook iemand voeden of te eten geven: en *euwsel*, *pastio*, *pastus*: ook weide of weiland (Kemp.). Bij Plant. *euwsel* oft *weyde*, *pâturage à beste*, *pasuum*. Z. voor *euw*, *euwlant*, *euwe*, een *euwsel* A. De Jager, *Taalk. Magazijn*, I, 157-58.

EEUWIG, bijw. aanhoudend, al zeer lang en van deze beteekenis heeft het in 't Hagel. en Limb. die van: *fel*, grootelijks, gekregen: *ik ben eeuwig moede*, *tevreden*. *Hij heeft zoo eeuwig gezegd dat ik moest komen*.

EFFEN, bijv. en bijw. komt in vele zegwijzen voor, b. v. in 't Hagel. bet. het: gedaan, ten einde: *hunne vriendschap is al effen*. In Br. bet. *effen op doen*, alles op doen, naar mate men iets wint. *Effen aan* bet. in Br. en Vl. voorderhand, naar mate, fr. *au fur et à mesure*. *Effen aan betalen* is met gereed geld koopen. *Wij zijn effen*, bet. te Antw., Br. wij zijn elkaâr niets meer schuldig. Te Somerghem is *effen leggen*, traag eten. Z. *esse*.

EFFENAAR, m. weverstuig, dienende om de ketting te maken of beter om het garen te boomen (Leuv.).

EFFENAF komt voor in: *effenaf zijn*, *effenaf zien*, d. i. er misnoegd uit zien, fr. *avoir l'air malcontent*. *De meester zag van daag zoo effen af*.

EGALIG, egaal. Z. cegalig.

EGDE, v. voor *egge* (Westvl.).

EGEN (met zware *e*), *eggen* (r. Brussel, Leuv. en Limb.).

EGGENEN, b. w. *eggen* (Leuv. en elders).

EGGERIG, bijv. in de Woordenb. *wrang*, *zuur*, enz. wordt in Westvl. gebr. voor *eggig*. In Br. en Antw. noemt men dit *sleeuw*, *voos*, in Limb. *slee*: *mijne tanden zijn sleeuw*, *slee* (in Vl. *eggerig*) van dien zuren *appel te eten*. *Sleede* bij Pomey, *zuurachtig*, *acidus*, *asper*.

EI, o. waarvan het verkl. *eiken* en *eitje* is, komt voor in vele spreekwijzen als: *een ei pellen*, d. i. *het moeilijks doen* (Somergh.). *Ik heb met u nog een eiken te pellen* (Br. en N.-Ned.), d. i. *ik heb met u nog iets ernstiglijk te bespreken*. *Iets verkoopen voor eene pan eieren* is goedkoop weggeven (Br.). B. v. in de *Fransche omwenteling kocht men het klooster goed voor eene pan eikens*. 't Is met dat lastig *wijf altijd eieren of jongen* (Br.), d. i. *men heeft er altijd ruzie of twist mede*, *zij is nooit tevreden*. *Hennen, die veel kakelen, leggen weinige eieren*: d. i. *die veel beschar maken, doen weinig werk af*. *Gelijk een rot ei kloppen* (Hagel.), is geweldig kloppen. *Een ei ophebben* (Vl.) is verlegen, benauwd zijn. *Het ei uit het gat vrugen* (Ronsse), alles willen weten. *Eierentrappier* (Antw.), die langzaam voortgaat.

EIER, o. of v. in Br., waar men *aar* uitspreekt, bijna altijd gebr. voor *ei*, het mv. is *eiers* of *eieren* (*aren*).

EIERBLOEM, *aarbloem* (Leuv.), plant, elders in Br. en in Holl. *sleutelbloem* of ook *St-Peeters-kruid* genoemd, in 't fr. *primevère*, hgd. *schlusselblume*, enz. Gewis noemt men dit plantje aldus, omdat de boschsleutelbloem geel is als een eierdojer, of omdat men er mede eierkoeken bakt, en vandaar draagt het in sommige

gewesten ook den naam van *bakkruid*. Men heeft de enkele sleutelbloem, die in bosschen geel en in de hoven gewoonlijk rood is, en de dubbele sleutelbloem, die in de hoven staat (Br.). Voor de gele sleutelbloem hoort men hier en daar in Limb. *kerkesleutel*, en voor de veelkleurige of dubbele, die in de tuinen staat, *kekebloem*.

EIEREN OF JONGEN. Z. ei.

EIERKUTS of EIERKUTSER, m. (Vl.), een *eierkooper*, fr. *coquetier*, *marchand d'œufs*. Z. *boterkutser* en *kuts* of *kutsche* (kardrijver, koetsier).

EIGEN, bijv. verwant : *eene dochter is meer eigen dan eene schoondochter*.

EIGEN, 'tzelfde als *aaien*, *kussen* (Leuv.).

EIGENDOM, maagschap : *wat is een mensch zonder vrienden of eigendom?* (Antw. st. en pr. in Br., en N.-Br. Z. Hoeufft.) *Eigendom aan iemand hebben* is met hem recht gemeenzaam zijn, op eenen voet van familiebetrekkingen leven.

EIGE(N)S voor *zelf* : *ik ben er eiges geweest. Dit spreekt van eiges*, d. i. van *zelf* (Limb.).

EIKEMEULDER (Kemp.), hetzelfde als in Vl. *eckronker*, in Leuv. *vlie(g)-vleugel*, elders *meulder*, *molenaar*, *kever*, *meikever*, *preker*.

EIKEREN, o. w. *slodderen* of hier en daar *hout laten vallen* : *gij en moogt zoo niet eikeren* (Oostvl.).

EINDELING, eindelijk : *eindeling en ten lange leste zijt ge daar* (Antw. st.). In Groningen *endeling*.

EINSAL, EUSEL, knipwaag (Romeinsche waag), in Br. *uisel*; bij Kil. ook nog *ensser*, *enster*, *entster*, *unsler*, *unghel*, *unsel*, *uncken*. In Limb. zegt men *punder*, in N.-Br. *ponder*; bij Pomey en Plant. *pundel*, *pondel*.

EINSCH, ENSCH, bijv. lastig, moeilijk, gemelijk : *die mensch is einsch* of *ensch* (Westvl.). Is 't verwant met *heyn*, bij Kil. *vreesmdeling*, uit-

heemsch?

EIS, m. *hengel* van emmers, korven, enz. fr. *anse*; bij Kil. *eynse*, *eyse*, *hyense*.

EISTEREN of HEISTEREN, b. w. in Vl. gebr. in den zin van *rondstrooien*, of voor iets, dat *wijd* en *zijd* en in den war ligt : *al de kolen zijn rond geëisterd. Wie heeft dien zand rond het huis geëisterd?* Vanhier *eistering*.

EISTERING, v. *vodderijen*, *hoop slechte meubels* : *wie koopt al die eistering* (Vl.)? Z. *eikeren*.

EITJE, o. *kusje* (Br., Antw. en elders).

EKER, v. *eekel*, *eikel*, *noot*, hgd. *eichel*, *beukèker*, *beukennoot* (Maastr.).

EKKERS, bijw. zoo : *hij is ekkers groot geworden*.

ËL, *ühl* : *al*.

EL, ELKEN, *verkleinings-uitgangen* meest in Westvl. nog bestaande, b. v. *visschel*, *wegel*, *tikkel*, *berdel*, enz. *briefjelken*, *bosselken*, *tropfelken*, *wegelken*, enz. (G. Gez.). *Bosselken*, *tropfelken* bestaan in Br. ook.

EL, bijv. en bijw. in Vl. nog gebruikt voor : *ander*, *anders*, *elders*, welke betcekenis het ook had bij Kil., Meyer en in de oude schriften : *niemand el*, *niemand anders*, fr. *nul autre*, *ieversel*, *ergens*, *elders*. *Gheen goet en beghere ic ter werelt el dann soetelief*, enz. (J. Van Zenecote). *Volcht Paulus leere, ick en raede u niet el* (Anna Bijns). *Men vindt meer dat weet ic wel*, en *segghet niet el* (Belg. Mus. 1840). Z. ook *Delfortrie*, blz. 213, *el* (*niewer*), engl. *nowhere-else*, in 't Vl. *nergens* (*nievers*, Br.). *Mine genouchte ne si el nieuwer dan in cruce* (Lev. van S. Franc.). *El*, *ellers* (*elders*), *nergens el*, *nergens elders* of *anders*. Men zie bij Kil. *ellendig*, bij *Delfortrie* *els*, angl. *else*, *els waer*, *el wert*, blz. 214.

ELDE, bijv. *oud* (Vl.).

ELDER, m. voor uier. Jan De Brune, *Banckel Werck*, bl. 133, zegt : « Men moet de koe, in 't melcken, zoo zeer

niet trekken, dat men den elder l'huys brengt » (langs de polderkanten). In Vl. en Br. luidt het : *eur*. In Limb. *uur* en *eur*, l. *uber*, *ovilli pecoris*. Pomey heeft *uyer* en *uder*.

ELGER, (aalisteker), m. eigenlijk *aaleger*, van *aal* en *egger*. Z. ook *avegaar*.

ELKEN. Z. *el*.

ELKENDEEN (elk-ende-een), in Br. en Vl. nog dagelijks gehoord voor elk, elkeen, iedereen. In 't oud fr. *un chacun*, l. *unusquisque* : « Die elk en deen niet vatten en kan. » (Jan De Brune, *Bancket Werck*, blz. 403).

ELPER, m. in Vl. en Antw. *erpel*, *aarpel*, de mannelijke eend. Kil. *erpel*, *aerpel*, *fland. anus mas*. De omzetting van *l* en *r* en de overgang van de eene letter in de andere treft men meer aan in vele streken van Br. in de Kemp. en Antw. Zoo hoort men : *melber*, voor *merbel* (marmer), *dölper*, *deulper*, voor *dorpel*, *kelver*, voor *kervel*, *kelper*, voor *kerpel*, *terden* voor *treden*, *leper*, *sleuter*, enz. En rond Diest en elders zegt men *wenger*; bij Kil. *wender*, *winder*, *endtrich*; in Limb. *weender*, *wender*, *weenderik*, *wenderik*; in N.-Br. *woender*; aan de kanten van Utrecht *winder*. *Waard*, woord dat men in de Woordenb. vindt, schijnt slechts in het eigenlijke Holl. gebruikelijk te zijn.

ELS, m. *alsem* (Limb.).

ELST, m. *bosch* (Veurne), licht omdat daar de bosschen meestal van elzenhout zijn. *Elst* (d. i. ge-elste) is, volgens Bild., het elzenplantsoen en moet in deze beteekenis v. zijn. Vandaar de familienaam *Van der Elst*.

EN, negatief woordje, is in België bijna overal van dagelijksch gebruik : *ik en geloof het niet*. *En zou de doktor van daag niet komen? En doet gij het niet? Indien die knaap morgen zijn les niet en kan, zal hij in de school blijven*.

EN wordt in de volkstaal gebruikt in steed van *te* tusschen werkwoorden : *hij slaat en lacht* of *en lachen* voor : *te lachen* : *hij stond en lach*, *hij heeft staan en lachen*. *Dat hij sta en lache* of *lachen*. *Dat hij stond en loege* of *en lachen*, enz. zoo voor alle werkwoorden (in Vl. doch zelden hoort men het in Br.).

EN, het v. lidw. *eene* wordt, in Vl., Br. en Limb. in de volksspraak altoos tot *en* verkort : *en moeder*, *en koei*. Het m. klinkt *ne*, *nen* : *ne vader*, *nen hond*. Het o. *e* of *en* : *e peerd*, *en hondjen*. *En* staat soms ook voor *e*, b. v. *enweinig*, *enweg* voor : *eweinig* of *weinig*, *eweg* of *weg*.

END, ENDE, in Westvl. nog dagelijks in gebruik voor *en*, b. v. *heere ende meester*. *Over end weër*. *Uit ende in*. *Om end om*. *Rom end om*. *Elk end een*. *Eerst ende vooral*. *Enkel ende een* (G. Gez.). Doch vele dezer woorden zijn in Br. en elders ook gehoord. Hier valt op te merken dat *end*, *ende*, soms ook *ent*, *entie* wordt uitgesproken, b. v. *een ent sestig* : zoo leest men in Maerl¹. Rijmbijbel *entie* voor : *ende* die of voor : *en die* (J. David).

END, v. of o. voor : *eind* of *einde*, wordt soms in Vl., Br., Antw. en elders gehoord voor : *kant*, *zijde*, b. v. *er is geen recht end aan* bet. in Vl. : *er is geen deugen aan*. *Het rechte end is daarvan verloren*, daar is niets aan te doen (Ursel). *Ten enden uit zijn*, bet. in Vl. *arm zijn*.

ENDE, v. *Eene zotte ende* is in Vl. een zot vrouwmensch : *eene domme ende*, *eene dwaze ende*; gewis voor *eende*, omdat ze schreeuwt gelijk een endvogel. In Br. zegt men : *een dom*, *een zot kieken*.

ENDE, v. van een molen of molenende, dat in de Kempen ook bekend is. Bij Kil. *ende*, *anus*, *sedes*, *albus*. Heeft *ende* hier de bet. van *zijde*, *kant*?

ENDIG, uitgang, die bijna dezelfde be-

teekenis heeft als achtig : *blauwendig laken*, d. i. laken dat op blauw trekt (Westvl.).

ENGEL. Z. hengel (oor, eis).

ENGELING. Z. hangeling.

ENGHEN of EDINGEN, Nederduitsche naam van Enghien. Sommigen schrijven Edinghen, doch het volk zegt *Enghen* of *Inghen*, verwantschap met al de plaatsnamen in *inghen*. Z. Bevecum.

ENKELEN, INKELEN, op een enkel been springen. Kil. *unico pede saltare*. In Holl. *hinken*, in Vl., Br. en Antw. *hinkelen*.

ENSCH. Z. einsch.

ENT, dit woordje wordt veel in Westvl. verbonden als volgt : *entwien*, *entwat*, *entwaart* (ergens), *entwanneer* (eens), *entoe* of *entwaa* (op eene of andere manier), *entwas* (ergens). Z. Delfortrie, *enthoeveel* en *eltewen*, blz. 215 en 216. Z. end.

ENTE, v. hetzelfde eigenlijk als einde, ende, d. i. het uiterste, het punt, ook het onderste deel van eenen pijl, dat in hoorn is (Vl.).

ENTELING, m. nakomeling, afstamming (Maastr.).

ENTELINGS, bijw. voor : eindelijk, een weinig, eventjes : *de vrouw raakte den boord van Jesus kleed entelings aan en was genezen*.

ENTEREN, o. w. malen, zagen, met woorden lastig vallen : *die zageman ligt eeuwig en erfelijk aan mijne ooren te enteren* (Antw. st. en pr.). Kil. leidt het van *endte* (eendvogel) en vertaalt *vociferare sive garrere instar anatis*, kweêken als eene ceend; ook *inepte et odiose garrere*, d. i. flauwen praat verkoopen.

ENTOEVEEL, *beaucoup, plusieurs, bon nombre*. « *Employé par le peuple dans la Fland. Occid.* » zegt Delf. bl. 215, v. *entoeveel*. Men leest in het *Bay. Wörterb.* van Schmeller : *entwie* (ältre sprache), *in der composition*

mit einem folgenden adjectiv = *ziemlich sehr*, enz. *Entoeveel* is in 't hgd. *eltewevil*. Z. ent.

ENTWAT, ETWAT, iets, *entwaar*, ergens, *entwien*, iemand. Westvl. (G. Gez. gewijzigd in zooverre hij *eentwat*, *eentwaar* en *eentwie* schrijft.) Deze navorscher voegt er de volgende uitdrukkingen bij, die wij niet opmerkten, en schrijven gelijk hij : *een-'t-hoe*, op eenige wijze, *aliquomodo*; *een-'t-wanneer*, somtijds, *aliquando*; *een-'t-hoeveel*, eenig, *aliquot*. Kil. heeft slechts *etwat* (als oud.) j. *ietwat*, *ewat*. In Br. zegt men doorgaans *ewat*, *ewa*, *eweg*, engl. *away*. Z. *ent* en *end* : *en weghe* voor *eweg* of *weg* : *leedde there en weghe*, d. i. leide het heir weg, *Rijmbijbel*, v. 7406.

ENZE, v. in Vl. oor, handvatset of hengel van eenen aker, ketel, korf, enz. Bij Kil. treft men ook aan *heuze* als zeer oud en *eyse*, *heyne*, l. *ansa*, fr. *anse*. Z. euse.

EPELIJN of EPELIJN, stinkend onkruid met een wit bloempje en anderhalven voet hoog groeiende. Op sommige plaatsen spreekt men *nepelij* uit. Rond Leuv. heet het *wilde kamille*. Het gelijkt zeer goed op het *cotula microcephala*, het *matricaria capensis* der botanisten (Br.). Dit is dus een ander kruid als *eppé*, l. *apium*, fr. *ache*, soort van wilde peterselie.

EPPEN, dat, wat van de vlasbollen overblijft, als er het zaad uitgedorschen is (Kl.-Br.). Omstr. Brugge bet. *eppen* een halven stuiver.

ERBEL, v. aardbeer, aardbezie. Z. aardbel, blz. 5, en bromel.

ERE, EREN of NERE, m. (met zware e) bet. in Br. dorschvloer (Z. den), in Limb. gang, fr. *corridor*, voorhuis : *laat het getuig maar in den eren slaan*. Bij Kil. ook *acre* en *nere*, l. *area*, *pavimentum*, *taberna*, fr. *aire*, spaansch *ere*. Z. cere.

EREN, b. w. *ploegen*. Vandaar eerlijn,

- eerstok (Kl.-Br.).
- ERENTER, m. Z. herenteer (Vl., Br.).
- ERG, bijv. wordt soms in Br. en elders gebr. in eenen goeden zin voor: moedig, bekwaam, enz.
- ERGER, groote timmermansboor, d. i. *egger, avegaar of aveger, l. terebra* (Antw. Kemp.). Z. elger.
- ERK, v. sluis waarmede men het water op vijvers, hofgrachten, meerschen laat (Leuv., Br. en Kemp.). Bij Kil. *ercke, spuys, sluysse*. Z. blz. 20.
- ERKS, v. vel: *een erks papier. Een boek papier heeft 24 erksen* (Roerm.).
- EROMME, met opzet, daarom toch, expres: *gij hebt liet eromme gedaan* (Westvl.).
- ERPELS, EREPPELS, verkorting van *aardappels* (Westvl.). *Erpel, eend, fr. canard*. Z. elper.
- ERHEWERREN, gedurig in eene plaats over en weér loopen, zoodat men anderen last aandoet. Wij aanzien dit woord voor eene rijmklankige samenstelling, daar de Vlaming zoo mild bij is, van *erren* en *werren* (Z. 52). Kil. *erren*, vetus, *errare*, hgd. *irren*. *Werren*, *turbare*, *intricare*, *confundere*. 't Is het vl. *herrewarren*, slechts zonder de aspiratie, Weil.: *harrewarren*, fr. *chicaner*, *contester*, *quereller*, ontevreden zijn, gedurig knorren (Vl. en elders).
- E(R)T, v. aarde; *üdegoed, üdewerk*, aardgebak, aardewerk, potbakkersgoed. (Limb.)
- ERVEL, m. armvol; *een ervel stroo* (Br., Limb.).
- ERWTEN, komt voor in de zegw.: *hij heeft zijne erwten uit*, d. i. hij is in ongenade gevallen; hij moet vertrekken, zijne voorrechten zijn hem ontnomen, enz. (Antw., Br. en Limb.). *Hij is in de erwten gevallen* bet. zijn aanzicht is met pokgaten bezet (Br., Limb. en elders).
- ERWTENTELDER, m. rond Leuv. 't zelfde als te Antw. *gortentelder*, een die traag aan 't werk is. Te Maastr. bet. het vrek of een karig man.
- ES, voor: het: *wilt gij mij 't brood overgeven? Daar is es. Ik weet es niet. Ik geloof es niet* (Diest, Kemp. en elders nog).
- ESSE, o. in 't Hagel. gebr. in de spreekwijjs: *op zijn esse zijn*, d. i. zijn gelijk het wezen moet, gezond zijn: *vader komt al op; maar hij is toch nog niet op zijn esse* (*op zijn esen eten?*). *Naar eene omwenteling duurt het lang, eer alles op zijn esse is*. Voor dit *esse* zegl men in Br. en elders: *op zijn effen*, d. i. op eenen goeden voet zijn.
- ESTER, v. ekster, sam. *esteroogen* (Limb.).
- ESWE, *ewel, hewel* (Westvl.).
- ETE, m. grootvader (Belg. Limb.).
- ETELIJK, bijv. in Br. en Vl. voor: eetbaar: *men heeft mij daar brood voorgezet dat niet etelijk, en bier, dat niet drinkelijk was. « Alsnu wast al diere dat etelick ende drinckelijk was. » Belg. Mus. 1844, blz. 421.*
- ETEN, b. w. komt voor in menige spreekw. *dat hij zijne zop ete, gelijk hij wil*, of ook: *dat hij koke gelijk hij eten wil* (Br., Vl., Kemp., Antw., Limb.), d. i. hij doe naar zijn wil of liefste. *Ergens geëten en meëgenomen zijn* (Hagel.), ergens fel wit zijn: *hij is noch geëten, noch meëgedragen* (omstr. Leuv.), d. i. onbeduidend. *Nog onbezorgd brood eten*, d. i. voor zich zelve nog niet moeten zorgen (overal). *Hij heeft zijn wittebrood vóór geëten*, d. i. nu is hij arm en heeft het eertijds wel gehad (Br.). *Eet uw witte brood niet voor, eer ge later tot armoë vervalt*, d. i. leef nu niet lekker, maar spaar voor later. *Zijn steert eten* bet. in Westvl. niets meer te zeggen hebben.
- ETETE, m. overgrootvader (Peer, Limb.).
- EU, zóó wordt doorgaans in Vl., veel in Brab., Limb. en andere provinciën de zachtlange o uitgesproken, b. v.

keuning, heuning, eusdrup, euverbluffen, euverduvelen, enz.

EU, bijv. gedwee, mak : *een eu paard*, een gedwee- of mak paard (Limb.).

EUR, m. in Br. en Vl. *uier*, in Limb. *eur* of *uur* : *die koe heeft eenen schoonen eur*. Z. *elder*.

EUR voor *uw*. Dit is voor het mv.; het enkelv. is *dijn* of *dien*; doch het wordt ook gelijk het fr. *vous* beleefdheidshalve voor het enkelv. gebruikt.

EUS, m. in Limb. voor *hoos*, waarmee men 't water uit de schepen werpt. Van daar *euzen*, het water uit het schip oozen of werpen. Z. *heus*.

EUSEL, knipwaag, fr. *balance romaine*, in Br. *uisel*, *unsel*, enz.

EUVEL of EUVERDRAAD, m. waarschi-
nelijk overdraad, de kunstig dooreen-
gevlochtene draden van twijngaren,
die den rok des kams uitmaken, voor
de lijnwaadweverij. Z. *rok*, *kam-
rok*.

EUVEREN, VEREUVEREN, o. w. (*overen*)
zooveel als gedijen, aanwinnen, in
zijne zaken gelukken, opkomen
(Antw. st. en pr., Br.). Rond Leuv.
bet. *vereuveren* of *veroveren* aange-
groot, vermeerderd zijn : *onze doch-
ter is vereuverd*, d. i. zij is in 't kin-
derbed. Bij Kil. *overen*, *veroveren*,
l. *superlucrari*.

EUWSEL, hetzelfde als huudsel, hoed-
sel, waar wat te hoeden is. Z. *eeusel*.

EUZE of EUZEN, m. het onderste deel
van het dak, 't welk over den muur
hangt (Limb., St-Truid., Westbr.) is
het niet hetzelfde als bij Kil. *heuse*, i.
heyse, *eyse*, d. i. eis, aas, fr. *anse*?
omdat dit over den muur hangend
stuk daks gelijkt aan het handvat-
sel van eenig vat. Bij Kil. *oose*, *oosie*, i.
oosdrup, l. *suggrundæ*, *suggrundia* :
imbricamentum : *pars tecti promi-
nens, per quam stillicidia a parieti-
bus arcentur. Dicitur* : oos drup;
*quod guttas cadentes hauriat sive
recipiat*. Z. *euzel*.

EUZEL, het mv. *euzelen* bet. de regen-
water druppels, die van het dak of
den euzen vallen. Vandaar : *onder
den euzel staan* (Kemp., Geel),
onder den lek van het dak staan.
Kil. heeft *oosdrup*, *hoos-drup*, *huys-
drup*.

EVEDOPPE, bijw. bet. aanstonds (Vl.).

EVEGAUW, bijw. aanstonds (Vl.); voor
evenaan?

EVEL of EVER, bijw. evenwel, toch,
niettegenstaande, maar : *hij had ge-
zegd het te doen en heeft het evel
niet gedaan. Gij moet naar de kerk
gaan, evel pas op dat gij niet klapt*.
In Limb. zegt men *evel*, in Br. en
elders meest *ever*. Z. *alever*.

EVELINGE, bijw. aanstonds (Vl.), bij
Kil. *effen*, *t' evens*, *effentlick*; in
Limb. *eventjes*.

EVELLIG, flauw, ongepast : *'t is toch
evellig, dat ge altijd op dit zelfde
terug komt*. Van *evel* of *euvel*, d. i.
slecht. Z. Delf. blz. 217.

EVÊNVEEL, komt in Limb. voor in de
beteekenis van : *onverschillig*, eens,
hetzelfde : *het is mij evenveel*, d. i.
daar is mij weinig aan gelegen, het
is mij onverschillig. *Het werk is voor
evenveel gedaan*. Hier beteekent *even-
veel* : ten halve, slordig, zonder zorg.
Het is een man voor evenveel, d. i.
iemand, die slordig is, die voor zijn
eigen geen zorg draagt, enz. *Hij
loopt of gaat voor evenveel* wordt ins-
gelijks van iemand gezegd, die slor-
dig op zijne kleederen is.

EVER, voegw. Het is identisch het hgd.
aber, te Keulen en op den Nederrijn
awer, in Westphalen en Hanover
äver. In Br. voegt men er gewoonlijk
het expletief *al* bij. Z. *alèver* waarvan
het dezelfde betekenis heeft.

EWA, EWAT, in Vl. voor wat, een wei-
nig, een beetjen. Kil. *ewat*, *fland. i.
wat*, *etwat*. Deze wijziging is dikwijls
van een sierlijk gebruik en diende
wel niet teenemaal uit den gemeenza-

men schrijfstijl gebannen te blijven. EWEG, bijw. in Vl., Limb., Z.- en N.-Br. (Z. Hoeufft) gebruikt voor *weg*. Kil. heeft *ewegh gaen* voor: *weg gaan*, l. *abire*, engl. *to go away*, hgd. *wey*. *En hi ewegh gine* (*Leven van S. Christina*, v. 572). Men heeft ook *enwegh*, in 't waalsch *en voie*. Z. Delft. blz. 218. Ook komt die *e* of *en* nog voor in de dagen als in: *emaan-*, *endijs-*, *ewoens-*, *endonder-*, *evrij-*, *ezaler-*, *ezondag*, ook in *emorgend*, d. i. op maandag, enz. 't Ware wenschelijk dit *eweg* even als *ewat* in den gemeenzamen schrijftrant te zien ingevoerd, waar het in de volzinnen eenige vloeibaarheid kon bijzetten.

EZEL beteekent 1° in Vl. hetzelfde als in Br. *huits*, *heuts*, d. i. een voertuig met langen dissel en twee groote wielen, dienende om zware boomen te vervoeren. Men vindt ook in de aankondigingen: *boomezel*. 2° In Br. en Vl. een bed met riemen en zonder sponden, dat op- en toegevouwen kan worden. 3° Rond Leuv. een vierkanten bak, van houten latten gemaakt, om het afgewasschen keukengerief in te laten uitlekken. 4° Een houten paard, waarop de dorschers

in Br. en elders het graan met heelen schoof uitslaan en dit noemt men *voor-* of *baar(d)slaen*. 5° *Ezel* bet. in Vl. nog *a)* deesem, doch dan is het voor *eesel* of *esel* met zware *e*. Van hier 't w. *ezelen*; *b)* vlaspijken.

EZELARIJ, ezelrij, domheid (Leuv.).

EZELDRIJVEN (den) bet. in Limb. evenals: *met iemand varen*, hetzelfde als in Br. en Antw. *de befjagen* (Z. blz. 37) d. i. ergens een verward geraas, geschreeuw, geklop en geklink op ketels, giefers, vuurschuppen, enz. of kattenmuziek maken, in 't fr. *charivari*. Men drijft den ezel vooral bij den huize van iemand, die eene bijzit heeft of een slecht leven leidt.

EZELEN, o. w. deesemen (Vl.). Z. *esel*, *eesel*.

EZELRIJ, v. ezelachtigheid, domheid; hgd. *eselei*, fr. *ânerie*. « Is hij (de ezel) verantwoordelijk voor alle de ezelrijen, daar men dagelijks ooggetuige van is? — Bij het schrijven dezer regelen kan ik mij misschien aan meer als ééne ezelrije plichtig hebben gemaakt. » *Snoeck's Atm.* 1842 (*Lof van den Ezel*).

EZELSOOR, v. duivelsvel, fr. *gomme-élastique* (Antw., Br.).

F

FAJ

F wordt soms in de uitspraak voor *v* gehoord, als in: *flaai*, *flok*, *flak*, *flag*, *fleisteren* voor: *vlaai*, *vlak*, enz. De uitspraak der Brabanders en Kempenaars is zwaarder dan die der Limburgers en Noord-Nederlanders, zoo dat zij min de *f* in stede van *v* laten hooren. Deze aanmerking geldt mede voor de andere verwante medeklinkers.

FAJUKKER, m. kleine pachter, gering

FAK

voerman, wellicht verwant met het fr. *fiacre* (Br. en elders).

FAK, FAKKE bet. eigenlijk een klein plekje, een handvol. *Een gersfak* of *fuk gras* is een plekje gras of gerszode, fr. *une motte de gazons* (Westvl.). Bij Kil. bet. *facke* vleugel (van een gebouw) en het daarmee verwant *fackeel*, *vack*, *vackeel*, een deel, *pars*, een gebint, *contignatio*, *pars structuræ*. 't Komt licht van

facken, hetzelfde als *grijpen*. Een *fak* zou dus zooveel zijn als : een grijp.
FAKKELEN, o. w. kaatsen : *wij zullen tegen dezen muur wat fakkelen*. Van hier *gefakkel*, *fakkebal*, *fakkelaar*, enz. — Van 't oude *fakken*, aangrijpen, met de handen pakken. Z. *fak* (Br. Westvl.).

FAS, v. mv. *fassen*, de baard, dien men gedeeltelijk van onder beide ooren tot aan de kin laat groeien en die een weinig van wangen en hals bedekt : *onze Jan placht een baard te dragen, doch nu heeft hij slechts nog fassen*, fr. *favoris*. Licht van 't l. *fas-cia*, band.

FAS, o. strot : *een verken het fas afsteken* (Antw.).

FATEREN, b. w. eigenlijk beuzelen, beuzelwerk doen, bij Kil. *nugari*, met vlegels de vlimmen van de gerst slaan (Br. en Antw. pr.).

FATERMERKT, v. prul, nietigheid : *'t en zijn maar beuzelingen en fatermerkten* (E. Hazaert). Ib.

FATS, **FAATS**, v. slag op het hoofd (Westvl.). Bij Sleenckx is 't mv. *fatsen*, *bonnetten*, zeilen, bijzeilen.

FATSEN, o. w. heimelijk de school verzuimen (Antw.) of achter de haag loopen, op den duur loopen, te Lier : *karossen*.

FATSOEN, o. fig. *het fatsoen betalen*, duur betalen, bekoopen : *hij heeft mij gestlagen, maar hij zal het fatsoen er van betalen* (Br. Antw. Hagel.). *Iemand in zijn fatsoen nemen* is : iemand in zijne lenden vatten (Westvl.).

FAUTEREN, **FATEREN**, **FOUTEREN**, in Oostvl. en Br. de aren of liever het graan van gerst of spelt, nadat ze van het stroo zijn afgedorschen, nog eens, om er vlimmen af te hebben, overkloppen : *eer wij de gerst op den zolder dragen, moeten wij ze nog fauteren of fateren*. Z. *fateren*.

FAZELEN, o. w. prevelen, in Br. binnensmonds klappen, ook *fezelen*, d. i. iets

in de oor zeggen. Sleenckx schrijft *faze-len*. Het is verwant met *bazel*, *bazelen* (Z. blz. 33), *beuzelen*, *prazelen*, *razen*, enz.

FAZEN (*vazen?*), opvullen, fr. *farcir*. « Die, zoo met boeck-slaven gevast en opgevuld zijn » (Jan De Brune, Bt. W. 254). De Vlamingen gebruiken meest de samengestelde *opfazen*, *opvazen*. Z. dit woord. Kil. *vasen*, fland. i. vullen, l. *farcire*, *implere condimentis*.

FEBER, o. van 't hgd. *feber*, l. *febris*, koorts (in 't Zuid. v. Limb.). In den Teuth. *febris*, *reede*, *cortse*.

FEEST, **FEESTE**, v. bet. in Vl. de jaarlijksche markt, in Br. *jaarmarkt* of *foor*, fr. *foire* : *'t is Gentfeeste*; vaders hetgeen op die markt gekocht wordt, als peperkoek, lekkernijen, welke men van die foor medebrengt : *oom heeft mij eene feest meêgebracht*. Elders zegt men hier voor : *brengt een koek mede*. In Br. en Antw. : *brengh mij eenen foor* of ook *koek mede*.

FEESTEN, b. w. een beeststreelen (Limb.).

FEKEN of **VEKEN**, o. is in Limb. een hek om eene weide te sluiten (vee-hekken?).

FEKKEN, o. w. 't zelfde als *apietsen*.

FELSEN, b. w. vervalschen, van 't hgd. *fälschen*. Kil. heeft *valschen* voor vervalschen (Kemp.).

FEMELEN, o. w. *fezelen*.

FENTERNEEL, v. in Westvl. gezegd voor wat men in Br. en elders blaftuur, slagvensters, waterblinde noemt : *doe de fenterneelen toe*.

FERNET, o. in Vl. een wispelturig kind. Is het misschien eene verbastering van *ferret*, *foret*, thans *fret*, fr. *suret*, in gellg. zin genomen? Een kind immers is ongeduldig, nieuwsgierig en snuffelachtig als dit konijnenjagerken.

FERNIJN, **FERNIJNIG**, te Diest, Leuv. en elders in Br. voor : *venijn*, *venijnig*,

daar ook gebruikt in den zin van : verleiding, verleidend : *dat meisje , ah ! 't is een fernijn . 't Is een fernijnig ding . Met haar fernijnige oogen ! Fernijn of fenijn* wordt ook gezegd van ongedierte als : rupszaad en kruidluizen van alle kleur en grootte, die de planten grootelijks beschadigen : *met de droogte van dit jaar is er veel fernijn aan boomen , hof- en veldvruchten . Fenijn* bet. in Vl. ook ruspen.

FERTEL, v. een bolletje dat niet gansch rond is (in de kinderspelen, Kemp.).

FEULE, in Vl. v. zweep. Bij Sleeckx *feurl*, fr. *fouet*, *férule*, m.

FEUNKEN bet. in Vl. smijten, in den zin van werpen, slaan. Dit *feunken* is licht hetzelfde woord, met eene *n* er tusschen geslibberd, als bij Kil. *fuycken*, *fycken*, d. i. drijven, stooten, uitdrijven, schudden. *Fycken*, *fieken* beteek. bij hem nog 1° slaan; 2° steken, vasthechten.

FEZELen, o. w. fezikken, stil klappen : *wat zit gij aan de tafel altoos tegen uwen gebuur te fezelen ? spreek luid op . Vanhier fezelaar , fezeling , gefezel*, enz. (Br. Antw.).

FIBBEREN, o. w. met kunst werken (St-Nik.). Is 't burgondisch vlaamsch, van 't lat. *fabricare*?

FICHTEREN, o. w. het vertrekken van een knecht of meid van den eenen meester naar den anderen (N.-Limb.).

FICHTERGAST, m. een knecht die van den eenen meester naar den anderen vertrekt (N.-Limb.).

FIEN, FIENAARD. Z. fijn.

FIERTERE, v. relikwiekas, het woord, bij Kil. *fierte*, komt van 't l. *feretrum*, eigenlijk eene doodsbaar, *ferculum*, al wat dient om er iets op te dragen, b. v. eene draagbaar. De relikwiekasen hadden soms den vorm van eene doodsbaar. De *fiertere* is meest gekend te Ronsse, Audenaarden en omstreken. « Den 27 juni van ieder jaar

wordt de fiertere van S. Lieven door de Guld van binnen naar Houthem gedragen. » *School en Letterbode*, I D. blz. 222. Het oude fr. was *fiertre*. Het volk spreekt *fietel* uit : *de fietel komt aan*, roept de bellemans in de vermaarde processie van S. Hermes, te Ronsse. Nu, dewijl er op die vierde of flertedagen, dat dan vier- of vierde dagen zijn, al wat belers op tafel kwam, zoo bet. *fiertere* ook kermis en *fietelvoeren* of *fietelen* kermis houden, boerenkermis vieren.

FIES, m. van 't fr. *fiis*, zoon, een die zich hoovaardig opkleedt, ook *fiesken*, 't is en *fiesken*, fr. *muscadin* (Oostvl. en Br.). In Westvl. is *fies*, *fieske* een beslagmaker. In Br. *fis*, *fiske*.

FIETEL en FIETELen, feest houden, enz. Z. flertere.

FIETEL of *fittel*, v. vedel, viool (Kemp.); Vandaar : *fietelen*, op de vedel spelen, *fietelaar*, enz.

FIJCHEL of FIJFEL, v. kleine dwarsfluit : *die muzikant speelt goed op de fijchel* (r. Leuv.).

FIJFOUTER, Z. fliefoeter.

FIJN, bijv. en bijw. bet. in Br. en Limb. ook : wel, in goed orde, ijverachtig, neerstig. Men zegt b. v. : *doe dateens fijn*, doe dat eens wel, breng dat eens in goede orde. *Fijn zijn* is : ieverig, naarstig zijn : *dat is een fijne jongen*, d. i. werkzaam, zeer oppassend, vlijtig. *Het fijn is er van af* bet. het vet, het beste is er van af (Br., Antw., Limb.). *Hij heeft het fijne niet vast* beduidt in Vl. : hij bezit al zijn gezond oordeel niet.

FIJNAARD, m. FIJNAARDEKE, o. in Westvl., een kind van zwak en tenger gestel, te Antw. *eëlaardeken*.

FIJNTIG, FENTIG, bijv. snel : *een fijntig kind* (Westvl.).

FIKFAKKEN, schermutselen, uit jokkeren, speelswijze vechten (Br., Antw., Vl.). Bij Kil. *fick fakken*, l. *facitare*, *agilare*. *Facken* bet. grijpen. Z. bie-

zebijzen.

FIKKELEN, slaan, kastijden : *jongen, als ik u krijg, ik zal u fikkelen*. Bij Kil. *ficken, fickelen, ferire, leviter virgis percutere*. Z. feunken en in de Woordenb. fikkelen, fr. *donner les verges à qq.* (Antw. st. en pr.).

FIKKELING, v. slag, kastijding : *ik zal hem eene fikkeling geven, die hij bedenken zal* (Antw. en elders).

FIMELEN, o. w. bij Sleeckx *femelen*, bij Weil. *fjmelen*, bet. in Limb. dralen, talmen, zoowel als treuzelen, futselen.

FINKEL staat in verband met *funa*, bij Ulphilas, branden, en met 't oude *fakken*, ook branden. Z. het volgende. In den Teuthonista is *vuncke, die levendig is, scintilla, genster; die dood is, favilla, voncke, tondel. Vuncke, scintillare*, gensteren, vanwaar *glinsteren* (omstr. S. Truid.).

FINKELHOUT, o. klein hout om vuur aan te maken. Z. *finkel, voncke, vuncke*, bij Kil. *genster*. Dit is dus het hout dat gensteren doet, dat doet branden. *Finkelen* voor : fonkelen, freq. van vonken, fr. *étinceller. Voncken*, bet. : licht branden : *het vuur vonkt*, het brandt slecht. Vanhier *aanvonken*. Bij Plant. en Kil. is *vonken, étinceler, scintillare*, en bij den eersten *ontvoncken, allumer petit à petit, paulatim accendere*. In Limb. *funkelhout*.

FINKEN. Z. *funkelen* of *vunkelen* (Limb.).

FIOL, voor viool gebruikt in : *hij speelt de fiol*, d. i. hij weent (Somergh.).

FIRMOOR, o. in de Woordenb. *fermoor*, fr. *ébauchoir*, schrijnwerkersgereedschap van ijzer. 't Heeft den vorm van een mes van drij vingers breedte en op het uiteinde eene snede (Hagel. St-Truid.).

FIS, o. in Br. *fisch*, v. te Antw. st. en pr. bij Bild. en anderen *fits*, v. Bij Kil. en in Vl. *fisse, visse*, v. viervoetig roszwart dier, wat kleiner dan eene kat of een fluwijn, met heiwelk

men het soms verwart, doch dit is grooter en grijzer van haar. 't Holl. *bunsing*, l. *putorius*, fr. *putois*, in Westvl. *fissiau* : *zij stinkt als eene fisse of fissiau*. Het *fis* haalt de duiven, hennen en eiers van het kot en daarom gaat hij, die een *fis* gevangen heeft, daarmee rond om eieren, roepende : *eieren voor 't fis*, en de landbouwers geven hem gewoonlijk eenige eiers tot belooning. In Limb. zegt men *vis*, v.

FISSIAU, m. hetzelfde als *fis* of *visse* : *stinken gelijk een fissiau, of eene visse* (Vl.). In Br. *stinken als een bok*; d. i. geweldig stinken.

FISTELEN, b. w. bet. hetzelfde als in Br. futselen of frutselen, fr. *tripoter*. Vanhier : *gefitset*, fr. *tripotage, fistelaar*. In Br. *futselaar*, fr. *lambin, tripoteur* (Limb.).

FITS, bewonden bobijn (L. v. Aalst).

FITSEL of **FRITSEL**, v. eene vrouw die futselt. Z. *fitselen*.

FITSELAAR, m. *fitseleer* en *fritseleer*, een die futselwerk verricht (Limb.).

FITSELEN (Z. *fistelen*), met geduld bezig zijn. Vanhier *fitselaar, fitselerse, gefitset, fitselwerk*. 't Is duidelijk 't zelfde als *futselen* (Limb.).

FLAB of **FLAP**, m. zot : *gij zijt een flab* (Limb.). Bij Kil. en elders bet. *flabbe, flebbe* of *flep*, in 't l. *muscarium*, vliegenwaaier, *vliegenflab*, ook een driekantigen doek of lap, dien de kinderen op 't hoofd dragen, *vitta puerilis* en dien ook de vrouwen op 't hoofd plachten te dragen (om de vliegen te verdrijven?). Bij Bild. is *fleb, flebbe* voor *flebmutsen flap*, bij hem ook *kan, kandeksel*, de wortel van *flabben*, neêrslaan, toevallen. Ook bet. *flabbe* bij Kiliaan slag, *alapa*, en eene wond in 't gezicht, bij Plant. *coup d'épée au visage, vulnus in faciem incussum*. *Flabbe* en *flabben* zouden wel met het waalsch *frapper* kunnen verwant zijn. Sleeckx heeft het woord

flepsch, *flepschheid*, dat hij verfranscht door *fude*, *fudeur*, en dat hij neemt voor smets, smetsigheid, fletsigheid. Verders is *flabbe*, engl. *flap*, in 't vl. *waaiër*, en *stijflap*, vliegen-waaiër, fr. *émouchoir* (Delf. blz. 220). Doch J.-H. Hoeufft, *Taalkund. Magaz.* II, 163, meent dat *flabbe* 't zelfde is als 't oud fransche *flebe*, 't welk Rochefort uitlegt: *ce qu'on peu ployer, flexibilis*. Mogelijk is echter *flabbe* in het gemeen een lap. Z. het *Brem Nieder sächs. Wörterb. op Flekken*. *Lap* bet. in Br. ook een slag: *hij kreeg een felle lap*.

FLABES, m. 't zelfde als *flab*, zot (Limb.).

FLADAKKEN, b. w. vleien (Westvl.). Z. *flamakken*. Het staat in verband met *flatteeren*, *fletteren*, fr. *flatter*; en *fletsen*, bij Kil. *vleien*.

FLAK, bijw. voor *vlak*, juist: *hij viel vlak op zijn gezicht*. 't *Is vlak* zoo (Westvl.).

FLAK(KE), v. graszode die men uitsteekt (Brugge). In Br. *rusch*; te Antw. en Leuv. *groes* en *gries*; in Limb. *risch*.

FLAMAKKEN, o. en b. w. voor vleien: *die vent kan flamakken*, of iemand *flamakken*. Het engl. *to flam* bet. bedriegen, ook iemand iets wijsmaken, opvijzelen (Oostvl.). Z. *fladakken*.

FLAMAKKER, m. vleier (Oostvl.).

FLAMEIEN, o. w. vleien. Vanhier *flameier*, vleier, en *flameister*, v. vleierse (Oostvl.).

FLAMINGANT, een fr. woord waardoor de Walen de Vlamingen beduiden. Thans hebben eenige Vlamingen den naam van *flamingant* aangenomen om te doen verstaan, dat ze verdedigers zijn van het Vlaamsch.

FLANKERT, m. lange rok of jas, *habit long* (Limb.).

FLANSEN, b. w. 1° iets binnen brengen zonder inkooprechten te betalen; 2° stillekens iets wegfoffelen of in 't kaartspel met bedrog omgaan (omstr.

Leuv.); 2° smijten: *iets daarhenen flansen*. *Zich ter aarde flansen* (Antw. st. en pr.). 3° In de Kemp. bet. *flansen* ook de school verzuimen. Z. *flatsen*.

FLAP, m. lummel, zot, fr. *imbécile* (Limb.). Z. *floets* en *flab*.

FLASDANK ook PLASDANK, slechte dank (Br.). Z. *flotsdank*.

FLATER, v. en m. 1° zooveel als *klater* (Z. dit woord), b. v. *koeflater*, *bouté de vache*. 2° Misstap, misslag, kemel, ongelukkige zaak: *hij heeft een flater gemaakt* (Limb.). *Er is weër een flater op de hoogzaal geweest* (omstr. Thien.). In Groning. is *flater* ook in gebruik in den zin van: misslag, fout. Z. *Taalk. Magazijn*, II, 335 alwaar men leest: « Een geleerde wil dat het woord verwant is met *faten*, vanwaar 't freq. *fateren*, met inlassching der *falteren*, en door omzetting *flateren* » en in eene nota krijgt deze verklaring den voorkeur boven Bilderdijk's afleiding van *vleter* (Verkl. Geslachtl.).

FLATEREN, o. w. een misslag begaan; *Hij flatert dikwijls* (Limb.). Omstr. St-Truid. broddelen: *wat hebben de zangers weër geflaterd!* Vanhier *flater* of *gefluter*, *flateren* ook voor *flansen* of iets slecht maken gebezigd. Licht is 't verwant met *flederen*, bij Kil. *volitare*, *vagari*, van 't eene op 't andere vliegen, geen stand of maat houden. Z. *flater*.

FLATS, v. klanknabootzend w. slag, oorveeg: *zit stil of straks krijgt ge een flats*. Vanhier *flatsen* (Limb.). In Br. *flink* of *flonk*, *klats*, te Antw. *flots*. Z. *flets*.

FLATSEN, b. w. klankn. woord, slaan: *zij hebben hem al te hard geflatst* (Limb.). Te Antw. *flotsen*, elders *fletsen*, in Vl. *flinken*, te Leuv. *kletsen* of *oplappen*. Z. *fletsen*.

FLATSEN, op den duur loopen, niet naar de school gaan (Kemp.). Bij Kil. *flitsen*, l. *avolare*, *evolare*, *fugere*. Z. *fatsen*.

FLAUWS, m. en ook v. dolle, gekke praat: *het is flauws*, d. i. 't is zotte klap of flauwe praat. *Het is eene felle flaus* wet zij vertelt beteekent: het is iets flauws. Vanhier *flauwzerij*, *flauws-kens* en *flauwsman* (Leuv., Br., Antw.). Z. *flous*.

FLAUWSKENS, te Brussel en Leuv. leugen, valsche verschooningen: *flauws-kens vertellen*, fr. *mensonges*, *balivernes*. Holstein: *Flausen*, *flausen machen*. — Te Nierenberg, volgens Schemmler: *flözen* (*flausn*), *liegen*, *schwänke machen*. *Die Flosen* (*Flausn*) *schwänke*, *unrichtiges vorgeben*. In *Glossen*, door Schmeller (Bayers Idioticon) aangehaald, komt voor: *flosari*, *caflaosari*, *falsiloquax*, *mendax*, *koflosida*, *prestigia*, *kiflos*, *susurratio*, *fallacia*. *Flauwzen vertellen*, iemand *flauwzen wijsmaken* (Br., Antw. st. en pr.).

FLAUSMAN, iemand die flauws en gekke reden, lichtzinnige klap vertelt, een zouteloosze prater of prulleman (Br. en elders).

FLAWIJN, **FLOWIJN** voor: *fluwijn* van een oorkussen. Kil. heeft *fluwijne*, q. d. *pul-wijne*, l. *pulvini theca*, o. Het dier, dat denzelfden naam draagt, wordt bij Kil. ook *fluwijne*, *fou-wijne*, fr. *fouine*, genoemd. Het is een soort van *fisch* of *fisse* (fr. *putois*), bij Bild. m., bij anderen v., omstr. Leuven o.

FLEBSCH, bijv. bij Sleecx *flepsch*, zoutloos, smijtsch (Antw.). Z. *fleisch*.

FLEDDER, m. stofborstel, een handborstel om af te stoffen, ook een lichte *keerbessem*. Werkw. *fledderen*, *affledderen*, (iets) afstoffen. Z. bij Weiland *fladder* met eene onz. beteekenis, fr. *époussetoir*. Kil. heeft: *fledderen*, *flederen*, *vledderen*, als onzijdig w. *volitare plaudere alis*, met de vleugelen kleppen of op- en afslaan. Vanhier ook *vleugelen*, b. v. *de kerk vleugelen*, d. i.: het stof met

gemaakte vleugels afslaan.

FLEDDEREN ook **FLODDEREN**, b. w. en *fleiren* of *fieren*, streelen, vleien, fleemen. Br. Kil. *fletteren*, j. *flattéren*, l. *adulari*. Vanhier *fledderaar*, *gefledder*, *flodderij*.

FLEER, v. vleister, voor *fieres*, *flodderes*: *die juffer is eene eerste fleer* (Antw. en elders). Bij Kil. is *flere* een vlaandersch woord, dat een *lui* en *mismaakt meisje*, *ignava et deformis puella*, bet., in 't Holl. een slecht, lui vrouwmensch. Z. *fleiren* of *fieren*.

FLEERLINGS en **FLEERLINGSCH**, bijw. en bijv. bet. bij Sleecx: onverwachts, plotselings, eensklaps. Te Antw. zegt men: *iemand fleerlings in zijn gezicht slaan*, ook: *eene fleerlingsche* (smeer) *geven*. Bij Kil. bet. *flere*: kaakslag, lat. *alapa*.

FLEEUW, **FLEEUWS**, voor *flauw* (van smaak) zouteloos (Westvl.).

FLEIREN of **FLEREN** (met zware e) b. w. vleien (Br. Leuv.). In de Kemp. *fluren*, elders *fleisteren*.

FLEISTER, v. 't zelfde als *fleisteres*, *fleirster* of *vleister*. Z. *fleisteren*.

FLEISTERAAR, iemand die fleistert, een mouwvager. Bij Kil. *fletser*, l. *adulator*. Z. 't volgende.

FLEISTEREN, vleien of iemand de mouw vagen, fr. *cajoler*, *flagorner*: *gij moet niet fleisteren*, *ge zult toch thuis blijven* (Westvl.). Het is duidelijk verwant met vleien, fleiren, fletsen, *adulari*. Vanhier *fleisteraar*, *fleisteres*, *fleistering*, mouwvagerij, gestrookel, vleierend gesmeek. Z. *flederen*.

FLEITS, bijv. 't zelfde als: *flets* of *stijts*, smakeloos (Oostvl., Br.).

FLEM, wrok, pik, b. v. *een flem op iemand hebben*, op hem gebeten zijn (Antw.). *Flem* of *flemerij* bet. ook gemak, vadzigheid, het *far niente* der Italianen, b. v. *iets op zijne flem doen*.

FLEMMEN, *eene flem nemen of pakken*, ledig zitten, niets doen, op zijn ze-

ventien gemakken zitten, ook lanterfanten, straatslijpen (fr. *flaner*); het *far niente* der Italianen; *de of eene flem hebben*, is geenen lust hebben tot werken, vadzig, vakerig zijn (Br. Antw. st. en pr.).

FLEMPEN, soffelen, weg soffelen. Z. flimpen.

FLENDEREN, o. w. lui en vadzig rondwandelen. Licht het freq. van *flemen* of 't zelfde als bij Kil. *fledderen*, l. *vagari* (Kemp.).

FLEREN, o. w. (met zware *e*), lanterfanten, in ledigheid rondzwerven. Men zegt ook *floren*. Waarschijnlijk is *fleren* eene verkorting van *flederen* of *fledderen*, bij Kil. *volitare*, *plaudere alis*, en rondzwerven, *vagari*, en *floren* verkort van *floderen* (*flodderen*). *Fleren* bet. ook vleien (Br., Leuv.).

FLESCH, op *de flesch zijn* bet. te Roermond: bedorven zijn, in staat van faillit zijn. In *de flesch of in het gelas gezien hebben* bet. zat zijn. *Flesch hebben*, van wijn gezegd, bet. oud zijn. *Iemand op flesschen trekken* bet. iemand bedotten of voor den aap houden en vandaar *op flesschentrekkerij* (Br. Antw. Limb. en in 't Noorden).

FLESCHKENSWINKEL, m. te Leuv. zoo-veel als in 't fr. *boutique de liqueurs*.

FLET, v. FLETJE, o. te Diest voor vioolbloem. Zoo zegt men elders in Br. *flier*, voor: *violier*, fr. *giroflée*, b. v. *steenflier*, *gele flier*, *roode flier*. Z. grofflaart.

FLETER, m. (met zware *e*), kaakslag. Z. fletter.

FLETS, v. 1° woord dat het gerucht uitdrukt, 'twelk een week of vloeibaar lichaam maakt als het valt: *het meisje viel*, en, *flets*, *daar lag haar melk op den grond*. 2° Ook de klank van een slag, in 't Hagel, Br., Vl. waar het ook kaakslag, oorveeg bet. Te Leuven zegt men in denzelfden zin: *klots*, b. v. een klots om de ooren.

Te Antw. luidt het *flots*, in Limb. *flats*, elders *plats*, *plets*, *plak*, *plek*. In 't Hagel. bet. *flets* zoo veel als te Leuven *klots* of *kluts*, d. i. een kleine hoeveelheid, b. v. een kluts appelen, een flets kaas, enz.

FLETSCHE, FLIJTSCH, flauw van smaak, zoutloos (Br.). Te Antw. *flebsch*, te Leuv. *smetsch*, *smijtsch*. In Vl. bet. *fletsch*, slap van vleesch.

FLETSDANK, FLISDANK (Limb.). In Br. *flasdank*, dank dien men door vleierij bekomt: 't is om eenen *flisdank* gedaan. Z. flisser en ook Hoeufft op: *vleisdank*.

FLETSEN, b. w. 1° 't zelfde als flatsen, d. i. slaan, smijten, b. v. *de deur toe fletsen*. *Garen fletsen of kloppen*. 2° Pluimstrijken, streelen; hij *fletst gedurig met zijn meester*, om de voorhand te krijgen. Vanhier: *fletser*, vleier, *fletserij*, *geflets* (omstr. St-Truid. en Thien.).

FLETTER, FLETER of FLITTER, m. hetzelfde als flats, flets, flots, flink, slag, kaakslag. In Westvl. is het meest in 't gebruik: *als ge niet en zwijgt, zal ik u nen flitter geven*! Zou het woord niet eenige overeenkomst hebben met het duitsch: *flitter*, in 't fr. *cliquant*? Of is het verwant met het engl. *flitting*, *offense*? 2° *Fletter*, *handfletter*, is in Vl. een handborstelken, te Poperingen en omstr. *zwijntje*, misschien om het varkenshaar zoo genoemd. Het zal verwant zijn met het bovenstaande *fledderen* of *vledderen*, l. *plaudere alis*, of met *fledder*, vleugel. In 't engl. bet. het *to fleet*, in 't fr. *effleurer*.

FLEUREN, b. w. proeven: 't *kermisvat fleuren* (Kl. Br.). Sleechx verfranscht het door *gouler attentivement*.

FLEUS, bijw. flus, flusjes, fleusken, fluks, terstond, aanstonds, straks. 't Ziet alleen op den toekomenden tijd, fr. *tantôt, tout à l'heure, d'abord*.—Ook *vliegens, seffens, bots* en *siebot*; te Diest:

- strak*. Om den voorledenen tijd aan te duiden zegt men : *daar flus, daar zoo*. Kil. *vleughs, statim, ilico, mox*, q. d. *volando* (Br., Leuv., Br., Antw.).
- FLEUTIG**, bijv. slap, zwak, krachteloos, flokkig, l. *flaccidus, languidus*, fr. *flasque* : *ik ben flauw en fleutig*. Deze woorden gaan doorgaans te samen (Oostvl.). In Br. zegt men : *flauw en leuzig*. Het is verwant met *flauw*.
- FLIDDER**, m. Oostvl. 't zelfde als in Westvl. *fletter* of *flitter*, kaakslag.
- FLIDDEREN, WEGFLIDDEREN**, o. w. wegloopen. Bij Kil. *flitsen*, l. *avolare*, *fugere*, fr. *s'esquiver*. Z. *flenderen* en *fleren*.
- FLIEBOUTER**. Z. *fliefoeter*.
- FLIEFOETER**, m. vliegenbout(er), zomer-vogel, vlinder, kapel, schoenlapper, pepel. In Oostvl. zegt men ook *flie-bouter*. *Fliefoeter* wordt meest gebruikt in Westvl., vooral langs de kanten van Kortrijk; men hoort ook *fijfouter* en *vijswouter*.
- FLIEREFLUITEN**, onnoozelen klap vertellen. Licht is dit hetzelfde als *flik-vlooien* en *flikflakken*, vleien, liefkoken, futselen, fr. *lambiner*. Vanhier *flierefluiter* (Vl.).
- FLIEREFLUITER**, m. licht 't zelfde als *flikvlooiër*, vleier, futselaar, *flikflaker*. In Br. en Antw. is een *flierefluiter* : een lichtzinnige gast, vodde-man, modejonker. In deze leste beteekenis is 't misschien van *fledderen*, bij Kil. *volitari, vagari*, of van *fletteren*, vleien (Vl. Br.).
- FLIGET**, o. klein licht rijtuig (Vl. Antw.). Van *vliegen*, fr. *voler*?
- FLIJTSCH**. Z. *flitsch*.
- FLIKKEN** of **FLINKEN**, b. w. vlechten (Br.); soms ook voor : weinig zouten : *om den kabeljauw eenige dagen te houden, moet men hem flikken*.
- FLIKKER**, sprong, dans, fr. *entrechat*. *De flikkers slaan* is : zeer snel gaan (Vl.). Vanhier *flikkeren* of *flikkers maken*, dansen, springen (Antw. st. pr. N.-Br. en Limb.). Kil. *fliggheren*, *volitare* en *tolatim incedere*. — In eene marolsche vertaling van Lafontaine's verdrichtsel : *De mier en de sprinkhaan*, zegt de mier : « Ah! ti... ti sifflais, qui dit del formi; ehben! t'as qu'à faire *des flikkers* asteur pour t'échauffer, puisque t'as pas fait une spourpot pour l'hiver. » Het Marollenkwartier is te Brussel eene wijk, door de geringste volksklas bewoond, waar men eene mengeltaal van waalsch en vlaamsch spreekt.
- FLIKKEREN** of **FRIKKELLEN**, achter op eenen boot met een enkelen riem beweging maken, om alzo voort te komen : *flikker zoo hard niet, de boot waggelt te veel* (Antw. en elders aan den waterkant). Ook dansen (Br., Antw., Vl.).
- FLIKKERTEER**, m. vlinder (Kemp.). Z. *fliefoeter*.
- FLIMP**, v. een vlamvend stukje hout, papier of zwavelstok, ook snipper genaamd (Maastr.).
- FLIMPE**, v. 1° misluk, scheut die niet afgaat : *zijn geweer slaat meest altijd flimpe*, fr. *rater*. 't *Is een flimpe* bet. 't is slecht uitgevallen. *Eene flimpe staan*, missen, mislukken. 2° Leugen : *iemand eene flimpe opdraaien* is iemand leugens wijsmaken. 3° Loos, doortrapt, indringend vrouwmensch : *'t es en valsche flimpe* (Oost- en Westvl.).
- FLIMPEN**, b. w. foefelen, wegmoffelen, fr. *escamoter, filouter*, ook leugens wijsmaken (Oostvl.). 't Goud, dat flimpen d'oproerbazen In hun' ledige kabazen. Z. *flimpe* en *flink*.
- FLINK**, m. men zegt ook *flonk*, engelsch *fling*, een zijdelingsche slag, zegt Weil., die *flink* en *flonk* bij geval maar aanteekent op 't woord *flank*. *Flink* van het vroeger in gebruik zijnde *flinken*, angels. *flingan*, werpen, schieten. Zoo zegt het Weil. op

flink, dat hij alleen daar als bijw. en bijv. nw. opgeeft, ook als zelfstandig, doch niet in den zin van slag. — Als ik ter school ging, schreven de kinders op hun nieuwe boeken :

Die dezen boek vindt en hem niet t'huis
[en bringt,
Zal hebben eenen flink, dat hij van den
[os op den ezel springt.

FLINKEN, b. w., met haast en eenig geweld, als 't ware, iets ergens in werpen, in kletsen.

Bravo! klop maer eens op tafel,
Bak nu maer een lekker wafel,
Flink maer boter in den bruw.

(Liedjes van de kantwerkscholen.
Gent, 1847.)

Het engelsch *to fling* bet. *jeter, lancer, darder*. Z. 't voorgaande woord *fink*. Uit de drij hierboven aangehaalde verskens blijkt dat het woord *finken* niet alleen bestaan heeft, maar nog bestaat. Het is verwant met 't fr. *flanquer*. *Finken* hoort men ook rond Leuv. voor : *flikken*. *Iemand iets finken* is : hem iets draaien, eene pert bakken of spelen, fr. *jouer un tour*.

FLINKEN, mv. van *flink*, m. heidezoden, die, gedroogd zijnde, tot brandstof gebezigd worden. Z. schade en bulte, waaraan het gelijkt (N.-Limb.)

FLISDANK. Z. fletsdank. Vanhier flisdanker, te Lommel (Limb.) gebr. voor : vleier, valsche bedanker.

FLISSER, m. vleier (Antw. Kemp.) voor *fletser*, van *fletsen*, vleien.

FLITTER. Z. fletter.

FLODDER. Z. flodderen. « *Flodder plach* ook, zegt Bild., toegepast te worden op een licht meisje », thans *flodderkous* genoemd. Z. flodderen.

FLODDEREN, o. w. veel bijeen zijn, vriendschap betoonen : *die twee flodderen sel bijeen*. Vanhier : *ergens zijnen flodder hebben*, gezegd van twee die elkander vrijen, heelenal gelijk zij willen : *ongelukkige vader, die toelaat dat zijn zoon ergens zijnen flod-*

der hebbe ! Dit *flodderen* is ontleend aan 't gerucht, dat het pluimgedierte met zijne vleugels maakt, als het elkander wil liefkozen (Hagel.). Vanhier bet. *flodderen*, ook : *fleemen*, *streelen* : *als ge wat noodig hebt, weet ge wel te flodderen*. Vanhier *flodderkous*, een fleemend meisje (Br., Antw. st. pr. en elders). Omsr. IJpere zegt men : *iemand laten flodderen* voor : *iemand laten loopen*, de gemeenschap met hem afbreken.

FLOEKSCH, fluksch, flugsch, in Br. en Antw. gebr. in den zin van : vlug en kloek, en bij Plant. vertaald door *un homme agile et alaire de corps*, l. *vir agilis, gnavus, impiger*.

FLOEMVEEREN, mv. 't zelfde als duivelshaar (Z.-Limb.).

FLOER of VLOER, m. in 't fr. *velours*, fluweel (Limb., Br., Antw.).

FLOES, strik, fr. *floche*. *Floezen wijsmaken* is zooveel als : doen gelooven, verneuken, leugens vertellen. Z. flauws.

FLOK of VLOK, bijv. bet. in Vl. slecht, in Br. licht gegroeid, niet zwaar of vast gewassen : *met al dien regen wast alles zoo flok op*. *Die tot rapen zijn te flok gegroeid*. Wat niet degelijk is : *dit kind is maar flok van vleesch*. Ook *laf*, *dof*, ontzenuwd : *wat flok weér ! Wat ben ik flok*. Vanhier *flokachtigheid*, *flokkigheid*. In 't l. is *flok flaccidus*, fr. *flasque* (slap).

FLOK, m. hetzelfde als *huk* en *huik* bij Sleecx, en *hurk* bij Weil. : *op zijnen flok zitten*. *Zet u op uwen flok* (Oostvl.).

FLOKHOUT, korkhout, kurk of kork; een kurken stopsel, en kurk in 't algemeen, fr. *bouchon de tiège* (Br., Oostvl., L. v. Aalst). Bij Kil. *vlothout*, i. *korck*. Te Antw. en elders is *flok hout* zooveel als : sprok hout, hout dat licht breekt.

FLOKKE, lokke, Z. dit woord.

FLOKKEN, Z. neêrflokken.

FLOKKER, bijv. opgeruimd : *een flokker meisje*, een meisje, dat een lustig

karakter heeft (Limb.). Z. *flok*, van 't l. *floccus*, iets wat licht waait.
FLOKKER, m. *flokkertje*, o. hond met gekruld haar : *een schoon flokkertje*; in verband met 't l. *floccus*, haarlok, met het gr. *Πλοκή, πλοκος*, ineen- vlechting; en met het ijslandsch *flock*, gekruld haar. Z. *flok* en *vlok* in Weil.
FLONK, **FLONKE**, v. bet. in 't algemeen een slecht voorwerp als : eene vuile muts, slechten hoed, enz.; ook een slecht vrouwspersoon : *eene flonke van een vrouwensch.* (Vl. Ecclou, Somergh.). In Br. bet. *flonk* 't zelfde als : *flink* kaakslag.
FLOREEREN voor **GLORIEEREN**, voorkomende in : *floreeen in een andermans leed*, er blij over zijn (omstr. St-Truid.).
FLOTS, v. slag (Br.). Men zegt ook *flink*, *flonk* (kaakslag); in de pr. Antw. *flots*, alsmede *flets*.
FLOTSSEN, b. w. slaan (Br.).
FLOUS, v., Z. *flauws*. « Het is, volgens Bild. *flouse*, van 't lat. *flus* op zijn oud Neêrduitsch verkleind, en bet. *blommetjen*, versiersel ter schuldverschooning. Z. echter *vlou*. »
FLUIT, v., houtscheut, jong houtgewas; min groot dan heester : *fluiten snijden* (Br., Antw., Kemp.). Bij Kil. *fluyte*, *loote*, l. *talea*, *surculus*, *mal-leolus*. In 't Hagel. en Limb. eene zottin of trouwzieke dochter : *ons meisjes is eene rechte fluit*.
FLUITEN, o. w., iemand laten *fluiten* is hem laten loopen of gaan, verlaten, er geene gemeenschap meer mede houden (Br., Limb.). *Op den doove fluiten* bet. stinken (Thien.).
FLUITENIER voor **FRUITENIER**, m. ap-pelbie, wesp (Oostvl.).
FLUITERT, m. zeker weke kaas (Limb.).
FLUITJE, o. kooitje, waarmede men vogelen vangt (r. Thienen). *Fluyte* bij Kil. bedrog, *fallacia*.
FLUIZEN, b. w. drinken, buizen; doch *uitfluisen* wordt meer bij het gemeen

volk gebruikt (N.-der pr. Antw.).
FLUREN, b. w. hetzelfde als *fleren*, vleien (Kemp.).
FOCHELEN, b. w. treden of bevruchten, fr. *cocher*, dus zooveel als *vogelen* : *de hin wordt van den haan gefocheld* (Hagel.).
FODDELEN, o. w. wegblijven, talmen : *foddel maar niet te lang, of het is te laat*. Licht is de wortel *foddel*, vodde of *flarde*, die van kleederen afhangt en vandaar het gedacht van : hangen of blijven hangen, d. i. talmen.
FOEDEREN, b. w. doen : *wat foedert hij daar?* (Huysse). Dit woord schijnt verwant met : *foffelen*, *futselen*.
FOEF of **FOF**, v. grap, klucht : *ik zal u eens eene foef vertellen. Voor de foef. Hij speelde om* (in Br. op) *geen foef*, d. i. hij speelde voor goed (Limb., Br.). Bij Sleenckx bet. het : leugen.
FOEFELEN. Z. *foffelen*.
FOEMELEN, o. w. hetzelfde als *froemel*, *frommelen*, door de vingers laten gaan : *gij foemelt te veel met dien doek. Eene kat foemelen* is ze streelen, zoodat zij geheel gemeenzaam met iemand wordt (Limb.).
FOERT, weg, voort, van welk het eene verbastering is, komt voor in : *foertgaan* voor : voortgaan en *foertjagen* voor : weggagen : *hij heeft zijn knecht weêr foert gejaagd. Hij is foert*, hij is weg. Men gebruikt het steeds in een verachtelijken zin : *Voert, hond. foert deugeniet. Voert, doe beest* (Br., Antw. en elders). In Limb. zegt men *vort*, in 't hgd. *fort*.
FOESCHEN. Z. *foetschen*.
FOESEL, m. slechte jenever (Limb.). *Foesel* of *foezel* is ook in dien zin in Gelderl. gebr. Z. *Taalk. Mag.* 1, 813 en II, 77. Die jenever wordt veel in Pruisen gemaakt; ook hoort men dit woord vooral op de grenzen.
FOESELLEN. Z. *foetselen*.
FOETEL, v. een bedrieglijk vrouw-mensch; ook teef en ransel (Limb.).

FOETELAAR of FOETELEER, m. iemand die in 't spel bedriegt, fr. *tricheur* (Limb.).

FOETELLEN, o. w. bedriegen, vooral in 't spelen, valsch spelen, fr. *tricher*: *het is verdrietig spelen met iemand die foetelt* (Limb.). *Foetelen* heeft bijna dezelfde beteekenis als *foffelen*. Het spreekwoord: *foetelen geldt, maar betrappen is beest* komt voort van een bekend kaartspel, *rondrijven* genoemd.

FOETER, m. 1° smaadwoord, ook *sjaan-foeter*, d. i. schurk: *ga weg, foeter*. — 2° drommel, bliksem: *ik geef er den foeter van* (Hagel.). In Br. en Limb. *ik geef er den bliksem van*, d. i. ik trek het mij in 't geheel niet aan.

FOETSCHEN, FOETSELEN, b. w. bedrieven, verfrommelen, fr. *fripper* (Limb.).

FOETSCHEN, vanwaar *foetschelen* en *futselen*, foppen, moffelen, bijzonder in 't spel, fr. *tricher*. Vanhier *foetscher*, *foetscherij*. In Limb. zegt men veel *foeschen* of *fosschen*. De *sch* wordt als in 't hgd. uitgesproken.

FOETSELEN, FOESELEN of FOEZELLEN, futselen, frutselen, foffelen of foetschen: *een zilversmidsknecht, die een stuk weggefoeseld heeft. Hij foeselde met zijne rechter hand in zijne tesc en eensklaps trok hij een pistool uit* (N.-Limb.).

FOEZELLEN, o. w. liegen: *gij foezelt!* (Kl.-Br. Willebroek). In Limb. heimelijk wegmaken. *Koekelfoezelen*, freq. van *konkelfoezen*, door Hoeufft in zijn *Bredaasch Taaleigen*, bl. 319, aldus vermeld: «bedriegelijk, argelistig, bedektelijk handelen, met draaijerijen omgaan; ook, zich met eenen anderen verstaan, om eenen derde te bedriegen.» Het 1°, *konkelen*, is eigenlijk draaijen, spinnen; doch overdrachtelijk slinks en bedektelijk handelen; het 2°, *foezelen*, zal één zijn met het hgd. *friseln*, dat Schmeller's

Bayer Wörtenb. (I, 571) verklaart door *beuzelen*, haastig en slecht arbeiden, enz. » de Jager's *Taalk. Magaz.* II, 490. Z. *foeselen*. In de pr. Antw. zegt *koenkelenfonkelen*, bedektelijk handelen.

FOF, Z. foef en fouffen.

FOFFELEN of FOEFELLEN bet. in Br. futselen, gestopt ergens in snuffelen, dooreen mengen, in Vl. dooreen mengen en morsen, fr. *tripoter*. Vanhier *foffeleer*, *foffetrij*, *gefoffet*; *wegfoeselen* bet. heimelijk wegstoppen, verbergen. Van *fof* (foef) grap, beuzelrij. Z. *foetschelen*.

FOFFEN. Z. fof.

FOK, m. huk, hurk. Z. *flok* (Westvl.).

FOKKE, v. FOKSKE, o. stuk lijnwaad, met brood en suiker gevuld, dat men den kinderen in den mond steekt, om ze er te laten aan zuigen (Westvl. Veurne, Brugge). Te Antw. en omstr. *dod. Fok* bet. bij Bild. stok, oudtijds *gaanstok* en op sommige plaatsen der Kemp. nog in dezen zin gebruikt.

FOKKELLEN, o. w. zuigen aan de fok. Z. *fokke*.

FOKKEN (zich), zich hukken (Westvl.).

FOKSKE, Z. *fokke*.

FOM, m., (mv. *fommen*) eene soort van kluiten om te branden, gemaakt van klei of leem en kolengruis. Ook in de kindertaal een klein poezelachtig meisje (Limb. Maastr.).

FOMMEREN, hetzelfde als *fommelen* of *frommelen*, *wegfommeren*, 't zelfde als *wegfrommelen*, *wegstoppen*.

FOMP, v. stomp of stoot: *fompen geven*, d. i. in den rug met de vuist of den elleboog stompden geven.

FOMPELAAR, m. man die zijne vrouw bedriegt, met geld en goed, zonder haren weet, te verkwisten, enz. Men zegt ook wel in denzelfden zin *fompeles*, v. vrouw die haar man bedriegt.

FOMPELEN, WEGFOMPELEN, b. w. geld of goed aan den kant helpen; futselen

len, foetschen. Z. fommeren.

FOMPEN, b. w., stooten (bijzonder met de vuist of de horens) *pas op, die geit zal foppen.* (Kemp.).

FONTIERE, v. stelling waarop men eene ton legt (Westvl.).

FONTONTEN of FONTOUTEN, onredelijke, belachelijke handelingen of ongerijmde gedachten, uitvindsels, leugens: *'t zijn fontouten wat ge verkoopt en anders niet* (Antw. st. en pr., Br.).

FOOIEN, o. w. kermis houden, feestvieren (Br.). Bij Sleeckx bet. *fooi* afscheidsmaal; bij Bild. gallerij of omgang in of boven op een gebouw, in 't fr. *voje*.

FOOR, in Vl. *foore*, v. in 't fr. *foire*, l. *forum*, engl. *a fair*, overal gebruikt voor jaarmarkt, of liever voor de kolen, kramen en winkels, die gedurende de kermisdagen op de merkten staan. *Foor* wordt in Oostvl. en te Leuv. ook gezegd voor een koek of welk geschenk ook, dat men aan de foorkramen of winkels koopt: *als ge wijs zijt, kinderen, dan koop ik u allemaal een schoonen foor* (ook kermis, te Leuv.). In Westvl. heet men dat *pandfeeste*.

FORKET, o., tafelvork, van 't fr. *fourchette* (Br. Antw. en elders).

FORRELEN, b. w. met zachtlinge *e*, slaan (Oostvl.).

FORREL, kaakslag (Oostvl.).

FOSSCHEN. Z. foetschen.

FOTSE, boos vrouwensch (Westvl.).
Te Antw. slim, bedrieglijk: *eene fots van een meiske*.

FOUERE of FAUERE, beter VAUERE, o. in Limb. een hek dat tot barreel dient, b. v. om den doortocht van eenen voerweg af te snijden, en niet moet verwisseld worden met *feken* of *veken*, dat tot sluiting van eene weide dient en oudtijds in 't algemeen een barreel, l. *obstaculum*, betekende. Over de grenzen zegt men

faldere. Het vauere is grooter dan het veken.

FOUFFEN, fortuin: *zijn fouffen maken*, zijne fortuin maken: *die man heeft zijne fouffen gemaakt* (Ijpere).

FOUT, tusschenruimte in eenig voorwerp.

FOUTEREN. Z. fauteren.

FRAAI, bijv., braaf, schoon, goed: *'t is een fraai man, een fraai kind*. Ziet dat gij altijd fraai blijft, kinderen (Westvl., Br.). In Br. hoort men soms ook: *dat is niet fraai gehandeld* voor: dat is niet braaf gehandeld. Als bijw. bet. het zooveel als het fr. *courage*: *fraai! haast u, fraai*. En om aan vervelende gesprekken een einde te stellen, zegt men: *fraai, fraai, doe voort!* (Westvl.). Z. over *fraai* Dr A. De Jager's *Taalkundig Magazijn*, I, 294.

FRAAT, (vraat), ook *frijt* of *freit*, een gemetselde stut aan een gebouw, schoormuur. Is dit *fraat* of *frijt* voor: vrijdsel, vrijdte, bevrijdsel, iets wat tegen het vallen bevrijdt. In 't gr. bet. *fraat* *ἔρεισμα* van 't werkw. *ἔρειδω*, ondersteunen, l. *anterides*, *anteridion*, fr. *contre-boutant* of *contre-fort*.

FRAK, m. kleedingstuk, jas, nieuw uit Duitschl. ingevoerd woord, doch eigenlijk eene verbastering van 't oude fr. *froc*, monniks overkleed, zegt Bild. I, 208.

FRANK bijv. en bijw. stout, niet verlezen, onbeschaamd: *iemand frank in zijne oogen bezien*. *Frank antwoorden*. *Dat meiske is eene franke prij* (Br. Antw. pr. st.). *Eene franke* is te Kortrijk een onbeschaamd vrouwensch (Kortrijk).

FRAZELN, o. w. stamelen. Het wordt bijzonder gezegd van vogelen, die eerst beginnen te zingen, fr. *gazouiller*, en ook van kleine kinderen, die eerst beginnen te spreken. 't Is verwant met *prazelen* of het gr. *πραζειν*, praten

(Antw.). Z. fazelen.

FREEZEN, mv. van **FREES**, bij de boeren in Zeeland voor aardbeziën. Hetzelfde met het fr. *fraise* en het holl. *franje*, afhangende nestels, in 't fr. ook *fraise* geheeten; volgens La Combe (*Diction. du vieux langage*) ook *frase*, bij ons oudtijds *fraxe*. Z. A. F. Simlé, *Taalk. Magaz.* 1, 172 en 176. Z. *frenzen*.

FREINZEN. Z. *frenzen* of *freezen*.

FREIT. Z. *frijt* of *fraat*.

FRENGEL, m., voor: *franje*, *frenge* of *frangie*, fr. *frange*. Z. *freezen*.

FRENZEN, **FREINZEN** of **FREEZEN**, v. mv. aardbeziën, fr. *fraises*, l. *fragu* (In 't Noorden van Oost- en Westvl.)

FRET, o. fig. zinspeling op het diertje *fret* of *foret*, een zeker levendig, slim kind: 't is een oprecht *fret* van een kind (omstr. Thien.).

FRETELEN, door den sleet losgaan: *uw kleed begint te fretelen* (Kl.-Br.).

FRETEN, b. w. (Br. en Vl.) *fréten* of *fritten*, *avide comedere* bij Kil. die meldt dat het woord ook in Saksen, Fries- en Gelderland bekend is. Inderdaad 't is hetzelfde als *vra-ten*, *vreten*, samengesteld uit *ver* en *aten* of *eten*, d. i. zooveel als *vereten* of *overeten*, d. i. gulzig eten. *Fretten* of *freëten*, een kaartspel waarin hij die niet volgen kan, de uitgespeelde kaarten moet opnemen.

FRIES, bijv. *friese wanten* (Br.). Z. *vries*.

FRIET, v. kop, zin: *gij hebt schoon te praten, als hij 't niet in zijne friet heeft, zal hij nooit doen wat ge zegt* (Antw. st.). Is dit misschien het *franche fret*, voor vracht of lading? Z. Bild.

FRIJT of **FREIT**, uitspringend gedeelte tegen eenen muur gemetst, dienende om hem te steunen, schoormuur (contrefort): *hij verstak zich achter eene frijt van den kerkmuur* (Antw. st., Br.). Z. *fraat*.

FRIKKELEN, freq. van *vrikken*, al staande

en aan het achtereind van den boot met een riem roeien. Z. *nikkeren* te Antw. in gebruik.

FRIOEN, m. zeker vogel (Westvl.).

FRISCH, bijv. in Limb. gebr. voor opgetooid, welgekleed. In den *Nedersax. Luth. Bijbel* leest men *wes frisch*, en in den *Wormser Bibel* van 1529 en den *Zurichtschen* van 1530 leest men *wiss frisch*, en in de *Liesveldsche Bijbels*, *sijt fraey* voor: *zijt gereed*, *bijderhand*. In de *Liesveldsche Bijbels* vindt men *frisch* nog in de beteekenis van: *moedig*, *dapper*. Z. *Taalk. Magazijn*, 1, 295. Thans verstaat men in Br. en Antw. er door: *moetige* jongens, meisjes, dezulken die fier op hun kleedsel zijn. Ook bet. *frisch*: *welbehouden*, *koel*, *goed*. *Frisch zijn*, wel te pas zijn. 't Is buiten *frisch*. *Een frische morgen*. *Een frische vent* is te Antw. en elders iemand, die er onder alle opzichten goed uit ziet.

FRIITEN, **FRETEN**, *vreten*, l. *hetvari*. *Fritter*, gulzigaard. *Iemand fritten*, iemand kruisen (Westvl.).

FROEGELEN, b. w. (Maastr.), meer Noords in Limb. zegt men *frunselen*, in Vl. *froezen*, in Br. *verkrakkelen* of *krooken*, in Holl. *kreuken* of *frommelen*.

FROESEN, o. w., *kakken*: *in zijne broek froesen* (Kl.-Br.).

FROEZELEN, b. w. eene andere uitspraak in Oostvl. van *fronselen*, freq. van *fronsen* (in Vl. *fronzen*), waarvan het daar ook de beteekenis heeft. Van hier *gefroezel*, *froezeeling* en de samengestelde *verfroezelen*, enz. Z. *froegelen* en *befroemelen*.

FROEZELING, v. *frons* of *fronsel* (Oostvl.).

FRONS, dikke vierkante vod van verscheidene lappen opeen genaaid, dienende om heete voorwerpen mee vast te nemen, strijkijzersvod (Kl.-Br.).

PROTTEN, o. w. (Westvl.) in Br. *protten*, eenen wind lossen. Dit *frotten* is ver-

want met *frats*, in onze oude taal bij 't plumpe gemeen in gebruik voor : *crepitus ventris*. 't Was in de vermaagschapte talen verwant met 't fransche *fracas* en 't lat. *fragor*, zoo- wel als 't ital. *fracido*, stinkend (Bild. I, 209.)

FRUITENIER, m. bet. in West- en hier en ginds in Oostvl. heel iets anders dan fruitkooper en-verkooper, namelijk eene wesp of appelhorzel, in Westvl. ook *aar(d)bie* en in Oostvl. *appelbie* of *appelursel* (horzel) geheeten, in Br. *perenwesp*. Z. fluit- nier.

FRUITENIEREN, fruit gaan rooven : *deugniet*, *ge hebt weer bij de geburen gefruitenierd!* (Kl. Br.). Sleechx verfranscht het door *aller à la picorée*; te Antwerpen *hovenieren*.

FRUL, v., soort van halsband, de kanten of tullen kraag aan de vrouwen- en kinderhemden. *Slechte hemden met schoone frullen* (Leuv. Thien.). Te Antw. pr. bet. *frul* een vent die tot niets bekwaam is of zich met *prullen* bezig houdt.

FRULLEN, o. w., verwant met *broddelen*, *prul*, *frutzellen* of *futselen*, bet. in de Kemp. en te Antw. : zich met kleinigheden, met prullen of nutteloos werk bezig houden.

FRUNSEL, v. voor fronsel, kreuk : *gij hebt frunsels in uwen jas* (Limb.). In Vl. zegt men *froesel*, in Br. *vouw*, *plooi*; elders *frons* of *fronsel*, *from- mel*, enz.

FRUNSELEN, b. w. voor *fronselen*, kreu- ken (Limb.). Z. *froczen*.

FRUT, m. soort van gehakt vleesch, allerlei afval van geslachte beesten gemaakt, te Leuv. *kipkap*, *penserij*.

FRUT, in Br. *fruts* of *bitter*, fr. *chicorée* : *eris te veel frut bij den koffie* (Westvl.).

In Br., Antw. *pruts* of *prut*.

FRUTSELEN, o. w. voor *futselen*, d. i.

kleinigheden verrichten, ook heime- lijk iets doen : *wat frutselt gij daar tusschen mijn boeken?* Vanhier *frut- selaar* (Br., Leuv., Antw., Limb.).

FRUTTEN, van 't fr. *frotter*, wrijven (Westvl.).

FUIK, v. manskleedingsstuk, gewoonlijk van blauw lijnwaad gemaakt, kiel, fr. *blouse*, *sarrau*, bij Kil. *focke*, oud woord, in 't l. *superior tunica* (Leuv.) *de boeren kennen 's zondaags met hunne blauwe fuik naar Leuven*. Z. bij Bild. *fuik*.

FUIK, grap, klucht, bedrog (Westvl.).

FUIKEN, b. w. stooten (Kemp.); bij Kil. *fuycken*, *pellere*, *tradere*, *protrudere*, *quater*, *pulsare*. Omstr. Kortrijk bet. *fuiken*, oefelen, wegfoefelen en schijnt dus verwant met *fnuiken*.

FUIKIG, bijv. kluchtig. Z. *fuik*.

FUK, m. hetzelfde als *fok* of *huk* : *zich op zijnen fuk zetten om aardbeziën te plukken* (Vl.). Z. *fukken*.

FUKKEN, o. w. zich op zijne hukken zetten (Westvl.). Bij Kil. *focken*, *fockeren*, *adaptare*; *convenire*.

FUNKELen of VUNKELen, o. w. 't zelfde woord als in Br. *fonkelen*, bet. in Limb. met vuur spelen : *kwaai jon- gen, houd op met funkelen*.

FUNTSEN, (foeinsen), kampernoeliën, l. *fungi* (Br.).

FUTSEL, bijv. lastig, ongeduldig, kwaad, gram, gestoord, gemelijk : *ge moet u daar niet futsel in maken* (Kl.-Br., Oost- en Westvl.). Het engl. *to make a fusse*, gerucht maken, schijnt daar eenige betrekking mee te hebben.

FUTSELEN, in 't genipt iets doen : *uit den zak futselen*. *Hij heeft den knop stil- lekens los gefutseld* (Br., Antw.).

FUTSENPALEERDERIJ of FUTSELRIJ, futsel- of beuzelwerk.

FUTSEPALEEREN, o. w. futselen of iets doen dat niets beteekent; bij Kil. *futselen*, *nugart*, enz. (Br.).

G

GAAF, Z. geef.

GAAF, v., mv. *gaven*, r. Leuv. ook in een slechten zin voor : hoedanigheid gebruikt : *ieder heeft zijne gaven*, d. i. ieder heeft zijne gebreken.

GAAFKENS, o. mv., verkleinw. van *gaven*, kinderstuipen. Te Diest en elders : *stuipen*; te Keulen : *de begovung*; in Limb. *begaving*, elders *gaven*.

GAAI of GADE bet. 1° kauw, meerkol, bij Kil. *gay*, fr. *geai*, l. *pica glandaria*, *graculus*, *monedula*, *psittacus* (papegaai); 2° in 't algemeen, een vogel, 't zij manneken of wijfken; 3° een houten vogel, dien men op eene peerse of wip steekt. Vanhier *gaaipeers*, *gaaischieting*; 4° fig. sukelaar, botterik, hanne (Westvl.). 5° Te Eecloo en elders; druppel, borrel : *willen wij een gaai pakken? Dat is niet in mijnen gaai* bet. in Z.-Limb. : dat ben ik niet gewoon, dat lust, bevalt mij niet. Z. *gaaien*.

GAAIBOLLING, v., afgeleid van *gaai* en *bollen*, d. i. 'op de bollebaan om den gaai spelen (Oostvl.).

GAAIEN of GADEN, o. w., in Br., Hagel., Limb. gebruikelijk in den zin van : 1° passen, bevallen, behagen, met de meening overeenkomen, b. v. *dat gaait mij; het gaait hem. Hoe gaait u dat?* Men zegt wel : *dat gaat mij*, enz. in 't fr. *cela me va*; doch de uitdrukking is te algemeen gebezigd om een gallicisme te kunnen zijn, weshalve het moet *gaden* of *gaaien* wezen. 2° strooken, gelukken : *gij kunt het beproeven, maar het zal niet gaaien*. Bij Kil. heeft het nog andere beteekenissen, volgens de beteekenis van den wortel *gade*, 't goen eigenlijk iets is wat behaagt en begeerd wordt. *Gade*, *socius*, *socia*, *compar*,

conjux en *custodia*, *cura*, *forma*. Vanhier de beteekenis van : vereenigen, paren, verzamelen, vervoegen, koppelen; beteekenissen, die *gaaien* hier en ginds nog heeft. Bij Plant. *gaden*, *gerieven*, d. i. voldoen, bedienen. In 't Hagel. bet. *gaaien* gewoon geraken : *ik kost te Sint-Truiden niet gaaien, maar te Husselt was ik seffens gegaaid*. Z. verder *gaaien* in de Woordenboeken.

GAAIKEN, GAAITJE, o., druppel, borreltje, *gaaikens schieten*, d. i. druppels drinken; *gaaikensflesch*, borrelflesch (Westvl.). Z. *gaai*.

GAAIPEERS, GAAIPERS, v., samengest. uit *gaai*, houten vogel, en *peers*, in 't fr. *perche*, roede, hetzelfde als in 't Land van Waas en Br. *wip* of *voelwip*, fr. *perche*, l. *pertica*. Het is een boom of stang waar *gaaien* boven op gestoken worden om door de *wip* of *peers-schietters* te worden afgeschoten. Wie den midden- of hoofdvogel afschiet, wordt *koning* of *keizer* der gilde of maatschappij uitgeroepen. Z. Bild. op *gei*.

GAAISCHIETEN (Vl.), in Br. en Waas *naar den vogel* of *naar de wip schieten om prijzen*. Vanhier : *gaaischieting*, fr. *tir à la perche*.

GAALSCH, bijv. wat een wilden smaak of geur heeft : wrang. *Geiten- en kalkoenvleesch heeft eenen gaalschen smaak*. In den dierentuin ontmoet men dikwijls een *gaalschen reuk* (Antw.) Bij Kil. *gaalsch* : *ferinum saporem referens, ingratus, insuavis sapore aut odore, hircosus*. Men zegt ook *ree* : *dat smaak ree*, dat heeft eenen *reeën smaak*. Z. dat woord.

GAAM, toonbank. *Goem, goom* bet. bij Kil. *custodia*, *curia*.

GAAN, bijw. te S. Truid. soms gebruikt voor veel : *hij heeft te gaan geld.*

GAAN is een woord dat in onze taal een groote rol speelt en in ontelbare gezegden voorkomt, b. v. *die vrouw gaat op heur leste beenen*, d. i. zij is op het punt van in 't kinderbed te komen. *Er van door gaan*, d. i. ver- trekken, heen trekken, sterven. *Op zijn lappen gaan*, de herbergen afloopen. *Dat gaat gelijk een fluitje*, dat gaat gemakkelijk. *Dat zal de koor op gaan*, het zal er gaan spannen of spooken. *Dat gaat hem meê*, dat gelukt hem. *Dat gaat hem goed af*, dat kan hij wel. *Waar den brouwer gaat*, moet den bakker niet gaan, die veel drinken, eten doorgaans weinig. Deze en andere gezegden hoort men in Br., Antw., Kemp., Hagel.

GAAND of GAANDER, m., mannelijke gans. In Holland zegt men *gant*, in Br. *ganzer*, *ganzerik*; bij Bild. *gander*. Ook nog *gender* geheeten. *Gaand* of *gaander*, overdrachtelijk gebruikt, wordt gezegd van iemand, die zich kinderachtig gedraagt : *gij zijt een gaand* (Limb.). In Br. *gij zijt ne wuite*, *ne guite*; *ge zijt en ijl twite*. Voor *gans* zei men oudtijds *goes* (ook *gus* gespeld), engl. *goose*, waarvan de stad *Goes*, in Zeeland, genoemd is. Ook zegt men hiervan : een *goozen* voor een onnoozele, in 't m. als eene gans in 't v. (Z. Bild. I, 218). In Limb. hoort men nog veel *gaus* voor *gans*. In 't holl. heeft men ook *ganzerik*, in Br. : ganzenkruid, fr. *argentine*, dat bij Pomey *genserik* is. Voor den vogel heeft Pom. *ganzer*, *ganzerik*.

GAAPLEPEL, m. iemand die zeer nieuwsgierig is, en overal staat te kijken (N.-Limb.); in Br. *gaper*; bij Sleekx *gaapstok*, fr. *bayeur*.

GAAR of GAR, in 't hgd. *gar*, bet. in Limb. en Gelderl. : in 't geheel, heel, geheel en gansch; bij Kil. *prorsus*, *omnino* : *dat is gaar niet zoo*, dat is in

't geheel niet zoo. Vanhier *gansch en gaar*, d. i. gansch en geheel, fr. *tout à fait*. Z. Delf. 222 : en het *Taalk. Mag.* I, 96. — *Gaar*, *gansch* en *stik*, wordt in Gelderl. gebruikt voor : geheel, dat meer zeldzaam is, en 't leste als bijw. ter bepaling van een ander bijv. nw. Z. ook *gaard*. In *gaaruit* drukt uit eene versterking uit : *gij moet het gaaruit niet doen* (*gaaruit* uitgespr. als *garoet*) (Limb.).

GAARD, v., soms zonder *d* uitgespr., een houten barreelken, of traliendeur om den ingang van omsloten boomgaarden, hoven, blokken, weiden, enz. te sluiten : *Jan, zorg dat de gaar toe zij*, opdat de koeien niet weg loopen. Hoofd spreekt van houten *gaarden* voor : traliën, en bij Kil. leest men *gheerden* (of) ook *gadder* of *tralien*, l. *clathri*, *cancellum*. *Gaard* is gewoonlijk, m. doch *gaard* v. zijnde, zoo is er *deur* onder verstaan. Derhalve is *gaard* hier zooveel als de deur van den *gaarde*, of wel, eene deur van geren (met zware e) gemaakt. Bij Delf. blz. 223 leest men *gaerde*, *gheerde*, *gerta*, engl. *yard*, hgd. *gerte*, vl. *roede*, fr. *verge*. Te Leuv. hoort men van eene *ijzeren geer* spreken, en de vlegelstok wordt omstr. Leuv. een *vlegelgeer* (roede) genoemd. Z. *geerd*.

GAARD, m., en *hof* zijn twee woorden die in Limb. dagelijks gebruikt worden voor 't Hollandsche *tuin* (*hortus*).

GABBE, v., oud vlaandersch woord, bij Kil. 't zelfde als *schramme*, gapende wondé, l. *incisura*. Bij Sleekx *balafre*, *entaille*.

GABBER, m., gabbelaar, spotter, zotklapper (Leuv. elders). De wortel van *gabberen* is *gabbe*, *gebbe*. Dit is, zegt Bild., het italj. *gabbo* of *gabba*, jokkernij, speelsch bedrog, en verwant met *gabbare*, bedriegen. Het fransch zei voorheen *un gab* en ook *gaber* voor *grap*, en korstwijlen, als

wij 't noemen *gabberdaadje* of *gabberdacie* werd in mijn jongen tijd ook nog wel van zeer oude lieden gehoord voor : spotternij of bedrog. Bild. I, 223. Bij Plant. is *gabber* in 't fr. *gabbeur*, l. *fabulator*, *jacator*, en *gabberije*, *jocus*.

GABBEREN, klanknaboots., 't geraas van eene kalkoen (G. Gez.). In Br. babbelen, zeeveren. Vanhier *gabberaar*, *gabber*, *gegabber*. Bij Kil. *gabberen*, *nugari*, *jocari*. Bij Plant. ook *fabulari*, fr. *gaber*. Z. galferen.

GADDER, m. ook *pagadder*, straatjongen (Brab.).

GADE, (*gaai*), gaden bet. in den Teuth. *kleyn huysken*, l. *appendix*. Z. gaiool.

GADEN, in den Theuth. behagen, bevalen, genoeg, *placere*, *complacere*. Z. gaaien.

GAFFELN, b. v. : 1° te Leuv., Hagel. eld., met de gaffel graanschooven op of af de kar, den tas, enz. geven : *Jefken is te klein om de kar te gaffelen*. *Voor den avond moeten wij de kar afgaffelen*. 2° Rap eten : *ziet hem gaffelen*, *dien slokop!* (Kf.-Br.). Te Antw. *schaffen*, te Leuv. *binnen spelen*.

GAILLANT, rap, die wel zijne zaken kent en doet (Vl.). In Br. en Limb. *gallant*, fr. *galant* : *hij werkte gallant door*, d. i. snel en moedig door.

GAIOOL, o. te Leuv. uitgespr. als *gawool*, vogel-kooi, -kot of -huis. Bij Kil. *gaypole* en *ghioole*, l. *cduca*, *caveola*, *carcer sive domunculus avium*, fr. *gayole*, engl. *goyle*. Vanhier *ghio-tier*, (*geotier*), (Kil.) *steenwaerder*, *corcerarius*. Sommigen leiden *gaiool* af van *gaai*, vogel, en *hol*, voor kot; doch het kan wel *gayel*, een verkleinw. van *gaye* of *gade* zijn, bij Kil. *custodia*, dus een wacht-huisje of een huisje waarin iets opgesloten zit en verzorgd wordt. Z. gade (huysken).

GAIENT, o. bet. in Vl. getralied houtenwerk, aldaar ook *schetterwerk*, te Antw. *gelint* genoemd.

GALFERAAR, m., een die dwaas klapt, raaskalt of met iemand spot. Men zegt daar voor, in Vl., Br., Antw., ook wel *zeeveraar*. Z. 't volgende.

GALFEREN, o. w., hetzelfde als in Br. lachen en gabberen, fr. *badiner*, dwaas klappen en lachen, raaskallen, in Br. en Antw. *zeeveren*, ook met iemand *spotten* (Land van Aalst). Het duitsch *gallen* is in 't fr. *abreuver d'amertume*; het engl. *to gall* is *piquer*, *chagriner*, *blessen*, *tourmenten*, enz. (Oost-, Westvl.).

GALLANT. Z. gaillant.

GALM, m. rook (N.-Limb.), misschien 't zelfde woord als in den Teuth. *gloym*, onklaar, vanwaar *glomicheit*, *onklairheit*, *glomicheyt*; *glome* maken, *glomen*, l. *turbidare*, *turbulentare*, *obscenare*, of hetzelfde als *walm*, damp.

GALMEN, onpers. w., rooken : *het galmt* (N.-Limb.). Z. galm.

GAM. Z. gammen.

GAMMEN, b. w. (steenbakkerswoord), gedroogde tichelsteen en op elkander stapelen. Zoo een stapel heet men eene *gam* (voor gang?) (Thien. of Kemp.).

GANG, m. *Een gang water*, d. i. in Oostvl. en Limb. twee emmers, een koppel emmers. In Br. zoo veel men ineens kan halen. *Zijn gang gaan*, d. i. weggaan, er van door gaan : *onze meid is heuren gang gegaan*, zij is verhuisd.

GANGBAAR, bijv., dat men in de heden-daagsche Woordenboeken slechts aantreft in den zin van 't fr. *courant*, b. v. *gangbaar geld*, wordt in Limb. en elders ook gebruikt voor : be-gaanbaar of daar men door gaan kan, l. *meabilis* (Pomey) : *die weg is gangbaar*.

GANGIG, bijv., tot gaan geschikt, buigzaam : *zijne beenen zijn nog niet gangig*, *als hij maar niet lam blijft*. Bij uitbr. : goed draaien, schuiven, goed gaan : *dat slot was fel verroest* :

't zal nog lang zijn eer 't goed gangig is (omstr. Thien.).

GAR, GARRE, spleet : *hij keek door al de garren der deur, om te zien wat er binnen omging* (Westvl.). Bij Kil. *gherijt*, l. *fissura*, en *gherre*, een oud - vlaamsch woord, in 't l. *rima*.

GARANT, d. i. zooveel als men behoort te hebben : *aan zijn garant komen*, d. i. genoeg krijgen. Z. gerant (Br.).

GARENBLOK, m., blok waar het garen op geslagen wordt (Vl., Br.).

GARENBOOM, m., 't zelfde als weefboom; dik stuk hout van een weversgetouw, waar de keten rond gedaan wordt; bij Kil. ook *weveboom*, l. *liciatorium* (Westvl.).

GARETIG, bijv., onverduelig, opgehitst, kniezig (hgd. *garstig*) : *vele oude lieden zijn doorgaans garetig en wantrouwig* (Maastr.).

GARTEN, in 't fr. *se garer*, zich mijden, op zijde schuiven, plaats maken : *gar!* of *gart!* dat ik mij daar zet (Westvl.).

GAS en GASKE. Z. gats.

GASPEL, GESPEL, m., hier en daar in Limb. gebruikt voor : *gasp* of *gesp*, waarvan 't een verkleinv. is met den uitgang *el*.

GAT, mv. GATEN. Behalve de vele lage spreekwijzen, waar *gat* in voorkomt en in de bestaande Woordenb. vermeld, zullen wij nog de volgende, min of meer ergerlijke, aanhalen. 1° *Zijne tong door* (ook *in*) *zijn* (keel-) *gat* trekken, zijn woord eten of intrekken (Vl., Br., Antw.). 2° *Drinken gelijk een gat*, veel drinken (Vl.). 3° *Zijn gat vol schuld hebben* of *met zijn gat in de schulden steken* is vol schulden zitten (Vl., Br., Antw.). 4° *Een gat in den nacht zitten* bet. in Vl. en elders : 's avonds laat weg blijven. 5° *Iemand het gat van den timmerman toonen* (Vl.) is iemand de deur uitwijzen of hem buiten zetten. 6° *Het gat uit zijn* bet. in Vl., Antw., Br. en elders : de deur uit, het

huis uit, vertrokken of dood zijn, en 't *gat uitgaan* of in Vl. 't *gat uitsteken*, vertrekken, ook sterven (Br., Vl.).

7° *Zijn gat van kant maken* of *steken* bet., r. Leuv., zich weg maken, niet te voorschijn komen, vluchten gaan.

8° *Hij is door 't gat of de oog eener naald gekropen*, hij is aan een groot gevaar ontsnapt (Leuv.). 9° *Wat hij in zijn hoofd heeft, heeft hij in zijn gat*, hij is fel koppig (Hagel., Br.).

10° *In 't gat zijn* of *zitten* is, bij Kil. en nu nog in Br. en Antw., in 't nauw, in de prang zitten, in verlegenheid of fel bekommerd en ongerust zijn.

11° *Met zijn gat op eene hekel zitten*, (Vl., Br., Antw.), zeer ongerust en ongedurig zijn.

12° *Hij pakte zijn gat in zijn arm en ging heen*, d. i. hij ging plotseling heen (Waas).

13° *Het gat schoon hebben*, eene goede gelegenheid hebben om iets te doen (Br., Hagel., Belg.-Limb., Vl.).

14° *Dat heeft hij aan zijn gat* (of *been, broek*), d. i. daar is hij meê geschoren.

15° *Tegen zijn gat aan*, hij zal het niet hebben (Br.). 16° *Op het gat zitten, liggen* bet. : niet gaan, stil liggen of staan : *met den oorlog ligt de koophandel op zijn gat* (Antw., Br.).

17° *Iets voor of over 't gat slooten* is iets haastig afdoen (Leuv., Hagel.).

18° *Dat lag daar in dat sterfhuys alles hoofd en gat* (Hagel.) of *hoofd over gat*, d. i. alles onderreen, dooreen :

't was in den oogst een geweldige onweêr en de graanhoopen lagen allemaal hoofd over gat geworpen.

19° In Vl. zegt men van een klein manneken :

't is maar hoofd en gat, of maar een hoofd en een gat groot (Br., Antw.).

GATEN, mv. van gat : *iemand in de gaten hebben*, iemand doorgronden. *Iets in de gaten hebben*, een voornemen hebben om iets te doen (N.-Limb.). In Limb. zegt men ook, gelijk in Brab. en elders : *iemand* of *iets in de oog hebben*.

GATEPATEEL, o., voor : *gatenplateel* (Brugge), in Br. *treseerbekken*, fr. *passoir*.

GATS, GAS, GASKE, smal en onrein straatje, steeg, smalle gang tusschen twee gebouwen, in 't hgd. *gasse*, straat; engl. *gate*. *Gats* schijnt ons ook verwant met *gat*, *kot*, *doorgang*, *weg*, engl. *gate*, *yate* en ook met *gang*; zoo heeft men te Antw. : *het gat van Gibraltar*, *het Maai* (Maria)—*het Sanders gat*, enz. *Gaske* te Nijmegen en elders in Gelderl. *gesken*, *straatken* : *van gasse tot gasse*, l. *vicatim*, in Br. *straat op straat neêr*. Z. de Jager, *Taalk. Magaz.* I, 313 en Bild. op 't w. *gaard*, I, 213. W.-Br. *katsch*.

GATS of GATSCH, bijv., garstig, bedorven, fr. *rance*, l. *rancidus*. Licht is *gats* hetzelfde als in den Teuth. *gaerste*, bitter, vanwaar *garstig*, bijv. b. v. *garstig spek*. In Br. Antw. zegt men : *gerstig* of *vergest spek*, d. i. bedorven spek; zoodat in *gats*, op zijn Brabantsch, de *r* is uitgevallen. *Gats*, *katsch* en *goot* zijn drij bijv. nw., die omstr. Maastr. bitter, gal- lig-beteekenen : b. v. *de boter is gats*. *Galsterig* bet. in 't Groningsch taaleigen ook *garstig* of bedorven, b. v. *gasterig spek*, Brem. Nied. Wört. Z. *Taalk. Mag.* IV, 677.

GATSEN, b. w., gooien of werpen : *hij gatst den steen over het huis* (Br., Thlen. en omstr.) 't is verwant met het Brabantsche gooien, geuien, jeceren, l. *jacere*, fr. *jeter*.

GATSEN of GADSEN, klanknabootsend w., 'tzelfde als *gudsen*, in Limb. *goetschen* of *goeschen*, in Br. *goezen*. In Vl. *gosseten*, storten, l. *fundere*, elders *gonzen*, bij Kil. *susurrare* : *het regent dat het gatst, gudst, goetscht, goescht* of *goest*.

GAWOOL. Z. *gaiool*.

GE. De woorden met *ge* beginnende en hier niet voorhanden, zoeken men

zonder dit voorvoegsel.

Een groot getal znw. van 't o. geslacht, gevormd uit *ge* en den wortel eens werkwoords als : *gekrab*, *gegraaf*, *gekribbel*, *gelees*, enz. laten wij meest achterwegen, hoewel zij in Z.-Nederl. van dagelijksch gebruik zijn en echter in de Woordenb. niet worden aangetroffen. Zij hebben dezelfde of bijna dezelfde beteekenis als het werkw. zelfstandiger wijze genomen.

In België gebruikt men ook vele bijv., gemaakt van zelfst. nw. in den vorm van een verl. dw. en beduidende, dat men voorzien is van de voorwerpen, door die zelfst. nw. uitgedrukt, b. v. *gekousd*, *geschoend*, *geneusd*, *gesabeld*, *gehand*, *gekap*, d. i. van kous, schoenen, neus, sabel, enz. voorzien. Hier heeft *ge* bijna dezelfde beteekenis als *be* in *behuisd*, *beschaard*, *bestald*, *begrast*, enz. Men zal alle zoodanige bijv. niet aantreffen. *Ge* is nog in gebruik als een voorvoegsel dat verzameling uitdrukt in bijv. naamw. als : *gevelen*, *geweinigen*, *gemeederen*, *geminderen*, *gesterken*, *geonsterken* : *gehoevelen waart gijhieden?* *getweeën*, *gedrijven*, *geviereren*, *gezessen*, *gedertigen*, *gehonderden*, enz. (Br., Antw., Kemp., elders).

Ge wordt vóór vele werkw. geplaatst als in : *gebaren*, *geberen*, *gebeteren*, *gelukken*, *gemissen*, *gevoelen*, enz. De eerw. G. Gezelle doet hier opmerken, dat men, in de oudheid, achter *kunnen* en *mogen*, ontken- nender of ondervragender wijze ge- bruikt, meest altijd het verbonden werkw. met *ge* begon, b. v. *ik en kan niet gedoen*, *gezien*, *geweten*. *Ik en kan niet geliën* (gelijden), *gebeteren*; *niet geluchten* (*luchten*, *zien*) Westvl. In Br. zegt men ook : *hij kan hen niet gerieken*. *Ik kon niet rusten of gedu- ren*. « Veelal drukt 't voorvoegsel *ge*

den staat of de werking uit met het bijkomend denkbeeld van voortduuring of geldt als *particula augens*. Z. Bormans op *Christina*, » J. David's *Gloss.* op Maerlants Rijmb. III D. 433). Becanus zegt ook, bij Kil. dat *ghe*, voor de woorden geplaatst, den zin verslakt (*perfectionem indicat*). Zoodat *gehuur*, *gebroeders*, *gezusters*, *gedragen*, enz. iets meer zeggen dan *huurman*, *broeders*, *dragen*, enz.

Edoch het gebeurt ook dat *ge* in verl. dw. wordt weggelaten als in *komen*, *weest*, *mogen*, *kunnen*, *vonden*, enz. voor *gekomen*, *geweest*, *gemogen*, *gevonden*.

Eerder als ik 't ha vernomen

Waren daer de hoenders komen.

(Westvl. G. Gez. 90.)

Zijt gij naar 't sermoen weest hooren
(Br., Antw.).

Z. de Jager's *Tjalk. Mag.* IV, 670, waar men leest dat, in 't Groningsch taalgeigen, *be* en *ge* wel eens achterwege blijven, b. v. *wat hei* (heb) *je veur jou peerd kregen* (gekregen). *Ik leuf* (geloof) *dat* enz.

Zie verder de zaak toegelicht in Grimm's *Grammatik*, II, 844.

Ge. De *e* wordt soms welluidends-halve tusschen *g* en *l* of *r* gehoord, als in *gelad*, *gelas*, enz. voor *glad*, *glas*, enz. Zoo ook *geroensel* voor *groensel*, *grusch* voor *rusch*, en *gloeme* is hetzelfde als *loeme*.

GE, GEN vervangen zeer dikwijls de lidwoorden *de* en *het*, bijzonder wanneer deze te scherp luiden. Zoo zegt men: *op ge bergen*; *in gen dal*, *in gen hemel*, *in gen veld*, *in gen school*, enz. (Z.-Limb. vooral op de Pruisische grenzen).

GEBAKKEN, voorkomende in *halfgebakken*, een zeer onverstandige, eene halfzotte: *hij of zij is een halfgebakken* (omstr. Thien.). In Westvl. bet. *halfgebakken* ziekachtig: *ik ben vandaag maar halfgebakken*.

GEBAREN, o. w., zich den schijn geven. Z. *geberen*.

GEBATTER, o., lawijt, gerucht. Z. *batteren*.

GEBBELEN, o. w. voor *geuhbeten*, bij Kil. *gobelen*, l. *vomere*: *het regent dat het gebbelt* (Br.). In Vl. heet het *gosselen* d. i. storten.

GEBEEREN, o. w. Z. *geberen*.

GEBEKT, op iets gebekt zijn: *het kind was op de taarten gebekt* (Kortrijk).

GEBENEDIJD of

GEBENEDIJDIG, bijv., enkel: *hij sprak geen gebenedijdig woord meer*, voor: geen enkel woord meer (Br., Antw. en Leuven).

GEBEREN (zware *e*), ook *gebaren*, o. w. zich gelaten, zich gedragen alsof, den kwans maken, veinzen, iets schijnen te doen: *hij gebeerde te lezen*, doch *hij bespiedde de anderen* (Br., Hagel.). In Vl. en Antw. *gebaren*, in Limb. *gebeeren*. *Want ik mij in slaep gebaerde en met loozen oogen pink*. (G. Gez., 91.) In Br. ook *verlaten*. Bij Kil. *gesticulare*, *gerere se*, *prae se ferre*. Het woord *gebaar* en 't werkw. *gebaren* komen meermaals in onze oudste schrijvers met den aangehaalden zin voor.

GEBILD, o., damasten lijpwaad (Limb.).

GEBINT, Z. *gebont*: van binden.

GEBOD, bod, aanbod, bieding: *hij heeft zijn huis willen verkoopen*, maar *er geen gebod op gekregen* (Br., Antw. st. en pr., Limb., ook in N.-Br. Z. Hoeufft). In Maerlant's *Rijmb.* v. 32748 *ghebiet* voor *aanbod*, voorstel.

GEBOMMEL, o., bommeling, *gebom*. Men zegt in Oostvl. en elders zoo wel *gebommel* als *gerommel*, *gedommel* en *getrommel*, welke drie woorden Sleeckx opgeeft: *men hoort niet als gebommel, gedommel, gerommel, getrommel*. (Snoecks Alm. 1833, bl. 38.)

GEBONT of GEBINT, bij Kil. *ghebindte*, *ghe-bondte*, *ghe-bundte*, is eigenlijk

de *bindbalk*, 't fr. *poutre de traverse*, *entablement*. Doch men verstaat omstr. Leuv. en in Limb. door *gebont* ook de ruimte of ruimten tusschen de twee gabels van een gebouw en den *bindbalk* of de balken, die tusschen beiden liggen: een huis van één *gebont* heeft in 't midden geenen *bindbalk*; een van twee *gebonten* heeft één dwarsliggenden *bindingsbalk*, eene *schuur* van drie *gebonten* heeft twee *bindhalken*.

GEBOOMD, voor *gebodemd*: *goed geboomd land* (Waas), d. i. een veld, waar eene dikke laag vruchtbaren grond op ligt.

GEBRAND wordt, r. Thien, gehoord in de beteekenis van *aarts*, b. v. *gebrande deugeniet*, *gebrande schelm*. Er valt op te merken, dat het altijd staat vóór zelfst. nw. die iets slechts aanduiden als: *dief*, *duivel*, *kapoen*, *kerel*, enz.: licht is *gebrand* voor *gebrandmerkt*.

GEBRODDEL en GEFOFFEL, o. *broddelen* *soffelwerk* (Vl., Br., Antw.).

GEBROKEN MARKT, GEBROKEN MARKTDAG, zoo heet in Br. een marktdag, die, ter oorzaak van een heiligdag, is moeten verschoven worden of waarvan de gewichtigheid door eenen afgezetten heiligdag is verminderd.

GEBROS, o., brokkelingen, gruis (te Leuv. *geruis*), als van steen, kalk, hout, enz., puin (Br.).

GEBUREN, o. w., *buren*, fr. *voisiner*: *zij geburen goed*, d. i. ze komen met elkander, als *geburen*, wel overeen (Vl. en elders).

GEBUTST, dw. van *butsen*, *blutsen* (Vl., Br., Antw.).

GEBUUR, in Z.-Nederl. nergens *buur*, maar *gebuur*, *gehuurman* of *buurman*. Z. Hoeufft op het woord. *Gebu*, in meer algemeenen zin als *buurman*, komt bij Maerl. voor in de beteekenis van medeburger, en *geburen* bet. v. 28642 stedelingen,

inwoners. Ook in Jonckbloet's *Van den vos Reinaerde*, blz. 145, die *felle ghebuere*. In Limb. zegt men veel *nahuur* (uitgespr. *napher*) dat ook in de Holl. Woordenboeken staat, in 't eng. *nighbour*.

GEDAAGD, BEDAAGD, bijv. van gezetten ouderdom, rondom de vijfzig: *een gedaagd man* (Br., Antw. st. en pr.).

GEDAMD of GEDAAMD, bijv. in Antw. en Br. *gedamd*, in Vl. *gedaamd*, lijnwaad of ander ellengoed, dat als een damboord regelmatig geruit is, b. v. wit en blauw of rood en wit. Te Antw. zegt men ook: *dammekens goed*; *dammekens gordijnen*.

GEDDEN of GEUDDEN, b. w., met eene roede slaan, geeselen: *onze gebuur geudt zijn jongen duchtig af*. Licht is *gedden* voor *gerden*, *geerden*, van *geerde* (roede). Bij Kil. *gedsen*, l. *flagellare*, van *gedse*, roede; hij heeft ook *ghispe*, vanwaar *ghispen* (*verberare*), in dezelfde beteekenis. Z. *gisp* en *gispen* in de Woordenboeken.

GEDE, v., distelschupje. Dit *gede* staat in verband met *geien*, dat te St-Truid. wieden beteekent. Weil. zegt dat *geijen* in de zeesteden van Nederland *trekken* beteekent. In den Theuth. *ghede of wyede*, *reitschap*, *sarcolum*, *sarpa*, *sirpa*; en *gheden*, *wyeden onkruyt uyt*, *sarire*, *sarculare*, *evellere*. Z. *geën* of *geien*.

GEDEN. Z. *geien*.

GEDIENDE, m. een die in dienst, gewoonlijk in krijgsdienst, geweest is: *in Brussel zijn vele oudgedienden* (Br., Antw., Limb. en elders).

GEDODDEL, GEDODDER, GEHAKKEL. Z. *doddelen* en *dodderen*.

GEDOEN, o. w., voor *doen*, in den zin van *vergenoegen*, *tevreden zijn*, *volstaan*: *als gij voor dien haas drij francs krijgt, moet gij daar mede gedaan* (hier en daar in Br.).

GEDOEN, GEDOENTE, GEDOET, o. bet. in de Woordenb. *eigendom*, *bezit*.

ting, doch de buitenlieden van Br. verstaan door *gedoen* of *doening*, die van Oostvl. door *gedoen*, *gedoente* en *gedoet*, de hofstede en haar aanhoorig landgebruik : *die 'pachter heeft een welgelegen gedoen* (Br.). *Mijn broeder bebouwt een groot gedoente*, d. i. gebruikt eene groote hofstede, waar veel werk en zorgen mede gepaard gaan.

GEDOERIG, voor *gedurig*, d. i. eigenlijk rustig, doch in Westvl. goed, gewillig; in Br. hoort men dit niet, maar wel *ongedurig*, in den zin van : ongeduldig, onrustig, onwillig. Z. *geduren*.

GEDOET, o., voor *gedoen* of *gedoente* : *'t is een schoon gedoet, een wel gelegen gedoetje* (Oostvl.). In Br. zou men zeggen : *'t is eene schoone doening, eene fraaie hofstede*, fr. *une belle propriété*.

GEDORSCHEN, in Br., Limb., Antw. en Vl. altoos gebr. voor *gedorscht*, dat men er niet hoort. « Verkoop van huismeubelen, herberggierief, gedorschene en ongedorschene granen, enz. » *Eecloonaer*, 23 dec. 1860.

GEDOSCHEN. *Hij komt gedoschen*, d. i. hij komt zeer snel aangeloopt (Westvl.).

GEDREUSEL, o. gedroos, het al te langzaam werken van iemand, b. v. *het gedreusel van dien man verveelt elk* (N.-Limb.). Samengest. uit *ge* en *dreusel*, verwant met *droozen*.

GEDROMSEL, in Vl. gebruikt voor : gedrom, gedrang, gedring : *daar was een groot gedromsel van volk*. Z. *drommen*.

GEDUIVELD, bijv., geplaagd : *ik ben fel met dien geboer geduiveld* (Vl.).

GEDUREN, o. w., vertoeven, rusten, stilblijven, stilzitten, wordt in 't Hagel., Br. en Antw. meest gebr. voor *duren* in de spreekwijs : *niet kunnen geduren* : *gezonde kinderen kunnen niet geduren*. *Ik heb dezen nacht van de tandpijn niet kunnen rusten of gedu-*

ren. Vanhier *gedurig, ongedurig*, d. i. rusteloos. Z. *gedoerig*.

GEDURIGEN, ALLEGEDURIGEN, bijw. voor *geduriglijk* of 't zelfde als *alle vijf voet, te allen oogenblik* (Brussel), te Leuv. en Antw. *algedurig* voor : *altijdtoe, altijdgaan, onophoudelijk* : *die bedelaar is algedurig aan de deur*.

GEEËN of GEIEN, b. w., hetzelfde als *geden* of *geën*, wieden, onkruid uittrekken (Limb.). Z. *gede*. In den Teuth. *gheden, wyeden, onkruyt uyt, sarire, sarcularre* : *die bloemperken moeten gegeid worden* (St.-Truid.).

GEEF (gaaf), bijv. (met zware *e*) bet. in Br. niet slechts geheel, ongeschonden, maar nog : gelijk, effen, glad : *wat geve appelen!* (Leuv.) Bij Kil. *gheeve, gheve, geef, gave, sanus, integer, purus ab omni parte*.

GEEFDAG, m., dag op welken men aan de bedelaars de wekelijksche of maandelijksche aalmoes geeft (Oostvl., Br., Antw., Limb.) : *'s donderdags is 't geefdag in vele dorpen en 's zaterdags te Leuven*.

GEELGOERS of GEELHOR, v. geelbors-tig vogeltje (Limb.), hetzelfde als bij Kil. *gheele gorse, gheel ghesse*, l. *passer spermologus, emberiza flava*. Volgens eenigen is die vogel de weë-waal (galgulus), volgens anderen, het gras-vogelken (curruca).

GEEHONGER, m. voor *geeuw- of hondshonger* (Limb.), in Br. *gierhonger* genoemd.

GEEMERTIG of GEEMERIG, bijv., smakeloos, fr. *fade*, wordt gezegd b. v. van gestoofde groenten, waar te weinig zout in is (Z.-Limb.).

GEËN of GEIEN. Z. *geien*.

GEER, voornw. gij, hgd. *ihr* (Limb.). Het wordt ook beleefdheidshalve voor 't enkelv. *doe* gebezigd.

GEERD(E), v. (met zware *e*) ook *geer* en *gerde* uitgespr., bij Kil. *gheerde, gaerde*, eigenlijk eene roede of lange dunne stok van hout, ijzer, koper,

enz. Men zegt in Limb., Br. en Antw. *vischgeerd* : met de geerd visschen , d. i. hengelen. Den steel, waar de dorschvlegel aan hangt, noemt men in Br. *vlegelgeerd*(d), ook de ijzeren of koperen roede, waar eene gordijn aan schuift en de lange perts, waar men de ganzen mede voort drijft. (in Antw. st. en pr. *geerde* of *gerde* geheeten, ook in N.-Br. Z. Hoeufft op *gaarde*). Plant. heeft *geerde* of *roede*, fr. *verge longue du hault d'un arbre*, *virga*, *flagellum*. In 't oud dietsch bet. *gero* eene piek en bij Kil. is *gheerde* een stok of piek met haken om visschen mede te vangen. In 't hgd. is geerd *gerle*. Pomey heeft *geerde* en *gaerde*, *virga*. In Limb. heeft men de samenstellingen : *dekgeerd* (gebr. bij het maken van een strooieplak), *putgeerd* (staak van een haak voorzien om water te putten), *vischgeerd*, *vlegelsgeerd*. In de gemeenz. spraak hoort men : *de geerd af gaan*, *de geerd af zijn* voor : sterven, dood zijn : *hij is de geerd af*. In den Teut. *gherdde*, *ruede*, *virga*. Z. *Taalk. Mag.* IV. blz. 425 voce *gerda*. In de Holl. Woordenb. is het *garde*.
GEERNAARS, **GEERNAART**, m. Westvl. en Br. *gernaart*, 't zelfde als *gernaars*, *gernaal*, *garnaal* of *garnaal*. Het Westvl. komt dus overeen met de oude Holl. schrijfwijze *gaarnaard*.
GEERNEZIEN, b. w. beminnen : *lief kind*, *wat zie ik u geerne!* (Br., Antw. st. en pr.)
GEESELN, b. w. *Graan geeselen* bet. in vele streken van Br. en Antw. de garven graan met de hand op een houten ezel uitslaan, voor dat het gedorschen wordt. Men zegt ook : *afgeeselen*, *uitgeeselen*.
GEESTIGAARD, m., hoort men nu en dan in den zin van 't fr. *homme ingénieur*. In Vl. zegt men *geestigaard*, *leutegaard* voor 't fr. *homme jovial*.
GEET voor geit, fig. ook een dwaas

vrouwmensch (Westvl.).
GEFAAST, gestoffeerd, gevuld, fr. *farci* : *met truffels gefaast* (Kortrijk).
GEFFEREN, o. en b. w., voortdurend lachen op eene onaangename, onbeleefde wijze : *gij doet niets dan gefferen*. *Gesser* zoo veel niet. Vanhier : *gefferaar*, *gegeffer*. Men zegt : *Iemand uitgefferen* voor : uitlachen. Te Eccloo zegt men *goefferen*, *goefferaar*, *gegoeffer* en *geschoeffer*. Kil. heeft *ghichelen*, *gichen*, l. *cachinnari*, d. i. schaterlachen. In Br. en Antw. : *lachen* en *gabberen*.
GEFOFFEL, o., het foffelen.
GEGEUDER, o. groote moeite, gebroddel, broddelarbeid : *die boer is met zijn wagen in een rotterik blijven steken*; *'t was een gegeuder om er uit te geraken!* 't Zal een gegeuder zijn om die rekening effen te maken. In den regen aardappels uitdoen is een *fel gegeuder* (Hagel.). Z. geuderen.
GEGICHEL, o., van gichelen, dat op de eene plaats luid, op de andere slechts veel, doch niet luidop lachen bet. is te Antw. enkelijk : lachen. Kil. verstaat er door *cachinnari*. In Limb. hoort men het werkw. *kichelen*.
GEGRIMEL of **GRIMELINGSKEN**, v., gemorzel. Te Antw. *gegrummel*, van grummen, *grummelen*. Z. gremelen.
GEHAND, bijv. van hand voorzien, of eigenlijk, die zijne hand gebruikt : *die man is stinksch gehand*; *il est gaucher* (Antw., Kempen, Noord.). *Rechts of links gehand zijn* bet. in Vl. rechts of links werken. *Aan een werk gehand*, d. i. gewoon zijn; *ghehandsaem* is bij Kil. 't zelfde als *behend*, d. i. behendig, behendig of bijderhand.
GEHERD, **GEHARD**, bijv., versterkt : *die braad hesp heeft mij geherd*. *Ik ben nu goed geherd*, *ik zal nu wel staan tot t'avond*. Anderen schrijven *gehert* als ware het samengesteld uit *ge* en *hert*, d. i. van een hert voorzien.

Ghehert bet. bij Kil. *animatus* enz., moedig, sterk, enz.

GEHULT EN GEBULT, bijv., in Oostvl., Br. en elders voor : zeer oneffen, met bulten. Men hoort, r. Leuv., ook met *hulten en bulten*. Volgens sommigen zou *gehult* hier staan voor *geheuvell*, doch onzes dunkens, is het eer voor : *geholt* of met *hollen*.

GEIEN. Z. geeën.

GEJUIL, van 't w. *juilen*, dat bij Olinger vertaald is door *gronder*, doch in Vl. gehoord wordt voor *gejoel*, vreugde-geschal, van *joelen*, juichen, zich verblijden.

GEKABELD, geronnen : *gekabbeld melk*. Kil. heeft *geklotert*, wat men nog in Br. hoort. Te Kortrijk zegt men *gekappeld* (Antw., Br.).

GEKOUST, bijv., van kousen voorzien; fig. als een vogel pluimen om de beenen heeft, zegt men dat *hij gekoust* is : *eene gekouste duif*, haan, enz.

GEKOUTIG, bijv., in 't Land van Aalst en elders in Oostvl. gebr. voor gespraakzaam. Men zegt soms ook gesprakig of gesprekig in denzelfden zin.

GEKRUIDEN (uitgespr. *gekruder*), mv. voor kruiden (Limb.).

GEKWOLLEN, dw. van kwellen, overal in Vl., Br., Antw. en Limb. gebr. voor gekweld, alsmede *kwol* voor kwelde.

GELAND, bijv. *Groot geland zijn* bet. veel land hebben (Westvl.).

GELAVEERD, dw., bet. beklagenswaardig, geschoren, bedrogen : *hij is gelaveerd met zulk een boos wijf, met zoo een kwaad peerd*. Dit woord is den scheepslieden ontleend : *laveeren* is tegen den wind opzeilen, overdwars heen en weer zeilen, om weg te spoeden, wen men in den wind heeft; het zeer moeilijk hebben (Hagel.).

GELD. De spreekwijzen : *goê geld achter kwaad geld smijten* bet. in Vl. zijn

geld verprocèdeeren en wel om eene onzekere en dikwijls kleine zaak te vervolgen. *Geld breken met hamers*, bed. : zijn geld verkwisten in zinne-lijkheden, zonder nut. *Ik kan er mijn geld niet uit maken*, d. i. ik versta het niet (Oostvl.). 't *Geld heeft steertje*, beduidt omstr. Kortrijk : 't geld is alras verteed.

GELDDUIVEL, m., voor gierigaard, geld-zuchtig, enz. l. *mammon*, *mammona*. *Hij is bezeten van (of) gekwollen door den geldduivel, den gierigen duivel*. Van den *geldduivel gepakt zijn*, d. i. door de gierigheid behebt zijn (Vl., Br., Antw.).

GELDEN, o. en b. w. betalen : *gij moet bij N. nog iets gelden*. *Welk is de te geldene som? De gans gelden* is iets duur betalen : *die kerels zullen ditmaal de gans gelden* (Hagel.). Bij Kil. en Plant. komt het ook in deze beteekenis voor, *luere, solvere*; b. v. *wat hebben wij te gelden, quid solvendum est?* In Limb. beteekent *gelden* ook koopen : *wat hebt gij gegolden op den verkoop?*

GELDKOFFER, m., in Vl. meer gebruikt dan geldkist of geldkas.

GELEED, o., voor waterleiding. Langs de polderkanten wordt het veel gebruikt, fr. *cours d'eau*, maar toch door 's menschen hand gedolven. Bij Kil. *lede, leyde, leye*, l. *aquæ ductus*.

GELEEG, GELEG of GELIG (van 't w. *liggen*), ligging, huis, woning, hoof, winning met omliggende goederen, stuk lands : *dat is hier een fraai, goed geleg*, d. i. dit pachthof is wel gelegen, fr. *une bonne situation*. Men zegt in Br. in dezen zin ook : *'t is eene goede leid* (Z. leid). *Die bakker woont daar in een goed geleg* (Hagel., Br., Antw.). Bij Kil. *villa, domus rustica, habitatio, domicilium*. Men zegt soms ook : *daar is aan die zaak geen geleeg*, d. i. daar is niet aan gelegen (Br., Limb.).

GELEEG, gelegen (gelagen), steenbakkerij (Kl.-Br.).

GELEEG voor: gelegenheid: *zend mij de boeken bij geleeg* (Limb.).

GELEG, o. Als men graan pikt, rolt men het afgepikte met den pikhaak opeen en als deze vol is, *legt* men den hoop af, welke dan *geleg* heet, van *leggen*, en dan maakt men bussels of schooven van zoo 2, 3 of 4 *geleggen* bijeengebonden (r. Thien.). *Met kleine geleggen pikken*, d. i. met kleine hoopkens, rond Leuven *pikkeling*, of *pikhoopken* geheeten. Bij Kil. *ghelegge*, 't zelfde als schoof, *merges*, *fascis spicarum*. In Limb. hoort men veel *schob* voor *geleg*. *Schoof* is iets anders en beteekent daar, waar *schob* in gebruik is, een bussel uitgeschud, gekamd stroo, dat dient, b. v. om de huizen te dekken. Z. schoof en

GELEI, o., dakstroo, dekstrooi of in Br. *walm*, het schoonste stroo dat men uitzoekt om er de daken mee te leggen, te beleggen. Wanneer men dat stroo gebr. voor de bedding, dan heet men dat *bedstroo* (Oostvl.).

GELEIERWERK, o., voor gleiswerk, dat in Vl. niet bekend is, maar wel geleierwerk, fr. *faïence*. Kil. heeft *gleyerswerk*, *vasa scintillantia*, *et scintillante sive splendende terra*, van *gleye*, *terra figulina scintillans*. *Gleis*, vanwaar glas, bet. in de Woordenb. *verniss* en *gleizen*, fr. *vernisser*, ook *plomber*, bij Kil. *nitere*, *splendere lucere*, het engl. *to glit*, *to glitter* bet. glinsteren, glansen, vroeger *glantsen*, in den Teuth. *glyssen*, *tycken*, *polyeren*, *polire*, *limpidare*.

GELEND of GELENT, achtergelend, einde van het ruggegraat (Kortrijk). Kil. vertaalt *glend*, *glent* of *gelente* door *sepes*, *maceria*, d. i. een hegge, hekke van ijzeren of houten latten, hofmuur of haag of staketsel (Kl.-Br., Vl.). Z. galent en gelint.

GELETTIG, bijv., voor: gettig, oudtijds

glat, vanwaar 't w. *glatten*, lat. *polire*, glattigheydt, nu glad, gladden, gladheid en gladdigheid. *Gelettig* bet. glad of gladdig in den zin van glibberig: *zie toe dat ge niet valt, want de weg is zoo gelettig als ijs* (Br.).

GELFSCH, OVERGELFSCH, schuinsch, fr. *en biais*. Bij Kil. *ghelfs*, *obliquus*.

GELIJEN, b. w., voor lijden, verdragen (Vl., Br., Antw.).

GELIJK, bijw., komt voor in vl. idiotismen als deze: *gij zijt gelijk of lijk daar*. *Gij zijt lijk gevallen*. *Ge zijt lijk gestoord*, *weggejaagd*, enz. *Hij kan lijk zijne les niet*. *Geijk* heeft de beteekenis van: *geijk mij dunkt*, zoo het schijnt (Hagel., Br., Antw.). In Z.-Nederl. zegt het volk altoos: *van's gelijken* voor: van gelijken, gelijk men in 't N. zegt in den zin van desgelijks, eensgelijks. *Goeden avond, mijne vriend*. *U van's gelijken, kameraad* (Leuv., Limb.).

GELIJKEN, o. w., in Br. en wel te Leuv. *behagen*, *gaaien*, *gaan*, fr. *convenir*; tot iets in staat zijn, voor iets goed, bekwaam zijn, fr. *convenir*, *être propre*, *apte à*: *die post gelijkt u niet*. *Die meid gelijkt u niet*. *Die jongeling zou voor alles gelijken*. *Genever gelijkt u niet*. Kil. *convenire*, *congruere*. Z. Taal. Mag. I, 93.

GELINT, o., 1° afdak, waaronder men karren, wagens en ander akkergetuig bergt; 2° hek, traliwerk van latten of ijzeren staven: *mijn hofken is met een gelint afgesloten*; 3° een kiekenkot met een gelint, met een hegge, ook de plaats zelve, met een gelint afgesloten, wordt *gelint* genoemd (Antw. st. en omstr.). Het is ook in N.-Br. gebr. Z. Hocufft op *gelend*. Bij Kil. bet. *ghelente*, *ghelinte*, *glente* in 't l. *sepes*, hegge, *tutamentum*, *maceria*, *sepimentum fabrilis*, *sepes structilis*, *paries concrementus*. Z. gelend.

GELOMMER, o., voor lommer, schaduw (r. Thien.).

GELOOFD. Wanneer iemand in 't land van Waas zegt : *mijn vinger zweert* (ettert), antwoordt men : *hadt gij hem geloofd* (cru) *hij zou niet zweren*.

GELOUW, GELUW, o., zonder mv., eene plaats tegen den wind bevrijd : *wij voelen de koude niet, omdat wij in 't gelouw zijn*. Van luw. Z. dit woord in Weil. (Hagel.).

GELP, bijv. en bijw., welig, weelderig in plantengroei : *gelpe granen, gelpe tarwe*, welige tarwe : *die tarwe staat gelp*. *Gelpe jeugd, gelpe jongen* (Limb.). In den Teut. bet. *ghelps*, *reessch* (raas), i. *clepsch*, *die vele onnutlick callet*, d. i. die vege onnutten klap vertelt.

GELUCHTE, o., voor de lucht, of beter de luchtgesteltenis (Oost.-en Westvl.). In 't land van Aalst hoort men dat veel; zoo zegt men ook : 't gesternte, 't gewormte, 't gevogelte, 't ongeweerte, 't gehemelte, enz. enz.

GELUCHTEN, br. w., verdragen, dulden, gelijden, zien : *ik en kan dien vent niet geluchten*. In de Woordenb. vindt men *luchten* alleen : *geluchten* nogtans wordt meest gebruikt, althans in Vl. Bij Kil. *gheluchten* en *luchten*, l. *ferre*.

GELUW. Z. gelouw.

GELUW, bijv., geel, bij de oude schrijvers *gheelu*, *ghetu*, wordt thans nog in Vl. veel meer gehoord dan *geel* : *de geluwe peren*. *De veldwortels zijn geluwer dan de hollandsche tuinwortels*.

GEMAAKTE MANNEKENS, hetzelfde als gemaakte voorwendsels, ijdele redenen, geveinsdheden (Br., Antw.).

GEMAND. Z. waara, warra (Oostvl.).

GEMET, o., bij Bild. v. omdat het 't zelfde woord is als *gemate*, *gemete*, betee-kende, volgens Kil. *maat*, *modus*, *mensura*; doch het bet. in Br. nog eene maat voor zekere stoffen als meel, zout, azijn, olie : *geef mij*

een gemet olie van zes cents (Leuv.).

In 't land van Aalst is *gemet* een groot stuk land, elders in Vl. de gewone landmaat. Het *gemet* bevat 300 roeden. Volgens Kil. was het *ghemet* landts het 3^e deel van een bunder brabantse maat, en drij vierendee-len van een vlaandersch bunder. Het *gemet* verschilt thans in vele gewes-ten van grootte.

GEMISSEN, o. en b. w., hetzelfde als mis-sen : *ik had vijf boeken, nu gemis ik er eenen* (Br., Antw.). *Sentire ab-sentiam sive defectum*.

GEMOGEN, dw., van mogen, overal in Z.-Nederl. gebruikt voor *gemocht*, dat niet beter is.

GEMOLLIG, bijv., poezelig, mollig, zacht, malsch : *gemollige armen*. *Dat goed is zeer gemollig* (Br., Antw.).

GEMOT, o., 't zelfde r. Leuv. als gemul, stof, brokkelingen. Licht staat het voor *gemolte*, *gemulte* of *gemul* zon-der l. *Ghemot* is bij Kil. motachtig, *tineosus*; dus heel wat anders.

GEMUL, o., allerlei kleinigheid of brok-kelingen : *wij zullen al dat gemul eens oprommelen* (Br., Antw. st. en pr.). In Br. zegt men ook nog *gemot*, voor *gemul*, van mullen, fr. *se rom-pre en petits morceaux* : *het strooi is zoodanig droog dat het in gemul van een valt*. *Gritsel dat houtgemul bijeen en draag het bij 't forneis* (rond Leuv.). Ook licht zand of stof en in dien zin komt het voor in den Bijbel van Delft 1477. Gen. III. *Want du biste ghemul en du sels wederkeren in ghemul*. Bij Kil. *ghemulle*, stof, gruis, l. *rudus*.

GENACHT, v., in 't Hagel. de vergade-ring, bijeenkomst of zijdag van 't gemeentebestuur op het gemeente-huis : *vriend, kom mij donderdag op de genachte spreken*. 't Is een al-leroudste woord : Plant. vertaalt *ge-nechte* door : *jour de plaidoyer*, *dies curiae juridici*, *conventus tumultua-*

rii, fastus dies. Kil. heeft *ghenachte*, *ghenacht-dagh*, *ghenechte*, *nachte*, *nechte*, *dies judicialis*, *dies juridicus*, *dies sessionum* of zitdag, rechtsdag, nachtsraad, enz. 't is samengesteld uit *ge* en *nacht*, omdat de oude Germanen en Gallen den tijd niet met dagen maar met nachten rekenden. Pomey heeft ook *genagte*, *genagt-dag*, *dies juridicus*, *dies judicialis*. *Genagle houden*, *forum agere*, *jus dicere*.

GENECHT, o. Omstr. Brussel zegt men: *het genechtenhuis* voor: gemeentehuis. In den Teut. bet. *genecht*, *terminus a jure datus*; *inducie*. Vanhier de familienaam: *Van Genechten*. Z. *genachte*.

GENEERIS. Z. *generig*.

GENEN, wieden, jatten of jetten. Z. *geien*, *geden*. In 't Z. van Limb. lascht men, welluidendheidshalve in dergelijke woorden eene *n* in, die als eene vervanging van den *i*- of *j*-klank of de *d* kan worden beschouwd: zoo: *bēnen* voor: *bejen*, *beden* (bidden), *dreēnen* voor: *dreien* (draaien) enz.

GENEREN (zich), zich gewennen, gewoon worden, tevreden zijn: *begint gij 't in uw nieuw huis te generen?* (Westvl., IJper.)

GENERIG en GENERIS, bijw., 't zelfde als *generis*, bet. te Kortrijk, gewis, oprechtelijk, waarlijk, zeker.

GENERIS, bijw. (met zware *e*), zeker, rechtzinnig: *'t is generis waar*. *Hij sprak generis* (Westvl.). Z. *generig*.

GENENNIG, bijv., vlijtig (Kl.-Br.).

GENERS. Z. *generig*.

GENEUK, o., prullerij, werk waarvan men niet tevreden is (Antw.).

GENEUL, o., is zooveel als getalm, kinderachtig gedrag. Als iemand langzaam is, dan zegt men: *is dat een geneul! Wat geneul! en dat voor een zoo hooggeplaatst man* (Limb.).

GENEVEN, GENICHTEN voor *neven*, *nichten*, gelijk *gebroeders* voor *broeders*.

Die twee eerste woorden, die men in de gewone Woordenboeken niet aantreft, zijn in 't Zuiden, als in Limb. en elders, van dagelijksch gebruik.

GENEVERHEER, m., *geneverzuiper* (Vl.), te Antw. en elders *geneverbuik*, welk laatste min goed is, wijl men van dit *kort nat* niet dikbuikig wordt, als van bier. Men spreekt in Westvl., Br. en Antw. *genijver* uit; zoo noemt men te Kortrijk *genijvers* de roode en witte *zeebezen*, fr. *groseilles rouges ou blanches*.

GENEVERLUTTE, v., misschien beter *leute*, in Vl., eene vrouw, die den *genever* mint. Zoo zegt men daar nog: *dronklutte*, *koffielutte*. Dit leste hoort men ook in Br. Z. lut of lutte of leute.

GENEZEBLADEREN, in de kruidkunde *balsamita suaveolens* genoemd (Br.).

GENGEN voor *gangen*, o. gelijkvl. w., loopen, gedurig haastig gaan (Limb.), het komt van *gaan*, welks verl. dlv. aldaar, vooral in 't Zuiden, niet *gegaan* maar *gegangen* is. Van *gangen* komt *genger*, *voetgenger* en *gengelen*, in 't Geldersch en Groningsch dialect. Op *jengelen* zegt Weil. dat het zeker 't zelfde is met het Groningsche *gengelen* dat een voortd. woord is van *gangen*, *gaan*. *Gengelen* bet. zonder bepaald doel: heen en weér loopen. Z. *Zwaving*, *Taal. Mag.* 1, 314.

GENIET, o., *genieting*, *genot* (Br., Antw., Kemp.).

GENING, v. (de klemtoon valt op *ge*, *geen-ing*), het komt van *gaan* en bet. ten weste van Brussel begankenis of toeloop des volks tot de plaats, waar een Heilige bijzonderlijk geëerd wordt, b. v. *'t is den tweeden paaschdag gening van St-Cornelius te Dieghem*; *den 12 september van St-Gwijde te Anderlecht*; *den 3 nov. van St-Huibrecht te Tervueren*, enz.

GENOEG, bijw., murg, doorkookt, doorzoden: *zijn de pataten genoeg? Is het vleesch genoeg?* Mogelijk is 't thans

maar een bijw., waar achter men b. v. gezoden, gebraden, gekookt, enz. moet verstaan (Br., Antw. st. pr.).

GEPAKT, dw. van *pakken*, verschrikken : *ik ben heel gepakt van dien slag. De dood van mijn vader heeft mij sel gepakt* (Thien., Leuv., Limb.).

GEPENSD, bijv. (in Br. gekweddeld) : *zij loopt heel en gansch gepensd*, d. i. gescheurd en geleurd, gelijk men ook zegt. Z. pens.

GEPIETERD (zijn), geplaagd zijn (Westvl.)

GEPIJND, bijv., benauwd. *Gepijnd zijn* bet. in Vl. in de pijn zijn :

Die meneghe es int herte ghepijnt
Om dat de sonne, in dwater sijnt.
(Belg. Mus., 1° deel, 101.)

GEPIJNDHEID, v., verlegenheid :

. 'k geef mij bot !
'k Wilde raen, en 'k wierd haest zot
Van gepijndheid enz.
(Thourousch blad, 22 maart 1847.)

GEPLOEDER, o., gebabbel (Limb.).

GEPLOF, o., het ploffen :

'k Ben het leven nog genegen
'k Mijde mij van zulk geplof.
Volkslieden, 122 (Oostvl.).

GEPRAZEL, o., van *prazelen*, gebabbel, gesnap (Limb., Br., Antw.).

GEPRINT, dw. van *printen*, drukken (Br., Antw.). Vroeger werden de boekdrukkers ook *printers* of *prenters* geheeten.

GEPUCHEL, o., gepeupel (Br.).

GER, bijw., voor geerne, gaarne, in Br. *gère* uitgespr., *graag* in Holl. Bij Kil. *ghern, gheern*; Teuth. *gerne* (Limb.).

GERAAD, o., *al radende*, op het geraad *iets doen, iets antwoorden* is : iets doen zonder te weten of het juist zóó is dat men het moet doen of antwoorden. Kil. heeft *ghe-raeden*, l. *conjecturare, divinare*; *gheraedsel, raed-sel, conjectura*. *Geraden, graaien*, in den zin van : raden, *deviner*, wordt nog overal in België gebr. evenals : *geraadsel, graadsel*, fr. *énigme*. Z. ook geraak.

GERAAK, o., op *het geraak*, op het gedacht, of 't raden, omtrent gelijk het valt : *ik wist den weg niet, ik ben op het geraak maar voort gegaan*. Het bet. hetzelfde als : *op het graad*, fr. *au hazard*, maar stamt af van *raken*. (Hagel., Br., Antw. st. pr.). Men zegt ook in denzelfden zin : *op den wilden bos, op goed valle 't uit*. In Br. hoort men steeds *op het geraad*.

GERAAKT, dw., in de zinnen *geraakt* bet. in Antw., Br. zooveel als het fr. *timbré*. In Limb. gebruikt men liefst *geraakt* alleen.

GERANT of **GARANT** komt voor in : af of aankomen *zijn gerant* d. i. tot het punt komen dat men genoeg heeft : *ik heb dees jaar niet heel veel stroo, maar ik hoop toch wel tot mijn gerant te komen. Ik heb mijn gerant van pennen al* (Br., Hagel., Antw.).

GERECHTEN. In de *gerechten* liggen, doodelijk ziek zijn, berecht zijn. Despars, I, 193 : *zoo nam die grave alle zyne laeste gherechten van de heylige kercke, ende stierf*. Men zegt omstr. Leuv. ook : *onder zijn heilige rechten liggen*, d. i. berecht te bed liggen.

GEREEMS. Z. 't volgende.

GEREEMSEL, o., geraamte (Limb.), ook *gereemis*. Hier mag aangestipt worden dat in Limb. het achtervoegsel *te* in dergelijke woorden veel door *s* vervangen wordt, als zij van znw. gevormd zijn. Zoo : *gederms* voor : *gedarmte, gewurms* voor : *gewormte*, enz. Ook hoort men in die landstreek veel eene *s* achter de znw. van *ge* en den wortel van een werkw. gevormd, b. v. *gelachs, geloops, gespeels*, enz.

GEREKT, voork. in de spreekwijs : *daar liggen gerekt en gestrekt*, d. i. plat uitgestrekt liggen (Hagel., Br.).

GEREN, b. w., begeeren, lusten :

o Landeken, o zyt maer klein,
Niet meerder zou 'k u *geren*. (G. Gez.)

In die beteekenis komt het ook in

den Teuth. voor.

GEREP, o., voor gereep of geraap, van rapen, het laagste gemeen, het grauw: *wat woelt dat gerep door de straten?* Ook 't gemeenste, het uitschot van vruchten of andere dingen: *deze zijn de beste appelen, gene zijn maar 't gerep* (Hagel.). In de 1^e betekenissen zegt men in Br. *het schuim of opdraapsel* en in de 2^e, *rapeling*, o.

GEREZEN SUIKER, licht voor gruijesuiker, d. i. suiker in gruis, meelsuiker, poedersuiker (Leuv.), elders potsuiker.

GERIEF, o., waar die in de winkels geriefd of toegediend wordt, als: *wacht, als ik mijn gerief heb, ga ik mee* (Leuv.). Hier zullen wij opmerken, dat men beter *gerief* dan *gerijf* schrijft: men zegt 1° immers niet ongerijf maar *ongerief*. Z. *Taalk. Mag.* II, 469; 2° wijl men in Limb. niet den *i*-klank heeft maar den *e*-klank *gereef*, gelijk *veer* voor *vier*, *deer* voor *dier*, *leef* voor *lief*, enz.

GERIEVEN, b. w., beteekent eigenlijk: bedienen, ter hand stellen, in Holl. dienst doen, doch in Br., Antw. st. en pr. iemand de gevraagde winkelwaren toedienen: *was het de vrouw of de dochter die u geriefd heeft? De vrouw geriefde mij den koffie, en de dochter de rest.*

GERIEVIG, dienstig, gerieflijk, d. i., waarvan men zich met gemak, met voordeel bedienen kan: *dat is een gerievig huis* (Westvl.). In Br. *geriestijk*.

GERM of GIRM, v., ooilam bij de schapen (Limb.). *Gherme*, bij Kil. *ovis matris et agna*; in den Teuth. *ouwe*, l. *ovis femella*.

GERNATING, m., r. Leuv. de naam van zekeren fijnen appel, gewis eene verkeerde uitspraak van *grenaad* (appel).

GEROCHT, imperf. en verl. dw. van *geraken*. In Vl. hoort men niet anders dan *gerocht* voor: geraakte en geraakt.

Zoo heeft J. De Brune in zijn *Bancetwerk*, blz. 353, 55: « *Peeuwen moest somtijds hooren dat hij te Leelieken dam gerocht was.* » Hij heeft zelfs *rocht* voor: raakte.

GEROEZEMOES, o., of 't *roezemoezen*, verward gerucht (Br.).

GEROOF, o., afval van een dier, als lever, licht, hert en andere penserij, om kipkap van te maken. Kil. heeft *ghe-roof van de gans*, 't *zelfde als af-val*. In Limb. beteekent *geroof* (uitg. *geruif*) de afgeschoren wol van een schaap, die aan een stuk hangt.

GERRE, spleet, bij Kil. *gherre* (oud), fland. i. *splete*, *rima*. Z. *gar* (Br. en Vl.).

GERS of GARS, bij letteromzetting voor: *gras*. In Z.-Nederl. zegt men overal *gers* en dewijl de *r* veelal in de volksuitspraak weg valt, ook *ges*. Samenstel: *gersmusch*, *gerspeerd*, *gerzeplein*, *gersgroen*, *gersduiker*. Ook in 't Land-Friesch heet de *Gras-maand*, *gerz-moanne*. Z. *Taalk. Mag.* III, 239. In 't angelsaks. *gaers* of *graes*, en in andere verwante talen ook *gras*.

GERSGAAL, gersvogel, fig. dommerik. (Vl., Antw.)

GE(R)SHOF, m., (Br.) *gerzenplein*, fr. *gazun*: *legt het lijnwaad in den gershof* (Eecloo).

GERSLIEUWERK, GESSELWERK, in Westvl. een vogel, mogelijk die, welken men in Br. *boschleeuwerk* noemt om hem te onderscheiden van den *veldleeuwerk*.

GE(R)SLOETEN, m., zeker vogel (Westvl.), samengest. uit *gers* en *loeten* van *loteren*, *leuteren*, dat bij Kil. verblijven, ophouden beteek. of van *leute*, dat in Vl. vreugde bet., of van *lusten*, of *losten*; dus een vogel die zich in 't gras ophoudt.

GERSPEEMEN, hondstand of graswortel, fr. *chiendent* (Westvl.).

GE(R)SPEERD, o., geern, sprinkhaan (Westvl.), ook grashopper, engl.

grasshopper. Z. Delf. 243.

GERSRUL, m., vogel, ook *doumerik* genoemd (Westvl.).

GERSRUNSEL, m., misschien grunsel (Westvl.).

GERSTENSTOPPEL, land waar gerst gestaan heeft : *gerstestoppeltraap*. Z. stoppel.

GERUID, verl. dw. van *ruien*, voor : roeien, uitroeien, uitwerpen, *eradicare*, en roeien, ruïen, wegwerpen, *projicere*.

GERUIT, v. m., *geruilen*, vensterruit (Ninove).

GERZING, v., bij Kil. *garsinghe*, *pascua herbosa*, *viridantia* (Vl.), is, omstr. Antw. en elders, een plein of grond met gras bewassen, of gerzeplein; licht voor 't ongebruikt *grazing* van grazen (gras eten), welk van 't angelsaks. *grasian*, in 't gr. *γρᾱειν*, komt.

GES, GESRUL, GESRUNSEL, GESLOETE. Z. gers, enz.

GESCHEEDE (GESCHEE), scheiding tusschen twee weilanden : *de koe is over 't geschee geloopt* (Oostvl., ook in N.-Br., Z. Hoeufft op *gescheid*). Z. *gescheid*. In Br. zegt men : *scheede*, *schee(d)voor*, v.

GESCHEER, o., komt voor in de spreekwijz : *veel gescheer en luttel wol*, d. i. veel arbeid en weinig voordeel. *Veel geschreeuw* (*gescheer*) en *weinig wol*, zei de duivel, en hij schoor een verken (Br., Antw.). Kil. heeft het woord *geschier*, dat hij vertaalt, onder anderen, door *apparatus* en *armamenta*, d. i. toebereidsels, gereedschap, welke ons de echte betekenis schijnt van *gescheer* : de zin van *veel bescheer* is dus : veel beslag, veel laweit en weinige goede uitwerksels. *Gescheer*, in den zin van *keukengereedschap*, hoort men ook in Limb. doch dan laat men een tweeklank hooren in de tweede lettergreep. In 't hgd. is dit *geschirr*.

GESCHIED, o., van *ge* en *schei* (*schee*),

d. i. scheiding, van scheiden, grens : *het gescheid eener gemeente of van een stuk akkerland*. In Br. zegt men *schee(d)*, o. : *op het schee van Antwerpen en Brabant*. Z. *geschee(de)* (Limb.).

GESCHIED, bijv., verstandig, slim. 1° *Gescheid zijn* is niet dom zijn, verstandig, slim zijn; 2° *niet gescheid zijn* is zinneloos, gek zijn : *hij is niet recht gescheid* (Limb.). In beide beteekenissen is het hoogduitsch.

GESCHIER, o., gereedschap, gerief, (omstr. Aubel). Zoo zegt men *akker-geschier*, *keukengeschier*, enz. hgd. *geschirr*. Kil. *gheschier*, lat. *vas*, *vasculum*, *armamenta*, fr. *outils*, *ustensiles*. In Limb. *gescheer*.

GESCHOREN ZIJN AAN of MET IETS, bedrogen zijn met iets, daar het niet aan de verwachting, die men er van had opgevat, beantwoordt : *aan of met zulk een helleveeg van een wijf, is hij niet weinig geschoren* (Br., Antw.). De Woordenb. vertalen *met iets geschoren zijn* : met iets belemmerd zijn, *être embarrassé de quelque chose*, l. *moleste afficere*. Z. *scheren*. De door ons opgegevene betekenis komt ook voor in 't *Idiot*. Hamb. 228 en 't *Brem. Nieder-Sächs Wörtenb.* op *scheren*. Z. *Taalk. Mag.* I, 300.

GESCHOT, o., jicht, zijde- of lendenpijn, ook *verschot*, bij Kil. *gheschot in de zijde*, *telum lateris*, *morbis immunitis*, etc. (Hagel., Br., Antw.).

GESIEPERD, bet. te Somergh. *gespikkeld*, v. *een gesieperde kat*, eene kat met spikkels of plakken. Kil. *ghespekelt* (Vl.), of *ghe spickel* (Br.), *variegatus*, fr. *lâché*, *marqueté*. Te Antw. zegt men : *eene siepersche kat*.

GESJOUWEL, o. (Antw.), gebabbel, getater, dat in Groningen *laffe praat*, beuzelpraat beduidt. Z. *Taalk. Mag.* II, 356.

GESLAGEN, deelw. van *slaan*, gaande,

gebeurd, enz. : *ik zag wel wat er geslagen was*, d. i. ik zag wel hoe de zaken stonden of wat uur het was (Antw., Br.).

GESLEP, gesleep (Westvl.).

GESLEPEN, dw. van *stijpen* : *op iets geslepen zijn* bet. iets sterk betrachten, geneigd zijn om iets te hebben : *hij is op die plaats geslepen*, hij zoekt ze te krijgen. *De Franschen zijn op de Rijn-Provinciën en België geslepen* (Hagel., Br.).

GESLETEN, dw. van *stijten*, gebroken : *hij is gesleten*, d. i. hij heeft de *gesletenheid* of de lijfmoedersbreuk (Br.).

GESLETENHEID, v., breuk, zeker gebrek aan 't onderlijf (Br., Antw.).

GESLOKKERD, van 't niet gebruikte *slokken*, freq. van *slokken*. *Geslokkerde rookoolen*, d. i. die maar enkel het vuur hebben gezien (Oostvl.).

GESLOTEN BEURS (met) *betalen*, bet. : elkander schuldig zijn (Br.).

GESNEUKEL, o., voor gesnoffel, gesnuffel, gezocht (Br., Antw.). Z. sneukelen en sneukeren.

GESNOL, o., slecht volk, geschoor, bij Kil. *ghe-snorre*, l. *vilist plebecula* (Oostvl.).

GESNOLD, bijv. (voor geknold?), oneffen, sprekende van garen (Oostvl.).

GESNOR, o., gemeen volkje (Antw.).

GESNUL. Z. gesnol.

GESPAN, o., eigenlijk wagengespan, fr. *attelage*, iets wat gespannen, aangespannen of samengespannen is Bij Halma : medegezel in eenig werk; Kil. *socius laboris*. Bij Weil. *samen gespannen ro!*. In Br. 't zelfde als geschoor of gepeupel. *Gespan* is bij Bild. hetzelfde als *bende* : 't *Is me een gespanneken ! fr. riboteurs*. (Antw.).

GESPE, v., in Vl. bet. *eene vieze* of *aardige gespe trekken*, zooveel als een vies of aardig gezicht trekken, verwonderd staan, ontevreden zijn. Z. *gesp* bij Bild. I, 245.

GESPELEN, mv. van *géspel*, wordt veel

voor *gespen* gebruikt in Limb.

GESPOTTERD, voor misselijk, ontevreden : *zie, ik was er wel om gespotterd* (L. v. Aalst).

GESPOUWEN. Z. gewisseld.

GESSELWERK, vogel. Z. gersleeuwerk.

GESTAAN, dw., komt voor in : *er gestaan hebben* en bet. gestraft worden, geschooren zijn, van iets kwalijk afkomen, van eene kale reis 't huis komen, enz. : *hij meent dat ik hem zal uit den embras helpen, maar hij zal er om zijne luiheid gestaan hebben* (Hagel., Br., Antw., Br.).

GESTAMPT VOL, heel en gansch vol, eivol : *de kerk was gestampt vol*. *Een zak gestampt vol appelen* (Br., Hagel., Antw., Limb.).

GESTAPELD, bijv., dik van stam, gezegd van slooren, enz. : *de slooren zijn sel gestapeld*. Van een mensch of eene beest, die sterke beenen heeft, zegt men *gestapeleerd*. Bij Kil. : *ghestae-pelt, ghestapeleert*, lat. *stabilis, constans, firmus, gravis*, dus stijf, stevig, vaststaand (Hagel.).

GESTEKEN, hoog van gewelf : *dat huis is hoog gesteken*, d. i. hoog van welfsel. Vandaer : *de bogen van het welfsel steken* (Thien. en elders.).

GESTEKEN, ONTSTEKEN, VERSTEKEN, enz. In Z.-Nederl. hoort men niet veel *gestoken*, maar *gesteken*, dat ook in N.-Nederl. gebruikelijk is.

GESTRUIVELD, bijv. Z. verstruiveld, gewaterd, *ondulé*.

Wat dunckt u dat vermag den strael
[van haer bruyen oogen?

Die mij in haren dienst doen liefelick
[verdroogen,

Het blont *gestruyvelt* hair? den kleynen
[rooden mont?

Den alabasten hals? »

(Snell. *Verh.*, bl. 265.)

... Wijl ze door uw blond gestruiveld haar
Heur vingeren spelen liet.

(Van Beers, bij 't *kerkportaal*.)

GET, v., mv. *getten*, slobkousen, soort van wagen, fr. *guêtres* : *de jagers*

en 's winters ook andere lieden dragen *getten*. *Waggen*, voor *getten*, zou men in Vl. bijna niet verstaan: *zijne getten optrekken* bet. in Westvl. weggaan.

GET, in Limb. iets, fr. *quelque chose*. In den Teuth. *ghet*, *wat*, *yel*, *yetwat*, l. *aliquid*.

GET, o. bet. in de Kemp. drabbig water, ook rotterik, doolage, het groenachtig gewas of vuil, dat op het water ligt. Z. Hoefst op *geet*. Zou de rivier de *Gete* van daar haren naam hebben?

GETAAND, bijv. of dw. van *tanen*, welks wortel 't fr. *tan*, run, schijnt te wezen, runkleurig. Sleetx en Halma vertalen *gelaand* door *basané*, *teint de couleur jaune*, *jauni*.

GETATER, o., tatering, van *tateren*, dat in de Woordenb. stamelen, hutteren bet. doch in Br. en Vl. snateren, babbelen: *wat eeuwig getater heeft dat wijf?*

GETEN hoort men zeer veel in Limb., Br. en Antw. voor: gegeten of geëten, waarvan het samenge trokken is en dat nog al in vlaamsche schrijvers gevonden wordt en regelmatig gevormd is.

GETERRE, o. (*geterde* voor: getrede), trap of lat, waarmee de wever den rok van den kam doet op- en nedergaan, als hij aan 't weven is (Vl., Antw. pr.). In Westvl. zegt men *geterd*, in Leuv. in 't mv. *de getreën* (getreden).

GETERT, bijw., gewoon: *zijt gij er al getert?* (N.-Br.) Z. verders *geterre*.

GETIJ, o., eettijd, fr. *repas*: *het getij nadert*. Men voegt er dikwijls voor: *achten*, *noen*, *avond*, als: *achtengetij*, *noengetij*, *avondgetij*. Ook schoft, de verdeeling van den dag voor het werk in vier of vijf *getijen* (Westvl.).

GETIJNSD, dw. van *lijnzen*: *zijn hemd is getijnsd*. Kil. *leesen*, *carpere*, *veltere*. Br., Ninove: *gevijszeld* (gevezeld).

GETJONK en GETJINK, o., van *jonken*, *jonken* of *tjinken*, of het spelen op de viool, op de vedel en diergelijke muziekinstrumenten (Oostvl.).

GETREE, mv. *getreën*, werktuig van 't getouw waarmee de wever de ketting open- en toetreedt (Leuv.). Z. *geterre*.

GETREK, o., ding. Dit wordt in 't algemeen aan iemand, vooral een meisje, of aan iets gegeven waar men met minachting of ongenegenheid van spreekt, b. v.: *die dochter is een aardig, vies, loos getrek*. *Wat kost dat oud getrek van een lamp? Dat is wel een wonder getrek, die telegraphie* (Hagel., Leuv.).

GETTEN, beekleederen. Z. *get*.

GETUIG, o., wordt niet slechts van het gerief van koetsen, enz. of van het paardentuig, maar ook van al ander gereedschap gezegd: *akkermans-, peerdengetuig*, enz. Bij Kil. *ghetuygh*, *tuygh*, l. *arma*, *instrumenta*, *armamenta*. *Getuig* is bij Sleetx *gespan*, fr. *appareil* (overal in Z.-Ned.). In 't Noorden zegt men *tuij*.

GETUIGEN, gebruikt in: *mijn hert kan dat niet getuigen*, d. i. ik kan dat niet verdragen: *mijn hert kan niet getuigen dat men dieren foltere* (r. Thien.).

GEUBELN (met korte *eu*, *ø*). o. w., in de gemeene spraak gebr. voor: braken, overgeven: *die gulzigaard had weër zoo veel gegeten, dat hij geubelde* (Leuv., Thien., Antw.). Bij Kil. *gheubelen*, *gubbelen*, *gobelen*, l. *vomere*, fr. *vomir*. In Westvl. zegt men ook *goffelen*. *Gobbelen*, in den zin van storten, is ook in Groningen gebruikt. *Taalk. Mag.* IV, 877. Z. *gobelen*. In Limb. *gubbelen* (u als *ø*).

GEUDEN, o. w., slaan, verwant met *ghedsen*, bij Kil. *flagellare*, *geeselen*, van *ghedse*, roede. Vandaar ook *afgeuden*, *overgeuden*, afslaan, overgeeselen (Br., Leuv.). Z. *gedden*.

GEUDERAAR, broddelaar.

GEUDEREN, o. w., broddelen: *wat geu-*

dert hij om zijne les op te zeggen. Vanhier *gegeuder*. *Aaneengeuederen*, d. i. slecht aaneen maken. *Afgeuederen* bet. vermoeien (r. Thien.).

GEUF, v., mv. *geuven*, dat meest gebr. wordt *geufkens*, grondel, gronde-ling, fr. *goujon*, een riviervisch (omstr. Brussel en Leuv.). Kil. *govie*, *goviken*, oud engl. *gugion*. Vanhier de zegwijs in de gemeenzame taal, als men iets weigert te geven :

Geven zijn visschen

Die niet heeft en kan niet missen.

In Limb. bet. *geuf* een spiering.

GEUEN of GEUËN, te Eecloo gehoord voor : goeien of gooien.

GEUL, v., meter, petemoei (N.-Limb.).

GEUT, v., een weinig uitgegoten vloeistof : *giet hier eene geut eek op*. Eene goede geut bet., bij uitbreiding, veel regen : *'t heeft eene goede geut gere-gend* (Hagel., Br., Antw.). Bij Kil. *gheute*, *gote*, *fusio*, van *gielen*, stor-ten. *Het regende dat het goot* beduidt het regende geweldig veel. Men zegt in Vl. ook *guds*. Z. dit woord.

GEVEER, o., bet. in Limb. rijtuig en komt van *varen* (voeren). Z. *varen*. *Gevaar* is aldaar de werking van *va-ren*. Zoo zegt men als vele karren voorbijgaan : *wat is dat toch een ge-vaar vandaag*. *Gevaar*, fr. *péril*, luidt aldaar *gevaor*. *Gevaar*, in den zin van *voiture*, treft men ook bij Olinger aan. In 't hgd. is het *geführt*.

GEVEL, *Tegen iemands gevel pissen*, mis-doen, iets misdoen (Vl. en elders).

GEVELTEN, o. mv., velderijen of velden (Kemp.).

GEVENS-GEVENS, degelijk, gulhartig en zonder last gegeven, geschenken, fr. *donnant-donnant* (Br.). *Ik heb u dat gevens-gevens gegeven* (Leuv.), d. i. ik heb u dat om te houden ge-given of geschenken.

GEVIJZELD, bijv., ontvezeld (Ninove). Z. *getijnsd* en, bij Kil. *veselen*, van *vese*, *vesel*, l. *fibra*.

GEVINDEN, b. w., vinden, doch in een sterkeren zin, alleen gebruikelijk in : *ik kan het in mijn hert niet gevonden* (Kl.-Br.).

GEVOELEN (zich) bet. omstr. Thien. zich in een goeden staat bevinden : *vele menschen worden hooveerdig*, *zoo haast zij zich gevoelen*.

GEVONNIST ZIJN zegt men, r. Aarschot, voor : verongelukt of ook voor : van eigen dood gestorven zijn : *onze ge-buur is gevonnist*, eigenlijk, hij is geoordeeld van den Heere, bijgevolg : hij is dood. Wanneer men in 't hart van Br. van iemand zegt : *hij ligt in zijn vonnis*, beteekent dit dat hij op 't sterven ligt.

GEVREIËL, o., licht voor : *gefrevet*, *ge-wrevel*, van 't werkw. *frevelen*, of *wrevelen*, hgd. *freveln*, bij Kil. als hgd., saksisch en friesch opgegeven en vertaald door *malefacere*, *pertur-bare*, *stomachari*, d. i. kwaad doen, stooren, kwalijk tevreden worden, gemelijk zijn, en vandaar wordt het gedrag van iemand, die steeds moei-lijkheden opwerpt, in Limb. *gevreiël* (gepreutel, geprevel?) genoemd. Het bijv. nw. *frevet* bet. ijdel, ver-metel, stout, kwaadaardig, met te-genzin beziel. Het werkw. is *vreie-len*, twisten zonder grond, niet willen toegeven in een gesprek, maar im-mer voortgaan om het laatste woord te hebben. Vandaar nog *vreieleer*, iemand die vreieit. Men zegt ook *vreigelen*, *vreigeleer*, *gevreigel*.

GEVUCHEL, o., gevogelte (Limb.).

GEVUIMEN en GEVUITEN, b. w., ver-bastering van *gevademen*, 't zelfde als *vademen* : *ik kan dien boom niet gevuimen* (r. Leuv. en Mechel.).

GEWAAI, groote takken van boomen, ook de hoornen van herten : *het gewaai van den eik*, enz. (Antw. st. en pr.). 't Is o. zegt Bild. I, 25, 't zij voor 't waaien zelf, 't zij voor den boom zonder den stam genomen. Dus Cats :

het schijnt aen zijn geway een lauwerboom te wezen, enz. Maar zou gewaai niet 't zelfde kunnen zijn als gewaad, bij Kil. ook gewand, b. v. ghewaadt, ornatus, of ghewand van een schip, l. *ornamenta navis*? Trouwens, zijn de takken of de hoornen niet het gewaad der boomen of der herten?

GEWAD, o., mv. *gewadden*, wed, ook moerassig oord, waar men dóór waden moet. Bij Kil. *ghewat*, fland. i. *wateringhe*. In Maerlant's *Rijmb.* v. 7277, bet. *ghewade* ook: wed, ondiepte of waadbare plaats, lat. *vadum*.

GEWAND, o., in Vl. houten tuig om boomen of bolen meê op de zaagstoelen of schragen te halen, nagenoeg hetzelfde als *windas*, fr. *vindas*, *cabestan*. In 't L. van Aalst heet het *schalk*. Het stamt af van *winden*. Z. ook *gewang*.

GEWANG, v., bet. r. Maastr. hoogveld. Men leest in den *Heliand*: *himilon gewanga* voor: hemel. Weil. zegt op *wang* (voor kaak, Br.): *het schijnt dat het begrip van verheffing in dit woord heerschende is*. Volgens den inzender zou *dagwand* met *gewang* eenig betrek hebben; dit schijnt ook Bilderdijk's gevoelen te zijn. «*Wand*, v., als *wa-end* d. i. omgaande, en als præteritum van *wenden*, d. i. keeren en dus omtrekken; *wang*, v. als zijnde *wa-ing*, 't zelfde met *wa-end* (wand) omgeving. — *Wand* is met *wanken* vermaagschapt, zijnde uit *wa-en* (schudden) waarvan *waaien*, *wagelen*.» Bild. III, 239-243. *Gewand* bet. in Limb. nog eene hoeveelheid akkerlands in eenen klot of klont, b. v. bij eene hofstede: *die halfen heeft schoone gewanden*. De zuivere vorm is *gewand* en niet *gewan* of *gewang*. De *d*, zooals wij weten, wordt in de uitspraak veel door *g* vervangen. *Gewand* bet. in 't hgd. *drap*, *étoffe*, *vêlement*, *draperie*.

GEWARIG, GEWERIG, bijv., wordt, in Vl., Br. en Antw., gezegd van eenen hond, die, zoo haast hij iemand vreemds gewaar wordt, begint te basen. Men zegt dus: *een gewarige hond*. *Onze hond is zeer gewarig*, d. i. waakzaam, getrouw. In Westvl. klinkt het *gewarrig*, in Br. *gewerig* (met zware *e*). In Kil. bet. *gheweeren* hetzelfde als *afweren*, *defendere*, *arcere*, *custodire*.

GEWARRIG. Z. *gewarig*.

GEWAWEL, een klanknabootsend w. voor gebabbel, geblaf, geraus (Westvl.). In Limb. en Antw. *gewauwel*. Z. *ka-wauwen*.

GEWEEFSEL, o., in Vl. meer gehoord dan *weefsel*, dat elders meer gebr. wordt, en *geweef*, dat men in Br. meer voor de daad van weven bezigt; *Holland neemt van ons linnen, katoenen en wollen geweefsels.... terwijl men de vlassen en katoenen geweefsels op den achtergrond plaatst* (Eecloon. 1861).

GEWEERTE, o., onweder, ook enkel: weder (G. Gez.). Kil. heeft *ghewederte*, *gheweerte*, l. *tempestas*.

GEWEGEN, bewegen, geleiden, mennen, (van weg): *de peerden wel gewegen*, wel mennen. *Wegghen* komt bij Kil. voor als een oud Saksisch en Geldersch woord, lat. *movere*, *gewagen*, *gewegen*, eigenlijk op den weg doen. Z. *Taalk. Mag.* IV, 85. *Gewegen* wordt in Westvl., waar 't gebruikelijk is, *geweugen* uitgesproken.

GEWEI, o., hertschoornen, zoo schrijft Bild. en zegt: *'t is het gewaai*, d. i. de uitspreiding van takken der hoornen op het hoofd. Z. *gewaai*.

GEWEID, o., van *weiden*, in Oostvl. en elders gebr. voor: weiplaats, plaats waar het vee weidt. De kanonik J. O. Andries gaf, in 1842, een werkje uit, getiteld: *Sur le projet de défri-chement de la grande bruyère, con-nue sous le nom de VRIJ GEWEIDE*. Dit vrij geweide wordt overal gezegd.

GEWEND, GEWENDTE, GEWINDE, o., bed, rug lands, dit gedeelte van een akker, dat tusschen twee voren begrepen is. Noord der pr. Antw. en r. Lier, waar men zegt : *het land in gewenten leggen*. Omstr. Leuv. zou men dat op ruggen of wintervoren leggen heeten. In Oost- en Westvl. zegt men *gewinde* : 't veld, den hof in of op *gewinden leggen* bet. op hedden, in reken leggen, hgd. *gewinde*. Bij Kil. *ghewendte des akkers*, l. *porca in agro, lira, terra versa et aggesta inter duos sulcos*. *Ghewendte* was oulings ook in Saksen een morghe lands van zeventig voet. Kil. leidt het af van *wenden*, keeren, omkeeren. In den *Heliand* komt *giwenda* voor in den zin van velden : *himilon giwenda*, hemelvelden. Z. *gewang* en *gewand*.

GEWEND BROOD, o., bij Kil. *ghewendt brood*, l. *panis ovis maceratus, panis dulciarius* (Antw. st. en pr.). Z. *gewonnen brood*.

GEWENTE (Lier). Z. *gewend*.

GEWERF, o., mv. *gewerver*, gewricht (Limb.). Kil. *ghewerf der leden*, l. *nodus, ligatura articularum, spondyli, vertebrae*.

GEWERIG, bijv. Z. *gewartig*.

GEWERIG, bijv., voor voedzaam, krachtig, smakelijk. Kil. *gheweerigh, firmus, durabilis* en *gheweeren, firmare* : *gewerig brood* (Br.).

GEWIKST, bijv., gefatsoeneerd, beschaafd, vlug. Een *gewikste vent* kan beteekenen : iemand die gefatsoeneerd, beschaafd is, en ook : iemand die niet dom is, slim is. Het is het v. d. van *wiksen*, dat bet. de schoenen doen blinken met eene zwarte stof *wiks*, elders *blink*, genoemd (Limb.). Het komt van 't hgd. *wichse*, blink, *wichsen*, blinken.

GEWILLIG, bijv., iets meer, omtrent : *dat weegt gewilligtwee pond* (Westvl.). Te Gent zegt men : 't is *gewillig* (omtreut) eene maand geleden.

GEWIN, o., waar men iets kan op winnen, hetzelfde als bij Kil. *winne*, thans winning, hoef, pachthoef, pachterij, landbouwerij, de hoeve met het land er bij; *winnen* bet. bij Kil. landbouwer zijn, akkeren (Br. Antw.).

GEWINDE, o. Z. *gewend*.

GEWISSELD EN GEDRAAID, ten volle gelijkend : *die jongen is gewisseld en gedraaid zijn vader* (Antw.). Te Gent : *gespouwen* : 't is hem *gespouwen*.

GEWONIG, bijv., in Westvl. *geweunig* uitgespr., gewoon, die zich *gewent* : *hewel, student, zijde te Leuven al geweunig?* (Vl.)

GEWONNEN BROOD, o., zoo noemt men, omstr. Leuv., Brussel, Antw. en elders, de sneden brood met eiers in de pan gebakken. Te Diest is 't : *verwonnen brood*, in 't fr. *pain perdu* met het vl., *gewonnen*; eene woordspeling, licht omdat men dikwils den overschot van 't brood daartoe bezigt. Kil. heeft *ghewendt* of *ghewonden broodt*, het dw. van *wenden*, keeren, omdat de sneden brood in of met eiers *gewonden* of *verwonden* (Diest) of *omwonden* zijn. Edoch ik geef in bedenking of *gewonnenbrood* soms niet hetzelfde als *wonnebrood* zou kunnen zijn, dat is *vreugdebrood* : *wonne*, hgd. *wonne, wunne*, beteekent *vreugde*. Inderdaad de boer belooft aan zijne werklieden, fljn, neerstig zijnde, *gewonnenbrood*, en wanneer zij dit verkregen hebben, namelijk als de oogst binnen is, de boekweit gedorschen, de aardappels uit, of de zaaitijd gedaan, dan is het volop *vreugd*, volop kermis met rijspap, boekweitkoek en vooral met ons *gewonnen brood*.

GEZAPIG, bijv., stillekens, niet te zeer, vanlangerhand : *hij klapt gezapig*. *Die stok verdikt gezapig* (Westvl.). Kil. *ghesact, ghesaetigh*, holl. 'tzelfde als *ghesedigh*, l. *modestus, tranquillus*.

GEZENUWTE, o., de zenuwen (Westvl.)
GEZESSEN, GEZESTIENEN, GEZESTI-
GEN, d. i. met zes, zestien, zestig
(Br. Antw.).

GEZETEN, bijv., gezet, ernstig, bedaard :
hij is gezeten (Westvl.).

GEZIL, m., azijn. «Aux environs d'Ypres,
zegt Delf., bl. 437 en 444, v. *eisel*,
on se sert encore du mot *gezil* pour
signifier du vinaigre : *eisel*, vieux
anglais, ook *eysell*. — *Of bitter eysell*,
and of bitter win (Lydgate). » Ik be-
sluit uit het engl. dat men *gezeel* zou
moeten uitspreken. Het angelsaks. is
eced, het o. hgd. *ecid*, *etig*, hgd. *éssig*;
zweedsch : *ättika*, ten onzent nog *edik*
en bij verkorting *eik* of *eek*.

GEZINTE, o., overal in Vl. gebr. voor :
gezin, bij Kil. *ghesinde*, *huys-ghesin-*
sinde. In de Woordenb. komt *gezindte*
thans voor in de betekenis van :
gezindheid, sekte.

GEZWAAI, o., de root gras, welke de
maaier bij elken zwaai achter zich
laat, eene zwade, zwad (Kemp.,
Gheel). *Zwade* bet. bij Kil. in 't
friesch, 't holl. en geld. 1° seisen,
2° *fæni striga* : *ordo demissi fæni*,
ita ut stratum in pascuis jacet, oud
engl. *swathe*. Bild. leidt *zwade* af van
zwading, *zwaaing*, dus een zwaaituig.

GEZWANK, bijv. (van *zingen*), niet
stijf, rap : *die kerel is gezwank*. *Hij*
is gezwank in zijne armen, *zijne*
beenen (Limb.).

GHANDIG, bijv., voor *gehandig*, d. i. ge-
riefelijk : *dat is een ghandig stoofken*
(Kortrijk).

GIBBEREN, o. w., gichelen, gichen,
lachen, l. *cachinnari*. Dit w., in gebr.
in 't Hagel., is 't zelfde als *gijbelen*
met verwisseling van *r* in *l*. In Limb.
kichelen.

GIER wordt veel gehoord in steef van
gierig. Vanhier : *gierhonger* (Br.,
Limb.).

GIERHONGER of GIERIGHONGER, m.,
plotselinge honger, flauwte (Br.), te

Antw. *geeuwhonger*.

GIEZEN, o. w., voor : gieren (als in ver-
liezen voor : verliezen), gretig op iets
zijn : *hij giest om aan tafel te zijn*
(Kemp.). Bij Kil. *ghieren*, *ghiersen*,
l. *avide petere*, *inhicare*.

GIFT, v., toorn, gramschap : *hij schuimde*
van gift (Limb.).

GIFTIG, bijv., bet. in Limb. en in Gel-
derl. evenals bij de Duitschers,
kwaad, boosaardig, driftig, nijdig :
hij is een giftig mensch. *Toen hi mi*
dat zè, wor ik giftig en slug den kerel
(Geld. Z. Taalk. Mag. II, 418). *Stof*
wordt te Leuv. gebr. voor : gest, gist.
Nu van een driftigen mensch zegt
men : *hij is kort van stof*, d. i. op-
vliegend, opstuivend, gistend. Zou
derhalve *giftig* met *gistig* niets ge-
meens hebben?

GIJBEN, vrucht van den doornenboom
(Poperinge).

GILDE, v., een groot vrouwmensch. Is
zij wel opgetooid, dan noemt men ze
eene kermisgilde. Bij Kil. bet. *gilde*
(oud woord) *hoere*, ook is 't daar
een bijv. dat mild, verkwistend be-
duidt.

GILDER, GIJLDER, GULDER, gijlieden
(Westvl.), in Oostvl. *geulder*, in Br.
gijlie, of ook *gijlen*.

GILDIG, bijv., bet. in Vl. groot, schoon,
bloeiend; bij Sleekx, fr. *bien por-*
tant : *een gildig vrouwmensch*. Als
bijw. bet. het : veel, sterk : *gildig veel*,
gildig werken. Licht is het 't zelfde
als *geldig*, en dan zou de lat. verta-
ling er van *valens*, *valenter*, *solvens*,
solute moeten zijn. Edoch het kan
ook hetzelfde als *gilde* wezen. Z. dit
woord.

GILS, v., in N.-Limb. een gesneden zeug.
In den Teuth. *gylte*, l. *porca castrata*.
In Kil. *ghelte*, *ghelubbe seughe*, *sus*
castrata, et *porcetta*, angl. *gatte*.
Sleekx vertaalt *gell* of *gill* door *co-*
chon femelle. In andere Woordenb.
is *gell* een bijv. dat onvruchtbaar het.

GINAPPEL of CHINAPPEL, oranjeappel (Kortrijk).

GINSTE, brem, fr. *genêt* (Westvl., Brugge). Bij de Oppersaksers ook *ginster*. Kil. *ghenst*, j. brem.

GINSTER, bijw., in Westvl. voor: ginds, ginder, dat in sommige gewesten ook *ginter* klinkt. In Br. hoort men soms *ginster*: *gaat gij mee ginster*, d. i. naar ginder. Bij Kil. *ghender*.

GIOOL, o., *voetgivoel*, vogelkooi of kotje, Kil. *ghioole*, Plant. *giole*, vogelkooi. Vandaar het fr. *geôle*, *geôlier*, l. *carcerarius*. Te Leuv. zegt men *gawool*, in Limb. en in N.-Ned. *voetkooi*, *voetkouw*.

GIRM, v., schapenwijfje dat nog niet jongd heeft. Z. *gorm* (Limb.).

GISPE, v., vlage: *een gispe regen*. Ook berisping: *gij hebt daar eene gispe gehad* (Westvl.).

GISPEN, o. w., bet. eigenlijk geeselen, ook hekelen, fr. *critiquer*, vandaar beduidt het te Werchter, bij Leuv., ook nog: schaffen: *hij gispt daar niet op*, d. i. hij ziet daar niet op. — Te Kortrijk, in Vl., is *gispen* b. w. en bet. er: overhoopen als de bleekers hun lijnwaad.

GISTBOER, die voordengest zorgt (Leuv.).

GLADDEN, b. w., gladmaken.

GLADDIG, bijv., zoowel in Br. en Antw. gebr. als *glad*, vanwaar *gladdigheid*, in 't v. een *glat*, hgd. *glatt*. Men zegt te Antw. st. en pr. ook *glattig*, neder-saks. *glett*, in Br. ook *glettig*, *geletlig* en *glijttig*, in Limb. *glattig*.

GLADZAK, arme kerel, platzak (Gent).

GLAS. *Een glas op hebben* bet. bedronken zijn (Vl., Br., Antw. en elders). In Westvl. zegt men daar voor: *glazen beenen hebben*.

GLATTIG, slibberachtig, glibberig, glad, gladdig: *dit ijs is gladdig* (Antw. st. en pr., Br.). Z. *gladdig*.

GLAZEN BEENEN HEBBEN. Z. *glas*.

GLAZENMAKER, m., waterjuffertje, (schoenlapper), fr. *libellule*, *demoi-*

selle (Dendermonde, Antw.). Ninove: *naalde*, r. Bruss. *naaldekokker*.

GLEDSSEN, o. w. (glods, geglods), glijden, glibberen, glissen: *hij glodst bijna van al de trappen* (Westvl.). Kil. schrijft *glitsen*, holl. *sicamb* (slibberen), met *t*, dat gewis beter schijnt, en vertaalt door *labi*, vanwaar *tubricus*, gr. *γλίσχρος*, *ολίσθηρος*. In 't fr. *glisser*.

GLEI, o., in Westvl. zeer klein nageltje. Licht is 't hetzelfde woord als *gleye* ook *luye* of *gheluye*, door Kil. als een Vlaanders. en Holl. woord opgegeven met de beteek. van: *rietstroo*, handvol riet, bussel stroo, *vulgò glema*, *getima*, gal. *glu*, zegt hij. *Leme*, *vtieme*, *vlijme*, onzes dunkens met dit *glei* en *glema* verwant, ook in hunne beteekenis, beduiden: lemen van visch, fr. *arêtes de poisson* (Leuv.), van vlas (Br., Vl.), hetzelfde als nog in Br. en Vl. *vtiem* van visch, vlas, korenaren, l. *arista*, *spina piscis*, *oculus piscis*, *pinna*. Van vlas, *palea*, *purgamentum lini*, *festuca*, d. i. splinter: dus al wat steekt, als nagelen, doornen, enz.

GLENTJE, GALENTJE, deurken dat men in den dag aan de voordeur hangt, terwijl deze open is, ook aan eenen trap, opdat de kinderen er niet zouden op klimmen (Kortrijk). In den Teuth. is *gelijnt* hetzelfde als *staec- ket*, thans staketsel, en *staeckette* is daar vert. door *palata*, *vallum*, d. i. in 't fr. *palissade*. Z. *galent*, schette- werk of stekkenwerk. *Sleeckx* heeft: *glint*, *glinting*.

GLETSEN, met lust eten.

GLOEIENDE, in Westvl. veel gebruikt voor: dom, dommerik, m.: *nen gloeiende boer*.

GLOEIENDIG, bijv., gloeiend: *een gloeiend- dig ijzer* (Br., Limb., Antw.). Ook in N.-Br. Z. Hoeufft.

GO. Men zegt in Vl.: *de zonne gaat te go*, d. i. gaat onder, te gronde. *Om go*

is verkort van *om Gode*, zegt Tuinman. Zoo zou 't hier ook met *te gode* wel kunnen zijn; zoodat *te gode gaan*, volgens ons, sterven, ondergaan bet. of zou hier aan 't engl. *to go*, gaan, te denken zijn? *De zonne gaat to go af gaat gaan. Met al die eufonie de tale gaet te go* (Belg. Mus. IV, d. 4, 1840). *Go*, eene uitroeping voor: *laat ons gaan*, zegt Snellaert, Belg. Mus. 1844, blz. 72.

GOBBELEN, o. w., te Diest en omstr. Lier *kotsen*, braken, overgeven, gemeen: *over de tong kakken*. Kil. heeft *geubbelen*, *geubelen*; *gobelen* en *kotsen*. In Westvl. *goffelen* (Antw. st. en pr. en r. Brussel en Leuv.). *Gobbelen* wordt ook in Groning. gebruikt. Z. Taalk. Mag., IV, 677. Men zegt voor *geubbelen* ook: *een kalf leggen en zijn gat nen bastard maken*.

GODSDEEL, is wat men op nieuwjaars- en Koningenavond rondhaalt: *om het godsdeel gaan* (Westvl.). Slecckx vertaalt het door: *aumône donnée au jour des Innocents*.

GODSIG, bijv., in 't Hagel. gehoord: *in alle godsige dagen*, d. i. alle dagen zonder er eenen uit te nemen: *mijn gebuur heeft sinds drij weken alle godsige dagen zat geloopt*. Te Leuv. en elders: *alle dagen, dat God verleent*, ook *alle grondige dagen*.

GODSBLOK. Z. goeizak.

GODSKLOP, m., genadeslag.

GODSPENNING, m., weerder, of het geld dat knechten of meiden geschonken wordt als zij zich ergens verhuren, fr. *arrhes*.

GODSWIL komt voor in: *om godswil gaan*, d. i. bedelen gaan (Br., Antw.). Een bedelaar smeekt 's menschen barmhartigheid af door Gods naamen wille of vraagt uit liefde tot God eene aalmoes, zegt Lactantius. Vandaar dat *bedelen* ook heet: *om godswil gaan*. Bij Kil. *om gode bidden, om gode gaan, om gods wille bidden*, l. men-

dicare, en een *gode man*, *gode lieden*, en *gode wijf*, bet. bedelaar, bedelaars en bedelerse.

GODVERDERE. Niet zelden hoort men dit woord nog in den mond der buitenlieden. Het komt van *voorderen*, *bevoorderen* en is zooveel als: *God helpe u voort, zij met u*. Z. Delfortrie, Anal. bl. 448, op 't w. *fortheren*. Men zegt ook: *God voordert u*.

GOED, bijv., van *te* voorafgegaan, is als bijw. een versterkingsteeken en bet. oprecht, goed, wel, op zijn beste, b. v. *Jan doe uw werk nu eens te goei* (voor goed): *uw haar is nog niet te goei* (gekamd), d. i., nog niet wel in orde: *het regent nu te goei*, d. i. voor goed, van dege. *Iets te goed doen* bet. ook: betalen, wedergeven: *wie zal mij in dat sterfhuys die 100 fr. te goed doen, welke ik er nog te goed heb?* (Br., Hagel., Antw. st. en pr., Limb. en elders.)

GOEDGEEFSCH, bijv. (Antw.) die goed geeft, liefdadig is.

GOEDGIFTS, bijv., mild, goedhartig (omstr. Thien.), samengest. uit *goed*, bijw. in de beteekenis van overvloedig, en *gifts*, voor giftig of gevend.

GOEDSJEUGDIG, bijv. en bijw., te Leuv. en Antw. goeillijk, goedsmoeds, eenvoudig weg: *onze Jan is een goedsjeugdige jongen. Hij antwoordt zoo goedsjeugdig*. 't Is gewis eene verbasering van *goedjonstig*, thans *goedgunstig*, l. *candidus*, *benevolus*. Bij Slecckx heeft men ook *goedsheugig*, en nw. *goedmoedigheid* in dezen zin.

GOEDVINDEN of TE GOEDVINDEN, zegt men in Br., Antw. en Oostvl. zoo wel en in denzelfden zin als: te goed hebben: *ik vind dan u nog een boek en vijf francs te goed*. Vanhier 't volgende.

GOEDVINDST, v., hetgeen men van iemand te goed vindt, of hebben moet (Oostvl.).

GOEI (te), voor: goede. Z. goed.

- GOEIEN, zoo spreekt men te veler steden in Br. en Vl. 't w. *gooien* uit. Z. *gooi* bij Bild., I, 262.
- GOEIKEN, o., klein landgoed, kasteelken (Br. Antw.).
- GOEIVROUW, (Brah.), vroedvrouw, ver-
wares, te Antw. bakel.
- GOEIZAK (goedzak), goede man (Br.,
Antw. st. en pr.).
- GOELE, geroep om de eendvogels te roe-
pen (Westvl.), ook een borrel.
- GOELEKEN, o., druppel of sloksken
(klein glas) jenever (Hagel.).
- GOENSDAG, m., van ouds in heel Z.-Ne-
derl. voor : woensdag gebr. Z. Kil.
op goens-dagh.
- GOESCHEN, gooien, smijten, werpen :
appels afgoeschen. Men zegt ook :
het regent dat het goescht of goetscht.
Sch wordt uitgespr. als in 't hgd.
(Limb.). Z. *goesen*.
- GOESELN, o., uitspatten, licht verwant
met *gorzelen*, of met *gozzelen*, stor-
ten, gieten (Vl.), en *goeselen*. *Gor-
zelen*, *gozzelen* en *gusselen* zijn freq.
van *goeszen*.
- GOESEN of GOESZEN (*oe* kort) of GOE-
ZEN, door 't sneldoorklieven van de
lucht een ronkend gerucht voort-
brengen, bijna 't zelfde als *gonzen* :
*de pijn goesde naast mijn oor af. Hij
slaaf er op dat het goest. Het regent
dat het goest* (Br., Antw. st. en pr.).
Z. *goeschen* in Limb. gebr.
- GOEST, GOESTE, GOESTING, v., fr. *goût*,
l. *gustus*, bet. 1° smaak, lust, be-
geerte, neiging, gedacht naar iets of
iemand : *ik heb geene goesting voor
platten kaas. Dat meisje heeft zonder-
tinge goestingen : dan wilt ze naar de
goeste van Parijs gekleed gaan, dan
heeft ze weër goesting voor de engel-
sche mode. Ik heb veel goesting niet
om te werken maar om goed te eten
en te wandelen*; 2° bekomste, verza-
diging : *hij heeft zijne goesting goed
gegeten. Mijn vriend heeft zijne goes-
ting van boekengeschrijf en andere*
ondernemingen. Te Antw. en Leuv.
zou men zeggen : *hij is het beu* ;
3° smaak, vermogen om te beoor-
deelen, kennis, manier : *die heer
heeft eene goede goesting. Dat meisje
kleedt zich met veel goesting. Hare
kleederen zijn weër al op eene nieuwe
goesting gemaakt. Alles bestaat in
goesting. Goeste* is meest in Vl. gebr.,
goesting in Br., Antw., Kemp., Limb.
en elders.
- GOETSCH, v. (*sch* als in 't hgd. uitgespr.),
roede, in 't fr. *baguette*. Bij Kil.
ghedse, roede (Limb.). Z. *goeschen*.
- GOEVARE, v., meter (Westvl.).
- GOEVARIE, m., fr. *compère, compagnon*
(Poperinge).
- GOEZEMOEZE (in Westvl.), ganzen-
kruid : *moes* is muur of moer, en *goos*
of *goose* bet. *gaus*, in 't engl. *goose*.
- GOEZEN. Z. *goesen*.
- GONE, v., *gene*, l. *ille*, fr. *celui-là*
(Westvl.). G. Gez. bl. 91 :
- 't *Gone* dat die hunne dei
Was als of ze spraken vei, enz.
- Kil. *gone*, vet. fland. Holl. *ghene*,
ille. *Ghone* komt veel in Maerlant
voor.
- GOOL, bijv., bitter, gallig. Z. *gatsch*
(Limb.).
- GOOR, o., bet. van ouds en nog in Westvl.
slijk : *hij viel in 't goor en was heel
beslijkt*. Vanhier 't w. *gooren*, d. i.
't slijk uit de grachten halen. Te Leuv.
beduidde *goor* vroeger : alle vuilnis
der huizen. In de Kemp. bet. *goor*
laagte, delling, ook : groot ven met
biezen en riet bewassen. *St-Job in 't
Goor* bij Antw. is een dorp. Bij Kil.
goor, palus, locus paludosis, ook in
N.-Br. Z. Hoefl. In den Teut. *goör*,
broick (*broek*). Z. bij Bild. I, 263-65,
goor, dat, zegt hij, oudtijds slijk,
moeder, beteekende, en *gorze, gor-
zing*, eene lage met gras begroeide
plaats.
- GOOREN. Z. *goor*.

GOOT, o. (van *gielen*, *gegoten*), vrouwelijk zaad of eieren der visschen (Limb.). Men zegt *goot* en niet *got*. *Iemand door de goot stijpen* bet. in Br. en Antw. : iemand bekladden, door het modder trekken.

GORDING, mv., *gordingen* en *gordinge*. Behalve de betekenissen die Slecckx en anderen opgeven, beduidt dit woord nog te Antw. ; mastboomen balken, vierkantig gezaagd ; kleine kepers, en in de Kemp. boonstaken en dikke mastboomen, bij onderscheiding van *juffers*. Z. dit leste.

GORRE, iets dat groote schade meebrengt, groote wond, diepte, leemte in 't goed gesticht : *dat is nu eens eene gorre!* (Kl.-Br.) 't Is licht eene verkorte uitspraak van goor. Z. dit woord bij Kil., die ook *gorre* heeft, doch in den zin 1° van merrie of oud peerd, 2° van zeer gierig.

GOSSCHEN. Z. goesen.

GOTS, v., in 't Hagel. een timmermansgereedschap : *met de gots een gat in het hout kappen*. Ook zekere inhoudsmaat, thans buiten gebruik : *eene gots kolen*. Misschien zoo genoemd, omdat het ding den vorm eener goot heeft. Omstr. Brussel *goes*, te Antw. *goesje* (v.).

GOTSEN of GEUDEN, w., slaan, preugelen : *gots er maar op*. *Gots maar over hals en lijf*. Bij Kil. *ghedsen*, *flageltare*, van *ghedse*, roede (Hagel.).

GOUDEWARE, zekere plant (Poperinge).

GOUDEWARE, v., goudwerk van eene vrouw (Westvl.).

GOUDSMID, m., 't zelfde als goudkever (Br.).

GOUDSPECHT, m., houtspecht, fr. *pic doré* (Westvl.).

GOUDWERK, o., juweelen van eene vrouw die zij aan 't hoofd en den hals draagt (Westvl., Limb. en elders).

GOVERT, m., een halve gek (N.-Limb.), « *gouvert*, *govâart*, *nomen appellativum*, zegt Bild. I, 266, is eigenlijk

gaauwaart, d. i. schalk, loosart, enz. »

GOZZELEN, bet. 1° heimelijk brouwen om de rechten te ontgaan; 2° verscheidene dranken onder malkaar mengen; 3° storten. Kil. heeft *a) gortselen*, *torrere*, 't welk, behalve de smokkeling, met onze eerste betekenis van branden, brouwen, overeenstemt, en *b) gosselen*, fland. j. storten. Plant. vertaalt *gorsselen* door 't fr. *haler*, *havr.* Z. goesen en goeselen.

GRAADSEL, heden in Br. en Antw. gebr. voor : geraadsel of raadsel. Bij Kil. *gheraedsel*.

GRAAF, m., bet. in Limb. 1° een opgeschoten kant of dam, die tot omheining dient van hoven, weiden, akkerlanden, enz. De *graaf* dient veel, b. v., in diepe straten, om de heggen te beschutten. In Br. heet men dit *kant* en in Westvl. *dijk*; 2° eene breede riool, eene breede greb, eene gracht, b. v. in 't veld, langs de groote wegen, enz. In de steden, als te Venloo, hoort men *graaf* ook in den zin van *gracht*, die de stad omgeeft : *stadsgraaf*. Beide deze betekenissen kunnen op dezelfde plaats vereenigd zijn. Als er een dam langs weiden, tuinen, enz., opgeschoten is, dan bestaat er ook dikwijls eene diepte, eene grebbe. Zoo zegt men : *het kind zat op den graaf bloemen aan 't plukken*; *het wankelde en viel in den graaf*. Kiliaan heeft *grave*, *grachte*, *fossa fodina*, *sulcus*. Halma heeft *graafwerk*, fr. *terre qui doit être fouie*, *creusée*. Men spreekt in Limb. *graaf* uit en niet *graf*, en de *a*-klank is scherp, zwaar als in *graaf*, *comes* (welk laatste aldaar *graof* uitgesproken wordt). In den zin van *sepulchrum*, *tumulus*, luidt het ook *graaf*, maar hier is de *a*-klank zacht en 't is van 't onzijdig geslacht. De woorden die in 't meerv. of in de

verlenging een langen klank hebben, luiden in Limb. ook lang in 't enkelv. of in den wortelvorm : *blaad* (blad), *glaas* (glas), *hoof* (hof), *groof*, ook in Br. (grof, bijv.), enz.

GRAAF, m., kernhuis van appel of peer : *snijd den graaf uit die peer*. Misschien voor *grave* of *graf*, omdat de kernen er als in begraven liggen (Hagel.). Omstr. Leuv. heet het *graat*, mv. *graten*, in Limb. hoort men veel *kitsch*.

GRAAN, o. Vele woorden, uit *graan* en een ander woord samengesteld, treft men in de bestaande Woordenb. niet aan, als : *graanhoop*, *graanopper*, *graanmijt*, *graanschoof*, *graanstop-pel*, *graanschelft*, *graanwinder* (Lier), elders *graan-* of *kafmeulen*, *graan-zeefde* (Oostvl.), *zeef* of *zift* om graan mee te ziften, *graanschup*, *graanopkooper*, ook in Vl. *graanbij-ter* genoemd, fr. *accapareur de blé* : *graanwoekeraar*, dat het volk niet kent. Deze en soortgelijke woorden laten wij wel meest achter. Men kan elk woord afzonderlijk zoeken.

GRAANDER, m., haverkist (Westvl.). Bij Kil. *graener*, *graender*, een oud Vl. woord, dat *schuur*, *zolder* betee-kent.

GRAAT, m., mv. *graten*, kernhuisje van appelen en peren, denkelijk 't zelfde als *raat* (honingraat) dat men in Br. ook *graat* uitspreekt. « *Raat* is van *raē* (voege, vorme) : Dit *raē* maakt geraad en bij samentrekking *graat* uit (vischgraat), zegt Bild. I, 392. » 't Is misschien ook verwant met *ge-raamte*, l. *compages*.

GRABBIG, bijv., pakachtig, licht verkort van *grabbelig*, van 't w. *grabbelen*, fr. *happer*, verwant met het zweeds. *grabba*. Men zegt ook : *happig*, *heppig* of *hebbig* (van hebben), d. i. grijpig (Br. en elders).

GRACHT, m., soort van aarden dam : om *mijnen hof is een gracht van tien*

voet hoog (Hagel.). Volgens Weil. is *gracht*, m., hoogte, 't zelfde als *gracht*, v., waterleiding, want woorden, die eene verdieping aanduiden, zegt hij, geven ook eene verhevenheid te kennen. Z. *graaf*.

GRADEN (uitg. *graaïen*), b. w., bij Kil. *gheraeden*. In Br. en Antw. gebr. voor *raden* : *ik laat u graaïen hoe veel-ik dit boek betaalt*.

GRAM, bijv., heeft, buiten de gewone beteekenis, in Limb. nog die van : *heesch*, vast op de borst, en vandaar 't w. *vergrammen* voor : *heesch* of versnoft zijn; Kil. vertaald *gram* door *stomachosus*, *asper*; nu deze lat. bijv. nw., ten minste *asper*, hebben ook de beteekenis van : *scherp*, *ruw*. Zoo heeft Martial *aspera iussus*, sterke hoest; Quint. *aspera vox*, ruwe of heesche stem; Lucr. *asperitas vocis*, ruwheid der stem.

GRAMMAATJES, **GRAMATSEN** (Vl.), 't zelfde als in Br. en Antw. *grammoet-sen* of *-nultsen maken*, bet. aardige gebaarden maken, een vies gezicht trekken, of gemaakte mannekens maken, ook grijnzen, fr. *grimacer*, *faire des grimaces*. Kil. heeft *gram-metse*, *gremetse*, flandr. of *grimmagie*, l. *depravatio oris*, fr. *grimace*. Van *grijns* (*masque*, *grimace*).

GRAMMEELEN of **GRAMEELEN**, o. w., glimlachen, zachtjes lachen, fr. *sou-rire* (Oostvl., Br. en Antw.). Kil. *gremieelen*, fland. 't zelfde als *grenic-ken*, l. *subridere*, en *grijnen*, *grenen*, l. *rentidere*, *salsé ridere*.

GRAMMOETS (Br.). Z. *grammaatjes*.

GRANEN, o. w., korrels, graankens krij-gen, in 't zaad komen : *de tarwe begint te granen*, fr. *grener*. In Kil. bet. *graenen* : *botten*, l. *gemmare*; *klonteren*, l. *conglobari*; *schieten*, l. *germinare*; *gaerwen*, *gerwen*, l. *praeparare*, *conficere*.

GRASBEESTE (ge(r)sbeeste), zoo wordt, langs den Polderkant in Vl., het vee

geuzaamd, dat men op de vetweiden plaatst, te Antw. : *polderbeeste*.

GRASDUIKER, omst. Lier zegt men *ge(r)sdukker*, zoo genoemd omdat die vogel zich veel in 't gras duikt en wentelt, fig. : menschendrek. Z. grasjonker.

GRASJONKER, m., is, in de Polders, een *grunsel*, bij verkorting *gruns*, in de Woordenb. *groensel*, *groenseling* en *groenling*, fr. *larin*, *verdiër*, *bruant*. In 't L. van Waas heet men het : *grasduiker*, te Eecloo *ge(r)sjonk*, een vogel, die slechts in den zomer hier te lande nestelt. In zijn fr. Woordenb. geeft Sleeckx ook *tirijn* op, doch dit is een kleiner vogel dan de *grunsels*, die men tegen den winter met heele benden ziet heen en weêr vliegen. Kil. heeft *grasnuussche* en *grasvoghel*, l. *curruca*.

GRAUWELEN of GROUWELEN, o. w., knorren, knoteren (van personen gezegd), in 't eng. *growl*. *Grauwe-laas*, iemand die grauwelt of knort (Limb.).

GRAUWELEN. Z. groezels.

GRAUWSEL, o. w., bij Kil. *grijmsel*, d. i. zwertsel waarmee men de muren, nadat ze gewit zijn, van onder bestrijkt (Br., Antw.).

GRAWOELTJE, o. (te Brussel), vogelkooi, r. Brussel *vogelkot*, elders *muile*, Bij Weil. *muile*, te Leuv. *gawool*, te Diest *griool*, v., elders *giool*. Te Luik *gaioule*, vogelhuiske. Kil. heeft *gayole*, *ghioole*. Sleeckx heeft nog *garrioole*.

GRAZEN, o. w., wordt rond Roermond gehoord voor : zaniken, d. i. preutelen, meer spreken dan noodig is. 't Is licht voor *gerazen*, 't zelfde als razen.

GRECHTEN. Z. grichten.

GREEF, m., knorrepot (Antw. st. en pr.). Z. greven. Bij Kil. *graver*, l. *procaz lingua*, engl. *craver*. *Greefster*, knorster. Z. greven.

GREEFPOT, die veel greeft (Antw.)

GREEP, m., doch v. als praet. van *grijpen* (Bild.), drijtandige ijzeren vork, ook in Br. *riek* genoemd, fr. *fourche à trois dents* (Oost- en Westvl., Br., Antw.). Kil. *grepe*, *greep*, *grebbe*, fris. fland. sax. sicamb. *fuscina*, *tridens*, in den Teut. *greepe*, l. *tridens*.

GREET, bijv., gretig, graag. Bij Kil. bet. *grete*, *greyte* : gretigheid, happigheid.

GREFFELEN. Z. grefflën.

GREFFIËN, b. w. bij Kil. ook *grefflën*, *enten*. In Br. *greffelen*, elders *griffelen*, van *greffie*, thans in Br. *griffel* of *griffel*, fr. *greffe*, engl. *graff*.

GRELAARS, o., aarspijn, fr. *mal du derrière* (Maastr.).

GREJELINGS of GREJELINGS, bijw., de beenen vaneen, in Br. *schrijlings* : een manspersoon zit *grejelings* te paard. De zuivere vorm is waarschijnlijk *greelings*, *gredelings* en is dan verwant met *graad*, lat. *gradus*. *Schrijlings* is voor : schrijdelings, van *schrijden*, te Antw. *schreën*. Z. grejen, greiën (Limb.).

GREJEN of GREIËN, o. w., de beenen vaneen zetten. Van iemand, die lange beenen heeft, zegt men : *die kan goed grejen*. Over een beekje, dat zoo smal is dat men er niet hoeft over te springen, *greit* men. De zuivere vorm is waarschijnlijk *greden*, van 't lat. *gradi*, zooals die van *schrijven*, dat men in Br. bezigt, *schrijden* is. Vandaar *grejelings* of *greielings*. Z. dit woord. Sleeckx heeft *greien* in den zin van behagen.

GREITEN, o. w., lachen, grijzen.

GREL, v., smal slootje, *greb*, *greppel* (Kemp., Hagel.).

GRELLIG of GRILLIG, bijv., iets wat ijzing verwekt, schroomelijk, dóór-slecht, fr. *horrible* : *wat grellig weêr!* *Wat grellige locht!* (Hagel. Antw. pr.) Bij Kil. *grelligh*.

GREMEL, GREUMEL, GRIMMEL, kruimel, en, derhalve, iets allerkleinst : *geen gremel*, dat is niets met allen,

niet een ziefken. Van *gremel* komt *gremelen*, d. i. kruimelen. Hier verwisselt zich de *k* met de *g*, iets wat nog plaats heeft als in *gnorren*, *gnorrig* voor : knorren, knorrig; *knecht* voor : genecht van *genagen*; *knie* voor : genie, enz.

GREMELEN, o. w., freq. van *grimmen*, bet. 1° 't zelfde als *grammeelen*, *grimlachen* of *grenikken*; 2° van koude bij het vuur ineen krimpen (Kemp.); 3° te Hoegaarde : licht om-spitten; 4° *gremelen* of *griemelen*, van *gremel*, kruimel. Vanhier ook *griemelaar* en *ingremelen*, d. i. in brokken. Z. *gremel*.

GREMMEN, GREVEN, o. w., ontevreden zijn, en dit door eene klagende stem te kunnen geven (Kl.-Br.). Bij Kil. *gremmen*, sax. fries. droef zijn, treuren, *dolere*, *mørere*; te Antw. *grummen*.

GREMPEN, o. w., weenen.

GREP, v., riool, voor, watervoor in de velden, grachteken (Somerghem), te Eccloo is 't *greppe*, d. i. wat men te Brussel, *beek*, *goot* der straten noemt; elders zegt men : *greb*, *grebbe*, *grabbe*, *groeb*, welk laatst in Br. in gebruik is voor : groep, groef, *grebbe*.

GREPPE, v., straatrioel of goot, *grep*, *greppel*. Z. 't voorgaande.

GREPPEDANSER, GREPPESPRINGER. Z. *grippe*.

GRETEN, o. w. (met zware *è*), in Westvl. lachen, beschimpen, fr. *railler*. Vanhier *greter*. Bij Kil. is *greten* 't zelfde als *kreten*, verbitteren, l. *irritare*, in verbasterd Brabantsch : *temteeren*, fr. *taquiner*.

GRETS, v., d. i. gril, kuur, poets (Antw.).

GREUMEL, m., brokkel, kruimel, briezel. Z. *gremel*, waar het eene andere uitspraak van is (Limb.).

GREUMELEN, b. w., brokkelen (Limb.), kruimelen. Z. *gremelen* en 't *Taalk. Mag.* IV, 366.

GREUZEL, m., morzel, kleine hoeveel-

heid, briezel; vroeger *had ik geld*, *nu heb ik geen greuzel meer*. Een *greuzel wijn* aan den armen zieke geven. *Greuzel* is verwant met *gruis*, voor : geruis, vanwaar licht *gerezen suiker* voor : greuzel- of gruiissuiker. (Limb. Antw.). Z. *grozel*.

GREUZELLEN, o. w., nog wat minder dan *grimlachen*, uit verlegenheid niet kunnen spreken (Limb.-Geld.). In de teekenk. is *greuzelen* of *gruizelen* in 't fr. *grener*.

GREUZELKE, o., griezelen, kleinigheid : *met een greuzelke heb ik genoeg* (Limb. Antw.) Z. *greuzel*.

GREVEN, o. w. (te Leuv. met zacht lange *e*, elders met zware *e* uitgesproken) bet. grollen, knorren, grommen : *hij zit heele dagen te greven* (Antw. st. en pr.). Te Leuv. bet. *nagreven*, nababbelen, gelijk booze kinderen en straatvolk doen. *Greven* is misschien 't zelfde woord als *graven*, engl. *to crave*, l. *expostulare*; — of liever *graven* : *procaciter processere*. In den Teut. bet. het ook grommen, grimmen, grollen, grausen. Vanhier : *grever*, *grevin*, *gravin*, *greesler*, *greespot*.

GRÉZZELEN, VERGREZZELEN, VERGÉZZELEN, o. w., griezelen in de Woor-denb., fr. *frissonner*. 't Zaw. is *grézzeling*, fr. *frissonnement*, *frissons* (Brab.). Kil. *gherselen*, *horrere*, ook *gresen* (b. w.), sax. sicamb. *perter-refacere*, benauwen, vervaardmaken.

GRICHTEN, b. en o. w., bet. in 't Hagel. de dammen of kanten eener gracht opmaken of opzetten, met de afgeval-len aarde weder tegen den dam op te werpen en vast te kloppen. Een *gracht grichten* is dus derzelver zij-kanten herstellen : *de werklieden zijn bezig met grichten*. Vanhier : *grichter*, *opgrichten*. *Grichten* is verwant 't zij met *recht* en zou dan rechtma-ken beduiden, of liever staat het voor *grechten* of *grachten*, d. i. den gracht

maken even als dijken van : *dijk*.

GRIEND, in de Woordenboeken van 't vrouwelijk geslacht, is in Limb. mannelijk.

GRIEK, bijv., overdr. vrek. *Griekigheid*, vrekkingheid.

GRIENEN. Z. grijnen.

GRIEZELEN. Z. grezzelen..

GRIEZELING, v., griezelijfe, griezelingsken, morzeling, kleine stukken. Z. greuzel.

GRIEZEN bet. over het zand gaan of door het stof loopen. De wortel is *gries* (nu gruis), van waar *griezel* en *griezelken*. Z. bij Delf. 243, 't woord *griZZe*, dat daar in 't nederd. gruis, zand beteekent.

GRIF, m., een tristig of bedroefd mensch (Somergh.). Indien *grif* niet verbas- terd is van *graf*, zal het eene verkorte uitspraak zijn van *grief*, fr. *peine*, lat. *incommodum*, *molestia*, zoodat : *een grif of die man is een grif*, zoo veel zou beduiden als : een bedroefde kerel die veel last aan zich heeft.

GRIJM of GRIM, o., roet, zoet (Br.), bitter van de schouw of *kave* (Brugge). Delf., bl. 413, v. *begrime* zegt : « *suie*, en angl. *soot*, fl. *zoet*, *roet*, signifié à Gand *grijm*..... » Ook in geheel Oostvl. Z. nog Delf. bl. 174, *begremen*, waar hij 't zelfde te kennen geeft, en bij ons *begriemelen* en *begrijmen*, bl. 37-38.

GRIJMSEL, o., 't zelfde als *grijm* (Westvl.). Bij Kil. bet. het : zwartsel. In Br. hoort men soms ook *massel*.

GRIJNEN, o. w., te Hasselt : *grijnzen*, te Maastr. : leelijk bezien, eene tegen- heid voor iets gewaar worden : *gij grijnt daar tegen* ? fr. *cela vous ré- pugne* ? In Friesland zou men zeggen : *het grijst mij grouwelijk*. Te St-Truid. heeft *grienen*, *greinen*, de gewone be- teekenis van schreien, weenen. Z. grij- zen en, bij Bild., *grijn*, *grijns*.

GRIJS, bijv., slecht, niet plujs, betrok- ken : *in dat huis ziet het er grijs uit*,

d. i. er heerscht oneenigheid. *De lucht ziet er grijs uit*, d. i. zij is sterk bewolkt, het zou kunnen regenen.

GRIJZEKOL, GRIJZEKOM of GRIJZEKOND, een teeder grijskleurig plantje, met purpere bloemkens (Br.). In Blanc. *Lexicon* : *fumaria*, ook *duive-kervel*, aardrook, hgd. *tauben kropf*, *tauben koerbel* en *ratzen koerbel*, enz., fr. *fu- meterre*, *pied de geline*, etc. genoemd. Z. 't woord bij Kil. die het van *grij- zen* afleidt, omdat het, zegt hij, even- als rook de oogen doet wateren.

GRIJZEN, mv., zoo noemt men te Brussel de ajuinpellen, die de oogen be- tranen.

GRIJZEN, o. w., in Vl., Br., Antw. en Kemp. *weenen*, *krijten*; in Limb. huilen als de kinderen. Kil. geeft *greynsen* als een Vlaandersch woord, *grijnsen*, *grijzen* met de beteekenis van *flere*, *plorare puerorum more*, en ook die welke 't woord thans in de Woordenb. heeft :

Moeten is dwang,

En grijzen is kinderzang.

Grijzen, *grijnsen* is in den *Glossar*. Bernens. vertaald door : *cacinnare*.

GRILLEMOER, v., grillig wijf.

GRILLIGAARD, m., grilligen kerel.

GRIM, o., *grijm*, schouwroet of zoet.

Vanhier *grimmen*, o. w. Men zegt in Vl. : *de schouw grimt* of : *het grimt*, *daar zal regen komen*. In Br. : *het rookt*, *daar is iets op handen*.

GRIMATS, GRIMAS, fr. *grimace*, ital. *grimaccio*. Z. grammaatjes.

GRIMAUW (Westvl.). Z. brandauw, blz. 76.

GRIMKOREN, zwarte aren in 't graan (Westvl.). In Br. zegt men : *massel*, *masselaren*, en voor larve : *honing- dauw*. Z. grimte en brandauw.

GRIMMEL, v., kruimel; vandaar 't o. w. *grimmelen*, 1° krielen, wriemelen wemelen; 2° grimlachen, kruimelen.

GRIMMEN. Z. grim en begrijmen.

GRIMPELEN of GRIMMELEN, o. w., grommen.

GRIMSEL, o., 't zelfde als *grijmsel*, zwartsel der schouw, te Brugge *bitter van de kave*.

GRIMSELZWART, bijv., zeer zwart, pekwart (Westvl.). « *Grimselzwart of hagelblank* » G. Gez. 27.

GRIMTE, v., zwarte aren in het koren (Westvl.). In Br. *massel* en *honingdauw*.

GRINSEN of GRIJNSEN, grollen, grommen, knorren : *hij doet heele dagen niet als grêven en grinsen* (Antw. st. en Hagel.), elders bet. het : grimlachen, meesmuilen. Kil. heeft in de 1° bet. *grinden*, *grimmen* en *rinnen*, l. *ringere*, *hirrire*, engl. *grin*, fr. *grimacer*.

GRIJOL, GRIOLE, v., vogelkooi (Diest). Z. *grawoeltje* en *gariole*.

GRIPPE, v., in Westvl. 't zelfde als elders : *grip*, *greppe*, *greppel*, *greb*, *groeb*, *groef*, *groep*, *goot*, *riool*, *zeppe*, *zode*. Bij Kil. *grippe*, *groupe*, *groeve*, l. *sulcus*.

GRIPPE- of GREPPEDANSER, GRIPPE- of GREPPESPRINGER, een beslagmaker (Westvl.).

GRIPPEN, grijpen.

GRIPPIG, grijpig, begerig.

GRISORIE, 't zelfde als grijzekol of duivekervel, lat. *fumaria officinalis* (Westvl.).

GRISPOT, m., bet. in de Kemp. lollepot, vuurpot. Z. *grissen*.

GRISSELEN, GRIZZELEN of GRIEZELEN, oulings *grizelen*, freq. van *grizen* of *grijzen*, d. i. huiveren, schuwen, l. *horrere*, zoo wij 't lezen in Anna Bijn's *Refereynen*, 1668, II, blz. 32 : *Maer 't is een doot geloove daer Godt afgrijst*. Vanhier afgrijpselijk. Z. *grezelen*.

GRISSEN, o. w., zich over eenep vuurpot, lollepot of grispot warmen (Antw., Kemp.).

GRITSEL, v., veelzijdig werktuig om in den hof of op het veld mee te krabben en den grond effen en sijn

te maken. Het hooi wordt met houten gritsels bijeen geschaard; de grond met ijzeren doorkrabb en deze daad noemt men *gritselen*. Bij Kil. is *gritsel*, *rastellum*, *pecten* en *gritselen*, *rustello acervare*. *Gritsel* schijnt ons verwant met *kretsen*, krabben, fr. *gratter*, volgens anderen ook met *gries*, *griezel*, thans gruis (Br. Hagel.). *Gritsel* heet te Antw. *rijf*.

GRITSELEN, b. w., met een gritsel de aarde sijn maken, harken, zooals de hoveniers doen : *den hof, de voetpaden gritselen*. Dit woord en het vorige zouden nog waarschijnlijk afkomen van *kretsen*, *kratsen*, fr. *racler*, over en weer krabben.

GRITTEN of GRISTEN, schertsen, gekscheren : *met iemand gritten* is met iemand lachen, hem voor den zot houden, met hem den spot drijven, hem in 't spel bedriegen, fr. *tricher*. Vanhier *gritter*, *gritterij* (Oostvl.).

GRIZZELEN. Z. *grisselen*.

GROB, v., greep, zooveel men met de hand kan grijpen (Kemp.). Bij Kil. *grepe*, *handgrepe*, *quantum manus una prehendit*, engl. *gripe*. In Br. zegt men ook *grijp* en *grab*, m., van grijpen of *grabben*, rapen, l. *prendere* (Teuth.).

GROEB, v., omstr. Leuv. drooge ondiepe gracht, 't zelfde als elders groep, groef, greb, grubbe, greppe, grippel, hgd. *grube* : *tusschen Brussel en Mechelen leggen de boeren de afgesnedene rapen en beeten en de hoveniers de koolplanten in groeben*.

GROEBELEN, o. w., verbasterde uitspraak van *grabbelen* (Eecloo).

GROEIEN, o. w., naar iemand groeien, in Westvl. iemands manier van doen enz. aannemen. *Groeyen* in den Teuth. *gedyhen*, welk laatste Kil. vert. door *fieri*, *confieri*.

GROEMET, GROMMET, GROMET en GRUMMET, in Limb. zooveel als in 't hgd. *grummet*, in Br., Antw. en

Kemp. toemaat, nagras, nahooi. Dit *groemet* kan samengesteld zijn uit *groen* en *met*. Of nu dit *met* het Brab. *maat* in *toemaat* of *met matte, madte, male*, waardoor Kil. en de Teuth., *weyde, beemd*, l. *pratium* verstaan, is ons onbewust.

GROEN, o., nog al veel in Limb. gebruikelijk voor : raapkruid.

GROENEDOCTOR, ook *pisbeziener*, iemand die, zonder gediplomeerd te zijn, zich met genezen bemoeit, kwakzalversmiddelen, bijzonderlijk *groene kruiden*, voorschrijft, of sommige ziekten en verwondingen *beleest*, fr. *emptrique*. De man verblijft meest op de dorpen (Br., Antw., Kemp., Hagel.).

GROENEVISCH, d. i. *riviervisch*, als karper, enz. in tegenstelling van *zeevisch*, als kabeljauw, enz. De Teuth. en Kil. verstaan door *groen*, versch, als *vleisch, visch*, lat. *recens, friscus* : Kil. vert. *groenvisch, piscis recens, piscis fluvialis*, en *groenvleesch*, sicamb. *caro recens*, d. i. ongezoeten vleesch (Br., Antw., Vl.) waar men door *versche visch* ongezoeten zeevisch verstaat.

GROENIGHEID, v., groente, groensel, hofvruchten, als porrei, selder, kervel, enz. die men in de soep doet (Br., Hagel., Limb.).

GROENING, m., zekere appel (Br. en Vl.). *Groeninck, mali genus viride* (Kil. en Dierix, II, 119. *Sur Gand*).

GROENSEL, m., vogel van groene kleur (Br.), dien men elders *groenvink* noemt. *Chloris, l. luteola*; bij Sleetckx ook *groentling* en *groencling*, fr. *verdier, tarin, bruant*, te Antw. : *moef*.

GROENSEL, o., voor : groen, groenmoes, groente, fr. *légumes*, bij Kil. *groenwaere*, l. *olus*. In Oostvl. en Br. verschilt eenigszins *groente* van *groensel*: dit leste dient tot voedsel der menschen, terwijl het voeder van 't vee ook *groente* genoemd wordt. Vanhier

de samenstellingen *groenselmarkt, -vrouw, -verkooper, -hof*, enz.

GROENSELIER, m., die groensel verkoopt (Vl.).

GROENSELVROUW, v., is in Vl. hetzelfde als wat men te Leuv. : *groenvrouw*, te Brussel, *gruenvijf*, elders *groenselwijf* heet.

GROENZEN, v., (korte) witte vroege aardappelen (Oostvl.). In Br. noemt men deze vrucht ook *negenwekemans*.

GROENZIJDE. Z. kloekzijde.

GROES, m., v. mv., *groesen* en *groezen*, bij Weil. het jeugdige groen, of de groene zode, is te Antw., Br. en licht elders, een lap afgestoken *graszode*. In Br. ook *grusch* of *rusch* genaamd, welk leste Kil. door *cespes, gleba* vertaalt : *groesen steken* (Antw., Br.). *De boeren maken hunne schietdoelen van gruschen of russen* (omst. Leuv., Bruss.). Kil. schrijft nog *groese, groense, grase, cespes viridis, cespes gramineus*. Edoch te Lier en in Oostvl. bet. *groeze* het loof van plantvruchten in 't algemeen als : *wortel-, rapen-, pataten-, beetengroeze*, enz., dus hier eigenlijk *groen, verdure, feuillage*. Plant. vertaalt *groesen* door *terre mole, champ infertile, non cultivé* en *fistulosa terra*. *Groes, groeze*, is bij Bild. v., van *groe-en*, d. i. groeien, bij Kil. ook nog *groenen, virescere, frondere, vegetari, crescere*.

GROES, v., oppervlakte van den grond met kort gras bewassen, zode, in 't fr. *gazon*, b. v. *in den winter is alles groes* (en niet gras). *De groes afsteken. Het stikig water is goed voor de groezen*. Dit woord is in 't Zuiden als in Limb., Br. en elders van dagelijksch gebruik. In de Hollandsche Woordenboeken treffen wij den vorm *groeze* aan, dat daarin vertaald wordt door : *verdure, première verdure*; in de Vlaamsche vinden wij *groes*, vertaald door *gazon*, en 't Holl. *groeze* door *verdure*. Het fr. *gazon* wordt in

de Holl. Woordenb. vertaald door : *zode*, *graszode*, in de Vl. door *zode* en *groes*.

GROEZELS, v., 't enkelv. wordt niet gebr., de knobbels, hobbeligheden, onefsenheden van een bevrozen weg : *het doet pijn op de groezels te vallen* (Hagel.). Op sommige plaatsen zegt men ook : *grauwelen*. Beide woorden misschien verwant met *ruw*, *rauw*, fr. *raboteux* of met het fr. *grume*, *du bois en grume* : ruw en ruig hout.

GROFFELEN, te Kortrijk 't zelfde als *groebelen* te Eecloo, d. i. grabbelen.

GROFFELSNAGEL, m., zoo ook bij Plant., doch bij Kil. zonder *s* geschreven, kruidnagel (Antw., Br.), ook grofnagel.

GROFFIAAT (*a* als *ao*), v., wordt in Limb. gebezigd voor eene hofbloem, *angelier*, in 't fr. *aillet*, in de bot. *dianthus*. Elders in die landstreek noemt men die bloem ook *flet*, te Leuven en elders in Brab. *giroffel*, *ginoffel*, *genoffel*. Deze plant moet niet verwisseld worden, zooals dat nog al in de Woordenb. plaats heeft, met de *violier*, in 't fr. *violier*, *giroflée*, in de bot. *cheiranthus*. In Limb., alsmede in Brab., heet die *flier*, bij Dodoens *flier*. Z. *violier*.

GROLPOT, m., en v., overal in gebr. voor : grompot, knorpot, greepot.

GROMET, m. Z. groemet (Limb.).

GROMMELLEN, o. w., grollen, knorren, grimmen, grommen, waarvan het een freq. is, fr. *grommeler*, *gronder* (Antw., Br., Limb.). Vanhier *gromelaar*, *grommelerse*.

GROMMELPOT, m., 1° *grompot* (Br.); 2° in 't Hagel. *rommelpot*.

GROMMEN en GARREN, hetzelfde als grommelen, fr. *murmurer* (Limb.).

GROMMET of GROMET. Z. groemet.

GRONDGEVERDTE, o., grondgebied (Kemp.), *gheveerd* bij Kil. l. *actio*, *gestus*.

GRONDIG of GRONDSIG, bijv., gansch, geheel, b. v. : *het heeft den grondigen dag geregend. Dat wijf raast den grondigen dag* (Br., Antw., Hagel.).

GRONDPROEVER, kadasterventer, be- diende aan 't kadaster (Kemp.).

GRONDVERF, grovere verf, die tot eer- sten grond dient van andere overver- vingen, fr. *première couche* (overal).

GRONSEN, GRONZEN, GROZEN, GRUI- ZEN, o. w., grommen, grollen, preute- len : *de hond gronst*, d. i. grolt (Br.). De Teuth. heeft *gransen*, in den zin van : belgen, verholgen, gram zijn, grimmen, l. *mordescere*, enz.

GROOTEVROUW, bij Kil. *groot-vrouwe*, flandr. hetzelfde als : grootmoeder (Westvl., Rouselare).

GROOTHEERE, zoo noemt men soms in Westvl. vaders of moeders oom, ook peetoom. Kil. *groot-heere*, fland. i. *grootvader*, l. *avus*.

GROOTSCHERIK of GROOTSERIK, is een die grootsch, trotsch, hoovaardig is : *die grootscherik zou voor mij zijnen hoed nog niet afnemen* (Westvl.).

GROOTSCHIGHEID (uitgespr. *greutschig- heid*) voor *grootscheid*. Dit woord, alsmede het bijv. *grootsch* (greutsch) hebben in Br. en Limb. die algemeene, wijde beteekenis niet, die zij elders hebben, maar worden gebezigd in den zin van : *hoovaardigheid*, *hoo- vaardig*, bijzonderlijk op de kleëren : *het is een greutsche kerel. Hij is vol greutschigheid*.

GROUWEL, eene ontelbare menigte : *daar was een grouwel van een volk*, fr. *une foule immense* (Br.).

GROUWELEN, HUIVEREN. Z. grauwelen.

GROUWELIJK heeft de beteekenis van het litterarische *gruwelijk*, en men zegt ook bij pleonasm : 't is *schrik- kelijk en grouwelijk*; maar wordt ook gebezigd voor : zeer veel, b. v. *daar is grouwelijk veel visch in dien vijver* (Br.).

GROZEL, GREUZEL, m., klein stukje, klein deeltje. Het mv. *grozelen*, alsook *brozelen* (Z. brozel) worden bijzonderlijk gebezigd voor de kleine deeltjes, die het koffiedik of den koffiedras samenstellen (Limb.).

GROZEN. Z. gronzen.

GRUB, v., voor *greb*, *greppet*. Z. grub, grob, bij Bild. (Limb.).

GRUI, v. vrees, ook *gruiet* voor *gruwel* (Br. en Vl.)

GRUIS, o. (te Brugge *grus*, *greus* uitgespr.), bet. in Westvl., alsook te Antw. : *zemelen* (Br.) of de graanpellen. In de Kemp. beduidt *gruis* daarbij nog *kortmeel*, d. i. wat fijner zemelen of grofmeel : *brood met den gruis*, dat in sommige Woordenb. onnauwkeurig vertaald is door *pain de ménage*, is eigenlijk brood met zemelen en kortmeel gebakken. Kil. heeft *panis furfuraceus* of *furfurosus*, d. i. *zemelenbrood*; want *zemelen* vert. hij door *furfures*.

GRUISDIKKE, bijw., heel, gansch : *deze kamer zit gruisdikke vol vliegen*. (Westvl.). Slegecx vertaalt *gruisdik* door : *dru* en *menu*.

GRUITEN of GRUTTEN, b. w., kuischen, ruimen : *eene sloot, beek, rivier gruiten* (Kemp.). Kil. *gruyten*, l. *relare*, q. d. *gar-ruyten*, i. *omnino et perfecte canales expurgare, canales publicos purgare et fodere* (Gor. Bec.).

GRUIZELING, v., gruis (Oost- en Westvl.). GRUIZEMENTEN is 't zelfde als men in Br. *gruizementen* heet. Een woord met fr. steert. *Gruizel* is een verkleiningsvorm van *gruis* : *alles in gruizelmenten slaan*, in Br. *in gruizelmenten vaneen slagen*, bet. alles verbrijzelen : *die zattap sloeg alles te gruizelmenten vaneen* (Leuv.).

GRUIZEN, o. w., in 't spel krakeelen. Z. gronsen.

GRUIZENDE, bijw., zeer : *gruizende dikke*, d. i. zeer dik (Westvl.).

GRUMMET. Z. groemet (toemaat).

GRUNS, m., grunsel (Somergh.).

GRUTTEN. Z. gruiten.

GRUW, 't zelfde als *grouwel*, *gruwel*, schrik : *'k heb eenen gruw van de hel* (Westvl.).

GUBBELEN, o. w., gobbelen, braken (Limb.).

GUDS, v. b., *een regenguds* (Westvl.), in Br. *een regengudde* (korte eu-klank), een regenvlaag. *Guds* is de wortel van *gudsen*, thans in 't Noorden meer gebruikt voor ons *goezzen*, storten. Dit *guds* is verwant met *hoos*, waterhoos. Z. *gudsen*.

GUICHELEN, o. w., spotten, lachen : *hij wil met iedereen guichelen* (Hagel. en elders). 't Is een voortd. w. van *guigen*, dat bij Kil. 't zelfde beteekent, l. *ridere*, *nugari*. *Guichelen* bet. bij Kil. ook *huichelen*, en *guych*, *guychel-haer*, en *guycheler* beduidt daar zooveel als nu *huichelaar*. In 't Gelderl. en Overijsel bet. *goechelen* gedurig lachen. *Taalk. Mag.* III, 59. Z. *gibberen*.

GUIEN, o. w., hunkeren, begeeren, verlangen, aan deur of venster staan om iets te hebben : *wat staat gij daar te guien?* (Westvl.) Is 't hetzelfde als *goyen* (gooien), l. *batuere*, *festinare?* Z. *ankeren*, blz. 18.

GUIL, v., in de Woordenboeken : eene merrie, die niet geveulend heeft, bij Kil. is *guyle*, hgd. *gaul*, wat ook de vroegere spelling was, enkel peerd, *equus*, in 't land van Waas een oud versleten peerd, bij Bild. oud slecht of druilig paard, in de Kemp. *hecht* genoemd. *De peerdenmarkt is rond Allerheiligen vol oude guilen*. In Br. omstr. Leuv. is *guil* een smaadwoord, zotte vrouwspersonen toegeworpen : *o doe guil*, d. i. o gij ijdeluit. Edoch hier zou *guil* wel *guich* (guichelares, zottin) kunnen wezen.

GUILSCH, bijw., 't zelfde als *gaalsch*, d. i. vergest, smetsch : *het vleesch is*.

guiltsch. Dat spek smaakt guiltsch (Kl.-Br.).

GUIVEN, o. w., schuiven (Westvl.).

GUIZEN, o. w., gerucht maken : *de wind guist in de boomen* (Kemp.). Kil. *guysen ; effluere cum murmure seu strepitu*.

GUNT, geen : *dit of gunt*, dit of dat, dees of geen (Brugge).

GURG, bijv., tenger, teeder : *dat is een gurg kind, een gurg plantje*; mager, arm : *Jan is een gurge hals*, d. i. Jan is een onnoozel mensch. *Vergurgen* is armoede, gebrek lijden, mager worden : *die arme kinderen zien er zoo bleek en vergurd uit* (Limb.).

GUSELEN, freq. van *guizen*? Z. gusselen, goeselen en goezen.

GUSEN of GUSSEN, o. w., omstr. Soltegh. en elders gebr. voor *sproeien*, 't is ook bijna zooveel als *hoozen*. 't Schijnt hetzelfde als *goesen* (thans *gudsen*), dat volgens ten Kate *giet* tot wortel heeft, en vanwaar Vlaamsche freq. *gosselen, gusselen* (storten), zoo wel

in 't Geldersche als in Z.-Nederl. nog gehoord worden. *Taalk. Mag.* III, 59.

GUSSEL, m., eigenlijk *morsen*, vuilmaking, fr. *saloperie*, doch fig. een morzig wijf, fr. *une salope* (Limb.-Maastr.).

GUSSELEER, m., morzige vent, fr. *sali-gaud* (Maastr.).

GUSELEN, o. w., bet. te Maastr. *slabben*, zich bemorsen terwijl men eet, en vandaar : *gusselaar, gusselduppe, gusselbroek*, enz. In Vl. spreekt men *guselen* uit, en dat bet. daar 't zelfde als *goeselen*, beide freq. van *goesen* of *gussen* (*gudsen, storten, sproeien*).

GUST, bijv., in N.-Limb. van dieren vooral van koeien gezegd, die niet *drachtig* zijn. Bij Kil. bet. *guste* oft *gustighe koe* hetzelfde als *muntighe*, l. *vacca lactaria, à lauro non inila*, en *gunstegaan* is bij hem een geldersch woord, dat : niet *drachtig*, niet *bezwangerd* zijn beteekent.

GUUTS, v., een aardig, slim kind (Maastr.).

GUZZELEN, enz. Z. *gusselen*.

H

HAA

H. Deze aspiratieletter wordt in Vl. en in een gedeelte van Antw. en Brab. niet gehoord; maar in 't Hageland en de Kempen wel. Men zal onder de letter H eenige woorden aantreffen, die soms ook zonder dezelve geschreven worden. Dit zal een gemak voor den opzoeker wezen. De woorden, die men onder de H niet vindt, zoeken men elders.

HAAF, voor have : *haafkoopdag, haafdeeling*, d. i. *koopdag* of *deeling* van *haafgoederen* of *-meubelen*.

HAAG, v., eene rij opeengestapelde ongebakken tichelsteenen, die men alzoo verder laat droogen en, als het regent, met matten overdekt. Zoo zegt

HAA

men : *de brikken of tichelsteenen staan in de hagen* (Limb.).

HAAG, zegw., *iets over de haag werpen* is iets vergeten, uit zijn hoofd stellen : *werp die verwijtingen maar over de haag* (Br., Kemp., Hagel.).

HAAGKWIJ, vogel, in Westvl. nog *ha-gemake* genoemd, is licht hetzelfde als bij Kil. *haeghteyte*, l. *passer rubi*. Te Herenthals bet. *haagkwijt* een jongen die achter de haag schole gaat.

HAAGSCHOOL, HAAGSCHOOLDOEN, -HOUDEN of -GAAN beteekent in de Kempen hetzelfde wat men in Brabant *achter de haag school gaan*, in Limb. *achter de haag blijven* of *hangen*, in 't Land van Waas : *achter de*

haag zitten of *loopen* (Eccloo), te Leuv. *de school spoelen* (verspelen), te Thien. *haag stooten* heet. Men zegt in Westvl. ook nog : *hij heeft achter de haag* (school) *geweest*. Men zie over *haagscholen*, Taalk. Arch. van 1837, I stuk, blz. 189.

HAAGSCHUW of **-SCHOUW**, bijv., bang, vervaard. Men zegt het van menschen of dieren, die op hunnen weg langs alle kanten angstig omzien, alsof ze iets te duchten hadden (Kemp., Thien.).

HAAGSTOOTEN, o. w., blijven rondloopen in steed van naar 't school te gaan (Thien.). Z. *hazen*, *haagschool* en *fatsen*.

HAAGWEEF of **-WEDUWE**, vrouw die kinderen heeft zonder getrouwd geweest te zijn. Sleenckx vert. door : *prétendue veuve* (Br. en elders).

HAAK komt in vele gezegden voor als : *uit den haak zijn*, d. i. zijn verstand missen. *Uit den haak klappen*, of *haakuit haakin klappen*, d. i. onverstandiglijk klappen of iets zeggen wat in den haak niet is, of niet aaneen hangt (Westvl.). *Buiten zijnen haak* bet. te Antw. en elders *verbabberced* of *beteuterd* zijn. *Uit zijnen haak schieten* bet. in Br. en Antw. bijna 't zelfde, doch ook : gram worden. *Hij moet altijd zijne haken in eens anders gesprek slaan*, d. i. hij moet altijd in 't gesprek tuschen komen, of klappen van zaken, waaraf hij geene kennis heeft (Vl.).

HAAL, m. *Zijnen haal nemen*, zijnen loop nemen om te springen of te heffen (Westvl.).

HAAM, m., bet. in Limb. niet alleen : paardengareel, maar ook nog een net om ysschen in te houden of om die te vangen. Dat tuig bestaat uit een ijzeren raam, gewoonlijk driehoekig, van een net en een steel of handvat- sel voorzien. Men heeft een kleinen *haam* dien de visschers gebruiken om

er de reeds gevangen visschen in te vergaren, en een grooten *haam* met langen steel, welken men in 't water laat zinken om visch te vangen, fr. *haim*. Op zekere plaatsen wordt die benaming toegepast op een tuig, waarmee de kinderen de musschen onder de daken vangen en dat de meeste gelijkenis heeft met den *haam*; alzoo *musschenhaam*, waarvoor men ook *musschenstut* (musschenstuuts) bezigt. Het verkleinw. *haamken* hoort men soms onder het volk voor : vest, fr. *gilet*, waarvoor men in diezelfde landstreek veel *kamizoolken* zegt.

HAAM, m., **HAAMHOUT**, o., houten hamer die in de Kemp. dient om den *meststik* door het mest te slaan om dit kort te maken. « *Hamer*, zegt Bild., is eigenlijk niets anders dan *ham*, als knots of dikke stok genomen en komt met het fr. *massue* overeen. » Zoodat *haam* hier wel *ham* verlengd kan zijn. *Hamp*, anders ook *homp*, als wortel van *hompjen*, is bij Bild. 't zelfde als *ham*. Vanhier het fr. *hampe*. Z. Bild. I, 289.

HAAMHOUT, o., hamerhout, een houten hamer, in Br. *kliefhamer* genoemd, is eigenlijk eene *homp* of dik stuk hout, dienende om meê te slaan of af te hompen.

HAAMSPEEN, v., bijplant die op de boomtakken wast, en bij de oude Druïden als heilig, en bij onze landbouwers als heilzaam gehouden is. Op eenige plaatsen noemt men dezelve *raamsch*, fr. *gui* (omstr. Maastr.).

HAANTJE. *Het haantje van 't hinnenkot* zijn bet. aanleider, meester, zijn, boven zijn : *dul gelijk een haantje*, *rood gelijk een haantje* of *zoo rood als nen haan*, d. i. zeer dul, zeer rood (Westvl.). Bij Kil. bet. *haan* een gebiedend, een strijdzuchtig man; ook een bedrieger. Te Antw. heet men : *haantje voorruit*, de hoofdman eener kwade bende.

HAAR, HEM, HEN. Dit voornaamwoord wordt veel in het Zuiden door het volk algemeen, evenals vroeger in de boeken, gebruikt voor: *zich*, dat uit Saksen ten tijde der Hervorming ingevoerd schijnt.

HAAR is, in Limb., even als *hot* (rechts) *je* (in Br. *ju*), voorwaarts, en *hu* (in Br. *hou*), stil, eene uitroeping, door de voerlieden gebruikt bij het menen der paarden, en bet. daar: links, of linksom, te Antw. *heir*, of *ijs*.

HAAR. Zie hier eenige gezegden met *haar* gemengd, die in de Woordenb. niet voorkomen: *in zijn haar niet zijn* bet. in Westvl. ziek zijn. In dit gewest bet. het spreekw.: *men scheert geene koe op één haar*, men moet zoo nauw niet zien. In Br. hoort men in denzelfden zip: *een haarken in de boter zoeken*, alles nauw nazoeken. *In mijn boter steekt geen haar*, ik handel niet valsch, ik ben recht voor de vuist (Antw.). In Vl. beduidt: *bij het haar trekken*, alles nauw uitrekken, wat iets, dat men laat maken of zoekt te hebben, moet kosten: *als hij iets overlaat, 't is altijd bij het haar getrokken*. *Iemand van haar noch pluim kennen* bet. in Z.- en N.-Br. iemand in 't geheel niet kennen. Maar ons dunkt dat *haar* in dit gezegde zou kunnen *aart* zijn, dewijl *haar* en *pluim* eigenlijk hetzelfde uitdrukken. *Haar op de tanden hebben* is: manlijk, kloekmoedig zijn. *Fransch met haar* bet.: slecht fransch (Br., Limb.). *In zijn haar zijn*, in zijnen schik zijn (Vl.).

HAARD, m., beter *aart* (Z. blz. 5), wordt in Vl. gebr. voor eene kaai langs eene rivier of vaart, waar men kolen, kalk, steen, enz. stapelt en verkoopt.

HAARENKELEN, zich kwetsen met, in het gaan, den eenen enkel tegen den anderen te slaan of te stooten: *ik heb den weg gehaarenkeld*. Van *her* en *enkelen*. Z. *anke*.

HAARGETOUW, o., HAAREWET of HAARGEWET, ijzeren tuig met breeden kop, een klein aanbeeld gelijkend, dat de pikkers in den 'grond slaan om er de zichten en zeisens op scherp te kloppen met den *haarhamer*. In Limb. *haargetuig*. Z. *haren*.

HAARHAMER, m., ijzeren hamer om zeisens, pikken (zichten) en *sneppen* te *haren*. Z. dit leste (Br., Limb.).

HAARKAMMEN, o. w., kraakeelen (Maastr.).

HAARKE. *Hij heeft een haarke van (naar) zijn vaarke* (Westvl.), in Brabant en Antw.: *'t is een haarken (aar(le)ken) naar zijn vaarken*, d. i. hij gelijkt zijn vader of: hij heeft zijns vaders aard; en daarom dunkt het ons veel beter te schrijven: *hij heeft een (het) aar(t)ke van zijn vaarke*, d. i. hij aardt naar zijnen vader.

HAARVLIEG, o., een man vol looze streken, een doortrapte bedrieger (Antw.).

HAARZAK of HA(AR)ZAK, m. Schoon dit woord op *aaszak* (bl. 6) reeds behandeld is, komen wij er op weer, wijl velen meenen, dat het moet *hazak* (ha(ar)zak) geschreven worden, welk laatste men ook alleen in Oostvl. en veel in Br. en Antw. hoort. *Uit den aaszak spelen* bet. te Antw. *escamoter*. *Haarzak* is bedrog, foffelrij in het spel. *Haarzak doen*, ook *ha(ar)zakken*, *haarzakken*, bet. valsch spelen, heimelijk en looslijk in 't spel zoeken te bedriegen, *zeuren*, in 't fr. *tricher*, welk van 't gr. *τρίχος* (haar) komt (Z. *Dict. des Diction. v. tricher*). Zoo mag men hier denken aan de zegw.: *ik heb geen haar in mijne boter*, d. i. ik ben niet valsch (Z. ook *Jardin des racines grecques*, v. *θρίς*). *Haarzakker*, of *hazak*, beide goed, is een valsche speler, een bedrieger, foffelaar, fr. *tricheur*. « *Haar*, zegt Tuinman (Fakkel. 126), voor kraakeel, is verkort van 't aloude *hader*, twist,

't geen de Hoogduitschers in dien zin nog hebben. Dus noemt men knibbelzuchtige : *harig*, en de jongens een kraakeeligen medespeler, die hen verongelijkt, een *haarzak*. »

HAARZAKKEN en **HAZAKKEN**, o. w., haarzak doen. Z. haarzak en aaszak. Kil. heeft *hader* en samengetr. *haar*, in den zin van : twist, kraakeel, ruzie, en *haderen*, l. *rixari*; *haderman*, *haerman*, *haervlieghe*, in den zin van : twistmaker. Daar het bedrog altoos twist veroorzaakt, zoo is de overdrachtelijke beteekenis van *haarzak* genoegzaam gebillijkt. Vanhier *haarzakker*, *haarzakkerij*, fr. *tricherie*. Een Antwerpsch spreekw. zegt : *haarzakkerij zal niet gebenedijen*.

HAAS bet. in Westvl. een domkop : *ge zijt nen eerste hase* : in Br. een listigaard die zoekt te bedriegen : *'t is nen haas*. Den *haas* schieten bet. in 't Hagel. iets voordeeligs of groots doen : *hij meent dat hij den haas geschoten heeft*, d. i. hij meent dat hij iets wonders verricht heeft. Halma heeft in dezen zin : *zij meent dat zij den haas gestrikt heeft*, d. i. dat zij een grooten heer gekregen heeft, of eene goede kans gedaan heeft. In Br. zegt men : *hij meent dat hij den vogel (van de wip) afgeschoten heeft*, d. i. dat hij den prijs verdiend of behaald heeft. Z. *aas*, bij Olinger, in den zin van deugniet, en, bij Weil., in dien van slecht vrouwspersoon voorkomende.

HAAS, m. mv., *hasen*, handschoen (N.-Limb.), elders in Limb. luidt het *heis*. 't Is licht hetzelfde woord als in den Teuth. *haise* in *C. Colsch*, en bij Kil. *hose*, nu hoos.

HAASBALK. Z. *halsbalk*.

HAASKENJAGEN, o. w., gekscheren, voor den zot houden : *ge zult met mij geen haasken jagen* (Lier). Te Leuv. heet men dit : *gij zult met mij geen*

hajoepa spelen, d. i. ge zult mij niet, voor den gek houden of bedriegen. Het staat waarschijnlijk in verband met het spel *helskenjagen* (Z. dit woord). Te Eecloo bet. *haaskenjagen* het met de marbels schieten der kinderen.

HAATJE (Kortrijk). Z. *aatje*, blz. 6.

HAATS, m. Z. huits.

HABOLLIG, bijv., in sommige streken van Oostvl. gebr. voor : hobbelig.

HABSCHAAR, m., smaadnaam, dien men aan een gierigaard of iemand, die veel geld bijeen verzamelt, geeft (r. Maastr.). Bild., die *habschaar* schrijft, zegt dat het eene zotte verbastering is van 't hgd. *hascher* van *haschen*, grijpen. Doch Böhmer leidt dit van 't fr. *archer* af. Z. Bild. I, 292. *Habschaar* is te Antw. een man die zich met velerlei kleine en min of meer oneerlijke zaken ophoudt.

HABZAKKEN, b. w., pakken, te vinden of te krijgen zijn : *er is niets te habzakken*. *Gij zult er niet veel habzakken*, d. i. pakken, vinden of krijgen (Hagel., Kemp.). In dezen zin heeft Kil. *habben* en *snabben*, l. *captare*, *captitare*. *Habzakken* bet. bij hem *verbis* (of) *ingenti latratu intonare*, bij Slececx *tempêler*. Vanhier : iemand *overhabzakken* (overschreeuwen).

HACHT, v., heeft, behalve de beteekenis van : dik stuk, nog die van : keten (Kemp.).

HAGE (op de) **BUISCHEN** bet. iets te kennen geven, bedektelijk van iets spreken (Oostvl.).

HAGEMAKE, v., vogel (haagmusch?) (Westvl.).

HAGEPISSSEN, o. w., schoolduiken. Vanhier : *hagepisser*, schoolduiker (Oostvl.). Z. haagschool en duiken.

HAGEPLANTEN, o. w., spelen in plaats van naar de school te gaan. Z. *hagepissen* en haagschool (Westvl.).

HAGSBEER, v., hoort men in Limb. voor : zwarte aalbes.

HAK, v., ijzeren werktuig met houten steel, dat men gebruikt om de aarde los te maken, b. v., als men de fonde-
menten graaft voor een gebouw, en dat men onderscheiden moet van den *bikkel* of *bikker*, dien men insgelijks tot dat doel bezigt. Het ijzer van den *bikkel* is spits, dat der *hak* plat; ook wordt de *bikkel* bij zulke werken gewoonlijk het eerste gebruikt (Limb.). In Br. en Antw. is eene *hak* een klein hertsvormig houweel om hof- en veldvruchten te hakken (omkrabben). In den *hak* bet. in Westvl. in den oogenblik: *hak* wortel van *hakken*, houwen.

HAK, bijv., komt voor in: *hij is niet hak*, d. i. hij is niet gemakkelijk te betrappen (Kemp.). Kil. heeft *hacke* in de beteekenis van de *laatste* of degene die op het uiteinde is, i. *ultimus*, *postremus*, en zegt dat het gewoonlijk in een kwaden zin genomen wordt: *hij is niet hak* bet. dus: hij is de leste niet, hij wacht niet tot dat hij in 't net gevangen worde.

HAK. Een *glas op den hak drinken* is een laatste glas ten afscheide drinken (Antw. pr.). De Hollanders zeggen: een *glas op den valzeep* (d. i. den trap waarmede men scheep gaat), in 't fr. *boire le coup de l'étrier*. De *hak* is een houten steunstokje, dat men onder den dissel der uitgespannen karren zet om ze te doen blijven recht staan.

HAKETISSE of **HAKKETISSIE**, v., haagdis (Westvl.).

HAKKELGAREN, o., verwarde garenstreng; overdr. moeilijkheid. *Hetgeen hij zegt, is hakkelgaren* bet. hetgeen hij zegt, hangt noch bindt (Br.), zijne gedachten hangen niet samen (Westvl.). *Wargaren* (Antw.).

HAK OP DEN TAK. *Van den hak op den tak vallen*, bet. telkens van het eene onderwerp tot een ander overgaan (Geld.-Limb. en elders), van den os

op den ezel.

HAKSEL, o., 1° fijn gesneden stroo, dat men onder de haver voor de paarden mengt (Hagel. en Limb.); 2° plagge, schadde, afgehakte groes (Antw. pr. Noord.). Vandaar: *hakselhaak*, hak om schadden of haksel meê op de heide af te kappen.

HAL, **HALLE**, v., huisje of overdekte plaats, waar de biekorven onder staan: *die bieman heeft eene groote hal, daar staan wel dertig korven naast elkander* (Br., Hagel-Limb., Antw.). *Hal, halle* komt nog voor in: *vleeschhalle, lakenhalle*, enz. Dit waren vroeger opene, doch overdekte plaatsen waar men verkocht, in den *Teut. porticus*. Vanhier het fr. *halle*.

HALFELFKEN, kofle dien men in den laten morgend neemt (Br. Limb.).

HALFEN, m., is eigenlijk een pachter, die de eene helft van zijn land voor zich en de andere helft voor zijnen heer bezaait, doch bet. thans in Limb. een boer, die eene hoeve in pacht heeft. Bij Kil. *half-win* en *halfenaer*, *partiarius*, *colonus partiarius*, fr. *colon dimidiaire*. De vrouw van den *halfen* noemt zich *halfesse* of *halferse*.

HALFHOUT, o., te Leuv. hout, dat dik gekloven is, ook *wishout* of *brandhout* genoemd; te Antw. en elders is het nog: een boel of boomstam in twee gekloven. Fig. *zoo lomp als een halfhout*.

HALFKEN, o., ook *halfmaatje*, is eene zekere maat voor vloeistoffen: een *halfken brandewijn* (Limb.).

HALFMAAN, v., borstel of raagbol (Br. en Antw.), te Gent: *koppeljager*.

HALFTEN en **HELFTEN**. *Iets ten halften en ten helften*, d. i. half afgewerkt laten liggen (Westvl.).

HALLE. Z. hal of biehalle, d. i. hijenshop.

HALLEGEBOED, o., een stadhuisegebod (Poperinge). Men zegde vroeger ook *halheeren*, voor: raadsheeren. Z. Dierix, *sur Gand*, I, 133. en Raep-

saet.

HALLEM, m., allerlei gereedschap (omst. Aalst). Z. alaam, blz. 14.

HALS komt voor in vele zegwijzen : *hals over kop gaan* (Br.), door en door : *de stad hals over kop loopen*, d. i. gansch doorloopen. In Limb. zegt men *over hals en kop*. Op den *halsliggen* bet., in Westvl. : schoon spreken om iets te bekomen, in Br. bet. het : iemand lastig maken, iemand last en onkosten aandoen. *Aan den hals komen* is verongelukken, vernield, verkwist worden. *Aan den hals brengen* is 'tzelfde als *om hals brengen*, in Br. en eld. *den hals breken*, b. v. *de keukenmeid heeft al de kasserollen den hals gebroken*. *Hals over kop* in 't water springen, met den kop naar beneden in 't water springen. *Alles gaat hals over kop*, d. i. over hoop, het onderste boven (Antw., Br.).

HALSBALK, ook *haasbalk*, de voornaamste balk van een huis (Kemp., Br., Vl.). Dit *haasbalk* komt ons voor als eene verbasterde uitspraak van *asbalk*, zijnde deze balk als de as, waar het huis voornamelijk op rust. Z. hanebalk.

HALSHANGERKEN, o., fr. *amulette*.

HALSTER, o., te Leuv. eene graanmaat. Een zak tarwe van vijf halsters weegt 100 kilos.

HALTER, m., in Vl. meest gebr. voor : halfter of halster. Kil. heeft, behalve deze drie vormen, nog : *helchter*, l. *capistrum*, en Weil. *helster* en *holster*. In Limb. luidt het *helter*, in Nederlandsen *halter*, in Engel. *haltre*, *halter*, in 't hgd. *halfter*. Het komt van *halten*, houden : 't is veeltijds *het beste veulen dat zijn halter breekt* (J. De Brune, *Bancket-werck*, 201).

HALVELINGS, HALVELING, bijw., half, ten halve (Vl. en Br.) : *lyk bloemekes halv'linge ontloken* (G. Gez. blz. 66).

HALVEN, b. w., halveeren (Br.).

HALVIE, uitgespr. *hali-je*, iets dat zeer

onvolmaakt is : *uw werk is maar eene halvie* (Westvl.). In Br. hoort men daarvoor soms : 't is maar eene *halfpan*.

HAMBORGEN, o. w., wanneer men bij 't kaartspelen een slag opneemt, b. v. met eene vrouw en daarna *het aas* uitspeelt, waarmede men dan den heer vangt, noemt men de eerste handeling *hamborgen* (N.-Limb.).

HAMEEL, v., is in 't Hagel. een houten tuig, dat aan de kam eener ploeg, of den dissel eens wagens wordt gehaakt, en aan welks uiteinden de kettingen of zeelen zijn gehecht, die aan 't gareel of haam der paarden worden vastgemaakt als deze voor ploeg of wagen worden gespannen. In Br. en elders heet dit *zwing*, fr. *essieu, coudé*. Kil. *lignum transversum timonis*. Het is verwant met *hamei*, een dwarslopend hout. Z. hameschier.

HAMEN, o. w., 1° slafelijk werken alsof het woord beduidde : den haam op de schouders dragen; 2° overeenkomen, zich verstaan : *zij hamen zich niet* (Limb.).

HAMER. *De hamer sla mij weg, als het niet waar is*; deze spreekwijze is een soort van eed, die wel kan overgebleven zijn uit *het heidendom der Noordsche volkeren*, namelijk daar zij hunne godheid Thor verbeeldden, in de eene hand gewapend met den bliksem en in de andere met eenen hamer, waarmede hij zijne vijanden sloeg, is het zooveel als *Thor* tot getuige roepen van hetgeen men zegt en door deszelfs straffenden hamer willen getroffen worden, indien men geene waarheid spreekt (Kemp.). *Hij stond als van den hamer geslagen*, hij stond gansch verbluft (Antw.).

HAMEREN, b. w., eigenlijk met hamer werken, hetzelfde als *haren* : *de zeisen hameren*. Z. haren (Br., Kemp. en elders).

HAMERSCHIER, schier, waar de strengen van het paard aan vast zijn (Westvl.). Schier, schierkenshouwt is bij Kil. een Vlaandersch woord, dat een afgekapt stuk hout bet. en licht hetzelfde als in Br. *zwing* en elders *hameel*. Z. hangschijf en hameel.

HAMFEL, v. (Limb.), in Br. *hanfol*, verbastering van *handvol*.

HAMMEN, of **POTJEN HAMMEN**, een kaartspel dat met gevelen gespeeld wordt : *willen wij wat hammen?* Neen. *Toe! een potjen maar* (Aalst).

HAND, v., een dier woorden welke in ontelbare gezegden voorkomen : *bij der hand zijn*, d. i. zeer snel, behulpzaam, bekwaam of behendig zijn : *dat meisje is bij der hand* (Br., Antw., Limb. en elders). *De hand uit zijn*, d. i. wel gesteld zijn, onbekommerd kunnen leven : *Jan oom is de hand uit* (Kemp. of Thien.). *Voor der hand*, d. i. van voor af aan : *de rapen voor der hand uit plukken* (Br. en elders). *Op voorhand betalen* is betalen vooraleer men het gekochte goed mede neemt (Br., Limb., Antw. en elders). *Aan de hand doen*, fr. *procurer*. *Onder de hand hebben*, doen : *wat heeft die jongen onder de hand*. *Aan of op de hand hebben*, moeilijkheden hebben, verkeeren : *wat heeft die ruziemaker alweër aan de hand*. *Die dochter heeft iemand op of aan de hand*, *die haar niet gelijkt* (Br., Antw., Hagel.). In Limb. zegt men ook veel : *aan der hand*. *Met handen en voeten werken* is allerlei pogingen aanwenden (Vl., Br., Limb. en in 't Noorden).

HANDDADIG, bijv., al te gemeen met zijne handen, alles willen aanraken : *dat kind is fel handdadig* (N. der pr. Antw.).

HANDEL. *Wel in zijnen handel zijn*, van iets wel voorzien zijn (Westvl.).

HANDELEN, o. w., freq. van *handen*, helpen, goed doen. Z. *handen*.

HANDELING, zoo noemt men omstrecks Lier, licht bij verbastering voor *hangeling*, een nieuwen zwerm bijen, die ergens aan haag of boom gaat hangen. Z. *hangeling*.

HANDEN, o. w. (het tegenovergestelde van *varen*), gemakkelijk vallen, goed doen, helpen, gaan, ter hand staan : *ik ben in een nieuw huis gaan wonen en het handt mij zeer dat ik nu eenige rust heb*. *Deze verandering zal mij handen*, d. i. zal mij aangenaam zijn. *Het handt mij* (helpt mij) *dat ik wat rusten mag*. Ook zegt men : *handen* voor : eene hand werken, of : naar eene hand gemaakt zijn, b. v. volgens dat men slinks of rechts is, zegt men : *zoo hand ik niet*, *ik hand zoo*, of *zulk werktuig handt mij*, of : *is naur mijne hand gemaakt* (Kemp. pr. Antw.). Van dit *handen* heeft men het afgeleide *mishanden*, ongemakkelijk vallen, *varen* : *'t mishandt mij dat ik mijne boeken niet bij mij heb* (Antw. pr. en st. Z. en N.-Br. Z. Hocufft.) Z. ook *beshanden*, bij Kil. *handen*, l. *commodum sive aptum esse, conferre, placere, manui convenire*, etc.

HANDGESLAG, o. *Een handgeslag maken* bet. de handen van verbaasdheid ineens slaan : *zij maakte een handgeslag toen de kat met de pensen wegliep* (Hagel.).

HANDGIFTEN, b. w. *Iemand handgiften* is een handgift aan iemand doen : *toe, handgift wij of zijt eens mijne handgift* (Br., Antw. en elders).

HANDHAVIG, bijv., behendig, fr. *adroit* (Poperinge).

HANDHEEF, outijds en thans nog gebr. voor : *handhave* (handvatsel, steel, oor, hengel). In Limb. luidt het *handhef*.

HANDIGE TEGEN WANDIGE SLAAN, zeer gauw spreken (Poperinge).

HANDJE bet. 1° de jicht aan de hand, 2° een handje aan iets hebben, zeer bedreven in iets zijn; ook de ge-

woonte hebben van iets kwaads te doen : *hij heeft er een handjen aan* (Limb. en elders).

HANDKAART, v., schöon spel in de kaart, dat nogtans geen troef is : *ik had weinig handkaart, maar veel troef* (Westvl. Br. Antw. Kemp.).

HANDLICHTEN, b. w., in bezit herstellen (Kil.). Sleeckx vertaalt : *donner main levée*.

HANDSLAG, m., te Lier 't zelfde als te Leuv. palmslag, bij Kil. ook nog koopslag, i. *palmaria additio*, waardoor de notarissen den koop toewijzen.

HANDVEGER, m., handbezem (Roermond).

HANDVLEUGEL, korte raagborstel (Antw. en Leuv.). In Br. ook : *fledder*.

HANDWANTE, flets, slag (Westvl.). Kil. heeft : *wante*, i. *wanghte*, in den zin van : kaakslag.

HANEBALK, de hoogste balk van het huis, waar het dak op rust (Antw.). Z. halsbalk.

HANEBIJTER, m., in sommige plaatsen van Oostvl. voor : aanbeeld.

HANEKUL, wilde roos, hondsroos, hortebroom of egelenteer. Omstr. Thien. heet men de langwerpige roode beziën van deze braamplant ook : *hanekullen*.

HANENMELKER, die vele hanen ophoudt (Antw.).

HANG (uitgespr. *hank*), m., is, in 't algemeen, de plaats, of 't houten ding dienende om iets te hangen; doch bepaaldelijk noemt men 't in Br. en Kl.-Br. de schouwplaat; in Antw. pr. is 't de ketting in de schouw hangende aan eene ijzeren dwars liggende plaat, ook *hangel* genaamd, waar de ketels, enz. worden aangehangen. (Z. *hangel*.) *Daar is geen hang in den schoorsteen* vertaalt Halma : *il n'y a pas de commodité dans la cheminée pour y pendre*. *Hang* wordt soms ook gebruikt voor 't w. *hangen* als

nw. voor helling of hellen : *in den hang van den berg*. Bij ons, in Br. heet men eigenlijk *hank* het schap of wat men in 't Noorden en elders rak, rek ofschotelrak noemt, fr. *porte-vaisselle*, zijnde eene plank tegen den muur vastgeklopt, of boven de schouw, op welke men potten, schotels en tassen zet en onder dewelke haken zijn geslagen om potten en pannen aan te hangen. Bij Kil. is *hanck*, *hangh*, de plaats waar, b. v. visch of vleesch te rooken of te droogen hangt.

HANGEL of HENGEL, m., 1° ijzer in de kave of schouw vastgemaakt en dienende om potten, enz. aan te hangen, de schouwketing waaraan de ketels, enz. over het vuur hangen. Vanhier *hangelhaak*, de haak aan 't onderste van den hangel; *hangelijzer*, ijzer dat men onder aan de ketting of den hangel hangt om er de pan te laten in rusten, als men koeken bakt (Westvl.). *Iets achter den hangel schrijven* bet. geen staat op iets maken. *In den hangel blijven*, d. i. verloren gaan. *Vijshangel*, fr. *crémaillière*.

HANGELING of HENGELING, uitgespr. *engting* en, omstr. Lier : *handeling*, m., een bijenzwerm, gewoonlijk de tweede die eenige dagen na den eersten zwerm uit den korf zonder moeder wegvliegt en aan haag, struik of boom gaat *hangen* of vastkleven (Hagel., Kemp.).

HANGEN, o. w., stilblijven, peisteren, vertoeven : *als mijn gebuur naar de stad gaat, is 't altijd avond eer hij 't huis komt, hij blijft in alle herbergen hangen*. Vanhier *hanggat* (Br., Antw., Limb., Vl.). *Het lang of breed laten hangen* is fel gekleed gaan, hoogmoedig zijn, stoffen : *die 't lang heeft, kan 't lang laten hangen*. *Het laten hangen* bet. iets onachtzaam of slecht doen, en : den moed opgeven : *die is nauwelijks getrouwd en zij laat het al hangen* (Br., Antw., Hagel., Limb.).

HANGSCHIJF, HANGSCHEI, v., hetzelfde als wat boven *aanschijn* heet, eene schijf of scheide, waar de strengen van het ingespannen paard aan vast gehaakt worden (Leuv.). Z. hameel.

HANGSEEL, 't zelfde als *anseel*, help, bandelier.

HANK. Z. hang.

HANKEREN (hunkeren), o. w., iets gretig begeeren, wordt gezegd bijzonderlijk van kinderen als zij iets zien eten (Westvl.). Omstr. Kortrijk zegt men: *guien en hankeren* (Z. guien). Vanhier *hankerachtig*. Z. ankeren, blz. 18.

HANNE, HANNEN, HANNES, m., 1° ekster, roetaard: *een hanne leeren klappen*. Vanhier: *hij klappt gelijk een hanne*, d. i. zonder verstand; 2° een pas geboren kalf, *nuchtere hanne* of meütten (korte eu). Vanhier: *hannen-vleesch*; 3° een plumpe kerel, bij Kil. *homo imbellis*. Z. anne. Hanne, lafaart of keukenklouwer is, zegt Bild., niets anders dan het woord *henne*, l. *gallina*.

HANNEKENMAAN, de maan.

HANNEWUITEN, m., fr. *pie-grièche*.

HANS, m., mv. *hansen*, kan eene verkorting zijn van: handschoen, waarvan het, omstr. Thien. en St-Truid., de beteekenis heeft. Dan het zou ook wel in verband kunnen staan met *haas* of *heis*. *De hansen rijden* bet.: de paarden om prijs doen loopen. Over een veertigtal jaren bestond die prijs nog in een paar *hansen*.

HAP, HAPPE bet. in Westvl. eene hak of bijl om hout te klieven. In 't Land van Aalst is *hap*, m., een uitwas, aanwas of knobbel in het hout. Z. hap in Weiland.

HAPPE, v. Z. hap.

HAPSNAP, bijw., in de gauwte, overeenweér (Kemp. of Hagel.).

HAR, v., voor hersenen: *de man is in de harren geraakt*, d. i. hij is in zijn verstand geraakt, fr. *timbré* (Maastr.).

Te Leuv. zegt men: *hij heeft het in zijne bovenkamer, in zijnen bol of zijne bovenster*.

HARD, bijw., in 't Land van Aalst voor: dicht, zeer, b. v. *hard bij*, d. i. dicht bij, in 't engl. ook: *hard by*.

HARDBEEIG (*hardbedig*), sterk tegen alles: *een hardbeelge kerel* (Kemp.). In Br. *hardbeerig*. Kil. *herdbaer*, *herdbaerigh*, l. *tolerans laboris*, *frigoris*, *doloris*; *induratus*, *laboriosus*, *patiens*, enz.

HARDEN, HERDEN, o. w., hard worden, verharden, uitdroogen, smoooren: *de grond begint te harden* (Vl., Br.).

HARDGRAAN, o., graan dat hard tegen vorst is, wintergraan; in tegenstelling van *weekgraan*, graan dat den vorst niet kan herden of uitstaan.

HARDHOUT en WEEKHOUT, *hardhout* b. v. eikenhout, *weekhout*, b. v. populierenhout. Z. Hocufl op *hard*.

HARDTE (herdte), in Br. veel gebruikt voor: hardheid. In Limb. *helle*, *hetligheid*.

HAREN, b. w., plat en effen kloppen, scherpen, scherp maken, wetten bij middel van eenen hamer: 't woord is misschien verbasterd van *harden*, *hard maken*. Pikken of zichten, zeisens, *sneppen* (soort van ongetande zikkels) worden *gehaard*, en wel als volgt: men slaat een ijzeren paalken of aanbeeldje, in Br. *harewee* of *haargewet*, in de Kemp. *haarkraam* genoemd, in Limb. *haarbol*, in den grond; op den platten kop legt men de pik, enz. en men klopt ze met den *haarhamer* hard en scherp, en dit noemt men: *pikken*, *zeisens haren* (Kemp., Hagel., Br., Limb. en N.-Br.). Sleeckx vertaalt het door: *aiguiser avec le marteau*.

HAREWEE of HAARGEWET, het aanbeeldje waarop men de pikken haart. Z. haren.

HARREKOP (HARDEKOP), m., is hetzelfde als *harentaar* of *herenteer*.

Z. dit laatste (Z.-Limb.).

HARREN. Z. haren.

HARST of AST, behalve de op blz. 21 opgegevene beteekenis, verstaat men door dit woord bij de brouwers nog de plaats, waar men de gerst door de warmte laat ontkiemen (Br., Antw. st. pr.). In de Holl. Woordenb. is *ee*st een oven om mout in te droogen. In Limb. noemt men die plaats *esde*, in 't hgd. *esse*.

HARSTELING (Vl.), in Br. en Antw. *harst-draad*, draad met hars bestreken.

HARSTEN, bij Kil. *herdsten*, bij Slececx in 't fr. *rôtir*; doch het bet. in Br. en Antw. en bij Bild. *roosten*, op den rooster, heete plaat of in den oven *hard* laten uitdroogen, b. v. : *brood hersten*. Geharst brood. Z. ast, bz. 21.

HARTEN of HARDE, groote blooaard : *die harten! hij durft met den donker nog niet tot aan de deur gaan* (Kortrijk).

HARTENVRETER, grompot (Br. en elders). HARU-WAURIE. Z. duze en haar.

HASPE, v., voor haspel. Zoo heet men, in Westvl., den band, waar het haspeld garen mee samengebonden wordt. Z. bij Kil. het woord *hasp*, *haps*, *fila congregata et ex alabro* (haspel) *deposita*. Z. Bild. III, 113. In Br. noemen wij dit *haspe* : *streen* of *streng*; elke afgewonden bobijn is eene *streen*. Men zegt in Westvlaand. : *dronken, zat gelijk een haspe of haspel*, d. i. geheel bedronken, zat zijn. *Zijne haspen en zijne spullen pakken* is : vertrekken, of, zijne matten oprollen. Z. haspelzot.

HASPELEN, o. w., begaan, betijen (Antw.), doen (Leuv.) : *laat hem maar haspelen* (overal).

HASPELZOG, -PEERD, -PADDE, een bloksken hout dat de bobijn van de spinster draagt; het heeft gewoonlijk min of meer den vorm van een dier dieren en staat op pootjes (Br., Kemp.).

HASPELZOT, bijv., zot, b. v. : *zoo zot zijn als een haspel* : eene haspel draait en keert op allerlei wijze; *haspelzot* bet. derhalve : zoo zot zijn als iemand, die zich op allerlei wijze wendt en keert, die woelt en alles in den war brengt, of, geheel zot is (Westvl.).

HASSENOOT ook ASSENOOT, in Limb. gebr. voor : hazelnoot of hazelaar-noot, als *bessem* voor : *bezem*.

HASTEL, o., (klemt. op *ël*), kapmes, bijzonder dienende om klein hout te kappen (Kemp., Hagel., Br.). Bij Kil. *hesse*, fris. holl. 't zelfde als stoot-degen, *parazonium*. *Hastel* schijnt ons verwant met het fr. *hache*, l. *ascia*, of liever, 't is eene verbastering van : *hasleel* (houweel) van *hasten*, *hachten*, houwen, afkappen. Z. L. Ten Kate's *Aanleiding*, enz. II. op *houw*.

HATTE, ATTE, HEDDE, HETTE, beteek. in 't Gothisch : vader, en, *hattel*, *hettel*, vaderken. Vandaar nog in Belg.-Limb. *hete* (uitgesp. *heetee* met zware *ee's*), grootvader, en *hetete*, overgrootvader.

HAUW, bolster (in Br. *pellén*), van kool-, sloor-, raapzaad, enz. (Br.). Bij Kil. *haude*, *hauwe*, *houde*, *houwe*, *pelle*, l. *tunica*, *concha*, *cortex* : *siliqua*, *folliculus*, *calix* (fabarum).

HAVE voor haven in Vl. en Br. waar men ook nog *haaf* hoort.

HAVEGEER of HEVEGEER, timmermans-werktuig, groote boor, avegeer (Kortrijk). Z. geer of gaar.

HAYER. *Hij zit op zijne oude haver*, d. i. hij krijgt geen eten (Zeie). Te Sommergh. verstaat men door *haver* en *hooi* : gemengelde sterke dranken.

HAVEREN-GORT, grauwe balekatoen (Br., Antw. st. en pr.).

HAVERRUISCHE. Zoo noemt men in 't Hagel. het onkruid dat in Br. *herik* heet. Bij Kil. is *herick* of *hederick*, l. *rapistrum arvorum*, en *harick*, on-

- kruid, l. *lotium*. In Blancardus Lexic. is *herick* wilde mostaard, *irio* en *irion*, hgd. *weg-senff*, *hederich*, *wilder senff*, in 't fr. *tortille*, *velar*, engl. *hedge-mustard*, *bank-kresse*. In Limb. en Br. hoort men *herink*.
- HAVERS, bijv.: *dat kleed is niet veel havers* (niet te goed). *Dat hout is niet te havers* (niet te gaaf) (IJperen).
- HAVOT, eene graanmaat: *twee havots koren* (Westvl.).
- HAZAARD, m., geluk, goede koop, goede kans: *er is een hazaard te doen*, daar is gelegenheid om iets voordeliglijk te koopen; bij Kil. *alea*, *fortuna*, *sors*, fr. *hasard*, engl. *hasarde* (Br., Antw. en elders). In Westvl. bet. *hazaard*: lekkernij, feest: *breng mij eenen hazaard mede*.
- HAZAK. Z. haartzak en aaszak.
- HAZAKKEN, hazakkerij, enz. Z. haartzakken.
- HAZEBEENEN. *Zijne hazebeenen aandoen*, zich in allerhaast wegpakken. — *Zijne hazebeenen aanhebben*, overhaastig loopen.
- HAZEN, o. w., schoolkinderswoord, 't veld rondloopen, als men in de school zou moeten zijn, te St-Truid. in gebruik; te Thien. zegt men *haagstooten*, te Maast. *plenken*.
- HAZEWINDDORST HEBBEN, honger lijden. Bij Kil. en heden nog is *hazewindendorst* een Vlaandersch spreekw. dat hetzelfde als honger beduidt.
- HE. Evenals *wij*, *gij*, *zij* soms door *we*, *ge*, *ze* vervangen worden, zoo zegt men dikwijls *he*, in Limb. *hè*, en elders *hi* voor: *hij*: *komt he?* *Heeft hi dat gedaan?* Z. *Middelaer*, III, 283.
- HEBBELIJK, bijv. en bijw., redelijk, of, gelijk men te Leuv. zegt, in de rede: *het gaat hebbelijk*, 't gaat maar tussen half en hebbelijk, d. i. het gaat maar gemeen. — Zeer: *hebbelijk schoon*. *Hij was hebbetijk gram*, d. i. hij was zeer gram (Vl.).
- HEBBEN. Z. hubben.
- HECHT, m., een slecht, versleten paard, ook *vilderspaard* genaamd, omdat de vilders soortgelijke paarden koopen. Vanhier: *hechthoop*, een hoop mest waaronder men een geslachten hecht tot mest laat verrotten, en *hechtenprosser*, een vilder (Br., Kemp.).
- HEDDE of HETTE. Z. halle en hete.
- HEDDERIK of HEDERIK, door verkorting: *herik*, *harik*, onkruid. In den Teuth. en elders bet. *hederik* in 't l. *lotium*, *xizania*, onkruid, in Br. *vuilkruid* genoemd. In Limb. zegt men *hering* en in Br. *herink*. Edoch in Br. verstaat men door *herik* of *herink* en in Limb. door *hering*: wilde mostaard, l. *irio* of *irion*. Kil. vertaalt *hederick*, *herick*, *rapistrum arborum*, soort van wild raapkruid. *Hedderik* bet. in Br. hetzelfde als wat men elders *varkensgers* noemt, en veel op de straten en harde gronden wast.
- HEEF, in Br. m., elders v., bij Vondel o., komt van heven, zuurdeesem: *bakker, doe den heef in 't brood*. Vanhier: *heefdeeg*: *men heeft den zieke heefdeeg en mostaard aan de voeten gelegd*. Voor *heef* bezigt men ook *hevel*: *de hevel is in 't brood*. *Den heef zetten*, fr. *préparer le levain pour la fabrication du pain*. Men gebruikt veel *heef* voor: *heefdeeg*. Kil. heeft: *hef*, *heve*, *hefdeegh* (gansch België). Z. hefsel en heffe. Sleecx heeft *heef* ook in den zin van: *biest*.
- HEEL, bijv. (met zachtlange e), voor: *hel* (helder) (Br. en Antw.).
- HEEL, het houtwerk dat den koeketel draagt (Venloo). Z. over de zegwijze: «*noch heel noch keel*» helder noch pelder.
- HEEL, kiezing. Z. helen.
- HEEL EN AL, m., zijn heel boeltje, fr. *avoir saint Crépin* (Antw.).
- HEELT en HEELTEN. Z. helt en helten.
- HEEMST, in Br. m., bij Bild. v., ook *humst* of *witte humst* en *witte maluwe* genoemd, l. *althaea*, hgd. *eibisch*.

- kruid*, fr. *guimauve ordinaire*. Sleeckx heeft: *heemstwortel*.
- HEERBRAND, m., pijn aan de oogen (Westvl.).
- HEERD of KOEHEERD, m., iemand die de koeien eener gemeente hoedt. Er is alzoo een onderscheid tusschen *koeheerd* en *koejongen* (Limb.). *Heerd* staat hier voor: herder. In den Teuth. *herdde*, en bij Kil. *herde*, *herde-man*, l. pastor en *herden*, hoeden.
- HEERENBOER of BOERENHEER, boer die als een heer gekleed gaat, rijke pachter (Br. en elders).
- HEERLAAR, HER- of HEIRLAAR, m., in Oostvl. hetzelfde als elders in Vl. en omtr. Leuv. *herenteer*, in Limb. *har-enteer* of *harrekop*, in 't Hagel. *hunter*, *heimteer*, *heienteer* (r. Thien.), in de Kemp. *herzelenteer* of *hezze-lenteer*. In sommige streken van 't Noorden *hanebeuk* (haagbeuk?) l. *carpinus*, fr. *bois de charme*, *charmille*. Dit hout dient veel om hagen rond de tuinen te planten; daarom wordt het licht *heimteer* of *heinen-teer* geheeten. *Teer* en *laar* is 'tzelfde als blijkt in: *notelteer*, notelaar; *mispelteer*, mispelaar, enz. Z. *herenteer*.
- HEES, v., knieboog: *slaat hem in zijne heesen* (Limb.).
- HEESTER, m. (in Br. met scherplange e) in Limb. *heister*, eigenlijk boomken, doch in Br. beduidt het gewoonlijk een eikeboomken, en een *heesterbosch*, een eikenbosch. In Westvl. bqt. het: hof, tuin, en *heesterken*, een hofken, waar men plantsoen kweekt. Plant. verstond door *heester* ook *pote*, fr. *un sion ou jeton d'arbre*, l. *latea*, *frutex*. Volgens Bild. is 't eigenlijk bijv. nw. dat *takkig* bet. Bij Kil. bet. het, onder anderen, ook *hof*, *tuin*, *pomarium*, en *eesterbosch* vertaalt hij door *seminarium*, *plantarium*, d. i. in Br. eene kwekerij, fr. *pépinière*.
- HEESTERKEN, o., plantsoenhof, kwekerij. Z. *heester*.
- HEETBROOD (Br. Antw.), *heetebrood* (Vl.), brood, dat men versch uit den oven verkoopt, b. v. de bakker blaast « *heet brood* » en die geerne brood heet uit den oven eet, loopt er halen.
- HEETERONGER, m., in Westvl. 't zelfde als in Br. *gierhonger*, te Antw. *geeuwhonger*, in 't Noorden *hondshonger*. Kil. verstond door *heetongherigh*: zeer gulzig, slokachtig, l. *valde famelicus*, *gulosus*, *vorax*.
- HEETEKOEK of PANNEKOEK, koek, dien men na het brood bakt, fr. *galette*: *ik grabbel naar de heetekoeken* (Oost- en Westvl.).
- HEETIG, bijv., heet, hittig, ritsig, tochtig, enz. (Br. Antw.).
- HEEUKEN, o. w., jeuken.
- HEFFE, HEFFEN, HUFFEN, v., in Limb. gest (*fermentum*): een koek zonder heffen is *kletsch*. Dit is hetzelfde woord als *hef*, droesem, moer, fr. *lie*, in Br. *heef* of *heve*, in Vl. *hefset*, welk laatste aldaar *zuurdeeg*, fr. *levain* bet. Bij Kil. *hefset*, i. *heve*, l. *fermentum*. Het roggenbrood wordt met heef, het tarwen- met gest gemaakt.
- HEFSEL, o., in Vl. *hèsel* (met zware e uitgespr.), *heve* of *heef*, lat. *fermentum* of *zuurdeeg*. Vanhier *verhèselen*, bij Kil. *verhefseten*, *fermentare*, *fermentescere*, in Br. *gaan*, d. i. opgaan.
- HEFTE, v., schop onder het achterste (Vl.).
- HEGEVEER, *avegaar*, eene groote boor (Oostvl.).
- HEI(DE)DOORN, m., doornachtige heideplant met purperen bloemen (Hagel.).
- HEIDESPRINGER, m., in Limb. uitgespr. *huispringer*, voor: sprinkhaan.
- HEIDSEL of HEITSEL, m., bussel hout, bijna hetzelfde als *mitsaard* (Br. en Kemp.). In Limb. bet. *heitsel*: brandstof, gewoonlijk van hout om den oven te stoken of te heeten. Deze be-

teekenissen komen voor: 1° bij Plant. fr. *fagots légiers de bruyères ou de ronces*, l. *fascis*, *ericæ fasciculus*; 2° bij Kil. *virgultum siccum, fasciculus ericarum*. Vanhier het w. *heitselen*, het schaarhout in heitsels binden, en *uitheitselen* het klein hout afkappen of uitsnoeien (Br.). Het komt van heide, fr. *bruyère*.

HEIEN, o. w., omstr. Thien. aanwakken: *hij heit zijn volk niet genoeg aan*. Deze bet. heeft het ook bij Kil. die vertaalt door *subagitare*. Vandaar ook *heiachtig*, bijv.: *een heiachtig man*. Z. Bild. op *hei*.

HEIER, bijv., helder, klaar, zuiver: *eene heiere stem* (Z.-Limb.). In Br. zegt men: *eene helle of hele stem*. Een *heier weder* (Maastr.), in Br. *een hel weer*. Het komt van 't hgd. *heiter*. Kil. heeft *heyder*, Ger. Sax. Sicamb., l. *clarus, coruscus*, en 't werkw. *heyden* of *heyderen*, hetzelfde als: opklaren, ophelderen, l. *coruscare*: *de lucht heidert*, of, *heldert op*.

HEILAP, m., afgestoken heidegroes of heidezode (Limb. en elders).

HEILHUIZEN (heilhoezen), o. w., is eene plechtigheid, welke ook *bierkeuren* genoemd wordt en bestaat hierin, dat op den laatsten kermisdag dansers en danseressen, met den speelman aan het hoofd, van huis tot huis gaan «den heildronk drinken» en *bierkeuren*. Te gelijker tijd brengt men de danseressen naar huis, en de momber of kapitein van 't spel steekt eene roos boven de deur harer woning (Z.-Limb.).

HEILICHTEN of **HEILLICHTEN**. Z. ijllichten en hemellichten.

HEILIGDAGEN of **LATEN**, bij 't werk iets overslaan: *de schilder heeft vele heiligidagen op den muur gelaten* (Antw. st. en pr.).

HEILIGE-WERK, o., koningszeer, in 't fr. *écrouelles* (N.-Limb.), in Br. en elders: *klieren, klierziekte, kropziek-*

te, het Sinte Markoen, engl. *kingévil*.

HEILIG GEEST. *Heiliggeest goederen* zijn, in België, goederen, die aan 't bureel van liefdadigheid of 't armbestuur toebehooren. Zij worden zóó genoemd, omdat ze uit liefde en als ingeving en aandrijving des Heiligen Geestes tot der behoeftigen onderhoud geschonken werden. *Van den H. Geest trekken* of: *den H. Geest trekken*, door den *H. Geest gekleed* worden is: door het armbestuur geholpen, gekleed worden. *Een Heiliggeest lijk* is, te Leuv., zulk lijk dat op den arme of als arm zijnde begraven wordt. Kil. vert. *heyligh Gheest-huys* door *Ptochodochium*. Te Lier heet het huis van 't armbestuur: *Heiliggeest-huis*.

HEILIGMAKER, m., zeker peperkoek, die kandijnsuiker inhoudt (Vl.).

HEILLICHT, bliksem.

HEIM, een woord dat bijna uitsluitend gebruikt wordt voor: te huis, bij heim, *domi*, b. v.: *hij gaat naar heim*. Hier is 't goed, maar heim is het beter. 't Eng. *home*. Het is de hgd. vorm, de meer Nederlandsche is *heem*. Beide vormen staan in de Woordenboeken (Limb.). Vandaar *heivers*, dat men in Limb. hoort, eene verbastering van *heimwaarts*: *ik ga heivers*, d. i. ik ga naar huis. *Heim* komt voor in de namen van vele steden en dorpen zóó in Duitschland als in de Nederlanden, in welke laatste gewesten het meestal tot *hem* verkort is, b. v. *Arnhem*, *Velthem*, *Houthem*, enz. Vele dier namen worden thans verkeerdelijk geschreven, b. v. *Brunssum*, *Buggenum*, *Moltum*, enz. *Heyne*, *heymoit* bet. gehucht (Teuth.). Z. heim bij Bild. en Weil.

HEIM, m., niet veel meer gebr., is een soort van haag, doch niet ineen gewassen, maar die recht en los opgaat en omtrent alle zes jaren afgekap wordt. Bij Kil. bet. *heim*, *haeghe*, *sepes*, *septum*, *sepimentum*. In Br.

noemt men het ook : eenen met hout bewassen *kant*. Van hier 't w. *heimen*, thans *heinen*, *omheinen*.

HEIMEN, b. w., hier en daar nog gehoord voor het min goed *heinen*, hetzelfde als *beheimen* of *omheimen*, d. i. met haag, dam of dijk omringen, l. *obsepire*, *obvallare*. Van hier : 1° *heimraad*, degenen die met de zorg der dijken gelast zijn; 2° *heimteer*, omstr. Thien. ook *heienteer* en, bij verbasering : *hunter* of *humter*, d. i. hout om te heinen. Z. *herenteer* en *herlaar*.

HEIMTEER, m., *herenteer*, houtgewas waarmee men gewoonlijk de hoven of tuinen omheint (Hagel.).

HEINENTEER, m., *teer* of hout om te heinen, fr. *charmille*; bij Thien. ook, doch verkeerdelijk, gebr. voor : *holenteer* (vlierhout).

HEIPRUIJ, bij Sleecx verkeerd opgegeven voor : *Eierpruij*, dikke witte pruij, wel aan een ei gelijkende.

HEIRLAAR. Z. *heerlaar*.

HEIS. Z. *heize*.

HEIS of HEISCH, m. en v., handschoen. Men hoort ook *haas* (Limb.).

HEISLENDER, v., haagdis (Kemp.), eigenlijk eene *slender* of *slang*, die zich op de heiden ophoudt (Kemp.).

HEISTEREN, strooien, storten : *draag dat water zonder heisteren* (Westvl.).

HEITSEL. Z. *heidsel*.

HEIVINK, v., bekende vink die op de heiden verblijft (Limb.).

HEIZE, HEINZE, m., oor, hengel : *de heize van mijn ketel is gebroken*. Deze *pint heeft een blikken heize*. Verwant met het lat. *ansa*, handhaaf, met het gr. *ὠς*, oor, en met het hebr. *ḥasu*, oor (Hagel., Br., Antw., Kemp.). In 't Glossar. Bern. ook *hensen*, *hense*, l. *ansa*.

HEK of HEKKEN, o., *het hek aan den ouden stijl houden*, of *laten*, de zaken onveranderd, in haren vorigen toestand laten, geene nieuwigheden in-

brengen (Antw., Br.). In Vl. Br. zegt men : *het hekken naar den wind hangen* : handelen volgens de omstandigheden. Zoo *scheef als een hekken* bet. in Oostvl. : zeer scheef. *Hek* is verwant met *haag* en ook het oude *veken*, een *getralied afschutsel* of *poortje*, doch dat anders gemaakt is als *hekken*.

HEKEL, in de Woordenb. slechts als M aangetroffen, is in Limb. Antw. en Br. V in de beteekenis van werktuig om het *gezwingeld* vlas te zuiveren. Tot de kinderen die stout zijn, zegt men : *ik zet u met de vol (gat) in de hekel*. Doch in de zegwijs : *eenen hekel aan of op iets hebben* wordt het M gebr. In de zegwijze : *iemand door de hekel halen*, is het V (Limb.).

HEKELDIKTE VOL, gansch vol : *'t gaat regenen of rinnen, de lucht zit hekel-dikte vol*, d. i. de lucht is zoo dik of zoo vol als de tanden op eene hekel (Westvl.).

HEL, bijv., vindt men in de Woordenb. voor *schel*, *klaar klinkend* : *eene helle stem*. Doch het is ook in gebruik voor : gezond, snel, vlug : *een helle jongen*, d. i. een snelle jongen. *Mijne moeder zal binnen acht dagen hel zijn* (Br.). In Limb. en soms in Br. heeft *hel* al de beteekenissen van hard : *het heeft hel gevrozen*. *Het ei is hel en niet locht*. Ook fig. voor gezond. *Hij houdt zich hel*. *Een hel kind*, d. i. een gezond, frisch, sterk kind. Hier is het eene verkorting van *heel*, *sanus*. Ook als tusschenwerpsel voor : toe, kort, toe maar, in 't fr. *allons*. *Hel nu! hel dan! Hel, doe dat eens*. In Z.-Limb. wordt het gelijkvloeiend en onzijdig werkwoord *helten* gebezigd om de sterke, forsche werking van verschillende werkwoorden uit te drukken. Zoo zegt men van iemand die sterk loopt, *forsch werkt*, vlug schrijft, enz. : *die helt! die kan hellen!* (Limb.). Z. *krouwen*.

HELDERNOCH (of) **PELDER**, steeds gebr. in verbinding met elkander : *hij verbalement zijne kleederen zoodanig dat er helder noch pelder heel aan blijft*, d. i. dat er niets heel aan blijft. Ook zegt men nog : *te peldere verstijten* (Br., Hagel., Antw. st. en pr.). In Br., omstr. Leuv. zegt men : *er bleef helder noch spelder*, d. i. niets. Het is voor : heel (geheel) noch spel (voor : een klein stukje?). Te Kortrijk zegt men : *noch heel noch keel*, voor : niemand, niets : *zij stelden het al aan : er bleef noch heel noch keel*, d. i. niemand.

HELDONKER (in Vl.), *helle donker*, d. i. heel donker of : *zoo donker* als eene hel, zoo men in Br. zegt, l. *per obscurus*. Z. hel.

HELEN, loten, kiezen, in sommige kinderspelen, om te bepalen welke van de spelers met malkander staan, en aan welke partij de beurt is om op te spelen. Deze kiezing (heel) wordt dikwijls gedaan bij middel van rijmverskens (eensgelijks *héél*, mv. *helen*, genoemd); een der spelers zegt het versken tegen eenen anderen af, zichzelf en zijnen maat er overhands een woord van toesturende; het leste woord beslist, volgens overeenkomst, in voor- of nadeele van den gene dien het toevalt. Kil. : *heulen*, loten, kavelen, *sortiri*; *heul*, *sortilio*.

HELFTMUUR, middenmuur (Antw.).

HELLEBEKKEN, leelijk zien (Westvl.), elders *lellebekken*.

HELLEJONG, appel in de hoppekeet gebraden (Poperinge).

HELLEKAPELLE, pimpel, vlinder (Poperinge en elders).

HELLER of **GODSHELLER**, bij Kil. ook *haller* en *hellinck*, een Geldersch en Neërsaks. woord, l. *abolus*, fr. *arrhes*. Vanhier het w. *helleren*, dat Sleeckx verfranscht door *arrher*, *donner des arrhes*.

HELLEWAGEN, m. (sterrekunde), de groote beer, *arclos major* en niet de *Cynosura*, kleine beer (Oostvl.). Te Eecloo zegt men om de kinderen te doen slapen gaan : *de hellewagen rijdt rond en sleept de kinderen, die nog op zijn, mede*.

HELLICHT, v., helft, fr. *moitié* (Br. en Hagel.).

HELLIGHEID of **HELTE**, v., hardheid (Limb.).

HELLI-JE SPELEN, d. i. *spelen met het helli-je*, dit is een stokje op beide einden gescherpt, waarop men met eenen stok slaat om het te doen opvliegen (Westvl.). Te Antw. *klinkaard spelen*.

HELMEN, o. w., in Vl. van ouds gebr. voor : galmen, weërgalmen, fr. *résonner*.

Hellemende nachtegael,
Gy, gy spreekt dichtertael
Laet uw bosschen, komt een mael
Helmén in mijn zangen.

G. Gez., bl. 17.

Sleeckx vert. *hel* door : *vibrant*, en *helmdak* door : *dôme*.

HELOOREN, o. w., met gespannen aandacht, met angst naar iets loeren of luisteren (Kemp.).

HELP, v., zeel of band, komt voor 1° in *karhelp*, platte lederen riem, die, over den zadel van het paard liggende, met de beide uiteinden de karboomen omvat; bet. 2° de bandelier waarmede men den kruiwagen voert; 3° broekgalg, in 't fr. *bretelle* (Br., Limb., Antw., Kemp.), in 't Hagel. *hulp*.

HELSCH, bijv., bijw., zeer slecht, sterk, groot, zeer : *hij deed een helsch geweld*. *Hij is helsch boos* (Br., Limb., ten helle, bij *helften* (Westvl.).

HELT, **HEËLT**, v., helft (Westvl., Gelderl. en elders).

HELTE voor helfte, bij Kil. *halfdeel*.

In Limb. bet. *helle*, hardheid. Z. hel.

HELTEN of **HEELTEN**, b. w., helften,

doelen : *als gij iets vindt, wij zullen hellen of heëllen* (Westvl.). In Br. ook : *paarten*.

HELTER. Z. halter.

HELZENBAKKER, slechte bakker (Westvl.).

HELZENTEER, omstr. Antw. hetzelfde als *herenteer*.

HEM en HEN of HUN, altoos in Br., Vl. en Antw. gebr. voor zich : *hij viel en heeft hem zeer gedaan. Zij werkten en hebben hen (hun) fel afgemat*. In de oude schriften is *zich* zooveel als onbekend.

HEMDEBAND, m. (Vl.), bovenste deel van een hemd ; in Br. *halsband* en *hemdsband*, fr. *collet*, genoemd.

HEMEL (*de*) *gaat open en toe* beduidt in Br. en Vl. *het heilicht of ijllicht*. *Heemel* wordt in Limb. voor *gehemelte* desmonds gebruikt in welken zin Kil. het ook opgeeft.

HEMELEN, b. w., 1° versieren, *ornen* : *hemel de kamer eens wat op* ; 2° verbergen, dekken, alsof het *heimelen* ware, zegt Kil., van *heim*, *geheim*.

HEMELLAWERK, in Oostvl. *koortlawerke* te Eecloo ; in Br., Antw. en Limb. *leeuwerk*, dat Vondel ook gebruikt voor : leeuwerik. Het angels. is *lawerke*, het nedersaksisch *lewerk*. Z. Weiland.

HEMELLICHT, bliksem of weêrlicht. Van hier *hemellichten*, o. w., bliksemen.

HEMELSCH, zeer, schoon, aangenaam : *hemelsch weêr* (overal).

HEMELSKAP, v., soort van vrouwenmuts (Limb.).

HEMELVLOEIG, bijv., in 't Hagel. gebr. voor : heel licht, b. v. *hemelvroeiige grond*, d. i. zeer lichte grond. In Kl.-Br. wordt graan dat niet opwil, waar geen groei in is, wanneer men 't meermaals op dezelfde plaats zaait, *hemelvroeiig* genoemd : *dat koren is hemelvroeiig*.

HEMMEN, o. w., zachtjes hem zeggen, kuchen (Br., Antw., Limb. en elders).

HEN, HENNE (Vl.), in Br. *hen*, *hinne* : *loopen gelijk een henne, die leggen moet* bet. in Vl. verlegen, in Br. be-teuterd loopen. *Voor hen en hane opstaan* is, in Westvl., zeer vroeg opstaan. *Hen*, voornaamw. Z. hem of haar.

HENGEL, m., hengel of hangsel, hand-vatsel, ook heinze van een ketel, korf, enz. (N.-Br. en Limb. waar men ook *hingel*, *ingel*, *engel* uit-spreekt).

HENGELING, m., komt van 't w. *henge-len* (freq. van hangen), 't welk van vliegende diertjes gezegd wordt en bij Kil. vertaald is door *volitare, circumvolitare*, d. i. rondomvliegen. In de Kemp. en elders bet. het : een biezwerm en wel den tweeden die uit den korf vliegt of gedreven wordt en ergens aan boom of struik gaat *hangen* of *hengelen* : *dat is vandaag al de tweede hengeling die uit de bie-hal vliegt* (Kemp. en St-Truid.).

HENGSEL, m., in Vl. 't zelfde als elders *unsel*, in Br. *uisel*, fr. *balance ro-maine*. *Iets achter het hengsel* (hang-sel, ijzer in de schouw) *schrijven* bet. in Vl. : van zijne schuldvorde-ring afzien. Z. ponder.

HENKER, m., droes, duivel (Kortrijk).

HENNE, HANNE, meerkol, meerkolf, fr. *geai* (Ninove). In Br. is *hanne* 't zelfde als roetaard, bij Kil. *hanne-wuyt*, een Vlaandersch woord.

HENNEPOOT, soort van hutsepoot, waar een hennepoot in is (Westvl.).

HENSELEN of HENSEN, o. w., trachten achter iets of aan iets te geraken (St-Amands).

HEPPENIJ, m. halve stuiver.

HER, VAN HER (*er* lang uitgespr.), op nieuw : *ge zult uw werk vanher be-ginnen moeten* (Br. en Kemp.). Te St-Gillis bij Brussel, *hermolen* voor : nieuwmolen.

HER, bijw. dat eene richting aanduidt als : *van alle oudheid her* ; *van ouds-*

hèr wordt in Limb. ook gebezigd voor: heen; naartoe. *Da hèr, hi hèr, nergens hèr, wo hèr, achter hèr, voor hèr*, voor: daarheen, derwaarts, hiernaartoe, herwaarts, nergens heen, waarheen, achterwaarts, voorwaarts. *Wo gaat ge hèr, mijn vriend?*

HERDGRAAN, o., wintergraan (Br. en elders).

HEREL, m. (met zware e), vlasstengel (Westvl., G. Gezelle).

HERENTEEER, m., in sommige gewesten van Br. en Vl. zeker houtgewas waarvan de hagen om de tuinen veel gemaakt zijn: *eene herenteren haag, een herenteren boom*, fr. *charme, charmille*; l. *carpinus*, welk laatste Blancardus vertaalt door: *jokhout, jokboom, wielboom, hane beuk*, hgd. *hanen-buchen, steen buchen*, fr. *carpène, hêtre, charme*, engl. *the hornbeam, or hardbeam tree*. In Westvl. spreekt men *eërenter* uit: *eene eërenterhage, eërenterhout*, waardoor men aldaar *ahorn* bedoelt of *aanhorn*, dat Sleetcx vertaalt door *érable*. Volgens Kil. is *aanhorn* een hgd. sax. of Geldersch woord, in 't l. *plantanus*. In Limb. is het *harenteer, harrekop* (harde kop?). Dit hout wordt ook veel *herzelenteer* in de Kempen, Oostvl. en Br. genoemd, elders *heimter, heinenteer*, omtrent Antw. *helzenteer*.

HER EN TE KEER, bijw., altijd op nieuw (Kl.-Br.).

HERIK of HARIK, m., in Br. en ook, in Blanc. *Lex.*, wilde mostaard, hgd. *wilder senff*, l. *irio*, engl. *bankkresses*. Het woord is eene samentrekking van *hederik*, bij Kil. *rapistrum arvorum*. Z. *herink*.

HERINK of HERING, m., hetzelfde als *herik*, wilde mostaard. Z. *herik* (Br., Limb.).

HERK, tas, plaats in de schuur waar men het uitgedorscht stroo legt (Br.). In Oostvl. *schuurwinkel*; te Veurne:

't vak; in 't Hagel. *huiland*. Kil. *erckel, arckel*, l. *podium*.

HERKANSEN, o. w., de kans nog eens wagen: *de oude Belgen herkansten meermaals om zich vrij te maken* (Hagel. Antw.), in Br.: herpakken, herkeeren: *het moet met dien zieke herkansen of hij zal er niet lang meer zijn*.

HERMEN, o. w., gebruikelijk in: *niet kunnen hermen*, niet kunnen stilblijven: *ik moest terug komen, mijn kleine wilde niet meer hermen*. *Ik heb te nacht niet kunnen hermen van tandpijn*. Vanhier *hermie*, gerustheid: *er was geen hermie in Godevaart van Bouillon of hij moest Jeruzalem in zijn* (omstr. Thien.). *Hermen* is bij Kil. een oud woord dat schaden, beschadigen, nadeelig zijn, in 't engl. *harme*, beteekent.

HERP, bijw., hard, ruw, bitter, gemelijk, hgd. *herb* (Kemp.).

HERPEL, m., manneken van de eend, gebr. in Westvl. waar men zegt: *doof gelijk een herpel*. Z. *erpel*.

HERREBEK, m., preutelaar, fr. *grondeur, grogneur*. Z. 't volgende.

HERREBEKKEN, ook WERREBEKKEN, o. w., tegen elkander preutelen en kijken. 't Woord, in Westbr. en 't L. van Aalst gebruikt, schijnt het hanegevecht te willen nabootsen.

HERRES, bijw., naar hier, naar hiertoe: *komt eens herres* (Br. en elders). Het is eene verbastering van *herwaarts*. In Limb. zegt men: *hi of hiër: kom eens hi*, in de Kemp. *'harres*.

HERRIJ, HERRU, woord om de paarden links te doen gaan (Oostvl.); in Br. *waurie*, voor: langs hier, in Limb. *haar*.

HÊ(R)SELEN (met zware e) in Vl. gebr. in de beteekenis van: achterwaarts, achteruit gaan; 't is hetzelfde als *aarselen*, dat oulings ook terugdeinzen beteekende, bij Kil. *aerselinghen, erselen*, l. *retrogradi, retrocedere*;

doch thans is het meest gebruikt voor : in twijfel staan, l. *tergiversari*. Z. ook hefsel.

HERSEN. *Iemand in de hersens pikken*, iemand aanranden, hem punten of steken geven. Vanhier

HERSENPIKKER, een lastig, moeilijk mensch, een plager, hoofdbreker, een gierigaard (Vl. en elders).

HERSENZUIGER, m., zageman, een die plaagt, die ons last aandoet, fr. *une scie* (Br., Antw., Kemp.).

HERST of **HARST**, voor : *hars* of *hers* (dik pek) (Br., Limb. en elders). Vanhier : *herstdraad*,

HERST, v., een schijfje gebraden spek (N.-Limb.). Kil. *herdst van 't verken*, l. *spini porci, dorsum porci*, dat deel, zegt hij, hetwelk gewoonlijk geharst of gebraden wordt. In Br. en Antw. is de *herst* het rugsgedeelte van een geslacht verken : *een stuk van den herst* is een stuk van den rug van 't varken. Men hoort te Antw. ook *maanherst*, in Vl. *ast* genaamd.

HERSTEN, b. w., roosten : *herst uw brood wat*. Vanhier *verhersten*, robranden : *zij heeft haar rok verherst* (Hagel.). Bij Kil. ook *herdsten*, *heerdsten*, *harsten*, roosten, braden. 't Woord is verwant met *hard*, *harden*, *herst*, *ast*. Z. deze woorden. In 't Noorden wordt *harsten* ook gehoord.

HERT komt voor in : *hert voor iemand of iets hebben*, d. i. iemand of iets beminnen. *Op zijn hert of bloed niet durven*, d. i. in 't geheel niet durven. *Noch hert noch zin hebben*, geen iever hebben. Men zegt van iemand dat : *zijn hert in zijn schoenen valt*, als hij den moed verliest, of eene groote droefheid over iets heeft : te Antw. bet. dit : *hij is zeer bang*. Spreekw. *een dronken mond spreekt uit 's herten grond*, een zatte zegt dikwijls wat hij in 't hert meent. *Zijn*

hert ophalen (Br., Vl., Antw.), zich verheugen. *Zijn hert roeren* (Westvl.) bet. durven. *Hert* ook voor : moed : *indien hij het hert heeft*.

HERTELIJK, bijv., dat aan het hert komt, dat deugd doet, krachtig, versterkend, smakelijk is : *zoo een hertelijk elen doet deugd*. *Hij kan hertelijk elen* (Limb., Hagel., Br., Antw., Vl.). Men past dit woord in 't Hagel. nog toe op menschen, in een verachtelijken zin, en dan beduidt het : niets weerd, flauw.

HERTENFRETTER, grolpot of een die het hert opvreet : fr. *chicaneur*, *homme d'une humeur chagrine* : 't is een rechte hertenfretter (Br., Vl., elders).

HERZELAAR of **HERZELENTEER**, m. Z. herenteer of hezzelteer.

HESP, z. v., in gansch het Zuiden gebr. voor : ham. In Br. hoort men ook *heps*, even als *rusp* voor : rups. Vanhier *hespenbeen*, *hespenvet*, *hespenmes*, *hespensmout*, *merg van de hesp*, enz. In Limb. zegt men *schink*, *schonk*, v., in 't Noorden *ham*, welk laatste ook in Br. gebr. wordt voor : eenen klomp hesp met het been er aan.

HESPEKNUIST, m., hetzelfde als *hespenbeen*, met dit verschil nogtans dat er aan den *hespenknuist* nog wat vleesch kleeft, en aan 't hespenbeen niet (Oostvl. en elders).

HESSEKOT, rossekot (Poperinge).

HET of 't voor : er, daar : *het waren daar veel menschen*. *Het was een man goed ende rike* (Westvl.).

HETE (beide e's met zwaren klank), m., grootvader (Belg.-Limb.). Z. hattle.

HETETE, overgrootvader (Limb. Loon).

HETSEL, m., mutsaard, bussel van klein hout. Z. heidsel. Bij Kil. treft men het woord *hetsel* aan als een Bruselsch woord, dat *toorts* beteekent.

HETSKEN of **ETSKEN** spelen : *krijgertje spelen*, d. i. een is er aan en moet eenen anderen zien te pakken, welke

er alsdan aan is (Lier). Ook in N.-Br. Z. Hoeufft op : *etsken jagen*. Te Antw. zegt men : *katteken spelen*. Brussel en omstr. : *ketje spelen*, of *kat jagen*. Brussel ook : *raddij spelen*.

HEUËN voor hoeden. Z. euwsel.

HEUK, v., een misval, misslag, vooral bij het kegelspel : *hij heeft eene heuk geworpen*. *Dat is heuk*. Ook buiten het spel : *ik meende eene goede zaak te doen, het was echter eene rechte heuk* of *kemel* (Hagel.). *Heuck* bet. in den Teuth. *toga*, *pallium*, dekmantel, en *heuck andoen*, l. *palliare*.

HEUKEL, m., hoopje graan, in den oogst, op 't veld rechtstaande om te droogen : *mijn koren staat in heukels*. Ook hoopken hooi, in Br. *hopper*. *Heukel* staat in verband met *hok*, hoop, rechtstaande schooven, of liever, met *hochel*, *hoechel* of *hocht*, struik, bij Kil. *frutetum*.

HEUL, m., voor heuling (van *heulen*, te samen komen) samenscholing, samenrotting, in een slechten zin genomen (Leuv. en elders). Haspel, fr. *de la grabouille* : *dut is allemaal éenen heul*, zij spannen en doen allen te samen, 't zijn allen mannen van ééne klik, 't is één boeltje, l. *ejusdem farinae*, of, gelijk men in Brab. zegt : vogelen van eender véren (Br.). Z. heulan.

HEULBERT of EULDERT (Kemp.), plaats in deschuur onder het afhangend dak, in Brab. *huilaart*. Van *hol* en *aart*.

HEULEN of HELEN, naar eene streep schieten of smijten, om er 't dichtst bij te liggen (Kl.-Br.). Daarvan : samenspannen, van eene overdreven meening zijn, zich verstaan : *ge moet heulen met de wolven daar ge meê in den bosch zijt*. Men zegt ook : *huiten met de wolven*, d. i. ééne taal voeren met die waar men bij is (Z. helen). *Ze heulen onder een gelijk de hond en de boeren* (Br.). In Westvl. bet. *heulan* : met eene houw rapen,

enz. zetten. Vanhier : *heulhouw*, haksken.

HEULENTEER of HOLENTEER, m., vlierhout : samengesteld van 't bijv. *hool* of *kol* en *teer*, boom, houtgewas. Holl. *holder*, bij Kil. *holderboom*, *holler*, *holdertere*, *hollentere*, hgd. *holler*, *holder*, engl. *eldertree*.

HEULENTEUL, m., vlierboom, of hout van den vlierboom, verbasterd van *holenteer* (Limb.).

HEULEPEULEN, o. w., den tijd aan beuzelarijen verspillen (omstr. Kortrijk).

HEULHOUW. Z. heulan.

HEULKEN, o., het hout van een pindop : *zij hebben mij vandaag twee heulkens vaneen gekapt* (St-Truid.). Dat hout wordt *heulken* geheeten om zijne groote gelijkenis met den *heultop*.

HEUN. Z. hoon.

HEURG, m., te Kortrijk voor : uier, in Br. *eur*, Bild. *heur*.

HEURIKKEN, o. w., omstr. Aalst, *herkauwen*, fr. *ruminer*. Men zegt ook *kweernen*. In Limb. *neeringen*.

HEURKEN, HORKEN, } o. w., luisteren : *Heurkt ne keer!* (Brugge). Kil. *orcken*, *horcken*. In Friesl. *harcken*, l. *auscultare*, engl. *hark*, *hearken*.

HEURST of HORST, m., in Br. en Antw. *huits* of *heuts* uitgesproken, voertuig bestaande uit twee hooge raders met een dijsel eraan vast, en dienende om dikke boomen meê te vervoeren en in Vl. *exel* genoemd.

HEUS, bijw., hetzelfde als *heusch* (beleefd), bet. in N.-Limb. stil, zacht : *hij kwam heus bij hem*.

HEUZE, HEUZIE, HEUZINGE, afdak, (Westbr. en Vl.). Vanhier *heuzendrup*, in Br. *goot*; fr. *égoût*. Kil. heeft *hoosdrup*, *oosdrup*, *subgrunda*. Z. euze en euzel, blz. 120.

HEUZEL, m., in Br. (met korte eu-klank uitgespr.) *horzel*, dat in 't N. : paardenvlieg, fr. *taon*, in Br., Antw. en elders : een zwarte of rosse honninghommel, fr. *bourdon* bet.

HEVEL, m., voor : heef of heffe (Vl.), van *heven* of *heffen*, l. *attollere*, *elevare*, enz.

HEVELEN, o. w., zich opheffen, zwel-
len, omhoogkomen (Westvl.). Bij
Kil. *fermentare*, *fermento miscere*,
fermento incrementum dare. Z. hevel.

HEZZELTEERENHOUT of HEZZELEN-
TEER, 'tzelfde als herzelteer, haag-
beuk, fr. *charme* (Kemp.). Olinger
heeft *hesselter*, *hezeltteere*. In 't Hagel.
is het *hunter*; in Br. *herenteer*, *heim-
teer*, *heinteer*, *haagtere*; in Limb.
harenteer of *harrekop*. *Heim* of *hein*
bet. tuin of haag, *sepes*, *septum*, *sepi-
mentum*, en *teer*, engl. *tree*, een
oud dietsch woord dat *boom* bet., b. v.
mispelteer, *notelteer*. Z. herenteer.

HIBSCH of HUBSCH is, omstr. St-Amands,
gebr. voor het duitsche *hübsch*.

HIELEN. *Ik zie liever zijn hielen als zijn
teenen* hoort men in Vl. en Antw. voor
wat men in Br. zegt : *ik zie hem liever
van achter als van voor*, d. i. ik zie
hem liever heengaan dan komen, of,
ik zoek zijne tegenwoordigheid niet.

HIERWAARDER, HIERWAARTS, bijw.,
naar hier toe, meer naar hier toe :
*ziet gij die poort ginder? wel het is
het huis hierwaarts*. — *Is 't aan die
lanteern daar?* — *Neen, het huis hier-
waard* (Vl.). Doch *hierwaarts*
wordt bijna overal gehoord.

HIJFTIG, bijw., verbastering van *heftig*,
thans veel door *hevig* vervangen,
heeft in Vl. den zin van : *beefachtig*.

HIKKELLEN, b. w., de harde korst des
gronds, vooral met een krom getand
werktuig, breken, oplichten of klein-
maken : *de koolen*, *de beeten*, enz.,
hikkelen (in Br. *hakken*). *Ophikke-
len* wordt ook fig. gebruikt, b. v. :
mijn neus is heel opgehikkeld, d. i.
van de koude opengereten (Hagel.).

HIKKEN. Het spreekw. : *hij staat te hikken
en te prikken* : beduidt : hij staat te
dubben, te haperen. Het komt van
eene oude manier van belastingen

uit te schrijven. De man die op een
hik stond was 100 fr. en die op een
prik, was 150 fr. rijk. Wist de
schout nu niet of hij hem op een
hik of een *prik* zoude schatten, dan
stond hij gewis *te hikken en te pri-
ken*. (De inzender van Z.-Limb.)

HIL, heuvel, zandheuvel, engl. *hill*, Kil.
hille, *collis*, *tumulus*, verhevene
plaats. Volgens Bild. (I, 310) is *hil*
niets anders dan harde grond. « Gij
die gewonnen en gevoed beneên de
kruine des *zandhils*, waarmee God
het machtig water bindt. G. Gez. 23.

« Gy moet met de leeuwewerk zweven,
Hooge, in 't blauwe hemelryk;
Daer zult gy over *hille en dalen*
Schouwen in den gulden oost. »

(G. Gez. 87.)

HILSKEN, o., prentje, in Br. *beeldeken*,
fr. *image*, b. v. *doodhilsken*, te Leuv.
doodkaartje of *-beeldeken*.

HIMMEN, b. w., 't rad eens wagens enz.
door middel eener ketting zoodanig
vastmaken dat het niet draaien kan,
om hooge bergen af te komen : *is de
kar gehimd?* Van 't hgd. *hemmen*,
tegenhouden. Te Thien. spreken de
huurkoetshouders van hunne *koets
de slof aan te doen*, wat op hetzelfde
uitkomt, en beteekent : *hunne koets
doen sloffen* (omstr. Thien.).

HIN, v. mv. *hinnen*, in Br., Antw. en
elders voor : hen, hennen.

HINDELIJK, bijw., schrikkelijk. Z. een-
delijk, blz. 113 (Kemp.).

HINGEL of HENGEL, m., hengel, hand-
vat, heis van een ketel, enz., oor,
in 't fr. *anse* (Limb.).

HING-HANG, gebruikt in : 't is *daâr*, of
tusschen hen twee, *altijd hing-hang*,
d. i. ruzie (omstr. Thien.).

HINKELLEN, o. w. hetzelfde als : hinken
(kinderspel).

HINNEBEZEN, ook *frambozen* (Br.),
elders noemt men ze *braamboizen*,
hgd. *hun bramen*, *hindbeeren*, *him-
beeren*, fr. *framboise*, engl. *raspber-*

rys. Kil. hinnebesie, hinnenbraeme, morum rubi Idaci.
HINNEKEN, o. (*heunekē?*), d. i. een klein bondelken hout (Gent).
HINNENBRAWIER, m., kiekendief, fr. *milan*, omstr. Leuv. waar men ook *kwaa(d)voegel* zegt.
HINNENDARM, zeker bleek en gerankt kruid, dat in 't vroeg des zomers op de akkers langs den grond heen wast (Br.).
HINNENPRIESTER. Zoo noemde men eertijds te Thien. en elders wereldlijke, ja getrouwde lieden, die een geestelijk beneficie genoten en hierom tot den koorzang verplicht waren.
HINNENVOS, m., vos (Br.).
HIPPEN of **HIPSEN**, o. w., reppen, gewag maken: *van eene zaak hippen* is zooveel als daarvan reppen, dezelfde lichtjes opwerpen (Br., Antw.). Te Leuv. zegt men ook *hipsen* en soms ook *hispen*. Men zie Kil. op *hippelen*, *hippeler*, *huppen*, l. *saltitare*, *argulari*.
HIPPEN (op 't): *hij komt op 't hippen* bet. in N.-Limb. op 't laatste oogeblik. Soms hoort men dit woord en ook *hippeken* in Br. doch meer op 't knippen, *klippen* of *kleppen*, *knippenen*, d. i. op het laatste geklep, op het uiterste oogeblik; te Antw.: op 't nippen.
HIPPENS, de toppen van 't vlas, die het zaad bevatten (Westvl., Brugge).
HIPSEN of **HISPEN**, hetzelfde als: hippen.
HIRKEN of **NIRKEN**, bij sommigen gebruikt in den zin van 't l. *ruminare*: *hirken als koeien*, hazen, d. i. herkauwen. Kil. heeft ook *norck* voor: orck; en *orcken* is bij hem 't zelfde als *horcken*, engl. *hark*, *hearken*. Z. *heuriken*.
HISSCHEN voor: hitsen (Vl.).
HITSCHEN, b. w., hitsen, aanhitsen, opruien, aanstoken, b. v. *de honden op iemand hitschen*.
HOBBELDESOBBEL, verward, slordig,

verkrookt: *wat zijt ge weêr hobbeldesobbel aangekleed* (Antw. st.). Te Leuv. en omstr. zegt men: *hobbelen-sobbel*: *alles lag hobbelensobbel in dat huis*, d. i. in wanorde. Kil. heeft *hobbel-tobbel*, *hobbel-sobbel* en vertaalt het door *sparsim*, *promiscue*, *confuse*. *Hobbelen* is in den Teut. 't zelfde als: wijntelen (wentelen).
HOCHEL, m. Z. 't volgende.
HOCHT, m., struik, heester (Antw., Br.). In Br. zegt men ook: *hoecht*, *hoechel* en *hochel*: *er woont een vogel in dien elzenhoechel*. Kil. vertaalt *hocht* door: *fruticetum*, *virgulta*, enz. Vanhier het woord *gehucht*, fr. *hameau* en de familienaam *Verhoecht*. Z. ook *horst* of *hurst*. Vanhier gewis de naam van Haecht (dorp) dat het volk goed *Hocht* uitspreekt.
HODDEL, m., slordige toestand. Als men van een huisgezin spreekt, waarin oneenigheid heerscht, het slordig toegaat, zegt men: *het is me daar een hoddel!* Vandaar dat men soms ook hoort *hoddel*, v., voor: onachtzame, slordige vrouw (Limb.). Z. *hobbeldesobbel* en het volgende.
HODDELEN, o. w., in ongeregeldheid, in slordigheid verkeerren, sukkelen: *zij hoddelen nog immer voort op de oude baan* (Limb.).
HODDEREN. Z. *boddelen*.
HODJE of **HOKKE**, o., verminkte uitspraak van: hoofdeken, hoofdje, bet., in Br. en elders, een houtklomp, een blok hout.
HOE OF WIJS, te Diest, Leuv. en elders gebr. voor: hoe, hoe of, op welke wijs: *ik weet niet hoe of wijs ik dat zal beginnen* (Leuv.). Men hoort bij het volk veel eene *s* bij *hoe*: *hoes durfde dat vragen?* Zoo zegt men in Vl. *toens* voor: toen.
HOECHTE of **HOECHT**. Z. *hocht*.
HOEDJEBAL, in Vl. een kinderspel, in Br. *pakkebal* of *paktenbal* genoemd, bestaande in den bal te werpen, ter-

wijl de speelgenoten hem in hunnen hoed, muts of voorschoot trachten te pakken.

HOEËN, b. en o. w., op een hoogen toon *hoe* achter iemand roepen om hem te doen omzien : *hoe hem eens*, d. i. roep hem eens. *Ik hoe u niet, ga maar voort.* Van hier *gehoe* en *hoeuer*. Men hoort ook *hoeten*, voor : hoeën (omstr. Thien.).

HOEIEREN, b. w., langzaam warmen, koesteren : *hij hoeiert zich in de zon.* *De klokken hoeiert hare kiekens onder de vleugelen.* *Hoieren* is eenw. van : hoeden. *Hoierpot* bet. voort : stoof, fr. *calorifère* (Limb.).

HOEISE of **HOESSEME**, uitroeping van pijn voor : ai mij : *hoesse mijn been* (Br. en Antw.).

HOEK. *Hij is in den hoek* bet. hij gaat ten onder, of achteruit (Hagel.). *Achter hoeken en kanten verkeeren.* *Hij gaat den hoek om* bet. : hy zal sterven. Van hier het volgende.

HOEKEN, o. w., hier en daar in de Kemp. gebruikt voor : in den hoek zitten of ergens stil blijven zitten.

HOEKER, m., dit woord wordt in een verachtelijken zin gebruikt. Z. 't volgende.

HOEKEREN, o. w., licht een freq. van *hoeken*, wordt nog al in kwaden zin in Br., Vl. en elders gebr. voor : 1° zich ophouden : *waar blijft gij altijd hoekeren?* 2° Voortverkoopen, woekeren, altijd winnen. In dezen zin heeft Kil. *hoetelen*, *soetelen*, uit slechte dingen winst zoeken. Van hier *hoecker*, bij Kil. *hoecker*, *hucker*, l. *caupo*, *propola*, in 't oud engl. *houkester*, engl. *huckster*. Van hier nog *hoekbank*, *toonbank*. Z. bij Delf. *hoecker*, *hucker*, blz. 253.

HOEKJES of **HOEKSCHEN** **ZOEKEN**, twist zoeken : *ik ga met mijn geuur niet meer uit, hij zoekt altijd hoekjes* (Westvl.). In Br. zegt men : *hij haalt altijd iets uit den hoek*, d. i. hij

komt steeds met iets anders voor den dag om zoo ruzie te verwekken. Z. *hoeksch-kabeljauwsch*.

HOEKSCH-KABELJAUWSCH (adverb. uitdrukking) overhoop, in den war, in oneenigheid : *het gaat er hoeksch-kabeljauwsch in dat huishouden* (Kl.-Br.). Hier wordt gezinspeeld op de beruchte Hollandsche staatspartijen : *de Hoekschen* en *de Kabeljauwschen*.

HOELE, **HOELIE** (Br.), in Vl. ook *hoeldje*, in 't fr. *houille*, overal voor steenkolen gebruikt : *hoeleklomp*, *hoeliegruis*, enz.

HOEPELEN of **HUPPELEN**, o. w., in Vl. in de gemeenzame spraak met *gaan* gebr. voor : voortgaan, sterven. *Ga wat huppelen*, d. i. ga wat spelen of dansen, vertrek maar : *mijn geuur gaat hoepelen*, d. i. vertrekken of sterven.

HOER, slechte top of tol naar welken men *kapt* (Vl.). *Eene hoer in 't ijs maken* is te Antw. onder het slibberen met de nagels van zijne schoenen eene diepe schaar in het ijs maken.

HOESEL, m., rug van een mes. *Noch hoesel noch sneëweten*, d. i. van niets. *Van toeten noch blazen weten*, onbekwaam tot iets zijn (Westvl.). Wij achten *hoesel* hier voor hetzelfde woord als *houdsel*.

HOESTEBROOD, **HOESTEDRUP**, **HOESTEKOEK**, in Vl. hetzelfde als wat men daar nog *kalissiebrood* en *kalissiedrup*, in Br. *kalissiesap*, in Limb. *houtkoek* en *krets*, te Antw. *jap* (*zjap*) in 't Noorden *drop* noemt.

HOETELAAR, m., sukkelaar : *kossaarts zijn doorgaans hoeteleers* (Kl.-Br.).

HOETELLEN, o. w., 1° in den donker werken, zonder vrucht arbeiden, sukkel, martelen (Kl.-Br. en Hagel.); 2° in stilte zijne goesting doen, iets tegenwerken. Bij Kil. bet. *hoetelen*, broddelen, in de geringste zaken winst zoeken.

HOETEN. Z. hoeën.

HOEZEEREN, o. w., venten (N.-Limb.).

« Van *hoezee*, zegt Bild. (I, 315), is 't w. *hoezeeren*, uitgelaten vreugde of dartelheid bedrijven. »

HOEZELLEN, o. w., ergens bezig zijn waar men niets kan verrichten : *wat hoezelt gij daar in den donker?* (Br.) Z. hoetelen.

HOEZELKEN. Z. hoogselken.

HOF, m., in Br. Antw. en Limb. bijna uitsluitelijk gebr. voor : tuin, dat men in 't Noorden meer hoort dan *hof*. In Limb. bet. tuin (uitgespr. *toen*), eene houten omheining of lattenhaag rondom eene weide. *Hij heeft in zijn eigen hof genoeg te wieden*, zegwijze die bet. dat men met zijn eigene zaken genoeg te doen heeft. *Hof*, o. in Br. en Antw., m. in Limb., hoeve; pacht-hof en hofstede voor : pacht-hoeve. *Hof*, o., bet. in Vl. de plaats tusschen de straat en het woonhuis, fr. *basse-cour* en ook den lichtkring rond de maan.

HOFKEUL, in Br. m., keule, v., bij Kil. ook *hofkunne*, van 't lat. *cunila*.

HOFTEL, m., iemand die op een boerenhof geen geschikt werk, maar zoo wat van alles doet (Westvl.). Dit woord is samengesteld uit *hof* en licht : *tei*, bij Kil. *teewe*, l. *homo vilis et servilis conditionis*, angl.-sax. *theowe*. Bij Kremsier is *theu*, in 't hgd. *dienner*, *theorodom*, *dienstschaft*, l. *servitus*, angl.-sax. *theoro*, dienaar, knecht. Z. Delf., 350. Zou *teef*, *teve* hiermee niet verwant zijn?

HOK. Over *hok* en *stok* gaan, in 't Hagel. ook *griezen* genoemd, bet. omstr. Thien. : over het veld gaan, in steê van de baan te volgen.

HOKKE. Z. hodje of hotje.

HOKKEL, m., het overgeblevene van een tak aan eenen boom, knoest, kwast (Kemp.), in Br. *stomp*. Z. hoechel.

HOKKETOKKEN, o. w., met eenen stoel heen en weer kwikkelen, b. v. om

een kind in slaap te krijgen (Antw.-Kemp.).

HOLENTEER, m., hol- of vierhout, (Limb., Hagel.), engl. *eldertree* of *elder*, hgd. *holunder* of *hollunderbaum*, *holderbaum*, in Z.-Limb. ook *holder* of *heulder* voor : *hollen*-, *holderteer*, *holenteer*, in die landstreek ook *heulenteul*, verbastering van *holenteer*. Z. Delf., 253.

HOLLEBIE, v., hommél, waarschijnlijk verdorven van *holm* (bie), bij Kil. *fucus* (Br.).

HOLLEBLOKKEN. Z. holsblok.

HOLLIJS, m., soort van appel, in Oostvl. zeer gemeen. Zou 't licht niet *holhuis* moeten zijn, omdat zulke appels van binnen zoo wat hol zijn? Z. Belg. Museum, blz. 178, waar gesproken wordt van *holleize*, doch als van eene bloem die ook een hol huizeken heeft. Kil. heeft : *hol-aers*, lat. *pomi genus*.

HOLSBLOK, m., te Leuv. voor : holblok, hier en daar in Br. ook enkel *blok* genoemd, fr. *sabot*. « Bild. heeft ook *holsblok* of *holsblok*, voor 't armelijk houten schoeisel, thands hier, in 't vervallen Leide zoo algemeen. O. als blok; men leidt het, zegt hij, ten onrecht, af van 't hgd. *holtz*, hout. » Men zegt in andere streken : *klompen*, *kloonen*, *kloffen*, *holleblokken*, enz.

HOMMEL, m., staat in Kiliaan als een oud Vlaandersch woord voor : hop, fr. *houblon*, welken zin het in Westvl. nog heeft.

HOMMEL, m., donder. Het ww. *hommel* bel. donderen. *De meeste hommelweëren komen in de maand juli*. Het spreekw. : *als het hommelt, brandt men kruidwisch* bet. in het gevaar hulp zoeken. De *kruidwisch* is een bundel bloemen en andere kruiden, die op de feest van Maria's-Hemelvaart gezegend en bij donderweder gebrand wordt, om van het vuur des hemels bevrijd te blijven (Limb.). Bij Kil. is het : bommelen.

HOMMELEN, o. w., donderen (Limb.). Bij Kil. bet. *hommelen* hetzelfde als hommelen of als eene hommel gerucht maken. Z. bommel.

HOMPERD, m., langwerpig brood of koek van bloem en kruiden, met boter en suiker gemengd, wel doorkneet en hard gebakken (Antw., Kemp., Heist-ten-Berg).

HOND, m., omstr. Thien. gebr. voor : beurs : *hij heeft een dikken hond op zijde liggen*, d. i. eene groote beurs geld.

HOND komt in vele spreekwoorden voor als : *die met den hond slaapt, krijgt er vlooiën van*, d. i. man en vrouw worden gewoonlijk ééns. *Half en half gelijk men den hond scheert*, d. i. tusschen de twee, stillekensaan. *Iemand als een hond ontvangen, aanzien*, enz., d. i. zeer slecht, met afkeer (overal gebr.). *Staan zien als een hond op eene zieke koe* bet. in Vl. en Antw. : niet weten wat te zeggen. *Welkom als een hond in een hulsepot of in een kegelspel* bet. in Vl. en elders : zeer slecht gekomen zijn.

HONDENKOT, spoor. *Met een hondenkot gaan* wordt in Westvl. van iemand gezegd wiens beenen krom zijn.

HONDSBLEIN, bij Kil. *honds-bleyne*, v., waterblaasje op handen of voeten door sterke vrijving veroorzaakt, l. *papula, papula aquosa* (Br., Antw.).

HONDSCH of HONDSIG, bijv., gulzig, slokachtig als een hond : *gij moogt zoo hondsich niet eten* (Br., Hagel.).

HONDSHOOFD, m., soort van grooten appel (Westvl.).

HONDSRIBBE, v., kruid met langwerpige bladeren, in 't l. *plantago minor, lanceola, arnoglossa* (Br., Antw.).

HONING, m., honingdauw; tarwearen, wier korrels van buiten rosachtig en van binnen zwart zijn : de bakkers zijn voor geen tarwe met honing in, omdat het brood ervan smets van smaak en zwart van kleur is (Br.,

Kemp.). In Br. noemt het soms ook *massel* : *er is veel massel in de gerst, de haver*. In Limb. *brand*. Het woord is oud; in den Teuth. heet het *honinchdowe* (dowe), *rubigo*. *Honichdouwich*, *rubiginus*, en de werkw. *honichdowen*, *eruginare*; *honich afdoen*, *deëruinare*.

HOOD, o., op vele plaatsen nog, even als in de oude schriften, gebruikt voor : hoofd. Vanhier het verkl. *hoo(fd)ken*, *hoodje*, en bij verkorting *hadje*. *Hoo-ken in schoo(t)ken leggen* bet. in Br. en elders : toegeven, zich onderwerpen : *grommel zoo veel gij wilt tegen hem, gij zult toch moeten hoo-ken in schoo-ken leggen*. Te Breda *hoo(d)den* voor : hoodje. Z. *Taalk. Mag.* I, 253-54.

HOOFD. *Het hoofd neêrleggen* is sterven. *Het hoofd in de lucht steken*, trotsch zijn, met het hoofd in de lucht gaan, met het hoofd recht gaan. *Zijt gij niet tevreden, leg er uw hoofd bij* bet. dat men, tevreden of niet, toch zal moeten plooiën. *Hij heeft het wel of beter van hoofde*, d. i. hij is omzicht-ig, hij heeft verstand (Westvl.). *Het hoofd laten hangen* is mismoedig worden. *Hoofd over gat*, elders gezegd : *hol over bol*, of : *over hol over bol*. Z. dit verklaard in 't *Taalk. Mag.* I, 49. Edoch wij denken dat *hoofd over gat*, of : *over hol over bol* zoo veel is als : het onderste boven, alles verward en dooreen.

HOOFDEN, o. w., geld opwerpen kop of letter, een tuischspel (Vl.), in Br. soms *koppen* of *koppespelen*, in de Kemp. *opwerpen* genoemd.

HOOFDKLEED, o., wijnpot, d. i. som gelds die de pachter moet betalen als hij eene nieuwe pacht maakt (Westvl.).

HOOFDLAKKEN, varkens- of kalfskop, waaruit de beenen gehaald zijn en die, 't zij gehakt of niet, tot een koek geperst is (Westvl.). Te Eecloo zegt men *hoofdflakke*. In Br. *gepersten* (verkens- of kalfs-) kop.

HOOG, v., ophooging of prijs, dien men bij hetgene reeds door anderen geboden is, *bijzet*, of ook : de prijs dien men ontvangt om opgehoogd te hebben. Bij Kil. *hooghsel*, *verhooghsel*, d. i. verhooging, l. *auctio*. Met winst van *palmslag* en *hoogen* is te Leuv. een notariswoord : *hoe veel hoogen hebt gij op dat land gezet?*

HOOG, v., licht voor : hoogte, bet., tusschen Leuv. en Mechel., graantas in de schuur.

HOOGDAG HOUDEN (zijn) bet. op een hoogdag, als Kerstdag, enz. de HH. Sacramenten ontfangen (Br., Antw., Limb. en elders). Bij Kil. is *hooghen dagh*, *solennis dies*.

HOOGGELEID, bijv., trotsch : *hij is hooggeleid* (Vl.).

HOOGKAMER, v., 'tzelfde als kelderkamer, *voute* en *voutkamer* : *waar slaapt gij? Op de hoogkamer* (Vl.). In Limb. *opkamer* of *opkelder*, in Br. *boven- of kelderkamer*. Z. *voute*.

HOOGKERK, koor in de kerk, fr. *chœur* (Westvl.).

HOOGRUG, m., spek van den rug van een varken. Die langwerpige rug wordt in verscheidene stukken gesneden, welkemen *hoogruggen* noemt (Limb.).

HOOGSELKEN, verkleinw. van *hoogzaal* of liever van *hoog* en *celleken*. Als er in een huis, boven, een verloren hoek is, dan maakt men daar, als 't zijn kan, een klein slaapkamerken voor de dienstmeid en dat heet, te St-Truiden : *hoezelken*, te Antw. : *hangende kamer*, in 't fr. *soupenste*.

HOOGTIJD. *Ten hoogtijde gaan* (Esschen), elders : *zijn hoogtijd houden*, d. i. tot de Heilige tafel of ter kommunie gaan.

HOOGVLIAGER, m., leeuwerik (Somerg.).

HOOGWACHT, voor hoofdwacht of wacht-huis waar men 's nachts de zatlappen in steekt (Kortrijk).

HOOGZAAL, fr. *jubé*, bij Sleecx v., doch in Br. veel o. : *de koster antwoordde*

van op het hoksaal. Bij Kil. *hoogh-saet*, l. *locus chori editior*, *orchestra chori*. In Limb. is *okzaal* m.

HOOI. *Naar het hooi gaan*, haastig zijn. *Moet gij naar het hooi gaan?* voor : is er iets dat zoo veel spoed vereischt? (Br.).

HOOI-DELFT of DILTE, v., hooischelft (Brugge). Bij Kil. *hoy-delle*, l. *fœnile*, fr. *fenil*. Z. *delft*.

HOOILOKKEN, o. w., (in iets) ergens wanorde in brengen, iets dooreen werpen (Hagel.). Omstr. Leuv. zegt men *verhooiretteren*; bij Kil. is *verhoyen ende verstroyen*, *dispergere*, *confundere*; dus hetzelfde als hier *hooilokken*.

HOOIOPPER, in Vl. en elders : hooimijt, doch in Br. meest : een hoopje hooi, b. v., als het hooi in de weiden te droogen ligt, zet men het in *oppers* om het van regen of dauw te bevrijden.

HOOISCHELFT, m., hooitas, hooizolder. *Schelft*, in Br. en Antw. met eene t uitgespr., is, in Br., een tas boven op balken, die *schelfthouten* genoemd worden en dienstig zijn om hooi, stroo, enz. op te leggen.

HOOITEN, o. w., spelen : *met zijn geluk hooiten*. *Ge moet met dat kleed zoo niet hooiten*, *het heeft geld gekost* (Kl.-Br.).

HOOKEN of HUKKEN, in Vl. voor: jeuken. HOOLDE (met zachtl. o) voor : holde, holte, hol (Westvl.).

HOOP, TE HOOPE, AL TE HOOPE, te samen, al te samen (Westvl.).

Bad en deed het met heur bidden

En zijn handjes 't'hoope doen...

(G. Gez., bl. 82.)

HOOPELING, m., een hoopje afgepikt graan, dat nog ongebonden op den grond ligt; men zegt ook *pikketing* (Leuv., Bruss.). Door *hoopeling*, te Leuv. *hecupelink*, elders *huppelink* uitgesproken, verstaat men ook het lang oorkussen, dat in de *Woordenb. hoofdeputuw*, bij Kil. *hoofdbolinc*,

- fr. *traversin* genoemd wordt. Z. hup-
peling, blz. 200.
- HOOPEN, b. w., in hopen zetten : *het*
graan hopen (Br., Limb. en elders).
- HOOPET, m., hetzelfde als *heukel*, voor :
hoopelje of hoopje (Hagel.).
- HOORIKKEN (met scherplange o), b. w.,
herkauwen, herknauwen (Oostvl.).
Z. heuriken en horken. Bij Kil. ook
huericken, fland. of *ericken*, l. *rumi-*
nare, bij Meyer, *irriken*. Z. neeringen.
- HOORN of HOREN, m. *Het in zijnen*
hoorn hebben bet. in Br. hetzelfde
als : de horens opsteken, hoovaardig
zijn, bij Olinger : *agir avec audace*,
bij Sleenckx : *faire beaucoup d'em-*
barras.
- HOORNAAM, spotnaam, fr. *sobriquet* (Po-
peringe).
- HOORNBAND, m., zeel rond de horens
der koeien, waaraan men haar bind-
zeel vastmaakt (Antw., Kemp.).
- HOORNDUL, HORENDUL, bijv., in Vl.,
Br. en Antw., dul, dol, dwaas : *die*
koe is hoorndul. Men maakt hier zoo
veel gerucht dat ge er zoudt horendul
van worden. Kil. *horen-dul*, l. *cere-*
brosum animal; *furiose cornu petens*
sive feriens. Soms heeft *horendul* ook
de beteekenis van : gram, driftig.
- HOORTBUNDEL, m., het kort stroo uit
het lange geschud en tot bussel saâm
gebonden (L. v. Aalst). In Br. *kort-*
bussel.
- HOORTE, v., een grooté bundel stroo of
hooi, losweg toegebonden : *'t is ge-*
lijk eene hoorte (L. v. Aalst).
- HOOS en BANGHOOS, iemand die bang is
(Limb., Lommel).
- HOOS, v., in Limb. van dagelijksch ge-
bruik in den zin van : kous, in welke
beteekenis het ook in de Holl. Woor-
denb. voorkomt; doch omstr. Thien.
en St-Truid. bet. het : ingewand der
koeien, ook *kenning* of *bed* genaamd,
dat bij vele, als zij op kalven staan,
afkomt. Het beduidt hier : bedelzak,
b. v. : *de hoos aanpakken*, d. i. bede-
- len gaan, en *hoosman* bet. : bedelaar.
Bij Kil. staat *hose*, als een saksisch-
geldersch, hoogd. en engelsch woord,
aangeteekend in den zin van 1° kous,
2° leerse, 3° lederen zak, l. *caliga*;
ocrea, fr. *houseaux* of *houses*, slijk-
kousen, en licht ook verwant met
housse, overtreksel. Vanhier *hose-*
banden en *hoosbindels*.
- HOOSBINDEL, m., kouseband (Limb.). Bij
Kil. *hose-banden* of *kousse-banden*.
- HOOSGAT (Kemp.) (van *gat* en *hoozen*)
is eene goot of loop waardoor het
uitgehoosd of ander vuil water, in
Br. *afwaschwater*, wegloopt. Het
wordt ook *mozegat* of *goot* genoemd.
- HOPKEESTEN, te Diest, te Leuv. *hopkee-*
sen, *hopscheuten*, hgd. *Hopfensalat*,
fr. *jets de houblon*. Bij Kil. is *keest*,
nucleus, *gramen*, *germen*, welke
laatste beteekenis men bij Weil. niet
aantreft. Z. *keest*, *keesten*.
- HOPPEL, bijv., loopig, ridsig : *de koe is*
hoppel. Licht is *hoppel* verwant met :
hoppen, *hoppelen*, *huppelen*, l. *sal-*
tare, *salire*, hgd. *hoppen*, engl.
hoppe; of met *hoppe*, bij Kil. een
wulpsch vrouwmensch (Westvl.).
- HOPPEL, bijv., veelkleurig, gespikkeld,
geplekt : *een hoppel peerd* (Br. omstr.
Leuv. en Thien.). Bij Kil. *hoppelkoe*
of *bontekoe*, *vacca maculosa*, fr. *vache*
bigarrée.
- HOREBOOM, m., hoekbalk (Oostvl.).
Hore is hier voor : *hoornik*, *hornik*,
een oud saksisch en vlaandersch
woord, dat *hoorn* en *hoek*, l. *angu-*
tus, beteekent. Z. Bild. op *hoorn*, I,
321, en *Taalk. Mag.* III, 310-12.
- HOREN, m., houten gestel, op koeihorens
gelijkende, dat op de kar, achter en
voor, gezet wordt om graan in te ha-
len. Omstr. Leuv. noemt men dit
gestel : *steun*. Door de uitdrukking :
men zou horens aan den kop krijgen
over dit of dat, geeft men zijne grootte
verwondering daarover te kennen.
- HOREN, m., mannetje der duif (Limb.,

N.-Br. en aan de kanten van Utrecht). Het wijfje wordt in Limb. : zij geheeten (*ij* als *i*). Z. duiver, duiverik, in Br. *kebber, keupper, kepper*, enz.

HORENDUL. Z. hoorndul.

HORK, m., kwaadaardige kerel : *het is een hürk van een hond, hij bijt zonder bassen* (Kl.-Br.). Te Antw. lastige kerel, knorpot, greef.

HORK, HURK, m., wortel van *horken*, geluister of : het luisteren. *Aan de deur op zijnen hork staan* bet. in Vl. aan de deur staan te luisteren.

HORKEN, HURKEN, 't 1^e in Westvl., het 2^e in Oostvl. gebr. in den zin van : luisteren. In Friesland *harken*, in het engl. *to hark, to hearken*, hgd. *horken*. Z. Snellaert, Belg. Mus. 1844, blz. 178. Lebrocqy's *Analogies ling.* 256; alsmede Ypey's *Geschiedenis der Nederlandsche taal*, blz. 523. *Horken* wordt in de Kempen gezegd voor : herkauwen. Z. hoorikken.

HORST, m., of HUIJS, om boomen meê te vervoeren. Z. heurts, huits.

HORST, m., wordt op vele plaatsen gebezigd voor : eene hoogte in het algemeen. *Het zijn niet dan horsten en hulten* wordt in de Kemp. gezegd van oneffen land. Bij Weil. is *horst* een ineen gegroeid kreupelbosch, ook bij Kil. *horscht, horst*, l. *virgultum, sylva humiles tantum frutices proferens*, in Br. *schaarbosch*. Vanhier komt *Horst*, een dorp in Limb. *Horst*, in Westbr. *hust* uitgespr., bet. nog : 1° een struik, 2° in Vl., waar het *hults* wordt uitgesproken, een egelvarken, wiens gestekeld of hortend haar als een struik schijnt voor te komen.

Horst bet. in de Kemp. : een struik.

HORTEBREEM of HORTSBREEM, v., egeleenteer, samengesteld uit *horst*, egelvarken, l. *echinus*, en *braam*. Z. bij Kil. *eghelenteer, cynosbaton, rubus caninus*, en, bij de Botanisten, *rosa bloxuosa* of *eleucochroa*, fr. *rose canine*. Z. ook ons voorwoord.

HORTIG, bijv., gezwind, snel, levendig : *Jan is wat stijf, maar ze zullen hem in dat geleeg wel hortig maken* (Hagel.), bij Kil. *hortigh, hurtigh, expeditus, promptus, agilis*.

HORZEL, v., beteekent in het Hageland : een lastig vrouwensch : *hij heeft eene horzel van e wijf*. In Br. zegt men van een boos wijf : *het is eene ros*. *Ros*, hetzelfde als vroeger *hors, ors*, paard, bet. nu : een slecht paard. Een *horzel* (daas, dazerik) is een kwaad en lastig diertje, en, vandaar, wordt een lastig wijf ook *horzel* geheeten. *Jo is zoo kwaad als eene horzel*. *Horzel*, m., bet. omstr. Thien. *zweepsteel*.

HOT, v., soms o., rugmand of korf, in 't fr. *hotte*, dat in de Woordenb. door : marskorf vertaald staat. *Hot* wordt ook voor : rug (hotdrager), huid, buik, in de gemeene spraak gebr. : *zijn hot vol slagen krijgen. Zijn hot vol eten* (Br., Hagel.). In dit laatste geweest wordt *hot* en *hotje* evenals in Groning. en Gelderl. voor : niet veel, luttel, een kleinen oogenblik, gebr. *Hot* is verwant met *bot*, poos, en *botte*, korf, fr. *hotte*, evenals *botte*, bij Kil. *corbis dossuaria*, en misschien met *hul*, huisje. Z. *bot*, *botte* en *boddeman*, licht voor : hotdrager, d. i. rughot.

HOT, m., gewricht, holte waar een gebeente in draait : *zijne voet is uit den hot*, hetzelfde als in Br. en Antw. : *zijn voet is verstuikt*.

HOT, bijw., uitroeping om de paarden rechts te doen gaan. *Hot en her* bet. in 't Hagel. rechts en links, overal : *ik ben al hut en her geweest, maar heb zulks nooit gezien* (Hagel. en Limb.). *Van hot en her* bet. over en weêr : *ik heb de stad van hot en her geloopt* (Diest en elders). Te Antw. : *van hot naar har* : zwenkend van hot naar har kwam daar een wagen tot klinkens opgestapeld van d'oogst der boek-

- weit nader gebolderd* (J. Van Beers, *de Bestedeling*). In het holsteinsch en breemsch bet. *hot*, rechts, en *ho* links; te Hamburg: *hutt*. Hier, alsook in Limb. zegt men: *de ene wil hot, de andere har*, de eene wil rechts, de andere links, de eene wil het tegendeel van den andere. Ook: *he weet nig van hot, nog van har*, hij weet niet wat rechts of links is, hij is gansch onwetend. *Haar en hot* zijn in Gelderl. gebruikt bij het rijden of mennen voor: links en rechts. *Taalk. Mag.* II, 422, III, 55-56 en Hoeufft.
- HOTGAT, (voor: op- of uitgat), o., weg langswaar men van de groote baan op den akker rijdt (Antw. Kemp.).
- HOTJE, HODJE, HOKKE, o., klomp hout, blokje hout of houten blokje (Br.).
- HOTSELEN, o. w., niet vast staan, fig. omgaan, niet goed gaan: *er hotsett heden nog al veel in Europa* (Hagel.). *Hotselen* is een freq. van *hotsen*, fr. *cahoter*, bij Kil. *hotten*. Z. dit laatste.
- HOTTEBREEM. Z. hortebreem.
- HOTTEKROT of OTTENKROT, m., krot, slechte zaak: *'t is daar hottekrot*, het deugt daar niet. Vandaar *'t o. w. hottekrotten*, krot verkoopen, slechte zaken doen (Oostvl.).
- HOTTEN, o. w., lukken, op de rechte plaats komen, in den vereischten hot komen: *hij geeft zich veel moeite om die plaats te bekomen, maar het zal niet hotten* (Br., Antw. en elders). Men zegt ook: *het zal niet pakken*. Bij Kil. *coagulare* (samenpakken) en *evenire* (gebeuren); *wel hotten, quallick hotten*, hetzelfde als *ghelucken*.
- HOUD, HOUDE, HOUW, o., in Limb. top of voornaamste tak van eenen boom. *Houd* is bij Kil. *houde* en *houwe*, l. *turbo*. Z. dopw.
- HOUDEN, o. w., in de Kemp. gebruikt voor het wonen der vogelen of andere dieren. Men zegt: *hier houdt een vogel*. *Op dien boom houdt eene ekster*. *Daar houdt een vos*, enz.
- voor: hier woont, enz. Bij Kil. l. *manere, morari, habitare*.
- HOUT. *Over zijn hout* bet. te ver, meer dan naar behooren: *'t is over zijn hout, 't gaat er over zijn hout*. Men zegt ook: *dat gaat over de schreef*. *Niet weten van wat hout pijlen maken* bet. niet weten wat aanvangen, geen geld hebben (Br., Antw. st. en pr. en elders). *Een houten gezicht hebben* is: van verbleeken noch bloezen weten (Hagel.).
- HOUTA! HEIA! uitroeping dienende ter ophitsing van honden, enz. (Westvl. Brugge), te Antw. en elders *kisch! kisch! pak ze!*
- HOUDRAGER, m., boom waar men den top uitgekapt heeft, en welks takken men na een zeker getal jaren tot brandhout afkapt. (Limb.). In Br. *strunk*, b. v.: *eiken-, wilgen-, olmen strunk*, fr. *tronc*, l. *truncus*.
- HOUTEREN, bijv., voor houten: *een houteren bol* (Limb.).
- HOUTKANT, m., kant met houtstruiken bezet rondom een stuk lands of weide.
- HOUTKOEK, m., 't zelfde in Limb. als in Br. *kalissesap*, in Vl. *hoestebrood*, enz. In 't Noorden *drop*, fr. *jus de réglisse*.
- HOUTKOT, o., hok, huisje of overdekte plaats om hout in te stapelen (Vl., Br., Antw.).
- HOOTS, m., hetzelfde als: huits.
- HOOTSPECHT, m., gespikkelde vogel, die in de boomen pikt (Westvl.). In Br. *specht*.
- HOUTVEUME of HOUTVUMME, houtmijt, houtstapel (Oost-Westvl.). Z. *vumme*.
- HOUVAST, bijv., die vast houdt, gierig, traag in geven: *oom is zeer houvast* (in Limb. *houdvast*). *Een houdvaste of een laaie* bet. een gierigaard, een vrek (Br., Limb., Antw. st. en pr.). Bij Kil. bet. *houdvast, luyaerd, homo tenax, avarus*. Z. *houdvast* in de Woordenboeken.
- HOUW, m., eigenlijk slag, kap, wond,

ook *schaar* of *snede*; fig. een verwijtend woord, op eene onverwachte wijs iemand toegestuurd: *hij kreeg eenen fellen houw* (Hagel. en omstr. Leuv.), eene felle vaag of schaar. *Houw* of *hauw* beteekent in Vl. ook een *korenaar*.

HOUW, v., dwarrelwind (Kemp.). Omstr. Lier, de *brouw*, te Vilvoorde, *bontevrouw*. Bij Kil. *turbo*, *ventus e depressa nube contortus*. Het is zoo in 't neêrduitsch genoemd, zegt Kil., omdat het alles om en ten gronde slaat; het is 't zelfde woord als 't voorgaande.

HOUWER, m., soort van kooi of kevie, gewoonlijk van doek gemaakt en dienende om duiven in te vervoeren, en daarom ook: *duivenhouwer* genoemd (Antw.).

HOUWESTELT, o., houweel, kapmes (Kemp.).

HOUWILLIG, bijv., kwaadwillig, stijfhoofdig, onwillig. 't Is afgeleid van *houden* en *wil*, dat is zooveel als: *die zijn wil houdt* (Br. Antw.).

HOUWVASTIG, bijv., gierig (Hagel.). In Limb. *houdvast*. Z. *houvast*.

HOVENIERDERIJ, v., daad, of liever, manier of kunst van te hovenieren.

HOVENIEREN, o. w., vruchten gaan rooven (Antw.). Z. *fruitenieren*.

HOVENIERING, v., het hovenieren of de hovingsbouw, fr. *jardinage* (overal).

HOVING, tuin en al wat er bij behoort. Van hier *hovingsbouw*, een heden-daagsch woord dat men veel hoort, sedert de opkomst der hofbouwscholen (Vl.). In Br. bet. het mv. *hovingen*: gelegen waar vele hoven of tuinen zijn.

HU, uitroeping om het paard te doen stil staan (Limb.). In Br. is het *hou*.

HUBBEN, hebben. *Ich hub* (ð); *doe hubs*; *he heet* of *hêt*; *weer hubben*; *geer hubt*; *xi* of *ze hubben*. Imperf. *Ich hauw*; *doe has*; *he hauw*; *weer hauwen*; *geer hauwt* of *hat*; *xi hauwen*.

Verl. deelw. *gat* voor: gehad (Limb.).

HUDDEREN, o. w., huiveren, bibberen: *ik hudder van koude* (Westbr.). In Limb. hoort men veel *rijeren* (uitgespr. *riëren*): *ik rijer van koude*. In de Kemp. *rylen*. Z. *huggeren*.

HUËN, bij Meyer ook *huiden*, voor: hoeden. Z. *eeuën*.

HUGGEREN of **HUCHEREN**, o. w., huiveren, met dit verschil dat men het enkelijk zegt van de koude (St-Amands). Kil. *huggeren*, i. *huyveren*, i. *frigutire*.

HUGGERIG, bijv., koud, killig: 't is *huggerig weder*, weder dat huiveren doet (St-Amands). Bij Kil. *huggerigh*, i. *frigutiens*.

HUI voor hooi (Limb.).

HUIBE, **HUIBEN**, m., uil, nachtuil, Kil. *hube*, *huybe*, i. *gubo*, *huyben*, *huybeken*, i. *ulula*, hgd. *eule*, fr. *hibou*, in 't gr. *βύας*. *Huibe* wordt als een smaadvoord gebr. voor: snul, dommerik (Br. Antw.).

HUID, o., in Limb. veel gebr. voor: hoofd, hgd. *haupt*, engl. *head*. Zegw.: *blaas mij op mijn huid*. Z. *blazen*. Samenst. *huidkaas* of *huidvleesch* voor: hoofdvleesch; *huidpeluw* (uitgespr. *huidpölf*), hoofdpeluw; *huidschaal*, hoofdschaal; *huidstel* (men spreekt *hötset* uit, zoo dat het ook *huidzeel* zou kunnen zijn) voor: *hoofdstel*, engl. *headstall*, hgd. *kopfgestell*, in 't fr. *têtière*, enz.

HUIDER, m. *uier*, bij Kil. *huyder*, *uyder*, *wder*, *euder*, i. *mamma*. In Limb. *uur*, r. Maastricht en in Br. *eur*, in Westvl. *heurg*, te Antw. *uier*.

HUIF of **HUUF**, m., knikker waarmee de kinderen spelen (Limb.). Men noemt het aldaar ook *marbelaar*, *merveleer*, in Br. *merbol*, te Leuv. *lavoor*. Is dit *huif* hetzelfde als *huif*, hgd. *haube*, dat, volgens Wachter, afkomt van *heben* (heffen), i. *levare*, *tollere* in *allum*? (Z. *Taalk. Mag.* 1, 251.)

HUIK, m., eene keelziekte: *iemand den*

huik breken is hem peper of een prikkelend poeder in de keel blazen, om daardoor de ziekte weg te nemen (Antw. pr.). Ook in zekere streken van Holland gebruikt. R. Leuv. noemt men dit : *iets aan 't lelleken* (van de keel) *hebben*. Bij Kil. *hueck*, *huygh*, *huych*, *uvae gutturis tumor*, *columnellae inflammatio*.

HUIKELEN of HUKKELEN, b. w., opperen, of het hooi in kleine hoopen zetten (L. van Aalst).

HUIKELING of HUKKELING, m., klein hooihoopken, opper (Oostvl.).

HUINENTUIN, m., slechte uitspraak van *heulen*-of *holenteer*, vlierhout (omstr. Thien.).

HUIS. *Van iets t'huis komen* bet. in Vl. aan iets of van iets ondervinding hebben, niet gelukken. In Br. en Antw. zegt men bijna in denzelfden zin : *van alle merken t'huis gekomen zijn*, en dit beduidt : ondervinding hebben, slim, doortrapt zijn. In dezen zin zegt men omstr. Thien. : *van zijnen huize zijn*, d. i. met iets bekend zijn, kennis van zijne zaken hebben : *laat dien koopman door, hij is van zijnen huize*. In Br. en Antw. noemt men dit : *hij is er in t'huis*, d. i. hij is er in ervaren of er meê bekend (gelijk met zijn huis). *De koe is nog ver van huis* bet. omstr. Leuv. dat zij nog lang zal staan alvorens te kalven. *Het is nog verre van huis* bet. te Antw. : het zal in lange niet gebeuren.

HUISAGIE, te Kortrijk en elders in Vl. gezegd, evenals *bouwagie*, voor : *huizing*.

HUISBLIJVERKENSWAGEN (T). Men zegt den kinders in Vl. : *ge zult mogen meê gaan op t'huisblijverkenswagen*, d. i. ge moogt t'huis blijven.

HUISCHEN, HUISEN of HUSSEN, b. w., hitsen, aanstoken (Vl.). In de Kemp. zegt men *hussen*, in Br. ook *hissen*, bij Kil. *hussen*, *husschen*, *hisschen*, *hitschen*, *hetsen*, l. *instigare*, enz. de

honden hisschen, *instigare canes*, *hortari canes*. Het woord is verwant met *heet* (hitsen, heet maken).

HUISEL of UISEL, m., romeinsche waag, weeghaak, snelwaag, hgd. *schnellwage*, fr. *peson* of *romaine*. In Limb. *punder*, in N.-Br. *ponder*, bij Kil. *pondel* en *pundel*.

HUITS, m., voertuig met twee raden en een langen dijsel aan den as, dienende om dikke boomen te vervoeven (Br. rond Vilvoorde); te Diest noemt men het : *voêr* voor : voeder. — Misschien is *huits* hetzelfde woord als bij Plant. *voeyerhouts*, bij Kil. *voer* of *voederhouts*, l. *vehes lignorum*, Sneeckx schrijft : *horts* en *heurts*, fr. *triqueballe*, *diable*. Elders noemt men dit voertuig : *ezel*.

HUIVALLIG, bijv., slecht, boos, ruig, vuil, vervallen : *'t is huivallig weêr*, *'t is slecht weêr*. *'t Is een huivallige mensch*, een vuile, vervallen, verwaarloosde mensch (Westvl.). *Huivallige kerel*. *Huivallig gebouw* (Oostvl.). In Westvl. zegt men *ijvallig*. Z. dit laatste.

HUK, v., haakvormige stok. *Eeghuk*, stok, van een haak voorzien, dien de landman in de handen heeft om de egge te bestieren. Vandaar het ww. *hukken*, haken (met eene huk) (Limb.). In Br., Antw. en Vl. is *huk* m. en bet. *hurk* of *huik*, en *hukken*, of op *zienen huk zitten* is hetzelfde als *huiken*. In Limb. wordt *huik* uitgespr. als *huuk*, *hoek*, en *zich huiken* (hukken, hoeken) bet. aldaar : zich op de huiken zetten. Bild. (I. 311) zegt, en, volgens ons, terecht, dat « *hoek*, fr. *coin*, de wortel is van *hoken*, *hoeken*, buigen, waarvan *hukken* (eigenlijker *hukken*), thans nog in gebruik is. » *Hukken* is dus eigenlijk gebogen, hoekachtig, krom zitten, en *huk* of *huik* (in zich hetzelfde woord als *hoek*) bet. eigenlijk *kromte*, *haak*, *bocht*. Z. *huik* en *hurk*, *huiken* en

hurken in de Woordenboeken.

HUKKELEN. Z. huikelen.

HUKKEN, HOOKEN (Vl.), in Br.: *heeuen*, o. w., jeuken. Vanhier: *hukset*, jeukte.

HUKKEN, o. w., hurken, buigen; maar omstr. Kortrijk is hukken (hoeken), in de herberg zitten, en *hukker* bet.: een herberggast: *waar hebt gij zoo lang blijven hukken?* In Br. zegt men: *waar hebt ge zoo lang gezeten*, of, *blijven hangen, haperen, lunteren?* *Hukken* (Limb.), met eene huk haken. Z. huk, hoeken en hoeke- ren blz. 190.

HUKKER. Z. hukken (buigen).

HUKSEL, *juksel*, jeuksel, jeuking, jeukte (Br., Kemp., Antw.).

HUKSTEERT, HUKSTEERTJE, een die veel last geeft, veel last aan zich heeft, een looperken, een *taffeleêr*: *'t is een huksteert van een meiske, van een jongen* (omstr. Brussel).

HUL, m., 1° bosje gras, 'twelk boven het andere gras uitsteekt, planten, heesters, boomen, te samen en dicht genoeg bijeen om te kunnen *hullen* (verbergen, dekken) (Kl. - Br.); 2° struik, struweel, fr. *arbuste, buisson*: *eene hul uitkappen* (L. van Aalst). Dit *hul* schijnt verwant met *hille, heuvel, holm*, dat Kil. als een oud woord opgeeft in den zin van: *bergsken*. « *Heuvel* (ook *hövel*) komt van *hoël* (van *hoën*), van welk *hoël* men, in het oud vlaamsch, *hul en hullekijn* vindt, zegt Bild. » Men ziet duidelijk dat *hoog, hoogen; heve, heffen; hoofd, hoed*, enz., in hunne oorspronkelijke beteekenis, verwantschap zijn. Z. hille, hulle en hockel.

HULDER voor hunlieden (Vl.), in Oostvl. heulder.

HULK, hetzelfde als *hulle*, deksel (Kortrijk). Z. hulle.

HULLE, v. Thans bet. dit woord: linnen kinderkapje, en ook: een vrouwen-

muts of hoofddoek der vrouwen, doch in Vl., vooral in Westvl. heeft het nog zijne oorspronkelijke beteekenis behouden, die van: deksel of scheel, b. v. van stoof, potten of pannen. 't Is de wortel van *hullen*, opschikken, versieren en oulings *dekken, bedekken*, bergen. *Hulsel*, hoofddeksel der vrouwen, is dus hetzelfde als: deksel. *Hulle* voor *hulling*, is v., zegt Bild. (I, 328), maar *hul* (kap, overtreksel), m., als wortel van *hullen*, d. i. dekken. *Hulze*, de bast van schil- of peulvruchten, is hiermeê verwant, want deze omhult of bedekt de vruchten; ook *hulk*, lastschip, kan er meê in verband staan. Bild. nogtans leidt dit af van *hollig*. *Hulk*, lastschip, is verwant met 't fr. *hulque*, gr. *ὄλας*, hgd. *holk, hulke*, het angels. *hulc*, het zweedsch *holk*. Bij Meyer bet. *hulse* en *houde*: rok, schil, pel. Z. hul.

HULLEKEN of HULLETJE, o., verkleinw. van *hul* of *hulle*. Van een huwelijk, waar man en vrouw wel elkander passen en verstaan, zegt men: *dat is een hulletje dat wel op dat potje past* (Westvl.). *Hulleken* bet. ook: weinig (tusschen Deinze en Audenaarde).

HULP, v., lederen riem waarmee 't paard de berriën eener kar of cens rijtuigs op den rug draagt. Zulk een riem, die onder het lijf des paards door komt, om het rijtuig te beletten omhoog te slaan, heet *onderhulp*: *leg de hulp op den zadel*. — Zulk een riem waarvan iemand, die een krui- of stootwagen voert, zich bedient, heet ook *hulp*; ook de banden over de schouders waarmee men de broek ophoudt (Hagel.). In Br. en Limb. spreekt men *help* uit. In N.-Ned. worden de draagbanden der broeken *galgen* genoemd.

HULSTER komt voor in: *noch hulster noch bulster hebben*, d. i. in Vl. niets hebben. *Hulster* is hier gewis eene

verbastering van *hulze*, bij Kil. ook *hulsche*, *huldsche*, dat dezelfde beteekenis heeft als *bulster*, *bolster*, d. i. bast, boost, schel, pel, peul, pelt, sloesterschelp of al wat de vruchten omvat en behoedt. In Br. zegt men : *er bleef heller noch speller* voor : er bleef niets. Z. bed en bult, blz. 85, en : heider noch pelder, blz. 183.

HULT, HULTE, licht hetzelfde als : bult of hoogte, komt voor jn : *met hulten en bulten*, dat hetzelfde beduidt als : *gehult en gebult*. Waarschijnlijk is dit hult verwant met *hille* of *heuvel*, vroeger *hoevel* of *huevel*. Nogtans kan *hult* ook voor *holte* staan, en dan zou *met hulten en bulten* zooveel zijn als : met diepten en hoogten.

HULTJE (HOUTJE), o., wordt gebezigd in de uitdrukking : *hij loopt met het hultje*, d. i. : hij is krankzinnig (N.-Limb.). In Br. hoort men soms : *hij is op den hool*.

HUM, HUMME, in Br. en Limb. voor : *hemd* : 'k heb Jan liever in zijn hemd of *Pieter in 't goud*, d. i. ik heb liever met Jan in armoede dan met Pieter in weelde te doen (Westvl.).

HUMST, HEMST, m. (plant) bij Kil. witten hemst, l. *althæa*, *ibiscus*.

HUNKEREN, o. w., het *hinniken* of brieschen der paarden, bij Kil. *hungkeren*, fland. l. *hinnire*. Het is gebr. in de Kemp. waar men daarvoor ook nog *riggelen* of *ruggelen* zegt.

HUNS GETWEEN, zij twee, met hen twee (Westvl.).

Vogel ende Wezel mede,
Leven hier in ruste en vrede,
Zittende, naar hun gemak,
Huns getween op éenen tak.

(G. Gez., blz. 46.)

HUNSKLUPPEL, stuk hout, waaraan de strengen van een paard zijn vastgemaakt (Antw. pr. Noord.). In Br. *zwing*.

HUNTER, m., in 't Hagel. voor *heim-* of *heinteer*, d. i. teer of hout om te hei-

nen of hagen meê te maken. In 't Noorden *jokhout*, fr. *charme*, hgd. *hagebuch*; in Limb. *harenteer*, in Br. en Vl. *herenteer*, te Antw. en in de Kemp. *herzelenteer* of *helzenteer*.

HUP of HUT, voermanswoord om 't paard te doen voortgaan : *hup! ros* (Thien.). Te Leuv. *ju*.

HUPPELEN. Z. hoepelen.

HUPPELLING, m., de peuluw, peluw of 't oorkussen van een bed. In de *Mid-delaar* van 1842, n. VI-VII, blz. 289 staat het : *hoepelink* of *hoopelink* in verwantschap misschien met *hoepe*, *hoepel* van *hoepen*, rondmaken, zoo als daar, uit Bilderdijk, staat. Edoch 't is waarschijnlijker eene verbastering van hoofdpeuluw of -peluw, bij Kil. *hoofd-bolinck* of *hoofdpoluwe*, uitgespr. door het volk *hoopeling*, *heepelink*. Inderdaad men hoort ook *stropellink* of *-peuling*; in Limb. *huidpeluw* uitgespr. *huidpölf*, *huid* voor: hoofd, en in 't hgd. *hauptpfühl*. Men zegt ook : *kussen*, *kussefluwijn*, *flouwijn*, q. d. *pul-wijne*, *pulvinitheca* (Kil.), *put*, *peul* voor: peuluw, kussen. Z. Bild. II, 342, *pul*, peuluw, verwant met : buil, bolster, bult, bol.

HURK, m., wortel van : hurken, luisteren : *op den hurk staan* (Vl.).

HURKEN Z. horken.

HURST of HUST, m., somtijds *hustkant*, eene niet zeer hooge grondverhevenheid, elders ook alleen *kant* genoemd. Ook heet *hust* een struikbosch van hout of bloemen (Westbr.) die elders ook genoemd wordt : *hocht*, *hoecht*; *hochel*, *hoechel*. Kil. *op-horscht*, *horst*, heeft bij deze laatste beteekenis nog die van : *kreupelbosch*, bosch van schaarhout, l. *virgultum*, *sylva humiles tantum frutes proferens*, *senticelum*. Z. horst.

HURTS, een oud vlaandersch woord uitgesproken *huts*, 'tzelfde als *horts*, egelvarken, fr. *hérisson* (Vl.) vanwaar *hortsbraam*. Dit *hurts* of *horst* is,

onzes dunken, 't zelfde woord als *hurst*, in den zin van : struik, struweel; dewijl het stekelhaar van dit dier als een bosch of hocht uitmaakt. Z. *horst*.

HUS, m. en v., mv. *hussen*, vleier, beleefde vrager, of iemand die door vleierende woorden anderen tot eene zaak weet aan te zetten : *hij is maar eene hus, geloof hem niet*. Ook : slordige vrouw, smerig wijf : *zij is eene zwarte hus*; nog : hij die boertig en geestig spreekt, fr. *un comique* : *de hus zeide, wilt gij niet verliezen, zoo speelt niet*.

HUSEN. Z. huischen.

HUSSEN, HUSCHEN, HUSSCHEN, hetzelfde als *huischen* (hitsen). *Den hond hussen* is hem tergen, ook : hem op iemand zenden (Antw., Br., Kemp., Vl.). In 't Hagel. bet. *hussen* nog : iemand door vleitaal tot iets berispeijks aanzetten. Z. *hus*. In den Teuth. *hussen*, *stotelen*, *prekelen*. Z. *huischen*.

HUST. Z. *hurst*, bij Kil. *horscht*, *hoch*, struik, in Br. en Kl.-Br. *hoecht*. Z. *hurst*.

HUT en HEER (Kemp.). Z. *hot* en *her*.

HUT, m., HUTJE, o., struik, b. v. *een hut salaad*; *een hut bloemen*; ook zekere hoeveelheid : *een hut vlas* (Vl.). *Hut*, gewis 't zelfde als *hot*, wortel van *hotten*, samenpakken, o. w. Edoch 't zal ook in verband staan

met *hust*, *horst* (hoch), *hot*, fr. *holte*; bosje, fr. *botte*. Z. ook *dot*, *duts*, *hoch*. *Hutte* beteekende oulings : hoede, bewaring. Z. *hurst*.

HUTS, v., dikte, bultje : *eene huts op 't hoofd hebben van vallen*. Vanhier het spreekwoord : *de huts tegen de bluts*, als men iets verliest, maar ook iets wint : *het graan is wel afgeslagen, maar mijn landhuur ook*, d. i. *de huts tegen de bluts*. *Den huts tegen den bluts stellen*, schadeloos stellen, eene overeenkomst maken waardoor beide partijen zich voor vergoed en betaald achten. Vol *hutsen en blutsen* (butsen) is 't zelfde als *vol hulten en bullen*, of : *gehult en gebult*. *Huts* bet. ook : egelvarken. Z. *hurts*.

HUTSEKLUTTE of HUTSEKLUTSE, appelpap; overhoop, verward *men-gelmoes*, hutsput (Kortrijk). 't Is samengesteld uit *hutsen* en *klutsen*, die beide hetzelfde beteekenen.

HUTSELEN, freq. van *hutsen*, kwanselen, verkwanselen, uitkwanselen (Westvl.). Z. de Woordenboeken.

HUTSEN, b. en o. w., schudden, schokken : *hij lachte dat hij er bij hutste* (Westvl. Veurne). Z. *hutselen*.

HUTTENTUT, z. m., vlassdotter (plant die veel op vlas trekt, wier zaad ook olie bevat) (Limb.).

HUUF. Z. *huif*.

I, IJ

I, IJ

I, IJ. In 't Zuiden klinkt de letter *i* soms als *e*, en deze als *i* : zoo hoort men in Vl. meest : *kend*, *drenken*, enz. voor : kind, drinken, enz.; in Br. zal men 't volk hooren zeggen : *ik kin u niet*. 't Is eene *vertingenis* voor de dood. *De minschen klappen zoo veel*,

I, IJ

voor : ik ken u niet, enz. In Br., Limb. en een deel der Kemp. wordt de *i* of *j* dikwijls voor den zwaren *e*-klank aangevoegd als in : *jeer* voor : eerde; *pjeed* voor : peerd; *stjeet* voor : steert; *viees* voor : veës, veers; *miees* voor : meersch. Te Ninove hoort men zelfs :

jees, jeezen voor : leerzen. De lange, meest de scherplange *e*-klank gaat in Br. en elders veel tot een *iee*-klank over, en dan ziet men deze laatste soms verkort; zoo hoort men : *hij zwille veel*, voor : hij zweette veel. Vandaar ook : *hitte, vergifnis, gift, drift*, voor : heette, vergefenis, geeft, dreefte, welke klanken men in Vl. ook hoort. De *ij*, of verlengde *i*, wordt in Vl. en Limb. ('t Land van Maastr. uitgenomen) zoowel als in sommige provinciën van 't N., als eene lange *i* uitgesproken : *pijp, tijd, wijn*, voor : pijp, tijd, wijn. De *ie*-klank is in Vl. een soort van tweeklank : *biër*. In Limb. klinkt *bier, dier, vier, lief*, enz. als : beer, deer, veer, leef, enz. in welke woorden de *e* zuiver, zonder tweeklank, wordt uitgesproken. Sommige bijv. nw., eenestofaanduidende, hebben hier en ginds in Vl. den uitgang *i* voor *en*, b. v. *laki broek, goudi oorringen, steeni huis*, voor : lakenbroek, enz.

ICH, voornw., in Belg. en Holl.-Limb. en in 't Hagel. gebr. voor : *ik*. Z. persoonlijke voornaamw.; als ook *nich* voor : mij.

IEDERJAARSCH, bijv., van elk jaar.

'k (de wilgeboom) Was dan jong, en had
[mijn kruine
Jong verplant al uit den tuine,
Maer de vijfde mael vergroot
Met een iederjaersche schoot (scheut).
(Westvl., G. Gez., bl. 49.)

IERF voor : erfde, van 't w. *erven* (Westvl.).

IERSCHMAN, Ierland (Vl.).

IEVERANDS, IEVERHANDS, bijw., ergens. *Nieverands*, voor : nievers of nergens (Br., Antw., Kemp., N.-Br., Belg. Limb.). Bij Meyer *iergend, iewerings* voor : iewers, iewaarts of ergens. *Ieverands* of *ievers* wordt in Br. ook gebr. voor : omtrent : *het kan ieverands zes uren zijn*.

IEVERS of IEWERS, bijw., voor : iewaarts, is in Vl., Waas, Br., Antw., N.-Br.

gebruikt voor : ergens. Bij Kil. *ierghend, iergens*. Het negat. *nievers, nievers* is ook in gebr. voor : *nergens*. To Kortrijk is 't : *ieverst, nieverts*. *Ie* is in het gothisch *aiv*, dat ook de stam is van *ooit* en van *eeuw*; het gr. *αἰών* bet. tijdruimte, en van *iemand, iets*, enz.

IEVERS, als bijw. in eene twijfelachtige bevestiging, voor : waarschijnlijk, gewis, zeker, ongetwijfeld, of voor : immers, of : het Brabantsch *doene* : *hij heeft ievers weër niet aandachtig geweest, want hij kan zijne les niet*. 't Is *ievers* gij die mijn boek weg gestopt hebt (Vl.). In Br. zegt men : *zegers*, en, in een twijfelachtig, ontkennend of ondervragend gezegde, *kwestie* : *kwestie of hij zijne les kan*, Z. kwestie.

IJL, v., lichtveerdig, snulachtig vrouw-mensch : *zij is eene rechte ijl* (Hagel.). In Br. en Antw. zou men zeggen : *ze is eene sut* of *trut*. *IJl* is licht eene verkorting van : *ijdele*, waar men *tuit* onder verstaat.

IJLLICHT, o. en m., de avondweérlicht zonder donder. Samengest. *ijl* voor : *ijdel* en *licht*. Het is derhalve een *ijdel licht*, omdat het gedurig bliksemt, zonder dat men donder hoort. Zulke weérlicht heet in Limb. : *zeebrand*. Sommigen schrijven : *heillicht*; *heil* voor *heel*, dus : klaar en zuiver gelicht, zonder donder of buien.

IJLLICHTEN, o. w., weérlichten, bij helderen hemel, in laffe zomeravonden. Breemsch en Holsteinsch : *vleidlichten*, fr. *faire des éclairs* (de *chaleur*) (Br., Antw. st. en pr.) : 't hield gister avond niet op van *ijllichten*. Sommigen schrijven *heillichten*. Z. *ijllicht*.

IJLZAK, o., zeker net (Gheel).

IJNKE PETJINK, of beter : *hinkpetjink*, zooveel als het fr. *clopin-clopant* (hier en daar in Westvl.).

IJNS, m., wordt dikwijls als een schrikbeeld gebr. om de kinderen bang te

maken : *de ijs is daar ! Houd u stil of de ijs zal u pakken.* Omstr. Brussel, te Assche, luidt het : *ansj.* Zou *ijs* in geen verband staan met *hans*, dat men in Kil. kan nazien, en daar gezel bet. ? De *Hansen* zijn bij Kil. eene soort van halfgoden.

IJSBIJZE, v., werktuig om met eene slede op het ijs te rijden (Huize). Z. bijze in de Woordenboeken.

IJSEL, .znw. en IJSELEN, ww., voor : *ijzel* en *ijzelen* (Vl., Limb.).

IJSFLEURIG, bijv., wordt gezegd van fruit dat er glazig uitziet en sappig smaakt : *dien appel zal ik niet eten, hij ziet er zoo ijsfleurig uit* (Z.-Limb.).

IJSPEERD, o., ijsslede. Op zulke paarden rijden noemt men : *ijspeerden*, o. w., (Westvl.). In Oostvl., Br., Antw. *ijsstoel*. In Limb. heeft men, behalve *ijsstoel*, nog *ijswagen*.

IJSSTOEL, m., stoel waarmee men op het ijs glijdt. Men leest in de *Midde-laer*, 2de jaerg. bl. 297 : « *ijsstoel*. Dit woord wordt algemeen gebruikt voor : sneeuwslede, ijsslede, enz. Nogtans is er nog al eenig verschil te vinden tusschen *sneeuw*- en *ijsslede* en *ijsstoel*. De laatste, kleiner dan de eerste tuigen, wordt door den opzitter zelf voort gestooten, terwijl de slede voort getrokken wordt. »

IJSSTOELEN, o. w., met den *ijsstoel* glijden (Oostvl. en elders).

IJVALLIG, HUIVALLIG, bijv., vuil, leuzig, vervallen, krank, gebrekkig. J. de Brune gebruikt dit woord veel : *wat is er droevigher als... dat de dood aen een yvallighen ouderdom de stulten* (de kinders) *van hare zwachtheyd ontsleelt* (Pancket, 267). — Zou dit woord niet verbasterd zijn van : *invallig*, *invallend*, voor : *vervallen*? (Westvl.). In Oostvl. hoort men meest : *huivallig*.

IJZERBIJTER, m., hier en ginds in Vl. voor : gierigaard.

IJZERENMAN komt reeds in Kil. voor in

de beteekenis die 't woord thans nog heeft, die namelijk van : iemand die tegen alles kan.

IJZERLING, m., soort van appel, om zijne hardheid zoogenoemd (Oostvl.). In Limb. *ijzerappel*.

IJZERMAAL, o. en m., ijzerplek of smet op lijnwaad : *men heeft het ijzermaal uit dit aminelaken vergeten te doen* (Br., Antw., Limb.). Bij Kil. beteekent *maal* : vlek, en *ysermael*, *macula ferruginea*; het bijv. *ysermaelig*, *ijserroestig*, *ferrugineus*. Men gebr. in Br. *ijzermaal* ook voor : *ijzermalig*, b. v. *het lijnwaad is ijzermaal*. De klok slaat *ijzer* bet. : de klok geeft eenen klank als of ze geborsten was, klinkt niet helder als metaal, maar als ijzer. Vanhier de zegw., in Antw. en Vl. gebruikelijk : *zijne tong slaat ijzer* (hij is bij drank) voor : zijne tong is belemmerd. Men hoort ook : *zijne tong slaat kadul*. Z. kecn.

IK, IKKE, IKIK, volgens den nadruk, dien men er aan geven wil; niet zelden komt het tot driemaal voor, b. v. *ik heb ikik dat niet gedaan* (Br. en Antw.). *Ik en gij ik en gij* bet. in Westvl. *zig zag* : *hij ging daar ik en gij, ik en gij*. *Ik en gij* bet. te Antw. eenige losse steken met de naald : *gij moest de scheur van mijn kleed eens met nen ik en nen gij toesteken*.

IMPERFECTUM. In Oost- en Westvl. en hier en daar in 't westelijk gedeelte van Br. voegt men gewoonlijk het steertje *ge* bij den regelmatigigen uitgangsvorm van 't imperf. der gelijkvl. werkwoorden : *hij hoordege dat niet, maar wij hoordigen dat wel*. *Ik vraagdege, meendege* in Westvl., alwaar men ook, den uitgang verdubbelende, zegt : *hoordede, blaasdede*.

IN. *Ergens in zijn*, in bezitting zijn. *Er wel in zijn*, wel gegoed zijn, wel in zijnen doen zijn (Hagel. en elders).

INBIJT, m., wordt in Oostvl. voor : begin gebezigd : *'t is een goede inbijt*. Bij

- Kil. en elders bet. het : *ontbijt*, l. *prandium*. « Vort dat men den zieken zoude gheven elc daechs te haren inbitte eene soppe, enz. » *Belg. Mus.* 1843, blz. 93.
- INBIJTEN, b. w., spoedig en bijtend antwoorden : *wanneer ik hem iets zeg, bijt hij mij altijd in* (Antw., Br.).
- INBRANDEN, onverwachts ergens invallen en er goed smullen. Z. afbranden.
- INBRESSEN. *De muur is ingebrest*, d. i. met bressen doorschoten (Westvl., Veurne).
- INBUNSELEN, b. w., inbusselen. Z. bunselen (Vl., Br.).
- INCARNAT, m., van 't fr. *incarnat*, omstr. Thien. : klaver met vleeschkleurige toppen : Men noemt ze ook *roodtoppen*, en, omstr. Vilvoorde, *russische klaver*.
- INDELIJK. Z. eendelijk, blz. 113.
- INDENHAK, bijw., aanstonds, op den oogenblik. *Hak*, wortel van *hakken*, is 't zelfde als : kap of houw; bij Kil. is *hacke*, 1° *schop*, *spaeye*, *pastinum*, 2° *bijl*, *ascia*, fr. *hache*.
- INDOEN, b. w., innemen, opdoen (in den winkel, enz.) : *de winkelier van hierover doet alles in 't groot in*. *Indoen* bet. in de pr. Drenthe ook *opdoen* en *instaan*.
- INDUIKELEN (uitgespr. *indoekelen*) is het freq. van *induiken*. Het wordt wederkeerig gebruikt : *zich induikelen* beteek. in N.-Limb. zich inwikkelen voor de koude : *doeket u maar goed in*. In Br. en Antw. bet. *indui-kelen* 't zelfde als : *duiken*.
- INEEN KOEKEN, o. w., tot eenen koek gevormd worden door de hitte, of ook al, door eene andere oorzaak, aaneenvast geraken : *wollen matrassen koeken met der tijd heel ineen* (Veel in Nederl. en Belg.).
- INFINITIVUS. Z. onbepaalde wijze.
- INFROTSSEN, b. w., hard insteken (Meetjesland).
- ING. Deze uitgang, gevoegd achter zelfstandige nw., als : *gerzing, grazing, huizing, stalling, woning, zoldering*, enz., drukt een soort van verzameling uit. Voor *ing*, *inc*, Z. *Taalk. Mag.* IV, 110, 133, 332, 353.
- INGAAN, b. w., nadenken, inzien : *als men het wel ingaat, hij heeft gelijk* (Vl.).
- INGEVIJLEN (invijlen), uitgesproken : *injevijlen, inzevijlen*, bet. in Westvl. : zagen. Z. injevijlen.
- INGLIBBEREN of INSLIBBEREN, o. w., stillekens, zachtjes of heimelijk zich ergens binnen dringen, insluipen. hetzelfde als : *inglippen, inslippen*.
- IN HEBBEN. *Hij heeft van het kwaad in*, hij is van het kwaad bezeten (Westvl.). *Inhebben* bet., in Br., Antw. en Limb. : een inzicht, een voornemen hebben : *laat ons zien, wat hij zal inhebben*. *Inhebber* bet. in 't Drenthsch dialect : *deelhebber*. In 't hgd. is *inhaber* bezitter.
- INJEVIJLEN of INZEVIJLEN beteekent : malen, zagen, altijd hetzelfde zeggen : *op iets injevijlen*, d. i. iets beknibbelen; ook : eenig werk al te traagzaam doen. Gewis is dit *injevijlen* voor : *ingevijlen* of *invijlen*, *inzagen* (omstr. Kortrijk). Z. het voorvoegsel *ge*.
- INK, overal in 't Zuiden alsook bij Bild. voor : *inkt*.
- INKALVEN, o. w., instorten : *de grachtkant is ingekalvd* (L. van Aalst). In Br., Antw. en elders hoort men dit woord, ook : *kalken, afkalken, inkalken, loekalken*.
- INKALVEREN, o. w. (voortd. van *kalven*), allengskens aan de kanten invallen, instorten (van de aarde) : *dat land kalvert in*. *De boord zal haast geheel ingekalverd zijn* (Vl.).
- INKEER, m., draai van eene straat (Westvl.).
- INKEEREN, o. w., het slinks of rechts keeren eener straat (Westvl.). Keeren is in 't Z. evenveel als *draaien*.

INKELDEREN, o. w., in de Woordenb. is het slechts b. en bet. : in den kelder doen, fr. *encaver*. Hier wordt het gezegd van ijs dat inkeldert, d. i. : dat zinkt, invalt, of beter gezegd, als eene keldering vormt, door het wegstroomen of verteren van 't onderste water (Vl., Br.). Z. kelderijs.

INLEG, INLEGGEN. Z. inzetten.

INLEIDEN, b. w., iemand feestelijk inhale (N.-Limb. en Br.).

INMIJNEN, b. w., bet. niet slechts : zijn eigen goed herinkooopen, maar ook op de *mijn* of *vischmijn*, visch kooopen met te zeggen : *mijn* of 't *mijn* (Leuv.).

INNEREN voor : herinneren (Limb. en Br.).

INPINNEN, b. w., overdrachtl. : foppen, geld afwinnen, bedriegen, straffen : *Karel de Stoute pinde de Luikenaars in* (omstr. Thien.).

INROEPEN, b. w. *Hij is ingeroepen*, voor : hij is gestorven (Thien.).

INS, INSCH of EINSCH wordt, omstr. Kortrijk, gebruikt in den zin van : plotseling, bots, bits, spijtig, nijdig : *insch antwoorden*. Een *inschaard* is een spijtige, een twistzoeker, een pronkkaard. Zou het geene verbastering zijn van *eens* ?

INSCHEUOT of INSCHIET, m., brood dat de bakkersgasten bij de burgers, die hun eigen brood maken, komen halen om het in den oven te schieten : *de meester kwam gisteren zelf den inschiet halen* (Leuv.).

INSCHUDDEN, b. w., ingieten, inschenken : *een glas wijn inschudden* (Limb. en elders).

INSE, INZE, m., heins, heis, hengel, handvat van eenen emmer, fr. *anse* (Vl.).

INSEL, m., in Westvl. de romeinsche waag. Z. huisel, blz. 198.

INSLAG, m., voedsel, eten : *in dat huis hebben de dienstboden goeden inslag* (Br. en Antw.).

INSPANNEN, b. w., aannemen tot zijnen

dienst : *eenen nieuwen knecht inspannen* (Westvl.).

INSPEET of INSPET, de stok, waarmee men het roer doet zwaaien (Willebroek).

INSTELLEN, b. w., op eene verkooping de eerste een gebod geven, een prijs zetten (Vl.); in Br. en elders; *inzetten*.

INSTELPENNING, m. Men vindt het woord in vele dagbladen, onder de rubriek : *aankondigingen*, doch alleen in 't mv. : men leest daar dikwijls hoe dat iets verkocht wordt : *bij palmslag en met gewin van instelpennningen* (Vl.). In Br. zegt men : *met winst van palmslag en hoogen*; in de Kemp. en Antw. : *met palmslag en verdienen*.

INTAMPEN, o. w., klankuabootsend w., *tamp, tamp*, al tampende inluiden, inkleppen, d. i. met het *klokgetamp*, of-geluid, indagen voor den kerkdienst (omstr. Leuv. en Brussel).

INTE, v., schop, stamp, stoot (Vl.), ook voor : ent, griffel; van *innen*, *insteken*, zegt Bilderdijk.

INTREEMPEN, o. w., binnensluipen : *hij kwam zachtjes ingetreempt* (Westvl.).

INVALLEN, o. w., opkomen, bezuren, betalen : *die klets, die ge mij gegeven hebt, zal u invallen* (Hagel.).

INVAREN, o. en b. w., wordt in Limb. niet alleen gezegd van vaartuigen, maar ook van voer- en rijtuigen : *de koetsier is de stad ingevaren*. *Hebt gij het koren al ingevaren* (ook ingehaald)? Men bezigt het ook alleen, gelijk het ww. *inhalen* : *hebt gij al ingevaren*, ingehaald (het graan)? Ook nog voor : *inrijden* : *zij hebben de brug ingevaren*.

INVEMEN. Z. vemen.

IN VOEGE (ZIJN), gepast, in orde, geregeld zijn (Br. en elders). Z. voege in de Woordenboeken.

INVOLLEN, INVULLEN, b. w., inlijven, 't fr. *enrôler*, ook : inschrijven, inzetten, enz. wat open staat (Br., Vl.).

- INWINDELEN, b. w., voortdur. van : inwinden, inwikkelen (Br., Limb.).
- INZET, m., voor: uitzet, vermaard Gentsch bier : *geeft mij een glas inzet* (Vl.). *Inzet* bet. te Antw. en elders : de daad van, bij eene verkooping, in te zetten, of ook : het geld dat ingezet wordt. Z. *inzet* in de Woordenboeken.
- INZETTEN, b. w. *Een kleed inzetten* is : boven, aan den kleedrok, eene vouw maken, om later het kleed van onder te kunnen afsnijden en boven te laten zakken (Br.); in Vl. en Antw. : *inleggen*, *ingeleid* : *'t is drij vingers ingeleid*. *Een kleed met nen breedten inleg*.
- INZIEN, b. w., gebr. in den zin van : vergoeden : *geef den armen maar, God zal u dat inzien* (overal in België).
- IPPENS, HIPPELS, de vlasbolleken waar het zaad inzit (Westvl.).
- IRAPPELS, verbasterd van : eerd- of aard-appels (Meetjesland).
- IRKEN, HIRKEN, bij Meyer *irriken*, o. w., herkauwen, fr. *ruminer* (Kemp.). Z. hoorikken, blz. 194.
- ISGAT, o., trapsgewijze verbasterd als volgt : *irsgat*, *iers-*, *eers-*, *aardsgat*, het onderste gedeelte van een boom waar de wortels aan vast zijn (Vl.); in Br. *eersgat*.
- IS HET IK? voor : ben ik het? « *is 't ik die 't zoo verzinne*, *'t gone dat die hinne dei*, enz. » (G. Gez., blz. 90) (Westvl.).
- IS'T, of, IS 'T ZAKE, veel in België gebr. voor : indien, fr. *dans le cas que*, *is 't dat*, of, *is 't zake dat gij zulks doet*, *ge raakt in het kot*.
- ITALJAAN, m., italjaansche populier, *populus italica*. Men zegt in Br. ook nog, *italjaander*, gelijk in Limb. waar men *italjeender* uitgespreekt.

J

JAC

- J. Z. i.
- JA. *Op nen ja en nen neen*, d. i. op eenen oogenblik (Br.). Men zegt ook te Antw. en elders : *op nen zucht*, *op een vloek*, of, *vloeksken*; ook : *op nen sibot*.
- JAAR. *In 't jaar één, als de uilen preken* (Antw., Vl., Br.), in Limb. *in het jaar*, of : *'t jaar één als de uil predikt*, bet. nooit.
- JAARGEBED bet. in Westvl. de lijst der overledenen, voor welken er jaarlijks gebeden wordt.
- JAARGETIJ(D), jaarlijksche mis of dienst voor eenen of meer overledenen : *oom heeft 300 guldens voor twee jaargetijden bezet* (overal).
- JACHELAAR, m., 't zelfde woord als : schacheraar, bet. in Br., te Lennik : wildstrooper, ook omstr. Leuv. en

JAF

- Brussel : *stroppenzetter*; in Vl., *pens-jager*, fr. *braconnier*.
- JACHT, v., jak, fr. *jacquette* (Vl.).
- JACHT, v., 1° beweging, schudding, schokking, klopping, fr. *agitation* : *eene jacht gevoelen*, ontsteld zijn (Vl.); 2° trek : *daar is geene jacht in het vuur* (Br.). *Het vuur jaagt* (trekt) niet. Vanhier : *jachtig*, hetzelfde als : gejaagd, ontsteld, haastig, fr. *agité*, *empressé*. Z. jagen.
- JACHT, v., voor : *joegd* of *jeugd*, te Leuv. gewoonlijk in 't mv., *jachts*, gebr. voor : speeljongens : *die jachts zijn van de deur niet af te houden*.
- JACHTIG, bijv., heet (van dieren), bronstig, loopseh, tochtig. Kil. *jachtich*, sax. fries. *loopich*, l. *catuliens*. Z. jacht en jagen.
- JAFFELAAR ('T), dompelaar, sukke-

laar (Vl.), *j.* als *sj* uitgesproken.

JAGEN, o. w., trekken of jachten : *het vuur, de kachel jaagt niet*, d. i. brandt slecht, er is geen trek in : *met vorst jaagt de stoof goed* (Br., Antw., Limb. en elders).

JAGER, m., licht voor : *jagersbuis* of *jagerskleed*, fr. *veste de chasse*; doch in 't Hagel. bet. het : kamizool met mouwen. Z. jacht voor : jak.

JAK, m., heeft in Limb., behalve de beteekenis van het fr. *jaque, jaquette*, waarmede 't hgd. *jacke* en 't engl. *jacke, jacket*, ook in verband staan, nog die van : lijf, borstkas, 't zelfde als *vest*, l. *thorax* : *iemand iets op zijnen jak werpen* is iemand iets te last leggen. *Jak* is, volgens Bild., II, 11, hetzelfde woord als *jok*, en bet. eenvoudig *dracht*. Z., zegt hij, *jok* en *jager*. *Jok*, als kleedsel, is in de Holl. Woordenb. o., in Limb. m., in Br. m. en v.

JAK, v., op zijn fr. uitgespr., *zweep*, waarmede men de paarden voortdrijft (Br., Vl.). Bij Kil. is *jacke* 't zelfde als *kletspoore*, in Br. *klets* genoemd. Vanhier *jakken*, zweepen, en *jakkeneer*, zweeper. *Jakken* is bij de Holl. 't zelfde als *jakhalsen*, te paard rijden. Sleenckx schrijft ook : *djak, djakken*.

JAKE, o., kusje. Z. aaiske, blz. 1.

JAKKELEEREN. Z. 't volgend.

JAKKELEUREN, o. w., jokken, mallen; in Br. : *fikfakken*, eigenlijk : elkander uit maatheid bij de jakke, bij de klee- ren trekken; van *jak* en *leuren* of *loren*, in 't fr. *leurrer* : *zij jakkeleuren, want ze worden al te vrij* (Oostvl.). Gelijk *jak* met *jok* verwant is, zoo kan *jakkeleuren* wel een verbasterd freq. zijn van : *jokken*, vanwaar *jokkenaar*, en van dit laatste : *jokke- neeren*, l. *jocari* (schertsen).

JAKKEN, o. en b. w., met de jak (slaan of kletsen). *Jakken en jagen*, dikwerf op trot zijn, te peerd of met gespan.

Jakken of *djakken* bet. hierendaar in Westvl. nog : springen, dansen en ook schokken, b. v. *die karre djakt zeere*.

JAKKENEER, JAKKENER, eigenlijk zwee- pengever, bet. in Vl. en 't Hagel. : voerman. Kil. *jackener*, l. *auriga*.

JAKNIKKEN, o. w., altijd maar *ja* zeggen op 'lgeen de meesters voorstellen. Vanhier *jaknikker*, blinde goedkeur- der (overal).

JAN, mansn., komt voor in vele gezegden als in Br., Antw. en Limb., 'thuis behoorend : *'t is ne Jan, 't is een Jan- neken*, voor : 't is iets bijzonders, 't is een kerel; fr. *gaillard* : *'t zal ne Jan worden*, hij zal groot, iets groots worden, *il deviendra un fameux*. *Den Jan uithangen*, groot doen, trotsch zijn. *Hij komt van S. Jan*, hij doet als of hij van niets weet, hij is doortrok- ken. Vele jaarmerkten hadden vroe- ger op S. Jans dag plaats; zoodat deze zegwijze vandaar haren oorsprong wel hebben kan. Zoo komt *Jan* nog voor in uitroepingen als : *Jandore; Jan verdekke; Jan palat*, fr. *parbleu, diantre*, enz. Het verkleinw. *Jantje*, een kerel, gast, zwierbol, fr. *bambo- cheur*.

JANKBERD, 'T JANKBERD, o., berd dat men al jankende voortstoot (Westvl.).

JANKEBOM, 'T JANKEBOM. Z. jankberd (Westvl.).

JANKEN, 'T JANKEN, hinken, in Br. *hin- kelen*, een kinderspel, in 'twelk men op een been springt en met den voet een *berdelken* of *scherfje* voortstoot (Westvl.).

JANTANT, soort van korf met een heng- sel (Kl.-Br.).

JANTJE, o., deugniet, nachtlooper, of iet dergelijks (Br., Antw.). Z. Jan.

JANUS bet. overdracht, in Br. en Antw. : dubbelzinnige, valsche kerel, ver- rader.

JAP, in Vl. en Antw. : drop of sap van zoethout (*jus de réglisse*), in Br. *kalissesap*, en in Vl. *kalissebrood*

geheeten.

JAPNEUS, m., iemand, die veel snuift en daarvan een drupneus heeft, heet men te Antw. : *een japneus*. Deze naam wordt ook op eenen kwezelaar (fr. *bigot*) toegepast.

JARENT ('T), bijwoordelijk gebr. voor : het verleden jaar. Kil. heeft *jaerens*, 't *jaeren*, l. *anno elapso*, *anno superiore* (Br.). In Limb. hoort men : het jaar, voor : verleden jaar, en : *tegen 't jaar*, voor : toekomend jaar (ook *tegen het jaar*).

JASFORCEEREN, *jasforcé spelen*.

JASKEN, o., kaartspel. Vanhier : *jassen*, *jasspelen* en de samengestelde : *smousjassen*, *kruisjassen*, *schuppejassen* (Antw., Br.).

JASPANDOEREN, o. w., een kaartspel (Limb.).

JASSEN, b. w., jagen; *wegjassen*, *wegjagen* : *jas dien deugniet weg*, in 't fr. *chasser*, waarmee het verwant is, als ook met 't l. *jacere* en 't hgd. *jaich* in *jach-zorn* (Bild.) en licht met *jatsen* (Br. en Limb.).

JATSEN, o. w., loopen, draven : *hij jatst overal heen. Gij kunt wat jatsen!* (Limb.). In Br. spreekt men *jatsen* op zijn fr. uit. Het schijnt met *ketsen* verwant te zijn.

JEDDER. *De dienstknecht kreeg zes francs voor zijnen jedder* (Kemp.). Z. weerder.

JEER, v. en m., wortel van *jeren*, slag, smijt : *hij kreeg eene felle jeer. Van iets den jeer geven*, d. i. iets niet aantrekken : *ik geef er den jeer wel van* (Br., Leuven).

JEES, 'T JEES, uitroepingswoord : 't *jees*, *wat hij zeggen derft* (Kortrijk)! in Br. *jeuzes* en *seeumes*. Z. jummig.

JEËSTEN of JËSTEN, v. mv., kluchten, acties, kuren : *hij zit vol jeesten*, vooral in het klappen, van 't l. *gesta*.

JEËSTENEER, die kluchten vertelt (West-vl.).

JEITJE, o., kusje (Oostvl. en Br.).

JENEVERBLAAS, JENEVERGAST (Br., Antw.), geneverdrinker; in Vl. is 't *geneverleute*.

JENEVERS of JENIVERS, zwarte aalbezen, zeebezen, die men op brandewijn zet (Brugge). *Jenivers* en *jeniverwijn* is ook in Zeeland gebr. voor : aalbessen en -bessenwijn. Bij Tocquenbroch, I, blz. 286, vindt men *jenivers* en *jenevers* (Taalk. Mag. I, 172, 176).

JENOFFEL, verbasterd van 't fr. *giroflée*.

JEREN, b. w. (met zware e, en j op zijn fransch uitgespr.), werpen, smijten, slaan : *jeer die vuiligheid buiten. Hij jeerde er goed op. Van jacere of jeter?* (Leuv.) *Jeer van hier*, d. i. pak u weg, maak u voort (Br.). Ook o. w. voor : deëren : *wat jeert mij dat*, wat deert, wat raakt mij dat? (Br., Antw.) Zou dit laatste *jeren* niet in verband staan met 't fr. *gêner* of *gêrer*?

JEUF of GEUF, witvisch (r. Leuven en Mechel.).

JEUGD, v., sap van vleesch, fr. *jus* : *dit gebrad is zoo malsch dat de jeugd er uit loopt*. Kil. *juche*, sax. *sicamb. jusculum*. Vanhier :

JEUGDIG (uitgesproken *jeudig*), sappig : *een jeugdig stuk vleesch. Eene jeugdige meid* (niet in den zin van jong, maar van : frisch en gezond) (Br., Antw. st. en pr.).

JEUNEN (met korten eu-klank) of *jonnen*, gunnen, toewenschen : *hij jeunt of jont mij de nering* (Vl.). In Br. : *iemand den penning jonnen*. Vanhier, in Vl. *jeunst*, in Br. *jonst*, in Holl. *gunst*. *Uit jonsten versaemt* is de leus van S. Lucasgilde, te Antwerpen.

JEVELSKAP, v., eenvoudige, bonte vrouwenmuts, zonder zoom, door meiden en boerinnen gedragen (Maastr.). In Br. : *koof*, te Leuv. : *jen of koof*, welk laatste ook te veler plaatsen gezegd wordt.

JEZUSKESDIEF, braaf mannetje; ook

schijnheilige (Westvl.).

JIBBER, m., potaarden knikker (Antw.); in Br. ook *ket* genoemd.

JOB, v. (j als in 't fr.) zegt men omstr. Thien. van een zeer verdraagzaam vrouwmensch: *eene goede job*. In Br. noemt men dit: *eene goede lul*, *sul* of *sul*. Bij Kil. *joole*, *stulla*. Van een manspersoon zegt men: *'t is een goede löbbe*, *kul* of *snul*; in Vl. *djool*. *Jobbe* bet. bij Kil. lui, vadzig mensch, dommerik, en Sleenckx vert. het door: *lourdau*. Z. *jobber*.

JOBBER, JOËBER, 't zelfde als: slobber, *jobbe*, d. i. iemand, die slordig aangekleed is, of onachtzaam te werk gaat, ook een *goede leübbe* of *kul* (Br., Antw.).

JODENOOR, v., jodsoor, soort van paddestoel (*champignon*), van *jood* en *oor*, welk laatste, in Limb. en Br., veel vrouwelijk gebezigd wordt (Limb.).

JOEBER. Z. *jobber*.

JOECH, vreugdekreet, in Limb. onder de volksklas gehoord onder het nemen van een borrel of druppel bij de legging van den eersten steen eens huizes, bij de viering der *martelgans*, enz. (hgd. *juchet*). Vandaar het w. *joechen*, verwant met *juichen*, even als met 't hgd. *jauchzen*, 't gr. *ἰαχεν*: *wat die kerels joechen! Dat is een gejoech*.

Over dit woord leest men in het werkje van pastoor Daniëls, getiteld: *Oorsprong, oorzaeke en ontdekkinge van een godlooze, bezwoorne bende, nagtdieven en knevelaers binnen de landen van overmaeze en aenpaelende landstreeken*. « Niet eene nagt isser zoo wel in den winter als in den zomer, dat de dorpen aldaer bevryd zyn van nagtzwervers en straetloopers, die bezig zyn met juggen, schreeuwen, zingen, godlasteren en andere soorten van boosheden: gaet gansch en geheel Europa door, gy eu zult zulke uytgelaetenheid by den

klaeren dag niet vinden, de welke gy in deze landen van Overmaeze by de duystere nagte aentref, de jonkheyd rot haer te zamen, op proetext, van by de dogters aen de vensters te gaen vryen ofte caresseeren, zy zwerfen van een gehug, van een dorp naer het ander met groote en groffe kluppels bewapent, onder een zulk geschreeuw dat ze van de wilde volkeren schynen geleert te hebben, wat zegge ik van de wilde menschen? zy hebben het geleert van de onredelyke beesten: ik verzoekte ul. maekt eens by de winteravonden uwe oplettentheyd, oft gy alsdan geen geschreeuw zult hooren gelyk als van den mensch? *jaug! jaug!* en wat meynt gy dat dit doet? het is het geluyt van den loozen en roofagtigen *vos* ofte van den botten en nagtdieven *uyt*: twee beesten, die op steelen en rooven *uyt* zyn; de welke by de duystere nagt hun aes en kost moeten zoeken; juyst van deze twee goudievige dieren hebben de Maeslanders het *jaugen* geleert, hunne spraeke en ook het steelen en rooven aen hun genomen. »

Men moet hier aanmerken, dat de schrijver het woord slecht gespeld heeft.

Van dit woord komt waarschijnlijk het freq. *joechelen*, *fausset* zingen, dat men in N.-Limb. hoort.

JOECHT, v., te Leuv. en Antw. in een verachtelijken zin gebr.: geruchtmaekende straatjongens, een hoop kinderen: *'t is droefaldus van die school-joecht geplaagd te worden*. *Joecht*, van het oude *jogede* of *joged*, of ook nog: *joechd*, *joechde* voor: *joechede*, angels. *jogoth*. Z. Weil. en Bild. op *jeugd*. Maerlant gebr. meermaels *joecht*, *joegt*, *juecht* en *joghet* voor: *jeugd*.

JOEFFERS bet. in de Kemp. : mastboomen van mindere dikte dan de *gor-*

- dingen*, of groote mastboomen. Z. juffer.
- JOEKS, m., vreugde, vermaak. *Jocks hebben*, vreugde hebben, vrolijk zijn (N.-Limb.). Z. joech.
- JOKKEBAND, eigenlijk hand of zeel aan het jok vastgemaakt. Overdracht. is dit woord, te Ieperen, dikwijls gebruikt in: *tegen 't jokkeband trekken*, d. i. met weêrzin, tegen zijn gemoed iets doen. *Het minste dat hij moet doen, trekt hij tegen 't jokkeband*, d. i. hij is koppig, hij doet het niet gaarne. Te Antw. en elders: *tegen heug en tegen meug*.
- JOKKEN, JUKKEN, hetzelfde als: joken, oulings ook *joocken*, in den Teuth. *joecken*, d. i. jeuken.
- JOKKEN, o. w., trekken aan 't kordeel om de paarden te geleiden (omstr. Kortrijk). Z. kordeel (kortzeel). *Jokken*, uitgesproken: *sjokken* en soms hier en daar: *schjokken* of *tjokken*, bet. in Br.: *al rippende trekken*.
- JOL, JOLE. Z. jool en joole.
- JONAS, overdr. in Oostvl. gebr. voor: ongelukkige: *'t is ne Jonas*.
- JONG, bijv. Om te beduiden dat men met iemand als kind is opgewassen, zegt men: *ik ben met hem jong geworden* (Z.-Limb.). In Vl. bet. *jong*: ongehuwd: *hij is reeds veertig jaar en nog jong*. Een jonge knecht is daar: een ongetrouwde; in Br. zegt men hiervoor: *een jongen* of *jongman*; in Limb. en Holland: *jonggezel* en *jongman*. Een oude jonge dochter is te Antw. hetzelfde wat men in Holland eene *oude vrijster* noemt. *Jong aan zijn voorhoofd zijn* bet., omstr. Kortrijk: onervaren zijn.
- JONG, m., mv. *jongen* of *jongens*, voor *jongen*, fr. *garçon* (Limb., Br. en elders).
- JONGE DOCHTER, ongetrouwde dochter (Br. en elders).
- JONGELEN (Br.), in 't L. van Aalst: *jongeren*, in Holl. *jongen*.
- JONGEREN, jongen, jongskens krijgen: *mijne konijnen hebben van nacht gejongerd* (Brussel en Aalst).
- JONKEN of TJONKEN wordt hier en daar in Vl. gezegd van eene stoof of kachel die niet branden wil. In Br. heet het *vonken* of *pratten*.
- JONKEREN, o. w., kermen gelijk jonge hondjes: *wat dat hondje jonkert!* (Limb.) Het is zooveel als *janken*, 't welk in Limb. nogtans niet van dieren, maar slechts van menschen gezegd wordt: *het kind jankt; de hond jonkert*. 't Is verwant met: *hunkeren*, verlangen, en met *hongereren*.
- JONKERJAN, m., insect dat boven het water vliegt en gelijk op den sprinkhaan. Daar die diertjes eenen blinkenden rug hebben, worden zij ook wel: *glaskramers* genoemd. Z. akkernaald, jufferken, snijder.
- JONKERTJE, o. (uitspr. *junkerken*), soort vangiroffelbloem, door Dodoens *keikens* en nog te Leuv. en Antw. alzo geheeten, in 't fr.: *bouquet tout-à-fait*. In de Bot. *dianthus barbatus* (Limb.).
- JOOKEN, o. w., jeuken (Vl. en Antw.).
- JOOKTE, v., jeuking, jeukte (Vl.). Kil. heeft *joochte*, Maerl. *joecte*, *joochsel*; en vanhier 't bijv. *jookselachtigh*.
- JOOL, DJOOL of DJILLE, m., sukkelaar, snul; te Antw.: sukkelachtig vrouwensch: *'t is ne goên jool van nen vent*, fr. *imbécile*, *niats*, *bonhomme*. Waarschijnlijk is dit *jool*, *djole*, verwant met *jolig* (dartel), *joëlen*, vrolijk zijn, sollen, spelen, en 't fr. *joie*, (Z. Bild. II, 13), hetzelfde woord als *guil*, hgd. *gaul*, een druilig paard.
- JOOLE, v., in Vl. gezegd vooral van een goedaardig vrouwensch; in Br. eene *sul*, *tul* genoemd. Z. jool.
- JOORKE of JOORN, halfpintglas (Vl.). Z. djooren, blz. 96.
- JOOS, m., de armoede: *joos heeft mij vast* (Mectjesland).
- JOPPER (uitspr. *jöpper*), kiekensver-

kooper (Aalst); te Leuv. *poelenier*: te Antw.: *poelier*, fr. *poulailler*, *marchand de volaille*.

JOU of JOUW. *Jou*, zegt Bild. (II, 14) is het oude pronomen *u*, naar platte uitspraak. Deze bestaat nog vooral in Vl. en Zeel. waar men ook *joe*, *jou* voor: *u*, en *joun*, *jon* voor: *uw* uitsprekt. Bild. leidt *jouwen* van dit *jouw* af.

JOU of JOUW (*j* als in 't fr.). Wanneer de boogschutter, die de laatste schiet, het dichtste met zijnen pijl het doelwit treft, roepen de anderen: *Jou*, *jou*, d. i. aan *u*, 't is aan *u*, gij wint. Vandaar dat *jouwschieten* beduidt: zijn pijl het kortste bij het doel schieten; ten ware dit *jouw* verwant zij met het fr. *joie*, of *jeu*, van *jouer*. Immers deze heeft spel en is verheugd, die het dichtste bij den ring schiet. Het woord wordt ook bij het bolspel gebruikt.

JOUSCHIETEN. Z. *jou*.

JU of JUT roept men tot de paarden om ze te doen voortgaan; vanhier *juën*. *Het peerd is ju*, is voort, is weg (kindertaal). Ook: *joep u!* vooruit (Br.). In 't eiland Sylt heeft dit voorzetsel dezelfde beteekenis en wordt gebr. in samenstellingen; men zegt er: *jüharrewst*, voorleden herfst; *jüwundter*, verleden winter (*Fir-menich*, *Völkerstimmer*, I, bl. 1, n. 13 en 2, n. 32).

JUDASPENNING, m., plant in Oostvl. aldus genoemd, doch in andere stre-

ken: *penning-bloemen*, *maankruid*, *paaschbloemen*, hgd. *mondkraut*, fr. *bulbonac*, *lunaire*, l. *lunaria*.

JUËN, TJUKEN of TJUKAUWEN, o. w., aan 't paard *ju* zeggen: *hij tjukauwt om dood*. Dit laatste wordt in Vl. en Br. gebruikt. Z. *ju*.

JUFFERKEN of WATERJUFFERTJE, ook *snijder* en *akkernaald* (Z. dit laatste) genoemd, is een vliegend insect, in 't fr. *demoiselle* (Limb.).

JUFFERS, mv., ribben waar een planken vloer op rust (Antw. st.); bij Bild. (II, 14) *sparre*; bij Weil. *mast*, *paal*, die dun en lang is. Z. *joeffers*.

JUKKEN, o. w., *jeuken*. Vanhier: *juksel*, *jeuksel* (Oostvl.). In Br. *huksel*.

JULDER en JULLIE, m. (Westvl. en Zeel.), voor: gijlieden, ulieder.

JUMMIG! uitdrukking van verbaasdheid: *jummig! dat is ook waar* (Limb.). Te Leuv. *jumeneekens! seeumenekens*. In Westvl. *jees*: *jees wat hij durft zeggen!* Dit is eene verbastering van 't woord *Jesus*.

JUNKERKEN (Limb. r. Maastr. en Sittard). Z. *jonkertje*.

JUP of JIP, m. en v., met fr. *j*-klank, fr. *jupe*: *zijne jup vol staan*, zijnen buik vol eten (Br., Antw.). Bij Kil. *juype*, *juppe*, een hgd., saks. geld. en holl. woord dat *kele*, *kedel* (kiel) bet., fr. *jupe*, spaansch *jubon*, ital. *gioupone*, *giubbe*, l. *thorax*.

JUTTEKOKO, renne (Westvl.). Bij Kil. *renne* bet. in 't l. *promptuarium*, *cella penaria*, te Gent: een kol.

K

KAA

KAAF of KAVE, v., in Vl., vooral in Westv., schoorsteen, schouw, welk laatste in Br. alleen gehoord wordt. Kil. heeft ook: *kave*, *kaefkoen*, *kafkoen*, Ilandr.

KAA

't zelfde als *schoude*. Vanhier *kaafva-ger* of *kaveveger*, bij Kil. *kavevagher*, enz. *schoudevager*, nu: *schouwveger* of *schoorsteenveger*; *kaveberd*, een

bord, rond de schouwkap, waar scho-
tels, potten, enz. op staan of liggen.
In Br. : *schouwhank* of *schouwschap*;
kaafkleed, in Br. : *schouwkleed*, in de
Kemp. : *rek*.

KAAL, KADE, v., mv. *kaaien* of *kaden*,
gansch uitgebraden stukskens var-
kenslies, die men vaneen gesneden
heeft om er het vet goed te laten uit-
braden (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en
Venlo); in Limb. ook nog : *krappel*,
in Vl. *kaan*, mv. *kanen*, *kaantjes*,
in Groning ook *kanen*. Kil. vertaalt
kaan door : *aruina vilior ex balenis*,
en *kaeye*, *kade* of *kaeyen* door : *frus-
tula adusta ex aruina adustae et
exuccae pinguedinis crustae*, en Plant.
in 't fr. door : *ratons du sain de pour-
ceau*. De Teuth. heeft *cade*, *gryeve*,
lat. *cremium*. Bilderdijk zegt dat
kajuit, van *kajen* of *kaien*, in het gr.
καίειν (branden), vuurhaard betee-
kent. Z. Hocufl op : kaai.

KAAIEN, KADEN, AFKAAIEN, w., in stuks-
kens vet uitbraden totdat ze tot
kaaikens worden (Antw. en elders).
Kaaien bet. : branden, zegt Bild.

KAAK, v., als bijv. en bijw., wordt in de
gemeene spraak, omstr. Bruss., gebr.
voor : *dood*, *weg* : *hij is kaak*, hij is
dood. *Het is kaak*, zegt men te Antw.
van iets dat behendig weggenomen en
ontvreemd is. *Kaak doen* bet. : weg
doen, of : zich iets aanmatigen. Wij
meenen dat er hier aan het werkw.
kaken, kalbassen, moet gedacht wor-
den : *hij is kaak* zou derhalve eene
elliptische uitdrukking zijn voor : hij
is (door de dood) geakaakt; en *kaak-
doen* zou zooveel zijn als : *kaken*. De
zegwijze : *iets op zijne kaak slaan*,
welke in Br., Antw. en 't Hagel. veel
gebr. wordt, en zich iets toeigenen
beduidt, is hetzelfde als *kaakdoen* of
kaken. *De vijf geboden op iemands
kaak leggen* bet. iemand met de
hand eenen kaakslag geven (Eecloo).
Z. kaken.

KAAKSLAG, m., KAAKSLAGERIJ, v., on-
geoorloofde winst. Deze uitdrukking
heeft haren oorsprong ontleend aan :
iets op zijne kuak slaan, d. i. zich
iets ongeoorloofds aanmatigen. Z.
kaak en kaken.

KAAKSMEET, o., *kaakslag*, bij Kil. *kaeck-
smete*, te Gent *kaaksmijte* (Vl.).

KAAL. *Van eene kale t'huis komen*, in
Vl. : mislukken, te leur gesteld zijn.
In Br. en Antw. voegt men er bij het
woord *reis*, dat er moet onder ver-
staan worden. In Br., Limb. en Holl.
zegt men in dezen zin : *er kaal van
afkomen*.

KAALAARD, m., ook *kalekop*, *kalepoot*,
arme duivel (Br., Antw.). Volgens
Grimm. (Gramm. blz. 92) bet. *kaal-
aart*, geleerd, l. *eruditus*.

KAAN, v., voor : kaam, vroeger ook *kiem*,
schimmel die op zuur bier, azijn of
wijn komt. Vanhier het w. *bekanen*
voor : bekamen; *bekaansel* voor :
bekaamsel (Westvl.). Kil. heeft ook
kaen of *kaem*, l. *canus*, *mucor po-
tus*; hgd. *kahm*, *kahn*, *kohn*. De
Teuth. heeft *camich* (*als alt bier end
dergetiken*), l. *glutinosus*, en Kil. *kie-
migh*, i. *kaemigh*, l. *mucidus*. Z. ver-
ders kaai.

KAANJEL, v., goot, dakgoot : *houten*,
zinken, *looden kaanjel* (Limb.).

KAANTJES, o. mv. Z. kaai.

KAAR, v., is in N.-Ned. slechts een houten
bak met gaten doorboord, of groote
teenen mand, om visschen in levend
te houden, fr. *huche*, *réservoir*. Dit
woord heeft in Limb. en elders nog
twee andere beteekenissen, die veel
in zwang zijn, en is van 't o. geslacht.
1° Biekorf, 2° vat boven een mo-
len, als graanmolen, wanmolen, ge-
plaatst, waar men het graan laat
doorrijzen. In den zin van biekorf
is het door gansch Belgisch en Holl.
Limb. en in 't Hagel. gebruikelijk en
wordt als een oud woord bij Meyer
en Kil. aangetroffen, die *karre* spelt

en 't vertaalt door *atveare* (bickorf) en *nassa* (vischkorf). In de Kemp. is het ook een biekorf van gekloven dorens gemaakt. De Teuth. heeft: *visch Care*, en: *byhen* of *ym Care* of *huyve*, l. *atvear*, *atvearium*. Bilderdijk zegt dat *kaarde* of *kaar* en, bij verkorting, *kaard* (kwalijs *kaar*), v., hetzelfde is als *gaarde*, *gaard*, praeteritum van *gaâren* (gaderen), ik *gaâre*, ik *gaârde*. *Kaar* is dus iets om in te houden. Vanhier het ww. *karen*, dat te St-Truid. en in de Kemp. bet.: *de bijen in het kaar schudden*. Z. nog kei.

KAARS, v., in Limb. hetzelfde als kers, fr. *cresson*; kers (vrucht) luidt aldaar: *keers* (zonder zware e). Keers, in Holl. *kaars* geschreven, in 't fr. *cierge*, luidt er, als overal, met zware *ê*.

KAAS, in 't Zuiden, m., in de holl. Woordenb., v. *Hij zal den kaas van zijn brood niet laten halen* bet.: hij zal zich niets laten ontnemen, hij is wakker, slim, doortrapt (Br., Antw., Vl.).

KAASJES BLADEN, maluwe, hgd. *pappeln*, *kaespappeln*, *hasen pappeln*, fr. *mauve*, engl. *mallows*, l. *malva*. In Br. waar die plant *keskenskruid* heet en elders doet men die bladeren veel in lijnzaadmeelpap die op wonden en zweren gelegd wordt.

KAASMAREI, te Kortrijk gebruikt voor: kaaskoopman. Vanhier 't w. *kaasmareien*, in kaas doen, den kaashandel drijven. Het woord is samengesteld uit *kaas* en *marei*, gewis verbasterd van: *meerse*, *meerserije*, in 't engl. *mercery*, fr. *mercerie*, koopwaar. Vanwaar het vlaandersch woord *meerse-nier*, hetzelfde als: *kremer* of *kramer*. In 't fr. *mercier*, engl. *mercier*. Z. ketsmarcien.

KAASMAROL, m., is een marol die kaas verkoopt. De marollen venten hunne sterkkriekende kazen onder 't zingen van: *kees*, *keezemarol*, *marol*-, *marollekes*. De kaas wordt algemeen *ma-*

rollekes genoemd. Z. marol.

KAATS, v. *De kaatsc fulen* bet. zijn oogwit missen (St-Nikolaas). « *Kuats*, van *ka-en* (keeren) en *kaatsen*, is keeren, » zegt Bild. (II, 19). In Br. zegt men: *de kans missen*. Nu, volgens Bild. (II, 34), is « *kans*, in 't fr. *chance*, ook van: *ka-en*, waarvan *ka-ing*, waaruit het ital. *cangiare*, thands: *wisselen*, ruilen, fr. *changer*. Oulings zei men: *verkeer* voor: *kans* of *lot*. »

KAATSER. Z. ketser.

KABASSEN, b. w., bet. in de Woordenb.: behendig stelen, doch in Kl.-Br. ook: snoepen, smokkelen, achterhouden; in Br.: kleine dieftien begaan, in 't fr. *dérober*; te Antw.: arm aan arm gaan: *die twee gelieven gaan kabassende over straat*.

KABBELLEN, o. w., stremmen: *de melk is gekabbeld* (Antw. st. en pr. Kl.-Br.). In Br. zegt men ook nog *rinnen*: *het melk is geronnen* of *gekeerd*. In Westvl. spreekt men *kappelen* uit, en *kabbelen* bet. aldaar hetzelfde als *kachtelen*, d. i. veulenen, jongen werpen, bij Kil. ook in dezen zin vertaald door *fetari*, *feticicare*, *parere*. *Kabbelen* of *kabbels*, znw. mv. zijn, omstr. *ljpere*, nog: stukjes vleesch aan 't voorhoofd van veulens welke de merrie afbijt als zij gekabbeld heeft.

KABBELSEL, o., geronnen melk, in 't fr. *lait caillé*.

KABBER, m., KABBERTJE, o., duiver. Men zegt ook: *kebber* (Antw.), omstr. Leuv. luidt het: *keüpper*, elders: *köber* of *keubber*, met korten eu-klank.

KABBERDOES, v., kleine, gemeene herberg, fr. *gargotte*, dat de Holl. Woordenboeken vertalen door: *gaarkuken*, kroeg, slechte herberg: *mijn gebuur zit altoos in het kabberdoesken* (Antw., Br., Hasselt). Kil. heeft *kaban* (l. *gurgustium*, *casula*), fr. *cabane*, engl. *caban*. In Br. en elders gebr. men soms *kol* voor: slechte her-

berg : *hij blijft in de vuile koten den nacht doorbrengen*. Z. kaveet, kavikken.

KABEELLEN, o. w., fr. *intriguer, disputer* (Westvl.) In Br. *kekelen* of *kekelen*.

KABERNOES, een onbeduidend woord, dat men hier en daar in Vl. bezigt voor : zat, dronken : *die kerel is weêral kabernoës*.

KABEULEN of KREBEULEN, o. w., met iets morsen of beulen. Z. *talleien* (Vl.).

KABIEBASSEN, b. w., (voor baffen), opvreten : *hij heeft zijn stuk al gekabiebast* (Kemp.).

KABOES, v., eene mansmuts, in Holl. *pet*, in Br. *klak*, fr. *casquette* (Oostvl.). In Westvl. *kaboetje*. *Kaboes* is de middeleeuwsche *kapoets*, hoofdkap, van 't fr. *capuche, capuchon*. Nog hebben de Hollanders daarvan : *kapoets* of *karpoesmuts*. Z. *kabotseken*.

KABOET of KABOUT, v., gewis voor : *kaphout* of *uitgekapte houtje*, d. i. houten schotel (Westvl., Kortrijk).

KABOETJE, o., muts (Westvl.). Z. *kaboes*.

KABOTSEKEN, schedelkappe, fr. *calotte* (Westvl.). Z. *kaboes*.

KA(F)BOUTJE, o., schouwvager (Kortrijk), samengest. uit : *kave*, schouw, en *boutje*. Z. dit laatste woord, blz. 75. *Kabouter* zal wel met *kafboutje* verwant zijn.

KACHEL, KACHTEL, veulen : *een jaarlingsch kachel* is een veulen van één jaar oud. Vanhier het o. w. *kachelen*, een veulen werpen, in 't fr. *pouliner* (Westvl.). J. N. Hoeufft (*Taalk. Mag.* I, 160) schrijft op *guil* : « van *gaul* kan men het Zeeuwsche *kagcheltje* (veulen) maken, op deze wijze : *gaul, gaugel, gaugeltje, gaget, gaggeltje* en met de verandering der eerste *g* in *k*, welke geheel niet vreemd is, *kagel, kageltje, kaggel, kaggeltje*, en bij meer harde uitspraak der tweede *g* *kagchel, kagcheltje*. Onze oude spelling van *guil* was ook *gaul*, even als de Fransche en Duitsche. »

KACHTEL, veulen. Vanhier het o. w. *kachelen*, veulenen (Westvl., Brug.). Z. *kachel*.

KADÉ. Te Leuv. zegt men van iets, wat smakelijk, kostelijk is : *'t is kadé!* Maar *kadékens* bet., te Hamme : paar-denkeutels; en *kudetje* te Antw. : *een broodtje*. Z. *cadé*, blz. 87.

KADEUNEN of KADUNEN, b. w., vele slagen geven, ook dooden (Westvl., Meenen).

KADIJ, te Antw. : feest, smulpartij : *'t zal er gaan spannen, 't is vandaag kadij*. Het woord is zijn bestaan aan den franschen republikeinschen *decadi* verschuldigd.

KADUL, in Vl. een troetelkind, en *kaduletje*, een dik, vet kind. Vanhier *kadullen*, troetelen. *Kadul* komt van het middeleeuwsch lat. *cadulus* (van *cadere*, vallen), bijv., iets of iemand die gedurig valt of dreigt te vallen, zooals een uitgeleefd mensch of als een kindje. Z. het woord opgehelderd in 't *Taalk. Mag.* III, 493-4. *Sleeckx* vertaalt *kadullig*, bijv., te Poperinge gebruikt in den zin van : te goed, goedaardig, door : *bonasse. De klok slaat kadul*, de klok slaat verkeerd of : met gebroken toon (Antw.).

KADUN (OUD), v., oud vrouwken (Westvl.).

KADUNEN. Z. *kadeunen*.

KAF is in Br. en Holl., o., doch in Limb. waar het *kaaf* wordt uitgesproken, v., gelijk het dit, volgens Bild. (II, 22) in sommige dialecten nog is. *Geen kaf in zijnen zak steken* beteekent : goede winst doen (omstr. Thien.).

KAFFELEUTE of KOFFIELUIT (Vl.), in Br. *kaff'estemp*, eene vrouw die gaarne koffie drinkt. Z. *leute*.

KAFFUITJE, o., slechte koffie of wijn (Sleeckx).

KAG of KAK, bijv., van vederen ontbloot, nog niet vlug : *de vogeltjes zijn nog kag* (Limb. waar men in dit woord de *g* als zachte *k* uitspreekt); in Br.

zegt men: *paddebloot*. Van hier *kakske*, o., 't jongste vogeltje in het nest (N.-Limb.). Z. *kagger*, en *kakke-nestje*.

KAGGER, m., **KAGGERNESTJE**, o., het jongste vogelken in het nest (Kl.-Br.); te Antw. klinkt het: *kakenestje*, in Br. *kakkenesken* of *kaknestje*. Z. deze laatste woorden en ook: *kag* of *kak*.

KAHOT, v., rol geld: *een kahot van 50 cts*. Te Leuv. en Antw. kardoos, fr. *cartouche*: *rol het geld in kahotten van één frank* (Limb.).

KAIEN (branden). Z. *kaai* en *keien*.

KAISSCHEN, **WEGKAISSCHEN** (*ais* kort uitgesproken) voor: *kaatsen*, in Br. en elders gebruikt in den zin van: *jagen*, *wegjagen*, *wegdrijven*: *kaisch die jongens daar eens weg*. Z. *ketsen*.

KAJOENTJE, o., vuistslag, bij *Sleeckx*, in 't fr. *gourmade*.

KAJONNEEREN, den hond op den band leggen (Sotegem).

KAJUIT, **KAJUTE**, v., slecht, versleten paard, fr. *rosse* (*Bely. Mus.* 1844, blz. 190), in de Kemp. *hecht*, omst. Leuv. *vilderspeerd*, in Holl. *guil*. Z. *Bild.* op *guil*.

KAK, m., overdrachtl. voor: *gesnap*, *geka-kel*, *beschar*, *windmakerij*; zooveel als het fr. *embarras*, of (gelijk *Bild.* zegt, II, 25) *caquet*, als in: *veel kaks over iets maken*, en, bij meerdere verwarring, ook voor het fr. *cas*, als in: *veel kak van een zaak maken* (Thien.); te Leuv. en Antw. zegt men: *van iemand of iets kas maken*, en ook: *hij heeft veel kak aan*, d. i. hij maakt veel wind, fr. *il fait beaucoup d'embarras*. *Kak* was, zegt *Tuinman*, bij de oude Vlamingen, hetzelfde met *hak*, het achterste, de hiel. Vandaar dat *kak* in Vl. soms nog gehoord wordt in den zin van: laatste, achterste, en hiervan de naam van: *kak-nest*, vogel die 't laatst of achterste

in het nest komt. *Kak*, zegt *Tuinman* nog, schijnt ook: *geveinsd* bedoeld te hebben. Hiertoe behoort *als-kaks*. Z. dit woord, blz. 16 en in 't *Taalk. Mag.* II, 300-302. Zoo dat *kak maken* zooveel zou zijn als: *geveinsd zijn*, *gebaren over iets maken*.

KAKEBREED, bijw., met *lachen* gepaard, bet. in Westvl. sterk lachen.

KAKEDIKKEN, o. w., *kakelen*, gelijk de hennen, wanneer zij een ei gelegd hebben: *ik krijg er waarlijk hoofdpijn van, van al dat kakedikken* (Brugge). Omstr. Leuv. zegt men: *kakkeleiken* (*kak*-het eiken), klanknabootsend woord.

KAKEL voor: *gekakel*, is o., voor: *kakelares*, *snapster*, v.

KAKELEN, o. w., beginnen te spreken (van kinderen gezegd), fr. *bégayer*; *hakkelen*, fr. *balbutier* (Hagel.), engl. *cackle*, *guggle*. Z. *prazelen*, 133.

KAKEN, o. w., 't zelfde als *kakelen*, bet. in N.-Limb.: *hard klappen*: *gij kaukt mijne ooren doof*.

KAKEN, b. w., heimelijk, slim wegpakken, *kahassen*. Deze beteekenis heeft *kaecken* ook bij Kil., die 't vertaalt door: *supplare*, *manticulari*, d. i. in Antw. en Br.: iets heimelijk op zijne kaak slaan. Zou hier aan het fr. *cacher*, het ital. *cacciare*, *jagen*, niet te denken zijn?

KAKENEST, m., **KAKENESTJE**, o. Z. *kak-nest*.

KAKKEDEUR, **KAKKEDOOR**, m., nachstoel met opening en onder met eenen pot om in te kakken, fr. *chaise percée* (Leuv. en Antw.). Elders bet. het ook: een zeker vogel.

KAKKEMOTJES, o. mv., gemaakte manieren (Antw.), te Leuv. ook *gemaakte mannekens*, fr. *afféterie*. Z. *kak*.

KAKKENEST, m., **KAKENESTJE**, o., het jongskén dat in een vogelnest 't laatst uitgebroeid en derhalve kleiner en min vlug is dan de andere. Ook over-

drachtelijk : het jongste of laatste kind in het huisgezin : *die kleine is bedorven, maar hij is het kakenestje* (Antw. st. en pr.). In Oostvl. en Br. : *kakkenestje*; in Westvl. : *kagghe-nest*, of *kack in-nest*, *karkert*, en in Gelderl. *kackaerd*, zegt Kil. die vertaalt door : *pullus postremus exclusus, educatu difficillimus*. Overdrachtl. : het kleinste kind, *foetus omnium postremus*, q. d. *postremus in nido*. Te Poperinge bet. *kustje*, *kakelnestje* of de jongste.

KAKKERT en KAKNEST. Z. kakkenest.

KAKSKE. Z. kag.

KAKTAND, mv., *kaktanden*, maaltand, bij Kil. *kaeckland* of *backland* (Westvl.).

KAL, m., klap, praat, gesnap : *dat is maar kal. Wat onnoozele kal! 't Is gemeene kal.* Kal is de wortel van *kallen*, o. w., in Limb. en elders gebruikt voor 't Holl. *praten*, en 't Brab. *klappen* : *laten wij eens wat kallen. Hij kall goed.* In 't engl. bet. *to call*, roepen of aanspreken, in 't gr. is *καλειν*, roepen ; *αι καλλειν*, schoon praten. Z. Bild. op *kantange*, en Tuinman op *kallen*.

KAL, v., overdekte waterleiding : *het water loopt met een kal door den straatweg* (N.-Limb.), Kil. *kalle*, oud Gelderl., l. *canalis* en *stillicidium*.

KAL, v., langwerpig stukje hout, aan de twee uiteinden afgedund, waar men met een stok opslaat om het te doen weg vliegen. Hiervan heet dit spel : *kalstagen* (Waas). Het stokje, hier *kal* genoemd, heet te Antw. : *klinkhout*. *Kallen* zijn in de pr. Antw. ook : de zijde-vogels die op de wip steken. *Mijn pijl is tegen de kal gevlogen* bet. dus : hij heeft den vogel geraakt, maar zonder hem van de prang te doen springen. Z. *kalle*.

KALABEERINGEN, oude versleten meubels te koop liggende : *wie koopt dien hoop kalabeeringen?* (Ijperen).

KALANDEEREN, b. w., kalanten of klan-

ten bezorgen; o. w., klanten krijgen : *een goed gekalandeerde winkel* is een winkel met vele klanten. Van hier : *kalandeering*, 't zelfde als *kalandizie* (Br., Antw. en elders).

KALANGIEREN (in Br. uitgespr. *korzieren*), in de boet slaan : *de boschwachter heeft den stropzetter gekalangierd* (gekorzied) (Br., Antw. st. en pr.), bij Kil. *kalangieren*, boet eischen, straffen, in 't oud fr. *calanger*, *calenger*, engl. *to challenge*.

KALBAS, v., voor 't fr. *cabas*, dat de Woordenb. vertalen door : biesen vijgenkorfje, doch in Br. en Limb. een van stroo gevlochten korf dien men met den hengel aan de zijde draagt; 2° *kalbas*, eene langwerpige en knassende peer (Brab. en Antw.), Kil. heeft *kalebasse*, en de Holl. *kala-bas* van het spaansch *calabaza*, thans ook *kawoerd* of *kauwoerde* (kauwerde), een slach van pompoenen (wilde meloenen), te Leuv. en elders *pronkappels* geheeten, van 't lat. *cucurbita*.

KALEI. Z. kallei.

KALF. Zegw. : *het kalf bij den kop vallen*, d. i. : seffens aanvangen met hetgeen men eigenlijk van zin is, seffens naar zijn doel gaan (Kemp., Thien.). *Een kalf leggen*, braken (Antw.).

KALIS, KALISSESAP, KALISSENHOUT. Z. *kallis*.

KALISSEN, b. w., licht van 't fr. *caresser*, in de Kemp. vleien : *als de kinderen iets geerne hebben, dan komen zij iemand kalissen*. Van hier *kalisser*, *kalisken*, *kalisbroek* voor : vleier.

KALK, m., voor : krijt (Brugge). Van hier 't w. *kalken*, met krijt opschrijven. In 't fr. heeft men *calquer* voor : afteekenen of afschetsen. Dr Krem-sier vertaalt : *calc* door : *rechnung*, *zusammenrechnung*, enz. Z. Delfortrie, 190. Kelcken, l. *cementare* (Teuth.).

KALLE, v., wordt in vele streken van Vl. en elders gebruikt voor : ekster, en

soms voor : een hannen of roetaard ; te Poperinge geeft men ook dien naam aan eene kraai. Men heeft nog *veldkalle* of *kwakkel*, fr. *caille* en *walerkalle* of waterspook. In de omstr. van Gent is *kalle*, overdr. eene klappei, babbelaars, wat men in 't Noord. *kallemoër* of *kalsoër* heet, te Leuv. *prazelerse* en *klappei*. Z. kal.

KALLE- of **KALLEKENSCHIETEN**, o. w., met dikke muntstukken naar een stopsel, waar centen op leggen, schieten (Br., Waas), omtr. Brussel : naar 't stopsel schieten, ook *heulen* gezegd.

KALLEGAAIEN, o. w., babbelen, klappen gelijk eene kallegai of ekster, d. i. babbelen (Poperinge). Z. kalle en gai. Sleeckx vertaalt het door : *folâtrer* !

KALLEI, m., licht voor : *kalkklei*, d. i. klei of mortel van kalk gemaakt, fr. *badigeon*. Vanhier 't w. *kalleien*, met kalk beplakken of bezetten ; *kalleier*, te Leuv. *plakker* ; *kalleisel* of *kalleieing*, te Leuv. *plekkerij* en *beplekking*. *Kalleite* of *kalleite* bet. in Westvl. : muurverf.

KALLEIEN, enz. Z. kallei.

KALLEITE of **KALEITE**, v., muurverf. Men zegt ook van een vrouwspersoon, die veel klaps heeft : 't is eene *kalleite*, licht voor : eene *kalleute*, eene leute die gaarne kalt (Z. leute). Bij Meyer is *kalwaal* een snappaart.

KALLEKEN, o., speelstokje, pinker. *Kallekenzoek spelen*, fr. *jouer au bâtonnet*. Vanhier *kallekenspel*, in 't fr. *bâtonnet*, *jeu de bouchon*.

KALLISSEN, o. en b. w., zoet klappen, vleien : *als zij iets verlangen, dan komen ze iemand kallissen* (Kemp., Westerloo).

KALLISSENBROOD, **KALLISSIEDROP**, in Vl. gebr. voor het Brab. *kallissiehout*, *kallissiezap*, in Limb. *houtkoek* genoemd, in 't Noorden *drop*, fr. *bois* of *jus de réglisse*. Bij Kil. *kallissenhout*, lat. *glycyrrhiza*, ra-

dix scythica dulcis, ital. *regolitia*, spaansch : *regaliza*. Z. houtkoek.

KALLONDEEREN, 't zelfde als *katangieren* (Waas).

KALOM, v., een gat of bijt in het ijs : 't is daar te gevaarlijk met al die *kalommen*, zijt voorzichtig als gij gaat *schaverdijnen*. De schippers hebben daar eene groote *kalomme* gekapt (Land v. Aalst). Z. lom.

KALONGEN, v. mv., opmerking, fr. *réclamation*. In eene meubelverkoopning zegt de roeper, te Leuv. en elders : *alles wordt verkocht zonder eenige kalongen*, d. i. na de toewijzing worden er geene opmerkingen aanvaard. *Kalongen* zal hier wel hetzelfde zijn als *kalongie* bij Kil. dat daar eene kwaadaardige uitlegging van iets bet. en verwant is met 't werkw. *kalangieren*, dat men daar kan nazien, en met *kalange* of *katangie*, waarvan Bild. (II, 24) onder anderen zegt : « *to challenge* in 't engl. is iemand ten gevechte uitdagen, en een gevangen reclameeren ; 't woord, van Oosterschen oorsprong, is met ons *kallen* (praten) verwant, 't engl. heeft . *to call*, voor roepen of aanspreken, en zoo is dit *kalengeeren* : aanspraak maken. »

KALOVER voor : klaver, fr. *trèfle* (Leuv.). Z. Delf. 173.

KALSCHIETEN (Waas). Z. kalleschieten.

KALSEI, **KALSIJ**, **KALSIJWEG**, vanhier *kalseiden*, in Vl. hetzelfde als *kassij* of *kassei* of *kauzide*. Z. kassei.

KALSLAGEN. Z. kal.

KALUITBLOK. Z. het volgende.

KALUITEN, o. w., zeker spel dat op het ijs gespeeld wordt. Het geschiedt op dezelfde wijze als het *bollen* op de bollebaan. Kil. schrijft *kalluyten* of *kluyten*, l. *ludere massis sive globis glaciatis : certare discis in aequore glaciato*. Vanhier : *kaluitblok*, stuk van eenen boom gezaagd, voorzien van eenen ijzeren band, in welks

midden een stok steekt, dienende om den blok voort te werpen (Kl.-Br.).

KALVEN, KALVEREN, o. w., afvallen en met groote brokken neêrstorten, bijzonderlijk van aarde, zand, sneeuw of iets dat los opeen gestapeld is als: hout, torf, stroo: *de grachtdam, de bergkant is door den vorst en de droogte afgekalverd* (Hagel.) Te Antw. en Leuv. zegt men: *afkalcken*, voor: afvallen, afschieten. *Kalveren* bet. in Br.: een kalf werpen. Z. afkalcken, blz. 40.

KALVERSTEERT, m., biest, biestboter (Westvl.).

KAM, KAMMEN, v., in Br. veel gebruikt voor: brouwerij, de plaats waar het bier gebrouwen wordt: *in die kam brouwt men goed bier* (in heel Br., Hagel.). Vanhier bij Kil en Meyer: *kammen* en *kammer* voor: brouwen, brouwer. Vanhier ook: *de Kamme-straat* te Antwerpen. Z. brouwer.

KAM, m., ijzer, eenigszins aan eenen kam gelijkende, dat aan het voorste van den ploegbalk wordt vastgemaakt om er het hameel, bij middel van ketingen, aan te hangen (Hagel.). *Getijk de luis op eenen kam* bet.: een moeilijken toestand.

KAMANK, KAMANKELIJK. Z. kamant.

KAMANT, KAMANK, bijv. en bijw., krank, sukkelachtig, ziekelijk, slecht of gebrekkelijk te gang: *die man begint kamant te worden. Kamant in de beurs zijn*, d. i. eene platte beurs hebben, in nood zijn. *Het gaat er bij mijn gebuur maar kamant*, d. i., maar slappekens, hij boert achteruit (in 't Land van Aalst en elders). In Westbr. en Br. hoort men meer: *kamank*. Het gr. *καμνέω* bet. ziekelijk zijn. Kil. heeft *kamant*, *kamantigh*, l. *scabiosus*, schurflig, *scabiosus instar mendici*, ruig of schurflig als een bedelaar. Hij leidt het af van het fransch *caïmand*, dat bedelaar beduidt, en,

volgens het *Diction. de Trevaux*, wel zulk een bedelaar, die uit luiardij bedelt, een landlooper, een schooier. Vanhier 't w. *caïmander*, bedelen. *Kamanterije*, *kamantigheyd* of *rab-bauts kraussel* is bij Kil. in 't l. *impetigo*, schurftigheid, ruigheid van het vel, afpellende huid. Men zegt ook: *dat is maar ruig, het is eene ruige zaak, eene schurftige zaak* (in 't fr. *une affaire scabreuse*), *eene schurftie commissie*; *het ruig*, eene ziekte.

KAMANTELIJK of **KAMANKELIJK**, zegt men in de Kemp. voor: gebrekkig, te Antw. *kramakkelachtig*.

KAMEN, mv., omstr. Thien. verkeerde uitspr. van *kanen*. Z. kaai.

KAMER. *Van kamer buiten zijn* bet. te laat komen, ook: in zijne verwachting bedrogen worden: *'k was daar van kamer buiten* (IJperen). *Kamer houden* is, te Antw.: vergadering houden.

KAMIJOEN, m., kar of wagenbak op drie wielen, waarvan een, vooraan, lager of kleiner dan de twee die achter in een as draaien, den karbak in hellenden stand draagt. De bak is van achter open en kan omgeklonken worden (Westbr.). In Br. noemt men dit naar het fr. *brouette*, ook: *stortkar*.

KAMIL, m., kruid dat men omstr. Mechele veel in de patatenvoren zaait en van wier stengels men bessems bindt. Vanhier *kamilbessem*, *kamilzaad*. Dit kruid verschilt teenemaal van hetgeen gewoonlijk den naam draagt van *kamil*, *kamilbloemen*, *kermillen*, hgd. *kamille*, l. *camaele*, engl. *camomile*.

KAMME. Z. kam.

KAMMEN, b. w., temmen, dempen, vernederen: *na den slag van Waterloo was Napoleon voor goed gekamd* (Vl., Br. en elders). Vanhier het volgende:

KAMMING, v., priggeling, borsteling, klopping, pandoering, pak' slagen, enz.: *iemand eene kamming geven* (Oostvl., Br.). Z. kammen.

KAMUESKOP, m., grammoedig, koppig kind, plagende jongen : *du kamoeskop*, *zwijg toch stil* (Hagel.). Dit scheldwoord is samengesteld uit *kop* en *kamoes*, van 't ital. *camozza*, geit, in 't oud fr. *chamois*, bij ons *gems*, wilde geit, genoemd. Vanhier het b. w. *kamoeskoppen*, plagen, knevelen gelijk soldaten plegen te doen. Het fr. *camus*, platneuzig, is bij Kil. ook *kamus*, *kamuys*, *platneuse*.

KAMOETJE, o., sauspan (Westvl.).

KAMPDOP of **KAMPTOP**, een houten tol, met ijzeren of houten pin voorzien, waarmee de jongens spelen. Dit spel wordt *doppen* genoemd en soms *kampen*, wanneer de eene met zijnen dop naar dien des anderen kapt. Z. dop of top, blz. 102 en 't volgende.

KAMPNON is een non (bij Kil. *top*, *dop* of *tol*) die, wil men hem doen draaien, bovenarms moet worden uitgeworpen en vandaar de naam van *kampon* (Vl. en Antw.), in 't Holl. *kaatstol*.

KAMPSCHEUT, m., valsch schot als een geweer ketst (Westvl.). In Br. zou men zeggen : *schampscheut*, een scheut die *afschampt*. Z. dit laatste woord.

KAMPTESCH, v., brievenstasch (Limb.), fr. *portefeuille*. Blussé vertaalt het fr. *cartero* door : brievenstasch.

KAMSLAGER, m., kammenmaker (van wevers), in den Teuth. *cammeker*; in 't fr. *camier*; ook hersteller van weverskammen (Vl. en Westbr.). *Slager* voor : maker, als in : *muntslager*, *koperslager*, *olieslager*, enz.

KAMWIEL, o., te Leuv., 't zelfde als elders *kamrad*, fr. *roue dentée*.

KANARREN, o. w., al grollend of kneuterend in huis loopen; het fr. *canarder* beteekent in muziek : uit de *hobo* of de klarinet een heeschen toon trekken, die den schreeuw van eene eend nabootst.

KANDEELDAG, m., de tweede feestdag

of drinkdag, fr. *le lendemain d'une fête*. *Kandeeldag houden*, den dag na een feest nog te drinken geven of: nog drinken (Vl.). In Br. hoort men zeggen : *de gilde teert twee dagen*. Bij Kil. is *kandeel* hetzelfde als *suppen*, l. *miscellanea potio*, en *kandeelfeeste*, Vlaand. w., *repotia*. *Kandeelfeest* of *kandeelmaal* is thans, in Vl., nog een feest dat men geeft als eene vrouw uit de kraam is, *festin d'accouchée*. In Oostvl. geeft men bij de geboorte van een kind *kandeelpap*; in Br. 't zij *bier* of *wijnsuipen*, in 't Noorden *wijnpap*. Plant. vertaalt *kandeel* door *chaudeau* ou *humet fait de canelle et de sucre*, in 't oud fr. *chandiel*, zegt Bild., die het van het gr. *κανθαλιος* afleidt.

KANDELAREN, **KANDELEEREN** (met zware *e*), b. w., de takken van eenen boom of strunk afkappen, opdat er nieuwe twijgen zouden uitschieten (Br. en Kl.-Br.).

KANDIEZEN of **KADIEZEN**. Z. kardiezen.

KANE, v., kaakslag (Brugge) (*koon*, *kaak*).

KANEN, mv. van *kaan*, v., voor : kaam (omstr. *Eecloo*), waar men ook *bekaansel* voor : bekaamsel zegt. In Limb. zegt men : *keum*, en te Leuv. *bekomsel*, *bekromsel*.

KANEN, o. w., in Westvl. voor : bekamen : *het bier is bekaand*. *De axijn begint te kanen*. Te Leuv. spreekt men *bekomen* uit.

KANJEL, v., uitgespr. *kaanjel*, goot (Limb.).

KANNEKLITSE, mv. *kanneklitsen*, potaarden bollekens (Maastr.). r. Leuv. *ketten*, elders : *knikkers*.

KANONIKSDIJ, kanoniksprebende, beneficie of woonplaats van een kanonik. Kil. heeft *kanonisje*, l. *canonicatus*. Doch in Br. voegt men er in de volkspraak, welluidendheidshalve, eene *d* tussehen. In proosdij is de *t* van proost in *d* versmolten, evenals in *abdij*.

KANS komt voor in : *de kans verzellen* (Vl.), *zijne kans verkrijgen*.

KANSEL, v., mand van ongepelde wissel (Poperinge). Te IJpere is *kansel* eene groote pender (punder uitgespr.). *Kane* of *kaan*, ook *kanis* en *kanisse* genoemd, beteekent : mand. Z. Bild. II, 32, 34.

KANT, m., wordt bij de boeren gebr. voor : *boterham*, fr. *tartine*, met dit verschil dat men door deze laatste meer twee op elkander geplakte sneden broods verstaat. Vanhier : *kezekant*, *koolkant*, *spijzekant*, enz. De kinderen vragen gewoonlijk : *nen bō of e boke*. Kil. heeft *kant broodts*, hetzelfde als *hompe*, l. *frustum praecedaneum*, fr. *chanteau*, oud engl. *cantell*, thans *canlle*, *canllet* (Br., Antw., pr., Hagel.) Men zegt in Br. ook : *om kanten gaan* voor : bedelen, omdat de bedelaars, bij de boeren gewoonlijk sneden broods krijgen. Bild. zegt misselijk « *kant* voor : *wittebrood* dat ook voor *boterham* staat ». *Kant* bet. in Br., Antw. en elders : boord of zijde van een stuk land met heesters of struikgewas beplant : *den kant afkappen*. *Den kant beplanten*. *Iets met kanten en bouten* bet. in Vl., in 't lang en 't breed vertellen. *Iets van kant maken*, vernielen. *Zich van kant maken* of *houden*, zich verbergen of verborgen houden (Br., Vl.). *Wat hij zegt raakt kant noch boomen*, hij vertelt onzin (Antw.). Zie verders boonen, blz. 69.

KANTBLOKJES, o. mv., staafjes of houten stukjes, waar het te verwerken kantgaren op gerold wordt (Br., Kemp.); te Antw., *bouten*.

KANTEBEET, overschot van een appel tot op het kernhuisje afgebeten (Kortrijk).

KANTERN, v., een west-vlaamsch woord waarvan Snellaert, in 't Belg. Museum, 1844, blz. 184, op *kwernen* zegt : *van daar kantern, dat eene verkoudheid*

in 't oor beteekende, wat ook eene verbastering van het lat. *catharrus* zou kunnen zijn.

KANTIG, bijv., droef, spijtig, treffend, aandoenlijk, of : zooveel als het fr. *bisquant* : *'t is kantig vele vrienden te hebben en in den nood weinig te krijgen* (Kortrijk).

KANTJAGEN, o. w., 's nachts gewapend bedelen (Oostvl.). Z. kant.

KANTJEBOORD, geheel op den boord, uiterste boord (Westvl.).

KANTSTEEN, m., is 1° steen van de buitenkanten der kareelovens, die, maar half gebakken zijnde, voor half geld verkocht wordt; 2° groote platte steenen aan de buitenkanten van den kasseiweg.

KANTSUIKER, o., korstsuiker, suiker dat zich aan de kanten bevindt van de massa en min of meer beschadigd is (Br., Oostvl., Antw.).

KANTUITZAK, knapzak, zaksken waar de koeiwachters hunne boterhammen in steken (Waas), te Antw. : *schoofzak*, in de omstreken van Deinze : *peuzelzak*. *Kantzak* is, r. Leuv. : bedelzak, zakje, waar de bedelaars de gekregene broodsneden (kanten) in steken.

KAP, algemeene naam van eene kanten of andere vrouwenmuts. Men heeft de *Brabantsche kap* en de *Kempische kap*. De *kap* wordt in Br. ook *kornet* geheeten, van 't fr. *cornet*, en inderdaad, men kan dezelve genoegzaam aan eenen *hoorn* gelijken. Z. kap in de Woordenboeken.

KAP, v. wordt voor : hoofd, rekening of beurt gebruikt : *op iemands kap eten en drinken*. *Op iemands kap kwaad spreken* (Br. en Antw.). In Vl. is het : *op iemands kappe rijden*, iemand iets op zijn kap werpen, d. i. iemand iets te last leggen. *Kap en kogel verliezen* of *verspelen* betceek. zijne gansche have verspelen. *Kap en kogel* waren, zoo men weet, de voornaami-

ste kleedingsstukken onzer voorouders (Limb.).

KAPEL, KAPELLE. *Elk spreekt voor zijne kapelle*, d. i. : ieder staat zijne eigene belangen voor. *Kapelle* bet., in Westvl., de hoopkens vlas, die, na *geroot* te zijn, in bussels gebonden, te droogen slaan. *Niet een kapellen voorbijgaan*, alle herbergen ingaan (Br. Antw.).

KAPELANIJ, v., woning van den kapelaan (Kemp., Belg. en Holl. Limb.).

KAPELLE. Z. 't w. kapellen.

KAPELLEKEN, o., klein getrensd (*à jour*) werk, met oogen, in de borst van een hemd om het scheuren te beletten (Antw. st.); elders : het kern- of klok-huisje van appelen, peren, enz.

KAPELLEN, b. w., bussels vlas of graan tegeneen of op hoopkens zetten : *het vlas kapellen*, d. i., het vlas in hoopkens te droogen zetten, ook : onder-eenmengen : *ge moet de kaarten goed kapellen* (Westvl.).

KAPELLETTE, v. : *hij is van de kapellette gepakt*, d. i. hij heeft het koningszeer (Kortrijk), omstr. Leuv. en in Limb. : *hij heeft het Sinte Marcoen*.

KAPELLEVOGEL, slach van vogel (Westvl.), de Teuth. *kapelle*, *pennenvogel*, l. *vivaller*, *papilio*, *cicendela*, *lucinium*.

KAPETUNNE of **KAPISTORIE**, omslag van eenen ingebonden boek (Kemp.).

KAPHOUT, o., eigenlijk hout, dat gekapt of gehakt wordt (Vl.), in Br. *schaarhout*, elders *kreupelhout*, fr. *taillis*. Z. *slaghout* en *taillie*.

KAPITEIN. Z. *deken* (Hagel.).

KAPKOEK, m., peperkoek. Op de Kempische dorpskermissen staan altijd peperkoekkramen, daar wordt veelal 't volgende spel gespeeld : wie den voorgezeten peperkoek met een soort van daartoe dienend bijken kan doorkappen, wint den (kap)koek; wie niet lukt, verliest het ingezette geld. Hiervan heeft men te Antw.

den naam van *koekkapper*, dien men toevoegt aan wie iets onhandig verricht.

KAPOEN, m., ongetwijfeld van 't l. *caupo* afgeleid, heeft het zijne eerste betekenis van : *herbergier*, *weerd*, verloren en is nu 't zelfde als *guit*, *deugeniet* : *gij zijt maar een kapoentje*. Vanhier : *kapoenerij*, fr. *coquinerie*. Te Brussel en Leuv. noemt men de vaartwerkers : *vaartkapoenen*.

KAPOTE (zijn), niet eenen slag ophalen in het piketspel (Vl.). *Kapot zijn* bet. in Br. ook *rot*, *bedorven*, *versleten* zijn; *kapot gaan*, gaan sterven, bederven, rotten, enz. bijna overal.

KAPPE, v., in 't L. van Aalst : *braak*. Z. dit woord en verders *kap*.

KAPPELING, o. en v., haksel, klein hout, spaanders (Oostvl., Br.), in Westvl. is het ook nog hetzelfde als *kabbeling* (geronnen melk). 't Is afgeleid van : *kappelen*, voorid. w. van *kappen*.

KAPPEN (rolbaanterm), met kracht met een top naar eenen bol spelen om te trachten hem in het gat te spelen (Waas). *Hij is als uit een hout gekapt* beteekent : *lomp*, *onbeschaafd*, vierkantig (Br., Antw., Vl.). *Kappen*, in de pr. Antw. ook : eene kar doen achterover klinken om de lading af te storten; in Br. bet. *kappen* ook : met de zweep slaan.

KAPPER, m., glas van eene halve pint, het vierde van een lieter, de helft van het gewoon herbergsglas (Br., Hagel., Vl., Antw. st. en pr., Belg. en Ned. Limb.). *Kapper* is ook in N.-Br. gebruikelijk : *een kapper bier*. Het is in Br. ook eene groote hak waar men het land mede *omkapt*.

KAPPERKEN. Z. *kapucien*.

KAPPETUITING, m., naam eens appels bijna overal bekend onder den franschen naam *court-pendu* (Westbr.).

KAPPUS of **KAPPES**, m., kabuiskool (Limb.), hgd. *kopfkohl*, fr. *cabus*,

ital. *capuccio*, verkl. van *capo*, in 't Nederl. *kop* of hoofd dat in 't spaansch *cabeza* is. Oud ital. *cabuzzo*, engl. *cabbage*; samenst. *kappushuid*, *kappusmoes*.

KAPRIES, beter *caprice*, verliefde, lief, liefste, *matres*, in 't fr. *amant*, *amante*, *maitresse*. Het fr. *caprice* wordt in Br., Vl., Antw., veel in gemelden zin gebezigd.

KAPSEL, o., hoofddeksel of -hulsel (Antw.).

KAPUCIEN, v. Men heeft een kruid, wiens rood-geelachtige bloemkens een kapken hebben aan dat der kapucienen gelijkende, en van daar: *kapucienenbloem*, *kapucienenkruid* (Br., Antw. en Limb., waar die bloem ook *kapperken* genoemd wordt). Men heeft ook duiven, die op het achterhoofd een opstaande kapje dragen en die in Br. *kapucienduiven*, in Holl. *kapertjes* heeten. In Westvl. worden de beetende kapucienen of *kapucienewortels* genoemd. Zoo heeft men nog: *kapucijnkers*, *kapucijnkever*, enz. Z. kapper bij Weiland.

KAR, v., samenstell.: *karbok*, driepikkel om de kar te onderschragen. *Kar-bodem*, -boom, -burg (burrie), -help, -klink (ketting), -lijn, -smeer (bij Pomey, *karre-smeer*, l. *azungia*), -sprot, -touw. *Karhuis*, plaats om de kar in 't droog te zetten, *mestkar*, *oogstkar*, enz. (Br., Limb. en elders). Te Antw. noemt men een vijf frank-stuk ook *karrewiel*.

KARABITJE. Z. karrabitje.

KARAKOL, KARKOL, v., slek met huisje of slekhuis, fr. *caracolle* (Br., Antw., Vl.), te Eecloo: *kerrekole*. Het oud spaansch woord *kokerol* bet. *slak*.

KARDIEZEN, veel eten, smullen, goed binnenspelen, ook eenvoudiglijk: eten, onder den tand krijgen: *hier valt niets te kardiezen, wij trekken op* (Br., Antw.).

KAREEL, m., in Br., Antw. en licht nog

elders, hetzelfde als *kareelsteen*, een van klei of leem gebakken steen: *een kareelenhuis*, of: *een huis van kareel*. Voor *kareelsteenbakkerij* zegt men in Br.: *kareeloven*; voorts: *kareelbakker*, *kareelhoop*, *kareelvorm*, *kareelwerker*, enz. *Kareel* bet. in 't l. later, ital. *quadrello*. Volgens Bild. zijn *kareelen* « grove bouwsteen» zoo als zij uit de groeven komen, fr. *carreaux*. » *Kareel* schijnt ons verwant met *carreau*, een vierkantig iets.

KAREN, b. w. *De bieën karen* is: de bieën in het kaar (korf) doen, het kaar injagen: *is de zwerm al ge-kaart?* Men *kaart* ook de hommelen, enz. bij middel eener graszode, hol uitgesneden. Overdr.: *iemand bijkaren*, bijhalen; *uitkaren*, uitjagen; *wegkaren*, wegjagen (Kemp., N.-Br. en Limb.).

KARENKEL. Wanneer de jongens om het verst over de grachten gaan springen, zeggen zij: *we gaan karenkels leggen* (Waes). Z. haarenkelen, blz. 171.

KARIOTTEN, fr. tripoter (Westvl.).

KARITAAT (Antw.). Z. kartaat.

KARKAUW of KAKAU, fr. *çacao*.

KARLO, mv., karioën, spaansche kers, en ook zekere blauwe erwten (Leuv.).

KARMIEREN, o. w., kermen (Vl.).

KARMIOLE, v., zekere ploeg (Poperinge).

KARMOESIEREN, ergens in wroeten, iets door elkander mengen of roeren, dooreen hutselen, konkelen, knoeien (Westvl.).

KAROLE, flesch met bier of anderen drank (Meetjesland).

KAROSSEN, o. w., de school verzuimen (Br., Lier en elders). Z. haagscholen en school.

KAROTJE, o., ruzie, laweit: *hoor eens wat leven in dat huis! 't is er karotje* (Lier). Z. krot, waarmee het licht in verband staat.

KARP (a als e), v., karper. Bij Bild. leest

men : « *Karper*, M. als visch, doch ook V. als *karpe*, gelijk men met de Franschen plach te zeggen, bij wie het *la carpe* is. » In 't hgd. is 't : *karpsen*, in 't engl. en den Teuth. *carp*. Z. *karpel*.

KARPEL, KERPEL of KELPER, m., voor : *karper*, hgd. *karpsen*, fr. *carpe* (Br., Antw. en elders). *Karuts* bet. in 't friesch. en in 't saksisch : zekeren grooten *karper*.

KARRABITJE, o., te Brussel en Antw. kinderlekkernij, de gedaante hebbende van eenen kleinen macaron op 't papier geplekt; zij staan op een blad regelmatig uitgebreid en worden door kramers verkocht of *gedraaid* bij middel van een algemeen bekend molenken, gelijkende aan eene uurwijzersplaat : *komt laat ons eens om karrabitjes draaien*; te Antw. *oblewitjes*; te Leuv. en Lier *oblies* of *ohliekens*, in 't fr. *oublié* (ijzerkock).

KARREN, KERREN, b. w., met eene *kar* halen, vervoeren : *mest, beet of graan karren*. Men zegt ook *afkarren*, b. v. : *het land afkarren* of *afvoeren*, d. i. het effen maken; *bijkarren*, met de *kar* bijhalen. Kil. *karren*, l. *vectare carro*.

KARREWEIEN, KARREWEIER. Z. *karweier*.

KARRIEREN, b. en o. w., duurder maken, duurder worden, fr. *enchérir*. Van het lat. *carus*, duur.

KARTAAT, KARITAAT, v. van 't lat. *caritas*, de schaal waarmee men in de kerkdiensten de giften rondhaalt (Antw. en Hagel.)

KARTEL, v., iets dat verscheurd, versleten is, scheur; het mv. *kartels* bet. voden, flarden : *die bedelares had niets om als kartels*. Vanhier ook *kartelen* en *verkartelen*, voortdurend w. van, *karten* of *kerten*, dat zelf een freq. is van het oude *karen*, insnijden, kerven. *Kartel* schijnt ons in den grond hetzelfde als het Bra-

bantsche *kwerdel*, uitgespr. *kweddel*, en *kartelen*, hetzelfde als *kwerdelen*, bij Kil. *querdelen*. Z. *kwerdel*.

KARTELEN, in een akeligen toestand zijn (Hagel.)

KARTELSCHIP, in 't fr. *vaisseau parlementaire*. Samenst. uit *schip* en *kartel*, welk laatste men bij Weiland zie.

KARTETS, KARTETSCH, eigenlijk een soort van kardoos, fr. *cartouche*, ook *calèche*, bet. in 't Land van Aalst : kaatsbal : *met eenen kartets spelen*.

KARTON of BOEVER, m., paardenknecht (Westvl.). Dit *karton* verschilt teeenemaal van het fr. *carton* (dik stijf papier) vanwaar een aantal afgeleide woorden als : *kartonmaker*, *kartonpap*, enz. Het engl. *cart* beteekent : *kar*, l. *carrus*, fr. *charrette*, en *carter*, *karreman*, voerman, fr. *charretier*. Zichtbaar hebben al deze woorden denzelfden oorsprong.

KARTOUW, v. Men zegt : *zoo dronken als een kartouw* en 't wordt alleen in deze spreekwijze gebezigd (N.-Limb.).

KARUTS, KARUTTE, bijv., die door het spel alles verloren heeft : *hij is karutte* (Meetesland), te Antw. : *hij is mot*. *Karuts*, in 't saks. en friesch : zekere *karper*.

KARWEI, v., voor : kraai (Br.) : *het bezaaide veld zit in November vol karweien* (Vilvoorde).

KARWEIEN, o. w. *Karweiwerk* doen, voor niet moeten arbeiden, b. v. voor de gemeente. Vanhier *karweier*, van het fr. *corvée* (karwei). Z. *botten*.

KARWELLIG, bijv., wispelturig, uitgelaten, vurig, driftig, dwaas : *een karwillig peerd*. Een *karwillige jongeling* zegt men in 't Hagel. Vanhier heeft men *karwilligheid*. Bij Delf. blz. 191, treft men 't w. *carwen* aan dat, volgens Dr. Kremsier, in 't hgd. *bereiten*, *vorbereiten* (bereiden) beteekent, en *caïren* bet. in den Teuth. *proeven*, lat. *templare*. Kil. heeft het w. *karen* voor : *keeren*, kiezen.

KARWITS, m., zeer slappe of slechte drank : *dat is karwits van bier, van koffie. Ik drink dien karwits niet* (r. Thien.). Te Leuv. zegt men : *pardaf* van : koffie met veel bitter erbij.

KAS, v., heeft de beteekenis : 1° van berg van bermhartigheid, in : *de groote kas* (Antw.); 2° van bult : *een man met hooge kas* (overal); 3° *niet bij kas zijn* bet. geen geld, geen geld in kas hebben; 4° *in 't kasken staan* of *hangen*, in de gemeentekas aangeplakt zijn, omdat men gaat trouwen (overal).

KASE, v., wordt te Brugge gebruikt voor : gevangenis : *houd u stil of men zal u in de kase steken*; in Br. zegt men daarvoor : *kot*; te Turnhout, *kasteel*; in 't engl. *to cage, to incage*. Vanhier *kasement*, dat Kil. vertaalt door 't l. *transenna, ergastulum*, en Meyer, met anderen, verstaat er door : tralie, horde, kerker, slavenkot, gevang.

KASKENADEN, mv., verwaande manieren, gekke streken. *Een kaskenademaker*, iemand die verwaande manieren heeft, die gekke streken uitzet (Antw. Limb.). Van 't fr. *gasconnade*, snorkerij, zwetserij (in Br. *snakerij*).

KASKOEK, m., een kook zoo genaamd, omdat, terwijl men hem bakt, de pan kast of kist, of, misschien, voor : *kiskaskoek*. *Kassen* bet. bij Kil. hetzelfde als *kissen*, l. *stridere*.

KASPELTONG komt, in Westvl. voor : *met eene kaspeltong spreken*, d. i., met moeite sommige letters uitspreken. Hier kan *kaspel* wel hetzelfde woord zijn als *karspel* of *kerspel* dat Kil. door *crispus* (krom of gekrold) vertaalt. Zoodat *kaspeltong* zooveel is als krommetong, welk w. Kil. schrijft : *krom-longhe*, het zelfde als *spanaderich*, l. *ancyloglossus*, vulgo : *curvi linguis*. Het gemeld *kerspel* en 't w. *kerspelen* (kroeselen), in 't hgd. *kräuseln*, is verwant met het engl. *to crisp*, in 't fr. *crisper*.

KASSAART of **KASSAAT**, **KASSADE**, in boertige taal : afdanking, afzetting, wegzending, afzetting, fr. *congé* : *iemand zijnen kassaat geven* (Br., Antw., Kemp.). Te Antw. zegt men : *hij heeft zijnen kassaat* (met r) *gekregen*; te Kortrijk *kassade*. Dr Snel laert, de klinkers over het hoofd ziende, zet het in verband met *kassaat*. Die betrekking zien wij er niet duidelijk genoeg in, maar het schijnt ons verwant met het fr. *casser*, l. *cassare*. Du Cange verklaart het l. *cassare*, door : *privare, evacuare, exauctorare*, 't fr. *casser, missum facere, si agitur de milite*.

KASSAAT, **KASKOEK**, **KERSSAAT**, m., te Merchtem een groenboek (van suikerij of pisbloemen, kerskenskruid, enz. met eieren) in de pan gebakken, in Br., r. Leuv. : een boek van boekweit of tarwemeel met sneden spek of appels in. Kil. *kassate, placenta ex ovis, butyro, lacte, herbis, tardo, etc., sic dicta a patellae stridore*, *kassen, kissen, stridere*. Bij Du Cange *casciata, placenta species ex caseo*. Edoch *kassaat* of *kerssaat* kan afgeleid zijn van *kers*, fr. *cresson*, l. *nasturtium* (Bot.), of van *kerst, kristen*, of het gebruik was koeken te bakken ter gelegenheid van eenen doop? of in verband met *kermis*, alsof men zeide *kermiskoek*. Te Merchtem heet de groenboek alleen *kessaet, kers-aart* (*cresson*). De *kaskoek* van r. Leuv. heet er : 't zij *terwekoek*, 't zij *boekweitkoek*, 't zij *spekkoek*, als er in den tarwe- of boekweitkoek spek is. *Flijts*, mv., *flijtsen*, Brussel : *flijsch*, mv. *flijsschen* (flets). *Kerst, Christus*, kersavond, *kerskoek*, kersfeest, enz. Z. Weiland; te St-Gielis : *spekkassaat, spekkoek, koekebak maken*. In Oostvl. is *kassaat*, een boek van meel, spek, eieren, enz. in de pan gebakken. Omstr. Leuv. is *kassaat* zooveel als boekweitkoek in de

pan gebakken. En *groen-* of *meikoe-*ken zijn koeken met groene kruiden en eieren samen in de pan gebakken.

KASSADE. Z. kassaart.

KASSEDO, m., marmeren knikker : *kom, jongens, laat ons met de kassedo's spelen* (Hagel.). Te Leuv. zegt men : *lavooen*, verders, in Br. en Antw. : *marbollen*.

KASSEEF, v., mv. *kasseeven*, andere uitspr. in Br. van *karssouw* of *kersouw* (bloem); in Vl., Antw. en Holl. *madelieve*, te Leuv. *meëxuut* genoemd.

KASSEI, KASSIJ of KALSEI, m., bet. 1° steen, waarmede de straten belegd zijn; dit beleggen noemt men *kasseien*, *kassijden*, *kalseien*. 2° Steenweg of de gekasseide weg, in 't fr. *chaussée*. In dit geval hoort men *kassei* ook v. gebr., omdat er baan onder verstaan wordt. Hiervan heeft men *kasseistijper* voor: rondlooper (Br., Antw.). In Vl. zegt men : *katsei*, *kalsij*, *kalsijde*; in Westbr. *kauside* of *kauzide*, en hierdoor verstaat men aldaar bepaaldelijk de groote romeinsche baan, nu steenweg van Enghien op Assche. Men treft dit woord nog in andere vormen aan, b. v. bij Plant. *kassy*; Kil. heeft *kautsy*, *kaussyde* en vertaalt *kassy-wegh* door : *via strata*, *via silicata*, *vulgo calciata*, fr. *chaussée*, spaansch *calcada*, engl. *caucie*, *calcey*. Elders *caudside*, *causchie*, *causijd*, *cautschie*. Bild. II, 54, geeft *kasseie* of *kassy* als v. op en leidt het af van het lat. *calcare*, anderen van 't fr. *chaussée*, of van 't lat. *calcea*, *calcia*. Z. Gloss. van Du Cange en Hoeufft's *Breda's taaleigen*, blz. 282, en de *Middelaer*, 1843, blz. 280.

KASSEIEN of KASSIJEN, *kalseiden*, met kasseisteen eene baan beleggen. Venh. hier : *kusseier*, *kasseiwerk*, enz.

KASEMENT, o., in 't engl. *casement*, fr. *chassis*, *fenêtre*, is te Gent door

de bouwmeesters, metsers en anderen nog gebruikt voor : venster en raam. Z. *kassijne* en Delft. 259.

KASSEN, o. w., kijken, schreeuwen, grommen : *op iemand kassen*, iemand overschreeuwen (Lokeren). *Op iets kassen*, iets op hoogen toon afkeuren : *die kneut moet kassen op al wat anderen goed vinden* (Kl.-Br.) *Kassen* bij Kil. is hetzelfde als : kissen.

KASSIJ, KASSIJDER en KASSIJEN. Z. *kassei* en *kasseien*.

KASSIJN, KASSINE, v., vensterraam (Kemp., Br., Vl.) : 1° bij Kil. raam van deur of venster; 2° in Vl. *blaf-feture* of vensterluik; te Brugge, waar het *kassine* luidt, bet. het : venster, fr. *chassis*, verwant met *enchâsser* en met het lat. *capsa*, *capsus*, *capsula*, dat ook *vensterraam* beteekent. Sommigen achten *kassijn* verwantschap met *kassij*.

KASSOOR, stoofpot of casserol (Brussel), omstr. Antw. : *rouw*, d. i. een aarden stoofpot.

KASTANJELAAR, kastanjenboom (Br.).

KASTEEL, o., te Turnhout, hetzelfde als : gevangenis, omdat het kasteel van de vroegere Heeren der stad thans voor gevangenhuis dient.

KASTEELWOORDEN, ook *stadhuiswoorden*, uitgezochte, hoogdravende woorden (Br., Leuv. en elders).

KASTELEINEN, o. w., landbouwen voor de rekening van zijnen heer of kastelein (Kortrijk).

KASTOOT, KASTOTE, v., eene kas met toot of tute, in Westvl. gebruikt om pijpen in te zetten. In Oostvl. en elders heet het : *pijpkas*.

KAT. Zie hier eenige zegwijzen, waarin *kat* voorkomt : *de kat laat nooit het muizen*, d. i. men legt geene ingewortelde gewoonte af. *Wat men spaart uit zijnen mond, is al dik voor kat of hond*, d. i. : teeders komen na vergeerders (Br.) of : men spaart dikwijls voor ondankbare verteerders.

Daar zal nooit kat of hond over basen, die zaak zal geheim blijven. *Waar men de kat strookelt, daar is zij geerne*, d. i. men gaat geerne alwaar men gevleid wordt (vooral in 't Hagel. doch ook elders!) *De kat zal de koord oploopen of gaan* (Br.), in Vl. : *de kat zal op de koorde dansen*, te Antw. : *de kat op de koord komen bet.* : nu zal 't er gaan spannen, nu wordt de zaak ernstig, er zal ruzie komen, ge zult gestraft worden, ge zult er tegen botsen. *Een vogel voor de kat* is iemand die niet meer genezen kan (overal). *Een vogel die vroeg zingt, wordt 's avonds van de kat gepakt*, d. i. de haastige blijdschap verkeert op 't einde in droefheid (Westvl.). *'t Is de kat die het gedaan heeft*, d. i. niemand heeft het gedaan (Antw., Vl.). R. Brussel : *'t is maar 't katje*, d. i. : iets loochenen dat ieder weet. *Ik zal er mijn kat van spreken*, d. i., ik zal het niet doen (Vl.). *Het katje mag geen melk*, d. i., hij, zij, gebaart dat ze het niet begeert (Vl.). *Er is geen kat te kluppen of hij moet er bij zijn*, hij wil alles zien. *Het katje in 't donker nippen*, heimelijk iets ongeoorloofds doen. Z. verders Sleeckx.

KATEROL, m., kater (Westvl.).

KATGAUW, bijv., zoo gauw als eene kat : *hij is katgauw, die jongen!*

KATHALZEN, o. w., eigenlijk geweld doen, en vandaar : overgeven, braken (r. Thien.).

KATIJVIG, bijv., wordt, omstr. Eecloo, gebr. voor : koudelijk : *katijvig weër, katijvige mensch of katijvigaard*, iemand die koudelijk is. Te Leuv. bet. *katijvig* hetzelfde als het fr. *ca-duc*. Te Antw. : sukkelachtig, onderkomen : *wat katijvig manneken!* *Dit kind ziet er katijvig uit*. Kil. schrijft *kattyf, kattyvigh*. Dit woord is verwant met het fr. *chétif*, het ital. *cattivo*. Z. de Woordenboeken.

KATJEDUIK, een spel, in Vl. ook *schuithoekjesspel* geheeten; te Antw. *ajonkaard spelen*; elders : *piepenborg spelen*; te Leuv. *lonkkaard spelen*. Z. ook duikerken blz. 109.

KATJE JAGEN, te Brussel, hetzelfde als te Antw. : *kalleken spelen*; omstr. Leuv. *kekken spelen*; in de Kemp. *hetsken spelen*. Z. hetsken.

KATJE MI KATJE WERE bet. hetzelfde als : de eene liefde is de andere waard, l. *par pari refertur* (Vl.). Z. verders kat.

KATJESDRANK, melk met water gemengd (Antw., Kemp.).

KATJES- of KATTEKENSSPEL, gekibbel, fikfakkerij, dat allengskens tot ernst en krakeel overgaat : *gij zult zoo lang fikfakken, tot dat er kallekensspel van komt* (Br., Antw.). In de Woordenb. wordt *kattespel* vertaald door 't fr. *noise, querelle*. In de Kemp. zegt men : *kallegespel*. Z. verders kat.

KATOENTJE, o., kale juffer (Brugge); bij Weil. is *eene katoenen juffer*, eene kale juffer.

KATROL, o., top (Waas), bij Kil. *katerrol* (Oostvl.), hetzelfde als *dop, nonne*. Vanhier het volgende.

KATROLLEN, o. w., met den top (in Br. en Limb. *dop*, elders *tot*) spelen.

KATSCH, bijv., bitter, gallig. Z. gats of gatsch (Limb.).

KATTEGESPEL. Z. katjesspel.

KATTEGESPIN, o., vruchteloze arbeid : *eerste gewin is kallegespin* (Kemp., Br. en Limb.).

KATTEJONGENS : *het spuwt kattejongens*, zegw. die bet. : het onweert schrikkelijk (Vl., Lede). *Het zal katten spouwen* bet. : 't zal schrikkelijk onweëren (Antw.).

KATTEKEEZEKRUID voor : *keesjeskruid* of *kaaskenskruid* (Limb.).

KATTEKENBOOM, m., een spel dat Sleeckx door 't fr. *les quatre coins* vertaalt.

KATTEKENS, ook MINNEKENS, o. mv.,

bloeisel van verschillende struiken en boomen, als van els, hazelaar, notelaar, kanada, abbeel, enz. Het is wolachtig en heeft den vorm van steertjes. Bij Kil. heet het : *kattekens*, bloeyzel aen notelers, hazelers, enz., in 't lat. *juli, nucamenta : paniculae : comae in nucibus, vulgò catuli*, enz. (Br., Antw. st. pr.) Plant. heeft *catten* oft bloeyzel van notelers, enz., fr. *le fleur de noyers*, l. *julus, nucamentum*. Omstr. Vilvoorde noemt men eigenlijk *minnekens* : het wit, wolachtig bloeisel van wilgenhout. In Limb. worden de *kattekens*, *kattelen*, in Holl. *kattenstaarten* geheeten. In Br. verstaat men soms door *kettels* de zaadtopjes van elzenhout.

KATTEKEN SPELEN. Z. hetsken spelen, kat jagen of katje jagen, kekkenspel.

KATTEKLAP, m., ongegronde en flauwe klap (Kemp. en elders).

KATTEKOP, m., een in omkneden deeg gebakken appel (Kemp.).

KATTEKUL, m., bloodaard, lafhartige.

KATTEKWAAD DOEN, kleine deugnietrij uitzetten, kwaai-poetserij doen (Antw.).

KATTELS. Z. kattekens en kettels.

KATTEN, in Br. en Limb., 't zelfde als : kattekens.

KATTEPOES, v., in Br. en Antw. voor : poes of kat gezegd. Z. min.

KATTEPOOT, m. (*per antiphrasin*), die iets uit zijne handen laat vallen (Westvl.). *Kattepoot* bet. ook in 't vl. *katzelvoet*, hgd. *katzén-fuss*, engl. *cats-foot*, een kruid dat bij *Blancardus hispidula* heet.

KATTESTEERT, m. Door dit woord verstaat men, in Br. en Limb. : 1° het kruid hier en daar *paardenstaart*, en bij de Bot. *equisetum, equisetis, silex equina*, hgd. *rossschwanz*, fr. *prêle* genoemd, en dat met diepe wortels in natte gronden, weiden en vijvers groeit; 2° eene hofbloem, in 't lat. *amaranthus* geheeten en, in Blan-

cardus Lexic. vertaald door : *fluweelbloemen*, hgd. *sammelblume*, *tausendschön*, engl. *flower gentle*; fr. *passe-velours*.

KATTEVLEESCH, vleesch dat men de kat toewerpt, 't zelfde als wat men in Br. en Antw. : *vas, vasch* of *fas*, in Holl. *kraakbeen*, knorbeen, hgd. *knorpel*, fr. *cartilage*, lat. *cartilago* noemt. Edoch in Br. maakt men verschil tusschen *fas* en *knospbeen*; dit laatste is een witachtig en beenachtig iets, terwijl *fas* min beenachtig en meer lijmachtig is.

KATTIG, bijv., 1° broos : *het ijs begint kattig te worden*; 2° bevallig, mooi : *dit mulken staat haarkattig* (Kl.-Br.).

KATTIN of **KATIN,** v., wijfken van de kat (Brab. en Antw.).

KATUIT, de laatste dag van de kermis : *'t is morgen katuit* (Dendermonde, Diest). *De uitvaart van de kermis* (Brussel). *'t Sleertje van de kermis* (Leuv.). *Beenen begravens*, de zondag na de kermis (Antw.).

KAUDZIDE. Z. kassei.

KAUWAAR, KAWAVER, KAWAUWER. Z. kawauw. *Kauwaar* of *kauwer*, van 't niet gebruikelijk *kauwen* (kauwetten), een die kauwt of klapt gelijk eene *kauw*, d. i. met geschetter. Z. *kauwetten*. *Kawdrij, kawaarachtig*, enz. wordt opgegeven als in 't Hagel. gebezigd.

KAUWAUWEN, dat Hoeufft opgeeft. Z. *kauwetten*.

KAUWEL, v., voor : kool, en bijzonderlijk roode kool (Westvl.), van 't lat. *caulis*. Men heet een soort van koolen, die niet fijner is dan kabuizen : *pensu, pensuljes*.

KAUWETTEN, KAUWETTEREN, o. w., schetterend klappen of schreuwen gelijk eene kauwe; kakelen, babbelen, klappen en snappen. *De-kauwe*, hgd. *kaycke*, in 't engl. *ka, kaddow*, *chough*, fr. *gaey, picard, cave* (Kil.). *Klappen lijk eene kauwe*; in Br. zegt

men : *lijk nen hanne*, of *eene ekster*. Overdr. bet. *kauwetten*, enz. bij Kil. verwijten, beledigen, lasteren; en *kauwetterer*, kwaadspreker, lasteraar. *Kauwetter*, enz. bet. in Br. en elders : iemand die altijd veel klaps heeft, die gemakkelijk en geerne klapt. Z. *kawauw*.

KAUWETTER (*kawetter*). Z. *kauwetten*.

KAVA, m., bergplaats, ook, in 't Hagel., polder genoemd : *den kava vol stroo steken*. Bij Kil. is *kauwe* of *kouwe* een Saksisch, Holl. Geldersch woord dat hetzelfde bet. als : *kevie* (*kooi*, *kot*), l. *cavea*, fr. *cage*, met welke woorden, alsook met 't fr. *cave*, *caveau*, *caverne*, *cavin*, ons *kava* ééne oorsprong schijnt te hebben. In den Teuth. is *kevven* oft *kevenghe* 't zelfde als *kerckener*, d. i. kerker of gevangenis.

KAVAAK. Z. *kaveet*.

KAVE, v., schouw (Westvl.). *Kave* is verwant met het lat. *cavea*, *kot*, holte. Vanhier *kaveveger*. Z. *kaaf*.

KAVEËN, o. w. Z. *kavelen*.

KAVEEREN, o. w., ergens voor instaan, borg blijven, of : voor iets aansprekelijk zijn. *Ik kaveer voor hem*, ik blijf voor hem borg. *Ik kaveer u daarvoor* (Limb.). Daar dit *kaveeren* het lat. *cavere* is, zou het met *c* mogen geschreven worden.

KAVEET, v., klein, armoedig huisje : *hij woont in eene kaveet* (Antw. st.). R. Leuv. zegt men : *een kruip-in*. In Oostvl. en elders beduidt *kaveete* : 1° oud versleten paard (in de Kemp. *hecht*); 2° een oud huizeken dat dreigt te vallen. In Limb. heet men zoo'n huis *kavaak* : *het is een groot kavaak*. Kil. vert. *kaveete* door *cavea*, *ergastulum*, *carcer*; maar in de twee eerste beteekenissen heeft hij : *kavalie*, *kraecke*, *domus ruinosa* en *jumentum coriaginosum*, *caballus terga ruptus verberere*. Van 't middeneeuwsch lat. *caballus* (een vilderspaard) komt het

ital. en 't spaansch *cavallo* en 't fr. *cheval*. Z. ook *kavikken* en *kava*.

KAVELEN, o. w., rollen : *de bol kavelt over den grond* (Limb., Maaseik). *Kaveën*, dat omstr. St-Truid. in gebruik is voor : kolven of op de kolfbaan spelen, kan wel hetzelfde, doch verbasterd woord zijn. Het schijnt iets van de beteekenis van 't lat. *cavere* te hebben. In Westvl. is *kavelen* een b. w. dat : herstellen, doen uitschijnen beduidt, b. v. *zijne eer kavelen*.

KAVELLOTEN, loten om te zien welken kavel men hebben zal, ruilen (Vl.) (in Br. *mangelen*).

KAVES, **KAVESCH**, **KAVISCH**, m., is de naam dien men, in Br., Antw., geeft aan zeker wit bier dat te Lier gebrouwen wordt. In het Land van Waas is *kavisch* ook een slach van bier.

KAVEVAGER, **KAAFVAGER**, schoorsteen-vager. Bij Kil. *kave-vaegher*, *kafkoen-vaegher*, fland. *schoud-vaegher*.

KAVIKKEN of **KAVITJE**, verkleinw. van *kaveet*, bet., in Brab. : jeneverkroeg, gemeen herbergskén (*estaminet*) of kroeg. Z. *kava* en *kaveet*.

KAVISCH. Z. *kaves*.

KAWA, **KAWAVER**. Z. *kawauw*, *kauwetten*, enz.

KAWAUW, m., schimpnaam aan de Antwerpsche spraak gegeven : 't is *sijne kawaauw*, Vanhier : *kawauwen*, Antwerpsch spreken (Antw. pr.). Elders bet. *kawauw*, gebabbel, een hommelend, bassend of schetterend gesnap, en *kawauwen*, babbelen, onduidelijk spreken, snappen. *Kawauwer* (uitgespr. *kawaver* en *kawauwer*), een babbelaar, raashol, klapper, ook : mond : *houd uwen kawauwer toe*. Doch in 't Hagel. en elders is *kawauwer* of ook : *kauwaar*, een pocher, windmaker, stoffer, ook iemand die het hooge woord wil hebben.

KAWETTER, KAWETTEREN. Z. kauwetter en kauwetten.

KAZAKSCHIETER, een die speculeert op palmslag en hoogen in de verkooping van onroerende goederen (Brussel en omstr.).

KAZANT (cadsant?), boertige spreekwijze om een verhaal te betwijfelen:

Dat is zeker gebeurd in 't land van Kazant,
Daar de boer zijn broek afspant.

(Omstr. Brussel.)

Men zegt ook:

In 't land van kabassen
Waar de leugens op de boomen wassen.

(Te Antw.)

KAZEL, bijv., moeilijk (Poperinge).

KAZEL, m., **KAZELRIJ**, v., bet. beuzelpraat, en ook zooveel als het fr. *gazouillement* (St-Truid. en elders).

KAZELEBAL, m., kaatsbal (Maastr.).

KAZELEN, o. w., het beginnen te stameren der kinderen, overdr. beuzelpraat vertellen (Limb., Hagel.), of wat men te Leuv.: *prazelen*, te Antw.: *frazelen* heet. Te Maastr. bet. het ook: met den bal spelen, te St-Truid.: het zingen van sommige vogelen, fr. *gazouiller*: *de zwaluwe kazelt op de dorre takjes*.

KAZEMAND, klein mandeken van geschorste wissel om platten kaas in te maken (Br.). In 't engl. *cheesevat*. Bij Kil. *kaeshorde*, en *kaes-vat*, *fiscina casearia*.

KAZEVEK, KZAVEK, vrouwenkleedingsstuk met mouwen in den vorm eener loshangende jak (Br., Hagel.).

KEB, KEBBE, het kind dat men het liefste ziet: *kom hier, mijn kebbetje* (Vl.), is m. of v., naar den persoon die bedoeld wordt; 't is een bekend woord van liefkozing dat men aan een kind geeft, als zeide men: *mijn hertje, vriendje*, enz. (Belg. Mus. 1844, blz. 180) (Vl.). Men spreekt ook *kep, keppe* uit, en dit laatste is misschien verwant met *kip, kippe*, (een jonge hoen, in Br. *kicken*, fr. *poulet*), het

jongste kind, het kakkenestje of het *bedorvelingsken*. Bij Kil. is *kebbe*, *kebbeken* en *kabbe, kabbeken*, l. *porcellus* (jong varken). Dr. Saellaert vermoedt dat het oude *kebse* (hoer) hetzelfde woord is als *kebbe*.

KEBBEL, v., voor: kebbelaars, een meisje, dat veel praat heeft (N.-Limb.), in Br. *prazelerse*.

KEBBELEER, m., babbelaar, prater, iemand die veel klaps heeft (N.-Limb.); in Br. *snebber, snabber*, van *snabben* of *snebberen* voor: snappen. Z. 't volgende.

KEBBELEN, o. w., gedurig praten (N.-Limb.), in Br. *babbelen*; te Antw. *sjouwelen*. 't Schijnt hetzelfde woord als *kabbelen*, overdr. gebruikt. *Kibbelen* bet. in de Woordenb. zooveel als 't fr. *chicaner, disputer, se quereller*.

KEBBER, m., omstr. Brussel en Aaist, 't zelfde als elders *duiverik, doffer*. In Br. en Antw. zegt men ook: *kepper, keupper* of *köpper*, in Oostvl. *kopper* en *koppeler*, manneken der duif. Dit *kebbber* of *kepper* schijnt verwant met: *kebbe, keb* of *kip*, jonge hoen, kicken of duifken. Z. *keuber*.

KEBISSE, KEBSE, KEVISSE of **KEBS-WIJF**, v., bijzit, fr. *une entretenue*, hgd. *kebsweib*. Vanhier *kebskind*, hoerkind. Kil. heeft nog *kebsdom, kevisdom* voor: hoerendom en *kebsen, kesen, keefsen* voor: hoereeren. In 't *Gloss. Bern.* treft men *kefse* aan voor: bijzit, en Grimm heeft *kegelzoon* voor: bastaard (Rechtsaltherd. blz. 476).

KED, v., verkeerde uitspraak van: *kudde* (omstr. Leuv.). Z. *ket*.

KEDUKELIJK of **KADUKELIJK**, bijv., zwak. 't Is eene verbasterde uitspraak van: *kadukkelijk*, afgeleid van 't lat. *caducus* (Vl.).

KEEF, KEVE, voor: *kevie*, wordt nog dikwerf in den zin van *kooi, kouw*, enz. gebruikt, b. v.: *een verkenskeef*, en

dit is, te Leuy., eene langvormige van dikke wijmen gevlochten kooi, om biggen meê naar de markt te voeren. In Br. is het ook : een kiekenkorf; in Vl. en elders : een loopmand om kinderen in te leeren loopen. In Westbr. is *keef* (voor : kennewe), een gestel dat men de varkens aandoet om ze te beletten door de hagen of uit de weiden te breken; en ook : een staketsel rondom een bornput, opdat men er niet zou in vallen. Z. verders kief en kava.

KEEL, in Limb. veel voor : kerel gehoord.

KEEN, v., mv. *kenen*, in Br. en Antw. met zachtllange *e*, soms ook met zware *e* uitgespr. : 1° als zaad van boom- en andere vruchten, doch in dit geval staat het voor : *kern*, hgd. *kern*, engl. *kernel*. In de Woordenboek. bet. het : klem, scheut of ontkiemend zaad. 2° Vlekjes die in 't lijnwaad blijven, nadat het gewasschen is; smerigheid aan den halsband door vrijving veroorzaakt. Vanhier zegt men : *dat lijnwaad is gekeend*. 3° Vlekjes, vuil in 't gezicht, in den hals (Br., Kl.-Br.). 4° *Keen* bet. bij de klokgieters den binnensten vorm die de holte eener klok moet uitmaken, of de voet waar de klok op gegoten wordt (Leuv.). Bij Kil. *kene*, *kenne*, *Lovanii* : *signum in corpore impressum, impressio, vestigium*.

KEENSEL, in Limb. v., doch eigenlijk o., is een kloofje, 't welk ter oorzaak van koude of scherpe winterlucht, zich in het vel der handen zet en pijn veroorzaakt. Het is afgeleid van *keen*, wortel van *kenen* (kenen hebben), in Br. *kloof* genoemd, van *klieven*. *Keenset*, o., bet. in sommige streken ook : *kaanset* of *bekaanset* op oud bier, enz. Z. *keen*.

KEERAASFCH, te Brugge en elders in Westvl. van dagelijksch gebruik voor : *averechts*, welk laatste woord alleen in Br. in zwang is. Z. in Kil.

aefsch, l. *inversus*; *aefsche hand*, *manus inversa*.

KEEREMELKEI, te Poperinge : wei van kerne- of botermelk. Het moet gewis *keernemelkwei* wezen.

KEEREN (BIJ), bijw., voor : bij wijlen, somtijds (Br. en elders).

KEEREN (met scherplange *e*) heeft thans nog, in Br. en elders, de betekenis van : 1° weren, zich weren, zich verdedigen of verzetten : *als men u mocht aanranden, moet ge u keeren*; 2° zijn beste doen : *makkers, keert u*; in den Teuth. *keren*, *weren*.

KEERLINGS, bijw., keerwaarts, achterwaarts.

KEERNAAIEN, b. w., fr. *rabattre* (Poperinge).

KEERNEN, b. w., dat in Vl. gehoord wordt, is, volgens den inzender, beter dan *kernen* of *karnen* (in Br. *boteren*, fr. *baratter*). Bilb. (II, 57), heeft ook : « *Keerne*, y., voor : karn of karne, van *keeren* (met zware of scherplange *e*, want in den grond is 't één woord), fr. *balayer*. De Franschen zeggen : *baltre la crème* en *crème fouettée*, en wij : *kloppen*, *slaan*, *beslaan*, en oudtijds ook *kerenen*, verbasterd van *keernen* of *kernen*. » *Kerenen* had vroeger de bet. van : kloppen en ook van : bepalen. Z. Diercxsens, *Antverpia Christo nascens*, enz., Weil. op *kern* en Kil. op *kernen*.

KEERS, v., was vroeger te Leuv. een stok of staak op welken de beschermheilige eener gilde, of eens ambachts in processie rondgedragen werd. *De groote keers gaat uit*, de zon gaat af (overal).

KEERSEN, o. w., met de keers werken, laat in den avond werken : *ik heb tot twaalf uren zitten keersen* (Br., Antw. en elders).

KEERSREUT, in Limb. voor : keersroet, uitgespr. *keersriet* (Br. en Antw.); in de Holl. Woordenb. : *kaarsongel*, *kaarsmeer*; bij Kil. *keersruet*.

KEERWIS of **KEURWIS**, o., kalengierstok (Kemp., Balen). *Wis* is zooveel als : roede, en *keeren* beteekent : afweren.

KEES, o., mv. *keesen* en *keeskens* (met scherplange *e*), kiekskens die nog bij de klok loopen, fr. *poussins*. Kil. heeft *keest* voor : gevogelte, l. *ovi umbilicus*, en *keesthoen*, eene onvruchtbare hen; het fr. *poulette* is eene hen die nog niet legt.

KEES, hetzelfde als : keest zonder *t* (Br.).

KEESEM of **KEESEN**, mv. *keesemen*, hetzelfde als *keest*. Vanhier het w. *keesemen*, dat men tussehen Leuv. en Mechel. hoort voor : *keesten*, de scheuten aftrekken : de *patatten*, de *hop afkeesemen*.

KEESEMEN. Z. het voorgaande.

KEESJES, v. mv., gekkernij, kinderachtigheid, kale uitvlucht (r. Maastr.). *Keesen* of *keessen* is bij Kil. een w. dat hij door *fornicare* (hoereeren) vertaalt. Z. *kebisse*.

KEESMEES, v., hetzelfde vogelken als in 't fr. *mésange bleue* (Br.); in Limb. *biemees* genoemd.

KEESSTROOI. Z. bunt, blz. 85.

KEEST, **KEESTE** (met scherplange *e*), v., bijna hetzelfde als : kiem; in Westvl. kern van een appel, pit van een ei; in Oostvl., Br. en de pr. Antw. : jonge scheut b. v. van hop, aardappels, enz. Kil. vert. het door 't l. : *nucleus*, *germen*, *gramen*, ook door : *medulla*; *cor*, *matrix arboris*. Vanhier : *waterkeest*. In 't l. v. Aalsi heet men nog *keest* : den kleinen uitwas door de vijt voortgebracht : *de meester heeft het keestje uitgesneden*. In 't Hagel. verstaat men er door : *hanetred*; omstr. Leuv. zegt men ook : *kees*, *keesem*, het verbasterd mv. van *kees*, en van hier : 't w. *keesemen*. Volgens Bild. (II, 57), is *keest* uit *geest* verbasterd en wordt veelal genomen voor : pit, merg, en voor : innige kracht. Cats bezigt het bijv. *keestig*. Z. *keesten*.

KEESTEN, o. en b. w. : 1° *keesten*, kiemen krijgen, uitbotten, uitschieten, ontkiemen. Kil. geeft het op als een Vlaandersch w., in 't l. *germinare*, *pullulare*, fr. *pousser des jets* : *het graan begint te keesten* (Vl.). *Onze palaten zijn in den kelder al twee voet lang gekeest*. Omstr. Leuv. en elders wordt *keesten* (uitgespr. *keesen* en *keesemen*), als b. w. gebr. in den zin van : de keesten aftrekken : *door die warmte hebben wij onze palaten al tweemaal moeten keesten*.

KEET, kon m. zijn, als wortel van : *keten* (koken), doch is v., voor zooveel het één mag zijn met *kot* of *hut*, zegt Bild. *Keet* is in de meeste streken van het Zuiden gebr., in Limb. voor : kooi, huisje, loods of houten tent, enz. : *hij houdt zich allewijl in zijne keet*; te Leuv. en elders heeft men : *zoutkeet*; in 't Land van Aalst bet. *duivenkeet* : 1° duivenhok; 2° het uitstekend deel van dit duivenhok, dat te Gent : *duivenpied*, elders : *kijker* genoemd wordt. Vanhier *keeter*. *Keet* is in 't l. *cavea*, *casa*, vanwaar *keese*. Het hgd. *kothe* heeft ook den zin van : *chaumière* en van *satine*. Bij Kil. bet. : *keeten*, koken, en : *het zout keeten*, 't zout zuiveren.

KEETER, soort van duif die veel op de keet blijft (Land v. Aalst), elders *huisduif* genoemd.

KEEZEN, v. mv., in Kl.-Br. *hondsgras*. 't Is waarschijnlijk eene verbastering van *keest* (scheut, kiem); omstr. Brugge is *keezen* 't zelfde als *kerzen* (krieken), elders, in Westvl., verstaat men door *keezen*, kleine kerskens, b. v. *wijnkeezen*. Z. *kezzen*.

KEFFER, overdr., iemand die veel beweging maakt, veel overendweër loopt en weinig uitvoert. *Keffer* wordt ook op een kind toegepast (Br., Antw.).

KEGEL, m., schijnt eigenlijk *kejel* of *keiel*, van *keien* (werpen), waarvan ook *keil* (werpschicht); *keilen*, werpen

(in mijn jongen tijd zeer gebruikelijk, zegt Bild. (II, 58). Bij Kil. is *keghel*, een Holl. woord, hetzelfde als : *keye*. Z. *keien*.

KEGGE of KEG, dat de Woordenb. door *coin* verfranschen, en een lang, dun, scherp lichaam schijnt aan te duiden (Weil.), is in Westvl. een soort van ploeg.

KEI, m., eigenlijk *kaisteen*, d. i. brandsteen, zegt Bild. (II, 58), *keisteen*, *keizel*-, *kesel*- of *keiselsteen*, l. *silex*, fr. *caillou*. Men spreekt *ka*, en ook, hier en daar, *kaar* uit (Br.). In Vl. en te Antw. zegt men van een gierigaard : *hij zou een kei het vel afdoen*. *Kei* bet. daar ook : gierigaard. Van hier *keikop*, d. i. een harde kop, een stijfhoofdige.

KEIAARD, m., zot. Bij Kil. bet. *keye*, 1° hersenziekte; 2° dwaasheid, zotheid, en *keyaert*, een dwaas, dul mensch, l. *homo insanus*.

KEIEN (onvolm. tijd : *ik kee*; verl. tijd *gekeën*), werpen, gooien, smijten : *keil hem de vaart in* (Brussel). In dezen zin geeft Bild. het op (Z. *kegel*). Weil. doet *keilen* afstammen van *keil*, samengetrokken van : *kegel* (*kei*), zoodat *keten* en *keilen* wel van 't zelfde woord, te weten : *kei*, kunnen afstammen, en : met *keikens* werpen, bij Weil. met platte ronde steentjes werpen, bet. Men gebr. ook, r. Brussel, *wegkeien*. In Limb. bet. *kelen*, op het ijs glijden of slibberen.

KEIEREN, WEGKEIEREN, b. w., wegjagen, wegkaatsen, fr. *chasser* : *keier eens dat gespan van de deur* (Br.). Wij houden *keieren* als een voortdurend w. van *keien* of van *kèren*. Bij Kil. bet. *kuyeren* : spelen, beuzelen, joken, enz.

KEIKEN, mv., *keikens*, in Br. en Antw. bloemen, elders *jonkerkens* genoemd.

KEIKOP, een koppige vent.

KEINZEN, o. w., zuchtte. In Br. zegt men : *koozen*, b. v. *koozen en klagen*.

Bij Kil. is *koysen*, *koysen*, *keefsen* of *koosen* : ontucht plegen, en *koozen* ook : liefkoozen, vleien.

KEIREL. Z. *kerel*.

KEIWIJF, eene die met *keien* leurt; doch te Kortrijk bet. het : een oud, leelijk wijf, en hier zou 't wel hetzelfde woord kunnen zijn als : *kebswijf*, in Br. *smots*, fr. *concubine* (Z. *kebis*). Of als *koyswijf*, wijf dat *koyst* (Z. *keinzen*), of als *kaaiwijf*, een uitgedroogd wijf (Z. *kaai*, 212), of *keiwijf*, een gierig, koppig wijf. Z. *kei*.

KEIZER komt voor in de spreekwijs : *keizer zijn*, d. i. misnoegd zijn (Gent). *Keizer zijn*, d. i. in 't koopen iets hebben, zoodra men geld biedt : *ik bood een frank en 'k was keizer*, d. i. men liet het mij (Westvl.); in Br. heet men dit : *met het eerste woord of gebod gevangen zijn*. Den *keizer gezien hebben*, te veel gedronken hebben, dronken zijn (Westvl.). De Henegouwsche walen zeggen : *keizertlik* voor : dronken. Z. Bild. op : *keizer*, II, 59.

KEKEL bet. in N.-Limb. : bevrozen waterdruppel. Bij Kil. is *keghel* of *kekel*, een Vlaandersch woord dat in 't l. *stiria*, d. i. ijskegel, beteekent. *Keker* is bij Bild. een soort van erwit, l. *cicer*; *kegel* of *ijskegel* is, in Br. en Antw., ook : een bevrozen daklek die kegelvormig is geworden.

KEKELEN, o. en wederk. w., kijven, krakeelen, doch wat min sterk : *al kekelen die twee, ze blijven toch goei vrienden* (Vl., Br., Antw. st. en pr.). In Limb. bet. *zich kekelen*, hetzelfde als in Br. *kreken*, onder een woorden of ruzie hebben, fr. *disputer*, se *quereller*. Van hier *gekekel*, *kekelaar*, enz. *Kekelen* is verwant met *kakelen*, *kekeren*. *Keker* bet. bij Kil. *garrulus*. *Kekelen*, *keukelen*, *kijkelen*, wordt soms ook gehoord voor : *kittelen*, oud hgd. *kutzelen*.

KEKKENSPEL of KIJKSPEL, een kinder-

spel, zoo genoemd omdat eenige kinderen kijken en zoeken naar de anderen die zich verborgen hebben (r. Leuv. en Mechel.). Z. ajonkaartspel, blz. 13.

KELDERBOER, m., kelderknecht of brouwersgast die de zorg der kelders heeft (Leuv.).

KELDERIJS, o., ijs dat onderkelderd is of geen water raakt, omdat het water vanonder uitgevrozen of afgeloopen is: *het is kelderijs, gaat er niet op* (Vl., Antw. en elders).

KELDERING, v., verschilt hierin van: *kelder*, dat het woord, door zijnen uitgang, eene verzameling van kelders uitdrukt en derhalve algemeener is dan: *kelder*, eene bepaalde gewelfde plaats. Het fr. *encavement of action de mettre en cave* is dus heel wat anders. Z. ing.

KELDERMOND, m., keldergat, kelder-venster (Br.).

KELDERVERKEN, o., zooveel als 't fr. *cloporte*.

KELDERZIEKTE, kelderkoorts; Kil. vert. *kellerkortse* door: *crapula, capitis dolor ex ebrietate* (Brab., Antw.).

KELF, v., haal, hengel, fr. *crémaillère*.

KELLEN, o., in Limb. nog al veel gehoord voor: ketel.

KELLEN, o. w., trekkingen hebben: *het kelt in mijne tanden, in mijnen buik*. Vandaar *kelling*: *kellingen in den buik hebben* (Vl.). Misschien hetzelfde woord als: *kelden, kilden*, thans *killen*, koud worden, of van 't hgd. *kelleren*, hetzelfde als: *persen*.

KELPER voor: karper (Br., Antw.).

KELVER voor: kervel (Br.).

KEMEL, l. *camelus*, van het Oostersche *gimel, gemt*, overdracht: misstap, misslag in 't werk, verkeerd, slecht werk; in 't fr. *bévue*: *hij heeft een kemel gemaakt*. Vanhier: *kemelschietter*, slechte bouwmeester, en 't w. *kemelen, verkemelen*: *niet gekemeld, hoorde. Hij heeft het (werk) verke-*

meld (overal).

KEMP. In Br., Kemp. en Limb. altijd gezegd voor: *kennep*, hetzelfde als: *hennep*, dat in 't Noorden gebruikt wordt. *Kemp, kennep* en *kennip* staan ook in de Holl. Woordenb. In 't engl. is 't *hemp*, hgd. *hanf*, l. *cannabis*, gr. *κάνναβις*. In den kemp verwarren bet. zich ophangen: *hij heeft zich in den kemp verward* (Limb.); in Br. *zich verhangen*.

KEMPAARD, m., mannetjeskemp (Hagel.). *Sleeckx heeft kempaen of kempuit* vertaald door: *chanvre femelle*.

KEMPIN, m., wijfjeskemp (Br., Belg. Limb. en elders). *Sleeckx* vertaalt het door: *chanvre mâle*.

KENNEF, m., soort van band of ring dien men aan den snuit der varkens spant (Br.), of band rond de horens der koeien. Kil. heeft *kenneve*, anderen *kenneve, kennewe*, dat *Sleeckx*, die nog *kenhof* of *kennof* heeft, vert. door: *anneau de bois autour du cou des bêtes qui pâturent*. Kil. vert. het werkw. *kenneven* (den kennef aandoen) door *induere pecus numellis*.

KENNEN, b. w. *Kennen, kunnen*, worden, zoowel in 't Noorden (Groningen) als in het Zuiden, het eene voor het andere gebruikt, b. v.: *wij kunnen onze les. Hij kan zijne les nog niet* (Z. Taalk. Mag. IV, 672). Bij Kil. *kunnen, scire. Iemand van ver noch van nabij kennen, of noch van knieën noch van ellebogen kennen*, zegt men in Vl. voor: *iemand van haar noch pluim kennen* (Br., Antw.), d. i. in het geheel niet kennen.

KENNING. Z. hoos, blz. 194.

KEPEREN, b. w., vlechten, b. v.: *eene koord, het haar, eene streng garen keperen* (Br., Antw. st. en pr.). *Gekeperd goed, gekeperd taken, drap croisé*. Vanhier zegt men, te Brussel: *gekeperde hond*, een hond van gemengd ras. Z. Weil. op *keper* en

keperen, dat Kil. vertaalt door : *ad normam formare*.

KEPERING, v., in Westvl. hetzelfde als in Br. en elders *keperhout*, hout waarmee men de kap of 't dak van een huis maakt. 't Is afgeleid van *keper*, de dakspant der huizen.

KEPPE, m. en v., omstr. Kortrijk 't zelfde als : *kebbe*, lieveling. In Br. *labbekak*, liefkoozend woord tot kinderen gezegd : *kom hier, mijn keppeken*. Zij is de *keppe*, fr. *elle fait le dodre*. Het w. *kepen* bet. bij Kil. houden, engl. *to keep*.

KEPPEL, mv. **KEPPELEN**, verwant met *kabbelen*, bet. : mossels.

KERBEUTEN, o. w., dooreen hutselen, konkelen, knoeien, fr. *tripoter* (Gent).

KEREL (met zware *e*), m., rok, kammerrok (Vl.), fr. *robe de chambre*.

Wat deed si aen haren keirle?

Van steke tot steke een peirle.

(Oud Vl. Liederen, blz. 117.)

In den Teuth. is *kerle* een *tabbart*. Kil. geeft *kaerle*, *keerle* op als een Vlaandersch w., lat. *tunica*; *tunica longa*, *vestis suprema*. Kiel schijnt denzelfden oorsprong te hebben.

KEREN in den zin van : *vagen*, in 't fr. *balayer*, wordt in Br., de Kemp. en Limb. alleen met eene zware *e* uitgesproken, en met geene scherplange *e*, zooals men het in de Holl. en andere Woordenb. aantreft. Kil. heeft *keyeren*, de Teuth. *keren*, *vegghen*, en Van Hasselt (I, 130) *keerquaet* voor : vuilnis. Z. *keernen*.

KERF, m., zegt Bild. (II, 60) als wortel van : *kerven*, v., als *kerve* of *kerf*, adj. van *keren* of *keeren*. » *Kerfstok*, stok waarop men kerven snijdt, of waarop elke kerf een gekocht en nog te betalen voorwerp aanduidt. Van daar de zegw. : *op eenen nieuwen kerf* (-stok) *halen*, als men, betaald hebbende, wederom iets zonder geld koopt. In Dierix *Mémoire* (I, 116) treft men 't w. *kerferecht* aan. In Gro-

ningen bet. *kerf* ook de natuurlijke scheiding der billen of de *aarskerf*, l. *podex*, *anus*.

KERFZAAG, v., soort van groote zaag, waarmee men de boomen in de dikte doorzaagt (Westvl.).

KERK komt voor in ecnige spreekwijzen als : *'t kan beten van eene kerk als van eene kapel*, 't wordt beter geëischt van eenen rijken dan van een kleineren of armeren mensch (Br.). Elders zegt men daarvoor : *'t kan beten van de kerk dan van den disch* (armdisch bet. het armenbureau). *Hij weet van kerk noch kluis*, hij houdt van geen godsdienst. *Huis of land te kerke zeggen* is, in Westvl. : openbaar doen verkoopen. *Kerkwerk* bet. degelijk, deugdelijk, en soms, lastig werk.

KERKEBLOEM, **KERKHOFBLOEMKEN**, madelieve, *kasteelpleinbloemken*; te Leuv. *meëxuut*, elders, in Br., *kers-souw*.

KERKESLEUTEL, de gewone gele sleutelbloem, l. *primula elatior* (Limb.). Z. koekebloem en eierbloem blz. 115.

KERKGANGEN, b. w., in sommige streken van Vl. gebr. voor : *eene vrouw, die haren kerkgang (relevailles) doet, inhalen*.

KERLEVIJ, is, te Deinze, de naam van : eenen kleinen kruiwagen.

KERMIEKELEN, klagen : *dat kind kermiekt altoos van de school* (Nevele). *Kermieren* of *kermieten* wordt ook als een oud vl. woord opgegeven voor : *kermen*.

KERMIS, in Br. m., doch het moet eigenlijk v. zijn als *misse*. Is samengesteld uit *kerk* en *mis*, dat *feest* beteekent, en nog overig is in *Baaf-mis*, *Kers(t)-mis*, *licht-mis*. De *ker(k)mis* was oudtijds eigenlijk de feest of jaarfeest van de wijdingeener kerk, lat. *dedicatio ecclesiae*, fr. *dédicace*. Bild. is dus niet volledig, wanneer hij zegt dat *kermis* of *kerkmis* is : *mis van*

den kerkheilige. Het overige wat hij (11, 61) en Weiland zeggen, is goed en had plaats op de jaarmis van den kerkheilige. Het denkbeeld, 'twelk thans 't woord *kermis* uitdrukt, is dat van : feest, tafel-, smulfeest. Vandaar de spreekw. : *een kermis is eene geeseling* (Vl.), in Br. : *een natten kazak weerd*. 't Is altijd geen kermis, 't is altijd niet even goed. Kil. meldt *kermisse* ook in den zin van : *kermisghifte* en deze beteekenis heeft het nog in Brabant.

KERNEIZELLEN. Z. kerveizelen.

KERNEL, in Vl. hetzelfde als in Br. en elders, *kern*. « Le mot flamand *kerne*, *kernel*, signifie tantôt *pepin* comme dans : *kernen van druiven*, etc., tantôt *froment* comme dans : *kernmele*, l. *adeps*, *ador*. (Delf. 261) v. *corn*, allem. *kern*, fr. *cerneau*, engl. *kernel*. » De *kernel* is, in Oostv., eigenlijk het zaad, de kiem of keest zelve, l. *granum*, *nucleus*, bij Kiliaan.

KERNEN, o. w., wordt in Oostvl. gezegd van aardappels, die van binnen niet goed murw zoden en als kernen schijnen in te houden : *onze palatten kernen*.

KERNPAP, v., voor : *kernmelkpap* (Vl.); in Br. en Limb. zegt men : *botermelkpap*.

KERNTE, v., de hoeveelheid melks, die men in eenmaal in het kernvat doet om uit te boteren (Vl.).

KERNUITJE, o., 't zelfde als *kakkennest*, ook de kleinste vinger (Kortrijk).

KERSELAAR, m., kerzenboom. Z. *laar*.

KERSMIS, KRISTMIS, in Limb. ook *korsmis* uitgespr., is, in 't Zuiden, m. evenals kermis, Baafmis, lichtmis, enz. licht omdat men er *dag* onder verstaat. In Holl. en soms in Brab. v. om *mis*. Z. kermis.

KERSP, bijv., gekroesd, gekrold : *kersp haar*. *Kersp* of *kerspet*, in 't lat. *crispus*, fr. *crêpu*, is een Vlaandersch woord dat gekrold bet. *Kersp*el *hayr*

of *ghe-krold*, *crispus capillus* (Kil.). « *Kersp*, verouderd, zegt Bild., doch in de Zuidelijke gewesten nog bekend in *kerspendoek*, ons *floers* of *krep*. »

KERSP, m., wafel : *dezen avond bakt moeder kerspen*. Kil. geeft *kerspe*, 'tzelfde als *kransselinck* of *krantse-linck*, als een Gentsch en Zeelandsch woord, dat hij vertaalt door *artolaganus* (*λάγανον*, wafel). De Franschen zeggen : *des crêpes*, dat de Woordenb. door *pannekoek* vertolken. Z. *kersp*, bijv. naamw.

KERSSOUW, v., madelief, oul. *maetelieve*, omstr. Leuv. : *meëzuut*; elders : *margriete*, *maagdelieve*; hgd. *Mass-liebe*, *Monat blümlein*; l. *bellis*, *herba margarita*.

KERSTEN, KERSTEN DOEN, enz. *Kersten* voor christen. *Kersten doen* wordt nu nog algemeen, in Br., Kemp. en elders, gebr. voor kristenmaken of doopen : *ik ben in die kerk kersten gedaan*. *Kerstenen* werd vroeger, en misschien nog hier en daar, voor : doopen gezegd. Vanhier te *kersten(en)* dragen, d. i. te doopen of ten doop dragen; *kerstenbrief*, doopbrief; *kerstenkind*, kind dat even te kersten of ten doop is gedaan : *onze gebuurvrouw heeft een kerstenkind gekocht* (Br., Antw., Kemp.). *Kerstenmoei*, hoort men ook voor : het van ouds gebruikt *peet*, *pelemoei*, meter; fr. *marraine*.

KERSTENBLOK, dat nog bij de boeren van Oostvl. gebruikt wordt, is, zegt Delf. 419 « in 't fr. *bûche*, *bûche de Noël*, plus grosse que de coutume et proportionnée à la température ordinaire vers la Noël, engl. *billet*, in 't schotsch, *Christmass-block*. » Blussé heeft : *bûche*, *kersblok*.

KERSTMAAND, KERSMISMAAND is, in vele gewesten van Noord en Zuid, gebr. voor : december, in 't hgd. *Christmonat*.

KERSVINK, v. soort van *fauvette* (Limb.).

KERTE (keët, ket), v., kerf, groef, kartel (omstr. v. Brussel). In deze bet. heeft Kil. het woord ook en vertaalt het door: *crena*, *incisura*, en *podex*, *cunnus* (aarskerf, schamelheid). Van hier bet.: *eene zotte kerte*, in Vl. licht eene vrouw die al te haastig is in 't spreken, die zonder rede kijft en preutelt en geen rede wilt verstaan, ook: eene wilde en malle dochter (Oostvl.). In Brab. zegt men: *kut*: *eene zotte kut*. Bij Kil. is *kutte* hetzelfde als *kerte*, *incisura*, *sectura*, *crena*, *cunnus*; oud engl. *culte*. *Kert* is de wortel van *kerten*, kerven, en overdracht, in 't lat. *subagitare*, tergen, kwellen, eene vrouw kwellen, beslapen. In den Teuth. bet. *kijn*, *keen*, spleet, en *kijnen*, scheuren, reten, splijten. Z. *kut*.

KERTEL, Z. kerteling en kartel.

KERTELEN, w., als b. vaneen kerven; als o. kerven krijgen, openbarsten: *het leder kertelt* (Oostvl.). Als o. is *kertelen*, bij Weil. een voortd. w. van *kerten* of *karten*, dat zelf een freq. is van het oude *karen* (kerven, insnijden, en bet.: omkronkelen, omkrollen). Bij Kil. *crispere*, *crenare*, en ook *cevere* (kwispelstaarten, vleien).

KERTELING, berst, kartel, kerf, klooft. Z. kertelen (Oostvl.).

KERTSMERTE, v., bij Sleenckx vertaald door: *douleur à l'anus*, is: smart of zeer aan de kerte(aarskerf) of billen, door vrijving veroorzaakt (Vl. en elders).

KERVEIZELEN, mv., samengest. uit *kar*, wortel van *karen* (Z. kertelen), en *veizel* of *vezel*, l. *fibra*, bet. flarden (Nevele bij Gent).

KERVEL, in de Holl. Woordenb. en Bild. v., is in Br., Antw. en Limb. m., in 't hgd. *kerbel* ook m.

KERVELING, o., afgeleid van *kerven*, bij Kil. ook *kervelinghen*, een Vlaand. w. dat *spaanderen* beteekent; het is het-

zelfde als: kappeling, afhaksel (Vl.).

KERZELAAR, KERZELEER, kerzenboom: *die tafel is gemaakt van kerzelaren hout* (Br., Antw.). Z. laar.

KERZENDIEF, KRIEKENDIEF, m., weëwaal of weduwaal, gele specht, geel gorse, l. *galgulus*, *chlorion*, vanwaar het fr. *loriot*, vulgò; *oriolus*, hgd. *wittewal*, *widdewael*, engl. *wid-dewol* (Z. Kil.). In 't Holl.-Lat. Woordenboek van H. Bieseman is *kerse-vreeter* of *kersepikker* (vogeltje), vertaald door *coqcothraustes*.

KESTER, genster: *eene kester vuur* (Br.).

KESTEREN, in Br. en elders gebr. voor: hard uitbakken: *hij heeft het spek laten verkesteren*. Z. keusteren.

KESTERIJ, KISTERIJ, konkelrij, konkelwinkel (Gent).

KESTEROLIE, fr. *huile de ricin*.

KET, v., klein van aarde gebakken bolleken, waarmee de jongens spelen: *laat ons nog wat met de ketten schieten, eer de school begint. Die jongen deugt geen ket*, d. i. hij deugt in 't geheel niet (Br. omstr. Leuv.). R. Antw. zijn *kellen*, ook *bomketten*, arduinen of ijzeren bollen, kleiner dan kanonsballen, waarmee men speelt. Omstr. Brussel en in Kl.-Br. wordt *ket* voor: *kert*, *kut* (schaamdeelen) gezegd en vandaar 't w. *ketten*, l. *fornicari*, en *ketter*, *fornicator*, hoereerder; te Wezemaal voor: *klad* of *kudde* gebruikt. Z. verders kit en klits.

KETELEN, o. w., hier en daar, in Brab. en ook in Westvl., voor: kittelen.

KETENPLANT. Zoo heet men (licht omdat de kinderen van de bloemstengels kettingen maken), omstr. Vilvoorde en elders, de suikerei, suikerplant; in sommige streken ook: *wegewaart*, *wegwachte*, *hemelsteutel* en *cichorei*, van 't lat. *cichoreum*, hgd. *zamb-law-weewart*, *hindleufl*, engl. *succory*, fr. *chicorée sauvage* genoemd. Z. *Blancardus Lexicon*.

KETING, v., hoort men steeds, in Br. en Antw., voor: ketting, keten, van 't l. *catena*.

KETJE, m., mv. *ketjes*, staat te Brussel gelijk met 't fr. *gamin*. *Ketje*, 'k heb geen ijzer is een kinderspel te Brussel.

KETS, v., bijna als *kailsch* uitgesproken, een voetweg, wegsken tusschen muren of hagen: 't is in dat *ketsken* te vuil om door te geraken (Westbr.). *Konde geulder door die ketse geraken?* (Vl.) Z. gats, blz. 138.

KETS, v., voor: ketseres, loopster (Maastr. en Vl.), te Leuv.: *looperse*. Kil. heeft het woord *kets-merrie*, in overdrahtlijken zin, voor: wulpsch wijf. Z. het 2° ketsen.

KETSEN, b. w., in Br., Antw., Kemp., Hagel. en Limb. voor: kitsen of vuur maken door middel van een stuk staal, dat men op een vuurkei slaat. Het woord is ook in Gelderl. gebruikt; de vuurslag heet aldaar *ketserij*. Z. *Taalk. Mag.* (II, 414; III, 49) en verders de Woordenboeken.

KETSEN, als o. w., rondloopen, langs de straten loopen, rondzwieren, omzwerven: *die wulpsche gebuur heeft zoo lang geketst en geloopt, tot alles op was. Hij doet niets dan loopen en ketsen*, wat men ook, in Vl.: *rijden en ketsen*, en, in Br., Antw. en elders: *rotsen en rijden* heet. *Ketsen* is in 't Zuid. bijna overal in dien zin gebruikt. Vandaar zegt men *ketsemareien* tegen de Rouselarenaars die met kar en peerd van de eene naar de andere stad rijden met visch, enz. In Westvl. bet. het: 1° trekken, voorttrekken, b. v. *een schip ketsen*. *Den wagen ketsen*; 2° het te malen graan (bakke) rond halen. Vanhier *ketser* (Z. dit woord), *ketserij*, *gekets*, en de samenstell.: *rondketsen*, *afketsen*, *uitketsen* voor: uitjagen, *wegketsen*, *wegjagen*. Hier valt op te merken dat *ketsen* met *kaatsen* verwant is. Nu dit *kaatsen* komt overeen met het

fr. *chasser*, engl. *to catch*; ital. *cacciare*; zw. *kasta*; goth. *kesan*; angels. *ceast*, in welke woorden het denkbeeld van voortjagen, voortdrijven heerscht. Zoo zegt men, in Br. en elders, *kets* of *katsch hem weg*, jaag, drijf hem weg: *iemand den huize uitketsen* (r. Bruss. uitgespr. *kaïsschen* voor: kuischen?)

KETSEPEERD, o., paard waarmee men ketst of het graan rond haalt, of dat in een rosmolen, in een smoutmolen of in een stampkot gaat (Oostvl.). Z. *ketser*.

KETSER, m., looper, zwierder, ook ezel-drijver, fr. *ânier*; schiptrekker, te Gent: voerman; in Westvl. eene die het te malen graan rond haalt; bij Kil. een molenaars knecht (Vl.). Z. *ketsen*, waarvan het afgeleid is, en *kutser*.

KETSKOP, kaatskop: een kwade kop, een koppig hoofd. Is het niet voor: *ketlskop*?

KETTELS, KITTELS, KATTELS, in de Kemp. smalle reepkens of bandekens van gekloven doorn of ander hout, om bessems mee te binden, of om er kaars (biekorven) mee te maken (Gheel).

KETTELS, hetzelfde woord als *kattels* (in Limb. gebr.), *kattekens* of *minnekens* (Br.), staartvormig bloeisel van verschillend hout, als hazelaar, wilg, abeel, els, enz.; doch, tusschen Leuv. en Mechel., ook: de zaadbolleken van elzenhout, enz.: te Leuv. nog: de ijskegels van bevrozene daklekkers.

KETTEN, o. w., te Brussel in een lagen zin gebezigd voor: hoereeren, fr. *for-niquer*. Vanhier *ketter*, dat r. Brussel den zin heeft van: *beestig mensch*. Z. *ket*.

KETTENBLOEM, in Limb. 't zelfde als *ketenplant* of wilde *suikerei*.

KETTEREN, o. w., in Westvl. weërgalmen, of, zegt G. Gezelle, *weërhelmen*, een scherp gerucht geven: *de zweepslag kettert door de bosschen a: roe-*

pen dat het kettert (G. Gezelle); in Br. zou men zeggen: *schetteren*, *kletteren*. *Het vriest dat het kettert of kraakt. Hij kan vloeken dat het kettert* (Leuv.), het vriest, hij vloekt hard, veel. *Ketteren* zou hier een voortdurend w. zijn van *kelsen* in den zin van: gedurig volgen, aanhangen, l. *multum et continuo sequi, sectari*, en vanhier *kelser* voor: ketter, l. *sectator* (volger, aanhanger). Zoodat *vriezen dat het kettert*, zooveel is als aanhoudend, d. i. sterk, hard vriezen, en: *vloeken dat het kettert*, aanhoudend, veel, of, uit gewoonte, als een ketter, vloeken. *Ketteren* wordt in Westvl. ook voor: vloeken of lasteren gebr., b. v. *'t is altijd ketteren en vloeken wat gij van dien zallap hoort*; in Br., Limb. en Antw.: *vloeken* lijk een ketter.

KEUBBER, KEUPPER, m., 1° de manlijke duif, duiver, döffer; 2° een lichte minnaar, ook: een bijslaper. Zoodat 't Brabantsche *keubber* de ergerlijke beteekenis heeft nog die Dr Snellaert wil zien als in 't Kortrijksch *kebbe* verloren gegaan; want wij aanschouwen beide woorden als aan éénen stam toebehoorende. Kil. heeft *kubber*, *kobber*, maar alleenlijk met de eerste beteekenis. In Kl.-Brab. *koebber*. Z. *kebbe*.

KEUKENFRANSCH zegt men, evenals *keukenlatijn*, voor: slecht fransch (overal).

KEUKENFRUL, m., hetzelfde als *keukenpiet*. Z. dit laatste.

KEUKENMOL, iemand, b. v. een kind dat altijd in de keuken blijft als er wat lekkers bereid wordt (Kortrijk).

KEUKENMOLLEN, o. w., in 't zand spelen, den luierik uithangen (Westvl.). Het komt van *kokenmol*, dat bij Kil. hetzelfde is als: *keukenknecht*, *schommelknecht*.

KEUKENPIET, KEUKENPIETER, m., ook kort: *keukepit*, *keukepitter* uitgespr.,

bet. in Vl., Br., Antw. en Limb.: een die geerne in de keuken zit, zich aldaar met alles bemoeit, die op alle spijzen preutelt, een *keukenklouwer*, *Jan gat*, *Jan sul*. Vanhier 't volgende.

KEUKENPIETEREN, o. w., fr. *encuisiner*, o., zich met de keuken bemoeien (Westvl.).

KEUKENZOT, m., hetzelfde als: *keukenpiet*.

Ik laet hier nu een briefje volgen,

Dat Cats aen Idiota schreef,

Aen zijnen neef,

Eenen jongen lanterfant, een regten
[keukenzot.

(*Thourhoutsblad*, 5 april 1857.)

KEUM voor: kaam, kaamsel, bekaamsel van bier, wijn, enz. Het mv. *keumen* wordt bijzonderlijk gebezigd: *er zijn keumen op het bier* (Limb.). In 't hgd. is het: *kahm, kahn, kohn*; in den Teuth.: *camich*. Te Antw. spreekt men *bekwaamsel*, te Leuv. *bekromsel* uit.

KEUN, o., konijn, verkl. *keuntje* (Oost- en Westvl.), hgd. *kungele*, *kunele*; oud engl. *conye*. Sleeckx zegt dat *keun* wild konijn bet.; nogtans in de Vlaamsche polders, waar men altijd *keun* zegt, zijn geene wilde konijnen.

KEUPPER (omstr. Leuv.). Z. *keubber*.

KEUR, m. in Br. Antw. en Limb., v. in Holl. Volgens Bild. is *keur* M. als wortel van *keuren*; maar V. als *prae-teritum* van *kiesen*. *Ik kies, ik koos* of *koor* (*keur*). *Keus* is ook M. in Br., Antw. en Limb.

KEUREN, b. w., streelen, liefkoozen: *den hond keuren*, den hond met de hand streelen (Limb.), in Br. *strookelen* voor: streelen.

KEURIG, KEURING. Z. *koring*.

KEURSPELIG, bijv. en bijw., lastig, moeilijk om te voldoen: *wanneer de mensch oud wordt, wordt hij keurspelig* (N.-Limb.), in Br. wordt *korzal* bijna in denzelfden zin gebruikt.

KEUSTEN. Z. korsten.

KEUSTERAAB, m., gebraden of gebakken appel of peer (Westvl., Poperinge en elders). Z. keusteren.

KEUSTEREN, b. w., braden, bakken, hersten: *appels*, *vleesch keusteren* (Westvl. en elders). *Keusteren* is een voortdurend w. van: *korsten*, in Vl. en Br. *keusten* uitgesproken. *Korsteren* is dus zooveel als: tot korst maken. *Korst*, lat. *crusta*, fr. *croûte*, is eigenlijk het bovenste uitgedroogde overdeksel, dat als de schors, huid of schelp van eenig voorwerp is. Het gr. *κρως* bet. ijs. In Br. klinkt het *kesteren*; vanhier: *het spek goed laten kesteren*. *Het vleesch is te veel verkesterd*. Met de erbij gevoegde *r* is 't: *kersteren*, en ware hier, als dit nogwel in andere gevallen plaats heeft, de *k* met *h* verwisseld, zou men *hersteren* hebben, hetzelfde als *her(d)sten*, *harden*, *uitdroogen*, *roosten*.

KEUT, m., een arme boer, of, in het algemeen, een mensch die slecht voort kan (Thien.). *Kuyt* bet. bij Plant. *dun bier*. Z. *keuter*.

KEUTELKEEZEN, soort van kerzen (Westvl.).

KEUTER, m., een boer, die met één paard akkert; ook iemand die alleen woont en eenig land voor eigen baat bearbeidt (N.-Limb.). « *Keuter*, 1° graver, delver, arbeider (Kil.); 2° kleine boer of arbeider met twee, drij koebeesten (in Br., kossaart), — Ov. Gr. Halb. Laur., is Fr. *kaoler*, — Geld. *kutter*. — Hunne woningen en bedrijf heeten *keuterijen*, vgl. Hoeufft *Naamlyst*. 110. — *Keuteren*, eene kleine boerderij houden. Hd. *köthenêr*. — *Kothsas*, *koth* (Pl., d. *kate*, Ned. *kot*) eene boerenwoning zonder landerijen. Z. *Adelung* op alle deze woorden. Pl. d. *käter*. Brem en Hamb. *kolte*, *kötter*, Osn. Z. ook *Wachter* op *kot* (Drentsche woorden in 't *Archief*

voor *Nederl. Taalk.* door de Jager, I, blz. 329). »

KEUTERAAR, KEUTEREN, KEUTERIJZER. Z. *koteraar*, enz.

KEUT VISSCHEN, den visch met de handen uit de koten halen (Kemp., Gheel).

KEUZELLEN, o. w., door schudden uitvallen (Kortrijk). Bij Kil. bet. *keuselen*, *kuyselen*, met bollen spelen, l. *ludere globutis*.

KEZEN wordt gezegd van hoenders en bet. voedsel oprapen, oppikken.

Laet ons nu al 't graen oprapen

Ende kezen met der spoed.

(G. Gez., blz. 91.)

Kil. heeft *keesen* in den zin 1° van *knauwen*, l. *mandere*; 2° van *keefsen*, *kebisen*, l. *fornicare*. *Keesen* is van ééne stam met *kiezen*, hgd. *kiesen*, angels. *cijsan*, *ceosan*, nederd. *kösen*, zweeds. *kesa*, ijsl. *kiosa*, engl. *choose*, fr. *choisir*.

KEZZEN, in Br. en Vl. gezegd voor: *kerzen* of *kersen*. Zoo heeft men in Br. *spaansche-*, *vleesch-*, *steen-*, *verkens-kezzen*. De twee laatste soorten worden te Eecloo *schijlkerzen*, de *vleeschkerzen*, *knospers* (fr. *ma-relles*) genoemd.

KICHELEN, o. w., gichelen, gijbelen (Limb.); in Br. *gabberen*. *Kicheler* is licht een voortd. w. van *kikken*, bij Plant. *kicken* oft *morren*, in 't fr. *grommeler*, *gronder*. In den Teuth. *kijklen*, lachen.

KIEF of KEEF. Dit woord komt omstr. St-Truid. en Landen voor alleen in de spreekwijs: *noch kind noch kief hebben*, waarvoor men in Holl. zegt: *kind noch kraai(kraal) hebben*, hetwelk, volgens 't *Taalk. Mag.* (I, 202,) bet. «geene kinderen noch betrekkingen hebben.» Ons Hagelandsche spreekw. beduidt: kinderen noch naastbestaanden, in Br., *vriend noch maag hebben*. *Keef* of *kief* staat hier: of voor *kieve*, ook *kevisse*, en

in 't *Gloss. Bern. kesse*, enz., hoer, bijzit, of wel voor : *keefskind*, *kijfskind* of *keviskind*, *kevitskind* d. i. hoerekind, bastaard. *Keefsdome* bet. hoerendom en het w. *keefsen*, *kefsen* of *keesen*, hoereeren. *Z. Taalk. Mag.* (II, 167, III, 169.) Grimm (*Rechts Altherthum.* 476) heeft *kegelzoon* in den zin van bastaard. *Z. kebis* bij Kiliaan.

KIEKELEN, o. w., loeren, kijken, met haast eens zien : *wat staat gij door de spleet te kiekelen* (Kl.-Br.). Omstr. Leuv. zegt men : *piepen* en *kieken* en ook *kijken*, van waar *kiekelen* een freq. is.

KIEKEN, KIEKENKOP. Dewijl een kieken een dom, vergetelijk gevogelte is, wordt die naam ook aan een domkop, een botterik, iemand die klein van begrip en van geheugen is, gegeven (Br., Hagel. en elders). Men zegt ook *schaapshoofd*. Kil. verstaalt *kieckenhoofd*, metaph. door : *homo cerebri vacuus, inconsideratus, praeceps, homo memoria et cerebro imbecillis*.

KIEKENMAAG, v., eene maag die alles kan verteren : *hij heeft eene kiekenmaag*, hij kan alles eten, fr. *il a un estomac d'autruche* (Br. en elders).

KIEKENVLEESCH KRIJGEN, in 't fr. *avoir la chair de poule* : *ik verschiep dat ik er kiekenvleesch van krijg* (Br., Antw.).

KIEKENVLEESCH ZIJN wordt gezegd van kinderen die nog te klein zijn om bij 't spelen hunne beurt te hebben, gelijk de andere : *Janneken mag meêdoen, maar hij moet kiekenvleesch zijn. Voor kiekenvleesch meêdoen*, op den hoop toe meê spelen (Br., Antw. st.).

KIEKHOEST. Zoo noemt men nagenoeg overal, in het Zuiden, de kinderhoest, b. v. te Antw., in Br. en Hagel. *kijkhoest*, in Limb. *kiekhoest*, in Holl. *kinkhoest*. Kil. heeft nog *kichhoest* en *kickhoest*, van *kichen* of

kicken, dat licht : kuchen en stillekens spreken beteekent. In 't hgd. is 't *keichhusten*, neders. *kuchhoost*, *kinkhoost*, engl. *chincough*, zweeds. *kikhosta*. *Z. ons kijkelen*. In het *Taalk. Mag.* (IV, 110) bet. *kinken* ook *kuchen* en *kink* is eene samentrekking van *ge-ink*. *Kychen* bet. in den Teuth. gorgelen.

KIEKSDOOD (Hagel. en elders). *Z. kiksdoed*.

KIEM, bijv., aan tafel zonder eetlust zitten, weinig spijs gebruiken, op de spijsen preutelen : *gij zijt zoo kiem in 't eten* (Antw. st. en pr., Belg.-Limb. en N.-Br. *Z. Hocuift*). Kil. heeft *kiem*, *kies* (kiesch), *kips*, l. *curiosus cibi*, en *kies-aetigh*, *kies-etigh*, *curiosus in edendo*, en *niet kiesetigh* in den zin van *kiem*. *Kiemig* of *kamig* was vroeger 't zelfde als nu bekaamd.

KIEN of **KIN**. *Z. kienen* (Holl. en Belg. Limb., Vl.).

KIENE. *Z. kinne*.

KIENEN, KINNEN, o. w., met het lotospel spelen (Holl. en Belg.-Limb.). Het woord ontleent licht zijnen oorsprong aan 't l. *quinque*, vijf; omdat men, om in dit spel te winnen, vijf gedekte nummers moet hebben op eene horizontale rei of lijn. *Kien* of *kin hebben*, is, de eerste, eene horizontale lijn bedekte of afgeroepen nummers hebben; en, telkens dat de speler eene rei zijner kaarten aangevuld heeft, of dat de nummers eener rei uitgekomen zijn, roept hij : *kien*, *kin*; *ik heb kien* (Limb. en elders)!

KIENSPEL of **KINSPEL**, o., lotospel (Limb., Hagel.).

KIESTE, het achterste; 't is mogelijk verwant met 't fr. *cuisse* : *gij zult wat op uw kieste krijgen, als gij niet braaf zijt* (Kortrijk). In Brab. zou men zeggen : *ge zult wat op uw gat of op uwe billen krijgen, als gij niet stil zijt*. *Kieste* is, bij Kil., een vlaand. w. 't zelfde als *heul-kote*, in 't lat. *talus*

sortilegus. Z. kis.

KIET, mv. KIETEN, eiers of zaad van visch (Westvl.). In 't Waasland: *kit*; te Antw. *rog*; in Brab. *roget*, *reugel*; in Limb. *goot*; in Holl. *kuil*; bij Kil. ook *kiet*, *kuyte* en *roghe*. In Kl.-Br. bet. *kiet*: zwart gestold bloed, dat men in sommige *schollen* ziet als men ze tegen den dag houdt.

KIEVELEN, o. w., rollen met schijfvormige dingen als geldstukken: *dat kind kan schoon kievelen!* (Limb.)

KIEZEL (uitgespr. *keezel*), m., steengruis, in 't fr. *gravier*. In de Woordenb. bet. *keezel*, *keizel* of *keisel*: kei of keisteen. Vanhier *kiezelen*, b. w.: *een weg kiezelen*, een weg met steengruis overdekken. Sam. *kieselbank*, eene laag steengruis in den grond; *kieselberg*, *kieselkuil*, *kieselweg* (Limb.). In 't hgd. zegt men: *kies*, *kiesgrund*, *kiessand* voor *gravier* en *kiesel* voor 't fr. *caillou*.

KIEZIG, bijv., vuil, onzindelijk, fr. *mal-propre*. Wij leiden dit woord af of van *kidsen*, braken, of van *kilsen*, ketsen, langs de straten loopen (Vl.).

KIJEN, KEIEN. In iets *kijen* bet. te Antw., liefhebber van iets zijn; in iets spelen of doen, d. i. bijzonder vermaak in iets scheppen, b. v. *hij kijt nu weér in duiven*; vroeger was het in *kanarievogels*, in *pronkappels*, in *schilderijen*, enz.

KIJKEBIJ, m., een bijzichtige of bijziende (Poperinge).

KIJKELEN, ook KEKELEN uitgespr., hetzelfde als *kittelen*, bij Kil. ook *kettelen* en *kettelen* gespeld (omstr. Leuv.). 't Is een voortd. w. van *kikken*, kuchen, vanwaar *kiek-* of *kijkhoest*, hgd. *keichhusten*, een hoest die door het gekittel in de keel veroorzaakt is. In 't Hagel. wordt het gebruikt voor: *kwakkelen*, d. i. kwaken, kwèken, kakelen. Vanhier *kijkeling*, *gekijkel*. Z. *kiekhoest*. *Kijkelen*, kibbelen in den Teuth. *kijblen*, l. *litigare*, con-

tendere.

KIJKELZOT. Z. stapelzot (Antw. st.).

KIJKER (ook *kieker* uitgespr.), m., houtengestel voor een duivenkot, ook het duivenkot zelf. Van *kijken*, zien, als zijnde de plaats vanwaar de duiven zitten te kijken (Br., Antw. st. en pr.). In 't Land van Aalst: *kijkkuit*. In Limb. hoort men *spijker* (spieker), *duivenspijker* voor: duivenkot. Z. *spijker* bij Weil. en Kil. welke laatste het, onder anderen, vertaalt door *horreum*, *cella penaria*, plaats dienende om iets in te leggen, te sluiten, te doen.

KIJKHOEST. Z. kiekhoest.

KIJKSPEL. Z. kekkenspel.

KIJKUIT, uitstekend deel van een duivenkot (Aalst); elders *duivenkijker* en *duivenpiet*. Het is ook een uitspringend deel van een huis (juist geene venster), gewoonlijk in hout, dienende om goed ver te zien (Antw. en elders).

KIK (Kemp.). Z. kiksdoed.

KIKKELEN, o. w., kakelen, kibbelen, tegenspreken, tegen elkander woorden hebben: *waarom moet gij zoo altijd kikkelen*. *Zwijg met uw gekikkel* (Oostvl.). In Brab. zegt men: *kekelen*, *kijkelen* of *krekelen*. Het is een voortd. w. van *kikken*, dat Kil. door: *mutire*, *musitare*, enz. vertaalt. Z. *kijkelen* en *knabbelen*.

KIKS, bijw., altijd verbonden met *dood*: *kiksdood*, plotselings-, ineens-, botsdood: *hij viel kiksdoed*, of ook: *morsdood*: *Jan N. is gisteren morsdood geslagen* (Br., Antw., Kemp., Hagel.).

KINDEKEN, uitgespr. *kinneken*, een klein vaatje (of kan?) waar men zeep in doet (Br., Leuv., Antw.), bij Kil. vat, l. *vasculum*; *octava pars radi*, in 't engelsch *kilderkin*. *Kindeken* is 't zelfde woord als *kind*, in 't engl. *child*, in overdracht. zin gebruikt.

KINDERAGE v., kinderachtig mensch: *ge zijt een kindrage*. Vanhier kin-

deragerij, v., kinderachtigheid, kinderenhandel (Br., Vl., Limb. en Antw.).

KINDERBED. *In het kinderbed komen*, in de kraam komen : *die vrouw is of ligt in het kinderbed van een zoonken* (Br., Limb. Antw., Kemp., N.-Br. Z. Hoeufft).

KINDERFOOIE, feest om de geboorte eens kinds. Men heeft ook : *oogstfooie*, *ulasfooie*, feest die gehouden wordt als de oogst binnen is, enz.

Waer het kinderfooye en waschte is,
En dus menig tonge onvast is,
Zou 't niet erger zijn.

(Westvl.) G. Gez. blz. 92.

Z. fooien, blz. 132.

KINDERKORF (Hagel. en elders). Z. kindskorf.

KINDBIL, m., een kinderachtig man, een kinderage, een kind : *ik verkeer met hem niet meer, 't is maar een kindsbil of kinderage* (Br.).

KINDSKORF of **KINDERKORF**, luur-, luierkorf, luiermand (Br., Limb., Antw. st. pr. N.-Br., Z. Hoeufft); bij Kil. en nog heden in Br. : *kinderdoekskens*.

KINK, m., ook *kinkelink*, m., pink, de kleine vinger (Limb.).

KINKERBINKERNAALD, v., 't zelfde als *akkernaald* (Westvl.).

KINNE of **KIENE**, in Vl. voor : kind : *kom hier, lief kinne*; in Br. : *kom hier, lief kinneken*; in o. engl. bet. *kin*, *kyn*, geslacht (Z. Delf. 195-196).

KINNEKEN. Z. kindeken.

KINNEN. Z. kienen.

KIPKAP, ondereen gekapt vleesch, als : licht, lever, hert, enz. (Br.); te Antw. *frut*, in 't Holl. *gehakt*.

KIPPEKEN, melkverken; bij Kil. *kebbe*, *kebbeken*, *kabbe*, l. *porcellus*.

KIPPEN, o. w., door heel 't Meetjesland van 't kalven der koeien alleen gezegd : *onze koei heeft gisteren haar tweede kalf gekipt*. Omstr. IJperen wordt *kippen* gebruikt voor : *knippen*, of het

krieken van den dag : *de vogels zingen met het kippen van den dag*. In Limb. bet. *kippen* of *kuppen* : met eieren opeen slaan : *met den Paschen wordt er gekipt of gekupt*. Bij Kil. bet. *kippen* ook : slaan, l. *cudere*, *ferire*, oud engl. *chyp*.

KIPS, v., in N.-Limb. eene muts, maar die verschilt van de *jevelskap* of *hemelskap*, of nog beter, *hevelskap*, welke woorden aldaar eene gemeene vrouwenmuts beduiden. In 't *Taalk. Mag.* (IV. 679, art. *Gronings taaleigen*) leest men : « Dikwerf hoorde ik een vrouwenhoed of -muts : *kiep* noemen, welk woord, waarschijnlijk aan *kop* verwant, bij Weil. niet voorkomt. Strodtmann heeft *kips*, *kip*, en het Brem. *Nieder. Wörtenb.* *kipse* voor : {vrouwenmuts. » In Br. en Antw. is *kap* en *koof* ook eene vrouwenmuts.

KIRRE, **KIRREKEN**, spitverken (Leuv.).

KIRREMELK, v., kernmelk (Meetjesland), waar men ook *kirnen* voor : kernen uitsprekt.

KIS, v., omstr. Roermonde en Maaseik, voor : bil : *hij is op zijne kissen gevallen*. Zou het woord met het fr. *cuisse* verwant zijn? Of mogelijk is 't ook hetzelfde woord als wat men in Kortrijk *kies* zegt. Z. dit woord, als ook ons *bats*, en *bil* bij *Bilderdijk*.

KISKASSEN, o. w., kermis houden, smullen, goede keuken houden, b. v. *zij hebben wel gekiskast*. Het is een klankuabootsend w., van het geluid dat bij het braden van sommige spijsen gehoord wordt : *hoor dat in de pan maar kiskassen!* (Br., Antw., Limb. en elders.)

KISNET, netje aan eenen halven reep vastgemaakt (Kl.-Brab.).

KISSEL, verbastering van *korsel*, kü(r)sel. *In zijnen kissel schieten*, gram worden (Vl.).

KISSEN, o. w., wordt ook overdrachtelijk gebruikt. *Drinken dat de kop kist*

is zoo veel drinken dat het hoofd ervan duizelt (Br., Hagel. en N.-Br. Z. Hoeufft op *kissen*).

KIT voor **KIET**. *Ik heb liever haring met kit dan met mill* (melter) (Waas). Kil. schrijft ook *kile*, flandr. *kuyte*. Z. kiet.

KIT of **KITS**, m., weinig : *ik bezit geen kit geld meer. Geef mij een kitsken van die melk* (Limb.). In Br. zegt men : *ik bezit geen ket. Hij deugt geen ket.* Wij achten *ket* en *kit* hier als eene verbastering van *kerte*, eene kerf. Z. deze woorden bij Kil. en Weil.

KITS, beter *kitsch* (*sch* als in 't hgd.), v., klokhuisje of kernhuisje van appelen of peren. Zegw. : *geen appet zonder kitsch* (Limb.).

KITSE, kinderspel (Oostvl., omstr. Somergem).

KITSELEN, in 't hgd. *kitzelen*, *kützelen*, wordt in Vl. hier en daar gebezigd voor : ketelen of kittelen.

KITSEN, **KUTSEN**, **KOTSEN**, hetzelfde als *kidsen*, dat men in vele Woordenb. aanreft voor : braken. Z. Weil.

KITTE, in Westvl. voor : kuit; Kil. heeft *kiete*, *kuyte*, holl. Fris. i. *braeye*, welk laatste in Br. alleen gehoord wordt.

KITTEN, b. w., hetzelfde als : kittelen, dat er een voortd. van is (Oostvl.).

KLAAL, **TAARTEKLAAL**, dommerik, bloed-aard (Kortrijk).

KLAALIEN, o. w., klinken, omklinken, waarmee het verwant is : *de wagen klaait* (Brugge).

KLAARSEN, als b. w., klaren, klaar maken, fr. *éclaircir* : *ik zal het bier gaan klaarsen* (Westvl.); in Br. zegt men daarvoor soms *klaarselen*, dat eigenlijk zooveel is als : met klaarsel klaren. Als o. w., klaar worden, opklaren, fr. *s'éclaircir*, l. *clarescere* : *de lucht begint te klaarsen* (Westvl., Veurne).

KLAAS, m., dommerik, lomperik : *ge zijt nen eerste klaas* (overal). Bild. zegt dat het bij misverstand voor *klots* is.

KLAASTEREN, o. w. (door de werk- en ambachtslieden van omstr. IJpere veel gebezigd met *klimmen*), bet. moeilijken of gevaarlijken arbeid doen : *ik ga een anderen winkel zoeken, waar ik zoo veel niet zal moeten klimmen en klaasteren*, d. i., in Br. en elders : *waar ik zoo veel niet zal moeten wroeten en slaven. Klaasteren* is verwant of met *kladden*, waarvan *kladderen* (bij Kil. vuiligheid met eene vod opnemen), *kladder*, *kladster*, of wel met *klauleren*.

KLABBETTER, o., geklapper (Sottegem). Het is verwant met *klabbodderen*, klappen.

KLABBETTEREN, o. w., klappen (Sottegem), als een klabbettermolen gerucht, of geklop, of schaterend gerucht maken : *die meulen klabbettert hard*. Ook luidruchtig klappen : *wat kan die kwakzalver klabbetteren!* (Westvl.)

KLABBETTERMOLEN, molentje voorzien van eenen steert, waar gedurig twee langwerpige houtjes tegen slaan en dat aldus een klapperend gerucht maakt. 't Wordt ook gezegd van iemand die luidruchtig klapt : *'t is gelijk een klabbettermeulen* (Westvl.); in Br. en Antw. is het *kleppermolen*.

KLABBODDER, m., slag of val die gerucht maakt : *hij deed eenen klabbodder over de stoelen*. Z. klabbodderen.

KLABBODDEREN, o. w., bodderende of met gerucht ergens afvallen : *hij is van den zolder geklabbodderd*. Het beteekent ook : slaan : *hij heeft hem goed op den rug geklabbodderd*. Van hier : *geklabbodder*, *klabbodderaar*, *klabbodder*. Wij schrijven 't w. met *bb*, omdat het samengesteld is uit *klap*, hgd. *klappe*, *slag*, l. *sonus*, *crepitus*, en *bodderen*. Z. dit, blz. 63.

KLABBOTS, bijw., gezegd van iets dat vallende gedruisch maakt : *klabbots viel hij daar neêr* (Kemp.).

KLABBOTSEN, een plonsend gedruisch

maken, in 't water plotsen (Br., Antw.). Bij Kil. *klabbotsen*, l. *pulsare cum fragore*. Sleekx heeft *klabbotten*, fr. *barbouiller*.

KLABBOTSKOP, soort van watermug die in 't regenvat zwemt (Br.).

KLAD. Z. kladde en klads.

KLADDE, o., voor *kladduif*, d. i. eene duif die in het veld kladt of kladdert, en daarom *veldduif* geheeten. *Kladde* bet. bij Plant. en Kil. vlek, slijkplak, vuiligheid. Vanhier overdr. : *kladde* voor : vuil, morzig vrouwensch, en *vischkladde* dat men, in Br., te Antw. en elders, zegt voor *vischwijf*. Z. Weil. op *klad*. *Klad* wordt, in Br. en Antw. nog gebr. voor : *klets*, *kluts*, kleine hoeveelheid : *geef mij eene klad boter*. Ook voor : eene vlucht vogelen : *een klad patrijzen*. Daar zit een *kladde quiven* op 't boekweilveld. Z. klets.

KLADDEN, o. w., gezegd 1° voor : slecht schilderen of *kladschilderen*, en vanhier : *kladschilder* ; 2° voor : schuld maken.

KLADDERACHTIG, bijv., in Limb. voor kladdig, kladderig : *'t weêr is vandaag sel kladderachtig ! Wat een kladderachtige weg !* Z. kladden.

KLADDERADATS (klanknabootsend), een groot en zich herhalend gedruisch (r. Brussel) : *het waaide zoo sterk en dat gaf me nen kladderadats !* te Leuv. : *en dat was een geschetter*, elders : *dat was een geklabbodder* of *geklabbetter*.

KLADDERADATS, m., slecht smakende hutsepot, gemeen mengelmoes : *wat eenen kladderadats hebt ge nu opgediend !* (Antw., Kemp.) te Leuv. en elders : *ratetoe*.

KLADDEREN, b. en o. w., voortd. van kladden, welks beteekenis het ook, in Br. en Antw., heeft : *wat kan die jongen kladderen : hij heeft zijn schrijfboek heel bekladderd*. Snellaert geeft *klateren* op in denzelfden zin (Belg. Mus. 1844, 182). In Limb. is *kladde-*

ren bijna 't zelfde als ons *dressen* (blz. 103); zoo zegt men daar, als het weêr vuil en de weg vol slijk is : *het kladdert*. Vanhier *kladderachtig*.

KLADPOTTEN, kladden, kladschilderen. Vanhier *kladpotter*, een kladschilder, een kladderaar, een die slecht schrijft (Vl. en elders).

KLADS. Z. klets en kluts.

KLAFEREN, voor : klaveren (Antw.), in Br. en de Kemp. zegt men *klefferen*. Z. Hoeufft op *klaveren*. Kil. en Plant. hebben *klaferen* of *klaveren*, in 't l. *sursum replare, subrepere*, en *klafering*, in Br. *kleffering*.

KLAISTEEN. Z. klauw.

KLAK, m., in Vl., Br. en Hagel., slag, en ook : klad, in den zin van : *klets* of eenekleine hoeveelheid : *klak modder, mest, aarde*; ook : overschot van een glas bier, enz. : *waarom laat gij altijd klakskens in ?* Bij Kil. en Plant. is *klak* vertaald door 't l. *fissura* (fr. *fente*), *fragor, ictus resonans, sonora percussio*, d. i. slag, die klakt of kletst. *Klak* is ook in 't l. *crepilaculum*, d. i. ratel of alles wat dient om gerucht meê te maken. Vanhier 't engl. *clack*. Z. klakken, vanwaar 't fr. *clacquer*.

KLAK, v., is in gansch vlaamsch België de bijzondere naam der mansmutse met stijve *klep* (fr. *visière*) boven de oogen, in Holland *pet* genoemd, in 't fr. *bonnet*, ook *casquette*. Vanhier *klakmaker, klakwinkel*. Omstr. Brussel, en soms ook r. Leuv., heet men *muts* zoowel de mans- als de vrouwe muts, welke laatste ook bijzonder *kap* genoemd wordt in vele streken van Br. De oorsprong van *klak* is misschien het fr. *claque*, klakhoed, een soort van manshoed, dien men plat kan maken; 't fr. *claque-oreille* is een neêrhangende hoed, die tegen de ooren klakt of kletst. Doch *klak* kan wel zijn voor *klakmuts*, eene muts met *klep* of *klap*, in 't fr. *cliquet*,

claquet of muts die *klapt*, d. i. kletst of waarmee men klakken of kletsen kan (?). Men treft in de Woordenb. ook : *klapmuts*, d. i. eene muts met klap of klep, fr. *bonnet plat*.

KLAK, v., paardenvlieg (r. Geeraartsberge en elders); licht is het voor *klakvlieg*, eene vlieg die veel *geklak*, gerucht of beslag maakt; in Brab. *daas*, elders *daxerik* geheeten.

KLAKBOS, klakkebus of klapbos (Meetjesland).

KLAKKAARD, m., eierkoek met varkensvleesch (Vl.); in Br. en Antw. *kassaart* en *spekkoek* genoemd. Te Kortrijk en bij Kil. is *klakkaerd* hetzelfde als *ghewondt broodt*, l. *panis ovis et lacte maceratus*. *Klakkaard* is ook een jongensspeeltuig, bijna hetzelfde als *klakker*, *klater* of *klepper*.

KLAKKE, een Vlaandersch w., hetzelfde als in Br. *klats*, elders jak of zweep, kletsoore, l. *scutica*.

KLAKKEBUIJS (Br., Antw. en Westvl.), klakbosse, hetzelfde als : klakkebus of klapbus, Kil. heeft *klackebusse*, hetzelfde als : *klaterbusse*. Z. Weiland op *klak*; ook *Breda's taaleigen* in 't *Taalk. Mag.* (1, 222). In de Fransche Woordenboeken zien wij *claquebois* verduitscht door : *veldriet*, *ruischpijp*.

KLAKKEN. *Iemand met (of met zijne) klikken en klakken aan de deur zetten*, is met pak en zak buiten zetten (Z. bed en bult). *Klak*, als praeteritum van *klikken*, is v., zegt Bild. (II, 73).

KLAKKEN, in Westvl. hetzelfde als in Br. *kletsen*, met de klak of klets de lucht doorslaan, dat het klakt of kletst en klipt, in 't fr. *claquer*, dat vertaald wordt : met eene zweep gerucht maken. Vanhier *geklak*, fr. *claquade*, *claquement*. *Klakken* ook : kletsen in den zin van : slaan, indoen, instorten, inklutsen : *klak wat eiers in de pan*, we zullen te middag eenen klak-

kaard (eierkoek) *eten*; ook : kastanjen braden op het vuur (Oostvl.). *De haag afklakken* bet., te Poperinge, de haag snoeien.

KLAKKENTEER, teer, waarvan men klakkebussen maakt, d. i. vlierhout of *hollenteer*.

KLAKKER, m., voor klapper of klepper, en dit voor : tong of spreekorgaan, bet. in Oostvl. klapper of handklapper, d. i. : een die alles openbaart of met geklak goedkeurt.

KLAKPOT, **KLAKPOTTER**. Z. kladpotter.

KLAKSNOER, **KLATSSNOER**, snoer of dun koordeken der klats, klets of zweep. Wij achten *kletsoor*, dat in de Woordenb. : eene lange zweep, doch in Br. het sijn koordeken dat aan het uiteinde der dikkere jak of zweepkoord is, verbasterd van : *kletssnoer*. Kil. vert. *kletsoore*, *ketsoore* door 't l. *flagellum*, *scutica*.

KLAKSOOREN of **KLATSOOREN** GEVEN bet. te Aalst, duchtig aflossen : *geef hem eens wat klassooren*. Z. klaksnoer en kletsoor.

KLAM, **KLAMP**, bijw., bijna niet, nauwelijks : *hij gaf hem klam antwoord*. *Met tien gulden kan ik mijne schuld klam betalen* (N.-Limb.). *Klam* is licht eene verbastering van *kremp* of *kree*, in 't Holl. *krap*. Z. amper, blz. 17.

KLAMMIGHEID, voor : klamheid.

KLAMOTTE (EENE) **SLAAN**, eene flesch uitdrinken (Sottegem). Z. karole.

KLAMP, **KLAMMIG**, bet. hetzelfde als klam, vochtig : *het strooi is klamp*. *Het lijnwaad klamp maken*, eer men het gaat strijken (Br.). In Westvl. (Kortrijk) zegt men, alsook in Br. en elders, *klampig* : *het weêr is klampig*, het engl. is *clammy*.

KLAMP, v. (steenbakkerswoord), een hoop opeen gestapelde tichelsteenen die men in de opene lucht, in plaats van in gemetste ovens, bakt. Vanhier *klampsteen*, licht voor *klompsteen*. In Westvl. bet. *klamp* in 't fr. *talon*

(hiel).

KLAMPER, m., eigenlijk iemand die klampt of klemt, d. i. met klem of klauw vastgrijpt en nijpt, klampvogel, of klemvogel, d. i. een roofvogel (fr. *oiseau de proie*, l. *accipiter*), als : kiekendief (te Leuv. *hinnenbrawier* genaamd), havik, fr. *autour*, *milan*, enz.

KLAMPIG, bijv. Z. klamp (Kortrijk).

KLAMPSTOK, m., voor : klemstok, stok om de raders mede te klampen of klemmen, bij 't afrijden der bergen, opdat de karren niet te snel zouden afloopen. *Klamp* van : klemmen. Volgens de afleiding moet men *klamstok* schrijven (Hagel.).

KLAMPVOGEL, m., vogel die klampt of klemt, ook : *klemvogel*, *klamper* (Antw.). *Brawier* (Waas), *hinnenbrawier*, *kwaafvogel* (Leuven), fr. *épervier*. Z. klamper en duivenstooter.

KLAP, m., snaps, geklap, praat : *stechte klap*. *Dat is armmenschenklap*. *Oudwijken klap* (Antw. Br., Vl.). In de pr. Drenthe is *klapbrug* 't zelfde als : ophaalbrug. Z. *Taalk. Archief*, blz. 350.

KLAPAARDIG, bijv., klapachtig, praatziek.

KLAPDRAAD, m., de naam dien men, hier en daar, aan den telegraafsdraad geeft.

KLAPHOUT, hier en daar nog, evenals bij Plantijn, kuipershout om tonnen van te maken, eikenduigen.

KLAPPEN, o. w., praten : *ik ga soms bij mijnen buurman wat klappen*. Van hier *verklappen* : *ik heb mijnen tijd verklapt*, d. i. al klappende verloren (Br., Antw. st. en pr., ook in N.-Br. Z. Hoeufft). Van hier *klap* voor : praat : *stechten klap vertellen*. Voor *klappen* hoort men in Limb. *kallen*. In 't oud engl. bet. *clapping* : geklap en *to clap*, klappen en ook, evenals in 't schotsch, kloppen : ook is, volgens ons, in *de handen kloppen*, zoo goed neêrduitsch als : *met de*

handen klappen. Het engl. *to clap* bet. in 't fr. *applaudir* en *to prate*, fr. *parler*.

KLAPPEREN, o., voortdurend w. van klappen ; Plant. vertaalt *de handen klapperen* door : *claquer des mains*, l. *plaudere*.

KLAPPERIGGE, v., klappei, snapster (Vl.).

KLAPPERNIJ, r. Leuv. veel voor : achterklap gehoord : *ge moogt naar geen klappernij luisteren*.

KLAPPERSE, v., klappei (Br.).

KLAPSHOTEL, klappei (r. Leuv.).

KLAPVIOOL (eene) is iemand die zich te veel met eensanders zaken bemoeit (Lier); te Leuv. en elders : eene *klapshotel*.

KLAREN of **KLEEREN**, bijv. zelfst. gebruikt voor : jenever (overal).

KLAS. Men zegt, te Gent, wanneer twee personen van denzelfden stand samen trouwen : *de klasse is in orde*.

KLASSEN, b. w., nat storten : *water klassen* (Antw., Brüssel en elders); te Leuv. zegt men ook : *plassen*; te Brussel : *briggelen*, elders : *klatsen* en *klad-den*. In de Woordenb. bet. *klassen* hetzelfde als : klatsen, kletsen, d. i. *klakken*, in 't fr. *claquer*.

KLATER, v., klad, hetzij van inkt, hetzij van slijk : *gij hebt klateren op uw en jas*. Van hier het w. *klateren* voor : kladden (Limb.). Z. kladden. In de pr. Drenthe bet. het 1° ratel; 2° slag of klap van het geluid. Van hier : *klateren* (in Br. *kletteren*).

KLATEREN bet. in Limb. en Westvl. ook *kladden*. Z. kladden en klater.

KLATERTEER, populier. Samengest. uit *klateren* en *teer* voor : boom.

KLATS. Z. klets.

KLATSCHOOL of **KLETSCHOOL** (*sch* als in 't hgd.), in Br. *kletsoor*, sijn koordje dat het einde van de zweep uitmaakt (Limb.). In de Holl. Woordenb. is *kletsoor* vertaald door *chambrière*, *fouet fort long*, doch dit is

het niet. Wij achten het woord samengesteld uit *klats*, zweep, hgd. *klatsche*, en *snoer*, een dun koordeken. Z. klaksnoer.

KLATSEN, KLETSEN, b. w. (klankna-bootsend), slaan, kloppen : *klats hem op zijnen kop. Klats eens met de smik* (zweep). Men zegt ook : *klatschen*, evenals in 't hgd. (Limb.), te Brussel *klatsjen*, voor : kladden. Z. klassen, kletsen en beklatsen, blz. 39.

KLATSOOR, o., een halve tichelsteen (N.-Limb.). Z. verder kletsoor.

KLATTEN, b. w., groote boomen snoeien : *kanada's klatten* (Waas); in Br. *sleunen*. 't Is licht voor : knotten.

KLAUW, m. of **KLAUWESTEEN**, steen van zekere dikte, keisteen : *de stallen en straten worden met klauwen belegd* (Limb.). In N.-Limb. spreekt men *klaiësteen* uit. Doch dit laatste is hetzelfde woord niet als *klai-* of *kleisteen*, steen van klei, in Br. *ka-reelsteen* genoemd. *Klauw* is misschien hier hetzelfde als *kluwen* of *kloen*, steen die aan kluwens (bij Kil. *klouwe*) gelijk. Z. verders klouw.

KLAUWIER. Z. brawier. Kil. vert. *klauw-wiere* door : *clavus unciatus*.

KLAUWIEREN of **KLAWIEREN**, o. w., veel beweging met de armen maken, ook : leeren zwemmen (Br., Kl.-Br.); in Oost- en Westvl. : veel moeite doen, alle middelen inspannen, alle mogelijke pogingen doen, moeilijk arbeiden : *die menschen moeten sel schar-ten en klawieren om te kunnen leven*. In Westvl. wordt het gezegd van paarden die ongeduldig op den grond stampen en geweld doen om voort te gaan. Ook : zeer hard loopen. Van hier : *te klauwe* of *te vier klauwe loopen* (Kortrijk); in Br. : *te vier-voets loopen*, fr. *à toute bride, ventre à terre*.

KLAVER, hgd. *klee*, komt voor in vele samenstellingen die de Woordenb.

niet opgeven, als in *klaverboter*, boter die men bekomt, nadat de koeien klavers geëten hebben; *klaverhooi*, de tot hooi gedroogde klavers (overal). *Klaverkatje*, naam van een vogel in Westvl. *Klavergers*, hetzelfde als klavers : *ge zijt daar in uw klavergers*, d. i. ge zijt daar goed en moet er u tevreden houden (IJper.). *Op de klavers loopen* (los loopen als de koeien op 't klaverveld) bet. zonder bediening zijn (Meetjesland). *Van de klaveren naar 't gras gaan*, of : *van de klaveren naar de biezen gaan*, van het goed tot het slecht gaan (Br. en Antw.).

KLAVEREN. Z. klauwieren en klefferen.

KLAWIEREN. Z. klauwieren.

KLEDDEERBOONEN, mv. (Diest); te Thien. : *kledderhennkens*; omstr. Leuv. en Brussel : *princessen*, of ook, evenals elders, *aspergesboonen*; elders : *roomsche boonen*, kleine witte boonen.

KLEDDEREN, o. w., klauteren : *die knapen kledderen op de boomen* (St-Truid.). 't Is licht hetzelfde als *klad-den*, *kladderen*, dat Kil. door *strin-gere* (prangen, drukken), vertaalt.

KLEDDERHENNEKENS. Z. kledderboonen.

KLEDSCH. Z. kletsch.

KLEE, m. De Limb. bezigen doorgaans den hgd. vorm *klee* voor : klaver, en van hier ook *kleetries*; zij zeggen ook *klenen* voor : klaveren in 't kaartspel. De Teuth. heeft *cleblat* oft *drijblat*, en Kil. *klever*, *klaverblad* en ook *klee*, als een hgd. saks. en Geldersch w.

KLEEAGE. Z. kleederage.

KLEEDEN : het geestelijk kleed in een seminarie of klooster aantrekken : *zijt gij al lang gekleed*, zijt gij al lang in 't klooster? *Die student heeft de kleeren aan*, d. i. hij is in 't groot seminarie getreden, of : hij heeft den geestelijken staat aangenomen (Br., Antw., Kemp. en Limb.). *Kleeden en*

reeën voor : kleeden en reeden (be-reiden, gereedmaken) : *ik moet dien lamme kleeën en reeën* (Br. en elders).
KLEEDERAGE of **KLEERAGIE**, v., de kleederen, in collectieven zin genomen : *waar is mijne kleérage gelegd* (Br., Antw., Vl.); in Limb. *kleelage*.
KLEEDRIES of **KLEEDRIESCH**, m., ook *kleegroes*, v., klaverstoppel (Limb.).
KLEEDSEL bet. kleeding, kleedij of kleérage, ook hetzelfde als in 't fr. *costume* : *ik erkende hem aan zijn aardig kleedsel* (Br., Leuv. en elders).
KLEEËN EN REEËN. Z. kleeden.
KLEEF. Men zegt, in Westvl. : *te kleeef op iets springen*, in 't fr. *sauter pieds joints sur quelque chose*. **Kleve** bet. bij Kil. lijm en klijf of klimop.
KLEEFGAREN, o., groot vischnet dat aan beide zijden over een water gespannen wordt (Limb.).
KLEEMEN. Z. klenen.
KLEEN, mv., **KLENEN**. Z. klee.
KLEEROOGEN. *Iemand slaan dat hij kleeroogt*, hem slaan dat het zeer doet, dat het doornijpt (Westvl.).
KLEF, bijv., kleverig, klevig, kleefachtig, kleemsch, fr. *gluant* : *dat vleesch wordt al klef* (Oostvl.). **Kleve** is bij Kil. 't zelfde als : *kleefkruid*, l. *hedera*, en als : lijm, l. *viscus*, *gluten*, hgd. *kleb*, angl. *klewe*, *glewe*; en *klevigh*, *tenax*, *viscosus*. Z. klei.
KLEFFEREN, o. w., klimmen, klauteren : *hij klefferde op den boom* (Br., Kemp.); elders zegt men : *klaferen*, doch meer *klaveren*. Het is van ééne oorsprong met *kliven*, *kleven*, *klei*, *kleem*, *klemmen*, *klimmen*, *klauw*, *klampen*.
KLEFFERKAT, v. hetzelfde als boomruiter, fr. *chat sauvage*.
KLEI, bijv., wordt gezegd van kokende aardappels die niet openvallen (Westvl.). **Klei** is gewis hetzelfde als *klef* voor : kleefachtig; bij Kil. *klevigh*, in 't lat. *tenax*, vast, van *kleven*, *adhaerere*, *glutinari*, hgd. *kleiben*,

engl. *cleave* of *glewe* (Kil.).
KLEIE, **KLEIEN**. Z. klijen.
KLEIMOTTEN. Z. klei(n)motten.
KLEIN wordt voor : vernederd gebr. : *iemand een klein manneken maken*, iemand vernederen. *Van iets klein zijn*, vernederd zijn (Westvl.). **Klein** volk, gemeen volk. *Klein wonen*, noch boeren noch nering doen zonder rentenier te zijn (Vl.).
KLEINEERING, v. (van *kleineeren*), kleinachting, misachting (Br. Antw.).
KLEI(N)MOTTEN, mv., stukskens en brokskens hout van uitgeroden bosschen (Kemp., Lier). Samengesteld uit *klein* en *gemot*. Z. dit laatste blz. 146, en het fr. woord *motte*, dat onder anderen, aardkluut en turf van run bediedt.
KLEINMUILEN, z. mv., *microstomes* en *kleinmuiltig*, bijv. *microstome* (Z. Sleecx).
KLEINSTER, uitgespr. **KLEISTER**, m., genster (Oostvl.). Kil. geeft *kleynstere*, 't zelfde als *gheynstere*, en 't w. *kleynstere* (glinsteren), fr. *étinceler*, l. *scintillare*, op als een Vl. w. In 't hgd. is het : *kleister*, en 't w. : *kleistern*, in 't engl. *to glisten*. Vanhier zegt men, r. Aalst : *verklei(n)stere* voor : verbranden : *ik wil verkleistere*.
KLEISTER. Z. kleinster.
KLEINZEER, **KLEINPIJN**, iemand die gauw zeer gedaan is, *celui qui est délicat* : *wat zijt ge toch een kleinzeer!* Vanhier *kleinzeerig*, enz.
KLEINZEN, **DOORKLEINZEN**, 't zelfde als *klensen* (doorzigen), wordt soms, in Westvl., gebr. voor : mengen. *Kleynsen*, *kleynsighen* bet., bij Kil. zuiveren, *purgare*, het engl. bijv. *clean*, zuiver, en 't w. *to cleanse*, in 't hgd. *säubern*, fr. *nettoyer*. Z. Delf. 263.
KLEM, v., te Antw. gebr. voor 't gr. *τέτανος*, doodskramp, ook hier en daar *spanning* genoemd.
KLEMSPOOR, v., spoor of haak, door den boomsnoeier aan den binnenkant

van elk been vast gemaakt om meé in den boom te klemmen en er zoo op te klimmen (VI.). In Br. zegt men enkel: *sporen* of *boomsporen*. Z. Belg. Mus. 1844, blz. 182.

KLENEN, b. w., met leem bestrijken: *den muur klenen of beklenen* (Limb.). Kil. en Plant. hebben *kleemen*, l. *incrustare, argillo, luto*. In Br. en Limb. zegt men *leem*. Bild., Pomey en anderen hebben *kleem* of *klei*. Van daar: *kleemsch*, dat men verfranscht vindt door *pâteux, gluant*.

KLEP, v., **KLEPEL**, m., tong, babbeltong, ook eene vrouw die veel klaps heeft: *hare klep gaat den ganschen dag*. Die advocaat heeft een goeden *klepel*; te Diest en elders zegt men ook *klip*. Sleeckx vert. *klep* door: *langue déliée*; Kil. *klepel* door 't l. *lingua loquax*, en *kleps* door: *loquax, garrulus, dicax*. De Theuth. heeft: *cleps, gelps, in g., die vele onnutlic callet*. Men zegt te St-Nicolaas *klep* voor: vooi. Z. *klepper*.

KLEP of **KLIP**, v., het vooruitschietend stijve boord aan eene mansmuts boven de oogen, fr. *visière* (overal).

KLEPKIJKER is, te Gent, iemand die niet recht voor de vuist is, een valschaard, een die schuinsch onder de klep zijner klak(pet) heen loert.

KLEPPEL of **KLEPPER**, m., in 't Hagel. en elders gezegd voor: klippel of, beter, kluppel.

KLEPPENTEER, m., 't zelfde als: *klak-kenteer* of *vlienderboom* (Mechel., Lier, Belg.-Limb.), doch in sommige streken bet. het: vlinder (pepel, pimpel).

KLEPPER, m., voor: klapper, babbelaar, achterklapper (Br.). In den Theuth. treft men *clepper* ook aan in den zin van *achterklapper, melder*. Kil. vert. *kleppenter* door 't l. *homo loquax*, een die veel klaps heeft, en bij Sleeckx is *kleppenter* verfranscht door *cigogne*, en overdr. door *crieur*. *Klepper* bet.

te Antw. en elders, nog *kerel* of een die groot is in zijne soort: *Bilderdijk en Vondel zijn felle kleppers van poëten*. Men zegt het ook verkeerd voor: *kluppel*.

KLERK, m., vorsch, fr. *verdir* (Sleeckx).

KLES, v., in Br. soms voor: haarbles gehoord. Z. *kliis*.

KLESP, v., droog rijs dat men van het elzen- of van ander hout afrekt, om te verbranden: *gaat gij meê klespen trekken* (L. v. Aalst). Z. *klikhout*.

KLET, v., in Limb. voor: kles, kliis of klit, hgd. *klete, klettenkraut*, fr. *bardane, glouteron* of *grateron*. Kil. heeft *klesse, klisse* en ook *klitte*, welk laatste Zeelandsch is. In sommige gewesten wordt die plant *kladde* en *dokkebladen*, in 't engl. *burdock* genoemd. Z. verders *kliis* in de Woordenboeken.

KLETE. Z. *klijte*.

KLETS, **KLATS** of **KLITS** is niet slechts: slag, kaakslag, oorveeg, of wat men in de Woordenb. nog vinde, maar ook: de gekoorde zweep of jak waar men mede kletst en zweept. Te Brussel klinkt het *klesj*, in Limb. *klatsch*. Z. 't volgende dat ons hetzelfde woord toeschijnt. Z. ook *kletschop*.

KLETS, **KLATS**, **KLUTS**, m., kleine hoeveelheid, die in een glas, mand of vat, enz. overschiet, een vrachteken in eenen zak van iets wat niet samenhangt, als graan, appelen, enz.: *laat een klats boter in 't panneken smelten. Waarom laat gij altijd klets-kens in uw glas? drink het heet uit. Met kletsen en betjens verkoopen*, in kleine deelen verkoopen (Br., Antw., Limb.). *Kluts* is hetzelfde als *klets*, nogtans verstaat men, in Br., door *kluts*: eene grootere vracht van drooge waren, b. v. een *kluts palaten*, 't vierde of de helft van een' zak aardappels. In Vl. zegt men in denzelfden zin: *klak*, woord dat bij Kil. 't zelfde bet. als: *kladde, vlek, plak, smet*.

Nu *klats* of *klats* is van éézelfden oorsprong met *kladde* en ware ook, daarom, beter met *d* gespeld. Z. beklatsen, blz. 59, kladde, klak, klik, enz.

KLETSCH, bijv. en bijw., wordt gezegd van iemand of van iets wat dóórnat is: *hij was zoo nat als kletsch*, of: *kletsch nat* (Limb.), en in dezen zin is het misschien verwant met *kladde*, *kladachtig*, of met *glad* of *glat*, in den zin van: slibberig of glibberig, en zou, daarom, behooren *kledsch* geschreven te worden. Het bet., te Maastr., nog hetzelfde als ons *flebsch* of *fleisch*, blz. 126.

KLETSEN, b. en o. w., slaan: *klats er maar op* (met de hand) of *over* (met de zweep) (Limb., Br., Antw.); als o. is *kletsen*, in Limb., N.-Br. en elders: onzin, flauwen praat, onwaarheid vertellen: *die kerel kan kletsen!*

KLETSKEN, verkleinw. van *klats* (kleine hoeveelheid). Z. dit woord.

KLETSKOP, kaalhoofd (kalekop). Het is eigenlijk een hoofd dat, om zijne kaalte, kletst, als men er op slaan mocht, ofwel is *klets* hier voor *glat* of *kaal*, bij Kil. vertaald door 't l. *glaber*, *glabrio*, *calvus*.

KLETSSOOR, v., dat de Woordenb. opgeven als zijnde eene lange zweep, fr. *chambrière*, bij Blussé ook *bride-oreille*, bij Sleeckx fig. *tawijtmaker*, bet., omstr. Leuv.: het dun eindje koord eener zweep, welk koordje, in 't kletsen (met de klats klappen) door het snel luchtbreken den slag of klak veroorzaakt. Wij achten het samengest. uit *klats* (zweep) en het verbasterd koord of liever *snoer*, zijnde de snoer of 't fijn koordje dat aan 't uiteinde eener dikkere klatskoord vastgemaakt is; ten ware oor hier stond in den zin van: *uiterste*, *uiteinde*. Men hoort ook *kletsoor* even als *klits*. In Westvl. zegt men voor zweep: *klingsnoer*; te Antw. *slag*, en Kil. *kletsoore*, *ketsoore*.

KLETSSNOER. Z. kletsoor.

KLETTEREER, **KRIBBELAAR**. Z. 't volgend.

KLETTEREN, o. w., hetzelfde als kladderen of kladpotten, d. i. slecht schrijven, kribbelen (Br.).

KLETTERSCHIJT, v., groote afgang (Somergem).

KLEUDDE. Z. klodde.

KLEUN, **KLEUNE**, wortel van *kleunen* (kloppen, slaan), slag (Westvl.), *kluun*, volgens Siegenbeek, eene samentrekking van *kluwen*, hetzelfde als *kloen* en, bij Kil., *klouwe*, eigenlijk iets *ronds*, bet. in Gelderl. de turf die niet getreden wordt. Z. *Taalk Mag.* (III. 44).

KLEUTERAAR of **KLOTERAAR**, die kleine schrijnwerkerij maakt. Z. *kleuteren*.

KLEUTEREN of **KLOTEREN**, eigenlijk: kloppen, allerhande klein werk maken, namelijk handwerk; kleinigheden timmeren. Sleeckx verfranscht *kleuteren* door *travailler pour s'amuser*. Van hier *kleuteraar*, die zich met zulke werkjes bezig houdt; ook een sukkelaar; *kleuterwerk*, werk van dien aard. Bij Kil. *kleuteren*, *kloteren*, l. *tudilare*, *pulsare crebro ictu*. In Bremen: *klüttern*, allerlei kleinigheden, als van schrijnwerkerij maken. *Etwa von klüttern*, d. i. *beständig klopfen und hämmern*:

Klein, klein kleutergat,
Wat doede gy in mynen hof?
Gy plukt papakens bloemekens af,
Gy maakt het veel te grof;
Papaken zal kyven, mamaken zal slaen.
Klein, klein kleutergat, laet alle myn
[bloemekens staen.

Vandaar wellicht de familienaam *Kleuters*. Z. *kleuter* bij Weiland.

KLEUTERGELD, in Br. voor: speeloor-den, drinkgeld.

KLEUTERSPAAN. Z. *klatertje*.

KLEUTERZOT, bijv., stapelzot, in Vl. ook *stekezot* (Oostvl.).

KLIBBER, dat in de Woordenb.: taaie gom

bet., wordt, in Westvl., als een bijv. gebruikt in eenen tegenovergestelden zin van : slijf, rap, vlug : *hij is klibber te been. Dat peerd staat nog al klibber.* Sleeckx verfranscht het door *habile*, doch *agile* is nauwkeuriger.

KLIBBERIG, bijv. soms voor *glibberig* of *slibberig* gebruikt.

KLIEËN. Z. *klijen*.

KLIEF, v., voor : kloof; Kil. heeft : *klieve* (oud), *klove*, oud engl. *clift*, hgd. *cluft*, fr. *crevasse*, *fente*. Van *klieven*, waarvan de volgende samenstel. : *centenkliever* (gierigaard), *kliefbeitel*, *kliefbijl*, *kliefhamer*, *kliefhout*, enz. in vele Woordenb. niet aangetroffen worden.

KLIEFELING, o., afkliefsel, afval van geklovene duigen, fr. *rognure* (Leuv.).

KLIEK. Z. *klik*.

KLIESTER, **KLISTER**, m., bloembol, fr. *oignon de fleur*, b. v. *lookkliest*, *teliekliester*, enz. in 't engl. is het *cluster* (Br., Antw., Vl. en elders).

KLIJACHTIG, bijv., zemelachtig. Z. *klijen*.

KLIJEN, v. mv., zemelen; in Limb. hoort men den i-klank *klieën*; ook schrijft de Teuth. *cljen*, *semelen*, l. *furfur*, in 't holl. en 't hgd. is het : *kleie*; bij Plant en Kil. *kleye* of *klije*, hgd., saksisch, geldersch en friesch woord, dat niet alleen *zemelen* bet., maar ook : kafstof, klein vermorzeld stroo, *kaf*, *kafgemul*, l. *acus*, *patea*, *lutum paleatum*, *intrita*. In Gelderl. verstaat men door *kleie* : boekweitzemelen.

KLIJPE, v., dikke boterham.

KLIJT, **KLIJTE**, **KLETE** of **KLIJTAARDE**, *kleiaarde*, ook een kleigrond, een kleiachtig veld. Er zijn dorpen waar zekere partijen lands den naam van *klete* dragen : *de klete komt te koop*. *M. Cleymans* (Leemans) heeft *de klete gekocht* (Br., Westvl., Brugge en elders), bij Kil. *klijte*, *klijt*, oud Vlaandersch w., l. *argilla*.

KLIK, m., klak, overschot van drank

(Westvl.), 't is hetzelfde woord als *kliek* dat, volgens Bild. (II, 80) als *praeteritum* van : *ik klak*, v. is, en, in allen gevalle, het overgeblevene van een gerecht als : uitschraapsel van pan of schotel met den lepel uitgeklat of geklikt. Te Breda luidt het *klik*, zegt Hoeufft (*Breda's taaleigen*, 304). Ook het Brem. Nied. Wörtenb. (II, 783) brengt het woord tot *klikken*, *klakken*, d. i. werpen. Zoo zeggen wij ook wel : *kalk tegen den muur klieken* (*Taalk. Mag.* III, 125). In den Teuth. bet. *clijcken*, baten, welk laatste aldaar door vele lat. woorden vertaald staat, als : *fulcire*, *sublevare*, *prodesse*, enz. Z. *klikhout* en *kleis*.

KLIKHOUT, o., het droog hout dat de armen van takken of stammen in den bosch afbreken (L. v. Aalst). 't is samengesteld uit *hout* en *klik*, wortel van : *klikken* en *klakken* (Z. *klik*). Dit *klikhout* bevat het denkbeeld van verworpen hout, overschot, afval van hout. Maar 't is misschien liever *kraakhout*, droog hout dat klikt of kraakt; immers bij Kil. bet. *klikken* of *klakken*, in 't l. *crepitare* (*klakken*, *klateren*) en omstr. Lier noemt men het : *krekelhout*, gewis voor : *krekelhout*, *kreekhout* of *kraakhout*. Nu *kreken*, later *kraken* (breken) bet. ook in 't l. *crepitare*, *strepere*, *frangere*, engl. *creak* en *crack*, fr. *craquer*. Z. *krekelhout* en *kleisp*.

KLIKKEDROËR wordt, in verachtelijken zin, gezegd van iemand die deel maakt van eenig gezelschap of *clique*.

KLIKKEN, o. w., baten, helpen, nuttig zijn : *gij hebt alwet dien deugniet te vernemen*, 't zal er niet aan *klikken* (Antw.).

KLIKKEN EN KLAKKEN, al wat men bezit : *iemand met klikken en klakken aan de deur zetten*. Met *klikken* en *klakken* bet. te Leuv. het zelfde als : *met galg en rad*; in Limb. : *met bed*

en *bull*, d. i. met pak en zak. Z. klik (overschot).

KLIKKER, m., schrijnwerkersschaaf om planken, berden of panneelen ineen te klikken, of aaneen te schaven. Sleeckx vertaalt *klikken* in 't fr. door: *joindre au moyen d'une languette et d'une rainure*. *Klikken* is verwant met *slikken*, aaneen sliken. *Klikker* wordt ook gezegd voor het fr. *cabaleur* en vandaar

KLIKKERIJ of **GEKLIK**, heimelijk geklap, fr. *cabale* (Antw.).

KLIMSPoor, hetzelfde als *klemspoor*, spoor om op de boomen mee te klimmen, welk laatste in 't oud engl. *to clime*, engl. *to climb* is.

KLINGELEN, o. w., voortd. van *klingen* of *klinken*, in 't hgd. *klingen* (Belg. en Holl.-Limb.). Z. Delfortrie.

KLINK, v., karketling (Limb.); te Leuv. is *klink* een zeker spel: *de kinderen spelen met de klink*. Is dit misschien 'tzelfde als te Antw.: het *klinkaardspel*? Te Brugge is *klinke* het geslachtsdeel eener merrie. Hier zou 't dan staan voor: *scheur*, in welken zin de Woordenb. het ook opgeven. Omstr. Gent bet. *van klinke slaan*, mislukken. In Kil. is *klink* hetzelfde als *flink*, oorklincke, oorlap, oorveeg: in 't *Taalk. Arch.* blz. 217 bet. *klink*: slag, van *klinken*, slaan, omslaan. Z. *klinktrekken*.

KLINKAARD bet. te Antw. een houten stoksken aan beide punten gescherpt, waarmee de jongens spelen. Sommigen schrijven ook *klinkhout*, dat nauwkeuriger schijnt (Z. hellije spelen en kal). *Klinkaard* wordt soms ook gezegd voor klinkende geld: *die man heeft veel klinkaard op zich* (Kortrijk). Bij Olinger is *klinkaard* vertaald: *espèce de bâtimens*. Z. verders *klinkaard* en *klinker* in de Woordenboeken.

KLINKEN, o. w., in Westvl., Brugge, voor: bellen, schellen, fr. *sonner*, in 't oud

engl. *to clink*, thans *to ring*. Z. Delf. blz. 426. *Klinkt het niet zoo botst het*, in Br., Antw. en Limb. gebr., vertaalt Sleeckx door 't fr.: *arrive qui plante* (Z. klingelen). In Br., Antw. en Limb. beteekent *klinken*, omvalen, omslaan, of op eene zijde zakken: *de ker is omgeklonken*; in Limb.: *de kar is omgeklinkt*. *Hij is geklinkt* (met zijn voet). Z. *klink*.

KLINKER, **UITKLINKER**, m., te Kortrijk 't zelfde als ons *bellemans* (Z. blz. 41). In de Holl. Woordenb. beteekent *klinker*, ook *klinkert* en *klinkaard*: harden baksteen of kareel; q. d. *linniens sive tinnulus dum pulsatur*, zegt Kiliaan. Z. Hoeufft op *klinker*, blz. 302.

KLINKHOUT. Z. *klinkaard*.

KLINKSNOER of **KLAKSNOER**, o., 't dun einde eener zweep, ook, doch dit is geen idiotism, het koordeken dat aan de deurklink vast is om deze op te trekken. *Zijne tong hangt aan een klinksnoer* zegt men van iemand die veel babbelt (Vl.) Z. *kletsnoer*.

KLINKSCH, rap, flink, fr. *vif*: een *klinksche kerel* (Westvl., L. v. Aalst). Z. *klibber*.

KLINK TREKKEN, van een voorgenomen ontwerp afzien, zijn woord intrekken, zijn woord eten, zijne belofte niet houden: *hij beloofde altijd van mée te werken en nu, als het er op aankomt, trekt hij klink* (Antw. st. en pr., Br.). Omst. Breda zegt men hiervoor: *zijne kling trekken*. Z. Hoeufft, blz. 302.

KLIP, v., voor: klep of klap, bet. 1° vizier, fr. *visière*, stijf voorstuk eener klak of pet, dat het voorhoofd beschut (Br. en elders). 2° Schaal om in de kerk geld rond te halen (Hagel.). Voor *klippe* als vogelknip. Z. Weil. en 't *Taalk. Mag.* (IV, 679) en ons *klippen*. *Klip*, *klipper* bet. in de Kemp. ook steel. Z. *klipper*.

KLIPPEL, **KLIPPER**, veel gezegd voor:

kluppel of knuppel, dikke stok, lang stuk hout, engl. *clubb*. Van hier *klippen*, *klippen* voor: kluppelen; 2° een harde langwerpige kraakkoek: *de Aarschotsche kluppel smaakt goed bij Dietersch bier. De Antwerpsche kluppel is vermaard*. Hier is op te merken dat *klepel* (klokhamer) hetzelfde woord is als *klippel* of *kleppel*. In dezen zin komt het reeds voor in 't vers 1297: *enen vanden clippelen sinen* van 's heeren W. J. A. Jonckbloet's *van den vos Reinaerde*. Z. Bild. (II, 79). De Teuth. heeft *clijppel*.

KLIPPELEN, o. en b. w., voor: kluppelen, met kluppels slaan, werpen: *die stroppen waren onder ons okkernokkens aan 't klippelen* (Br. en elders). *De gerst klinperen* is: de gerst voor den eersten keer afdorschen (Antw. pr., Brab.).

KLIPPELKENSZALF. Z. moederkenschalf.

KLIPPEN, voor: kleppen (overal). Hier-voor zegt men ook: in Br. *tinken*, in Limb. *tonken*, *trumpen* en *schellen*; *lampen* (Br.), is een zwaarder geluid geven. *Klippen* is, in Br. en elders, met de klip of vogelknip vangen; doch in N.-Limb. beduidt het eigenlijk: de duiven op de til of knip vangen: *hij klipt al de vreemde duiven*.

KLIPPER, **KLEPPER**, **KLUPPER**, m., hetzelfdeals: klippel of kluppel, stok of kluppelkoek, vanhier 't w. *klippen*, met stokken afstaan of afwerpen.

KLIPZOUT, o., is bij Sl. steenzout.

KLIS, v., eenigzins verwarde en loshangende haarstreng (Br. Antw.).

KLISKOEK, m. te Breda en in de Kemp. voor *kaliskoek*, in Holl. drop.

KLISP, v., houvast: *sla er eene klisp aan* (Oostvl.). Dit moet verbasterd zijn van *klep* of van *kluw*, in 't engl. *klew*.

KLISSEN, b. w., iemand al vattende van-

gen, aanhouden, iets vast grijpen (Antw.).

KLISTER. Z. kliester.

KLITS, v., knikker of gebakken bolleken, ook marbol, waarmee de kinderen *kletsen* (Hagel. en Belg. Limb.); te Maastr. heeft men *suikerklitsen*, en *kanneklitsen* dat zijn kleine harde bollekens van suiker of wat anders. *Klits*, *klits*, *kluts* of *kluds* kan met *klot*, *klomp*, *klont*, *kloot*, *kluit* (l. *globus*, *gleba*), hgd. *klotz*, wel éenen oorsprong hebben.

KLITSEKLETSSEN, o. w., klanknaboots. w., slaan of klakken dat het een zeker geklikklak laat hooren (Oostvl. en elders).

KLITSEN, o. w., met de knikers, met de marmers spelen, met die bollekens in eenen put stuiken (Belg. Limb.). Rond Mechelen zegt men: *met de ketten spelen* en ook *klutsen*; en in de Kemp. heet het *klatsen*; te Veurne *klutsen*; te Brussel, Antw., Gent, elders ook, *stuiken*. Bij Kil. bet. *klutsen* zooveel als: schudden (*quateren*) en *klotsen*, *pulsare*, *pultare*. Vanhier *klitser*, *geklits*, *klitsperk*, *verklitsen*, d. i. al klitsende verliezen, verliezen: *door uwe dwaasheid hebt gij het verklitst*. Edoch in dezen laatsten zin kan het voor *verklitsen* of verkladden staan.

KLITSKLATS, v., kleinigheid, gedeelte: *gij kunt mij met klitsklatsen betalen* (N.-Limb.). Z. *kléts*, *kladde* en *klits*.

KLITSKOEK, m., koek die klist, d. i. aankleeft, drop (N.-Limb.). Z. houtkoek en *klits*.

KLITSOOR. Z. kletsoor.

KLOCH, v., als het fr. *cloche* uitgesproken. Z. klok.

KLOD, **KLODDE**, gebr. 1° voor *klot* of *kloot* (Z. *klot*), en vanhier misschien de spreekw.: *klodden* (d. i. goederen) *hebben: iemand om zijne klodden trouwen* (Hagel.). 2° Maar *klodden* wordt meest in 't mv. gebr. voor:

oude lappen, voddën, slarden (te Leuven ook *kweddels* en voddën genoemd), in 't fr. *lambeaux*, *loques*: iemand met zijne klodden en voddën aan de deur werpen. Vandaar ook zaken of gezegden van weinig waarde en belang; bullen, prullen, fr. *croûtes*, en vanhier *klodmaker*, fr. *croûtier*: ik acht die klodden niet (Br., Vl., Antw.). 4° In Vl. afval van vlas, in 't fr. *étoupes*. 5° In Westvl. moeilijkheid, verlegenheid, fr. *embarras*: die dochter zit in de klodden, zegt men van een meisje dat van haar vrijer verlaten wordt. Om 's avonds de kinderen bang te maken zegt men: *klodde*, of *klodde met de keet is daar*, en men verstaat er mee den duivel in de gedaante van een zwarten hond (Br.). Z. *klörre*, *kloddeman*, *kloddenier*.

KLODDERMAN, eigenlijk een man met klodden, arme, leelijke man, voddeman, prulleman, foffelaar, snul, ook: een bedrieger, iemand die zijne zaken slecht doet, die niet recht door werkt (Br., Vl. en Antw.). Z. *klodde* en *kloddenier*.

KLODDENIER, m., iemand die zijne zaken slecht doet (Oostvl.). In Br. zegt men daarvoor: *kloot*, een *sukkelaar*, of ook: een *foffelaar* en een: *klooter* of bedrieger.

Gelukkig hij die altijd zorgt
En geene kloddeniers en borgt.

(Snoek's Almanak.)

KLODDER, m., hetzelfde als *klod*, vod, kwerdel, fr. *lambeau*: zijn kleed hangt vol klodderen. Een geklodderd hend. Men zegt, te Leuv., ook *lodderen*.

KLODDEREN of **PLODDEREN**, o. w., slobberen, fr. *barboter*. *Klodderaar*.

KLODDERSPAAN (Oostvl.), te Eecloo *klotterspaan* (speelding), hetzelfde als, bij Kil., *kloterspaen*, flandr. i. *klabbaerd*, i. *crepitaculum*. In de Holl. Woordenb. *klatertje*.

KLOEF, KLOEFKAPPER, KLOEFPEERD.
Z. *klof*.

KLOEK, bijv., eigenlijk iets wat wel, wat goed is, naarstig, doch in Limb. bet. het ook: fraai of mooi gekleed: *wat zijt ge maar kloek van daag!* In Br. zegt men hiervoor: *wat zijt ge net*. In de Kemp. en N.-Br. zegt men *kloek* voor *klok*. Z. Hoeufft, blz. 303.

KLOEN, m., in Westbr. hetzelfde als in de pr. Antw. of Kemp. *kloon*, en in Vl. *kloef* of *klof*; in Br. *blok*, te Leuv. *holsblok* of *holleblok*; in Limb. en Holl. *klomp*. Bij Kil. en Weil. is *kloen* 't zelfde als *kluwen* of *klouw*. Het engl. *clown*, eigenlijk *rond*, bet. ook lompert. Z. *klot*, *klont* en *klouw*.

KLOEREN, w., in Oost- en Westvl.: zich vermaken bij de slijting van het vlas: *als het vlas gesleten is zullen wij eens kloeren*. Vandaar overdr.: zich aan stemperij en ongebondenheid overgeven. Vanhier *kloering*.

KLOERING, v., vergadering des avonds, waar men danst, springt en zingt, bij de slijting van het vlas; ook stemperij (L. v. Aalst).

KLOESTEREN, b. w., iemand, vooral een kind, verzorgen, oppassen, fr. *cajouter*, iemand met aandachtige zorg ten dienste staan: *gij moet dien heer wat kloesteren gij zult er wel bij varen* (Oostvl.). Men ziet dat het 't zelfde bet. als, in Br. en elders, *koesteren*, woord dat het volk in Vl. niet kent.

KLOET, m. of v., eigenlijk 't zelfde woord als *klot*, *kloot*, *kluit*, waarvan 't slechts eene andere uitspraak is, bet. in Kl.-Brab.: klomp potaarde of klei, waarvan men pannen vervaardigt. Vanhier 't o. w. *kloeten*, *kloeten* steken; *kloeter*, een die *kloeten* steekt of verwerkt; *kloetwagen*, waarmee men den klei vervoert; *kloetschup*, enz. Men steekt deze *kloeten* langsheen de Schelde. Ook herstelt men er de dijken mede. In 't Land v. Aalst bet. *kloet* hetzelfde als:

klomp of holleblok, fr. *sabots*. *Kloeten* ook turf, in Holl. en soms ook in België, *kluiten*. *Kloet* is in Holl. en ook bij Kil. hetzelfde als, in Br. en elders, *kloot*, snulchtig mensch, in 't engl. *clown*. Z. *kloot*, *kloen* en *klofhout*.

KLOETEN. Z. *kloet*.

KLOF of **KLOEF**, mv. *kloffen*, *kloefen*, klomp, holleblok (Vl.); te Deinze en Ecclooe zegt men *kloppers*, dat ook een klanknaboots. w. is. *Hij komt met kloefen aan*, men hoort hem afkomen, men verstaat zijn voornemen, hoewel hij 't nog niet uitgedrukt heeft. Vanhier heeft men *kloefhout*, *kloefkapper*, in heel Vl. gebruikt voor 't Br. *blokmaker*, vroeger *blokman*.

KLOFHOUT, hout om kloffen van te maken, in Vl. ook overdr. gebr. voor: een dom mensch. In Br. zegt men hiervoor ook: een *wishout*. Kil. heeft *kloefhout* of *kolfhout* in den zin van: lompaard, dommerik, botterik.

KLOFKAPPER, m., bet. overdr., omstr. Gent, een dwazerik, een botterik, kinkel. Z. *klof*, en bij Bild. *klost*.

KLOFPEERD, houten paard waar de kloefmakers hunne boomen op leggen om ze tot *kloffen* te zagen (Vl.). Z. *klof* en *klos*.

KLOK, bijv., rot, wordt meest gezegd van appelen of peren die beginnen van binnen te rotten: *gij hebt mij klokke appelen gegeven*. Sleenckx verfranscht *klok* door *blet* (buikzieke).

KLOK: *hij heeft eene stem gelijk eene klok*, hij heeft eene helklinkende stem (Br.). *Het gaat als eene klok*, het gaat zeer goed (Limb.). *Hij heeft een kloksken hooren luiden*, maar weet niet waar de klepel hangt (Limb., Br., Antw.); in 't Hagel.: *maar hij weet niet waar het kapelleken staat*, d. i. hij heeft iets van de zaak gehoord, maar weet het sijne er niet van, hij weet ze maar ten halve. 't *Is heden al fransch wat de klok staat*, 't is al

fransch wat men hoort (Br., Antw.).

KLOK (uitgesproken als het fr. *cloche*), een laken vrouwenmantel met eene kap, die men over het hoofd kan trekken. Misschien kreeg deze mantel zulke benaming, omdat hij eenigszins aan eene klok geleek of om het lijf los hing als eene klok. Kil. heeft *klocke*, *keve* (kooi), en voor mantel in 't l. *toga*, *pallium* en *toga muliebris*, een vlaandersch w., zegt hij, dat in 't engl. *clocke* of *cloke* is, in 't neêren hoogd. *mantel*. « Les Brugeoises se servent presque toujours du mot *cloche* en parlant de leur manteau, » zegt Delf. blz. 193. In den Teuth. *clock*, *heuck* (huik) *mantel*, l. *mantellus*, *manticula*, etc. (Br., Antw. en Vl.).

KLOKHUIS, o., eigenlijk de plaats waar de klokken hangen, doch ook, in Br. en Limb., de plaats waar men met de klokken luidt, gewoonlijk het kerkportaal, bij Kil. *campanarium*. Het *klokhuis*, woord dat bijna overal in gebruik is, voor het *kernhuis* van appels en peren, is in Vl. ook *kantebeet* en *kapelleken*, in Gelderl.: *kreuze* (T. M. I, 316, II, 78), in Groning: *kloekholt* (T. M. IV, 37).

KLOKKELOKKEN, hetzelfde als *klokken*, met eenen klok drinken, fr. *glouglouter* (Sleenckx).

KLOKKEN of **KLOKBLOEMEN**. Zoo noemt men hier en daar, r. Leuv., de bloemen die elders *wolfwortel*, in 't hgd. *Dotwurtz*, *Narrenkappen*, *Ehsenhuetlein*, *Wolfskraut*, in 't engl. *wolfbane*, *monks hood* or *libbardsbane*, in 't fr. *tue-loup*, in 't l. *aconitum* (Blanc. Lexic.). Doch in Blancardus is *klokkenkruid*, fr. *grand liseron*, *liset*, en bij Kil. *convolvulus*, *involvulus*, enz.

KLOKSPIJS. Wat Bild. (II, 83 en in zijne Aant. op Hooft III, 166) op dit woord zegt, namelijk dat « klokken slokken, slikken zou zijn, en dat

klokspijs eene spijs is die men maar te slikken heeft en niet behoeft te knauwen», nemen wij moeilijk aan. Voor iemand die ooit klokken heeft zien gieten is de zegw. in Noord en Zuid gehoord; *het gaat er in als klokspijs*, allerduidelijkst en bet. niets anders dan: het gaat er allermakkelijkst in, het loopt er vanzelfs in, *Z. Taalk. Mag.* II, 222.

KLOMMEL, m., iemand of iets van weinige, van geene waarde, lummel, kinkel, prul, vodde: *hij is maar een klommel. Ik tel die klommels niet.* Vanhier 't o. w. *klommelen*, dat niet slechts: talmen, maar ook: den tijd met beuzelarijen overbrengen, niets goeds verrichten beduidt: *wat klommelt gij toch!* Vanhier nog *klommeleer*, *geklommel*, *verklommelen*, d. i. bederven, verspillen (Limb.). *Z.* in Weil. *klommer*, *klongel*, en *klongelen*, en vergelijk 't engl. *to cling*.

KLOMPKENS, o. mv., soort van kleine blauwe steenen, meest in Holl. gebakken en in België veel verbruikt om haardsteden, komfooren en ander binnenwerk te metsen (Oostvl.).

KLONK, mv. *klonken*, hier en daar ook al gezegd voor: klompen, blokken, fr. *sabots*.

KLOO, gewoonlijk *kleu* uitgesproken, is een bijv. dat tam, getemd beteek. Van daar heeft men ook *kloomaken* voor: temmen, bedwingen (omst. Thien. Hagel.). Wij zien in dit woord eene verbastering en een verwantschap b. v. met *klooten*, *kloppen* of *lubben*, of *knodden* (knoopen), in den zin van bedriegen, vernederen. Zoodat *kloo* eene bedwongen uitspraak zou zijn van *gekloot*, *ontkloot* of *gelubd*.

KLOON, mv. **KLONEN**, in de Kemp. hetzelfde als te Antw. *holleblok*, te Leuv. *holsblok*, elders *kloef*, *klomp*. Het is misschien de stam van het werkw. *klonen* of *kleunen* dat kloppen beteek. *Z.* kloen en klouw, ook Bild. op blok

en klomp. *Kluun* bet. in Holl.: turf, en gewis wel ronde turfklompen.

KLOOSTER, **KLOOSTERDOEK**. *Naar 't klooster van St. Adriaan gaan*, in 't klooster van St. Adriaan zijn, gaan trouwen, getrouwd zijn (Leuv.), te Antw. zegt men: in 't klooster van St. Adriaan, waar twee paar slöfften onder 't bed staan. *Kloosterdoek*, lijnwaad gelijk men in de kloosters voor doeken neemt, d. i. zeer fijn lijnwaad: *dat garen is goed om kloosterdoek van te weven* (Br.).

KLOOTEN, o. en b. w., met ballen spelen, l. *ludere globis*, bij Kil., die ook *kluyten* en *kaluyten* heeft. Overdracht. hetzelfde als: kullen, foppen, bedriegen, verkrachten. Vanhier *klooter*, *klooterij*, bedrog, enz. Edoch evenals *klölerei* en *klötekrahm* in sommige streken van Duitschl.: beuzelarij, heuzelingen, kleinigheden beduiden, zoo wordt *klooterij* ook gezegd voor: prul, kramerij, slecht, nietig werk (Br., Antw.).

KLOP, m., gebod of roep, fr. *ban*: *den eersten klopp krijgen*. Vandaar *geklapt zijn* (Iseghem).

KLOPELAAR bij Sleeckx door *assom-meur* verfranscht. Van *kloppelen*, freq. van *kloppen*.

KLOPELING, m., in Oostvl. een graanschoof, die zonder los gedaan te zijn, is uitgeklopt en dien men aan het vee tot voedsel voorwerpt. In Br. zegt men *voorstag*. *Z.* ook baarslagen.

KLOPPEN. *Z.* klopperken.

KLOPPER, m. mv., kloppers, te Deinze en Eecloo, in Vl., *kloefers*, *holleblokken*. Vanhier *klopperkapper*, *blokmaker*, fr. *sabotier*; te Ninove bet. *klopper* (elders klomp), een dikken stuiver.

KLOPPERKEN, in N.-Br. hetzelfde als in Holl. *klopje*, in Br. *kwezel*. Bij Kil. *klopsuster* (van *kloppen*, een oud w. dat *lubben* bet.), l. *virgo quae se propter regnum cælorum castravit*

(Kil.). Vanhier heeft men ook : *klophengst*, dien men in Br. *ruin* heet. *Klopperken* bet. te Lier ook zekeren *dans* : een *klopperken* dansen.

KLOOT, m., klomp, teelbal; doch, overdr. in Br. en Antw. gebruikt voor : kloet, kinkel, klots, in Holl.; *kloefkapper*, te Gent; *tummel*, *klongel*, *flab*, in Limb. Men zegt, in Br. en Antw. ook : *kul*, *sul*, *snul* in denzelfden zin.

KLOPPING, v., klopjacht, fr. *battue* : die *jagers* hebben op S. *Huibrecht* eene *grootte klopping* gedaan. (Kortrijk).

KLORRE, spook, ook de duivel in de gedaante eens honds; op sommige plaatsen ook *lodder* (Brab.) : *klēurre* met de *keting*. Z. *klodde*.

KLOS, v., de in stukken gezaagde boomen, of de klompen waarvan de kloefmakers kloefen kappen (Vl.). *Klosje*, zaadballeken. In den Teuth. is *closs* hetzelfde als *block*; bij Kil. hetzelfde als *kloot*, l. *globus*, *sphaera*, *coleus*, *testis*. *Klos* is dus uit éenen stam met *klot*, *kloot*, vroeger ook *klots*, dat in 't hgd. *kloz* is. In Drenthe is *klobbe* (in Br. *aardsgat*) : het onderste afgezaagd gedeelte van een boomstam, in Friesland *klitbe*; vanhier : *vleeschklobbe*, hakblok; in Br. een *aardsgat*, een vleeschblok (T. Arch. blz. 330). *Klots* is bij Bild. (II, 88) hetzelfde als *klos* (blokhout), en, overdr. : een lomperd, een klaas, fr. *rustre*, engl. *clown*. Z. *kinkel*.

KLOSHOUT, **KLOSHOUT SPELEN**, met kleine bollen die men voort slaat bij middel van eenen stok, aan welks einde eene *klos* is, spelen (Br.). Kil. *klossen*, l. *ludere sphaera*, *ludere globo per annulum*.

KLOSSEN, o. w., ook voor : klooten of klos-hout spelen. Z. *kloshout*; doch in de Kemp. bet. het : slempen, een koffiepartij (onder het vrouwvolk) houden.

KLOT, m., mv. *klotten*, verkorting van *kloot*, waarvan het de beteekenis heeft : 1° in Vl., Br., Antw., Limb.

klont, klomp of kluit aarde, hgd. *kloss*, *kloz*, engl. *clod*, *clot*, fr. *motte de terre*, l. *massa*, *gleba*; *globus*; 2° in de prov. Antw., Limb., N.-Br. zeker turf van aarde gemaakt, ook *kloet*, en, in Holl., *kluit* genoemd (Z. Hoeufft op *klot-turf*). Vanhier het w. *klotten*, d. i. *klot* (turf) steken : *dees jaar is het klotten moeilijk, want de kavels staan vol water* (Limb., Lommel); 3° brokken steenkolen, in tegenstelling van *gruis* (Br. en elders). Oulings schreef men ook : *klotte*, *clot*, *cloot*, *clote*, *cluut*, *kluyte*, *cloit*, *klott*, *klots*, enz. Hoofst gebruikt *kloot* in den zin van : kogel, in 't hgd. *kugel*, l. *globulus*; aardkloot of aardbol, fr. *globe*, in 't hgd. *erdskugel*. Bild. (II, 86-89) leidt *klomp* af van *klemmen*, en *klont*, *kloot* of *kluit*, *klos* en *klotz* van *klo-ën* (wrijven, kneden). Adelung brengt *kloot* met *klomp* tot éenen wortel. Wij voegen er bij dat *klomp*, *klont*, *klot*, *kloot* of *kluite*, *klos* en *klotz*, *kluts*, *klouen* of *kloon*, *kloun*, *klouw* of *kluwen*, als ook de daarmee verwante werkw. als *klooten*, *klotten*, *klonteren*, *klotteren*, *klouwen*, thans *kluwenen*, enz. allen uit éenen stam gesproten zijn. Zelfs hebben de woorden *klats*, *klels* en *klatsen*, *klelsen*, *klotsen* iets van de beteekenis van : *klomp*, *kloot*, *kloot*, *klos*, die als het voortbrengsel zijn van *klatsen* of *klelsen*, *klotsen*, die eigenlijk iets wat rondachtig en bolvormig samengepakt is en samenhangt, bet. *Kloot* is in 't l. *globus*, *sphaera*, en ook *coleus*, *testis*. Z. *klouwe*.

KLOTBOER. Z. *klotten*.

KLOTTEREN, **KLEUTEREN**, o. en b. w., eigenlijk *kloppen*, l. *tuditare*, *pultare*, en in den Teuth. is *cloeteren* : tymmeren (timmeren). Thans heeft het woord, in Br., Antw., Kemp. en elders, nog bijna deze laatste beteekenis, namelijk die van : aan eenig werk, vooral timmermans werk, dat men niet goed

kent, bezig zijn; aan iets frutselen, met klein lastig werk bezig zijn. Vanhier: *kloterwerk*, lastig werk; *aaneen kleuteren*, *vastkleuteren*, *samenkleuteren*, b. w. aaneenvast maken, samen voegen; *kleuteraar*, iemand b. v. een schrijnwerker die zijn stiel niet kent. *Kloteren* is verwant met *klateren*. De Holl. Woordenb. hebben niet dan het woord: *kleuter*, dat alleen: klein meisje, of, gelijk wij in Br. zeggen, *klein dopken*, een *klein palakken* bet.; doch in zichzelf bet. het: iets kleins, iets incengedrongen of geklopt. Z. *kleuteren*.

KLOTERGoud, in Br. en Vl. voor: klatergoud.

KLOTERKEN, **KLATER-** of **KLEUTER-****SPAAN**, in Vl. hetzelfde als: *klater-spaan* of *klatertje*, fr. *hochet*, bij Kil. ook *klabbaerd*, l. *crepilaculum*. Z. *kleuterken*.

KLOTLEGGER, **KLOTZIEP**, hier en daar in Vl. voor: eenzame musch gebr.

KLOTTEN (de), zekere landstreek in Br., namelijk te Merchthem en deszelfs omstreken, zoo genoemd, omdat de landen daar *klotachtiger* zijn dan elders. Vandaar de spreekw.: *'t is ne klotboer*, of, *'t es er eene uit de klotten*. De buitenlieden noemen of verdeelen de landerijen naar derzelver eigenschappen. Z. *klot*.

KLOTTEREN, o. w., *klonteren*. Vanhier in Vl. *klottermelk*.

KLOTZIEP. Z. *klotlegger*.

KLOUW, **KLUI**, **KLUWE**, v., 't zelfde als *kluwen* of *kloen*, b. v.: een *klouw garen*, fr. *un peloton de fil* (Hagel., Vl.), in Br. zegt men: een *bobijn* (bobbijn) *garen*, d. i. een garenklos; doch de bobijn is eigenlijk het ding waarop men 't garen kluwent. Te Gent zegt men: *vliegersklouw*, en dit bet. daar, te Antw. en in 't Hagel.: een lange koord tot kluwen gewonden, waarmee de kinderen hunnen vlieger (papieren vogel) oplaten.

Vanhier de spreekwijze: *iemand klouw geven*, d. i. vrijheid geven, gelijk geven, toegeven, aanzetten: *als ik mijne meid klouw geef, vertelt ze alles* (r. Thien.). *Klouw* is in het engl. *clue* of *tread*, in het oud engl. *clew*. Z. Delf. 263. Vanhier *klouwen* (thans *kluwenen*), dat Kil. vert. door 't l. *globare*, in *globi formam convolvere fila*. *Klouw* is in 't lat. *glomus*; vanwaar *glomerare*, in 't fr. *agglomérer*. Op zijn Bilderdijk's geredeneerd, zou men *knods*, *knobbel*, *knop*, *knoop*, *knol*, *knod*, bol, *klomp*, enz. allemaal tot één oorspronkelijk stamwoord kunnen brengen.

KLUCHTIG, bijv., luchtig: *het is eene kluchtige zaal* (Limb.).

KLUFFEN, in Westvl.: een marbol uit een putje steken, of, hem met een anderen, alschietende, doen uitspringen. *Kluffen* zal eene verkorting zijn van *kluiven*, met den duim en voorsten vinger wegnemen.

KLUI, v., voor: kluwen. Vanhier *kluiengaren*, bij Weil. *kluwengaren*, garen in kluwen gerold, in 't fr. *une bobine de fil* (Westvl.): *'t is tijk kluien van Dadizele*, 't is langdradig, 't is iets zonder einde. Deze zegwijze is ontleend aan de overlevering die heeft, dat O. L. V. rond de kerk van dat dorp een draad zonder eind gespannen heeft. Z. *klouw*.

KLUIT, m., 't zelfde als: *klomp*, *kloet* of *kloet*, d. i. bolvormige brandstof of turf gemaakt van leem, kleiaarde en steenkoolgruis (Kemp., Limb., N.-Br.). In de Woordenb. staat *kluit* vertaald door 't fr. *morceau de tourbe*. Z. fom, blz. 131. Door *kluit* verstaat men, in Westvl., een stuk van 3 centiemen; te Eecloo een van 10 centiemen. Volgens Sleenckx is 't een slecht stuk koperen munt. *Kluit* wordt, in Westvl., ook voor: *klucht* gehoord, en zoo is, te Kortrijk, een *kluitspeler* hetzelfde als: *kluchtspeler* of *kluch-*

tenaar; bij Kil. is *kluyte* 't zelfde als : kluchte of klufte, l. *tudicrum*.

KLUTSPEELDER voor : kluchtspeler (Kortrijk).

KLUIVEN, o. w., fr. *bavarder* (Sleeckx).

KLUIVING, die gedeelten van het geslachte dier, welke gewoonlijk gezoden en bij het ontbijt geëten worden, zooals : lever, licht, pooten, ooren, enz. : 's zondaags eten wij *kluiving* bij onzen koffie (Vl. omstr. Gent); te Lier heet het *afval*; te Leuv. *penserij*. *Kluwing* staat hier voor *kluiverij* of *kluiset*, van 't werkw. *kluiven*, dat peuzelen, afpeuzelen, afknagen beduidt, in 't fr. *ronger, éplucher*. *Kluiving* staat in de Woordenb. vert. door 't fr. *action de ronger*. Kil. heeft *kluyvinghe* of *knuysfelinghe*, l. *arroasio*, en als een Vl. w. in den zin van : *afval*, l. *exteriora mactati porci; intestina*.

KLUNGEL, KLONGEL, bij Bild. (II, 86), voor een onbekwaam en onhandig vrouwspersoon en dus v. Maar in de oorspronkelijke beteekenis, een *kluwen* of ook een verwarde klomp garen. Doch in Limb. is het m. en beduidt daar : bijna hetzelfde als *slap* (Z. 124), d. i. een ezel, kinkel, lomperd. Bij Kil. is het *klonge*. Van hier *klungelen* of *klongelen* verwant met het engl. *to cling*, aanhangen. In N.-Br. bet. *klungel* : 1° een slecht vrouwwensch; 2° een lompen, onbeschaafden kerel. Z. Hoeufft, blz. 308. Z. klunse.

KLUNSE, m., domhoofd, fr. *imbécile* (Brab., waar men ook : *lunse* zegt). Z. kloot en klungel. In het zweeds. bet. *kluns* zooveel als : *kluwen*, l. *massa conglomerata*. Z. klungel.

KLUNT, m., bet. in Vl. : 1° gloeienden, uitgebranden kool, fr. *braise*; 2° hetzelfde als, in Br. : *kloot* en *klaas*; in Limb. : *klungel, lummel*; in 't Holl. : *kloet* of *klots*, fr. *imbécile*. Z. klunse, klunten en, bij Bild. (II), klots en

klongel.

KLUNTEN, groote luiċrik (Sleeckx). Z. klunt.

KLUPPELEN (KLUPPEREN, KLIPPEREN), met kluppels afslaan of afwerpen : *noten kluppelen* (Br., Antw. st. en pr.).

KLUTS, m., eigenlijk wat bijeen gekluts is, is in Vl. hetzelfde als, in Br. en Antw., *klots* of *klats*, dat is : kleine hoeveelheid, weinigsken. Hoeufft zegt dat *kluts* « hoop » bet.; dezen zin heeft het in Br. niet, doch door *klots* verstaat men er soms : een hoopje. Dan, in Br., Aptw., Kemp. en N.-Br. bet. *kluts* eene hoeveelheid van drooge waren die geen vollen zak of maat bereikt, b. v. een *kluts pataten*, een *kluts rogge*, een *klutsken peren*. *Klots* of *klos* bet. bij Bild. hetzelfde als : blok houts en knods. *Kluts* is de wortel van 't volgende *klutsen*. Z. klots, blz. 249.

KLUTSEN, b. w., schudden, mengen, onderen kloppen, bijeen, samen doen : *kluts de pataten onderen*. *Kluts het oud en het versch bier samen*. Eiers in de pun *klutsen* (Br., Vl.). In het gr. bet. *κλῦζειν*, al schuddende mengen. In Vl. bet. *klutsen*, tikken, met de glazen klinken; in Br. *toetsen*; in Limb. *klotsen*, te Antw. hetzelfde als, bij Kil., *knudsen*, *knudsen*, l. *contundere, batuere*. Het is verwant met *kloppen*, van : *kloën*, in den zin van : slaan, stooten. Z. Bild. op klop.

KN. Hier valt op te merken dat *kn* en *kl* zich dikwerf verwisselen met elkander : zoo is *knoet* bijna hetzelfde in beteekenis als : *kloet*; *knudsen* als : *klotsen*; *knetsen* als : *klitsen*; *knuppel*, *kneppeel* als : *kluppel*, *klepel*; *knetteren* als : *kletteren*; *knap* als : *klak*; *kneuter* en *kneuterig* is voor : *kronkel*, *kronkelig*; knippen, engl. *klippe*, enz. *Kn* is in vele gevallen eene samen-trekking van *gen* als in : *knaap*, van :

genaap (ge-abelde); *knecht* van : ge-necht; *kníe* van : genie; *knoop* van : genoop (l. *nodus*, fr. *nœud*), *knoest* (l. *nodus*) van : ge-noest, van : geno-en, fr. *nouer*. *Kneep* van : ge-nijpe, van : nijpen, enz. (Z. Bild. II op de woorden met *kl* en *kn* beginnende). *Kn* wordt in 't engl. of angels. verwisseld door *gn* : zoo is : *knauwen* in 't engl. *gnaw*; *knaspen* of *knarsen*, *gnashe*; *knorren*, angelsak., *gnorni-gen*; te Amsterdam hoort men ook : een *gnap* man voor : een knap man.

KNAB. Z. knap.

KNABBEL, m. : van den knabbel houden : van de (beter den) knap houden (Br. en elders); ook voor : mond.

KNABBELAAR, KNABBELEER, knorpot. Z. 't volgende.

KNABBELEN, b. en o. w., in overdracht. zin voor : knorren, preutelen : *wat knabbelt gij altoos?* (Vl.) Vanhier *knabbelen*, in Z.-Limb. hetzelfde als *knibbelen* (krakeelen). Kil. vert. *knabbelen* ende *kijven* door 't l. *altercari*, *mussitare*, en *knabbeler* door 't l. *homo mordax*, *altercalor*. De Teuth. heeft *knagen* (verwant met *knauwen*, afknabbelen), tornen, graven, etelen (van eten?) in 't l. *murmurare* (morren).

KNABBELING, o., overknabbelde stukjes en brokjes, overschot waaraan geknabbeld (geknaagd) is : *dat hij zijne knabbeling zelf etc.* Ook stukjes en brokjes van hout, stroo, enz. (Br.).

KNAPPELEN, b. w., hetzelfde als *knoffelen*, *knoffelen*, *knuffelen*, altijd aan en heimelijk eten : *aan tafel heeft zij nooit honger, omdat zij den heelen dag knapfelt* (Kemp. en elders). Verwant met *knabbelen*, *knauwen*, *knauwelen*, *knauwelen*; te Antw. *knaspelen*.

KNAP, bijw., komt voor in : *knakaf*, d. i. kort en bitsig : *hij antwoordde knakaf*. *Hij weigerde knakaf* (Br., Antw. st. or.); in Br. hoort men :

vlakaf en *knakaf*.

KNAKKEN, o. w., met den *bonbon de cosaque* (*pétards*) schieten (Maastr.).

KNAKKER, m., lekkernij, in 't fr. *pétards*, te Maastr. : *bonbon de cosaque* in 't fr. geheeten, die tot nagerecht dient en die men kan doen *knakken* of *knappen* (Limb.). Men heeft daar ook nog *knakkers* die geene lekkernij bevatten en waarmee de kinderen zich vermaken.

KNAP, v., werktuig om het vlas mee te breken (Br.); in Vl. zegt men *knappe*. Vanhier 't ww. *knappen*, met de *knap* breken; bij Kil. l. *confringere linum*; in Limb. en Holl. zegt men *braak* (van breken). Als wortel van *knappen*, verwant met *knabbelen* en *knauwen*, is *knap*, m. en wordt ook in Limb. *knab* uitgesproken. Het heeft er de betekenis : 1° van : stuk; klont : *leg eenige knabben hout onder 't vuur*. Een *knab boter* (Limb.) is in Br. een klont boter. Bij Pomey is *knappe* in 't l. *carptura*, *frustum*, d. i. stuk, brokje en knap; bij Weil. : verbrande korst van zoetekoek; 2° van een koperen muntstuk van 10 centiemen; een *knepken* is een stuk van 5 centiemen. In Br. en Vl. is *knap* (m.) : een hap, beet, krak of scheur : *de hond gaf hem eenen knap*.

KNAPAF, bijv. en bijw., driftig, toebij-tend, bitsig : *hij is vandaag zoo knapaf*. *Hij antwoordt knapaf* (Br.); te Antw. *knakaf*, elders *vlakaf*.

KNAPBUS voor : klakkebus.

KNAPELIJN, KNAPELING, een oud vlaamsch w., zegt Kil., thans nog gehoord voor : *knaapken* (Vl.).

KNAPIN, alleen in samenstellingen nog gebruikt, jonge dochter, dienst-maagd : *fabriekknapin* (Sleeckx).

KNAPKERS, v., vleeschkers, spaansche kers (Limb.) dat Olinger verfranscht door : *espèce de cerise*; Slecckx door : *cerise noire et dure*; in Br. noemt men deze zwarte kerzen : *marellen* en

vleeschkerzen, en de roode : *spaansche kerzen*; in Vl. en elders worden de vleeschkerzen : *knospers* geheeten; en *marellen* zijn in Limb. roode, zure kerzen.

KNAPKOEK, m., is in de Woordenb., in 't algemeen, een hard gebak, een zoetekoek, die knapt als men hem eet, in 't fr. *croquet*, *craquelin* (krakeling), *du pain d'épice fort mince et fort cuit*. Doch in Limb. is het : een hard, plat en cirkelvormig gebak met suiker overdekt, de grootte hebbende van een gewoon tafelbord. Maaseik is om zulke *knapkoeken* vermaard. Kil. geeft *knapkoek* op als een saks. en geldersch w., in 't lat. *crustulum* (pasteiken). In de Woordenb. vindt men *knaptaart* verfr. door *croquant*. Bij Plant. is *knapkoec*, in 't fr. *un espèce monnoye d'or vaillant neuf patars*.

KNAPPE. Z. knap.

KNAPPEN, b. w., de houtachtige *pijlen* of *stengels* van het vlas breken met eene *knap* of *knaphamer*. Z. knap en knabbelen.

KNAPPER, m., eigenlijk iets wat *knapt* of *kraakt*, in 't fr. *chose croquante*, harde peperkoek, kluppelkoek; overdracht. : *leugen* (Sleeckx). Z. knaptand.

KNAPSELING, o., knapsel of het geknapte; doch eigenlijk : afval van geknapt vlas (Br.); de stukjes gebroken stroo : *in den oogst liggen de schuren vol knapseling*. Verders : kleine stukjes hout (Hagel). Z. knabbeling en gemot, blz. 146.

KNAPTAND, m. : 1° stuursche mensch, iemand die toebijt : *hij is een onverdragelijke knaptand*. Vanhier *knap-tanden*, toebijten, toesnauwen; 2° éénjarige veers, ook *knapper* of *knepper* gezegd; 3° leeuwenmuil, leeuwenbakkes, fr. *gueule de lion*; doch Sleeckx vert. het door 't fr. *tête de chien*; Kil. vertaalt *knapland* of *bijlebaw*, door 't l. *manducus* (slokker).

KNAPTANDEN. Z. 't voorgaande.

KNAPTANDEKENSKRUID, fr. *tête de chien* (Sleeckx).

KNARREN, door Sleeckx aangehaald, is, volgens Kil., een holl. w. dat beduidt *krijsseltanden*, thans : *knarselanden*. *Knarsen* is er een voortd. w. van, zegt Weiland.

KNARSBEENACHTIG, bijv., voor : knarsbeenig.

KNARZELEN, **KNERZELEN**, voortd. w. van en hetzelfde als *knarsen*. Vanhier ook *knerzeling*, *geknerzel*, voor : knerzing, geknars (Br., Antw.).

KNASPELEN, voortdurend en heimelijk eten (Antw. en Br.). Z. knaffelen.

KNASPEN, **KNOSPEN** wordt in Vl. nog gehoord voor : *knarsen*; Kil. heeft *knaspen*, *knasschen*, *knorspen*, in 't oud engl. *gnashe*, l. *frendere*, *dentibus concrepare*. Sleeckx heeft ook nog *knarsschen*, fr. *craquer*, *craqueter*, *grincer des dents*.

KNAUWELEN, b. w., knauwen, knabbelen (Limb.). Z. beknauwen, blz. 40 en knabbelen.

KNEBBEL, m., in de lage spraak : mond. **KNEBBELARIJ** voor knibbelarij.

KNEBBELEER, m., voor : knibbelaar, twistzoeker (Z.-Limb.).

KNEBBELEN voor : knibbelen, twisten, krakeelen. Vanhier *beknebbelen*. Z. knabbelen, dat hetzelfde woord is (Z.-Limb.), *vernebbelen* (in Br. *vernebbelen*), vernielen.

KNECHTEBRAKKE, v., wordt gezegd van een meisje dat schuw, wild is (Westvl.).

KNEEFEL en **DEEFEL**, boelken, waar niemand uit wijs wordt : *'t is me daar een kneefel en deefel* (Nevele). Voor *deefel*, z. blz. 90. Wat *kneefel* betreft, het blijkt verwant te zijn met *knauw* of *knauwse*, afgestamd van *knauwen*.

KNEEKER, m., in Westvl. dezelfde vogel als *frieon* (blz. 133), licht de *kneu* of *kneuter*; in Br. *kwetteres*, in de Kemp. *kwetter* genoemd.

KNEËMOELEN, o. w., licht voor *knedemalen* of *kneëmalen*, kneden en malen, bij Sleetckx vertaald door: *manger sans appétit*.

KNEEUWELAAR. Z. het volgende.

KNEEUWELLEN of **KNEUWELLEN**, traagzaam knauwen, met lange tanden eten; hetzelfde als *kneëmoelen*. Z. knauwelen, knabbelen, kneden.

KNEKKEN, b. w., knippen, pletten met den duimnagel: *eene vlooi knekken*, d. i. eene vlooi knippen, fr. *écraser une puce* (Brab.). *Knikken*, fr. *casser sans désunir, rompre*.

KNELEN, b. w., hetzelfde bijna als: kneden, knellen, knauwen: *vele moeders knelen*, *hetgeen zij aan hare kinderen te eten geven* (Kortrijk). Het schijnt verkort van *kneeuwelen* (voortd. w. van *knauwen*) of van *knedelen*; in Limb.: *knujen* of *knuwen*.

KNEP, v., voor: *knippe* of *knibbe* (van waar *knibbeen*) of voor: *knibbelerse*, een babbelziek vrouwmensch, eene magere kneut (Br., Kl.-Br. en elders). Te Antw. en ook in Br. bet. *knep*: eene vooruitstekende kin en wordt veel toegepast op tandeloze menschen: *ons meken krijgt een felle knep*.

KNEPKEN of **KNIPJE**. Z. knap.

KNEPPELEN. Z. knippelen.

KNEPPERS, mv., de knotten van het vlas of kopjes waar het zaad inzit (Br.), in Westvl. *hippens* genoemd. Kil. geeft *knippe* of *knippene van vlas* op als een Vl. w., in 't l. *pericarpium*, *siliqua lini*, enz. De Teuth. heeft: *knote* of *bolle van vlas*, l. *adula*.

KNERZELEN, enz. Z. knarzelen.

KNETS, bijv., gram, opvliegend: *hij is seffens knets* (Kemp.), hetzelfde als *knak* of *knaksch*, te Antw. gebr. voor: kwaad, gestoord, wrevelig. Voor den oorsprong van het woord, denke men aan: *kneut*, *kneuten*, *knoteren*, en aan: *knotsen* (stooten, kwetsen), zoo dat *knets*: licht geraakt of gekwetst

zou kunnen bedieden.

KNETSEBEET (**KNIJTSEBEET**) v., is het klokhuis van den appel, fr. *trognon* (Br.). Z. kantebeet, blz. 220 en knijnzebeet.

KNETSEN, **KNITSEN**, o. w., knotsen, tegen elkander stooten (Kemp.); in Kl.-Br.: een *marbers- of knikkerspel*, elders *knijlsen* gezegd. Z. klitsen en knitsen.

KNEUKEL en **KNOKKEL**, lompaard, botterik, fr. *bourdaud* (Oostvl.). *Kneukelvast* zegt men, in Vl., van iemand die iets goed kan vasthouden, en *kneukelziek* verfranscht Sleetckx door: *qui n'a pas été pétri suffisamment*.

KNEUKELLEN, o. w., afgeleid van *kneukel* (knokel, l. *nodus*), bet. 1° in het schrijven de vingers niet plat op de pen leggen: *ik kneukel een weinig* (Antw. en Kemp.); 2° het is ook voor *neukelen* in den zin van: zwoegen, slaven gebruikt. Vanhier *kneukelrij* voor: *neukelrij*, *geneuk* (blz. 117), *futselrij*, *vodderij* (Vl.); 3° als b. w. voor: *vlechten* als eene zweep (Kemp.); Kil. vert. *knokelen* door 't l.: *indecenter tractare manibus*, *impuris digitis contrectare*, en vanhier *knokelrij*, voor 't volgende.

KNEUKELRIJEN, v. mv., *vodderijen*, fr. *bagatelles* (Vl.).

KNEUST, **KNEUSTJE**. Z. knuist.

KNEUT, v., licht voor *kneuterer*, eene vrouw die altijd *tegenkneutert*, d. i. tegenpreutelt of mompelt: *een gierige kneut*. Te Antw. bet. het: *kwezel* (klopje), en vandaar *kneutachtig*, *kwezelachtig*, en *kneuterij*, *kwezelrij*, ijdele godsvrucht. In N.-Br. wordt *kneuterig* voor: *knorrig*, *misnoegd* gebr. In Westphalen is *knurrij* en *knüllerich* hetzelfde.

KNEUTELS. Z. knuddelen.

KNEUTEN, o. w., klagen zonder oprecht te weten wat men wil (Br., Kl.-Br.). Vanhier *kneuteren*, *kneuteraar*. Kil. vert. *knoteren*, door 't l. *murmurare*,

mussitare. Z. kneut en kneu, bij Weiland en anderen. Z. bij Hoeufft (blz. 309) *kniezen*, zich ergens over kwellen, hgd. *knausen*.

KNEUTER voor : kreuk, krook (valsche plooi), en *kneuteren* voor : frommelen (Sleeckx).

KNIBBEL, v. en m., in de lage spraak gebr. voor : mond, tong : *houd uwe knibbel*, zwijg (Kemp.). Elders zegt men : *houd uwen snuit*, *uwen bek*, *uwen snabbe*, *snebbē*, *snabel* of *snavel*. *Knibbel* is licht voor : *knabbel*, wortel van : *knabbelen*.

KNIBBELEN, b. w., eten, vreten, bijzonder gezegd van dieren, als katten, muizen, enz. (Limb.); te Maastr. zegt men *knebbelen* voor : knabbelen of knauwen. Bij Sneeckx bet. *knibbelen* : kleine stukjes van iets afbreken, bij Kil. hetzelfde als : *knabbelen*, in alle zijne beteekenissen.

KNIEN, m., kaalhoofd (Meetjesland).

KNIEP. Z. knijp.

KNIEZELINGEN, mv., overschot van tarwe en rogge, nadat men gedorschen heeft (Waas). 't Woord schijnt verwant met *griezelingen*, *greuzelkens*, afkomstig van *gries*, *greus*, in Vl. voor : *gruis* gebruikt.

KNIJF. Z. knijp.

KNIJNSELEN, KNIJNSELING, hetzelfde als : knagen, knaging. Soms wordt *knijzen* ook in dezen zin gebezigd in Westvl.

KNIJNZEBEET, m., 't zelfde als : knetsebeet of kantebete (Westbr.).

KNIJP, uitgespr. kniep, v., *knijf* of *knipmes* (Limb.); in het hoogd. *kneif* van *kneifen* (ook *kneipen*), terwijl ons *knijp* komt van 't w. *knijpen*, eigenlijk : toebuigen, toevouwen (van *kne-en*, zegt Bild. z. II, 92, op knie, knijf en knip); zoo dat deze vorm meer neêrduitsch is dan *knijf*. In 't engl. is het *knife*, mes van alle soort. In Maerlant's *Rijmbijbel* (v. 6207 en 18262) komt *knive* en

knijf ook voor in den zin van : mes, en bij Kil. van : mes en van zweerd, l. *gladius*; Vondel heeft het in dezen laatsten zin, te weten van : pook, moordprijem, ponjaard, ook gebruikt. Het fr. *canif* (pennemes) is met ons *knijf* verwant en het engl. *klippe* is hetzelfde als ons *knippen*, afsnijden, afnijpen.

KNIJPER, m., KNIJPERKEN, o., is in Br., het Hagel. en elders, zeker vogelken; bij Kil. hetzelfde als *knoterken* (kneuter of kneu); in 't lat. *ligurinus*, *spinus*, *acanthis* of *acalanthis*, en *linaria avis*, fr. *linotte*, d. i. vlasvink; doch *acanthis*, van 't gr. *ακάνθα*, distel, bet. eigenlijk : *distelvink*, in 't fr. *chardonneret*. Plant. heeft *knoterken*, *meauwerken*, fr. *linotte*, l. *ligurinus*, *acanthis*.

KNIJSEN, o. w., lastig vragen, kwellen, lokken tot iets : *de kinders knijzen om een boterham*. *Meê naar de herberg knijzen*, zegt men in Westvl. alsook *teefelen*, alwaar *knijzen* nog gebezigd wordt voor : wrijven. Z. knijzen in de Woordenboeken.

KNIJSOOR (kniesoor), o., lastig mensch (N.-Limb.). Z. knijzen in de Woordenboeken.

KNIKKEL, m., voor : knikker, gebakken aarden klootje, ook *jibber* genoemd. Vanhier het ww. *knikkelen* voor : *knikkeren*, ook *jibberen*.

KNIKKEN. *Geknikt zijn*, overdracht. gebr., bet. : gestooten zijn, gevoelig gemaakt zijn, fr. *être froissé*, *piqué*.

KNIKKER, eigenlijk sukkelaar (Kl.-Br.).

KNIKKERBUIK, dikke buik (Westvl.).

KNIP, v., hoogte, toppunt eens heuvels of bergs (L. van Valkenburg); mogelijk voor *knop*, dat ook voor *top*, het hoogste, het uiterste, het meest uitspringende van iets is (Z. Weil. op knop en knoop). Ook is *knip*, *knipken*, *knipje* voor : punt gebr. : *ik was op de knip van te vertrekken*; *waarom komt gij zoo laat ? 't Is altijd*

- op 't knipken (Leuv., Vl. en elders). Z. het volgende knippen, dat gewis voor wortel knip heeft, in den zin van : knop, dop, top, bol.
- KNIPJE of-KNEPKEN, vijftiendenstuk (Limb., Hasselt). Voor een stuk van 10 c. hoort men veel knab. Z. knap.
- KNIPPELEN, ook KNEPPELEN, in Vl. gebr. voor : kluppelen, met stokken afslaan : ik zal met uwe beenen nog noten knippelen, d. i. ik zal u nog overleven. In Br. zegt men : klipperen, elders : kluppelen.
- KNIPPEN, o. w., met de marbelen of knikkers spelen (Meetjesl.). In Limb. bet. knippen, met spelden spelen, zooals dit de kleine meisjes doen. Zij doen de speld bij middel van den nagel des duims voortspringen. Z. knip.
- KNIPPEN, mv. knippens, in Westvl., waar men nog hippens hoort, gezegd van zaadbollen van vlas. Kil. geeft knippe oft knippene van vlas op als een Vlaandersch w. Het is verwant met knop (top). Z. knipper.
- KNIPPER, zaadbol van het vlas. Vanhier 't w. knipperen, b. v. : het vlas knippen, d. i., gelijk men in Br. zegt, strêpen, of de bollen op de strêp af-trekken (L. v. Aalst). Z. knippens en hippens. De Teuth. heeft knote, vlasbol.
- KNIPPEREN, b. w., hetzelfde als in Limb. en Holl. : het vlas repen. Z. knipper.
- KNITSEN, KNETSEN, o. w., hier en daar, in 't hert van Vl., gebr. voor : met de marbels of knikkers spelen : laat ons nog wat knitsen (Asper.).
- KNOB, m., hebben Bild. en Pomey voor : knop, knobbel, engl. knob; van knobbel, diminutief van knop, heeft men geknobbelde voor : knobbelig : een geknobbelde stok (Br., Limb.). Z. 't voorvoegsel ge, blz. 139 en knoddelpee.
- KNOBBE of KNOBBEN, m., licht voor : klompje, stuk : een knobben brood, een stuk brood.
- KNOBBELEER. Z. knobbelen.
- KNOBBELEN, KNOFFELEN (o als korte oe uitgespr.), b. w., snoepen, uit den zak eten, ergens dikwijls aan bijten, iets eten dat veel bijtens vraagt : wat knobbelt ge daar altijd? Hij heeft al een groote mastelle opgeknobbeld (Antw., Br.). Knobbelen is verwant met : knabbelen en knaffelen.
- KNOBBELPEE. Z. knoddelpee.
- KNOBBELSTOK, m., geknobbelde stok, knoddestok (Vl., Br., Antw.).
- KNOBBEN. Z. knobbe.
- KNOD, m., KNODDE, m. en v., knobbel, knoop, knop, knoest, fr. *nœud*, *bouton*, *durillon*, l. *nodus*, *nexus* (Br., Vl., Antw.). In Westvl. bet. knodde een klein en dik manneken, ook een kind dat niet meer groeit. Knob, knobbel, knop (hgd. *knopf*, oud engl. *knoppe*), knoop, knop, knoddel, knuddel, knods, knot, knuttel (vgl. het engl. *knotte*), knote, knoes, knoesel, knoest, knuist, knok, knook, knokkel, kneukel, knor, knorspe, enz. zijn allen uit één stam gesproten en staan in verband met klot, kloot, kluit, klomp en dezer aanverwanten.
- KNODDE. Z. knods, knodden.
- KNODEL. Z. knoedel en het volgende
- KNODELPEE of KNUDELPEE, m., hetzelfde als knobbelpee, pee (Z. dit w.) met knobbels, een veldgras welks pezen dikke knobbels of knopen hebben. Dit is hetzelfde gras niet als bij Kil. *lidgras*, *knoop*- of *knopgras*, in 't lat. *agrostis*, *gramen nodosum*, en wat de Woordenb. verfranschen door : *renouée* (duizendknoop, varkensgras, kreupelgras, enz.) *chiendent* (hondsgras, hondstand, graswortel) of *sanguinaire*, bij de Botanisten : *polygonum* (Z. dit woord bij Blancardus), hetzelfde als wat wij (blz. 179) *hedderik* genoemd hebben. Kil. heeft *knuttel*, hgd. saks. gelders. woord, l. *tuber*, *tubercu-*

lum, panus, etc.

KNODDEN, b. w., knoopen; knotten, knochten, binden (Antw.); in 't engl. *to knot*; hgd. *knüpfen*.

KNODDIG, bijv., koddig, snaaksch (Br., Kemp., Antw.).

KNODS, m., en soms v. gehoord, 1° voor: knod of knobbel (Br., Antw.). In Vl. *knodse*, dikke knobbel onder aan den gaanstok; vandaar: *geknodste wandelstok*. 2° *Knods* of *knots* (Br.), te Leuv. *knos*, te Antw. *knor*, hetzelfde als kraakbeen, of, beter, het narde of het knorachtig vleesch van geslacht vee. *Knods* of *knos* of *knor*, is hetzelfde als bij Bild. (II, 94): « *knorf* of *knurf*, voorheen *knorspe*, waarvan: *knorspen*, d. i. een soort van krakend knagen (bij Kil. *rodere*). Vanhier heeft men *knorfbeen*, *cartilaga*. *Knorf*, van *knarren* gevormd, waaruit *knarsen*. » Vgl. het engl. *knarry*. *Knodse* wordt in Vl. gezegd van een klein dik kind, en *knods* vindt men verfranscht door *mousse*, *zwabber*, *scheepsjongen*.

KNODSEL. Z. knossel.

KNODSEN, KNOTSEN, b. w., met knodsen slaan, opslaan: *hij knedste er duchtig over*; ook: botsen, stooten, kneuzen, tegeneen slaan of stooten of wrijven: *zijt voorzichtig dat gij de flesschen niet knotst, of ze zijn gesteerd*. Men zegt ook *geknotst* voor: *gesteerd*, *geblutst*, *gekneusd*. *Eene flesch knodsen* bet. ze uitdrinken. Kil. schrijft *knodsen*, *knudsen*, met *d*, wat beter schijnt dan *knotsen*, als afgeleid van *knod*, en vertaalt het door: *tundere*, *contundere*, *batuere*. Men denke hier aan: *klotsen*, *klutsen*, *botsen*, *blutsen*.

KNOEBELEN, b. w., voor: door de vingers laten gaan, slaan: *zij hebben hem geknoebeld* (N.-Limb.). 't Is hetzelfde woord als: *knobbelen* of *knoffelen*, *knuffelen*, dat de Woordenb. vertalen: *trailer durement*, *rudement*.

Z. knobbel en knodsen.

KNOEDELS, KNODDELS, KNEUTELS, KNUDELS, m. mv., ook *noedels*, in 't fr. *nouilles* (klonters) genoemd, eene bolvormige spijs van meel in water gekookt (Br., Antw., Kemp., Limb.). Z. *knuddel*, blz. 268.

KNOEFELN. Z. knobbelen.

KNOEFT, v., voor: knobbe of knof, in den zin van: stuk, brok, homp: *eene knoeft brood* (Antw.) Z. *knop* bij Bild. (II, 94) en bij ons: *knod* en *knoep*.

KNOEI, m., geknoei, knoeierij (Br., Limb.).

KNOEP, m., hetzelfde als: *knap*, *beet*, *doch*, in 't Hagel., meest gezegd van den beet of, ook wel, van het droog voeder der paarden: *het peerd gaf hem een knoep*. *Ik heb geen knoep meer voor mijne peerden*. Vanhier *knoepen*. In N.-Limb. bet. *knoep*: stuk, brok, dikte: zoo geeft men daar den naam van *knoepkolen* of *schaalkolen* aan de grove koolplanten, in Br. *kropkoolen* geheeten.

KNOEPEN, b. w., een klanknaboots. w., bijna 't zelfde als *knorspen*; 't wordt gezegd van 't bijten of 't knappen der paarden: *het peerd heeft hem in den arm geknoept*. Als o. w. bet. het: eten, knabbelen, knauwen; ook gezegd van menschen: *dat peerd knoept goed*. Sleeckx verfranscht het door *gruger*, wat eigenlijk in stukken knappen, vergruizen bet. Vanhier *knoeper*, *geknoep*, *opknoepen* (Hagel.). Z. *knoep*.

KNOEPER, eigenlijk bijter, doch in 't Hagel. en de Kemp.: een koelken van één jaar oud, een veersje tusschen *meullen* (kalf) en *veers*. Omstr. Leuv. zegt men: *knapper*, *knepper*, van *knappen*. Z. *knapland*.

KNOES of KNUUS, m., *knods*, *homp*, *stok* of *geknobbeld* *stok*. Vanhier heeft men: *knoezel* (knobbel) en van dit laatste: *geknoezeld*: *eene geknoezelde stok*. *Een knoes brood* (Limb.); in deze prov.: bet. *knoes* nog: kort

en dikke vent. Z. knuist.

KNOESEL, v., mv. *knoesels*, *knoeselen*, in Br., Oostvl., Kemp., eene vrucht van houtgewas, in Br. en elders ook *steke-* of *stekelbezen*, elders: *kronsels* genaamd. Blancardus *Lexicon* heeft: « *grossularia*, en: *uva crispa*, *stekelbeziën*, *kruisdoorns*, *kroesbeziën*, *knoezelen*; hgd. *kreusz-beer*, *johannis-beer*, *klosterbeer*, *krausel-beer*, *stichel-beer*, enz.; engl. *goosberry*. » Vanhier heeft men *knoeselspijs*, *knoesellaart*, *knoeselaar*, *stekelbezenstruik*, enz. Men noemt ze in 't fr. *gro-seilles vertes* (kruisbes), doch dit is niet juist, want men heeft *stekelbezen* van alle kleuren. Kil. heeft nog: *kroesel-besie*, *kroesbaeye*, *kruy-besie*, l. *vulgò grossula*, enz.

KNOESEL, m., veel in gebr. voor: enkel, d. i. uitspringend gebeente tusschen den voet en het been: *tot aan zijne knoesels door het slijk gaan*. Kil. heeft *knoessel*, *knoesselbeen*, l. *talus astragalus*; in 't fr. is het: *cheville du pied*, *malléole du pied*. Vanhier het w. *knoeselen*. In Belg. en Hol. Limb., te Diest en elders zegt men: *enkel* voor: *knoesel*. Z. ook anke, blz. 18.

KNOESELLEN, o. w., in het gaan met de *knoesels* tegen elkander stooten, of met de broekspijpen, aan de *knoesels*, tegeneen slaan (Antw. en Kemp.). Sleeckx heeft *knoezelen*, *knoezelvoeten*, in 't fr. *se jarreter*. Z. haarenkelen, blz. 171.

KNOETS, v., een zoet woordje, te Maastr. gezegd voor: poezelig kindje.

KNOEZEL, m., *knoest* of *noest* (verwant met 't l. *nodus*), *knuist*, *kwast* (Limb.). Z. verders *knoesel* (enkel).

KNOEZEN, fr. *comprendre* (Sleeckx).

KNOF, voor: *knoop* of *knobbel*, gebruikt in: *knoflook* of *knooplook*. Z. Bild. op *knop*.

KNOFFELLEN, b. w. (o als eene korte *oe* uitgespr.), uit de vuist eten (Kemp.). Z. *knobbelen*. Het is een voortd. w.

van *knoffen*, dat Sleeckx verfr. door: *manger avidement*; maar het is eer: *traagzaam knabbelen*.

KNOFFEN. Z. *knuffen*.

KNOK, m., plaats waar twee straten makender kruisen; ook een gehucht, fr. *hameau* of *agglomération de maisons* (Westvl.).

KNOKKEL, m. *Iemand knokkels geven*, iemand slaan (Ninove); 't is zooveel als elders: *op de kneukels* of *knokels geven*.

KNOKKELAAR, m., *grompot*. Z. *knokkelen*.

KNOKKELARES of KNOKKELERSE, *kneut*, *zagerse*, *grommelerse*. Z. *knokkelen*.

KNOKKELEN, o. w., *malen*, op iemand zagen: *hoe kunt ge toch zoo op mij knokkelen* (Kl.-Br.)! In 't Land v. Aalst en elders, in Vl., bet. het: *morren*, *kneuteren*, *preutelen*, *grollen*, *knorren*. Z. *kneukelen*.

KNOKKELIG voor: *knokkelachtig*, *knobbelig*, *knobbelachtig*, fr. *nouveux*; oud engl. *knarry*, engl. *full of gnars*, hgd. *knorrig*, neêrd. *knorrig*, ook *preutelachtig* (Z. Delf., blz. 481); *gromachtig*.

KNOKKELWIJF, *kneut*, *knorpot*, *grommelares*, *preutelares* (Westvl.).

KNOKKEN, met verscheidene koorden of draden tegelijk eene zweep vlechten (Westvl.). Dit woord zal wel hetzelfde zijn als: *knochten*, bij Kil. 't zelfde als: *knoopen*, binden.

KNOL, klein-bier (Lier, en ook oudtijds Antw.). *Knol* of *snol* is, over 't algemeen, iets wat geene, of weinig waarde heeft, b. v. een slecht paard, een snul of sukkelaar.

KNOLLEN, mv. van *knol*, zijn de kleine, vuile of grofste vezeltjes, die bij het zwingelen, van het vlas komen, en waar men nog wel opneemvoddengoed van weeft (Br., Kl.-Br., Antw.).

KNOOK, v., voor: *knok*, in 't hgd. *knochen*, bij Kil. *knoke*, *knake*, holl. sax. sicam., hetzelfde als *been*, l. *os*.

Z. Hoewft op : *knoken*, *knokel* en *kneukel* (knokkel) dat er een diminutief van is.

KNOOPGAT. Z. knopgat.

KNOPGAT, in den lagen spreektrant voor : graad van maagschap : *een neef van het zesde knopgat*, nagelmaag (Br., Antw.). Men hoort ook *knoopgat*.

KNOPPELEN, b. w., voortd. w. van : knopen : *knoppel die koorden wel*. Z. keperen (Hagel.). In den Teuth. is *knuppen* : binden.

KNOPPEN, mv., van *knop*, komt voor in den zin van : *klooten*, in de volgende zegwijzen : *weêral een franc naar de knoppen*, d. i. weg of verloren. *Hij gaat, hij is naar de knoppen*, hij gaat kapot, 't is met hem gedaan. *Knop* is in het oud engl. : *knoppe*, *knaps* of *knoppis*; in 't hgd. *knopf*, engl. *button* (van broek); maar 't o. engl. *knoppe* bet. in 't hgd. *knospe* (roozenknop), engl. *bud*, *rose-bud*.

KNOPS, KNOPSE, hoptopjes, hopbollekens (Poperinge). Z. knop en knoppen.

KNOR, m., *knorre*, knoest, knuist, kwast, weer, knoestig stuk hout; engl. *knare*. In dezen laatsten zin komt het voor in Limb. waar men zegt : *die knor is niet kapot te krijgen*, en ook *knorrestok* voor : knods. Men zegt ook : *knorse*. Bij Kil. staat *knorre* vert. door 't l. *tuber* (knoest), *tuberculum* (knod), *clavus* (bult, knobbel), *nodus* (weer), engl. *knur*; 't o. engl. *knarry* bet. knorrig. *Knor* is eigenlijk 't harde knorachtig vleesch van geslacht vee, 't knorbeen, in 't fr. *cartilage*. *Knôr*, m. en v., ook in den zin van : knorpot, knorster (Antw. en elders).

KNORS, KNORSE, m., 't zelfde als : knor, knorbeen, kraakbeen, beenachtig vleesch, of, als te Leuv. : *knos*, *knosbeen* (Maastr. en elders). Kil. heeft *knorspeen*, *knorspelbeen*, en Bild. *knorsbeen*, l. *cartilago*. Z. knor.

KNORSEN. Z. knarsen, knasschen.

KNORSPELKERZEN, in Oostvl. uitgespr.

knospers, vleeschkerzen, fr. *guignes*; in Br. noemt men de zwarte marel en ook : *vleeschkerzen*, en dezelfde zoete, bleekroode knarsende kers wordt aldaar : *spaansche kers* geheeten. Nu in eenige Woordenb. vindt men in 't fr. *guigne* verduitscht door : *spaansche kers* (eene groote zoete kers), in andere : *eene kleine zoete kers*. De witte knarskerzen of spaansche heet men te Leuv. : *knappers*, *krakers* of *kraakkerzen*. Z. moorel.

KNORSPEN of KNOSPEN, o. w., knarsend knagen of knauwen, bij Kil. 't l. *concrepare dentibus*, *rodere*. Van hier heeft men : *knorspekerzen*, *knorspelkerzen*, *kno(r)spers*, *knorspels*. Z. knotsen.

KNOS voor : knor, knors. Samenstel. *knosbeen*, *knorsbeen* of *knorfbeen*, (krakebeen). Z. knors.

KNŌSEN, kneuzen, fr. *broyer*. Z. knorspen of knorsen en knods en.

KNOSPERS. Z. knorspelkerzen en knorspen.

KNOSSEL, m., onder een gemengde of verwarde dingen, verward huishouden, hutspot : *dat is daar een aardige knosset* (Oostvl.); in Br. zegt men daarvoor : *koddemot* of *kqzzemot*. *Knosset* voor : *knorzel*, *knorspel*, *knauwset*. (Z. knorspen) of is afgeleid van *knosen*, bij Sleenckx verfr. door *piŕer*, *broyer*, of wel van : *knodset* of *knotsel*, van *knods en*, *knotsen*, iets wat onder een geknotst, geslagen, geklopt, gekletst of geklutst is, een mengelmoes. Van *knosset* komt licht het volgende.

KNOSSELEN of DONKERMISSEN DOEN, bedrog, smokkelarij plegen (Gent).

KNOTEREN (Kortrijk); in 't Land van Waas : *knottelen* voor : kneuteren, mompelen; in Limb. : knorren.

KNOTERIG, KNOTERACHTIG (afgeleid van *knoteren*), bijv., knorrig, knorachtig, morziek, fr. *chagrin*. Z. knoter.

KNOTS, m., knorvleesch (Hagel.). Z. knods, knor, knors, enz. *Knots* of *knods* bet. te Antw.: visschersschuit.

KNOTSE. Z. knods te recht met *d* geschreven.

KNOTSEL, m., busselken groen en geknot vlas, dat men onder water ter rotting gaat leggen: *gij maakt uwe knotsels te dik* (r. Lier). 't Is afgeleid van: *knotten*, busselen.

KNOTSELEN. Z. knottelen.

KNOTSEN, b. w., drukt het geluid uit, dat men maakt wanneer men rauwe of knarsende vruchten, als appelen, radijzen, enz. eet: zoo zegt men: *ik zal dien appel knotsen*. Het is dus zoo-veel als: *knorspen* of *knorsen*, krekend knagen, en *knosen*. Een *flesch knotsen*, in 't Noorden: een *flesch kranken*. Z. knods.

KNOTTELEN, b. w., voort. van *knotten*, de *knotten* of *knoppen* van 't vlas strepen of aftrekken, gebr. r. Lier, waar men nog zegt: *knotselen*, *afknotselen* voor: afknotten. Kil. heeft *knutte*, eensaks. gelders. woord, voor: knoop, knoppe, l. *nodus*, angl. *knotte*, in hedendaagsch, engl. *knot*, fr. *nœud*; *knoty*, fr. *nouveaux*.

KNOTTER, m., voor: kneuter, kneuteraar, bet. hier en daar in Vl.: een droevig mensch, een knorpot. Z. kneut en knoterig.

KNUCHEN, o. w., knorren als de varkens (Kemp.). Z. knuffen.

KNUDDDEL, **KNODDDEL**, m., dik meel en meelbeslag bij klonters of klompen (knuddelen) in 't water gekookt: *knuddelen eten* (Br., Antw. st. en pr.). In Limb. zegt men: *knoddel*, *knoedel*, *kniddel*. Z. bij Sl. *knuddelg*, fr. *nouilletes*. Kil. heeft *knuttel*, voor: gezwel, bult, knobbel en knods.

KNUDSEN, **KNUTSEN**, b. w., voor: knotsen of knodsen, twee harde voorwerpen tegen elkander slaan of stooten.

KNUF, m. en v., wortel van *knuffen*, grompot, die ontevreden is, een mof,

moffer. Z. knuffen en knuffer.

KNUFFEN, knorren, grollen, grommen, morren, ontevreden zijn, klagen, babbelen als ouderlingen; kortaf en als tegen dank iets zeggen: *ze knufte goeden dag*. Ook: hoesten, kuchen: *dat oud peken doet niets dan knuffen* (Oost.- en Westvl.). Van *knuffen* is het freq.: *knuffelen*, *knuffer*, *geknuf*. *Knuffen* is gewis verwant met *knui-ven* (kluiven), vanwaar *knui-felen*. knagen, fr. *ronger*. Sleeckx vert. *kluiven* door *bavarder*. Z. knuchen.

KNUFFER, m., klager, grompot, zage-man, koozer (Vl.). Z. voorgaande.

KNUIFELEN, b. w., in 't vernepen eten: *wat knuifelt gij daar alweér*; in Br. *knoufelen* of *knabbelen*, bij Kil. *knuy-felen* (voortd. van kluiven, knagen) *ambedere*; *altrectare*. Bij Hoeufft (310) bet. het: kneuzen.

KNUIFELING, brokkelingen van vleesch (Nevele), in Br. *knabbeling*. Z. knuifelen.

KNUIST (knoest), vuist, armstomp, homp: *een knuist brood* (Br., Antw. sl.). In Oostvl.: *een babbelaar*; in Westvl. bijna 't zelfde als: keb, keppe of jongste kind: *gij zijt de keppe*, *hij is de knuist*. Z. knods, knoes. Bij Sleeckx bet. *knuist* ook: een kortineen gedrongen mensch. Z. knur.

KNUR, m., korte en dikke vent, dik stuk. Z. knor (in 't engl. *knur*, *kuurle*), ook: knods en knoet.

KNUTE, gezwel op het lijf, knobbel op de hand, bultje (Westvl.), het is voor: knut, knot, en dit voor: knop. Z. knod. Kil. heeft *knuttel*, hgd. saks. gelders. woord, l. *tuber*, *panus* (gezwel).

KNUTSELEN, knottelen.

KNUTSEN. Z. knudsen, kneuzen.

KNUTTIG, bijv., haastig, bitsig: *hij is zoo knuttig*.

KNUUS. Z. knoes.

KNUWEN, in Limb. uitgesproken: *knujen*, 't zelfde als: knelen.

KOB, KOBBE, v., 1° het bovenste of topje van eenen hoed, fr. *toupet*, de kam of kuif van eenen haan, hen of andere vogels, fr. *huppe*, *crête* (Westvl.); te Kortrijk *kobbeken*, fr. *houppe*; 2° spin of spinnekop. Vanhier *kobbejager*, raagbol, en overdracht.: haar dat recht omhoog staat; *kobbenet*, spinnekopnet (Oost- en Westvl.). Te Ninove, waar men niet *kobbe* maar *spinnekop* zegt, heet de raagbol ook: *kobborstel*. *Loopen gelijk eene kobbe*, snel loopen (Westvl.). *Kob* is duidelijk hetzelfde woord als *kop*, hgd. *kopf*; zweeds. *kop*; bij Schilter: *koffe*, enz. 't Is verwant met *huif*, *kuif* en 't fr. *coiffe*, *huppe*, *houppe*, en het lat. *caput* (hoofd). Volgens Bild. (II, 93) beteekende *kop* oudtijds in 't engl. niet alleen: *spin*, waarvan *spinnekop*, maar ook: eenen *hoen* en inzonderheid de *hen*. Vanhier de benaming van: *Meester koppe* voor: *haan*, in het gedicht van Reinaert de Vos.

KOBBEJAGER, KOBBORSTEL, KOBBE-NET. Zie 't voorgaande.

KOBBER, m., mannelijke duif. Kil. en Plant. hebben ook: *kubber*, en de laatste zelfs nog *kuter*. Kil. vertaalt het niet slechts door: *colombus* (duiver), maar ook door: *concupinus* (bijslaper) en *coryphaeus* (belhamel), beteekenis die 't woord in Vl. nog heeft. Z. *kebber*, blz. 229, en *keubber*, blz. 238.

KOCHELEN. Z. *koechelen*.

KODDE, CODE, v., staart (Vl. Br.): *het koddeken* (staartje) van 't *verken* is voor *dengene die het gat kust*. Bij Bild. (II, 97) leest men «*kodde* (knots, en voorts stok en staf) waarvan *koddebeier*, d. i. knotsdrager, en waaruit 't fr. *queue*, voor: stok en staart is. » Kil. geeft *kodde* op als een oud w. in den zin 1° van: kudse of knots, l. *clava*, 2° van: bol, l. *coleus*, engl. *codde*, 3° van 't l. *facetiae*, en daarvan:

koddig. *Kodde* is verwant met 't lat. *cauda*, staart. Vandaar *kodesleper*, staardrager, mouwvager. Bij Sleenckx treft men nog aan: *koddesparre*, fr. *gaule*, lange stok om vruchten mee af te slaan. Z. ons *dodde*, blz. 97.

KODDEMOT of KOZZEMOT, m., mengelmoes, hutsepot, verward iets. Misschien is dit *koddemot* samengesteld uit *kodde*, l. *nugæ*, gefrutsel, en *koz-zemot* van: *kozzen* (kodsens) en *mot*, voor: *gemot*, *gemul*. Z. deze woorden, blz. 140 (Brab. en Antw.). Te Antw. bet. *koddemot* ook: gemeenen aanhang, slecht gespan.

KODE, m., fijne vent (Meetjesl.). Hier moet een woord achtergebleven zijn, b. v. *beier*, en 't zou dan zooveel zijn als: *koddebeier* d. i. *knotszwaaijer*. Z. Bild. I, 87 op *beier*. Z. ook: *kodde*.

KODESLEPER, m., mouwvager (Slydinge). Z. *kodde*.

KOE, v., oprisping, opwerping, fr. *rot*.

KOE, m., draaiende boom met eene koord rond, dienende om schepen te lossen (Kortrijk). Mogelijk is 't gelijkende aan: *koeibrugghe*, dat Kil. vertaalt door: *pons, scalæ navales quibus excipiuntur aut in terram exponuntur vectores*.

KOE, KOEI. In het zuiden spreekt men bijna overal *koei* uit. De Hollanders, zoowel als wij, zeggen in het mv. *koeien*. In de met *koe* samengestelde woorden zullen wij ook *koei* schrijven; omdat het hier eene samentrekking is van *koeie*, het *gen.* van *koe*. *Oude koeien uit de gracht halen* bet., in 't Zuiden, 't zelfde als in 't Noorden: «*eene verdrunkene, doode of oude koe uit de sloot halen*. *De melkkoei zijn*, dikwijls gewillig betalen. *Hij geeft gelijk eene melkkoei*, hij dokt gemakkelijk af (Br., Hagel.). *Brullende koeien geven de minste melk*, die 't meest klappen, verrichten het minst. *Er is geene koei die blaar heet*, of ze moet toch een pleksken hebben, er is

gewoonlijk van het kwaad, dat men iemand ten laste legt, iets waar (Hag. en elders); te Antw.: *er is geene koei die bont heet*, enz. *Daar is al meer dan eene koei die blaar heet*, zegt men, in Vl., wanneer men onderscheid wil maken van gelijke namen, op eenen van welken er iets te zeggen valt.

KOEBER, KOEBERT. Z. kobber.

KOECHLEN, o. w., voortd. w. van *kuchen*, hoesten: *die oude koechelt zonder ophouden*. Kil. heeft *kuchen*, *kichen*, l. *anhelare*, *tussire*, angl. *cough*, en 2° *kuchelen* of *kughelen* in den zin van: rondon of rondmaken, in 't l. *rotundare*, en ook van: slingeren. *Coechten* bet. in den Teuth. *joculari*, *fascinare*; dus is het hier 't zelfde als: *huichelen* (k voor h) en *coechter* voor: huichelaar, l. *histrio*, *joculator*, *manducus*. Z. bij Hoeufft: koekelen.

KOEDELJACHT, m., gemeene hoop: *die jager had eene gansche koedeljacht honden bij zich. Heel de koedeljacht deugt niet* (N.-Limb.). Het woord is samengesteld uit *jacht* en *koedel*, misschien voor: *kudde*. In den Teuth. heeft men *codde* voor: *vlekke*, *luncke*, l. *macula*. Z. kladde.

KOEËN, b. w., klanknabootsend w., iemand roepen met *hoe* te schreeuwen: *koe hem eens*, of: *koe eens op hem dat hij kome* (Esschen). Zie hoeën.

KOEFELN, KOFFELEN, b. w., dekken, toedekken, doffelen, inwikkelen, koesteren. *Koefel u maar goed* (in uwen mantel, bed, enz.) *dat gij geenen koude krijgt. Ik zal hem goed en warm koefelen*, d. i. verzorgen (Br., Antw.). *Koefelen* zal wel een zijn met *koeferen*, bij Kil. *koeveren* en *koeverleren*, l. *comparare*, enz. Dit *koeveren* zou wel met 't fr. *couvrir* of *couver* kunnen verwant zijn. *Vercoeveren*, *vercoveren*, in 't engl. *to recover*, vertaalt Delf. door: *se*

remettre, zich herstellen. Z. verders *koekelen* bij Hoeufft, en, bij Weil., *koesen*.

KOEFEN. Z. koffen.

KOEIBEEEST, v., een beest tot het koeiengeslacht behorende, zegt Lulofs (Woordafleidkunde, blz. 238). *Wat schoone koeibeest*, zegt het volk, dat alsdan geen onderscheid maakt van geslacht of ouderdom van het beest (Vl., Br., Limb. en elders).

KOEIBOER, m., een landman of boer, die koeien houdt en daar soms ook wel zijne velden meê beploegt. Van hier: *koeiboerderij*, de huizing van een *koeiboer*. Een *ossenboer*, niet te verwarren met *ossenhouder*, is een landman die met een os of ossen akkert, evengelijk *peerdenboer* een landman is die met paarden ploegt.

KOEIER, m., voor: koeiwachter of koeiherder, evenals *scheper* (schaper) voor: schaapherder (Vl. in de Polders). *Verbeeld u eenen hoop peerden, zonder orde, aangevoerd door koeiers en knechten* (Beurzen-Courant, 1861). Sleeckx heeft *koeter*. Z. dit. woord.

KOEIFLATER, v., klats of plak koeidrek, hgd. *kühfladen* (Limb.). Z. flater, blz. 125.

KOEIHEERD, m., voor *koeiherder*, koeiwachter, hgd. *kühhirt*. Edoch in Limb., waar dit w. gebr. wordt, bet. het: een algemeenen koeihoeder, de koeiwachter der gemeente. Z. heerd, blz. 180. In den Teuth. is *coeyenherdde* vert. door: *vaccarius*, en *herdde der ossen of coeyen* door: *bubulcus*, *armentarius*. De gemeenteherder, waarover men het *Taalk. Mag.*, (II, blz. 307-309) inzie, heette, op de Veluwe en in Gelderl.: *koert*, bij verkorting van *koeiherder*.

KOEIHOUDER, m., koeiboer, koeihoeder en ook een kwikstaart, omdat dit vogelken zich veel in de nabijheid van koeien of paarden ophoudt en licht drekwormkens zoekt.

KOEIJONGEN, m., de koeihoeder van een huisgezin, fr. *vacher*, (Vl., Br. Antw. en Limb.); in N.-Br. *koeistuwer*, de aankomende, de minste knecht. Z. Hoeufft, blz. 313, en ook koeter.

KOEIKETEL, m., groote ketel om den koeidrank of 't koeivoedsel in te koken (Br., Kemp., Limb.). Het is in N.-B. en in geheel Neder-Saksen gebruikt. Z. Hoeufft, blz. 312. Die gist dat het wel *koekketel* zou kunnen zijn.

KOEISTOUWER, m., ook koeituischer, koeidrijver, koopman in koeien (Br., Antw.). Men noemt den kwikstaart, fr. *bergeronnette*, ook *koeistouwer*, *koeistouwerken* (Vl., Br., Kemp. en ook omstr. Breda. Z. Hoeufft, blz. 313.).

KOEITUISCHER. Z. koeistouwer.

KOEIVLIEG staat in de Woordenb. vert. door : *taon* (paardenvlieg, daas), maar de *koeivliegen* zijn eigenlijk de gewoone huisvliegen, in Augusti en September meer talrijk en zeer kwaad.

KOEIWACHTERKEN, o., kwikstaart (Kemp.); in Limb. *akkermanneken* genaamd. Z. blz. 14.

KOEK, m., in Westvl. voor : raap- of oliekoek; in Br. *raapbrood* geheeten. *Koeken van eenen deeg*, mannen van dezelfde soort (Vl.). *Koek*, ook voor : oorveeg.

KOEKEBAK, m., boekweitkoek, weitekoek, pannekoek, fr. *galette*.

KOEKEBLOEM, v., is de in de hoven aangeweekte *primula elatior*, wier bloemen door die kweeking eene andere kleur hebben gekregen, als vale, roode, bruine, enz. en zelfs dubbel zijn geworden. (Z. eierbloem en kerkesleutel). Misschien is 't eene verbastering van *koekoeksbloem*. Inderdaad, de *primula elatior* en *officinalis* worden soms in Frankrijk *coucou* en *brayettes de coucou* genoemd (Limb.). De *koekoekbloem* staat in de Woordenb. vert. in 't fr. en 't l. *tychnis*, welk *tychnis* Blancardus wederom vertaalt door : *christus-*

oogen, hgd. *frauen-roeslein*, engl. *rose campion*, fr. *aillets de Dieu*, *passe-fleurs*, *passe-rose*. In Brab. geeft men nog den naam van : *koekoeksbloem* aan een vroeg'purper bloemen, dat in natte gronden wast.

KOEKEBROOD, o., te Brugge broodvormige koek gemaakt van mastellendeeg. Z. over wastelle, mastellen, fr. *gâteau*, Delf. blz. 383.

KOEKEGOED, zoo goed als koek, dóórgoed, zeer goed, bekwaam, behendig : *hij is koekegoed tot dat werk* (Ijpere).

KOEK- of KOKHANGEN bet. blijven hangen, al slingerende ergens aan vasthangen : *Jan viel van den boom*, maar bleef gelukkig in de takken *koekhangen*. Zijn stok hangt *koek* (Limb.).

KOEKELOER, m., liefhebber van hanen, die hanen tot vechten aankweekt (Vl.). Z. kochel, bij Bild. II.

KOEKELOEREN, o. w., sluimeren, aan eenen zachten slaap overgegeven zijn, wordt bijzonderlijk van den namiddagslaap gezegd; een uiltje vangen, fr. *sommeiller*. Het beteek. ook : loeren, iets afkijken (Brab.). Z. underen. Ook : wachten : *wat staat gij daar te koekeloeren*, fr. *croquer le marmot* (Maastr.). *Koekeloeren* bij Kil. als een haan kraaien, l. *cucurrere*, enz. Z. ook Bild. (II, 65) op kochel. Hoeufft leidt *koekeloeren* af van : *koekelen*, elkander liefkozen; edoch bij Kil. is *kokeloeren*, *kokeroeten*, in 't l. *cochleae vilam agere*, *domi latitare*, d. i. leven als eene kokerol (carakol) of slek, altijd thuis zitten. Z. Weiland.

KOEKELOERENHAANTJE, klanknabootsend kinderwoord tot de hoenders gericht, in 't fr. *coquerico* (Brab.).

KOEKEN, **KOEKEREN**, een der roode kleuren in het kaartspel (Br., Hagel., Antw.), in Vl., Limb. en Holl. veel : *ruiten*, fr. *carreau*, geheeten. *Serrure*

- spreekt van dit woord in de *Midde-laer* (I, blz. 290).
- KOEKEN, o. w., tot een koek worden, saampakken, klonteren : *dat meel begint te koeken*. Van hier *ineenkoeken*, vastkleven : *zijn haar is ineengekoekt* (Br., Antw., Hagel., Limb.).
- KOEKENZONDAG, m., zondag na den kermis, ook : *nakermis* geheeten (Westvl.).
- KOEKEREL, KOEKERAL, m., platte drijftol of draaitol, dien men met eene zweep doet draaien. Van hier : *koekellen*, o. w., met de drijftol spelen (Limb.). Z. dop, blz. 102.
- KOEKESTUITER, m., boterham van wittebrood (Meetjesland).
- KOEKKAPPER. Z. kapkoek.
- KOEKMAT, o. (in het schaakspel), fr. *pat*.
- KOEKOEK, m. : *loop naar den koekoek*, in Limb. hetzelfde als : *loop naar den bliksem*. *Het is altijd koekoek eenen zang*, het is altijd hetzelfde (Br., Antw., Limb.).
- KOEKOEKSBLOEM, v., l. *flos cuculi*, bij Kil.; in Blanc. l. *nasturtium aquaticum minus*, en *cardamine*. Edoch in Brab. geeft men nog aan andere bloemen den naam van *koekoeksbloemen*. Plant. vert. *coeckoecksbloemen* door : *armoiries sauvages*, l. *vetonica (betonica) sylvestris*. Z. koekbloem.
- KOEKOEKSLIJM. Z. koekoeksnot.
- KOEKOEKSNOT, o., gom van boomen (Kl.-Br. en Meetjesl.); in Limb. : *koekoekstijm*; in Br. : *vogelsnot*.
- KOEKPOT, m. : « *Ik moet mijnen koekpot nog beslagen voor mijn smoutbollen tegen t'avond.* » (Reinaert De Vos, Antw., 1861, blz. 3). Elders zegt men : *temperpot*.
- KOEKZIJDDE. *Op zijne koekzij liggen*, ook : *op luizij, zomerzij, groenzij liggen*, d. i. gemakkelijk uitgestrekt liggen. *Het doet zoo eene deugd na den eten wat op zijne koekzij in 't zonneken te gaan liggen* (Brab.).
- KOELEN, 't Zal wel koelen zonder blazen, 't zal wel van zelf op zijnen pas komen (spreekw. veel gehoord).
- KOELKOP. Z. kuilkop.
- KOEN, v., kieuw, de opening ter zijde den kop van eenen visch welke gedurig open en toe gaat. Kieuw, opening, vischkaak, fr. *ouïe* (Antw. st.). Het w. is verwant met *koon*, kaak, engl. *cheek*.
- KOES, bijv., stil, zich' koeshouden : *houd u koes*; *koesde*, *koest u*, blijf stil, roer u niet. Het wordt ook tot menschen gezegd. In 't fr. heeft men daarvoor : *coi*, en in 't oud fr. *coes* in denzelfden zin. (Z. Rochefort *langue Rom.* en Hoeufft, 313.) Weil. heeft : *zich koesen*, in de volkstaal tot honden gezegd, misschien van 't fr. *couche-toi*; in Westvl. zegt men *koeste*.
- KOESTEN (ZICH), in Westvl. voor : *zich koetsen* of *koesen*.
- KOET, bijv., bloodaard, fr. *lâché, couard* (kuwaard) : *die koet! hij is bang in den donkere*. (Antw. st. en pr.). Z. koet voor : kloet of kloot, en dit voor : kul of snul, fr. *nigaud*.
- KOETELLEN, b. w., ruilen (N.-Limb.). Bij Kil. *hoetelen* (h voor k), *soetelen*, l. *cauponari*; ex rebus *vilissimis quaestum captare*.
- KOETEN voor : toeten (blazen), bijzonder bij de koeiwachters gezegd, en hiervan 't volgende
- KOETER, m., koeijongen, kleine knecht die met de koeien uitgaat en ander slenterwerk doet (Kl.-Br.). Z. koeier, heerd, keuter, kossaart en kouter.
- KOETERIJ, KOETSPEL, fr. *jeu crainitif* (Sleeckx).
- KOETERTAAL voor : koeterwaalsch, onverstaanbare taal (Sleeckx), hgd. *kau-derwälsch*.
- KOETS, m., deuk of bluts. Van hier 't b. w. *koetsen*, eenen deuk geven, en, overdr., slaan (N.-Limb.). *Koets* voor : rijtuig is in Limb. m.

KOETSEN, b. w. bet. bij Kil. : bij iemand slapen, l. *concubare*. Z. Weil. op : *koetsen* en *koesen*, die verwant zijn met het fr. *coucher* en 't engl. *couchee*. Z. verder koets.

KOETSER, m., koopman : *een vlaskoetser* is een koopman die rond gaat om voor anderen vlas op te koopen (Kl.-Br.). Misschien voor *ketser* van *ket-sen*, rondloopen, bij Kil. l. *curstare*. Z. kutser.

KOETSKAR, v., in de Kemp. en in Limb. gebr. voor wat men in Br. eene *speelkar* noemt.

KOETSKEN, o., vogelnest (r. Thien.), verkl. van *koets*, dat de Brusselsaars uitspreken als 't fr. *couche*, welk laatste met ons *koets* verwant is en ook, als dit, de beteekenis heeft van : bed, ligplaats, ligging, slaapplaats, welke men in de gemeene spraak ook *nest* heet. Z. Bild. en Hoeufft, blz. 314, op *koets*.

KOEVEREN of KOEVEREEREN, w., keu-veren, keuvereeren, vereuveren of veroveren. Kil. vertaalt het door 't l. *comparare*, *acquirere*, *conquirere*. *Koever*, bijv., bet. overvloedig.

KOEVOELJE, een meerschvogel, poel- of watervogel (Westvl.), licht dezelfde vogel als : *koete* of waterhen, l. *futica*, fr. *foulque*.

KOF, voor kuif in Limb.

KOFFELEN. Z. koefelen.

KOFFEN (KOEFEN) bet. bij de Antwerpsche jongens : op zijnen marbol of knikkers moeten laten schieten.

KOFFIE, volgens Siegenbeek beter *koffi*, is, in 't Zuiden en zelfs in 't Noorden, m. als drank, doch staat in sommige Woordenb. als v. aangestipt, als plant. Het hgd. *kuffee*, wat men in België ook meestal zegt, en het fr. *café* zijn ook m. Maar met eene hand *koffie drinken* bet. in Vl. : koffie drinken zonder boterham erbij. *Koffie in zijn hemd* is koffie zonder melk (Brab.).

KOFFIEBAL, vergadering van personen om koffie te drinken (Westvl.).

KOFFIEBROZELEN. Z. koffiegrozel.

KOFFIEDIK, KOFFIEDRAS of KOFFIEGRUIS, het dik, dras of gruis van den koffie, fr. *marc de café* (Limb., N.-Br.).

KOFFIEGROZEL, m., de deelkens die het koffiedik uitmaken, worden in Limb. *koffiegrozelen* of *brozelen* genoemd.

KOFFIEKOUS. Z. koffieluit.

KOFFIELUIT, KOFFIELUTTE bet. in Vl. eene vrouw die geerne koffie drinkt ; in Limb. zegt men, evenals in Oostvl., *koffieluit* ; in Br. en Antw. *koffiekous* ; te Leuv. en omstr. ook *koffieslemp*.

KOFFIEMOOR of MOOR, bolvormige koperen of ijzeren ketel, waarin men 't koffiewater laat zieden, fr. *coquemar* (Br., Antw.).

KOFFIESLEMP. Z. koffieluit.

KOFFIEZAK, m., zaksken om den gemalen koffie in te doen als men hem op-schenkt (overal), ook een mansper-soon die geerne koffie drinkt (Br.).

KOFFOOR, KAFFOOR, KAUFFOOR, o., is nog van dagelijksch gebruik in de pr. Brab. en Antw. voor : komvoor, konfoor wat men in de Woordenboek. vindt, in 't fr. *chauffoir*, dat wij van *chauffer* afleiden en Bild. (II, 109) van 't italj. *caldatore*, nu : *scaldatore*, verwarmder.

KOKELLEN. Z. tuimelen.

KOKELLENBOL : eenen kokelenbol maken, eenen tuimelaar maken (Limb.). Bij Kil. *kughelen* (l. *rotundare*), ook in Saksen en Duitschland gebruikt. Z. kuitelbuit.

KOKEMOL. Z. keukemol, enz.

KOKEN. *Gekookt zijn* wordt in Westvl. van iemand gezegd die langen tijd ziek geweest is en veel geleden heeft. *Koken gelijk men eten wil*, zijne goesting doen, naar zijn eigen zin te werk gaan (bijna overal).

KOKEN EN SMOKEN, de keuken gereed maken, veel koken (Br., Antw.).

KOKER, in Br. en Holl., m., in Limb., o.; in Br. en elders overdr. gebr. voor: bol, hoofd: *hij heeft verstand in zijnen koker*. In de Kemp. het teellid van eenen hengst.

KOKERS, KOKERSE, voor: kokin (Br., Antw.). Men spreekt te Leuv.: *kokin* uit.

KOKERULLEN, o. w., stil spreken, fr. *chuchoter* (Sleeckx). Bij Kil. *kokerillen*, holl. i. *celebrare hilaria*; bij Meyer bet. *kokerillen*: feest houden. Z. Hoeufft, blz. 316. v. kokerellen.

KOKHANGEN. Z. koekhangen.

KOKILLIE, lang koekbrood (Poperinge).

KOKKEDEIEN, hetzelfde als: koekeloeren (Meetjesland).

KOL, KOLBLOEM, KOLPLANT, in Br., Limb. en elders voor: kolle, kollebloem, plant die ook hier en ginds: *klaproos, kankerroos, korenroos, roode of wilde heul*, fr. *coquelicot*, i. *rhoeas* genoemd wordt.

KOLDER. *Hij is goed in zijnen kolder*, voor: hij is dik en vet (Br.). *Kolder* is eigenlijk: een lederen kleed en voorts, bij uitbreiding, alle sluitend kleedje (Bild. II, 103). Bij Dierickx, *Mémoire sur Gand*, II, 323, is *kulder*: kleed.

KOLEBEEST, v., ook *kousebijter* en *teenbijter* genoemd (Westvl.). Het is een zeker zwarte kever die wat minder is dan de *avondrullen*, doch wel aan dezen gelijkende, en die zich veel in zandigen grond ophoudt en vliegen kan.

KOLEERIG, bijv., in 't fr. *colère* en *colérique*, oplopend, grammoodig (Br., Hagel., Antw.).

KOLENAAR, m., in de gemeene taal voor: stoker, aanstoker, heeter, fr. *chauffeur*.

KOLENKINK. Bij Sleeckx in 't fr. *charretière*, doch wij denken dat het *kolenkinkel* moet zijn en: armen voerman of karredrijver bet. *Ecrevisse* zegt: « De *kolenkinken* zijn menschen, die tot de omstreken van Kerkraad t'huis be-

hooren. Zij winnen den kost met een armzalig paard en eene karre, waarmede zij de kolen van de Kerkraads-mijnen naar Sittard en omstreken vervoeren om ze te verkoopen. *Kinken* behoort tot Limb. Alleen genomen, bet. hetzelfde: *verkoopen wat voor het huishouden noodig is, en zulks om het geld achter duim te verkwisten in snoeperij of in pracht*. *Kinken* wil doorgaans zeggen: *merkten, ter merkt dragen*. Op het kolenvervoer toegepast, zegt men: *kolenkinken*. Deze menschen winnen zeer weinig; hunne paarden leven van de granen en klavers, die langs den weg groeijen. Vandaar komt het spreekwoord: *op eenen stap breedte van den weg groeit het graan voor de kolenkinken*. » (Bokkenrijders.)

KOLENVENT, koolverkooper (Antw.).

KOLF, KOLVE, voor: kolfhout: *'t is eene kolve* of ook: *'t is een kloven*, lomp mensch (hgd. *koll*, angl. *clubbe*, Kil.). *'t Is een kolfje naar de hand*, het is wel van pas (Antw.).

KOLFHOUD, ook *kalfhout* uitgespr., is, te Antw., het hout van de non of den pindop.

KOLFIJNNAGEL, een nagel die aan beide zijden van den *bolaard* (Z. het woord) uitsteekt, dienende om de touw er aan te vestigen (Kl.-Br., Willebr.).

KOLLENDIEREN, KALLENDIEREN, b. w., voor *kalangieren*, d. i. straffen, in de boet slaan (Kemp.). Z. blz. 216.

KOLOM. Kolommen noemt men in Br., Antw., Kemp. en Breda: de ijzeren spijlen welken men hier en daar voor de glasramen ziet (Hoeufft, 317).

KOLVE. Z. kolf.

KOMAAL, v., uitgesproken *kommet*, is in Limb. zekere visch. Het woord schijnt samengesteld uit: *kom*, fr. *bassin*, en *aal*.

KOMAF. *Van of met iets komaf maken*, met iets eens voor goed gaan begin-

nen, er zijn werk van maken om het spoedig ten einde te brengen; iets effen of: met iets gedaan maken: *een slechte belaaider maakt geen komaf om zijne schulden te vereffenen* (Br., Antw., Hagel. en Vl.).

KOMEN, o. w., heeft zijn imperf. *kam*, soms ook lang uitgesproken, voor: *kwam*, in 't Hagel., in Br. en Limb.; in 't hgd. ook *kam*. *Warm komen*, goed doen: *dat geld komt hem warm*. In de goede week *komen*, van pas komen. *Iemand zien of hooren komen*, iemands meening, voornemen kennen of raden: *ik hoor hem komen, al heeft hij geen blokken aan* (bijna overal). *Komen* wordt hier en daar in Vl. voor: *worden gebruikt*: *ik zal wel eens pastor komen*.

KOMFOORVAGER, m., schouwvager (Poperinge). Z. koffoor.

KOMMEL. Z. komaal.

KOMMERSCHAP, uitgespr. *komerschap*, v., kleinhandel, handel: *komerschap in iets drijven*. Ook koopwaren in 't algemeen: *zijne komerschap is op zee vergaan*. 't Is in 't fr. *commerce*. In Van Heelu treft men reeds *comescap* aan in de gemelde betekenissen (Antw., Br., Kemp.). J. Van Ruysbroeck schrijft *comenscap*.

KOMMESVEUR, ook *overhemd* of *halfhemd* genoemd. Het is eene verbasering van: *kom eens voor*, de uitdrukking toch: *er voor komen*, hier en elders gebruikt, bet.: uitpakken, met iets pronken (Kemp.).

KOMP voor *kom*; in Limb. waar 't woord m. is, terwijl het in Br., Antw., Holl. v. is: een *looikomp* voor: looikuip.

KONIGIN, v., wordt in gansch Vlaamsch België gehoord voor: koningin.

KONIJNENMELKER, m., liefhebber, koopman in konijnen (Br., Antw.). *Konijn*, o. in Br. en Holl., is m. in Limb. Volgens Bild. (II, 33), die ook *kanijn* schrijft en bij samentrekking *knijn*, zou het moeten v. zijn. In 't hgd. is 't

kaninchen, vroeger ook *kungele* en *kunele*, engl. *conye* en *connye*, l. *coniculus*, in oud fr. *conniñ*; te Leuv. en Antw. spreekt men *konijn*, in Limb. *knien* uit.

KONING, *keunink*, *keuning*, *keunik* uitgesproken. Men zegt in Westvl., 't welk oudtijds onder den koning van Vrankrijk stond: *voor den koning iets doen*, d. i. iets gratis, zonder eenig voordeel, verkeerd doen: *wij zijn voor den koning rond geweest*, d. i. wij hebben niets opgedaan.

KONINGEN, als o. w. gebr. voor: op Driekoningennacht aan de deuren gaan zingen (Westvl., L. v. Aalst).

KONINGSKOEK, m., koek die voor Driekoningefeest gebakken wordt en eene boon inhoudt (overal in Ned.); in Br. heeft men den *nieuwjaarskoek*, den *Sint-Nicolaaskoek*, en 't gebak *van den Graaf van half vasten*.

KONKEL, m. of v., volgens toepassing, diepte in een waterkolk, draaikolk, draaistroom (Meyer en Kil.) in eene beek of rivier; diepe kolk met slijk gevuld (Kil.-Br.). Vanhier: *in de konkels zijn*, zich in moeilijkheid bevinden. Te Tessenderloo wordt *konkel* ook van een scheet gezegd. *Konkel*, afgeleid van: *kink*, een draai, is de wortel van *konkelen*, dat eigenlijk: *draaien, omdraaien* bet., bij Kil. l. *contorquere, rotare*, en vandaar ook eertijds: spinnen bediedde (Z. Weil.). Edoch in de Kemp. bet. *konkelen*: in 't geheim |verkwanselen, slinks en bedektelijk handelen. Z. *Taalk. Mag.* (II, 490).

KONKEL, m., de steen die onder de onderste trede van den trap ligt en welke aan de eene zijde rond uitloopt (Antw.).

KONKELEFAZELEN, hetzelfde als: konkelen. Sleenckx, die dit woord opgeeft, verfranscht het door: *machiner, tramer*. Na vorm en samenstelling van het woord te oordeelen, komt *konke-*

len en fazelen, dat licht eene verbas-
tering is van *foezelen* (Z. beide
woorden, blz. 122 en 131) ons voor
als hebbende dezelfde beteekenis.
Edoch waarschijnlijker is het maar
eene andere uitspraak van *konkelfoe-
zen*, te Antw. : *konkelhuizen*.

KONKELËN. Z. konkel en konkelfoezen.

KONKELFOES, m., bedrieglijke handel-
wijs, draaierij, gefrutsel : 't is *kon-
kelefoes*, zegt men, om te beteekenen
dat iemand met heimelijke streken
en draaierijen omgaat om tot eenig
doel te komen (Br.). Te Antw. klinkt
het : *konkelhuis*, en het ww. : *konkel-
huizen*. In Westvl. heeft *konkelfoes*
eenigszins de beteekenis van : wan-
orde, wanordelijken toestand in een
huis. Z. het volgende.

KONKELFOEZEN, o. w., bedektelijk, be-
drieglijk handelen, met draaierijen
omgaan; ook : zich met eenen ande-
ren verstaan om eenen derde te be-
driegen (Antw. en elders; ook in
N.-Br. Hoeufft, 319). In Westphal-
en heeft het dezelfde beteekenis.
Doch in 't *Holsteinsch Idioticon* van
Schütze, op : *kunkelfuse*, wordt eene
eenigszins andere beteekenis opge-
geven. In N.-Limb. bet. het ook :
knoeien, futselen. Z. ons *foetselen* en
foezelen (blz. 131), welke beiden de-
zelfde beteekenis als *konkelen* en
konkelfoezen hebben. Edoch wij lezen
in 't *Taalk. Mag.* (II, 490) dat *foezelen*
wel één zal zijn met het hgd. *fuseln*,
dat Schmeller's *Bayerisches Wörter-
buch* (I, 571) verklaart door *beuze-
len*, haastig en slecht arbeiden, enz.

KONKELHUIS, KONKELWINKEL, huis of
winkel waar gekonkeld wordt; huis
waar de koflewijven lammeeren;
winkel waar iets gebrouwen, ge-
smeed, waar gefoefeld wordt (Br.,
Antw.).

KONKERNOL, KONKERNUL, KONKER-
NUUL, v., kornoelje, fr. *cornouilles*
(vrucht van den kornoeljenboom) : een

konkernullen zomerhuisje (Limb.).

KONNEN (kost, gekost en gekonnen), in
't Z. veel meer gebruikt dan *kunnen* :
de jongen kost gister zijn les niet.

KONNEN, o. w., 't zelfde als : klitzen
blz. 253 (Westvl.).

KONSEEM, betaaldag voor de werklieden.
Dit woord, in Vl. in gebruik gekomen
sedert het leggen van de ijzeren we-
gen, is waarschijnlijk eene verbas-
tering van 't fr. *quinzaine*, omdat
de betalingen alle veertien dagen ge-
schiedden. *Aan de forten kazeën*
(Antw.).

KONSUUS, bijw., in Vl., voor kwanswijs,
kwansuis, dat in Limb. *kwansies*
luidt en te Antw. : *konsjuus*.

KONTEN, van het fr. *conte*, prullen,
vodden, praatjes : *konten vertellen*
of *verkoopen*. Vanhier : *konterij*,
vodderij, gepraat (Westvl.).

KONTEREN, o. w., in het pottéken passen,
tegen iemand spelen (kaartspel)
(Kortrijk).

KONTERMAN, m., klein rond broodje ter
grootte van een *pistolet*-koek : *wat
kost dat kontermanneken?* (Wester-
loo en Mechelen).

KONVENT, o., plaats waar de knechten
slapen (Vlaamsche Polders).

KOOF, v., te Diest, in Br., Antw. en Vl.
katoenen vrouwenmuts. Men noemt ze
ook : *slaapkap*, *slaapmuts* en *jen*, hgd.
haube, *nachthaube*, fr. *coiffe*, *serre-
tête*. Bij Kil. *koyffe*, *koyffe*, l. *vetus*
fland. capillare, reticulum (netteken,
gebreide kuif). De slaapkoof wordt te
Hasselt : *karboens*, te Sint-Truiden :
moeder genoemd. *Koof* is eenzelfde
woord met *kuif*, v.; doch m. in Limb.,
waar het *koef*, *kof* wordt uitgespr.

KOOI voor : *kudde*, klad, eene zekere hoe-
veelheid dieren tesamen : *eene kooi
schapen*, *duiven*, *patrijzen*, enz.
(Kemp., Br., Antw. pr.); ook in
N.-Br. Z. Hoeufft, 320; te Boom : *kuchel*.

KOOK, m., eten. *Voor den kook zorgen*
(Vl. en elders).

KOOKSEL, in de gemeene taal gebruikt voor: bende, eene zekere hoeveelheid; *een kooksel kinderen*, fr. *un bataillon d'enfants* (Antw.); in Br. zegt men in de lage volksspraak in denzelfden zin: *eene zode* (zoi), *een zoodset*.

KOOL, in Holland v., is in Vl., Br., Antw., Limb., evenals bij Bild. m., in den zin van: verbrand hout, houillie, en wordt zachtlang uitgesproken; maar *kool* (plant), in Limb. ook m., is elders in 't Zuiden v. en klinkt scherp-lang, in 't hgd. is *kohl* (gewas) m. en *kohle* (l. *carbo*) v.

KOOLAARD, m. Sleetckx' verfranscht den naam van dezen vogel door: *geai*, en dit verduitscht hij door: *meerkol*, *wouterkol*, *roelaard*, *hannewuiten*, *hannewit*, *wouter*, *gaai*, *rotzak*. Waarschijnlijk is *koolaard* dezelfde vogel als bij Kil. *koolen*, in Vlaand. hetzelfde als *weytenroelaerd*, l. *pica glandaria*, *graculus* (kauw).

KOOLBLOEM, soms voor: kolbloem.

KOOLBRAADJE gaf men ons op als te Kortrijk in gebruik zijnde voor: *gebraden breën*, bij Kil. *kolen-harst*, vulgò: *carbonada* (karbonei).

KOOLBRANDER, m. Zoo noemt men, als ook *billebijter* (blz. 53), den goudkever, in Br. *goudsmid* geheeten. Dit is een ander dier dan *koolbijter*, dat Olinger door: *cloorte* verfranscht, en dan *korenbijter*, in 't fr. *calandre* en *charançon*.

KOOLHAAS. Het spreekw.: *hij is een koolhaas*, d. i. een slimme guit (Maastricht); bij Sleetckx overdracht.: iemand die weinig trouw verdient.

KOOLIJZER, o., soort van vierkantigen ijzeren bak, op vier beenen en met traliën, dienende om kluiten of kolen op te branden (omstr. Thien.).

KOOLKAPPER, m., moesverkooper (Antw.)

KOOLMEES, v., koopman in kolen (Antw.). Men zegt ook: *koolmusch* (oo zachtlang) voor: koolmees, vogel.

KOOLZAADSTEKER, stuk hout waarmee men gaten maakt om koolzaad te planten (Kortrijk). *Steker* wordt *stekker* uitgesproken.

KOOPEN. *Een kind koopen*, een kind brengen, krijgen (overal).

KOOPMAN (ZWARTE), gebrekkige kooper, fr. *fol enchérisseur* (Br.).

KOOPZIENDE wordt in Westvl. als bijv. gebruikt in den zin van: iets dat zich wel aanbiedt of vertoont om verkocht te worden: b. v. *dat peerd is koopziende*.

KOORD, **KOORDE**, v., richtsnoer, lijn: *buiten de koord of het koordje gaan* (Limb.); elders: *buiten schreef gaan*, d. i. (in den zedelijken zin) te verre gaan: *de koorde bachten den knoop hebben* bet. omstr. IJpere: het wel hebben, fortuin hebben, niet te beklagen zijn. *De kat zal de koord oploopen*. Z. kat. *Hebtje geen koordeken, ik zal't aan uwen neus binden*, zegt men in Vl. voor: wat zijt gij toch nieuwsgierig! In Br. zegt men: *was uw neus een kapstok, ik zou 't er aan hangen*.

KOORD, **KOERD**, in N.-Limb. en Gelderl. voor: koeiheerd. Z. blz. 270.

KOOREZEL, m., te Maastr.: een kerkbedel, wordt in Br. soms gezegd van een dommen zanger.

KOORLIJK, o. Door *koortijk* verstaat men doorgaans: een begrafenis- of lijkdienst en uitvaart van eerste klas, omdat, onder zulken dienst, het lijk of de baar in de koor der kerk geplaatst wordt (Brab., Antw.).

KOORN. Z. koren en de overige samengestelde woorden beginnende met koren.

KOORTABEL, ook *koortafel* (gelijk men zegt: weertafel), l. *calendarium liturgicum*. Men spreekt het in Vl. uit: *kortebelle*; in Br. *kartabel*; in Limb. *kartebeel*; overal met den klemtoon op *bel*. Dit woord komt van: *carta-tabella*, zooals men het ge-

schreven vindt in kapittelacten van Antw. uit de XVIIe eeuw.

KOORTSENIEREN, o. w., de koorts hebben (Sleeckx).

KOOTEN, v., alleen in 't mv. gebr., puinen, afbraak van steengebouwen (N.-Limb.). In den Teuth. heeft men: 1° cote, l. *basa*, *basis*, 2° steyn coten of stucken die men mede inmuyrt, l. *rudus*. Nu de Tetraglotton vert. *rudus* door *ἐρείπων*, fr. *décambres des bâtimens*, allerlei rouwe stof, gebroken steen van muragie, plaastering.

KOOZEN, o. w., kroozen, kermen, klagen: *die vrouw doet niet als koozen* (Br., Antw.). Bij Delf. (blz. 265 en 192) bet. *koosen*, hgd. *kosen*: spreken, in 't fr. *causer*, *jaser*, en Dr Kremser vertaalt *kosen* door: *colloqui*. Bij Kil. *koosen*, *liefskoosen*, in 't l. *blandiri*, *adulari*; *fornicari*; bij Meyer: vleien, troetelen, smeeken. Z. keuren.

KOP, m. *Kop hebben* bet. in Brab. en Antw.: moed hebben; in Westvl.: slim, doortrapt zijn. *Op den kop bet.* in Br. en Limb., juist: *op den kop treffen*. *Kopaan*, *kopaf*, levend of dood: *die middel gewaagd*, *kopaan kopaf* (Kort.). *Als men over den kop kan*, *kan men over den steert*, als men over het meeste of het bijzonderste kan, kan men ook over het minste of laatste (overal). *Over den kop geloopt zijn*, van verbaasdheid getroffen zijn (Br.). *Met den kop tegen den stijl loopen* of alleen: *tegen de stijlen toopen* bet. in Limb.: moeten gevoelen, botsloopen, zich misgrijpen of ver tasten. *Kop in iets hebben*, zijn behagen in iets hebben: *ik heb er kop noch zin toe*, ik heb er geen lust toe. *Kop houden*, volhouden, het niet opgeven. *Kopaf* of *koppekenaf*, *als het niet waar is* bet.: ik wil sterven, als 't niet waar is (Antw., Br.).

KOPBOOM, m., een soort van strunk of tronk, boom dien men den kop heeft

uitgehouden om hem hout te doen dragen. Alzoo *kopcanada*, *kopesch*, *kopolm*, *kopwilg*, enz. (Limb.). Zie koppen.

KOPER, m., voor: *kopper*, duiverik (Sommerghem).

KOPERDRIJVER, m., verschilt van: koper slager of kopersmid, gelijk drijver (*ciseleur*) van smid.

KOP-OORD, KOP-OORDJE, een muntstuk van één oord met eenen kop op, doelende op de munten van Maria-Theresia, Joseph II, Leopoldus en Franciscus II van Oostenrijk. Later, toen deze door de Nederlandsche munten vervangen waren, heette men ze *keizerlijke oorden*, ook *duiten*.

KOPPE, v., hinne en spinnekop. Kil. heeft *kop*, *koppe*, i. haan, *gallus*, en *kop*, *koppe*, *kobbe*, i. hinne, l. *gallina*.

KOPPEGESPIN, o., spinneweb, in Brab. *spinnekopnet*. « *In uwen mont en zal gheen koppeghe spin wassen.* » Belg. Mus., 2de deel, blz. 127. 't *Eerste gewin is koppegespin*, zegt men in 't spel aan die in 't begin winnen, alsof men wilde zeggen: 't zal niet duren; op 't einde zult gij verliezen (Oostvl.); in Br., Antw., Limb. en Kemp. zegt men: *eerste gewin is kattegespin*.

KOPPEJAGER, m., spinnekopborstel, raagbol (Gent); te Antw. en Leuv.: *halfinaan*.

KOPPEKEI, kei (Kortrijk).

KOPPEL, bet. in Br. en elders: opnaaisel, eene vouw, plooi, omslag of band in de kleederen genaaid: *als uw kleed te lang is, leg er ene koppel in*. *Ons meisje groeit zoodanig dat de koppel uit haar kleed moet gedaan worden* (Br.). Men verstaat in het Hagel. en elders door *koppels*: de ketingen of touwen, welke aan de hameelen vast zijn, om de paarden aan de ploeg, den wagen, de egge, enz. te spannen. *Koppel* is hier in den zin van band, fr. *lien*, gebezigd.

Vanhier : *koppelleder*, de *koppellijn*, *koppelkoord*, de koord waarmede men twee paarden aan elkander vast maakt. *Koppel* wordt soms in den zin van : koper gehoord en dan is het m.

KOPPEN, b. w., knotten, fr. *éclater*, d. i. de kruin of kroon van eenen boom uitkappen, de toppen of botten van jonge takken uitsnijden, den kop of 't bovenste van den tabakstam uitnijen, opdat hij meer bladeren zou (Land van Aalst, Br. en Limb.). In Br. zegt men ook : *soppen* en *sjoppen*, b. v. *de tarwe soppen*, d. i. het bovenste, de uiteinden van het bovenste gebladerte (niet de kruin) afsnijden. *Koppen* is bij Kil. *decacuminare*, *amputare*, *truncare*; bij Pitiscus bet. *decacuminare*, de boomen knotten, de kroon, of den top der boomen afhouden, afkappen. *Koppen* bet. in Limb. ook : onthalzen. Z. rotten.

KOPFER (o als korte *eu* uitgesproken), m. (Waas); te Somerghem : *koper*; omstr. Leuv. : *keupper*; te Antw. : *duiver*; elders : *doffer*, *duiverik*, *hqren*. Kil. heeft ook nog : *kuyter* en *kuter*. Z. keubber of keupper en kopper bij Bild.

KOPWEDER, v., hoofdpijn (Meetjesland).

KORDEEL, o., in Br. *koddele* uitgespr., koordeken dat aan den toom vast is en dient om het peerd te mennen : *houd het peerd met het kordeel* (Br., Hagel., Vl.), in 't fr. *guides en cordes*. Dit woord heeft een verlengden uitgang gekregen, gelijk : *houweel*, *tooneel*, en staat voor : *koordel* (kordel), een verkleiningswoord van *koord*, in den Teuth. *corde*, seelken, l. *cordula*. Weil. heeft *kardeel*, touwwerk waarmede men de zeilen op-hijst.

KOREN. 't Is koren op onze molen, 't is in onze kaart gespeeld (Vl.). In Brab. zegt men : 't is water op mijn meulen,

KOREN, o., in Br., Limb., Kemp., N.-Br. van dagelijksch gebruik voor : rogge, fr. *seigle*, l. *secale*. Men zegt zoo wel : *korenbrood* als *roggenbrood*. Vanhier *korendo* voor : roggenboterham. Z. Hoeufft, blz. 322-23 en Kil. Voor *koren* in 't algemeen zegt men, in Br. en Holl. : *graan*, in 't fr. *les grains*. In Gelderl. bet. *koren* het eetbare gedeelte van de steenen in vruchten. Z. *Taalk. Mag.* (l. 315). In Limb. heet men het graan : *vruchten*.

KORENAUW, korenaar; *auw* voor *aar*. Z. *auwe*, blz. 22.

KORENHERD, bijv., zoo hard als koren, overdr. : wel te pas, wel te been : *zijt gij al korenherd?* d. i. zijt gij al teenemaal hersteld (Br.)?

KORENLAWIRK, m., leeuwerik (Somerghem, Eecloo).

KORENMUSCH. Deze vogel wordt gewoonlijk : *blauwe korenmusch* genoemd, omdat hij blauwe eikens legt (Vl.); te Antw. : *kootmusch* (oo scherplang).

KOREN-, KOORNSALAAD of KORENSLA is een plantje dat men vroeg in het jaar op de velden vindt en ook als salaad eet (Vl.). 't Is hetzelfde gewas als : *veldsalaad*, in 't fr. *mâche*, *doucette*, bij de kruidkundigen : *valeriana locusta* en elders : *valerianella* genoemd.

KORENSCHELF. Z. graanschelf (Vl.); in Br. *korentas*, *korenhoog*.

KORENTENKOEKEN, kleine vensterruiten met een der vier hoeken in het midden boven, en een onder (Antw.).

KORENVOS, m., vogel met geelachtige en blauwe pluimen (omstr. Thien.). Is dit de *korenvogel* of de grasmussche, bij Kil. vert. door *curruca*?

KORENWINDMOLEN. Zoo noemt men in Vl. den molen die in Br. en elders slechts : *windmolen* heet, omdat hij met den wind draait; terwijl er nog molens zijn die met water of stoom gaan. *Koorn-* of *graanmeulen* om hem te onderscheiden van : *smoutmo-*

len (slagmolen), *schorsmeulen*, *damp- of stoommolen*, enz.

KORING, uitgespr. *keuring*, komt voor : in : *koring hebben* in den zin van : nieuwsgierig zijn (W.-Br.). In oude schriften leest men ook : *keurig syn.* Beide woorden zijn afgeleid van het werkw. *keuren* of *koren*, thans *bekoren*, l. *tentare*, welke, als lijdende werkw., wel in gemelden zin kunnen gebruikt worden.

KORK, v., wordt in Vl. gezegd voor *krok*, thans in Br. *krik*, een soort van wilde wikken; bij Kil. *krock*, l. *aracus*, *vittum frumenti*, vulgo : *cracca*, fr. *vesce sauvage*, *sain-foin*.

KORNEL, het vleesch tusschen de nagels (Deinze, Westvl.). In laatstgenoemde streek wordt *kornellen*, *kernellen* (kernels of kernen van appelen, enz.) *kornillen* uitgesproken. In de Holl. Woordenb. is *kornel* zooveel als : fijne zemelen of kortmeel, *de la grosse farine*, *farine avec son*.

KORREBOUT ook RUN, kleine pijp (Westvl.); elders ook : *baardbranderken*, *neusbranderken*, *doddeken*, *stompken*, in 't fr. *brûle-gueule* geheelen.

KORREKEN, o., *körren*, m. (o klinkt als korte *eu*), bigge of vigge, jong varken (St-Amands); rond Leuv. is *kurren* of *kurreken* (met *u*) o. Bij Kiliaan bet. *korre*, in 't engl. *cur*, oud engl. *curre*, een bandhond, fr. *chien de ferme*, l. *canis villaticus*. Met het werkw. *knorren* (grollen) verwant? Z. *kurre* en *kudde*.

KORREWAGEN, m., (in Br. o als korte *eu*-klank uitgespr.), kruiwagen, fr. *brouette*. Kil. schrijft 1° *koordewaghen*, dat hij afleidt van : *koord*, alsof dit bekend voertuig met koorden zou voortgetrokken worden, doch, volgens anderen, zou 't *kortewagen* zijn, als zijnde een korte wagen, *breve vehiculum*; maar de beste vorm is *krodewagen* of *kruiwagen*, *trusatile vehiculum* (armwagen, stootwagen);

ook is de afleiding van *kruien*, *kruiden*, vroeger *kroden* (voorstooten, voortduwen, l. *protrudere*, *propellere*; *vectare*) de waarschijnlijkste en meest aangenomen. Weil. heeft ook : *kordewagen* en meldt dat men in Groningen *korrewagen* zegt.

KORST. *De korst afgaan*, belachelijk zijn (St-Nikolaas).

KORSTELING. Z. *krostel*.

KORSTEN, b. w., kerstenen, doopen.

Een korstekindje, kindje dat eerst geboren is en naar den doop gebracht wordt. *Korstmis*, elders kersmis (Z. dit w.). Het *korstbrood*, soort van brood gebakken om op kersmis gegeten te worden (in het land van Maastr.). Zie hier wat *Ecrevisse*, in zijne *Bokkenrijders*, over de gebruiken der gemeente *Geleen* sprekende, van 't *korstbroodje* of *kersmisbroodje* zegt. « Ingevolge eene standvastige costume, die misschien zoo oud is als dit oude *kirsspel* zelf, moet de koster der kerk, in de eerste dagen van den *Advent*, een welgekneet roggenbroodje bakken. Eenige dagen later ondergaat het broodje eene tweede, dan eene derde, vervolgens eene vierde, vijfde, zesde en zevende bakking, tot kersmisdag toe, alswaaneer dit broodje zoo hard als steen is geworden. Op den twaeden kersmisdag na de vespers scharen zich al de gespierde en sterke jongelingen van *Geleen* en de onderhoorige gehuchten — als *Lutterath*, *Krawinkel*, *Neerbeek* en *St-Jans-Geleen* — voor den ingang des kerkhofs. Dan komt de koster met 't broodje en rolt hetzelfde, langs den grond, tusschen de menigte, en de worsteling begint. Nauwlijks laat het geroep zich hooren : *het korsbroodje!* of allen houden zich gereed. Eensklaps rolt hetzelfde tusschen de volksmenigte, en elkeen werpt zich vooruit om hetzelfde in zijne magt te hebben. Diegene, welke

het broodje boven zijn hoofd kan steken, roept uit : *Korsbrood, mijn brood!* de worsteling houdt op en hij is *broodjeskoning*. »

KORT, o., vleesch dat kort en klein van een gehakt is, als : in stukjes gekapte licht, lever, long, hert van geslachte dieren ; kipkap : *willt gij meel wat kort eten* (Br.)? Te Antw. heet het : *frut*. (Z. bl. 134). Bij Bild. bet. *het kort* : zemelen (collectief genomen). Z. korteling en kortmeel.

KORT. *Kort ingespannen zijn*, d. i. kort van stof zijn, spoedig in gramschap geraken (Br., Antw., st. en pr.). *Zich kort houden*, zwijgen, zich stil houden (Hoeufft, hlz. 325) of soms ook : zich gewrongen houden (Antw.); in Limburg zegt men : *kort van veersen* (*versemen*, hielen) *zijn*, of ook : *gezwind op zijne veersen getreden zijn* voor : opvliegend, gauw gram zijn. *Kort als kaf*, zeer kort, haastig (Westvl.). *'t Is altijd te kort of te lang*, 't is altijd te heet of te koud, 't is altijd iets (Br., Antw.). *Te kort bollen*, het moeten opgeven, moeten onderdoen, te kort komen (Vl.). *Kortgezeten*. Z. kortzitten.

KORTBUSSEL, m., bussel stroo, stroo niet in zijne lengte maar ondereen geschud, in rondachtigen bussel gebonden (Br.).

KORTEBUNDEL. Z. aarling (Vl.); in Br. *kortbussel*, bussel kort stroo.

KORTELING, o. (van korten), afval, 't geen door korten afvalt, afkortsel, in 't fr. *rognure* (Leuv.); bij Sleeckx is het : een korte stok, *bâton court*. Z. kort.

KORTEN, o. w., gebruikt men somtijds in den zin van : genoeg zijn, b. v. : *dat kort niet*, dat is niet genoeg; ook : ter zake doen, helpen, baten : *dat zal niet korten*, dat zal niets ter zake doen. Men zegt ook : *afkorten* : *dat zal niet afkorten*.

KORTERES, v., veel in Vl. gezegd voor : wat te kort schiet of ontbreekt om iets

te volmaken; ook : gebrek, mangel :

Ik keek eens verder over stad
En zie eens naar den buiten
't Is armoe al wat 't oog omvat
En korteres van duiten.

(Snoecks' Almanak 1856.)

KORTEWAGEN, bij Sleecks en in Vl. voor : kordewagen, kruiwagen.

KORTGEBEENTE, o., alle fijn vleesch, als van : haas, patrijzen, duiven, enz. : *hij houdt van 't kortgebeente* (Hagel.); in Br. *gepeuzel*, soms ook : *poule-fri-cassée* geheelen.

KORTGEZETEN. Z. kortzitten.

KORTMAAND, v. (Waas), elders in Vl. en ook in Br. en Antw. *kortmaandeken* voor : Februari.

KORTMEEL, o., samengest. uit : *kort* en *meel*, de fijnste zemelen of 't grofste meel, of : dat gedeelte van het meel 't welk in 't voorlaatste vak van den bluitmolen (huil) ligt en dus een soort beter is dan de zemelen of de *kriel* (Br.). Volgens Bild. (II, blz. 118) heeft *kort*, *het kort* (voor : zemelen) niets gemeens met het bijv. *kort*, en is verwant met het l. *cortex*, *schorsch*.

KORTNAT, jenever, sterke drank : *die man houdt te veel van het kortnat* (Antw. st. en pr., Br.); in Holl. heet het : *kortvoër*.

KORTSTEEL, m., mv. *kortstelen*, peren als, b. v. *bergamotten*, ook *dikstelen* genoemd, of appels als : *court-penduën*, te Leuv. : *korpendingen* uitgespr., die kort van steel zijn.

KORTSWIJL, bijw., korts, sedert korten tijd (Maastr. en Belg.-Limb.).

KORTWONER of **KORTWOONDER**, m., bij Sleeckx verfr. door : *journalier*, is iemand die in eene *kortwoonst* verblijft, een gering *kossaard*, een *koeter*.

KORTWOONST wordt gezegd van een huis waar noch geboerd, noch nering gedaan wordt, zonder dat het door eenen rentenier bewoond zij (Westvl.). Z. kortzitten.

KORTZAAG, v., zaag waarmede men kort.

KORTZAK, zak waar men kort gesneden eten voor de paarden in bergt (canton Axel).

KORTZEEL. Z. kordeel.

KORTZEMELEN, v. mv., zemelen die in den sijnen teems blijven (Hagel.). Z. kortmeel.

KORTZETTEN, b. w., gevangen zetten : *ze hebben hem kortgezet* (Ijpere en elders).

KORTZITTEN, o. w., in gevangenis zitten : *hij zit nu kort. Kortgezeten zijn* zeggen de buitenlieden van degenen die zonder bestaansmiddelen in huizen wonen, geen land in pacht hebben : *als wij eerst getrouwd waren, waren wij kortgezeten menschen*. Vandaar zegt men : *kortwoonsten : dat zijn twee kortwoonsten* (Westvl., Ijpere).

KORVEN (kurven), manden maken (Limb.)

KORVER, m., mandenmaker. Vanhier de familienaam *Corvers* of *Curvers* (Limb.). Sleetx vert. *korven* door : *mettre dans un panier, entasser*, en Kil. door 't l. *imponere corbi*. Korver bet. korfdrager.

KORZIEREN, b. w. (*korsierde, gekorsierd*), in 't fr. *mettre à l'amende*. Plant. vert. ook in 't l. *multare*, fr. *faire arrest, chalanger*, enz. Maar hij schreef met Kil. *kalangieren*. Zoo zegt men : *de veldwachter heeft den jager*, enz. *gekorzied*, d. i. hij heeft hem gedaagd voor den rechter om gestraft te worden (Brab.).

KOSSAARD, **KOSSAAT**, m., in Br. en Antw., een kleine boer die een stuk eigen land bebouwt of rond de vier bunders huurland bezaait, geen paard doch soms wel eenen ploegos en ten hoogste vier of vijf koeien heeft : *ik heb mijn land aan een goeden kossaard verpacht*. Te Diest en Aarschot zegt men niet : *kossaat*, maar : *osseboer*. Kil. geeft *kossate, mersenier, meersenierman, mercenier* op als : een Leuv. en Brusselsch w. en vertaalt het door : *cliens Ducis Brabantiae, privilegiis*

et immunitatibus donatus. Qui se in fidem et potestatem principis permisit (Z. H. Grotius en anderen op : *clientes*). In Groningen is een *koterboer* (keuterboer), een boer die weinig land en vee heeft; in 't hgd. heet zulkeen : *köthener*, in 't neders. *köther, kather*, engl. *collager* (Z. Weil., die tot wortel des woords *kot* aanwijst). In Gelderl. bet. *kutter* : een kleinen boer die hoogstens twee paarden houdt; een groote boer heet er *scholt* of *meier* (Taalk. Mag. I, 317); omstrecks Berlijn heeten zulke kleine boeren *kotsen*, elders, in Deutschland : *kotsassen*. *Cossatum* is, zegt Adelung, in 't duitsch *kossath* (in Br. *kossaat*). Grimm. (*Rechts altherd.* 818, n. 30 en : *Princ. jur. Germ.* § 97, nota 13) leidt het woord af van : *col*, huisje, en van : *sat*, van *sittian* of *zitten*. *Cassare, in feudum concedere vel feodare* : vandaar : *cassatus, cassati*, enz. Onze *kossaten* (kossaden) zijn dan, men ziet het, bijna hetzelfde als de *oude laten*. Z. ook, bij ons, keuter, blz. 239, en : *Kassaat*, blz. 224, ook *laat*, bij Kil. Z. mede Hoenft, blz. 326 op : *kote*. « In den beginne waren al de inwoners van Hoelaert *Cossaerden* of *Kossaten*, ook *Merse-niers* gezeid. De Kossaten werden zoo genoemd, omdat zij ten platten lande kleine huiskens, met een weinig land rondom, bewoonden, dat hun op eenige voorwaarden door de hertogen van Brabant was toegestaan. Zij waren eigenlijk geene slaven, maar waren ook niet volkomen vrij; want van den eenen kant werkten zij gedeeltelijk voor hun eigen voordeel, en van den anderen kant waren zij aan den hertog van Brabant hand- en voetdienst verschuldigd, enz. » *Het christelyk Hoelaert*, Brussel 1853, blz. 12-17, door V. De Buck, S. J., die in noot zegt : « De afleiding is veel klaarder in het Saks. woord

kothsass, d. i. ingezeten van een *kot*, klein arm huisje. » Z. koteren.

KOT, o. Door het mv. *koten* verstaat men in Br. en elders: de houten voorhuisjes, waarin allerlei dingen te zien zijn. *Kot houden* bet. in Vl. hetzelfde als in Br.: *den boer spelen*, in eene herberg veel gerucht of ruzie maken: *ze hebben daar een kot gehouden die zatte kerels*. *Kot*, in 't fr. *cachot*, is verwant met het engl. *coate*, *cottage* (hutteken). Z. Delf. 195, op: coetkyn, cot.

KOTERAGE, Z. koterij.

KOTERAILLE, v., in Westvl. 't zelfde als: koterij.

KOTEREN, **KEUTEREN**, b. en o. w., wordt in de Holl. Woordenb. of niet of slechts in den zin van: tusschen zijne tanden peuteren, wroeten, loteren, om wat er tusschen steekt uit te halen, gebezigd; doch in België zegt men zeer veel: *het vuur aankeuteren: koter de stoof, de kachel wat dat ze beter brande; de kolen bijeen- of opkeuteren, de assche uitkoteren, zijne pijp uitkoteren; in den neus, in de ooren keuteren, aardappels in den grond keuteren*, enz. Overdracht.: aanjagen, aanwakkeren, ophitsen, in 't fr. *exciter*: *ik zal die gasten eens gaan opkeuteren*. Vanhier heeft men: *kotering, gekeuter, keuteraar, koter- raar, keuterijzer, keuterhaak* (pook), fr. *tison*, een haak of ander ding, waar men mede kotert. In sommige gewesten van Vl. spreekt men uit: *kot- teren, kotteraar, kottering*, en dit laatst bet. r. Audenaarde: afrossing, slaag. Plant. heeft *koteren*, l. *scrutari*, in *d'assche koteren*, fr. *fouiller ou patrouiller aux cendres*; de tanden koteren, l. *dentes purgare*; Kil. *keu- teren, koteren* (de tanden); *koteren* bet. bij hem ook in 't l. *fodicare*, d. i. steken. Dit *fodicare* is verwant met *fodere*, graven, een hol, graf of kot of opening maken. Ook is *kot* de

wortel van: *koteren*, freq. van *kolen* (uithollen, uitgraven). *Koteren* schijnt ons éénen oorsprong te hebben met het lat. *colere, cultura*, fr. *cultiver, culture* en met ons *kouler*, en nauw verwant te zijn met: *kossaat, keuter, koter, kutter*, fr. *petit cultivateur*. Z. *kouler* en *keuter*, blz. 23, waar men zien zal dat *keuteren*, in de pr. Drenthe, eene kleine boerderij houden beteekent.

KOTERHAKEN, met den haak het vuur, de kachel opkeuteren, in 't fr. *tisonner, alliser le feu* (Kortrijk en elders).

KOTERHOL, klein huisje of kamer (Meetjesland). *Koter* is hier misschien voor: *koeler* of *kutter*, d. i. koeiboerken of kossaard.

KOTERIJ, **KOTERAGE**, v., geringe huiszigen, ontuchtshuizen, kleine gebouwen om allerlei dingen in te bergen (Br., Oost- en Westvl. en elders).

KOTSEN, o. w., braken, in 't Z. overal met *t* uitgesproken. 't is meest in de pr. Antw. en Limb. gebr.; in Br. zegt men: *geubbelen*, fr. *dégobiller*; in Holl. *kodsen*. Kil. heeft *kidsen*.

KOTSVOL, bijw., onder 't volk gehoord voor: geheel en al vol, gestampt vol: *de kerk was kotsvol* (Limb.). Het bet. eigenlijk: *tot kotsens toe vol*; in Br. en Antw.: *kropvol, stampens vol*.

KOTTERAAR, **KOTTEREN**, **KOTTERING**, in Oostvl. gehoord voor: *koteraar*, enz.

KOUD. *Dat zat op geene koude steenen vallen* (Br., Antw.); te Brugge is 't: *dat zat op geene blauwe steenen vallen*, dat zal niet onverschillig, dat zal niet zoo, dat zal niet ongewroken blijven. *Een koud kieken*, iemand zonder moed of wilskracht (Br., Antw. en elders). In Drenthe zegt men ook: *koude vader* voor: stiefvader.

KOUDERIK en **KOUWERIK**, iemand die kouwelijk is, die licht koude krijgt (Br., Antw.).

KOUS, in de gemeenzame spraak voor : beurzeken of spaarpot, fr. *boursi-caut* : een kous of beurzeken op zijde hebben. Zijne kous hangen zegt men in Westvl. voor : zijn mandeken of korf zetten (Vl., Br. en elders); in Antw., Limb. en elders : zijnen schoen of klomp zetten, 's avonds vóór St-Nicolaas, St-Marten of met den greef (graaf) van half-vasten zetten of hangen de kinderen een korfje, holleblok, enz. met wat eetwaar daarin voor het peerd van St-Marten en 's morgens vinden zij er dan lekkernij in. *Met de kous op den kop t'huis komen*, ergens met schande van afkomen, in eene onderneming slecht gelukken (Antw.).

KOUSCHEN (*sch* als in 't hgd.), bijv., veilig, geraadzaam, te betrouwen : *hij is niet kouschen*, hij is niet te betrouwen, hij valt niet gemakkelijk, niet pluis. *Het is allewijl niet kouschen door den duisterten te gaan* (Limb.). *Kouschen* zal misschien hetzelfde zijn als : *kuisch*, in 't hgd. *keusch*, zuiver; want men zegt, in Limb., Br. en elders, in 'denzelfden zin : *hij is niet zuiver gevallen*, *hij is niet zuiver*, hij is niet pluis, niet te betrouwen.

KOUSEBIJTER is 't zelfde als : koolbijter (Westvl.).

KOUSVOETELINGS, op zijne kousen (Oostvl.) « *kousvoeteling* maakt se soeten gang. » (Oude Vl. lied. 279).

KOUTENANCIE, v., hier en daar in Westvl. en elders gezegd voor : kout, gekout, in 't fr. *causerie*.

KOUTER, m., in Vl., Br. en Antw., doch o., in Limb. en Holl. in 'den zin van : ploegkouter, kouterijzer, het mes der ploeg, dat de aarde doorsnijdt. In 't Geld. en hgd. is het *kolter*, in 't lat. *cutter* (mes, fr. *couteau*), in 't middeleeuwsch l. *cultra*, in 't oud fr. *coultre*, thans *coutre* (ploegkouter) en in 't engl. *coulter* (Bild. II, 125).

Er is een oud w. *kutten*, engl. *to cut*, neders. *katten*, *kadden*, dat snijden bet. (Weil.). Maar in Vl., Antw. en vooral in Brab. heeft *kouter*, m., nog eene gansch andere beteekenis; men heet *kouter* eene groote uitgestrektheid van vlak, aaneen liggend en bebouwd land, een vlak en bewerkt veld door bosch, houtkant, boomen noch dorp gescheiden : *dat is de schoonste kouter der omstreken*; *tarwekouter*. Thans zegt men in Br. *veld, land*; en de *kouter* is er bijna een eigennaam geworden, nog gegeven aan plaatsen die van ouds dien naam droegen. Wejl. zegt dat « men in Overijsel *katerplaats*, *katerstede* heet, eene kleine boerenplaats bij welke weinig lands is. » Edoch hier is *kater* gewis voor : *kutter*, *keuler* (Gelderl.). Ons *kouter* is een zeer oud woord en komt van het lat. *cultura*; bij Kil. ook *kauter*, *flandr.*; *ager*, *campus*; *seges*, *terra subacta arata et sata*; *arvum*; *terra arata necdum sata*; *ager cultus sive aratus* (be-ploegd of bewerkt land). Ook *curriculum*, *hippodromus*. De *kouter*, te Gent, in 't l. *campus martius*. *Kouter* bet. in Westvl. nog een hoog wegeltje of wegsken, een voetpadje. Met *kouter* is het oud fr. *courtill* verwant. Vanhier de dorpsnamen : *Cortil-Noirmont* en *Coulture-St-Germain*, enz.

KOUTERKEN, **KOUTERTJE**, o., in Westvl. voor : *kouteken*, verkleinw. van *kout*, klap : *een kouterken slaan of doen*, klappen : *laat ons een koutertje doen*, laat ons wat praten.

KOUWELEN, b. w., voortd. van *kouwen*, fr. *mâcher*. Bij Kil. *kauwen*, *kouwen*, *kuwen*, ger. sax. sicamb. holl. *flandr.*, 'tzelfde als : *knauwen*, l. *mandere*. *Kouweling*, geknauwd eten; *uitkouwelen*, uitspuwen (omstr. *Eccloo*). *Kauwe*, *kouwe* of *kuwe*, een geld. sax. holl. en vlaamsch woord, dat keel, stroot, kaak, kaaksbeen, kin, kinnebak,

enz. beteekent. *Couwen* (mit den monde), i. *masticare* (Teuth.).

KOWEETE, KEWEETE, v., kauwken, hanne (Westvl.).

KOZEN, m., voor kozijn (Vl.).

KOZIJN, in 't fr. *cousin*, neef : *het kozijn hebben*, het pootje hebben (Kortrijk). Bij *kozijn schellings herbergen* is eene spreuk overgebleven uit den tijd dat de schellingen nog gangbaar waren en bet., omstr. Thien. : voor zijn geld herbergen, in de herbergen gaan logeeren : *ik logeer bij kozijn schellings*. *Kozijnen*, als werkw., bet. : veel en aan vele ver verwante lieden kozijn zeggen : *als hij iets noodig heeft, kan hij wel kozijnen* (Vl., Antw., Br.).

KOZIJNEN en KOZIJNKENS, mv., krakebeziën : *kozijnen plukken*, in 't fr. *myrtilles, le fruit du myrtill*, of postelbeziën (L. v. Aalst, Lede). Z. krakebees, blz. 287.

KOZIJTJES, o. mv., het pootje of flercijn, in 't fr. *la goutte*, i. *podagra* : *die drinker zit alweër met de kozijntjes* of *het kozijn* (Kortrijk); te Ecclou zegt met : *het beestje*.

KOZZE, m., voor kozijn (Br., Antw.).

KRAAFS of KRAAGS, bijw., verkeerd, tegenstrijdig (Kortrijk). Z. krangs.

KRAAG, KRAGE, dat in het engl. *crag*, in 't schotsch : *craig* is, bet. in neêren hgd. eigenlijk : hals (Delf. 197) en bij Plant. de hals eener zwaan, eend, enz. *Le col d'un signe*, i. *jugulus*. *Een stuk in zijnen kraag drinken*, zich zat drinken. *Een stuk in zijnen kraag hebben*, dronken zijn (Vl., Antw., Br. en Limb.); *een spaanschen kraag hebben* bediedt, te Maastr. : gansch bedronken zijn; te Kortrijk zegt men : *in ons Heeren hemelhof* of *wijngaard geweest zijn*. In Westvl. zegt men : *iemand bij den kraag stekken* voor : vatten. Men noemt r. Thienen ook *kraag* : het vet dat als een kraag of *net* (zoo als men het

elders noemt) aan de darmen vast is.

KRAAI, KRAI, m., bet. te Maastr. : uitgebrande steenkool, fr. *braise*. Te Leuv. noemt men de uitgebrande steenkolen die nog kunnen branden : *schrab-houlle*, en die gansch verbrand of verzengd en als verijzerd : *sin-gelen* (zengelingen).

KRAAI, v., in Br. uitgespr. : *kroie, krai*, is in den Teuth. *crade, cra*. Zittende kraaien zullen nooit hebben, een luiaard zal altijd arm blijven (Br., Hagel.); in Limb. hoort men de zegwijze : *eene vliegende kraai heeft meer dan eene zittende*. *Alles komt uit, al zouden de kraaien het uitbrengen* (overal).

KRAAIERSNOOT, v., boomgom, uitslag van gomachtige boomen, als kerzelaars, pruimelaars, enz. (Ursel); in Br. : *vogelsnot*, elders : *koekoekssnot*.

KRAAK, als wortelw. van : *kraken*, is m., zegt Bild.; doch wij bezigen het ook v. en verstaan erdoor : iets wat gekraakt, slecht of versleten is, in 't fr. *patraque*, dat is een slecht tuig, prul en, overdrachtelijk : afgelceefde persoon, versleten persoon. In Limb. zegt men : *krak* of *krag* (Z. dit woord). Bij Kil. is *kraecke* of *kavalie*, een vervallen huis, een versleten paard of lastdier. Z. kraakhaspel. *Crake* is in den Teuth. : *vortt* en *craken*, *vortten*, i. *petere*, fr. *peter*.

KRAAKBEES, KRAAKBES, KRAAKBEZIE. Z. krakebees.

KRAAKHASPEL, m., een ziekelijk persoon : *de kraakhaspels leven 't langst*, spreekw. (N.-Limb.); in Brab. en Antw. zegt men : *krakende karren* of *wagens loopen 't langst*. Z. kraak.

KRAAKHOUT. Z. krekkelhout of klinkhout, blz. 251.

KRAAKPEER, KNARSPEER, soort van peer die knarst als men ze eet, fr. *poire craquante*.

KRAAM, o. : 1° stalleken of uitstal waarop iets verkocht wordt : *appelkraam*;

2° een gemeen of slechte kerel : *gij zijt een kraam* (Br., Antw. en elders); in 't Hagel. : een snaak, een koddige gast : *die twee kramen kunnen een heel gezelschap verzellen*. *Kraam* wordt in Limb. gezegd van iets dat in slechten staat is, vodderij, en ook in den zin van : *hoddet* (189); in Antw. en Br. van iets wat veel beslommeling en gesukkel meebrengt. Vanhier *kramerij*. Zou die overdrachtelijke beteekenis hiervan niet ontstaan zijn dat men op foorkramen maar klein, gering of weinig beduidend goed verkoopt?

KRAAMMIK, v. en m., uitgespr. *kramik* of *krammik*, ook *krammikkebrood*, is fijn wit of tarwenbrood (Br., Aalst), te Leuv. is *krammikkebroo(d)ken* een klein broodje van de fijnste tarwenbloem. *Als het kermis is, bakken de boeren krammik. Met mijn feest krijg ik jaarlijks eene groote krenten krammik*. Dit soort van brood wordt doorgaans met melk en eieren gebakken. In de Kemp. en een deel van Br. bet. *kraammik* enkelijk : *weitenbrood*, in tegenstelling van *roggenbrood*. Omstr. Thien., in 't Hagel. en omstr. St-Truiden en Hasselt zegt men alleen *mik*. Het woord is samengesteld uit *kraam* en *mik* en daarom schrijven wij *kraammik*. De *kraammikken* schijnen eerst kleine fijne tarwenbroodjes te zijn geweest die men op de kramen of in de winkels verkocht : zoo zegt Kil. op *kraemnick*, l. *panis triticeï minoris genus in tabernaculis venale, hemiartium*. *Mick* is bij hem ook een tarwenbroodje, in 't fr. *miche*, l. *hemiartium, artidium*. Men vindt dit woord ook *kermieken* geschreven (Z. *Analectes pour servir à l'Hist. Eccl. de la Belg. Louv.* T. III, 218) en het kan dan zeer wel samengesteld zijn uit *kerk* en *mik*, derhalve : fijn brood dat voor de kerk dienen moest. Z. weg en weite (tarwe).

KRAAMSTOEL, m., ouder 't volk gehoord voor : armstoel, leunstoel, fr. *fauteuil*, (Limb.); omstr. Leuv. : *krochstoel*; in Groningen : *kraakstoel*.

KRAAN, kraanvogel (Antw.); in Br. *wilde gans*; in Vl. *vriesvogel*.

KRAB, v., voor : krabzweer, korstachtige hoofdzweer; van *krabben*, omdat die zweren eene groote jeuking veroorzaken. Op sommige plaatsen zegt men : *rab* of *rap*, welk *rab* wel in verband zou kunnen zijn met het oude *rappe*, schurft, iets wat grootelijks jeukt. *Krabbe* is in Groningen : *klander* (graanongedierte).

KRABBEKENSSTEUR, m., steurkrab, fr. *chevrette* (Sleeckx).

KRABELARIJ, v., slecht, slordig geschrijf, onkundig geschilder, onkundig werk, van *krabbelen*, eigenlijk slordig of onverstandig iets, b. v. : schrijven, enz. verrichten; bij Kil. *inepte scribere, pingere sive exarare*.

KRABBEN, in Br. en Antw. iets slecht verrichten : l. *inepte exarare* (Kil.).

KRABBER, m., iemand die iets slecht verricht, een slechte werkman, een knoeier, slechte schrijver, schilder, enz., fr. *griffonneur, barbouilleur*; bij Kil. bet. *krabbelen* ook onkundig schrijven, schilderen, arbeiden. Men noemt een barbier ook : een *krabber* of *baardkrabber* (Br.); te Antw. is *krabber* nog een soort van vischnet.

KRABBERIJ, v., bij Sleekx in 't fr. *mauvaise besogne* (slechte bezigheid). Z. *krabber* en *krabbelarij*.

KRABSELING, o., voor : *krabsel*, fr. *rac-lure* (Brab., Antw.).

KRABVIOOL, v., voor : krabbersviool, slechte viool.

KRAK, **KRAKKE**, v., houtachtig kruid, meest op heidegronden te vinden, en gewis hetzelfde als : heide of heidekruid, fr. *bruyère, l. erica*. Dit gewas is licht zoo genoemd, omdat het nogal kraakt en krakt. Gewoonlijk maakt men er besems van en die *krakkebe-*

sems noemt men *heëtebessems*, gewis voor : *heidebessems*; in Br. *heibes-*
sems of *waschbessems* genoemd : *ik*
zal nooit een vagen grond beploegen,
waar niets en groeit als krak en hei
(*Gentsch Vosken*, 1847, 19 Decemb.).
Krak, *kraak*, bet. overdracht. ook :
leugen, bedrog.

KRAK, bijw., juist, precies, nauwkeurig
spoedig, op den slag : *die huurder*
betaalt altoos krak (Br., Antw., Has-
selt). In Limb. zegt men : *kek*, in 't
fr. *correct*.

KRAKEBES of **KRAKEBEZIE**, **KRAKE-**
BEIS, **KRAKEBEI**, **KRAAKBESSEN**,
enz., soort van blauw zwarte bosch-
bezie, in Gelderl. *boschbes*; in Holl.
blauwbes genoemd; in Br. en Antw.
krakebijzen, *krakebazen*; te Ninove
krakebauzen; in N.-Br. *krakebeien*
uitgesproken. In de Woordenboeken
staat het verfr. door : *mûres sauvages*,
doch dit is het geenszins; Kil. vert.
kraeckebesie, *kraeckebeyse* door :
vaccinium, *bacca strepitum quemdam*
dum dentibus frangitur edens. Nu
vaccinium is in 't fr. *vaciet*, *arbris-*
seau qui porte des baies noires, en
zoo is 't ook. Blancardus heeft voor
dat plantje : *vitis idaeu*, *vaccinium*,
vaccinia, in 't hgd. *heidelbeer*, *stan-*
delbeer, *bickbeer* of *bickelbeer*, fr.
myrtilles, *airelles*. Deze fransche
woorden zijn juister dan *mûres sau-*
vages. Immers de *kraakbezen*, die op
heidegronden en in dennenbosschen
meest groeien, gelijken geenszins aan
moerbessen. Z. Hoeufft, blz. 329.

KRAKEBIJZEN. Z. *krakebees*.

KRAKEELDERIJ, v., *krakeel* (Antw.).

KRAKEL, in 't fr. *hareng saur*.

KRAKELHOUT, **KRAKKELHOUT**, kleppen-
of klepperhout (Brab., Lier).

KRAKEN komt voor in : *kraken van zuiv-*
erheid, *reinigheid*, d. i. zeer zinde-
lijk zijn. *Krakende net* bet. zeer of
door net : *het kraakt in dat huis van*
zuiverheid. *Alde dochters zijn kraken-*

de van reinigheid (Br., Antw. Limb.).
Kraken bet. in 't Hagel. : *klotsen* (met
de zweep) en bij Sleeckx ook : *liegen*.
Vandaar : *kraker*, leugenaar, en *krak*,
leugen.

KRAKENDE KERREN of **WAGENS** bet. zie-
kelijke personen, of dezulke die, hoe-
wel niet ziek of krank, toch altoos
klagen. Vanhier de spreekwijze : *de*
krakende kerren rijden 't langst (Br.,
Antw.) of *ver, het verste* (Vl.), d. i. zie-
kelijke lieden, die gedurig koozen en
klagen, leven het langst.

KRAKERS of **KNAPPERS**, bleekroode ker-
zen, ook *spaansche kerzen* genoemd
(Leuv.); elders heet men ze : *knaspers*
of *knaspkerzen*; in Vl. *knospers*; te
Antw. *witbuiken*; te Brussel en omstr.
vleeschkerzen.

KRAKERT, m., noot, kardoos : *eene kra-*
kert wagen bet. te Maastr. : *eene*
kahot of *kardoos* van vijftig saámge-
rolde centen in het spel zetten, en
overdrachtelijk : iets wisselvallig
ondernemen.

KRAKKE. Z. *krak*.

KRAMACHEL, **KRAMAKKEL**, wortel van
kramachelen en licht voor : *krama-*
chelaar, een persoon die lijdend is
en altijd klaagt, een sukkelaar, een
krocher : *wat begint dat oud manne-*
ken kramachel te worden (Br., Antw.);
in 't Meetjesl. heet een ziekelijk
mensch : *een kramenist*.

KRAMAKKELACHTIG, bijv., sukkelachtig,
ziekelyk, enz. : *die kleine wil niet*
goed op, hij blijft zoo kramakkelach-
tig (Br., Antw., st. en pr.).

KRAMAKKELEN, **KRAMACHELEN**, o. w.,
bij Sleeckx sukkelen. Vanhier heeft
men : *kramakkelaar*, sukkelaar, en
kramakkelachtig. Zou het woord niet
samengesteld zijn uit : *kraam* en
machelen, een op zijn hgd. uitgespr.
freq. van *maken*? 't Zou dus zooveel
zijn als : het aaneenkleuteren van een
slecht kraam.

KRAMEN, eigenlijk koopwaren op het

kraam voorzetten, bet. in Westvl. overdracht.: spaarzaam zijn: *ik kraam niet*, d. i. ik doe gelijk een ander. Bij Sleenckx bet. het: talmen.

KRAMENIST, ziekelijk mensch (Sottegem). Z. kramachel.

KRAMER, KREMER wordt overdrachtelijk gebr. voor: een doortrokken, sluwen kerel, een die u zijn koopwaren sluw weet aan te klappen (Br., Hagel.). *Als de kinderen geld hebben, hebben kramers nering*, d. i. kinderen kunnen moeilijk geld houden (Br. en elders). *Ieder kramer staat voor zyn kraam*, ieder prijst zijn goed aan, ieder is verantwoordelijk voor zich zelven.

KRAMERIJ, v., eigenlijk: goed dat op de kramen verkocht wordt, winkelwaren; overdrachtelijk: iets wat gering, gemeen, slecht is; ook prul, vodderij, slechte handelwijze, frutselrij, bedrog, enz. (Br., Antw. en elders); in 't Hagel. ook: snakerij, koddigheid.

KRAMIK. Z. kraammik.

KRAMMESKERS, v., lijsterbes (Limb.).

KRAMMESVOGEL, m., soort van lijster (Limb.). Kil. heeft: *krammetvoghel*, *krametvoghel*, *kramsvoghel*, germ. sax. sicamb. id. lijster, l. *turdus*.

KRAMMIK. Z. kraammik.

KRANGS voor: krang, bijv. en bijw., verkeerd, omgekeerd, averechts: *hij heeft zijnen jas, zijne kousen krangs aan* (N.-Limb.). Dit w. wordt ook in Gelderl. gebruikt. Halbertsma brengt er mede in betrekking 't engl. *crank*, het omgebogen eind der as in een werktuig om het omdraaien (*Taalk. Mag.*, III, 61).

KRANKELIJK, bijv., bij de ouden als Kil.: *kranclic*, *krancelic*, voor: ziekelijk. In Limb., waar dit woord *krenkelik* wordt uitgesproken, is *krankelijk* alsook *krankte*, uitgespr. *krenkde*, van dagelijksch gebruik voor: ziekelijk, ziekte: *er is eene krankte onder de beesten. Wat krankte heeft die man?*

Delf. blz. 197 heeft « *crancken*, hgd. *kränkeln*, engl. *to sicken*, d. i. ziekelijk zijn » en de Teuth.: *crancken*, *suyklen* (sukkelen), *swaken* (verzwakken), l. *infirmari*.

KRANKEMAAN, v., afgaande maan, laatste deel der maan (Westvl.). Hier is *krank* nog in zijne eerste beteekenis van: klein, gering. Z. Weil. op *krank*.

KRANSJE, KRANSKEN voor: rozenkransgebed: *leest gij een kransje mede* (Br., Antw.)? Ook: maandelijksche vergadering of conferentie, enz. van pastors en onderpastors (Brab., Antw. en N.-Br.).

KRAP, m. en v., wortel van *krappen* (afsnijden), de rest of overschot van een stuk lijnwaad, katoen, laken, enz. dat in de winkels overblijft, ook: elk afgesneden stukje, lap, brok van katoen, enz.: *daar blijft nog een krap van twee ellen over en daarvan kan men geene jak maken. Die mevrouw koopt al de krappen op en deelt ze in armscholen uit* (Land v. Aalst en elders). Het bet. ook nog: overblijfsel van gesmolten vet. Kil. geeft aan *krappe* de gemelde beteekenis en vert. het door 't l. *carptus*, *res decerpta*, *pars abrasa sive abscissa*; *pars carnis abscissa*; *crustum*, enz. In den Teuth.: *crap*, *harst*, *braide*; *crap*, *gerijst* of *gebraden*, l. *carbonella*. In de Kemp. bet. *krep*, stuk spek; te Antw. *krappe*: rinschsaus, azijsaus met kleine stukjes spek in.

KRAP, KRAPPE, bij Kil. ook *krap-druyve*, een druiventros, in 't fr. *grappe*, oud hgd. *rapff*, angl. *grape*, ital. *grappolo*, l. *racemus* (Kil.).

KRAPPEL, v., verkleinw. van *krap* (stuk), stukjes, kaaien (Limb.). Z. kaai en krap.

KRAS komt voor in: *kruis en kras*: *kruis en kras door het veld loopen*, in alle richtingen door het veld loopen (Hagel.); in Limb. zegt men: *kruis*

en *krats*. Bij Weiland is *kras* een bijv., dat: sterk beduidt; in het Noord. der pr. Antw.: gezond: *hij ziet er kras uit. Ik ben kras en gezond.*

KRASSELAAR. Z. 't volgende.

KRASSELEN, o. w., sukkelen, altijd ziekelijk zijn, kwalsteren, kwijnen: *'t is al een heel jaar dat hij krasselt.* Vanhier: *krasselaar*, ziekelijk mensch, sukkelaar, ook: iemand die weinig talent heeft; *krasselachtig*, sukkelachtig, ziekelijk (Vl., IJpere). Het schijnt te kunnen afgeleid worden van: *kretse*, dat Kil. vert. door: *aerumna*, *aerumnula*, of een freq. te zijn van: *kratsen*, *kretsen*.

KRATS, bijv. en bijw., in N.-Limb. gebr. voor: *kras*, dat: zeer, fel, sterk beteekent: *krats zuur*, zuur als azijn.

KRATS, KRETS (wortel van *kratsen*), hetzelfde als: *kras*, schrap of krap. In N.-Limb. en Gelderl. is *kretse* eene kaarde (distel, doch in den oorspronkelijken zin: *krabbe*, *krabber*). Bij Sleekx bet. *krats*, *krets*: schurft, fr. *gale*, en daarvan is *kratsig*, *kretsig* (schurftig) afgeleid.

KRATSEL, o., het stukje dat door den *kritsel* wordt uitgelicht. Z. *kritsel* en *kritselen* (Limb.); elders zou men *krassel*, in den zin van: *krabsel*, af- of uitkrabsel, afschrabsel zeggen. *Kratsel*, in den zin van: *schrap* is, bij Kil., *krauwetse*.

KRATSEN, in Limb. en Duitschland gebruikt voor *krassen* (krabben), fr. *gratter*; bij Kil. *kratsen* en *kretsen*, engl. *crathe*, *scratche*; l. *scabere*. Vanhier *kratsel*.

KRATSZUUR. Z. *krats*.

KRAUSEN of KRAUZEN (Belg.-Limb.). Z. krozen, kruizen en bekruizen op bl. 40.

KRAUW, v., wordt in N.-Limb. en elders voor *raaf* gebruikt, lat. *corvus*, *corax*; fr. *corbeau*, hgd. *rap*, angl. *raven*. Kil. heeft ook *kraeyevoet* voor: *ravenvoet*; l. *coronopus*. Kraai, in

Limb. *krauw* en *krao* uitgesproken, is in 't l. *cornix*, *cornicula*, hgd. *krähe*, engl. *crow*. Doch het spaansch *gratia* is in 't l. *graculus*, *monedula* (roetaard). *Krauw*, v., schurft, krauwage (Antw. pr. Br.).

KRAUWAGE, 't zelfde als: *krauwagie*, en daarvan ook: *krauwagiege*, *krauwelige*, iemand die de krauwel heeft.

KRAUWEL, KRAWEL, van *krauwen* (krabben), m.; doch voor de ziekte (schurft), waar men dien naam aan geeft, ook v. (Bild. II, 128).

KRAUWEL, m., bet., in de omstr. van Kortrijk: een haak of krabber om het land mede om te krauwen of krabben. In N.-Br. is *krauwel* ook: een haak of krabber aan een langen stok, waarmede men in hoven en op akkers het onkruid van tusschen de planten uitroeit (Hoeufft, 328). In Br. wordt dit akkertuig *drijtander*, *mesthaak*, *gritsel*, *reek* genoemd. Bij Kil. bet. *krauwel* een *vleeschhaak*; in de Woordenb. vindt men *krauwel* in den zin van: kromme gaffel, en *krauwel*, in 't fr. *racloir*, raak of reek, hark, gritsel, krabber, enz.

KRAUWEL, m., vrucht die zich niet genoeg ontwikkeld heeft, kwarrel, in 't fr. *fruit rabougri*: 't is een *krauwel* van een peer. 't Zijn *krauwelen* (Limb.). Z. kreude.

KRAUWELEN, met de nagels kwetsen (Westvl.). Het is afgeleid van: *krauwel*; doch het zou ook als een freq. van *krauwen* (krabben) kunnen aanzien worden.

KRAUWELIG, KRAWELIG, bijv., in de Kemp.: dartel, zich niet kunnende inhouden (Kemp.); in Br. *kittelig*. Het w. is afgeleid van: *krauwel* en bet.: krauwachtig, jeukselachtig, kittelig.

KRAUWEN. Z. krouwen.

KRAUWIETELACHTIG, KRAUWITTELACHTIG, KRAWITTELACHTIG. Z. 't volgende.

KRAUWIETELN, KRAUWITTELEN,

KRAWIETELLEN, o. w., bet. in de omstr. van Ninove en in 't Meetjesl. : wriemelen, wemelen, krevelen, kittelen, door lichte beweging een gekrevel of gekittel veroorzaken : *de molenaars krawietelen in mijne hand*. Vanhier *krauwittelachtig*, *krauwietelachtig*, kittelig, kittelachtig. Dit woord is verwant met : *krauwen*, *krabben*, *krauwelen*.

KRAUWSEL, bij Kil. : *krauwssel*, *krauwagie*; bij Plant. *kraussel*, *krauwagie*, *krauwage*, *krauwinge*, schurft, schurftziekte, jookziekte. Hiervan is het bijv. *krauwselachtig* (schurftachtig) afgeleid.

KRAUWTE, v., *krauwage* (Westvl.).

KRAUWZEER, o., *krauwziekte*, schurft.

KRAVELEN, o. w., voor : *klaveren*, *klauteren*, in 't engl. *to crawl* (Westvl.).

KRAWAAT, m. (spotnaam), ondeugend mensch. Men noemt de inwoners van Lille (Kemp.) : *de krawaten van Lille*. Dit schijnt een historischen oorsprong te hebben uit den oorlog van Lodewijk XV met Maria Theresia; wanneer de borgers van Lille verscheidene *krawaten* (Croates) vermoord of verslagen hebben.

KRAWAGIE, Z. *krauwage*.

KRAWAKEN, o. w., lang waken, nachtbraken (Limb.).

KRAWEL, v., van het fr. *corvée*, vroeger : *courvée*, en dus voor : *korwei*, in de Woordenb. *karwei*, d. i. arbeid voor de gemeente aan straten, waterlooopen, dijken; ook : lastig, onaangenaam werk waarvoor men niet betaald wordt. Kil. en Plant., die *kraeyeweye*, *krauweye* en *koreye* schrijven, vertalen het door 't l. *opera gratuita*, *opera quae parva mercede facilitantur*; *opera extraordinaria*. Z. Weiland (Br., Antw., Vl.). Vandaar *karweien*.

KRAWEIEN, o. w., voor *karweien*, d. i. voor de gemeente, en dus, voorniet, aan de openbare wegen werken, in

Brab. *pionnieren* gezegd; voorts, in 't algemeen, arbeid verrichten die niet veel in den buil brengt (gratis werken) (Vl., Br., Antw. st. en pr.). Plant. schrijft : *krauweyen*.

KRAWEL, Z. *krauwel*.

KRAWELIG, Z. *krauwelig*.

KRAWER, borrel : *eenen krawer pakken*; ook : iemand die veel borrels drinkt : *hij is een krawer*. Vandaar : *krawerren*, veel druppels of snaps drinken : *dat volk doet niet dan krawerren* (Land van Aalst, Lede).

KRAWETSE, v., *karwats*, *karbats*. Bij Kil. is *krauwetse* hetzelfde als : *schrabbe*, *schaar*, *krap*, *kwetsuurken*, l. *levis incisura*, *leve vulnus*, *vibex ungulis scalpta*; *vulnus scalptum*.

KRAWIETELLEN, KRAWIETELACHTIG, Z. *krauwietelen*, enz.

KREB, Z. *krep* of *krap* en *breë* of *brade*.

KREBBEBIJTEN, Z. *kribbebijten*.

KREBBELIJDEN, Z. *kribbelijden*.

KREBEULEN, Z. *kabeulen* (214) en *beulen* (49).

KREE en KREEG, bijw., *krap*, *nauwelijks* : *gij meet zoo kree*. *Wij zullen met ons graan kreekens tot den oogst toekomen* (Hagel., Belg. en Holl.-Limb.); in Br. zegt men : *schrap* : *schrap meten*.

KREEM, v., *zeug* (in Br. *zoeg* uitgespr.), fr. *truie*. In Limb. zegt een spreekw. dat hij die voor de eerste maal de stad betreedt : *de kreem (zoog) met de koperen demen moet zuigen*. *De kreem* (kraam) *poetsen* bet. to Maas-tr. : het huis, dat men verlaat, opkuischen.

KREETEN, KREITEN, KREETSEL, Z. *kreten*, *kretsel*.

KREEUNEN, in Br. gezegd voor : *kreunen*, bij Plant. *kronen*, *kruenen*, hgd. *seufzen*, engl. *to groan* (groonen), fr. *gémir*, l. *conqueri*, *quiritari*.

KREEUW, groot stuk brood, vleesch, enz. (Kemp.). Z. *krep*, *krap*.

KREFFELEN, o. w., *klefferen*, *klaveren*, in

klauteren : op de boomen kreffelen (Br., Kemp.).

KREFT, o., in Z.-Nederl. veel meer gehoord dan *kreeft*, wordt overdr. gezegd van : een stout en toesnouwende meisje (Brab.). In de Woor-denb. is *kreeft* : een doortrapt vrouw-mensch; in Westvl. is *kriste*, v., iemand die niet kan gerust zijn.

KREI voor : *krauw*, *krauwel* of *krauwage*. Z. krets.

KREINSEL of KEINSEL, o., in 't L. v. Aalst, de kamen of het kaamsel dat op oud bier komt. *Kreinsel* staat voor : *kraansel* en dit voor : *kaansel*. In de omstr. van Leuven en Mechel. hoort men ook : *bekromsel* en *bekomsel*, verbasterde uitspraak van : *bekaamsel* (Z. 39). Z. ook kaan (212) en keum (238).

KREITEN en KREITSEL (Limb.). Z. kretten, enz.

KREITSER. Z. kretser.

KREK, bijw., in Limb. en elders gebruikt voor : het Brabandsch *krak*, juist, net, nauwkeurig : 't is *kreke* zooals gij zegt. Well., die *krekt* schrijft, vermoedt het van 't fr. *correct* overgenomen te zijn.

KREKEL, m., is in Westvl. hetzelfde als : *kekel* (ijskegel), waar eene *r* is tus-schen geslopen. Z. kekel, blz. 232.

KREKELEN, o. w., bet. in Brab. wel juist niet : *krekelig* (knorrig, gemelijk) zijn, maar iets minder dan *krakee-len*, b. v. : ondereen woorden hebben, preutelen, knorren : *hij doet niet als krekel*. Z. kekel, blz. 232 en kreut-selen.

KREKEL- of KREKKELHOUT, KRAAK-HOUT. Z. kliekhout (251) en klesp (249).

KREKELTAND, m., grootvader, oudgroot-vader (Poperinge). Z. etete (blz. 119).

KREMELING, v., bet. omstr. Poperinge : in verlegenheid zijn, last, kramerij aan de hand hebben : *wat heeft hij toch kremelinge!* Wij achten het w. afgeleid van : *kraam*, en hier in den zin

van : *kramerij* (vodderij), of wel eene verbastering van : *kruimeling* voor : *kruimel*.

KREMER, m., geringe koopman die met zijn kraam op kermis- en marktdagen op openbare plaatsen zit en daar allerlei gemeene waren verkoopt, of ook : met spelen en goochelrij wat geld zoekt te winnen. Vanhier : *kremerskoek*, kluppel, zoetekoek, enz. 't Is wel mogelijk dat *kraam* in den zin van : bedrieger, voor *kremer* gebruikt is. Een *kremer* hebben bet. te Antw. : stijf van koude zijn. Z. kraam en kramer.

KREMERSLATIJN is, omstr. Aalst, iets anders dan : *keukenlatijn*, namelijk : *bourgondisch*, waarmee de kramers hunne dusgenoemde *lokkers* aanspreken. Er zijn reeds eenige woorden die wartaal invoege geraakt, als : *kaffer* (vent, jong mensch); *debiefalen* (wegloopen); *spant de vaart* (ziet dit aan); *dit zijn vaarten* (dit zijn aardige dingen, enz.). *Kremerslatijn* is bij de Antw. jongens : eene taal waarin al de klinkers vervangen zijn door *adi*, b. v. kunt gij al latijn? *Tot kadint, kadi, gadi, kradi, mudirs, madi, ladi*.

KREMELEN, o. w., door iets, dat eng en nauw is, dringen, b. v. door een dicht bewassen bosch. Een klein en eng vertrek noemt men : een *kremmelkot*. Misschien komt dit woord van *krimpelen*, voortdurend w. van : *krimpen* (Kemp.).

KREMP of KREMPELIJK, voor : *krimp*, *krimpelijk*, in Limb. als bijw. gebruikt in den zin van : eerder te min dan genoeg, ter nauwernood genoeg, nauw, krap : 't is maar *krempelijk gemeten*. *Krempelijk* is voor : *krimpends*, op eene bekrompene wijze, schaars; van *krimpen*, in den zin van : nauw, schaarsch worden of zijn. In de Kempen zegt men : *kreng*; in Brab. : *slap*, *schrapp* en *scherp*; te

Antw. : *amper, amperkens*.

KREMPEN, o. w., ziekelijk zijn (Hagel., Br.), van krankheid kermen : *zij kremp al twee jaren* (Br. en elders). Indien *krempen* geene verbastering is van : *krenken*, in den zin van : krank zijn, l. *infirmare*, dan is 't hetzelfde als : *krimpen* in zijne oude beteekenis genomen van : verminderen, verzwakken, verslappen, afgaan, afnemen, enz. *kremper*, kermer. Z. krie-men en kriepen. Z. *krenken*.

KRENG. 't *Is maar kreng*, zegt men te Gheel en elders in de Kemp. voor : 't komt nauw aan, er schiet niets over. Het is eene verbastering van : *krenk*, krank, slap; oudtijds immers zegde men *krencke* en *krenkte* voor : krankheid. Z. *kremp*.

KRENKEN, b. w., bedroeven, kreten, fr. *offenser* : *jongen, hoe kunt gij uwe moeder toch zoo krenken?* (Hagel. en elders). Vanhier : *krenkage*, *krenkerij*, enz. *Cræncken* is in den Teuth. : *suÿcklen*, swaken, *cudren*, l. *infirmare*. De wortel is *krank*. Z. *kreten*.

KREP, KREB of KRIB, stuk vleesch, stuk spek (Kemp.). Z. *krap*. *Krep* is ook eene stof, in 't fr. *crêpe* geheeten.

KREPE GEVEN, fut geven (Westvl.); *fut* bet. kracht, fr. *force*.

KRESSEN, KRIJSEN. Z. *krijtschen*.

KRETAGE. Z. *kreten*.

KRETELIJK, bijv., omstr. Leuv. gebruikt voor : kreetachtig, wat kreettsel, stoornis veroorzaakt : 't is *kretelijk van zoo te moeten wachten*. Z. *kreten* en *kreutelijk*.

KRETEN (met zware e), b. w., tergen, sarren, plagen, tempteeren, hgd. *necken*, *reizen*; fr. *agacer*, *chagriner*, *taquiner*, *braver*; bij Kil. en Pomey, l. *irritare*, *provocare*, *exasperare* : *ge moogt dat kind, dien hond zoo niet kreten*. In Limb. luidt een spreekw. :

Die zijn gebuur wil kreiten

Moet duiven hoûn en geiten.

In den Teuth. bet. *creytzen*, *moyen*,

bedroeven; in 't Hagel. zegt men voor *kreten* : *krenken*; in Vl. ook : *greten* (Z. blz. 163), en in Westvl., *krij-bijten*. Van *kreten*, gebr. in Br., Antw., Kemp., Limb., heeft men : *kretage* : *ik kan die kretage niet voor mijne oogen zien*; *kreting*, *kreterij*, *gekreet*, *kreetsak*, *kreetsel*, uitgespr. *kretsel*. Kil. heeft ook : *kreytelich*, l. *irritabilis*. Te Leuv. en elders zegt men ook *traiteren* voor : *kreten*. Z. *krot*, dat gewis de wortel van *kreten* is.

KRETS, v., *schar*, *krab* : *gij hebt een kretsken op uwe kaak* (Brab.). In de Kemp., N.-Br., omstr. Hasselt, in Limb. en elders bet. *krets* hetzelfde als : *krauwage* of *schurft*; in 't hgd. *krütze*, van *kretsen*, *krabben*; in 't fr. is 't *gale*; in 't engl. : *scratch*, op welk woord Skinner het Nederl. *kratsen*, *kretsen* aanhaalt. Vanhier *kretsig*, *schurftig*. Voor *krets* zegt men in Br. : *ruig* : *drink uit zijn glas niet, hij heeft het ruig*. Kil. heeft ook *ruygh* en *ruydigh*, hgd. *rudig*, saks. *ruch*, *rho*; fr. *galeux*. In de Woordenb. staat *ruig*, *ruidig* en *ruïg*. Vanhier *ruïgheid*, in 't hgd. *räude*. In Limb. spreekt men : *roe*, *roei* uit. Er zijn ook plaatsen, in de Kemp., waar men *krei* voor : *krauw* of *krauwel* zegt.

KRETSEL, o. *kretage*, *gekreet*, stoornis, plagerij, kwelling, verdriet. 't Kan hetzelfde zijn als : *kretse*, dat Kil. vert. door 't l. *aerumna*, *aerumnula*, of wel komt het van : *kreten* (Z. dit woord) : *wat hebben de ouders toch kretsel met hunne kinderen, eer zij groot zijn. Is dat kretsel weêr al daar?* (Br., Antw. en elders).

KRETSEN, b. w., *scharren*, *krabben*, *krassen*, fr. *égratigner* (Br., Belg- en Holl-Limb.). Z. *kratsen*.

KRETSE, m., *laadstok*, fr. *bayouette* de *fusil* (Meeljesl.); in Br. heet het : *stemper*, *stampen*; bij Kil. is *kretser* : een Vlaandersch w., 't zelfde

als : *ruymstock*, l. *baculus ratorius bombardae sive tormenti aerei*. *Kreiser* van : *kretsen*, *krabben*, *schrabben*.

KHETSSEN, o., voor : *kretsstekje*, *fossfoorstekken* (Brab.); van : *kretsen*.

KRETSMADE, worm die in eene houtachtige schelp onder water leeft. Hij wordt veel gebruikt bij het visschen met de lijn (Kl.-Brab., Willebr.).

KREUCHELEN, freq. van : *kreuchen* (met korte *eu*-klank), bet. in Limb. : *kuchen*, of : veel hoesten. Vanhier : *kreucher*, *kreucheleer* of *kreuchelpot*, een die veel hoest. In Br. en vroeger bij Kil. bet. *kröchen* (o als korte *eu* uitgespr.) en in de Holl. Woordenb. *krugchen*, *kruchen* : kermen, klagen, zuchten; bij Kil. in 't l. *aegras ore ciere voces, gemere*.

KREUDEL, KRODDEL, v., klein mismaakt vrouwmensch (Maastr., waar men ook *kreupel* zegt). Dit *kreudel* is 't zelfde woord als : *krodde*, dat bij Kil. *padde*, hgd. *krott*, l. *rubeta*, *bufo* bet., en als : *kreute*, dat men na kan zien bij Weil. die zegt dat *kröte* in 't hgd. *pad* bet., en dat de Duitschers in het gemeene leven, een klein, boosachtig manneken, *eine kröte* heeten. Men denke hier ook aan : *keutel*, hgd. *kolh*, fr. *crotte*. Z. Bild. op *kröte* (II, 130).

KREUGEL, m., kruiwagen (Kemp.).

KREUKEL, Het mv. *kreukels* zijn te Antw. : *slekkenhuisjes* die men eten kan; in 't Hagel. zijn 't *slekken* met *huisjes* of *karkollen*.

KREUPEL of KREUDEL, m. Z. *kreudel*.

KREUPEL STRAAT : *hij woont in de kreupel straat*, hij is op den *sukkel* (Br.).

KREUTELIJK, bijv., *korzelig*, *lastig*, *moeilijk te voldoen*, *te bevredigen*, die niet veel kan verdragen : *oude lieden en kleine kinderen zijn kreutelijk en nooit tevreden* (Limb.). Z. *kreudel* en *kreutsele*.

KREUTSELACHTIG, enz. Z. *kreutsele*.

KREUTSELEN (s als *sch* uitgespr.), o. w., *gemelijk*, *knorrig* zijn, *grommen*, *grollen*. Vanhier : *kreutselig*, *kreutselachtig*. *Kreutseleer*, *kreutselpot*, *gekreuts*. Deze woorden, omstr. Maastr. gebruikt, zijn verwant met het oude *creylzen* (in den Teuth. *bedroeven*), thans : *kreten*, *kreelen* of *kreiten*, waarvan het een freq. is.

KRIB of KRIP, v., een stuk vleesch (Kemp.). In de omstr. van Breda is *runderkrip* hetgeen de Engelschen *beefstak*, de Hollanders veel *runderlapjes*, *kalfslapjes* noemen. Kil. vert. *krippe*, door *ofella*, en bijzonderlijk *ofella porcina*, varkenskip. Z. *krep* of *krap*. *Krap* is misschien in verband met : *klad*, *klats*. Z. *Hoeufft op krip*, 332 en *brade*, *breë*, blz. 74-77.

KRIBBELAAR, m., die veel en slecht schrijft (overal); van *kribbelen*.

KRIBBELEN of KRIEBELEN, o. w., is in vele streken van Vl. hetzelfde als *kriewelen* of *krievelen*, *krevelen* (*kittelen*, *jeuken*), in 't hgd. is het ook *kriebelen*, in 't nedersaksisch, *kribbelen*, evenals in 't Meetjesl. Volgens Weil. is *kriebelen* een freq. van : *kriepen* (*kruipen*), doch liever, volgens ons, een voortd. w. van *kribben* (*tegenstreven*, *twisten*) of verwant met : *krabben* (met de *nagels*) en van welk *krabben*, *kribbelen* evenals *krabbelen* een freq. is. *Kribbelen* of *kriebelen* (*krievelen*) is misschien hetzelfde als *kibbelen* (*ondereen*, als *kinderen*, *twisten*) zonder *r*. Van dit *kriebelen* of *krievelen* als freq. van *kribben*, heeft *krievel* (z. dit woord) zijne overdr. beteekenis.

KRIBBIJTEN, in Vl. *krebbelijten* uitgespr., o. w., *armoede lijden*; doch omstr. *Ijpere* : *vrijwillig honger lijden* uit *gierigheid*, *schrappen*, *schrafelen*. En daar heeft *kribbebijter* dan ook de beteekenis van : *vrek*, van een die te gierig is om te eten, en, als 't ware, in de *krib* bijt. Te Antw. zegt men : *op*

de *krib* *bijten* voor : niet ontvangen wat men verwacht, er neven vallen, er niet bij zijn, armoede lijden. *Kreb* is zoo goed geschreven als *krib*, 't zij als wortel van *krabben*, 't zij, volgens Bild. (I, 268, II, 128), als wortel van 't oude *graben*, *grebben*, hgd. *graben*, bij ons : *graven*.

KRIBBIJTER. Z. voorgaande en *krib*.

KRIEBELACHTIG, KRIEBELING. Z. *kriebelen* (kittelen), enz.

KRIEG. Z. *krijg*.

KRIEK, v., is in Limb. en ook in Vl., waar men *krik* zegt, eene wilde pruim of: een klein rond pruimken, zoo genoemd, omdat ze aan eene *kriek* gelijk. In den Teuth. *crecken*, *pruy-men*.

KRIEKAPPELKENS, eene soort van kleine roode appeltjes, niet grooter dan eene dikke *kriek* (Brab.).

KRIEKEL, v., booze, toornige vrouw. Men zegt : *kwaad gelijk een krieket*; doch in dezen zin is *krieket*, m., en bet. *krekelt*, fr. *grillon*, alhoewel men niet inziet waarom de *krekels* als voorbeeld van gramschap gegeven worden (Maastr.).

KRIEKELAAR, m., *kriekeboom*. Z. *laar*.

KRIEKEN. Men zegt : *ik mag er geene kriecken mede eten*, en dat beteek. : ik mag mij met deze zaak niet bemoeien (Meetjesl.). Bij Plant. heeft men de spreuk ; 't is *quaet met heeren kriecken eten*, in 't l. *periculosa potentum offensum*.

KRIEKENPLUKKER. Een oude *krieckenplukker* is, te Antw., een oud man die nog zot naar de meisjes is.

KRIEKMOES, gesuikerde brij of spijs van *kriecken* gemaakt (Leuv. en Antw.), in het fr. *confiture de cerises*,

KRIEL, m., uitbuisel van het meel, tusschen het kortmeel en de zemelen; dus *finje zemelen*; doch, volgens anderen, is de *kriel* fijnder dan het kortmeel (Land van Aalst, Br.); te Ninove bet. *kriel* : klein schietlood;

in Holl. is *kriel* o. en beduidt er : iets kleins, kleingoed, uitschot.

KRIELIG, voor KRIEL, dartel en lachziek : *o du krielig manneken!* (Lier en omstr.). Tenkate houdt *kriel* voor eene samentrekking van : *kregel*, *kriegel*, *facile instigatus*.

KRIEMELEN, o. w., *krielen*.

Een man aen hem gelijk, die *kriemelende* [benden
Van het waterminnend ras in Petrus' net-
[ten bond.

(G. Gez. blz. 325. Westvl.) In de Woordenboeken bet. het : talmen, marren, schoorvoeten.

KRIEMEN, o. w., nooit tevreden zijn, altijd iets begeeren : *hij staat daar altijd te kriemen* (Ijpere); bij Kil. en Plant. is *kriemen*, fris. holl. *conqueri*, *quaerulum esse*, *kiachtig* vallen. Dit *kriemen* heeft iets van de beteekenis van : *krempen* en *grimmigen*, waarmee het verwant is (*k* voor *g*). Z. ook *kriepen*.

KRIEMER, klager zonder nood : *dat is een kriemer van 'nen vent*; ook een die zich ziek waant (Westvl.); dus is het bijna hetzelfde als : *kremper*, dat in Br. gebruikt wordt voor : een ziekelijk mensch.

KRIEPEN, o. w., in Oost- en Westvl. gebruikt voor : klagen, stenen, doen gelijk de hinnen : *hoe da'k dat hinnen heeten zijn? krip, zei mijn hinnen* (Oude Vl. Lied, 5^e afl. CCLV). 't Wordt bijzonderlijk gezegd van een vrouwmensch, als zij ziekelijk is of zich ziek gebaart. Z. *krempen*.

Hoor ik nu nog iemand klagen, stenen, kriepen en my vragen.

(Gentsch Vosken, 1847.)

Ik leef te vreden met myn lot,
Waertoe gekriept of stout gegeven.
(Snoecks' Alm. 1854, 3^e liedje.)

Elk klaegd' en kriepte t'allen kante.
(Snoecks' Alm. 1847, blz. 49.)

KRIEPER, m., iemand die kriept en klaagt,

klager (Oost- en Westvl.)
KRIEPIERIGGE, v. (Oostvl.); in Westvl. *krieperinge*, eene vrouw die kriecht en klaagt.
KRIEVEL, v., afgeleid van : *krievelen*, voor : krievelaarster, bet., te Maastr. : een kitteloorig, teêrgevoelig, lichtgeeraakt, lastig, korzelhoofdig wijf. Z. krib, kribbelen, en in de Woordenb. : kribbijter.
KRIEVELACHTIG, bijv., korzelhoofdig, koppig, wrevelig, kitteloorig, kleinzeurig (Maastr.). Te Antw. bet. het : *kittelachtig*.
KRIEVELEER, m., korzelhoofdig, wrevelig, lichtgevoelig manspersoon (Maas-tricht).
KRIEVELEN, o. w., zegt men te Gent, zoowel als *kriewelen*, voor : kriebelen of krevelen; in 't Meetjesland zegt men : *kribbelen* voor : kittelen; te Antw. bet. het ook : kittelen. Z. kribbelen, krievel en kriebelen, op blz. 241 kijekelen, alsook *de Middelaar* II, bl. 291.
KRIEZELEN. Z. krisselen.
KRIJBIJTEN, plagen, kreten : *iemand krijbijten* (Westvl. en Land v. Aalst). Z. kreten.
KRIJCHEL, in Br. gehoord voor : krijgel, kregel (kriegel), alleen in den zin van : gramstoorig, korzel, *krikkel*. Z. dit laatste.
KRIJG, m., wortel van *krijgen* (ontvangen) : *van den krijg leven*, d. i. van aalmoesen bestaan (Br., Antw.). *Krijg*, oorlog, wordt in Limb. niet *krieg* maar : *kreeg* uitgesproken. De Teuth. schrijft ook : *creghe*; in 't hgd. *krieg* en niet *kreig*.
KRIJSCHEN, **KRIJSEN**, o. w., in Vl. algemeen en in Limb. veel gebr. voor : *grijzen*, dat men in Br., Antw. en Kemp. zegt, voor : weenen, schreien, krijten, fr. *pleurer*. Edoch in de Kemp. heeft *krijschen*, ook *kressen* uitgesproken, nog de beteekenis van : *hard schreeuwen*. Vanhier het voortd. w. *krijzelen*, knarsen, knarseltanden en

krijscher. In Limb. en Br. zegt men ook : *janken* voor : weenen. Z. kris-selen.

KRIJSCHER, lijkbidder, bedienaar die achter eenen doodwagen gaat, in 't fr. *pleureur*, *croque-mort* (Oost- en Westvl.). Kil. vert. *krijscher* door : *vociferator*, enz.

KRIJT, uitgespr. *krijwit*, te Kortrijk en Vl. waar men zegt : *geen krijt meer kunnen biechten*, voor : geen krachten meer hebben.

KRIJT, v., lomp, vodde (Kemp.); misschien voor : *gerijt* van *rijten* (scheuren). Z. krijt bij Bild. (II, 132).

KRIJTER, klamper, roofvogel. Kil. *krijter*, *steenkrijter*, *linnunculus* (Br., Antw.).

KRIK. *Mijn krik zit er in*, ik heb er grooten lust in, groote genegenheid toe (Meetjesland).

KRIK, in Br. m. doch ook v., hetzelfde als : *krok*, in Vl. *krokke*, wilde wikken, fr. *vesce sauvage*, l. *arachus*. Krik is ook de naam dien men hier en daar nog geeft aan zekere kleine eendvogels, in Holl. *teling*, en in 't l. *querquedula* genoemd.

KRIK, v., mv. *krikken*, boschkool, vooral wanneer ze nog aan 't branden zijn (Kemp.); te Maaseik wordt het hout, bestemd om boschkolen van te branden, ook *krik* genoemd; omstr. Thien. verstaat men door : *krikken* : hout of kolen half verbrand; te St-Truiden zijn het : kleine houtkolen : *Trutken*, *haal een handvol schafeling en wat krikken om de kachel aan te steken*. Te Berg-op-Zoom worden de bakkerskolen of houtskolen van takkenboschen en ander klein hout, ook *krieken* genoemd (Z. Hoeufft, 330). Kil. heeft *krickkolen* in de beide beteekenissen als : *bosch-* of *bluschkolen* (die zoo zeer niet verbrand zijn als bakkerskolen) *carbones acapni minusculi*, en als *bakkers-*, *potbakkers-* of *brouwerskolen*, *carbones ex ramis, virgullis aliisque lignis minutioribus*.

Hij noemt de *krickkolen* : *carbones crepitantes*, om het gekrikkrak dat zij in 't branden laten hooren. Men zegt soms ook : *krok*, kleine kolen. Z. krikelen en kruiskool.

KRIKKEL ook KRIJCHEL, bijv., oploopen, korzel, gauw gestoord (Brab., Antw.); in Westvl. zegt men ook : *krik-kig*; van hier *krikkelheid*, korzelheid; *krikkelachtig*, grammoedig.

KRIKKEL, m., ratel, in 't fr. *crécelle*.

KRIKKELEN, o. w., al brandende een zeker gerucht, een gekrik of gekraak maken (Hagel., Limb.). 't Is een freq. van : *krikken* of *krakken*, 't zelfde als *kraken*, *fragorem edere*, *stridere*, in 't fr. *cricquer*, thans *craqueter*, oud engl. *crack*; hedend. engl. *to crackle*. Van hier 't volgende :

KRIKKELHOUT, kleine houttakjes die al brandende krikkel. Z. klikhout.

KRIKKEMIKKEN bet. in de Kemp. : iets wat weinig waarde heeft, wat slecht aaneen hangt. Volgens Kil. was *krickemicke*, q. d. *kekemicke*, een witte broodje, dat men te Brugge, op Wiltendonderdag, aan de priesters placht uit te deelen. Z. verders Delf., 263 en Hoeufft, blz. 331 en ons *kraam-mik* (288).

KRIKKIG, bijv. Z. krikkel.

KRIMNEUZEN, o. w., of *zijn neus krollen* d. i. beteuterd staan : *Lodewijk XI krimneusde te Peronne. Napoleon I zijn neus krolde in Rusland* (Hagel.). Kil. vert. *krimp-neusen* door : *contrahere nares; naribus aduncis indulgere; naribus in rugas contractis irridere atque subsannare; naso suspendere adunco*.

KRIMPELEN, o. en voortd. w. van : *krimpen*, fr. *se crispier*. Van hier *krimpeling*, fr. *crispation*.

KRIMPERIG, bijv., stroef : *de rogge is krimperig*, d. i. de korrels der rogge zijn stroef (Hagel.). Het w. is eene verlenging van *krimpig*, van *krimpen*, door koude ineen trekken.

KRIMPSCHOENEN, 't zelfde als : van koude krinsen (Westvl.). Z. dit laatste.

KRIMPSCHOUDEREN, o. w., in 't Hagel. gebr. voor : weenen, omdat men in 't weenen de schouders krimpt, omhoog, ineen trekt. Dat woord is op dezelfde manier gevormd als : *schok-schouderen*.

KRINKELDEWINKEL, geharrewar, war-garen, en, in 't algemeen, alle dingen die dooreen geward zijn (Antw., st. en pr.); te Kortrijk is 't : iets wat niet recht is. Kil. vertaalt *kronckel-wronckel* door : *sinuosus, flexuosus, tortuosus*.

KRINKELS MAKEN, zegt men te Gent voor 't fr. *faire des courbes*. Dit schijnt ook de beteekenis te zijn van 't oud engl. verl. deelw. *crencled*. Z. Delf. blz. 427; Kil. heeft *kronckel*.

KRINSEL, mv. *krinselen*, in de omstr. van Brussel, vooral langs het Westen voor het volgende *krinsen* gezegd.

KRINSEN, v. mv., afval van koren of graan, slecht, leuzig, onvolwassen en vuil graan, stukjes aren met onkruidzaadjes gemengd, dat bij het ziften of wannen boven komt, of bij 't doordoen in den kaf- of wanmolen, neêrvalt tusschen den hoop goed graan en het kaf in, en dat dient om aan duiven, hennen, soms ookal aan varkens, paarden of koeien tot voedsels te worden voorgeworpen : *er zijn nog krinsen in uw graan*, d. i. uw graan is niet heel schoon, er is leuzig of met kaf omhulseld graan onder. *Met die ver hazeling op 't einde van junie zullen er vele krinsen zijn*. Het is een zeer oud woord niet slechts in Brab., Antw., de Kemp., maar zelfs heel Vl. en 't Hagel. door in zwang. Kil. heeft *krinse* en *kritse*, in het lat. *purgamentum, acus, palea*; *krinsels* van 't ww. *krinsen* (zuiveren, graan schoon maken) zou beter zijn. Ook is dit omstr. Brussel in zwang. *Krinsen*, dat J. de Brun *krijnsen*

schrijft, en vanwaar het in Gelderl. in gebruik zijnde freq. *krenselen* komt, schijnt zeer nauw verwant met: *klensen*, *kleinsen*, door den klens doen, l. *purgare*, *mundare*, engl. *to cleanse*, oud engl. *to clense*, bijv. *clean*, zuiver.

KRINSEN, o. w., hier en daar in Br. en Vl. gebruikt voor: grinsen of grijnsen, grinden, grimmen, engl. *grin*.

KRINZEN of KRINSEN, o. w., huiveren, griezelen, 't zij van koude, 't zij omdat er iets kittelt; schudden, wringen en wrijven als ware men door het gekrevel van een diertje geplaagd. Men zegt hiervoor ook: *schoppen* (Westvl.). Z. *krimpschoenen*.

KRIPSIE, v. Z. *krupsie*.

KRISBRIS, prullen, voden: met *krisbris* gekleed (Gent).

KRISELEN, KRIZELEN, o., licht een voortd. w. van *krissen* (knetteren of knitteren), bet. in Brab. en Antw. hetzelfde als blz. 163, *grisselen*, voor: *griezelen* (huiveren). Vanhijer *krieseling* of *kriezeling*, huivering, siddering. Kil. heeft *krijsselen* en Weil. *krijzelen* in de beteekenis van: krijzel- of knarsetanden. Omstr. Maastr. zegt men: *kritschelen* of *kritselen*, en dat beduidt daar: kraken, knetteren als, b. v., het zout dat men in 't vuur werpt, en dit is zeker een freq. van: *krissen*, in 't fr. *pétiller*, *craqueter*.

KRISSIE, voor: *klissie*, verkorting van: kalissen, fr. *jus de réglisse* (Maastr.).

KRITS, KRITSE, krauwage (Westvl.).

KRITSCHELEN of KRITSELEN. Z. *kriselen* en *kritsel*.

KRISTDAG, ook: *korstdag* voor: kers(t)-dag, kersmis (Limb.).

KRITSEL, m., mv. *kritselen*: een kloofje, schrap, krap in een voorwerp met een mes, schaar of iets dergelijks gemaakt. *Kratsel* noemt men: het stukje 'twelk door den *kritsel* wordt uitgelicht. Van 't werkw. *kritselen*, kloofjes snijden (Maastr. en elders).

Gekritseld of *gekritscheld* wordt in Limb. ook gezegd voor: getand of ingesneden, fr. *dentelé*: *gekritselde bladers*.

KRIZELEN. Z. *kriselen*.

KROCHEN, o. w., hetzelfde als *kruchen* of *krugchen*, dat men in 't Z. niet hoort; het heeft in Br. en Antw. dezelfde beteekenis als: stenen, gedurig klagen, krempen, kreunen: *hij doet niet dan krochen en kermen* (Br., Antw., st. en pr.); in 't Hagel. bet. het: knorren als varkens. Vanhier: *krochpot*, *krocher*, *gekroch*, enz.

KROCHT. Hier en daar in Vl. voor: kot, slechte herberg of kroeg gebruikt. Tuinmann leidt *kroeg* af van: *crocht* of *kroft*, l. *crypta*, hol, kelder, onderaardsche plaats. Dewijl de gemeene drinkhuizen vroeger veel in kelders of sluipholen gehouden werden. Vanhier licht de benoeming van: *kaveet* voor: geringe herberg. Doch Bild. (II, 133) legt het anders uit: volgens hem is *kroeg* in zijn oorsprong hetzelfde als: kruik; hgd. *krug* en vandaar tot drinkhuizen overgegaan, omdat daar een kruik placht uit te hangen. Hoe het zij, in 't zweeds. bet. *krog* en in 't platduitsch *krug*: eene herberg. *Croucke* oud engl., thans *crutse*, bet. in 't Neêrd.: *kruik*. *Kruste* of *klufte*, hgd. *kluft*, bet. bij Kil. hol, spelonk, fr. *caverne*.

KROD, v., pad, hetzelfde als bij Kil. en in andere oude Woordenb. *krodde*; in den Teuth. heeft men er voor: *crade*, *pad*, *ped*, *pedde*, *breed-* of *breet-* en *breydworm*, engl. *padde*, hedend. engl. *paddock*; bij Bild. *krote*, hgd. *kröte*. Dewijl de pad een klein, dik ineen gedrongen, verrimpeld, leelijk en fenijnig beest is, dat zekeren schrik en afkeer inboezemt, wordt de naam van *krod*, en, bij klankverandering, *kreudde*, *kreute*, toegepast op personen en zaken die klein, slecht, verrimpeld, mismaakt, misvormd,

verwerpelijk zijn en walg of tegenheid verwekken. Zoo bet. *krod* en *kroddel* in Limb. en elders klein, mismaakt manneken, fr. *nain*, en zoo geeft men, in 't Hagel. en gewis ook in Belg.-Limb., den naam van *krod*, *kreude* aan een knaap, een dier of ander ding dat zijn vollen wasdom niet heeft verkregen, dat klein, dik en ineengedrongen is gebleven: *wat krodden van peren. Onder die kudde zijn twee krodden. Dat kind is een kreudde*, d. i. een klein manneken, een soort van *kakkennestje*. Van dit *krod* is *kroddel* of *kreuddel* afgeleid; en bet. in Limb. niet slechts *pad*, maar te Maastr.: een klein mismaakt vrouwmensch en in N.-Limb.: een klein, mismaakt meisje. Men heeft ook *kreule* (vanwaar licht *kreutelijk*), dat men bij Weil. kan nazien. Men zegt te Maastr. ook in denzelfden zin: *kreupel* (en dit kan met het fr. *crapaud* in verband staan) voor: oud klein, mismaakt persoon. Nu men weet dat de kleine, leelijke, oude wijven, vroeger vooral, voor tooverheksen plegen aanzien te worden, en dat die tooverheksen, zoo men zeide, veel de gedaante van eene padde aannamen en, alzoo in deze veranderd, in de huizen langs de *mozegaten* inkroepen. Wij opperen de vraag of dit *krod* met het volgende *krot* (301) en *krut* in oorsprong niet eenig betrek zou hebben. Z. krap en, bij Kil. *quadde* (pad, kwak, kwast, enz.).

KRODDEL, v., pad (Limb.). Z. *krod*.

KROEBOET, m., is, in Limb., hetzelfde als balkenbrij (blz. 29). De stof, die de balkenbrij uitmaakt, is bijna dezelfde als die in de bloedworst wordt gedaan, te weten: varkensbloed en verders andere dingen als: spek, bloem of fijn gemorzelt wittebrood, enz. Deze verschillende stoffen, stijfgekookt, vormen den *kroeboet* of de *balkenbrij* die men in schijven in de

pan bakt (Limb. en elders). Z. *kwet*.

KROEF, m. Z. *krof*.

KROELEN, o. w., 's morgens in 't bed blijven, luiërikken: *als men hem wekt, blijft die luiard gewoonlijk nog een halfuur kroelen* (Br., Antw.); in de Kemp. bet. het ook: zachtjes neêrzitten of neêrliggen. Het zou met *krollen* (bij Kil. in 't fr. *crouler*, oudtijds *croster*, angl. *crutle*), wel in verband kunnen staan.

KROENEKRAAN, v. Zoo' noemt men in Brab. evenals in Limb. den kraanvogel, ook: *trekgans* en, in Br. zelfs, *wilde gans* genoemd. In Nedersaksen zegt men ook: *krune-krane*. Kraan bet. in 't hgd. *kranich*, doch men zegt ook, zoowel in Duitschl. als in Nedersaksen, *krahn* en *krohn*. In 't angels. *cran*, *cræn*; in 't engl. *crane*. Bij Sleenckx heeft men: *krune kraan*, voor: braambosch, fr. *buisson*.

KROENEN, malen. *Kroenmolen* is een molen om grof goed mee te malen (*kwerne*, handmolen) (Kemp.). Z. *kwenen*.

KROENMOLEN. Z. *kroenen* en *kwenmolen*.

KROESBEZIE, KROESSELBEZEN. Z. *knocsel*, blz. 266 en *kronsels*. Hier zullen wij uit Bild. (II. 140) op *kruisbezie*, bijvoegen dat men nog *kresselbezie* zegt: «het woord is *kretsbezie*; *krets* is een kaarde, en de struik dezer plant werd tot het kaarden of kretsen der wol gebruikt.»

KROESEN. Z. *kroezen* (drinken).

KROETE, v., in 't Meetjesl. gehoord voor: slechte bolder, voor: *krotter*, van 't fr. *croûte*, of licht voor: *kloet*. Men zegt tot iemand die slecht speelt of iets slecht doet: *o du kloet*.

KROEZEL, voor: kroes, fr. *crêpu*. Van hier *kroezelkop* (kroeskop), *kroezelhaar* (Limb. en elders). Z. ook: *kroesbezie*, enz.

KROEZELLEN, freq. van: *kroezen* (sterk gekronkeld zijn), waarvan het de beteekenis heeft. Doch in Br., Antw.

en zelfs in Limb. is het : krullen, omkrullen : *zijn haar begint te kroezelen. Die bladeren zijn fel gekroezeld.* Vanhier : *gekroezelden bladere* (Br., Limb. en elders).

KROEZEN is in N.-Limb. eene andere uitspraak van *krozen* of liever *kruizen*, dat te Maastr. : *krouzen* klinkt. Z. *kruizen*.

KROEZEN of **KROESEN**, o. w., drinken, zuipen : *die kerel kan goed kroezen.* Kil. geeft dezen zin ook op. 't Woord is afgeleid van : *kroes*, evenals *pintelen* of *pinteleeren* van : *pint*. Vanhier *kroezet*, *kroesbroër*, *uitkroezen*, enz. Bij Kil. is *bekrozen* zooveel als : dronken (Antw., Br. elders). Bild. (II, 136) die daar licht wat al te gewaagd is, heeft vele dingen nopens den oorsprong van : *kroos*, *bekrozen* en *bekruizen*, die wij moeilijk kunnen aannemen. Z. *kruizen*, blz. 304.

KROF, **KROEF**, mv. *kröffen* en *kroefen*, bult, hooge rug, en overdracht. bultig man of wijf (Limb.); het is in 't nederd. *kroft* of *krocht* (spelonk); bij Hooft gebruikt voor : uitstekende hoogte. Z. Weil. op : *kroft*. **KROK**, afval van graan, slecht, vuil graan dat men aan kiekens en duiven voedert (Vl.); in Br. en Oostvl. heet het : *krinselen* of *krinsen*.

KROL, **KROLLEN**, **KROLLEBOL** worden in België bijna altoos gehoord in stede van : *krul*, *krullen*, *krulbol*. Eene *krol* aankrijgen bet. hier en daar in Antw., Br. en 't Hagel. : een weinig dronken, lichthoofdig worden : *onze gebruur had gister avond een krolleken aan. Krollen aan zijnen steert krijgen*, lastig worden (r. Landen). *De krol* (m.) *is aan de boomen* bet. in Br. dat de bladeren verkroezeld zijn. Door *krolleken* verstaat men ook : eene versiering, in 't fr. *floritures* genoemd. In 't oud engl. is *crulle* zooveel als ons : gekruld, in 't huidige engl. : *curled*. Z. *schafeling*.

KROLLEBOL, m., bij toepassing, een bolvormig gebak dat een gebraden appel inhoudt (Limb.); te Antw. : *appelbroodje*.

KROLLIG, bijv., krolsch of krolziek (Westvl.). Z. *kroltijd*.

KROLTIJD, m., tijd dat de katten krollen of : heet zijn. Van dit *krollen* heeft men in Vl. *krollig*.

KROM, **KROMME**, m. Door dit woord verstaat men : een krom mes, niet het *krommes* van de schoenmakers, maar zulk een als de boomsnijders bezigen en dat men kan toevouwen, fr. *serpelle* (Br., Antw.). *Kromme streken* is 't zelfde als : kromme gangen of wegen (Br. en elders). Z. *ranken*.

KROMAKKELIG. Z. *kramachelenz.*, bl. 287.

KROMBEK. *Krombekken* zijn te Leuv. een soort van gekroesde erwten.

KROMBROOD of **KROMPBROOD**, o., dit zijn tarwen broodjes die op den vierden zondag van den vasten, genaamd *Laetare*, de kinderen worden toegeworpen, om, zoo 't schijnt, te beduiden dat de vasten gekrompen is en men zich mag verblijden (Maastr.). Z. *korsten*, blz. 270.

KROMBUSSEL, m. te Turnhout, 't zelfde als : aarling, kortbussel, of als in 't Hagel. *horten*, *hortstroo*, *hortbussel*, d. i. stroo, of iets anders dat klein *gehort*, gestooten of vermorzeld is. Z. *gemul* en *gemot* (146).

KROM EN SCHEEF, zeer krom. Men zegt ook : *krom en stom*, welk laatste mede : slinks en rechts bet. (Westvl.); te Meenen noemt men het getal 69 van 't lotospel ook : *krom en stom*.

KROMMELING, m., krombeen, mankepoot, scheefbeen, fr. *bancal* (Vl.).

KRONKELS EN **BONKELS** is hetzelfde als : *kronkels* en *bochten*; of als : *hulten* en *bulten* (Z. blz. 200), draaien en zwaaien, *krommigheden* (*kromming*), in 't fr. *anfractuosité* (Br. en Antw.).

KRONSEL, **KROONSEL**, **KROOSEL**, v., in

Limb. dezelfde vrucht als in Brab. *steke- of stekelbees of knoesel*; als in de Kemp. *knoeset*; in N.-Brab. *kroeset* of *kroezel* en *kruisdoorn*; in Holl. *kruisbezie*; in N.-Limb. *steekbeer*; hgd. *stachelbeere* of *krutzbeere*; engl. *groosberry*; l. *crossula* of *grossula*, vanwaar het fr. *groseille* (*à macquereau* of *verte*). Dat *kroeset* hetzelfde is als : *kroezel* (*kroeset*) en dit als *kroesen kruis*, springt in 't oog. Dan—achter *kroozel*, *kronsel*, *kroonsel* moet *bezie* verstaan worden. Men noemt die beziën : *kroesbeziën*, in 't l. *uvae crispae*, om de gekroezelde bladeren en de takken waar ze aanhangen. *Kronsel* of *kroonsel* is licht eene verbastering van *kroezel*, ten ware het in verband stonde met *krom*, *kroon*, *kring*, dewijl de takken des *kronselaars*, *kroons-*, *krings-*, *boogsgewijze* loopen. *Kri* in ons *knoeset* is licht eene verwisseling van *kr* (Z. kn, blz. 239) ten ware het voor : *knoest-*, *knods-* of *knorsbeziën* stonde. Wat de uitgang *el* of *l* in *knoeset*, *kroonsel*, enz., betreft, die *l* is er wel luidendshalve bijgekomen, zooals dit in *stekelbezie* voor : *steke-* of *steekbezie* en nog in eene menigte andere woorden het geval is. Men zie echter wat wij zeiden op aardbel, blz. 5 en op bel, blz. 40. Z. ook *knoeset*, blz. 266 en Hoeufft, blz. 337 op *kruisdoorn*, in Holl. *kruisbezie*. Zou *kruis* niet hetzelfde woord zijn als : *kroes* evenals in *kruize munt* (l. *mentha crispa*)? Wij antwoorden ja en zeggen dat *kroesbezie* beter is dan *kruisbezie*.

KRONSEN, o. w., onnuttigen klap vertellen; *rondkronsen*, rondbabbelen (Popéringes).

KROOL. Men zegt in Westvl. : *noch krooi*, *noch' mooi hooren*, d. i. geen het minste geroep of gerucht hooren, niets hooren. Waarschijnlijk zijn die woorden eene verbastering van :

kraai en meeuw.

KROOLEN, b. w., voor *krollen*, in Westvl. gezegd voor : versieren, voor welk men ook *pinten* bezigt.

KROON of KRUIN. In de Woordenb. staat *kroon* voor : de uitgebreide takken van boomen, doch in Brab. verstaat men er door het : *sop* of toppunt van boomen en van stammen : *de kruin van dien boom*, waar de *ekster* *ge-nesteld was*, is met den wind *afgebroken* (Br., Antw.).

KROONEN, te Leuven uitgesprok. : *kreeunen*, o. w., wordt in de meeste gewesten van 't Z. gehoord voor : *kreunen*, en drukt, althans in Brab. het gedacht uit, meer van : kermen, krempen en kröchen, dan van : klagen. Vroeger schreef men ook : *groonen* en *gronen*, en dit staat in verband met het l. *grunnire* (grommen, grol-ler). Plant. vert. *kruenen* door 't fr. *grogner*, *murmurer*, *se contenter mal de*, l. *quiritari*; de Teuth. heeft *croenen*, *murmureren*, *moettelen*, *protelen*.

KROONSEL. Z. *kronsel*.

KROOS, KROOST. *Kroos* is bij Kil. een Vlaandersch w. dat *wasdom* bet., l. *incrementum*, *lucrum*, *foenus*. Van daar dat men 't thans gebruikt voor : winst, en in Westvl. voor : interest of opbrengst van uitgezet geld. Men zegt ook : de *kroozen* (kroezen oudtijds *de croisen*) *van eene rent*, d. i. de opbrengst, de tocht, van 't lat. *crescere*, fr. *croître*. Bild. (II, 137) leidt het af van *gro-en*, in 't engl. *to grow*, bij ons thands *groeien*. Dit is hetzelfde woord als *kroost*, afstammelingen. Weil. zegt dat *kroost* in Brab. en Breda voor : *gelaat*, *gelaatzweeming* gebezigt wordt : wij hebben het nooit in Br. in dien zin gehoord.

KROOT, mv. *krooten* en *vlaskrooten*, afval van vlas, als het uittengrove gehe-keld wordt, fr. *déchet de lin* (Westvl.);

in 't Land van Waas en elders : *knol*.
Werken snuif zijn fijnder dan *kroot*.
 Dit *kroot* schijnt 't zelfde woord als
krot.

KROOTSCH, v., aardig, kluchtig kind
 (Maastr.). Vgl. kroos en kroost bij
 Bild. (II, 136-37). Z. ook *krod*, blz. 297.

KROOZEN. Z. kroos.

KROOZEN, klagen, zuchten : *hij zit heele
 dagen te kroozen; kröchen en kroozen*
 (Kempen); omstr. Leuv. zegt men :
koozen. Z. dit *leste*.

KROP, in België steeds gebr. voor : het
 holl. *prop* : *den krop op een geweer
 steken*. Zoo ook : *kroppen, opkrop-
 pen, volkroppen, kropvol* voor : *prop,
 proppen, opproppen, propvol*.

KROP komt voor in : *krop zijn*, d. i. door
 het spel alles verloren hebben, niets
 meer bezitten : *hij speelt altijd zoo
 lang tot dat hij krop is*, d. i. tot hij
 alles kwijt is. *Ik zal hem wel krop
 maken, of krop spelen*, ik zal hem wel
 alles afwinnen (Hagel., St-Truid.).
 Dit woord is of wel het fr. *croupe*, en
 dus zooveel : als iemand door het
 spel achteruit, achteraan zetten, of
 wel : *kropel* (kreupel) : *iemand
 kreupel spelen*, d. i. iemand zoo af-
 spelen dat hij niet meer kan; te Antw.
 zegt men voor : *krop zijn : mot zijn :
 ik kan niet meer meê spelen, ik ben
 mot*. Z. *krut*.

KROPKOEK, boekweitkoek in zoetemelk
 geweekt (Hagel.), en in het alge-
 meen ook gezegd : *koek die opkropt*,
 die op de maag blijft liggen. Vandaar,
 overdracht. : iets wat op het hart
 blijft liggen, dat men niet verteeren
 kan, verdriet, of : iets wat verdriet
 veroorzaakt : *ik heb met die gebure-
 vrouw veel kropkoek gegeten* (Br.).
 Men zegt nog : *kropsalaad* en soms
 ook : *kropkool*, om kropvormigesalaad
 en koolen aan te duiden, en voor :
 verdriet (Brab., Antw. en elders).

KROPPENDVOL, KROPVOL, vol tot aan
 den krop, propvol, overloopensvol.

Z. *krop* (Br.).

KROPPEL, KROPPELD; bij Sleenckx wordt
 de naam van *kroppe* aan aardap-
 pels gegeven, en *kroppe* bet. bij
 hem in 't fr. *homme haineux*, en bij
 Kil. *kroppaerd* : een stijfhoofdig, een
 koppig man.

KROPSALADE, v., verdriet : *die moeder
 heeft veel kropsalad van haren jong-
 sten zoon* (Brab., Antw., Vl.).

KROSTEL, KROSTELING of KORSTE-
 LING, windbol; licht pasteigebak voor
 kinderen, fr. *échaudé* (Vl.); het is
 waarschijnlijk hetzelfde als bij Kil.
korstpasleye, l. *placenta crustulata*.
 Te Antw. heet men een ziekelijk, on-
 derkomen kind ook : *krostel* : 't is een
krostel van een kind.

KROT, v., komt bij Kil. voor in den zin
 van : modder, slijk, dat aan de kleede-
 ren blijft hangen, in 't fr. *crotte*, ver-
 want met het l. *crusta* (korst), om-
 dat, zegt Kil., droog slijk als eene
 korst op de kleederen blijft plakken.
 Vanhier 't w. *krotten*, het slijk van de
 kleederen borstelen. In Vl., omstr.
 Kortrijk, wordt *krotten* nog gebruikt
 voor : den vloer (van modder) rei-
 nigen, zuiveren, in 't fr. *décrotter*,
recurer. Welke ook de oorspronkelijke
 beteekenis zij van *krot*, het w. be-
 dieldt in Br., Antw. en in geheel Vl.
 iets slechts en vuils, iets nadeeligs of
 verwerpelijks, iets wat in verlegen-
 heid of in een bedroevenden toestand
 brengt. Zoo zegt men : *in de krot
 zitten of zijn*, voor : in verlegenheid,
 in armoede, in ellende, in bekom-
 mernis zitten of zijn. *Krot verkoopen*,
 arm zijn, in ellende zijn, slechte
 zaken verrichten (Br., Antw. en Vl.);
 doch te Leuv. bet. het ook : slechten
 praat vertellen. *Het is krot*, de zaken
 zijn in slechten staat. *Krot lijden*,
 armoede lijden. Vanhier : *een krotter*,
 een die zijne zaken slecht doet; *krot-
 schilder, krottist*, enz. In 't fr. zegt
 men ook van eene slechte schilderij :

c'est une croûle. **Krot** bet. in de Woordenboeken: kot, slechte woning, ook: klein jongen of meisje, Bild. leidt dit *krot* af van 't lat. *cratis* (steenen hut), en dan is 't misschien hier voor: *kroft*. Maar Weil. zegt dat men *krot* ook voor: nadeel, verlies vindt. De Teuth. geeft eene menigte van beteekenissen aan *crot* of *krot*, als die van: last, verstooring, lijden, wewede, pijn, verdriet, benauwicheit, noit, moeyenisse, onmoit, jammer, ongevellicheit, bedroefenis; en verders vertaalt hij 't nog in 't lat. met woorden die beduiden: kwijning, angst, kwelling, tegenspoed, ellende, gevaar, bitterheid, enz. De Teuth. heeft ook nog het ww. *croeden* voor: bedroeven, verstoeren, en *croedelick* voor: *verdrieltlick*, *arbitlick*; *croedelicheit*, l. *angor*, *molestia*. *Bijn to croede*, *bijn begeien*, d. i. bedroeft, l. *anxius*, *anxiatus*. Dit: *croede* en *crot* schijnen samen verwant te zijn. Z. kreten (292) en krut.

KROTSCHILDER, m., slechte schilder, fr. *croûtier*. *Krotschilderen*, fr. *faire des croûtes*. *Krotstuk*, fr. *une croûte*. Z. krot.

KROTSE, v., is in 't Hagel. nog de naam die aan den biskoppelijken staf gegeven wordt, in 't fr. *crosse*, van 't l. *crossa*; in Vl. ook *krootse*; bij Bild. (II, 138), *kroots*, *krootse*, *kros* of *krots*.

KROTEN, b. w., omstr. Kortrijk; in Westvl. (van slijk) zuiveren, reinigen, fr. *décrotter*, *recurer*, den vloer krotten: *krotter*, die vuil werk doet, die slecht werk maakt. Vanhier *krot-schilder*. Z. krot.

KROTTER, knoeier, slecht werkman. Z. krot en krotten.

KROTTIST, m., een die zijne zaken slecht doet, die zijn ambacht, zijn beroep niet kent (Vl. en elders), een slecht schilder.

KROUTE, v., in 't kanton Axel voor: krets of krauwagie. Z. krets en krets.

KROUWEN of **KRAUWEN**, o. w., wordt gebruikt om den spoed, de forsche werking van iets, wat men bezig is met doen, als b. v. gaan of loopen, aan te duiden; b. v. als iemand sterk loopt, zegt men: *ziet hem eens krouwen*. *Wat kan die jongen krouwen*, d. i. loopen (Limb.). Wij achten het eene andere uitspraak van: kruien, ofwel afgeleid van: *krauw*, verwant met *krab*, wortel van: krabben, krabbelen; of van *klauw*, verwant met klaffen, klefferen, klauwieren, klawieren, d. i. met armen en voeten bezig zijn. Bij Kil. is *klauwen* een oud w. in het Geldersch gebruikt voor: krauwen, l. *scahere*. De Teuth. heeft: *crouwery*, *clouwen*, *schabben* (schrabben). In Brab. zegt men, ook in den gemeenzamen trant: *ziet dien maar krabben*, d. i. ziet hem maar zijn best doen. Z. kruien en hellen.

KRUCHSTOEL, **KROCHSTOEL**, m., ziekenzetel (Brab., Antw.); in Groningen: *kraakstoel* genoemd.

KRUID, in Br. voor: *raapkruid* of: ongeknoelde rapen; in Limb. zegt men: *groen*. Z. biz. 144.

KRUIDEN, **KRUIEN**, in Limb. uitgespr. *kroejen*, b. w., kruid, dijdistels, wortels trekken, plukken of uitsteken voor het vee: *de arme lieden moeten voor hun vee gaan kruiden* (Belg. en Holl.-Limb.); Sleekx, die *kruiden*, *kruien* of *kroden* schrijft, verwart het met *wieden*, in geweldige landstreken: *geden*, *gejen* genoemd, in 't fr. *sarcier*, en met *kruien* (met den kruiwagen vervoeren). Z. kruien.

KRUIDENIERDERIJ, 'handel van eenen kruidenier, handel in kruidenij: *zijne kruidenierderij zal in die straat niet pakken* (Leuven).

KRUIDNAGELEN, bloem, ook *syringa*, *seringa* (te Antw. *serienenen* uitgespr.), lillach, lilla, in 't fr. *lilas* genoemd.

Kruidnagelenboom, fr. *lilas*.
KRUIDSTOOTER (uitgespr. kroedsteuter), m., mortier (Limb.).
KRUIDWIJ, uitgespr. *kroedwien*, m., voor *kruidwijdingsdag*, d. i. feest van Maria's Hemelvaart (Z. kruidwisch). De letter *n* wordt, welluidendheidshalve, in de volksuitspraak veel ingelascht; zoo zegt men : *wienwater*, *reengen*, *teengen*, *zeengen*, *kleenen* voor : *wijwater*, *regen*, *legen*, *zegen*, *kleeen*, enz. (Limb.).
KRUIDWIJSPEER (uitgespr. *kroedwienspeer*), v., peer die omstr. O.-L.-V.-Hemelvaart rijp is (Limb.).
KRUIDWISCH, m. (*kroedwesch* of *-wisch*). In de pruisische Rhijn - provinciën noemt men *krautwisch* verscheidene gemeene sterkkrikkende kruiden, die op O.-L.-V.-Hemelvaart in de kerken gewijd worden. Bij 't onweder steekt de landman van dat gewijd kruid in brand, om het vuur des hemels af te weren. Hetzelfde gebruik bestaat in Limb. waar men ook verscheidene kruiden, gewoonlijk welriekende, daartoe bezigt. Er zijn plaatsen in deze laatste landstreek waar slechts de *reinwaren* of wormkruid (in 't fr. *tanaisie*, in de bot. *tanacetum vulgare*) daartoe gebruikt wordt. Ook wordt gemelde plant, en zij alleen, veel door het volk *kruidwisch* geheeten. Z. ook hommel, bz. 191.
KRUIEN, b. en o. w., veel moeite aan iets besteden, hard werken : *ge zult er moeten op kruien* (Waas); in Limb. *krouwen*. Kil. heeft *kruyen*, *kruyden* (*trudere*, *protrudere*, *propellere*, stooten, voortstooten of : aan iets geweld doen); 't is hetzelfde w. als : *kruien* of den kruiwagen vervoeren. Bild. (II, 117) op kordewagen, zegt « *Kroden* of *kroten* is hetzelfde met *kruien* en *kroien*. En hiervan 't hgd. *kröte* voor : eene padde. » Z. krouwen.
KRUIER, m., eigenlijk en in de Woordenboeken : een kruiwagenvoerder, een

pakdrager, fr. *brouettier*, *porte-faix*, *crocheteur*; in Limb. overdr. : iemand die niet veel om iets geeft, een snaaksche vent, een guit, enz. : *hij is een eerste kruter*.

KRUI-JAGEN, is omstr. Mechelen en Lier een spel bestaande in elkander verlossen te spelen; ook nog : in 't bosch vuur aansteken en gerucht maken om de kraaien op de vlucht te jagen.

KRUIKAR, v., kruiwagen (Limb.). Z. schurgskar.

KRUIKEBANK, v., houten stelling om keukengerief op te zetten, wier onderste plank haken draagt om er kruiken en andere voorwerpen aan te hangen (Limb.). Z. hang, blz. 175.

KRUIKESTOP, iemand die klein van gestalte is : *'t is maar een kruikestop* (Limb. en elders). Z. kreuddel, krod.

KRUIIM, v., wordt ook voor : kracht, sterkte, macht, deugd gebezigd, in den zin van 't holl. *pit* : *daar zit kruim in die zaak*; (van menschen) die man heeft veel macht, veel sterkte. Vandaar het bijv. *kruimig*, dat Sleeckx goed verfranscht door : *plein d'énergie* : een *kruimige kerel*, een frissche kerel (Meetjesland en elders).

KRUIPERS, m., witte aardappelen met kort loof (Somerghem).

KRUIPIN, m., klein en eng huisje, laag van verdiep : *dat huis is maar een kruipin*; ook een kooiken om vogelen in te vangen (Br., Antw.).

KRUIS, rookzwart dat aan den ketel of schouwsteen kleeft; zwartsel, roet der schouw : *uw gezicht is met kruis besmeerd* (Kemp. en elders). Kil. heeft : *krosel*, *kruysel* l. *fuligo* (zwartsel); in Brab. zegt men : *massel*. Vanhier heeft men de werkw. *krui-zen*, *bekruizen*, *kruizelen*. Wij achten dit woord verwant met *kroos*, hetzelfde als : *kroes*, *kroest* en *kroost*. Volgens Bild. (II, 158) is *kroes* of *kroesch* (eendgras) eigenlijk een bijv.

en met graauw, in het gr. *γρᾶς* (schuim) verwant; het bet. *schuimend*; vanhier *kroeschhair*, d. i. bobbelend hair. Het *kroos* bet. dus *slootschuim* en de beker (kroes) wordt, als *schuimer*, een *kroesbeker* genoemd, waarvan het z. nw. *heker* onderdrukt wordt. Zoo is *bekrozen* voor: *dronken*, beschuimd. Van dit *kroes* of *kroos* is ook 't w. *bekruizen*, waarvan men *bekroosd* en *bekrozen* zegt voor: bemorst. Aldus Bild. Zoodat *kruis* eigenlijk iets schuimig, vuil, morzig of besmettend is. Z. *kruizen*.

KRUIS, KRUISEN, last, moeilijkheid: *gij zijt een kruis. Die vrouw heeft vele kruisen met hare kinderen.* Vanhier 't woord *kruisen*, last aandoen, lastig maken, plagen: *wat kan die knaap mij kruisen* (overal); in Westvl. ook: *foppen: iemand met een kruisken en een vaanken wegzenden*, iemand spitswijze wegzenden (Vl.).

KRUISEWIJS VANEWIJS, kruisgewijs over elkander: *het staat al kruisewijs vaneuijs. Stel de planken kruisewijs vaneuijs* (Kortrijk).

KRUISGEBED is een gebed dat met uitgestrekte armen, zooals onze goddelijke Zaligmaker aan het kruis hing, geschiedt. *Een kruisgebed doen* (bijna overal in het Zuiden en zelfs in N.-Br. Zie Hoeufft, 337).

KRUISHEER, soort van kloosterling, in 't fr. *croisier*, in 't hgd. *kreuzherr*.

KRUISKEN A (de) was het abéboek waarmee wij in onze kinderjaren schole gingen: *op vier weken was ik mijnen kruisken a uit* (Br., Antw.). Het werd aldus genoemd, omdat er vóór de A een † kruisken stond.

KRUISKENSKRUID, een onkruid in Br. wel bekend, schijnt hetzelfde kruid te zijn als *kruiswortel*, welk laatste de meeste Woordenb. verfr. door: *gentiane*; doch *kruiswortel* of *kruiskruid* is bij Kil. l. *erigeron*, *senecio*, en deze ww. verl. Blanc.: fr. *senecion*;

hgd. *grindkraut*, *baldgreisz*, *kreutzwurtz*, engl. *grounsell*, terwijl *gentiane*, l. *gentiana*, in 't vl. *maldergeer*, hgd. *enzian*, *bitterwurtz*, *kreutzwurtz*, engl. *fel wort* is.

KRUISNOOT. Z. *kraaiersnoot* (Somergh.).

KRUISVENSTER, v., kruisraam, fr. *croisée*; bij Plant.: *fenestra quadrifida*, *cruxata*; Kil.: *fenestra quadriforis*, *cruciformis* (Antw., Br. en elders).

KRUISWEEK, week van de kruisdagen.

KRUISWEG (de) zijn veertien tafereelen, *staties* genoemd, welke voorstellen wat onzen goddelijken Zaligmaker op zijnen weg naar Calvarië is overkomen van af zijne veroordeeling tot aan zijne begrafenis. De Geloovigen der eerste eeuwen van het Christendom begaven zich dikwijls naar Jerusalem en begingen aldaar de straat die O. L. H. gevolgd had van Pilatushof naar Golgotha op, zich levend herinnerende den smaad en de smarten die hun Heiland ter plaatse daar geleden had. Toen het Heiligland onder de dwingelandij der Mahometanen was gevallen, hebben de Christenen van 't Westen de staties van de kruisstraat te Jerusalem nagebootst. Nu aan deze staties, volgens orde van de geschiedenis geplaatst in kerken of elders, heeft men den naam van *kruisweg* gegeven. Die staties achtereenvolgens bezoeken en aan elke Jesus' lijden en dood godvruchtig beschouwen, overdenken en betrachten, dat heet men: *den kruisweg doen* (Br., Vl.); in Limb.: *de staties bidden*. Deze geestelijke oefening heeft in onzen tijd veel toegenomen, doch bestond hier te lande reeds in de XIIIe eeuw.

KRUITJE. Z. *krut*.

KRUIZEN, b. w., kroos, gekrozen, in Limb. *kroezzen* uitgesprok., te Maastr. *krouzen*, en elders nog *krozen*, bet. hetzelfde als in Br.: *masselen* of *masschelen*, d. i. zwartmaken, vuil maken, vlekken, smetten;

te Maastr. zegt men : *de pot ver-
wijft den ketel dat hij kroust*; in de
Kemp. en de pr. Antw. : *de pot wil
den ketel bekruizen*, l. *vae tibi, tu
nigrae dicebat cacabus ollae*; in Br.
is dit : *men wordt niet gemasseld als
van een vuilen ketel*, of : *ge wordt
niet bekrozen dan van een vuilen pot*,
d. i. men wordt het meest beschul-
digd van die zelven de plichtigste
zijn (Antw. en elders). Vanhier kruis-
kool, kool die kruist. Kil. heeft ook
het freq. *kruyselen*. Z. kruis.

KRUK, v. *Iemand die op krukken springt*,
overdr. : *die iets slecht maakt*, b. v. :
een krotschilder. *Het springt in dat
huis maar op krukken*, het gaat daar
maar slecht. *Die man springt op
krukken*, hij sukkelst, hij pachtert
achteruit. Vanhier *krukkespringer*,
krukken. Z. Bild. (II, 141) op kruk.

KRUKALAAM of **KRUKHALM**, m. en v.,
krukker, krukster (Antw.)

KRUKKEDOCHTER, krukkespringster,
krukkevrouw, krukster (Sleeckx).

KRUKKEN, o. w., knoeien, broddelen.
Vanhier : *krukkerij, gekruk, knoeierij*,
fr. *mauvaise besogne*.

KRUKKESPRINGER, m., krukker (Antw.).

KRUL. *Zich krul lachen*, of : *lachen dat
men krult* bet., omstr. Kortrijk, het-
zelfde als in Br. : *zich krom lachen*,
zich te barsten lachen. Door *krul van
herte* verstaat men te Nevele : opge-
ruimd zijn. *Crulle* is ook een oud
engl. woord dat *gekruld* bet., in 't
engl. *curled*, in 't fr. *bouclé*.

KRULLEBOL, v., een zeker soort van
speelbol, ook *zottebol* genoemd, die
langs eenen kant geheel plat of half
ovaal is en waarmede men *krulle-
bolt* (Westvl. Kortrijk).

KRULLEBOLLEN, o. w., met den krulle-
bol spelen (Westvl.); in Westbr. :
vloerken bollen.

KRUNEKRAAN geeft Sleeckx op als in Br.
gebruikt wordende en vertaalt het
door : *buisson* (braambosch, enz.).

KRUPSIE, **KRIPSIE**, v., van 't fr. *corrup-
tion*, bederf, lijfgebrek : *hij zit vol
krupsies* (Oost- en Westvl.).

KRUT, **KRUTJE**, **KRUITJE**, in Westvl. :
kindje; vandaar : *krulschool* voor :
bewaarschool, en soms ook : *kakschool*
gezegd. *Krut zijn* beduidt in Vl. nog :
weinig of geen geld meer hebben,
niets meer hebben, b. v. als de kin-
deren hunne knikkers kwijt zijn,
zeggen ze : *me zijn krut*. Dit is
't zelfde als *krot* of liever *krod* (padde)
(Z. die woorden). Zoodat *krut zijn*
zooveel is als : *paddebloot zijn*. Te
Poperinge zegt men : *kruitje* voor :
kindje. Z. krop.

KRUTTEN of **KROTTEN**, in Westvl. gebr.
voor : prondselen; in Vl. *prondelen*,
in Br. *pronselen* uitgesproken, d. i.
knoeien. De wortel is *krot*, *knoui-*
werk. Z. *krot* en *krod*.

KRUNKELEN, **KRONKELEN**, o. w., hier
en daar in Vl. en licht nog elders
voor : krimpen, ineens krimpen; in
Br. evenals in Duitschl. *krumpen*
uitgesproken. Halma vertaalt *kron-
kelen* ook door : *se rétrécir*.

KRUNKELSCHOKKEN, soort van erwten
waarvan de schokken (peulen, bas-
ten) geëten worden (Westvl.); te
Leuv. en Antw. zegt men *sluimerwten*.
Z. *sluim* en *schokke*.

KUBBER, 't zelfde als : *keubber* (blz. 258).

KUCHEL, m., kudde (Boom); *kuchel* is
hetzelfde woord als : *keugel*, *koegel*
of *kogel*, dat eigenlijk rondte of *kring*,
kloot of *bol*, in 't fr. *sphère*, *globe*,
boule, bet.; het werkw. *kuchelen* bet.
bij Kil. *en ronden en slingeren*. Nu
van de beteekenis *kring* of *kloot* tot
die van *kudde* is 't verschil niet groot.
Ook wordt *kudde*, in 't Zuiden, meest
kooi uitgesproken, en *kooi* beduidt
en *kudde* en *kot*. Men zie Bild.
(II, 141) op *kudde* en *kodde*, en het
volgende.

KUDDE, **KURDE**, **KURRE** of **KURREN**,
jong varken, *bigge*, soms ook in

Brab. *vigge*, 'en in Limb. *bag* genoemd. In sommige plaatsen, rond Thien. zegt men : *kudde*, v., doch in 't Hagel. en te St-Truid. meer : *kurde* en zelfs : *kisken*. In de omstr. van Leuv., Mechel. en Diest zegt men : *kurre*, *kurren*, *kurreken* (kirreken) : daar loopt eene zeug met tien *kurrekens*. Vanhier : *speenkurren*, *melkkurren*, en 't werkw. *kurren* of *kurrenen* : de zog heeft gekurd of gekurrend. Kil. heeft *kudde* voor : varken en *kuddeken* voor : jong varken; *kudser* of *kudhoeder* voor : varkenshoeder, l. *porculator*; *kuddekensboter*, liezevet. *Kabbe*, *kabbeken*, *kebbe*, *kebbeken* is bij hem nog : een jong varken. In den Teuth. vonden wij *coedken*, *pegsken*, *puggen*, *verksken*. Volgens Bild. is *kudde*, v., als zijnde *kudding* (van *kudden*, fokken) eigenlijk : fokkerij, of wel als : *kode* (stof). Het kon echter eenzelfde woord zijn met *kooi* (Z. Bild. II, 142, I, 74). *Kudde* heeft, volgens ons, met : *kut*, *kul*, *kudse* of *knods* en *kuis* éenen oorsprong.

KUI wordt in Westvl. gehoord in : 't is een *kui*, en daarmee wil men zeggen : 't is eene moeilijke zaak, het zijn nesten. In Brab. luidt de verbasterde uitspraak van : *kwaad* ook nog aleens : *kui* en *kaai* : dat zijn *kuië* menschen.

KUIDEN, KUIEN, KUIKENS, v. mv., is slechts eene andere uitspraak van het boven (blz. 212) gemelde *kaai*, *kade*, d. i. kaan; Sleenckx heeft ook het werkw. *kuiden* of *kuiden*, in den zin van : smelten, afsmelten, fr. *faire des crétons*; en *kuiden*, vetsmelter. Z. *kui* en *kuiven*.

KUIEL, m., iets dat aaneen hangt en moeilijk vaneen scheidt : 't zijn al *kuiels*. *Kuieling* heeft bijna dezelfde beteekenis, doch drukt meer het gedacht uit van eene verzameling : 't was niet dan *kuieling*. Sleenckx heeft *kui* en *kuiven*, o., in den zin van : geknab-

beld stuk brood, en ons dunkt dat dit hetzelfde is als : *kuiel*, hetwelk eigenlijk kauwsel is. Z. *kuielen*.

KUIELEN, o. w., *kuiels* of *kuieling* uit den mond doen (Oostvl.); in Westvl. bet. het : eten uit den mond laten vallen, zooals kleine kinderen doen. *Kuielen* schijnt ons een voortd. van : *kuyden*; 'twelk bij Kil. hetzelfde is als : knauwen. Het zou dan bijna zooveel zijn als : knauwelen, in den zin van : slodderen of slabberen. Z. *beknauwelen*, blz. 40.

KUIELING, v. Z. *kuiel*.

KUIEN of KUIVEN, o., geknabbeld stuk brood (Sleenckx). Z. *kaai*, blz. 212.

KUIERSTOK, m., stok waarmee men *kuiert*, wandelstok (Kortrijk).

KUIFEL, m., deugniet, slechte kerel : dat is ne *kuifel* van nen *vent*, dat is een oprechte deugniet; ook : vuil en slordig mensch : wat *kuifel* is dat, men zou er vies van zijn (Oostvl.). Z. *kief*, blz. 239.

KUIELEN, o. w., *buitelen*, over zijn hoofd rollen : over het hoofd *kuielen*. Z. *kuitelen* (N.-Limb.).

KUKENKREMER, m., een kramer die, met kraam of korf op den rug, in kiekens handelt (Limb.). Men zegt ook in deze landstreek : *hanenkremmer*; in Vl. *kiekenkoetser*; in Br. *poelenier*.

KUIL, Z. *kui*len.

KUILEN, o. w., *dikken rook* geven, *wolken* of *kronkelen* van den rook : het brandt en rookt dat het *kuilt* en *kronkelt* (Westvl.); te Nevele en elders in Vl. zegt men : 't is een *kuil* of het rookt gelijk in een *kuil*, het rookt er fel. *Kuilen* bet. in Oostvl. en hier en ginds in Br. ook : aanaarden, aanhoopen, b. v. : de aardappels *kuilen*. Z. 't volgende.

KUILENEN, o. w., freq. van : *kuilen*, rooken, smooren, ook : verwarren (Meetsjesland). Z. *kui*len.

KUILKOP (koetkop), m., eerste gedaante van een jongen kikvorsch, *dikkop*,

fr. *têlard*, engl. *tadpole*, hgd. *froschwurm* (Limb.); in Br. hoort men die zwarte jonge vorschkens : *pipioenen*, en in de Kemp. r. Lier : *pompeloenen* noemen; bij Kil. *popelioenen*. Het w. is samengesteld uit *kop* en *kuil*, omdat die diertjes zich in kuilen (poelen, grachten, beken) ophouden. *Kaulkop* is in Duitschl. : een visch met een dikken platten kop, die in 't zoet water leeft. Men heeft nog *kaul* (kuil) in *kaulbarsch*, een kleine baars.

KUIMVOD, m. en v., is te Maastr. : een man of eene vrouw die kuimt, d. i., die ten onrechte van oapasselijkheid klaagt. Z. over *kuim*, *kuimen* : Bormans, *Leven van S. Christina*, bl. 403, en vod.

KUINEN, b. w., de spijsen met boter of vet bereiden, de spijs toebeereiden (Kemp. en Limb.). *Kuinen* is hetzelfde woord als bij Kil. *kuynselen* of *kundselen*, l. *condire*, *sapidum facere*, d. i. toebeereiden, sauzen. Het zou eigenlijk *kuinden* of *kunden* moeten zijn, dat van 't lat. *condire* ontstaan is, en vanhier heeft men het verbale : *kundsel* of *kunsel* (toebeereidse, fr. *assaisonnement*, *sauce*, *apprêt*), dat in de Limburgsche-Kemp. nog bestaat. Z. Bormans, *S. Christina de Wonderbare*, blz. 204. Het woord was bij onze oude Brab. schrijvers veel in gebruik; zoo leest men in het *Gheesteleken Tabernacule* des vermaarden J. Ruusbroeck, uitgegeven door J. David, pr., II, bl. 43, r. 16 : «siet alse dese vetheit smeltende wert.... si es alse een *condimentum* dat es eene *consete* (ook *cunsel*) dat wel smaken doet al dat omme die ere Goods doeghen en liden mach.» Z. *kunselen*.

KUIP. *Iemand in de kuip hebben* is : iemands erfenis verwachten : *hij heeft wat geld van zijn eigen en daarbij twee velle ooms in de kuip* (Antw. st.). Men zegt daarvoor ook :

in het zout hebben (Br., Antw.).

KUIP, onttrek van eene stad of dorp : *binnen de kuip, buiten de kuip van Leuven* (Antw. Brab.); bij Kil. *kuype der stad*, l. *septa urbis*.

KUIPER, m., een die met kuiperij of listen omgaat, fr. *intrigant* (Antw.).

KUIPERSBANDEN, m. mv., 't zelfde als in Br. en elders : roep hout, als : esschen-, hazelaren-, eiken schaarhout diens-tig om banden of reepen voor kuipen en tonnen van te maken (Vl.).

KUISCH wordt in de Kemp. en in N.-Br. als bijw. gebezigd in de beteekenis van : gansch, geheel, teenemaal : *ik heb het kuisch vergeten. Zijn glas kuisch uildrinken. Het is er kuisch bij hem op.* Z. Hoeuft, blz. 339. Elders, b. v. in Brab., Antw., Limb. bezigt men daarvoor : zuiver, schoon ; *mijn geld is zuiver op. Ik heb het schoon vergeten.* Vanhier heeft men 't w. *opkuischen* in den zin van : teenemaal opdoen of opeten ; *uilkuischen*, gansch uileten of uildrinken : *zijn geld is opgekuischt.* Z. 't volgende.

KUISCHEN, b. w., wordt in 't Zuiden in steê van vele andere ww. gebezigd : voor vagen : *de tafel afkuischen* ; voor keren : *de keuken uilkuischen* ; voor snoeien : *de boomen kuischen* ; voor afschuppelen en uitwieden : *den weg kuischen, een plek vlas kuischen* : voor teenemaal opeten of opdrinken : *hij heeft alles opgekuischt. Die slokker ! hij kan een ganschen ketel rijst-pap binnenkuischen* (Br., Vl., Antw.).

KUIT of KUITJE, eene verzachte uitspraak van *kuif* of *kutje*, bet. in Westvl. : het achterste van een kind, en te Pope-ring. : een klein kindje.

KUITELBUIT, m., de daad van over het hoofd te tuimelen ; *den kuitelbuit slaan* is zich over 't hoofd rondwerpen. Z. *kuikelen* (Limb.).

KUITELLEN (kutelen), o. w., buitelen, rollen, tuimelen : *hij is den berg afgekuilteld* (Limb.); te Antw. : een

tuimelaar maken.

KUITEN, o. w., iemand beet nemen : *met iemand kuitlen* (N.-Limb.). Bij Kil. is *kulen* een zeeuwsch woord dat beduidt : met nootjes in een putje spelen.

KUITJE, o. Z. kuit.

KUIZEL, KEUZELLEN. *Kuizel*, bij Kil. *keusel* en *kuysel* geschreven, bet. bolleken, balleken, klosje, klootje, klot, fr. *globe*, l. *globulus*, *sphaerula*, *pilula*. Men zegt te Antw. : *voor kuizel spelen* is eigenlijk wat wij te Leuven noemen : *voorkwaad*, *voor niet*, of *voor nootjes of iets dergelijks spelen*, d. i. niet om geld, maar enkel om het vermaak, om den tijd te korten, spelen : *willen wij met de kaart spelen ? doch voor kuizel, hoorde 't; ik heb geen centen*. Vanhier heeft Kil. 't w. *kuy-selen*, *keuselen*, l. *ludere globulis, pilis, nucibus et similibus, ludere clava*.

KUIZELEN, o. w., koozen, schertsen, elkander op eene vriendelijke wijs plagen : *van kuizelen komt dikwijls kattedekenspel*, d. i. van schuldelooze scherts komt dikwijls ernstige twist (Antw.). Het schijnt een freq. van : *koozen*, doch het kau ook in verband staan met *kuizel*. *Kuizelen*, bij Sleetx verfr. door *jouailler*, bet. ook : *voor kuizel* of : *voor dofkens spelen*.

KUK, KUKJE, 't kleinste vogeltje van den nest (Westvl.). Z. kakkenest (215).

KUL, KULS. *Kul*, m., thans meest voor de mannelijke roede gezegd, is eigenlijk : bal, klos, kloot en bepaald : de teelbal, doch overdrachtelijk bet. het in Brab. en in meer andere Zuidsche gewesten : sukkelaar, sul, onnoozel mensch : *wat een flauwe kul is dat. Wie heeft van zijn leven zoo'n onnoozelen kul gezien !* en ook : flauwe praat : In dezen zin zegt men in Br. en elders ook : *klaas*, *kloot*. *Kuls* en *kulster* is, in N.-Limb., een knikker; Kil., die *kuls-gherecht* en *kuls-gherief* voor : pispot heeft, vert.

kul : in 't fr. *couillon*; ital. *cogtione*; spaansch *cojone*. Dit *cojon* hoort men in Brab. nog in den zin van : gemeenen kerel, en zelfs 't werkw. *cojonneeren* voor : kullen, foppen, en *cojonnerij*, fopperij, en licht ook voor 't fr. *cochonnerie*. De Teuth. heeft *culte* en *kuyle*, en dit laatste voor : *kudse* of *cuyse*, d. i. knods, knobbelstok. In Gelderl. is *kuis* ook voor : knods gebezigd (*Taalk. Mag.* I, 316). Boven, blz. 183, meldden wij, op *helder*, de spreekwijze : *noch heel noch keel*, het moet zijn : *noch hul noch kul*. Men zie derhalve : *hul*, *hulle* of *hulleken*. Misschien is de zin eigenlijk : *noch hol noch bol, noch kop noch gat*. Men zie ook : *hulten* en *bulten*, of : *gehult* en *gebult*, blz. 200 en *kuul*.

KULBROER, m., iemand die de gewoonte heeft van te bedriegen, te kullen : *'t is mij een kulbroer* (Limb.).

KULDER, m., oudtijds kleed, nu kweekeling der weezenschool (Gent); te Brugge zegt men daarvoor : *steëbolle*; te Ieperen : *stoetse*; te Poperinge : *roobout*. Z. koltje.

KULLAGE, KULLAGIE, v., fopperij, bedriegerij, boerterij : *jongen, wat gij daar zegt, is maar kullage* (Limb., Br., Antw. en elders); in Br. hoort men voor *kullagie* ook : *cojonnerij*, van *cojonneeren*, foppen, met iemand schertsen of boerten. Z. kul.

KULLING, m., omdat er appel onder verstaan wordt, is de naam aan zekeren appel in Westvl. gegeven. In Dierickx, *Mémoire sur Gand*, treft men : *crotzellingen* aan als den naam van een appel.

KULS. Z. kul.

KULSTER. Z. kul, kuls.

KULT-DEN-BOER, een spotvogel, een vieze snaak : *loop ! ge zijt een kult-den-boer !* Vanhier :

KULTDENBOERDERIJ, snakerij, verzonnen aardigheid (in 't fr. *canard*) (Kl.-Brab.).

KULTEN, voddën, fr. *chiffons* (Poperingen).

KULTJE, o., onderrok (Westvl.). Mischien een diminutief van: *kulder*, kleed. Z. Dierickx, *Mémoires*, II, 323.

KUMMEN, achter welk w. Sleenckx naar *kuchen* verwijst, is de Brab. en Limb. uitspraak van 't w. *kammen*, en dit is volgender wijze geschied: *kammen*, *kemmen*, *kimmen*, *kummen*.

KUMMIK of KUMME, v., wang, koon: *kaak*, engl. *cheek* (Limb.).

KUNDESEL of KUNSEL, o., voorbereidsel of saus der spijs (Limburgsche Kemp.). Z. *kuinen* en *kunselen*.

KUNSELAAR. Z. *kunselen*.

KUNSELEN, b. w. (iets) onbchendig of uit den rouwe doen: *kunsel dat meubelstuk eens wat* (Westvl.). Het is gewis hetzelfde als bij Kil. *kuynd-selen*. Z. *kuinen*, l. *condire*, dat in 't fr. vertaald wordt door: *assaisonner*, *apprêter*, enz.

KUNSTELARIJ, KUNSTELDERIJ, vert. Sleenckx door het fr. *affectation*, en dit fr. onder anderen door: het gekunstelde, het onnatuurlijke of bestudeerde, gemaakte mannekens, enz.

KUNSTEN DOEN of GEVEN, kunstjes doen van behendigheid (omstr. v. Brussel). Z. *maatjes* en *grammaatjes* (161). *Iemand kunsten stellen*, iets doen wat eenander niet kan (Westvl.). *Hij zou een boer zijne kunsten afvragen* zegt men in Vl. van iemand die al te nieuwsgierig is.

KUPPEN. Z. *kippen*, blz. 240.

KURDE. Z. *kudde*, enz.

KUREN, w., wordt gebruikt in den zin van: aan iets probeeren, iets aanvatten, in 't fr. *s'essayer*, *s'attaquer à*: *hij durft zich aan u niet kuren*, *gij zijt hem te sterk*. *Die zich aan de kat kuurt*, *wordt ervan geklauwd*. Kil. heeft: *koren*, l. *tenture*, *gustare* (Limb.).

KURRE, KURREN. Z. *kudde*.

KURREN, KURRENEN, o. w., jongen; van

zeugen gezegd (Br. r. Leuv. en Mechel.); in Limb. *baggelen*, blz. 27.

KURRIE, KIRIE, omstr. Thien. iemand die voor niets deugt, een luiaard, nietsdoener: *wat ne kurrie van nen jongen!* Omstr. Leuv. en licht elders zegt men dit woord bijna altijd van een vrouwspersoon: *wat eene kirie van een meisje is dat loch!* d. i. wat een boosaardig, weerspannig meisje. Te Maastr. is 't een ondeugend vrouw-mensch. Het kan wel eene verbastering zijn van: *kreng*, oudtijds *cronge*, *karonie*, fr. *charogne* of *carogne*, of wel van: *kurren*.

KURTS, voor: *korts* en dit voor: *koorts*, komt in Vl. voor in: *de kurts krijgen*: gek of zot worden: *wat is dat nau*, *kriegje de kurts?* *Ge zoudt er de korts van krijgen* bet. in Br. en elders: ge zoudt er benauwd van worden.

KUSFLAWIJN, ook: *flawijn* alleen, o., oorkussen. Kil. *fluwijn*, *flouwijn*, *pulwijn*, *pulvini theca* (Brab.).

KUSSETOOIE, sloop, *kustiek*. Z. dit laatste.

KUSTEEK, KUSTEKEN. Z. *kustiek*.

KUSTJE, o., 't zelfde te Poperinge als: *kakkenestje* (blz. 215). Z. *kuitje*.

KUSTIEK, KUSTIJK, uitgesprok. in Limb.: *kusteek*; te Maastr.: *kusteken* voor: *kussentiek* of *tijk*; te Kortrijk *kussetooi*; in Br.: *flamijn* of *kusflawijn*, d. i. *kussensloop*, *kussenvertreksel*, fr. *taie d'oreiller*. Z. over de Limburgsche uitspraak van *ie* en *ij*, blz. 201-202. Volgens Bild. (II, 141) is *tijk* eene verbastering van 't hgd. *tüch* dat door Duitsche wevers *tiech* wordt uitgesproken.

KUT of KONT, in de lage volkstaal ook gebruikt voor: vrouw (l. *pars pro toto*): *het is eene zatte, zotte kut*, enz. Men zie *kut* in de oude Woordenboeken en in Weiland. Op *cud*, *kuth*, dat oud hgd. is en in neêrd. *kond* bet., merkt Delf. (blz. 196) aan dat de letter *n* nogaleens weg valt, b. v.

mouth (engl.), neêrd. *mond*, *child* (engl.), neêrd. *kind*, *cud* (oud hgd.), neêrd. *kond*, enz.

KUT, KUTJE, lidverbinding, gewrichten van handen en armen of van voeten en beenen (Poperingen).

KUTS, m., koopman (Meetjesland); bij Sleekx in 't fr. *courtier*; bij Kil. is *kuytsche* een saks. w. dat koetsier, voerman bet., l. *cisiarius*, *bigarius*.

KUTSELEN, o. w., hetzelfde als: *futselen* (Kemp.).

KUTSEN, o. w., het kutsersambt doen, kleinen handel drijven: *hij kuts in konijnen*, *eiers*, *kiekens*, *boter*, enz. (In vele streken v. Oost.- en Westvl.). Wij achten dit w. een andere uitspraak van: *ketsen*, bij Kil. ook: *kitsen* (Z. blz. 237). Doch het kan ook van: *koets* afgeleid en zooveel zijn als: met een koetsken of wagensken rond rijden om kleine dingen op te koopen of te verkoopen.

KUTSER, m., kleine koopman, opkooper. Vanhier *boterkutser*, of: *een kutser in boter*, die bij de boeren boter opkoopt om ze in de stad met winst te verkoopen: *eierkutser*, *konijnenkutser*, *kiekenkutser*, *vlaskutser*, enz. (Oost.- en Westvl.); in Kl.-Br. luidt het: *koetser*: *vlaskoetser*. Z. kutsen.

KUTTER, m., in N.-Limb. en Gelderl. een kleine boer. Z. koeter en kossaard.

KUUL of KUL, m., stok (Z.-Limb.). Bij Bild. (II, 102) leest men dat *kol*: voor stok, thans verouderd is maar nog overig in het hgd. *keute*, waarvan: *kollen*, doodslaan door middel van eenen slag op het hoofd. Het is hetzelfde woord als *kul*, *kuis* of *kuize*, dat kudse of knods, knobbel, kolf bet. Het Perzisch *kushtan* bet. doodslaan, slachten.

KWAAD, bijv. en bijw., uitgespr. *kwa*, *kwaai*, *kai*, *kou*, *kui* (Br., Vl.), in Limb. *kaot* (Z. ook Hoeufft, blz. 340). *Kwaad lijnwaad*, versleten lijnwaad (overal). *Bekend als kwaad kruid*

(onkruid) of: als *kwaai penningen* is: zeer bekend. *Uit de kwaaien of uit den kuien zijn* (Br., Antw.); in Vl.: *uit zijn kwaan zijn*, d. i. uit zijne kwade zaken zijn, goed gesteld zijn; te Kortrijk noemt men dit ook: *het hoofd uit het water hebben*. *Te kwaad hebben* bet. in Holl. hetzelfde als in België: *te goed hebben*. *Kwaad* komt in vele samengestelde woorden voor als in: *kwaadvogel*, *kwaadkruid*, *kwaadgeld*, enz. *Kwaad op*, *kwaad neêr*, 't is om 't even, goed of slecht (Vl.). *Voor kwaad*, om niet, niet ernstig (Br.) Z. kuizel.

KWAADBLOED. *Zich of niets kwaad bloed maken*, zich kwaad maken, stooren, zich in iets boos maken (Br. Antw.).

KWAADGELD, o., geld aan eene slechte zaak of kwalijk besteed, verloren geld: *dat proces zal hem veel kwaadgeld kosten* (Brab.). In 't Z. zegt men: *goed geld naar kwaad geld dragen* of *kwaad geld geven*, voor: *gooten*, dat in Holl. gezegd wordt.

KWAADKRIJG, KWAADKRIJGS, uitgespr. *kwakrij*, adverbiale uitdrukking voor: kwalijk, moeilijk om krijgen (Antw., IJpere).

KWAADKRUID, o., onkruid (Brab.).

KWAADSTOKER, m., een die tot kwaad stookt, opstoker (Vl., Br., Antw. en elders). Z. kwaad.

KWAADVOGEL, uitgespr.: *kouffogel* en *kwafogel*, klampvogel, kiekendief (omstr. Leuv.). Z. brawier, blz. 77.

KWAAK, KWEEK, m., in de lage volkstaal voor: mond: *houd uwen kweek* (Br., Antw.). Het staat voor: kwaker en kweker.

KWAAL, v., samengetr. van: *kwagen* of *kwaggen*: *de kwaal hebben* is dus zooveel als: *kwaggelen*, d. i. misselijk worden. *Dat giest mich de kwaal*, dat maakt mij misselijk (Maastr.). Z. *Arch. van Ned. Taalk.* (III. 363) en *kwaggelen*.

KWAAN, samentrekking van: *kwaden*. Z.

kwaad.

KWABBERNOOT, v., kaakslag : *iemand eene kwabbernoot geven* (Antw.); te Turnhout zegt men : *abbabel*. Bij Kil. is *quabbet* : een hard gezwel.

KWACHT, v., moeras, ook opeenhooping van gewassen in eene ven, welke zóó dicht is, dat het heele ding wiegt als men er gaat opstaan. Men haalt er russchen van *lui* van, waarmede men putten legt (Kemp, Gheel).

KWADDE, v., takkebos (Gelderl.).

KWADE HAND, BOOZE HAND, hand eener tooverheks. *Van of door eene kwade hand geraakt zijn* beteek. : betooverd zijn, of : door de hand eener tooverheks aangerakt zijn. Het bijgeloovig volk zegt weleens van kwijnende zieken, of van koeien die geen melk ofwel geene boter geven : *die zieke is van de kwaaihand geraakt* (Br., Antw., Kemp.); in N.-Br. zegt men ook : *dat de kwade hand op de beesten gezet is*, d. i. dat zij betooverd zijn. Z. Hoeufft, blz. 341.

KWADEKNEEP (*kwaaiknepe*), v., duivelsbeet, fr. *mors de diable* (Oostvl.).

KWADEPERTE, uitgesproken : *kwaperte*, iemand die kwade perten inheeft, iemand die niets kan gerust laten : *die jongen, oh ! 't es een eerste kwaperte* (Oost.- en Westvl.); in Br. en Antw. zegt men : *kwaaipoets*; in Westvl. *kwaaiputs*. Sleeckx verfr. *kwadeperte* door : *farceur, polisson*; doch het bet. wel iets minder dan *polisson*; en iets meer dan *mauvais drôle*.

KWADEPOETS (*kwa- of kuiputs*), jongen die niets kan gerust laten, die alles kwalijk behandelt (Br., Antw.). Z. *kwadeperte* en *poets*.

KWADETONGERIJ (*kwaaitongerij*), v., kwaadsprekendheid (Br., Antw.).

KWAGGELEN, o. w., kwakkelen; doch wordt niet alleen gebruikt als er van eehe ongestadige gezondheid spraak is, maar ook wanneer men eenen

minderen graad van misselijkheid beduiden wil : *'t kwaggelt mich in men luf*, d. i. ik word half misselijk, of beter : de spijsen worden in mijn lijf bewoggen (Maastr.). Z. *Arch. van Nedert. Taalk.* (III, 365.) Z. kwaal en kwakkelen bij ons en bij Weiland.

KWAJONGEN, uitgespr. in Br. : *kuijongen*; in 't Hagel. *kojong*; in Limb. *kaojongen*, een bekend kaartspel : *laat ons wat kojong spelen*. Te Antw. heet men *kwajongen* : de lange bies waarmee men den pijpsteel doorsteekt.

KWAK, bijv., wordt in Limb. gezegd van vogelen die nog geene veeren hebben, die nog van pluimen ontbloot zijn : *die musschen zijn nog kwak*. Men zegt in Limb. ook nog : *kag of kak* (214-15). In Westvl. zegt men : *hij is kwak in het schrijven*, d. i. : hij is slap in 't schrijven. *Hij zit kwak in de leering*, hij zit de laatste in den catechismus. Ons dunkens zijn *kwak* en *kwabbe* in den grond verwant. Bild. brengt beide woorden tot *kwa-en*, schudden, en zegt dat *kwab* soms bij de Ouden met *kwat* verward werd en dat onze Grootvaders daarvan den kikvorsch *kwab* noemden. Verders komt het ons voor dat *kwak*, bijv., hetzelfde woord is als het znw. *kwak* en dat het eigenlijk wak, week, plat, iets kwastachtigs beteekent.

KWAK, m., borrel, druppel : *eenen kwak pakken* (Antw., st. pr.); te Dendermonde bet. *kwak* : bier; Sleeckx geeft het op voor : *logen*. Bij Kil. beteekent het onder andere : iets overtolligs, iets dat overschiet, iets onbeduidends. Z. *kwak* bij Weil. en *kwakkel*. « *Kwak* voor : neêrsmijting, als wortel van *kwakken*, d. i. werpen, is m. » zegt Bild. (II, 147). *Kwak*, m., is in vele streken gebr. voor : *kwakzalver* : *de boeren luisteren meer naar den kwak dan naar den doctoor*.

KWAKELLEN, o. w., voortd. van : *kwaken* (kweken als eendvogels).

KWAKER, **KWEKER**, m., wordt niet slechts gezegd voor een die schetterend, maar ook voor een die veel klappt, gebezigd; ja, men zegt het evenals *kweek* voor : mond : *houd uwen kweker toe*.

KWAKKEL, v., voor : gekwakkel, van kwakkelen (in den zin van : veel snappen, beuzelpraat vertellen), leugen die men iemand uit gekscheerderij wijsmaakt, in 't fr. *canard* : *wat ge daar gisteren vertelde, was eene felle kwakkel* (Br., Antw., Kemp.). Kil. heeft *quackelinghe*, afgeleid van : *quackelen*, voor : onbeduidend ding, beuzelrij, beuzelpraat, *nugæ, fri-vola*. Z. kwakkelen.

KWAKKELACHTIG en **KWAKKELIG**, bijv., sukkelachtig, slecht te gang (Kl.-Br.). Z. kwakkelen.

KWAKKELEN staat in de *Middelaar* (II, blz. 291) vermeld als te Leuv. gebr. zijnde voor : kittelen. Wij hoorden 't er nooit in dien zin, doch men meldde ons dat het, r. Thienen, deze beteekenis heeft : *kwakkel mij zoo niet*. In Antw. en Kl.-Br. bet. het : zich moeilijk bewegen, moeilijk gaan : *wie komt daar aangekwakkeld?* Vanhier *kwakkelachtig, kwakkelig* voor : moeilijk te gang, kamant (218), kramakelachtig (287). Volgens Weil. heeft *kwakkelen* eene gelijksoortige beteekenis als : *wakkelen*, in Groningerl. gebr. voor : bewogen worden, welk *wakke-len* met *wiggelen* van : wegen, bewegen, afstamt. Vanhier heeft het de overdrachtelijke beteekenis die men in Weil. kan nazien. In den Teuth. is *quackelen* 't zelfde als : *vysevasen*, l. *floccificare* (wiezewasjes vertellen); bij Kil. is *quacken, quackelen*, uitstorten, verkwisten, iets als onbeduidends of als beuzelrij achten en verkwisten. Van *quack*, iets overtolligs, beuzelding, geringe zaak.

Kwakkelen is bij Sleeckx liegen, iets wijsmaken. Z. kwantselen.

KWAKKELEN, o. w., vele en nuttelooze geneesmiddelen gebruiken. Vanhier : *verkwakkelen* : *wij hebben aan die ziekte onnoemlijk veel geld vermeer-terd en verkwakkeld* (Br., Antw.) Z. kwalsterenen.

KWAKKELGAT, o., een die moeilijk te gang is (Kl.-Br.). Z. kwakkelen.

KWAKKELIG, bijv. Z. kwakkelen.

KWAKKELVORST, vorst die kwakkel, ongestadige vorst. Z. bij Weil. kwakkelen.

KWAKKELWEDER, o., ongestadig weder, veranderlijk weder (Westvl.). Z. kwakkelen.

KWAKKERT, **KWAKKER**, m., kikvorsch, van *kwakken* (Limb.). Z. kwakvorsch.

KWAKKWAKEN, klanknabootsend o. w., 't zelfde als : kwaken (Br., Antw. en elders).

KWAKSMOEL, een jeneverdrinker (Brussel, Antw.).

KWAKVORSCH, m., kikvorsch. Z. kwak, bijv. nw.

KWALIJK, bijv., onpasselijk, ongesteld : *zij werd of zij was kwalijk* (Brab., Antw. en Vl.). *Kwalijk vallen* bet. in Br., Antw., Kemp. en Limb. : in onmacht of in bezwijming vallen; te Poper. heet men dat : *kwake bedijgen*. Vandaar 't volgende

KWALIJKVAART, v., onmacht, bezwijming : *hij valt van de eene kwalijkvaart in de andere* (Br., Antw.).

KWALSTEREN, o. w., ziekelijk, ziekachtig zijn, kwijnen : *die vrouw kwalstert al den ganschen winter*; ook : sukkelen, martelen : *die vrouw heeft nog niet gedaan als met hare kinderen gekwalsterd*. Vanhier : *verkwalsteren*, door kwalsteren verteren; *kwalstering*; *gekwalster* (Brab., Vl. en elders). Men gebr. *kwalsteren* ook voor : kwakkelen en kwantselen.

KWAMP en **KWAMPEN**, in Br., Antw., Kemp., evenals in N.-Br. gehoord

voor : *kwam, kwamen*; zoo zegt men ook : *hij namp, wij nampen* voor : nam, namen.

KWANS, KWANTS, m. en v., schijn; te Thien. en omstr. alleen gebruikt in : *de kwans maken*, d. i. gebaren, zich gedragen, doen alsof, den schijn hebben alsof : *hij maakte den kwans alsof hij verder door ging. Hij maakte den kwans alsof hij las, maar spiedde heimlijk rond.* Kwans is hier 't zelfde w. als in : *kwansgang, kwanswijs*. Kwant is zeker van : *wenden*, zegt Weil. : 't hgd. *gewandsweise* bevestigt zulks. *Quanten* is in 't hgd. : heen en weér bewegen en *quant*, een schijn, eene geveinsde handelwijze. Uit die beteekenis van : heen en weér bewegen is ook *quant* bij Kil. een ruiler, buiter, manger of ruilebuiters, waarvan 't nog gebruikelijk *kwantselen*, ruilebuiten; *kwantselaar*, enz. Z. Bild. (II, 147) op *kwant* en ook : *Arch. voor Nederl. Taalk.* (I, 72-73) op : kwansuis, en ons *kwanselen*.

KWANSEL, KWANTSEL, m., alle slach van mengeling, mengelmoes. Het wordt in Vl. en Antw. gezegd van samen dooreen gemengde spijzen of dranken en ook in een zedelijken zin. Z. kwanselen en kwasten.

KWANSELBIER. 't *Is vandaag kwanselbier*, d. i. het versch bier proeven door de gildebroërs daags voor dat de gilde teert of feest houdt (Omstr. Antw. waar dit gebruik nog bestaat).

KWANSELEN, KWANTSELEN, o. w., drukt het gerucht uit dat het water maakt als het geroerd wordt, en vandaar : sterk geroerd worden (gezegd van water of ander vocht), als b. w. bel. het : sterk beroeren : *gij moogt het water zoo niet kwantselen* (Westvl.), alwaar het ook in den zin van : storten gebruikt is, zoodat het hier bijna dezelfde beteekenis heeft als bij Kil. *quasten* of *quisten*, met geluid uitgieten, uitstorten. Dezelfde Kil.

heeft nog het w. *quassen*, in 't l. *quassare, molare, qualefacere, concutere*, d. i. klotsen of klutsen, zwalpen. Kil. heeft het w. *quentselen* voor : langzaam en onachtzaam eten. Z. blz. 312 't 1° kwakkelen.

KWANTING, m., soort van dikke langwerpige appel die, rijp zijnde, gansch geelkleurig is. Misschien is *kwanting* voor : *kanteling*, omdat deze appel, bijna als de *calville*, gekant is (omstr. Leuven). De boom heet ook *kwanting*.

KWAR, kwast in het hout, weer, met hetwelk het verwant is (cant. Axel).

KWART OM DOOD ZIJN wordt dikwijls lachens gezegd voor : op sterven liggen : *mijn geuur meende dat hij kwart om dood was* (Westvl.).

KWASI, bijw., kwantsuis, kwanswijs, lat. : *quasi* : *hij werkt maar kwasi*, hij doet als of hij werkt (Limb.).

KWAST, m., in Br. zol. ook : iemand die veel drinkt, verteerder, verkwister. Van *kwasten* of *kwisten*, onnoodig vergieten, l. *profundere, dilapidare* (Kil.).

KWASTELEN, o. w., wordt te Leuven door de kinderen, die hunne *lavooren* (knikkers) in een putje te gelijk werpen, gebezigd. Het is waarschijnlijk een freq. van : *kwasten*, dat Kil. vert. door 't l. *cum impetu effundere, profundere*. Edoch het zou ook met *quassen* (kwassen), in 't l. *quassare, molare, concutere*, kunnen verwant zijn. Z. klassen (246), stuiken.

KWASTELORUM, KWASTELOURUS, m., kwast (Limb.).

KWASTEN, o. w., laat in de herberg zitten, brassen, slempen (Br.), in 't fr. *faire de la débauche, dissiper* (Sleeckx); bij Kil. *quasten, quisten*, met gerucht uitgieten, l. *cum impetu effundere, profundere*. Het heeft dus dezelfde beteekenis als : kwakkelen, quackelen, dat Kil. ook vert. door 't l. *dissipare, profundere*.

KWASTERIG, bijw., voor : kwastig, in 't

fr. *bizarre* (N.-Limb.).

KWATS, v., dit zegt men in de gemeene spraak voor: een vet en log lichaam, of voor: eene logge vracht, afhangend gezwel, aanwas: *hij heeft een felle kwats in den hals*, hgd. *quatsch*. Vandaar het o. w., *afkwalsen*, afvallen, *neérkwalsen*, neêrvallen; het neêrvallen van zulk een lichaam. Het is hetzelfde woord als *kwast* (l. *tuber*), en als: *quack*, l. *tuber*, *excrementia*, *superflua caro in corpore*, enz.

KWATTEN, o. w., in Zeeuwsch Vl. hetzelfde als elders *kwalsteren*, *spuwen*.

KWAZEBOS, m., takkebos (Gelderl.).

KWAZELEN, o. w., bazelen, beuzelarijen vertellen (N.-Limb.).

KWAZEN, mv., dunne takjes van wilgen gelijk kwadden van akkermaalshout (Gelderl.).

KWEAPPELAAR of **KWEPERELAAR**, m., kweperenboom (Br.). *Kwe* wordt hier en daar ook *kwee* (met scherpe lange *e*) uitgesproken.

KWEB of **KWEBBE**, v., moeras. *Kwebbe* wordt meestal gezegd voor: eene moerassige diepte, die, met gras en mos overwassen, aan vasten grond gelijkt, doch waar men doorzinkt, als men er zich op waagt (Kemp.).

KWEBLIG, bijv., wordt N.-Limb. gebruikt om de bijzondere eigenschap aan te duiden van die spijzen, welke al te zoet of zeer flauw van smaak zijn, ook *eemig*, elders: *deemelik*, geemerig (N.-Limb.); Kil. heeft: *wepsch*, *weepsch*, sicamb. *insipidus* (flauw van smaak of reuk). *Wepsch* en *smetsch* zegt men nog in Br. en elders. Weil. zegt dat *kweern* in Groning.: walgelijk, zoet beduidt.

KWEDDEL, mv. *kweddels*. Z. *kwerdel*.

KWEE, v., tweeslachtigmensch (Hagel.). Z. *kween*.

KWEEK (onkruid), in de Holl. Woordenb. v., is in Limb. m. *Kweek*, met zware *e* uitgespr., wordt in Br. van 't gemeene volk voor mond gebruikt: *houd uwen*

kweek, *stout bakkes*. In Vl. en soms ook in Br. en elders, wordt *kweek* (met scherplange *e*) gebezigd voor: *kweken*, als znw. genomen: *men kent den grond met welken kweek hij is verzorgd* (*Beurzen Courant*, 1860).

KWEEKJONGENS. *Kweekwulve jongens* wordt door de ouders gezegd van hunne kinderen, wanneer deze hun droefheid veroorzaken (Vl.).

KWEEN, **KWENE**, v., lastig en verdrietig vrouwmensch, eene vrouw die altijd kriept en klaagt (Oostv.); eene plant zonder hart, b. v.: eene kool die geen en krop kan krijgen, een bot zonder scheut (Oostvl.); soms bet. het nog: een tweeslachtig mensch en in dezen zin zegt men: *kwee*. In de eerste beteekenis welke Kil. ook opgeeft, kan *kween*, bij hem vertaald door 't l. *mulier languescens*, *languida*, wel voor: *kweenster* staan en de wortel zijn van 't w. *kwenen*, hetzelfde als: *kwijnen*, *kwijlen*, *kwelen*; bij Kil. in 't l. *langere*, *ineptire*. De tweede beteekenis staat in verband met degene van onvruchtbare vrouw of koc. *Kween* bet. oorspronkelijk: vrouw, wijf, huisvrouw, en is in de noordsche talen nog overig. Z. Weil. en Bild. (II, 150) op: *kween*, en Delf. (blz. 192, 309, 400) op: *chone*, *quene*.

KWEERNEN of **KWERNEN**, eigenlijk met de *kweern* of *kwerr* (arm- of handmolen) malen, bet. overdracht.: met de tanden malen, fr. *mâcher*, knauwen, herkauwen als koeien, enz., fr. *ruminer*. In Kl.-Br. spreekt men *kweren* (met zware *e*) uit; in de Kemp. wordt *kwernen* uitgesproken: *kwennen*, en beteekent daar: malen. Z. eekhoorn, blz. 113. Hier zullen wij nog bijvoegen dat *cweorn-stan* in 't angelsaks. zooveel beduidt als in 't neêrd.: *kwernsteen* of *molensteen*, hgd. *mühlstein*, engl. *millstone* (Delf. 428). Z. ook Bild. op: *kwern*.

KWEGGEL. Z. kwèkkel.

KWEKEN, o. w. (met zware *e*), in 't Zuiden meest gezegd voor : *kwaken*, evenals *kekelen* voor : *kakelen*, enz. In Limb. wordt *kweken* met zacht-lange *e* uitgesproken en bet. er : schreeuwen, b. v. : als een varken wanneer het geslacht wordt ; hoor dat varken eens *kweken* ! Z. Hoeufft op : *kwaken*, blz. 344.

KWEKER, m. (met zware *e*), 1° hier en ginds hetzelfde als ; *kakelaar* ; 2° ook in de lage taal voor : mond : *houd uw kweker*. De Thienenaars noemt men spitswijze : *de Thiensche kwekers*. *Kweker* bet. in Limb. : schreeuwer. Z. *kweken*.

KWEKKEL, v., soms ook *kweggel* (*g* als zachte *k* uitgespr.), wordt gezegd van een meisje dat zich met zaken bemoeit die haar niet raken : *zij is een kwekkel*. *Kwekkel* of *kwakkel* is de wortel van 't werkw. *kwakkelen*, veel snappen, en staat dus voor : *kwakkelares*, fr. *bavarde*, *babillarde*. Kil. heeft : *quacker-nelleken* (fraai meisje, geile dochter).

KWELJE. Z. kwelen en kwellen.

KWELLEBALG, m., lastig kind, ziekelijk kind (Meetjesl.); omstr. Gent zegt men : *kwelzak*. Het woord is samengest. uit : *kwelen* en *balg* dat bij Kil. onder andere beteekenissen die heeft van : buik, romp en kind (puer) in eenen verachtelijken zin genomen, zegt Kil.; ook heeft hij : *quel-balgh*, *quel-bast*, *quelbuyck*, l. *ventrosa puerorum moles*; en *quel-ijzer* is bij hem : een lastig mensch.

KWELLEN (kwol, gekwollen), o. w., klam of vochtig worden, zoodat de zaak uiteen gaat (Limb.); in Limb. wordt het nooit gehoord dan in den zin van : zwellen, opzwellen, dikker worden, uiteen zetten, b. v. *gekwollen hout* : *de planken zijn gekwollen*. Z. *Arch. voor Nederl. Taal*, III, 363. In den Teuth. : *quellen*, dijnden,

dijck werden (dikken). Hier valt op te merken dat het w. *kwellen* (lastig vallen) in 't Zuiden en ook in N.-Br. zijn imperfect. en deelw. niet *kwelde*, *gekweld*, maar *kwol*, *gekwollen* heeft.

KWELLETJE, KWELLERTJE, o., die door praten iemand lastig valt (N.-Br. en elders). Z. *kwellebalg*.

KWELM, m., voor : *kwelmingrond*, grond die kwelmt, d. i. die inzakt, fr. *terrain qui s'affaisse* (Sleeckx); in Vl. en Limb. : beweegbare grond, grond die op-en neêr gaat als men er over gaat en water opwelt (Vl.); in Kl.-Br. uitgespr. *kwelje* en *kwelp*, onvaste grond waar men langzamerhand inzinkt en die tenzelfden tijde water opwerpt. Kil. : heeft : 1° *quelle*, *quelme*, een hgd. saksisch en oud woord, hetzelfde als : *welle* (bron), l. *scatebra*, *scaturigo*; en 2° *quellen*, *kwelmen*, een hgd. saksisch en oud woord hetzelfde als *wellen*, l. *scatere*, *scaturire*. De Teuth. heeft « 1° *qualm*, *soide*; wall, l. *bulitus*, *bulitio*, *scaturies*; uytberstynge; 2° *qualmen*, uytbersten en ook *kwelmen*, quicken, opsprynge als water uter erden of berghe. Dit *quicken*, ook *quycken* gespeld, heeft gewis tot wortel *quick*, sprynck, l. *fons*, *fonticulus*, *scaturies*; uyt of opquycken als en fonteyn of dryfsant » (Teuth.). Z. verder *kwik*, enz. Met dit woord is nog verwant *kwijl*, bij Kil. ook *quiel*, als zijnde : 't geweldige vocht.

KWELMEN, o. w., hetzelfde als : *kwellen*, opwellen. Vanhier *kwelmpot*, *kwelmlwater*; ook afvallen, afzakken, fr. *s'affaïsser*. Z. *kwelm* en *kwellen*.

KWELMPOT, m., bornput (Brugge); in Br. *borreput*, hgd. *quelle*. Z. *kwellen* en *kwelm*.

KWELP. Z. *kwelm*.

KWELSTEREN, o. w., 't zelfde als : *kwals-teren* in den zin van : *kwijnen*, ziekelijk zijn : *hij heeft den gansen*

winter gekwelsterd (Oostvl.); te Dendermonde luidt het : kwalseren.

KWELZAK, m. Z. kwellebalg.

KWENE. Z. kween.

KWENMOLEN. Z. 't volgende.

KWENNEN, b. w., malen of kwernen.

Vandaar *kwenmolen* voor : kwernmolen, een molen om grof goed mee te malen (Kemp.). Z. kweernen.

KWEFELLEN zegt men van pijlen, enz. die niet rechtdoor vliegen. Men zegt ook : *waggelbeenen* (N. der pr. Antw.).

KWERDEL, omstr. Leuv. uitgespr. : *kweddel*. *Kwerdels* zijn lange gescheurde stukken, bengels of flarden, of lompen die van versleten kleedderen afhangen : *zijn kleed was teenemaat gekwerdeld*. *Hoe durft gij zoo gekwerdeld en vuil gekleed gaan!* (Br., Maastr.) Bij Kil. is *quardel*, *querdel*, 1° l. *segmen corii*; 2° een ruw schoennestel, l. *ligamentum calcei rude*, *lorum duriusculum*, *rudis ora calcei*; en vanhier *querdelmaecker* voor : schoenmaker of schoenlapper. De Teuth. heeft *querdel an en schoen*, l. *lipipium*. Kil. heeft *querdel* ook in den zin van : klier, knobbel, en het w. *querdelen*, gall. *quarrelér*, l. *suppingere soleas*, 2° voor : hard en geknobbeld garen spinnen. Te Turnhout zegt men voor *kwerdel* : *krellen*.

KWERDELINGEN, mv., hetzelfde als : *kwerdels*, ook gescheurd en geflard kleed (Br.). Kil. *querdelinghen*, l. *segmenta corii*. Z. *kwerdel*.

KWEREN (met zware e). Z. kweernen.

KWERLEN. Z. kwerrelen.

KWERNEN, m. mv. voor : *kwerntanden* of *maallanden*, fr. *dents mâchetières*.

KWERNEN. Z. kweernen.

KWERRELEN, o. w., snel achter elkander loopen; moeilijk, maar toch met zekere vlugheid gaan, rammelen : *het kwerrellt mij zoo in den buik* (Kl.-Br.). Sleecckx verfr. *kwerlen* door : *tourner*, *tournoyer*. Bild. zegt op *kweren*

(dat in 't goth. *quairn*, in 't angelsaks. en deensch *quaern* is), dat *kweren* : draaien, in 't rond wringen beteekent.

KWESTIE komt als bijw. voor in zeggwijzen als volgen : *kwestie zal hij komen*, misschien zal hij niet komen. *Kwestie is hij dood*, hij leeft misschien nog. *Kwestie is dat waar*, mogelijk is dat niet waar. *Kwestie worden wij weldra niet fransch*, misschien zullen wij fransch worden. *Kwestie* bet. derhalve : ik weet wel niet of (Br., Hagel., Antw.).

KWET, brij of brei : appelkwt, pruimkwt, enz. (Kemp.); in Br. zegt men : *appelspijs*, *pruimspijs*; bij Bild. is *kwets* een soort van pruim. Het woord, zegt hij, is verbasterd in 't hgd. *zwetsch* (smeltend en zerp). Eigenlijk noemt de oude Duitscher de pruim : een *kloot*, en uit hunne *griene klooten* is, bij verbastering, desierlijke fransche naam *reine Claude* ontstaan (Bild. II, 151); in Br. noemt men deze lekkere groene pruim : *reggelout*; in Limb. : *rinkloten*, *ringelot*. *Kwet* bet. ook : pap, gekookt van verkenbloed, tarwen- of boekweitbloem (Antw., Kempen, Heist).

KWETSEN, KWATSEN, klanknaboots. en o. w., voor : klatsen of kletsen, klotsen of klutsen, bij Kil. vertaald door : *quassare*, *conquassare* : van dit *kwetsen* is misschien het freq. *kwetteren*. Z. bij Bild. *kwispel* en *kwast*.

KWETTEREN, snoepen. Vanhier : *kwettersgeld*; speelgeld, drinkgeld; *verkwetteren*, versnoepen, verspelen : *zijn geld verkwetteren* is zijn geld aan nuttelooze dingen besteden (Br., Kl.-Br.).

KWETTERES, v., vogeltje, licht hetzelfde als : *kneu*, *kneuterken*, *ouling*; *knotterken*; dat in 't zingen veel gekwetter of geschetter maakt (Br.).

KWETTERGELD. Z. kwetteren.

KWEZEL, verzameling van opeen ge-

naaide lappen, dienende om heete of vuile voorwerpen, zooals potten of iets anders meê vast te nemen : *de kwezel hangt aan een nageltje nevens het mazielegat* (Antw. st. pr.). Over den oorspong van *kwezel*, in den zin van het Brugsch *dibbeken*, het N.-Br. *klopperken* en 't Holl. *klopje*, zie men Weil. en Bild. op 't woord. Bild. merkt te recht aan dat, *kwezel* in Vlaanderen (en ook in Brab.) geen naam van verachting is. Het is, zoo Hoeufft wel zegt, in België en N.-Br. eene geestelijke dochter, aan geene orde, maar wel aan een levensregel, met belofte van zuiverheid, verbonden en in de wereld levende.

KWEZELAAR, m., een godvruchtig manspersoon aan den derden regel van S. Franciscus verbonden. Het is dus eigenlijk geen spotnaam zoo min als *kwezel*. Z. dit woord.

KWIETELLEN, o. w., kwelen (Westvl., G. Gez.), mogelijk 't zelfde als bij Kil. : *quedelen*, dat in Vl. ook *queten* en in 't l. *garrir* is. Bij Weil. leest men : « *kwetleren* noemt men in Groning. *kwetelen* en men zegt het van vogelen : eene *kwietelende* zwaluw. Ondertusschen is *kweter*, *kwetleren*, *kwetelen*, bij Kil. *quedelen*, van het oude *quedan*, dat bij Otfried : spreken beduidt, in 't zweeds. *queda*; de Engelschen gebruiken nog : *Quoth I*, zeg ik, en *quoth he*, zegt hij.» Z. *quetteren* en *quedelen* bij Kil.

KWIJLEN, eigenlijk : zeeveren, doch overdrachtelijk : eenig vocht storten, ook : bespatten, besmodderen, bebrillen, bezwieten : *de meid heeft mijne boekkamer heel bekwijld, maar ze zal er uit blijven* (omstr. Kortrijk).

KWIJNEN, o. w., zonder reden klagen (Gent); in Br. *kroozen*, *krempen*; in Oostvl. *kriepen* : het woord, zegt Weil., grenst aan *kwelen*; nu bij Kil. is *queten*, *quylen*, *quen* en *quynen* 't zelfde en vertaald door : *gemere*.

KWIJT, v., *oorveeg* (Sleeckx). — *Kwijt*, bijw., *kwijt of dobbel spelen* is : onder of boven spelen, het laatste wagen (Leuv.). *Kwijt zijn* is : effen zijn, niets meer te betalen hebben : *wij zijn kwijt* (Br.).

KWIJTER, m. 't *Is een kwijter*, zegt men van iemand die zoo gevaarlijk ziek is dat er geene hoop van genezing meer is : *hij is een kwijter*, d. i. hij moet sterven (Antw.). Z. *kwijt* bij Weil.

KWIJTSPELEN, b. w., hetzelfde als : (iemand) verloren spelen, of bijna hetzelfde als : *kwijtmaken*, iemand door 't spel verlaten, fr. *se débarrasser de quelqu'un* (Br. en Oostvl.).

KWIKKELEN, freq. van : *kwikken*, *kwikkelebillen*, en ook : bewegen, in beweging brengen. Vanhier : *bekwikkelen*, opkomen; *verkwikkelen*, verkwikken; *kwikkeling*, in 't fr. *branle*.

KWIKKEN, 't zelfde als : *wikken*, op de hand wegen om de zwaarte te onderzoeken. *Iemand kwikken* bet. : onderzoeken hoe zwaar iemand weegt onder het opzicht van verstand, wetenschap of kennissen (Gansch Vl., België, ook in N.-Br. Z. Hoeufft, 344); bij Kil. l. *pondus manibus examinare*, *agitare*. *Quic* komt bij Ruysbroeck (uitgegeven door J. David, I, blz. 85, r. 20) voor in den zin van *vee* : « die weder es stanc boven die andere scape ende hi es onder al ander *quic* eenvoldechst. » *Quic* zelfstandigerwijs gebr. bet. levend, ademtogend wezen, l. *animans*. *Quicks of quijcks* bet. in den Teuth. : *bron*, *opwellend water*, en *vee*. *Qwyck off vye vanden stall in die weyde dryven*; *qwyckbewaerre*, veehoeder; *dye groits quicks vele heft* is vertaald door *pecorosus*, en : *dye cleyns qwycks vele heft* door *pecudosus*. Z. ook Kil., Bild., Weil. en Taalk. Mag. IV, 213 op : *kwik*.

KWIKKEN of **VERKWIKKEN**, b. w., met *kwik* beleggen : b. v. *een spiegel ver-*

kwikken. Is die kroes al gekwikt?
(Antw.).

KWINKER, m., lokvogel dien degenen, welke op steek zitten, in hun hutje laten loopen als eene vlucht voorbij komt; het gezang van dezen vogel heeten ze: *gekwink* (Kl.-Br.). *Kwinken* is uit ééne bron met *winken* of *wenken*, zegt Weil. Bij Kil. is het 1° *micare*; 2° hetzelfde als *quinckelen* en *quinckeren* (of *quedelen*) met trillenden gorgel zingen.

KWINTEN TEGEN KWANT of **KWANTEN SLAAN** bet. *mengelbeenen* of de knoesels tegeneen slaan, fr. *se jarreter* (omstr. Poperinge); te Antw.: *knoeselen*.

KWISPEL, m. en v., iemand die zich door ongestadigheid van karakter of wandel onderscheidt, een losbol, een kwast (kwistig man), fr. *homme bizarre, drôle*: *gij kunt op dien kwispel geen staat maken* (Br., Antw. st. en pr.). In dezen zin zegt men in Br. ook: *kwispeleer* (wispellurig man). *Kwispele*, v., is in Limb.: eene vrouw die kwispelt. « *Kwispele* van *kwispen*, *kwaspen*, als verwant met het l. *quassare*, schudden, schokken,

slingerend slaan, van 't welk ook *kwetsen* (bij Kil. l. *quassare*), d. i. *wonden slaan*. Het bet.: het ding waarmee men kwispelt, d. i. *slaat*, *slingert*, *spat*. Vandaar de beteekenis van: *geesel* en van *wijkwast*... Dat men voor *kwispelen* ook *wispelen* zegt en voor: *kwispen*, als zweepen: *gispen*, weet ieder. » (Bild. II, 154).

KWISPELEER, m., man die kwispelt (Limb.); in Br. hetzelfde als: *kwast*, zot of veranderlijk man.

KWISPELING (van *kwispelen*), geeseeling, fr. *fustigation* (overal); men zegt ook: *schudding*, in denzelfden zin; ook is *kwispelen* met *kwa-en* (schudden) verwant Z. kwispel en kwast bij Bild. (II, 149 en 154).

KWISPELSTEERT, m., man of vrouw die kwispelt, d. i. die niet stil kan zijn (Limb.).

KWIST komt voor in: *te kwiste gaan*, bij Kil. hetzelfde als tenondere gaan, doorgebracht, verkwist worden: *'t zal in dat huis al te kwiste gaan*. *Kwist*, wortel van: *kwisten*, verkwisten, is v. als *praeteritum* van *kwijten*, als kwijt worden (Bild. II, 155).

L

L

L (de) verwisselt zich met *n*, achter de letter *k*, als in *kluppel*, knuppel; *klot-sen*, knotsen; *klotten*, knotten; *mid-del*, midden; *vastelavond*, vastenavond, enz. Ook veel met de *r* als in: *kelver*, kervel; *kelper*, kerpel; *klup-pel*, klupper; *ponder*, pondel, enz. Zij wordt welluidendheidshalve tusschengevoegd als in: *stekelbezie*, stekebezie; *kernel*, kern; *wegelken*, wegeken; *berdelken*, berdeken. Zoo komt ze nog voor in plaats- en familienamen als: Asselberg, Coekel-

LAA

berg, Dungelberg, Roeselberg, enz. **LAADJE**, **LAAITJE**, o., streelingsken (Westvl.). Z. laaien.

LAAF, v., wordt te Antw. alleen gezegd van een vrouwspersoon dat, hoewel al groot, toch kinderachtig is: *die groote laaf speelt nog met de pop*. In Br. en elders zegt men: *lef*. *Laaf* is voor *laffe*, bijv., als znw. gebr. Kil. heeft *leffe* in den zin van: snateres, kwetteres, klappei, lameer (*mulier inepte garrula*), en van: hoer. Hij heeft ook het w. *leffen*, hetzelfde als

laten of *leiten*. In 't angelsaks. bet. weduwe : *lape* (*lafc*), het *relict* der latere latiniteit. Z. Bild. (II, 162) op *lap*, Weiland op *lef* en bij ons : *laar*.

LAAG, v., ligging, fr. *situation* : *dit huis heeft eene schoone laag*. Het is hier eene fraaie laag (Limb.); in 'Br. en elders zegt men : *geleg*, *geleeg* (144) dat, evenals *laag*, van *liggen* komt, en ook *leid*. Z. dit laatste.

LAAI, v., in de holl. Woordenb. nog enkel als bijv. gebruikt, b. v. : *een laaie gloed*, *een lichte laaie vlam*, wordt hier en daar in Vlaand. nog in zijne oude beteekenis van : *vlam* gebezigd.

Daer vonkelde licht noch laeije,
In het lage, vunzige kamerkijn.

(J. Van Beers, St-Nicolaes.)

Met laaien schieten bet. te Antw. : liegen. Kil. schrijft : *laede* en *laeye*, vlam, engl. *leame*, en het werkw. : *laeden* of *laeyen* (Z. laaien). *Lage*, *loë*, *lowe* (welk laatste ook engl. is) zijn alle 't zelfde woord en bet. : vlam, zegt Bild. (II, 157). Hetzelfde *loë* of *lowe* is ook *loge*, nog bij Hooft gebr. in :

't Waterspel van het lichterloogje
Dat er flikkert in u oogje.

Loge, *loog*, *vlam*, zijn uit ééne bron gesproten met *logchen*, in 't hgd. *lohe*, 't ijsl. *loge*, Ker. *lauga*, Notk. *loug*. Z. Wejl. *Laye*, *loghe*, oud hgd. *logna*, engl. en schots. *low*; sweeds. *lå*, angelsaks. *lige*, hgd. *lohe*, hetzelfde als *vlam*. Z. Delf. 268.

LAAIEN, o. w., hevig branden, vlammen : *het laaide hevig in die strate* (Gent en elders). Kil. heeft *laeden*, *laegen*. Z. Delf. blz. 268, die zegt : *Le subst. angl. low est encore conservé dans le mot composé low-belle, et les Ecossais se servent des mots : in a lowe pour dire : en feu, en flamme, etc.* Vanhier *laadje*, *laaitje*, *laatje*. In den Teuth. bet. *laeden* : nooden, bidden, l. *corroyare*.

LAAITJE, in Westvl. voor : gestreel. Z. laaien.

LAAK. Z. laken.

LAAM, LAAMMEKER. Z. lam, enz.

LAAN (lein ?), bijv., *laner*, *laanst*, eenvoudig, lichtgeloovig, kinderachtig, zeer vroolijk; *lane jongen*, *wat gij toch gelooft ? zijt gij niet wijzer ?* Van kinderen, die jegens hunne ouders zeer vriendelijk zijn, zegt men : *dat zijn lane kinderen*. Men zegt het ook van zottelijk verliefden. Zou dit *laan* niet eenig betrek hebben met *lijns*, *lins*, *lijse*, bij Kil. voorkomende in den zin van : zachtaardig, tam, laf mensch, of misschien met *leen*, *lein* : eene *leine*, dat men in Br. gebruikt voor : eene sul van een wijf, een vleiend vrouwmensch. Doch waarschijnlijk is *laan*, *leen* de stam van : *lenig*, vanwaar *lenigen*, l. *lenire*, en bet. eigenlijk : zacht. Z. Weil. op *lenigen*, bij ons : *leen*, *lijs* en *leid*.

LAAN, v., mv. *lanen*, houten vloer in de woning eens schippers aan boord : *hij ligt met zijn bed op de lanen* (Kl.-Br., Willebroeck). 't Is *la-ing*, uitstrekking in de lengte, dreëf, zegt Bild. (II, 153). Vgl. het engl. *lane*.

LAAR of beter LEER, uitgang van meest al de vruchtboomen in Z.-Nederl. waar het veel gebruikt wordt en beteekent evenals vroeger *teer*, *teir*, *ter* : boom, in 't engl. ook *tree*. Dit *teer* beantwoordt aan den franschen uitgang *ter* in : *pommier*, enz., en bestaat nog slechts in samenstellingen als : *perelaar*, *pruimelaar*, *perzelaar*, *kriekelaar*, *kerzelaar*, *druivelaar*, *notelaar*, *mispelaar*, *hazelaar*, *doornlaar*, enz. voor : perenboom, enz. *Appeleer*, *mispeler*, enz. schrijven wij maar met ééne e evenals : *hemeling*, *heuveling*, *paling*, enz. Z. te Winkel's *Grondbegins. der Nederl. spelling*, blz. 82, n° 113, 1° uitg. Z. ook *teer*.

LAAR, v., is de naam dien vele plaatsen, onder dorpen gelegen dragen en ook

de uitgang eener menigte van gehuchts- en dorpsnamen : zoo heeft men eene *laar* te Campenhout, te Boortmeerbeek, te Noérokkerzeel; te Deurne, bij Antw., liggen er nog verscheidene *laren*, als : *eksterlaar*, *leemputtelaar*, *botelaar*, het *laarken* enz. (Over de *laren* van Deurne zie men : *Costuymen van Brabant*, II, blz. 1301, art. 418-21). Zoo heeft men de dorpen : *Vosselaar*, *Wespelaar*, *Rotselaar*, *Rillaar*, *Overlaar*, *Aartseelaar*, *Hallaar*, *Berlaar*, *Hooilaar*, enz. Nu wat bet. *laar*? *Laar*, bijv. nw., bet. bij Weil. dun, schraal; bij Kil. *inanis*, *vacuus*; in den Teuth. *lere*, en in het hgd. *leer*, oud hgd. *lari*, ijdel, ledig; bij Bild. is *laar* een adj. en bet. ledig. Eene *laar* zou dus zoo-veel zijn als : eene lare of ledige plaats (welk w. er onder verstaan is), eene vage plek tusschen drij of vier straten gelegen en die onbebouwd is. Dat is ook de betekenis welke J.-F. Willems en Kreglinger (*Bull.* II en III, 294) aan *laar* geven. *Lare*, *laer*, *leerne*, *terrain inculte*, *terrain vague*. Kil. heeft *laer*, *locus incultus et vacuus*; *solum incultum* : *et pascum publicum*, d. i., volgens Meyer, ledige, onbebouwde plaats, vrije weiden. *Je crois*, zegt Kreglinger (*Bull.* III, 215), *qu'il faut traduire terrain commun*, *pâturage commun*. Volgens sommigen zou het komen van 't angelsaks. *lar*, *ter*, leering, vanwaar *leeren*, *docere*; in 't schotsch bet. *lair* : rustplaats, l. *stratum*. Doch volgens Dr Budding (*Arch. der Nederl. Taalk.* III, blz. 56-60) bet. *lar*, *laar* en vroeger : *hlara*, *leri*, *hleri*, in 't l. *fanum*, d. i. tempelhut. De *laren* zouden dus tempelhutten, aan oude Germaansche goden toegewijd geweest zijn en verwant met het Noordsche *hlader*, *hle-dra*, en 't angelsaks. *ler*. Men mocht (*Z. Bull.* III, 215) zelfs geene beesten hoeden op eenige *vroenten* of *laren*.

Vroenten (vroonlanden) zijn die akkers of landen welke tot de *laren* behoorden. Nu 't kan wel zijn, het is zelfs hoogst waarschijnlijk dat, dewijl deze landen als geheiligd aanzien werden en onbebouwd lagen, men vandaar alle ledig liggende landen, als broeklanden, vrijgeweiden, gemeentegronden, later in de middeleeuwen *laren* is gaan noemen. Die *laren* liggen veelal op zekeren afstand van de dorpen, op waterachtige gronden, bij poelen, daarom zijn *laren*, volgens Schrieckius, *humiles arenae et silus inferiores*, in 't wallisch is *llaur* : grond, akker. Vandaar in den Teuth. bet. *verlaeren* : te vergeefs, vruchteloos, en, bij Kil. *laeren*, in het hgd. *leeren*, in 't oud hgd. *larian*, leegmaken of ledigen (Delf. 267.)

LAAR, v., spotnaam dien men aan een vrouwspersoon geeft : *o doe laar!* *Doe bis en laar!* (Limb.) Het is gewis hetzelfde woord als : *laerie*, bij Pommeij en Kil. een lomp, bot, klapziek vrouwmensch; en *blaeriën* vertalen zij door : *ineptire*.

LAARS. Z. *leers*, enz.

LAAT, bijv. *Laat op zijn stukken zijn*, laat weg blijven (Vl.). *Weten hoe laat het is*, weten hoe eene zaak gelegen is (Br.).

LAAT, LEIT, v., te en omstr. Leuv. eene klappei, lameer, eene die overal blijft staan klappen en snateren. Wat bet. eigenlijk dit woord? Het zou kunnen eene andere toepassing zijn van *laat*, bij Kil. een dorpsrechter, *judex pedarius*, die maar over de geringste zaken uitspraak te doen had en voor wien derhalve veel gebabbeld werd; of wel is *leit* hetzelfde als *leid* (bij Kil. *leyde*, *lijde*, *lede*, *leed*, d. i. gang, loop, geleide, van *leiden*, fr. *conduire*) en dus eene vrouw die gedurig op de straat is en als eene leid, geleidster of wegwijzer dient door haar gepraat. Anderen achten *laut*,

teil verwant met *lut* en het Vl. *leute* (Z. dit w.); doch wij achten het eene verbastering van *lunder* of *loter*, wortels van *lunderen*, *loteren*, talmen, en voor: *lunderes*, *loteres*. Van hier het w. *laten*, *leiten*. Z. deze ww. Hier zij nog bijgevoegd dat *laat* eene verkorte uitspraak kan zijn van: *lauwdaat* of van *malloot*, lichtekooi, traag, zot, mal vrouwmensch.

LABAANSCH KERS (uitgespr. *keeze*); in Westvl. dezelfde vrucht als: *aschoenje* (blz. 21).

LABAIEN of LABEIEN. Z. 't volgende.

LABBAAI, v., was in 't voormalig bisdom van Antwerpen: eene samenkomst van mans- en vrouwspersoonen, waar men, onder voorwendsel van samen te werken, als: spinnen, naaien, enz., om het licht te sparen, zich daarna vermaakte in brasserie en flakkerij. In de oude Woordenboeken het. het: eetmaal, groot gastmaal, en vandaar bij Kil.: *labbaey-brood*, *labbaey-maerte* (tafelmeisje), en *labbaeyen*, i. *epulari*, *parasitari*, en alsdan kan het van *labben*, likken of klappen, afgeleid zijn.

LABBE, m., sukkelaar, sul, snul, fr. *benêt*, *nigaud* (Antw.); in Br. hoort men veel: *lebbe*, *lôbbe* (o als korte *eu* uitgespr.); in denzelfden zin zegt men van eene vrouw: *lut* en *leffe*. « *Lebben*, zegt Bild. (II, 156), is eigenlijk: met losse lippen spreken en, in een tweeden zin: zeeveren, en in zijn jongen tijd noemde men iemand die eene verwijfde uitspraak had: een *lijbe*. » In Limb. hoort men: *lôbbe* en *lapes*. Z. *labbekak* en *laaf*.

LABBEDIE, m., een lummel, een sul (Maastr.). Z. *labbe*.

LABBEKAK, in de Woordenb.: *babbelaar*, *overbriever*, *achterklapper*, *babbelaarster*, enz., bet. in Br., Antw. st. en pr.: iemand die zich door laffe kinderachtigheid en weekhartigheid onderscheidt, die flodderend of

vleidend spreekt om iets te bekomen: *dat kind hangt den labbekak uit, om wat te krijgen. O du labbekak, dat grijst om zoo'n kleinigheid!* Van hier heeft men ook: *labbekakken* voor: fleemend spreken: *wat kan zij labbekakken*. Z. *labbe* en, bij Bild., *labbekak*.

LABBEN; klanknabootsend w., lekken, slabben: *hoor dien hond maar labben!* De Teuth. heeft het freq. *labberen* uitgelegd door: *luncken*, *smetten*, *vlecken*, *ontreynen*, *besmodderen*, *soelen*, *becladen*. Z. *belabberen*, blz. 40.

LABBENDIG. Z. *labendig*.

LABBERACHTIG, bijv., in Oostvl. gebr. voor: kleverig, kleefachtig, velachtig: *de milte van dien haring is labberachtig*. Dit woord heeft met een aantal andere woorden verwantschap als met: *lebberig*, van: *labben* of *leben* (lekken, zeeveren), *klibberig* voor: glibberig, gladdig; *slabberen*; het gr. *λαβρειν*, *λάπτειν*, het hgd. *lâppern*, enz.

LABBERIG, bijv., voor: *labber*, zacht, koel: *'t labb'rig koeltje* (Vl. en elders). Z. Weil. op: *labben*.

LABBERLEU of LABBERLUI, hetzelfde als: *labbertot*, zorgeloos (Meetjesl.).

LABBERLOT bet. in de Woord. een plug, straatlooper, straatschender, maar in Br., Antw. en elders is 't een bijw. en bet.: slordig, vuil, onachtzaam, zorgeloos: *labbertot loopen*. *Labbertot gekleed gaan*. Het w. is samengesteld uit: *labber* (Z. *labberachtig*) en *lot*, dat wel voor: *leut* (Z. dit w.) kan zijn. In 't Meetjesland immers spreekt men *labberleu* uit, misschien voor: vuil en lui, of wel is dit *lot* voor: leid (Z. dit w.), of wel de wortel van: *loteren*, leuteren, i. *labefactare*.

LABBIG, bijv., zacht, niet stijf, wordt gezegd van stoffen die zich gemakkelijk laten plooiën of behandelen (Kl.-Br. en elders). Het wordt ook gebr. voor: *labber*, *labberig*, en voor:

labendig, en heeft denzelfden oorsprong als : *labbe*, *lebbe*. Z. Weil. op : *labben*.

LABBOON of **LAPBOON**, v., groote, dikke boonen, in 't fr. *fèves de marais* en *grosses fèves*, in 't hgd. *saubohnen* genoemd. Men noemt ze hier en daar: *Roomsche- en boerenboonen*; in Br. en Antw. *labboonen*, *platteboonen*; in de Kemp. : *boerenteenen*; in Limb. ook : *labboonen* en *moereboonen*. Zijne *labboonen* laten zien is bij Sleenckx in 't fr. : *marcher sur sa chrétienté*. Hoeufft (348-9) zegt dat ze alzoo geheeten zijn van : *labben* of *lappen* (lekken). Maar het zal weleer van *lap* zijn, om de *lap-* of wolachtige schellen, waarin die boonen gehuld zijn?

LABENDIG, uitgespr. : *labéndig*, bijw. van versterking, doch soms ook als bijv. gebr. in 't Hagel., Belg.- en Holl.-Limb. voor : duchtig, veel, fel, hard, zeer, zeer sterk : *hij heeft labendig klop gekregen*. *Het heeft labendig veel geregend*. *Die kerel kan labendig vloeken, eten, schreeuwen*, enz. Waarschijnlijk is *labendig* van duitschen oorsprong voor : *lebéndig* (levendig) : het fr. *vivement* en 't lat. *vividè* hebben dezelfde beteekenis. Ook zegt men in 't Hagel. zoo wel : *eene levende beest* als : *eene labendige beest* voor : eene felle beest of dóórslecht mensch, ja, in Holl.-Limb. hoort men dagelijks *lebéndig* voor : levendig.

LABERENTEN. *In de laberenten zitten* : in moeilijkheid zijn (overal).

LABEUR of **LABEURING**, bebouwing, bebouwd land, of beter : de hoeveelheid lands die iemand in bebouwing heeft : *die pachter heeft maar een klein labeur*. *Dat stuk ligt juist in mijn labeur* (Br.). Het is van 't fr. *labour*.

LABEUREN, b. w., van 't fr. *labourer*, beploegen, beakkeren, bebouwen (Vl. Limb. en elders); in Br. bet.

labeuren bepaaldelijk : met de ploeg omroeren of omploegen : *die knecht kan schoon labeuren*, d. i. met zijne ploeg fraaie voren en ronde ruggen maken. Vanhier : *labeur*, *labeuring*, *labeurder*, *labeurland*, enz.

LACHEDINGEN, om te lachen : *het is maar lachedingen* (Westvl.). Z. lachmerkt.

LACHEN heeft in Westvl. nog steeds zijn imperf. *loeg* : *zij loegen dat zij schokten* (Brugge). *Lachen gelijk een hond die slaag krijgt* bet. te Gent : lijden doch zijn lijden verbergen. *Al lachen op een sloksken gebonden*, alle gekscheerderij daar gelaten (Gent).

LACHMERKT, **LACHMERKTERIJ**, v., lach, iets niet ernstig, maar om te lachen, klucht, jok, jokkernij, gekscheerderij, kortswijl : *wat hij zegt is maar lachmerkt*. *Gij moogt niet kwaad zijn, het is maar uit lachmerkterij gezegd* (Br., Antw. st. en pr.); in Westvl. is 't : *lachedingen*.

LADDER, **LEDDER**, m., slechte, flauwe koffie (Antw. en elders).

LADEN, b. w., iemand iets wijsmaken (Hagel.); in dien zin zegt men in Br. *opladen*; ook : *zat zijn* : *hij is weér geladen*, hij is weér dronken (Hagel.). In Limb. en elders zegt men : *zich laden* van beesten en ook, in verachtelijken zin, van menschen die hunne maag met te veel te eten overlast hebben : *die hond heeft zich geladen*. Ook zegt men aldaar : *iemand geladen hebben* voor : iemand op den hals hebben, veel bezoek en overlast van iemand hebben.

LAF, bijv., benauwd, benauwend heet : *laf weér* : *wat is het laf vandaag!* *Het is eene laffe zomerdag geweest* (Br., Antw., Limb.). In dezen zin werd het reeds vanouds gebezigd; bij Plant. is *laf weder* vert. door : *tempus languidum prae calore*.

LAFFEZOMER, luisard (Brab.).

LAFFIJ, m., lafaard.

LAGEN, b. w., in lagen leggen : *het schaar-*

hout lagen. Den kareelsteen lagen (Br., Antw.).

LAGGE, v., korenbrand, fr. *nielle* (Poperinge); te Kortrijk klinkt het: *logge*; elders in Westvl.: *brandauw*; in Br. en elders: *honingsdauw*. Wij achten het verwant met *loge*, hgd. *lohe*, engl. *lowe* (vlam). Zoodat *lagge* zooveel zijn zou als: vervlamde (verbrande) aren. Z. laai en logge.

LAK, v., gebrek, iets wat ontbreekt, fout, missing: *daar is geen mensch, geen peerd zonder lak. Armoede is geen lak* (Hagel.); bij Kil. *lack* van: *laecken* (laken), l. *vilium*, *vituperium*; bij Delf., blz. 268; *lack*, *taecke*, in den Teuth.: *want, lack, gebrek*; in 't engl. *lack*. *Lack of money*, gebrek aan geld, fr. *besoin d'argent*. Vanhier het w. *lacken*, in 't engl. *to lack*, ontbreken. Zoo zegt men in 't engl.: *what d'ye lack?* Wat ontbreekt u? of: wat heeft gij? In den Teuth. *lacken*, lasteren, gebrekkig maken. Vanhier dat *lak* in de Woordenb. ook: valsche beschuldiging, lastertaal beduidt, en *laken*: blameeren, achterklappen.

LAKE. Z. laken.

LAKEN, v., te Gent, Eecloo en elders in Oostvl. voor: echel, bloedzuiger, engl. *leech*, hgd. *igel*, *blutigel*. *Laecke* bet.: echel bij Kil. die het woord afleidt of van *laecken*, verminderen, omdat eene echel, door het bloed af te zuigen, de krachten vermindert, of van *lack*, meer, fr. *lac*, omdat de bloedzuigers meest in meeren en poelen te vinden zijn (Z. Delf., blz. 34, 269); te Brugge zegt men: *liklaken*; te Ninove *leek* (scherplange e); elders spreekt men: *leik* uit.

LAKEN, o., in Vl. gezegd voor: stuk of: zooveel als een wever op de lange ketting zet, een stuk lijnwaad: *op veertien dagen kan mijn wever een laken van zoo veel ellen afweven. Mijn laken is af, ik ga er vrijdag mede naar de merkt. Laken* wordt ook gebruikt

voor: stukken van andere stoffen (Oostvl.). Als *beddelakens* komt het voor: *in slappe lakens zijn, steken of liggen*, de dood nabij zijn. *In slechte lakens steken*, veel schulden hebben. *Van 'tzelfde laken eene brek krijgen*, op dezelfde wijs gestraft worden (Br., Antw., Hagel.).

LAKENSNIJDER, lakenverkooper: vandaar *lakensnijders-* of *lakensnijderswinkel* (Westvl.).

LAKS, z. n., m., *laxe*: *'t es ne laks, 'ne lakse mensch*, zorgeloos, onbedacht, stom. Het *Breemsch-Idioticon* heeft: *laks, lāks, lāke, ein Idiot, unwissender Bengel, fauler schlingel, tölpel*, en doet het van *Laicus*, leek, afstammen, in tegenoverstelling van: *clericus*, die in de middeleeuwen alleen eenige wetenschap en beschaafdheid bezat. Volgens de beteekenis, die men er hier aan vasthecht, zou men het eerder tot *laxus* terugroepen, fr. *lâche* (Antw. st. en pr., Brab.). Z. lijs.

LALLA, flauw, gemeen: *'t is maar lalla* (Poperinge); 't is licht verwant met *tallen* of *tellen*, l. *tallare*, d. i. flauw zingen om de kinderen in slaap te wiegen: en *tallus* bet.: een *wiegzang* om de kinderen in slaap te krijgen. Z. *tallen*.

LALLEN, o. w., weenen: *om eenen niet kan hij zitten tallen* (Belg.-Limb., Lommel). Kil. heeft het werkw. *lellen* en *lelle bellen*, in 't gr. *λαλειν* (l. *loqui*) voor: schaterend klappen, en *tellen* in 't lat. *tallare*. Z. ook *jullen*.

LAM, uitgespr. *laam*, bijv., moede: *iemand lam maken*, iemand vervelen: *gij maakt mij lam met dien zotten klap*. Vandaar *lammaker*, uitgespr. *laammeker*, iemand die verveelt, die eenander niet kan gerust laten (Limb.). Het is hetzelfde woord als *lam*; bij Kil.: *laem*, hgd. en saks. *lahm*, engl.: *lame*. Vanhier *verlammen*. In den Teuth. *lammaken*, *lemmen*, *eyn lyt afdoen*, l. *mutilare*. Z. *lame*.

LAM. *Lamme God gaf*, een waggelend man. *Lamme pootje* of : *pootje lam* (kinderspel), in 't fr. *main morte*.

LAMBERDSCHÉ, *lambertsch* voor : lombaardsche noot, fr. *aveline*, groote soort van hazelnoot.

LAMBIK, m., bekend Brusselsch bier.
LAMBOEIEN of LAMBOIEN, b. w., het graan, zonder vlegel, zachtjes uit de schooven slaan, om het schoonste zaaigraan te hebben (Westvl.); in Brab. noemt men dit : *voorslagen*, elders : *baarslaan* (Z. bl. 23).

LAME, LAMEN, m., trage, lompe kerel : *'t is als lame in de vietsen* wordt gozegd van iemand die geen komaf, die geen haast van iets maakt (Kortrijk). *Lame* is voor : *lamme*. Z. lam.

LAMEER. Z. lameeren (Br.).

LAMEEREN o. w., *commeeren*, klappeien, zijn tijd met klappen en snappen doorbrengen : *dat wijf staat den heelen dag bij de geburen te lameeren*. Vandaar : *lameer*, eene vrouw die veel lameert of uit klappen gaat, in 't fr. *une commère* (Br., Antw. st. en pr.); Kil. heeft *lamere*, in 't l. *mulier garula*, *multiloqua*, *linguax*; hij leidt het af van 't gr. *λάμυρος*, l. *loquax*, *garrulus*. *Laméren*, l. *inepte garrire more mulierum* (Br., Antw. en elders); in Westvl. is een *lameer* : eene *steepege*.

LAMEN : afnemen, verminderen; zich sparen, zacht behandelen, zachtjes, omzichtig te werk gaan, fr. *se ménager* : *na zulke groote ziekte zult gij u nog lang moeten lamén*. *Hij laamt zich niet*, hij ontziet zich niet (Antw. Kemp.).

LAMENT, lemmet. Z. lammet.

LAMIJN. Z. 't volgende.

LAMIJNEN, o. w., bet. in Vl. : op eenen klagenden toon spreken; te Gent : klaggen zonder reden. Vanhier : *lamijne*, eene vrouw die lamijnt (Vl.). Z. lameeren.

LAMMAKER (laammeker), m., lastig

mensch, plager, een die anderen met zijnen praat tracht te vervelen, te plagen : *zwijg, ge zijt toch een felle laammeker* (Limb.).

LAMMEKENSBAAL of lammertjesbaai, fr. *flanelle de santé* (Hagel., Antw.).

LAMMEKENSBLAD, o., is niet hetzelfde kruid als : *lammekensoor*, fr. *orvale*, maar als : *wolblad* of *wollekruid*, fr. *bouillon blanc*, *mollaine*, l. *verbas-cum* (Hagel.).

LAMME LIEVEN, m., hier en daar in Vl. voor : sukkelaar. Z. lame.

LAMMEN voor : lammeren, fr. *agneler* : *hebben uwe schapen al gelamd* (Br., Limb. en elders).

LAMMERGANG, *lammerstap*, de gewone stap van een paard, fr. *amble* (Westvl. en elders).

LAMMERTSCHNOOT, fr. *aveline*.

LAMMESTAPPER, m., paard dat op zijn stappen gaat, en, overdracht. : trage gast, vadzig vent.

LAMMET, LAMENT, LAMMETGAREN, hetzelfde als : lemmet (wiek) en als : *lemmetgaren*, lampekatoen of wiek (Westvl., Limb.). *Lammetgeven* bet. in Westvl. : iets met geweld doen; te Antw. : *katoengeven*.

LAMMETALM, m., luiestik (Kl.-Brab.).

LAMOEZEN, b. w., vleien, streelen, de mouw vagen, fr. *flagorner* (Kortrijk en elders).

LAMPEGEK, m., voor : lamphecht of lamphechtsel, een houten staak dienende, in de boerenhuizen, om de ijzeren hanglamp eraan vast te hechten (r. Maast.); elders in Limb. noemt men dat : *staanderik*; te Leuv. *stander* en *slender*; te Antw. : *lichter*.

LAMPEN of LAMPERS (de) van eenen kazak zijn er de slippén van. Z. *lamfer* bij Weil. en bij Bild. *lamper*, blz. 159, of *tempel* blz. 173, zooveel als : voorwendsel ter ontschuldiging. *Lampers verkoopen* bet. in Groningen : valsche van aard zijn.

LAMPETTEN, b. w., drinken (Limb. en

- elders). Vanhier : *lampetter*, drinker.
LAMPKATOEN, o., fr. *coton à mèche* (Antw., Br.).
- LAND**, o., voor aarde : *geef de aardappels wat land*, d. i. aard ze wat aan (Westvl.).
- LANDEN**, geraken, toekomen, genoeg hebben, bereiken : *kont gij landen aan den prijs waaraan gij uwe waren verkoopt?* (Westvl.).
- LANDORIUM**, m., zoete, of weinig gesprengde, of versch gezouten abberdaan (Antw. st. en pr., Brab., Oostvl.).
- LANG**. 1° *Van den langen berg afkomen*, traag zijn : *hij komt altijd van den langen berg af* (Meerhout); 2° *van den langen arm komen* : langzaam verricht worden. *Beter kort en goed, dan lang en krank. Met lange tanden eten*, met tegenzin eten (Antw., Hagel.). *Bij lange niet bet.* : op verre niet, geenszins (Mechelen, Poperinge en Westvl.). *In langes niet*, in het geheel niet (Br., Vl.).
- LANGBEEN**, o., soort van spinnekop met zeer lange beenen (St-Truiden).
- LANGEN**, b. w., overhandigen, toereiken, geven, doch in Br., Antw., Oostvl. en elders ook : nemen, opnemen, wegnemen : *wie heeft mijn boek gelangd?*
 Dan gaet hy sich in 't groen een tafelken { bereyden
 En uyt den knapsack langt een appelken { dry of vier.
 (J. Van Zevencote, blz. 312).
- In 't cant. Axel bet. *langen* : palen, krijgen. Men gebruikt ook : *oplangen*, *weglangen*, *aflangen* voor : opnemen, wegnemen, afnemen.
- LANGHAVER**, v., slaag : *dat peerd krijgt veel langhaver* (Antw., Eecloo).
- LANGOOREN**, o. w. : 1° de ooren laten hangen : *onze hond langoort*; 2° de bladers laten afhangen, van gewassen sprekende : *de beeten langooren door de groote hitte*; 3° moedeloos zijn : *gij begint lijk te langooren* (omstr. Thien.); te Leuv. en elders
- zegt men : *de ooren laten hangen*, d. i. den moed verliezen.
- LANGS** voor : aan, nader : *ik zal, zoo ik tijd heb, eens langs komen*, d. i. eens bij u aan huis komen (Antw. st. en pr., Brab.); ook in N.-Br. Z. Hoeufft. *Van langs om meer*, meer en meer; *van langs om beter*, beter en beter, of : hoe langer hoe beter (Vl.).
- LANGSDENKANT**, m., groote luiaard, die langs de kanten van de huizen en straten staat (omstr. Thien.).
- LANGWAGEN**, m., langwerpig en rond stuk hout of boom, achter aan een boerenwagen uitstekende; het is het tegenovergestelde van : disselboom (Oost.- en Westvl.); doch in Belg.-Limb. bet. het : disselboom.
- LANK**; de *lanken* zijn de *tenden*. Het w. *lanken* bet., te Kortrijk, in 't fr. *percer les flancs* : *als eene koei haar te dik gegeten heeft, moet men ze lanken*. Weiland zegt dat *lank* reeds begint te verouderen; Kil. schrijft het : *lancke*, waarmee het fr. *flancs* in verband staat.
- LANTE**, v., voor : lamp, is de alleen gehoorde uitspraak in Oostvl. *Wie kent er de historie niet van Aladijn met zijn tooverlantje* (Arabisch vertelsel)? « *Lante* voor : lamp, en vandaar ook : *lanteern*, zegt Snellaert (Belg. Mus. 1844, 184). Edoch *lanteern* is van 't l. *lanterna* of *laterna*, dat van 't w. *latere* (schuilen, geborgen zijn) komt. Ruysbroeck schrijft : *lante*; door't weglaten van p heeft men *lante*, en zoo is er maar een stapje meer tot *lante*, waarmee *lont* verwant is.
- LAP** voor : loopt : *lap zeere*, *lap*, loopt (Kortrijk); *lap* voor : klak, slag, is in 't fr. *attrape*.
- LAP**, m., mv. *lappen*. Door *lap* verstaat men : *zool*, op velen plaatsen van Z.-Nederl. : zoo zegt men *lapleer* voor : *zoolleër* : *dat veg ik aan mijn achterlappen* (van mijne schoenen). *Zou ik op die leerzen laten half- of heele lap-*

pen zetten? Zij zijn te blecht voor heele lappen. Vanhier de zegwijze : *op zijn lappen niet zijn*, ziekelijk zijn : *zijt ge alop uw lappen?* Zijt ge al gezond of : te been ? *Op de of op zijn lappen gaan*, zijn werk verlaten en op zwier, op zwadder gaan, in de herberg zitten (Vl., Limb., Br.); *zijn lappen en beesten pakken*, weggaan (Westvl.). *Lap* bet. nog : niet slechts een zatlap, maar alle versmadelijk persoon, in 't fr. *un vaurien* : *zijn geld geven aan lap* en *leur* bet. niet slechts : aan prullen en voddén, maar ook : aan slecht volk besteden, en hier kan *leur* voor : *larie* of *lorre* staan. *Lapzak* is in Groning. een scheldwoord tot iemand, die lappen op zijne kleederen heeft, gericht (*Taalk. Mag.* II, 338).

LAFES. Z. labbe.

LAPKEN. *Iemand voor 't lapken houden* is : iemand voor den gek houden, met iemand spotten (Limb.). *Lapken trekken*, voddén verkoopen; *lapkentrekker*, die voddén koopt of verkoopt (Antw.).

LAPLANDER, m., in Westvl. een die met koopwaren over land gaat; in Br., Antw. en Limb. : een die niet veel beteekent, deugniet, fr. *coquin*. *Laplanderij*, deugnietterij.

LAPMETER. Z. lappeet en lappeter.

LAPPEET of STOPPEET, v. Z. lappeter.

LAPPEN, klanknab. : slaan. Van *lap* voor : klak, slag : *hij kan er oplappen*, opslaat; *uillappen*, uitslaan. *Uillappen* bet. ook uitdrinken. *Lappen* in Limb. ook : behendig doen, klaarspelen : *hij zal het wel lappen*. *Iemand iets lappen*, iemand eene pert bakken fr. *il vous arrangerà cela* (Limb., Br. en Antw.). *Het iemand lappen*, het iemand geven, foppen, oorvegen geven. *Den zak lappen*, voor eene zaak instaan (Limb. en elders).

LAPPER, m., zwingel of zwingelmes, om het vlas mee te zwingelen, nadat

het geknapt of gebraakt is (Br., Kemp.); in Limb. heet dat : *zwong*, v.

LAPPETER, *lapmeter*, peter, meter die de plaats vervangt van een tot peter of meter bestemden, gevraagdén, maar afgelegen of verhinderden persoon (Br., Antw. st. en pr.); omstr. Lier : ook *lappeet*, *stoppeet*, *stopgat* : voor *lapmeter* zegt men te Poperinge : *laptiepeter*; te Eecloo : *peetjelap*; elders in Vl. : *petjelap*, *meetjelap*; in Limb. *geleende peter* of *paat*.

LAPTIEPETER, m. Z. lappeter.

LARIE-FARI, beuzelpraat (Limb.).

LAST, m., voor : lastig persoon : *zatterik-ken van mans zijn lasten voor de vrouwen*. Beuzelpraat : *last verkoopen*, beuzelen; moeite : *dat zal last tijden*, dat zal moeite kosten (Br., Antw.).

LASTIGAARD, m., iemand die lastig is (Westvl.).

LAT, v., latten : *er zijn latten aan het huys*, zwijg, men luistert ons af, fr. *on nous écoute*. De oorsprong is : dat men in de XVIIe eeuw en vroeger verplicht was latten te slaan dwars over de huisdeuren waar de pest heerschte. *Het is een lat*, luisteraar (Hagel., Br., Oostvl., Gent); te Kort. zegt men : *er loopen ratten op het dak*; elders in Westvl. : *er is look in de meersch*.

LATEN, LEITEN, o. w., te en omstr. Leuv. in gebruik in den zin van : blijven staan praten, lameeren, snappen. Het kan verwant zijn met : *loleren*, *leuteren* (l. *morari*, *cunctari*, *negligenter agere*), waarmede het engl. *loiter* ook eenig betrek heeft, want *loteren* of *leuteren* werd oudtijds ook voor : in 't regt beroepen gebr. Z. Kil. en Delf. (blz. 270) die *leiden*, *taeden*, *dach taeden*, hgd. *luden*, *vorladen* opgeeft met bijna denzelfden zin, namelijk van : dagen (bij den rechter), fr. *ajourner*. Vanhier ook : *gelaat*, *later*. Z. laat en

ook bij Weil. *labben* en *labberen*.

LATEREN, voortd. van *laten*, lang klappen, lunderen, loteren.

LATI. Z. latti.

LATIJN, o., als een pot of bord een geborsten klank heeft, zegt men : *hij spreekt latijn* (Vl. en elders).

LATTEI, v., vensterbank (Limb.). Z. bij Kil. *latte*, verwant met het engl. *lathe*.

LATTI, uitgespr. *lati*, een latten afschutsel. Het is opmerkenswaard dat omstr. Avelghem, d. i. : bezuiden Kortrijk en Audenaarde, de bijv. naamwoorden, de stof, waarvan iets gemaakt is, aanduidende, op *i* uitgaan, b. v. *ijzeri hekken*, *houti stok*, *looti pot*, enz.

LAUWEIT, LAUWEIEN, LAUWEIT MAKEN. Z. laweit.

LAUWEN, b. w., aantrekken (Westvl.). Z. louwen.

LAUWER, m., ketel, moor, van 't w. *lauwen* (lauw maken), omdat men daarin water over 't vuur plaatst : *ik heb een fraai lauwerken gekocht*, *juist goed om er voor twee man koffie in op te schinken*. In 't N. van Vl. en in Zeeland is dit w. veel meer gebruikt dan : ketel of moor. Omstr. Kortrijk bet. *lauwer* : komfoor, fr. *réchaud*. Kil. vert. het door : *foculus*, *caldarium*, enz. Z. moor.

LAVADDER, v., in de gemeene spraak : eene klets, klabet, kaakslag : *hij kreeg eene lavadder langs de ooren* (Hagel.).

LAVATEREN, fr. *essayer*, *sonder te terrain* (Antw.).

LAVEI, LAVEIEN, LAVEIER. *Lavei* bet. te Ronse en in 't Meetjesl. : jachtstrooperij; *laveien*, o. w., jachtstroopen; *laveier*, stroopjager, een die zonder toelating jaagt. *Lavei*, zegt Bild. (II, 164), van *laven*, voeden, en, bij uitbreiding « voedsel zoeken », fr. *viander*. Hiervan worden de jagers gezegd te *laveien*. Zie verders Kil. en Weil. die verzekert dat *lavei* met het

engl. *leave* (vrijheid) met de laatste helft van : *oorlof* en *verlof*, met het lat. *liber* en 't gr. *λείπω*, *λίπω* (laten) tot ééne bron behooren. Z. nog Bild. (II, 162) op *lap*, en *Arch. der Nederl. Taalk.* III, 367, alwaar *lavei* ook : vreugd, en *laveyen* : zich verliezen beteekent.

LAVENDEL, LAVENDER, vendel of vaandel (Kortrijk).

LAVETS, SLAVETSE, v., bet. in Br. en elders, een laf, een lui, slordig wijf; bij Kil. beteekent *lavetse*, een traag, vadzige vrouwwensch. Z. laat, blz 320, lef en lut, en laaf, 318.

LAVOIRNE, lavoer, marbol (Kortrijk).

LAVOOR, m. en v., marbelbol, marbel, marbol, marmer, knikker van marber, waarmee de jongens spelen (Leuv.); *witte lavooren*; *zwarte lavooren* (Leuv.); te Kortrijk zegt men : *lavoirne*; te St-Truid. *cassedo*; in Br. en elders : *marbols*. Z. *Middel*. II, 202. Wat is *lavoer*? Te Antw. en elders hoort men veel *lavoer* voor : *ivoor*, en licht heeft men de marmeren knikkers, om de blankheid van velen : *lavoorbollen*, en bij verkorting, *lavooren* gaan heeten, en zoo later alle steenen knikkers.

LAWEET, LAWETE, v., in Westvl. voor : laatweten : *iemand de lawete doen* bet. aldaar hetzelfde als in Brab. : *iemand den weet laten*.

LAWEIEN. Z. laweit; Kil. schrijft *lauweyten* (spelen), met spel bezig zijn, ook in 't l. *gesticulari*, enz.

LAWEIT, o., gedruisch, gerucht, geschreeuw, geraas, geroep, beslag, verward of openbaar gerucht, enz. van velen. Vanhier *laweien*, d. i. laweitmaken; *laweitmaker*, beslagmaker; *laweier*, enz. (Overal in Z.-Nederl. ook in N.-Br. Hoeufft, 353). *Laweit*, *lauweit* is eigenlijk *auweit*, van het lat. *alba*, of het fr. *aubade* (van *aube*) (krieken van den dag); het was een zang, muziek of spel

waarmede men 's morgens vroeg iemand aan zijn huis kwam vereeren, l. *cantio honoraria*, *cantiuncula antelucana*. Thans zijn 't geen *albades* meer, maar *serenades*, die 's avonds laat gegeven worden. In een bijvoegsel aan de *Costumen van Antw.* staat: « dat er alle zondagen 's middags op 't schepenhuis *lawijd* moet gemaakt worden door stadsmuzikanten. » Thans zou men zeggen: dat de harmonie moet spelen of zingen. Men ziet dus dat *lauweit* vroeger de huidige beteekenis van: onaangenaam en verward gedruisch niet had. Hiervoor heeft Kil. *lavuyt*, in 't l. *ludificatio*. Nochtans is *lavuyt* bij Plant. 't zelfde als *laweyt*, fr. « l'aubade qu'on joue en aucunes villes sur le midy et sur le soir devant l'hostel de la ville et devant tous les assistans. » Z. Pomey op: *lauweyt*.

LEB, LEBBE, m., hetzelfde als *lōbbe* (Br., Antw.).

LED, LEDE, LEE. In 't Zuid. zegt men veel: *led* voor *lid*: *ik heb pijn aan het led van mijn vinger*. Ruysbroeck schreef *let*. *Lid*, zegt Bild. (II, 167 en 181), is eigenlijk *getid*, van het Thema *le-en*, hangen. Doch wij lijden *lid* van *tijden* (gaan, bewegen) af. *Leden* of *leēn* zijn in Br.: de ijzeren of andere scharniers of hengesels, waarmede deuren, vensters, deksels, enz. aan stijlen, enz. zijn vastgemaakt, en waarop zij open- en toegaan (Br., Antw.); bij Kil. *lede* of *harre*, l. *cardo*, *ferramentum cardinis*. In de Kemp. bet. *leē*, b. v.: *een leē vlas*, een klein busseken vlas, ook vert. Kil. *led*, *lid* door 't l. *campago*, d. i. vergaarsel, samenvoeging, bindsel: *iets in zijne leē hebben* bet. in Br. en Antw.: iets voorgevoelen of vermoeden: *ik had het*, of: *het lag in mijn leēn*. Zijn *leēn* (leden) aan *iets leggen*, zijn

best doen. *Ter leē zijn*, hersteld zijn: *ter leē komen*, hersteld worden. Van een koppigen zegt men: *hij zal wel ter leē komen*, hij zal wel bedaren (Westvl.). *Hij heeft lijf en leēn*, hij is kloek (Br. en elders).

LEDDER, LADDER. Z. blz. 322.

LEDE, v., soort van jak die juist om het lijf spant, maar van duurdere stof dan katoen gemaakt is (r, Thien.); 't is licht voor: *lendejak*.

LEECHTER, m., zegt men in sommige plaatsen van Limb. voor: leger, de schuilplaats van hazen en ander wild, enz.: *ich heb de leechter van de knien* (konijnen) gevonden.

LEED, o., voor: moeite: *hij zal leed hebben om dat te doen*. *Dat zal hem leed kosten* (Br., Antw., Kemp., Limb., N.-Br.).

LEEG (met zware en ook met zachtlange e uitgespr.) saamgetrokken van: *ledig*, vroeger ook: *ledech*, werkeloos; lui: 't is een *braaf meisje*, maar ze is wat *leeg* (Vl. en elders); in dien zin komt het, alsmede *ledicheit*, reeds bij Ruysbroeck voor: « *die ule... es traghe en ledich ende hi scuwet licht*. » — *Leeg* (laag) *water*: *het is daar leeg water* bet. in Westvl.: 't is daar droog, men zit daar zonder geld.

LEEGAARD, m., leegganger, lediglooper, (Westvl.); bij Kil. *legaerd* (Vlaand.), *ledigaerd*, *luyaerd*, l. *otiosus*.

LEEGDAG, LEEGE DAGEN. Een *leeg dag* (lage dag), in tegenstelling van: *hoogdag* (feestdag), bet. in Vl.: werkdag: *hoogdag*, *leegdag* *altijd werken en nooit geen rust*. In N.-Br. en Antw. integendeel zijn *leēge dagen* of *ledige dagen*: de zon- en feestdagen, de dagen dat men ledig gaat, werkeloos is, dat arbeid, gerechtshoven en alles stil ligt. Z. Hoeufft, 353.

LEEGGANGERIJ, v. (van lediggaan), werkeloosheid, luiardij, fr. *oisiveté* (Br., Antw. en elders).

LEEGTE (met zachtl. e) voor: ledigheid

(Antw.). Met scherpl. *e* bet. het te Leuv. : laagte.

LEEK (leik), v., echel, bloedzuiger (Land v. Aalst); te Niv. in 't mv. *leeken*; te Gent en Eccloo : *taken*; te Brugge : *lijklaken*; in N.-Br. *lok*. Z. bij Kil. : *laecke* en *lokke*, bij ons : *taken*.

LEELIJK, bijv. *Een leelijke dag*, een leelijk mensch. *Te leelijk om dood te dood of dood leelijk*, zeer leelijk (Br., Antw.); in Vl. bet. *leelijk* : zeer : *daar waren leelijk vele menschen*.

LEELIJKAARD, m., leelijk mensch (Westvl.).

LEELIJKTE, v., leelijkheid (Westvl.).

LEEM, v. (met zware en ook met zacht-lange *e*), mv. *lemen*, zijn in Br., Kl.-Br., Oost.- en Westvl. de splinterkens, pellen of brokkelingskens die voortkomen van de bast van vlas, als dit geknapt of gebraakt en gezwingeld wordt. *Er zijn nog lemen in het vlas*. « *Men zegt dat van werck en leemen noyt goed hemd en quam*. » J. de Brune, *Bancket*, blz. 5. Bij Kil. *leme*, vlaamsch woord, l. *acus*, *palea*, *purgamentum lini*, *festuca*; te Leuv. en elders bet. *leem* ook : *vliem* of *graatbeentjes* van visch, l. *arista piscis*. In Vl. zegt men : *ik zou hem voor geene leme geven*, d. i. : *ik zou hem niets geven*. Z. lim.

LEEËN, in Westvl. voor : leiden : *de koei naar den stier leeën*; Kil. geeft *leeden* als Vlaandersch op voor : leyden. Vandaar leidt hij af : *leeder* of, bij verkorting, *leer* (ladder), hgd. *leiter*, engl. *ladder*.

LEEN, LEIN of LIJN, v., een vrouwspersoon die traag en laf, dom en onhandig is, ook eene die sleemend en flauw klappt : *o doe lijn van een wijf* (Br., Antw.). Men zegt te Antw. ook : *savelijn*. 't Zal hetzelfde woord zijn als, bij Kil. : *lents*, *lijns*, *lins*, vertaald door 't l. *lentus*, *lenis*, *placidus*, *submissus*, of wel als : *laan*, *leen*, *len*, bijv. dat : *zacht bet.*, wortel van : *leni-*

gen on van 't lat. *lenis*, *lenire*. Z. laan, blz. 319. In Holl. is een *leentje* : een *lichtekooi*.

LEEN (met zware en ook met zachtlange *e* uitgespr.), voor : *leuning*, is in Limb. m.; in Br. en Holl. v. « *Lene* of *leuning*, nu meest *leuning*, v., heeft denkelijk zijn oorsprong in *lede*, lid. *Lenen* of *leunen* is niet eigenlijk : steunen op iets, maar buigen, » zegt Bild. (II, 174). *Lene*, *leyne* is bij Kil., in 't l. *fulcimentum*, *sustentaculum* (leunsel), *podium*, *lorica*, *sepi-mentum* (afscheidsel). In den laatsten zin heeft men te Mechelen : *de ijzeren leen*, eene markt met een beschutsel omgeven.

LEENDE. *Zich leende maken*, fr. *plonger*; overdr. *s'émanciper* (Sleeckx).

LEENEN en LUTSEN ('t is altijd) wordt, omstr. Kortrijk, gezegd van armen die niets in huis hebben (Z. lutsen). *Leenen* bet. ook stelen :

Hy doet ze seffens 't graen opscheppen,
En dragen waer niemand leent.

(*Het Vaderland*, 27 febr. 1886.)

Sulck een diefte is maer leenen.

(Adriaen Vandevenne, *Belachende Werelt*, blz. 173.)

LEENS. 't *Ligt in mijn leens* is te Gent : hetzelfde als wat men te Kortrijk zegt : *ik heb het op de lever*; te Leuv. en Antw. : *het lag in mijn leē*, ik vermoedde het, ik had er een voorgevoel van. Z. lede (blz. 328) en lever.

LEEPSCH, bijv., voor : *leep* in : *leepoogen* (Limb.).

LEËR. *Van leër trekken*, dat bet. in Holl. den degen trekken, in 't fr. *dégainer*, *tirer l'épée*, doch in Limb. ook : 1° *uildokken* of *uildoggen*, geld afgeven, geld uit den zak halen : *oome hēt toch mooten van leër trekken*; 2° *loopen gaan*, de vlucht nemen.

LEER (ladder) wordt in België uitgesproken : *leer*, samengetrokken van : *leeder*, d. i. *leider*, ontslaan uit het imperfect. : *leed*, van : *lijden*, gaan.

Met de leer uitgaan, stelen. *Seffens op de leer zijn*, seffens kwaad of : seffens op zijn peerd zijn.

LEEREN, o. w. (met zware e), zich uitrekken, rekbaar zijn, kunnen uitgerekt worden : *dat leert niet*, fr. *cela n'est pas élastique* (Vl.). *Het weer leert*, d. i. betert stillekens aan (Waas).

LEERING voor : christelijke leering, catechismus : *'t is van dage leeringe* (Westvl.).

LEERS, LAARS, te Aalst : eene kleine maat jenever. *Bazin, breng nog een leersken. Hij heeft zijns vaders leerzen aan*, hij is dronken (Westvl.).

LEERZEMANNEKEN, o., gekousd haantje (r. Thien.).

LEES, v. (scherplange e), is geen verouderd w., zooals Weil. zegt, maar in Br., Antw. en de Kemp. dagelijks gebr. voor : *kar- of wagenspoor : wat zijn de leezen diep in die rotte straat!* hgd. *gleis, geleise*, fr. *ornière*, l. *orbila, sulcus*.

LEESTE voor : *leefste* (liefste), superlatief van : *lief*, geldt in Limb. voor : *lief*, vrijer of vrijster.

LEET, voor : ligt (Br. en Antw.); in Vl. *leit*, in 't engl. *lays* : *wat ghenaden, wat salicheit ane die heileghe Misse leit* (Snellaert, *Verhandeling*, 131).

LEEWERK, in 't Z. overal gebruikt, evenals bij Vondel, voor : leeuwerk of leeuwerik. De Teuth. schrijft *lewerick* en *terich*. Bild. leidt *lieuwerik* af van : *la-en* of *tui-en*; in 't hgd. : *lerche*, engl. *lark*.

LEF, v., hetzelfde als : laaf, als bij Kil. *lave, lavetse*, een lauw, lui, vadzig vrouwmensch (Br.). Z. laat.

LEGERHOUT, o., de houten, die men boven den overden (Z. dit woord) legt, worden in Limb. : *legerhouten* genoemd.

LEGGEN, b. w., in den zin van : plaveien, een vloer leggen; van : kasseien : *de straat leggen of beleggen*; van : betalen, afdoeken : *hij zal moeten leggen*

(Vl., Br. en Antw.). *Zich leggen*, ziek worden (Westvl.). *Zijn hoofd nederleggen*, sterven (Br., Antw.). *Het hoofd in 't schootje leggen*. Z. hooft (blz. 192). Er valt op te merken dat *leggen* in Vl. evenals in Holl. veel voor : *liggen*, fr. *être couché*, gebezigd wordt.

LEGGER. Z. ligger.

LEI voor : lag in Vl.; en voor : *legde*, in Br., Holl. : *hij lei of leide* (legde) *het neêr*.

LEI, bijv. of bijw. : *van iets lei zijn* bet. in Westvl. 't zelfde als : *kleen van iets zijn*, d. i. vernederd zijn (Z. blz. 248). Het staat derhalve voor : *leeg* (laag) of liever : *leid* of *leed*, of misschien ook voor : *geleed*, van : *leeden, verleen*, l. *poenilere* en *fastidire*. Als znw. voor : *leid* of *leed* (pijn) wordt *lei* in Limb. gehoord : *het doet mij lei*. Men zegt daar ook wel : *het doet mij leid* of *leed*. Doch er is toch wat verschil tusschen : dit laatste bet. : het spijt, het berouwt mij; terwijl het eerste eer eenig gevoel van medelijden uitdrukt. Z. Weil. op : *leed* en *leid*.

LEI, v., mv. *leien*, leigracht, te Brussel : een watergracht, de grachten die rondom de stad liggen, ook de weilanden als zij onder water staan. Kil. schrijft ook : *leyde, leye, water-leyde* en vert. het door *aqueductus, aquagium*. Bij Dierickx, *Mém. sur Gand*, Append. 93 staat : *leed, waterleede* voor : waterleiding. — Van dit *lei* hebben eene menigte van waterloopen, beken, grachten en plaatsen den naam van *lei* of *lede*; de *leibeke*, enz. Z. verders : *leid*, *leit* of *lijd*.

LEIACHTIG, bijv., iemand die genegen is om altijd uit te stellen, om eene zaak te leien (leiden) gelijk men in Br. nog zegt. In Limb. wordt het van iemand gezegd, die teêrhartig is, gauw medelijden gevoelt, gauw getroffen is door het leed van een ander : *hij is zeer leiachtig*.

LEIBOOM, boom wiens takken langs een muur zijn opgeleid, in het fr. *arbre en espalier*.

LEID, LEI, LEITE, LIJ, LIJD, v., ligging, beter: gang, voorbijgang, doorgang, voorbijtrek, fr. *passage*: dat is hier eene schoone lei. Die winkelier woont op eene goede leid, d. i. eene plaats of straat langs waar veel volk voorbij trekt en die gunstig gelegen is voor den verkoop. In dezen zin is het w. in heel Br., Antw. en Vl. nog in gebruik. Zoodat Bild. niet juist is, wanneer hij zegt: «*tij, tijde*», hadden onze voorouders in de betekenis van: doorgang, zijnde van 't w. *tijden*, van 't welk wij: *lang geleden*, voor- en overleden zeggen. » *Leid*, van: *leiden* (fr. *conduire*) is zoo goed als: *tijd* van, *lijden* (*passer*), bij Maerlant en Ruysbroeck *liden* en *leden* geschreven, in den zin van: gaan, voorbijgaan, l. *transire*, fr. *passer*. Bij Kil. ook is *tijd, tijde*: een weg, een voorbijgang en *lede, leyde*: tred, gang, en *leyde, ley, leyde*, eene leiding, een gang, doorgang, waterleiding, l. *tractus, transitus, aquaeductus*. In 't oud hgd. is *lijden*: *lithon, titan*. Z. verders Delf. op: *leden, lithon, overtithon*, en Weil. op: *leiden* en *lijden*. In Br. zou men in 't mv. *leiten* of *lijten* zeggen en in Oostvl. zegt men: *dat is langs hier uwe leite*. Z. over *lei* en *leit* Arch. vr. Nederl. Taalk. (III, 40). Bij Plant. bet. *leyde*: wandeling, wandelplaats, l. *deambulatorium*. Ook omstr. Antw. bet. *lei* zooveel als: *laan*, dreef, fr. *avenue*: *Markgravenlei*, te Berchem; *molenlei*, *sterkshoflei*, te Deurne, enz.

LEIDER of LEIER, ladder (Limb.).

LEIDZEL, o., leidzeel, leizeel, toom (Westvl.). Hocufft (blz. 386) geeft *leizeel* in denzelfden zin op, als gebruikt in N.-Br., maar hij twijfelt of het w.: *leizeel* of *leisseel* is; hij heeft ook *leisel* voor: *toom*. Wij denken dat

leidsel of *lei(d)sel* beter is, zijnde dat tuig, waarmee men leidt. Kil. heeft: *leysse* of *lace, layce*, l. *nummella*, d. i. leiband. Z. Weil. op: *leis*.

LEIGAAN. Men zegt in Br.: *iemand houden leigaan*, d. i. iemand door beloften paalen, of: in den draai houden; eene zaak altijd uitstellen. Z. leiachtig.

LEIK. Z. leek of laken.

LEIN, LEINEN. Z. leen. Vanhier heeft men het o. w., *leinen* voor: lunderen, en * voor: *lullen*, d. i. blijven staan klappen (Br.).

LEIPEN of LIJPEN, o. w., het tegenovergestelde van: krimpen, dus: rekken, uiteengaan, rekbaar zijn (Leuv., Thien.). Edoch *leipen* heeft ook de bet. van: lellen of hangen, fr. *fler*; dik bedorven bier, smout, stroop, honing, leipt of felt als men het uit een pot giet. Het w. schijnt verwant met: leep en leepoog, met het gr. *λεῖπειν*, l. *lippire, libare*. Lei, lij, wortel van: lellen, lillen, d. i. schudden en licht bewegen. Z. 't volgende.

LEIPEREN of LIJPEREN (?) wordt vooral gezegd van het bier, wanneer het, bij 't schenken, dik en olieachtig schijnt geworden te zijn: *het bier leipert* (Antw. pr. en st.); bij Sleenckx is het verfr. door: *fler, graisser*; en *lijperend* door: *gras*. Z. 't voorgaande.

LEIPEREND of LIJPEREND (lijpereinde), de zijde van een stuk ellegoed, laken of katoen, langs welke men het begounen is, als 't bewerkt werd, en die gewoonlijk eenigszins verfrommeld is: *koopman, ge moet mij den lap minder laten, het lijperend valt er in* (Antw. st. en pr.).

LEIS. Z. lijs.

LEISEL. Z. leidzel.

LEISTE is in 't canton Axel gebr. voor: leidse of leidseel, d. i. toom of leiband (leidzeel).

LEISTEREN. Z. lijsteren (blinken).

LEIT, LEITE. Z. leid of lei.

LEITJE, LETJE, luttel (Westvl.); in Br. luttel, oudtijds en elders nog : *lattel*. Z. dit laatste.

LEIWAGEN, borstel, van haar of van stoffedoeken gemaakt, om den vloer mee te vagen (Westvl.); te Antw. : *luiwagen*, laaiwagen, d. i. schrobber met langen steel.

LEIZEMEEL, enz. Z. lijzemeel.

LEK, m. en o., wortel van : *lekken*, druipen : *onder den lek (of druip) van het dak staan*. Het is nog m. of ook o. voor : *lekbier*, d. i. afgelekt of zeer gemeen bier, ook *middelbier* genoemd (Leuv., Mechel.). Doch voor druppel, afzonderlijk *vallende*, in 't fr. *goutte*, wordt het v. gebr. : *die zal lap, hij zal geene lek bier meer krijgen* (Br. en elders).

LEKEN. Z. lekken, waarvoor het thans nog in Vl. en Limb., evenals oudtijds elders, wordt gebezigd.

LEKKEBAARD en LEKKEBAARDEN, LIKKEBAARD, enz. Hier valt op te merken dat de *e* in *lekken*, afdruipe, een anderen klank heeft dan in : *leken* (likken).

LEKKEN (in Westvl. : *leken* uitgespr.), druipen of, gelijk men in Br. zegt, *afdruppen* en *afdruppelen*. *Leycken*, drupen (Teuth.) : *ik zal het hem stillekens in de ooren laten leken*, ik zal 't hem langzaam en voorzichtig bekend maken wat tot zijn voor- of nadeel strekt. *Wat gij zegt of niet, het lekt hem af*, d. i. 't dringt niet in zijn hart. *Al lekende afkomen, weêrkommen*, enz., in zijn verwachting bedrogen zijn of weêrkeeren zonder dat men nog een woord te zeggen hebbe. *Lekkende nat* in Westvl. 't zelfde als in Br. en Limb. : *zoo nat als mest*, of : *dat men uitlekt* (Antw.), d. i. door nat. Z. over *leken* 't *Arch. vr. Nederl. Taalk.* II, 118-127.

LEKKERBEKKEN, LEKKERBEKSKEN, o., voor : lekker beetje (Br., Antw.).

LEKKERE, m. of v., volgens toepassing, in Br., Limb. en elders met eene *e* van

achter uitgesproken, wordt aldaar van of tot iemand gezegd van wien men niet tevreden is en echter niets kwetsende wil zeggen, b. v. in den zin van : vies man, aardige vent, onvoldoend, ongedienstig, wispelturig meisje of wijf : *ge zijt gij ne*, of, en *lekkere mij zoo lang te laten wachten*. Het zegt dus zooveel niet als de Woordenb. wel opgeven. Bij Kil. bet. *lecker*, *leekaard* : deugniet, tafelschui-mer (germ. *lacker*; gal. *licheur*, *lichard*; angl. *lickerd*, *licarous*, zegt hij); in den Teuth. : *eyn lecker*, *eyn boeve*, hgd. *bube*, l. *leccator*, *parasitus*; bij Delf. 268 : *lecker*, engl. *lecher*, hgd. *locker*, fr. *libertin*, *ébauché*. — Leckerye, leckerheit, in 't engl. *lechery*, fr. *impudicité*. De Teuth. vert. *leckerye* niet door : *lenocium*, zoo Delf. zegt, maar door : *ganea*, *leccacitas*, *laucitas*, *pulpa*, enz. Wij denken dat *lekker* hier niet lakker, maar *tikker* is, ten ware : *lakken*, *lekken* en *likken* oorspronkelijk hetzelfde beteekenden. In Br. zegt men van een slecht meisje : *'t is eene overlekte*; te Antw., vooral wanneer zij wat verlept is : *een afgelakt siropen brooken*.

LEKKERKOEK, m., in 't Meetjesl. hetzelfde als : peperkoek of zoetekoek, in 't L. v. Waas : *pompkoek*; te Leuv. en omstr. : *pondkoek*, fr. *pain d'épice*. Dit is hoogst waarschijnlijk hetzelfde als bij Kil. : *tief- of lijfkoek*, een Vlaandersch, Zeel. en Holl. woord, in 't lat. *placenta mellita*, *dulciarium*, *panis dulciarius*, enz., en als in N.-Br. : *teefkoek*; in Nedersaksen : *lebbe koeken* (bij verbastering : *lever koeken*). Z. Hoeufft, blz. 354.

LEKMOES voor : lakmoes (Kortrijk).

LEKSKEN, o., verkl. w. van : *lek*, fr. *goutte*, voor : beetje, weinigken (Br., Antw.). Z. lattel.

LEIBEK, m., babbelaar, ook zoo veel als het fr. *gamin* (Limb.).

LELK of LILK, bijv., in de meeste gewesten van 't Z. en in N.-Br. voor: leelijk, waarvan 't eene samentrekking is.

LELLEBEENEN, overal in Br. en Antw. voor: *lillebeenen*.

LELLEN, o. w., is 't zelfde woord als: *lil-len*, dat tot wortel heeft: *let* of *lil*, iets wat licht beweegt of waggelt (Z. Weil.), doch in Br. bet. het zoo-veel als: *leipen*, *leëren*, d. i. als lijmachtige vochten aaneen hangen, afhangen. Z. leiperen.

LEMEN, mv. van: leem, blz. 329.

LEMMEN, m., lam (Br., Kemp., Limb.). Z. verders de met *lam* saamgestelde woorden.

LEMMERKESAP, v., pap gekookt van melk en meel (Maastr.). *Lemmerkes* staat voor: lemmekens. *Lemmeren* is in Br. 't mv. van: *lam* of *lemmen*; en wordt ook gebruikt voor: *lammeren*.

LEMMETGAREN, in Limb.: lampekatoen. 't Is samengest. uit *garen* en *lemmet*. Bild, maakt *lemmet* o. als zijnde *gelammed* of *gelamped*. Men zei oudtijds *tembed*, *lemmebed*, d. i. lampit. Kil. heeft ook *tembindt*. Bij onzen eerbiedw. Ruysbroeck leest men (I, 137): «Tote iegewelker lampen behoren van noode dese liij. dingē, dat es, dat vat, die olie ende .j. berrende *tenement*.» Op welk laatste onze J. David, pr., die Ruysbroeck's schriften uitgaf, aanmerkt: «Surius vertaalt dit woord zeer goed door: *ellich-nium*, zooveel als ons *lemmet*, in 't fr. *mèche*. Maar *tenement* bet. etymologisch: *steun*, in 't l. *fulcimentum*, *sustentaculum*.» Z. Kil. op: lene, enz. *Lennemijt tot kerssen* (Teuth.).

LEMPEN, LEMPERS. Z. lampen, blz. 324.

LEND. Z. lind.

LENDEBLOED, o., in Br. uitgesproken *linnebloed*, ziekte van het hoornvee bestaande daarin dat het bloed geronnen wordt, hetwelk moet uitgehaald worden (Br., Hagel.).

LENDENGESCHOT (uitgespr. *tenderge-*

schot), o., zijdewee of steking in de zijde, ook *fleuris* genoemd (VI.). Z. geschot, blz. 150. *Het geschot in den rug* bet. te Leuv.: eene stijvigheid in den rug.

LENDEWATER, o., het vuile vocht dat de kraamvrouwen, de eerste dagen na de bevalling, kwijt rukten (pr. en st. Antw.).

LENGELEN, o. w., uitgespr. *lingelen*, bet. te Temsche en omstr.: de hand uisteken om verder te kunnen schieten. *Lengelen* is een freq. van *langen* thans: lengen, verlengen, bij Kil. ook *linghen* en *lynghen*, als Vlaandersch opgegeven en vert. door: *elongare*; bij Plant. *lengen* en *lengeren*, in 't fr. *allonger*, l. *producere*, *prolungare*.

LEP, v., louw (Br., Antw.); in Holl. *zeeft* (visch); in 't Z. van Westvl. *tinke*, in 't fr. *lanche*.

LEPEL. Zijn *lepel afsnijten*, sterven (Kortrijk).

LEPELBLAD, o., ahorn, plantaan, mastboom, fr. *érable* (Maastr.).

LEPELEN, o. w., pap, soep en anderen lepelkost gulzig eten: zie *hem eens lepelen* (Antw.).

LEPELVLIEGEN, o. w., geene minnares meer hebben (Antw.).

LEPPER en LEPPIG, bijv., hard, ruw, ook: zuiver, maar dan is *lepper* beter (Hagel.). Z. lappen (drinken).

LEPSEN of LUPSEN, o. en b. w., water met de hand of met de hoos werpen, zwalpen: *de bloemen lepsen*, de bloemen begieten. *Den mestpoel uillepsen*, d. i. den mestpoel uithoozen (Limb.). Bij Kil. bet. *lepsen*: melk of ander vocht zuigen, ook: met de lippen aan eenig vocht nauwelijks proeven, d. i. leppen, lepperen.

LESSCHEN bet. omstr. Thien.: het graan, dat in 't vroege jaargetijde te veel groeit, wat afsnijden: *op die plek moeten wij de rogge wat lesschen of ze zal vallen*. Vandaar ook: voeder voor het vee doen: *ik ga lesschen*.

De Teuth. heeft *lesschen* in den zin van : *deligen* (delgen, dempen).

LETJE (e), een weinig, een luttelken tijds, een oogenblik : *wacht e letje* (Westvl.). Z. luttel.

LETSE, LETSEKEN, LITSE, m., strik : *de schoenen met een lets knopen*. Een *lets maken*, d. i. het lint of wat anders zoodanig doortrekken dat het als het getal acht uitmaakt (Westvl.); bij Halma is *letse* hetzelfde als *leis*, koppelsnoer, fr. *lesse* en *laisse*. *Letseken*, o., in Oostvl. een lintje dienende om een kleed, koorkap, enz. ergens aan te hangen; Kil. heeft : *letse*, *litse*; Bild. *lits*, *luts*, en leidt *letse* af van : *letten*, ophouden, in 't l. *remora*, ophouding, en zoo : vang, strik. Hiervan 't fr. *haute lisse* voor : tapijtwerk. *Lus* echter levert eene verbastering van het oude *lijse*, dat, als znw., strik, bedrog beteekende. Z. Weil. op lis of lits.

LETSKEN of LETJE, o., een weinigje. Z. luttel.

LETTELE, LETTER, bijw. en ook o. znw. *Lettel, luttel* wordt hier en daar voor : luttel, weinig gehoord. Ruysbroeck bezigt het als bijv. nw. voor : klein, gering : *lettele menschen*. Van hier het verkl. w. : *e luttelken*, oudtijds *luttelkijn*. «So wil ic van haer seegen een *luttelkijn* (L. van Velthem, *Spiegel-hist.*, VI, 881). In Brab. zegt men meestal : *tutter*; in Oostvl. *letter* : *tetter of niet*, weinig of niets (Gent); te Kortrijk : *litje*, alsmede : *luttelken*; elders in Vl. : *leitje*, *letje* en *letske*; in Br. : *leksken*, diminutief van : *lek*; in 't oud hgd. bet. *lutzel* : klein; *luzzel*, weinig, niet veel : *mit luzzelen worten*; *luzzil* (engl. *few*), weinig talrijk; *tuttel* is in 't engl. *little*. Z. Delf., blz. 276-7.

LETTEN, o. w., vertoeven, wachten, blijven : 'k en zou ni geerne lange *tellen*, ik kwame de vapore te late (Oost- en Westvl.). In dezen zin

geeft de Teuth. het ook op : *letten*, *vertellen*, vertoeven, verlengen, l. *tardare*, *morari*, en is het ook in 't oud engl. gebruikt geweest, *to lette* :

The day goth fast, I wol no longer lette.

Z. Delf. (blz. 485 en 271) die *letten* vertaalt door : zich ophouden, verblijven, in 't engl. *to larry*, *to remain*, en ook het 34^e vers der chron. van Jan van Heelu aanhaalt :

Want hi ne dorste niet langer letten
Doen hi wiste....

LETTER; LUTTEL. Z. luttel.

LETTER, m., opletter, een die op iets let, loert of wacht houdt (Br.). *Kop of letter* (met de munt) *werpen* heet men in Gelderl. : *leeuw of letter*; in Limb. : *kop of munt*; in Holl. : *kruis of munt werpen*.

LEUBBEN, m., goedzak, lomperik (Br., Kemp., Limb.).

LEUGEMEET, v., in Oostvl. voor : leugenaarster of leugenerse, welk laatste men meest in 't Zuiden zegt. Het laatste deel des woords is *meet* (meter, peet) of wel *meid*.

LEUK, LEUKE. v.; omstr. Thien. is *leuk* : een lange, ronde en dunne staak dienende om een strooien dak te maken. *Leuke* gaf men ons uit Vl. op als zijnde een oude, knoestige stam van eene haag. *Leuk* is gewis voor : *luik* van : *luiken*. Nu Kil. geeft : *leucke*, *loke*, *locke*, *luycke* op in den zin van : omheinsel, haag of houtgewas om eene haag of afscheidsel van te maken. Ook is *leucke* een vlaamsch w. dat hij vertaalt door : *pergula*, d. i. een gang met wijngaards gemaakt, of eene gaanderij voor aan een huis, waar koopwaren staan; dus zooveel als : luif, bij Kil. *luyffe*, *loove* dat ook : *deksel* bet., in 't engl. *lock*. Dit *luiken*, vroeger *loken*, is verwant met 't oud engl. *to lock*, goth. *lukan*, in 't oud hgd. *bitohhan* en *luchen*. Z. Delf. blz. 274 en 276 en Plant., Kil., Bild.,

Weil., op : luif of loove.

LEUNIS, m., domme vent, snul : *die leunis, hij staat daar of hij geen drij kan tellen* (Br., Antw.). Het is verwant met : lijns of lents en 't l. *lenis, lentus*.

LEUNTEREN. Z. lunteren.

LEURE, LEURRE, LORRE (o als korte eu), m. of v., bet. in Br., Vl. en Antw. : een die met vodderij, futselrij, heuzelarij en draaierijen omgaat, een niet-deug, een oneerlijk persoon, een hansworst, bedrieger (lorren). Bild. heeft : « *leur, loor* of wel : *lore* (ook, minder goed, *lor* of *lorre*); als scheldwoord is het door toepassing m., in welk geval men ook : *loer* en *loeris*, dat eigenlijk *loerische* zijn zou, hoort zeggen. » Wij zeggen in Br. ook *loed*, *lodder*, *lorias*. en bij Kil. is *loren-faes*, *lorenfant*, een luiaard, een gering man, een ijdele vent. Z. bij Weil. *leur*, *lor*, *loor*, en, bij Kil. *lore*, *leur*, enz.

LEUREN, LORREN (o als korte eu uitg.), hetzelfde als : lorrendraaien, smokkelen : *hij heeft een heel pak over de grenzen gelörd* (Antw., st. en pr.); Vanhier : *lorder*, *lorgoed*, *lorrerij*, enz.

LEUREN (met langen eu), uitventen, van deur tot deur met iets te koop gaan (Br., Antw., Kemp.). In dezen zin geven Blussé en Hoeufft het ook op. Vanhier : *leurder*, *rondleurder*, *leurkramer*, fr. *marchand-ambulant*; *leur* of *leurgood*, koopwaar, goed waarmee men rond leurt; *leurderij*. *Leuren* bet. hier en daar in Vl. nog : op of langs de straat loopen, leeg loopen; bij Kil. is *loren*, *leuren*, kleinigheden verkoopen, en ook : met iets onachtzaam handelen, in welken zin het nog heden in Br. en Antw. gebruikelijk is : *gij moet met mijn goed zoo niet leuren*. Z. *lorren* en *rondleuren*.

LEUREN, het afgaan van den dag : *de leuringe*, de schemering (G. Gez. West-vl.), Z. verders luieren.

LEURZEN of LORSEN, o. w.; hetzelfde als : *lorren*, smokkelen (Kemp.). Vandaar : *lorshandel* en *lorshandelen*. Het woord is afgeleid van : *leurs*, doch bij Weil. van : *lors*, een achteeloos vrouwensch. *Lordsen*, *lorsen*, ook *loren*, *leuren*, bet. bij Kil. : trekken, en : iets te koop dragen.

LEUS ook LOOS, v., verwachting van iets; hoop op, en ook vrees van iets : *de doctor heeft den zieke goede leus op genezing gegeven. Ik ontvang niet dan kwade leus van hem. Hij heeft nog al leus dat hij de gevraagde plaats bekomen zal* (Antw. st. en pr., Br.). Te Leuv. zegt men : *loos*. *Adelung* brengt *leus* tot *lot*, omdat *Opitz* het *lot losung*, eene leus, naemt (Weil.). Bild. zegt « dat *loos* of *leus* niets anders is dan : *lesse*, *spreuk*, en oorspronkelijk beteekent : zoo 't wapen-devies als den wapenkreet, en ook 't wachtwoord. Vanwaar het, bij uitbreiding, overgegaan is om alle teken van herkenning aan te duiden. » Dan wij denken dat *leus*, *loos*, in den door ons opgegeven zin behoort tot den stam : *liezen*, *loos*, *geloxen*, waarvan ook *looxen* (loslaten) en *los*. *Leus* (wachtwoord) is dus zooveel als : *loswoord*, woord waarmee men losmaakt. Wij zeggen : *een schildwacht aflossen* (Br., Antw.); in Limb. : *afleuzen*.

LEUSELIJK, bijw. Z. leuzig.

LEUSIG. Z. leuzig.

LEUTE, v., in Vl. veel gebr. voor : vermaak, blijdschap, vroolijkheid : *ik heb van mijn leven zoo vele leute niet gehad als op die feest*; ook voor : lach, grap : *'t was maar om de leute dat hi dat zei. Leute* kan verwant zijn met het lat. *laetitia*, of liever met : *lust* (hgd. en engl. ook *lust*) zonder *s* en dat bij Kil. dezelfde beteekenis heeft als hier *leute*. Doch waarschijnlijker is *leute* hetzelfde woord als *loot* (scheut) of als *lut* (Z. dit laatste).

LEUTEGAARD, m., vroolijk mensch (Vl.).

LEUTER of ZEEPLEUTER, m., zeepsop : *dat kleid moot door ne zeipleuter getrocht weerden* (Limb.). Van ; *louter*, zuiver?

LEUTEREN, o. w., te Antw. lanterfanten, lunderen, talmen, lang en zonder voordering aan iets bezig zijn, engl. *to loiter*.

LEUTERIG, bijv., overdracht. : talmend, besluiteloos.

LEUTIG, bijv., geestig, vermakelijk (veel in Westvl. en nog al in Oostvl. gebruikt). Z. leule.

LEUTSEL. Z. loodsel.

LEUZENDE, bijv. en bijw., niet gesloten, los (*slus*; in Vl. uitgespr. *sluts*) of slap : *de schaverlingen liggen leuzende. De slagregen maakt de leuzende aarde toe* (Westvl.). De wortel van dit woord is *los*. Z. leuzig waar-meê het in verband staat.

LEUZIG, bijv., bij Weil. : slap, traag, lui, bet., vooral in Br.-Kemp. en Vl. : flauw, laf, afgemat : *wat is het weêr leuzig. Wat ben ik flauw en leuzig.* 't Wordt ook gezegd van den geur : *wat leuzige geur in die kamer! Ze riekt fel leuzig* (Hagel.). ; *leuzig* bet. ook : loos, ledig, licht : *leuzige aren*, aren waar geen of slecht graan in is. Van hier *leuzende*, in Vl. gebr., en 't bijw. *leuselijk*, in Br., Antw. en elders veel gebezigd, voor : flauwelijk, nauwelijks : *hij zei maar leuselijk nen goeiedag*. Weil. leidt *leuzig* af van : *los*; doch het kan ook van : *loos*, ledig, afkomstig zijn. Inderdaad *leuzig* is in 't engl. *lazy*, *ledig*, fr. *indolent* (Delf. 271), en Kil. die *leusigh*, *losigh* vertaalt door 't l. *remissus*, *segnis*, *ignavus*, *staccdus*, *languidus*, *veternosus*, sax. *loesigh*, heeft ook het bijv. *loos* of *los* in de beteekenis van : ledig, ijdel en van 't l. *carens*, *expers*, *solutus*. Wij zeggen hier ook : *los* en *ledig* : *ik ben los en ledig van alles*. Van hier dat *lossen* : ledigen beduidt. Met dit leu-

zig heeft eenig betrek *lijns*, *lijts*, *lijts-achtig*, ook het l. *lazus*, het gr. *αλασσειν*, het fr. *lâche*, enz. Z. Kil. op *loos* en *lijns*; Weil. op *loos*, bij ons *lijts*. Van Beers, *Spraakleer*, blz. 185.

LEVAARD, m., haring zonder milt; bij Sleeckx, in 't fr. *hareng frais*; ook : licht of slordig vrouwmensch.

LEVEL of LEVER (*le* met zware *e* uitgespr.) is eene verkorting van : *alever* (blz. 14) (Br., Antw. en Vl.).

LEVEN. *Al mijn, zijn, ons, hun leven* bet. : altijd (Z. blz. 16) : *ik zal al mijn leven God en vaderland getrouw blijven. Wie hadde dat van zoo leven (ooit) gepeinsd? Al zoo leven is er verraad? d. i. misschien, mogelijk, waarschijnlijk is er verraad. Van mijn, uw, zijn, ons, hun leven, met niet of geen vergezeld, bet. : nooit : ik had het van mijn leven niet geloofd. Zijt gij van uw leven (ooit) al te Rome geweest? (overal in Z.-Nederl.) ; in Westvl. zegt men : 't is toch zijn leven geen waar, 't is onmogelijk waar. Levensmiddelen (Leuv.), goede renten : *hij heeft levensmiddelen*, hij is wel berent en kan deftig van zijne renten leven. *Leven om leven vechten*, lijf om lijf vechten (Br.). *In iets leven*, in iets al zijne vreugde vinden (Kortrijk).*

LEVER. Het spreekw. *iets op den lever hebben*, geheime plannen vormen tot eene wraakgierige onderneming (Limb.) en te Kortrijk : het voor gevoel van iets hebben. Z. lede en leens.

LEVER, bijw., verkort van : *alever* (Z. blz. 14).

LEVIETEN (de) LEZEN, (iemand) sterk berispen.

LEZEKOEK, LEZEMEEL, LEZESMOUT. Z. lijn, enz.

LEZEN, o. en b. w., door het volk van Br., Antw. en Kemp., altijd, en veel in Vl. voor : bidden gebruikt : *kinderen leest 's morgens en 's avonds. Dat kind is nog maar vier jaar en 't kan*

al lezen. — Die jongeling zal sterven, er is geen lezen och bidden voor. Vandaar zegt men te Leuv. nog in de geestelijke gemeenten : het geles voor : het *gehed* en te Antw. *gelees*. Z. Hoeufft, 359.

LICHT, v., *loos* of *long*, lever (van mensch of dier) (Br., Vl., cant. Axel); bij Kil. en Plant. : lichte, lichte lever, longer, loose, l. *pulmo*, q. d. *leve jecur*, engl. *lighte*.

LICHT, v., 1° tuig waarmee men, in den molen, den bovensten steen doet op- of neêrgaan (Antw.-Kemp.); 2° tuig waarmee een kar of kruitwagen wordt opgelicht en gevoerd, dus : hetzelfde als *help* (183); bij Kil. en Plant. ook *lichte*, halsband, l. *helcium*, vulgo *levatorium*, fr. *un collier, un brouetier*. Dit tuig wordt in het Nedersaks. ook *licht* genoemd; 3° een stut of *pikkel* welke onder de boomen of berries eener kar gezet wordt tot verlichting van het paard (Kemp., N.-Br.). Z. Hoeufft, 360. *Licht* is gewis voor : lichthelp, lichtband.

LICHTER, m., kist voor een doode, lijk-kist, lijkbaar (omst. Brussel langs Vlaander., in 't Land v. Aalst, Kl.-Br.). Een testament in 't fr. van 1713 bevat met dezelfde beteekenis het w. *luyseau*, dat van *luire*, gelijk *lichter* van *lichten*, schijnt af te stammen. « Voulant que le *luyseau* auquel son corps sera mis, soit doublé de taffetat blanc et le dehors couvert de velours noir, garny d'une croix d'un petit passement d'argent et que ledit *luyseau* soit mis dans un autre de plomb, enz. » Vanhier heeft men *lichteren* : een doode *lichteren*, d. i. een doode kisten of in de kist leggen. *Lichter* schijnt ons niet met licht (fr. *lumière*), maar met *lichten*, oplichten, l. *asportare*, *lollere*, in verband te staan; Kil. en Plant. geven *lichter* op als een Geldersch, Holl. en Vlaandersch w. in den zin van *baere*, doodbaere,

l. *capulum, feretrum, instrumentum quo mortuus levatur et effertur* (dus kist en berrie) : het doode lichaem *lichteren*, l. *capulo levare cadaver, feretro efferre*, en Plant. verfr. dit : « lever ou mettre un corps mort à la bierre ou coffret. » In 't fr. zegt men nog : « la levée du corps aura lieu à 10 heures. » In de pr. Drenthe bet. *ligter* : beddekwest (Arch. vr. Ned. Taalk. I, 333). — *Lichter*, blok, waaraan het licht hangt (Br., Antw.). Z. lampegek.

LICHTEREN, b. w., gebr. in Westbr. en Oostvl. Z. *lichter*.

LICHTWERKEN, o., werk dat met licht gedaan wordt : van *October begint het lichtwerken voor de meiden* (Br., Antw.).

LID, o., scharnier, fr. *charnière, lid* voor : gelid van : *le-en*, hangen, zegt Bild. (II, 181). Z. Van Beers, *Spraakleer*, blz. 184.

LIED, LIEDEKEN, o. *Hij zal er geen liefken van of over dichten*, hij zal er niet blijde om zijn, er hem niet van beloven, het zal hem tegenvallen, hij zal het niet voort vertellen (Br.).

LIEFHEBBEREN, in iets liefhebber zijn (Antw.).

LIEFKOOP, m., drank, hetzij bier of wijn, die op eene verkooping in de Limburgsche dorpen op aankoopers kosten gegeven wordt. Z. *lijfkoop*, blz. 339.

LIEGEN (aan), o. w., afhangen van, in 't fr. *dépendre de, tenir à* : 't loog aan mij niet dat gij ongelukkig werdt. *Waar aan heeft het gelogen dat gij niet gekomen zijt?* Ook : schillen, verschillen of schelen : *het loog maar een of ik had prijs in de loterij* (Br., Antw. st. en pr.); gewis is dat *liegen aan* hier voor : aanliggen (raken of hangen). Kil. vert. : *lieghen, ligghen oft letten aen iemandt door* 't l. *per aliquem stare, quo minus*, ook : *impediri, obstari* : *het liegt of licht aen u*, in 't l. *per te stat*, fr. *il*

dépend de veus. Ook hebben Kil. en Plant.: *liegen oft schillen* in de tweede beteekenis en vertalen het door: *distare, differre, discrepare*, in 't fr. *s'en faillir*. *Liegen* voor: tegen zijn meening spreken, komt voor in de volgende zegwijze: *liegen of 't gedrukt stond*. Door *zijn* *hals liegen*. *Liegen gelijk een peerd*, sterk, stoutmoedig liegen (Br. Antw.).

LIEGSTER, v., zegt men, evenals *leugemeet* in Oostvl. voor: logenaarster.

LIELHOOTSE en LIELHOOTSEN. Z. lilihutse, enz.

LIEM. *Hij heeft er van een liem gegeven*, hij heeft er van gerept, of: er iets van laten verstaan (Ijpere). *Liem* is hetzelfde als *lim* of *leem*. Z. dit laatste.

LIEK. Z. link.

LIER, v., komt voor in: *zijn liere vullen*, d. i. zijnen buik vullen (Westvl.). Kil. geeft *liere* op als een Vlaandersch w. in den zin 1° van: zitbank voor de deuren, de vloeren of voorplaatsen; 2° van: wang. Z. Bild. op lier (II, 182). *De lier aantrekken*: beginnen te weenen (Limb.).

LIEREI, m., klare, slappe koffie of thee (Maastr.). Z. ladder, blz. 322.

LIERENAAR, m., liersch mes, een klein toevouwend mes met houten steel, dat te Lier gemaakt wordt (Br., Antw., Kemp.); omstr. Thien. en elders; *lierman*.

LIERMAN. Z. lierenaar.

LIES, bijv., bijw. en znw., is in Limb. en Vl. de uitspraak van: lijs. Z. dit woord.

LIES, v., eigenlijk het inwendige vet, de smeer des buiks van menschen of dieren. In de groote hitte hoort men soms zeggen: *zijne lies is gesmolten*. Kil. schrijft *lies* voor: vet, l. *adepts, membrana pinguis ex ventre porcorum*, en *liesche* (oft *nierbedde*, gelijk Plant. het ook heet) voor het l. *inguen*, het fr. *aine*, schoon het éénzelfde woord is. Vanhier: *liezevet*, *lieshuik* en *verkensties*.

LIESBUIK, m., dikke, vette vent. Vanhier: *liesbuikig* (Antw. en elders).

LIESDE ZIJN of beter: *lies zijn*, sijnhoorig zijn, het tegenovergestelde van: hardhoorig of van: doof zijn (Kortrijk).

LIETJE, LITJE komt voor in: *niet om een lietje*, d. i. niet weinig, nogal veel: *wij zullen ons niet om een litje vermaken* (Kortrijk).

LIEVEKENSNUIF, m., reuksnuf, civet-snuf, fr. *civette* of: *tabac à odeur*.

LIEVERKOEKEN. Als de kinders hunne voorliefde voor een voorwerp of eene zaak te kennen geven en zeggen: « *dat heb ik liever*, » en dat men het hun niet geven wil, antwoordt men: *wij bakken geen lieverkoeken*, of: *de bakker, die lieverkoekskens bakt, is in den oven versmacht* (Brab.).

LIEVE-VROUW-BEESTJE (onze), zonneweaver, bladluisekever, fr. *coccinelle* (Brab., Antw.).

LIEVE-VROUW-HEMDEKENS (onze), witte *convolvulus* of klokjeswinde, klokkebloem, klokkruid (Antw. st.).

LIEVE-VROUW-KINDEKEN, het liefste kind (Antw.).

LIFKEN, in Limb. hetzelfde als: *lijfken*, d. i. jak, lijfrokken. Z. lijfrok.

LIGGER, m., is eigenlijk een groot liggend boek of register; in Vl. is *legger*: een register waarop aangeteekend staat hoe en waar de eigendommen van kerk, sticht of van andere eigenaars liggen. Zoo zegt men: n° 1, 2, 10, enz. *van den cadastralen legger*. *Den prijs van den legger per gemeente* (Gent, *Beurzen courant*, 1860). In Limb. wordt zulk een *ligger* veel: *meetboek* genaamd. Door *ligger* verstaat men in Br., Antw., Vl. en elders: een dik, zwaar brevier of zangboek, in-4° of in-folio, die ligt als men er in leest of zingt. Deze beteekenis had *ligger* ook in 't oud engl.: zoo zegt Warton van Cannynge: dat deze aan

de kerk twee boeken vermaakte genaamd liggers (*two service books called liggers*), en leiger of leiger-boek is in Boeyer's engl.-fr. Woordenb. : een groot koopmansboek (Delf. 483 en 489); Kil. en Plant. verstaan door *liggher* : een boek die ten gebruike bewaard wordt.

LIJB wordt gebruikt van : stoffen, b. v. linnen, katoen, enz., die met eene verzakking aan den anderen kant dóórhangen, als men den eenen kant strek houdt (cant. Axel).

LIJDEN, **GELIJDEN** voor : bekennen : *de hooftveerdige wilt niet tijden dat hij ongelijk heeft* (overal).

LIJF. *Te lijve iets doen*, zelf, niet met dieren, iets doen : *ik heb dat land te lijve bebouwd* (Westvl.). *Lijf en leén* (leden) hebben, d. i. gezond en kloek zijn : *gij hebt lijf en leén, waarom werkt gij niet?* (Hagel., Br., Antw.) *Iemand op het lijf liggen* of *aan het lijf zitten*, iemand gedurig pramen of : fel vragen (Br., Vl.).

LIJFKOOP, m., de drank die ter vertering gegeven of geschonken wordt bij koopen en verkoopen tot teeken van tevredenheid : *laat gij uw peerd, en ik geef vijf flesschen wijn ten lijfkoop* (Br., Antw., Limb.); bij Kil. lijf-koop, lief-koop, l. *epulum emptionis causa, commessatio emptionis ergo, arrha epularis*. Hoeufft (bijvoegsel 24) zegt dat *lijffkoop* is : het zoogenaamde *gelay* bij gelegenheid van eene openbare verkooping gemaakt. Z. liefkoop (337).

LIJFROK, m., is niet het fr. *soutane* (toog), maar het. in Oostvl. hetzelfde als in Br. : *staaptijf* en elders *borstrok*, dien men in 't koude jaargetijde onder of boven het hemd draagt, en daarom ook, te Ecclloo, *hemdrok* geheeten wordt : *ik ga mijnen tijfrok aantrekken*; bij Kil., lijfrok, lijf-rocksken, wullen hemde, hemdocksken; bij Plant. ook : borst-

rock, lijfken, l. *tunica pectoralis, saga*. Z. lifken.

LIJFSGENADE, lijvemacht (Westvl.).

LIJFSTUK, o., het bijzonderste stuk, stuk waaraan men den voorkeur geeft, fr. *morceau de prédilection, cheval de bataille, marotte* (Antw. en elders).

LIJK. In Z.-Nederl. veel voor : gelijk, fr. *comme* : *lijk elders riekt de roos hier goed* (G. Gez.); in Westvl. hoort men soms ook : *link*; in Br. *lak*; Kil. meldt ook *tijk* voor ghelijk, l. *instar* en *lick* voor : gelijk, in den zin van : effen, glad, l. *aequus, planus* en vanhier : 't w. *licken* of *glicken*, l. *nilere*, glad, blinkend zijn. Van dit *likken* (blikkeren) komt : *likhout, likijzer, liksteen, likstok*, enz. Z. lijklaken.

LIJK, eigenlijk : lichaam, doch thans : dood lichaam, is in Br., Antw. en elders, en ook in Holl. o. maar in Limb. v. Het wordt voor : *lijkstoet* gebr. in Limb. : *de lijk komt aan*, zegt men aldaar, alsook *ter lijk hidden, ter lijk gaan*, voor wat men in Br., Antw. en elders noemt : *te lijk roepen, te lijk gaan*, d. i. tot eene begrafenis of lijkdienst verzoeken, eene begrafenisplechtigheid bijwonen. Dit noemt men in de Woordenb. : met of achter een lijk gaan. *Leiche* heeft in 't hgd. dezelfde beteekenis, alsook *lijk* bij Kil. 't l. *pompa funebris, exequiae*. Z. Hoeufft op : *lijk, lijkenbidders*, blz. 373-4. Vanhier : *lijken, lijkbieder, lijkhuisje*, huisje waarin, op de kerkhoven of elders, de lijken liggen alvorens zij begraven worden; *lijkpoot*, de *ijzeren breem* (Z. blz. 44), langs welke de lijken op 't kerkhof en in de kerk gebracht worden.

LIJKEN, b. w., is : een lijk uit het sterfbed nemen en het leggen op eene daartoe bestemde plaats, na het gewasschen en gekleed te hebben met de kleederen waarmee het zal gekist worden. Slececx verfr. het door : *mettre dans un linceul* : met den *cholera* hebben

verscheidene kinderen kunnen eigene ouders moeten lijken (Hagel., Br., Antw.). In dezen zin heeft het Kil. ook : *curare corpus mortuum*, doch het bet. bij hem vooral : begraven, l. *funerare*, *condere funus*, en vandaar dat Sleeckx vert. door : *ensevelir*; maar is *lijken* in dezen zin nog ergens gebruikt? In Westvl. bet. *lijken* : om geld spelen.

LIJKENBIDDER. Z. Hoeufft, blz. 374.

LIJKLAKEN, LIKLAKEN, v., hetzelfde in Westvl. als te Gent : *laken* (Z. dit als ook leek). Het w. is samengesteld uit : *laken* en *lijk* of *lik*. Maar wat bet. dit *lijk*? Is 't hetzelfde als : *tijk*, *lik*, in : *lijkteeken*, *likdoorn*, enz. d. i. vleesch, lichaam, omdat de echels 't bloed uit de lichamen zuigen? Of is 't het bijv. : *lik*, dat bij Kil. glad, effen bet. en de wortel is van : *likken* of *leken*, het fr. *lécher* of het neêrd. : glad, glanzig, blinkend maken? In 't l., bij Kil., *nilere*. Of is het *lik*, voor : *lich*, of *lift*, wortel van *liften*, ontladen, lichter maken? (Z. Weil. op *likken* en Bild. die *lijkteeken* houdt voor : blijkteeken, blijk, blik, lichaam, lijk : Ofwel is *lijk*, *lik*, in *liklaken*, licht niets anders dan de herhaling van den stam, met den i-klank uitgesproken als in : klikklak, kiskassen, klitsklets, enz. (Z. J. Van Beers, *Spraakleer*, 4^e uitg. blz. 183-6.) Z. verders : *lijkteeken*, in 't *Nieuw Archief vr. Nedert. Taalk.* 39-70, alwaar Dr A. de Jager *lijkteeken*, naar Clarisse en Bild., houdt voor : blijkteeken. Zoodat *liklaken* eigenlijk zooveel zou zijn als : blik-, blink-, blikkerlaken.

LIJKPOORT. Z. lijk.

LIJLOOTSE, LIJLHOOTSEN of LIJL-LUTSE, enz. Z. liihutse of lillutse.

LIJM, LIEM, LEEM, m. klei, potaarde, hgd. *lehm* (Maastr.).

LIJMGEERD, v., LIJMGEERDJE, o., lijmroede, lijmstok, lijmstang om vogels mee te vangen (Limb. en elders).

Hier zullen wij opmerken dat *lijm* in 't Z. m. en in Holl. v. en o. is.

LIJMSEL, o., lijm, fr. *colle* (overal).

LIJMSTRIJKER, m., vleier die ons bedriegt, valsche vleier (r. Maastr.).

LIJMTANG, v., schrijnwerkerstang dienende om de ineen gelijmde paneelen zoo lang vast te houden tot dat de lijm droog is (Br., Leuv.).

LIJMVERF, v., verf met lijm gemengd (Br., Antw.).

LIJN ook SAVELIJN, v., domme vrouw (Br., Antw. st.). Z. leen en lijns.

LIJN, enz. *Lijn* wordt misschien in Westvl. nog voor : vlas, oorspronkelijke beteekenis van dit w., gebruikt; in 't hgd. is het : *lein*, in 't zweedsch en 't fr. *lin*, ital. *lino*, l. *linum*. De samenst. *lijnzaad*, *lijnolie*, *lijnzaadolie*, *lijnkoek*, *lijnzaadkoek*, *lijnslager*, *lijnzaadslager*, *lijnmeel* of *lijnzaadmeel*, luiden in Br., Antw. en Oostvl. : *lijzemeel*; in Limb. *lezessmeel*, *lezetmeel*, *lezetemeel*; *lijnpoeer* of *lijzepoeer*; in Oostvl. 't zelfde als *lijnmeel*. Vanhier ook *lijnpap*, *lijnzaadmeelpap* of *lijnmeelpap*; in Limb. *lezespap*, *lezetpap*, *lezetepap*, in Br. *lijzepap*; — *lijnsmout* of *lijnzaadsmout*; in Br., Antw. en Oostvl. uitgespr. *lijzsmout*, *lijsolie*; in Limb. *lezessmout*, d. i. lijnolie. *Smout* is 't zelfde als : olie, doch meermal : ongeklaarde olie : de geklaarde noemt men veelal : *quinquelolie*. *Smout* is in Holl. gesmolten vet, in 't hgd. *schmalz*, fr. *saindoux*. In den Teuth. staat : *lijnen* voor *vlessen* (vlassen); thans zeggen wij : *linnen*, of in Br. : *lijnwa-den*, in 't angelsaksisch is *linenum*, hgd. *leinen*; lijnwaad is in 't angelsax. : *lin-wæd*. Delf. bl. 490.

LIJNDRIJVER (uitgespr. *liendriever*), m., iemand die in het opvaren van den stroom de schepen voortdrijft bij middel van paarden. Vanhier *lijndrijverspeerd* (Limb.).

LIJNK. Z. link. (Limb.)

LIJNLAT (*ij* als *ie*), v., lineaal, lijntrekker. Men hoort ook : *schrammentrekker* (*a* als *ao*). *Schraam*, v., bet. : lijn (Limb.).

LIJNTEEKEN, o., verbasterde uitspr. van lijkteeken, fr. *cicatrice* (Limb.). *Lijn* voor : streep.

LIJPEN, **LIJPEREN**, enz. Z. leipen, enz.

LIJS, bijv. bijw. en nw., in Limb. en Vl. *lies* uitgespr., bet. eigenlijk : zacht, stil, traag, traagzaam, langzaam, lui, losselijk, niet vast, niet hard, enz. : zoo zegt men in Vl. en Limb. : *hij was maar lies gebonden*.

Hij mikt niet en zij slagten hem
En stervende zucht een lijze stem.

(G. Gez. blz. 76.)

Lijs hooren, *lijs gehoor* is het tegenovergestelde in Vl. van : *hard hooren*, *hard gehoor*. *Lijs spreken*, *lijze spraak* : is met stille stem of ook traag, vadsig spreken ; *lijs gaan*, langzaam gaan. *Lijs* wordt als znw. gebr. in Limb. voor een vermomd persoon op de vastenavonddagen ; in Br. en elders voor : een traag en onhandig vrouwmensch. Vanhier : *lijsachtig* en *lijzig*, waarmee *leuzig* en *leuselijk* in verband staat, en ook *lij*, compar. : *lijer*, dat in Groningen : zachter bet., b. v. : *het weër is nu lijer dan gisteren*. In Vriest. bet. *lij* ook : luw, en *ontijg weër* is daar : een onstuimig weder (*Taalk. Mag.* II, 338). *Lijs*, in 't hgd. *leise*, in 't oud hgd. *lîse* (liise), gr. *λεῖος*, ital. *liscio*, zw. *lisa* (germ.), is in 't oud neêrd. ook *lîse* : *al lîse so quam hi ter stede* (Z. Delf. 273).

Na die maniere en die wise
Dies si plegben die slapen lîse.

(*Leven v. S. Kerstine*, blz. xxxi, v. 1178.)

Hierop merkt Bormans, blz. 313, aan dat *lîse* door zijn wortel *lis*, door al de oudste takken heen, tot het sanskritsch schijnt op te klimmen. De Teuth. heeft : *lijse*, stilleke, mekelick (gemakkelijk), suverlick, lantzem, l. *lentus*, *morosus*, *quietus*, en als bijw.

silenter, *paulatim*, *tractim*; *lyse gaen*, *pedilare*. Kil. geeft : *lents*, *lijns*, *lins*, op als hgd. saks. Gelders. voor : lui, traag, zacht, vadsig, stil; een *lijnse*, *lijse*, *lijsachtige* bet. bij hem : een lui, traag, vaddig mensch. *Lijsachtig* in 't gaan, het spreken is : traag te gang of in 't spreken zijn; *lynselick* of *lyselych spreken* is : stil of wel : traag spreken. De oud dietsche woorden : *lind*, hgd. *gelinde*, bet. ook zacht; *lindere*, zachter; *linderen*, hgd. *lindern*, verzachten. Het lat. *lentus*, *laxus*, *lenis*, enz., het fr. *laxe*, *lent*, het neêrd. : lijs, los, loos, loom, lui, langzaam, licht, sluns of slus, slap, enz. schijnen zij niet allen iets verwants, iets gemeens in hunne betekenis te hebben?

LIJSACHTIG, traag, koelbloedig (Br., Antw., Vl.). Z. lijs.

LIJSBET, 1° spinnekop met lange beenen, ook : *langbeengoemd*; 2° lui vrouwspersoon. Z. lijs.

LIJSEKOUTEREN, o. w., rennen of schongelen (Westvl.). Het w. is saamgest. uit : *lijs* en *kouteren*. Z. hiezen, blz. 52. Men zegt voor schongelen ook nog in Westvl. : *rennekokken*, *rijdekokken*, *piddekokken* of *pittekokken*. Z. lillutsen.

LIJSOLIE, v., voor : lijnolie (Br., Antw.), om ze te onderscheiden van : *raapolie*.

LIJST, v., plank of berd, aan den ingang der voordeur, om te beletten aanstonds te zien al wat er in huis omgaat : *het hangt aan de lijst* (Westvl.). Z. lijst bij Kil., Weil. en Bild.

LIJSTEREN, o. en b. w., voor : luisteren; in Vl. (Meetjesl.) gebr. voor : blinken. Zoo heeft Kil. ook *lijster* en *luster* voor : luister. Zoo bet. bij den zelfden Kil. *luysteren*, *lusteren*, blinken, l. *splendere*. *Luister*, v., komt van : *lui-en*, 't zelfde als : *lo-en*, d. i. vlammen, blinken, in 't fr. *luire*, waarvan het l. *lux*, enz.; als m. komt

- tuister* van : *leisten*, waarvan het oude *glinsteren*, thans *glinsteren* : onze Vaders plachten ook *tuisterend* voor : *blinkend* te zeggen (Bild. II, 200). Z. blz. 248, kleinster. Vanhier : *op-tuisteren*, opblinken, opsieren.
- LIJZAAID, LIJZEZAAD voor : lijn- of vlaszaad (Br., Vl.). Z. lijn.
- LIJVEKEN, o. kleedje, jak, lijfrok, het, zelfde in Vl. als in Br. : slaaplijf.
- LIJVELIJK of LIJVEMACHT, gedurig : *ik schrijf tijvelijk voort om gedaan te hebben* (Westvl.).
- LIJZEBROOD, LIJZEKOEK, hetzelfde als : lijnzaadkoek (Br., Antw.) ; r. Leuv. zegt men meest : *raapbrood* (uitgespr. *robbrood*).
- LIJZEMEEL, lijnzaadmeel. Z. lijn.
- LIJZESMOUT. Z. lijn.
- LIJZEZAAD, o., lijnzaad (Br., Antw., Vl.).
- LIJZIG. Z. lijn.
- LIKIJZER, o., ijzeren tuig, dienende, evenals *likhout* of *liksteen*, om schoenen mee te likken (Leuv. en elders).
- LIKKEI, LEKKEN, in 't fr. *lécher*, komt voor in vele lage zegwijzen als in : *lek mijne elleboog* ; *lek mijne botten* ; *lek mijne maas*, enz. d. i. : tegen uwen neus af, het zal mis zijn ; loop maar heen, in 't fr. *va-t-en paitre* ; bij Sleeckx : *'tis van likt mijn lipken*, fr. *je m'en léche les babines*. Maas bet. bij Kil. : plek, vlek. In Limb. zegt men : *lek mich am aars*.
- LIKLAKEN (Brugge). Z. lijkklaken.
- LIKSEM, LIKSEN, m., wordt in Westvl. nog gehoord voor : *lik- of lijkteeken* ; Kil. heeft *lijcksene*, in 't l. *cicatrix*. Oude Hss. hebben ook : *lixene*. Z. lijkklaken.
- LILHUTSE, uitgespr. *lielhootse*, schongel, touter (hier en daar in Westvl.) ; te Brugge : *ren*. Z. biezenbijzen, blz. 52.
- LILHUTSEN of LILLUTSEN, uitgespr. : *lielhootsen*, hier en daar in Westvl. gebr. voor : *rennen* of schongelen.
- Het w. is samengesteld uit : *lit* of *tel* en *hutsen*, *hutselen*, dat bij Kil. schud-den, bewegen, l. *conquassare*, *labefactare*, *agitare* bet. ; maar het kan ook : *lillutsen* zijn en dus eene herhaling van 't wortelwoord. *Lutsen* is bij Kil. hetzelfde als : *loteren*, l. *labefactare*, *vacillare*. Z. biezen, blz. 52, en lijsekouteren.
- LILK, LELK voor : leelijk (overal in 't Zuiden, ook in N.-Br.).
- LILLUTSE en LILLUTSEN. Z. lilhutse en lilhutsen.
- LIM of LEME, in Westvl. voor : leem. Z. blz. 329.
- LIMMEL bet. in Limb. : zachte afhelling. Vandaar 't o. w. *limmielen* : zachtjes afhellen, afgaan.
- LIMPOOGEN, te Kortrijk voor : leepoogen ; te Eecloo spreekt men : *tjeepoogen* of *tjeepoogskens* uit.
- LIND, LINT of LEND, v., lijn, koord, zeel : *houd het peerd met de lend* (Kemp.). *Lint*, in den zin van 't fr. *ruban*, is o. « doch in den zin van band, van *li-en*, fr. *lier*, zou het beter v. zijn, als zijnde dan *linte*, ofschoon, na later analogie, zoo men *lind* schreve, te wettigen, zegt Bild. (II, 189). » Het verkleinwoord van lijn is : *lijntje*.
- LINEN of LIENEN met een stok in den dweil den vloer schuren (cant. Axel). *Linen* is aldaar ook voor : *linnen* of *lijnwaad* gebruikt.
- LINGELEN. Z. lengelen.
- LINGS, SLINGS zegt men in Br. voor : *links* of *slinks*.
- LINK, gelijk (Westvl.).
- LINK, LIJNK, LIENK. Weil. zegt dat dit w. weinig in gebruik is, nogtans hoort men het veel in de st. en pr. Antw. ; in N.-Br. en 't Noorden van Oostvl. en 't cant. Axel. In welke laatste streken men : *lijnk*, *lienk* ; *lijnken*, *lienken* uitsprekt, en er door verstaat : vuile strepen in het ondergoed ; onderscheiden van *liemen*, daarin dat

deze laatste niet altijd door vuilheid veroorzaakt worden. In de eerste landstreken is *link* : striem, streep of plek in de huid, veroorzaakt door wrijving, drukking of slag : *hij nippt, staat, dat de linken er in staan* ; in N.-Br. en Antw. zijn 't : gaatjes of scheurkens in een stuk doek, ook : valsche vouwen in iets, en vanhier ook : rimpels in 't aangezicht. Z. Hoeufft, 361.

LINKEN, loeren, lonken, in het engl. *to b-link*, zw. *b-linka*. Vanhier licht : *linker*, bij Olinger verfr. door : *espiègle, fin maltois*.

LINNE, v. *Eer dat de linne vollesen is*, voor het einde (Westvl.).

LINNEBLOED, o., een kwaal van paarden en koeien, die bloed pissen. Z. len-denbloed.

LINS, lens of luns (Vl.).

LINTEKE, verbasterde uitspr. van : likteeken (Limb.). Z. over de beteekenis van : *lijkteeken* 't *Nieuw Arch. vr. Ned. Taalk.* blz. 56.

LINTZIEKTE, v. (nieuw woord), groot verlangen om het lintje van eenig Orde te verkrijgen (veel in België).

LIP. *Een lip trekken*, in Br., Antw. en Oostvl. hetzelfde als : *de lippen laten hangen*, d. i. : zuur zien, gestoord zijn; in Westvl. ook : schreien, b. v. *Een lipken krijschen*, weenen.

LISCHHOENTJE (uitgespr. *luuschheunke*), waterhoentje (Limb.).

LISPELEN deelde men ons, uit Kortrijk, meê in den zin van 't fr. *folâtrer* : *de schapen lispelen in 't groen*. Sleeckx vert. *lispelen*, overdrachtl. door : *murmurer*.

LITJE en LITTLE, weinig, luttel, engl. *little* (Westvl., Popering.).

LITS, v., hoort men in 't Z. bijna overal voor : *lis*, *lus* of *lutse*, fr. *cordon, cordonnet, gance*, enz. Kil. schrijft : *letse, litse*. Vanhier het b. w. : *litsen*, met litsen voorzien, b. v. : *een stuk lijnwaad, dat men te bleeken gaat*

leggen, litsen; te Maastr. bet. *lits* : lijn, streep, b. v. de strepen die den graad van serjant of corporaal aanduiden, worden daar *litsen* genoemd; ook de op den grond getrokken lijn of streep naar welke de kinderen met muntstukken werpen; en vandaar wordt dit spel : *litsen* genoemd : *jongens, laat ons wal litsen*, ook nog in Limb. hetzelfde als : *zelfkant* of *zelfend* van laken, enz. fr. *lisière*. Z. *Arch. vr. Nederl. Taalk.* III, 368. Weil. en Bild. op : *lis*.

LITSEN of LITSCHEN (*sch* als in 't hgd.), o. w., glijden, uitglijden : *het was zoo glad dat hij litste* (Limb.). Kil. heeft *lutsen* voor : *loteren*, i. *vacillere*. *Litsen*, b. w., bet. : ergens litsen aan zetten (Br., Antw., Vl.), en o. w. : naar de streep of lits met muntstukken werpen, fr. *jouer avec des disques sur une ligne*. Z. *lits*.

LOBBE, LOBBEN, m. (o als korte *eu* uitgespr.), goedzak, jongen daar geen gal in zit, die zich door zijne goed-aardigheid of door zijne kinderachtigheid onderscheidt : *dat is een goede lobbe*. *Die groote lobben zit nog op moeders schoot* (Br., Antw., Kemp.); in 't Hagel. en Limb. klinkt het : *lubbe*, en dit bet. daar : allemans-vriend, snul, lummel, lane mensch. *Lobbe, lubbe, lobbus, loboor*, in 't fr. ook : *lourdaud*. Z. *lob*, m., en *lobbe*, v., bij Bild. en bij ons : *loffer*.

LOBBEREN, o. w., afgeleid van : *lob* of *lobbe*, bet. bij Sleeckx ook : *loteren*, waggelen.

LOCHT, bijv. (o als korte *oe* uitgespr.) voor : licht in den zin van : niet hard, b. v. : *lochte eiers* : *ge moet de eiers maar locht zieden*; ook : niet zwaar, rap, gezwind, fr. *habile* : 't is een *lochte kerel*. In het Zuiden hoort men bijna nooit dan *locht* voor : lucht : 't is *zoo'n overtrokken locht*.

LOCHTING, m., opene lucht, achterplaats, fr. *cour, basse-cour*; ook : tuin,

moestuin (West-Br. en Oostvl.). Van hier bezigt men in 't L. v. Aalst : het w. *lochtingen* voor : hovenieren : *hebt gij al gelochtingd?* *Lochtingman*, hovenier ; bij Kil. is *lochtinck* vertaald door : *hortulanus*. Vroeger schreef men : *locht*, *lochting* : een dachwand bogaerts oft *meersch geh.* : *den calveren lochten*, ook : *den calveren lochtink*. Z. *Lettervruchten van Tijd en Vlijt*, Leuven, 1863, blz. 279.

LOCHTINGVOET, platvoet (Somerghem).

LOD wordt te Breda veel gebruikt voor : slordig, onachtzaam, voornamelijk in de kleederdracht, in welk opzicht het wel eenige overeenkomst kan hebben met het Geldersche *loedert*, hetgeen Weil. meer tot *flodderen*, *slodderen*, dan tot *lodder*, *lodderig* meent te behooren. Z. Hoeufft, 362, en *lodder*, bij Weiland.

LODDER. Z. *ladders* en *loeder*.

LODDEREN, hier en ginds in Vl., b. v. te Somerghem, als b. w. gebr. voor : *loteren*, schudden, b. v. : *de boomen lodderen*. Z. Weil. op : *lodder*.

LODDERLIJK voor : jammerlijk (Westvl., Poperingen).

LODDERS, ook *klodders* en *klodden*, lopen, flarden, kwerdels, fr. *haillons* : *de ladders hangen van haar kleed* of : *de klodders slijpen haar na*. *Lodder* wordt ook gezegd van iemand die slordig is van kleeding, fr. *homme débrillé*. In 't Hagel. bet. *lodder*, v. : een slag met de hand. Z. verders *lodder*, bij Weil. en Bild. (II, 190). Kil. heeft *loeyer*, *luyer* voor : vodde, flets, l. *lintheum tritum*, *panniculus*.

LODEEREN of LODEREN, o. w., zijnen voorkeur uitdrukken, kiezen, verkiezen : *ik lodeer ten uwen voordeele*. *Ik loder van hier te blijven, en gij lodert van naar huis te gaan* (Hagel.). Dit woord schijnt verwant met : *loten*, of zou 't met het l. *laudare* eenig betrek hebben?

LOE, m., in Limb. slechts eene andere

uitspraak van *louw* (Br.), een visch ; in Holl. *zeelt*, in 't fr. *lanche* genoemd.

LOEBAS, m., lomperd, lobbe, lorias, botmuil : *wat groote loebas is dat!* (Oostvl., Kortrijk.)

LOEBERTOE, niet nauw gezet (hier en daar in Vl.). Het schijnt niets anders dan eene verbastering te wezen van : *labberlot* (blz. 321).

LOEDER, LODDER, m., beleedigende schimpnaam genoegzaam beantwoordende aan 't fr. *bougre*, slechtaard, hoerenjager, vuile, slechte kerel, boef (Antw., Br., Vl.); bij Kil. is *lodder*, *lodderboeve*, *scurra*, *histrion*; in de Holl. Woordenboeken in 't fr. *voluptueux*; bij Sleenckx bet. het ook : *bedrieger*, maar dan staat het voor : *lorder*, van *lorren*, bedriegen, smokkelen. *Loerder* wordt ook nog in Br. en Antw. voor : *loer*, *lorias*, lomperik, enz. gebezigd. Z. *loeder*, bij Hoeufft, 363, bij Weil. en *Taalk. Mag.* I, 317.

LOEDER, m., bet., langs den westkant van Brussel : een zeikschepper, beerschepper of emmer met een langen steel, om nat mest, als beer, enz. mede uit putten te scheppen. Z. *loete* of *loeter*. In Br. en Antw. is *loeder* : een lomperd, een lorias, enz.

LOEDERD, m. Z. *ladders* en *lod*.

LOEF of LOF, v. (o als korte oe uitgespr.), iets verkeerts, iets berispelijks, mislag : *hij heeft daar weér eene felle loef uitgericht* of *uitgezet* (Br., Hagel.). *Loeft en lust*, dat licht hetzelfde w. is als *loef*, bet. bij Kil. : slinksch.

LOEFER. Z. *loffer*.

LOEFMAAND, november (hier en daar in Vl.).

LOEG voor lachte : *wij loegen* (Westvl.). In 't oud engl. trefst men ook : *lough* voor 't engl. : *laughed* (lachte) aan van 't w. *to laugh*, lachen. De dichters gebruiken ook *loeg*.

LOEG, LOOG, LUUG, bijv., gretig, gulzig : *wees niet loeg aan tafel*. *Zij eten als loege verkens* (Hagel.). Van hier *loeg-*

heid, loogheid. Waarschijnlijk is dit *loeg, loog, luug* eene verbastering van: locht, lucht voor: *licht*, in den zin van: snel.

LOEI of LOOI, in de Kemp. voor: stier, var, duur (112). Zou dit niet zijn voor: *loei*, van: *loeien*, fr. *mugir*, l. *boare*?

LOEIEN. Z. looien.

LOELOE, voor: loerspel, ajonkaart-, lonkaartspel, fr. *cache-cache* (Sleeckx).

LOEM. Z. lom.

LOEME, v., bet. hier en daar in Vl.: hetgene kikvorsch staat te worden (Hamme), ook: *dikkop*, in 't fr. *têlard*. Z. *kuilkop*, blz. 306.

LOEMELEN. Z. lommel.

LOENSCH. Weil, zegt dat dit bijv. zonder trappen van vergelijking is, doch in 't L. van Aalst zegt men: *die kerel is nog loenschere dan de andere. Dat is het loenschte dink dat ik ooit gezien hebbe*. Plant. heeft: *loer oft loen*, in 't l. *bardus, idiota*.

LOEPENTIG of LOEPETIG, bijv. en bijw., valsch, onverhoeds, onverwachts en lomp: *iemand loepentig aanvallen*: *hij werd in 't bosch loëpetig aangegrepen* (N.-Limb.). Van *loopen*, en dus zooveel als: loopende, loopens.

LOER, v., kwade pert, trek: *iemand eene loer draaien* bet. in Groning., N.-Br., N.-Limb., Kemp. en Antw. zooveel als: iemand betaald zetten, of als het Brab.: *iemand eene pert bakken*, fr. *jouer un tour à quelqu'un. Eene loer draaien* bet. bijna hetzelfde als: lorrendraaien, waarvan men het (in 't *Taalk. Mag.* II, 338) eene verbastering acht. Bij Kil. is *loer, lore, loeyer*, in 't l. *revocatorium*, eene lorre om meé vogels te misleiden en te vangen. Z. Bild. op: *leur, loor* en *lorre*, en Hoeufft, 363, op: *loer, loerjacht*.

LOEREFAS, m., geslepen afspieder, een die heimelijk iets zoekt te onderscheppen, valschaard (Antw.)

LOEREN, in 't geheim zien (Kemp., Br.).

Vanhier: *loeder* voor: *loerer*, bespieder. Bild. zegt dat *loer*, voor: *lo-er*, verspieder, is van: *lo-en*, spieden. Bij Plant. is *luymen* hetzelfde als: loeren.

LOEREN, b. w., licht slapen, b. v. na den middag. Een middagslaapje houden, een uiltje vangen: *hij heeft de gewoonte aangenomen om te loeren*. *Loeren* schijnt licht eene samentrekking van: *lodderen*, in 't fr. *cagnarder*.

LOERJACHT of LOER. Op *loer* of op *loerjacht gaan*, 's nachts op jacht gaan (Belg. en Holl.-Limb.). Vanhier: *loerjager*, zooveel als in Vl.: *pensjager*.

LOET, v., luim, nuk, gril, kuur, streek, kwint, hgd. *laune*, fr. *caprice, lubie*: *'t is een man, een peerd met loeten*. *Hij heeft loeten*. *Hij heeft weêr een vreemde loet gehad*. Vanhier: *loetachtig, loetig*; een *loetig meisje*. 't Is misschien eene verbastering van: *lost of lust*, of liever van: *lot, lote* of *loot*.

LOETE, LOETEN, LOETER, LOETI. Al die woorden zijn hier of daar in Oost.- en Westvl. gebr. voor: dommerik, dwazerik, ook voor: traag, dom, bot, onnoozel mensch. « *Voort, voort, exel, botten loeten* (Belg. Mus. III, 34). Kil. vert. *loete* door: *homo agrestis, insulsus, bardus, stolidus*, angl. *lowe*. Het is dus bijna zooveel als: loeder, loer, lodder. *Malloote* of *malote* bet. bij Kil. in 't l. *ambubata*, *mulier inepta, insulsa*, in het *Nieuw Archief van Ned. Taalk.* (243) is 't: een zot wijf. Z. laat.

LOETE en LOETER, schepper, zeikschep- per, of, in 't Meetjesl.: *aallepel*. Vanhier: *beerloeter*; in West-Br. noemt zulk tuig: een *loeder*. Z. het voorgaande.

LOETE, haak waarmee de bakker het vuur uit den oven haalt (Westvl.,

Brugge); Kil. heeft *loete*, hetzelfde als *gloedte*, en vert. het door: *rutabulum*, d. i. ratelstok, krabber. Z. loeter.

LOETEFAAI, een dom, bot mensch, een dwazerik: *wat loetefaa is dat!* ook kaakslag (Westvl., Popering.). Z. loete. *Faa* kan eene verbastering zijn van het fr. *fait* of *faix*.

LOETEFAAIEN of ZOETEFAAIEN, streelon, vlieten (Westvl.).

LOETENZOTTIN, v. loetig, grillig vrouwspersoon. Z. loet(gril).

LOETER, bijw., gewis voor: *louter*, bet. in Limb. zooveel als: baar, gansch niets dan: *het is loeter geld; het is loeter waar*; ook: altijd, gedurig: *zij plaagt hem loeter*. Z. baar, blz. 24. Z. verders: loete, loeten.

LOETI. Z. loete of loeter.

LOETIG. Z. loet.

LOFFER, LOEFER heeft bijna dezelfde beteekenis als: lobbe, loete, loer, slobber, of die van: lui, vadzig, slordig manspersoon; een groote jongen die niet weet hoe zich te houden: *o doe groote loffer*, bij Sleeckx verfr. door: *grand diable*. In Groning. wordt *loffer*, *lofferachtig*, ook gehoord voor: loom en laffert, iemand die loom of lui is (T. M. III, 680.) Het zal eene verbastering zijn van: *laffert*. Kil. geeft *loffer* op als een verouderd vl. w. in den zin van: *ruin*, en bij Plant. is *loyer* of *lorre*: een slecht handwerker.

LOGGE, v., korenbrand: *de logge is op de tarwe gevallen* (Westvl.). Z. lagge en laai, blz. 319.

LOK. Z. lokke.

LOKEEREN. Z. lokkeeren.

LOKEREN. *Van Lokeren komen of bleeken* (*hij bleekt*) zegt men in vele streken van Vl. voor: een grooten hemdsband dragen. Immers Lokeren bezit vele bleekerijen.

LOKERSVOET SPRINGEN, met twee voeten te samen springen (Westvl.).

Men weet wat *lakken* is, en *lokken* zien men wat verder.

LOKET, o., kas met vakken op een bureel of kantoor, fr. *casier*.

LOKETIRDE, LOKKETIRDE, hier enginds in Westvl. voor: bloedzuiger, echel. Z. lokke.

LOKKE of FLOKKE, klontje suiker, in een lijnwaden lapken gerold, dienende om er de kinderen te laten aan zuigen, fr. *sucette*. Men zegt ook: *lokkemamme*, *fokke* en *fokken* (Z. blz. 151). *Locke* is bij Kil. 't zelfde als *laecke*, echel; in dezen zin wordt *lok* in N.-Br. ook nog gehoord. Z. Hoeufft, 364, en verders: lokken, laken, loketirde en leek.

LOKKEEREN, o. w., lichter worden, krimpen; 't wordt van graan, olie, enz. gezegd: b. v. *dat zaad lokeert in den winter* (Hagel.)

LOKKEMAMME of LOKKEMEM. Z. lokke of fokke; te Leuv. noemt men dit: *voddentet*; te Antw.: *dod* (Z. blz. 97.)

LOKKEN, zuigen, langzaam en al zuigende drinken: *hij zit den heelen morgen aan de jeneverflesch te lokken* (Oost.-en Westvl.); bij Kil.: *locken*, *suyghen*, l. *succam labiis elicere*, *sugere*. Men zegt te Kortrijk: *mammelokken* voor: zuigen, Wie kent er de historie niet van den *mammelokker* te Gent? Vandaar dat *lok*, bij Kil. *locke* of *laecke*, echel beteekent.

LOKKERS. Z. kremerslatijn (Z. blz. 291.)

LOKMEES, LOKVINK, LOKVOGEL gezegd voor: lokker, uitlokker, lokster, welk laatste in 't fr. *coquette* is (overal).

LOL, v., een groote zwarte vlieg, vleeschvlieg (Kemp., Aarschot). *Lot* is licht de wortel van: *lollen*, dat ook: slecht zingen bet. en deze vlieg in Br. *dol* of *dolvlieg* genoemd, om haar dul geraas, is licht in de Kemp. *lot* of *lotvlieg* geheeten, om haar lollend of gonzend gebrom.

LOLDER of LOLLER, m., smokkelaar, lollendraaier (Oostvl.); dit is iets

anders dan : lorrer (bedrieger), en als : leurder, rondleurder, eene die met gemeen goed langs de deuren leurt, in 't fr. *colporteur*.

LOLLE, v., vermaak : *daar heb ik mijn lolle in*; ook klucht : *'t is maar voor de lolle dat hij dat zegt* (Gent). Een lolle draaien, in 't verdoken genever drinken. Doch hier zal lolle wel voor : *lorren* staan. *Lot* staat bij Kil. vert. door 't l. *ratio harmonica*. Z. lollen.

LOLLEN, **LOLLENDRAAIEN**, hetzelfde als : lorren of lorrendraaien, sluiken, smokkelen, blauwen (Oostvl.).

Lollen zij, er staan bij nacht
Ook kommgzen op de wacht.

(C. Duwallers, *Volksliedjes*.)

LOLLEPOT, m., pot met eene blaas overdekt, door welke blaas een stroopijl steekt, waarmee men lolt, of, rommelende, 'holle toonen geeft. Z. lollen bij Weil. en Kil.

LOLLER. Z. lelder.

LOM, **LOMME**, **LOEME**, v., gat of opening in het ijs gekapt : *menige waaghals vindt de dood in eene lompe* (Oost- en Westvl.) (Snoeckx *Almanak*). *Lom*, v. (zegt Snellaert, Belg. Mus. 1844, blz. 186), opening in 't ijs elders : *bijt*, hetzelfde als *loch*, *log*, *lok*; bij Hocufl en Vondel en mede in 't hgd. voor : *gat*; in Br. en Kl.-Br. heet men dit : *kalom* (Z. blz. 217). Sleekx heeft daarvoor ook *wak* (!). Bij Kil. *loeme* of *bijle*, l. *ostium* of *foramen in glacie*, vulgò *lomus*.

LOMME. Z. lom.

LOMMELEN, mv. (o als korte oe uitgespr.), bet. in Limb. en elders : lompén, vódden, fr. *chiffons*; bij Kil. : *lore*, *loeyer*, *luyer*. Z. lodders.

LOMMER, v., van 't fr. *l'ombre*, is in Br. en Limb. m. Vanhier *lommerhutsje*, huisje met loover overdekt om zich tegen de zon te beschutten, prièel (Br., Antw.); bij Kil. is *lommerhuisken* vert. door : *scena*.

LOMP, v., is zekeré kleine grachtvisch, smid, fr. *forgeron*, genoemd; bij Kil. *lompe* of *aet-quabbe*, l. *mustela fluvialis*, vulgò *barbocha*, angl. *lomp*, *zeus*, *faber* (l. *piscis*). Te Lier zegt men : *lomp* voor : *homp* (een ongeschikt stuk); Kil. vert. *lompe* door : *frustum*, *massa*, angl. *lompe*, *lump*.

LOMPAARD, m., lomperik, lomperd. Z. lompekop.

LOMPE: zoo noemt men te Gent een top suiker, in 't engl. *lump* (Delf. 275).

LOMPEN. *Iemand lompén* bet. 1º iemand voort lomp, onbeleefd, of voor laf houden; 2º jegens iemand laag, onbeleefd zijn, iemand op eene onbeleefde wijs behandelen. Maar *zich laten lompén* is zooveel als : zich laten beschaamd maken, overtreffen, onderdoen, achterstaan : *leer gaod dien les van boeten. Doe moos tich van de anderen niet laoten lompén. Ich wel nich niet laoten lompén. Hi liet zich niet lompén*, d. i. wees niet onbeleefd, ondankbaar; ook : laat u niet overwinnen, niet soppen; ook zooveel als het fr. *il ne se fait passer pour un de rien*. *Lompén* vert. Kil. door : *impigere*, *instigere*, *illudere*, *quassando* en *rudiùs tractare*; en *lomphalsen* bet. bij hem : iemand kaakslagen geven.

LOMPEKOP, m., lomperik, lomperd, domkop (overal).

LOMPERIK, m., lomperd (overal).

LOMPKEN, o., zooveel als 't fr. *têlard*.

LONGER of **LONGERS**, het mv. van : *long* (Westvl.); Plant. heeft : *de longer* of *loose*, en *longerzieck*, *longersieckte*, *longersucht*; *longerkruydt*, l. *pulmonaria*.

LONKAARTSPELEN, kinderspel waarbij de eenen zich wegstoppen en de anderen dan naar hen gaan zoeken (Br.); r. Thien. zegt men : *lonken spelen*; te St-Truid. *stóp spelen*; te Antw. *afonkaart spelen*; in Limb. : *balsteken*; in Vl. en elders : *piepen*.

borg spelen.

LONKEN, o. w., overdracht. : pruilen, zuur zien, stom loopen (Limb., Lommel). Z. lonkaart. Oulings zegde men voor *lonken* ook : *loken* en *looken*; vanwaar het engl. *to look*, zien (Z. Delf. 275).

LONKGLAS, kijkglas, zienglas, oogglas (Antw., Kemp.).

LONT, LONTE. In het Zuiden zegt men niet *lont ruiken* maar : *lont rieken* : *hij heeft lont geroken*; Plant. vert. *lonte rieken* door : *avoir le vent au nez*. *Lonte geven* bet. in Westvl. : met geweld geven. Z. boven *lammiet*, *lammiet geven*. *Lont leggen* zegt men in N.-Limb. van iemand die met een meisje zoekt kennis te maken om met haar in huwelijk te kunnen treden : *hij legt lont*. *Die jongeling heeft lont gelegd bij de dochter des meiers*.

LOO is de naam veler plaatsen en de uitgang veler dorps- en stadsnamen, b. v. Loven, Venlo, Tongerlo, Tessenlo, Oosterloo, Westerlo, Beverloo, Loo, Lippello, Waterloo, enz. Zoo heeft men eene *loo* bij Loven, te Melsbroek, te Saventhem, de Koningsloo te Vilvoorden, enz. Wat bet. *loo* of *lo*? Wij zeggen, met Bild., dat het kwalijk kan afgeleid worden van *locus*. Volgens Dr Buddingh (*Westland*, 49-52 en *Arch. vr. Nederl. T.* III, 38) is *lo* niets anders dan : water; volgens anderen is het : eene lage streek lands, en, als uitgang van dorpsnamen, duidt het de lage ligging derzelven of de ligging van eenig water aan (*Taalk. Mag.* II, 424). Inderdaad Kil. geeft het bijv. mv. *loo*, *lo*, angl. *lowe*, op als een oud w., hetzelfde als *leeg*, l. *humilis*. Maar volgens Becanus, bij Kil. en Meyer aangehaald, is *loo*, *lo*, eene plaats bij staande waters, beken of moerassen gelegen, en zoo heeft men : Borckelo, Eecloo, enz. Hoeufft geeft aan *to* de beteekenis van : *heuvel* (*Taalk. M.*

III, 225) en Bild. leidt het af van : *lode* (hoogte). En dit komt ons als niet onwaarschijnlijk voor : trouwens hier te Loven, en vroeger te Melsbroek hoorde ik altoos zeggen : *op de loo*. Onze geleerde Lovenaar, wijlen A.-W.-B. Schayes, dacht dat *lo* van *lucus* (bosch) kwam, en zoo dacht men ook al vroeg in Holl. In 't *Arch. der Nederl. Taal* (IV, 497) lezen wij dat *loo* « bosch » beteekent en dat het woord op zichzelf of *lo*, *laus*, *laos*, als bestanddeel van de meeste, zoo niet van alle, daarmede samengestelde plaats-, riviernamen, enz. wordt volkomen opgehelderd door het oud hgd. : *lôh*, *lôch*, het midden hgd. : *lô*, *lôh*, dat Grimm (*Deutsche Gramm.*) vertaalt door 't l. *silva*, *arbustum*, *pratium*, *nemus*, *lucus*. Maar ziet hier iets wat om zijne oudheid merkwaardig is : de abt Folcuinus, die in de X^e eeuw de Geschiedenis beschreef der abten van *Lobbes*, zegt dat Lobbes in het dietsch *Lobach* (loobeeek ons Lubbeek) geheeten is en, zegt hij : « *et lo quidem vocant obumbrationem nemorum, back autem rivum, quae duae si componantur, faciunt umbraculi rivum.* » Naar deze uitlegging (schrijft de geleerde jesuïet Ant. Tennebroeck in de *Middelaar*, III jaar, blz. 392) zou *loo* eensbeteekenend zijn met *loove*, bij Kil. vert. door : *umbraculum frondium*.

LOOD, LOOT. Men hoort in Br. meest altijd : *looten* en te Antw. ook : *looien* voor : looden : *een looten kist*, *een looten goot*, *een looten bal*. Oulings schreef men ook : *loot*, *loit*, dit laatste treft men in den Tēuth. aan, alwaar men ook *loeden* voor looden leest. *Uit zijn lood zijn*, be-teuterd, onthutst zijn (Br., Antw.). *Uit zijn lood liggen*, half versleten zijn, niet veel meer deugen (Hagel.). *Een loode*, een die traag te gang is (Vl.).

LOOBBOK, rijkraad, rijke vrek (Antw.).

LOODING, VERLOODING. Z. loodsel.

LOODSEL, VERLOODSEL, o. Het mag wonder voorkomen dat de Woordenb. deze woorden niet behelzen. Het is afgeleid van : *looden* of *verlooden*, met lood dun beleggen, en bet. de blinkende stof van aarden potten, enz. hoewel deze ingebakken glans juist geen lood is. *Die teilen zijn slecht verlood; het loodsel valt er allemaal af* (Br.); in Limb. klinkt het *leutsel*. *Looding, verlooding*, de daad van : looden, treft men ook in de Woordenboeken niet aan.

LOOF, enz. *Loof* wordt in Oostvl. veel gebruikt voor : raaploof, raapkruid, raapgrœn of rapen : *wij moeten morgen loof zaaien. Dat is schoon loof*. Vanhier heeft men *loofmeulen*, nieuw uitgevonden molen om de rapen door te snijden; *loofboter*, *loofmelk* is boter of melk van als de koeien raaploof eten. Z. groen, blz. 144 en kruid, blz. 302. *Wijngaardloof* hoort men soms ook voor : wijngaardranken. Plant. heeft *loofkever*, i. *melolontha*, *melolanthia*.

LOOFBOTER. Z. loof.

LOOFMANDE, v., is in 't Meetjesl. : eene mand van vier in éenen zak.

LOOFMEULEN. Z. loof.

LOOP-STIL, bijv., bladstil, zoo stil dat men geen loof ziet bewegen (Antw. st. en pr.), ook in N.-Br. Z. Hoeufft, 363. Men! zegt, omstr. Kortrijk, ook : *het en waail niet een loovertje*, voor : er roert geen bladje, alles is bladstil.

LOOG, bijv. Z. loeg.

LOOI, ledigaard, luiaard (Westvl.). In den Teuth. bet. *loey*; traich, lantzam, vuyl, slordig, ontachtzam, gheyl, onkuysch, en het werkw. *loeyen*; vuylen, traeghen, i. *pigritare*. Kil. heeft *loy* voor : *lui*. Zie ook : *loei*.

LOOIEN, mv., het leidseel waarmee men de peerden voert (IJpere). *Looien* is

misschien voor : looiersriemen. Z. Bild., II, op : leder en loog.

LOOK, te Maastr. voor : lek of loch, hgd. *loch* (gat). Z. lom.

LOOK. *Daar is look in de meersch* zegt men, in Vl., om iemand te vermanen dat hij in zijn spreken moet voorzichtig zijn, omdat personen die het gezegde niet mogen weten, stillekens af luisteren : *zie toe wat gij zegt, er is look in de meersch*. In Br. en Antw. zegt men hiervoor : *er zijn tatten aan het huis*.

LOOKVORSCH, m., puit met zwarte plekken op den rug en zoo wat op eene padtrekkende, maar die kortere beentjes heeft en achterwaarts in den grond kruipt (Oostvl.). Volgens Kil. is 't hetzelfde dier als *loovorsch* of *loofvorsch*, i. *rupeta*, in 't fr. *grenouille verte*.

LOOP, m. *Zijnen loop halen* bet. in Limb., Br. en Vl. : achteruit gaan en dan beginnen zoo hard mogelijk vooruit te loopen om gemakkelijker ergens over te kunnen springen. *Zijnen loop nemen* vert. Plant. door : *pelere cursum*.

LOOPELING, een kind dat begint te loopen (Antw. st. en pr.); in Br. ook : een jong varken van 3 maanden of eene veers van 6 maanden. Z. looper.

LOOPEN komt voor in vele zegwijzen : *ergens op, om, voor, achter loopen*, iets trachten te bekomen. *In iemands weg loopen*, een beletsel, eene belemmering zijn voor iemand (Br.); men zegt ook : *iemand in de baan loopen*, iemand dwarsboomen, overtollig bij iemand zijn (Hagel.). *Eenen prijs loopen*, om den prijs loopen : *de peerden loopen morgen eene penduul* (Hagel.). *Loop naar de kloosters*, het zijn uwe zaken niet (Meetjesl.). *Ik ga mij dood loopen*, ik zal er mij wel van wachten (Kortrijk). *De stad loopt er vol van*, de stad is daarvan vol (Vl.). *Loopen gelijk een rood beest* bet. omstr. Gent : beteuterd loopen

- om iets te bekomen. *Loopen gelijk eene hen met eene ei*, beteuerd loopen (Br.). *Loop naar de knopen of naar de knoppen*, in Vl. 't zelfde als te Leuv. : *loop naar den duivel, den bliksem*, enz., en als te Antw. en in Holl. : *loop naar de maan*, fr. *va l'en paitre*. *Zol, zat, stom, bot*, enz. *loopen* zegt men, in België, voor : zot zijn, enz.
- LOOPER, m., een jong varken tot den ouderdom van 4 of 5 maanden, ook een kalf van rond de 6 tot 8 maanden (Br., Hagel.); omstr. Lier bet. *looper* : een voertuig met raders dienende om op den zolder zakken graan te verplaatsen. *Looper* is te Antw. een smal tapijt dat men midden op een trap legt om op te gaan. Z. *loopeling*.
- LOOPERIGGE, LOOPEREGGE, v., *looperster*, vrouw die veel van huis is. Z. *Lulofs*, blz. 101.
- LOOPERKEN, o., een klein kantwerk, wiens *patroon* niemand toebehoort en dat iedereen mag koopen (Westvl.).
- LOOPGRACHT, v., in Br. en Antw. voor : loopgraaf of loopgroef : *de loopgrachten langs de stad*. Kil. : *loopgrachte*, l. *propugnaculum ex aggere*.
- LOOPIG, bijv., tochtig, loopsch, ridsig. In Limb. en Holl. zegt men : *loopsch* alleen van honden; in Br. en Antw. : *loopig*, bij Kil. in 't l. *catuliens*, meest van koeien : *de koei is loopig*. De Teuth. heeft : *loipsch*, tuchtig, spelich, en Plant. : *loopich, loopsch*, oft hittich als de leven, enz.
- LOOPKEN, o., kleine afstand, niet verre : *woont de meester verre van hier? neen, maar een loopken* (Br., Antw.).
- LOOPMAND, v., is een twijgen of latten tuig dienende om kinderen in te leeren loopen, gaan (Br., Leuv., Antw.).
- LOOPMERKT of LOOPMERKTERIJ, v., last, moeite, geloop, heen en weér geloop : *gij zult veel loopmerkt hebben met dat geding, met dien kerel, met zulke onderneming*, enz. (Br., Antw., Hagel.). Z. *lachmerkt*, bl. 322.
- LOOS, v. (scherplange o), de licht of long van menschen en dieren; ook bij Cats in dien zin gebr. In N.-Br. slechts : de long van dieren. Bild. leidt *loos* uit *loze* af van : *lo-en*. Kil. van 't bijv. : *loos* of *los* (licht). Vanhier *loospijp, loosziekte*, enz. (Br., Antw. en elders).
- LOOS, v. (met zachtlange o), hoop om iets te verkrijgen : *ik ben bij dien heer geweest en hij heeft mij goede loos gegeven* (Br. en elders); te Antw. *leus*. Dit *loos* is 't zelfde w. als *lose, losenteeken*, bij Plant. : *lose der krijgsknechten, le mot du guet des gens de guerre*, en : *ijemandt lose geven* vert. hij door : *signum alicui dare*. Kil. vert. *lose, losenteeken* door : *lessera militaris, bellicum symbolum* en *loseghever* door : *lesserarius*. Men zegt te IJpere : *eene loos hebben*, als de top niet genoeg draait om eenen stoot te geven. Z. *leus*.
- LOOS, bijv. (scherplange o), heeft nog andere beteekenissen als die in de gewone Woordenb. worden opgegeven. Weil. geeft geen goede uitleg van : *looze tarwe, looze noot*, enz. door hem aangehaald. *Loos*, zegt het *Taalk. Mag.* II, 418, drukt zooveel uit als : slecht in : *looze boekweit, looze kaarten. Loos*, en in 't angels. *teas*, bet. ook : valsch, onwezenlijk (Delf. 273), zoodat : *looze deur* wel : valsche deur kan beteekenen en ook beteekent; zoo is *een loos hert* : een valsch hert, en zoo zegt men in Westvl. *looze ribben* voor : onware ribben. Doch het bet. ook : heimelijk, verborgen, aan het oog onttrokken : *looze deur, looze trap*, een deur of trap die behendig aan het oog geborgen is. Bij deze laatste beteekenis voegt zich nog die van : voorzichtig, behendig, l. *cautus* : *die vogel woont loos* (Br., Antw.); in N.-Br. : *die vogel houdt zich loos*, d. i. : heeft zijn nest zoo

verborgen onder het loover gemaakt dat men hem niet kan vinden. *Een looze hoek*, een verborgen hoek. *Looze tarwe*, *looze boekweit*, *looze nooten* zijn : tarwe korrels zonder bloem, boekweit met slechts de pollen maar geen bloem, *granum vacuum*, *parum farina continens*; notenschelp zonder kern, *nux vitiosa*, *inanis*, *vacua*; *looze bloem*, bloem zonder zaad. Zoödat *loos* hier in zijne oorspronkelijke beteekenis van : ijdell, ledig is. *Looze vink*, v., noemt men te Antw. en in Br. : een vleeschrolleken bestaande uit gehakt vleesch in een schijfken kalfs- of ander vleesch gewenteld : men zegt ook *vogels zonder bekken*.

LOOSZAK voor : list, haartzak of aaszak, bedrog; een persoon die listig te werk gaat (West-Br.). Z. aaszak blz. 6 en haartzak, blz. 171.

LOOT. Z. lood.

LOOTEN of LOODEN. *Bij looten wonen*, zijne lekkernijen ontwennen : *gij zijt wat lekker, gij zult mogen bij looten wonen. Ik heb bij looten gewoond*, d. i. ik ben alles ontwend (Kortrijk).

LOOTENHULLE of LOOTENULLE, hier en daar in Vl. gebruikt voor : maader of meikever, *eechronker* (blz. 113). Op blz. 22 gaven wij *averulle* op, dat in Westvl. voor kever gezegd wordt; doch wij hebben aldaar gemist gelijk men hier zien kan. *Loot* bet. scheut. *Hulle*, dat toch hetzelfde niet schijnt te zijn als : huil of uil, zou het bij Kil. vermelde *huld* of *hold*, l. *amicus*, *amans*, kunnen zijn; zoödat *lootenhulle* zooveel zou beduiden als : dierken dat de jonge takjes mint.

LOOVERTJE. Z. loofstijl.

LOOZERIK, m., een looze, een valschaard (Br., Antw.).

LORDER, m. (ook *lodder* uitgespr.), afgeleid van *lorren*, bet. eigenlijk : bespieder, bedrieger, smokkelaar of

iemand die uit gewoonte smokkelt (Limb.); doch in Br., Antw. en elders ook gebr. voor : lorias, loer of loeder, en gezegd van of tot iemand wien men versmadend aanspreekt : *o doe lorder*. *Leurder* is een uitventer; Kil. vert. *lorer* door : *frivolarius*, *gryptopola*. Z. *lorren*, loeren en loeder en blz. 338, leure. Het fr. *leurre* en *leur-rer* komt van ons *lorren* of *loren*.

LOREJAS, LORIAS of LORREJAS, m., bet. hetzelfde als : schobber, schobbejak, lorre, loeder, loer, lorder, d. i. deugniet, in 't fr. *coquin*, *vaurien*, *lourdau* (Br., Antw., Vl.). Een inzender dacht dat het woord van onder de Spaansche overheersching dagteekent, en van *los-rios* ontstaan is. Doch wij meenen dat dit woord niets anders is dan : *lorrejas*, hetzelfde als bij Kil. : *lorenfaes*, d. i. een lui mensch, een mensch van weinig waarde, geringe kerel; te Gent zegt men : *lorejas* of *kuisel* (schurk); te Kortrijk en elders : *sloeber*.

LORRE, m. (o als korte *eu*), hetzelfde als : lorder, in den zin van : deugniet, bedrieger (Br.); in Vl. zegt men : *leure*. Z. lorder.

LORBEN, o. w. (uitgespr. als korte *eu*), smokkelen, lorrendraaien (N.-Limb. Br., Antw. en Kemp.). *Loren*, *lorden* en *lorsen* bet. eigenlijk : voortzetten of voorttrekken, l. *trahere*. Z. blz. 333, leuren, enz.

LORRES. Z. lorster.

LORSTER of LORRES, v., smokkelaarster. *Leurster* is eene die met kleine waren langs de deuren te koop gaat, of eene uitvenster (Antw., Br.).

LOS, m., voetweg (omstr. Audenaarde). Het is licht voor : losweg, een weg langs waar men den oogst van het veld haalt.

LOS of LOSCH, zooveel als het fr. *louche* (scheel). Vanhier *loschaard*, een schele; *losch zien*, scheel zien (Westvl., Kortrijk); bij Plant. : losch oft

scheel.

LOSCHAARD, m., 1° iemand die los is, een losbol, een onachtzaam man; 2° iemand die scheel ziet (Westvl.); bij Kil. : *loschaerd*, *luscus*, *strabo*. Plant. loschaert, l. *strabo*, fr. *louche*. Z. losch.

LOSCHZIEN. Z. losch.

LOSDOOR, losweg, onbedwongen, snel-door : *hij deed het losdoor*. *Hij ging losdoor* (Brab.).

LOS EN DOOR, dwarsdoor, in 't fr. *à travers*, *d'outre en outre* : *de steek ging er los en door* (Antw. en elders.)

LOSLATEN. *Laat hem los*, laat hem maar doen. *Hij liet wat los*, en ook : *hij gaf wat aan*, hij deed zeer vele verwijtingen. In dezen zin zegt men ook : *iemand wat inlaten* (Br., Antw.).

LOSSE HOOFDZWEER, m., hoofdpijn, bij Kil. in 't l. *hemicrania*, in 't fr. *la migraine*.

LOT, o. *Het lot valt altijd op Jonas*, d. i. de onnoozelen moeten altijd den bot schudden of : het fatsoen betalen.

LOT, bijv., in Westvl. hetzelfde als in Br. : rot, vookak, verrot, bedorven. Men zegt het van eieren, vruchten en vooze rapen : *deze peer is lot*. Z. buikziek, buikzuchtig (blz. 83) en vookak, die hetzelfde beteekenen.

LOTELING, m., jongeling die gaat loten voor den krijgdsdienst (overal).

LOTEN, LOTTEN, o. w., wordt bijzonder gezegd van jongelingen die het lot trekken om soldaat te worden : *is die jongen al oud ? Hij heeft al een jaar gelot*. Van hier : *loteling* : *de lotelingen drinken hun gewoonlijk zat* (overal).

LOTEREN, LEUTEREN, o. w., 1° stillekens aan iets bezig zijn of futselen, of schudden, zoodat het waggelt of rammelt, l. *negligenter agere* (Kil.) : *loter wat aan dien boom en de wortels zullen lossen*. *Loter wat met den riek en ge zult de pieren zien komen uitgekroopen*; 2° licht bewegen, waggelen, rammelen, l. *vacillare* (Kil.) : *in het*

slot loteren. *De sleutel lotert in het slot*. *Daar lotert geld in uwen zak*.

Plant. vert. *loteren* of *waggelen* door : *hoher comme dans une chose creuse*, l. *quater*, enz. *Eenen tand hebben die lotert* is eenigen lust, een zekeren trek gevoelen om iets te doen. *Gij gaat op reis ? wel ik heb nen tand die lotert om meê te gaan* (Brab., Antw.).

LOTERSPEEK of LOTERSPEEKTE, loterende. Als de leê van de deur los is, dan zegt men : *ze is loterspeek* (Kl.-Br.); in Westvl. zegt men : *loterspeekte* en 't wordt gezegd van al wat lotert, vooral van wagenwielen die te veel schokken omdat de as droog is : *die wagen is loterspeekte*.

LOTUS, fr. *lotier*, welk laatste Sleetckx vert. door : *scholenklaver*, in 't l. *lotus corniculatus*, *trifolium odoratum*. *Lotusbloem*, lotusplant, enz. Z. bij Weil. *mallote*.

LOTWORP, loting, teerlingworpp : *iets bij lotworpp verdeelen* (Kemp. en elders).

LOUTER, gelijk : *'t is louter goud*, 't is gelijk goud, 't gelijkt aan goud (Westvl.). Z. ook *loeter* voor : louter.

LOUTEREN, o. w., lichtelijk koken, ook wel : enkele malen warm maken. Het woord stamt af van : *lauw* of *luw*.

LOUW, v., loog (Limb.). Z. *bukken*, *Louw* (visch), in Holl. v., is in Br. m. Z. Bild. op : loog.

LOUWEN of LAUWEN, aantrekken (Westvl.); te Poperingen zooveel als het fr. *atteindre*, d. i. raken, krijgen, enz. Bij Kil. bet. het : straffen, slaan, in de boet slaan; het komt van *lauwe* of *louwe*, dat *wet* beteekent.

LOVEN, dat in de Woordenb. : op prijs stellen bet., heeft te Leuv. en omstr. den zin van : laten of verkoopen : *voor hoeveel looft ge mij die tafel, dat laken ?*

LOVENDEGHEM (te) begraven worden bet. in Westvl. hetzelfde als, in Br. : *te blijdenberg begraven worden*, en wordt van iemand gezegd wiens dood

weinig of niet beweend zal worden.
LUBBE, LUBBEN, hetzelfde als : lob, lobbe, blz. 337 (Hagel., Limb.).
LUCHT. *Uit de lucht vallen*, van niets weten : *hij komt als uit de lucht gevallen*, hij weet van de zaak niets (overal).
LUCHT, v., lantern (Limb. en Teuth.), handlantaarn (*Taalk. Mag.* II, 13). *Hij draagt de lucht*, hij komt er goed af (Limb.). In deze streek en elders nog wordt *lichten* (licht geven), *tuchten* uitgesproken. Men zegt er ook : *luchte eiers*; *luchte* (lichtzinnige) *jongeling*. Z. locht, blz. 340).
LUCHTER, m., dat in de Woordenb. : *lamp en lantern* het., wordt in Limb. en bij Bild. (II, 197) voor : kandelaaër (in den Teuth. : *candeler*) gebr.; bij Kil. is het w. vert. door : *candelabrum* (Z. *Arch. vr. Ned. Taalk.* III, 371). Het komt van *tuchten* voor : lichten. Z. boven lucht.
LUCHTSLAGER, m., lichtzinnige mensch, windmaker (Limb.).
LUDDER (met korten eu-klank) voor : *ladder* (Limb.); in Br. en Antw. : *leer, leeder*; in Limb. ook nog : *leier* of *leider*, 'twelk van : *leiden*, in 't hgd. *leiten*, afgeleid is. Doch Bild. (II, 156 en 169) zegt « dat het v. is als : *laddering*, van *tad, lade*, of liever als verbastering van *leer* of *leder*, van *lede*, d. i. *lid*, waarvan *le-en, le-er*, bijv. Ieder sport is eene geleding in 't klimmen. »
LUDDERS, doeken waarin men de kinderen bakert (Westvl., Veurne). 't Is hetzelfde als : *ladders*; bij Kil. : *loeyer, luyer, kinder-bindsel*; te Antw., Bruss. en Leuv. zegt men : *bussel* (Z. blz. 86); in Holl. : *luier*. Z. Bild. op : *luier* of *luër*, samengetrokken tot *luur*.
LUFER, LUFFER, LUIFER. Z. loffer, blz. 341.
LUFFEN, b. w., heffen, verheffen, ophelzen (Maastr.); men vergelijke het deensch : *lofte* (verheven) en het

noordsch : *lofta*, heffen. De *f* verwisselt zich meermaals met *ch* en *g* als b. v. in : lucht, licht, in 't hgd. *luft*, enz.

LUGGE, v., uit Popering. toegezonden met de beteekenis van : onkruid in de tarwe. Doch het schijnt wel hetzelfde te zijn met *lagge* of *logge* en dus is het : beschading aan het graan.

LUI. *Niet lui gevallen zijn*, niet pluis gevallen zijn, ook : zich moedig verdedigen (Br., Antw.).

LUIAARDEN, o. w., luieren (Br., Antw. en elders).

LUIDEN, LUIEN. 't *Zal er luien*, het zal er gaan spooken, ge zult bekeven worden; ook : 't zal op uwen toren bejaarden. Z. blz. 38 (omstr. Kortrijk).

LUIE (luid), bijw., jawel, voorzeker, zonder missen. Het is het tegenovergestelde van : *bij lange niet* (hier en daar in Oostvl.).

LUIEREN, o. w., trekken, gedurig trekken : *hij luierde hem vandege met de ooren*. *Gi moocht mi zoo niet luieren*. *Luieren* is een freq. van : *loren* of *leuren*, d. i., gelijk men in Br. zegt : *prossen* en, in Vl. : *mooschen*. Kil. vert. *luyeren, loeyeren* door : *trahere, alltrahere* (trekken); doch *loyeren* bet. bij hem ook : binden, en *loeyer* : band, bindsel. 't Is dus een ander w. als : *luieren* van : *lui*.

LUIERIK, m., luiaard (Br., Antw., Limb.). Vanhier : *luierikken*, den luierik spelen. Men noemt te Antw. en elders nog *luierik* den *tarief* of het boek waar de onderlinge verhouding der verschillende muntsoorten in opgegeven zijn.

LUIF, v., dat in de Woordenb. : afdak, winddak, fr. *auvent*, l. *umbraculum frondium, projectum, cumpluvium, suggrunda, podium, pergula*, enz. (Kil.) beduidt in Limburg : 1° boord of rand van eenen manshoed : *de heud mit brei luiven zeen gansch oet de moode*; 2° gemetselde of gepaveide

(geplaveide) kant langs huizen of gebouwen en dus zooveel als : *brei*, fr. *trottoir*. Z. Bild. (II, 197) en Weil. op : *lui*.

LUIKEN, b. w., eigenlijk en van ouds : sluiten, toedoen, dekken, wordt in de Kemp. gebruikt voor : stoelen vlechten, of : stoelen biezen of binden : *die stoelen zijn slecht geloken*. *Wie luikt uwe stoelen?* Vanhier : *luikbiezen*, *luikstoel*, *stoelluiksel*.

LUIKER, m., in vele gewesten van Vl. voor : mes met een houten hecht Z. lierenaar.

LUIKERWAAL, waal van Luik of uit het Luikerland (overal).

LUILEKKER, bijv., lui en lekker (overal).

LUIIM, m., daad van luimen : *op zijnen luim liggen*, op zijnen loer liggen (Antw.). Z. luimen.

LUIIMEN, gluren, afspieden, afkijken, neerstig beschouwen : *op iets luimen*, op iets in heimelijke verwachting zijn dat men dit iets zal bekomen. Bij Kil. bet. *luymen* : met het hoofd naar de aarde gebogen voortgaan, gelijk bespieders doen, ook 't l. *observare*, *insidiari*, en : met schuinsche en bespiedende oogen bezien. Plant. verfr. *luymen oft loeren* door : *l'orner*, *regarder ou guigner quelque chose comme le chat fait la souris*, l. *speculari*, *captare*, enz. Vanhier : *luimer* of *loerder*, fr. *lorneur*; en *luiminge*, loering; *afluimen*. Het wordt hier en daar nog gehoord; maar in Br. en Antw. zegt men : *luimeren*. Tuinman brengt het tot het l. *limus*, schuinsch, dwarsch, « l. *limis oculis intueri*, overdwars aanzien en beloeren, » en meent dat *luimen* hetzelfde w. is als : *luipen*, vanwaar : *sluipen* en van dit : *stieper*. Z. luwen.

LUIMER, m., in Vl. een die alles stilzwijgend afuistert en beloert, afloeder, bespieder, fr. *guetteur* : *ik betrouw den kerel niet; hij ziet er een eerste luimer uit*. Tuinman heeft ergens :

stilzwijgende luimers. Plant. en Kil. vertalen *luymen*, *luym-oore*, door 't l. *observator*, *insidiator*, *speculator*, *explorator*, d. i. loerder, spioen, enz. Z. Lulofs, blz. 191, en, bij ons, luimen, luimeren en luwen.

LUIMEREN, o. w., voortd. van : *luimen*, bespieden, iets met verlangende oogen bezien, op iets zulke oogslagen werpen alsof men het begeerde en verwachtte : *wat staat gij daar te luimeren, ge zult toch niets opdoen*. *Hij heeft al lang naar die plaats geluimerd*. Vanhier : *luimeraar*, *afluimeren* (Br., Antw.). Z. luimen en luwen. Bij Sleekx en Kil. komt *luimeren* voor in den zin van : sluimeren. *Luim*, voor *inval*, behoort ook tot : sluimeren, in welken toestand men allerlei invallen krijgt. De s is een voorvoegsel als in : *slinks* van *links*. Z. Tuinman's Fakkelt.

LUINSCH. Z. luunsch.

LUIS, v. *Een vreemde luis* voor : een vreemdeling; *arme luis*, arme duivel (Br.). Men zegt in Vl. *luis leeg*, *luis arm*, voor : zeer laag, zeer arm; elders, b. v. in Br. en Antw. : *zoo arm als eene luis*. *Hij wordt van de luizen opgeëten*, hij is dood arm. *Hij zal nog van de luizen opgeëten worden*, hij zal bloedig arm worden. *Van wijn drinken krijgt men luizen*, wordt men arm. *Hij heeft meer luizen als geld*, hij heeft meer armoede dan weelde (Br., Antw. en elders). *Luizen hebben*, schulden hebben (Kortrijk). *Twee luizen op eenen kam* bet. te Antw. hetzelfde als in Holl. : twee handen op eenen buik. 't Is beter eene luis in den pot dan geen vet, 't is beter iets dan niets (hier en daar in Vl.). *Hij komt vanzelfs, gelijk de luizen*, hij komt zonder genoodigd te zijn (Vl., Br.). Z. luizen.

LUISAARD, LUIZIGAARD, m., luiszak, luizekop, luishond, luizekul, luize.

pook, luisbosch, enz. (Vl. en elders).

LUISARM. Z. luis.

LUISKUL, m., luiszak, luisbosch, luizekop, enz. (Vl.); in Br. en Antw. is 't: *luizekop*.

LUISLEEG. Z. luis.

LUIT, v., sloester of groene bast van noten: *de noten zijn al uit de luit*. Vanhier 't b. w. *luiten*: *de neut luiten*, den bast van de noten doen (Limb.); in Br. en Antw. *sloesteren*. Bij Kil. staat: *luyte*, *luydte* vert. niet slechts door: *lyra*, *cithara*, maar eerst door: *chelys*, *testudo*, d. i. schildpad. Nu 't l. *testudo* bet. ook: *schelp* eener schildpad en welsel, fr. *coûte*, en, bij Viruvius, zelfs: zaal en voorplaats. Mogelijk dat vandaar de beteekenis van bast, aan *luit* gegeven, voortkomt. Bij Kil. bet. *lues* ook: *schelp*.

LUITE komt in Vl., b. v. in 't Meetjest., voor in: *boereluite*, *koffieluite*, *geneverluite*; een *zatte luite*. Z. leute en lut.

LUITEN. Z. luit.

LUIWAGEN, m., spinnekop met zeer lange pooten (N.-Limb.). Men zegt in dat landschap ook *huiwagen* (hooiwagen). Z. luiwagen in de Woordenboeken.

LUIZEKUL, m. Z. luiskul en kul (blz. 308).

LUIZEN, mv., zaad van vijgen (Br., Antw. en elders); het vijgenzaad wordt aldus genoemd, zegt Adr. Junius, bij Kil., omdat het kraakt als eene geknakte luis. Men noemt in Oostvl. nog *luizen*: de kleine scheutjes die aan de tabaksstammen groeien, nadat er de groote bladeren afgetrokken zijn. Z. 't volgende.

LUIZEN, b. w., in gemeenzamen stijl: vangen, vinden, opdoen: *hij zal daar niet veel luizen* (Br., Kemp., Vl. en elders); te Maastr. zegt men: *lusen* of *luschen*, en dat bet. daar: ontvangen bij verkooping, opdoen, verkoopen: *ich hub vandaag nog niks gelust*. Edoch hier zal *lusen* wellicht het-

zelfde zijn als, bij Kil.: *losen* (Z. lutsen). In Oostvl. wordt *luizen* meest gebr. voor: de *luizen* of jonge en natelooze scheutjes van de tabaksstammen uitnippen: *waarom luist gij uwen tabak niet?* In 't L. v. Aalst zegt men: *den tabak dieven*.

LUIZEPOKE, LUIZEPOOK, m., luizekop, luiszak (Westvl.); te Eecloo en elders zegt men: *luispokke*: *o gi teelike luis-pokke*. Bij Kil.: *luyspoke* of *luyszack*, l. *pediculus*.

LUIZIGAARD, m., luisbol, luiszak (Westvl.).

LUIZIJDE. Op zijne luizijde liggen, lui-lijk, vadzig op zijne zijde liggen, in de zon liggen (Br.). Z. koeckzijde.

LUK, v., in Westvl. een nieuwwjaarswafel; zoo noemt men ook: eene vermaarde Kortrijksche wafel: *ik verwacht van u eenige luks voor mijnen nieuwwjaar*. Ja, als ge u wijs houdt, maar anders geen luksken. Het is licht voor: *lukwafel*, *lukkoeke*, als zijnde een koeck dien men krijgt, omdat men, met de jaarvernieuwing, alle geluk komt wenschen.

LUKKEN, b. w., nieuwwjaar wenschen: of, ter gelegenheid van het nieuwe jaar, iemand alle geluk toewenschen (Westvl.). Z. luk.

LUKTHEM, m., luk, geluk, geval, toeval: *'t was ne lukthem*, of: *'t was bij lukthem dat ik kwame* (Oostvl.).

LUL, m., flauwe praat; vandaar: *lulleman* (Br., Antw., Kemp., Limb.); in Br. zegt men ook: *gelul*, o.

LULLEMAN, 1° man die lult, frutselaar, talmer, prulleman, voddeman: *allo, lulleman, waar blijf de zoo lang?* 2° Ook degene die de lul van eere brandspuit bestiert (Br., Antw. en elders). Z. het volgende.

LULLEN wordt in Brab. gebr. niet slechts voor: *laten* of beuzelpaat vertellen, maar ook voor: lunderen, sammeln, lanterfantien, semmelen, taffelen of talmen, frutselen of futselen,

d. i. : traag aan iets bezig zijn. Z. lallen, lollen, het voorgaande en 't volgende.

LULLEN, pannekoeken (West.). « *Lul*, zegt Bild. (II, 201), wortel van : *lullen* (thans verkeerdelijk *lollen*), het geen altijd : warmen, *lo-ëlen*, *lo-eren* (luiëren) plach te beteekenen, van : *lo-en*, waarvan nog : *lollepot*, d. i. vuurpot, overig is. »

LULLEPOT, m., snapper, babbelaar (Vl. en elders). Dit w. is gevormd evenals : *grolpot*, *grompot*, enz.

LUNKEN, mikken, aanleggen : *hij schiet zonder lunken* (Westvl.), in Br., Oostvl. en Antw. zegt men : *mieren*. *Lunken* is voor : *lonken*, loeren.

LUNS, v., komt in N.-Limb. voor in de volgende spr. : *hij loopt zich de luns uit*, d. i. : hij loopt zich buiten adem. *Luns* of *lens* is eene spie om 't rad in de as te houden. Doch het zou hier wel eene verbasterde uitspraak van : *loos* (long) kunnen zijn. In 't Hagel. bet. *luns* nog : de ketting waarmede men koeien of paarden aan de krib bindt, maar hier is *luns* gewis voor : *lunsketting*, d. i. eene ketting die met eene luns vast is. Tusschen Thien. en Landen zegt men ook : *leun*, in Westbr. : *soep*- of *dienlepel*.

LUNTER, m., voor : *gelunter* (Br.); in Antw. en de Kemp. : *leunter*. Z. *lunteren*.

LUNTERAAR, m., die luntert, *lulleman*, taffelaar of talmer, frutselaar : *allo*, *langelunter* of *luntereer*, *spoed u eens wat*.

LUNTEREN, o. w., 't zelfde als, bij Kil. : *lunderen* en *loteren*, bet. in Br., Antw., in welke laatste pr. men : *leunteren* uitsprekt : zich met nutteloos arbeid of met beuzelarij bezig houden ; ook : taffelen, talmen, en ook : traagzaam handelen, nitstellen ; bij Kil. in 't l. *cunctanter agere*, *morari*, *differre* : *wat luntert gij daar zoo lang aan?* Z. *kleuteren* (blz. 250).

LUPSEN. Z. *lepsen*.

LURM, v., greb (N.-Limb.). Het staat misschien voor : *sturm*, dit voor : *slommer*, en dit van : *slim* of *stom* voor : *krom*, zoo als eene loopgraaf veeltijds is (Z. Weil. en Bild. op : *slommer*).

LURMEN, o. w., zacht spelen in het bolspel (N.-Limb.). Men vergelijke hiermee : *lummelen*, dat bij Blussé : *talmen*, *lunderen* en *luren*, *luimen* en *loeren* beteekent.

LUSEN. Z. *luizen* en *lutsen*.

LUSPE, v., een die niets beteekent, een deugniet (Westvl.). Bij Kil. is *luspe* een *negemanneken*, d. i. het kleinste of minste aller muntstukken, dat in onze jeugd omtrent zooveel deed als thans een centiem ; dus is een *luspe* eigenlijk : iemand van de geringste waarde.

LUT, v., in Br., Antw. en elders steeds van een vrouwmensch gezegd, gelijk *lobbe*, *snul* en *kut*, altijd op manspersonen wordt toegepast en wel omtrent met dezelfde beteekenis ; zoodat eene *lut* of eene *goeie lut* zooveel is als : een goeilijk, argeloos, onnoozel, sulachtig vrouwmensch, eene sloor (Z. ook *kut*, blz. 309). Licht is dit *lut* hetzelfde woord als in Vlaanderen : *leute* of *luite*. Nu Tuinman schrijft op *luiden*, *lieden* (dat in 't hgd. *leute* en, bij Willeramius en Nolker, *luit* is en volk bet.) dat *luit* in 't enkel getal voor : *meit* genomen wordt. » Nu *meid* bet. zooveel als : maarl, maagd, dienstbode, slavin. Maar *lut*, *leute* of *luit* zou ofwel de wortel van : *loteren*, *leuteren*, ofwel eene verbasterde uitspraak kunnen zijn van *loot*, jonge scheut of jonge spruit. Z. *luts*, *lutsen*, *lunteren*.

LUTE, in Vl. voor : *luite*, *leute* of *lut*.

LUTER, m. (Maastr.). Z. *leuter*.

LUTJE, o., mal meisje (Br., Antw.). Z. *lut*.

LUTS, m., goede vent, *lobbe* (hier en daar in Vl.) ; 't schijnt de wortel van :

lutsen, d. i. : loteren, te zijn. Zoodat *lut* zooveel bet. als : lunderaar, lulleman, prulleman, sukkelaar. Z. *lut* en *lutsen*. Verders wordt *luts* gebr. voor : lits, letse en los. Z. *Bild.* (II, 203).

LUTSEN, bij Kil. en thans nog hier en ginds in Vl. voor : loteren of leuteren gebruikt in den zin van : schudden, waggelen, ronken, tintelen, beven, trillen : *luts aan dien staak een weinigske om hem uit te krijgen. Laat uw gebabbel, mijne ooren lutsen ervan* (Westvl., Kortrijk). Het wordt ook voor : klutsen of klotsen, en, evenals loteren, voor : traag zijn, traag te werk gaan, gebruikt. *Naar huis lutsen*, is : stillekens naar huis trantelen.

LUTSEN wordt, omstr. IJperen, met *borgen* vóór op, gezegd in den zin van : lossen, afzetten of verkoopen, b. v. : *'k borg noch 'k en lutse aan niemand. Neem geld meê, ik wille niet dat gij borgt' en lutst. In dien winkel borgen en lutsen ze aan Jan en alleman.* Bij Kil. komt *losen* voor in den zin van : verkoopen, uitgeven, afzetten, l. *evacuare, emillere, vendere, diven-dere*, engl. *lose, to loos*, l. *amittere, perdere*, verliezen. *Losen* schijnt ons slechts eene andere uitspraak van : *lossen, loslaten*, l. *laxare, vacuare*; in Westvl. : *lussen* uitgespr.; bij Maerl. komt *luscen* voor in den zin van : zich versteken, nestelen, schuilen, en te Maastr. is *lusen* : verkoopen. Z. luizen en : *Arch. vr. Ned. Taalk.* III, 371.

LUTSEPOOTEN, o. w., met de twee beenen tesamen springen (Kortrijk). Z. *luts, lutsen*, en verders de Woordenb. op : lit, lits of luts.

LUTTEL werd vroeger en wordt soms nog

gebruikt voor : klein, en veel voor : weinig : zoo zegt men nog : *Lettel Inghen* (Edinghen), in 't fr. *Petit Enghien* (dorp in Hainegauw) : *geef maar, hoe luttel dat het is, 't zal toch balen. Luttel achten* voor : klein achten (Brab.); vroeger was : *luttel, littel, tuttel*, veel voor : klein, en *tuttelgoed* voor : kleingood in den zin van : weinig, gebruikt (Z. *Taalk. Mag.* III, 192).

LUTTER, LITTER, in Br. en Antw.; in Oostvl. : *letter* voor : *tuttel*; in 't oud engl. *luther* (Z. Delf. 491).

LUTTEREN, o. w., zingen (Limb.); in 't L. v. Waas luidt het : *loeteren*.

LUUNSCH of **LUINSCH**, bijv. en bijw., vervaarlijk, buitengewoon, zeer, enz. *Hij is luunsch groot, luunsch gewassen. 't Is ne luunsche kerel* (Limb.). Bij Kil. bet. *loen* : een stom, bot, dwaas mensch. Z. *loensch* bij Weiland.

LUUSTEREN, luisteren : *het weêr steet te luisteren*, zeggen de Gelderschen, als het noch vriest noch dooit (Z. *Taalk. Mag.* I, 317).

LUUT, v., deugniet (Maastr.). Z. *lui*.

LUWEN, o. w., den luijaard spelen : *ga voort, gij blijft daar luwen met uw werk* (omstr. IJperen). In Br. en Antw. zou men zeggen : *spoed u wat, wat zit gij zoo lang te lullen* of ook : *te luierikken*. Zoodat het etijmon schijnt *lui* te zijn. Edoch in den Teuth. bet. *luwen* hetzelfde als : *lupen* (luipen welk, volgens Tuinman, 't zelfde is als : *luimen* of *loeren*) d. i. : zien, be- zien, afzien, nazien, aanzien, aan- schouwen, beschouwen, ook « myt begeerte kycken, enz. » Bij Kil. is 't *laveyen* (vanwaar *lavetse*), l. *vagare otiose*. Z. *laten*.

M

MAAG (lichamelijk deel), in Br. en Holl. v., is in Limb. m. Edoch men zegt te Maastr. en omst. ook : *maag* voor : maagd. Z. dit woord.

MAAGD, v. (uitgespr. maag), mv., *mägd* of *meegd* en *meeg*, wordt in Limb. nog voor : dienstmaagd of dienstmeid gebruikt, ook vertalen vele Woordenb. *maagd* door : *servante* (Limb.). Men zegt daar nog : *maat*; in Br. en Antw. : *meid*, *meisse* (maasse) voor dienstmeisje; elders, b. v. in Vl. : *maart*, l. *ancilla*, *ministra*, enz., hgd. *magd*, engl. *maid*.

MAAL, v., verbastering van : marbol, marmereen knikker (Hagel.).

MAAIMEERSCH, v. en m., weide, beemd, maailand, hooiland, fr. *pré à faucher* : 't is zeer noodig in april het overtollig water van maaimeerschen te trekken Thouroutsch landbouw-almanak, 1851, blz. 27). *De suiker van 't hooi wordt verloren met de maaimeerschen 's winters te lang onder water te laten staan* (Ibid. 1852, blz. 44). 't Is samengesteld uit : *meersch* (broek) en *maai*, wortel van : *maaien*, ofwel : *made*, van : *maeden*, bij Kil. hetzelfde als : *maaien*, in 't l. *metere*. *Made*, *maede* bet. bij Kil. : *stijk*, *drek*. Bij Bild. (II, 209) bet. *made* (bij de Ouden ook : *male*, van : *maaien*) beemd, 't zij als wei- of bouwland; in N.-Br. en Groningen bet. : *made*; in Friesl. : *mad* en *miede* (meede); in N.- en oud Friesl. : *mäde* of *mede*; in Overijsel : *maat* ook : weiland; in de pr. Drenthe : hooiland aan den waterkant gelegen en dat veelal overloopt. In Gelderl. noemt men *maat* : eene weide met boomen omringd; is zij met elzen bezet, dan

wordt ze : *pas* geheten (Z. *Taalk. Mag.* II, 424 en IV, 367; en *Arch. vr. Nederl. Taalk.* I, 333); Hoeufft, 376; Plant. heeft ook : *maetlandt* oft *maeylandt*; Kil. : *maeyland* voor : weide, l. *pratum*. Vanhier heeft men : *matelieve* of *matelieve*, en *meexoet* voor : *mede-* of *mate zoet*, d. i. eigenlijk : wei- of graslieve. — Bild. leidt *maat* af van : *maaien*, en dit van : *ma-en* (afsnijden), waaruit, zegt hij, het engl. *meadow*, 't gene met ons *ouwe* (grond), samengesteld is, evenals *landouwe*. Z. *mat*, bij Bild. (II, 120.)

MAAISCHIJTER, m., verkeerdelijk uitgespr. : *maneschijter*, groote vleeschvlieg die haar zaad op het vleesch stort en alzoo daarin spoedig bederf brengt (Vl.); te Leuv. heet dit ongedierte : *dol*; in de Kemp. : *lol*.

MAAISTEEK, bijv., van de maaien doorstoken : *die appelen, peren vallen af, omdat ze maaisteek zijn. Dit jaar zijn er vele maaisteke hazelnootjes* (Br., Antw.).

MAAL (eene) is, omstr. Venlo en in Gelderl., eene vaars of veers die nog geen of wel maar één kalf gehad heeft (*T. M.* II, 426); Weil. heeft : *male*, eene tweejarige koe als rijp wordende om te paren.

MAAL, v., zak of tesh in een kleedingsstuk : b. v. : *broeksmaal*, *kielsmaal*. Vanhier : *maalplag* voor : zakdoek, neusdoek (Belg.- en Holl.-Limb.); in 't L. v. Aalst heeft *male* ook de beteekenis van : broektesch; in Westvl. is *male* een zakje in eene vest en ook een waarin de schoolkinderen hun gerief en eten steken. *Maal* is in de Holl. en andere Woordenb. verfr. door : *malle*, *valise* (reiszak); in den

Vos Reinarde (v. 400 en 889) staat :
male voor : maag. Z. Weil. en Bild.
 op het woord.

MAALBOL, m., bol waarmee men maalt.
 Z. malen.

MAALDER, m., molenaar, meikever (Br.,
 Antw. en elders); te Leuv. : *preëk-
 heer* en *vliegveugel*; te Brussel :
preëkheer, *koningsken* en ook :
kreuallje, doch die laatste benaming
 wordt aan den kever met rooden
 hals gegeven, licht omdat hij hier-
 door eenige gelijkenis heeft met de
krealen (koraal is de naam van de
 koorknopen of misdieners), die een
 rooden kraag aan hun misdienersrok
 dragen. Hoor hoe 't Brusselsch ketje
 (gamin) zijn gevangen maalter toe-
 zingt :

Vliege, vliege, veuleke!

No 't meuleke,

No 't lant fa looik

No de beire strooik (ook *meule strooik*),

Over de blokken

Over de stokken (ook *zokken*)

Over onse lieve vra van 't kerekhof.

Z. averulle (blz. 22), eekronker
 (blz. 113), lootenhulle (blz. 351) en
 maalluinker.

MAALKANTEN, o. w., den maalkant van
 de randen eens molensteens scher-
 pen. *Boomen* (blz. 69) heet men
 den anderen dieperen kant uithalen
 (Kemp., Geel).

MAALKBOCHT, MELKBOCHT, m., de
 plaats waar men, in de weiden, de
 kocien bijeendrijft, om ze te melken
 (cant. Axel). Men spreekt daar *maalk*
 voor : *melk* uit.

MAALLAADJE, MAALLAAI, MAALLAGIE,
 MAALLOI of MAALLOOD. Z. malage,
 enz.

MAALLUINKER, MALUINKER of MAL-
 RONKER, m., meikever (Zeie).

MAALPLAG, v., neus- of zakdoek (Limb.).
 Z. maal (tesch) en plag.

MAAN, v., soort van visch (Limb.); een
 gebak (Kemp.). *Maan-* of *manedin-*

gen bet. hier en daar in Vl. : kaal-
 hoofdij zijn. Een kaalhoofd heet er
 in de wandeling : *maandraget* of
maantlicht. De ronde borstel, genaamd
raagborstel, wordt in vele streken
halfmaan geheeten. Bij Kil. heeten
 de witte plekje die op de vinger-
 nagelen te zien zijn, alsmede het
 velleten op de oogen ook : *maene*.
 Z. moon.

MAAND is in Limb. m., gelijk *monate* in
 't hgd.

MAANLICHT. *Maantlicht dragen*, kaal-
 hoofdij zijn (Somerghem). Z. maan.

MAANNEN. Z. mennen (cant. Axel).

MAANSEKINDERS voor : menschenkin-
 ders, in 't cant. Axel : eene uitroe-
 ping die zooveel is als in Brab. en
 elders : *menschen Gods ! lieve hemel !
 wel heere !* enz.

MAAR, v., marter, m., hgd. *marder*, fr.
martre (Limb.).

MAAR, v., nachtmerrie, fr. *cauchemar* :
van de maar bereden worden, de
 nachtmerrie hebben of : door de nacht-
 merrie overvallen worden (Oost.- en
 Westvl., Br., Antw., Kemp., Limb.).
 Van die, 's avonds of 's nachts, hun-
 nen weg niet meer kunnen vinden
 en van pompoenen, enz. die miskom-
 men of slecht gegrocid zijn, zegt men
 ook, hier en daar in Westvl. : *dat ze
 van de mare bereën zijn*. Z. Gorr.
 Bec.; bij Kil. op : *maere, nacht-merie*.
Maar, vanwaar : *merrie* of *meer*,
 beteekent paard, het zij hengst of
 merrie. Z. Bild. en Weil. op : *maur*
 en *merrie*.

MAARLEN, MARLEN, o. w., wordt hier
 en ginds in Vl. gezegd wanneer twee
 boeren, elk een paard in den wagen,
 de ploeg of de egge samenspannen.
 Z. marlen en morlen bij Weiland.

MAART, v., voor : *maat* of *meid*, d. i. :
 dienstmeid (Vl. en elders). *Maarte*,
 zegt Bild. (II, 207), eertijds voor :
 huismeid gebr. en ook weleens bij
 wijze van spotternij op eene huiskat

toegepast, is de naam Martha, enz. Ook Kil. leidt het af van Martha (zuster van S. Maria van Magdalon).

MAAS. *Hij is met den prins over de Maas* bet. : hij is uit een ongeluk gered, zinspelende op de vlucht van den prins van Oranje en het onheil, aan Egmont en Horne ten tijde van Alva overkomen (Limb.).

MAASCH en **MASCHEN**, zoo luidt in Westvl. : *maas* en 't w. *mazen*, in 't fr. *remailter*.

MAASHOUT, o., verfr. Sleetx door : *érable*; bij Kil. : maes-hout, maeseren-hout, maeshouten boom, l. *acer*.

MAASKOE, in 't Hagel. voor : Manskoe.

MAASTRICHT. Het spreekw. : *ik plant u de star van Mastricht in 't aangezicht* wil zeggen : ik zal u met mijne vijf vingers 't aangezicht ten bloede krabben. Het wapen van Maastricht is eene zilveren star van vijf punten in een veld van keel.

MAAT en **STRIJKSTOK** komt voor in : *er blijft veel aan maat en strijkstok*, d. i. er zijn veel verloren kosten : *in een sterfhuis blijft er altoos veel aan maat en strijkstok hangen* (hier en daar in Br. en Vl.); omstr. Kortrijk zegt men : *'t vergaat al in maten en strijkstokken*, d. i. daar komt geen einde aan, 't vergaat al in verloren kosten, beuzelarijen, in kijven en krakeelen.

MAATJE, o., kunst, kunstgreep, fr. *tour d'adresse, d'habileté, de force*. Knapen onderreen stellen malkanderen moeilijkheden voor : b. v. wie van hen het hardst, het langst, het verst kan loopen, het wijdst springen, het meest heffen of dragen, enz., en dat heet men : *iemand maatje stellen of maatjes doen, maatjes leggen, maatjes geven* (Oost.- en Westvl.). Z. blz. 161 grammaatjes, waarmee het in verband schijnt, en *bleuntje stellen*, blz. 60.

MACHEL, visch, die eenige gelijkenis heeft met den brasem en zich in vaar-

ten enz., ophoudt; maar ze verlaat op vaste tijdstippen om te *rogen* (Kl.-Br., Willebr.). Dit is gewis dezelfde visch, dien anderen *makel* of *makelaar*; de Hollanders : *makreel* of *makereel* heeten, in 't fr. *macquereau*, l. *scombrus*, engl. *mackereil*.

MACHIEL (houten), m., een magere mensch (in 't L.v.Waas). Z. 't volgende.

MACHOCHEL, v., in vele Belgische provinciën gebr. voor : dik, vet, onbeschaafd, slordig vrouwensch. Sleetx schrijft : *masjoffel* en verfr. : *dikke masjoffel* door : *grosse gagi*. In 't Arch. vr. Ned. Taalk. (II, 173), staat *magoggel*, dik en log mensch. Waarschijnlijk is *machochel* 't zelfde als : *mokkel* of *moggel*, een dik, vet kind of wijf. Volgens Kil. is : *machache, machachel*, een zot, slordig en mismaakt wijf; ital. *magagna, macchia* (plek, smet).

MADDER, bijv., weekachtig, slap, papachtig, fr. *molasse*. Het is afgeleid van : *made, maede*, in den Teuth. : *modde*, drek, slijk of modder.

MAF, m. en v., iemand die maf is; *mafszak*, dikzak, dik en traag persoon (Br., Antw.).

MAFKOE, v., maf vrouwspersoon, eene zog, fr. *femme avachiee*.

MAGED, in 't Z. veel gebruikt voor : maagd.

MAGER. *Zoo mager als eene tuis, als eenen germ, als een slijpsteen, als een steksken, als een graat*, ook : *zoo mager dat men brandt, dat men uit eene lees zou drinken, dat men eene geit tuschen hare horens zou kussen* zijn alle hier en daar in België gebruikte spreekwijzen, die : zeer mager of, gelijk in Holl. : zoo mager als hout bedieden.

MAGERDAG, dag waarop de Katoelieke Kerk verbiedt vleesch te eten (overal).

MAGERIGHEID, magerheid (Br., Antw.).

MAGOGGEL. Z. *machochel*.

MAHOMET, m., een vogelschrik, moolik,

fr. *épouvantail*, *chênevière*, ook : *strooïman*; te Brussel : *waaier* (Brab.).

MAK, MAKKE, v., in Westvl. en Oostvl. langs de Polders veel gebr. voor : herdersschup, kleine schup met langen steel, *boom* genoemd, waarmee de boeren hunne akkers omgaan en 't water uit de voren laten. *Mak* bet. te Sint-Nicolaas en Eecloo : slag : *iemand eenen mak geven*.

MAKAGE, v., making, fr. *legs* (Antw.).

MAKANST, te Brusselen omstr.; te Thien.: *makanskes*, verdorven van : *bijkans*, waarvoor men, te Leuv., Diest en Antw. : *bekans* en *bekanst* zegt in den zin van : bijna, omtrent.

MAKEL, MAKELAAR (visch). Z. machel.

MAKELAAR, m., een stuk hout of ijzer dat men achter de deur schuift tot meerdere verzekering tegen dieven. Dit w. wordt meest gebr. in 't N. van Vl., b. v. langs Zeeland heen. Te Brugge heet men *makelaar* : den paal waarop de twee vleugels eener dubbele deur sluiten. Z. Belg. Mus. (1844, blz. 186), en 't w. : *makelen* bij Weil. In Groning. bet. : *makeler* : een dik stuk hout boven recht uit het dak komende om de schuinsche wolfdaken bijeen te houden. — In 't Brem. *Nieder. Wörterb.* en in 't *Holst. Idiot. van Schütze* is *mäkeler*, *mäkler*, *makler* : de paal eens wendeltraps aan welken de trappen gevestigd zijn, en ook : de balk aan den top eens gevels. » (Z. *Taalk. M.* IV, 680).

MAKEN, dat in Westvl. en de Kemp. zijn imperf. : *miek* heeft, wordt veel gebr. voor : *doen* : *ik weet toch niet wat gij altijd maakt* (Vl. en elders); 2° in Westvl. voor : nest timmeren : *die vogel heeft in dien struik gemaakt*; 3° in den zin van breken : *dit kind zal zoo lang met die glazen spelen tot dat ze zullen gemaakt zijn* (Hagel.). Hier is 't w. : *kapot* of : *in stukken* onder verstaan.

MAKKE, m., voor : *mak*, tamme of maffe kerel (Br., Antw.). Z. verders : *mak*.

MAKKEN, vanwaar : *makker*, bet. omstr. Kortrijk : vriendmaken. Het is een andere uitspraak van *maken*, dat Kil. vert. door : *transigere*, *pacisci*, *componere* en *conciliare*.

MAKKETENTE voor : markelenter.

MALAADJE, MALAGIE, MALOOD, ook uitgespr. : *mallaai*, *maloi*, v., maalsel, bakzak, d. i. zooveel als men in eens naar den molen doet, baksel, gemalen graan : *onze leste malagie is op den molen. Mølder, wil de gij onze maloi eens meê nemen* (Thien. en Hagel.)? Z. malen.

MALBROEK of MALBROEKWAGEN, m., een groote vrachtwagen, bijzonder in gebruik bij de Walen, om vrachten te vervoeren. Waar komt het woord van daan? Men zou denken, bij het hooren dezes, aan de zware vervoerwagens der Engelschen, die in onze streken veel moeten te zien geweest zijn tijdens de oorlogen van veldheer Marlborough tegen de Fransen in de 2de helft der XVIIe eeuw (Br.).

MALEN, o. w. (rolbaan-term), zachtjes aan uitspelen. Vanhier : *maalbol* (Waas). *Malen* is, bij Weil. : rond-draaien, zich heen en weer bewegen.

MALEN, o. w., zagen (iemand) door gezaag of herhaling lastig maken, afmatten. Vanhier (iemand) *afmalen*, d. i. afzagen; *malerij*, *zagerij* (Br., Antw.).

MALEN, b. w., het graan met den kafmolen zuiveren. Vanhier : *opmalen*, *doormalen*, het graan nog eens malen om het stof er uit te jagen. *Malen* wordt ook voor : knauwen, vaneen bijten gebruikt (Br., Antw.). Vandaar : *mallander*, *maaltijd*.

MALINGE, v., gemaald graan (Westvl.); in Br. : *meel*; omstr. Thien. : *malagie*, *malaai*.

MALK, voor : ieder, elk : *verdeelt het zoo dat malk er even veel van krijgt*

(Limb.); Kil. : *malck*, sax. fris. holl. *unusquisque*.

MALKAAR, voor *malkar:der*, is van dagelijksch gebruik geheel België door, en wanneer men het laatste bezigt, is men zelfs gewoon het te verbuigen : *bemint malkanderen. Blijft bij malkanderen*. Die verbuiging is alleszins wettig en gegrond, al zegt Weil. dat het w. verbuiglijk is alleen in genit. : *malkanders*.

MALPAAL, m., slecht betaalde : *hij is een rechte malpaai. Ik zou niet gerne met malpaaien te doen hebben* (Hagel.). Het is van het waalsch : *mal* (slecht) en *payer* (betalen).

MALUINKER. Z. maalluinker.

MAMBREDE. Wanneer eene buitengewone zaak gedaan wordt, zegt men wel eens : *dat is een sterk stuk, zegt Mambrede*. — *Mambrede* was lid van den Raad der 500 voor het departement van Neder-Maas, wanneer deze door Napoleon I werd uiteen gedreven. Hij was 1ste gouverneur van Antwerpen (Maastr.).

MAMEER, v., van 't fr. *mère* voor : moeder : *mijne mameer is dood* (bijna overal).

MAMME, uier der dieren (cant. Axel).

MAMMELOKKEN, 't zelfde als : *lokken* (zuigen). Vanhier : *mammelokker*, echel, in het fr. *têtard* (Westvl., Kortrijk).

MAN. *Van zijnen man maken* bet. in Westvl. : 't zelfde als in Br. : *van zijnen neus*, d. i. beslag, *maken*. *Zijnen man staan*, bekwaam zijn om zich te verdedigen ingeval men wordt aangerand, het vol houden (Br. en elders).

MAND. *Door de mand vallen*, dat in de Holl. Woordenb. bet. : tot bekentenis komen, fr. *avouer, confesser*, is in Vl. in ongerijmdheid vallen; in Br., Antw., Vl. en Limb. : niet gelukken, niet slagen, mislukken : *hij meende die plaats te hebben, maar hij is door de mand gevallen*.

MANDEL, v., voor : mand. Vanhier : *mandelemaker*. Maar men zegt voor dit laatste doorgaans : *korver* (o als o) (Limb.) *Mandel* is ook : eene zekere graanmaat. Z. bij Hoeufft : *malder*.

MANDEL, m., graanhoop in het veld, hoop van tien tot vijftien tegen elkanderen rechtstaande schooven : *zoo haast het graan gepikt en opgebonden is, zet men het in mandels, om het goed te laten droogen. Op die plek staan 24 mandels* (Hagel. en elders); in 't hgd. is het ook : *mandel*; in Br. : hoop; omstr. Gent : *mangel*; en elders in Vl. ook : *maggel* en *mantel* uitgesproken. Bij Kil. : *mandele*, l. *manipulus*, *duo fascies straminei*; et *mergetes duodecim*, vulgò *mandula*.

MANEN, b. w., vermanen, verwittigen; te Kortrijk gezegd voor : te lijk roepen : *ik maan u dat de begraaving om 9 uren zal plaatse hebben*. In den *Vos Reinarde* bet. *manen* ook : toespreken, bidden. Z. verders de Woordenboeken.

MANESCHIJN. 't *Is maneschijn*, er staat geen haar meer op zijne kruin (Meeljesl., Antw.).

MANESCHIJTER. Z. maaischijter.

MANGEL (tuig), in Holl. m.; in Limb. v. Z. ook *mandel*.

MANKEEREN wordt veel gebruikt in denzelfden zin als 't fr. *manquer*, ontbreken, missen, schelen, onpaslijk zijn, enz. Kil. heeft : *manckéren* en *mancken*, l. *deficere*, *deesse*, *carere*; ital. *mancare*. Z. 't volgende.

MANKELIEK, bijv., gebrekkelijk, slap : *de oorlog maakt vele menschen mankeliek. Vader is nog heel mankeliek van 't fterecijn. Mankelieken dienen niet voor soldaat* (Hagel.).

MANKEN, mank gaan : *hij mankt* (Br., Antw. en elders); Kil. : *mancken*, in 't l. *claudicare*.

MANKEPOOT, bij Kil. : *mancke pied*, l. *claudus*, fr. *boiteux* (overal).

MANNEKENPEK, **MOONTJEPEK**, ook

Heintjepek, het zwart manneken of de duivel (Br., Antw.).

MANNEKENS (gemaakte), gemaakte manieren, geveinsdheid, grimmaatjes (Br., Antw.).

MANNEN, b. w., overmannen, overwinnen, meester geraken, kunnen binnen spelen: *ik zal die schotel wel mannen* (Br., Antw.).

MANNOKE, v., in vlaamsch Henegauw en de bijliggende dorpen van Brab., eene ronde of bolvormige mand zonder platten of vaststaanden bodem. Het is een waalschachtig woord, dat duidelijk van het vlaamsch: *mandeken* (manneken) verbasterd is.

MANSELEN, o. w., traag en lui gaan: *hij komt naar huis gemanseld* (hier en daar in Vl.).

MANSKEREL voor: manspersoon (Limb., Br., Antw. en elders).

MANSKOE, MANSEKOEI, hetzelfde, in de Kemp., als: *guste koe*; in Br.: *mun-tige* of *loopsche koe*; omtr. Thien. en in Limb.: *mauskoe*; bij Kil.: *mansche koe*, *mousche koe*, *mausche koe*, *manskoe*, l. *vacca lactaria a tauro non inita*. Z. *mausch* en *gust*, blz. 169.

MANSLIE, MANSLUI (ui klinkt als u, uitgenomen te Maastr., waar men den ui-klank hoort) voor: manslieden of manspersonen, evenals: *vrouwlui* voor: vrouwlieden of vrouwlieden (overal).

MANSUULTE, soort van peer, ook *kollie-roos* genoemd (Brugge).

MANTELINE, de mantel der hoerinnen, in 't fr. *mantelin* (cant. Axel); in Br.: *mantil*.

MANTIL, m., katoenen vrouwenmantel (Br., Antw., Hagel.). De klem valt op de laatste silbe: *til*. *Mantilleken*, *mandilleken* is bij Kil. een krijgsmantel, l. *tunica militaris*.

MARABOE, koffiepoot, theekeutel, fr. *marabout* (Br., Vl. en elders).

MARBELAANTJE, o., kriekepruimken, kleine roode pruim, fr. *cérisette* (Sl.).

MARCOEN (SINTE), o., of: *Sinte Mar-coenskwaa*. Alzoo noemt men in Brab. en Limb. 't koningszeer of de schrofulen, omdat de H. Marcoen (Marculphus) voor die kwaal bijzonderlijk aanroepen wordt.

MARE. Men zegt in Antw., Oost.- en West-vl.: *door of van de mare bereen worden*. Z. *Maar*, ook de *School- en Letterbode*, 2^e jaarg. blz. 7.

MARELLEN, mv. van *marel*, v., ook: *marellekerzen*, soort van roode zure kerzen (Limb.); Kil. heeft: *marelle*, en Poimey: *amarelle-kers*, l. *cerasum apronianum*, *cerasum amari sive aridi sapore*, vulgò *amarinum*. Kil. op: *kriecke* vert. *roode kriecke* door: *cerasum apronianum*, en swerte *kriecke* of *moorelle* door: *cerasum actium*, *cerasa actiana*; ook in Br. en Antw. verstaan wij door *marellen* of *morellen*: de zwarte, vleesachtige en zoete kerzen. Zij worden aldus in 't dietsch genoemd, zegt Kil., omdat zij zwart zijn en de handen, de tanden en de lippen zwart-kleurig maken.

MAREN, altoos *maar* zeggen: *wat zit gij daar altoos te maren*. *Zwijg met uw gemuar* (overal).

MARETS, o. Z. moeras.

MARIAZEN, het kaartspel, in 't fr. *ma-riage* genoemd, spelen (overal).

MARKT. *De markt afrijden*, vertrekken: *toe, rijd de markt maar af*, maakt u maar weg (hier en ginds in Vl.). *Van alle markten weêrgekomen zijn*, doortrapt zijn, van alle kwade zaken ondervinding hebben (Br., Antw.). *Van eene kale merkt komen*, een slechten, beschamenden uitslag van iets bekomen, straf van iets te wachten hebben: *jongen, als men t'huis weet wat gij bekuist hebt, zult gij van eene kale merkt komen* (Antw., Br.).

MARKTEN (merlen uitgespr.), op de markt iets gaan koopen: *Lis, wat gade merkten?* (Limb., Leuv. en elders.)

MARMITTENGOUDE. Zoo noemt men uit kortswijl het koper, waarvan de marmitten meest gemaakt worden (Brab., Antw.).

MARODE, MAROTE, MERODE, v. *Op merode gaan* bet. bij Blussé : gaan stroopen, in 't fr. *marauder, courir à la picorée, à la petite guerre*; bij Sleenckx : *courir la présente*; te Antw. en te Brussel bet. : *op marode gaan*, rinkelrooien, op zwier gaan, op zwadder gaan, fr. *bambocher*. In 't cant. Axel wordt : *op zen marote* gezegd van een paard en bediedt er : op zijnen gang.

MAROEILJE, MARULJE voor : marol : *de marulje zit er in*, het stinkt zeer (Westvl.). In deze spreuk wordt gezinspeeld op den marollenkaas, die zeer sterk riekt. Z. blz. 113.

MAROL. De *marollen* zijn zeker kwartier van Brussel, door de geringste volksklas bewoond, en waar men een mengeltaal van waalsch en vlaamsch spreekt, *marolsch* of *marollen fransch* genaamd. Zie hier een staalken : « Ah ! tiské, ti sifflais, qui dit 'l formi ; ehben ! t'as qu'à faire des *flickers* asteur pour l'échauffer, puisque t'as pas fait un *spaurpot* pour l'hiver. » *Marollenkaas* is kaas door de marollen uitgevent. Z. kaasmarol, blz. 213.

MAROTE. Z. marode.

MARS, v., manachtige vrouw, mannin, wijf dat er als een manskerel uitziet, of als een man spreekt; Sleenckx verfr. het door : *femme hommase*. Z. verders meersch.

MARSCH MAKEN, iemand de waarheid zeggen, kastijden (N.-Limb.).

MARS RANK, m., afval van iets, iets wat niet deugt, fr. *déchet* (Maastr.). Z. bij Bild. (II, 118 en 401) : mars en rank.

MARTEEL, m. en o., hamer, die in het hamerschier gestoken wordt om het aan den dijsel of disselboom van den wagen vast te maken, of die in den dijsel gestoken wordt. Delf.

(blz. 87, 2e noot) zegt dat *mardeel* omstr. IJperen nog gebr. wordt (en wij voegen er bij, bijna in heel Vl.); om disselnagel te beteekenen. Kil. heeft : *mardeel*, l. *malleus ferreus*; vulgò *martellus*, fr. *marteau*, ital. *martello*. *Teutonice proprie dicitur malleus ferreus temonis quem vulgatus diesselhamer vocamus*. Men denke hier aan Karel Martel. Z. *Ama-thea onomastica*. Lugduni, 1664.

MARTEKO of MARTIKO, m., aap, sim, ook figuurlijk : *ge zijt juist als ne merleko* (Br., Antw., Vl.); bij Kil. : *martin*, holl. *marle*, l. *simius*.

MARTELAAR, eene wafel die stuksge wijze uit het ijzer komt (Poperinge).

MARTELEN, o. w., niet uit den weg, of niet voort kunnen, niet voorts of voorwaarts kunnen (Br., Antw. en Limb.); sukkelen (Br. en Antw.) : *zij martelt sel met dat ziekelijk kind*. Ook : ziekelijk zijn : *hij martelt al zes weken*. Vanhier : *martelaar*, sukkelaar; *marteling*; *gemartel*; *afmartelen*, aftobben, afmatten : *hij heeft zijn peerd afgemarteld* (Br., Antw., Limb.).

MARTELGANS, v., zoo noemt men het feestmaal door den landman gegeven, wanneer zijn laatste wagen tarwe is ingeschuurd. Het inhalen van den laatsten oogst « *der helle vruchten* » gaat met eene zekere plechtigheid gepaard; de wagen is dit maal « *stik ende mik vol* », de ringen hoog en breed, de paarden moeten trekken tot de spieren trillen onder 't vel; de zichters en bindersen, die den wagen omgeven, maken door hun luidruchtig *Heida! Dada! Joech!* hunne geburen het einde van den arbeid bekend; de wagen prijkt met eenen stevigen dennen mei, versierd met vaantjes van papier en klatergoud. Weldra is de wagen ingeschuurd, de mei aan den gevel gestoken en de volle bierkruijk gaat rond. Op den

volgenden dag vergaderen zich de vrienden om een feestelijken disch. In vroegere tijden werd op den dag zelve van den laatsten oogst de *gans gesmeten* en op den naastvolgenden zondag opgedischt. Vandaar kreeg het oogstfeest den naam van *martelgans*. Het hier te lande nog voortlevend gebruik van de *martelgans te smijten* bestaat hierin : men bindt eene gans met den hals aan eenen paal, en die der aanwezigen welke, met eenen ijzeren of houten bout, het dier van op zekeren afstand het hoofd afwerpt, behaalt den prijs en is koning van het feest. Bij de *martelgans* behooren steeds vladen van nieuwe tarwe (Limb.). Z. mei : *den mei inhalen*.

MARTEN, MERTEN. *Zijnen marten ontbinden of spelen*, gerucht maken, kwaadwillig zijn : *hij heeft daar zijn marten gespeeld* (Meeljesl.). *De pijp aan merten geven* bet. in Br. en Antw. : iets laten varen, het opgeven, den moed laten zinken, alle hoop verloren geven : *ik geef de pijp aan merten*, ik wacht niet meer. *S. Martens vuur stoken* : rond de feest van den H. Martinus maken de jongelingen in het veld 's avonds vuren waarin zij versteken al wat zij op het veld vinden of anderszins bijeen verzamelen, en dit noemt men : *S. Mertens vuur stoken* (Brab., Antw., Limb.).

MARTINGAALSTOK, m., stok of ijzeren slaaf, op de zeeschepen te midden van de boegspriet geplaatst, en aan welken al de touwen die tot de boegspriet behooren, vast zijn (Antw.).

MARULLIE. Z. maroeilje.

MASANDEN (Poperinge). Z. mishanden.

MASJOFFEL. Z. machochel.

MASKEN, verkleinw. van maas, fr. *maille*.

MASSCHEL, MASSCHER, MASSEL, 1° het zwart van den ketel, van de schouw, van den rook; 2° zwarte aren in het

graan : *er is dit jaar veel massel in de gerst, de haver, de tarwe*; in Westvl. spreekt men : *masscher*; in Br. : *massel*; vandaar het w. : *masselen*. Kil. heeft : *maschel, mascher*, en ook : *masche* in den zin van plek, l. *macula, labes*, hgd. *mase* (vlek). *Maschel, mascher* was bij hem ook een soort van kleur waarmee men zich bestreek voordat de maskers, bij hem ook : *masche, mascke*, uitgevonden waren. Voor *masscher* (zwarte aar) zie *grimaauw, brandauw*, enz. Het w. *masselen of mazeren*, fr. *petites véroles*, hgd. *massern, maseln*, en, in sommige streken van Nederland, ook *messels* uitgesproken, en het engl. *measles* zijn hiermede verwant. Z. masselen.

MASSCHELAAR, m., 't zelfde als : herpel (185) of elper (Z. blz. 117) (Westvl.). Z. bij Kil. : *maschelen* (vlekken, vuilmaken).

MASSCHER. Z. masschel.

MASSCHIEN, bijw., voor : *magschien*, waarvoor men thans *misschien* bezigt (Br., Antw. en elders); te St-Anna ter Muide, een dorp in Zeeuwsch Vl., hoort men nog : *magschien* (Z. Taalk. Mag. III, 518). M. Stoke en andere oude schrijvers gebr. : *mach gheschien, machscien, magschien*, enz. (Z. T. M. I, 46). In 't oud hgd. treft men : *mach-scehen, magkeihe* aan voor : *mag geschieden*, het fr. *peut-être*, in 't hgd. *vielleicht*, nederd. *veellicht, wellicht, misschien*. Z. Delf. blz. 277. De Teuth. heeft : *machschyen, bij aventure*; Ruysbroeck : *machghescien* en *machlicht*.

MASSEL. Z. masschel.

MASSELEN, b. w., door massel zich zwart maken (Br.); *zich bekruizen* (zegt men in de Kemp); zich bevleken of vuilmaken door het zwart van ketels, van schouwen, graanaren, enz. Kil. heeft : *maschelen, mascheren, maseschen*, l. *maculare, obungere futi-*

gine, atramento, enz.

MAST, m., fr. *masse*, v. hetgeen de soldaten moeten betalen voor kleederen, enz. eer ze mogen den krijgsdienst verlaten (veel in België).

MAST, m., den, dennen hooft. Vanhier *mastenhout, mastenbosch, masten-top*, de vrucht van den mastenboom (Br., Antw.).

MASTASJOLLEN, een Mechelsch gebak (Mechelen).

MASTEL, v. (met den klem op de laatste silbe), zeker klein, rond en plat broodgebak. Van de gewone *mastellen* maakt Weil. melding op het w. *masteluin*. Edoch thans zijn er van alle soorten van *masteilen*, groote en grove *mastellen* en kleine, fijne *mastellekens*. Men heeft *Brusselsche, Mechelsche* en allerlei andere *mastellen*. Het woord is overal in het Zuiden gebruikt. Kil. heeft: *morstelle, morstelleken*, dat ons verwant schijnt met: *morzelen*, schoon Bild. (II, 121) aan *mastelein* de eigenlijke beteekenis van *gemengeld* toekent en Hoeufft (blz. 380) op: *masteluin*, gist dat het bij Kil. voorhanden zijnde *mischteluin, misteluin*, l. *farrago*, enz., de ware naam is van dit gebak en dat dit afgeleid is van het hgd. *misschen*, bij Kil. ook nog: *misschelen*, lat. *miscere*, gr. *μισχειν*, fr. *mêler*, angl. *to mixe*. Naar de *mastel springen* of *bijten*, armoede hebben (Leuv. en omstr.).

MASTELUIN, een mengsel van te saâm gezaaide tarwe en rogge, fr. *épeautre*. Hiervan: *masteluinbrood* (Antw., Kl.-Brab.). Z. *mastel*.

MASTKLIMMING, v., *mastklimmen, mastjeklimmen*, o. (spel), klautermast, fr. *jeu de mât de cognac* (Br., Vl. en elders).

MASTPRUIM, v., voor damastpruim.

MASTSPER, in Vl. v., mastboom. *Sper* of *spar* is in Br. m.

MAT, bijv., in 't hgd. *math*, en in 't Hagel.

voor *zwak* gebr., beteekende vroeger: overwonnen, overheerd. Zoo zong Maerlant (*Spiegel hist.* I, blz. 272).

Die in cortere tijt die stat
Onder dede ende maecte mat.

En in de *Oudvl. Gedichten*, uitg. door Blommaert (blz. 34, v. 2856):

Meneghen hebben vire af ghesteken
Die daer doot bleef ofte mat.

Bij M. Stoke en anderen bet. *maten*: bedwingen, tenonder brengen. Z. *mats*.

MAT wordt te Antw. als nw. gebr. en bet.: kiezelingen of saâmgeronnen deelen van gekabbeld melk: *een zuigend kind, dat het zuur heeft, spouwt louter matten* (Antw.). Z. *matten*, *mattig*.

MATEN en STRIJKSTOKKEN. Z. maat en strijkstok.

MATER, MATEREN. Z. mouter, mouteren.

MATERIE, v., etter: *er komt veel materie uit de wond* (Br.).

MATERNEST, m. Z. mouternest.

MATS, ook *mots* uitgespr., v., slag, klets, oorveeg: *stil of ik geef u eene mats om de ooren* (Br., Kl.-Br.). Vanhier *matsen*, doodslaan, oulings, *maten*, l. *mactare*. Z. bij Weil. het bijv.: *mat*, dat eertijds ook *dood* beteekend heeft (*Z. Taalk. Mag.* IV, 77). Men denke hier aan 't fr. bijv.: *mat* (doof, glansloos, doodsch). Men zie mede bij Weil.: *motsen* (knotten) dat bij Vondel *nedersabelen* bet. Z. *mat*.

MATTE MELK. Z. *mattig*.

MATTEN, o. w., ronnen, scheiden, kabbelen, wordt in Brab. van melk gezegd: *het melk is gemat*.

MATTEN. *Zijne matten oprollen*, fr. *plier bagages*:

Fransche ratten,
Rolt uw matten
Hier al spoedig op.

(Br., Antw.).

MATTIG, bijv., uitgesproken *matte*, is omstr. Leuven van dagelijksch ge-

bruik en wordt gezegd van melk dat geronnen is : *het melk is matte*. *De meid bracht mattemelk voor mijnen koffie*. Het v. znw. *mat* voor : geronnen melk, heb ik nooit in Brab. uit iemands mond hooren komen.

MAUSCH, MOUSCH, bijv., ledig : *de beurs is mausch*. *Met mausche beurs kan men niet veel koopen* (Hagel.); bij Kil. treft men aan : *mans-koe, manse-koe* als een Kempisch woord, een *mauschkoe* is dus eene ledige koe, eene koe die geen kalf in heeft. Z. *gust*, blz. 169 en *manskoe*.

MAUSCHKOE, hetzelfde als *manskoe* (Limh.). Z. *mausch*.

MAUTER. Z. *mouter*.

MAZEGAT. Z. *møzegat*.

MAZEN, b. w., fr. *remailler*.

MAZEREN voor : *mazelen*, fr. *rougeoles* (Br.).

MAZIELEGAT. Z. *maziergat*.

MAZIERGAT, MAZUURGAT, MUZUURGAT, MAIZIERGAT, een meest drij- of vijfhoekig gat, gaping, kapelleken of nis, in zeer vele boerenhuizen te zien naast den haard in den muur gemetst, en waarin men pijpen, tondeldoosjes, solferstekken, speelkaarten en andere kleinigheden legt (Br., Antw., Kemp. waar men *mazielgat* uitspr.); te Leuv. noemt men : *mazielegat*, de schop, kapelleken of driehoekige holte die men in gemetste scheidsmuuren bemerkt, en welke aanduidt dat de muur gemeen is. Kil. heeft : *masier-, mosier- of metsiergat*, l. *ris-cus, fenestrella impervia in muro, pariete aut foco, capsula intra parietem apparta, vulgò boëta*, gal. *masure*, fr. *trou de mesure*. — D'Arsy : *une fenêtre ou trou qui n'est point percée outre en un mur ou en une cheminée*. — *Masyère, maisière* (van het lat. *maceria* en dit van *macio*, metser) is eigenlijk een gemetste muur. Z. Ducange, IV, col. 302-3 en Carpentier, *Gloss. franc.* alwaar *mai-*

sière vert. is door : *mur de clôture*. Men noemt soms een kijkgat ook : *maziergat*.

ME, voornw. voor : *wij, we* : *me gaan dat doen* (Br., Antw. en elders').

MECHELEN, o. en b. w., in sommige scholen en collegies van Oostvl. gebr. voor : in de composities zeuren, of : bedrog doen (Z. *zeuren*). Het is licht eene voortd. w. van : *mikken of maken*.

MEDARRE komt voor in : *'t is al moortet en medarre*. Met zegt het, wanneer het zeer vuil is (Westvl.). *Medarre* is samengesteld uit *med* of *met* (vet) en *aarde*; het bet. dus zooveel als : *vette aarde of slijk*. Z. *Bild*. op : *met, made* en, bij ons, *maaiemeersch* en *mölle*.

MEDEDEEFELN, MEDEDWEEFELN, b. w., medelokken : *iemand meê deefeln naar ballen en comedies tot zijn verderf*. *Onze buurman heeft gisteren een half dozijn mannen meê naar de voor gedweefeld* (Westvl.).

MEDEDOEN, b. w., medenemen, medepakken : *hij heeft eene goei vracht meêgedaan*. *Hij doet alles meê wat onder zijn handen valt* (Br., Antw. en Vl.).

MÊD-EEN, MEDEENEN, *med-eenet* : *met den eenen*, bijw., terstond, aanstonds, seffens (Br., Antw.); te Brugge : *zoo met eens*.

MEDEGAAN. Z. *medevallen*.

MEDEGANG, MEEGANG, m., in 't kaartspel gebr. voor : kunnen meê doen : *ik heb eenen meêgang*, d. i. ik kan meêgaan (Antw., Oostvl.).

MEDEKEN. Z. *meedeken*.

MEDEPAARTEN, o. en b. w., bijna overal voor : zijn aandeel krijgen of geven : *ik zal u meêpaarten*.

MEDEVALLEN, o. w., gunstig zijn, een geluk zijn : *die koop is mij wel meê gevallen* (Br., Antw.); Sleecckx verfr. het door : *réussir*; in denzelfden zin zegt men ook : *meêgaan* : *dat gaat u*

meê dat gij machtige vrienden hebt
(Br., Antw.).

MEE, v., voor meken, meetje: een oud
wif, knorrig wif (veel in 't Zuiden).

MEEBOTTEN voor: *met botten*, bijw.,
soms tijds. Z. bot of botte, blz. 71.

MEEDEKEN, o., een kind, vooral een
jong meisje met witte kleederen, met
een krans om 't hoofd of anderszins
opgeschikt, dat in processies meêgaat
of eene andere plechtigheid opluis-
tert (Antw., Brussel, Leuv. en Diest).
*Dan nog volgt er eene rei van mee-
dekens, frissche gezichtjes, allen in
't wit met een korfje in de hand waar
ze bloemen uit strooien* (J. Van Beers,
De bestedeling). Vanhier te Brussel
de: *Meedekens-sstraat*, fr. *rue des Vier-
ges*. Meêdeken staat voor: *meegdeken*,
en dit voor: *maagdeken*, jong meisje;
bij Kil. is: *meegd*, maagd en ook:
med, in 't sax. *maegd*; de Teuth.
heeft: *meiken*, *mecken*, *madeken*. Te
Hartzebergh, in Duitschl., heet men:
mâdeken, een meisje van onder de
12 jaren, terwijl de oudere *meiken*
of *meidje* genoemd worden. *Meid*,
engl. *maid*, is eigenlijk maagd. Z.
Bild. (II, 228), Weil. en Tuinman
op: maagd en meid.

MEEDEN, b. w. uitgespr. *meegen*: huren:
eene dienstmeid meeden (Limb.).
Meeden bet. eigenlijk: als meid ne-
men. Vanhier: *meêpenning* of *gods-
penning*, een penning dien men aan
dienstboden geeft wanneer men ze in
huur neemt. Kil. geeft: *meden*, *mee-
den*, *mieden*, *mieten* (en de Teuth.)
myeden op als hgd. saks. geld. holl.
en vl. voor: huren, l. *conducere*
en *arrhabone dato devincire*. Van-
hier: *vermyeden* (Teuth.), verhuren.
Z. bij Weil.: *meed* en *miede*.

MEEK, v., vrouwspersoon die zich altijd
ziekelyk verbeeldt (Limb.); 't is mis-
chien eene verbasterde uitspraak
van *muik*, dat bij Kil.: zacht, teeder,
murw, in 't engl. *meek*, beteekent.

MEÊKEN, MEKEN, MEETJE, o. (met
zware en ook met zachtl. e uitgespr.),
grootmoeder; ook oud wijfe: *mijn
peken en meken heb ik maar nau-
welijks gekend. Die vrouw is al een
meken geworden* (Br., Antw., Kemp.).
Het is voor: *mee(re)ken*, moederken,
vrouwken, of wel: een diminutief
van: *meid* (maagd). Z. ook *meê-
deken*.

MEEL, m., mv. *melen*, kort planksken
van hard hout, platgeschaafd, om
daarmede pikken en zeisens te *wetten*
of te scherpen. Een lompen kinkel
heet men ook eenen *meel* (Kemp.).
Maet beteekende outings: maat (Kil.).

MEELDER, voor: meerle, merle; zoo
zegt men ook: Heelder (dorp) voor:
Heerten (Limb.).

MEELSTANDE, v., in Vl. bijna altoos
gebr. voor: meelkuip, meeltob. Z.
stand.

MEELZOETE. Zoo spreekt men te Diest
meêzoet (madelief of kersouw) uit.

MEENENS (uitgespr.: *meines*), gen. der
onbepaalde wijs, als bijw. gebr. voor:
wel gemeend, waarachtig, ernstig:
*is dat meinens wat ge daar zegt? Ja
zeker meines* (Limb., Br., Antw.).

MEEPENNING. Z. meeden en, bij Weil.:
meed, *miede*.

MEER. Z. *mameer*.

MEERDEKEN, o., 't zelfde als: *meêdeken*
(r. Thienen).

MEÊREKEN of MEIREKEN bet. in West-
br. hetzelfde als: *meêdeken* (blz. 350).
In de omstr. van Assche en Merchtem
vervormt de *d* zich nog al dikwijls
tot *r*.

MEEREST, MEERIS, v., het overschot, wat
overblijft, rest.: *de meeris*. Dit is
zeker voor: *wat meer is* (Limb.).

MEERKEN DUIVELS, v., (met zware *e*),
eene oude heks (Westvl.).

MEERLAAN of MERLAAN, m., in Vl. het-
zelfde als: meerle, *mêrel* of *merle*,
fr. *merle*, spaansch *mierla*, ital.
merla, l. *merula* (Kil.).

MEERSCH, MERSCH, v. (afgeleid van : *meer*, van ouds door het volk v. gebruikt), wordt veel meer in Vlaand. gehoord dan in Br., Antw. en Kemp. waar men daarvoor : *weide*, *beemd*, *broek*, *driesch* zegt. Te Ninove bet. het : *velweide*. Maerlant gebr. *maersch* of *mersch* voor : moeras of drassig land ; deze beteekenis heeft *meersche*, *maersche* ook bij Kil., die het vert. door : *palus*, en Plant. door : *palus* en *pratium palustre* ; in Vl. en bij Weil. heeft *meersch* nog den zin van : beemd die's winters veel overwaterd is. In 't engl. is het : *meadow*, in het oud engl. *marrhes* en *mersch*. Vanhier : *meerschage*, broekweiden, moerassige of drassige beemden of gronden. Z. *meersch* bij Weil. en bij ons : *maameersch* (blz. 338).

MEERSCHHOOF, o., hooigras van meersch, in tegenoverstelling van : *kla-verhooi* (Vl.).

MEERSEN (veel *meesen* uitgespr.), in vele plaatsen van West- en Oostvl. voor : vermeerderen, fr. *croître*, *augmenter*. *Beginnen te meesen* zegt men, evenals *verliezen*, voor : verliezen ; *naarsen* voor : naderen ; bij Kil. : *meersen*, flandr. *meerderen*, i. *augere*, in 't angelsaks. *mærsen*, oud hgd. *mêran* (Delf. blz. 281).

MEERVOUD. In Westvl. wordt het mv. der éénsilbige woorden dikwijls gevormd door bijvoeging eener *s* in plaats van *en* ; zoo zegt men : *arms* (fr. *bras*) voor : armen ; *keuns* (konnijnen), voor : keunen ; *wufs* (wijfs) voor : wijven.

MEESTENS, bijw., meestendeels, meestentijds (Br., Antw. en Limb.).

MEESTER KUNNEN (iets, iemand), overmeesteren, overwinnen (overal). *Gelijk de meester is, zoo betrouwt hij zijne gasten*, een wantrouwige, een deugniet betrouwt anderen niet (Br.).

MEESTEREN, o. w., een genees- of heel-

meester gebruiken (Br., Antw.).

MEESTERSE wordt in Br., Antw., Kemp. en N.-B. bijna altoos voor : meesteres gehoord (Z. Hoeufft, 381). Hier valt op te merken dat de Holl. uitgang *res* of *ster*, in gemelde landstrecken weinig gehoord wordt en daar is : *rs*, *rse*, mv. *rsen*, b. v. *naaier*, *naaiers* of *naaierse* ; *kleermaker*, *kleermakerse* ; *stichter*, *stichterse*, enz. Dit hebben de Holl. van ons oud en huidig gebruik behouden in : *dienares*, *minnares*, mv. *minnaresses*.

MEET (scherpl. *ee*), de groeve waarmede men eenen pijl op de hoogpees zet. Vanhier : *meetten* (Br., Antw. pr.). Z. *meet* (kerf) bij Weil. en nok.

MEETBOEK, m., cadastraalboek (Limb.) ; in Vl. : *ligger* ; in Br. en elders : *cadaster*, *cadasterboek* genoemd.

MEETEN (scherpl. *ee*), o. w., de voren tusschen de graanbedden (ruggen), met de schup schuins uitsteken of uitschieten als het graan gezaaid is (Kl.-Br., Antw. pr.).

MEETJE, o., 't zelfde als : *meken*, grootmoeder, oud vrouwken. *Mette* is bij Kil. een holl. en fries. w. en bet. : meter, pete.

MEETJELAP. Z. meterlap of lappeter, blz. 326.

MEETJESLAND, eene zeer bevolkte landstreek in Oostvl., vroeger het *burggraafschap van Gent* genoemd ; Somerghem is er de hoofdplaats van.

MEEUWEN, o. w., pinken, pinkoogen (Sleeckx).

MEEZENVANGER, **MEEZER**, m., vogelvanger (Antw.).

MEEZOEK. Z. meézoet.

MEEZOET, v., madelief of matelief, fr. *marguerite*, en bij anderen ook : *paquerette* ; in Br. en Kemp. uitgespr. : *meézuut* ; in Limb. : *meizentje* ; te Maastr. : *meizeutsche* ; vroeger schreef men : *meesoete*, *meesuyte*. De Teuth. heeft : *medesute* of *marienbloem*, l. *solsequium*, *eliotro-*

pum. Dit bloemken wordt aldus ook in Gelderl. geheeten; te Leuv. *kersouw* (blz. 233). *Meé* is eene verkorting van *mede*, hetzelfde w. als: *made* of *mate* in *madelief*, waarvan men de beteekenis nazie op: *maai-meersch*. *Zoet* is hetzelfde als *lief*, ten ware het eene verbastering ware van: *zoek* (meézoek); omdat dit bloemken de natte weiden of het gras zoekt en mint. Z. Bild. op: *madelief*.

MEEZUUT. Z. meézoet.

MEGGEREN, o. w., sukkelen, knoeien, talmen (Kemp.). Het schijnt verwant met het oude *mangeren*, ook: *mangelen*, heen en weér bewegen. Z. Kil. en Weil. op: *mangelen*.

MEI, m., versche of gebladerde tak, ook: het laatste in te halen graan, dat op het veld te droogen staat. *Den mei inhalen*, het laatste graan naar de schuur halen: *is uw mei al binnen? De korenmei, ja; maar die van de terf nog niet* (Br.). Wanneer men het laatste graan inoogst, steekt men gewoonlijk een met bloemen en geschilderd papier versierden meitak op de vracht, en de kinderen, soms met meikens in de hand, zitten op de kar, den wagen, al schreeuwende: *hoe, joeg, vival den mei! Z. martelgans. Mei*, voor: gebladerde tak, is veel in 't Zuiden gebr. *Eenen mei hebben, krijgen*: in den nacht van den 1sten mei gaan de jongens, buiten, op de huizen waar schoone meiskens wonen, en planten eenen jongen groenen boom of eenen dikken tak op de nok van het dak. Het is eene soort van hulde. 's Anderen daags hoort men het dorp rond: «*Mieken N... heeft eenen mei gehad.*» Het gebeurt ook bij meiskens, wier gedrag niet gansch onberispelijk is, dat men eenen *strooman* op het dak of op een naburigen boom stelt; dit is natuurlijk eene schimp (Br.).

MEIBLOEMKEN, **MEIBLOEMPTJE**. Hierdoor verstaat men in Limb. en elders

verschillende bloemen, o., a. de seringe, fr. *lilas*; Kil. vert.: meibloem door: *tilium vernum*.

MEIBOOM, m., een sparren- of ander boom wiens stam geblekt is, wiens kruintakken versierd zijn en die voor het huis van pastors, burge-meesters, enz. geplant wordt in 't begin der meimaand; in 't fr. *mai* (Br., Antw., Limb. en elders).

MEIDEKEN. Z. meédden.

MEIDJE. Z. meisje.

MEIËL (mijël). Het Holl. spreekw.: *dat is eene mijl op zeven*, of: *van mijl op zeven* bet. dat men den langsten weg gaat, een omweg doet of: dat men nog veel wegs moet afleggen. In Br. zegt men: *den weg op zeven gaan*; te Antw.: *het is mijl op zeven*, om te beduiden dat men een grooten omweg doet of ook, fig. dat men zich gansch nuttelooze moeite geeft. In Limb. zegt men meestal: *het is Meiël op Sevenum*. Inderdaad de weg welke deze twee Limburgsche dorpen van elkander scheidt, is zeer moeilijk, loopt door heiden, peelen, turfgronden en maakt door zijne kronkels den afstand grooter.

MEIKEN, o., tuiltje, ruiker (Limb.); Pomey heeft ook *meyken* voor: tuyken, l. *sertum*, en Kil. meldt het in dien zin als Leuvensch en Brusselsch. *Mei* is bij Weil.: bloembondel.

MEIRÉDIG, bijv., nattig (r. Heerlen).

MEISJE, **MEISKEN**, o., wordt te Maastr.: *meitske* uitgespr., elders in Limb.: *méstje*, *mélje* en *méske*; in Belg.-Limb. en r. St-Truiden: *melske* en *meske*, *mesken*, welke beide laatste men ook omstr. Breda, in de Kemp. en Br. hoort; doch in Br., omstr. Leuv. ook: *mesken*; te Antw.: *masken*. *Maassen* en *meissen* worden veel voor: dienstmeid genomen, in welken zin Kil. ook *meydsen* en *meysse* heeft, in 't engl. *maid*, dat

eigenlijk *maagd* bet., en voor welk *maagd*, fr. *vierge*, men in Br. ook nog veel : *maged* hoort. *Metze* bet. in het hgd. meisje en ook : hoer of on-tuchtig vrouwmensch.

MEISKEN, soort van peer (Brugge).

MEISSEJONG, meisjedochter. *Meissejongens*, kinderen van 't vrouwelijk geslacht (Westvl.).

MEISSEN. Z. meisje.

MEITSKE. Z. meisen.

MEIZEUTJE. Z. meêzoet.

MEKEN. Z. meêken.

MEKKEN (zich), zich mijden : *mek u dat de steen niet op uw hoofd valle* (Westvl. en L. v. Aalst); bij Maerlant bet. *mecken* : acht geven, staat maken, in 't l. vert. door : *vitare*, *evitare*, *fugere*, enz.

MEKKER, in 't mv. *mekkers* noemt men : de boerenjongens die des zondags bij de boerenmeisjes komen thee drinken en vrijen; 2° die zijn deeg bij de bakkers draagt om laten te bakken (cant. Axel).

MELLEN, o. w., afgeleid van *meel*, wordt gezegd van aardappels die, als zij gezoden zijn, vaneen vallen en meelachtig zijn : *die patatters melen goed* (Vl., Br. en Limb.). Z. bloemen, blz. 61.

MELGER, v., is in Limb. de uitspraak van : *melker*, d. i. hommerd of milter (van visch).

MELK, MELKE. *Melk* (wit vocht der uiers) is in Br. en Antw. o., elders en bij Bild., v. Doch *melk*, in Vl. : *melke*, milt of mannelijk zaad van visschen, is in Oostvl. v., doch o. bij Bild., die (II, 231) schrijft « dat melk eigenlijk *malc* is of *mallijk*, d. i. mannelijk, zoo voordien homder visschen, als voorde mannelijkheid der vogelen. Hiervan de naam van : *duiven-* en *hoender-melker*, d. i. : *lubber*, *kapoener*. » Hiervan ook : *melker*, gelijk *milter* van *milt*. Kil. heeft : *melcker*, *melckertlinck*, *mille van den visch*. In

Gron. heet de milt : *weekkuit*. Z. kiet, kit of kuit.

MELKBAGSKEN (uitgespr. melksbâkschke), melk- of speenvarken (Limb.). Z. bag, blz. 28.

MELKBOERSMESDAG, naam aan aschwoensdag en goeden-vrijdag gegeven (omstr. Kortrijk). Z. mesdag.

MELKDISTEL, DAELWDISTEL, in Br., Antw., Oostvl. hetzelfde als in Westvl. : *melknetel*; in Oostvl. : *melkwied*; te Eecloo : *duivelsmelk*, in 't engl. *milkthistle*, fr. *chardon*, *maric*, *lithymale*, *laileron épineux*; bij Blanc. ook : *hazen-lalouw*, *hazen-salaad*, *hazen-struik*, *konijnen-kruid*, *ganzeu-distel*, *melkwei*, l. *sonchus*, genoemd. Z. melkwied.

MELKEN, b. w., in Br. en elders voor : bestellen of verzorgen, b. v. : *de koeien melken*. Men zegt ook : *de bieën melken* (Z. biemelker, blz. 52). *Melken* wordt in Vl. gebruikt voor : aftrekken, afhaken, binnenpalmen, aftroggen. Kil. geeft ook deze beteekenis en vert. : *iemanden melken* door : *emulgere aliquem argento*; *fraude etc. alicui elicere pecunias*; en soms ook voor : krijschen.

MELKEN, o. w., wordt te Antw. gezegd van kevers (molenaars) die, alvorens zij opvliegen, de vleugels op en neêr bewegen : *de meuldenaar melkt*. Voorts wordt het ook toegepast op personen die lang sammelen eer zij met een werk, dat zij te yerrichten hebben, aanvangen : *zie hem daar weêr staan melken, die sammelaar!*

MELKER, m., milter, welk laatste in 't nedersaks. en in 't engl. ook : *milter*, in Br. : *melter* is. Z. melk. *Melker* bet. in Oostvl. ook : krijscher.

MELK GEESELEN, —*blauwen*, —*doopen*, *melk met de pint halen*, er water bij gieten (Br., Antw. en elders).

MELKIGGE, v., melkboerin, melkverkoopster (Brugge).

MELKNETEL. Z. melkdistel.

MELKRING, trouwring (Westvl.).

MELKSTOEL, m., laag stoelken, met drij of vier pikkels, waar men onder het melken opzit (overal).

MELKTOB, m., gewone emmer dien men gebruikt om in te melken (Limb. alwaar men *tob* voor : emmer zegt). *Tobbe*, v., is in Holl. : kuip, fr. *cuve*, *cuvier*. Kil. heeft : melck-eemer, i. *melcktobbe*, Pomey : melk-emmer, melkstoop, melktobbe, i. *mulctrale*.

MELKWIED, o. *Wied*, bij Weil. hetgeen men uitwiedt, onkruid, engl. *weed*, hgd. *unkraut*, is de wortel van het neêrd. : *wieden* (in 't engl. *to weed*, fr. *sarcler*), vanwaar : *wieder*, engl. *weeder*, en is nog bewaard in *melkwied*, waardoor de Vlamingen : melkkruid, melkdistels, *dauwdistels* verstaan, in 't engl. *milkthistle*. Z. Delf. blz. 31-32, 4^e noot, en melkdistel.

MELLEKATOEN, perzik (Brugge); te Antw. : *merkaton*.

MELTER, m., milter, d. i. : melker of hommerd (Br.). Z. Weil. op : melker.

MELUW, bijw., rijp, murw : *die peren zijn al te meluwe* (Vl.); te IJper. zegt men van vruchten : *murw* voor : rijp; doch in Oostvl. hoort men bijna nooit : *murw*, dat meest gebr. wordt in Br., Limb. en Antw., waar 't *mörg* klinkt. De Teuth. heeft : *moru* ook in den zin van : rijp, zacht, i. *tenner*, hgd. *mürbe*, oud hgd. *marwe*, engl. *mellow*, angelsaks. *nearw*. *Morruwen* is *murwen*, zacht worden.

MELUW, v., 1° houtwormken of eerder houtluis, hetzelfde als : molm of *mèmel*; 2° een klein tam diertje, 't zij wit, groen of zwart, dat op 't loover van vlier, moerbezen en moeskruiden zit; in Brab. : *milver*, *milwer*, *mulfer* geheeten. Kil. heeft : *meluwe*, *milwe*; elders vindt men ook : *miluwe*; d. i. : een maaïke, mot, wormken, in 't l. *acarus*, *tinea*, *teredo*, *midas*, fr. *mîle*. Het w. *meluwen* bet.

bij Kil. : van de meluwen, motten of dergelijke diertkens opgeëten worden, l. *ab acaris sive teredine exedi*. In Oostvl. *vermeluwd* voor het Brab. : *vermemeld*. Z. *memel* en, bij Bild. (II, 247), *mollem* en *moude*.

MEM, v., in Limb. en elders : moeder, borst; in Br., Antw. en elders : borst : *de mem geven*; en ook eene voedster die bij rijken dient om dezer kinderen te zuigen te geven. Z. *ba*.

MEMEL, m. en v., in Br. en Antw. st. en pr., een molm, een diertken, wel aan eene hoofd-luis gelijkend, doch veel sneller te poot, dat in droog hout komt : *die stoel is verduurd, hij zit vol memelen*. Men zegt ook overdr. van iemand, wiens geesteskracht verzwakt is : *de memel zit er in*. Vanhier heeft men : *vermemelen*, *vermolmen* : *vermemeld hout*; *memelig* en *memelachtig*, welke men alleen in de Holl. Woordenb. in 't fr. vert. : *poudreux*, *plein de mites*, aantreft. De *memel* verschilt teenemaal van de *kaasmaai* en van de *mot*, die slechts een *schilfer* met vleugels is. In 't hgd. is het ook : *memel*; te Gent en in Oostvl. zegt men : *meluw*. Z. dit w. als ook : *milver* of *mulver*.

MEN wordt in België bij het volk weinig of niet gebruikt; men bezigt daarvoor : *er* of *daar* met het verl. dw. van 't werkw. : *er wordt gezegd*, *daar wordt gebeld*, of wel den 3^{en} persoon mv. : *zij*, *ze* : *ze bellen* voor : men zegt : men belt, of ook : de 2° persoon : *ge zoudt zeggen dat hij schuw is*. Dit zelfde heeft ook in andere talen plaats, fr. *vous diriez*, in 't l. *ferunt* en *fertur*.

MENDEUR. Z. *mennen*.

MENGELSOEN, mastel, masteluin of misteluin, fr. *mêteil* (Poperinge); elders in Westvl. zegt men : *misseljoen*, hetzelfde als in Br. : *witgraan*, in Antw. en Kl.-Br. *masteluin*. Z. bij Kil. : *mischteluin* of *misteluyn* en *soen*.

MENIGSTE, uitgespr. in Limb. : *mennigste*, wordt in Limb. en Brab. voor : hoeveelste gebr. : *de hoemenigste is het vandaag? Ik weet niet den menigsten keer hij dit deed*. Pomey vert. : *hoemenigste door : quotus*.

MENNEGAT, o., ingang zonder poortje op een stuk land, weide, enz. (Kl.-Br. en elders). Z. *mennen*.

MENNEN, b. w., eigenlijk voeren, vervoeren, l. *ducere, vehere*, schoon het thans in de Woordenb. maar voor : *leiden*, fr. *mener*, l. *minare* aangestipt slaat; in Vl. en Zeeland en 't N. van Oostvl. wordt het gebruikt om het vervoer van goederen te beduiden en, bepaaldelijk, voor : het invoeren of inoogsten van het graan naar de schuur : b. v. : *de tarwe innennen*, d. i. in Br. : *de tarwe inhalen*. Van hier : *mennewagen*, wagen dienende om 't graan uit het veld in de schuur te voeren (Vl.); *mendeur*, v., de groote schuurdeur langs waar het graan wordt ingevoerd (Vl.). *Menner* het. bij Kil. hetzelfde als : *wageman* of *voerman*. *Mennegat* of *menning* is in Vl., Br., Antw., Kemp. en N.-Br. : de opening of toegang door eenen dam, houtkant of over eene gracht, langs waar men van de baan op de weide, op 't land of in het bosch rijdt of gaat; het wordt zoo genoemd, zegt Hoeufft, blz. 384, omdat door dezelve het graan of hooi of hout gemend wordt. In de Kemp. heet het *hotgat* (uitgat?) (Z. blz. 196), in Holl. veel : *heul*.

MENNEWAGEN. Z. *mennen*.

MENNING, in Vl. en de pr. Antw., hetzelfde als : *mennegat*.

MENSCH. *Noch God noch mensch*, niemand (Vl. en elders). *Menschen* geldt voor : ons : *wij kunnen menschen daar niet achter loopen*, we kunnen wij ons dat alles niet aantrekken. *Men zou e mensch moe maken* is zoo veel als 't fr. : *on nous fatiguerait*

(Westvl.). *Iemand mensch maken* bet. in Br., Antw. en elders : iemand beschaven, mensch of beleefd, beschaafd, slim doen worden. *Geen mensch meer zijn* verfr. *Sleeckx* door : *avoir perdu beaucoup*. *Menschlief* of *mensch Gods* is in Br. eene uitroeping die beantwoordt aan : *lieve hemel*.

MENSCHACHTIG, bijv., het tegenovergestelde van : *menschschuwend*, wordt gezegd van dieren die geerne bij de menschen zijn : *die hond is sel menschachtig* (Br., Hagel.).

MENSIE, van 't fr. *mention*, bet. te *Mennen* en in 't Z. van Vl. : teeken, schijn, fr. *apparence, signe* : *mensie maken van te vertrekken*. In Limb., omstr. Thien. en langs de waalsche grenzen zegt men : *mensing maken* voor : *schijnen*, den schijn aannemen, teeken doen, apparentie maken van : *zoo gauw ik mijn stok neem en mensing maak van uit te gaan, staat mijn hondje gereed om mee te loopen*.

MENSING. Z. *mensie*.

MENTE, v., wordt in Vl. gezegd voor : *munt*, fr. *menthe*, l. *mentha*, engl. *mint*, ital. *menta*.

MEN ZEGTS, in 't fr. *les on-dit*, komt nog al veel in de nieuwsmagazijnen voor.

MERBOL, m., en ook : *erbol*, marmeren bol waarmee de kinderen spelen. 't Is eene verbastering van : *marmeren bol* (Br., Kemp.).

MERGEN, morgen, morgend (Br., Kemp.). Ruysbroeck schreef : *merghenstont* voor : *morgendstond*, ook : *des merghens*, l. blz. 157 en 182. In 't angelsaks. ook : *mergen* (Delf. 494).

MERK, stuiver, fr. *sou* (r. Heerlen in Limb.). Z. *mark* bij Kil.

MERKATON, v., perzik. Men zegt ook : *naakle merkaton* voor : de vrucht wier pel niet donzig maar glad is (in Br. : *brignool*); wanneer ze met dons of wol bedekt is, heet ze : *pers* (Antw.).

MERKT. Z. markt, lachmarkt (blz. 322) en loopmarkt (blz. 349), en bij Kil. : *marckt sive merckt.*

MERLAAN. Z. meerle (Kortrijk).

MERLOEN, de borstwering tusschen twee schietgaten (Antw.).

MERREK, te Hasselt voor : markt.

MERSCH. Z. meersch.

MERT (uitgespr. : *met*), muts (Limb.). Z. kaboes, blz. 214.

MERTE, MERTEKE, MARTE, MARTEKO, m., in Br., Antw. en elders van ouds voor : aap, fr. *singe*, gebruikt.

MERTEN. *De pijp aan merten geven* en *S. Merlekens vuur stoken.* Z. marten.

MERVELEER, m. voor : marbelaar, knikker (Limb.). Z. huif en huuf.

MERVEN, eene verbastering, te Poperinge, van 't werkw. *murwen*, bet. aldaar : met eene bijzit leven. *Murven*, vroeger *morwen*, in den Theuth. : *moruwen*, is in 't l. *mollire*. Het l. *mollitia* (morwte of murwte) bet. ook : verwijfdheid, wulpschheid.

MES, rug : *op de mès hangen* (Kemp., Gheel). Is 't misschien hetzelfde, doch verbasterd, als bij Kil. : *meersse* of *meers-korf*, een rug- of markt-korf?

MES voor : mest. Vanhier : *meshaak* voor : mesthaak; *mesput* of *messeput* voor : mestput (hier en daar in Br. en Kemp.); doch men zegt er : *mestkar*, *mesthoop*. Vanhier nog : *messing*, *messie* en in Maerl. *Rijmb.* v. 32870, *messine*. Kil. geeft *mes* voor : mest als Vlaandersch op en bij Ruysbr. en Maerl. bet. *mes* : ook mest en drek.

MESDAG (misdag), feestdag, kermis (Oost.- en Westvl.). *Hoe zij raesden! Hoe zij tierden! Hoe zij hoenders mesdag vierden* (G. Gez. blz. 91). In 't L. v. Waas zegt men : *gij moet uwe woorden geen mesdag geven*, d. i. : ge moet niet rusten, niet stil staan terwijl gij klapt, maar voort werken. *Mesdag* bet. ook : laak : *zijn mesdag doen*. Bij Maerlant wordt *mesdach*

voor : feestdag gebruikt; in 't oud engf. is het : *messeday*; ijslands. : *mes-sadayr* (Delf. 282). Bij Kil. is *mis* : feest, plechtigheid, l. *solemnia*. Vanhier : *baafmis*, *kersmis*, *ker(k)mis*, enz. en *misdag* is in 't l. *dies festus*, *dies solennis*.

MESHANDEN, mishanden : 't *mèsen ni*, het komt er niet op aan (cant. Axel).

MESSCHIEN voor : misschien; ook *maschien*, *mescien* (*Taalk. Mag.* III, 17).

MESSELIJK (Vl.). Z. misselijk.

MESSEN of **MESTEN**, b. w., eigenlijk : met een mes dooden, ombrengen : *hoe velen worden er om hun geld gemest* (Hagel.)! Kil. heeft : *mes*, *messer*, *mest* in den zin van : mes en van : degen, en *maten* voor : dooden. Bij Bild. is *metsen* : moorden, en hiervan : *mets-tuig*; het hgd. *metzgen* bet. slachten, dat veel met een mes geschiedt. Z. bij Weil. : *mee* en *mat-sen*, dat in Kl.-Br. : *slaan* bet. van : *mats*, slag. Z. blz. 366.

MESSIAS-MIS. Zoo noemt men te Kortrijk de Guldenmis, die op den kwatertemperwoensdag vóór Kerstmis gedaan wordt; te Meenen heet die mis : *duivekendaal-mis*.

MESSIE. Z. *messing*.

MESSINE. Z. *messing*.

MESSING, m., is geen mesthoop of mestput in 't algemeen, maar, bepaaldelijk, de opene plaats, 't zij put of poel, bij, achter of vóór een huis, bestemd om er 't mest uit den stal of andere vuilnis te leggen. Mesthoopen of mestputten op het veld worden geene *messingen* genoemd. De binnenplaats vóór de woning, de stallingen en de schuur eener boerderij, in 't fr. *basse-cour*, worden in de Kemp. : *messie*, elders, in Br. : *messing* genoemd, schoon zij voor mestplaats niet meer dienen. Kil. en Plant. geven : *messie* of *missie* ook op voor : mestput, mesthoop, l. *finetum*; omstr. Breda, in heel Vl. en Br. heeft *messing* ge-

melde beteekenis. In de vlaamsche dorpen van Hainegauw zegt men : *messine*. Delf. (blz. 286 en 496) heeft : « *missinne*, bij Boyer is 't in 't engl. *few-mishing*, *midding*, *dunghill*; ce dernier mot signifie littéralement : *mesthoop*, en fr. *tas de fumier*, en allem. *misthaufen*. » Zoodat het oud engl. *mishing* ons vlaamsch *messing*, oulings *missinne* (mesthoop) is. Kil. geeft *messingh* op als Vlaandersch voor : *messie*, en Weil. zegt achter *messing*, v. (geel koper), dat *messing* (missing) een verouderd (het wordt in België dagelijks gebruikt) woord is, dat mest bet. In dezen zin heeft het Jan d. Brune en in Westvl. is *messingput* hetzelfde als *messing* of *mestput*. Te Thien. en in Westvl. noemt men een *sterfput*, waar het vuil water in loopt en men alle vuilnis inwerpt, ook *messing*. Dit *messing* wordt in Westvl. nog gezegd van een snuiver die zeeren onder den neus heeft. Z. *mesthof*.

MEST, in Holl. m., is in Br., Antw. en Limb., o. Z. Weil. op : mest en *mes*. en bij ous : *messing*.

MESTBOER, m., die op de straten het mest, slijk of vuilnis op zijne mestkar schept en wegvoert, gewoonlijk voor den *mestpachter* (die het mest van de stad gepacht heeft) (Leuv.).

MESTDAG. Z. *mesdag*, enz. (Vl.).

MESTHAAK, twee- of drijtandige haak om het mest mede uit den stal te trekken (Br., Antw., Kemp., Limb.).

MESTHEM of **MESTEM**, m., in Limb. hetzelfde als 't volgende.

MESTHOF, m., plaats waar degenen, die beesten hebben, het mest zetten, in 't hgd. *misthaufen* (Hagel.); in Br. : *messing*; in het Groningsch dialect heet die plaats : *mestdobbe*. *Dobbe* bet. graft, kuil, poel (Z. *Taalk. M. IV*, 680 en Wassenberg's, *Idiot. Fris.* blz. 25). Z. *mestpoel* en *messing*.

MESTPOEL, 't zelfde als : *messing*. Van-

hier : *mestpoelwater*, water dat naast het mest in den put is en waar men het bij zomertijd overhoost (Br. en elders). Z. *aalpoel*, blz. 2.

MESTSTIK, **MESSTIK**, groote en breede schup om lang mest mede door te steken en kort te maken. Dit geschiedt volgenderwijze : men zet dit snijmes op het mest, waar men het door slaat bij middel van een houten hamer; ook steekt men die stikschup er door. *Stik* van *steken* (r. Lier).

MET, **MET DAT**, 1° zoo haast, zoodra als, te gelijk als : *met dat hij vertrokken was*; 2° aangezien, dewijl : *met of met dat hij mij niet helpen kan, moet ik mij elders voorzien* (Vl., cant. Axel en ook in Br.) (*Taalk. M. IV*, 369). Z. *meteen*.

METEEN, **METEENEN**, bijw., van ouds en bijna overal in 't Z. gebr. voor : terstond, binnen een oogenblik, dadelijk, straks : *zwijg of meteen krijg de slaag*. In Limb. klinkt het : *miten*; in Br., Antw. : *medeen*, *medeenen*; in Vl. cant. Axel. : *medeen*. In Maerl. bet. : *meteen*, *metien*, ter zelfder tijde, en in den *Vos Reinaerde*, V, 709, *mettien* ook : terstond. Z. *metdat* en *achtereen*, blz. 6, en *bedeenen*.

METERLAP ook **MEETJELAP**, v., eene die als meter of pete, eene andere vervangt. *Met* is, volgens Kil., holl. en bet. : peter; *mette* is holl. en fries. en bet. : *meter* of *pete*.

MÉTJE. Z. *meisken*.

METSEN zegt men in Br. en Antw. altoos voor : *metseken*; zoo ook : *metser* voor : *metseelaar*, hetwelk slechts gezegd wordt van een lid der *vrijnet-selarij*. Z. bij Weil. : *metsen*.

METSKE of **MÊTSKE**. Z. *meisken*.

METTE. Z. *möten*.

METTEKO, **MARTEKO**, m., sim, aap (overal).

METTEN. De spreekw. : *met iemand korte metten maken* bet. : iemand gezwind

- weghelpen (Limb. en elders). *Metten* van 't l. *matutinae*.
- METTEN EENEN**, 'tzelfde als : meteen (Br.).
- METVRETER**. Z. metworm.
- METWORM**, m., wörm die zich in 't vleesch van den mensch, vooral in 't aanzicht vormt en door een klein zwart plekje op het vel verraden wordt. Men noemt het ook : *metvreter* (Maastr. Z. Arch. vr. Ned. Taalk. III, 372). Kil. vert. : *met*, *mette*, sax. sicamb., door : *pulpa suilla*, *carnes porcinae delicatiores*. *Met* bet. bij Weil. : gehakt vleesch, bijzonder rouw varkenvleesch; bij Bild. : *med* of *met*, eigenlijk *vet*, en hiervan leidt hij af : *mest*, dat eigenlijk *metse*, *medse*, d. i. mesting of vetmaking is. *Met*, *mede*, in 't oud fries. *mat*, *mete*, *meyle*, oud hgd. *met*, zweeds. *mat*, engl. *meat*, bet. in 't neêrd. : spijs, voedsel. Z. Delf. 282 en vanhier heeft de Teuth. : *mettigher* voor : vleeschhouwer, hgd. *metzger*, *fleischer*. Tenkate leidt *met* af van : *meten*, *moesog* : *mailan* (snijden), dat verwant is met : *mes*, *mest* en *mat*. Z. ook *maai-meersch*.
- MEU**. Z. motten.
- MEUBELEN**, b. w., met huisraad voorzien, stoffeeren, ook : *meubeleeren*, fr. *meubler* (Br., Limb. en elders).
- MEUG**, m., smaak, goeste. Z. muug.
- MEUGELMOORD**, m., sluipmoord (Limb., Valkenberg). Van 't hgd. *meuchelmord*.
- MEUGEN**, mogen (Vl., Br., Antw., Kemp. en N.-Br.). Het lijdend deelw. klinkt veel *gemogen*, doch ook : *gemocht*.
- MEUK**. Z. muik.
- MEUKEN**, verkorting van : *meutteken*. Z. ook : *moken* en *muiken*, verwant met : *smeuken* of *smoken*.
- MEUKEN**, o., zekere graanmaat, in Br. drij vierden van een halster doende; zoodat, b. v. een zak tarwe van 100 kilo's rond de 3 1/3 meukens inhoudt. Kil. vert. : *meucken*, *moken* door : *modiolus*.
- MEULEN**, o. w., smeulen (Gelderl. Z. Taalk. Mag. I, 318).
- MEULEN**. Z. molen, enz.
- MEULEKENSNOOT**, v., aartszottin : *zoo zot als eene meulekensnoot*, als eene drilnoot, als een meulen, als eene musch. Z. Sleekx.
- MEULENEN**, met den kasmolen het graan zuiveren, malen (Vl.).
- MEULHOEK**. Z. mulhoek.
- MEUN**, **MEUM**, v., moi, fr. *tante* (N.-Limb.). Kil. geeft *muyne*, *mueme*, *moeme*, *mome*, *mume* op als een Geldersch, saksisch en hgd. w. met de bet. van : moi langs vaders en moeders kant, doch in Saksen bet. het ook : nicht.
- MEUREN**, **MUREN**. Z. moeren.
- MEURM**. Z. murm.
- MEURRIG**, **MORRIG**. Z. morg.
- MEURZEN** (met korte *du*-klank). Z. mörzen.
- MEUS**, **MEUZE**, v., groote mugge (Br., Brussel). Z. meuzie.
- MEUTTE**, **MEUTTEN**. Z. motten.
- MEUZIE**, **MEUZE**, **MEZIE**, v., mugge, groote mugge, *sleekmugge*, zomervlieg, fr. *cousin*. In Maerlants *Rijmb.* V, 356, komt *mesie* reeds voor in de betekenis welke het thans in Westvl. nog heeft :
- Zoeter als de klokkegalmen,
Die, vermenglende in 't getuit
Van de meziegolven, walmen
's Avonds als het avond luidt;
(G. Gezelle, blz. 89.)
- Bij Sleekx is *meuze* : eene modder-vlieg. Bij Kil. : *meusie*, *mosie*, i. *mughe*, l. *culex*. *Meuzie* is verwant met het fr. *mouche*, en 't l. *musca*.
- MEZIE**. Z. meuzie.
- MICH**, **MICHKWARTIER**, r. Thien., Diest, in 't Hagel., verders in Limb. en naar Duitschl. op zegt men : *ich*, *mich*, *ooch* : *ich kan alleen niet, wilde mich helpen*? De landstreek, omstr. Thie-

nen, enz. heeten de anderssprekende streken : *het michkwartier*.

MIEDAUW, m., soort van wissen of twijgen (Meetjesl.).

MIEK voor : maakte (Vl. en Kemp.).

MIEKMAK (Vl.). Z. mikmak.

MIELAND, o., plaats in de schuur waar men het uitgedorschen stroo legt (Hagel. en hier en daar in Br.). Het eerste deel des woords schijnt te zijn : *miet*, *mijt* (tas) of *mul* voor : stroogemul, d. i. : kort stroo.

MIER, m., hekel, pik, afkeer, tegenzin, hinder : *eenen mier aan iemand of aan iets hebben* zegt men, onder den geringen stand, in Zuid-Holl., Gelderl., N.-Limb., in de pr. Antw. en 't cant. Axel voor : een tegenzin aan iemand of iets hebben, hinder, last aan iemand of iets hebben. Bij Kil. bet. : *de mieren*, l. *formicatio*, eene zeer lastige en vuile huidziekte, ook *venusziekte*. Z. *Taalk. Mag.* (I, 318, 330; II, 110, 471, en *Arch.* II, 174). Vanhier, in 't cant. Axel : *mieren*, kwaad, nijdig over iets zijn; en *mierig*, kwaad, nijdig. Bij Sleeckx is : *eene mierige koe*, eene koe die bloed pist.

MIEREKNEUKEL, m., iets dat zeer klein is (r. Audenaarde).

MIEREN, o. w., eene zekere tinteling of kitteling voelen als liepen er mieren over, tintelen of, gelijk men in Br. zegt, *singelen* of *zengelen*, b. v. van koude, van ergens tegen te slaan of te vallen : *mijne voeten mieren van koude*. *Ik sloeg mijne hand zoo hard tegen de plank dat mijn vingeren ervan mierden* (hier en ginds in Vl.). Z. *mier*.

MIEREN, o. w., mikken, op iets doelen met eene schieting, aanleggen, fr. *mirer* : *hij mierde met zijn geweer zoo juist dat de haas daar neêr tuimelde* (Br., Antw., Oostvl.). Vanhier licht : *miersteen*.

MIERIG. Z. *mier*.

MIERSTEEN, m., paal, eindpaal, scheidsteen (langs 't Westen v. Brussel). Z. *mieren*.

MIESELEN. Z. *miezelen*.

MIET, MIETEN. Z. *mijt* en *meeden*.

MIEZELEN, MIJZELEN, freq. van : *mijzen* : 1° als b. w., morzelen, waarmee het nauw verwant is, brijzelen, wrijven, tot briezels maken, b. v. drooge aardklooten, gezoden aardappels, brood, enz. : *mijzel de kiekskens wat brood voor* (Meetjesl. en elders). Vanhier : *miezeling*, briezel; 2° als o. w. bet. : *miezelen* of *mieselen* in 't algemeen, in 't fr. *être* of *faire menu*, en wordt gezegd van : stofregen, fijnen hagel of sneeuw, enz. In 't bijzonder : zachtjes rogenen, stofregen; bij Sleeckx : *miggelen* : *het mieselde den heelen dag*. Vanhier *miezelen*, stofregen, *gezebber* (Oostvl., Westbr., Br., Groning.), in welk laatste gewest men : *miesregen* en *miezering* weêr zegt voor : stillen regen, en nat, nevelig weêr. Kil. geeft : *mieselen* op als Holl. en Fries., 't zelfde als *misten*, l. *rorare tenuem pluviâ* en Plant. verfr. het door : *plouviner*, *faire une pluie menue*; *mieselinghe*, holl. fris.; bij Kil. : *mist* (nevel); bij Plant. : stofregen, l. *tenuis pluvia*. In Limb. zegt men : *mozelen* en *mozel*. Z. *mijzen*, *mijzel* en *zebberen*.

MIEZELING, MIJZELING, v., iets wat gemiezel of gemijzel is, fr. *ce qui est menu* of *réduit en miettes*, b. v. : *het broodsuiker in miezelingen wrijven voor den koffie*; klein stukje, briezel, brijzeling, morzeling (Vl.); in Br. en Limb. (waar men *mozel* zegt) en elders : stofregen, natte nevel, fijne hagel of sneeuw. In Brab. zegt men voor : stofregen ook : *gezebber* of *zebbering*. Z. *misel*.

MIEZER, bijv., bet. zooveel als het fr. *chétif*, en kan van 't lat. *miser* zijn, doch : *hij ziet er zoo miezer of miezerkens uit* bet. juist 't zelfde als : *hij ziet*

er zoo mijterig of mijterachtig (zoo ongezond) uit (Br., Antw. en elders).
MIGGELEN, o. w., stof regenen (Sleeckx).
Z. miezelen.

MIJDE, bijv., vreesachtig, bang, fr. *timide*:
gij moet zoo mijde niet zijn (Westvl.).
Het is 't zelfde als: *mijdel*, bij Kil. een
Vlaand. w., in 't l. *vilans, parcens*.
't Is de wortel van: *mijden* (Z. Weil.).

MIJKEN, andere uitspraak van: *mikken*,
bij Kil. ook vert. door: *disponere*
(disposer). *Zich mijken* bet. te Gent:
zich mijden: *mijk u*, in 't fr. *gare*.
Mijken en smijken zegt men, hier en
daar in Westvl., voor: eten. 't Is licht
voor: *muiken* (meuken) en *smuiken*,
hetzelfde als elders: *koken en smoken*.

MIJN, v., de plaats waar de aangekomen
visch uitgemaakt, dat is, in kleine
verdelingen geveild wordt (Br.,
Antw., Vl. en elders): die vischmijn
heet te Gent: *minke*; het is in 't fr. ook
minque. *Mijn* staat voor: *mijnstede*
of *mijnplaats*. Z. 't w. *mijnen* bij
Weil. of elders.

MIJNDER, m., afgel. van: *mijnen*, een die
uitmijnt, bepaaldelijk: een peper-
koekverkooper (Vl.).

MIJNEN, b. w., 1º is door « mijn » te roe-
pen, visch koopen op de vischmijn;
2º *mijnen* wordt ook voor: uitmijnen
gebr., d. i. al den aangekomen visch
in kleine hoeveelheden ter verkoop-
ping oproepen: *is de visch al ge-
mijnd?* Vanhier: *mijning*: *de mijning*
heeft plaats om 8 uren. Bij Sneeckx
komt *mijnen* ook voor in den zin van:
graaan in de schuur voeren, maar dan
is dit w. eene verbastering van *men-
nen*. Z. dit woord.

MIJNERGOEIE, MIJNVERGOE (uitroeping
van bevestiging) in den zin van:
waarachtig, waarlijk, ik maak het
goed: *'t is hij die dat gestolen*
heeft, mijnvergoeie (hier en ginds in
Westvl.).

MIJNEREN, b. w., fr. *miner* (Sleeckx).

MIJNSTEE, MIJNSTEEN. Z. *mijstee*.

MIJT, v., in sommige streken uitgespr.
miet, bet. eigenlijk: hoop, stapel, fr.
amas de quelque chose, tas, b. v.:
*hooimijt, houtmijt, stroomijt, graan-
mijt*, enz. (Br., Hagel., Antw., Kemp.,
Limb., N.-Br.). Men zegt in Limb.
ook: *miet mest* voor: hoop mest.
Hoeufft leidt het af van 't lat. *meta*,
dat: eindpaal, meet, stapel of hoop
bet.; zeker is het daar meê verwant.
Vanhier: *gemijt, gemijt graan*, graan
in mijt liggende.

MIJT, MIET. Zekere oude munt, bij Plant.
in 't l. *meta, obolus*, en bij Kil.: *oboli*
vilissimi genus. Het mv. *mieten* bet.:
geld: *die kerel zilt met mieten* (Limb.).
Z. bij Kil.: *mijt, miete* of *miente*.

MIJTSTEE, uitgespr.: *mijststeen* en *mijn-
steen*, plaats waar de stuiken gestaan
hebben: *de mijststeen oogsten* (West-
vl.). Van: *stee* (plaats) en *mijt*.

MIJZELEN. Z. miezelen en mijzen.

MIJZEN, MIEZEN, b. w., breken, brijze-
len, morzelen, hgd. *meischen*, fr.
rompre: *toe, mijs de kiekens eens*
wat brood (L. v. Aalst); in 't Meetjesl.
zegt men: *mijzelen*. Men denke hier
aan 't l. *mica*. Z. miezelen.

MIK, v., eigenlijk tweetandige vork die
dient voor iets wat er over gelegd
wordt: *laat de berrie van de kar op de*
mik rusten; tweespleet aan het uit-
einde van een stok, stang of pijl, in 't
fr. *coche*: *tusschen een mikken vat-
ten*. *De mik van mijnen pijl is afge-
broken*. *Laat er dan een beenen*
mikken aan zetten. *Mik* is ook de gaf-
fel eener wip op welke men de groote
houten vogels steekt; bij Kil.:
micke, l. *furca*.

MIK, v., dat in de Holl. Woordenb. bloem
van roggen- of tarwenmeel bet. en in
Gelderl. een brood is van fijn roggen-
meel gemaakt, bet. in Holl. en Belg.-
Limb., in 't Hagel. en elders nog:
hetzelfde als kraammik (Z. blz. 286),
d. i. fijn tarwen brood, wittebrood,

en is ook m. : een korenten mik. Een mikken boterham. Een mikken is te Diesl : een klein wittebroodje, te Brussel en Antw. pistolet genoemd. Mik wordt in N.-Br. zoowel van rogge als van tarwe gebakken. Z. Hoeufft, blz. 387. In de omstr. v. Brussel verstaat men soms door mik : een boterham, door de boeren aldaar ook : kant geheeten. Mik is in 't engl. miche, oud engl. mitche; het fr. de la miche (wittebrood) wordt ook door Chateaubriand gebezigd in zijne : *Mémoires d'outre-tombe*. Z. weg of weite. Z. Delf. 284.

MIKKEN, pinkoogen (Westvl.).

MIKMAK, soms ook MISMAS, m. en o., mengelmoes, mengelmangel; voorts : iets wat in 't geheim overlegd en gekonkeld wordt, konkeluis, fr. *tripotage* : daar is mikmak tusschen. Uit al dien mikmak kan ik niet wijs worden (Limb., Hagel., Br., Vl., Anwt.). Daar is mikmak (oneenigheid, ruzie) in dat huis (Maastr.). Daar hebt ge al uwen mikmak, daar is al het gerief dat gij noodig hebt (Westvl.). Mikmak is eene verbastering van : mingmang, wortel van mengen; 't is in 't engl. mish-mash, in 't hgd. mischmasch, wortel van misschen, hgd. en neêrd., l. miscere, gr. *μιᾶναι*, mengen, fr. *mélanger*. Z. Delf. 406.

MIL, MILLE, MILLIE, v., gierst of geers, een graangewas, welks zaad men aan kanarie- en andere vogelkens geeft (Br. en elders); in Groning. heet dit gewas : heers, heerse; bij Kil. : milie of hirs, hirse, hers, in 't hgd. hirsen, engl. hirse en millet, l. *milium*, fr. *mit*, millet, ital. *miglio*, sp. *milho*. Vanhier : milzaad. Wij hebben in Br. nog eene plant : mil en soms ook : kamil (Z. blz. 218) geheeten, die men in de patattenvoren of slechts op kleine beddekens zaait en van wier stroo, dat de lengte heeft van twee voet, men sijne be-

zems bindt, genoemd milbessems. Deze plant behoort geenszins tot de kamil- of de geersfamilie.

MILBESSEM. Z. mil.

MILT, m., 't manneken van den haring, nederd. *miltter*, in 't engl. *milt* of *miller*.

MILVER, m. en v., wormken of liever : dierken bijna gelijk aan eene hoofd-luis, dat in het hout zit : de milver zit in de planken. Vanhier : vermilveren : de milver heeft die stoelen vermilverd (Maastr., Belg.-Limb., Hagel., Br.); te Leuv., Antw. en elders zegt men ook : memet, vermemeld; te Gent en elders in Vl. : meluwe, vermeluwd. Milver, uitgespr. mulver en mulfer, bet. in Br. de zwarte, gele of groene gevleugelde luisjes welke op moeskruiden, op jonge vlierscheuten en ander loover zitten : die savooikoolen staan heel vermulverd. De bladers zijn door den pulver verdroogd (Leuv.). Kil. heeft : meluwe, milwe, mijte, mot, enz., fr. *mite*. Z. molm, vermolmd, mul (stof), malen, olm.

MIMER of MIEMEL, v., aalbes (N.-Limb.). Z. aardbel.

MIN of MINNEKENPOES, v., de kat. Wanneer men de kat roept, zegt men : min, min, min (Br., Antw.); in 't Hagel. : ming, ming; in Limb. : miem, miemke!

MINDER. Iemand een man mindermaken (Br. en elders); in Westvl. : iemand een hoofd minder maken, iemand kapotmaken, dooden. Z. minderen.

MINDERACHTIG, iets wat niet zeer goed is, wat niet wel genoeg is, gemeen, middelmatig : uw handelwijs is minderachtig (Westvl., Popering.).

MINDEREN, o. w., anders zijn, veranderen, missen : gij wordt beknord, maar hoe kan dat minderen, ge doet alles verkeerd? fr. *comment peut-il en être autrement?* Dat kan niet min-

- der of niet minderen*, dat kan niet anders zijn (Br.).
- MINDER** of **MAAT**, of is voor: dan, in de uitdrukking: *wat die man noodig heeft om van te leven is minder of maat*, welk of maat onzeggelijk bet. (hier en daar in Brab.).
- MINGELIEMANGELIE**, 't zelfde als: mikmak: *'t is al mingeliemangetie*, 't is al dooreen verward (Oost- en Westvl.).
- MINKE**, v., vischmijn, fr. *minque* (Gent). Z. mijn.
- MINNE**, v., baker, wat men te Antw.: *bakel*; te Leuv.: *verwares* noemt (cant. Axel); elders bet. *minne* 't zelfde als *mem*, en *minnen*, in Holl. en N.-Br.: tot *mem* dienen, maar in 't cant. Axel is *minnen* voor: baker uitgaan; in Br.: *uit verwaren gaan*; te Antw.: *uit bakelen gaan*. Z. Hoeufft en Weiland.
- MINNEKENPOES**, v., kat (Br., Antw. en elders).
- MINNEKENS**, de witte of gele fluweelachtige botten die op zekere gewassen komen (Br., Antw.). Z. katekens of kattelen, blz. 236.
- MINNEN**. Z. minne.
- MINNINGE**. *Te minninge gaan*, uit vrijen gaan (Westvl.).
- MINUTEBLEEK**, o., het pleeksel van het lijnwaad met *chlorure*, zoo genoemd omdat het slechts eenige stonden in het *chlorure* ligt (Vl.).
- MIRKEN**, o. w., loeren, scherp, piet toekijken: *ik moet vandeeg mirken om zoo nen kleinen druk te kunnen lezen* (Br., Kl.-Br.). 't kan eene verandering zijn van 't w.: *merken* of *marken*, *considérer*, of liever eene versterking van: *mieren* (*mikken*), zooals *horken* van: *hooren*, enz.
- MIS** voor: *mest*. *Missen* voor: *mesten*, *bemesten*: *miswagen*, *mestwagen* (cant. Axel). Kil. en anderen hebben ook: *mesch*, *mist* voor: *mest*, hgd. *mist*, saks. *mess*, in 't oud engl. bet. *mishing*, *mesthoop*. Z. *messing*.
- MISBILLIGEN**, b. w., niet billig achten, misduiden, afkeuren: *men zal mijne woorden niet misbilligen*. (J. Ferguul's Makamen, blz. 41). Z. billig, blz. 53.
- MISCHMASCH** voor: *mikmak* (Limb.).
- MISDAG**, m., uitgespr. *mesdag* en *mestdag*, feestdag, heiligdag: *zondag*, *mestdag*, *altijd is hij op trot* (Vl.); in 't Land v. Waas zegt men: *zijne woorden mesdag geven*, voor: rusten, stilstaan terwijl men klapt. *Misdag* bet. te Poperingen: taak: *es ulder mesdag af?*
- MISDEELD ZIJN** (*niet*), kennissen, verstand of begaafdheden hebben: *die jongeling is in 't geheel niet misdeeld*, *hij zal tot groote dingen komen* (overal).
- MISDRAGING**, misdracht, misval (Kortrijk).
- MISEL**, **MISELTJE**, een weinig: *een miseltje vuur* (cant. Axel); in Br. zegt men een: *mozzel* (o als korte eu) *een mozzelken brood*. Het is hetzelfde w. als boven *miezeling* en verwant met *morzelen* (dat in Br. als *mözzen* klinkt). Z. *miezelen* en *mijzen*.
- MISERERE**, m., is in 't Zuiden, vooral in Br., nog gebr. voor 't fr. *passion illaque* of *miserere*, eene pijnlijke kwaal, ook: *omgekeerden darm*, *kronkel*, *darmkring*, *drekbraken*, *lankeuvel*, enz. geheeten.
- MISERIE GAAN**, alleengaan in 't whist- en botson-spel om geen en slag te hebben (bijna overal).
- MISHAND**, **MISHANDE**, hinder, verhindering, letsel: *er is geen mishand aan* (Antw.): *daar en es geene mishande dat ti kome* (Westvl.). Van hier: *mishanden*, waarover Weil.
- MISHANDEN**. Z. handen, blz. 175.
- MISJE**, o., miskraam (Antw.).
- MISKANSEN**, o. w., eene miskans of mislukking hebben (Br.). *Miskans*, ongeval, slechte uitval, is in 't engl. *mischance*.

MISKOMEN, o. w., in Westvl. voor : verhinderen ; in Br. en Antw. voor : iets kwaads overkomen : *miskomt er iets aan het rad, wij kunnen niet voort*, d. i. komt er een ongeval aan. *Mesquame* bet. bij Ruysbroeck (II, 77) : gebrek, letsel.

MISKOMMODEEREN, o. w., mishanden, fr. *incommoder, gêner* (Westvl.).

MISKOTEREN, MISKEUTEREN, 't zelfde als : *mispeuteren* (r. Antw.). Z. bekeuteren, blz. 39.

MISKWABBEREN, o. w., mislukken (Br., Antw.).

MISLEZER, m., een priester zonder plaats of vaste bediening (overal).

MISLUIDING, v., misluidendheid (Kortrijk).

MISMAAKSEL, o., een mismaakt schepsel of ding (overal).

MISNIETEN, b. w., het tegenovergestelde van genieten, beteekent : derven, ontberen, eraan toeleggen : *gij zult het moeten misnieten* (Kemp., Limb.).

MISPAKKEN, eigenlijk : in 't pakken niet vatten : *hij heeft den bal mispakt. Het mispakken*, kwalijk treffen, ongeluk hebben : *hij heeft het met die dochter mispakt*, hij is mistrouwd. *Hij heeft het mispakt*, hetzelfde als : miskanst (Br. en elders).

MISPEL, v., wordt in N.-Limb. verkeerd gebr. voor : *wesp*, engl. *wasp*, fr. *guêpe*, l. *vespa*. *Mispel* (vrucht), in de Woordenb. m., is in Br. ook v. *Mispel* hoort men soms ook voor : *oorveeg* : *hij kreeg eene mispel om zijn ooren*.

MISPEUTEREN, b. w., misdoen, mispikelen : *vast hebt ge weer wat mispeuterd*, dat ge zoo effenaf ziet (Br., Antw.); bij Kil. : *mispeuteren*, flandr. is *verpeuteren*, l. *delinquere*.

MISPIKKELLEN, b. w., 't zelfde als : mispeuteren, miskoteren, bekeuteren ; uitzetten : *wat hebt gij mispikkeld dat ge zoo verlegen staat?* (Br., Antw.,

VI.). Van *mis* en *pikkelen* (een kinderspel van meisjes); doch het kan ook een freq. zijn van : *mispijken*.

MISSCHIENS, voor : misschien (Br., Antw., N.-Br., Limb.).

MISSE, v., misslag (Westvl.).

MISSELIJK, lastig, onverduidelijk (VI.).

MISSELJOEN, MESSELJOEN, *misseljoenen-brood* (Westvl.). Z. mengelsoen, blz. 372 en masteluin, blz. 366.

MISSEN, o. w., wordt dagelijks gebr. voor : afwezig zijn, ontbreken : *daar was maar een, die miste* (Br., Antw. en elders). *Missen*, zot worden : *die man mist* ('t w. verstand is hier onder verstaan). *Die nooit gemist heeft, heeft nooit iets gedaan* (Br. en elders).

MISSEKES MISSE, ook Zenderkensmis, of Gulden mis (Westvl.).

MISSIE, MISSINE. Z. messing.

MIST voor : mest. Vanhier : *misten, mistpoel, misthaak, mistwater*, enz. De Teuth. heeft : *mijtsstede*, mestplaats.

MISVAREN, o. w., dat eigenlijk misvallen, mislukken ; kwalijk uitvallen bet. : *hij meende dat hij veel geld zou opgedaan hebben, maar hij voer mis* ; bepaaldelijk bet. het in VI. en ook bij Kil. : een misval hebben. *Misvaren* wordt in VI. ook als o. znw. gebr. voor : *miskraam* : *die vrouw heeft een misvaren gehad*.

MISVERSTAAN, o., misverstand (overal).

MISZIT, o., iets dat ontbreekt, iets dat niet wel voegt, dat afsteekt, dat misstaat, beletsel, tegenheid, gebrek, fr. *contrariété, empêchement* : *ons huis is wel, maar het heeft een miszit dat er geen achterplekje aan is. Dronkenschap is een groot miszet* (Westvl.). Kil. geeft *missitten* als Vlaandersch op voor : misstaan. Bij Delf. 496 heeft men, in het oud engl. *mis-satle* ; in VI. : *miszat* van : *miszitten*, engl. *to disform, to disfigure*, fr. *défigurer, séoir mal*, vanwaar : *malséant*.

MITER voor : mijte, groote houtmaai (Westvl.).

MITJE of BITJE, een beetje, een monds-
vol, een weinigsken (Axel). Het is
hetzelfde als : mijt.

MITJE, v., meter, petemoel (cant. Axel).

MITS voor : vermits, overmits, dewijl,
fr. *puisque* (Br., Kemp., N.-Br.).

MITSELEN. Z. mutselen.

MITSEN, kaartspel (Leuv., Thien., Diest).

MITZEN. Z. mitsen.

MOCH! hetzelfde als : och, een tusschen-
werpsel dat tegenzin te kennen geeft :
*moch! laat mij gerust met al die beu-
zelingen* (Br., Kl.-Br.).

MOCHT, MOECHT, imperf. van : mogen, te
Leuv., Diest en elders gebr. voor :
moest. Z. mogen en moeten.

MODDEL, bijw., drukkend, benauwd :
het is moddel warm (Limb.). *Mot*
wordt in Gelderl. ook gebr. als bijw.
in den zin van : zeer, geheel : *mot*
slecht. Wij denken dat *mot* en *moddel*
verwant zijn met *mottig* en *moede*,
vanwaar : *vermoeien*. In den Teuth.
hetzelfde als : *matt*, vanwaar : *mat-
ten*, thans : *afmatten*. Z. *mot*.

MODDELEN (Antw.) freq. van : modden.

MODDEN, b. w., tusschen of in oude pa-
piere, vodden, enz. zoeken : *wat*
zijt ge daar weër in mijne kas aan
't modden! (Kemp.). Kil., die ook het
freq. *moddelen* heeft, vert. het door :
perscrutari. Z. Weil. op 't woord.

MODDEREN, o. w., *tot modder maken*,
baggeren, in 't modder wroeten (Br.,
Antw.). Plant. vert. *moddelen* door :
fouiller en cherchant quelque chose,
l. *perquirere*. Z. *modden*.

MODDER WEËR. Wanneer de lucht zeer
laf is en dik betrokken door nevels,
en dat het drijft te regenen, zegt
men, omstr. Brussel : *wat modder*
weër of *modderachtig weder*, d. i.
mottig weder, omdat zulk weder
modder veroorzaakt : *'t is gemodder*
weër, 't is vuil onder de voeten.

MODEPRINTJE, o., pronkerken, mode-

heerken, *modexot*, *modepop* (Br.,
Antw.). Dit laatste meest van meisjes
gezegd.

MOE, MOEDE en oulings ook *muede*, bijv.,
wordt in Limb. : *meug*; in Br., Antw.
en Kemp. : *muug* uitgespr. Vanhier
heeft men nog : *vermeugen*, *vermu-
gen*, *vermuugd*, voor : vermoeien,
vermoeid.

MOEDER wordt in 't Z. zeer veel voor 't
fr. *matrice* gebr. Weil. heeft de
spreekw. : *dat ligt op eene kwade*
moer, daar zal niet veel goeds van
komen. In Br. bestaat, onder 't ge-
meen volk, eene andere spreekw. :
*dat zal op geene goede moeier afloo-
pen*, dat zal niet lukken, dat zal niet
wel afloopen of uitvallen. *Moeder*,
moeier of *moer*, beteek. 1° onder
ander : de koningin der bieën ; 2° de
bus waarin de spil van eene schroef
loopt, fr. *écrou de vis*; in Gelderl. en
elders klinkt het *muier*, dat eigenlijk :
muider is, zegt Bild. (II, 245). Immers
de *oe*-klank verwisselt zich veel met
den *ui*-klank.

MOEDER, v., eene koof of katoenen
vrouwenmuts (St-Truid.).

MOEDER GODS ALLEEN, moederziel al-
leen, geheel alleen (Br. en Hagel.).

MOEDERKENSZALF, KLIPPELKENS-
ZALF, eene zalf zoo genoemd omdat
de pakjes op kluppelkens trekken,
en die men goed acht voor alle won-
den en kwetsingen. *Moederkenszalf*
geldt bijna overal.

MOEDERKOREN (moeierkoren), 't zelfde,
in Belg. en Holl-Limb. als elders :
beerenlanden, *wolventanden*, in 't fr.
ergot, *seigle ergoté*, d. i. lange zwarte
korrels in de roggenaren.

MOEDERKWAAL, v., hetzelfde wat Weil.
zegt van : *moer* : « door onkunde
noemt men ook alle opgeblazenheid
en opstijgen bij het vrouwvolk : *moe-
der* of *moer*; » bij Kil. en anderen :
moeder of *moederwee*, l. *colicus dolor*,
coli intestini morbus.

MOEDERMENSCH ALLEEN, 't zelfde als : moederziel of als te Antw. en in Limb. : *moederzielig alleen* (Br., Antw. en elders).

MOEDERRIOOL (*moeierriool*), de onderaardsche hoofdriool waar de zijderiolen' zich in ontlasten, fr. *égout collecteur* (Antw. st.).

MOEDERSKIND (één). *Het is één moederskind* (*moeiers-*, *moeres-* of *muikerskind*) bet., op vele plaatsen : 't één is niet beter dan 't ander, 't is al eender, of : 'k wil om den keur van de trappen niet vallen.

MOEDER ZALIG ALLEEN, gansch alleen, geheel verlaten (Limb.). Men zegt daar ook evenals in Gelderl. : *moederziel* (uitgespr. *moorzeel alleen*) : *daar en was geen moederzeel*.

MOEDSTEKEN (uitgespr. *moodsteken*), sterven, kapotgaan : *van die zaak zal hij de* (of *den*) *mood steken* (Br.). Men deelde ons uit verscheidene plaatsen van Vl. : *de moord steken* mede voor : sterven. *Mood* (met zachtlange *o*) kan eene verbastering zijn van : *moed* of *moet*, l. *animus* of *otium*, hgd. *musze*, als ware *den moed steken* zooveel als : den moed laten steken of zinken, of : geen lust meer hebben tot iets, gelijk men gesteld is wanneer men gaat sterven. Maar *mood* zal wel voor *moud* (aarde) staan en de *mood steken*, misschien voor : *ter moude steken*, voor : *ter moude gaan*, d. i. sterven. Zoo zegt de priester op kruiskensdag : *gij zijt stof* (moude) *en zult tot stof vergaan*.

MOEDWILLIGAARD, m., een die moedwillig is, een kwaadaardige (Vl.).

MOEF. Z. mof.

MOEFELEN. Z. moffelen, enz.

MOEFEN. Z. moffen.

MOEIER of **MOËR**, v., uitspr., in Br., Antw., van ; *moeder*. Z. dit woord.

MOEILIJKAARD, m., een die moeilijk, die koppig is (Vl.).

MOEITE. Z. moete.

MOEKEN, o. w., met *niet* vergezeld, bet. : zich niet laten omklappen, verleederen of vermurwen : *de gendarmen moeken niet, wanneer zij dieven verrassen. Kome ik hem alleen tegen, ik zal hem kloppen, ik zal niet moeken* (Hagel). 't Is hetzelfde als in Br. : *muiken*; in Holl. : *meuken*.

MOEKEN, o. w., in Limb. 't zelfde als, in Br. en Antw. : *monken* en *moffen*; in Vl. : *pronken*, *muilen*, elders *pruilen*, ontevreden zijn zonder er veel over te zeggen. Z. *monken*.

MOEL, v., uitspr. van : *muil*, in Limb. gebr. zoowel voor : *gezicht* als voor : *mond* : *houd uw moel* (N.-Limb.); in Br., Antw. : *houd uwen smoel*, *bek*, *bakkes* (toe).

MOEL, **MOEILLE**, **MOELIE**, **MOELDE**, **MUL**, **MULLE**, **MULD**, v., is, de eene vorm hier de andere ginds, van dagelijksch gebruik in Vl., Br., Antw., Kemp., Limb. om aan te duiden den baktrog of den bak waarin men het brood beslaat en kneedt om het in den oven te steken; in 't hgd. is het *mulde*, in fr. *huche*, l. *macra*, *alveus pistorius*. Een zonk tusschen twee heuvels, een bergkloof, in 't fr. *ravin*, wordt, om zijne gelijkenis met den baktrog, omstr. Brussel, ook *moeille* of *mulle* genoemd. Bild. (II, 242-258) zegt dat het v. is, omdat er *bak* onder verstaan wordt (doch *bak* is in Br., Antw. en elders m.). Op *moelie*, zegt hij « dat het denkelijk is van het fr. *mouiller*, het bereiden der deeg, dat in het kleinzen, d. i. door-kneden met water, bestaat. Het hgd. *mutter* verbindt dit w. met ons *moude* of *mout*, » en op : *moud*, houten bak, voegt hij er bij : « 't is eigenlijk *moudbak*, d. i. aard- of gruis- of meelbak, hgd. *molde*. » Maar 't is waarschijnlijker dat *moelie* behoort tot den klankverwisselenden stam van *moel*, oud imperfect. van : *malen*, waarvan ook, *molen*, *meel*,

mul, mol, molm, memel, meluw, enz. *Moeltie* wordt in Limb. : *moold*, *mooldj*, *moolj* uitgespr.; en 't imperf. van *malen* is 'er nog : *mool* (oo voor *oe*).

MOEILLE- of **MULLEVRIJER**, m., tafelschuimer, een die schijnt te komen vrijen met de dochter, maar het niet meent en maar komt om te eten en te drinken (Br. en Kemp.). Kil. vert. : *moeltie-vrijer* door : *parasitus, offarum sectator*. *Moeltie* is bij hem een oud Saks. en Gelders. w., dat hij vert. door : *offa*, gr. *ὄμνη*, alle stuk, brokje of hompje vleesch, brood of andere spijs. Dit *moeltie* is ook duidelijk verwant met *moud*, *muld*.

MOELTER, bijv., mollig, malsch, dat licht tot mul of stof overgaat : *dat land ligt moelter* (L. v. Aalst). Z. mouter, dat hetzelfde w. is.

MOELTER (uitspr. : *mooltjer*), is in Limb. 't zestiende deel van een vat, 'tgeen niet moet verward worden met *malder* (uitspr. *mauer*), maat van zes vaten. Z. molster.

MOELVECHTEN of liever : *muilvechten*, twisten (Limb.).

MOER. Z. moor.

MOER, dat in de Woordenb. : moerassigen grond, broekgrond en waar men kan turf steken bet., is in Limb. : *slijk*, *modder*, *bagger*. Dit beteekende bij Kil. ook : *modder*, *moder*, *moyer* en *more* (thans moos). *Moer* bet. te Leuv. : gemalen eikenschors, die, na dat ze van de huidevetters gebruikt is geweest, nog gemaakt wordt tot turf, genaamd *huivetterstorf*. *Moër* is een samentreksel van : *modder*; bij de ouden : *modere*, *moder*, hetgeen eigenlijk een adjectief is van : *modde* (slijk), of, volgens Blid. (II, 241), « van moude even als *mo-el* en *mo-er*; alles verwant met 't l. *mollis* en 't fr. *mou*, ook met ons : *meuken* (weken, broeien). Z. moude of mol.

MOER, m. en v., 't zelfde in Br. als :

muur, muurkruid, fr. *mouron*, l. *alsine*, enz.

MOER of **MOOR**, v., wortel, fr. *carotte* (Limb.).

MOERE. Z. moeder.

MOEREN, b. w., een akker of weide met moer of modder mesten; 't water troebel maken (Limb.); in de Kemp. en elders bet. *moeren* : moer of turf uit den grond steken : *ik ben in die wei aan 't moeren*. Z. moer.

MOERIG, bijv., los : *de grond is moerig*, de grond is los, mul (cant. Axel). Bij Friesman vindt men : *moerig* in den zin van : slijkgig, moerassig : *in 't moerig broekland neêrgezeten* (Van Lennep). Elders in Vl. zegt men voor moerig : *moetter*, mulzig; in Br. : *mul* (mol), l. *mollis*.

MOERSDOOD, 't zelfde als : morsdood (Limb.).

MOERZEIK, in de Kemp. 't zelfde als, bij Kil. : *mier-seycke*, *pismiere*, l. *formica* (mier). Z. muurzijker.

MOES (uitgespr. *moos*), o., wordt in Limb. veel voor : kool (plant), hgd. *kohl*, gebezigd. De Teuth. heeft : *mois*, *coil*. Het w. is licht verkort van : *moeskool*. *Moes* bet. eigenlijk : haksel, kapsel, van : *mo-en*, pletten of snijden, kort en klein maken, en zoo ook inzonderheid : *kappen*, *hakken*. Bild. (II, 243). Verders bet. *moes* (oud hgd. *muas*, *mose*, *mûse*, engl. *meat*, fr. *mets*); alle spijs; voedsel, vooral van hofvruchten. Vanhier heeft men in Groning. : *mousker*, *mouskerske*, een of eene die groenten verkoopt; bij Kil. : *moesman*, l. *olitor*. *Moes* is met moos (modder) één woord en volgens Weil. uit eene bron met moer, moeras. Z. Delf. op : moes en moesen, blz. 286-7).

MOESGAT (Westbr.). Z. mozegat.

MOESELEN. Z. moezelen.

MOESEN, **MOESSEN**, **MOSSSEN**, b. w., in 't Meetjesl. 't zelfde als : morzen, morzelen. Z. moezelen, moossen en moes.

MOESEN, MOEZEN (uitgespr. *moosen*), o. w., snoepen of ter sluiks eten : *wat kan die kleine moesen!* (Maastr.). Vanhier het voortd. w. : *moezelen*, bij Kil. : *meuselen*. Het komt van *moes*, oud hgd. *muas*, vanwaar : *muasen*, hgd. *speisen*, nederd. *voeden* : Z. *moosen* of *moozen*.

MOESKENSMAKEN. Z. *moezen* maken.

MOESKOP, MOEZEKOP, m., pruiler, afgeleid van : *moezen* (Kemp., Brab.).

MOESKOPPEN, o. w., afgeleid van *moeskop*; 't zelfde als : *moezen*, monken, pruijen (Brab., Kemp.).

MOEST. Z. *moeten* en *mogen*.

MOETE (ook *moeite*), in Westvl. : tijd : *hebdi moete om met mi meê te gaan?* Het bet. eigenlijk : gelegenheid, ledige tijd; fr. *loisir*, l. *otium*, hgd. *musze* (Z. Weil. op : moet; in den Teuth. : *moisse*, *moite*, l. *tempus*, *opportunitas*; bij Plant. : *staeye*, wijle, fr. *loisir*, l. *otium*, *vacatio*).

MOETEN, behooren : *gij haddet moeten zeggen*, *gij behoortet te zeggen*. *Moeten* schijnt dikwijls als overtoellig : *moeste hij komen*, *kwame hij* (Westvl.). Edoch alsdan drukt het imperfectum *moest* eene vrees, een verlangen, een verzoek uit : *ge moest dezen brief voor mij eens meê naar de post nemen* (Br., Antw.), en het staat alsdan gelijk met 't hgd. *ihr möchtet*. Te Leuv. en meer te Diest en omstr. zegt men voor dit *moest* : *moecht* of *mocht* : *ge moecht eens niet komen*. Z. *moechten* *ons eens betrappen*.

MOETIG, bijv., fier, trotsch : *wat is die dochter moetig op heur kleederen!* *Wat moetige jongen is dat!* (Br., Antw.); 't w. is afgeleid van : *moed*, *moet*. Kil. vert. : *multigh*, *moetigh*, *muetigh* door : *otiosus*, *vacuus* (ijdel), en Plant. door : *animosus*, *alacer*, *hilaris*.

MOETSEN, o. w., in Limb. 't zelfde als in de Kemp. : *moezen*; als te Antw. en

in Br. : *monken* of *moffen* (pruilen). Vanhier : *moetskop* of *moetskop*. Z. *moeskop*.

MOETSKOP, MOTSKOP, m., pruiler (Limb.). Z. *moetsen* of *monken*.

MOEZEGAT. Z. *mozegat*.

MOEZELEIN, v., porselein, fr. *porprier* (L. van Aalst).

MOEZELLEN, MOESELLEN, b. w., door stampen, pletten, hakken, tot *moes* brengen : *moezel de aardappels, de koolen eens wat*. Dit woord, in gebr. in Oostvl. waar men, in denzelfden zin, nog : *smoelen*; *smuisteren* of *smeisteren* zegt, schijnt verwant met *morzelen*. Doch het is een freq. van : *moesen* of *moezen*, later *muizen* gezegd, dat eigenlijk : hakken, klein maken en, overdrachtelijk : kauwen, eten bet. (Z. Bild. II, 243). *Moezelen* bet. in de Kemp. 't zelfde als : *meuzelen*, en dit vert. Kil. door : *æruscare*, *plissare*, *ligurire*, ergens heimelijk en luttelijk aan proeven. Z. *moes*, bij Bild. (II, 243).

MOEZEN 't zelfde als : monken. Z. dit w.

MOEZEN MAKEN, moeilijkheden of complimenten maken : *wat wilde toch alloos moeskens maken?* *Ik ben met uwe moezen niet gediend* (hier en daar in Vl.); te Leuv. zegt men daarvoor soms : *gemaakte mennekens*. Te Antw. : *moesjes maken*; *gemaakte moesjes*. *Moeskens maken* wordt in Vl. ook gezegd voor : *muilen* maken of *pruilen*.

MOF (o als korte *oe*), v., 't dierken dat zich in paardendrek ophoudt (Br.); te Antw. heet men een groensel, in 't fr. *tarin*, ook : *mof*, m.

MOF (o als korte *oe*), m., een die moft, een *moffer* of pruiler, fr. *boudeur* : *'t is nen eerste mof, hij loopt heele dagen zonder spreken* (Antw., Kemp., Limb., Br.). In Holl. is *mof* een scheldnaam aan de Westphaalsche grasmaaiers gegeven.

MOFACHTIG, bijv., tot moffen genegen,

stuursch (Br., Antw.).

MOFFELN, b. w., knabbelen : *wat moffelt dat kind daar alweër?* (Meeljesl.). Dit schijnt ons 't zelfde w. te zijn als bij Kil. : *maffelen, moffelen*, l. *balbutire, buccas movere*, d. i. stamelen, mommelen; 't hol der wangen bewegen, gelijk men doet terwijl men eet. *Moffelen* is een freq. van : *moffen* (pruilen), dewijl de pruilers gewoonlijk nogal mompelen of in stilte tegen grommelen of hommelen. In 't gemeenzaam leven zegt men nog : *iets opmoffelen*; hgd. *muffelen*, engl. *to mumble, muffle, muffle*. Z. *moffen* bij Hoeufft, en, bij ons, mompelen.

MOFFEN (o als korte oe), o. w., pruilen, monken, pratten : *om het minste hard woord moft zij heelder dagen*. Vanhier : *mof, moffer, mofster, gemof, mofferij* (Br., Antw., Kemp., Hagel., Maastr.). *To muffle* heet, bij de Engelschen : het aangezicht bedekken, zich vermommen. Z. Weil. op : *moffelen* en, bij ons, monken.

MOGEN. Het imperf. *mocht* drukt eene vrees, een verlangen uit in de spreekwijzen als volgt : *ik zou wel uitgaan, maar mijn meester mocht of moecht intusschen eens komen* (Br., Hagel., Diest, enz.). Men zegt voor *moecht* ook : *moest*.

MOKKEDAUW, mokkel, moggel. Z. *mokke*, dat bij Kil. evenals thans *modde* : een vuil, slordig, ontuchtig wijf bet.

MOKSKEN, o. (voor : *motsken* of *mootsken*), stuksken, plekje, weinigsken : *een moksken grond* (Westvl.). Het is een verkleinw. van : *mook*, bij Sleenck hetzelfde als : *moot*, afgesneden deel van : *mo-en*. Hiervan is ook 't fr. *moitié*, en *molte*, afgestoken aardklomp (in Br. en Antw. : *rusch, groes, schadde*) afgeleid. Z. Bild. (II, 250) op *mot*, in 't fr. *molte*.

MOL, m., werktuig vooraan met ijzer beslagen, eenigszins eene van gelijkende en dienende om oneffene vel-

den gelijk te maken. Vanhier : *mollen*, ongelijken grond effen maken (L. van Waas).

MOL, bijv., dood, fr. *mort* : *iemand molspelen*, fr. *dévaliser*. Z. *mot*.

MOLEN, m., overdrachtelijk in Br., Antw. en elders; 1° iemand die niet kan stil blijven, maar gedurig in beweging is : *zit stil, gij meulen*; 2° iemand die veranderlijk is : *ge kunt op hem geen staat maken, hij draait en verandert gelijk ne meulen. Ge zijt ne meulen, nu wilde dit, dan weër dat*; bij Kil. : *molen*, l. *mallaerd*, *homo qui variis phantasmatis et deliriis agitur*.

MOLEN, m., klein ijzeren radje of rollenken, waarmee de schoenmakers het fatsoen geven aan de zijcanten der schoenen (Leuv.).

MOLENEINDE, MOLENENDE, mv. : *molenendens* en *molenenden*; in Vl. : *molenveër* of *-vleugel*; in de Kemp. : de balken of planken waarvan men molens en vooral *molenwieken* maakt. Z. ende, blz. 117.

MOLENPESTEL, kruis aan de as, waar de vier molenendens aan vast zijn (Oost- en Westvl.).

MOLENSTAAK, m., boom waar de molen op rust, molenstander (Westvl.).

MOLENVAT, o., graanmaat, te Leuv. en omstr. doende een half halster. Vier halsters tarwe maken eenen zak van 100 kilos uit. Te Thienen noemt men het *halster* ook : *meulenvat*. Kil., die het zeer wel vertaalde, heeft : *Lov. genus minoris mensurae frumentariae*; in Limb. ook : *molenvat*, uitgesproken : *meulevat*.

MOLENVEËR, v., is in Br. en Antw. hetzelfde als, in Limb. : *molenvleugel* of soms ook *meulentaup*, m., als in Vl. : *molenende*, en in Holl. : *molenwiek, molenzwengel, molenroede*.

MOLENWAL, m., molenberg, molenheuvel, molenwerf (hier en daar in Vl.).

MOLENZEIL, o., het doek dat als zeil aan

de molenwiek dient (Br., Antw., Vl.).

MOLFTER, m. Z. molster.

MOLLEDRACHT, valsche zwangerschap : *die vrouw heeft eene molledracht gehad* (Antw. st. en pr.).

MOLLEMAN, ronde aarden pot, in de Kemp. gebr. om er eten in naar de werklieden te dragen.

MOLLEN, b. w., met den mol of 't molijzer het land gelijk of effen maken (Waas). Z. mol.

MOLLENIJZER, o., een ijzer om mollen te vangen, mollenyal (veel in Belg.). Z. ook mol en mollen.

MOLLEPOOT, m., gebruikelijk in deze spreuk : *hij heeft een mollepoot in zijnen zak*, alles slaat hem mee, hij is gelukkig (Oostvl.).

MOLLESALAAD, v., bet. in Oostvl. het in molhoopen wit geworden loover van het kruid, in 't fr. *pissenlit*, *laitison*, l. *taraxicum* genoemd, en dat in Nederl. verschillende namen voert, als : in Br. : *wilde suikerij*, *ketenplant*; elders : *papenkruid*, *peerdenbloem*, *hengstbloem*, *kankerbloemen*, *schörftbloemen*, enz.

MOLLEVEL, o., broekstof (Vl.).

MOLRAT, v. in Limb. : mol, 't zij voor : *aardrat*, 't zij voor : *wroetrat* : want mol bet. aarde en 't werk w. : *mollen*, begraven, wroeten, en, hier en daar, ook : de aarde bewerken, omspitten, graven, delven. Z. Bild. op : mol (II, 248).

MOLSTER, m., maalprij, scheploon of de hoeveelheid meel die de maalders uit de zakken scheppen voor hun loon (Brab., Antw., Kemp., Oostvl.); in Vl. is *molster*, v., doch omstr. Leuv. o. en alhier verstaat men er door : eene kleine houten maat, waarmee de winkeliers zout geriefden. In Limb. zegt men voor *molster* ofwel : *molter*, *molfter*, m., in den Teuth. ook : *molfter* of *molter* vert. door : *emolumentum*, en bij Kil. door : *pretium molarium*,

enz. In N.-Br. zegt men : *mouler*, *molfert*, en Hocufft (393) acht dit eene verbastering of omzetting van *molfter*. *Molder* wordt bij Kil. als Saksisch opgegeven voor een soort van maat voor drooge waren.

MOLUWE, v., in Westvl. voor : abberdaan (zoute visch), beter *abberdaan*, door de Franschen dus genoemd naar de Schotsche stad *Aberdeen*, vanwaar hij hun toegebracht werd. *Moluwe* zal licht eene verbastering zijn van 't fr. *morue* (kabiljauw).

MOMBAKKES, o., momgezicht, momaan-gezicht, fr. *masque* (Limb., Br., Antw., Oostvl.). Te Ronsse noemt men een mom : *bommelthoofd*, en een vermomde wordt er : *bommel* geheeten. *Bakkes* staat hier voor : *bakhuys*, en dit voor : aangezicht.

MOMELEN, o. w., mommelen of mompelen (Limb.).

MOMER, m., in Limb. voor : *mombaar* of *momber*, voogd.

MOMPELEN, te Maastr. niet slechts : *mommelen* of *pruttelen*, d. i. tusschen de tanden spreken, maar ook : in 't geheim eten; en : wegstoppen, waarvoor men ook : *megmompelen* zegt. Z. *Arch. vr. Nederl. T.* (III, 573) en *moffelen*.

MOND. *De pap in den mond geven*, iemand iets zoo te verstaan geven, dat hij gemakkelijk kan antwoorden of raden wat men bedoelt : *ik gaf hem de pap in den mond en nog kon hij niet antwoorden. Geen mond van spreken hebben*, geen reden tot klagen hebben (Br., Limb.); te Gent bet. dit laatste : uit het kaartspel niet mogen spreken. *Den mond stoppen* is in Belg. 't zelfde als : *den mond snoeren. In den mond brengen*, maken dat iets besproken wordt (Br. en elders). *Iemand een mondje geven*, iemand een kus of een zoentje geven, kussen : *geef moeder een mondje* (Belg.-Holl.-Limb. en elders). *Dat mondeken aan-*

leggen bet. bij Plant. ook : kussen : *zijn mondje vol gepist zijn*, overbluft zijn (Westvl.).

MONDEKEN, MONDJE, MUNDJE. Z. mond.

MONDELINGS, bijw., *mondelingsch*, bijv., mondeling, mondelijk : *een mondelingsch antwoord* (Br., Antw., Limb.).

MONDEUVEL, o., euvel of kwaal der kleine kinderkens, hierin bestaande dat hun mond geheel vol blaaskens of bobbelkens komt, zoodanig dat ze eten noch drinken kunnen (Oostvl.); te Antw. heet dit : *het schuul*.

MONDROOVEN, onderbreken. Vandaar : *mondroover*, *mondroofster*, een of eene die onderbreekt, en *monrooverij*, onderbreking (pr. Antw.).

MONK voor : *monker*, pruilend kind (Meestjesl.). Z. monken.

MONKEFOOIEN, o. w., aanhoudend pruilten (Antw.). Z. fooien, blz. 152 en monkelen.

MONKELEN, o. w., grimlachen van genoegen, monkelplooien, mompelen (Westvl.).

Het schip landt aen : de rykdom staet
En vraegt den jongeling waer hy gaet;
De weelde monkelt : waer gaet gy heen?
Waer gaet gy? zoo gallemt, voor by
[gereen, enz.

(G. Gez., blz. 74.)

Men zegt ook : *monkeren* (omstr. Kortrijk); Kil. heeft : *monckelen* en *moncken* hetzelfde als : mompelen, l. *susurrare*, en *monckelroyen* bet. bij hem ook : grimlachen, l. *subridere*, ook : *vultu composito et severo ridere*; G. Gez. leidt *monkelen* af van : mond, *mondke*, *mondkelen*, vandaar ook : mondpe, mompe, l. *buccella*, en mondpelen. Z. G. Gez. vl. *Dichtoefeningen*, blz. 203. *Munkeln* bet. in 't hgd. : stil van iemand spreken.

MONKEN, o. w., pruilen, pratten, mopen, moffen, moezen, zuur zien, ontevreden en zonder spreken loopen, er kwaad of vertoornd uit zien, fr. *bouder* : *die vrouw monkt heete*

dagen (Oostvl., Br., Antw., Kemp., Limb.); in Limb. zegt men daarvoor ook : *moeken*, *bronken*, *moetsen*; te Antw. : *moffen*, *de lip laten hangen*; te Brussel : *smoelen*; in de Kemp. : *moezen*; in Vl. : *pronken*; in N.-Br. : *mokken*, d. i. zegt Hoeufft (blz. 393) inwendig vertoornd zijn. In 't neder-saks. heeft *mukken* ook de beteekenis van : zijne verstoordheid laten merken. Ons dunkt dat het w. verwant is met het Brab. : *muiken*, *meuken* (weeken). Vanhier : *gemonk*, *monker*, *monkerij*, *monkeren*, enz. Kil. vert. moncken door : *obnubilare vultum*, *induere vultum severum*, *nubilare*, enz. De Teuth. heeft *moetelen* (proetelen, croenen, murmuren) en dit heeft eenig betrek met *monken* en *moetsen*. Z. moeken (382), moetsen (385), moezen en bronk.

MONKEREN of MONKELEN, lachen : *hij zal monkeren van tevredenheid*; ook pruilten : *wat zit gij daar te monkeren?* (Westvl.). Z. monken.

MONPEER, m., veel in 't Z. gezegd voor : vader : *mijne mompeer is al lang dood*. Zoo zegt men ook : *nameer* voor : moeder; *maseur* voor : zuster; *monfreer* voor : broeder.

MONSTER, MUNSTER; zoo heet men te Roermond de hoofdkerk. De Duitschers heeten eene hoofdkerk : *münster*, de Engelschen *minster*. Maerlant noemt Salomons tempel ook : *monster*. Z. Delf. blz. 286-7 en Weil. op : monster.

MONTJE- of PITJEPEK, m., de duivel (Vl., Br.). Z. moontjepek.

MOODSTEKEN. Z. moedsteken (383) of moudsteken.

MOOIER en MOOR, in Limb. bij 't gemeen volk voor : *moeier* of *moer* (moeder); bij Kil. is *moor*, *morre* : eene zeug of zog.

MOOK, v. en m., dat lichaamsdeel der dieren waar het voedsel in zit eer het in den grooten darm gaat; bij Kil. en

Pomey : *moocke, moock-sack*, l. *venter animalium, ventriculus*; bij Plant. is het een soort van vette ossen- of schapenpens, l. *faliscus, scrotum*, als eene koei opgelopen is, moet men ze steken en soms het voeder uit den mook halen (Hagel., Br.). Te Antw. is mook 't zelfde als : moot, snee, schijf : *snij dien kabiljauw eens in mookken*; in N.-Limb. is mook eene andere uitspraak van 't Brab. : *muik* en 't Holl. : *meuk*, en heeft er den zin van : voorraad : *de specht maakt zich een mook*.

MOOKERHEIDE, v. *Loop naar de mookerhei* bet., omstr. Venloo : loop naar den bliksem, elders in Limb. : *loop naar den heksenberg*. Men weet dat de mookerheide zekere vermaarde heide is tusschen Nijmegen en Mook, een dorp in 't hertogdom van Kleef : *ik wou dat hij op de mookerhei stond*, d. i. dat hij ver uit mijn gezicht was (Halma); te Antw. zegt men daarvoor : *ik wou dat hij op de Hobooksche hei zat*.

MOON, m., een visch (Limb.). De Teuth. schrijft : *moyne* (eyn visch). Z. maan, blz. 330.

MOONKENPEK, het pekmanneken, de zwarte (Br., Antw. en elders). *Moon* bet. duivel, l. *daemon*, en : *moonkenpeck* vert. Kil. door : *piceus daemon, cacodoemon, niger, dis ater*.

MOOR (scherplang), m., bolvormige ketel waarin men doorgaans het water voor koffie of thee kookt, in 't fr. *coquemar*; in Vl. ook *lauwer*; elders licht : koffie- of thee ketel genoemd (Vl., Br., Antw., Kemp., Limb.). In Gelderl. is *moor* of *moriaan* : een groote ketel die, door langdurig over 't vuur te hangen of te staan, zwart geworden is en vandaar zijn naam ontleend heeft, zegt het *Taalk. Mag.* (I, 318). Doch het *Archief vr. Ned. T.* (III, 373) legt het uit als volgt : « die moor wordt zoo genoemd, te

Maastr., omdat vroeger die potten uit moer of aarde gebakken werden of omdat het water erin gemoerd, d. i. troebel gemaakt, wordt. »

MOOR, v., uitgespr. *moer*, mv. *moren*, wortel, peewortel, in 't fr. *carotte* : *de hollandsche moren zijn korter en rooder als de veldpeen* (Limb.); bij Kil. is *moore*, een saksisch en geldersch w., 't zelfde als : *pastinake*. Meyer heeft : « *pastinaca*, peen, wortel, karoote, pinksiernakle, lamme mooren. »

MOOR (zachtlang), v., slijk, modder. De *moormans* zijn te Brussel : degenen die het slijk van de straten weghalen met de *moorkeër* (modderkar). Van hier : *mooter, mootel* (mortel); Kil. geeft *more* op als een Vl. w., 't zelfde als : moer, moor, modder. *Moor* of *moer* is ook : eene veen daar men *torf* graaft, l. *palus ubi cespites fodiantur* (Plant.) *palus bituminosa et nigra*, angl. *moore* (Kil.). Z. moos.

MOORACHTIG, slijkachtig, modderachtig (Br., Antw.).

MOORD STEKEN (de), in vele streken van Vl. voor : sterven. Zie moud of den moed- of moet steken, blz. 383.

MOORZEEL, bijw., moederziel : *hij is moorzeel alleen* (Limb.). Z. 't volgende.

MOORZIELIG, in Limb. als bijw. gebr. voor : gansch, geheel, zeer : *moorzeelig alleen*; *moorzeelig gauw*; *moorzeelig groot*, klein, enz. Vroeger schreef men ook : *moertijk alleen* Z. Arch. vr. Nederl. T. (III, 373). Z. moederziel in de Woordenb. en boven blz. 382 en 383, *moedergods*, of *-mensch alleen*, en *moederzalig alleen*.

MOOS, v., achterplaats, in de boerenwoningen, waar het huisgerief staat, het keukengerief afgewasschen wordt en waar men het vuil werk, als moeskruiden kuischen, verricht; in Br. : *waschhuis* genoemd. Van den hof

komt men gewoonlijk in de *moos* en vandaar in huis of in de keuken (Antw., Kemp.). Voor N.-Brab. zegt Hoeufft van «*moos*, een vuilnishok, voor die aan de keuken grenzende plaats welke men elders *vaathok* noemt;» bij Kil. heeft: *mose* de verschillende beteekenissen hier boven opgegeven, in 't l. *locus ubi vasa escaria eluuntur*, ook: *lavatrina*, *aquarium*: *urnarium*, *coquinae fusorium*. Vandaar: *moosbank*, steenen bank waarop men het huisgerief afwascht; *mozegat*, opening door den muur langswaar het vuil water en het slijk naar buiten in den sterfput afloopt, l. *lavatrinae foramen*; ook: *mosejancken*, zoo Kil. hetschrijft; bij Weil: en anderen: *moesjanken*. Vanwaar: *moesjunker*, dat Bild. kwalijk, volgens ons, uitlegt door: *mutsjanker*, d. i. liefdejanker, van: *mutse*, liefde. Z. den uitleg bij Weiland op het w. *moos*, of bij Kil. op: *mose*, l. *coenum platearum*. Te Diest, in 't Hagel., omstr. Leuv. en in Westvl. bet.: *moos* thans nog hetzelfde als: slijk, modder: *hij bleef met zijn blokken in de moos steken*. Vanhier heeft men: *moosboer* of *moospachter*, degene die gelast is met den slijk op te scheppen of die het mest gepacht heeft (Leuv.); te Antw. en in N.-Br. zegt men hiervoor: *moosmeier*, de opperste dergenen die het straatvuil ruimen en zijne onderhoorigen. *Mooskar*, kar waar men de *moos* meê weghaalt; *moosbak*, enz. *Moos* schijnt ons ééne oorsprong met *moes* te hebben. Volgens Hoeufft (394-5) is *moos* verwant met het wallisch *mws*, dat Boxhorn (*Lexi. Ant. Britan.*) vertaalt door: *foetidus*, *putidus*, *vapibus*. Vanhier nog *bemoezelen*, bevuilen. Z. *bemozen*, blz. 42, en bij Hoeufft (394) *mooze-meijer*.

MOOSBOER, m., te Brussel: *moorboer*. Z. *moos*.

MOOSCHEN. Z. *moossen*.

MOOSGAT of **MOOSKOT**. Z. *moos*.

MOOSHEM, *moossem* voor: *moeshem*, d. i. *moeshof* (Limb.).

MOOSKAR, v., modderkar; te Brussel: *moorbak* (Leuv., Thien.); te Thien. zegt men van iemand die zich alles laat wijs maken of lichtgeloovig is: *'t is een mooskar*, 't is een sukkelaar die alles opneemt of gelooft. Z. *moos*.

MOOSSEGEN, in 't L. v. Waas voor: *moossen*.

MOOSSEN, ook *mosen*, in Vl. veel: *mooschen*, en ook *mooschen* uitgesproken, o. w., morsen, prossen, wroeten, kwisten, kwistig, onachtzaam, ruw met iets te werk gaan: *dit kind zit gedurig in de vuiligheid te moossen of mosen*. Als gij zoo met uw kleed moost, zal het spoedig vuil zijn (Vl., Br., Antw.). In Vl. wordt *mooschen* veel gebr. voor: kwisten, verkwisten, fr. *dilapider*: *gij moost met uw geld*, en ook: slecht aan iets werken, niets goeds doen. Vandaar: *moosser*, wroeter, knoeier, fr. *tripoteur*; *mooschbrood*, fr. *gaspilleur* (Gent); *vermoossen*, uitgesproken in 't L. v. Aalst: *vermeezegen*, nutteloos uitgeven, verkwisten, bederven, fr. *gâter*, *abîmer*, *dilapider*. De wortel is *moos* of *moor*, slijk, modder, vuiligheid, dat ook met *maze*; *mazel* verwant is. Z. bij Weiland: *moos*.

MOOSSERIGGE, v., *verkwisterse*, knoeister, eene die alles slecht of slordig doet (Vl.).

MOOT (zachtl. o). Als men iemand een kunstje voordoet en deze kan het niet nadoen, dan zegt men: *ik heb u eene moot gegeven*. Zie dit woord bij Bild. II, 237 (Kl.-Brab., Willebroek).

MOP, v., dat in de Woordenb.: 1° baksteen; 2° een zeker koekgebak is, bet. in Limb.: slag, stoot, en het daarvan afgeleide w.: *moppen*, slaan, stooten: *iemand eene mop* (eene oorveeg) ge-

ven. Opmerkenswaard is het dat *stootmuts* in Br. eene pruilster bet., terwijl *mopmuts*, van : *moppen*, pruilen, eene vrouwennachtmutts beduidt.

MOPPEN, b. w., slaan, oorvegen geven (Limb.). Z. mop en mot.

MORDICUS zegt men overal evenals in 't fr. en in 't lat., uit hetwelk dit w. ontleend is, voor : hardnekkiglijk.

MORE, **MORRE**, in Oostvl. 't zelfde als in Br. en Antw. : moos, en in Vl. : *moze*, modder, slijk.

MOREL, v., dat in 't algemeen : eene zwartachtige kers of krik beduidt en in de Woordenb. eene zwart-bruine kers, d. i. de *noordkrik*, fr. *griotte*, zoo men in Vl. meent, is in Br., waar men ook *marèl* uitsprekt : de zwarte, vaste en knarsende vleeschkers die de lippen en den mond zwart maakt, en dit verstond Kil. ook door : *moorellen*, l. *cerasa actia*. Z. marel.

MOREN (ook uitgespr. *morren*), o. w., modderachtig worden : 't begint op *dezen weg te morren* (L. v. Aalst). Z. Bild. op : morgen of mergen (II, blz. 252), alwaar *moren*, *moeren*, in den zin van : wroeten, zwoegen, voorkomt, en ook het freq. : *morelen* of *morrelen*.

MORG, ook *mörg* of *murg*, *mörrig*, bijv., is in Br., Antw., Kemp. en Limb. eene andere uitspr. van : *murw* en bet. er : malsch, rijp, doorrijp, genoeg gezoden, week : *zijn die peren al mörg*? *Het vleesch is mörg*, d. i. doorzoden : *de aardappels zijn mörg*. Vanhier : *mörge*, meuken : *laat die appels nog wat mörgen*; *mörgheid* en *mörrigheid* (Limb.) : murwheid. De Teuth. vert. : *morwe* (weeck) door : *mollis*, en *morwen* of *moruwen* door : *mollire*, *mollifacere*. Ruysbroeck heeft *moruhertech* voor : week- of teerhartig. *Mörg*, *murg* is in 't hgd. *mürbe*. oud hgd. *marwe*; engl. *mellow*, angls. *mearu*, en dat

bet. in 't Vl. : zacht, rijp (van vruchten gezegd). Z. Delf. 288.

MORGEN, o. w., murwen (Br., Antw.). Z. morg.

MORGEN (land) o. in Holl., is m. in Limb. waar men : *mörge*; in Br. : *mergen* zegt. Z. Bild. op : *morgen* of *mergen* als : *maat lands*.

MORGEN en **MORGEND** (uitgespr. *mergen* en *mergend*) verschillen in het Z. zeer van elkander, schoon men in 't N. geen *morgend* schijnt te kennen. *Morgen* is een adverbiaal w. en bet. den volgenden dag, fr. *demain*; in 't l. *cras* (van *crescere*, groeien, vermeeren) : *ik zal morgen komen*. *Morgend* wordt als m. (bij Bild. o.), znw. gebruikt voor : *voormiddag*, fr. *matin*, l. *mane* : *ik ontbijt 's morgends om 7 uren*. *Die schoolknappen woenen alle morgenden de Mis bij*. Beide zijn verbijale vormen; 't eerste is een infinitief van een werkw. dat Grimm vermoedt : *morgan*, aanbreken, geweest te zijn; bij Bild. : *morgen*, *mergen*, van : *meeren* als : *meerend*, toenemend, in tegenstelling van avond. Het tweede is het tegenw. deelw.; dus is *morgend* zoo veel als *de morgende*, hetgeen men ook in oude schriften leest, zegt Bild. (II, 251), d. i. de aanbreekende, de toenemende dag.

MORGENSbrood (uitspr. *mörgesbrood*), o., morgendeten, morgendmaal, ontbijt (Limb.); Kil. geeft *morgensbrood* op als hgd. en saks. Men treft in den Teuth. : *morgenbroit* aan, in 't l. *jentaculum*.

MORGENstar (o als *ö*), v., l. *narcis* (bloem) (Limb.).

MORIAAN. Z. moor.

MORKELEN, **MURKELEN**, o. w., *morren*, *murmureeren* (omstr. Kortrijk); Kil. heeft : *morkelen* en *morren*.

MORKEN (op iets), inwendig op iets broeien, langzaam en heimelijk iets bij zichzelf beramen (Antw. st.).

't Is eene andere uitspr. van : *marken*, l. *mente*, *animo considerare*, *observare* (Kil.).

MORLEN, o. w., eene andere uitspraak van : *morren*, grollen, grommen (Westvl. passim). Z. morkelen of murkelen.

MORRE, v., Gentsche uitspr. van : moor (modder). Z. moren.

MORS DOOD (Br., Limb.). Z. kiks dood en bij Weil. : *mors*.

MORTEL, m., wordt in Br. ook gebr. om leem of klei en potaarde, nat gemaakt en tot mortel dooreen geslagen, aan te duiden. Zoo bestrijkt men leemen muren met *mortel*, dat men ook : *morter* geschreven vindt. Van *mortel* vormt men kareelsteen. Vanhier : *morteelhaak*, en bij Plant. : *mortel-hauweel*, tuig om mortel meê te maken. Z. mortel bij Weil.

MOSBIE, v., horzel, hommelt, groote wesp die in 't mos nestelt, fr. *frélon* (Br., Antw.).

MOSELEN, Z. moezelen.

MOSSEL, v., dat overdrachtelijk voor : vuil, slordig wijf gebr. wordt, komt voor in : *mossels roepen*, eer ze aan land zijn, van iets spreken alsof men het had, eer men volle zekerheid heeft dat men het hebben zal. *Men roept zoo lang mosselen tot dat ze aan kant komen*, men spreekt zoo lang van iets tot dat het eindelijk gebeurt (overal); te Antw. zegt men : *kraaien* voor : roepen.

MOSSELEN, o. w., rochelen. Vanhier : *mosselaar*, *mosselpot*, *rochelipot* (bijna overal).

MOSSELHENGST, m., mosselschuit (Ostende).

MOSSELKENS, o. mv. (kruid), saffraanbloem, krocusbloem, in 't fr. *crocus* (Antw.).

MOSSEN voor : morsen en bemorsen. Z. moossen.

MOSTAARD, MOSTERD. *Mostaardbal* (Br. en elders); in Limb. : *mosterdsko-*

gel, ijzeren bal om den mosterd meê in een ketel te verbrijzelen. *Mosterds-meel*, -*pap*, -*plaafter* (Limb.). *Mostaard eten* bet. in Westvl. : den aangeboden prijs voor eene waar niet meer krijgen, moeten minder verkoopen : *als ge uw appels niet laat, zulde moeten mostaard eten*.

MOT, bijv., bet. te Antw. bij het spel alles verloren hebben : *ik schei uit van spelen*, *ik ben mot*. Z. mol.

MOT, oorveeg, slag : *zwijg of ge krijgt een mot* (Br., Antw., Kemp., Vl.). Z. motberd en mop.

MOT, MOTTE, v., licht voor : *motvlinder*, nachtvlinder, nachtkapel, een dikke, mottige vlinder die 's avonds vliegt, in 't fr. *phalène* (Br., Vl.); in Vl. : *mottevlinder*; te St-Nicol. zegt men : *mottevijver* (mottevrijer?) Bild. meent dat men hiervan de 's avonds uitgaande lichte vrouwen *motten* en een hoerenhuis, *mothuis* heet. Zeker staat *mols*, *molse* of *smols* met *mot* (hoer) in verband.

MOT, v., stuk, stomp hout die op een strunk blijft staan nadat deze gekapt is, het zij dat die stomp verdroogd is of niet : *die mot is te oud*, *ze kan geen scheuten meer geven*, ook het onderste gedeelte van den stam eens booms dicht aan de wortelen, in 't fr. *collet d'arbre*, *collet de racine*, wortelhals, wortelkroon; in Br. : *aardsgat* (5); in de Kemp. : *eerseinde* (114); in Limb. : *boks* (67) (Vl., Kl.-Br. en elders). Vanhier : *motten kloppen*, drooge stukken takken van den stam slaan om te branden (Kl.-Br.). Het w. is hetzelfde als *moot*, verwant met *moets*, l. *mutilatus*, en het fr. *molte*.

MOT, MOTTE, v., zooveel als het fr. *molte*, *petit tertre*, *petite élévation de terre*, *butte*, *éminence isolée faite de mains d'homme ou par la nature* (Z. Dict. des Dict. v. *butte*, *molte*). Vanhier de familienaam : *Delmotte*; in Oostvl.,

't Hagel. en elders vindt men vele zulke plaatsen, waar vroeger een kasteel of klooster stond en die worden alom *motten* genoemd. Men groef eene cirkelvormige gracht, men hoopte de uitgeschoten aarde in 't midden opeen en op dien heuvel bouwde men in de middeleeuwen sterke torens of burchten. Bild. (II, 251) leidt het engl. *moat*, gracht die eene stad, burch of grondvlakte van het omliggende land afsnijdt, af van: *moot*, afgesneden stuk. Edoch dit engl. *moat* schijnt ons meer in verband te staan met het w.: *moetsen*, *muksen*, afknotten, afsnijden. Z. in de *mo*; hebben.

MOT, v. en m. *In de mot hebben* (iemand, iets) is eene spreekwijze die niet slechts in 't Z. maar ook in N.-Br., Gelderl., Overijsel gehoord wordt en bet.: gewaar worden, geraden hebben, gepakt of vast of gevat hebben, in 't zicht of beet hebben, het in de buis, of gaten, of 't oog hebben (zoo men ook in Brab. zegt) voor: in den zin hebben, iemands doel of inzicht doorgronden: *gij meent mij te bedriegen, maar ik heb u in de mot*. *Hij had in de mot van mij te onderkruipen, maar ik was hem te fijn*. In het *Taalk. Mag.* (I, 319) wordt gezegd dat *mot* wel 't zelfde zou kunnen zijn als: *mou*, *mouw* in de spr.: *in den mouw hebben*, alwaar *mouw* de beteekenis heeft van: *muite* (hol, nest, gevangenis). Hoeufft (blz. 396) op: *in de mot krijgen*, vraagt of dit *mot* het oude *mot*, *moet*, *ge-moet*, tegenkomst, zoude zijn? En van waar: *ontmoeten*, *te gemoet*, *in 't gemoed gaan*. 't Zou wel kunnen zijn. Bild. (II, 244) zegt op: *moete*, *meete*, dat dit verwant is met ons *met* (i. *simul*), gelijk 't deensch ook *mod* heeft voor: tegen. *Meet* bet. ook: kerf, eindpaal.

MOTBERD, o., houten paard of ezel waarop

men in de schuur 't graan uitslaat, zwingelberd, slagberd (Kemp.). *Mot* schijnt ons verwant met den wortel van: *molsen* en *moetsen*, welk niet slechts het gedacht van *afknotten* (korter, kleiner maken), maar ook eenigszins dat van *slaan* uitdrukt, en daarom gewis bet. *mot* en *mols*: kaakslag, oorveeg. Z. *mot* en *malsen*. MOTBUSSEL, bussel kort stroo of ander gemot (Kemp.). Z. *molsen*.

MOTER en *moteren*, of *mouter*, *mouteren*. Z. *muiken* en *mater*.

MOTS, v., slag, klets, oorveeg: *zuijg, of ge krijgt eene mols om uw ooren* (Kemp.). Z. *mot* en *mop*.

MOTSIG, bijv., mottig, morsig (Axel); in 't hgd. *schmutzig*.

MOTTE. Z. *mot* en 't volgende.

MOTTE, MOTTEN, MUTTEN, MUITEN (o of u als kort *eu* of *ø* uitgespr.), m., kalf, overdr.: maffe of makke kerel, dwazerik, dommerik, snul: *die jonge is zoo wild als een mütten*. Van hier: *müttenstuischer*, *moltenskoopman*, enz. Dit woord is bijna overal gebr., in 't Hagel. zegt men: *meu* en *mauken*, *meutte*, *metten*; in Br. en Antw. als aangeduid is; in Vl.: *mute* of *muiten* en *mutten*. Wat mag dit woord eigenlijk beduiden? Is het niet verwant met *mot*, dat iets vet, iets vuil, iets vraatzuchtig is; of is het voor: *muiterdier*, omdat een kalf zoo woelig en dwaas is; of voor: *moldier*, van: *motten*, fr. *être capricieux*? of: *meldier*, *metsdier*, omdat dit dier dient om gemest en geslacht te worden, van: *metsen*, *malen* of *malsen* (dooden). Z. Bild. (II) op: *mets*, *mils* (maat, made, mot, motse)? Of is het voor: *moeldier* of *maldier*, omdat een kalf, een lui, vadzig dier is, of *muiddier*, omdat het gedurig in zijn kot zit en niet meê ter weide gaat? Of is *motten* verwant met *motte* en *mutte*, dat bij Kil. en andere oude schrijvers: zog, zeug, en

overdr. : hoer, in 't hgd. *metse*, bij ons : *mols* of *smols*, of met : *met*, *mette*, *metteken*, dat een lui wijf bet. ? Men denke hier nog aan *modde*, eigenlijk slijk, en *made* of *mot*, beide dierkens die, evenals een kalf, zeer wraatzuchtig zijn.

MOTTEVIJVER, m., vlinder (St-Nikol.).

MOTTIG, bijv., wordt in Vl. gebr. voor : moeilijk, lastig, gemelijk : *die vent is toch een mottige kerel, daar is niets goed voor hem*. Vanhier : *mottigaard*. In Br., Antw., Kemp., Diest, bet. *mottig* : onpasselijk, ongesteld, genegen om te braken : *ik ga wat onder de locht, ik ben zoo mottig*. *Mottig* bet. daar ook : walgelijk, slordig, vuil, waarvoor men in Br. : *multig* en *onnuttig* hoort. Z. dit laatste.

MOTTIGAARD, m., koppige man (Vl.).

MOTTIGHEID, v., onpasselijkheid (Br., Antw., Hagel.).

MOU, MOUDE, v., in de holl. Woordenb. : fijne aarde, fr. *terre fine*, bet. in Limb. : stof, hgd. *staub*, *stöp*, fr. *poussière*; in Vl. en (vroeger) bij Maerl. is *mul* of *mulle* en *moude*, in Br. : *gemul* ook : stof of fijne aarde. Oudtijds beteekende : *mou*, *moude*, *molde* : aarde, mulle of molle aarde, in 't engl. *mould*; angelsaks. *mola*; goth. *mulda*. Vanhier : *moutheuvel* voor : aardheuvel of molhoop. *Moude*, licht voor : *moudteyt* of *moldeiteil*, bet. bij Kil. : *melkteil*, teil van aarde gebakken. Men zegt in Br. : *de moodsteken* en, zoo 't ons werd opgegeven, in Vl. : *de moordsteken* voor : sterven. Wij denken dat dit eene verbasterde uitspraak is van : *te* of *ter moud steken*. Men zegt immers ook : *ter moude gaan* voor : sterven : ook : *opsteken* voor : vertrekken, naar den anderen wereld verhuizen.

MOU, MOUD, MOUW, v., houten bak om deeg in te kneden, meelbak (Hagel.); in Br. en Antw. zegt men : *moel*, *moete*, *moelie*. Bild. (I, 258) heeft

« *moud*, ook : *mout*, v., van ouds als wordende *bak* daaronder verstaan. 't Is eigenlijk : *moudbak*, d. i. aard- of gruis- of meelbak, in 't hgd. *molde*. » Kil. geeft : *moude* op als een Holl. en Friesch w. voor : houten bak, l. *lignum excavatum ad condienda salsamenta*; hij verstaat ermeê ook : *melkteil*.

MOUEN, o. w., stuiven, fr. *faire de la poussière* : *het mout erg vandaag* (Limb.). Dit w. is afgeleid van : *moud*, stof of molle aarde.

MOUTER, m., 't zelfde als boven : *molster*.

Vanhier : *mouleren*, meel nemen om zichzelf te betalen (Oost.- en vooral Westvl.).

MOUTER (moter), bijv., dat meest gezegd wordt van fruit dat niet alleen rijp is, maar zoo rijp en malsch dat men het eten kan, murw : *laat die appels liggen totdat ze mouler zijn*, d. i. : genoeg gemuikt. *Eene moulere peer is verfrisschend* (Br., Westbr., Land van Aalst); doch in dit laatste gewest bet. *mouter* ook : malsch geslagen : *sla den appel eenige keeren tegen den muur en hij zal wel mater zijn*. Men hoort hier ook : *moelter* voor : murw, mollig, fr. *meuble*, van drooge en licht liggende aarde gezegd. In Limb. wordt *mouter* gebr. in den zin van : frisch, gezond : *houd u mouter*. Vanhier heeft men : *mouleren*. Kil., Plant., de Teuth. geven ook : *mouter* op in den zin van : murw, doorrijp, malsch, zacht, week. De fransche en lat. vertaling, *mou* en *mollis*, *mitis*, *maturus* zijn uit ééne bron met *mouter* ontsproten. Weil. meent dat *mout*, fr. *drêche*, tot het geslacht van 't l. *mollis*, 't fr. *mou*, week, zacht, enz. behoort. Maar Bild. wil dat het eigenlijk : *gest*, ookwel : *maatsel* (van 't fransch *moudre* of 't duitsche *mullen*) beteekent. Wij achten het verwant met ons : *mouler*, met 't oude *made* of *modde* (slijk, drek), 't l.

madefactus, maceratus (doorweekt). De Teuth. heeft : *malts*, *maltsch* in de beteekenis van : zacht, week, en van breekbaar; *maltscheyd*, l. *fragilitas*. Hier en daar in Limb. is het *mouter*, hgd. *munter*.

MOUTEREN (moteren), o. w., mouter, rijp, murw worden, murwen, mui-ken of meuken (Br., Westbr., L. v. Aalst); Kil. geeft het niet slechts in gemelde beteekenis op, maar het bed. bij hem nog : verzachten, koesteren, verwarmen. In Kl.-Br. bet. het : morzelen, het ijs aan stukken loopen. Vanhier : *mouterneest*. Z. mouter.

MOUTERNEST, m., plaats waar men het fruit laat mouteren; ook : het gemouterd fruit (Westbr. en elders); omstr. Leuv. : muik. Z. dit woord.

MOUTHEUVEL bet. in Limb., Maastr. en omstr. : *molhoop*, en ook : *mol*. Z. *Arch. vr. Ned. Taalk.* (II, 374), ook : moutrof en moude.

MOUTRAPSVAl, v., molleval (Limb.). Z. moutrof.

MOUTROF, ook : *moutrap* of *moltrat*, v., mol, engl. *mole*, hgd. *maulwurf*; Kil. heeft : *mol-worp*, *mut-worp* (q. d. muyl-worp of muyl-werp, l. *quod terram rostro fodiat et rejiciat*); de Teuth. : *mall-worm*, *moilt-worm* en *goere*. Te Maastr. zegt men ook : *mout-heuvel*. *Moutrof* is samengesteld uit : *mout*, aarde, en *rof*, verwant met : *rooven*, hgd. *rauben*, engl. *to roove*, oud engl. *reve*; omdat dit dier de aarde al wroetende rooft, berooft. Of zou het uit *mout* en *terb* zijn? Z. mou.

MOUW, v. *Zich in de hemdsmouwen zetten*, zich moeite geven, al zijne krachten inspannen (Hagel.). *Zich iets op de mouw laten spelen*, in 't Zuiden voor : spelden, d. i. : licht geloooven. *Ik zal dat in mijne mouw steken of houden*, ik zal dat onthouden, geheugen, ik zal u dat betaald zetten (overal in 't Z.). In de mouw

geraken, iemands gunst winnen (Westvl.) : *de mouw vagen of strijken* of *lekken*, vleien, streelen. Vanhier : *mouwstrijker*, *mouwveger*, vleier, pluimstrijker. *Het in of achter mouw hebben*, geslepen zijn, den schijnheilige spelen (Br., Antw., Vl.).

MOUWLEKKER, m., mouwvager (Kortrijk en elders). Z. mouw.

MOUWSTRIJKER of **MOUWVEGER**, m., vleier. Z. mouw.

MOZE, v., in Westvl. en elders : *moos*, moor, modder, slijk, vuiligheid; te Popering. klinkt het : *mooze*.

MOZEBANK, v., beurbank (Kl.-Br.).

MOZEGAT, o., kleine opening onder in den muur van waschhuizen, kamers, enz. langs waar het vuil water afloopt (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp.); te Diest zegt men : *moosgat*; in Westbr. en het L. v. Aalst : *moesegat* of *moezegat*; omstr. Vilvoorde : *mozekot* : *stop het mozekot toe of er komen te nacht rat-ten door*. Bij Plant. bet. : *mosegat* ook de opening niet slechts van waschhuizen, maar ook van de riolen der stadsstraten, l. *forum cloacae*. Bild. (II, 238) geeft : *mozier*, van *moze*, op als een verouderd w. in den zin van : goot, en *moziergat* voor : gootgat.

MOZEKOM, v., eigenlijk : *moosbak*, *mooskot*, *moosput*, doch te Diest en omstr. bet. het wat wij boven door *moos* hebben aangeduid, d. i. een waschhuis.

MOZEKOT. Z. mozegat.

MOZEL, m., stofregen, motregen. Vanhier : *mozelen* (Limb., Kemp.); in Br. Hagel., pr. Antw., N.-Br. : *gezebber*.

MOZELEN, o. w., stofregenen, motregenen (Limb., Kemp.); in Vl. : *miz-zelen*; in Br. en Antw. en N.-Br. : *zebberen* of *zabberen*.

MOZIE, meuzie, mezie (mug).

MOZIK of **MOEZIK**, vloeibare meststoffen (N.-Br., Meierij). Z. messing.

MUF, m., döf, veest (blz. 97). Vanhier : *muffen*, *muffer*, *gemuf* voor : veesten, veester, geveest : *eenen muf laten*, een döfken laten (hier en daar in Vl.).

MUGGELEN, o. w., blijven haperen, ook : iets traag weg doen : *is dat mugge-len!* (Oostvl.)

MUGIE. Z. meuzie, mug (Kortrijk).

MUI, ook : *moet* voor : moei, b. v. : *mie-moet* of *mie-mui* (omstr. Eindhoven).

MUIEREN, in N.-Limb. uitgespr. : *mujeren*, b. w., bet. aldaar : onklaar maken : 't is 't zelfde als : *muieren*, vermengen, of : *muren*, *moeren*, roeren.

MUIK, **MUIKEN**. *Muik* is eigenlijk een bijv. dat, bij onzen weet, niet meer in gebruik is, maar : zacht, week, en, op fruit toegepast, hetzelfde betee-kende als : *mouler*, d. i. : murw, malsch, doorrijp en juist goed om geëten te worden ; in 't engl. bestaat het nog, te weten : *meek* (zacht), ver-want met *mak* ; *meekly* bet. in die taal : zachtaardiglijk, en *meekness* : zachtheid. Van dit *muik* is afgeleid 't werkv. : *muiken*, in Br., Antw., Kemp. en elders : hetzelfde als in N.-Br. : *muken*, en als in Holl. : *meuken*, en bij Halma : *mooken*, d. i. zacht, week, murw worden, door liggen of bewaarpis rijpen, murwen, waarvoor men hier en daar in Br. : *materen* ; in Vl. : *meuteren* of *mou-teren* zegt : *die appels zijn nog te hard, en de peren nog te knars en wrang, we zullen ze nog laten muiken*. *Muiken* is verwant met : *smeuken* of *smeuten*, d. i. : broeien, en wordt er voor gebr. : *daar muikt iets*, daar broeit iets. *Daar muikt iets in die wonde*, daar zit iets te etteren of te broeien in die wond (Br.). Ook voor : uitstaan, rusten, beter liggen : *laat die zaak nog wat beter muiken*. Te Antw. en Leuv. zegt men ook : *het lijnwaad of ander goed laten muiken*, d. i. : het eenigen tijd ingesprin-

keld laten liggen, eer men het strijkt, in 't fr. *mitonner*. Als bedr. w. bet. *muiken* : zacht, weekmaken of te muik leggen. *Muik die peren eens* ; en overdr. : bewaren, sparen : *die knecht muikt zijn geld* (hier en daar in Br. en Oostvl.). Naast *muiken* heeft men het znw. : *muik*, *muuk*, *meuk*, *mook*, dat v. en in Br. en Antw. veel m. gebr. wordt, en bet. : 1° de plaats waar het fruit te muiken ligt ; bij Kil. ook : *muydick* gespeld en vert. door : *locus ubi poma conservantur*. Die plaats is buiten nogal veel in het stroo van het bed, alwaar de kinde-ren de afgefallen appels bijeen leg-gen en laten muiken of murwen. Dit gebruik schijnt zeer oud en zeer alge-meen geweest te zijn : trouwens de Teuth. heeft : *muycken als die perde* (pere) *an den voeten* : *ik heb mij-nen muik in mijn bed gemaakt* (Br. Antw.) ; 2° *muik* bet. in Br., Antw. en in N.-Brab. : *muuk* : eene zekere hoeveelheid fruit die te muiken ligt of gelegen heeft : *jongen, bewaak mijnen bogaard en ik zal u een goeden muik appelen geven*. *Muikappelen* zijn gemuikte appelen ; te Gent betee-kent : *muik*, uitgesproken : *muink*, een spaarpot : *hij heeft een goede muink gemaakt* ; te Venloo verstaat men door *mook* (meuk) : voorraad, voorzien zijn van iets : *de aamzeik heeft heur mook voor den winter*. *Meuk* of *muik*, *mouter*, het engl. *meek*, het fr. *mou*, het l. *mollis*, bij ons *mol*, enz. spruiten allen uit ééne bron. Z. Kil., Hoeufft (blz. 384 en 397) en Weil. op : meuk, meuken of muyken.

MUIL, **MUILE**, v. en m., in de lage taal voor : mond (overal), zoo zegt men in 't Hagel. : *op zijnen muil niet ge-vallen zijn* ; (in Br. : *op zijn bakkes niet gevallen zijn*), rap ter tale zijn. In Vl. beteekent : *muile*, grim-mals, van 't fr. *grimace* : een *vieze muile trekken* of *maken* is daar zoo-

veel als in Br. : een *scheeven smoel* of *scheef gezicht trekken*, *smoelen*; bakkezen maken, fr. *faire des grimaces*. Veel *muilen* hebben bet. hier en daar in Oostvl. : veel klaps hebben. Vanhier : *muilpeer*; bij Kil. ook : *muylbeer*, oorveeg, kaakslag.

MUILBER, moerbes (Limb.).

MUILEMENT, o., voor : muil.

Myn laatste lettergreep, heb ik maer goê

[memorie,

Wordt menigmaal vernoemd in 't oude

[testament.

Het was, meldt ons de Joodsche historie,

Nen afgod met een trotsch en aerdig *muil-*

[lement.

(*Thourhousch blad*, 26 april 1857.)

MUILEN, o. w., heeft in Vl. evenals bij Kil., Plant. en Halma, de beteekenis van : *pruilen*, *pronken*, *knorren*, *monken*, *moffen*, fr. *bouder*. Het bet. eigenlijk : een muil of *smoel* op iemand *maken*, fr. *faire la moue*.

MUILGEVECHT, twist, ruzie (Hagel.).

MUILKEN (moelken), mondje, zoentje : *geef moeder een muilken* (Limb.).

MUILVECHTEN (ui in Limb. als *oe* uitgespr.), o. w., twisten, redekavelen : *die jongen wilt altijd muilvechten* (Hagel., Belg.- en Holl.-Limb.).

MUILWERP voor : mol (Geldersch). Z. moutrof.

MUINK. Z. muik.

MUIS (fig.), *met de muis spelen*, eene schoone gelegenheid laten voorbij gaan (IJperen).

MUISEL, m., beslag van eenen stok, van den hecht van een mes (Kil.-Br.). Z. muntsei.

MUISELING, m., een omslag van de eene of andere stof, als lijnwaad of leder, gemaakt, waar men zich van bedient om handen of vingers te bewaren, voor vuil of kwetsen, in zekere werken of spelen, b. v. de handboogschutters hebben lederen *muizelinge* aan de toppen der vingers om

de *pees* of koord te trekken van hunnen boog. Des Roches heeft : *muisteer* of *-leder* der schoenmakers. Ook heet verder *muiseling* de ijzeren of koperen omslag, de band of punt van eenen stok : *een stok met ijzeren muiseling* (Westbr.). Z. muisel.

MUITEN, in Vl. meest *mulen* uitgespr., wordt aldaar niet slechts voor : *ruiden* of *ruiven*, fr. *muer*, l. *mutare*, maar ook voor : laten muiten gebr. : *de vogels muiten*, d. i. de vogels in de multe zetten opdat zij zouden ruiven. Het wordt overdracht. ook gezegd van het veranderen van stem bij de jongelingen van rond de 13 tot 18 jaren (Vl.).

MUIZEKOT wordt gezegd van de plaats waar iemand het ontvangen fruit, noten, enz. verbergt, opdat het van anderen niet zou gevonden worden : *ik heb mijn muizekot in mijn bed* (Westvl.). 't Is zooveel als in Br. : *muik*.

MUIZELEN, b. w., eten, zachtjes opeten, wreten, knauwen : *meuzel dat op*. *Wat zit gij daaraan zoo lang te knauwelen* of te *muizelen*. Z. muilbanden, in 't fr. *museler* (Westvl.); Kil. heeft : *meuselen*. Z. knuizelen en neuzelen.

MUIZEN, o. w., naar iets zoeken (Limb.); bij Kil. : *muysen*, l. *abdita magno silentio inquirere* (Bec.), engl. : *to muse*, l. *cogitare*, in welken zin de Woordenb. muizen ook hebben.

MUIZENBREIDELS, m., handschoenen aan linten vast die over den hals gaan (Huize).

MUIZENNESTEN, moeilijkheden, ruzie, beuzelarij : *hij zit met muizennesten in zijn hoofd* wordt gezegd van iemand die in slechte zaken zit, allerhande uitvluchtsels tot zijne verschooning bijbrengt. *Muizennesten zoeken* (Br., Antw.); men zegt ook : *nesten zoeken*.

MUIZENTRAP. Twee strookjes papier altijd

heen en weer op elkander gevouwen zoodat deze den vorm van een trapken aanbieden, noemen de kinderen te Antw. : *eenen muizentrap*.

MUKKEN, o. w., andere uitspraak, in Westvl., van : *monken* (Br., Antw.).

MUL, MULLE, enz. Z. moel, enz.

MUL, eigenlijk en bij de ouden : stof, zand, stuivende aarde, tot gruis gebrachte aarde, en, evenals moude (molde, mul), ook : aarde. Kil. vert. *mul*, *ghemul* door : stof; de Teuth. heeft : mul, stubbe, stoff. Op de aantekening van Kil. staat dat *mul* niet meer overig is dan alleen in de uitdrukking *turfmul*; maar te Gent heet men het steenkoolgruis ook : *mul*; in Br. en Antw. zegt men : *houtgemul*, *stroogemul*, enz. en men noemt er *gemul* al wat kort en klein verbrokkeld, verbriezeld of vermorzeld is (Z. Delf. 288-289). *Mul*, als bijv., is in Holl. : *mol*. *Mul* bet. in Vl. : alle stof of brijzelingen van iets, overschot van iets, fr. *résidu d'une chose*; in de Kemp. heeft *mul* ook deze beteekenis : zoo noemt men daar *mul* : het overschot van verteerde schors in de huidenvetterijs; in Westbr. bet. *mul* : fijn stof en bepaaldelijk : het stof of zand der straten. Vanhier : *in mul slaan*, verbrijzelen. *Daar is mul*, daar is geroed geld; *mulhoek* (Vl. en elders). Z. mullig en malen, waarvan *mul* (moel) het oud imperfectum is.

MULDENEER, m., voor : molenaar en meikever (Limb.). Voor molenaar zegt men er veel : *baas*, en voor molenarin : *bazin*.

MULDER, m., molenaar en kever (Limb., Vl. en elders). Hoeufft op : *mulder* voor : molenaar, acht het zooveel te zijn als : *meuler*, *muelder*, van : *meulen* of *molen*. Wij zeggen dat heteenvoudig eene verbasterde uitspr. is van : *maler* of *maalder*, van : *malen* (brijzelen).

MULDERIN, hetzelfde als : meulenarin,

molenarin (Oostvl.).

MULHOEK, m., hoek waar men het mul (stof) te samen keert en waar de besems en andere voorwerpen staan : *in den mulhoek staan*, achter den bezem staan, niet geacht worden, overmeesterd zijn, b. v. door zijne vrouw (Vl.). Z. mul.

MULK, gekarnde melk (omstr. Eindhoven).

MULKER, m., mannetjesvisch in tegenstelling van *zaaier*, dat het wijfje beteekent. Z. melter.

MULLE. Z. mul.

MULLEN, b. w., een schip dicht maken bij middel van fijn zand of fijn kaf (Kl.-Br., Willebr.). Z. mul. In Oostvl. wordt : *mullen*, o. gebr. voor : *smullen* : *smakelijk eten* : *die vent kan goed mullen*. Zou *mullen* hier niet staan voor : *malen*? In N.-Br. bet. *mullen* hetzelfde als in Vl. : *moossen*, d. i. bemoffelen, ongeschikt hantieren. Hoeufft (398) acht dat *mullen* hier eigenlijk *tot mul maken* beduidt en zegt dat *mullen* in 't platduitsch ook gebruikt wordt en : tot *mul* worden beteekent.

MULLEVRIJER. Z. moeillevrijer.

MULLIG of MUL, bijv., los, licht : *mullige grond* (c. Axel); in Oost.- en Westvl. : *mulzig*; in Br. : *mul*, en iets wat los ligt heet men : *gemollig*. Vanhier : mulligheid. Z. blz. 140.

MULTUM, m., wordt in 't Hagel. gebr. voor : *menigte* : *er is een multum van vliegen in dezen stal*. Het is niets anders dan 't l. *multum*, veel.

MULZIG, bijv., los, licht, gezegd van aarde : *die grond ligt mulzig* (Vl., L. v. Aalst); in 't c. Axel : *mullig* en *mul*; in Br. ook : *mul*.

MUNSTER. Z. monster.

MUNT (heeren-), gouden geld (hier en daar in Vl.).

MUNT of MUNTE, vaars (Sleeckx).

MUNTEL, m., muilband : *eine kaogen hond doet men de muntel op* (Limb.).

MUNTIG, bijv., ledig, ijdel, niet vol, niet bezwangerd; hoewel men in 't Hagel. ook zegt: *eene muntige beurs*; *mijn beurs is muntig*, wordt *munting* nogtans meest van koeien gezegd die niet vol zijn, die niet bezwangerd meer geraken: doch in Br. en elders bet. het ook: *tochtig*: *de koei staat muntig* (Br., Oostvl., Kemp., Hagel., N.-Br.). Kil. vert.: *muntinghe koe* door: *vacca lactaria a tauro non inita*. Hoeufft (blz. 398) leidt het van *mund* af, dat voorheen in 't hgd. *mou* beteekende; doch wij achten het eene verbastering van: *muetigh* (Teuth.) of *moetigh*, d. i.: ledig, bij Kil. vert. door: *otiosus*, *vacuus*, *vacans*, en dit van: *moete*, ledige tijd, hgd. *musse*. Weil. schijnt: *munting* van *munten* (beoogen) af te leiden. Z. *guste koe* en *mutsig*.

MUNTSEL (*munsel*, *minsel*), beslag, 't ijzer of koper van een gaanstok (VI.); in Br. en Limb. is 't: *beslag* en *beslagen stok*. Bild. zegt dat *munt* voor: slag en *slag* voor: munt (geld) gebruikt werd, en dat *muiter* oudtijds gebruikelijk was als het metalen beslag van de lederen banden der boeken, van het oude: *moten*, *moeten*, *muitten*, stoten, en dus als stootkant te verstaan. Z. *muisel*.

MUREN (uitgespr.: *meuren*), b. w., hetzelfde als: *moeren*, bet. te Maastr.: den wijn schudden, zoodat de *moer* er zich mee mengt.

MURG, MURGEN, in Br., Antw. de Kemp. en Limb. voor: *murw*, *murwen*. Plant. heeft: *murwe*, *morw*, *mouter*: *dat vleesch is murwe* of *murwkens gezoden*, fr. *la chair est bien tendre*. *Murw*, in 't hgd. *mürbe*, oud hgd. *marwe*, engl. *mellow*, angelsaks. *mearn*. Z. *mouter* en *murm*.

MURKELEN. Z. *morkelen* en *ribbelen*.

MURKEN, muur, muurkruid, fr. *mouren*.

MURM, bijv., voor: *murw* of *morw* (Westvl.); in Br., Antw. en Limb.:

mörg, *mürg*.

MURW, bijv., r. IJper. altoos voor: rijp gehezigd.

MUSCH, v. *Musch* spreekt men dikwijls voor: *mees* uit in de samenstellingen als: *kaasmusch*, *plaatmusch*, *koolmusch* voor: *kaasmees*, enz. Zoo noemt men geringe en weinig gezochte boeken, in 't fr. *vieux bouquins*: *de helft mijner boeken bestaat uit musschen* (Mechelen).

MUSCHKEJAGEN, o. w., ergens aanbellen en dan wegloopen (N.-Limb.); te Antw.: *een beeldeken plukken*.

MUSKEN HESP (een), eene portie brood met hesp; ook: *een musken konijn* (Brussel). *Musken* voor: morzelken of voor 't fr. *morceau*.

MUSSCHENSTOF (o als *oo*), m., voor: *musschenhagel* (Limb.).

MUSTERD, m., voor: *mutsaard*, *mutserd* (c. Axel).

MUTEN (cant. Axel). Z. *muiten*.

MUTJE, MEUTJE, moei (N.-Br.).

MUTS, v., algemeene naam van een hoofdedkel van mans en vrouwen, is te Diest, Aarschot en elders alleen voor: vrouwenmuts in gebruik. Die van de mans heet er: *klak*, ook te Antw. en elders.

Die geen geld heeft voor nen hoed,

Koopt e klakken, dat es goed.

Voor den regen en de zon,

Zyn de klakskens goed en bon.

Z. *kap* en *klak*.

MUTSELEN (*mitselen*), *moetselen*, b. w., klein en korter maken, tot stukskens slaan of brengen, vermorzelen (VI.). 't Is eene voortd. van: *mutsen* of *moetsen*, bij Weil.: *moetsen*, afknotten, afkappen, afsnijden, enz. Van dit *mutsen* komt: *mutsaard*. Z. *mutsig*.

MUTSEMALEN, fr. *combiner*, *arranger*: *ze hebben dat te gaar gemutsemaald*, *om mij in den zak te steken* (IJper.). Z. *bakkeleeren* bl. 28.

MUTSIG, heet, tochtig, gezegd van som-

mige dieren (Westvl.); Bild. zegt op: *mulsaart*, dat *mutsen*: branden beteekent. Z. muntig.

MUUG, bijv., voor: moede: *ik ben muug van de reis*. Vanhier: *vermugen*: *ik ben heel vermuugd* (Br., Antw., Limb.); doch in dit laatste klinkt het *meug*; bij Kil. ook: *muede*.

MUURBREKER, m., voor: kloeke vent (Kortrijk).

MUURKEN, o., dim. van: moer, worteltje: *Hollandsche muurkes* (Limb.). Z. moor.

MUURVIOOL (uitg. *moerviool*), v., muurbloem of gele violier, in 't fr. *giroflée*

jaune (Limb.). Z. groffiaat (167).

MUURZIJKER, zekere mier, die veel tuschen steenen vloeren en dorpels gevonden wordt (Brab., Antw., st. en pr.); in N.-Br.: *murenzijker* (Hoeufft, 399).

MUZIEKEN, muziek maken.

'k Hoor lasteren en vloeken
Of zingen en muzieken, enz.

(Volksl. blz. 73.)

Muzieken wordt veel gezeid te Brugge. Jodelle en J.-J. Rousseau hebben eerst *musiquer* gebruikt voor hetgeen wij: *muzieken* of *muziken*, en de Duitschers: *musiciren* noemen.

N

N

N. Deze letter valt op het einde eens woords achter toonlooze klanken veelal in de uitspraak weg. Zij verwisselt zich soms met *m*: zoo zegt men: *kaan*, *bekaansel* voor: kaam, bekaamsel (Z. on). In Westvl. wordt ze als *m* uitgesproken. Op blz. 259 ziet men dat *kn* en *kl* en soms *kr* zich verwisselen: zoo heeft men: *kluppel* voor: knuppel; *vastelavond*, *middel-eeuwen*, *regelen*, enz. voor: vastenavond, middeneeuwen, regenen. En op blz. 303, op *krujdwij*, ziet men dat ze in Limb. wordt ingeschoven als in *reengen* voor: regen, enz. Zoo is zij dat in: *knauwen* voor: kauwen; *knibbelen* voór: kibbelen; *knabbelen* is verwant met: kabbelen, knappen, hakken, enz. Zoo is in ons *Idiot.*: *knippen* hetzelfde als *hippen*. In 't *Archief vr. Nedert. Taalk.* (I, 98) kan men lezen hoe de letter *n* in vele woorden inkomt als in: *denken*, *dacht*; *dunken*, *docht*; *brenge*n, *bracht*; *wankelen*, *waggelen*; *glinsteren*, bij Kil.: *gliste-*

NA

ren, engl. *to glister*; *gans*, *oulings*: *gooze*, *goes*, engl. *goos*; *kinkhoest*, *kikhoest*; *zingen*, *zijgen*; *krenken*, *kreuken*, enz. Zoo wordt nog de *n* in vele met klinkers beginnende ww. voorop geplaatst als in: *nere*, *ere*; *negge*, *egge*; *nirken*, *hirken*; *nuk*, *nukken*, *oul.*: *nicken*, *huk*, *hukken*; *noekeren*, *hoekeren*, *woekeren*; *nees*, 't zelfde als *neër* (voedsel) voor: ees of aas; *nikker* (bij Bild. II, 278), *ikker*; *navond*, *avond*; *noom*, *oom*; *nonk*, *onkel*; *nokkenoot*, *okkenoot*; *netteren*, *etteren* (Limb. en elders): *neur*, *eur*, *uder*, *uiër*; *noest*, *oest*; *noost*, in Vriesl. voor: ast of knoest; *niespen-boom*, *espenboom*; *nuveren*, *uveren* (eischen); *norck*, *orck* (Kil.); *nokken*, *hokken* (N.-Br.). Z. over de *n*, 't *Taalk. Mag.* III, 564 en IV, 101-110 op: *ecg*, *ecge*, *egge*, *negge*, enz.

NA, NAAR. In de volkstaal worden *na* en *naar* voor elkander gebruikt; zoo zegt men: *naardien* voor: *nadien* (sedert); *nademaal* voor: *naardemaal*; *navenant* voor: *naarvenant* of

-advenant; *naarvolgen* voor : navolgen, enz.

NAALD, v. *Iets van 't naaldeken tot draai-ken vertellen, verhalen*, enz., iets van 't begin tot heteinde of: wijd en breed vertellen, enz. (Br., Antw., Hagel. en elders). *Door de oog eener naald kruipen*, beteek. : een groot gevaar ontkomen (Br., Antw., Vl.).

NAALDENKOKER, m., waterbrems, waternvlieg, fr. *demoiselle, libellule*; te Diest: *begijnenbaard* (blz. 57); te Kortrijk : *akker-naald* (blz. 14); te Antw. en hier en daar in Br. : *wasscherse*.

NAAISTERIGGE, ook uitgespr. *naaisteringe*, v., naaister (Westvl.). Hier valt op te merken dat de uitgang van vrouwelijke znww., afgeleid van werkww., die in Holl. meestal *ster* is : *naaister*, en in Brab. en Limb. : *ers, erse* : *naaierse*, in Westvl. : *egge, igge* is, b. v. : *spinstrige*, spinster, *bakkegge*, enz. Edoch in 't holl. heeft men ook *diefegge* of *dievegge*.

NAAR. Z. na.

NAAR IETS STAAN, b. v. : *naar een ambt*, iets of naar iets verlangen, een ambt, enz. zoeken te verkrijgen (Br., Antw. en elders).

NAARSEN, uitgespr. zonder r : *naassen*, *nasen* en *nazen*, o. w., naderen, genaken : *toens de hond naasde, verschrikte ik* (Vl.); Kil. heeft : *naersen* als oud Vl., l. *propinquare*; bij Meyer ook : *naarren* : *'t peerdevolk van den koninck naesde eerst de vijanden* (Oorsprongh van den Tuyndagh te Yperen door Adriaen van Schrick, 1610). Het angelsaks. is : *geneosian*, in den Teuth. en 't hgd. *nahen*, van *nahe* (naar), oud hgd. *nahian*, oud engl. *neighen*. Z. Delf. 290 en *meersen*, bl. 369.

NAARHUISGANGER, m., soldaat die met verlof naar huis gaat, verlofganger (Kortrijk en omsl.).

NAARVENANT, ook : *navenant*, bijw., voor : *naaradvenant*, wordt veel in

Br., Antw., Vl. en Limb. gebr. voor : volgens, volgens dat, naar mate, naar evenredigheid, fr. *selon, à proportion* : *ik zal morgen komen, vroeg of laat navenant dat ik tijd heb*.

NAAS, v., voor : neus (m.) : *iemand een stokje voor de naas steken*, iemand beletten of hinderen (Limb.). Verkleinw. : *geef moeder een nasken nésken of neesken*. Het hgd., de Teuth., Kil. en Anna Bijns hebben ook : *nase* : « *In liefkens nase en mach niet stincken.* » (Belg. Mus. 1840, blz. 87). Z. *naken* en *saake*.

NABEET, v., nagras, naweide (Hagel.).

NACHTBREKER, m., ruststoorder die 's nachts te huis komt (Br., Antw.).

NACHTEGAAL, BLEKSTEERT, vogel (hier en daar in Westvl.).

NACHTERGAAL, uitspraak van : *nachtegaal* (in Br. en elders), in 't deensch : *nattergal*, in 't zweedsch : *naclergal*.

NACHTJUPON. Z. 't volgende.

NACHTKEREL, m., slaaprokje, slaapjapon (Kortrijk). Z. Belg. Mus. 1846, blz. 325. Men noemt ook : *nachtkerel* : iemand die 's avonds eene aalmoes gaat vragen, daar hij bij klaren dage beschaamd is (Vl.). Despars gebr. *nachtkeerie* ook voor : *nachtrok*.

NACHTSOLDAAT, m., stadssoldaat, stadswachter, pompier, fr. *garde de ville* (Leuv.).

NACHTUIL, m., in overdrachtelijken zin : iemand die 's nachts gewoonlijk uitblijft, die 's avonds laat in de herberg blijft zitten. Vanhier : *nachtuilen*, 's nachts veel in de herberg blijven zitten, *nachtloopen* (Westvl.).

NACHTUILEN. Z. *nachtuil*.

NACHTZWALUWE of GEITENMELKER, m., een vogel in Europa zeldzaam voorkomende, doch in America treft men er wel een twelftal verschillende soorten aan : zij heeten in 't l. *caprimulgus*, fr. *tête-chèvre*, hgd. *milchsauger, goolsucker*; engl. *goatsucher*, (G. Gezel., *Rond de Heerd*, 1867).

NADATUM, bijw., na dien dag, naderhand, daarna (overal in Br., Antw. en elders). 't Is samengesteld uit *na* en *datum*, latijnsch w. dat: *gegeven*, en alhier: *gedagteekend* of dagteekening beteekent.

NADEMAAL, voor: naardemaal, dewijl (bijna overal).

NADER, met *al* voorop, wordt omstr. Gent gebezigd in zegwijzen als volgt: *dat is alnader niet waar*, dat is in 't geheel niet waar. *Verre van meê te gaan, zult gij l'huis blijven en van uw kamer niet komen, dat is alnader*, dat is wat anders, he? *De deur nader doen, stooten* is: de deur nader toe of half toe doen: *de deur stond maar nader*, de deur was maar half toe (Br., Antw. Limb. en elders). Men zegt ook *na* voor: naar, samen-trekking van: nader, waarvoor de oude schrijvers, als Ruysbroeck: *naerre* zegden.

NADIEN, bijw., van tijd, daarna, naderhand, na dezen: *gij zult het u nog 23 jaar nadien geheugen* (overal). 't Staat voor: na dien dag of tijd.

NAKEN, b. w., raken, aanraken, ook: naderen: *en naakt mij niet aan*. Als o. znw., bet. het: kinderkusje of zoentje: *poesje, geeft moeder een nake* (Vl.). Z. aaïke, blz. 1. Vanhier: *genaken*, in den Teuth.: *geneken*; bij Ruysbr.: *neeken* (nabij komen): *ende der tijt onthoegden ende der ewecheit neeken*.

NALEESSIG (Limb.) Z. naliessig.

NALEN, uitgespr. *naolen*, dat bij oude schrijvers voorkomt in den zin van: naken of naderen, hgd. *nahen*, bet. te Maastr. en omstr.: langzaam zijn, dralen, talmen, wachten. Het schijnt gevormd van 't bijw. *na* (Z. Arch. vr. Nedert. Taalk. III, 374). Z. neulen.

NALIK, bijw., bijkans, bijna, ongeveer (Westvl.).

NALIESSIG, bijv., hetzelfde als: nalatig, op zijn duitsch uitgespr., onachtzaam

(Maastr.).

NASEN. Z. naarsen.

NASKEN. Z. naas.

NASSCHEN, **NASSEN**, o. en b. w., wordt van varkens gezegd, die 't graan opeten dat men hun op den grond voorgestrooid heeft: *geef de varkens wat koren te nasschen* (Hagel. en elders); in Br. heeft men 't freq.: *nasselen* in denzelfden zin: *laat de varkens de krinsen opnasselen*. Beide ww. drukken het knarsend geluid uit, dat die nasschende dieren laten hooren. Kil. heeft: *nasschen* niet maar wel: *nasscher*, dat hij vert. door: *cupidus* (naar iets verlangend). In den Teuth. staat: *nasschen* voor: *ghijlen, bedelen*; bij Weil. in den zin van: uit snoeplust aan eene verboden spijs eten; Sleeckx verfr.: *nasschen* door: *goûter*. *Nasselen* kan staan voor: *nazelen, nezelen*, freq. van: *nezen, ezen* (van: *nees* of *neer*, voedzel) voor: *azen*, of voor: *nazelen* (van naas) voor: *neuzelen* (van neus). Z. neuzelen en nezen. Men herinnere zich hier: knaspelen.

NASSELEN. Z. nasschen.

NATIE, v., genootschap, gilde of corporatie, wier leden hetzelfde handwerk verrichten, of die zich uitsluitelijk met zeker werk gelasten: *de buildragersnatie, de boternatie*, enz. Ieder verschillende *natie* heeft haar eigen reglement, en degene die aan 't hoofd staat, wordt *natiebaas* genoemd, en de leden: *natiegasten*. Men hoort ook wel zeggen: *hij is van de lijkbiddersnatie, van de zilversmidsnatie*, enz. Doch dat beduidt alleen dat hij lijkbidder, zilversmid is. Oorspronkelijk bet. *natie*: de werklieden die uitsluitelijk werkten voor de kooplieden die tot eene andere natie of volk behoorden (Antw. st.). Kil. vert. *natie* door: *sodalitas, societas, collegium*. Te Brussel waren in de voorledene eeuw nog de ambachten in

negen naties verdeeld. Te Leuven heeft men het koffiehuis « *de Vier-Naties*. » *Natie* bet. dus eigenlijk : vereeniging, bondschap, genootschap van lieden van 't zelfde ambacht of van een ander dat er min of meer betrek op had en te klein in getal was om alleen eene *natie* of *corporatie* uit te maken. Eerw. heer De Ridder en ook Wouters, in zijn *Hist. de Bruxelles*, meenen dat *natie* oorspronkelijk : wijk beteekende.

NATIEBAAS, NATIEGAST. Z. natje.

NATIG, bijv., voor : natachtig, nat, vochtig (Limb.), 't zelfde als in Br. : *nesch*. Van hier : *natigheid*.

NATTE, v., natheid, nattigheid (Vl., Br.).

NATTIG, voor : nat.

NATUUR, m. en v., bij Plant. vert. door : *natura*, *sperma*, fr. *sperme*, *semence d'homme*. In deze beteekenis wordt het nog dagelijks gebr. bij de landlieden van Br., Kemp. en elders. *Natuur* wordt in de Kemp., N.-Br. en elders ook gebezigd voor : kracht, groeikracht : *daar is nog geen natuur in die plant*.

NAUW, bijw., kwalijk : *iets nauw nemen*, lichtgestoord zijn (Westvl. en elders).

NAUWERS, voor : *niewers* (Oostvl.); bij Kil. : *nauwers*, fland. : *nerghens*.

NAVENANT. Z. naarvenant.

NAWERELD, v., van 't hgd. *nachtwelt*, leest men soms in vertalingen; doch het is bij het volk niet in gebruik.

NAZEN (Westvl.). Z. naarsen.

NE, m. lidw., voor : een : *ne mensch*, *ne man*, *ne kater*, enz. Doch, als 't m. znw. met *b*, *d*, *r*, *t*, met eenen klinker of met *h* begint, zegt men altoos *nen* : *nen boek*, *nen doorn*, *nen toren*, *nen hond*, *nen uil*, *nen reep* (overal). Z. *en*, op blz. 117.

NEDDE. Z. nette.

NEDERFLOKKEN, NEERVLOKKEN, o. w., met vlokken nedervallen (Vl.).

De sneeuw valt in grove vlokken
Uyt d'open schoot der zwangre wolk

En komt zich, warlend, nederflokken
Op berg en dal, op rots en kolk.

(C. Duvallers, *Volksliedjes*, blz. 63.)

Ook : op den huk gaan zitten. Bij Kil. is *vloeken* 't zelfde als : sneeuwen.

NEDERHOF. Z. neerhof.

NEDERWAARTS. *Van den tas nederwaarts leven*, er van leven tot dat het op is (Kemp.).

NEEF. Men zegt bijna overal in 't Z. en N.-Br. : *heer neef* tot de priesters die maagschap zijn. *Dat is ook neef gezeld* bet. in de Meierij : dat is raak, dat is op u gemeend, dat moogt gij u aantrekken.

NEELE. *Doctor Neele* (of *Nelle*, van : *Peternella*?) wordt te Gent spottsgewijs gezegd van eene vrouw die den doctor speelt; te Ostende zegt men : *doctor rondhemd*.

NEËLT, NEËLTEN. Z. helt, helten. blz. 185.

NEENWEL, wel neen, in 't geheel niet, geenszins (Br., Kemp., N.-Br.), het tegenovergestelde van : *ja wel*.

NEER. Z. nere.

NEER (met zware *e*, of *neur*), m., doch bij Weil. v., de beweging van het water achter een varend schip : *het bootje kwam in den neur van den drijmaster en sloeg om* (Willebroek en elders). *Neer* bet. hier en daar in 't Z. en bij Weil. die 't uit *neder* doet ontstaan : draaikolk; en *neer* of *nere* ook bij Bild., die zegt dat het w. bij Huygens voorkomt voor : *deining*, en er eigenlijk *nering* of *nerring* van maakt, van : *nerren*, *narren* (benauwen), en ook (als : *erren*, *arren*) in *het rond draaien*. Het *Taalk. Mag.* (I, 199) zegt dat *neer* geen draaikolk bet., maar wel : de tegenstroom welke in omgekeerde richting langs den wal loopt.

NEERHOF, o., is in Vl. de pachthoef, bij een kasteel gelegen, alwaar de kasteelgasten boter, kaas, melk, eieren, enz. kunnen krijgen. Weil. en andere Woordenb. verstaan door :

neêrhof of *nederhof*: hetzelfde als 't fr. *basse-cour*, voorhof. Doch in 't *Arch. vr. Nedert. Taalk.* (IV, 11), staat dat: *basse-cour* kwalijk door: *nederhof* vert. wordt, maar dat het eer *wêrf* is, in zijne aloude beteekenis, of *achterplaats*, *keukenhof* of iets dergelijks moet zijn. Wat er hiervan ook zij, men kan Hoeufft (blz. 404) nazien op *neerhuis*, dat in N.-Br. hetzelfde bet. als: *neerhof*, wat men in Br. *hoveniershoef* heet. Wij opperen de vraag of *neerhof* en *neerhuis* hier niet zouden kunnen samengesteld zijn uit: *hof*, *huis*, en *neer* of *nere*, voedsel, vanwaar 't w.: *neren*, *generen*, hgd. *nahren*, voeden, onderhouden, l. *nutrire*?

NEERLEGGEN, b. w., voor: neêrschieten: *hoe veel hazen hebt gij neêr gelegd? Slechts eenen, maar gisteren legde ik twee hazen en zes patrijzen neêr* (Br.).

NEERNST. Z. nernst.

NEES is, in de kinderspraak, zooveel als geneesmiddel: « *ons kindje heeft hem (zich) gesteken! kom, vader zal er wat nees aandoen*, » en vader doet wat speeksel aan de bezeerde plaats (Brab.). *Nees* (met zware è), voedsel, van: *ees* of *aas*, l. *esca*. Vanhier: *nezen*, voeden; te Antw. zegt men: *genees*. Z. letter n.

NEET, NETE, v., iemand die niet veel beteekent, die nijdig en wraakzuchtig is. *Dat is eene nete van een wijf*, dat is een gierig mensch, of eene die nauw en dicht is als eene net waar niets door kan maar alles behoudt.

NEETERT, m., dubbelzinnig persoon (Limb.), het staat voor: nietaard. Z. neet.

NEG. Z. nijg.

NEGEN. In de goei negen of in de kwaai *jegen* zitten of gelogeed zijn bet. overal: zich in goeden of slechten toestand bevinden. Deze zegwijze is

aan het ganskensspel ontleend.

NEGENHOEKEN, o. w., een spel in VJ., Br. en Antw. goed gekend en hierin bestaande: men maakt een vierhoek, dien men met twee lijnen in vier gelijke hoeken verdeelt; hij die drie centen of wat anders op ééne lijn kan gelegd krijgen, wint.

NEGENMANNEKEN, het negende deel van eenen stuiver: *dat is geen negenmenneken veêrd*, enz. (Br., Antw., Kemp. en N.-Br.). Z. Hoeufft, blz. 403; bij Kil: neghen-manneken, l. *sextans*, *duo chalci*, *triens*.

NEGENMERGEND voor: dezen morgen (Leuv.).

NEGENWEKEN (VI. en Br.); doch in Br., ook: *negenwekemans* of *negenwekemannen*, vroege witte aardappels; in Limb. zegt men: *negenweeksche*.

NEGENWEKENMANS, mv. Z. voorgaande.

NEGGE, v., 1° scherpe boord; 2° het scherp van een snijtuig (Westvl. en elders), vandaar ook bij Van Hoogstraaten: spleet, enz.; 3° zelfkant. Men zie *negge* bij Weil, die vandaar op *egge* verwijst. Waarschijnlijk moet *egge* tot het oude *eg*, *eck* (hoek) gebracht worden; ook vert. Kil. *egghe* door: *angulus* en *extremitas*, hgd. *eck*, engl. *edge*, zweeds. *egg*, l. *acies*. Men raadplege nog 't *Taalk. Mag.* (IV, blz. 101 en volgende). Over het bijvoegen der steunletter *n* zie boven. *Negge*, dwergpaard, engl. *nagghe*, fr. *bidet*, is misschien van één oorsprong met *hecht* (blz. 179) en het lat. *equus*.

NEI, bijv. en bijw., voor: nauw, en heeft dezelfde beteekenis: *ter neier nood. Het komt er zoo nei niet op aan. Met gieren nei te zijn wordt men rijker. Ze zijn zich nei*, d. i. zeer verwant. Men zegt ook *neier* voor: nauwer, bijna: 't was *nei* genoeg. *Nei* is verwant met: *na*, *naar*, in 't hgd. *nahe*, vanwaar: *naken*, bij ons: naderen (van naderen), oud engl. *neighen* (Limb.).

Z. allenei, blz. 15. Tuinman acht *naaien* (naden), dat veel in Limb., Hagel. en elders: *neien* wordt uitgesproken, verwant met *nauw*.

NEI, v., metalen pinneken, draad of ring die de deelen van een mes bijeen drukt en het lemmer vasthoudt; of eene soort van nagel, meest om metaal, ijzer of koper saam te verbinden en dien men erom klopt, in 't fr. heet het: *revers*. Vanhier het b. w.: *neien* (neide, geneid), iets met neien (fr. *revers*) vastnagelen. Z. 't voorgaande en 't hgd. *nahen* (naderen) en 't oud engl. *neighen* (Delf. 503) (Limb.). Dit *nei* schijnt ons verwant met *nagel*, engl. *nayl* of met *nauw*. Z. *nauw*.

NEIEN, b. w. Z. *nei*.

NEIG. Z. *nijg*.

NEISEL voor: *naaisel*, *naaiwerk* of ook: de plaats waar twee of meer stukken aan elkander vastgenaaid zijn. Van: *neien* voor: *naaien* (Maastr.).

NEK. *Den nek kraken*, 't zelfde als: den nek breken: *dat peerd is den nek gekraakt* of *verstelen* (Br., Antw.). - *Iemand in den nek schoppen*, met iemand spotten (Meetjesl.). *Zich in den nek laten schoppen*, zich laten honen door die men goed gedaan heeft (Vl.). *Iemand in den nek zien*, iemand bedriegen (Antw., Br.).

NEKKEN, b. w., heeft, behalve de beteekenissen door de Woordenboeken opgegeven, nog die van: eene zware vrachtdragen, smokkelen (Kemp.).

NEKKER, m., 't zelfde als: *nikker* (waterspook).

NERE, NEER of ERE, l. *area*, bet. nog heden in Vl., Br. en Kemp.: vloer, dorschvloer, ook: de voorplaats, l. *anterior pars domus* (Kil.) (Limb.), namelijk die plaats waar men in komt, wanneer men in een huis treedt alvorens in de keuken of in eenen stal te komen, in 't fr. *vestibule*. Die plaats dient bij geringe

menschen tot dorschvloer, ook tot plaats voor 't voeder; vroeger diende zij en dient nog heden voor: *nering*, plaats of winkel, en daarom wordt ze bij Kil. vert. door: *taberna*, *officina*. Deze laatste beteekenis heeft *nere* nog heden in Belg.-Limb. en 't Hagel.; *nere* is dus aldaar: de plaats voor het *neer* (voeder, voedsel) of tot de *nering*. *Neren* of *neeren* of *generen*, hgd. *nahren*, bet. voeden en ook: *nering* drijven, en vanhier: *nering*. In den Teuth. «*neren*, voeden en wyunen (winnen), werven; *nering*, voedyng, wynnyng of comanscap.» In Gelderl. heeft *nering* nog heden de beteekenis van: voedsel, evenals bij Kil., die het w. vert. door: *victus*, *alimentum*, enz.

NERNST, NEERNST, als bijv. voor: ernstig, gemeend: 't is *neernst* (Pope-ring.); Kil. heeft: *neernst*, *neerst*, door een *metathesis*: *ernst*, hgd. *ernst*, l. *sedulitas*, *studium*: *si vasten*, *si waecten en beden dach en nacht met grolen nernste* (ijver) (Ruysbroeck, V, 170). Vanhier: *nernstigh*, *neerstigh* (thans in Holl.: *naarstig*) *neernstighheyd*, *neerstighheyd*, *neerstighlyk* (Kil.).

NERIG, bijv., ieverig, naarstig of neers-tig, met welk laatste het samenhangt of ook met *nering* (Gelderl.); Kil. vert.: *neerigh*, *neerachtigh* door: *alumnus*, *almus*, *quaestuosus*. Z. *Taalk. Mag.* (III, 52 en 297), ook: *neerst* en *neer*.

NES, NESCH of NIS, NISCH, bijv., in Holl. volgens Bild. en Weil. verouderd, doch hier en daar in België nog dagelijks gebr.: zoo zegt men nog te veler steden: *een nesch ei*; *eene nisse ei*, enz. voor: een ei dat zacht gekookt is, in Br.: *een locht ei*, elders: *een versch* of *plat ei*, fr. *auf mollet*; bij Kil. 't l. *ovum molle* of *molliter coctum*. 't Is *nesch weér*, en: *het weér is van daag zoo nes* (omstr. Brussel),

voor : 't is nat, vochtig, versch weder. Te St-Nicol. zegt men van iemand of iets dat nog versch, jong of onnoozel is : *hij is nog te nisch*, enz. Sleeckx zegt dat *nes* : moeras-sige grond, en Meyer : waterleegte, zijp bet. Kil. vert. : *nesch weder* door : *aër humidus*; *nesch brood* is bij hem : vergoten brood, dat te nat opgemaakt en te plat gebakken is, en *nescheyd* of *neschigheyd* vert. hij door : *humor, mador*. In Gron. (*Taalk. Mag.* VI, 681) is *natsk weër* : nattig, vochtig, regenachtig weder. *Nesch* is verwant met het hgd. *nass*, vochtig; met het oud engl. *nesh*, engl. *soft* (zacht, fr. *tendre*). Z. Delf. 301.

NEST, o., in Br., Antw. en Vl. m. *Zijne hand op een ijdel nest leggen*, niets vangen of opdoen (Br.). *Gij moet de eiers in eenen nest (of paander) niet leggen*, d. i. gij moogt al uwe moeite of geld niet aan eene enkele zaak besteden (Vl.). *Op 't kantje van den nest rijden*, op 't springen staan of op 't punt zijn van arm te worden (Gent). *Te nest gaan*, achteruit gaan, arm worden : *indien onze buurman zoo blijft drinken, zal hij alhaast te nest gaan* (Hagel.). In Br. en Vl. bet. het mv. *nesten* ook moeilijkheid, verlegenheid : *nesten zoeken*, moeilijkheden zoeken. *In nesten zitten*, in verlegenheid verkeeren, fr. *être dans la gêne* of *dans l'embarras*. *Ik trok mijn vriend uit de nesten waar hij inzat, wegens zijne schulden. Hij zit in nesten*, d. i. in schulden of hij weet niet wat doen.

NESTELGAT, o., onrustig kind, vuilgat (Meetjesl.). 't Is licht voor : *nestegat*. Men denke hier aan 't w. kakenestje, blz. 243.

NESTHAAR, 't zelfde als : duivelshaar (blz. 410).

NESTJEN DRAAIEN, zeker kaartspel (Brab.).

NET. Door alle netten gevlogen zijn, loos,

sijn en doorslepen zijn, of : van alle merkten 't huis gekomen zijn (Br., Antw., Kemp. en elders). De Teuth. schrijft : *nete*, welk ook de uitspraak van *net* in Vl. is.

NETE. Z. neet.

NETELKOORTS, purperkoorts (Br., Antw. st. en pr.). Z. Weil. op : *netel*.

NETTE (uitgespr. *nedde*), v., in 't Hagel. en Belg.-Limb. : dauw, nattigheid, natte nevel : *'t graan is heel vochtig van de nette*. Vanhier 't w. *netten*, dauwen : *het heeft te nacht zeer genet*. *Netten* bet. ook bij de oudste schrijvers : natmaken, doopen (dopen); zoo zegt J. Ruysbroeck (II, 24) : *doe nette Moyses sinen vingher in dat bloet*. Verders bet. het ook : was-schen, netmaken; Kil. zegt dat een *net* (vischnet) aldus van : *netten* genoemd wordt, omdat ze zoo dikmaals genet of nat gemaakt wordt. Doch Bild. leidt *net* af van : *nijen*, knoopen, of : *ne-en*, binden; met *na-en* verwant. Blijkbaar is *net*, *netten* verwant met : nat, natten of natmaken. Z. nei.

NETTEN. Z. nette.

NETTEREN, o. w., etteren, fr. *suppurer* : *de zweer nettert al* (Limb.).

NETVLIES, o., vlies waar de darmen gedeeltelijk mede omgeven zijn, en dat men doorgaans *darmnet* heet (Hagel., Br. en elders); bij Plant. : *het net des ingewants*, l. *omentum*, fr. *la tige qui couvre les entrailles*.

NETZAK, m., gebreide zak om kiekens, enz. in te dragen (bijna overal).

NEUK, v. *Eene neuk werpen* geschiedt in 't kegelspel, wanneer de bal achter 't bepaald teeken (een steen) afgesmeten wordt of een der zijkanten van de baan raakt, eer hij de kegels genaderd is : *gij hebt twee neuken geworpen* (Hagel.). *Ik geef den neuk van u* bet. in Limb. : ik geef den bliksem of den brui van u. Z. neuken.

NEUKEN, b. w., verneuken of bedriegen, foppen, vastkrijgen, vastpakken : *gij zult mij niet neuken, kerel*; als o. w. : knoeien, duiknekken (Z. 109) : *gij blijft daar zoo lang neuken?* (Kl.-Br., Br., Antw.). De scheepmakers zeggen te Oostende : *neukt u aan den kant of ge krijgt de touwe op uwe verdoemenesse*. Dit neuken is misschien wel 't zelfde w. als : nekken, doch in eene mindere beteekenis. Necken bet., in 't hgd. : plagen, vergen, iemand boos maken, belachen, beschimpen, in 't oud engl. *to nick* (Weil.). *Nucke* heeft bij Kil. onder andere beteekenissen, die, in Gelderl. en Friesl. van 't l. *astutia*, Bild. (II) zegt op : *neuk* dat het een dialectverskil is van : *nok* of *knok*, en voor vingerstoot of vingerdruk en ook vingerknok gebr. is. *Nok*, verouderd w., is de wortel van : *nokken* (buigen), waarvan *genokken*, nu *knokken* (of kneuken en knikken) en waarvan *knokkels* der vingeren, en 't oude *nocke* (fr. *nuque*), het *nekbeen*; en zoo ook wanneer men het voor *keep*, inbuiging, inkerving van pijl of koordkerf gebruikt. Z. Bild. (II, 230). Iemand neuken is dus : iemand noken, nokken of nukken (bukken, hukken), doen buigen, iemand ter neêr krijgen, iemand ten gronde brengen. Of zou dit neuken verwant zijn met : *nokken* of *hokken*, dat bij Hoeufft : graanhoopen bet. : en *hokken*, in hoopen zetten, en overdrachtelijk : iemand te droogen zetten? Of is neuken voor : heuken, en dit voor : *haken*, vastkrijgen met een haak. De Teuth. heeft het woord : *naggen, laggen* (fr. *laquiner?*) voor : tergen, creytzen (krêten). Z. bij ons : nok.

NEUKING, v., duwing aan den hals : *iemand eene neuking geven*, duwen (Westvl.); omstr. Antw. wordt *neuking* gebr. voor eene straffe bekijving

of *schrabade* : *ik heb hem een neuking mee gegeven*. Z. neuken.

NEULEN, b. w., talmen, iets langzaam doen (Limb.); men zegt te Maastr. ook : *nalen* (naolen). In de Woordenb. bet. *neulen* : over alles onvoldoende zijn en gedurig knorren. Bild. (II, 273-6 en 280 op : nol) leidt *neut*, wortel van : *neulen* (draaien, talmen) af van 't lat. *nolo* (ik wil niet) en zegt dat een *nolo* in 't monniken lat. : een onwillige was. Zoo dat *neute* bet. : een trage uit onwilligheid. Het deensch heeft : *nôle*, als werkw. voor : talmen, toeven, hgd. *zandern*. Z. neuzelen.

NEUNEN, het traagzaam stenen van eene koe (Westvl., G. Gez.). Z. o.

NEUPEN, b. w., heimelijk wegnemen, zich iets ten onrechte toe-eigenen (omstr. Venlo). Het w. is voor : *nopen*, of licht : *noppen*, en is duidelijk verwant met : nippen, knippen, knippen. Z. Weil. op deze laatste ww. en verder nijferen.

NEUR. Z. neer.

NEUS. *Hij is in tijds gekomen toen de neuzen werden uitgedeeld*, zegt men van iemand die een grooten neus heeft. *Die gultzigaard zou iemands neus en ooren afeten*, hij zou alles opeten. *Zijnen neus op iets uitsteken*, een vies gezicht om iets trekken. *Uw neus is geen kapstok, er moet niet alles aangehangen worden*, gij moet niet alles weten. *Tegen of neven uwen neus af*, dat gaat uwen neus voorbij, fr. *vous n'en aurez rien*. *Iemand iets op den neus geven*, hem iets onder den neus wrijven. *Die zaak is door den neus geboord*, die zaak is overlegd of heimelijk geklonken; te Antw. zegt men : *'t varken is door den neus geboord*. Ook in Oostvl. bedronken. *Van zijnen neus maken*, beslag maken, fr. *faire de l'embarras* : *als gij wat veel van uwen neus maakt, vliegde buiten*. *Den neus krollen*, be-

schaamd, beteuterd staan. *Iemands neus doen krollen*, iemand beschamen (Hagel.), in Brab. : iemand verbitteren. *Uw neus krollt* bet. te Antw. : gij zijt hoogst verheugd : *zijne neus krollt als hij meent dat hij eerst zal zijn*. *Met den neus in 't vet zitten* of *liggen*, goede dagen hebben. *Doorden neus zijn*, bedronken zijn (Westvl.). *Met neus en mond uiteen doen*, alles neerstiglijkst en duidelijkst uitleggen. *Iets in den neus hebben*, ook : *iets in de galen hebben* of *in den snuf hebben* bet., op vele plaatsen : iets gewaar worden, iets vermoeden of ophebben.

NEUSDOEK, m., is zoowel de hals- als de zakdoek; in Br., Hagel. en elders. In 't Hagel. heet men nog *neusdoek* : een deel vet dat als den vorm van eenen neusdoek heeft en aan de darmen der varkens vast zit. Z. netvlies.

NEUSELEN, NEUSELWERK. Z. neuzelen, enz.

NEUSFLOK of NEUSVLOK is in 't mv. meest altijd gebr. om de neusgaten, bijzonderlijk van groote dieren, als peerden, enz. aan te duiden (Ronse).

NEUT, NEUTJE, een stuk, end van kaarsen : *en neutje keers*, een endje of stukje kaars (cant. Axel). Z. verders : noot.

NEUTELEER, neuten (te veler steden in 't Zuiden). Z. notelaar, noten.

NEUTELIJK, bijv., moeilijk, lastig (Limb.).

NEUZELLEN, o. w., 1° zachtjes en onverstaanbaar spreken (Westvl.), bijna zooveel als bij Weil. : *neuren*; Kil. vert. : *neuselen*, hgd. *nusseln*, *nuseln*, door : *nutire*, *mussilare*; 2° te Maastr. en omstr. bet. *neuzelen* of *nalén* (naolen) : 't zelfde als bij Weil. : *neutelen*, d. i. langzaam zijn, draien, talmen, iets wat men doet wanneer men *neuzelt*, d. i. als men zijnen neus overal insteekt, en iets nauw besnuffelt, naziet en opzoekt. In Oostvl., Kl.-Br., Br., Antw. bet. :

neuzelen 't zelfde als bij Weil. : *nusselen*, d. i. : nuttelooze kleinigheden verrichten, zijn tijd met beuzelarijen doorbrengen, klein werk doen, zich met kleinigheden bezig houden. In 't Brems. Niedersaks. Wörtenb. staat daarvoor : *nöseln*, *nüsselen*, *nöleln* en *nölen*, 't zelfde als : *freuzelen* of *futzelen*. Z. *Nieuw Arch.* 439. In N.-Br. gebruikt men *neutelen* voor : zich met beuzelingen ophouden (Hoeufft, 406); bij Kil. : l. *frivola agere*. Vanhier : *neuzelaar*, *neuzelwerk*, beuzelwerk; *geneuzel*, enz. In Kl.-Br. en Antw. bet. *neuzelen* ook : *peuzelen*, met beetjes en smakelijk eten : *nasschen*, overal aanzitten of aanproeven; dit is misschien voor : *nutselen* van *nutsel* (voedsel), freq. van : *nulten* (eten). Ons dunkt dat *neus* het wortelwoord is. Z. *eeusel*, blz. 115.

NEUZELDRUP, 't zelfde als : oosdrup, ooseldrup, hoosdrup, het zoogenaamde *jus stillicidii* (Kemp., N.-Br.). Z. bij Hoeufft, 408 : *neuseldrup*, bij ons : oosdrup, en blz. 120 *euze*, *eusel*, en *heuze*, blz. 187.

NEUZELWERK, beuzelwerk. Z. neuzelen.

NEVEL, bijw. voor : *evel* en dit voor : *ever*, eventwel : 't is *nevel ne keer schoon weder* (hier en daar in Vl.). De Teuth. heeft : *aver*, *ever* voor : echter, anderwerf. Z. *alever*, blz. 14.

NEVEL, NEVELKAR. *De nevel zal hem bezijken*, de nevel zal tot regen overgaan (Br.). *Met de nevelkar optrekken*, in Br. hetzelfde als bij Kil. : *de nevelkarre drijven* : *met de nevelkarre en in 't doncker vertrekken*, en *ruymen*, d. i. : in 't donker of heimelijk en gewoonlijk zonder te betalen vertrekken.

NEWAAR, NIEWAAR, voor : niet waar? (Br. en elders), te Leuv. : *nau*, *noe*.

NEVELSKAP, v., kinderslaapmuts (Limb.).

NEZEN en EZEN (met *zwaŕe e*), b. w., voeden, voedsel geven, wordt gezegd

van jonge vogels die door hunne okkens of door een mensch gevoederd worden, fr. *engaver, embecquer*; Kil. vert. *esen* of *aesen* door : *escam ingerere, nutrire*; Pomey *eezen, aezen* door : *cibare*, enz. *Nezen* of *genexen* staat in verband met : *neren, generen* (voeden) evenals : *vertiezen* met *vertieren, keus* en *keur*, en bet. : gezond worden en gezond maken. *Z. Taalk. Mag.* (I, 74-5).

NICHEL, m., onkruid in de rogge; Kil. schrijft : *nigelle*, l. *nigella, melanthium* (van 't gr. *μελας*, zwart, en *ανθος*, bloem), ital. *niella*, spaansch *neguilla*. Plant. heeft « *negelbloemen*, fr. *de la nielle*, l. *nigella, melanthium, papaver nigrum*, gith; en *nichelen*, fr. *une sorte de grain noir et rond croissant parmi le seigle, semence de nielle ayant la farine blanche*, enz. » Dit is dus hetzelfde kruid als : *nardus*, dat men hier of ginds ook : *zwarte kumyn, jufferije in 't groen, bloemptjes in 't haar*, hgd. *schwartzer kuhmmel, schwartzer coriander* heet.

NICHELEN wordt door Kil. als een oud Leuvensch w. opgegeven voor : *naghelen*; in den Teuth. : *neghelen*.

NICOLAAS (een Sint) is een geschenk, meestal bestaande uit suikerkoek en ander pasteigebak, dat men op St-Nicolaasavond of -morgend de kinderen geeft, als hadde die Heilige zelf het aangebracht, om de braafheid te beloonen. Hebben de kinderen stout geweest, dan brengt St-Nicolaas ook wel eene roede (Leuv. en elders). Elders in Brab. en Antw. is het de *Graaf van halfvasten*, dien de kinderen een korfje, blok of schoen zetten met wat eten in voor zijn peerd.

NIDIG, bijv., nijdig, moedig : *i eit een nidig erte*, hij heeft een moedig hert (cant. Axel). *Z. nijlg.*

NIEËNZIE voor : *niet een zier*, niets

(Br.), waar men ook veel hoort : *niemendalle, niemendale, niksmendalle, nikskemendale*, enz. voor : niets met allen, of : niets van alles, fr. *rien du tout*.

NIEMENDALLE, NIEMENDALE, niets met al, niets, volstrekt niets (Br., Antw., Vl.); men hoort hier en daar in Vl. ook : *niemetalle*.

NIETS, als ook 't voorgaande bijw. gebr. voor 't fr. *nullement, absolument pas* : *'t is van daag niets* of ook *niksken koud, niets fraai*, enz. (Br., Antw., Kemp., N.-Br. en licht elders).

NIEUW. *Naar iets nieuw zijn*, bij Weil. : naar iets nieuwsgierig zijn, doch in Westvl. bet. het : naar iets begerig zijn.

NIEUWE RIJKE of NIEUWRIJKE, m., is hetzelfde als 't fr. *un parvenu* : *'t is een nieuwrijke* (Vl., Br., Antw., Limb.).

NIEUWJAARSMAAND, januarij of louwmaand (overal).

NIEUW LOOPTE, bijv., wisselvallig, wispelturig (hier en daar in Vl.).

NIEUWMARKT. Te Rouselare ligt eene straat, genaamd : *de Nieuwmarkt*, bijna uitsluitelijk door visschers of vischverkoopers bewoond. Deze lieden onderscheiden zich van 't overige der borgerij door eigene zeden, gebruiken en uitdrukkingen : zoo, b. v. heet de grootmoeder er : *grootvrouwe*; de grootvader : *grootheere*; de moeder : *nenne*, enz.

NIEVERANDS, NIEVERANS, NIEVERHANDS, bijw., niefers, nergens (Z. niefers en ieverands). *Nieverands* kan voor : niefers anders staan; trouwens het heeft er de betekenis van, in 't l. *nullibi*, in 't fr. *nulle part ailleurs*.

NIEVERS, NIEWERS, NAUWERS, bijv., de eene of andere dezer vormen wordt in 't Z. gebr. voor : nergens, dat het volk nooit of zelden zegt. Te Kortrijk hoort men ook :

nievers; elders in Vl. : *nauwers* of *niewers*; te Goes, in Zeeland, door-
gaans : *ievers*, *nievers*, doch dit
zegt men zelden te Middelburg; in 't
cant. Axel : *niévers*; in Brab., Antw.,
Waas, de Kemp. veel : *ievers*, *nie-
vers*; in N.-Br. hoort men ook : *ievers*
en *nievers*, doch minder dan in Gel-
derl., zegt Hoeufft (268 en 408),
maar *ergend* en *nergend* zijn er meer
in gebr. Bij Ruysbroeck vindt men
ook : *nerghent* voor : *nergens*. Kil.
heeft : *niewers*, *niewaers*, ook :
nieuwerinck, *nieuwerincks*, welke
laatste vormen beiden bij Ruysbroeck
voorkomen, alsmede : *nyewerincs*,
nyegherincs : *want nu die mensche
nader sielen van nieute (niet) ge-
scapen is dat God niewerincs nam,
daeromme is hi den niete naghe-
volgt dat niewerincs is* (V, 225).
Plant. heeft : *nieuwers* oft *nieu-
waerts*, *nergens*; Maerlant : *nieuwers*,
niewers en *nieweren*; in 't engl. is
het : *nowhere*. Men zegt in Br., Antw.,
Kemp., N.-Br. ook : *nieverands*, *nie-
verhands*, *nieverands niet* voor :
nergens. Z. Hoeufft, blz. 408, die
ook : *nergerhands* heeft (405). Z. bij
ons : *ievers* en *ieverands*, blz. 202.
In Limb. zegt men : *nerges*, *nirges*,
nurges.

NIEWEERD, m., een die niets weerd is,
een deugniet of luiaard (Westvl.,
Veurne). Z. niksnotzer.

NIEWERS. Z. *nievers*.

NIEZEN, veesten (Vl. en elders). *Nyesen*
bet. in den Teuth. en bij de oude
schrijvers ook : hoesten.

NIG hoort men te Kortrijk en omstr.
voor : *ziet*, fr. *tiens*. Wij vermoeden
dat dit woordje de wortel is van :
nighen, *nyghen*, *neyghen*, *nijcken*,
gelijk de Ouden het schreven, thans :
neigen, en 't welk in verband staat
met het angelsaks. *neighen*, *neêrd.*
naderen, hgd. *nahen*, engl. *to neigh*
en *nigh*, van 't hgd. voorzetsel *nahe*,

angelsaks. *nygh*, in 't neêrd. : naar
(Z. Delf. 501 en 2).

NIGGEL. Z. *nichel*, in 't fr. ook : *nigelle*.

NIJFEREN, niets kunnen gerust laten,
altijd met iets bezig zijn, met een
mes snipperen, enz. Dit w. schijnt
verwant met : *nijfelen*, dat bij Weil.
bed. : cene kleinigheid bedektelijk
wegnemen; van : *nijpen*, knippen.
— Vanhier : *nijfenaar* (Westvl.).
Z. neupen.

NIJG, NIJIG (of *neig*?) bijw., zeer, hard,
fel, vandeeg, geweldig, driftig :
*hij was nijg kwaad. Ge moet maar
nijg loopen, want het regent nijg*
(Br., Kl.-Br. en elders); te Aalst en
elders in Oostvl. spreekt men *neg*
uit : *dat peerd kan neg loopen. Neg
roepen*, hard roepen. Te Gent : *nijg*
of *nijdig* voor : *driftig* : *gi meugt
zoo nijg niet werken*. In N.-Br. heeft
men ook : *nijg* of *nijdig*, in den-
zelfden zin; zoo zegt men omstr.
Breda : *nijg koud. Nijg waaien*,
voor : hevig koud, hard waaien. In
Gelderland hoort men : *noks arbei-
den* voor : driftig arbeiden. Wij
meenden *neig* te schrijven, van
neigen; immers Ruysbroeck heeft
meermaals : *neychlic* of *neyghelic*
voor : *geneigd*, l. *pronus*, *proclivis*.
Maar het schijnt ons zeker *nijg* te
moeten zijn voor : *nijg* en dit voor :
nijdig, van *nijd*, dat vroeger ook :
ijver, godsdienstige aandacht, innige
begeerte beduidde. Zoo zegt men in
Vl. *uit nijd vechten* voor : hevig, of :
voorgoed vechten. Jan van Heelu in
zijn *slach van Woerone* (Woerinen-
gen) heeft :

Knapen, ridders en heren
Daden daer als die vroede
En ontlinghe met oetmoede,
Al meest als kerstine liede,
Dat hoghe Sacrament *met niede*,
Daer hi waerlike es binnen,
Den Here, daer ane steet 't verwinnen.

Zij ontlinghen het H. Sacrament « met

ootmoed en tevens *met niede*, » d. i. met innige gretigheid, l. *cum fervore animi*, zegt Bild. (II, 277). *Niet* komt in den *Vos Reinaerde* voor in den zin van : *niede*, d. i. genegenheid, en Ruysbroeck heeft (I, 52), *niedecheit* in de beteekenis van : begeerte, gretigheid : *met eweghen hongere ende met ghetosteger niedecheit*, l. *appetitione*, vert. Surius. Zoodat *nijg* zoo veel is als : met groote begeerte, iever, drift, en dus : sterk, geweldig, zeer.

NIJNAGEL voor : nijdnagel (bijna overal).

NIJPEN, als b. w., in Br. en Antw. voor : te veel doen betalen : *ik koop in dien winkel niet meer, ze kunnen daar iemand nijpen*. In Oostvl. als o. w., voor : sparen, zuinig, gierig zijn :

Ge moogt niet te veel nijpen

Als 't er niet op aan en komt.

(C. Du Villers, *Nieuwe liedjes*.)

Vanhier : *nijper*, een die al te veel spaart, schrafelaar, gierigaard, fr. *ladre*.

NIJPER, m., bril dien men op den neus rijpt : *dat meken zette haarnijperken op om te lezen* (Br., Antw., Vl. en elders). Dit slach van bril wordt in Br. ook *fokker* en te Antw. *fok* genoemd.

NIKS, NIKSKEN, niets, niet een zier of zierken (overal in 't Z.). Het Berlijnsch volkje zegt ook : *niks* voor : *nichts* (niets). Men vindt dit *niks*, voor *nichts*, hgd., in 't vlaamsch : *niks* of niets, ook opgegeven in 't Brem. Niedersaks. Wörterb. (III, 240), en bij Schütze in zijn *Holsteinsch Idiot.* (III, 149) : voor *nicht* (niet), zegt men daar : *nig* en vandaar : *nigs* en *niks* voor : niets (*Taalk. Mag.* III, 439). *Niks* hoort men ook in N.-Nederl. Z. Hoeufft, 400, die zegt « dat *nix* platduitsch is, van 't hgd. *nichs*. » Voor *niet* gebruikten onze oude schrijvers : *nicht*, *nycht*;

voor *niets* veel : *nichts*, *nychts*. Vanhier : *vernychten* voor : vernietigen. *Niks* is niets anders dan *nichts* met wegvalling der *t*. Plant. heeft *nicht*, *nichtes* voor : niets, dat in 't angelsaks. *naht*, in 't engl. *nothing* is.

NIKSMENDALLE, NIKSMENDALE voor : *niks* of *niets* met *al*, volstrekt niets : *ik geef u nikskemendalle*. (Br., Antw., Kemp., Vl.).

NIKSNOTZER, NIKSNUTZER, m., een die tot niets deugt, een ondeugende jongen (Limb.); in Belg-Limb. gebr. men het w. *niksnulser* bijna in den zin van het fr. *cuistre*. *Niksnutzer* is samengesteld uit *niks* (niets) en *nutzer*, van het w. *nutzen*, verwant met *nulltig*, hgd. *nulzig*. Z. dit w. en nieuweerd.

NIKSNOTZER, ook in de Meierij gebr. Z. *niksnotzer*.

NIMMERSTIL, bekend weideplantje (Limb.).

NIP, als znw. en als bijw. gebr. voor : nauw, op het uiterste puntje, den uitersten kant, rond tipje : *het stak nip* (nauw). *Het komt er nip* (nauw) op aan. *Gij hebt dat daar zoo nip* of op het *nipken* gezet, het zou kunnen vallen, d. i. zoo dicht op den boord dat het gemakkelijk zou kunnen omvallen (Br., Kl.-Br., Antw., Kemp.). *Op het nipken komen*, op den uitersten oogenblik komen (Br., Antw.). *Op de nip* vert. Blussé door : *sur le point*. Z. bij ons : *hippen*, blz. 189.

NIPPELING, m., klein gedeelte, snippering : *met nippelingen*, met kleine stukjes (Somerghem); het w. is afgeleid van *nippelen*, voortd. w. van : *nijpen* (knijpen, knippen).

NIPPEN, de molenzeilen vanonder aan de veren al omwringende inkorten als de wind te sterk is, opdat de wieken niet al te snel zouden gaan. *Gieren*, het tegenovergestelde van *nippen*, is : de zeilen wederom openspannen. Vanhier het spreekw. : *men moet*

kunnen nippen en gieren, d. i. men moet zijnen molen kunnen schikken naar alle winden, men moet zich naar alles kunnen schikken, men moet zich kunnen streng houden of toegeven naar gelegenheid (Kl.-Br.). *Nippen* is verwant met *nippen*, en *gieren* schijnt hetzelfde als *geeren*, den wind in 't zeil *vergeeren*, vergaderen.

NIPPENS, bijw., 't zelfde als : *nip* : die pot staat daar zoo *nippens* (Br.). Z. *nip*.

NIPS, bijw., 't zelfde als : *nip* of *nippens* (Waas).

NIRGES, nergens (Limb.).

NIRKEN, herkauwen : *de koe nirkte de kruiden die zij eet* (Kemp., Limb.); men zegt in Limb. ook : *nerken* en *neeringen*; te Lier : *horken*; in Oostvl. : *hoorikken*; te Aalst : *heurikken*.

NIS, NISCH (Waas en elders). Z. *nes*, *nesch*, dat in Gelderl. *natsch* is.

NISSELEN, sprokkelen, hout rapen (Limb.).

NIVERS (met den klemtoon op *ers*) voor : *niewers* of *niewaarts* (c. Axel).

NOBBELING, v., het grofste van 't vlas, dienende om zakken, enz. van te maken (Kemp. en Hagel.). Het w. is verwant met : *knobbeling*.

NOE voor : *nau*, verkorting van : niet waar (Leuv.). Het is gevormd als volgt : *nau*, *naur*, *newaar*, niet waar. Z. *verders* : *nu*, *nui*.

NOEINT, NOINT, bijw., nooit (hier en daar in Vl. en ook nog al te Leuv., Diest en elders) : *noint of noint zal ik het doen*. Bij Kil. *noyt*, *noynt*; bij Plantijn : *noyt*, *nuwerle*, *ny*; in den Vos Reinaerde : *noint*; in den Teuth. : *nye*, *nie* (hgd. *nie*); bij Ruysbr. ook : *nie*, *nye*; doch die vermaarde Mysticus heeft *nie* ook affirm. voor : ooit : *alsoe ochte wi nie dine gesien hadde noch gehoert* (Gheesteliken tabern. I, 26 of I d.). Z. Delf. blz. 292.

NOEKELEN, b. w., liefkozen, ook : over-

winnen : *hij heeft hem genoekeld*, overwonnen (N.-Limb.). Z. *nekken*, *nokken* en *nukken*, *neuken*, waarvan 't een freq. schijnt, of ten minste meê verwant is. Z. *nokkelen*.

NOEKEREN, o. w., 't zelfde als : *hoekeren* (blz. 190) en verwant met *woekeren*, bet. hier en daar in Vl. en elders : *aanwinnen*, zich vermenigvuldigen, zich voortzetten : *het onkruid noekert overal*. *De aardbezien noekeren gemakkelijk voort*. 't *Noekert als de mieren*.

NOELBOKS, v., iemand die zich kinderachtig gedraagt (Limb.). Z. *neulen*.

NOELEN, o. w., zich kinderachtig gedragen. Z. *nalén* en *neulen*, die met *noelen* hetzelfde zijn.

NOEN, m., middag, noenmaal, middagmaal : *Ik heb mijnen noen al binnen* (overal). De Teuth. vert. : *nonen* ook door : *prandium* : *noen overal*, of ook : *noen over tijd werken*, *weg blijven*, enz., is *werken*, enz., zonder naar huis te keeren om te noenmalen (Br., Antw. en elders). *Noen* komt van 't l. *nonae*. Z. *Weil.*, *Bild.*, *Hoeufft* en anderen op het w. *noen*.

NOENEKEN, 't volgende.

NOENEN, het geluid geven der kinderen op eenen kam, bijzonderlijk een *werverskam*, waarvoor zij een papier plaatsen; dit tuig heet dan een *noeneken*. De stem, erin opgevat, krijgt denzelfden klank als in de rietfluitjes (fr. *mirlitons*).

NOENEN, o. w., in Br. en hier en daar in Vl. : *noenschoft houden*, het noenmaal nemen; in 't L. v. Aalst : 't zelfde als in Vl. : *noenstonden*.

NOENSLAAP, slaap na den noen, of : de tijd wanneer men dien slaap neemt (bijna overal in 't Zuiden).

NOENSPEL, o., ook *noenspeel*, m., de speeltijd der kinderen na den noen. Vanhier : *noenspielen*, o. w., na den noen spelen (Vl. en elders).

NOENSTOND, m., wordt in Vl. en Br.

enkelv. gebr. De Woordenb. hebben 't w. in 't mv. en verstaan erdoor : de middaguren van elf uren tot één, in 't fr. *heures de l'après-dinée, après-dinée*. Het bet., en vooral in Vl. : den tijd van twelf tot rond de twee uren, wanneer men eet of rust, of slaapt of speelt : *binst den noenstond slapen de knechten, de werklieden rooken hunne pijp, de meisjes zillen te praten, de kinderen spelen en de koeiwachters gaan vogels zoeken* (C. Du Villers).

Ik klom gisteren mynen zolder op
Om noenstond te gaan houden.

(Snoecks Almanak, 1856.)

In dit voorbeeld bet. het : noenrust, noenslaap. In Br. neemt men ook : *noenstond* voor : noenmaal of middagmaal, evenals *avondstond* voor : avondmaal. Vanhier : *noenstonden*.

NOENSTONDEN, o. w., noenstond houden, d. i. den noenstond op de eene of andere wijze, 't zij met rusten of slapen, 't zij met klappen of spelen overbrengen. Zoodat het : middagslaap houden of noenslapen of 'snoenes uitrusten of spelen, enz. bediedt. 't Is dan niet juist hetzelfde als 't fr. *faire la méridienne*; in 't L. v. Aalst zegt men : *noenen*.

NOESCH, NUUSCH, in Vl. *noesche*, bijv., is geen verouderd w., zooals Weil. zegt, maar in Br., Vl., Antw., Kemp. en N.-Br. dagelijks gebr. voor : schuinsch, dwars over : *die man woont nuusch over mij. Die stof moet nuusch gesneden worden. Nuusch over* is in 't fr. *vis-à-vis*. *Noesch* (neusch) en *twees* (dwars) bet., in Westvl. : dwars door al, langs alle kanten. *Te noesche toe*, dwars door al. *Iets te noesche doen*, iets niet heel recht, niet volmaakt, maar zoo maar tenhalve doen (hier en ginds in Vl.). Bij Kil. : *noesch, nuesch*, l. *obliquus*; bij Meyer : *noesch, neusch*, schuin, scheef. Men zegt ook : *te nuschè*.

NOFT, tusschenwerpsel, gewis van : *en of*

het saâm getrokken, meestal ten antwoord gebr. in den zin van 't fr. *qu'importe*, d. i. : 't is gelijk, om het even. *Ik ga uit. — Maar 't zal regenen. — Noft!* (Zeel., Vl., Kl.-Br. en Br.).

NOK, knoop, knoop in eene koord (hier en daar in Vl.). Vanhier : *nokken*, in knooopen vlechten of leggen, met knooopen breien, enz., in 't fr. *nouer, tresser* : *het haar nokken. Eene net nokken* (Oostvl.). *Vijf en twintig pezewevers nokken heimelijk strik en strop* (*Gentsch Vosken*, 1847). *Nokken*, volgens een inzender uit Westvl., is ook : trillen, beven, daveren, iets wat als met hikken of schokken geschiedt. Bij Kiliaan staat *nocken* als een oud Saks., Gelders. en Holl. w. aangeleekend in den zin van : *snocken, hicken*. Men zie bij Weiland : *nok* en *nokken*, en bij Kil. : *nocke*; Bild. (II, 280) heeft « *nok* verouderd w., wortel van : *nokken* (buigen), waarvan : *genokken*, nu *knokken*, waarvan de *knokkels* der vingers en 't oud *nok*, waarvan 't fr. *nuque* (nekbeen); bij Kil. ook : *rugggraat*. » Z. nog Bild. (II, 94) op : *knoop* en *knop*. In N.-Br. bet. *nok*, 't zelfde als *hok*, mv. *hokken*, hoop van te veld staande graan (Hoeufft).

NOKKELAAR, voor : notelaar (Br.). Z. *nokken*.

NOKKELEN, den draad met zeer kleine en rasse trekjes uit den spinrok trekken stil en neerstig spinnen, stillekens voortgaan : *ik heb altijd stillekens aan*, of : *voort genokkeld* (Kortrijksch gewest). Het is een freq. van : *nokken*, of misschien met *neuken* (knoeien, futselen) verwant. Z. *noekelen*.

NOKKEN voor : *notken*, verkort van : *nootken*. Vanhier : *nokkelaar*, of *nokkensboom* voor : notelaar of notenboom (Br.).

NOKKEN. Z. *nok* en *neuken*.

NOKKENOOT, NOKKERNOOT voor : *okkernoot*, fr. *grosse noiz.* Vanhier ook : *nokkennotenboom* (Br.).

NOKKENSBOOM, ook : *nokkenshoecht*, *nokkensstruik*, *nokkenshout*, enz. voor : *notenboom*, *notenstruik*, *notenhout*, enz. (Br., Antw., Kemp.).

NOKS, bijw., hevig, vurig : *hi hêt ook noks evrijd* (N.-Limb. en Gelderl.); het bet. bijna 't zelfde als : *nijg*.

NOMMER, *nummer*, o. in Holl., is m. in Limb., Br., Antw. en elders. Z. Bild. (II, 280).

NON, v., groote draaitol met eene ijzeren pin : *met de non spelen of nonnen*, o. w.; *kapnon*, waarmee men bovenarmelings op de andere kapt (in Brab. : *heunen of honen* genoemd); *klosnon*, waar men een steenken of geldstuk mee voort *klost* (Z. blz. 257) (Antw. en St-Nicol.). In Br. noemt men die non : *dop*, en ermeê spelen : *doppen* (Z. blz. 192); Kil. heeft : *nonne*, top, tol; Weil. meldt dat *non* in Gelderl. ook : gedraaiden arm van een spinnewiel beteekent.

NONK, in Limb. dagelijks gebr. voor : oom : *nonk is schietlijk overleden*; in Br. en elders hoort men ook : *nonkel*; men zegt in Limb. en elders ook : *mien nonk*; in Br. : *mijn nonkel* en zelfs : *mijn mononkel*; 't komt van 't fr. *mon oncle*, en dit van 't l. *avunculus* (oom). Voor de bijkomende *n* zie letter *n*. Zoo zegt men ook, in dezelfde gewesten : *matante*, *mijn matante*.

NONKEL. Z. *nonk*.

NONNEN, o. w., met de *non spelen* (L. v. Waas).

NOODE. *Noode woont meê*, zegt men, te Kortrijk, van een vuil huishouden. *Hij woont met noode*, hij is vuil en morzig. In Br. hoort men daarvoor : *mottig*, uitgespr. : *muttig* : *'t is een muttig meisje*, en ook : *eeñ vuil en onnuttig meisje*. Z. *nood* en *noest* bij Weil. *Noo gedaan is ook gedaan*, zegt men in Br. en te Antw., en *Nooi*

was ook een groote heilige, om te be-
duiden dat men, hoewel ongraag, het
toch moet doen.

NOOIT MENSCH, ooit geen enkel mensch (Br.).

NOOM, m., nog al gebr. voor : oom (in Br., pr. Antw. en N.-Br.). Z. *n*.

NOORDE. *De wind komt uit den noorden* of : *'t is vandaag noorde wind*, zegt men van iemand die er kwaad uitziet (Br., Antw. en elders). Z. *noorsch*.

NOORSCH, bijv., zonderling, fr. *bizarre* : *wat noorsche kerel is dat* (Antw. st. en pr.). 't Is 't zelfde w. als bij Kil. : *noorsch* (noordkantsch), fier, trotsch, grammoedig, en ook : *mooi*, enz. l. *bellus*, *bellulus*, en als bij Weil. : *norsch* (uit ééne bron met noord en daarom ook : *noordsch*, *nordsch* en *noorsch* geschreven, stuursch, barsch, woest). Van iemand, die er zuur of stuursch of gestoord uitziet, zegt men : *de wind is noordsch* of *de wind komt uit den noorden*.

NOOSELIJK, NOOSLIJK, bijv., sukkelachtig, wordt gezegd van iemand die een sukkelachtig voorkomen heeft en medelijden verwekt (Antw. pr., Br.). In N.-Br. bet. *nusselig*, *nusselijk* : nietig, onnuttig (Z. Hoeufft, 414); Weil. gist dat : *noosselijk* (schrikkelijk, afschuwelijk) wel met *nooien* (bij Kil. : *noeyen*) of *noozen* kan verwant zijn; wij meenen met : *nosselen*. Dan, *noozel*, *noozelijk* bet. eigenlijk : schadelijk, van : *nooze*, *noize* of *noose*, schade. *Noozen* en *noeyen*, schadigen, en in 't engl. *to annoy*, fr. *nuire*, l. *nocere*.

NOOT. *Alleen de noot kraken*, iets alleen doen en er 't voordeel of nadeel van hebben. *Als de noot gekraakt wordt, is hij nooit daar*, op 't oogenblik als 't er op aan komt, fr. *au moment décisif*, *au moment critique* (Westvl.). *Noten met gaatjes*, slechte noten, en, overdrachtelijk : slechte praat (hier en daar in Vl.).

NOOT, v. Z. not.

NOOTELIJK (uitgespr. *neutelik*), bijv., lastig, moeilijk : *wanneer men oud wordt, wordt men nootelijk* (Limb.).

De Teuth. : *noillick, wunderlick, ghemelick*. Z. garetig, en bij Weil. : nood.

NOPPERTJE, o., manneken, knaapje : *noppertje, wilt ge mij eens den weg wijzen?* (Westvl.). *Nop* is licht verwant met : *knop*. Z. dopke, blz. 102.

NOSTANS veel in Brab., en te Thienen : *nostanskes*, voor : nogtans.

NOSTER, m., in de kindertaal voor : paternoster, fr. *chapelet*.

NOT, m., *noot*, v., gewrichten of samenbinding der gebeenderen, fr. *articulation*, staat gelijk met : *naed*, in den zin waarin Kil. dit w. gebr., in 't l. *sutura, junctura, commissura*; 't wordt alleen toegepast op het ontwrichten van een lichaamsdeel : *hij is zijnen arm uit den not gevallen* (Br.); in Vl. : *noot, note* : een led uit de *note*. *Mijn vinger is uit de noot*. Z. bij Bild. : noot of noodsteen, van 't ital. *nodo*, fr. *nœud*. Edoch wij denken dat *not*, m., hier staat voor : *hot*, wortel van : *hotten*. Z. dit w. bij ons, blz. 196 en bij Kil.

NOTE, v., is in Westvl. dagelijks gebr. voor : akkervrucht of : al wat de akkerbouw tot voedsel van menschen en vee opbrengt. *Note* komt bij Maerl. ook voor in den zin van : teelt, van : eerstelingen, l. *primitiae* : *de eerste note* het. : eerste teelt. Z. J. David, *Gloss. op Maertants. Rijmbijbel*, blz. 478. Z. ook Delf. op : *nod, not, noet*, blz. 290. Edoch voor 't gene daar staat en behalve dit, zeggen wij dat het Vlaandersch w. : *note* 't zelfde is als het elders gebruikte *nul*, van : *nielen* (genieten), l. *fruit*. Nu dit *nul* vert. Kil., onder anderen, door : *commodum, emolumentum, fructus*. *Note* schijnt in 't cant. Axel, ook de gesteldheid of de aard van den grond te zijn. Hier willen wij

nog opgemerkt de verwantschap van de woorden : *noot, note, not, nul*, en 't l. *nux*, 't fr. *noix*, hgd. *nutz* en *nusz*, 't nedersaks. *nut*, 't deensch *nodd*, 't zweedsch *nott*, 't engl. *nut*, het oud hgd. *noz* (vee), het oud Fries. *nad, nat, naet*, en 't engl. *neat* (vee). Het neêrd. *nuttig*, hgd. *nütlich*, bet. in 't angelsaks. *nyt*. Bij onze oude schrijvers bet. *nulten* : genieten en gebruiken, *nutting* : genot en vruchtgebruik; *nul* en *nutticheit* voor : baat; *nuttig* voor : batig, voordeel; *nutscap* of *nutscap* voor : nut, voordeel. In *der Naturen bloeme* van Maerl. komt 't w. *noten* voor in den zin van : paren.

NOTELAAR, m., notenboom (Br., Antw., Kemp.). *Men maakt de geweerkolven van notelaren hout*. Vroeger zeide men ook : *notelleer*, en vandaar, omstr. Lier : de familienaam : *Notelleirs*.

NOTELUIT, v., notenbolster. Z. luit, blz. 355.

NOTEN, bijv., voor : notelaren of notenboomen : *notenhout* (veel in de Nederl. en België).

NOTEN. *Veel noten op zijnen zang hebben*, veel beslag of veel beschar maken, langdradig zijn, veel tegenpreutelen (bijna overal).

NOTENKRAKER, o., *notenkrakertje*, eek-, eik- of inkhoren, eekhorentje (omstr. Kortrijk); te Antw. noemt men ook *notenkraker* een die zijne tanden verloren heeft en daardoor den mond dicht opeen rijpt.

NOTENSLOESTER, m. en v., notenbolster, fr. *brou de noix* (Br., Antw.). Plant. heeft : *noteboosten, notsloester*.

NOTZEN, o. w., helpen, baten : *het notst hem niet* (Limb.), hetzelfde woord als : *nulten*, bij Kil. vert., onder anderen, door : *fructum capere*, *nuttig* zijn. De wortel is : *nut*, baat, geniet, voordeel, enz., bij Kil. in 't l. *utilitas, commodum, fructus*. Z. niks-

notzer.

NOUWERS, nievers of nergens (Westvl.).

NOZEL, m. of *geneuzel*, o., getalm, getaffel, gefrutsel of gefutsel (Limb., Br.). Z. nozelen, waarvan 't het zake-lijk deel is.

NOZELEN, o. w., in 't Limb. 't zelfde als in Br. en Antw. : *neuzelen*, d. i. : nusselen, talmwerk doen : frutselen (in Limb. : *freuzelen*), futselen. Vanhier : *nözeleer*, futzelaar; in Br. : taffeeler; in Limb. : *freuzeleer*; *nozel*, *genosel*, gefrutsel; Weil. gist dat *nus-selen* misschien verwant is met : *knutselen*; of, door verwisseling van letter, met : *nuffen* (bij de Gelderschen : *noffen*, van nuf), talmen en zegt dat het engl. w. *nifle*, eene beuzeling bet. Doch ons komt het voor dat *nozelen* ook wel in verband kan staan met het oude Vlaandersch : *nooze*, l. *nozu*, kwaad, schade, vanwaar : *noozen*, fr. *nuire*, l. *nocere*, en *ounoozel*, fr. *innocent*, en ook met : *nose* (neus), vanwaar : *neuzelen*, den neus overal oversleken.

NU, NUI, NOE, enz. voor : *nieuw* (Holl. en Belg.-Limb.). *Wat nuuts* (Limb.), *wat nuits* (Maastr.) voor : wat nieuws.

NU, NUUF, NUVE voor : *nieuw* : iemand in 't nu steken of : iemand in 't nuuf stellen. *Hij heeft eene splinter nuve jas aan* (Br., Brussel, Antw.). In de oude schrijvers treft men aan : *nuwe*, *new*, *nuw*, *nijh*, en vanhier : *vernijhen* (vernieuwen).

NUCHTERMAN, m., koopman van nuchtere of platte kalveren (Hagel.).

NUCHTING, m., voor : ochtend : 's *nuchtings vroeg*, d. i. 's morgens vroeg (Ronse en omstr.).

NUF. Z. de Woordenb. en bij ons : knuf, blz. 268.

NUFFELEN, o. w., stofregenen; het vallen van zeer fijnen regen : *het regent nog niet, het nuffelt maar een weinig* (Hagel.). Z. miezelen, blz. 377.

NUGGER, ook : *snugger*, bijv., heeft, behalve de door Weil. en anderen opgegeven beteekenissen, in Br. nog die van : frisch en gezond : *houd u nugger*. *Ik ben vandaag niet al te snugger*. Omst. Thien. verstaat men 't w. ook in een kwaden zin. Z. verders Weil. op : *nuver*.

NUIF, zekere soort van brandstof, welke eenige overeenkomst heeft met den baggert, tōrf, moer of verduurd hout, gemeenlijk in de schrale heiden der Kempen gevonden en als gewone brandstof door de inwoners dezer streek gebruikt. Het ligt met lagen als desteenkolen in den grond (Diest).

NUK. Z. nukken.

NUKKEN, o. w., een kwalijk antwoord geven (N.-Limb.). Z. nuk, dat bij Weil. bet. : kwade gemoedsgesteldheid, schalkheid, loos bedrijf; Kil. vert. *nucke* door : *astutia*. Men hoort in Vl. en elders ook : *nukken* voor : *hukken* en *nuk*, m., voor : *huk*. *Op zijnen nuk* (huk of hurk) *zitten* : zoo zegt men, b. v. in Vl. : *op zijnen nuk gaan zitten om 't onkruid uit te wieden*. Z. ook : *neuken*, *nokken* en *noekelen*.

NURGES, nergens (Limb.).

NUS. Z. nuusch.

NUSCH, te Brussel voor : *nesch* of *nisch* (zacht). *Nusch* is ook de Brab. uitspr. van : *nuusch* of *noesch*. *Nusch over de deur*. *Hier nuschkens over* (Leuv.).

NUT, bijv., *onnut*, leelijk, vies (Maastr.). Z. bij Hoeufft : *nusselijk* (nietig, onnut).

NUUF, voor : *nieuw* (Br. en elders).

NUUS voor : *nieuws* (Br., Antw. en elders); te Antw. : *nus* : *wat nus is er?* Bij Ruysbroeck en anderen : *nuwes*; *van nuwes*, op nieuw, l. *denuò*, *de novo*.

NUUSCH (Brab., Kl.-Br.) : *hij woont nuusch over mij*. Z. *noesch*.

NUUTS. Z. nu, nui.

NUVE voor : *nieuwe* (Br.).

BIJVOEGSEL

AAN HET ALGEMEEN

VLAAMSCH IDIOTICON

UITGEGEVEN IN 1865—1870,

NU WEDEROM BEWERKT DOOR

L. W. SCHUERMANS,

PASTOOR TE WILTSELE.

Proost van 't Kersoucken, eereid van Met Tijd en Vlijt,
medestichter van 't *Davidfonds*, medestichtend lid der Zuid Nederlandsche Maatschappij
van Taalkunde, te Mechelen, lid van de Maatschappij der Nederlandsche
Letterkunde, te Leiden.

LOVEN,

KAREL FONTEYN, BOEKDRUKKER EN -HANDELAAR,

Brusselsche-straat, 6.

1883.

OPDRACHT.

AAN DE ALLERVERDIENSTLIJKSTE MANNEN

HENDRIK CONSCIENCE

EN Dr M. DE VRIES, HOOGLEERAAR TE LEIDEN,

VOORNAAMSTEN OPSTELLER VAN HET - GROOT WOORDENBOEK

DER NEDERLANDSCHE TAAL; -

AAN DE DIERBARE NAGEDACHTENIS

DER SCHRANDERE HERSTELLERS EN MOEDIGE VERDEDIGERS

DER DIETSCHER MOEDERSPRAAK :

J. DAVID, PR., J. FR. WILLEMS, J. H. BORMANS,

C. P. SERRURE, EM. VAN STRAELEN,

STICHTER VAN « TIJD EN VLIJT, -

Dr F. A. SNELLAERT,

ALSOOK VAN Dr A. DE JAGER EN L. A. TE WINKEL,

BEIDE HOLLANDS HOOGST UITMUNTENDE

TAALGELEERDEN,

WORDT ONZE ARBEID EERBIEDIGLIJK OPGEDRAGEN.

VOORWOORD.

Noord-Nederland en Duitschland waren Vlaamsch Belgie ver vooruit in de studie der overal *gesprokene* dietsche taal. Sints langen tijd hadden geleerde taalvorschers hunne aandacht gevestigd op de eigenaardigheid der gewestspraken, en gaven nu en dan de merkweerdige vruchten hunner studie in het licht onder den naam van *Idioticon's*, woord dat, over een veertigtal jaren, bij de meeste der Vlaamsche letterkundigen evenals de zaak zooveel als onbekend was. Maar onze voornaamste taalherstellers wisten reeds goed wat *Idioticons* be-
duidden, en van welk hoog belang dezer inhoud is voor de breedere en diepere kennis van de algemeene volkstaal. Trouwens J. A. Snellaert, J. F. Willems, J. David en eenige anderen leverden nu en dan eenige artikels als staalkens of als eerste vrucht hunner aantekeningen op het gebied der gewestspraken. Ja, reeds op het taalcongres van Amsterdam, in 1850 gehouden, wees J. David op de noodzakelijkheid om afzonderlijke lijsten van gewestwoorden en eigenaardige uitdrukkingen op te stellen; daar soortgelijke verzamelingen hoogst nuttig zouden zijn tot het verveerdigen van het *Algemeen Woordenboek der Nederlandsche taal*, dat men ging bewerken.

Door zulke overtuiging bewogen en, willende immermeer de studie der rijke moedertaal bevorderen, zond hij den volgenden omzendbrief uit, namens het Studenten-Genootschap *Met Tijd en Vlijt*, waarvan hij de Bestendige Voorzitter, het leven en de glorie was :

KATHOLYKE HOOGESCHOOL VAN LEUVEN.

TAEL- EN LETTERLIEVEND GENOOTSCHAP

ONDER DE ZINSPREUK

MET TYD EN VLYT.

PRYSKAMP.

Het Tael- en Letterlievend Genootschap, onder de zinspreuk *met Tyd en Vlyt*, opgericht by de Katholyke Hoogeschool van Leuven, noodigt alle Taelkundigen uit tot het opstellen van Lysten van gewestelyke woorden, spreekwyzen of benamingen, gebruikelyk, het zy in Belgisch en Hollandsch Limburg, het zy in de beide Vlaenderen, of in de provinciën van Brabant en Antwerpen, en welke in de bestaende Woordenboeken niet opgenomen zyn.

Deze Woordenlysten zullen dienen als Bydragen tot het samenstellen van een algemeen Vlaemsch IDIOTICON.

De woorden zullen moeten opgeteekend zyn in alphabetische orde, met byvoeging der spreekwyzen waer zy gewoonlyk in voorkomen, en vergezeld van de noodige inlichtingen.

Aen de rykste en nauwkeurigste verzameling zal een prys toegewezen worden van 200 franken.

Het Genootschap zal eene Commissie benoemen van drie Leden, om de ingezonden stukken te beoordeelen.

Indien het groot getal of de byzondere waerde der Bydragen het wenschelyk maken, zal de Commissie een tweeden prys van 100 franken toekennen.

In een ander geval, zal zy ook kunnen besluiten tot het niet toewyzen van den uitgelooften prys.

De ingezonden stukken worden het eigendom des Genootschaps, hetwelk, in geval van gunstigen uitslag des pryskamp, de verschillende Bydragen tot een enkel geheel zal brengen.

Dit werk zal onder den naem der medewerkers en by inschryving uitgegeven worden, en elke mededinger zal er een afdruksel kosteloos van ontvangen.

De mededingende stukken, voorzien van eene kenspreuk (te herhalen in een gesloten briefje des schryvers naem inhoudende), moeten voor den 1sten October 1860 vrachtvry ingezonden worden aen den bestendigen voorzitter des Genootschaps.

Leuven, den 6 November 1859.

DE EERSTE SEKRETARIS,
Dr H. COLLAES.

DE BESTENDIGE VOORZITTER,
J. DAVID, Pr.

Deze oproep werd gunstig aanhoord en kwam het bewijs leveren dat Vlaamsch België nog ernstige taalvorschers bezit.

Negentien min of meer uitgebreide en merkwaardige Bijdragen werden ingezonden, waarvan zestien aan den prijskamp deel namen. De aangestelde rechters, MM. E. Dart, advocaat Alph. De Prins, en D' H. Collaes, brachten hunne verslagen te voorschijn in de buitengewone zitting van 12 Mei 1861. Hieruit bleek dat leeraar J. van Beers, van Antwerpen, en K. Stallaert, leeraar te Brussel, samen den eersten prijs behaalden, en Eerw. K. Du Villers, pastoor te Woubrechtèghem, den tweeden prijs. De Eerw. heer Jespers te Hoegaarde, L. W. Schuermans, te Loven, Eerw. K. L. Rogiers, leeraar te Meenen, J. B. Sivrè, van Roermonde; de hoofdonderwijzers Rutten en G. Lefèvre bekwamen eervolle meldingen (1). De andere Bijdragen bevatteden ook zeer veel goeds.

De uitreiking der prijzen werd uitgesteld tot op den eersten van Wintermaand 1861, wancer het Genootschap zijn vijf en twintigjarig bestaan luisterlijk viere zou. Het was op deze buitengewone plechtigheid dat Eerw. heer David de volgende redevoering uitsprak. Wij deelen ze hier letterlijk mede, en hopen dat ze 's Mans vereerders des te meer welkom zal wezen, dewijl zij nergends elders gedrukt werd (2).

MYNE HEEREN.

Het Genootschap *Met Tijd en Vlijt*, dat heden het feest viert van zyn vyf en twintigjarig bestaan, heeft, van het begin af tot heden toe, immer den loflyksten yver aen den dag gelegd voor het beoefenen van vaderlandsche tael en vaderlandsche letteren. Alhoewel nagenoeg uitsluitelyk bestaende uit studenten, die geen duerzaam verblyf te Leuven houden en overigens hunnen tyd besteden moeten aen ernstige werkzaamheden, heeft niettemin het Genootschap bykans altyd een aanzienlyk getal van leden gehad, en zyne veertiendaegsche zittingen telkens niet alleen wel bygewoond gezien, maer ook vereerd met voorlezingen van merkwaardige dichtstukken of verhandelingen van onderwerpen, ontloend uit allerlei vakken van wetenschap en geleerdheid. Het heeft aldus, een en andermael, de Nederduitsche Litteratuer mogen verryken met verdienstelyke bundels in rym en enrym, en zou dat nog meer hebben godaen, ware het niet wederhouden geweest door de groothed der onkosten en de geringheid van het debiet. Trouwens, werken van geen algemeen nut, van geen alledaegsch gebruik, als die zyn welke de letterkundige maatschappyen, ja de Koninklyke Akademie zelf, gewoon zyn voort te brengen, vinden weinig aftrek op eene vry nauw beperkte markt als die van België, waer zy dan nog te worstelen

(1) Zie Verslag van *met Tijd en Vlijt*. Schooljaar 1860—61.

(2) Zie verslag van *met Tijd en Vlijt*. Schooljaar 1861—62.

hebben met de veelsoortige voortbrengsels onzer zuidelyke naburen. Het overwigt dier groote natie zal, ten allen tyd, een sterk beletsel wezen voor de ontwikkeling onzer nederlandsche letteren, even als, onder vele andere betrekkingen, dat zelfde overwigt drukken moet en drukt op den toestand van België.

Dit echter niet tegenstaende, blyft het onloochenbaer dat wy, even als in andere vakken van bedryf, ook in het letterkundige op korte jaren aanzienlyke vorderingen hebben gemaekt. Wat was, vóór de omwenteling van 1830, onze tael en onze litteratuur? ~~De~~ weten zy allen die toen reeds den ryphen ouderdom bereikt, en uit de beoefening der classieke oudheid begrippen van styl en welluidendheid meêgebragt hadden. My heugt dat, weinige jaren vroeger, een niet ongeletterd geestelyke de vraag opperde of het vlaemsch eene spraakkunst had, dan, even als het waelsch, slechts in den mond des volks voortleefde, zonder regels of vaste vormen.

Deze vraag, Myne Heeren, zou heden belachelyk wezen, of liever zy kan niemand in het hoofd meer komen, daer het voor iedereen ten klaerste blykt dat niet alleen onze moedertaal haren eigen aert, hare onwrikbare gronden, hare byzondere wetten bezit, maer in volmaektheid voor geene andere Europesche spraek moet onderdoen, ja zelfs de meeste verre te boven gaet. Het zal hier wel niet moeten bewezen worden dat een der voornaemste en der schoonste hoedanigheden eener tael daerin gelegen is, dat zy door haer zelve redens geeft van haer zelve, en in geene vreemde woordenboeken moet gaen zoeken wat hare eigen woorden beteekenen, gelyk de Engelschen gedurig, de Franschen dagelyks, de Duitschers zelf somtyds behooren te doen, maer wy zelden of nooit. Neon, het oorspronkelyk Nederduitsch leeft van zyne eigen beginselen, het ontwikkelt zich door zyne eigen kracht en het wyzigt en vernieuwt zich naer zynen eigen natuer, het gaet voort met de beschaeftheid, maar stap in zyn eigen spoor, en put uit eigen schatten; het vindt in zyn' eigen voorraad alles wat noodig is tot ontelbare nieuwe uitdrukkingen en samenstellingen, wier kracht en beteekenis door hare bestanddeelen of wortels zelf opgemaekt en verklaerd wordt.

Het Nederduitsch is een van de oudste, misschien de alleroudste der levende talen van het westen. Eene duitsche vertaling der Psalmen, opklimmende tot den tyd der Karolingers, derhalve tot de achtste of negende eeuw, is, vergeleken met het huidige hoog- en nederduitsch, het een noch het ander; doch dieper ingezien heeft de vertaling ongelyk meer betrekking met onze spraek dan met die onzer Over-Rhynsche naburen, en het is *zeker* niet zonder reden dat de geleerde Von der Hagen, uitgever van het duizendjarig schrift, er den titel heeft aen gegeven van *Niederdeutsche Psalmen*.

't Is waer, daer en in andere middeleeuwache schriften, in onze spraek opgesteld, ontmoet men vele woorden die sedert lang uit het Nederduitsch zyn weggefallen: doch men treft er ook eene menigte aen, die wel in de hedendaegsche geschreven tael niet meer voorkomen, maer echter in den mond des volks nog immer voortleven, en dagelyks gehoord worden, het zy zuiver en onveranderd, het zy gewyzigd door den tongval. Sommigen zyn in Vlaenderen, anderen in Brabant, in het Limburgsche of de Kempen in gebruik gebleven; maer allen behooren niet te min tot de Belgische of Nederduitsche spraek, en verdienen uit dien hoofde, de aendacht aller taelliefhebbers. Wie van ons zou raden dat het woord *aert* of *aet* (met uitleting der liquida) door nagenoeg heel de Kempen nog immer gang heeft in zyne aloude beteekenis van *veld* of *bouwland*, het latynsche *terra arabilis*? Het is evenwel echt nederduitsch, afgeleid van het thans vergeten *eren*, of *heren*, *heriën*, dat by Maerlant en elders gelezen wordt en gelyk staet met het latynsche *arare*, ploegen. Het heet dan de

coorste, de achterste, de hooge aert, enz. en te Gent zelfs de *koren-aert*, waervoor men thans ook de *korenmarkt* zegt.

Wie is niet getroffen, wanneer hij, in uitgebreide streken, hoort zeggen : *het brood is derf*, om aen te duiden dat het vast, deegachtig of niet wel is opgegaen, niet behoorlyk gerezen? Het woord is echter zoo oud als de tael, en het ongedeesemd brood der Joden heet ook by Kiliaen *derf brood*, vertaald door *panis azymus, non fermentatus*.

Lamen, verbum neutrum, verminderen, afnemen, b. v. *de aerdpappelen-coorraed begint te lamen*, of reflexief gebruikt *laem u van 't vuer*, wacht er u van, waer vindt men dat nog geschreven? Nergens voorzeker; maer gesproken hoort men het nog dagelyks in onze Kempen, en by Kiliaen staet het geboekt in beide zyne beteekenissen. Daer insgelyks vindt men *luiken*, sluiten, by velen nog van stoelen gezegd, *deze stoel moet geluikt worden*, waervoor men elders het werkwoord *biezen* gebruikt, ofschoon soms minder nauwkeurig; want een ontredde stoel, waer de zitter doorvalt, kan gesloten of *geloken* worden door latten of planken, waer dus geene *biezen* by te pas komen.

Wie onzer zou or zich aen verwachten om het woord *geloof* te ontmoeten in de hoedanigheid van een adjectief en met de beteekenis van *vermoed*? Zoo wordt het nogtans gebruikt in het Land van Waes, inzonderheid te Sint-Nikolaes, waer men dagelyks hoort zeggen : *ik ben geloof*, ik ben vermoed. Het woord is echt. Eertyds zei men *ghelove*; Maerlant heeft *ghelovech*, in den zin van *mat, vermoed, verslagen*, het fransche *abattu*. Het komt voort van het oude *loven*, by Kiliaen *louwen*, in 't latyn *verberare, mulcare, punire*.

Ik zou lang wezen, Myne Heeren, indien ik alles, wat voor dit onderwerp aan de hand ligt, wilde ophalen; maer ieder zal uit dit weinige reeds met my besluiten, dat er eene menigte van echte, oorspronkelyk nederduitsche uitdrukkingen in het vergetelhoek zyn geraekt, die allenzins uit de levende volksspraak verdienen opgezameld en in onzen nationalen woordenschat hersteld te worden. Het was deze overtuiging die de leden van ons Genootschap aanzette om, door eenen pryskamp, alle deskundigen uit te noodigen tot het aentekenen van woorden, spreekwyzen en benamingen in onze verschillende provinciën, steden of dorpen gebrukelyk, grond hebbende in de analogie en derhalve wettig, doch welke door de hedendaegsche Lexicographen over 't algemeen werden voorbygezien. Deze oproep, gedaen door eene kaert van 6 November 1859, heeft in alle de gewesten van België een gunstig gehoor verworven; veel gunstiger zelfs dan ons Genootschap had durven verhopē. Uit alle de nederduitsche provinciën zyn ons min of meer talryke bydragen toegekomen, zoodanig dat wy den arbeid ontvangen hebben van zestien yverige mededingers, behalve hetgeen eenige leden van het Genootschap, buiten den pryskamp, hebben opgeleverd. Hieruit blykt, Myne Heeren, hoe algemeen thans de lust is om mede te werken ter bevordering van onze nationale tael- en letterkunde, en wat al vruchten men van zulke dienstveerdigheid voortaan verwachten mag.

Wy hebben alle de opgegeven woorden op afzonderlyke en gelykvormige briefjeus doen overschryven, welke vervolgens weër in alphabetische orde verzameld zynde, het aanzienlyk getal belooopen van ruim 16,000. 't Is waer, in zulk eene groote menigte van bydragen is alles niet even goed en bruikbaer. Dewyl zy het werk zyn van velen, kon het niet missen of sommige woorden moesten door meer dan éénen mededinger aengeteekend zyn geworden : zoodat er reeds van dien kant, by 't samenstellen van het *Idioticon*, een zeker aantal noodwendiger wyze zal wegvallen. Andere.

inzonderheid samengestelde woorden, zyn of wel in de analogie niet gegrond, of wel alleen door het volksgebruik ingevoerd, maar van te slecht gehalte om in onze verzameling opgenomen te worden. Deze moeten dus ook ter zyde blyven, waardoor de voorraad wederom verminderen zal, maar toch zoodanig niet of wy zullen, by slot van rekening, veel, zeer veel goeds overhouden.

Het komt er thans op aen alles wat er gezonden en ordelyk afgeschreven is, oen voor een na te zien, by te voegen wat ontbreekt, op te klaren wat in 't duister ligt, kortom tot den druk bereid te maken, een arbeid die, als ieder ligt beseffen kan, veel tyds zal kosten, dikwerf opzoekingen vorderen, en niet telkens voor ieder woord in 't byzonder even gelukkig uit zal vallen. Men verwachtte dan het *Idioticon* niet zoo haestig als de nieuwsgierigheid der liefhebbers het mogt verlangen. Hier, even als in vele andere dingen, geldt het oude spreekwoord *sat sitò si sat bene*; en alhoewel wy voor het *sat bene* zelf niet durven instaan, hopen wy echter dat de verzameling, gelyk zy wezen zal, door het geleerd publiek gunstiglyk zal ontvangen worden. 't Is waer, een werk van zulken aart is, by zyne eerste verschyning, noodwendig onvolmaakt en onvolledig; maar het zal den weg banen en den lust opwekken om door nieuwe navorschingen, door nieuwe afuistering van plaatselyke of gewestelyke woorden en spreekwyzen, onzen reeds bestaenden schat van dag tot dag merkelyk te vermeerderen: zoodat men vertrouwen mag dat, na oenige jaren tyds, het *Vlaensch Idioticon*, by eene tweede uitgave, aen den wensch van allen die belang stellen in den opbouw der vaderlandsche tael- en letterkunde, volkomen zal beantwoorden.

« Sedert de Meizitting had de Zeer Eerw. Heer David, aan wien de
» Vlaamsche Belgen de onderneming van het *Idioticon* en den last van
» diens uitgaaf verschuldigd zyn, zich onledig gehouden, met de mede-
» werking van den eersten secretaris (H. COLLAES) de ingekomene
» bijdragen tot een enkel geheel te brengen (1). Op dit oogenblik
» (1^{en} Dec. 1861) ligt alles reeds in alphabetisch orde en is de letter A
» gedeeltelyk drukveerdig gemaakt (2).

De waarheid is dat David begonnen had de woorden der letter A oppervlakkig na te zien, en hier en daar eene verandering of aanmerking had bijgeschreven, maar het was er nog verre van af *gedeeltelyk drukveerdig te zyn*. Wij hebben bijna al de woorden, zeer weinige uitgezonderd, teenemaal herwerkt.

Gewis, David had wetenschap, wil en iever genoeg om de beverking van het *Idioticon* voorgoed aan te vatten. Ja, hij dacht zelfs daartoe de geschiktste man te wezen. Maar hij was gedwongen van zyn voornemen af te zien; want op dit oogenblik van zyn werkzaam leven, had hij

(1) Verslag van *met Tijd en Vlijt*. Schooljaar 1860—61.

(2) Zie Davids redevoering.

volstrekt den tijd niet om den gewichtigen last op zich te nemen. Vele andere zware bezigheden eischten alle zijne stonden en al zijne studie. Inderdaad, nauwelijks had hij het derde en laatste deel van Maerlants Rijmbijbel, met een *glossarium* van het heele werk in 1861 geëindigd, of hij was al druk bezig met, achtereenvolgens, het vierde, vijfde en zesde deel van Ruysbroecks werken met *glossaria* uit te geven. Dan ook had, op dit tijdstip, de Brusselsche Academie den werkzamen David meermaals verkoren om moeilijke verslagen op te stellen (1). Men voege hier nog bij zijne ambts- en andere bezigheden, alsmede den staat zijner gezondheid, die reeds toen begon te verminderen, en men zal als genoeg overtuigd zijn dat de reeds overlaste David zich genoodzaakt vond van het *Idioticon* af te zien. Ook zond hij in 't begin van 1862 het pak *afgeschrevene* woorden naar Em. Van Straelen, te Capellen, met de hoop dat deze vurige Vlaming de zaak wel tot een goed einde zou brengen. Maar er kwam niets van : het woordenpak bleef er teenemaal als onaan-geroerd liggen en misschien hadde het kunnen verloren geraakt zijn, had ik bij toeval, niet vernomen dat vriend Van Straelen met de bereiding van 't *Idioticon* door David gelast was geworden. Ondertusschen begon men overal te klagen en te zeggen (2) : Maar waar blijven ze te Loven met het *Idioticon*? Wat mag er toch van die kostbare bijdragen geworden zijn? Weinige leden van *met Tijd en Vlijt* wisten er iets af, en konden daarop geen antwoord geven. Ik schreef dan naar Cappellen om Van Straelen tot meer werkzaamheid aan te sporen. Maar hij antwoordde mij : David heeft mij dien onwelkommen boel afgezonden, maar ik had en heb noch tijd, noch goesting, noch de noodige boeken om eenen arbeid van zulken aard en belangrijkheid te ondernemen en er eer van te halen.

Ik, die van 't begin af de zaak van het *Idioticon* ter herte genomen had, besloot alsdan, uit eigen beweging, mij met deze moeilijke taak te gelasten. Ik verzocht dus vriend Van Straelen aan mij het woordenpak terug te sturen, en 't kwam in mijn huis aan den achtsten Oktober 1864. Ik zette mij dadelijk en moedig aan het werk en zou 't *Idioticon* op

(1) Zie het Leven en de Werken van J. David, blz. 275-80, uitgave van het *Davidfonds*, n° 31.

(2) In de vlaamsche gazetten diens tijds.

eigen kosten en verantwoordelijkheid hebben uitgegeven. Doch eenige bestuurleden van *Met Tijd en Vlijt* kwamen er goedjonstig tusschen. Immers de ingezondene bijdragen en de afschriften daarvan, waren het eigendom des Genootschaps, en het belang der onderneming waardeerende, dachten zij aan de eer en het voordeel die *Met Tijd en Vlijt* er uit zou hebben kunnen halen. Wij maakten dus een akkoord : ik zou met den reeds begonnen arbeid voortgaan, en zou honderd afdruksels voor moeite hebben, en de Eerw. Heer P. Dubois, onderpastoor, en de student J. Lambrechts zouden, als mijne toezichters aangesteld, mijne bewerking nazien. Ettelijke verslagen van *Met Tijd en Vlijt* zijn duister en laten verstaan alsof beide vrienden mijne medewerkers geweest zijn in de redactie van het *Algemeen Vlaamsch Idioticon*. De Eerw. leeraar Van de Weghe ook geeft dit nog duidelijker te kennen. *Cuique suum*, de echte waarheid is dat gemelde Heeren, medewerkers zijn net zoo gelijk meer dan vijftig anderen die bouwstof hebben toegebracht, en dat zij, daarenboven, net zoo als de Heer Jan Van Beers en Kanonik De Ridder, de eerste drukproeven zorgvuldig hebben nagezien en hier en daar wat uitgekrabd of wat bijgevoegd. Doch zeker is 't dat wij allen, en dezen bijzonderlijk, den grootsten dank verschuldigd zijn om hunne diensten aan 't *Idioticon* en der taal bewezen. Wat den wel Eerw. Heer J. David betreft, de Eerw. Heer Van de Weghe schrijft (1) van ons *Idioticon* : « Dit zoo nuttig werk, dat *Tijd en Vlijt* altijd onder » zijne verdienstelijkste voortbrengsels zal mogen tellen, werd zoo » haast niet ondernomen of 't verkreeg de gunstige medewerking van » een aantal ieverige buitenleden. Zeker was Davids medewerking niet » gering, en strekte niet luttel tot den buitengewonen bijval dien het » werk verkreeg. Ongelukkiglijk moest Davids toezicht welhaast, door » eene vroegtijdige dood, opgeschorscht worden. Hij echter had moedige medewerkers bereid, die het uitgestrekt werk met zooveel iever » als taalkunde tot nut der moedertaal zouden voortzetten. »

Wij zeiden hooger wat de wel Eerw. J. David eigenlijk voor 't *Algemeen Vlaamsch Idioticon* heeft gedaan, dat hij in 1861 begonnen was

(1) Het leven en de werken van J. B. David, uitgave van het *Davidsfonds*, bl. 224.

gedeeltelijk aan de letter A te werken. Maar, op het tijdstip, begin van 1865, toen wij voor goed bezig waren met de bewerking van het *Idioticon*, was de gezondheid en het hoofd des afgemattens Mans zoodanig verslapt dat wij hem met het toezicht geenszins mochten lastig vallen; alleenlijk werd hij nog geraadpleegd over den titel, het formaat en het te drukken getal exemplars van het *Idioticon*. Waneer wij in Juni 1865 hem de eerste aflevering kwamen aanbieden en hij den titel las, zeide hij: *Maar, M. Schuermans, gij hebt daarop geschreven onder mijn toezicht, en ik heb er niets van gezien*. De Eerw. Jac. J. Cras (1) was juist David, zijn ouden boezemvriend, komen bezoeken, en hem begripende als ook de reden waarom wij ons onder Davids vleugelen beschermden, antwoordde hij: *Mijnheer de President, stoor u daar niet in; ge kunt toch alles niet doen! Hebde al niet genoeg gewerkt? Laat anderen ook al wat doen. Ge ziet immers wel dat Mijnheer de Onderpastoor er wel zal weg mee weten; laat hem maar betijen en bekommer er u niet mee*.

Wij gingen dan moedig vooruit, en met zoo weergaloozen arbeid, dat reeds de vijfde aflevering verscheen, korts na Davids overlijden! Wij plaatsten op den omslag het volgende doodsbericht:

« Hij, wien ons *Idioticon* zijn oorsprong en begin te danken heeft; hij, die over ruim 40 jaren, de eerste met J. F. Willems, den standaard der moedertaal opvatte en hem tot zijn laatste einde moedig verheven hield; hij, die zich een onsterfelijken naam in de Nederlandsche taal- en letterkunde verwierf, hij is niet meer onder ons. De zeer eerw. J. B. Davin, te Lier in 1804 geboren, eere-kanonik van Mechelen, doctor in wijsbegeerte en letteren, leeraar van de Vaderlandsche geschiedenis en de Nederlandsche letterkunde bij de Katholieke Hooogeschool, te Leuven, ridder der orde van Leopold en van den Nederlandschen Leeuw, bestendige Voorzitter van ons Studenten-Genootschap « *met Tijd en Vlijt*, » lid der koninklijke Academie van België, van 't koninklijk Nederlandsch Instituut, der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde, te Leiden, van 't *Comité flamand de France*, enz., overleed in den avond van den 24 Maart 1866. Zijne reine, deugdzame

(1) Hij stierf pastoor van St-Antonius, te Antwerpen, 28 Oktober 1872.

ziel ruste eeuwig in vrede bij God. Wij, zijne leerlingen en trouwe boezemvrienden, wij brengen onzen meester en vriend alhier onze schuldige dankbaarheid toe. Ook het erkentelijk dietschsprekend Nederland, de ware en warme taalvrienden van Zuid en Noord, bevljtigen zich thans, om de groote diensten, door David aan Taal en Vaderland zoo bestendig bewezen, aan het nageslacht te herinneren, met hem een marmeren borstbeeld te laten maken, alsook met een hem waardig praalgraf op te richten dat, te Park, bij Loven, 's Mans dierbare beenderen zal overdekken. Eere zij hun, en onzen Vlaamschen David eeuwige eere en erkenenis. »

Met voldoening ontvingen wij, uit Davids sterfhuis, de oorspronkelijke bijdragen, die tot den prijskamp waren ingezonden, alsook Davids bovenstaande redevoering. Dank aan deze stukken zou het *Idioticon* nauwkeuriger worden; want 't was tot hiertoe meermaals gebeurd dat wij het duitschachtig af en toe van den afschrijver niet duidelijk konden lezen.

Naarmate wij vooruitgingen, groeiden steeds onze iever en vlijt. Bij het verschijnen van elke nieuwe aflevering, vernieuwden wij telkens onzen oproep tot de minnaars der gesprokene volkstaal en met vreugde zagen wij bijna wekelijks pakjes aankomen vol van gewestwoorden, eigenaardige zegwijzen of aantekeningen op het reeds gedrukte. De versch toegebrachte voorraad groeide in onze handen zoodanig aan, dat hij dien, door M. E. Van Straelen terug gezonden, bijna evenaarden en ruim twee vijfden beslaat der stof in 't *Algemeen Vlaamsch Idioticon* van 1865-70 vervat. Hetgeen niet meer dienen kon, legden wij ter zijde, voor een later uit te geven bijvoegsel.

De talrijke medewerkers, die in 't begin en later bijdragen ingeleverd hadden en ons *Idioticon* overlazen, zullen allicht vele van de door hen ingezondene woorden nauwelijks herkend hebben. Gansch onnoodig gordeelen wij het, hier te melden wat men vóór of tegen ons *Vlaamsch Idioticon* gezegd en geschreven heeft. Het kon gewis beter zijn, wij weten het zoo goed als iemand; maar in onzen toestand was 't moeilijk er meer tijd en studie aan te besteden. Konnen wij het nog maar herbeginnen! Dan, het is door onze standvastige liefde vóór de moe-

dertaal, het is door onzen moedigen iever dat het *Algemeen Vlaamsch Idioticon* bestaat, en wij blijven overtuigd dat er zeer veel goeds inzit, en dat wij erdoor dienst aan de taal en 't Vaderland bewezen hebben. Steeds met die zelfde vlijt bezielt, ondernamer wij ook het *Bijvoegsel aan 't Idioticon*, dat er een vervolg en de verbetering van is, en den Heere zij lof, omdat wij het hebben kunnen voleindigen.

Dit Bijvoegsel is wel juist niet zoodanig uitgewerkt als zijn voorganger : wij hebben ons meer bepaald tot het geven der beteekenissen van de woorden in verschillende oorden daar zij gebruikt zijn, en ons wijdloopige onderzoekingen gespaard. Wij hebben ons meer gehaast om er mede gedaan te maken, omdat wij voor hindernissen vreesden die de voltrekking onzes arbeids noodwendiglijk zouden hebben gestaakt en licht veel goeds doen verloren gaan.

Wij denken dat de Westvlamingen over ons zullen te vreden zijn; immers wij hebben talrijke woorden uit het hoogst merkwaardig *Westvlaamsch Idioticon*, des geleerden pastoor Van Elverdinghe, dat overal niet gekend is, in 't kort overgeschreven. Wij oordeelden dit te moeten doen, eensdeels omdat er van die woorden ook elders dan in Vlaanderen gehoord worden, andersdeels omdat, ons dunkens, velen dier woorden, om hunne innerlijke waarde, ook elders verdienen meer gekend en gebruikt te worden.

Wij hebben in ons Bijvoegsel ontelbare samengestelde woorden, vooral werkwoorden, ingelast, niet omdat zij eigenlijk gewestwoorden zijn, maar omdat zij, hoewel aan de algemeene taal toebehoorende, eventwel in de bestaande woordenboeken niet te vinden zijn ! Het spijt ons nu die ontbrekende woorden van 't begin af niet te hebben opgenomen. Het spijt ons ook nog, en grootelijks, met Kiliaan niet te hebben gedaan als met het *Westvlaamsch Idioticon*, namelijk uit den taalschat des beroemden Duffelaars, al die goede oude woorden, in de eene of andere streek als een verstroeid kruidje, nog levend en gebruikt, in ons *Idioticon* niet op nieuw burgerrecht te hebben gegeven. Het oude immers

moet vernieuwd worden; want het nieuwe veroudert dagelijks en geraakt ook eens versleten. Onze vlaamsche taal heeft een weergaloozen rijkdom; duizende woorden hebben, in den mond des sprekenden Volks en in de alledaagsche schriften, deugdelijke, ja allerbeste beteekenissen, overeenkomstig met den aard der taal, beteekenissen, welke noch bij Kramers, noch in het groot *Woordenboek der Nederlandsche taal* van De Vries, noch in eenig ander Nederduitsch of Vlaamsch woordenboek geboekt staan. Hier zij in 't voorbijgaan aangestipt, en ieder Vlaming heeft het kunnen bemerken, dat de Noordsche taalbroeders onze vlaamsche manier van schrijven, onze vlaamsche woordbeteekenissen niet altijd juist weten te waardeeren. Deze opmerking geldt ook voor hunnen uitleg van de oude Vlaandersche of Brabandsche schrijvers. Dan, wij hebben in ons werk ettelijke zulker woorden opgenomen en hopen dat men later ons voorbeeld zal volgen. Wij zijn van vaste meening dat woordenboekschrijvers geenszins gerechtigd zijn uitsluitelijk vast te stellen welken zin eenig woord hebben mag en welken niet. Het innerlijk geweten van het verstandige volk voelt zulks beter dan welke geleerden ook, die echter 't volk moeten voorlichten en door het zelfde verlicht worden. En wat die woorden en zegwijzen aangaat welke nu maar in zekere deelen van 't dietsche Vaderland gehoord worden en daarom gewestwoorden, idiotismen of provincialismen heeten, wij denken dat de taalgeleerden uiterst voorzichtig moeten zijn in 't verwerpen zulker woorden en spreekwijzen. Immers men heeft nu reeds en, volgens ons gedacht, ten onrechte, zeer vele allerbeste zoogezegde gewestwoorden achter wege gelaten, die men 't recht niet had te verwerpen, omdat zij in zich zoo deugdelijk zijn als welke ook, en aan de algemeene taal onafscheidelijk toebehoorden en in oude schriften gevonden worden. Omdat vroegere woordenboekmakers ze niet hebben opgenomen? Maar deze kenden die woorden niet, omdat zij teenemaal vreemd waren aan dat gewest van 't dietsche vaderland, alwaar die woorden in zwang gebleven zijn. Maar is die onwetendheid eene reden van verwerping? Zekerlijk tusschen het koren is kaf; dit beken ik gaarne; ik wil maar enkel beweren dat er in de gewestspraken en ook in ons en andere Bibliotheken duizende goede woorden bestaan, die

van rechtswege aan de algemeene taal van oudsher toebehoorende, in de goede woordenboeken, voortaan burgerrecht moeten verkrijgen en die niemand het recht heeft uit de beschaafde taal gebannen te houden.

L. W. SCHUERMANS, PASTOOR.

Wiltsele, 14 December 1882.

A

A, AA. In sommige streken van Limb. en ook wel in andere gewesten gaat de korte *a* over tot de lange *a*; zoo zegt men : *daak, gaat, glaas, slaag, kaat*, enz. voor dak, gat, glas, slag, enz. De lange *a* klinkt daar, alsook in de Kemp., Brab. en elders, bijna als *au* of *o* in de fransche woorden, *cause, rose, nord, aur*. Bandje, slachter, tangetje, jakje, glaasje, enz. spreekt men in Limb. uit : *benidje, jekske, pekske, slechter, tengske*. Ook in de Kemp. en Brab. zegt men : *zekske, benkske, pekske, tengske, sleger, kremer, kët-teken*, enz. voor : zaksken, banksken, pakje, tangske, slachter, kramer, katje, enz. Voor de *r* klinkt de *a*, vooral de lange *a*, bijna altijd als eene zware *e*; zoo b. v. *hering, keers, dweers, neerstig, eerde, bedeleer, krickeleer, werm, term, sper*, enz. voor haring, enz.

A, AA, AADE, ADE, AY, EDE, EEDE, voorkomende in vele plaatsnamen, schijnt ook verwant met 't lat. *aqua*, water.

den AB; het AB-boek, l'abécédaire; ook den *Kruiskén A*, omdat de letter A voorafgegaan is van een kruisken. De kinders weten er 't volgend, min of meer rijmend vers op :

A, B, Snol,
Bijt den kater in zijn hol;
Niet te a nlijg „
Dat de kater niet en kijf.

AAGE WIEVER, grauwe erwten (Roermond). *Aghe* is in den Duytschlender vert. door *festuca* (stroopijltje, splinterken).

AAIEN, b. w., zoenen, streelen, fr. *caresser* (Hasselt).

AALBEES. In Westvl. verstaat men door aalbozen ook dezelfde vrucht als het fr. *groseilles noires*. *Aal* beteekende ook : drank of bier. Vroeger waren er in Brab. brouwers, die de aalbezen of het hout ervan in hunne bieren kookten om deze eene schoonere blauwachtige kleur te geven.

AALLIJK, geheel, ganschelijk, in de Bar. van Breda nog zeer gebruikt in testamenten, overdrachten, enz., doch meer als bijw. dan als bijv. nw. (Hoeufft, blz. 4). In de Meierij hoort men dagelijks *aling*, uitgespr. : *aoling, öling*, voor : geheel, geheelijk. Het is wel een zeer oud, doch niet, als Weill. zegt, verouderd woord : in de Brabandsche Jeesten komt het voor :

Ende hertoghe jan van Brabant
Alinghe ende al met corte woorden.
7e B. v. 8308.

In Limb. spreekt men het uit : *alik, alek, aolik* (Z. VI. Idiot. blz. 44 en 45). Het zal wel eene verkorting en verbastering zijn van : *aelheelick*, geheelijk, en de *n* in *aling* is er ingeschoven. Meyer heeft *ael* voor uiterst,

alijnck beteekent in den Duytschleender: gantz, gentzelick, heel, geheelick.
AALLIK en AALLING. Z. aallijk.

AALNET, AALZAK. Schoon *aal*, voor paling, omstr. Loven niet gezegd wordt, hoort men nogtans door visschers hunne netten en zakken *aalnet*, *aalzak* noemen.

AANBLEKKEN, b. w., voor aanblikken, sterlings en met groote oogen bezien (Westvl.).

AANBRANDEN. *Hij is aangebrand* bet. omstr. Tienen: hij is door zijn afbranden tot beteren staat gekomen, en men laat er door verslaan dat de afgebrande wel zelf het vuur kan hebben aangestoken, om er bij te winnen. *Hij is aangebrand* en *hij is aangeschoten* wordt in de Meierij en in meer andere streken gezegd 1° van iemand die dronken is; 2° van iemand die aan 't syphilis lijdt.

AANDOFFELEN, aankleeden: *hij is dik aangedoffeld* (Brab., Antw.).

AANEEN, AANEENAAN, uitgespr. *annee* en *anniaan*, *alneaan*, bet. zoo veel als: op dit oogenblik, nu, terstond; bij Kil. in 't lat. *simul*: *Wat doet ge annee? Het is alnee bezig met regenen* (Brab.).

AANEENMOKKELEN, koppelen, bijeenbrengen: *mokkel dat eens aaneen* (Oostvl.). Heremans verfr. *mokkelen* door: *embrasser tendrement*.

AANEENSTUK, aan è stuk, achtereen, zonder ophouden (Brab., Kemp.).

AANEENVAST, voor: achtereen, onafgebroken, zonder ophouden (Kemp.).

AANGAAN, behooren: *die plaats gaat mijn vader aan* (Limh.). In N.-Brab. wordt *aangaan* nog gebr. voor: beginnen, bezigen: *wanneer gaat de kerk aan?* (Hoeufft, blz. 5). In deze beide beteekenissen geeft Kil. *aangaen* ook op Z. *aangang*.

AANGANG, rijtijd, schiettijd der visschen (Waas). In N.-Brab. bet. *aangang*: begin, aanbegin: *hij komt net op den*

aangang, d. i. juist als iets begint. Z. Hoeufft, bl. 6 op *aangaan* voor beginnen, engl. *angan*.

AANGEBRAND. Z. aanbranden.

AANGESCHOTEN, AANSCHIETEN. Z. aanbranden, aanschieten, *adjicere*.

AANGESPANNEN. Z. ingespannen.

AANGRIJP, AANGRIJPEN (ten), wordt in Brab. en 't Hagel., veel met *komen* gebr. in den zin van: ten tijde komen, er op aankomen, te pas of van pas komen, moeten zijn: *Ik zal met die dieven wel eens ten aangrijp komen* (Hagel.). *Als het ten aangrijp, aangrijpen of aangrijpens komt, durft hij niet* (Brab. en elders).

AANHAALACHTIG, AANHAALLIJK. Z. aanhalend.

AANHALEND, AANHALIG, AANHAALLIJK, AANHAALACHTIG, bijv., besmettelijk, aanlokkend (Br., Antw. en elders). Z. aanhangen bij Hoeufft en Weil. en *aanhalen*, aanlokken, in 't Taalk. Mag. I, 156, en ons aanhalig (3).

AANHOEKEREN (3), aanwoekeren, aanwinnen: *hij hoekert altijd aan. Aanhoekering* (Brab.).

AANHOUDEN (met iemand), verkeerren, aanspannen, meêdoende zijn. Aanhouden is bij Kil. 'tzelfde als: houden, *stare cum vel ab aliquo*, Plaut. verfr. *aanhouden* door *entretener*. Vgl. het fr. *entretenu*: *die jongen houdt aan met slecht volk, met een meisje dat hem niet gelijkt*, enz. (Brab., Antw.). Z. aanhouders.

AANHOUDERS, van dieven, eigenlijk die met dieven meê doen, doch in N.-Br. zijn het degenen die gestolen goederen koopen, en bij Kil.: zijn, 't die dieven, moordenaars of hun gestolene goederen innemen en verbergen (Zie Hoeufft, 6).

AANKALKEN, in den zin door ons (blz. 3) opgegeven, is in het bgd.: *ankleien*.

AANKLAPPEN (ook in Kl.-Br. en Oostvl.).

AANKLEVEND, AANKLEVIG, bijv., besmettelijk (Brab., Antw.); bij Kil.:

- aenkleven, agere contagia; aenklevende sieckte, haelende zieckte.*
- AANKLOEKEN, kloeker worden (N.-Br.).
- AANKOMEN, ook in Oostvl. gebruikt.
- AANLAADSEL, AANLADING, het vet of dik van vette of vochtige stoffen dat aan pot, flesch, enz. kleeft : *kuisch het aanlaadsel van uwe tanden* (Br.). Z. aanladen, aankleven (Idiot. 3).
- AANLADEN, o. w., dat bij Heremans niet voorkomt, wordt algemeen in Brab., Antw., Kemp. gebruikt voor aankleven, zich vasthechten, vastplakken : *de wijn laadt aan, de flesch is aangeladen*, d. i. het dik des wijns is aan den boord der flesch vastgekleefd. Van eenen zieke, die eene vuile tong heeft, zegt men : *zijne tong is aangeladen*, ook : *aangeladen tanden, aangeladen moor*, euz. In Vlaender. zegt men : *geladen; de zieke heeft eene geladen tong*, ook : *aanlasten; zijne tong is aangelast*.
- AANLASTEN, o. w., 't zelfde als aanladen in Vl. Zie dit woord.
- AANLOKKELIJK. Z. het volgende.
- AANLOKKEN, o. w., besmetten : *die ziekte lokt aan*; hiervan *aanlokkend, aanlokkelijk*, besmettelijk, aanhalig, aanklevend : *de typhus is een aanlokkende of aanlokkelijke ziekte* (Brab.; Antw. Kempen).
- AANMAAT, uitgespr. : *anmat, apmat*, in Westvl. 't zelfde als in Brab. : *toemaat*; in Limb. : *grömmet*, fr. *regain*.
- AANMAKEN, b. w., iemand of er iemand *aanmaken*; iemand in de boet slaan, een proces-vorbaal tegen hem opmaken (Brab.).
- AANPAKKERS, roovers der openbare wegen (Oostvl.).
- AANROEPEN, afhalen (Roermonde).
- AANSCHET (ook in Antw. en Kemp.).
- AANSCHIETEN. Z. aanbranden en Hoeufft (7) op : aanschieten.
- AANSCHIJD en HAAMSCHIJD, in Westvl. voor het Brab. : *hangschijf, aamschier of haamschier, haamhout*.
- AANSCHIJF of AANSCHIJN, verbasterde uitspr. omstr. Leuv. van hangschijf, aamschier of haamschier (Idiot. 174 en 173), in Vl. *aanschijf* of *haamschijf*.
- AANSCHIJN (Idiot. 4), verbasterde uitspr. van aanschijf, aamschier of haamschier (177).
- AANSCHOUWER, m., lijkschouwer, doodenbeziender (Gent).
- AANSPINDEREN, 't zelfde als : *aanspoeteren* (Westvl. Id. 42). Z. spoeden.
- AANSTIEREN, b. w., van iets voorzien (Kemp.). Z. aansturen.
- AANSTOOTEN, aankleeden, fr. *accoutrer* : *gij zijt zoo vies aangestooten* (Brab., Antw.). In N.-Brab. en elders : *aanschieten*; in Westvl. : *aansteken, aantortelen*.
- AANTAKELN (aantakkelen). aankleeden, gekleed zijn : *dat kind is aardig aangetakeld. Aantakeling*, aankleding, kleedsel, fr. *accoutrement* (Antw. st.). In dezen zin zegt men te Loven : *aangestooten*. Z. aantortelen en aansteken (Westvl. Idiot.).
- AANTATEREN, b. w., door veel klaps aanraden (Gent).
- AANTREKKER, trekker, hoorn om schoenen aan te trekken (Limb.).
- AANTUIEREN, o. w., zachtjes voort doen : *men moet er zoo al med aantuieren* (Brab., Kemp., N.-Brab.).
- AANVEESTEN, AANVIJSTEN, b. w., wordt evenals in Brab. : *aanvijsen*, in Vl. gebr. voor : wijsmaken, doen gelooven.
- AANVIJZEN, b. w., met vizen vastmaken; overdr. wijsmaken (Br.). Z. *opvijselen* (Vl. Id. 439) en aanveesten.
- AANZIENLIJK (*aanzeenelik*), wie of wat mag of verdient gezien te worden (Maastr.).
- AANZETTEN kan in de Kemp., als Hoeufft zegt, doch niet in Brab. den zin hebben van : vermeerderen, toenemen. In Westvl. bet. het : beginnen te gaan, te rijden, te loopen, enz. : *toe voerman, zet aan*.

- AANZIJD, van ter zijde, fr. *à côté* : *aanzijds twee lichtdragers* (Westvl.).
- AANZIJN, in gang of begonnen zijn : *de school, de les, de misse, 't sermoen is aan* (Overal in 't Zuiden).
- AANZWARTEN, zich of iets anders zwartmaken (Gent).
- AAP. *Den aap scheren*, poetsen maken (Westvl.). *Zijnen aap laten scheren, être le dindon de la farce* (Westvl.). *Aap* voor : snul, domkop, uil (Br., Vl.). *Gij staat daar te zien gelijk een aap in een porceleinwinkel* (Oostvl.).
- AAR, uitgang, in 't Zuiden altijd eer en er uitgespr. b. v. *sukkeler*, enz.
- AARD, AART, m., akkerplek, akkergrond, bebouwd stuk lands. Vele gelegs-, gehuchts- of plaatsnamen gaan uit op *aart* als : *Schoonaarde, Balderaert, Ristenaard, Schuddenaert, Meynaert, Pelaert, Hauwaart*, enz. *Aart* van het oude *eren*.
- AARDBRAND, m., brand of zilt aan de oogen of op het aangezicht, die in het bloed der familie zit en die alle leden des huisgezins in hunne jeugd krijgen (Westbr.). Z. brand in de woordenb.
- AARDDOL, aardmuis, dat te St-Truiden *jaodmaus* klinkt. In de omstr. dier stad hoort men ook *dol* voor mol.
- AARDE. *Dat brengt niet veel aarde aan den dijk*, dat helpt niet veel (Oostvl.). *Over aarde liggen*, dood maar niet begraven zijn (Brab., Vl.).
- AARDEBAK, m., stortkar, fr. *tombereau* (Diest).
- AARDEKRUIPER (eerdekruper), voor basstem (Gent).
- AARDEWIN (*aardewing* en *eerwing*), 't zelfde als : *wel, welle*, fr. *rouleau* (Hageland).
- AARDIGAARD, aardig, vies man, iemand met wien men slecht voort kan (Oostvl.).
- AARLAN, hitsig ventje (Nevele). Zie in 't Westvl. Idiot. 57, *arlan*, dat juist het tegenovergestelde beteekent.
- AARSELEN, 't zelfde als *aarzelen*, o. w., in Vl. ook *eerselen, erselen, esselen, eiselen, eselen*, uitgesproken, bet. in Vl. *deinzen, achteruitgaan, marcher à reculons, reculer*, veel van peerden gezegd. De Bo heeft ook *einselen* en *hindselen* in den zelfden zin. De wortel van 't w. is *aars* of *eers*, het achterste. Z. *Dejagers Frequentatieven*.
- AAST, uitgespr. *öst* of *oas*, gebr. in Limb., omstr. Roermonde, voor knoest, en ook om iets groots aan te duiden.
- A B C, m., overal alsook *a b boek*.
- ABÉPLENKSKE. *Du hebts een gezicht wie abéplénkske*, gij hebt een gezicht van oude lappen (Roermonde).
- ABROK, begin, eigenlijk eene lijn op den grond getrokken, en vanwaar men begint te *klitsen* (knikkeren); vandaar : *van abrok beginnen*, van vooraf aan beginnen (St-Truiden).
- ACADEMIE, v. bij De Vries, m. in Brab. en o. te Gent.
- ACCENT, m., overal.
- ACHTERDUIMS, onder den duim, in het geheim (Vl.).
- ACHTEREIN, bijw., meest *achtrein*, aanstonds, terstond, dadelijk (Maastr. en Limb.). Z. *achtereen* (Idiot. 8).
- ACHTEREENAAN, 't zelfde als *achtereen*, onafgebroken (Brab., Kemp.).
- ACHTERGAAN, o. w., *afgaan, kakken*, zijn gevoeg maken : *hij gaat goed achter; achtergang*, buikloop (Brab., Antw., Vl.).
- ACHTERGAT. *In 't achtergat zijn of zitten*, in verlegenheid zijn : beteekerd zijn : *ik zit met die zaak in 't achtergat* (Brab., Vl.). (Zie Westvl. Idiot. 49): *Sleeckx* vert. in *het achtergat* *geraken* door : *aller en arrière, perdre*, ook : *ik ben er mee in 't gat*.
- ACHTERHANDIG, bijv., steelachtig, diefstichtig; *achterhandig zijn*, stelen (*Sleeckx*).
- ACHTERHANDS of ACHTER DE HAND, onder hands, onder den duim, in 't geheim, fr. *sous main* (Vl.) : *Ja, gij weet het beter dan iemand anders, de*

Phariseërs, welke gij bewierookt....
dooden achterhands de moedertaal
 (Noord en Zuid, V. bl. 763).

ACHTERMADE, toemaat, nagras (Westvl.);
 bij Plant. *achtermade*, elgroen, na-
 weyde, fr. *du regain*, le second fau-
 chage, *sænum cordum et serotinum*.
 Zie bij ons (Idiot., 7) *achtermaat* en
 boven: *aanmaat*.

ACHTERNAGELOOP, 't zelfde als: ach-
 tergeloop, moeite (Vl.).

ACHTERNA ZITTEN, achterna loopen
 (Oostvl.). Z. *achterzitten*

ACHTERSLAG, stuk lands dat door weg
 of dijk van 't voorste of grootste ge-
 deelte van 't zelve is afgescheiden en
 als *afgeslagen* is (Breda). Z. bij ons
voordeel (*vordel*, *vöddel*).

ACHTERTALEN, nadoen, napreutelen,
 achterklap spreken (Westvl.).

ACHTERSTEL, o. en m. in het brabantisch.

ACHTERUIT, m., achterplaats, fr. *basse-
 cour*; overdracht.: een te verwachten
 erfdeel (Brab., Kl.-Brab., Antw., en
 Kemp.).

ACHTERUITBOEREN, o. w., achteruit-
 gaan: *die pachter boert achteruit*
 (Brab.).

ACHTERWAARTSER, ACHTERWAREGE
 (Westvl.), *achterwaarsteregge*, *ach-
 terwares*, fr. *garde-couches*. Z. ach-
 terwaren (Idiot., 7) en Kil.

ACHTERWAARTSOVER, achterover: *ach-
 terwaartsover vallen, hangen*, enz.
 (Brab.).

ACHTERZITTEN, b. w., achtervolgen,
 vervolgen, bewaken, in de oog hou-
 den: *zit er achter tot dat gij het hebt*
 (Vl.). *Daar zit iets achter*, daar schuilt
 iets achter; ook: die is rijk, daar is
 iets van te verwachten (Br., Antw.,
 Vl.).

ACHTKANT, zegt men te Deinze en in
 andere streken van Vl. ook *achtikante*,
 voor: canada boom, en ook voor lam-
 paard of wat men elders een *vier-
 kante* of *vierkantige* noemt (Z. Idiot.,
 bl. 814).

ACHTREE. Z. *achtereen*.

ADVOKAAT. *Klappen gelijk een adrokaat*,
 gemakkelijk, welsprekend spreken
 (overal). *Hij snuift uit zijne advoka-
 tendoos*, wordt te Antw. gezegd van
 iemand die, geene snuifdoos heb-
 bende, uit zijne hand, tesch of een
 papieren zakje snuift.

AFBIJTEN, afzien, verdragen, moeite
 doen: *de ouders hebben al veel af te
 bijten, eer de kinders groot zijn* (Oost-
 vl.); *iets afbijten*, iets voor iemand
 afdoen (Br.).

AFBABBELLEN, o. w., veel klappen en
 snappen: *hij kan wat afbabbelen*.
 Afkakelen; als b. w., door babbelen
 iets verkrijgen: *hij zal dat wel af-
 babbelen* (Brab., Vl.).

AFBLADEREN en AFBLAKEREN, o. w.,
 afschelferen: *afbladering*, *afblake-
 ring*, afschelfering. Z. afgeblaad en
 afblotten (Idiot., 8).

AFBLAUWEN. Z. *afgeblaad*.

AFBLEKKEN, b. w., 't zelfde als, bij ons
 (Idiot., 59), blekken, de schors afdoen
 — Van Eiken (Br., Komp.).

AFBLIKKEN (afblieken) of *blieken*, 't zelfde
 in Vl. als afblekken. De schors van de
 eiken boomen doen. Doch in Oostvl.
 wordt het gebr. voor: het vel afdoen,
 ten onder brengen, ombrengen: *die
 Napoleon III zal nog wel eens ge-
 blikt worden*.

AFBONSTEREN, AFBOOTSSEN, b. w.,
 wegstooten, kwijtspelen (Oostvl.).

AFBOOTSSEN (Oostvl.). Z. *afbotsen*, *af-
 bonstieren*.

AFBOSSEN of AFBOESEN (oe kort uitge-
 sproken), in Brab. 't zelfde als in Vl.
 afbuischen, het. afslaan, afrossen.

AFBOTSSEN, o. w., 't zelfde als *afbotten* (8),
 afspringen, afvallen door het tegen-
 botsen (Br.), ook (omstr. van Tienen)
 het graan de aren of baarden afslaan.

AFBOTTELEN, freq. van: *afbotten*, wordt,
 evenals *afboddelen*, in Brab. gezegd
 voor: *afbuitelen*, afvallen.

AFBROEIEN, b. w., afkoken, afzieden.

- AFBRAMEN, b. w., de bramen doen afbaarden, fr. *ébarder*: *metaal afbramen*, er de bramen afvijlen.
- AFBROMMEN, AFBROEMEN, afschuimen (pr. Brab. en Antw.). Z. brom, brumsel (blz. 80), l. *spuma*, en broemen, *despumare*.
- AFDEELEN, afrekenen bij scheiding en deeling (Kemp., N.-Br. Z. Hoeufft, 8).
- AFDEERSCHEN. Z. afderschen.
- AFDERSCHEN, b. w., voor: afdorschen, d. i. ten einde dorschen, de aren van het stroo slaan, ook afslaan, afrossen (Br., Kemp., Vl.), doch in Limb. is het: *afdeerschen*, *afdeersching*.
- AFDJANGELEN, b. w., afdiugen (Antw.); in Westvl. (Idiot., 25) *afdangelen*. Z. djangelen (Vl. Id., 94), afprengelen, afprenkelen; *afdjangelen* bet. in Oostvl. ook afrossen.
- AFDOGGEN, 't zelfde in Limb. als in Brab.: *afdoppen* (9), afdokken.
- AFDONDEREN, o. w., met veel gedruisch vallen, afhuitelen, afstuimelen (Limb.). Z. Weiland.
- AFDORSCHEN. Z. afderschen.
- AFDRESSCHEN, AFDRESSEN, o. w., afspatten, met korrelkens of klatskens wegspringen (Brab., Antw., Kemp.), in Vl. zegt men *afdrijtsen*. Z. dressen, blz. 405, en afdretsen, dat ook in Vl. en Brab. gebr. wordt.
- AFDRIJTSEN. Z. afdresschen.
- AFDUIMEN, b. w., afdokken, betalen (Vl.).
- AFENTEN, en, omstr. Lov., meer: *afgreffelen*, b. w., is een boomken of takken van een boom afsnijden en er enten of greffels op steken: *die vruchten deugen niet, ge moest den boom afgreffelen met betere vruchten*. (Br.). Greffelen wordt meer gezegd voor het fr. *greffer*, en *enten* meer voor: *inoculer*, waarvan het bastaardwoord *okkuleeren*.
- AFFLANSSEN. b. w., haastig afwerken (Br., Vl.).
- AFFLEDDEREN, b. w., met den fledder (Z. 426) het stof afslaan (Brab., Antw.).
- AFFLEEMEN, afvleien, vleiend aftrugelen (N.-Br.).
- AFFLEISTEREN, b. w., afvleien (Vl.).
- AFFLIKKEN, haastig afdoen, slecht afwerken: *gij hebt uw werk zoo stordig afgeflikt* (Br., Antw., Vl.). Z. Westvl. Idiot., 26). *flikken*, haastig doen.
- AFFLODDEREN, b. w., afvleien (omstr. van Loven).
- AFFLONKEN, b. w., te Gent, 't zelfde als elders: *afflansen*, haastig afmaken; ook door veel aandoen afdragen, afslonsen: *Ik zal mijnen jas maar eerst afflonken*.
- AFFOOLEN, afmatten (omstr. van Breda).
- AFGAAN, o. w., wordt in Brab. en elders gezegd van hout wiens schors goed van den stam of tak afgaat: *eiken hout, wilgen gaan in den Mei goed af*.
- AFGAFFELEN, b. w., met eene gaffel afsteken of ontladen: *het graan of de kar graan afgaffelen* (Brab., Kemp.).
- AFGEBAKKEN VET is vet, bruinachtig van kleur, voortkomende van in de pan gebakken vleesch, vooral spek of hesp (Brab.), en *afgesmolten vet* is wit vet, voortkomende van gesmolten verkenslies (Brab. en Kemp.).
- AFGEBLAAD voor: betaald, vereffend: *oom zal dat alweer afgeblaad hebben* (Kl.-Br.). Het schijnt het deelw. eer van *afblaaien* (afdoen), dan van *afblauwen*. Dit laatste bet. in 't Westvl. Idiot., 25): de tolrechten door sluikhandel ontwijken.
- AFGEBROKEN of AFGEZETTE heiligidag, is een heiligidag, wiens strikte vierdag door Mis te hooren en zich te onthouden van slafelijken arbeid, niet meer verplichtend is (Br., Antw. en elders).
- AFGELATEN MELK, afgeroomd melk, melk dat men onder den duim of vinger heeft laten afsloopen, om de zaan tegen te houden (Brab.); bij Kil. is: *vlotemelck* Geldersch, platd.: *flotemelck*; in Brem. Vocal. *fleten*. Z. Arch. I, 361, II, 414.
- AFGERASPT, bijv., gemeen, zeer gekend, flauw (Sleeckx).

AFGERENGELD, vermagerd, zeer mager (Sleeckx).

AFGEVEN. *Iets wel, slecht, enz. afgeven*, het goed of slecht, enz. doen : *hij gaf zijne redevoering te gauw af. Hij gaf wat af of aan*, hij keef geweldig (Br., Antw., Kemp.); bij Hoeufft is *afgeven*, zich bemoeien, zich aan iets gelegen laten.

AFGEZET. Z. afgebroken.

AFGLITSEN, AFGLITSEN, afglijden, afglijppen, afschuiven, fr. *glisser* (Vl.). Z. gletsen (Idiot. 457).

AFGLIBBEREN, o. w., hetzelfde als *afglijppen*, glibberend afschuiven, afvallen (Br. en elders).

AFGREFFELEN. Z. afenten.

AFHAGELEN, o. w., door den hagel af- of uitgeslagen worden : *het zaad is afgehageld* (overal).

AFHAKKELEN, hakkende opzeggen, voorzegen, uitgalmen : *hij heeft zijne les maar afgehakkeld* (Br., Antw., Kemp. en elders).

AFHALEN, b. w., afseisen, afbedelen (Br., Vl.), o. w., vermageren, afgaan : *die koe haalt sel af* (Brab., Antw.).

AFHOOGEN, b. w., door ophooging iemand van het koopen afzetten; ook : lager maken, afvoeren : *een heuvel afhoogen* (Brab.).

AFHORKEN, AFHURKEN, b. w., afuististeren (Vl.), Z. horken (195).

AFHOUELIJK met *niet* vergezeld, wordt in Oostvl. gebezigd voor : niet af te houden; geerne bij zijn.

AFKALVEN, evenals *afkalveren*, in Antw. en Kemp. gebr. en, als rond Loven, *afkalken* (Id. 40) voor : van zelfs afvallen, afbrokkelen, afzakken.

AFKAMPEN (de speelkaarten) afnemen, fr. *écarter* (Limb.).

AFKARREN, AFKERREN, uitgespr. afkären (met bletende e), b. w., met de kar den grond van een stuk land afvoeren (Br., Vl.). Z. afhoogen.

AFKEGELEN, b. w., iemand in het kegelapel overwinnen, ook : iemand

ergens afwerpen of afstooten (Brab.).

AFKEREN (zware e), b. w., met bessem afvagen : *keer den zolder af* (Br.). Z. keren (Vl. Idiot. 234).

AFKEUTEREN, AFKOTEREN, b. w., doen afkomen, afdoen met te koteren (Brab., Kemp., Antw.).

AFKIEZEN. *Zich van iets afkiezen*, zich iets niet aantrekken, er zich geene moeite toe geven (Oostvl.).

AFKLADDEREN, afkuischen, afvagen; bij Kil. : *abstergere sordes* (Antw.).

AFKLAPPEN, veel klappen, b. w., iets door klappen afkakeien : *ik zal die zaak voor u wel afklappen* (Vl., Br., Antw.).

AFKLETSEN, b. w., met klets afslaan : haastig en slordig aflansen of afdoen (Br., Antw., Vl.); in Westvl. : *afdjakken*, en in Brab. ook *afstobberen* en bij ons *afkletsen* (40) in den zin aldaar opgegeven, in Brab. gebr.

AFKLEUTEREN, b. w., kleuterend, traagzaam afdoen (Br., Antw.).

AFKLIPPELEN, AFKLIPPEREN. Z. afklupperen.

AFKLUPPELEN, AFKLUPPEREN, b. w., met kluppers afslaan of afwerpen : *noten afklupperen* (overal).

AFKNAPPEN, aflappen of flikken, rap afmaken : *wat hebt gij dien brief rap afgeknapt* (Gent).

AFKNEUKELN, AFKNOKKELEN, b. w., haastig, lomp en slordig afdoen (omst. v. St-Truid. en Hagel.). Z. bij ons *kneukel* en *kneukelen* (262), voddengewerk doen.

AFKOMEN wordt in den zin door ons (Idiot., 40) opgegeven, ook in Brab., Antw. en Vl. gebruikt.

AFKOTEREN. Z. afkeuteren.

AFKRABBELEN, AFKRIBBELEN, o. en b. w., het eerste in Vl., het tweede in Brab. en Antw. gebruikt voor : haastig en slecht afschrijven : *hij heeft zoodanig gekribbeld, dat ik er niet uit kan. Ik kan zijn gekribbel niet lezen.*

AFKRABBen, o. w., vertrekken, weg-
gaan : *krab maar af* (Brab.); *afkrab-*
sel, o., krabsel (Br. en elders).

AFKRAUWELen en AFKRAUWEN, b.
w., afkrabben (Vl.).

AFKUITEN, b. w., op sommige plaatsen
der Bar. van Breda gebr. voor : vleidend
afvragen, *afleemen*: Z. *afleuzen*, *af-*
lozen, *afleemen*.

AFKWISPELEN, b. w., met eenen kwis-
pel of iets anders het stof afslaan (Br.
en Vl.). in Brab. ook voor aflossen.

AFLAKKEN. Z. *aflekken*.

AFLATEN. Z. *afgelaten*.

AFLATERKE(N), o., afgelaten of versleten
frak : *geef uwen frak weg, 't is toch*
maar een aflaterke (Oostvl.).

AFLEGGEN, b. w., omzoomen, omboor-
den, een kleed met lint afleggen of
afzetten (Br., Oostvl., Kl.-Br.). *Een*
doodte afleggen, 't zelfde in Vl. als in
Brab. : *lijken* (Idiot., 370). *Den baas,*
den heer afleggen, den baas of meester
spelen (Maastr.); *afleggen*, jongen :
men zegt het in Kl.-Brab. vooral van
geilen, ook Kl. heeft *aflegghen* voor :
kulten, *foetare*, *foetum edere*.

AFLEKKEN, b. w., aflikken (Brab.), te
Antw. hoort men ook : *aflakken*, bij
Plant. : *aflecken*, fr. *licher* of *lécher*.

AFLEUZEN voor : afloozen, aflossen
(Kemp.), het hgd. *aflozen* of aflossen
het. ook : vervangen, evenals 't holl.
aflossen, in Limb. *afleuzen*.

AFLEZEN, b. w., voor lezen, fr. *lire* : *lees*
dat blad eens af (overal); in Westvl.
bij de metsers de steenen een voor
een van een muur afnemen om dezen
te sloopen; en ook door bezweerings-
gebeden wegnemen.

AFLIEGEN, b. w., door liegen afstrijden
(overal).

AFLOEKSEN, b. w., andere uitspraak
van : *afloeken*, in den zin van ontfut-
selen (Maastricht).

AFLOOCHENEN, b. w., al loochenend,
ontkennen, afstrijden, fr. *nier*, *dénier*,
(Br., Kemp., Vl.).

AFLOOPEN. Men zegt van eene pomp,
eene vijver, eene gracht, enz., *dat*
ze afgeloopen zijn, om te beduiden
dat het water er afgeloopen is (overal
in 't Zuiden).

AFLUIZEN (Id., 44), ook in Antw. gebr.

AFMALEN, b. w., uitputten van krach-
ten, allengskens ten onder brengen
of vernielen (Brab. en Vl.).

AFMARSCH, m. bij De Vries, v. overal in
't Zuiden.

AFMEUZELen, b. w., traagzaam aspeu-
zelen, bijv. een beenken.

AFOOGSTEN (Br.), AFOEGSTEN (Vl.),
oogstende afrapen, afzanten : *een*
graanplek afoogsten, de achtergeble-
vene aren teenemaal oprapen (Z. zant).

AFPAGGELEN, o. w., lastig en onbehen-
dig afkomen (Westvl.).

AFPASSEN, van eene betaling door pas-
sen afrekken (Breda).

AFPEITSEN, b. w., afkloppen (Breda),
van het hgd. *peitsche*, roede, takje,
stokje, geeselroede, ruiterskiets of
djak; *peitschen*, geeselen, afpriegelen,
in Vl. : *afdjakken*.

AFPELLEN, AFWINNEN, b. w., bij de
landbouwers : ondiep ploegen, akke-
ren, zoo dat er de pel, schel of schors
maar dun afgeploegd is (Hagel., Aar-
schot en elders). Omstr. Loven en
Mechelen zegt men : *afschellen* en
schellen, bijv. *een stoppelveld, den*
groes afschellen. Z. Schel (Vl. Id. 583).

AFPENGELen, te Maastr. 't zelfde als in
Brab. : *afprenkelen* (afprangen), af-
dingen. Zie afpinkelen.

AFPIKKELEN, o. w., afloopen : *hij kan*
wat afpikkelen (Oostvl.). Z. pikkel
(Vl. Idiot., 479).

AFPINKELen, b. w., afdingen, minder
bieden (Limb.), 't zelfde dus als in
Br. : *afprengelen* of *afprenkelen*; in
Antw. : *afdjangelen*; in Vl. : *afdan-*
gelen; in Gelderl. : *afpingelen*; elders :
afpegelen (Taalk. Mag. 1, 253).

AFPLOTTEN, afblotten (8), afpellen, af-
schelferen : *na den winter plot het*

bezetsel af (Kl.-Brab.).

AFPOGGELEN, AFPOGGEN, afslan, afranselen, afdroogen : *ik zal hem eens goed afpoggen* (Gent). *Afpoggelen* (te St-Truiden), *afborstelen* (Br.), *aspeitschen* (N.-Br.), *aspriegelen* (Brab. en Limb.). Z. *pag, peg, pegge* (465) dat de wortel is van *poggen*.

AFPOOTEREN, heimelijk stelen, fr. *escroquer* (Sleeckx). Omstr. Lov. hoort men in dien zin soms *afpeuteren, afpeuzelen*.

AFPREKEN. *Iemand afprediken*, door beter te prediken een anderen predikant achteruit zetten. *Zich afpreken*, zich door preken afmatten : *hij is afgepreekt* bet. ook nog : hij is uitgepreekt, d. i. hij is versleten, hij wordt niet geerne meer gehoord. *Die stof is afgepreekt*, die stof is zoo dikmaals verhandeld, dat men er niets nieuws meer kan op zeggen en vervelend wordt (Overal).

AFPRENGELEN, 'tzelfde als afprenkelen, *afprengelaar* (Brab.).

AFPULKEN, b. w., met de vingers afpeuteren, afpellen : *pulk die rap, niet af* (Br. en Vl.). Pulkten van *puckel, poc-kel*, thans : *puchel*, 'tzelfde als : *puist*; in Vl. is 't : *afkrauvelen*.

AFRAMMELEN, afranselen, afrossen (Br., Antw.).

AFRAZEN, b. w., 't zelfde als afabbelen, afkakelen (Br., Vl.).

AFREGELEN, b. w., aflijuen, fr. *ligner* (Overal).

AFRENGELEN. Z. afrijden.

AFREPELEN, freq. van afrepen.

AFREPEN, 'tzelfde in Vl. als in Brab. *afstrepēn* : *het vlas afrepen*, dat is : de zaadbollen van de vlaserels afstrekken door de reep, *repe* (528). Dit is dus een ander werkw. als : *afreepen*, met reepen afbauden, afscheuren, en afrepelen.

AFRETTEREN, 'tzelfde als afreddelen (Vl. Idiot. 44), in Vl. afabbelen, afrebellen, afrijden (Kl.-Brab.).

AFRIDDELEN (Vl.). Zie afreddelen.

AFRIJDEN, b. w., in 't rijden iemand overtreffen of hem vooruitrijden (Overal), ook afrossen, afranselen, afpriegelen, afrengelen (Zuid. der prov. Antw.).

AFRIJZEN, ook *rijzen* alleen, is van dagelijksch gebruik in Brab. en bet. : naar beneden rijzen, schuiven of glijden. Meyer geeft *afrijzen* op als oud voor *afvallen*; dezen zin heeft het in Brab. nog : *de blaren rijzen in den nazomer. Afgerezen bladeren; de bijzen rijzen : het graan rees door de planken; afrijzing*. Plant. verfr. *afrijzen* : *s'égliesser, delabi, prolabi*.

AFRIL, gemeene brug of doorsnede van eenen dijk op een polderland (Meetjesland). Z. april (Idiot. 49), dat min goed is.

AFRIPPEN, b. w., afrukken met eenen rip of ruk aftrekken : *de bel afrippen* (Brab.). Z. *afribbelen* (44). Kil. heeft *af-rupen, af-roopen*, voor afrukken, *avellere, destringere*.

AFRISPEN, b. w., 'tzelfde als afrippen, afstrippen (Westvl.).

AFSCHAFELEN, voortd. van afschaven, 'tzelfde in Br. als : afschoffelen, afschuppelen (44), d. i. het bovenste, de korst, de pel, duntjes afdoen.

AFSCHAREN, AFSCHARREN, AFSCHEREN, met krabber, gritsel of haak afkrabben (Overal). Dit laatste w. is niet te verwarren met *afscheren* (zachte e), met de scheer of schaar of met het schaars afsnijden (Z. scharen, blz. 576). want het eerste *scharen, scheeren* beteekent : verzamelen.

AFSCHELLEN, b. w., de schel afsnijden; afpellen, de pel afdoen; schellen of afschellen wordt in Brab. ook gezegd voor : ondiep omploegen.

AFSCHIETEN, b. w., overdrachtelijk voor betalen, afdokken (Br., Vl. en elders).

AFSCHILFEREN, AFSCHELFEREN, b. w., afsnippelen (Kl.-Br.).

AFSCHIPPELEN. Z. afschuppelen.

AFSCHUPPELEN, met de schup dunne-
kens afsteken (Oostvl.); in Brab. : *af-
schoffelen*.

AFSLAANDELIJK (met niet) : *hij is er
niet afslaandelijk*, hij is er niet af te
slaan (Vl.).

AFSLABBen, AFSLABBEREN (*afslabbe-
ren*), b. w., al slabbende afdrinken
(Brab., Antw.).

AFSLIEREN, o. w., afschuiven, afglijden,
afslibberen (Vl.); bij Plant. afschijf-
felen, afglijden, fr. *glisser*, l. *praelabi*.

AFSPATTEN, wegspringen (Br.).

AFSPENEN, bij Plant. vert. *ablactare*,
'tzelfde nog als : *spenen* (Br.).

AFSPIOENEN, b. w., afspieden (Westvl.).

AFSTEKEN, o. w., geeft 1° Sleecx op :
als zeer onderscheiden voorkomen;
maar de echte zin is dat van twee
zaken, de laatste veel slechter of on-
aangenamer is dan de eerste. « Van
koning koeiboer worden, dat steekt
af » (dat vaart). « *Bier naar wijn, dat
steekt af.* » 2° *afsteken*, van de broek
gezegd, ze nederlaten zonder ze uit
te trekken; in Vl. aloud en algemeen.
De Vries (Midd. Ned. W.) vermeldt al-
leenlijk : *sinen caproen afsteken*, de
muts afnemen. In Cannaert's *Bijdra-
gen tot het oude strafrecht*, bl. 99, vind
ik (als getrokken uit den gentschen
Zoendinc-Boek) : « Over 'd. mesgrijp
en mesdoen, dat Jacob Van der Elst
mesdaen heeft up Joes Scevael, in 't
ghueut dat dezelve Jacop *zijn brouc
afstac*, ende toeghde den voers. Joose
Scevael sinen eers; so sal de voers.
Jacop Van der Elst doen zijn pelgri-
magie.... te Coelne (Keulen). ten drien
Coninghen... » (A° 1405).

AFSTEL, m. (Overal).

AFSTELLEN, afwinnen : *hij zal u al uwe
marbels afstellen* (Oostvl.).

AFSTOFFEN, b. w., door stoffen of po-
chen; overtreffen, afdoen (Br.).

AFSTOKEN, in brand steken, zoodat het
huis, enz. door de vlammen teenemaal
afbrandt (Breda); *afstoken* bet. in Br.

ook : met stoken teenemaal afzieden,
afkoken, b. v. : *den koeikel, den
drank afstoken*.

AFSTOMPEN, b. w., voor afstampen, af-
stooten (Brab.).

AFSTRAVEN, verbast. van afstraffen (Vl.).
Z. straven (68).

AFSTREIPEN (met zware s), *afstreepen*
(met scherpe s), b. w., ook *afstreppen*
(met korte s in Brab.), en *afstrippen*
(Vl.), tusschen de tanden eener streep
(689) of tusschen de vingers door-
trekken, aftrekken, afrippen.

AFSTREPPEN, verkorte uitspraak van *af-
strepen* (Brab.).

AFSTRIJKEN, b. w., aflossen (Br.), van
strijk, slag.

AFSTRIPPEN. Z. afstrepen.

AFTAFFELEN, b. w., aflossen, een taffe-
ling geven; *afaffeling* (Brab.). Z. taf-
felen (706), en aftakelen.

AFTAKELEN, b. w., aflossen (Vl.).

AFTAKKEN, b. w., voor takken, of takken
van de boomen afsnijden of afschneiden :
ge moet den boom wat aftakken.

AFTALEN, b. w., afklappen (Vl.). Z. West-
vl. Idiot., bl. 37.

AFTELLING, v., aflossing (Vl.). Z. afstel-
len in 't Westvl. Idiot. 37.

AFTEUGELen, b. w., met een teugel of
iets anders aflossen (Omstr. van Leuv.).
Z. aftobiassen (12).

AFTOTTEREN, o. w., afvallen, waggelend
of stotend afvallen, met gedruisch
afvallen (Br.). Z. totteren (Id. 739) en
afboddelen (Id. 8).

AFTREK, m. Z. aangetrek (Vl. Id. 3).

AFTRIJELEN of AFTREIFELEN, b. w.,
'tzelfde als in Brab. : *aftraselen* en in
Vl. : *aftriefelen*, *aftrullen*, *aftruzen*,
of in Antw. : *aftruzen*, d. i. aftrugge-
len of aftruggelen.

AFTRUFFELEN, 'tzelfde als *aftriefelen* of
aftruggelen.

AFTRULLEN, b. w., aftruggelen (Vl.). Z.
aftrijfelen.

AFTUIEREN zegt men, evenals *afturen*,
vertuieren en *afkleuteren* (Kl.-Br.).

- AFTWEEFELLEN, b. w., aftroggelen. Z. aftrijfelen.
- AFTWIJFELEN. Z. afweefelen.
- AFVIGGELEN, slecht en grof afsnijden, afvellen (Oostvl.). Z. afveuren (Westvl. Idiot. 39).
- AFVLIEGEN, o. w., kwijt geraken, verliezen, afgezet worden : *hij vloog er af* (Brab.), in dezen zin zegt men daar ook : *afstuiven*.
- AFVLIIMMEN, de vlimmen of bladeren van het te jeugdig groeiend koren afsnijden (L. van Waas). Onstr. Loven heet dit : *soppen, afsoppen*.
- AFVOEREN, b. w., door voeren afmatten (overal); ook afkarren : *eene hoogte afvoeren* (Br. en elders).
- AFWEGEN, o. w., door de zwaarte of het gewicht afhangen, naar omlaag hangen (Br. en Oostvl.). Soms hoort men in dezen zin ook *afzakken* (omstr. Loven).
- AFWIJZEN, b. w., afkeuren, tegenzeggen : *ik heb op die zaak niets af te wijzen*, ik heb er niets op te bedillen (Br., Antw., Kemp., N.-Br.).
- AFWINDEN, AFWINNEN, 'tzelfde in 't Hagel. als : *afpellen, afschellen*. *Afwinnen*, misschien 'tzelfde als *winnen*, land bebouwen, en *winning*, hoeve. Z. Idiot., 866. In 't oud Vriesch en Duitsch werd de mei geheeten : *winnemonat, wunnimanoth, wonnemanol, wunneman*, enz., licht van *winne*, *wunne*, weide, *pastum* en daarvan *wingan*, winnen, *depascere*. Zie K. Weinold, *die deutsche monunname*.
- AFWINNEN. Z. afwinden.
- AFZAAIEN. Wanneer iemand huurland moet laten liggen, mest hij het op 't laatst van zijne pacht niet meer; maar hij zaait er eene vrucht op die het land zeer uitmagert en dit heet men *afzaaien* (Br.).
- AFZANTEN, b. w., afoogsten (Vl.).
- AFZETTEN. b. w., afwinnen, met spelen : *hij heeft mij al mijn geld met de kaarten afgezet* (Oostvl.). *Afszotten*, pissen (Br., Vl.); in Vl. bet. het w. ook bijna 'tzelfde als : *afpellen, afschellen*.
- AFZETTER, m., slaapmuts (Hoogstr.).
- AFZIJGEN. *Het melk afzijgen*, door de zijg gieten. Z. *afzien*, en *zien* bij ons (Idiot. 43, en in 't Westvl. Idiot.).
- AFZIJN, voor afgemat, uitgeput, vermooid zijn (Antw., Brab., L. van Aalst).
- AFZINGEN, b. w., *iemand afzingen*, iemand overzingen, hem in 't zingen voor zijn, ook : hem van den toon helpen : *hij is afgezongen*, hij is door 't zingen versleten : *zijne stem is afgezongen*, zij is door het zingen bedorven; *een afgezongen lied*, een oud, versleten lied (Br., Antw., Vl. en elders).
- AFZWAKKEN, b. w., omstr. Lov. voor afwerpen, en zwakken voor werpen : *zwak het stroo af*. In Westvl. bet. het : *afzinken, afzakken*. Z. *zwakken* (897).
- AGOENS en EGOENS, voor nog eens' waarvan het gewis eene verbastering is, zegt men in 't westen van Brab., langs de kanten van Ninove en Geertsberge, voor het Vl. *agein, ageins*, in 't engl. *again*. Z. bij ons *agen* (43) en 't Westvl. Idiot., bl. 44.
- AKEN, uitgang van eenige plaatsnamen, als Monten-aken, Vissen-aken, Lenn-aken, Gelden-aken (*Jodoigne*), enz., is waarschijnlijk het lat. *agua* (water), waarvan de duitsche stad *Aken* ook haren naam heeft.
- AKKERBILDJEN, AKKERBILJE, allerlei gerief of gereedschap (Vl.).
- AKKERERWTEN, de groene erwten die men droogt, in tegenstelling van de zoogezegde *pelerwten* (Breda).
- AL; m. (Overal).
- AL, van dagelijksch gebr. in 't Zuid. voor : reeds en alreeds : *hebt gij dat al gedaan? Het is al bij vier uren*. Zie *albij*.
- ALARM, m. (Overal).
- ALBIJ, bijw., bijna, bijkans, omtrent (Westvl.).

ALBUM, m. (Overal).

ALDAT, voor : al ware het dat (N.-Br.).

ALEEN, ALEENLIJK. beter dan alleen, alleenlijk.

ALEENS, te Gent en elders uitgespr. : *alees*, *aleest*, van *niet* gevolgd, bet. in Vl. : zelfs, in welken zin wij, Brabanders, ook *alleen* en *alleenlijk* bezigen : *ik ken u aleens niet. Ik wist het alleene-lijk niet.* Deze woorden zijn in 't lat. *quidem*, *nequidem*.

ALEES, ALEEST. Z. aleens.

ALÉVEL, bijw., evenwel (Brab. en Vl.), Z. alever (r voor l. bij ons bl. 43). De Duytschlender heeft : *aver*, *ever*, echter. Z. Archief IV, 421.

ALGEBRA, m. (Overal).

ALKAKS, 'tzelfde als : *alskaks*, kwansuis (Oostvl.).

ALING, ALINGE. Z. aallijk.

ALLEGATIE, v., in den zin van 't fr. *embaras* (Maastr.); te Leuven zegt men : *embras*, *beschar*, *bescheer*, *gescheer*.

ALLENKERHAND (klemtoon op *lênk*), alleenkens (h. en d. in Oostvl.).

ALLERKINDEREN, ALLERKINDEREN-DAG, feest der onnoozele kinderen, den 28 december (Brab.).

ALLES END ALLES (de *d* wordt in de uitspraak verbonden aan *alles*), alles te samen, teenemaal alles : *hij sloeg alles end alles in stukken.* In Vl. zegt men : *al men dalle* voor : al med alle. In oude schriften treft men ook : *als end als*, *als en als*, *als aan als*, bijw. voor : geheel en al, geheelijk :

*Dat hi sonder orloghe
leven soude als end als.*

(Brab. Jeesten, II, v. 2288)

Als is hier een gen. van *al*. In Kortrijk zegt men : *alles is er goed wat maar plaats vult*, 't is gelijk met wien men te doen heeft, als hij maar betaalt.

ALLOOI, m. te veler steden.

ALMETEENS, in Westvl. hetzelfde als in Br. *ineens*, algeijk, eensslags.

ALOE, m. overal.

ALPHABET, m. overal, behalven in West-vlaander.

ALS, wordt dikwijls bijgevoegd zonder dat het juist noodig is, b. v. *zookaast als*, *zoo gauw als*, *zoodra als het noodig is.* *Als* hoort men veel in N.-Br. bij morgen, gisteren tot versterking : *hij zou als morgen komen*, zoo zegt men ook elders : *als nu*, *als nog*.

ALSTAANSWILLE, met de meening, met het gedacht, om te zien : *iets alstaans-wille doen* (Omstr. van Loven).

ALTAAR of AUTAAR, m. overal.

ALTRATIE. *Ik schoot in altratie.* *Altratie* iemand aandoen, verschrikken (Oostvl.). Z. altereeren (16).

ALUIN, m., overal.

ALWEG hoort men, omstr. Breda, voor : altoos, gestadiglijk, steeds : *de zieke was bet, doch kloeg alweg van dorst.* Wachter, die het even als het bgd. *allweg*, afleidt van *weg*, in de bet. van : tijd, zegt dat het 'tzelfde is als 't engl. *always*, dat bij Willeram *alliz*, en in 't middeneeuwsch duitsch *alles* is. In dezelfde bet. vindt men, bij Spieghel, *alheen*, 'tgeen ons aan 't Lovensch *alnee*, *aaneen*, aaneenaan (alhaan) doet denken. Bij de Vlamingen bet. *altijds aan*, *altijd aan* : gedurig voort : *het regent altijds aan.* Altijds wordt omstr. Brugge uitgespr. *altiist*, *altiisten* (Westvl. Idiot., 49-50).

ALWIJL, ALWIJLS. Z. allewijn, gebr. in Limb. voor : heden, tegenwoordig.

AME, AMEL, komt te IJperen en Poperinge voor in *Blomme van ame* of van *amel* en dit bet. dan ameldonk.

AMEN. *Uit en amen* wordt gezegd voor : gedaan : *gij zult thuis blijven en daur med uit en amen. Het is uit en amen*, het is seffens gedaan (Overal).

AMEZEIKE, voor aamzeik, mier (Holl.-Limb.).

AMPER, bijv., omstr. Loven ook gebr. voor : mager, armachtig; en Plant. vert. *amper* door : *reveche*, *aigre*, lat. *acidus*, *amarus*, *ferus*, welke bet. het

- overal in 't oude Brab. nog heeft.
- AMPERKENS, bijw., verkleinw. van amper, scherp, nauwelijks : *de uur was amperkens geslagen* (Overal).
- AMPT, AMPTENAAR, vinden wij beter dan : ambt, ambtenaar.
- ANANAS, m., en v. in Brab. en Antw.
- ANDEREN hoort men omstreeks Breda : voor : antwoorden.
- ANDERWAT, klein stokje met twee puntige einden dat men bij middel van eenen stok op doet springen (Omstr. van Brugge); in Brab. *spinotje*.
- ANDIJVIE, m., doch in Limb. v.
- ANEPIANE, stillekens, zachtjes aan (Vl.).
- ANEWUITEN, ANNEWUITEN. Z. hannewuiten (roetaard).
- ANG, v., voor : angel, straal van bie, wesp, enz., ook het puntig gedeelte van messen, beitels, enz., dat in den hecht steekt (Brab.). Z. angel in het Westvl. Idiot., 53, en, bij Hoeufft, 48, *ang* voor eng., d. i. smal en bijgevolg : scherp.
- ANGELSSPOELEN of VLIEMENSPOELEN. Op sommige dorpen der Kemp. bestaat het gebruik dat, van 's zondags, nadat de oogst binnen is, men, vooral de jeugd, zich in eene herberg gaat vermaken, en dat heet men, hier de *angels*, ginds de *vliemen spoelen* of *doorspoelen*. Angel of vlieme van graaparen in Br., bet. in Vl. : assels, lat. *arista*.
- ANGELUS of ANJELUS. *Met den angelus spelen* is in Oostvl. hetzelfde kinderspel als in Westvl. : *spelen met den helli-je* (483), als in 't land van Waas : *kal-spelen* (216), als te Antw. : *klinkkaard* of *klinkhoutspelen* (252). *Anjelus*, de *j* op zijn fransch uitgesproken, is een stukje hout op beide punten gesneden.
- ANISETTE, m., overal.
- ANGSKE. Z. anskestek.
- ANNA. In *Sint Anna schaprade* (raai) zijn of *zitten*, wordt gezegd van dochters, wier trouwtijd om zoo te zeggen al voorbij is (Brab., Antw., Kemp. en Maastricht).
- ANKER is overal m. In Limb. bet. het : 't vierde van een wijvat : *ik heb een ganschen anker kappezen* (kabuiskoolen) *ingemaakt* (Omstr. van Venloo).
- ANNEGAT, o., (hanggat) ook voor traag en sukkelschtig mensch (Omstr. van Loven).
- ANNEMARIE of ANNEMIE, 't zelfde in Oostvl. als *kalle, hanne*, d. i. domkop, lomperd : *ge zijt een annemie*. In Br. zegt men *Annemie* voor : Anna Maria. Z. soos, seuze, sul, wuite.
- ANNEWUITE of hannewuiten, m., roetaard, en overdr. : domkop (Brab., Kemp. en Vl.). Z. anne (18) of haune (177) en wuite (874).
- ANSJOVIS, m. (Overal).
- ANSKESTEK. Z. hanskstek. *Anske(n)* is in Vl. ook de eigennaam zoowel van een jongen (*Angelus*), als van een meisje (*Angela*), dus voor : *angske*.
- ANTWERPSCH JAAR (een), een korte tijd, b. v. een maand (Omstreeks Aarschot).
- AONZEENELIK. Z. aanzienlijk.
- APENING, halve kluit, stuk van 5 centiemmen (Westvl.).
- APOSTEL. 't *Is een apostel*, ieverig godsdienstprediker (Overal), Een *trage apostel*, een luijaard ; een *drooge apostel*, een die droog is of nooit lacht (Oostvl.).
- APPEL. *Den schoonsten appel van den boom afhalen*, het meeste voordeel ergens uit trekken (Oostvl.). In *den appel bijten*, iets duur moeten betalen (Westvl.).
- APPÉL (beroep), m. bijna overal in 't Zuid.
- APPELBROOD, o., gebak van gesteven appelsap (Oostvl.); *appelbroodje* is te Antw. 't zelfde als : *krollebol* (299).
- APPELDOMPEL, appel met deeg omgedaan en in kokend water gelegd (h. en d. in Westvl.). Z. dompel, de daad van eens onder water te duikelen.
- APPELDORENS voor : kruisbessen (Zierikzee).

- APPELEKOUW, abrikoos (Maastr.). Z. ap-
pelkoos (49).
- APPELFLINK, ook uitgespr. *appelvink*,
haastige lap of slag op de wang, oor-
veeg, smeer (Omstr. van Turnhout).
- APPELFRUT, hetzelfde in Kl.-Brab. als :
appelspijs of appelplammaai (49). Zie
frut (434), te Antw. gebruikt.
- APPELPAP, v., is in Westvl. een kinder-
spel bestaande hierin : eerst legt er een
zijne hand ergens op, dan legt er een
tweede de zijne op, dan desgelijks een
derde en een vierde. Deze, wiens hand
de onderste lag, trekt ze uit en legt
ze weer maar boven op; en zoo gaat het
altijd maar voort tot dat dan eindelijk
de handen zoo gauw door elkander
gaan, dat het een mengelmoes wordt.
Zie verders Westvl. Idiot. (86).
- APPELPROL of APPELENPROL, m., ap-
pelmoes (Kemp., Lier).
- APPELENPRUT, stoofsel van appelen met
aardappelen (Omstr. van Venloo).
- APPELTROT, appelmoes, appelbrij, appel-
stoofsel, appelsiroop (Oostvl.). Z. trot
blz. 749 en *appelfrut*.
- APPELWIJF voor babbelares : *ge klap-
t gelijk een appelwijf* (Br.); elders bet.
het ook : krakeelster.
- APPETIETELIJK, bijv., smakelijk, met
appetijt : *appetietelijk eten* (Limb.).
- ARBAT, o., rond Tienen gebr. om de jaar-
markt van hoornvee en verkens van
't waalsch stedeken Geldenaken aan
te duiden : *rond half September is het
arbat te Geldenaken*.
- ARDUIN. Zie orduin.
- AREN oft IN AREN KOMEN heeft Plantijn
voor aren krijgen, en in dezen zin
wordt het nu nog gebr. in de prov.
Antw. en Brab. : *de rogge begint te
aren*. *Arne, erne*, oogst, en *na-arne*,
na-oogst bij Kiliaan.
- ARGLIST, m., uitgen. in Limb., waar het
vrouwelijk is.
- ARK, v., voor triomfhoog (Brab., Oostvl.).
- ARMEN, m., voor : bureel van liefdadig-
heid, de goederen van de armen : *op
den armen slaan; den armen trekken,
van den armen trekken of geholpen
worden*, bet. in Brab. 'tzelfde als in
Oostvl. : *van de armenkamer trekken*,
door het bureel van liefdadigheid ge-
holpen worden. *Van den armen zijn*,
van het armbestuur deel maken. Zie
heiliggeest.
- ARMEROSE, 'tzelfde als *armoedje* (Westvl.
Idiot. 58), arm beestje (Kortrijk), ie-
mand of iets dat armoedig of kaal is
(Waas).
- ARMGOEDEREN, goederen den armen
toebehorende.
- ARTIKEL, m., overal, behalve in Westvl.
waar 't ook o. is.*
- ASCHOENSDAG voor : Aschwoensdag, fr.
jour des Cendres, eerste dag van den
veertigdaagschen vasten (bijna overal).
- ASJELKEN. Z. basjelke.
- ASPERSIE, fr. *asperge*, meestal m.
- ASSCHEWIJF, wijf dat de aschbakken van
hoelievuren aan de huizen komt af-
halen, om er de goede kooltjes uit te
rapen (Oostvl.).
- ASSCHEPOEZE, vrouw die stoven en ka-
chels poetst (Westvl.), is eene verbas-
terde uitspr. van : *asschepoetseresse*,
aschpoetsster. Z. *asschevijsster* (Westvl.
Idiot., 60).
- ASSEL, m., 1° de vang van eenen wagen,
fr. *frein*; 2° het blad van dennen,
spennen, pijnboomen, fr. *aiguille de
pin*; 3° de bladjes van de vlasberels;
4° vlieme (Idiot. 821), van graanaren,
fr. *barbe* ou *pointe d'épi, arête*, l.
arista; hiervan : *asselauwe*, aar met
assels, *asseltarwe*, enz. Assel bet. dus
hetzelfde als spèl (653) of naalde van
dennenhout, mastenboom of als baard
van graanaren.
- ASSELTARWE, soort van tarwe met lange
assels of vliemen (Vl.). Z. assel.
- ASSENOOT (Limb.), *azenoot* (Brab.) voor
haze(l)noot, fr. *noisette*. Z. assel.
- ASTELLE, v., kapmes om klein hout meê
te kappen (Hagel.) : 't komt waar-
schijnlijk van 't hgd. *aat*, bijl. fr.

hache. Z. aks, sakse, bij Kiliaan *astia*.
 ASTRANT. bijv., stout, onbeschaamd : 't
 is een *astrante kerel*. (Kemp., N.-Br.
 en Limb.).
 ATA of ATTA, m., 'zelfde tot Hasselt : als
 elders in Limb. : *ete*, grootvader; men
 zegt in Limb. *ti* voor vader, *ete* of *ata*,
ate, grootvader, en *etele* voor over-
 grootvader. Bij ten Kate leest men : in
 't Moes. Goth. *atta*, in Oud-Fries.
haHa, en nog in 't Land-Fries *heile* en
teyte, in 't Biscalsch *aita*. Hiervan licht
 de plaatsnaam *Attenhoven*, *Attenrode*.
 ATE, o., wilde haver (Fransch Vl.).
 ATSCHE! foel (Oostvl.).
 ATSEL, oud w. dat ekster beteekent, en
 thans te Breda gebr. wordt voor :
 pruik : een *atsel opzetten*.
 ATTA. Z. ata.
 ATTENHOVE, een dorp in 't fr. *Haccourt*.
 Raadsheve is *Raccourt* (Roucourt?).
 AU, AAU. Z. ou.
 AUGSHERING, m., nieuwe haring (Roer-
 monde).
 AUVEL of AVEL (Idiot., 22), spiering
 (Roermond). Vlg. *alve*, l. *albus*, wit.
 AUVELMANNEKENS, in Limb. hetzelfde
 als *alvermannenkens* (Idiot. bl. 47).
 AVE en AVEN, in Westvl. ook gezegd
 voor : avond of avond (Westvl. Idiot.,
 64). Hiervan *averulle* (22), *averonker*,
 enz., in Westvl. gebr. voor avondron-
 ker of meikever; *rullen* bet. ronken.
 Z. Westvl. Idiot., 498.
 AVEND, overal in 't Zuiden en zelfs in N.-

Brab., Vriesland, Nedersaksen voor :
 avond, dat min goed is, vermits, zegt
 Wassenbergh (Idiot. Fris.), *avend* na-
 derbij het oorspronkelijke is, als zijnde
 het w. afgeleid van : *aven*, hgd. *aben*,
 l. *deficere*. Z. Leipnitz., Coll. Etym.,
 en Hoeufft, blz. 21.
 AVER, overal in 't Zuid. voor onder : *hij*
is aver; *mijne avers zijn dood*; van
avers tot abers.
 AVERECHTTS. In 't *èverrechts*, *lijk* in 't
rechts bet. te en omstr. Tienen : zoo-
 wel links als rechts. Z. *keeraafsch*
 (230), in Westvl. gebr. voor : *averechts*.
Hij is averechts of het is een everecht-
sche, zegt men, in Brab. en elders,
 voor : *hij is linksch*, het is een link-
 sche, ook voor : *verkeerd* : *hij handelt*
èverrechts (Brab.).
 AVERUISCHEN, koolzaad, ook in Oostvl.
 AVOND. Spreekwoorden en spreuken :
's avonds zijn alle kattekens grauw;
hoe later op den avond, hoe schooner
volk; *'s avonds groote menschen en*
's morgens kleine kinderen, gezegd
 van de kinderen die geerne laat op-
 blijven en 's morgens uit hun bed
 niet kunnen (Brab., Autw.).
 AVONTUUR, v. overal.
 AWILLIG, voor onwillig, mis te vreden,
 kwaadwillig : *hij is zoo awillig* (Brab.).
 in Oostvl. zegt men *eewillig* van a(on)
 en *willig*. Zoo vindt men bij Kil. *awij's*,
 amachtig, enz., voor *onwij's*, enz.
 AZIJL, azijn (Westvl.).

B

BA (Idiot. 23), uitspraak van : *bald*; te
 Hasselt en elders in Limb. hoort men :
te ba in den zin van : heden namid-
 dag, nu, vandag : *gij zult te ba in de*
school blijven. Kil. heeft *bald* in den
 zin door ons (Idiot. 28) opgegeven, en
 de Teutonista verzendt van *bald* tot :

altohant, achter welk staat : *bald*, snel,
 geringen, spoedich, gerade, rijsch, um-
 mertoe, d. i. heden, nu terstond, wel-
 dra, enz.
 BAAIEN. Z. baden.
 BAAITABAK, schier algemeen in N.-Brab.
 gezegd van gewone eenigszins grof

gesneden rooktabak. Doch te Turnhout en omstreken noemt men *bétabak*: de gemeene tabak genomen uit de zakken of bakken waarop eene B staat.

BAAKTANDEN of **BAKTANDEN** KRIJGEN, gram worden (Antw.).

BAAL, **BALE**, v., paardenvlieg, koevlieg, fr. *laon* (VI.); in Brab.: *daas* (Idiot. 88), *das*, *daserik* (89); elders ook: *brems*, *bremse* of *bremme*.

BAALKATOEN, **BALEKATOEN**, m., soort van katoen, fr. *calicot* (overal); in VI. hoort men ook: *baalkatoen*, *balkatoen*, *bollekatoen*, o.: *zij draagt een hemd van balekatoen*. Heremans verfr. *baaldoek* door: *toile d'emballage*.

BAAN, **BANE**, v., 1° het plat deel van den kop eens hamers, waarmee men iets plat en effen slaat; 2° goot langs waar het meel van den molensteen nedervalt in eenen zak (VI.).

BAANST, **BANST**, **BENST**, m., groote of kleine korf uit stroo of biezen gevlochten; *banstje*, *benstje*, een klein schaalvormig korfken van biezen, wiskens of stroo (VI.). In Belg.-Limb. is *baast* (Idiot., 25), ook *baas*, een wisselmand of korf.

BAANSTDOZE, **BAANSTSLAG**, enz., ton-deldoos (VI.), *baanst*, 'tzelfde als *vonk* (Idiot. 827) of *tonder*.

BAAR, v., platte aarden kom met gaatjes voorzien, of *gatenplatteel* (Limb.). Zie *haar* (Idiot. 24).

BAARDKOORN. **BAARDTERWE**, in VI. gezegd van koorn of tarwe, wier aren baarden of vliemen (824) of, gelijk men in Westvl. zegt, *assels* hebben, zooals de gerst.

BAARDNOOT (baardneute), v., soort van hazelnoot met harden wol omgeven die in den hof wast (Westvl.).

BAARDPLAAG, v., huidziekte aan de kin, fr. *mentagre* (Westvl.).

BAARDSLAG, uitgesprok. *baurslag*, m., 1° de daad van baardslagen; 2° stroo waarvan het graan niet teenemaal uit de haarden of aren is geslagen (Brab.,

Hagel.). Z. *voorslag* (Idiot. 870).

BAARDSLAGEN, uitgespr. *baurslagen*, is ook in Brab., de prov. Antw. en 't Hagel. gebr. in den zin van: de baarden of aren afslaan op eene ton, eenen houten ezel (Idiot. 424).

BAARDTREKKEN. *Den baard van de school trekken*, 'tzelfde als: haagschool houden (Brussel).

BAARKLEED, ook in VI. gebruikt.

BAARLOOPING, v., 'tzelfde als: *baarloop*, herbergkermis (Idiot., 25).

BAARM, **BARM**, **BERM**, m., bet. eigenlijk: heuvel, lange smalle hoogte, dam (VI.); doch in Oostvl. is *baarm*, of liever *zonnebaarm*, eene verhevene streep gronds, derwijze aangelegd dat ze zich buiten het bereik der koude winden bevindt, en vroeg en laat door de zonnestralen beschenen wordt: men plant vroege erwten of andere hofvruchten op de *zonnebermen*.

BAARNEM (Idiot. 25). Z. *baarm*.

BAARSKE (baaske). *Het baarsken boven hebben*, iemands hulp of onderstand niet meer behoeven: *sedert dat hij geërfd heeft, beziet hij mij niet meer, hij heeft het baarske boven*.

BAAS, m., bet. in Brab. en Zuid. VI. bepaaldelijk: de man of meester, en *bazin*, de vrouw of meesterse eener herberg, afspanning. Z. Idiot., 25.

BAAS, 'tzelfde als *baast* (Idiot. 25), mand, mandje, korfje van wisjes, biezen, enz. gevlochten (Belg.-Limb.), is dit woord misschien voor *bastkorf*, omdat men licht vroeger ook korfjes vlocht van *bast* (schors) of is het w. verwant met het Vlaandersch *baanst*, *banst*, *benst*, rond biezen of strooien korfjes en dit met *bund*, *bunt*, *bont*, *bond*, *lies* of of *spichtig gras*. Zie *baanst*.

BAAT, nut, voordeel, is m. in de prov. Brab., en v. in andere gewesten. *Alle baten helpen, zei de mug* (Brab.), of *de muis* (Oostvl.), en *zij pisto in de zee*, spreekw. beduidende dat men alle voordeel, hoe klein ook, moet in

- acht nemen, wil men tot grootere komen. *Baten*, mv., ook voor: brokken of geheimen: *nu komen de baten uit*, d. i. nu komen de streken aan den dag (Brab.).
- BABEL, DEBBEL, m., bet. niet slechts: snater, gesnater, gesnap, maar ook: het babbelen in den zin van: kauwen, fr. *mastication* (Westvl.).
- BABELBEESTE, v., babbelaar, babbelaars: *ge zijt een babbelbeeste* (Gent en omstr.).
- BABELLEN, b. en o. w., kauwen, fr. *mâcher* (Westvl.); bij Kil. *manducare praeseptolis*.
- BABELGAT, o., babbelkous, babbelaars, babbelaars of babbelaars (Oostvl., Brab. en Antw.); men hoort ook in Brab.: *babbelkont*.
- BABELGUITJES, BABELGUUTJES, o. mv., gebabbel, gesnap, veel gepraat (Maastr. en omstr.); te Roermonde bet. het: kwinkelagen; in Groningen heeft *babbelgugies* ook den zin van: kwinkelagen eens grappenmakers; in het zeeuwsch, kanton Axel, is *babbèlgeusjes* tegenspraak. Het zal eigenlijk *babbelguitje* zijn, d. i. kleine babbelaar, slimme, looze snapper, grappenmaker (Z. arch. voor Nederd. Taalk. III, 346).
- BABELIGGE, BABELINGE, BABBELINNE, v., babbelaarster (Vl.).
- BABELINGE, v., het babbelen (Vl.).
- BABELWATER, o., brandewijn of andere sterke drank die dronken maakt, en dus gemeenlijk babbelen doet: *hij heeft babbelwater gedronken*, hij is zat (Vl.).
- BACHTEN, ook in Oostvl. gebr. voor: achter, engl. *backe*, fr. *derrière*. Hiervan: *bachteneen*, achtereen; *bachten-eengaan*, achtereengaan (Vl.).
- BACHTING, m., soort van boerenappel, goed om taarten van te bakken (Vl.).
- BADEN of BAAIEN, b. w., met spons, nat-ten doek, enz. zachtjes bevochtigen en zuiveren, fr. *bassiner* (Brab., Vl.), Kil. heeft *baden* in den zin van: stor-ten, natmaken, besproeien, wassen. In Vl. wordt *baaien* ook gebr. voor: behendiglijk wegnemen, in 't kaartspel afwinnen. *Baaien* (Idiot. 23), bijna *beeen*, *baaien* of *bén* uitgespr., is niet anders dan 't werkw. *baden*, dat, evenaals in de Kemp., Belg. en Holl. Limb., ook in Gelderland gezegd wordt voor het rechtbuigen van eenen stok met dezen in 't vuur te steken en bet. eigenlijk warmen. Z. *beijen* in het Taalk. Magazijn, II, 414.
- BADVRIES, verbasterd van: *baye de frise*. Zie duffel.
- BAF, BAFFEN. *Baf* is de wortel van *baf-fen*, en bet., in Brab., wat men te baf-fen heeft. *Hij houdt van den baf*, en *baffen*, eten, gulzig, smakelijk eten: *hij kan goed baffen, iemand goed laten baffen*, of ook: *iemand overbaffen*, *opbaffen*, d. i. hem den buik laten vol eten. In N.-Brab. bet. *een goede baf*: een lekkere, rijkelijke beet. Het woord is verwant met het oude fr. *baffrer*, dat Rochefort (Gloss.) verklaart door: *manger gloutonnement*, en met *baver*, kwijlen, kwijlbaarden. Z. in 't Idiot. *baffen* en *boffen*.
- BAFFER, m., vuistslag op den rug: *door de buffers loopen*, loopen door twee rijen van jongens, die met de vuist op den rug des loopers slaan (Westvl.); in Brab. heeft men *boffen* (Idiot., 66) voor slaan. Z. *opboffen*, opslaan. Zie *baf*, *baffe* (Idiot. 26), slag.
- BAGGEMAN, BAGGEVENT. Z. bagge.
- BAFUIITE, kaakslag, klets (Vl.).
- BAGAAI, m., blagaai, windmakerij; *baggaaimaker*, windmaker (Vl.).
- BÁGE, v., bagger, slijk, fr. *bourbe*, *boue*, 2° ring, fr. *bague*, kostelijk gesteente (Vl.), in welken zin Kil. ook *bagghé* heeft, en *bagghen ende juweelen*.
- BAGGE, v., rugmand, draagkorf voor menschen of dieren, fr. *hotte*. Hiervan: *solferstekbag*, *baggeman* en *baggevent*, iemand die met eene rugmand rondleurt (Vl.). Vig. het fr. *bât de*

mulet, het engl. *bag* bet. : zak, en is misschien verwant met *bac* en *bak*. In N.-Brab. bet. *bagge* : duune ijzeren plaat, welke in de vuurheerden geplaatst wordt om er tegen te stoken, en ook, in sommige oorden : *slabbe* heet (Hoeufft, 24).

BAGGEROELEN. *Voor de baggeroelen loopen* bet. te Maastr. : nutteloos, te vergeefs, voor niets loopen, iets nutteloos of zonder belooning verrichten.

BAHIEREN of **BAJIEREN**, o. w., schreeuwen, kijden en gedruisch maken, gelijk het dikwijls gebeurt onder het herbergsvolk : *tieren en bahieren*, schreeuwen en tieren; *berschen en bahieren*, op de straat loopen en gerucht maken (Westvl.). Vgl. het fr. *bagarre*.

BAI, v., te Maastr. alleen gebr. door kinderen, of wanneer men tot kinderen spreekt om een peerd te beduiden. De Teuth. heeft *paghe* voor : perdt, hengst, ors, lat. *caballus*, *badius*. Vgl. rosbeiaard.

BAJAAK, in 't Zuid. van Vl. voor : ja, ja; te Mechelen zegt men : *baja*, *bajade*, *bijja*, voor ja.

BAJIEREN. Z. bahieren.

BAK. *Van den ouden bak*, 'tzelfde als elders : *van den ouden eed*, *van den ouden stijl*, *van den ouden stempel*, *van de oude mode* (Oostvl.).

BAK, o., Limburgsche uitspr. van *bag*, *bagge*, ook *bigge*, jong verken. Dit *bak*, evenals verken, is ook een scheldnaam gelijk *bakbeeste*. Kil. heeft : *back*, *backe*, *baecke*, verken; ook : *baeckesmeer*, verkensvet. Zie *bake*, *bakensmeer* (Idiot., 27).

BAKBEESTE, v., 4° voor *bak*, verken, jong verken; 2° overdracht. : een die de beest speelt, die op zwier gaat, een dronkaard, geilaard, vuilaard, lomport (Oost- en Westvl.). Z. bak.

BAKBERST, **BAKBORST**, v., berst of scheuring die aardewerk in den oven gekregen heeft (Vl., Brab., Antw.,

Kemp.). Z. *bake* (Idiot. 27) en *bakenier*.

BAKDROOG, bijv., gezegd van aardewerk dat droog genoeg is om in den oven gebakken te worden (Vl.).

BAKEL, m., 'tzelfde als : *bake*, *baak*, *stok* of *roede* die men in den grond slaat om iets af te baken, fr. *piquet*, *jalon*; hiervan : *bakelen*, 'tzelfde als *bakenen*, met bakels afteekenen, fr. *jalonner* (Vl.), van het oude *baeckeren* verbaasterd. Z. bij ons : *baak*, *bake* (Idiot. 27).

BAKELAAR, **BAKELARE**, m., bestoven spinrag, kobbenet die vol vuiligheid hangt (Vl.).

BAKELEN, fr. *jalonner* (Vl.). Z. bakel.

BAKEN, **BAKENEN**, **AFBAKENEN**, b. w., met bakken afteekenen, bakken of stokken slaan, *planter des piquets* (Vl.). Z. *baak*, *bake* (Idiot., 27) of *bakel*.

BAKENIERINGE, **BAKENIERSTER**, v., vrouw des bakeniers, of eene die verkensvleesch verkoopt (Brugge en omst.).

BAKENIER, m., verkensslachter, verkensbeenhouwer; men zegt ook : *bakenierge*, *bakenierigge*, *bakenierster*. Z. Z. bak en *bake*.

BAKGROND, klei- of leemgrond, die door de hitte des zomers zoo vast ineendroogt, als ware hij door het vuur gebakken (Omstr. v. Aarschot). Z. bakken.

BAKKEBAARD, bokkebaard (Hoogstr.).

BAKKELEIEN, o. w., vechten, malkander slaan, fr. *se crosser* (Vl.); bij Kramers : *bakkelijen*. Vgl. 't fr. *baculer*, van 't lat. *baculus* (stok). Hiervan : *bakkeleitje*, gerecht, geslaag (Vl.).

BAKKELEN, o. w., freq. van bakken, een weinig vriezen, zoodat de bovenste korst des gronds stijf wordt (Vl.). Zie bakken.

BAKKEN. *Hij heeft niet veel op den koop te bakken*, hij heeft geene weelde. *Bakken* wordt ook in Brab., Vl. en elders gezegd voor : een weinig vriezen; ook gezegd van aarde die te gemakkelijk opdroogt; *dit is slechte*

grond, hij droogt te gemakkelijk; hier-
van *bakgrond* (omstr. van Aarschot).
Iemand laten bakken, iemand laten
wachten, in verlegenheid laten, hem
alleen laten (VI.). *Bakken* of *brookens*
bakken, in de school moeten blijven :
de jongen heeft overnoen moeten bak-
ken (VI.); *bakken* bet. te Antw. ook :
de school verzuimen.

BAKKER, m., dikke witte meikever (Gent).

BAKKERSBROOD, brood dat hij de brood-
bakkers of broodverkoopers gehaald
wordt, in tegenstelling van : *huis-*
bakkenbrood, of brood dat men zelf
in zijn huis gebakken heeft (Brab.,
Antw., Kemp.).

BAKKERSKOOI, voor hout- of ovenkolen;
ook in Brab. en Antw. gebr. Men gaf
ons uit Hoogstraten *bakkerskool* ook
op voor : krik.

BAKKES (Idiot., 28). Als iemand, in het
spel verliezende, moet betalen, doch
mag meêdrinken, dan heet dit *bakkes-*
aan; maar mag hij niet meêdrinken,
dan is het *bakkes-af*. *Iemand bakkes-*
af spelen, is 'tzelfde als iemand, die
zijn aandeel meent te krijgen, niets
geven.

BAKKRUID, KUIPERTIE, in VI., 'tzelfde
als in Brab. : *sleutelbloem, eierkruid*,
fr. *primevère*.

BAKNERIG. Z. beknerig.

BAKPEER, v., peer die gewoonlijk niet
goed is om ruw geeten te worden en
gebakken of gebraden wordt (Brab.,
Antw. en elders). Z. *braaipeer*, in VI.
gebruikt.

BAKSEL. *Dat zal maar een baksel brood*
duren, dat zal durven zoolang als een
baksel brood in het vereten duurt, d.
i. dat zal niet lang durven, dat zal
maar een acht of tien dagen durven
(Brab.).

BAKSTE of BAKTE, v., baksel, fr. *fournée*
cuite, cuisson (VI.), hiervan : *bakte-*
zak, baktebrood.

BAKTEBROOD, BAKSTEBROOD, brood
dat men van eigen meel bij den bakker

laat bakken (Westvl.); *baktezak*, meel-
zak. Z. *bakzak* en *bakkersbrood*.

BAKVERKEN, 'tzelfde, te Rouse en elders
in VI., als : *bakbeeste*, d. i. een die
zich aan overdaad of gulzigheid over-
geeft. In Brab. zegt men daarvoor
ook : *verken, beest, gulzige hond*, enz.
Z. *bak* en *bakzwijn*.

BAKZWIJN, o., gulzigaard, wellusteling,
geilgaard, ontuchtigaard (VI.). Z. *bak-*
beeste.

BALE. Z. baal.

BALEIN, v., in alle beteekenis (Brab.).

BALEKATOEN. Z. baalkatoen.

BALG, m., in de gemeene spraak voor :
buik, ook buik van dieren (VI.), hier-
van *balghoepel*, reep, band die om den
buik eener ton ligt; *balgpijn*, buik-
pijn; *balgvulder*, groote, ongemanierde
eter, gulzigaard, slokker (VI.); *blaas-*
balg.

BALING. Z. houweel.

BALKATOEN, baalkatoen (VI.).

BALLEBUZE, appelbroodje (Hoogstraten).

BALLEKEN IN 'T HOEDJE SPELEN, jon-
gensspel. Al de jongens zetten hunne
klak tegen een muur met de holte
langs boven : Elk heeft zijne beurt om
er met eenen kaatsbal naar toe te
werpen. De anderen mogen er dichtbij
of veraf staan. De jongen, in wiens
klak de bal vliegt, moet echter rap
genoeg zijn om seffens den bal er uit
te nemen en hem naar eenen zijner
weglopende makkers te werpen. Raakt
hij niemand, dan krijgt hij een steentje
bij in zijne klak, raakt hij hem, dan is
het de andere. Die de meeste steentjes
in zijne klak heeft liggen bij het uit-
scheiden, is er het minst aan geweest
en heeft de meeste eer van het spel
(Oostvl.). Zie *hoedjebal* (439).

BALLEN, BOLLEN, o. w., zich in ballen
of in bollen vormen, eenen knol krij-
gen (Brab., VI.).

BALLINGSCHAP, v., doch o. in Brab.,
Antw., Kemp.).

BALLOUTER, bij Kil., wordt nu te Antw.

- uitgespr. : *palloeter*, voor kloot, en overdracht. voor bedrieger; hiervan : *palloeteren*, kullen, 'foppen, bedriegen : *ge zult mij ni palloeteren*.
- BALROOS, rond Tienen voor ploembloem; in Brab. en Vl., is halroos, een soort van witte meelbloem of meelboom, die men in 't fr. *boule de neige* heet.
- BAMISWEËR, voor : *baafmisweër*, gansch België door, voor : slecht, regenachtig weër, een weër gelijk het gewoonlijk is rond de feest (mis) van St-Baaf (Bavo).
- BAND, BANDE, 'tzelfde als : *hoepel* (Zuid. van Oostvl.), doch te Gent zegt men : *band* van eene ton, maar het speeltuig heet er : *hoepel*, *hoepelen*; in Brab. zegt men : *reep*, *met den reep spelen*, of *reepen*, en ook *reep* van tonnen of vaatjes; maar nooit *band* voor het speeltuig, fr. *cerceau*. *Er eenen band omleggen* bet. : zweeren of vloeken in Brab., om hetwelk uit te drukken men in Vl. zegt : *er eenen doorleggen*.
- BANDELIËR, m., fr. *bandoulière* (Brab., en Antw.), draagband of hangriem, schouderriem; in Brab. zegt men ook : *help* (Idiot. 483).
- BANDELS, m., van binden, in Gelderland en Zutphen gebruikt, evenals in België en N.-Brab. voor : banden; in Brab. : *bendels* en *bindels*, lat. *fascia*.
- BANDJE, o., uitgespr. *bendsche*, band, en in 't bijzonder hemdsbandje, fr. *faux-col* (Maastr.), te Loven *kolleken*.
- BANDRIEM, m., lederen draagzak waarin de scholieren hunne boeken dragen (Kortrijk).
- BANDROEDE, v., roede die men, om een strooien dak of eene haag vast te binden, bezigt (Vl.).
- BANDSPELEN, o. w., met den band of reep spelen of *banden* (Idiot. 29), *hoepelen* (Vl.); omstr. Loven zegt men : *reepen*, *met den reep spelen*, Z. band.
- BANDWISSE, BINDWISSE, v., wis of teen om iets mee te binden (Westvl.).
- BANEBOLLEN, o. w., op eene baan bollen of bolletraag spelen, ter onderscheiding van *lutschbollen* (Westvl.).
- BANEN (het land), het bebouwen of gelijk-maken (Z. Hoeufft, 28); in Vl. bet. *banen* met de *baan* van eenen hamer iets plat en effen slaan.
- BANGOOR, m. en v., vreesachtig persoon (Maastr.). Z. *bangert*, *bangerik* (Idiot., bl. 30).
- BANGTE, v., bangheid (Vl.), en in Westvl. ook *benauwdheid*; 't wordt gezegd van de lucht : *de bangte van het weder*; *bang weder*, *benauwd*, dof, smachtend ween.
- BANNING, BANNINK, m., bussel, bundel : *banning hooi*, *strooi*, enz. (Meetesland). Z. *bannen* (Idiot., 30), van binden, bond, gebonden.
- BANS, v., mand, 'tzelfde als 't fr. *banse*, pakmand, waarmand (Omstr. van Landen).
- BANST. Z. *baanst*.
- BAOR. Z. *baar*.
- BAR, m., beer, of geltverken, fr. *verrat* (Vl.).
- BARAK, uitgespr. *brak*, van 't fr. *baraque*, ital. *baracca*. v., te Maastr. gezegd van : een vuil kot, een morzig huis, eene slordige kamer.
- BARBEEL, o., de *barbeelen*, de tanden boven of onder aan 't schof van een slot : *wanneer de sleutel in het slot draait, ontmoet hij de barbeelen*, en doet 't schof in- en uitvaren (Westvl.).
- BARBEENDE, BARREBEENDE, BERREBEENDE, met bloote beenen; *barbeens*, *barrebeens*, *berrebeens*, *barvoets*, *blootvoets*, *blootbeens* (Westvl.).
- BARBEL voor Barbara (Vl.).
- BARBELS, BARBELEN, m. nw., tandholten, plaats waar de tanden uitkomen, staan of uitgevallen zijn, fr. *alvéoles* (Westvl.).
- BARBERIËN, voor : Barbara (Omstr. Loven); in Westvl. ook *Barbel*; in Brab. en Antw. ook : *Belló*, *Bien*, *oulinga Bijn* : *Anna Bijns*, Vlaamsche dichteres.

BARENSPEL, worstelspel, worsteling (Meerij).

BARM, BERM (Idiot., 31), beiden in Vl. gebr. Bij Bild. is *barmen*, opwellen, gisten.

BARMSLOOT, sloot, langs den dijk eener vaart loopende (Kemp., Meerij). Zie *barm* (Idiot. 31).

BARNSEL, o., van barnen, naogsten, de met de hand opgeogste aren tusschen den duim en eersten vinger samengevoegd en in een busseken gebonden, of 'tzelfde, in 't Hagel., als omstr. Loven : *zang*. Z. barnen (Idiot. 31) en *baard*. voor aar of korenaar.

BARNSTEEN, overal m. als steen.

BARRE, v., 'tzelfde als in Westvl. : *baar*, *bare*, staaf of stang, fr. *barre*, bet. te Gent en omstr. : slagboom, sluitingspaal, fr. *barrière* : over *de barre springen*. Kil. heeft *baere*, in dezelfde beteekenis en vert. het door *repagulum*, *vectis*. Z. barrespelen en barren.

BARREBEENDE, BARREDEENS, barvoets (Vl.).

BARREN, tolhek, fr. *barrière* (Roermond). Zie *barre*.

BARRESPLEN, 'tzelfde als : *varespelen* (Idiot. 774); het Westvl. Idiot. (69) heeft : *baar*, *bare*, krijgertjesspel. fr. *jeu des barres*; *bare* loopen, *bare* spelen, fr. *jouer aux barres* : *de schoolkinderen loopen dikwijls bare*. Zie *barre*.

BARST, BERST, m., meest v. in Brab.

BARTHEL, Bartholomeüs.

BARVOETS (doctor), iemand die zich met heilkunde bemoeit zonder doctor te zijn (Westvl.).

BAS. Z. *bast*.

BASBARVOETS, hijv., gansch barvoets : *hij stond daar basbarvoets* (R. Landen). Kil. heeft *baerschervoets*, *baervoet*, *baervoets*, en *baervoetbroeder* voor minderbroeder of blootvoeter.

BASIS, m. (Brab.).

BASKAMER, v., voor vertrek, gemak, ook m. voor beer of aal, fr. *vidanges* : *het*

land met baskamer vellen (Westvl.).

BASMAKEN. b. w., opelen, teenemaal binnenspelen : *hij heeft al zijn lekkers bas gemaakt* (Gent).

BASSIERE, 'tzelfde als : *bastiere* (Idiot., 36), dekzeil, huif of wijte (Idiot., 863) van eenen wagen, fr. *bâche*.

BAST, m. en v., bet. eigenlijk : omkleedsel van hout of van peulvruchten, dus schors van boom, pel, schelp of slooster van kernvruchten, en, dewijl de bindsels, koorden, stroppen eertijds van boombast of schors gemaakt wierden, bet. het ook : touw, koord, draad, strop, zoo bet. *bast* in Westvl. hij de zilversmeden : geplette draad van zilver of goud, en hij de timmerlieden aldaar is het de draad, wiens een einde vast is, terwijl het andere dient om eene ronde af te schrijven of te trekken : *trek eens den bast om te zien of het juist is*. Het is in Vl. ook de schil van het vlas en bij uitbreiding het vlas zelf; verders is het de huid van het lichaam, de huid, het lichaam : zoo zegt men : *zijn bast vullen*; *iemand op zijn bast geven* (Vl.); *op zijn bast spelen*, grooten honger hebben (West-Brab. en Oostvl.). Evenals *strop*, v. (Idiot., 690) voor : deugniet, vlug, gebr., wordt, zoo ook wordt *bast* gezegd voor : snaak, schelmken, vlug : *die jongen is een erge bast* (Kl.-Brab.). Vgl. *bage*, *bast*, *bastje*, *baastje*, verkleinw. van baas, een kort, dik manneken (Westvl.).

BASTA, vandaag (Antw.).

BASTE, 'tzelfde als bakte of bakste, baksel (Westvl.).

BATEN. Z. *baat*.

BATIST, m., in Brab. en Antw.

BATJE, vader, voor *patje*, verkort van : *paatje*, en dit van *papaatje* (Gent). Zie *ba*, vader (Idiot. bl. 23).

BATS, BATSCH, hijv., recht, stijf, fier (Kl.-Brab.). Zie *baat* (Idiot. 23); in Westvl. *batsch*, 'tzelfde als : *barsch*, stuursch, fr. *brusque*, *rude*. Zoo heeft

men ook *notsch* voor *dorsch*; bij Kil.: *batsch*, en bij Meyer: *bats*, bet. kop-pig, stijfzinnig, listig.

BATTEMENTEN, o. w., groot gerucht maken door hard op te klappen en op tafel te slaan, kraakeel maken: *die zatlappen zijn weer aan 't battementen* (Vl.); in Vl. zegt men: *tieren en battementen*, in Brab.: *vloeken en tieren*, ook wel *tanieren* (Idiot. 711). *Battementen*, van 't fr. *battement*, geslaag, ook kluchtspeel, fr. *batelière*.

BAUWT, Z. bouwde.

BAVE, Z. baffe (Idiot. 26). lap, slag, en baven.

BAVEN, b. w., hard slaan, een zwaren slag geven (Westvl.).

BAWINDE, v., 'tzelfde als: winde, fr. *liseron* (Westvl.).

BAZATSE komt voor in: *het is al zaad naar batzatsse*, en bet.: het is al volk van eene soort (Westvl., Kortrijk); in Brab. zegt men: *het is saus naar het kommeken*, 't zijn vogelen van eender vederen. *Batzatsse* is het fr. *besace*, welk Bild. eene verbastering acht van ons heezak of bedelzak.

BAZELEN, v. w., verward spreken, raaskallen, wordt door de kinderen ook gehr. voor: het brommen van een ronddraaienden tol (Maanstr.), freq. van 't oude *baesen*, lat. *delirare*, *errare*.

BAZIÏN, o., streepjesgoed, fijn en sterk hombazijn, fr. *basin* (Westvl.).

BAZIN, v. Z. baas.

BEAKKEREN, b. w., bebouwen (Overal).

BEBIEDEN, b. w., geld op iets bieden, een bod, gebod of aanbod doen (Vl.).

BEKLEKKEN, BEBLIKKEN, o. w., sterlings, dreigens bezien (Westvl.).

BEBOFFEN, b. w., prijzen, grootelijks loven: *hij is al veel beboft geweest* (Vl.).

BEBRADDELEN, b. w., al stortende hekladden, vuilmaken. Zie *braddelen*, *bebroesen* (Idiot. 33).

BEBRIELEN, b. w., door brieling bevuilen, belabberen (Vl.). Z. *beslabberen*

en brieien (Idiot. 78).

BEBRIMMELEN, b. w., met brimmel bedekken: *de boomen waren bebrimmeld*. Men zegt ook: *bebrennemen*, en *bebrummelen* (Westvl.).

BED. *In zijn bed zitten*, kwaad zijn, gestoord zijn: *hij zat in zijn bedde; wij hebben hem in zijn bed gesteken*, wij hebben hem kwaad gemaakt. *Zijn bed bij iets maken*, iets standvastig bewaken: *ik kan er toch mijn bed niet bij maken* (Brab.).

BEDAMMELEN, Z. betjammelen en bedampelen.

BEDAMPELEN, b. w., betrappelen, fr. *piétiner*: *den grond bedampelen*, ook *bedampelen* (p in f) en *betjammelen* (Westvl.); in Brabant: *bedabben*, *bedabberen* (Idiot. 33). Z. *betjammelen*.

BEDDELIJK, o., en BEDDING, v., beddegoed, alles wat een bed uitmaakt, als matras, enz., fr. *litterie* (Westvl.); in Brab. zegt men: *beddegoed*, *beddegerief*.

BEDEBBELEN, Z. bepootelen, bedampelen.

BEDEEFELLEN, b. w., bevuilen, besmodderen: *bedeefeling*, besmoddering (Oostvl.).

BEDEEN, aanstonds (Melis Stoke I, 227). Z. *bedeenen* (Idiot. 34).

BEDEISTEREN, b. w., bevuilen, hemorren, met *deister* vuilmaken; *deister* is natte drek van runderen (Vl.). Zie *dijsteren* (Idiot. 93).

BEDEKLOK, BEËKLOK, de klok waarmee men driemaal den angelus klipt (Br., Antw., Vl.).

BEDEKT, voor: heimelijk, schamel, *bedekte armen*: *van den bedekten armen krijgen*, in 't heimelijk geholpen worden (Oostvl.).

BEDELAAR, BEËLAAR, m., ronde mand, uit ruwe wissel gevlochten, met eenen platten bodem van onder, en met eenen halven reep voor handvatseel van boven (Westvl.); in Brab.: *merkt-korf*.

BEDELMERS, v., overal en van ouds in 't
Zuiden voor bedelares :

*Ir en ben gheen bedelerse
Noch oec gheen bedelaers kint.*
(Oude Vl. Lied., blz. 204).

BEDELVEN, b. w., grachten en voren
graven in eenen akker om het water
laten af te loopen : *eenen akker be-
delven* (Westvl.). Z. watervoor (Idiot.
846).

BEDER, m., voor : bidder, fr. *sermonneur
d'enterrement* (Westvl.).

BEDERVELING, Z. bedorveling.

BEDERVEN, b. w., veel in Limb. gebr.
voor : ten onder brengen, fr. *ruiner* ;
bij Kil. bederven of verderven, lat.
perdere, deperdere.

BEDETSEN, b. w., met zorg en spaar-
zaamheid besteden, bedienen : *nu hij
getrouwd, is zal hij mogen zien dat
hij zijne prece bedetse* (Gent); van *be* en
detsen voor : dutsen (Idiot. 412).

BEDEWEG (*bedweg*), nog algemeen in het
Z. en N.-Brab. gebr. voor : *bedevuurt*.
Zie 't volgende.

BEDEWEGEN, BEEWEGEN, o. w., het-
zelfde als : bedevaren, eene bedevaart
doen (Oostvl.).

BEDICHT, dicht op malkander : *de schoten,
die men hoort, volgen zeer bedicht*
(Breda, Hoeufft, 29).

BEDIED, o., voor bediedenis, in den zin
van : weerde, fr. *valeur* : *een man van
groot bedied; een meester van klein
bedied* (Vl.).

BEDIENAAR of BEDIENDER, in N.-Brab.
'tzelfde als in Brab. en elders : *mis-
dienaar*.

BEDIENERE, zoo noemde men, in den
besloten tijd, de priesters in Vl. die in
't geheim de geestelijke bedieningen
uitoefenden.

BEDIENING, v., berechting, fr. *adminis-
tration des SS. Sacraments* (Limb.,
Kemp., Brab.).

BEDIEZEN, b. w., betalen : *gij zult mo-
gen bediesen* (Gent). Zie beduiten.

BEDIJGEN, bedeeg, bedegen worden : *arm,
rijk, groot begijgen*, arm, rijk, groot

worden. *Kwalijk bedijgen*, in bezwij-
ming vallen (Oostvl.); *polen zullen
wilgen bedijgen*, zegt men in Vl. even
als in Brab. voor : kleine dingen zul-
len groot worden. Bij Kil. het. *bedij-
ghen* ook vermeerderen, groeien, be-
ter worden, enz.

BEDINGING (*bedinninge*), twist, woorden-
strijd (Westvl.).

BEDJAMPELEN, 'tzelfde in Kl.-Brab. als :
bedemmelen (Idiot. 34); in Vl. *bedam-
pelen*, betrappelen; men zegt ook *be-
damselen*. Zie dampelen.

BEDODDEN, b. w., in Brab., Antw. en
Kemp. en wel van ouds : bedotten,
bedriegen, foppen (*dd* voor *tt*), zoo ook
in *beschudden, breedde, hoogde,
langde*, voor : beschutten, breedte,
enz.

BEDODDEREN, hetzelfde als bedoiden
(Antw. en elders).

BEDOEN, b. w., bedekken, beleggen, be-
zetten : *den grond met zand bedoen*
(Westvl.).

BEDOKKEN, b. w., op een hol gedeelte
des lichaams kloppen, gelijk de genees-
heeren doen : *de borst bedokken en
behorken*, fr. *percuter et ausculter*
(Westvl.).

BEDOMPEN, 'tzelfde als bedampen, met
damp of rook bevelken en vervullen :
het huis was heel bedompt (Overal in
het Zuiden).

BEDOOMEN, b. en o. w., bedampen, be-
wasemen : *de glazen zijn bedoomd*
(Vl.).

BEDORVELING, BEDERVELING, m. en
o., bedorven kind, vertroeteld kind :
bij de drukkers het proefblad (West-
vlaand.).

BEDRAGEN, BEDROEG, BEDREEG, BE-
DREGEN, b. w., van belang zijn, fr.
être important : *die zaak kan niet
veel bedragen* (Westvl.).

BEDRANKE, bijv., 'tzelfde als bedrankt
(Idiot. 34), dronken (Westvl.).

BEDREEG, bedreig, bedreiging (Westvl.);
in Brab. *dreigement*, zoo zegt men

ook : bedreegen voor bedreigen.
BEDRETSSEN, b. w., beloozen : *die weg is fel bedretst* (Vl.).
BEDREUTELEN, b. w., met dreutel of andere vuilnis bezoedelen (Westvl.). Zie bedretsen (Idiot. 34), in Oostvl. gebr. voor bekladden.
BEDRIEGKUIL, m., kuil in den grond waar men iets overlegt op eenen weg (Hagel.).
BEDRIFTEN, 'tzelfde in Vl. als : *bedrichten* (Idiot. 33), bebouwen.
BEDRIJF, o., beriddering, bestiering, uitvoering, doening, fr. *exploitation* (Westvl.).
BEDRILLEN, hetzelfde als : *bedretsen* (Westvl.), begaan, beloozen.
BEDSTAD, bedstede (Breda).
BEDSTRIJPER, m., hedstijl, beddepikkel, beddevoet (Westvl.).
BEDUIGEN, **BEDOOG**, **BEDOGEN**, b. w., op iets duwen, b. v. op eenen zweer, om den ettel er uit te drijven (Westvl.).
BEDUIMELEN, Z. bedampelen.
BEDUITEN (van duit), duiten aftellen, betalen (h. en d. in Westvl.).
BEDUIVELD, bijv., betooverd, bezeten, zeer sterk tot iets geneigd : *die jongen is beduiveld om mij te plagen* (Westvlaand.).
BEDWEEFELEN, b. w., 'tzelfde als : *betweefelen*, betwijfelen (Vl.).
BEEK, Met honderden plaatsnamen gaan uit op *beek*, *beke*, vroeger *beeck*, *beck*, waarmede het waalsch *becq*, *becque*, *baix* en 't hoogd. *bach* overeenstemt : *Meerbeek*, *Marbaix*, *Lubbeek*, *Loonbeek*, *Loonbeek*, *Lobach*, *Bierbeek*, *Schaarbeek*, *Roosbeek*, *Ruisbeek*, *Roubaix*, enz., enz.
BEËKLOK, Zie bedeklok.
BEËLAAR, Zie bedelaar.
BEELEN (Idiot. 35), is ook in Brab., Vl. en Antw. gebruikt.
BEËN, **BEIEN** of **BAAIEN**, baden, in den zin van : schouden of met heet water iets reinigen (Belg.-Limb.).
BEEN, *De beenen uitsteken* of *rekken*, ster-

ven (Waas). *Op zijne laatste beenen loopen*, ten einde loopen, in 't kort eindigen, sterven, enz. (Brab., Oostvl.). *Met iemands beenen noten klappen*, iemand overleven (Brab., Oostvl. en elders). *Met zijne beenen in zijn gat loopen*, zeer hard loopen (Oostvl. en elders). *Zijne beenen uit zijn gat loopen*, zeer hard of veel loopen (Br.). *Maar het vel over de beenen zijn*, zeer mager zijn (Overal). *Maar op een been meer springen*, mank gaan, ook : in slechte zaken zitten (Brab., Vl.). *Een beenje zetten*, te Gent hetzelfde als te Kortrijk : iemand den baard afdoen, iemand overtreffen, onder zijne duiven schieten.
BEENEN, loopen, gaan : *zie hoe goed hij nog beent* (Vl.). Z. over 't woord *beenen* : Hoeufft, bl. 21.
BEENHOUWERSGANG DOEN (een), een verloren gang of reis doen, niemand te huis vinden (Omstr. v. Mechelen).
BEER, *De beer zijn* zegt men ook in Vl. voor het Brab. : *de hond zijn*, d. i. het slechtste bij iets varen; in Westvl. het. *de beer zijn*, de uil zijn van 't spel, fr. *être la dupe*.
BEER, m. (scherpl. *ee*), soort van ploeg met eene drijcantige schor en twee platte smalle riesters zonder kouter, dienende om het land te slooven en braak te leggen; men zegt ook : *beerploeg* en *benoote*. Met zulke ploeg het land omrijden heet men : *beeren*, b. w., fr. *déchaumer* (Vl.). Zie beer (Idiot. 36).
BEERENMUIL, *Hij loopt met eenen beerenmuil*, met een vies gezicht (Gent).
BEEREN, Zie beer.
BEERIG, bijv., bruistig, heet; in Limb. gezegd van verkens; van *beer*, ongesneden verken.
BEERLOEDERS, m., *grofgemaakte beerloeders van schoenen*, plumpe schoenen (Oostvl., Gent).
BEEROES, een scheldnaam (Kemp.).
BEERPLOEG, Z. beer.

BEERRUIMERKEN. o., heel kort smerig pijpken; ook : een dik keersken van twee cents (Gent).

BEERRUIMERSGOED, o., roode baai; *beerruimersgoedje*, slecht volk (Gent).

BEERRUIMERSSSCHOEN, grove, lompe schoen (Gent).

BEERSTEKEN, beerruimen; *beersteker*, beerruimer (Oostvl.).

BEERTELEN, b. w., *beitelen*, met den *beertel* of beitel bewerken (Westvl.).

BEERTHE, een dorp bij Hal, fr. *Brages*.

BEESTEGOED, beestige menschen; zoo zegt men ook : *deugenietengood* (Oostvlaand.).

BEESTEN of LANTEERNEN, kaartspel in 'twelk men mag zeuren (bedrog doen) en dit noemt men : *bottlebeesten* (Gent).

BEESTERIJ, v., in Vl. voor : ongedierte, als : slekjes, wormpjes, luisjes.

BEESTJE. *Iemand een beestje in de oor zellen*, iemand iets in de oor blazen, of : wat wijs maken (Mechelen).

BEET, BEET HEBBEN, b. w., *iemand beet hebben*, hem vast hebben, hem begripen, weten hoe hij bestaat, welk zijn inzicht is; *iets beet hebben*, iets vasthebben met het gedacht, het verstaan (Hagel., Brab., Kemp., Vl.).

BEETE, BEITE, BETE, BELTE, v., wijfje van den ram, schaapsmoeder, fr. *mouton*, engl. *wether*, hiervan : *beillam*, ooilam, wijfjaslam, *agneau femelle* (Westvl.). Men gaf ons ook *beite* op voor geit.

BEETE, BETE, wortel (Brab. en Westvl.).

BEETEL, m., en BEETELEN, *beertelen* (scherpl. *ee*), b. w.; in Westvl. voor : beitel en beitelten.

BEEWEGEN. Zie bedewegen.

BEFOESEL, beschonken (Limb.); foesel of foezel is in Limb. en Gelderland : slechte jenever (Idiot., 430).

BEFOEZELLEN, b. w., door foezelrijen, draaiertjen of listen bedriegen, foppen (Kemp.).

BEOFFELEN (o als korte *oe*), b. w., door foffelrij bedriegen (Brab., Kemp.).

BEGARZEN (begazzen), b. w., aanleggen, de moeite doen en de noodige middels gebruiken om iets te bekomen of gedaan te krijgen (Westvl.).

BEGAVENISSE, 'tzelfde als : *begaving*, flauwte (Kortrijk). Z. *begaving* (Idiot. blz. 37).

BEGEL. Z. *schietse* (Idiot. 388).

BEGGEL, m., snater : *stop uwen beggel*, zwijg; hiervan : *beggelen* en bij ons (Idiot. 37), *begchelen*, lallebellen, luid babbelen (Westvl.). Vgl. bek.

BEGGIJN wordt in 't algemeen van alle kloosternon of zuster gezegd (Noord-Limb.).

BEGGIJN of BEGIJN, enz. De Beggijnen zijn gekend om hare zindelijkheid in wooning en huisraad; daar is pracht noch grootheid, maar alles is er zoo bevallig en keurig als zedig en eenvoudig; vandaar dat de Vlamingen (J. Debo) en de Brabanders om uit te drukken dat iets klein en bevallig is, er het w. *beggijn* voor stellen : *Eene beggijne daghuur*, eene kleine winst; *het is eene beggijne daghuur* zegt men te Antw., als iemand eene speld vindt. *Er zijn twee beggijnen om een ei te klutsen*, en het is dan nog niet goed, zegt men, om te beduiden dat men getweeën aan een werk bezig is, waaraan één ruim genoeg is (Westvl.); ook zegt men in Vl. nog : *er zijn drij beggijnen om een ei te pellen*, d. i. er is veel volk bezig om een klein werk te verrichten. Staat er ergens veel volk bijeen, dan vraagt of antwoordt men soms : *er is eene beggijn te goeselen*.

BEGGIJNHOF. *Het is er gelijk op een beggijnhof*, zegt men overal, om te beduiden dat het ergens zeer stil, zeer eenvoudig, zeer zedig en rein is.

BEGGIJNENBOUT of KALISSIEHOUT, *zoethout*, fr. *pain de réglisse* (Waas).

BEGGIJNVEESTEN, zekere kleine, harde peperkoekbollen (Vl.).

BEGIFTEN, 'tzelfde in Brab. en Vl. als : *begiftigen*.

BEGISPEN, b. w., gispende besproeien of in Westvl., 'tzelfde als in Brab. : *be-hoozen, besprenkelen*. Z. gispen (157).

BEGIPT, bijv., betooverd, sterk genegen : *dat kind is begipt om altijd te spelen* (Westvl.). Zie begoest.

BEGOEST, bijv., genegen, hegeerig, lust tot iets hebbende : *een kind is begoest tot allerlei speeldingen* (Vl.). Z. begipt.

BEGOMMELEN, o. w., in 't goheim afspreken, of afuisterende en lachende samen spreken : *wat valt er daar weêral te begommelen?*

BEGORZELEN, BEGOZZELEN, b. w., be-storten, met eenig vocht bekladden, bevuilen : *gij hebt het ammelaken met saus begorzeld* (L. v. Aalst). Z. goëzen, gozzelen (Idiot. 439 en 460).

BEGOST, in Brab., Antw., Kemp., N.-Brab. voor : begonst en dit voor : begon, imperf. van : *beginnen*, en voor begonnen : *het begost te vriezen*. Zie Hoëufft, bl. 35.

BEGRËTEN (zware e), b. w., bespotten, beschimpen, voor den zot houden, uitlachen (Westvl.). Z. grëten, lachen (Idiot. 463).

BEGRIJP, o., wortel van : begrijpen, van ouds en nog overal hetzelfde als het holl. : begrip, fr. *résumé*.

BEGRIJPEN (zich in iets), bekommerd, beteuterd, verlegen, beschaamd zijn met of om iets : *ik was er in begrepen om hem zulks te zeggen* (Vl.).

BEÏEN. Z. beën of baïen en baden.

BEÏEREN, slingeren, ook : op de klokken spelen (Arch. III, 207), dus hetzelfde als in Brab., Vl. en Kemp. : *beiaarden* of op den beiaard (klokkenspel) spelen. Zie beie. en (Idiot. 33).

BEITABAK. Zie baaitabak.

BEITE, BEITLAM. Zie beete, enz.

BEITEL. *Iets voor den beitel brengen*, iets ten berde of op het tapijt brengen (Waas).

BEKAAID, bijv., verkeerd, verdraaid, ongunstigd, slecht : *de wind is bekaaid, het deugt niet om te visschen* (Westvl.).

BEKACHTELD, bijv., vol van een kachtel of veulen : *die merrie is bekachteld* (Westvl.).

BEK AF ZIJN, mislukt zijn, er gestaan hebben, den baard af zijn (Gent).

BEKASTELEINEN, als kastelein, meester of baas bestieren : *eene hofstede bekasteleinen*. *Eene herberg bekasteleinen* is : eene herberg, die met meubels en drank aan eenen brouwer toebehoort, bewooren, bestieren en lappen ten voordeele des brouwers maar voor eenen jaarlijkschen vasten prijs (West-vlaand.).

BEKEPPELEN. Z. bekeppen.

BEKEPPEN, BEKEPPELEN, o. w., be-troetelen, fr. *dorloter, délicater* : *een kind bekeppen, bekept spreken* (West-vlaand.).

BEKET, BEKAT, o., klemtoon op *et*, eten, kost, nooddrift : *zijn beket zoeken*, be-delen gaan (Westvl.); van *bek* en *et*, eten.

BEKEUKELLEN. Z. bekukkelen.

BEKEURD (zijn), bijv., nieuwsgierig, be-geerig zijn om iets te weten of te zien (Vl.). Men zegt in 't Land van Waas niet slechts : *bekeurd*, maar ook : *be-lind* (Idiot. 41, *belongd*) en *belink* (Zie *belinkt*, hlz. 41) voor : nieuwsgierig ; *bekeurd* is voor bekoord.

BEKEURDHEID, nieuwsgierigheid (Meest gebr. in 't Meetjesland).

BEKEURIED en BEKEUKELD, bijv., in Westvl. 'tzelfde als in Brab. : *beteu-terd*, bezorgd, neerstig, bezig ; *bekeu-keld zijn, bekeuried loopen*.

BEKKE, o., verkort van : beeken, betke, bekke, 'tzelfde als het je.

BEKLAASTEREN, beklasteren. Z. beklad-deren.

BEKLADDEREN, b. w., voor bekladden, waar 't een freq. van is ; *bekladderd*, beslijkt, vuil (Brab. en Waas); elders in Vl. zegt men : *beklaasteren, be-klasteren, bekljsteren, beklesteren, beklakken*, voor bekladden, bemodde-ren, bevuilen.

BEKLAKKEN, b. w., bevullen, beslijken (Vl.). Zie bekladden.

BEKLANDE, bijv., beklant (Antw.).

BEKLATEREN en BEKLATTEREN, bekladden, bevleken, vuilmaken (Westvl.). Zie bekladden en beklatsen (Idiot. 30).

BEKLEENEN, bezoodelen, bevullen (Maas-tricht). Zie bekleuen (Idiot. 39).

BEKLEISTEREN, BEKLESTEREN, BEKLIJSTEREN, BEKLIESTEREN, BEKLAJSTEREN, BEKLATEREN, met klei (leem of kleem) bestrijken, bemorsen, vuilmaken. Al deze vormen worden in Vl. gehoord.

BEKLESTEREN, BEKLIJSTEREN (Westvl.). Zie bekladden of bekladden.

BEKLETSEN, in Brab. en Vl. 'tzelfde als in Limb. : *beklatsen*, bekladden, bevleken.

BEKLIJTEN, b. w., met klijtaarde of kleem bestrijken, bemorsen (Westvl.).

BEKLIJVEN (bekliven), o. w., met *hebben*, aankomen, jeugdig worden, wasdom krijgen (Westvl.).

BEKLIKKEN en BEKLAKKEN, b. w., eenig vocht, eene klats ergens in doen; *een pot beklikken*; met iets bezetten : *al de stoelen en tafels waren beklikt met vodden* (Westvl.).

BEKLISSEN, o. w., bedijgen, wel groeien, vet worden; ook 'tzelfde als beklijken (Westvl.).

BEKLOTTEN, b. w., beklonteren, beslijken, fr. *crotter* (Westvl.).

BEKNAUBELN wordt soms door Vlaamsche schrijvers gebruikt voor beknubbelen.

BEKNAPPEN, b. w., beknabbelen, beknauwen (Westvl.).

BEKNEEUWELN, b. w., beknubbelen, bedillen (Westvl.). Het is eene andere uitspr. van : *beknauwelen*. Z. bekneubelen.

BEKNERIG, bijv., gretig, eetzuchtig, goeden eetlust hebbende, wordt gezegd van dieren en soms ook van menschen die grooten honger hebben of die naar

iets begeerig zijn (Westvl.).

BEKNEUBELN, andere uitspr. van : beknubbelen (Westvl.); men zegt hier ook in den zelfden zin : *beknoteren*, *beknotteren*, *beknutteren* en *bekneuteren* voor beknorren. Z. bekneuwelen.

BEKNEUTEREN. Zie bekneubelen.

BEKNIJZEN, b. w., *beknees*, *beknezen*, gedurig en kwellend vragen om iets te krijgen of iets te weten gelijk kinderen doen, ook bekijven, beknorren, berispen (Vl.).

BEKNOELEN, b. w., vuilmaken : *zijn kleed beknoeien*; *beknoeiing*, vuilmaking (Omstr. van Venloo).

BEKNOKKELEN, b. w., bekijven, beknubbelen, berispen (Oostvl.). Zie beklotten.

BEKNOTEREN, beknottieren, beknutteren. Zie bekneubelen.

BEKNUFT, bijv., vernuftig, schrander, engl. *knowing*, fr. *ingénieux* (Westvlaand.).

BEKOMSEL, o., bekaamsel of bekaansel (Brab., Antw.).

BEKOMT of BEKOMEN, bijv., bekaand, gezegd van bier, wijn, azijn die bekaand is (Brab.). Zie bekomen.

BEKOOKELEN, voor begoochelen, hgd. *begaucheln* (Heerlen).

BEKORT, BEKORTEN. *Bekort* voor : *te kort*, in den zin van : gebrek, mangel : *daar is bekort van alles in dat huis. Ik heb er noch bekort noch belang bij*, ik heb er schade noch voordeel bij (Brab. en Antw.). In Westvl. het. *bekorten* : het kort maken, gezegd van de overblijvende mededingers die onder elkander voortspelen tot dat een alleen overwinnaar is, ook met strenge woorden iemand uitleg vragen wegens eenig aangedaan ongelijk, twisten, een geschil met kijven effen maken.

BEKRIJSCHEEN, b. w., beweeneu, bekrijten; *bekrijschensweerd*, beweeneensweerdig (Vl.); bij Kil. : *bekrijten*,

beschreyen, beueenen. In Westvl. : *bekrischen, bekreesch* (scherpl. *ee*), *bekreeschen*.

BEKROEZEN, b. w., 'tzelfde als : *bekruizen* (Limb.); bij Kil. : *bekroselen, bekruselen, bekrusen*.

BEKROMSEL, o. Zie *bekwam*.

BEKROTTEN, b. w., met krot of slijk bevuilen (Westvl.).

BEKUISCHEN, BEKUISEN (Idiot., 40), ook in de prov. Oostvl., Br. en Antw. gebruikt voor : doen.

BEKUKKELEN en BEKEUKELEN, b. w., voldoen, koesteren, troetelen, engl. *to cocker*, fr. *dorloter* ; een kind, eenen zieke *bekukkelen*, liefkozen, vleien, fr. *cajoler*. Bij Kramers en anderen is *bekoken* : een maal bereiden, en Kil. heeft *kokelen, keuckelen, nutrire sive fovere culina*.

BEKUKKELING, v., liefkozing, gestrookel, strooking, gevele (Mechelen).

BEKUTTELD, beteuterd, verlegen (Westvlaand.).

BEKWAAM, bekaansel (Antw., Kemp.).

BEKWAM, BEKWAMP, o., hoort men te en omstr. Aarschot, voor het elders in Brab. geheeten : *kamsel, komsel, bekamsel, bekomsel, bekromsel*, en te Antw. *bekaamsel*, en licht ook *bekwamsel*, d. i. bekaamsel of bekaansel van zuur bier, azijn, wijn, enz., hiervan : *bekomt of bekrompt bier*.

BEKWAMIGHEID, bekwaamheid (Vl. en Brab.).

BEKWAN(T)SELEN, met een kwantsel besprengen, kwantselende of zwalpende bestorten en bevochtigen : *bekwansel de bloemen* (Westvl.).

BEKWENEN, b. w., troetelachtig beklagen, zooals de moeders doen (Westvl.).

BEKWIKKELEN. Zie 't volgende.

BEKWIKKEN en BEKWIKKELEN, o. w., herkwikken, verkwikken, d. i. herkomen, bekomen, weder goed, gezond worden, herleven (Brab.); bij Kil. : *bequicken, verquicken*, l. *reficere*; te Gent het. *bekwikkelen*, b. w.,

bekijven : *ik word sel bekwikkeld*.

BEL, m., als wortel van hellen, gebel, het bellen : *ik heb den bel niet gehoord* (Brab., Vl.).

BELAART. Zie *bellaart*.

BELABBERD of BELEBBBERD, deelw. van *belabberen* of *belebberen*, belemmeren : *hij spreekt met eene belebberde tong* (Brab.); bij Kil. is *belabberen* zooveel als belemmeren, belemmeren.

BELANGD, BELENGD, begeerig, gretig (Westvl.).

BELEBBBERD. Zie *belabberd*.

BELEEFTEEN, overblijfsels van spijs, kiekens, enz. fr. *reliefs de table* (Westvl.).

BELEIN, balein (Roermonde).

BELENDEN, o. w., bet. eigenlijk in N.-Brab. : aangrenzen, aanpalen : *een stuk land belendt ten oosten*; doch *gelende* is 'tzelfde als het Brab. of Hagel. *reengenoot*, te Loven *reggenoot*, d. i. aanpaler. Z. *belenden* in het Westvl. Idiot., blz. 401.

BELENGD. Zie *belangd*.

BELEPELD, bijv., bedorven, uitspr. voor *belemmerd* : *met eene belepelde tong spreken* (Mechel. en omstr.). Z. *belabberd*.

BELETTEN, b. w., op iets letten, nauw bezien, met opmerkzaamheid beschouwen, in acht nemen : *belet mij eens?* (Brab., Antw., Kemp., N.-Brab.); in Vl. heeft *beletten* ook den zin van : bemerken, bespeuren, gewaar worden, fr. *apercevoir, remarquer*.

BELIEVEREN, stollen : *de boter is believerd; het vet believert* (Maastr.).

BELIND. Z. *bekeurd* en (Idiot. 41) *belengd*.

BELINK. Z. *bekeurd* en *belinkt* (Idiot. 44).

BELLAART, BELLEM, klater, klater-spaan, kinderbel (Oudenaarde).

BELLA, BELLE, Isabella

BELLE, vl. naam van de fr. stad *Bailleul*.

BELLE, v., de tros bloemen of zaadhuysjes die aan dunne stengels of draden neêrhangen en zwieren, zoo men ziet bij de hop, haver, enz., hiervan *haverbellen, hopbellen*, ook *snoltebellen*,

oorbellen. Z. *bel* (Idiot. 40).
 BELLEFLEURING, m., klemt. op *fleu*,
 soort van appel, fr. *belle fleur* (Brab.,
 Kemp., Vl.).
 BELLEKENS, klokjesbloemen (Gent). Zie
belle.
 BELLEN, o. w., nog in 't hgd. het blaffen
 eens honds, wordt in N.-Brab. niet
 slechts gebr. voor : uitjouwen, uit-
 schreeuwen, naroeppen, uitschelden,
 maar ook in de spreekwijze *schellen*
 (schelden) en *bellen*, razen en tieren,
 d. i. aanblaffen.
 BELLO voor Barbara (Brab. en Antw.).
 BELTE. Zie *beete*.
 BELTROM, BELTROMMEL, m., rinkel-
 bom (Vl.).
 BEMAKEN, b. w., vermaken, wegmaken,
 maken : *hij heeft duizend guldens be-
 maakt* (Zeeuwsch Vl.); in Limb. en
 * Maastr. bet. *bemaken* hetzelfde als :
 maken in den zin van : zorgen, ge-
 beuren, plaats hebben, geschieden :
iets bemaken, zorgen dat iets ge-
 schiede.
 BEMANEN, b. w., in N.-Brab. voor het
 Brab. *manen*, tot betaling vermanen ;
 in Westvl. bet. *bemanen* 'tzelfde als
 in Brab. : *uitmanen*, belezen, fr. *exor-
 ciser* ; hij Kil. ook heeft *bemaenen*
 deze dobbele beteekenis, want hij vert.
 het door *admonere* en *exorcizare*.
 BEMASSCHEREN of BEGRIJMEN, b. w.,
 met rookzwart bezoedelen (Vl.) ; in
 Brab. zegt men in denzelfden zin :
bemasselen, zich vuilmaken door iets
 dat zwart is. Z. *masselen* (Id. 42).
 BEMËLKË, klein vrouwken (Meenen).
 BEMERK, o., bemerking (Vl.).
 BEMEUZELËN, b. w., 'tzelfde als : be-
 mozen, waarvan het een freq. is.
 BEMIERD, bijv., uitermate genegen of
 gedreven tot iets, betooverd (Westvl.).
 BEMMELEN, o. w., heen en weer bewe-
 gen, slingeren, fr. *pendiller* (Maastr.).
 Z. *bengelen*, en bij ons *bendelen* (Idiot.
 42) en *bimmelen* (Idiot. 53).
 BEMULD. Zie *bemullen*.

BEMULLEN komt reeds bij Kil. als Vlaan-
 dersch voor in den zin van, bestuiven,
 met stof bedekt worden, en *bemuld*
 voor bestoven (Westvl.). *Hij is bemuld*,
 hij is verzadigd (Poperinge), *bemullen*
 is ook in N.-Brab. en zelfs in de Kemp.
 voor : met stof overdekken gebr. Zie
gemul.
 BENAARGAAN, in een huis gaan, iemand
 bezoeken (Westvl.) ; in Brab. : *nader-
 gaan*. *Sleeckx* heeft *benaderen* voor
 't fr. *aborder*, en *benadering*, fr.
abord ; *benaar*, bijw., fr. *chez moi*.
 BENAUDERIK, BENAUWERIK, m., een
 die benauwd is (Vl.).
 BENAUWELIJK, schroomelijk, schrikke-
 lijk, vervaarlijk (Vl.).
 BENDIG, samengetrokken van behendig,
 bijv., in den zin van : neerstig, spaar-
 zaam (Gent).
 BENDSCHE. Zie *bandje*.
 BENDHUL, BENTHIL, hoop van saamen-
 gegroeid riet, riet of gras (Kl.-Brab.).
 Z. *hul* (Idiot. 499) en *bunt* (Idiot. 83).
 BENEDICTIE komt te Gent voor in de uit-
 drukking : *dat het eene benedictie is*,
 en dit bet. : dat het schrikkelijk is, dat
 alles te boven gaat, dat het eene
 schand is : b. v. *hij verkwist geld dat
 het eene benedictie is*.
 BENGEL, m., voor : bindel (*g* voor *d*), in
 den zin van : kwerdel (omstr. v. Lier)
 of grof bindsel van kous of schoen,
bendel, *wendel*, l. *fascia taenia*. Zie
 't volgende.
 BENGELËN, o. w., 'tzelfde in N.-Brab.,
 als : *bemmelen* te Maastr. en bij ons
bendelen.
 BENJAMIËN, naam van Jacobs jongste
 zoon, die van zijn vader het liefst ge-
 zien werd, wordt in vele gewesten
 van België gezegd voor : liefste, lief,
 lieveling : *dat kind is zijns vaders
 benjamien* ; *dat meisje gaat met ha-
 ren benjamien naar den kermis*.
 BENNEN, voor zijn (Aarschot).
 BENOOTE. Zie *beer*, bl. 26.
 BENOOTEN, BENOTEN, o. w., boploegen,

- beplanten of bezaaien, eenen akker zijne volle bewerking geven (Westvl.). In het Poperingsche bet. *benooten* ook : nooden, uitnoodigen, fr. *inviter*. Kil. heeft *benoedighen*, *benooden*, door nood dwingen. Zie *benoten* (Id. 43).
- BENST.** Zie *baanst*.
- BENT** of **BEND**, m., dun lang gras of riet dienende ook om pijpstelen te kuischen (Kl.-Brab. en Kemp.). Z. *bunt* (Idiot. 85) of verder *buud*.
- BENTEL**, m., te Turnhout beitel of 'tzelfde timmermansgereedschap dat in Brab. *dessel*, in Vl. *diesel* of *destel*, en in de Woordenb. *dissel* heet.
- BENTVLIAGER.** Zie *bontvlieger*.
- BENUT**, voor *sukkel* (Hoogstraten).
- BENZEL**, in 't Noord. van Limb. en Gelderl. 'tzelfde als : *bundsel*, *bondsel* of *bindsel*, d. i. : een bussel klein hout of dunne takjes, takkenbos.
- BEPAMPELEN**, b. w., iets bevuilen met het gedurig in handen te hebben : *gij moet die peren zoo niet bepampelen* (Kl.-Brab.). Z. *bemokkelen* (Idiot. 42); in Westvl. zegt men : *bepootelen*, regelm. en b. w., voor : met de handen (pooten) veel aanraken, in de handen houden en wenden, ook *beduimelen*, *bedubbelen*.
- BEPLETTEN**, b. w., beplakken, beplekken, bestrijken, besmeren met boter, vet, smout, euz. (Oostvl.).
- BEPOOTELLEN.** Zie *bepampelen*.
- BEPRAMEN**, w., pramen, dwingen (Vl.).
- BERAAD.** In *beraad liggen*, niet weten wat doen, in beraad staan, zich te bedenken, zich bedenken (Oostvl.); *buiten beraad zijn*, wanhopen (Kl.-Brab.).
- BERBELLEN**, in fransch Vl. dezelfde vrucht als in Westvl. : *baardnote*.
- BERCHEM**, dorp bij Ronse, heet bij de Walen : *Bernes*.
- BERDEL.** berd; *berdelen* weg, fr. *cloison de bois* (Vl.). Volgens 't Westvl.-Idiot. (406) is *berdels*, *bardels*, *berrels*, *berders* of *barders* het mv. van : *berd*, plank, en *berdelen* het bijv. nw. van berd, en ook een regelm. b. w., beteekenende : met planken beslaan of bedekken.
- BERECHTELING**, m., zieke die berecht is of gaat worden (Vl.).
- BERECHTEN**, b. w., omstr. Breda en elders ook voor beridderen, besturen, ten uitvoer brengen.
- BERECHTINGSBEL**, de bel die gebruikt wordt voor eene berechting (Overal).
- BERECHTINGSBEURS**, beurs waarin de heilige Olie of het Allerh. Sakrament is, als een zieke berecht wordt (Overal).
- BERECHTINGSLANTERN**, de lantern dienende voor de berechting (Overal).
- BERG.** Van *den langen berg afkomen*, met moeite, na lang wachten iets bekomen : *hij moet mij nog veel betalen, doch het komt van den langen berg af* (Omstr. Tienen).
- BERGAGIE**, bergachtige streek, bergachtigheid : *rond Loven is veel bergagie* (Brab., Hagel.).
- BERGEN**, bergde, gebergd, o. w., klimmend opgaan, naar omhoog gaan, fr. *aller en pente*; *de weg, het veld bergt hier fel* (Brab., Oostvl.).
- BERGESMEER**, 'tzelfde, in Brab. als in Westvl. : *bakesmeer*, verkenzvet, verkenzies.
- BERIE**, v., draagbaar, lijkbaar, fr. *bière* (Limb.); Kil. heeft ook *berie* en *berrie*, welk laatste nog overal gebr. wordt.
- BERIJDEN**, rijdende behalen of bereiken : *ik kan het in eene uur berijden*, ik kan met te rijden, in een uur daar zijn (Brab., Kemp., N.-Brab.).
- BERLAAR** heet bij 't volk : *Balder*.
- BERMEN**, berm. dam of dijk leggen; zie bij Bild. VIII, 444, *buitenbarmten*.
- BERMSTEDE**, bermsted, schuur als er het graan of strooi in gebermd of getast is (Limb.). Van *berm*, hoop, en *stede*.
- BERNIEK.** *Het is berniek*, het is mis uitgevallen, er is niets te doen (Gent). Vgl. *bernis* (Idiot. 44).
- BEROEREN**, o. w., zich onstellen, beroerd of bevreesd worden (Vl. en elders).

BEROESTEREN, b. en o. w., beroosten (Brab. en elders); in Westvl. is het : *berosteren* : *de natte berostert het ijzer*; *beroesterd* en *berosterd ijzer*.

BEROK (brok), v., komt voor in zegwijzen als deze : *die poets is van uw berok*, *dat is uw berok*, *jansherok*, enz., en dat wij zeggen, gij zijt daarvan de berokkenaar, d. i. de verwekker, de naulegger, de stoker, de belegger, de overlegger. *Berok* is voor : berokking, en de wortel van : *berokken*, dat hij Kil. staat in den zin van 1° den rok of spinrok met vlas bekleeden, ou 2° van : stoken, verwekken, l. *machinari, concitare aliquid mali*, waarvoor men thans *berokkenen* bezigt.

BERREBEENS, BERUEENS, in Vl. 'Zelfde als in Brab. : *berrevoets*, *barvoets*.

BERRET, v., 'zelfde als : barret, eenvoudige katoenen knof of vronwenmuts. Zie Middelaer, 4842, bl. 286, en Idiot. 31.

BERSTEN of BUIGEN is eene spreekwijze die het. : dat iemand zal genoodzaakt zijn het een of het ander te doen, en gedwongen zijn zich te buigen of zich te onderwerpen (Brab.). Men spreekt *buigen* ook *boogen* uit.

BERTEL, BARTEL, Bartholomeüs.

BERTELMAKEN, beslag maken, van zijnen neus maken (Kl.-Brab.). Vgl. *baltre*, botten, boddelen, botteren.

BERULLEN, b. w., gedurig en verdrietig berispen (Westvl.). Z. beknoteren en bekneuhelen.

BERVES, barvoets; *berves zijn*, niets meer hebben (Limb.).

BES, *de bes*, gij zijt, 2^e persoon enkelv. van : *ik ben* (Limb., Maastr.); in Holl. : *je bent*.

BES of BIS, bijw., tot (Maastr.).

BESCHAREN, bestoeien (N.-Brab.).

BESCHEED, voor eenen persoonsnaam gebr. : *ge zijt een flauw*, *een schotsch bescheed*, d. i. ge zijt iemand die een flauw of een aardig antwoord geeft, ge zijt een zeeveeraar, een prulleman (Brab., Antw.). *Hij gaf mij een schotsch*

bescheed, een schotsch antwoord.

BESCHEF of GESCHEF, o., hetzelfde als :

beschar, *bescheer*, *beslag* : *hij is in groot beschef*, hij geeft zich veel moeite om vele kleine dingen te regelen of te beridderen (Omstr. v. Loven).

Kil. heeft *beschaffen* in den zin van : maken, verrichten, volmaken.

BESCHEFT ZIJN, in beschar zijn (Kl.-Br.).

BESCHIEEN voor misschien (N.-Brab.), verbastering van : *bijschieten*, 'welk zie hij Kil. Zoo heeft men ook : *bedeenen* voor : met eenen; *behanden* voor : mishanden (Idiot. 43).

BESCHIKKEN, b. w., loezenden (Brab. en elders).

BESCHIMMELD, beschaamd : *zijt ge niet beschimmeld?* (Oostvl.).

BESCHROOIEIEN, voor : besnoeien (Breda); eigenlijk *beschroden*, van : *schroden*; Zie bescharen.

BESCHUDDEN, b. w., h. en d., in Brab. en Antw. voor : *beschutten*, ook Kil. en Meyer hebben *beschudden* voor *beschutten*.

BESCHUIT, o. en m. (Omstr. Loven).

BESCHUT ZIJN, zeggen de buitenlieden van het Kortrijksche, wanneer zij op verkooping iets gekocht hebben : *ik ga niet heen voor dat ik beschut ben*, d. i. voor dat ik iets gekocht heb.

BESJABBELEN, BESJAWELEN, BESJABBELING. Z. betjabbelen, betjabbeling.

BESLAAG. Zie beslag.

BESLAG, o., geraaktheid, beroerte, fr. *apoplexie* (Oost. der pr. Brab., Hagel.); in Belg.-Limb. zegt men *beslaag*.

BESLAGWAFEL, wafel van beslagen deeg gemaakt (Antw.).

BESLAGWIJF, vrouw die veel beslag maakt; ook *beslagjuffer* voor beslagjuffer (Gent).

BESLENTEREN, b. w., door slenters of valsche draaijerijen iemand om den tuin leiden (N.-Brab.).

BESLIMMEN, b. w., door slimheid iemand bedriegen (Land van Aalst).

BESLOTEN TIJD, noemt men den tijd toen, onder het fransch schrikbewind, de kerken gesloten waren en men in 't geheim den godsdienst moest uitoefenen (Rond 1793).

BESMAASTEREN, b. w., 'tzelfde in Vl. als: *besmuisteren*, besmeuren, bevullen. Zie besmokkelen.

BESMOKKELEN, b. w., reeds bij Kil. als Vlaandersch opgegeven voor: besmetten, besmeuren, bevlecken; *besmoking*, besmeuring (Vl.). Z. besmaasteren.

BESMORSEN, BESMOSSEN, b. w., bemorsen, bemodderen, bevullen (Antwerp.). Zie smoeselen of smoezelen (Idiot. 633), smuisteren, verpleiten.

BESNIETEN, betaald zetten, ook in N.-Brab. gebruikt.

BESNOESELEN, b. w., bekruizen, besmetten, vuilmaken (Rond Lier). Zie *snossel*, *snosselen* en vlg. snoosteren, snoesteren, snuisteren (Idiot. 643).

BESONS, bundels groot vlas die nog nat zijn (Rond Kortrijk).

BESPAARSEN, regelm. b. w., besproeien, bespatten (Vl.). Men zegt ook veel: *bespersen* of *bespezen*, *bespeersen*. Z. bespersen (Idiot. 46).

BESPATTEREN, b. w., bespatten (Westvl.). Zie bespeiten.

BESPEERSEN, BESPERSEN, BESPEZZEN. Zie bespaarsen.

BESPEETEN. Z. *bespeiten*, bespatten (Vl.).

BESPEGELEN en BESPEKELEN, b. w., bespikkelen (Westvl.).

BESPEITEN, regelm. b. w., bespatten met water of slijk besprengen en bekladden (Vl.).

BESPEKELEN. Z. bespegelen en bespeiten (Westvl.).

BESPETTEREN en BESPATTEREN, bespatten (Westvl.). Zie bespeiten en bespikkelen.

BESPOTTEN, o. w., met kleine stippekens bekleet worden; *het lijntwaad is bespot* (Westvl.); in Oostvl. is 't: *bespuiten*, *besput*; in Brab. zegt men:

verstikken: *verstikte doekskens*, in Kl.-Brab.: *bepotteren*.

BESPREEN voor *bespreiden*, b. w., bestrijken, beplakken: *het brood met boter bespreen* (Oostvl.); in Brab., Antw., Kemp. en N.-Brab. zegt men ook bespreiden of bespraaien voor: be strooien: met zand, met bloemen, enz., bespreiden.

BESPREIDEN. Zie bespreen.

BESPRIETELN, regelm. b. w., bestralen (Westvl.).

BESPRIKKELEN, BESPRIETELN, b. w., 'tzelfde, in Oostvl., als elders in Vl.: *bespeiten*, *bespekelen*, *bespikkelen*, *bespetteren*, d. i. het Brab.: *besprenkelen*, *besprinkelen*, besproeien, besprengen, bespreiten.

BESSEM: *Meester zijn waar de bessem staat*, niets te zeggen hebben (Brab.). Hoeufft, blz. 57, zegt op *bessem* en *bezem* dat dit w. uit het angelsaksisch *besem*, *besm*, *besma* kan verdedigd worden; in het nedersaksisch is het ook: *bessem*, en het woord het. in het oud angelsaksisch: *roede*, en komt waarschijnlijk van het bretons *bez*, *bezo* (een berk) of de bijeengebondene berken rijtjes beteekenende.

BESSEMEN (met *het*), betaald zetten, doen bezuren: *ik zal het hem bessemen* (Gent).

BESSEMEN, in den bosch bessemrijtjes gaan snijden (Rond Lier).

BESSEMKLOK, de klok die des zaterdags geluid wordt om de straten te keren of te bessemen (Turnhout).

BESTE DOODWAGEN, de wagen met geslachte beesten, beladen vleeschhouterswagen (Gent).

BESTE VADER, BESTE MOEDER, grootvader, grootmoeder (Limb.). Kiliaan geeft beide woorden op, in denzelfden zin, als Geldersch, Friesisch en Holl.

BESTEDEN (zich), zich als dienstbode plaatsen of zich verhuren, gelijk men omstr. Loven zegt (L. v. Aalst, Brab. en elders).

BESTEL, o., 1° beslag; *bestel maken*, beslag maken: *zwijg met al uw bestel*; 2° overleg, schikking, gedaan: *dat is een slecht bestel* (Bijna overal in 't Z. en N.-Brab.).

BESTÊL, BESTELLE, v., is in Vl. dezelfde ronde koek, dien men in Brab. *mastel*, in Vl. ook *mostelle*, en bij Kil. *mors-telle* heet.

BESTELLEN, b. w., in winkels de kassanten bedienen, gerieven of winkelwaar afgeven: *ik heb geene handen genoeg om de menigvuldige klanten te bestellen* (Vl.).

BESTOFFELEN, regelm. eu b. w., omstuiven, met eenen dikken drom omringen: *in eene zending zijn de biechtstoelen bestoffeld van volk* (Westvl.). Het is een freq. van: bestuiven.

BESTOEVEN. Zie bestoffen.

BESTOFFEN (o als korte oe), b. w., op iemand of op iets stoffen of pochen, er fier op zijn, prijzen: *ieder koopman bestoft zijne waren; de meester bestofte zijne school* (Brab., Antw.). In Oostvl. zegt men *stoeven* en *bestoeven*.

BESTREFFEN, *streffen*, bederven (Kemp.).

BESTRIEVELEN, BESTRIEUWELEN, b. w., bestrooien: *bestrievel de pap met suiker* (Westvl.).

BESTUITEN (iemand), voordeelig van iemand spreken (Breda). Z. stuiten en bestoffen.

BESTUIVEREN, b. w., 'tzelfde als: *bezuiveren*, *bepeperen*, d. i. veel geld aan iets geven, goed betalen (Br., Kemp.).

BESWANSELEN, b. w., door swanselen nat maken, bestorten, met water bekladden (Westvl.). Z. beswieselen.

BESWIESELEN, BESWIJSELEN, regelm. b. w., bestorten, beslabberen, bekladden met vocht: *het kind beswieselt zijne kleederen* (Westvl.).

BETATEREN, regelm. b. w., bevuilden, vuilmaken, bekladden, besmetten, bevlecken, bemorsen (Vl.); Kil. heeft *betateren*, Vlaandersch, in dezelfde bet. Z. tateren (Idiot. 741) en tater.

BETE. Zie beete.

BETH, BETJE, BETTEKEN, BETSIE, Elisabeth.

BETEMPEREN, BETIMPEREN, BETUMPEREN, regelm. b. w., drooge stoffen met eenig vocht vermengen, beslaan om er een soort van deeg mee te maken (Vl., Brab., Kemp.).

BETERTEN, b. w., betreden (Vl.), in Brab. *beterren*.

BETEUTELD, BETUTTELD, bijv., betuiterd, verlegen, onthutst (Vl.). Z. betetterd (Idiot. 47).

BETIKKELEN, b. w., hetzelfde als: bespiegelen of bespikkelen, bestippelen (Vl.).

BETIMPEREN. Zie betemperen.

BETINTELD, 'tzelfde als *betingeld*, deelw. van *betingelen*, benetelen, in den zin van: betooverd, hevig tot iets gedreven (Vl.).

BETJABELING of BETJAWELINGS-SPEL, jongensspel, hierin bestaande: zeker muur wordt aangeduid als *betjabelplaats*. Een is er aan; de anderen loopen allen weg en mogen onder het oog van dien eenen niet komen, of zoo deze er eenen ziet, heeft hij het recht naar de *besjawelplaats* te loopen en er met zijne hand op te slaan, roepende: *betjawelinge, betjawelinge!* N.... is er aan! De anderen mogen hem echter voorkomen en, vóór dat hij den betrapte er aanslaat, hem zelf op nieuw *betjabbelen*. In dit geval blijft hij eraan, anders is de betrapte in zijne plaats eraan. Men begrijpt dat stoutmoedigheid hier de meeste eer is in te leggen, anders kon men zich voor gansch den speeltijd gaan wegsteken zonder uit te komen: dan zou men er van zelfs niet eenmaal aan geweest zijn, doch men zou ook gerekend worden als niet meêgespeeld hebbende (Gent).

BETJABBELEN, BETJAWELEN, er iemand aanslaan in het betjabbelings-spel (Gent).

- BETJAMMELEN, BEDAMMELEN of BEDAMPELEN, in Vl. 'tzelfde als, in Limb. *bedemmelen*, in 't Hagel. *betrippelen*, in Brab. *betrampelen* (Idiot. 48), betrappelen. Zie bedampelen.
- BETJE of BEKKE, o., verkort van: beetje, beetken, verkleinw. van: *beet*, in den zin van: een weinigsken, een luttelken, een stukje: *geef me een betje brood, eten, geld, enz.* (Brab., Kemp. en elders).
- BETJOCHT of BETJOEGT, bijv., slim, vlug, bij der hand: *hij is betjocht genoeg, laat hem maar loopen* (Meierij). Vgl. de nw. jong, jeugd (te Loven soms uitgepr. *joecht*), *jeugdig*, jacht.
- BETOEFELLEN, b. w., streelen, liefkozen: *een kind, een peerd, eenen hond betoefelen* (Vl.); men zegt ook: *lamoezen* (324). Vgl. het Limb. *betoepen* (48) en ons *koefelen, koffelen* (270).
- BETOETELLEN of BETROETELLEN, regelm. b. w., door vleierij bedriegen, misleiden (Turnhout). Vgl. de Limb. ww. *betoepen* (Idiot. 48) en *befoetelen* (37), en *befoezelen*, *befoefelen*.
- BETRACHTEN, b. w., trachten te bekomen, naar iets trachten of verlangen: *gij moet de deugd betrachten; ik betracht slechts eene zalige dood* (Overal in 't Zuiden).
- BETRAPPELEN, freq. van betrappen, en ook soms in denzelfden zin gebr.
- BETREKKEN, b. w., overleggen, aanleggen, bewerpen, ontwerpen, inrichten, uitvoeren, bewerken: *hoe gaat ge die zaak betrekken* (Brab., Antw.). Kil. heeft dit woord ook in dezen zin, b. v. *betrecken* of *bewerpen, bewerpen*, l. *ducere, delineare, rem aliquem inchoare*, etc.
- BETROETELLEN, 'tzelfde als betoetelen (Turnhout). Zie troetelen, waarvoor men ook *toetelen* zegt.
- BETTE, BETJE, BETTEKE, geit, fr. *chèvre* (Westvl.). Vgl. *beite*.
- BETTEKEN, Elisabeth.
- BETUMPEREN. Zie betemperen.
- BETUIEREN, vastbinden (N.-Brab.). Zie tuieren (Idiot. 752).
- BETUTTELD, 'tzelfde in Vl. als in Brab.: *betotterd, heteuterd*.
- BETWEEFELEN, bepraten, aanlokken, door vleierij of list omklappen, fr. *allécher* (Westvl.).
- BEUKEL (en kort uitgespr.), harde schreeuw (Limb.). Zie beuk, wortel van *beuken*, bulken, fr. *beugler*.
- BEUKELING, de daad van *beukelen*, slaan: *iemand eene beukeling geven* (Vl.).
- BEULEN, o. w., *afbeulen*, wreed behandelen, veel doen zwoegen, afmartelen, aftobben: *die voerman beult met zijne peerden* (Vl. en elders). Zie kabeulen (Idiot. 214) en *krebeulen* (290).
- BEULING, m., te Godsenhoven: klein grof tarwen brood.
- BEUNIG, bijv., gezegd van wijngaarden, hop, erwten, boonen, appels, peren, noten, enz., die door honigdauw, maaïen; wormen of ander ongedierte in hunnen wasdom verhinderd of bedorven zijn: *beunige vruchten*; dus bijna 'tzelfde in Westvl., als, in Brab. en elders: *maaiesteek, vernemeld, vermurfeld, verhonigdauwd, gemasseld*. Vlg. *beun*.
- BEUNIGEN, o. w., *beunig worden*: *de peren, appels, noten beunigen; de tarwe en hommelt (hop) zijn gebeunigd* (Westvl.). Zie 't voorgaande.
- BEUNNAAIERS worden, omstr. Breda, zeer veel genaamd de *beunazen*, d. i. dezulken die een beroep uitoefenen, zonder daartoe gerechtigd te zijn. In *beunnaaiers* is de oorspronkelijke beteekenis van *beunazen* gebleven. Hetzelfde w. toch gaf, oorspronkelijk, onvrije kleermakers te kennen, die het gilderecht niet betaalden, en daarom genoodzaakt waren op de *beun* (zolder) in 't geheim te azen (hun levensonderhoud te zoeken). Z. het Bremisch Niedersächs. Wörterb. op *Bön* en *Bön-hase*, alwaar 't laatste w. *hase*,

anders afgeleid wordt, naar Richey op *Böhn*; van de kleedermakers is dit w. overgebracht op allen, die, zonder toelating, eenig beroep uitoefenen (Hoeufft, 64).

BEUREL, BURREL, m., harde schreeuw 't is de wortel van *beurelen*, brullen, hulken.

BEUZEL, m., als wortel van : *beuzelen*, *gebeuzel*, *beuzelpraat* (Brab., Kemp., Oostvl.); in Westvl. ook : *beuzelmarkt* voor beuzelarij, prul.

BEUZELLEN, onwaarheden vertellen (Antwerp., Kemp., N.-Brab.) (Hoeufft, 64); bij Kil. is *beuseler*, bedrieger; in het Nedersaks. *Wördenb. bözeln*, voor liegen gebr., het is dus in N.-Brab. een verzachtende uitdrukking voor : liegen.

BEUZIG, bijv., in Limb. gezegd van varekens die heet of ridsig zijn. Z. *brems-tig* (78), *bruistig* (82) en vlg. *boos*, *ouliſs boese*.

BEVADEMEN (in Vl. *bevdmen*, in Brab. *bevuimen*), b. w., met de armen omvatten als om te meten (Vl., Brab., Kemp.).

BEVELEN, het imperf. is in Brab. *bevoöl*, niet *beval*, en nooit heb ik *bevalen*, maar steeds *bevolen* gehoord, alsook *stool*, *gestolen*, van stelen, en niet *stal*.

BEVERIK, m., die altijd beeft; beving, zenuwschudding : *hij heeft van den beverik*, hij beeft (Oostvl.); in Westvl. ook voor koorts gezegd.

BEVESTEN, voor : bevestigen (Vl.).

BEVLAMMEN, b. w., met vlammen omringen of bedekken (Vl., Brab.).

BEVIGGENEN, BEVIGGEND, wordt in Vl., en soms ook in Brab., gezegd van verkens die bezwangerd worden of zwanger geworden zijn.

BEVOORDEELIGEN, bevoordeelen (Brab., Vl. en Kemp.).

BEVOORDEREN, b. w., bevorderen (Vl., Brab., Kemp. en elders).

BEVOORRADEN, b. w., met voorraad voorzien (nieuw woord).

BEVREDEN, b. w., bevredigen (Vl.).

BEVROZEN, met *niet*, bet. eigenlijk : niet stijf, en bijgevolg : rap, gezwind, en, op den geest toegepast, beteekent *niet bevrozen* : vol leven, vol geest, slim, doortrapt zijn : *die jongen ziet er niet bevrozen uit* (Brab., Antw.); in Vl. *vervrozen*.

BEWAREN, o. w., in den zin van : houden, o., goed houden, behouden blijven, fr. *se conserver* : *die peren bewaren niet lang* (Vl.).

BEWEGEN, o. w., voor : zich bewegen : *hij bewoog niet* (Brab.).

BEWEUGEN, voor : bewegen, regeln. en b. w., bestieren, geleiden, richten, fr. *conduire*, *diriger* : *een peerd, eenen wagen beweugen* (Westvl.), van weug of weg.

BEWINDELEN, b. w., bewinden (Brab., Limb. en elders).

BEWINNEN, b. w., bebouwen, beakkeren : *dit stuk land wordt door mijnen ge-buur bewind*; vanhier : *winning* (Kemp. en elders).

BEWOORDIGEN, bewoorden (Brab.).

BEZELAAR, m., bezenboomken (Kemp.).

BEZEN (met zware *ē*), b. w., 'tzelfde als : *bijzen*, *biezen*, driftig roudloopen met den steert in de lucht, gezegd in Vl. van de koeien, vooral als zij heet zijn.

BEZETBARD, o., barders, vierkant berdje, met eene sloef en eenen steel voorzien, en waarvan metsers en bepleisteraars zich bedienen om hunnen mortel op te houden als zij aan het *bezetten* (Idiot. 51) zijn (Oostvl.).

BEZETSEL, o., van *bezellen*, in den zin van 't fr. *léguer*, l. *legare*, hetzelfde als bij Kil. *besettinghe*, l. *legatum*, fr. *legs*; doch *bezetsel* of *bezetting* is niet eigenlijk eene gift bij erfenis verkregen, maar wel ; eene bezette rent (Brab. en elders).*

BEZETTIG, bijv., gediensig, voldoening, bereid om iemand te voldoen of dienst te bewijzen; ook : zindelijk, fr. *propre* : *eene bezettige vrouw* (Westvl.).

BEZITTING, bijv., bezittend, die bezit : *een bezittig man* is een man die wat bezit, die wat hij te zellen heeft, fr. *homme à ressource*. *Bezittige*, v., bezitster : *die dochter is eene bezittige van drie meerschen* (Westvl.).

BEZOENDE, v., prettenmaker, blageerder (Omstr. van Gent).

BEZUNDERD, bijv., afgeleid van bijzonder. bet. : andere, afzonderlijke, verschillende : *die boeken zijn dezelve niet, het zijn er bezunderde* (Vl.).

BEZWEMRMTE, v., bezwijming (Werchter).

BIBBER, m., 'tzelfde als *frut* (Idiot. 434) of kikap (Antw.), te Mechelen en elders ook *waggelaar* geheeten, omdat die spijs waggelt of bibbert.

BIBBERACHTIG, BIBBERIG, bijv., bibberend, sidderend van koude, bevend (Brab., Antw., Kemp. en elders).

BIBBERKEN, o., sloksken drank (Breda); Kil. heeft : *biberen*, l. *bibere*. voor : drinken.

BIBLEMINNEKEN, bevende minne, lat. *briza minor*, fr. *trembloter* (Hasselt).

BIDBOEK (uitgespr. beiboek), gebedenboek (Maastr.), omstr. Loven : *kerkboek*.

BIDDEN (zich) of alleen *bedden*; zijne gebeden doen (Limb. en elders).

BIE. *De bie steken*, snel de vlucht nemen (Kl.-Brab.). Z. Debo's Westvl. Idiot., blz. 431 op : *bij*, m., *bijze*, v.

BIEBAUW. Zie bijdebauw.

BIECHTEN. *Zijn hert rechtuit biechten*, rechtzinnig alles bekennen (Oostvl., Brab. en elders).

BIEËNKOGEL, in 't Limb. 'tzelfde als aldaar bijenschap (53), en in Vl. : *biemulse*, of ook *buiker* (Idiot. 83), masker van gevlochten ijzerendraad door de biemans gebr. om in 't aangezicht niet gestoken te worden.

BIEHORDE, BIEHURDE, BIEHUTTE, BIEVLAKE, 'tzelfde, in Westvl., als in Brab. : *biehal* (Idiot. 82), biebank, fr. *rucher*.

BIEK, BIEKEN, in Oostvl. voor : *bik*, *bik-*

ken (58), eten.

BIEMUTZE. Z. bieëukogel.

BIEN, Barbara (Brab., Antw.).

BIENSTE, v., bieat (Vl.). hiervan *bienaten*, b. w., de bieat afmelken, melken na de kalving : *eene vernieuwde koe biensten* (Westvl.).

BIERHOOFD, o., groote bierdrinker (Gent, (Oostvl.).

BIERK, dorp bij Hal, fr. *Bierghes*.

BIERKANDEEL, o., bierpap met suiker en eiers (Vl.). Zie biersuipe.

BIERKEETE, BIERKITTE, v.; hooge en smalle houten bierkruik met handhave om bier in te tappen (Westvl.).

BIERKETEL, brouwketel (Vl., Brab.).

BIERKEUREN. Z. heilhoozen (Idiot. 481).

BIERLERZE (bierlezze), v., bierdrinker (Vl.).

BIERSUIPE, v., biersoep, bierpap met suiker, fr. *soupe à la bière* (Brab., Antw.); in Vl. *bierkandeel* of *kandeel* (Z. kandeeldag, Idiot. 219); Kil. heeft *bierpappe*, *suypen*, *suyp-dranck*, lat. *sorbitio*; *suypen* of *kandeel*, l. *cyceon*, *miscellanea potio*, en ook *suypken*, 'twelk men heden in Brab. nog zegt.

BIERSWOLLERIJ, v., voor bierzwelgerij, verkwisting van bier onder de driuwers (Westvl.).

BIERVAT komt voor in : *men kan geen en wijn uit een biervat tappen*, zegt men te Gent, en elders : *het vat geeft uit wat het inheeft*, en deze zegwijze bet. : van eenen botterik mag men geen wijs antwoord verwachten.

BIERVOERDER, BIERVOEREMAN, m., voerman die bier uitvoert (Vl., Brab., Kemp.).

BIERWAGEN of BIERBUIK, m., groote bierdrinker (Oostvl.).

BIESKORE of STUUR (Hoogstrat.). *schongel*, touter.

BIEST, bet. in 't oud neerd. : groote plaats, weide straat, markt, ook gehucht, dorpsplaats, hiervan : van der Biest, Verbiest.

BIESWORM. Z. bijsworm.

BIETERKEN. Z. bijterken.

BIEZE, BIEZEM, bies, fr. *jonc* (VI.); hiervan: *biezesteker*, mesken bij de schoenmakers om de biezen te snijden (Westvlaand.).

BIEZENHUL, m., verkl.: *biezenhulleke*, biezenstruik, biezenhocht, fr. *buisson de joncs* (Westvl.). Zie hul, hulleken (Idiot. 499) en hierna.

BIGGEL, m., fr. *osselet*, bet. ook: geleiding, en bijzonder de geleiding van den ruggraad van stokvisch of eens verken- of kalfspoot, waarvan de kinderen gebruik maken in het spel dat men *biggelen*, *biggelspel* heet (Hasselt). Z. *bikkelen* of *pikkelen*.

BIJDEBAUW (bidebauw), *bijtebauw*, ook *bijbauw*, *biebauw*, *pikkebauw*, holl.: bullebak, boeman. fr. *bête-bou*, engl. *buggy-bo*, soort van nachtspook (VI.).

BIJGANG, te Aalst algemeen gebr. voor: de meer verhevene gaanplaatsen in de straten naast de huizen, fr. *trottoir*: 't is *ne gemakkelijke bijgang*, gaat op den bijgang. Z. *bijvang* (Idiot. 54) en *breide* (Idiot. 77).

BIJHOUDEND, bijv., een die alles bij zich houdt, spaarzaam, gierig, traag in 't geven, ook: niet veel zeggende, traag en voorzichtig in 't spreken: *hij is een bijhoudend man* (Westvl.).

BIJEN, o. en b. w., oogsten, fr. *glaner*; *bijer*, oogster, arenopraper, het is voor: bijeen doen, verzamelen, en bepaaldelijk gebr. in den zin van oogsten (Rond Tienen). Zie beien (Idiot. 38).

BIJL, o. (Brab. en Kemp.): *ge zijt een bot bijl*, d. i. een botterik (Brab.).

BIJSPAUW, m., soort van groote koevlieg, in 't lat. *tabanus*, fr. *taon* geheeten (Westvl.): *De bijspauwen* vliegen met zulk gedruisch dat de koeien er van op de vlucht gaan, en licht zijn die diertjes daarom *bijspauwen* genoemd. Z. *daas* of *daxerik* en bij Kil.: *biesbout* en bijzen.

BIJSWORM (biesworm), m., de larve van eene bremssoort, in 't fr. *espèce d'as-*

tre, en in de wetenschap: *hypoderma bovis*. De plaats der huid, waarin de *bijsworm* zit, is opgezwollen als eene blaas en, wanneer men die blazen opensteekt, drijft men de bijswormen er uit (Westvl.). Z. *bijspauw* en *bijzen*.

BIJTER, m., inbijtende vochtige zelfstandigheid waarmee men, in de katoendrukkerijen, vlekken uit den katoen doet (Gent).

BIJZEN (biezen), o. w., bij 'tgeen wij reeds (Idiot. 52 en 55) gezegd hebben voegen wij nog, dat men dit w. in Limb. uitspr. *biéjé*, in 't Hagel. en in vele andere streken van Brab. en de prov. Antw.: *bizzen*, evenals in Overijsel, en licht nog elders, in het hgd. is het *bijssen*; het bet. eigenlijk: het vanhier tot daar loopen van het vee; en vandaar, dat men het in de omstr. van Gent gebr. voor: heengaan of verhuizen der dienstboden, gelijk dit aldaar geschiedt den 3 Mei: *onze knecht en meiske zijn den 3 Mei gebezzen*. In Limb. gebr. men *bisjen* voor: wegllopen, wegsnellen, wegspringen, b. v. als der kinderen dop wegvliegt, in stede van rond te drasiën, zegt men: *deen dop geit biéjé*.

BIKKEL, straatw. in Limb. gebezigd ook voor: hooge hoed. Z. *biggel* (Idiot. 53); te Rotterdam bet. *bikkel*: een stuitier.

BIL komt voor in: *kindsbil*, een kinderachtig mensch; *knikkebil*, een lichtzinnig mensch; *kwijtsbil*, een los, aardig, verkwistend mensch. In de *bil bijten*, zegt men te Gent van iets dat men in den zak heeft, en men geerne zou verteeren: *de centen bijten in de bil*; *de appel bijt in de bil*.

BILJART, m. (Overal).

BILLEMEN, m., ook *dobbelbil*, gezegd van een kalf dat zoo breed en straf gebouwd is dat het als dubbele billen schijnt te hebben (Omstr. v. Loven).

BILTE, BELTE. Z. *beite*.

BIMEEUWIS is de naam, dien men, omstr. Breda. geeft aan de mees en het is

gewis dezelfde vogel als bij ons (Idiot. 32) : de *biemees* of *biemus*, fr. *mésange*. Hoeufft, bl. 168, acht het w. samengesteld uit *bies* en *meeuwis*, en dat het dezelfde vogel is als *rietmees*; in Brab. *rietmusch*, l. *parus palustris*; overdrachtelijk is *bimeeuw* : een teeder mensch, die koude noch ongemak kan uitstaan.

BIMMELKEN, kerkklokje (Antw.), te Amsterdam en elders *bengel*. Z. bimmelen, bengelen en bingels.

BINCIS, 't waalsch steedje *Binge*.

BINDERS zijn de twee linten of snoeren waarmee eene muts of kap op het hoofd onder de kin gebonden wordt (Antw.).

BINDLINT, kleine linten of snoerlint, dienende om eene kap, groote schoone gestreken loshangende linten hebbende, onder de kin vast te binden.

BINDPIJL, BINTPIJL. Zie *bundpijl*.

BINDWISSE. Zie *bandwisse*.

BINGELS, voor : bengels (i voor e), zijn, in de pr. Groningen, ooringen, oorhellen, klokjes die aan der vrouwen ooren hangen (Taalk. Mag. IV, 674). *Bengel*, zeker klokje, is de wortel van *bengelen*, in N.-Brab. : heen en weér bewegen, waarvoor men in de Kemp. ook *bendelen* (Idiot. 42) hoort, en, te Maëstr. : *bemmelen*, elders *bimmelen*; bij Kil. het. *benghelen* : met een stok slaan.

BINJEL, voor *bindel*, band; *hozenbinjels*. kousenbanden (N.-Limb.), hiervan ook 't werk w. : *binjelen*. Z. bimmelen (Idiot. 35).

BINNENBRENGEN (zich te), zich herinneren, in 't geheugen krijgen : *dat kon ik mij niet te binnen brengen* (Brab., Antw., Kemp., VI.)

BINNENSNIEBELEN, b. w., eten. Z. binnenspelen.

BINNENSPELEN, b. w., eten : *hij kan binnenspelen voor drij man* (bijna overal); te Gent zegt men voor eten ook : *binnensniebelen*. *Zich binnens-*

spelen, zijne fortuin maken (h. en d. in Westvl.).

BINNEN ZIJN, rijk zijn, van zijne renten kunnen leven : *hij is al lang binnen* of : *hij heeft zijne schaapken al lang op 't droog*, of : *zijne schaapken zijn binnen* (Brab., Antw. en elders).

BISBABEL, m., meikever (h. en d. in Limb.).

BISKOP SMIJTEN of —SPELEN, hoofd of munt, kop of letter werpen (Poperingen), te en in de omstr. van Assenede zegt men : *blaaen*.

BISM, BISMEN, bees, bezie : *wijnbismen*, druiven; *aardbismen*, aardbezen; *boschbismen*, 'tzelfde als elders : *boschbezen*, *klokkebijzen*, ook *klokkebeien*, *krakebijzen*, fr. *myrtilles* (Hoogstrate). Z. bij ons : *krakebees* (Idiot. 287).

BITER, voor : bijter, m., tand, jonge tand, kindertand; *biterkens*, tandjes; bij Kil. : *dentes primores* (bijna overal).

BITTER (jenever), m. (Brab., Oostvl.).

BITTERAAP, BUTTERAAP, van het fr. *béterave*, zegt men in Vl. ook voor : kroot (Idiot. 300) of afval van vlas.

BITTERIJ, v., *bitterpee*, fr. *chicorée* (VI).

BITTERWORTEL, 'tzelfde als : *bitterpeen* (Brab.).

BIZZEN. Zie *bijzen*.

BLAAG, voor : plaag, plagend klein ondeugend kind. (Holl.-Limb.). Z. plaaggeest (Idiot. 484).

BLAAIEN, o. w., met centen kop of letter werpen (Assenede).

BLAD, BLADEN, BLADEREN, wordt in Brab. gebr. 1° blad voor : de vruchten, 't vruchtgebruik, de tocht, de lijftocht, in vergelijking met den eigendom, b. v. : *hij heeft de bladen van dat land*, enz. Dat het een oud w. is, blijkt uit uit Kil., die blad, blade, bladinghe opgeeft als een Vlaandersch w., in den zin van vruchtgebruik, tocht, in welken het in oude *costumen* van alle plaatsen voorkomt. En de landslieden, van omstr. Breda en elders, zeggen doorgaans *blad*, *bladers*, en, wanneer

zij van vruchtgenieten, inkomsten, voordeel uit iets trekken, spreken, bezigen zij het werk w. *bladeren*, *bladen*. Zij nemen dus *blad* voor boomblad. Doch Hœufft twijfelt of *blad* niet is van *bladum* of het angelsaksisch *bloed*, van 'twelk Wachter 't fr. *bled*, *blé*, afleidt; dit *bloed* bet. eigenlijk: allerlei vrucht, vanwaar bij de Slavoniërs de landvruchten *blod* heeten.

BLADEN, BLADEREN. Zie *blad*.

BLADERING, BLADING, BLAAING, vruchtgebruik (VI.). Zie *blaai* (Idiot. 56). *Met den blaai schiet men den gaai*, met zich goed op te schikken raakt men door de wereld, of, met het geld koopt men de boter (VI.).

BLADERS. Z. *blad*.

BLAF, fr. *du gros de fer en feuilles*, plaatijzer (Erembodeghem in Oostvl.).

BLAFFETUUR, v., voor: blind, vensterluik, fr. *volet*, ook heel VI. door; te Loven zegt men ook *slagvensters*.

BLANKENBERGSCHE REKENING, apothekers rekening, groote rekening (VI.).

BLAUW. *Met blauwen twijn nadien*, bedriegen, of *er blauwe doekskens om-doen* (Westvl.). *Blauw maatje gezet worden*, overwonnen worden in het spel (VI.). *Blauwhonds*, iets dat allerezelzaamst is: *het is zoo raar als blauwhonds* (Westvl.). *Een blauw laaike*, *blauw vlammeke*, *blauw luchtje*, *blauw peerd*, zegt men in VI. voor: een niet met allen (Idiot. 409); *blauw bloemkens*, logens (Overal); *iets in 't blauwen*, iets in 't geheim, doen. *Iets blauw blauw laten*, iets laten, gelijk het is, er niets van zeggen of niets aan doen (Maastr.). In VI. bet. *de blauwe schoort uitsteken*, hetzelfde als in Brab.: *den blauwen voorschoot uithangen*, het vet maken. *Den blauw is er af*, moet zijn: *den blaai* (het voordeel) is er van af.

BLAUWEN, o. w., in Westvl. ook voor bedriegen en voor: de school verzui-

men. *Blauwen* of *blouwen*, in den zin van slaan, als in: *het vlas blouwen*, in Brab.: *zwingelen*, is in 't eugl. *to blow*, waarmee men het Gothisch *bliggvan* vergelijkke.

BLAUWKOPJE, in N.-Brab. 'tzelfde als: *pieperken*, of, in Brab. *keesmees*.

BLAZEN. *Het blaast niet*, het gaat niet; *het zal niet blazen*, het zal niet gaan (Oostvl.). *Gij ziet er uit alsof ge de hel geblazen hadt*, ge ziet er zoo rood, zeer blozend uit (Oostvl.). *Het is er mee geblazen*, het is er mee gedaan (Brab., Antw., VI.).

BLAZER, m., komfoor (Westvl.), en bij Kil. ook blaeser, *blaesbalgh*.

BLEEK, BLEIK, m., bleekerij (Overal).

BLEEVE, v., wat van de tafel overblijft, overschot, brokkelingen: *hij leeft van de bleeven*. *Bleeven maken*, fr. *laisser des restes* (Westvl.); van blijven.

BLEEVELINGEN, 'tzelfde als bleeven, tafelooverschot (Westvl.); bij Kil. ook: *blevelingen*.

BLEEVEN, o. w., *bleeven maken*, brokkelingen maken, overschot laten, iets in de teljoor laten liggen (Westvl.). Hier van *bleever*, m., *bleevege*, *bleveling*.

BLEIKHOF, BLEIKPLEIN, hof of grasplein waar men op bleekt (Brab., Antw.).

BLEINROOS, v., is licht dezelfde ziekte als *betroos*, fr. *érésipèle*, l. *erysipelas*, is de roos met bleinen of blaren (Brab.).

BLEIWIT, loodwit (Roermond). Kil. heeft blij, bley, voor loot, fr. *plomb*, en *blijwit*, voor loot-wit, l. *cerusa*.

BLEK, verkort van *bleek*, bijv., in de omstreken van Tienen gebr. voor: verlegen, beschaamd, beteuterd: *hij stond daar heel blek*. *Blek zijn*, zonder geld zijn.

BLEKBIJL, BLIKBIJL, bijl. waarmede men blekt (N.-Br.); in Brab. *blekijzer*, en omstr. Aarschot: *blekspeer*.

BLEKHOUT, o., hout dat moet geblekt worden of dat reeds geblekt is (Brab.,

Antw., Kemp., N.-Brab.); bij Kil. bleck-hout. Zie doofhout.

BLEKKEN en BLESSEN, b. w., 'tzelfde in Westvl., als in Brab. *schalmen* (Idiot. 572), d. i. van de boomen wat schors afkappen om er het kooptal op te slaan. Zie blesse.

BLEKKERS, m. mv., oogelagen (Vl.), van *blekken*, in Vl. voor : blikken, het oogwit laten zien; *blikoogen*, o. en b. w., sterlings bezien.

BLEKLAND, o., 'tzelfde als *blek-aard* (Idiot. 60) (Westvl.).

BLEKMUTSAARTS, m., kleine takkebossen van geblekt hout afvallende (N.-Brab.). Zie blekken (Idiot. 59).

BLEKSPEER, v., ijzeren tuig, met houten steel, om mede te blekken (Omstr. van Aarschot). Zie *blekijzer* (Idiot. 59).

BLEKWORM, BLIKWORM, glimworm. bij Weiland : blinkworm, fr. *ver luisant* (Westvl.), doch in Oostvl. ook toegepast op eenen blikslager en op een klein, weinig lichtgevend lampje.

BLES, m., 'tzelfde als : blek, blik, oogslag waarbij het wit der oogen gezien wordt; de daad van eens te bleszen. *Bles* is de wortel van *blessen* (schalmen), en o. w., *blikoogen*, 't oogwit laten zien, dreigend bezien (Westvl.). Zie blesse.

BLESSE, v., ontschorste vlek van eenen boom die, ter verkooping bestemd, geblest is : als men de boomen verkoopen wil, *kapt men op iederen boom eene blesse* (Westvl.).

BLESSEN, blekken. Zie blekken.

BLEUNAARD, m., bloodaard (Pr. Antw.); men zegt in Brab. *bloo* voor blood.

BLIEK, m. en niet v., wordt in de Kemp. zoowel als in Vl. voor witvisch of blei gezegd. *Eenen blik in 't water smijten om eenen snoek te vangen* (Vl.); te Antw. : *een blikken in 't water werpen*; de *blik* is vergald, het is te laat (Oostvl.). *Leven gelijk een blikke in 't water*, vrij en rustig leven (Vl.). Kil. geeft *blik* voor bleye, blij, fr. *able*,

op als hgd., Saksisch en Geldersch. BLIEKBAKKES voor *blikbakkes*, o., gaper, rondgaper (Meierij); van *blikken*, de oogen op iets sterlings vestigen.

BLIEKEN. Zie afblikken.

BLIER, wijm of teen, wisch, wijmbosch.

BLIJDENBERG, BLIJENBERG, wordt overal gezegd in de spreekwijze : *te Blijenberg begraven worden*, als men spreekt van een overledene, wiens dood vreugde baart vooral aan de erfgeuamen : *als die rijke oom sterft, zal hij te Blijenberg* (in Vl. *te Blijdegem*) *begraven worden*.

BLIK, te Antw. en Kemp. 'tzelfde als *blikaars*, *blekaars*, waarvoor men te Brussel zegt *smert* (smèl) of *kersmert*, fr. *derrière écorchée*, l. *intertrigo*.

BLIKGROND en BLEKLAND. in Westvl. hetzelfde als : *blekaard*, witachtige grond.

BLIKSEMS, als bijw. bet. overal : zeer, fel, geweldig : *hij heeft bliksems veel geld*; *hij is bliksems rijk*; *het is bliksems koud*. In Westvl. zegt men voor bliksems ook : *weerlichts*, *donders*, *verdonderd*, *bliksteerts*, enz., fr. *diablenent*. Men hoort in Brab., Vl. en elders ook het bijv. *bliksemsch* voor : schrikkelijk, deerlijk, geweldig : *ik heb nen bliksemachen honger*.

BLIKSTEERTS, 'tzelfde als bliksems (Vl.).

BLIKWORM. Zie blekworm.

BLINDE KALLE SPELEN, in Vl. 'tzelfde als : *blind manneken* of *blinde kallemaai* (Idiot. 60) *spelen*, achter elkan-der geblinddoekt loopen.

BLINDE MUNT, heel afgesleten munt, *blind oord*, *blinde frank*, enz. (Overal).

BLIND PEERD. *Waar gaat gij met dat blind peerd heen?* wat wilt gij bewijzen (Gent).

BLINK, blinkend schoensmeersel, fr. *ci-rage*; hiervan : *blinkdoos*, *blinkpot*, *blinkborstel*, enz. (Overal in 't Z.).

BLINKEN voor blikken, of *blekken* in den zin van blikkeren of flikkeren of van gapen : *wacht maar, hij zal u schoon*

- laten blinken* (Antw.); in Brab. zegt men ook : *hij zal u laten schilderen*.
- BLOEDLAKEN, echel, ook in Vl. nog : *lijflaken, bloedzuiper, bloedzuiger* genoemd, fr. *sangsue*. Z. Westvl. Idiot 451, en ons Idiot. op *laken* (323) en *leck* (329).
- BLOEDPATER (bloepater) is te en omstr. Mechelen, de naam van een gewaad wezen waarmede, evenals met *bloedzuiper*, men de kinderen bang maakt.
- BLOEIKEN, bloedje (Brab., Antw. en elders).
- BLOEMBOT, v., de bot of knop waaruit de bloem komt, fr. *bouton de fleur* (Overal in 't Zuiden).
- BLOEMEN, o. w., in de bloemen zijn, fr. *être en fleurs* : *als de boekweit bloemt, als de slooren bloemen, is het de beste honigtijd voor de bieën* (Brab., Kemp.).
- BLOEMENHOECHT of BLOEMHOCHT, m., bloemenstruik (Brab.). Zie *hoch* (Idiot. 489).
- BLOEMENHUL, m., bloemenstruik of een hoopje van bijeenstaande bloemen (Vl.). Zie hierna : *hul, hulle*.
- BLOEMPELDER, BLOEMPEELDER, bet. in Vl. niet alleesp : bloemverkooper, maar eerst en vooral : degene die de pellen (*pellicules*) van 't graan afpellen, eer het tot meel gemalen wordt : zoo heeft men : *boekweitpelder* en *boekweitmaalter*; *gerstenpelder*, enz.
- BLOEMSTAAL, BLOEMSTAM, bloemsteel of bloemstengel (Vl.).
- BLOEMPAP of BLOMPAP, m., voor sukkelaar (Gent).
- BLOEMZAK, m., aardappel die bloemt of meelt, d. i. openvalt als zij gezoden is (Brab., Oostvl.).
- BLOEMZOET of BLOMZOET, in de nitdrukking : *hij ziet* (kijkt) *wat blomzoet*, voor : hij lonkt, hij kijkt een weinig scheel (vrij algemeen in Nederl.).
- BLOESLIJF, de plooiën van een vrouwenkleed langs voor : *mijn kleed moet met een bloeslijf gemaakt worden*; hiervan *bloezen*, o. w., met plooiën vallen, oneffen zijn : *mijn jas bloest*, of, is te wijd ; *mijn halfhemdedeken bloest altijd* (Gent, Oostvl.).
- BLOK. *Hij gaat er eenen blok op zetten*, hij gaat fel blokken, zeer studeeren.
- BLOM, enz. Zie *bloem*.
- BLOMME VAN AME. Zie *ame*, *amel*.
- BLOOT voor : *bloed* (Westvl.).
- BLOOTSEISEN, soort van zeisen dienende om de schijfhossen (Idiot. 588) af te maaïen (N.-Brab.).
- BLOT, 'tzelfde als : *blamot*, geknused, geblutst (Westvl.).
- BLOTTEN en PLOTTEN, o. w., verkort van *blooten*, blootmaken, bet. in Vl. : de opperhuid verliezen, afschelferen, het haar verliezen (Oostvl.); in Westvl. bet. *blotten* ook : kneuzen, blutsen : *heel zijn aanzicht was geblut*. Zie *blotten* (Idiot. 62).
- BLOUW, m., slag, stoot, beuk, fr. *coup* (Westvl.); Kil. *blouwe*, l. *alapa*, engl. *low*; hiervan bij Kil. *blouwen*, kaakslagen geven, slaan, straffen, en, Lij de Holl. bet. *blouwen*, met de armen overeen slaan om zich te verwarmen, ook *het vlas blouwen* of zwingelen.
- BLOZERT, m., blozer of iemand die bloost (Antw.).
- BLUISCH, bijv., in sommige streken van 't Hagel. gebr. in den zin van : *flak* (Idiot. 420), of *ylok* (823), fr. *flasque*, l. *flaccidus*, d. i. slap, niet stevig, malsch : *het strooi is te bluisch, het deugt niet om mee te dekken*. 't Graan wast in natte jaren zeer bluisch. Vgl. de ww. *bluts*, 't fr. *blessé*, broos, blotten, blutsen.
- BLUTS en BUTS, dat men omstr. Loven voor bluts gebr., is m., doch *blutse* is in Westvl. v. *De blutsen tegen de buitenslaan*, is een Vlaandersch spreekw. dat zooveel bet. als : het slechte met het goede nemen.
- BOCHT, BUCHT, m. (Idiot. 63), is in heel Vl. gebr. in den zin door ons en Kil. opgegeven. Hiervan : *zwijnenbocht, schapenbocht, hoenderbocht*, enz.

BOCHTJE, o.; een eindje touw, slaphangende lijn die men van op een schip aan kant werpt (Willebroek). Z. bocht in Weiland.

BODE, m., briefdrager (Overal in Vl., Brab. en pr. Antw.).

BOE of WOE, WO, voor : waar (Maastr.).

BOEBA, m., weerwolf, fr. *ogre* (Maastr.).

BOECHT, woord van minachting : *boecht van volk*, gemeen volk : *wat bucht of boecht is dat?* (Kemp., Antw., Brab.).

BOEF, BOEFKEN. Zie bof, bofken.

BOEIS, BOEISZE, v., schongel, touter, waarvan *boeizen* (Idiot. 64), schongelen. Het is eene andere uitspr. van : *bij*s of *bijze*, 'twelk h. en d. in Vl. gezegd wordt voor 't fr. *balancoire*; te Oudenaarde heet het : *ritskoter*; in 't Zuiden der pr. Limb. *zwok*. Zie *rijreepen* (Idiot. 542) en *bijzen* (Idiot. 84).

BOEK, voor 't fr. *livre*, is in 't Zuiden overal m., doch in de woordenb. o. Men noemt in Vl. *boek* de kaarten die overblijven, nadat ieder speler de zijne heeft gekregen : *een boek kaarten*, fr. *un jeu de cartes*; ook, in Westvl. : de derde maag, in 't fr. *melléce*. — *Boek* ook voor : beuk, in Brab. buuk, fr. *hêtre*; hiervan, *boekenhout*, *boekenstoelen*, enz. Z. bok en boeken. *Hoe liggen de boeken*, hoe staan de zaken (Brab.).

BOEKET, m., in sommige streken van Westvl., voor : boekweit, eene graansoort die in Willebroek schijnt *boekert* te heeten.

BOEKSHERING of BOEKSHARING, in Brab. en elders, de uitspr. van *boksharing*, bokking, dat men eene verkorting acht van *boksharing*. Kil. en anderen na hem, achten het eerste deel van dit woord *bok* te zijn, om den onaangename geur van den droogen haring. Doch Adelung meent dat het eer de wortel is van *bakken*, omdat men inderdaad dezen visch bakt; het zou dus voor *baksharing*

zijn. Edoch Bilderdijk zegt dat men het droogen van vleesch en visch *bokken* noemde, zoodat *bokking* of *boksharing* niets zou zijn als gedroogde visch of *droogeling*.

BOELEKE, BOLLEKE, kindje : *dat kind is een lief boeleke* (Brab., Brussel).

BOEMAN voor : bullebak of *bietebauw*. Ik meende, zegt Hoeufft (76), *boeman* gevormd te zijn van het geluid van het rundvee, waarmee men de kinderen verveerd maakt. Kil. en Ten Kate hebben *boesman* in denzelfden zin. De laatste leidt het af van het honsgeluid. In 't deensch is het ook *busseman*, hgd. *buzeman*, 'twelk sommigen van *buse*, *buz* (momaangezicht) afleiden. Echter is 't in 't Nedersaksisch : *buman* of *buddeman*, afkomstig van *budde* (zwart), gelijk de boeren van Westphalen een zwart paard nog noemen. De schrijvers van het Brem. Nedersaksisch Wörterb. vergelijken *buman* met 't engl. *a bawed*, door Junius (in Etym. Angl.) afgeleid van het angelsaks. *beaw*, eene soort van wesp. Zie boddeman, hotteman.

BOEMERSCHE MAAT, volle maat, is de oorsprong van juheemsche maat, omdat die maat misschien goed was, of, omdat dit volk eene grootte maat eischte.

BOENE, v., bij de huidvetters, laanwater : dat in den zopput bruin geworden zijnde, in de *boenkuip*, waar de huiden in liggen, overgepompt wordt om die huiden te laten tanen, in 't fr. heet het *auvergne* (Westvl.). Z. boenkuip.

BOENEBAK, van : *boenen*, gladmaken, en *bak*, eene slede om mee over den sneeuw of het ijs te schuiven (N.-Limb.). Zie bij ons *boenebak* (Id. 69).

BOENEN bet. in Vl. 'tzelfde als in Brab. : *verven*, in den zin van : *vekken*, bijv.

het eikenhout boent of verft; de slooster van okkernoten verft of boent

BOENKUIP, v., kuip waarin de huidvetters de huiden boenen, d. i. : eene

bruine kleur laten krijgen (Westvl.).
BOENSEL, o., een bol was, waarmee men hoent (Limb.), in Vl. *plek*, in 't l. van Waas zegt men : *eikenhout boent*, d. i. in Brab. : *verft*, zoodat daar *boensel* zooveel is als besmetting, smet, plek, vlek.
BOEREKUIFEL, m., in Oostvl. een scheldwoord dat de grootste verachting uitdrukt, b. v. een domme boer, een schurk of iets desgelijks. Zie kuipel (Idiot. 306).
BOEREMENSCH, m. en o., buitenmensch, persoon van buiten eene stad (Brab., Kemp., Vl.).
BOERENMUSCH, v., boombusch, musch die op de boomen woont; die onder daken of in steenholtens woont, heet *steenmusch* (Waas); en in Brab. : *huismusch*.
BOERENREMEDIE, ook *boerenmiddel*, in Limb. en elders 'tzelfde als : *straatremedie* (Idiot. 688), gering geneesmiddel, niet door de meesters voorgeschreven.
BOERENROOS, de gewone groote en bleekkleurige roos (Brab. en elders).
BOERENSTIEL, m., landbouwersbedrijf (Brab., Oostvl., Kemp.).
BOERENWINKEL, m., smakeloos versiersel of kleeding; smakelooze meubels (Brussel en elders).
BOERETEE. Zie boerenteen.
BOERENTEE, meest in 't mv., zoo noemt men soms in Brab., Oostvl. en ook *boereteen* in Westvl., de hofboonen die Kramers *boerenboon*, Des Roches met anderen en ook de Brabanders *labboon*, en elders *platteboon*, fr. *féves de marais*; de peulen of sluimen (Id. 628) ervan worden genoemd : *wilde vollen* (Idiot. 864) en *wolte vollen* of *wolte wanten* (Idiot. 871).
BOERHAVEZEVEN, boerhavezeven, bel-trommel, zijnde eene soort van zeven of zeef met bellekens en rinkels en lintjes omhangen, fr. *tambour de basque*, waarmee de boerenlieden zich

vermaken (Zuiden van Westvl.), samenstell. : *boer, halve en zeven*.
BOERIAS of **BORIAS**, h. en d., in Westvl. voor : noorderwind, van 't l. *boreas*, fr. *borée*.
BOEROFFERANDE SPELEN. Zie hemelpoortespelen, in 't Westvl. Idiot.
BOESERON, ook *boezeron*, *bazon*, *buzeron*, korte kiel (Westvl.), bij Kramers *boezeroen*, fr. *bergeron*, blouse. Z. boerzelaam (Idiot. 63) en bazeloen of bazon (Idiot. 33).
BOESMAN. Zie boddeman en boeman.
BOET. Door *boeten* verstaat men : de boetwerken en geneesmiddels die voorgeschreven zijn, waneer men, b. v. een achtdaagsche boetoefening pleegt, of waneer men eene belofte of eene bedevaart gedaan heeft, b. v. die door Sint Huibrecht van de razernij wil genezen worden, moet nauwkeurig *de boeten onderhouden* (Brab.). Kil. vert. boete, baete, door *remedium*, *adjuvamentum*.
BOETEKEN, gebult manneken of vrouwen (Rond Tienen), verbastering van hulteken.
BOETEMAN, m., naam waarmee men, in 't Hagel., de kinderen bang maakt; het is eene andere uitspr. van het w. botteman of *boddeman*, dat is bot- of hotdrager. Z. ook botteresse (Idiot. 72) en boeman.
BOETEN, binden, kortvleugelen, de vrijheid benemen, wordt te Kortrijk veel van dieren gezegd.
BOETENEED, van boet en eed, vergadering of zitting van maatschappij of genootschap, die men op boetstraf moet bijwonen (Gent).
BOETJEN, voor meisje, jonge vrijster : *hij is met zijn boetje naar de kermis* (Wetteren in Oostvl.); in Westvl. heet een meisje dat dwaas, wild en woelig is gelijk een jongen : *eene bokse*.
BOETSBERGH, **BOTSBERGH**, het Zwitsersche landschap, fr. *le Jura*.
BOETSEN, regelm. b. w., in Westvl. het-

zelfde als : bootsen, boetseeren.

BOETSLOOPEN. Zie hotsloopen.

BOETZAK zegt men te Willebroek voor : *boekzak* of *bokzak* (Idiot. 67). Is *boetzak* nu voor : *bodezak*, zak eens bodes, of voor *bodde-* of *botlezak*, rugzak, zak dien men op den rug hangend draagt ?

BOEZEN, o. w., in 't N. der Kemp. geweldig drinken, en dan voor *buizen*; in de Bar. van Breda is *boezen* een jongensspel met ijzeren ballen. Zie bij ons *boezelen* (Idiot. 65), dat ook een spel met ballen of merbels het. Het is verwant met *bossen* of *boßsen*, *botsen*, slaan, kloppen, knotsen. In Westvl. is *boezen* bijna 'tzelfde als : slaan, kloppen, doch bepaaldelijk : onder den slag van den boeshamer uitbreiden.

BOEIZZEN, in de hoeizze of hoeis zwieren Z. Idiot. 64 en boven *boeis*.

BOF, BOKKEN (o als korte *oe*), kleine hof, in erte muts of in den volant van een kleed, rok, enz. *Op een kleed liggen tien roten boefkens* (Gent); in 't Zuid. van Oostvl. is een *boefken* eene soort van wijde wrong in de mouwen van vrouwskleederen. Te Maastr. het. *bof* brok, beet, mondsvol.

BOFFEN voor pochen, in heel Vl. alsook *boffer* en *bofster*, een die pofst.

BOK of BONKE, tros, fr. *trochet*, *touffe*; 2° afgeheind perk, bocht of bucht; 3° stoot; 4° kraaksteen van kriecken, kerzen, pruimen, perziken, enz. (Westvl.).

BOK, m., gezegd van iemand die men moeilijk kan te vrede stellen. *Iemand op den bok zetten*, iemand lastig, moeilijk, kwaad maken, hem stooren. *Op den bok zitten*, gestoord zijn, slecht gezind zijn. *Eenen bok zetten*, iemand als voetbank of ondersteuning dienen, als hij ergens wil opklimmen (Oostvl.).

BOKESMIEL, o., hoekweitemeel (Roermonde).

BOKET, v., mv. *boketten*, gewis voor : *bolketten* (Idiot. 67), 'tzelfde te Mechel.

als elders in Brab. : *ket* (Idiot. 236), van aarde gebakken knikkers.

BOKKEN, b. w., uitstaan, verdragen, fr. *supporter* : *het is zoo warm in de kerk dat ik het niet bokken kan*. 2° o. w., 'tzelfde als in Brab. : *böesen* of *bössen*, sterk aankloppen, aanslaan, boksen (Westvl.). Vlg. 't engl. *to box*, fr. *boxer* (Idiot. 67).

BOKKIG, bijv., bokachtig, ridsig, van goiten gezegd (Brab., Kemp.).

BOKSEM, grof gestopte kous : *boksems van kousen*, dik gestopte, grove kousen (Gent); Kil. heeft *bocksen*, wijle kousen, l. *caligae follicantes*. *Boksem* of in Westvl. *kulle*, vest of mannenhorstkleed met mouwen en dalende tot op de heup, men noemt het ook *sapong*; bij Kil. *bockse*, soort van broek of onderbroek, l. *bracca*, fr. *culotte*.

BOKSEMEN, grof stoppen, van kousen, enz. gezegd (Gent).

BOKTANDEN, baktanden (Oostvl.. Brab.).

BOLAARD. Zie hollaard.

BOLD, BOLT, ook *bouwt*, *bouurd*, *laud*, *haut*, m. en o., beer, fr. *gadous*; hiervan *boldboer*, *bouwboer*, *bold uitscheppen*, *bold over den akker gieten* (Westvl.).

BOLGEN voor *balgen*, den halg (huik, pens) vullen, veel eten : *wat kan hi bolgen* (Westvl.).

BOLHOOFD. Zie hollaard.

BOLHOORDIG, bijv., : *gij zoult wel iemand bolhoordig maken met al uw gerucht* (Westvl.), het is voor : *balhoorig*, waarvoor het Westvl. Idiot. (77) *baloorde* heeft. *Bal* bet. kwaad, slecht. fr. *mal*.

BOLKE, ondervest, gilet (h. en d. in Westvl.), bij Kil. *bulcke*, l. *thorax*.

BOLLAARD, BOLAARD, BOLHOOFD, 'tzelfde in Westvl. als in Brab. : *wilgen strunk*, en elders *tronkwilge*, *knotwilge*, *boventing*, fr. *télard*.

BOLLEKATOEN. Zie baalkatoen.

BOLLEKET, m., is in Vl. een zeer groote

marbol, ook een bal van steen of ijzer.
Zie ook bonket.

BOLLOOR, 'tzelfde als 't fr. *bouilloire*,
bolvormige koperen thee- of koffie-
ketel (Brab. en Antw.).

BOLBOOS. Zie balroos.

BOLSTER, m., bolsterachtige stroobussel,
een dikke bussel verward stroo (Vl.);
in Brab. : *kortbussel* (Idiot. 284), te
Loven en Turnhout : *krombussel* (299).

BOLSTERACHTIG, BULSTERACHTIG,
dik opgevuld gelijk een bolster (stroo-
zak, kafzak), opgeblazen, opgevuld,
opgercezen (Westvl.); Kil. heeft *bolster*,
gelijvigh, bijv., en *bolster* in den zin
van een gevulden stroozak; hiervan :
bed en bulster. Men gaf ons ook *bols-
terachtig* zien op in den zin van : eene
gele kleur hebben.

BOLWERP, BOLWORP, in Oostvl. het-
zelfde als in Brab. een boogscheut, d.
i. een afstand zoover als men met
eenen bol of bal werpen of met eenen
boogpijl schieten kan.

BOM, m., plank die op de houtstukken
genageld wordt en waarop de dakgoot
moet rusten (Gent).

BOMBAAR. Zie bommel.

BOMBAZIJN, m. (Brab.).

BOMBELAAR. Zie hommelen.

BOMKET. Zie bonket (Idiot. bl. 68).

BOMMEL, m., meikever te Ronse, waar
men toch ook mulder en meulenaar
zegt, en elders in Westvl. *bombaar*.
Z. *bommelen* (hommelen); 2° vermoed
persoon te Ronse, alwaar *bommelhoofd*
'tzelfde bet. als momaangezicht, fr.
masque; Kil. heeft *bommeler* ook voor
masker, l. *manducus*, en ook voor
'tzelfde als hommelinecker, l. *nrptunus*,
larus, *spectrum*.

BOMMEL voor dof, slag, stoot (Kemp.).

BOMMELACHTIG, bijv., dik en bol, opge-
blazen, opgezwoollen, opgepoft (West-
vlaand.).

BOMMELEN, o. w., freq. van hommen
(een hol en dof geluid maken), *mom-
melen* of *mompelen*, preutelen, hak-

kelen, stotteren, tegenpreutelen of
habbelen : hiervan *bommelaar*, stot-
teraar, hakkelaar, preutelaar; *bom-
melerse*, stotteresse, hakkelaarster
(Kemp. en Limb.); bij Kil. is *bomme-
len*, *resonare*, en *bommele* 'tzelfde als
rommele. In Westvl. bet. *bommelen*
een hol en dof geluid geven gelijk dat
als men op eene ledige ton trommelt,
ook het hulderen van stormwind, 3° te
slingeren hangen. Z. *bimmelen*, *bem-
melen*.

BOMMELHOOFD. Zie bommel.

BOMMEN, b. w., hobijnen, het garen van
een bomwiel winden op hobijnen of
klossen en het alzoo voor den wever
gereed maken. Hiervan *bomwiel* (Oost-
vl.); bom duidt iets rond aan. In
Westvl. bet. *bommen*, b. w., 4° deu-
ken, builen indeuken, fr. *faire des
enfongures*, *bossuer*, 2° b. w., een
bom in een vat slaan.

BOMMESSEN, o. w., een kinderspel dat
bestaat in eenen knikker of marbol te
laten afrollen van eene helling op
eenen anderen knikker om dezen te
raken (Oostvl.).

BOMWIEL, o., wiel om mede te bommen
(Oostvl.). Zie bommen.

BOND, m., doch *verbond* is o. (Overal in
't Zuiden).

BONDES, bovenste denter van een huis
of gebouw (Brussel).

BONKE of BOK, tros, reesem, fr. *trochet*,
bouquet, gezegd van noten, kerzen,
krieken, enz., als zij van eenen boom-
tak hangen : *eene bonke druiven*, *een
bok noten* (Westvl.).

BONKEN, o. w., bikkelen of *pikkelen*, met
de bikkels of *pikkels* spelen (Kemp.).
van het oude bonck, een saksisch en
friesch w. dat *been* bet. l. *globulus
osseus*. Zie bonket.

BONKET, m., is in Vl. 'tzelfde als *bolket*
of *bolleket*, d. i. marbol, bol, aarden
knikker; men gebr. te Halle ook *bon-
ket* voor groote knikker of bol. *Bonket*
is ook gebr. in Oostvl., in de Kemp.

en N.-Brab. voor den bal in 't bikkelspel. Hoeufft leidt *bonket* af van *bonk*, been, bij Kil. is het een beenen bol, ook *sphaerula eburnea*. In Vriesland noemt men dit speeltuig *bakkert* of *bakker*. Wij denken dat *bakkert* is voor gebakken kert (kèt) of van aarde gebakken knikker. Zie bonken.

BONT. Zie bund.

BONTE, v., vlag van hoest, van grilligheid, enz.: *hij is in zijn bonte*; ook poos, zekere tijdruimte (Westvl.).

BONTIG, verkleinw. van: *bont*, als droevig, van droef, min of meer bont (Breda).

BONTING, m., naam dien men te Antw. geeft hetzij aan den bonten hanne of roetaart, hetzij aan de bonte kraai.

BONTVLIAGER, BUNTVLIAGER, BENTVLIAGER, wilde jongen (Bar. van Breda).

BOOIEN, b, w., andere ditspr., rond Tienen, van: *baaien*, *boeien* of *beien* (Idiot. 23, 38). In Gelderl. zegt men ook *beien*, voor: eenen stok rechtmaken, eigenlijk warmen en door het warmen rechtmaken. Z. Taalk. Mag., (II, 414).

BOOM, BOME. BOM, verkort van, en alg. in Brab., Antw. en elders gezegd voor: *bodem*, engl. *bottom*, grond, plaats, fr. *fond*, *terrain*. Doen hi ten bome quam ghegaen, riep tot hem eens stem (Oud Vl. Liederen, blz. 92).

BOOM. Er staut een boom in den weg, wil zeggen dat men in 't spreken moet omzichtig zijn, want dat er iemand in de vergadering is, dien men niet mag betrouwen (Gent).

BOOMDUIF (Vl.), in Brab. *boschduif*, v., ringduif, houtduif, fr. *pigeon ramier*.

BOOMKAPPER, BOOMVELLER, het eerste omstr. Loven, het tweede in Vl. gezegd voor: boomhakker; men zegt in gemelde streken ook *boomknipping* en *boomvelling*, elders ook *boomhakking*.

BÖÖN, BOONEN. Op iets een boonken hebben, op iets fier zijn, voor iets uit-

komen (Brab.). In de boonen zitten, 'tzelfde als: in de boonen zijn, niet meer weten wat denken of doen (Limb. en elders). Zie dronken. Zijne boonen of boontjes te week leggen, naar iets verlangen, op iets uit zijn: *gij moet uwe boontjes om die plaats niet weke leggen, ge zult ze toch niet hebben* (Oost- en Westvl.).

BOONKRUID, overal 'tzelfde kruid als: keule of hofkeul, fr. *sarriette*, waar men labboonen met stooft, en daarom ook *labboonkruid* geheeten in Brab.

BOORD (met zachtlange oo), o., doch meest m. Op den boord van het graf (Brab.).

In Oostvl. zegt men: *al wat ik vind is boord*, d. i., behoort mij toe.

BOOS, hijv., in Westvl. en omstr. van Gent ten platten lande, niet in de stad, levendig, aardig, bij der hand, slim, vernuftig, ondernemend. schalk, fr. *intelligent*: een boos kind, eene booze vrouw; dat is een boos ambachtsman. In Westvl. het. *boos* nog: verborgen, verholen, fr. *caché*, of 'tzelfde als in Brab. *loos*. In de omstr. van Breda heeft *boos* ook de bet. van: slim, doortrapt, scherpzinnig: *het is een boos kind, een boos kereltje*. Immers de boosdoeners zijn doorgaans op treken afgeleerd.

BOOT, v. bij De Vries, is m. in Brab., Antw. en Vl., alsook *boot*, voor bussel, dñch *boote* (bussel) is v. in Vl.

BOOTEN, behalve de beteekenissen door ons en in 't Westvl. Idiot. aangestipt, het. nog: verdrukken, verstooten, niet aantrekken (Gent).

BOOTEN, bet. ook: in booten (bussels) binden.

BOOTENIER, m., schipper van een boot (Vlaand.).

BOOTERING en BOOTING, v., 'tzelfde in Vl. als in Brab., Kemp. en Oostvl.: *botering* (Idiot. 71), rossing, klopping.

BORDIS (klemtoon op dis), is te Mechel. en omstr., eene soort van tafel in hout of steen, en van alle kanten toe, waar-

- mede men de opening van den keldertrap bedekt; ook een oude krak van een tafel. *Z. bordes* (Idiot. 70), dat hetzelfde is, en *bardes* (30); bij Kil. *bord-decks*, *bordeckse*, *bordessche*, fland. i. *loove*. *Z.* ook Westvl. Idiot. v. *bordes*sch, blz. 169).
- BOREN**, voor hoorden (Overal).
- BORG** voor iemand of iets spreken, voor iemand borg blijven of zijn, voor iemand verantwoordelijk zijn (Brab., Antw.).
- BORGLOON**, fr. *Loz*, vroeger *Loots*, een steedje in de pr. Luik, tusschen Tongeren en Sint-Truiden, vroeger ook een graafschap.
- BORGWORM**, fr. *Waremmé*, stadje in de provincie Luik.
- BORK**. Zie bark.
- BORRELEN**, o. w., 'tzelfde in Oost- als in Westvl. *beurlen* (Idiot. 50), brullen, bulken, fr. *beugler*; volgens Ten Kate, van *bor*, de oud verleden tijd van *baren* of *beren*, geluid geven.
- BORREPUT** en verkort *borre*, m., voor : hornput of bronput, waterput (Brab.. Kemp.), en in Vl. *steenput*; men zei oertijds ook : *borrewater*, voor born- of bronwater.
- BORSTBEZIE**, de vrucht van den borstbezenboom (fr. *jujubier*), *jujube*, doch in 't L. van Waas worden de hulstbezen ook *borstbeziën* geheeten, in Brab. en Vl.-Br. : *berstbezie*.
- BORSTEL**. *Er met den ruwen of groven borstel over gaan*, bet., in Brab., hetzelfde als : *er met vuile voeten door-gaan*, er maar grof, onzacht en onverlegen over heen stappen, met iets grof te werk gaan.
- BORSTELARE**, **BURSTELARE**, m, *borstel* (Westvl.).
- BORSTELLEN**, b. w., afborstelen, afslaan; hiervan : *borsteling*, slagen, pak slagen (Overal).
- BORSTIG**, bijv., korthorstig, kortademig (Kemp. en te Breda).
- BORTELEN**, o. w., *borrelen* gelijk kokend water (Westvl.).
- BOS MET HEILIG KERMIS** zoo noemt men, in eenige gewesten van Vl. : de bijeenkomst in eene herberg, alwaar ook meisjes met jongens mogen komen, zonder dat zulks besproken wordt. Zie hier wat er geschiedt : het overschot van honigpijpen wordt in Lovensch bier gestoken en zoolang in den kelder gezet tot dat de honig er teeneemaal uitgetrokken is, en alsdan wordt er uitgebeeld bij welken baas de *bos met heilig kermis* zal gehouden worden, d. i. in welke herberg men het gehonigd bier zal uitbuizen. Gewis zal dit bier *bosmee* heeten, een woord te Dendermonde in zwang.
- BOSCH** is bijna overal m.
- BOSCHBEES**, **BOSCHBEZIE**, aardbessen of aardbeziën die in bosschen, weiden, aan beek- of houtkanten groeien, fr. *fraises sauvages* (Brab.). Men noemt de kraakbessen, fr. *myrtilles*, op vele plaatsen ook *boschbezen*, bij kil. *boschbesie*, i. *kraecke-besie*.
- BOSCHBLOEM** en **MEIBLOEM**, zijn te Lo-ven de namen die men bepaaldelijk geeft aan 't bloemplantje, dat de botanisten *chrisanthemum bifolium* noemen, elders in Brab. heet men de *boschsleuterbloem*, of wilde betonie, fr. *primevère*, ook weleens *boschbloem*. In Westvl. heet deze bloem : *boschtijloos*, doch *tijloozen* of *tijdeloozen* zijn in Brab. bloemplanten van een gansch ander slach.
- BOSCHDUIVEL**, m., scheldnaam gegeven aan iemand die zich niet kamt (Oost-vl.); ook : raagbol, spinnewebhorstel (Gent).
- BOSCHGROND**, ook in Oostvl. en heel Brab. gebr. voor : grond waarop een bosch gestaan heeft of die beter is om houtgewas dan om vruchten te dragen.
- BOSCHKAR** of **BOSKAR**, v., zware groote kar zonder bodem, maar met onder ahangende kettingen, waarin men ook des noods *teijmen* legt (Brab.,

Hagel.). Is het : *boschkar*, omdat men er mede het hout uit de bosschen haalt, of *boskar*, kar wier aspunten (ijzeren bussen) in de raderen rond-draaien.

BOSCHKEETE, V., keete of hut, staande in eenen bosch (Oost-Vl.); in Westvl. bet. *Boschkijte* hetzelfde als : boschuil, lomp mensch.

BOSCHLEEUWERIK (boschleeuwerk), soort van leeuwerik die aan de bosch-kanten woont, in tegenstelling van den veld- of gewone leeuwerik (Brab., Vl.); in Westvl. heet de *buschleeuwerke* ook *gersleeuwerke*.

BOSCHNOOT, v., de kleine wilde hazel-noot die in bosschen en houtkanten groeit, en min goed is om geëten te worden dan de *hofhazelnooten*, die ook weleens *lombardsche* of *lombardij-noten* en in Vl. *baardnoten* genoemd worden (Overal); bij Kil. *bosch-not*, flandr. *noix decumata praegrandis*.

BOSSCHELKEN, in Westvl. voor bosch-ken.

BOSSCHEN, b. w., in N.-Brab. even als oulings bij Plantijn, een bosch afskap-pen, b. v. alle vijf of zes jaar wordt het schaarhout afgebouwen : *wanneer is dat bosch geboscht?* In Nedersaksen heeft *busschen* dezelfde beteekenis, in 't fr. is het *bûcher*.

BOSSCHENMAKEN, ook *hagemuiten*, schoolduiken, de school verzuimen (Westvl.). Zie fatsen en haagscholen.

BOSCHWIND of BOSWIND, naam van een besboom die de frauschen *cric* en Dr Matthijsen (Natuurkundige lessen) *domme kracht* heet. Te Rupelmonde heet het *keldervijs*.

BOSMEE, Z. bos met heilig kermis.

BOT, m., bussel : een *bot* solferstekken (Turnhout), bij Kil. ook *bot*, *botte* l. *pabula*, fr. *botte*.

BOT, *knook* en *schenk*, been (Omstr., Ven-loo); bij Kil. is *bot* (been) opgegeven als een hollandsch, geldersch en friesch woord dat daar, even als in de Woor-

deub., *been*, fr. *os*, beteekent.

BOT, bijv. en bijw., lastig, moeilijk : *dat schrift is bot om lezen* (Westvl.); zwaar, groot, lastig : *ik heb eene botte valling*, d. i. een zware verkoudheid (Oostvl.). *Bot staan*, vast staan, niet weten wat antwoorden : *bot stilzwij-gen*, heel stilzwijgen (Vl., Brab.), *zich bot geven*, het raden opgeven (Oostvl.), *iemand bot steken*, hem vragen voorstellen, die hij niet kan beantwoorden, hem bot zetten, hem bot doen staan, botmullen (Vl.). *Bot*, bijw., zeer, zeer veel, uitermate, buitengewoon, fel : *het is bot koud, warm; dat is bot veel geld; dat garen is te bot grof* (Oostvl.).

BOT, soort van schup of spade, die een vorm heeft van zekeren visch, *bot* ge-naamd; deze schup, bij de koolver-pers veel gebezigd, is zeer zwaar en moeilijk te hanteeren.

BOTAF, plomp af : *hij antwoordde botaf* (Brab., Oostvl.).

BOTERBLOEM is de naam dien men geeft aan verschillende planten met helder gele bloemen; het is 1° in Brab. de plant door de geleerden genoemd *ranunculus bulbosus*, *ranunculus acris*; 2° in Vl. de kleine boterbloem of *haag-boterbloem*, *ranunculus ficaria*; en 3° in Vl. en Brab. de groote boterbloem, in Westvl. ook genoemd *meerschebloem* of *meerschboterbloem*, *caltha palustris*, fr. *populage des marais*. Eenigen geven dien naam ook aan de gele renonkel of hanevoet, fr. *renoncule des prés*, en anderen aan de pisbloemon, fr. *pis en lit*, l. *lila-raxicum*.

BOTERBRIJNE, BOTERBRUINE (uitspr. *beuterbrine*, *butterbrune*), v., pek-el van gezouten boter of boterpek-el (Westvl.).

BOTERHAM, in België meest altijd m., wordt te Gent voor : zweerd, en, te Kortrijk, voor : lisch, platte riethalm bij het volksken gehoord. Een half-hemd wordt door het gemeen volk van

- Mechelen : *boterham* en *doudervlaag* genoemd.
- BOTERMELK, o., in Brab., Kemp. en N.-Brab. langsheen de grenzen zegt men algemeen : *botermelk* voor het Holl. *karnemelk*, even als : *boteren* voor het Holl. *karnen*, *boter* 'maken, ook de Hoogduitschers zeggen : *buttermilchen* de Engelschen : *buttermilk*, de Franschen : *lait de beurre* of *lait battu*; 't is op te merken dat men in 't hgd., 't engl. evenals in Westvl. *butter*, en in Limb. ook *butter* en *botter* zegt.
- BOTERMET, v., naam van de gemeene *ranunculus*, *boterbloem*, alzoo geheeten omdat ze bij onze boeren dient om de *boter* te verwen (Hasselt). Z. mede.
- ROTEROOGE, leepoog (Oostvl.).
- BOTERSCHIJTE (*beuterschite*, *butterschite*), v., vlinder (Westvl.); bij Kil. *boter-schete*, *boterschijte*, *boterschiele*, *botervliege*.
- BOTERSNEP, v., vlinder (Moerbeke, Waas).
- BOTERSTAMPER, m., overdracht., een die met zware stappen gaat.
- BOTERVAT, o., het vat waarin men het melk botert (Brab.), in de Kemp. *boterstand*.
- BOTERVlieg, v., vlinder (h. en d. Oostvl.), bij Kil. *botervliege*, *flandri. pepel*, in Holl. zegt men h. en d. ook *botervlieg*. Zie *boterschijte*.
- BOTERVOGEL, m., vlinder (Gent).
- BOTERWIJF, o., vlinder (L. v. Aalst).
- BOTEWEG. Zie *botweg*.
- BOTGEWEG. Zie *botweg*.
- BOTHOOFD, dwaashoofd, domhoofd, vrouw die slecht van aannemen of leeren is (Vl. en elders).
- BOTMUILEN, b. w., iemand den mond stoppen, fr. *confondre* (Brab., Antw.).
- BOTS, m., overal in 't Zuiden.
- BOTS, bijw. van *bot*, bijv.; *bots tegen*, vlak tegen; *bots op*, vlak op, *bot op* : *ergens bots op* of *bots tegen loopen*, *bots weg*, lomp weg (Brab., Waas). *Bots* is hetzelfde als *botseling* (Idiot. 72), ineens, schielijk; *bots* het. in 't L. v. Aalst en Belg.-Limb. ook : aanstonds, straks : *ik kom bots*.
- BOTSIG, bijv., 'tzeifde als *knuttig*, misnoegd, slecht gezind, knorrig (Omstr. van Kortrijk).
- BOT SCHUDDEN (den). Zie ons Idiot. 71. In Westvl. zegt men h. en d. ook *den bot beschudden*, dat daar eigenlijk schijut te bet. : den *botte* (bos, bussel) of den walm schudden en den dekker dienen, en verders : er tegen vliegen, er tegen botsen, het bezuren, het fatsoen of het gelach betalen.
- BOTSLOOPEN (boetsloopen), verkeerd loopen (Maastr.). Zie *bots*, bijw. (Idiot. 72).
- BOTSTAAN. Zie *bot*, bijv. en bijw.
- BOTSTEKEN. Zie *bot*, bijv. en bijw.
- BOTTE BEESTEN of BEESTEN, zeker kaartspel, ook *zeuren* (Idiot. 884) genaamd (Westvl.).
- BOTTEKOP, domkop, dommerik (Brab.).
- BOTTELING, BOTTELINGS, reeds in Ki-liaans tijd en nog heden gebr. voor : ineens, eensslags, eensklaps, *plotselings* (Brab., Antw.).
- BOTTER, BOTTERMELK. Z. *boter*, enz.
- BOTTI, m., voor rug : een kind op den *botti* dragen (Hagel. langs Luikerland). *Botti*, *bulte* of *bodde* is een mand of korf die op den rug gedragen wordt, in 't fr. *hotte*; vandaar de naam 4^e der Luiksche *botteressen* (Idiot. 72), zijnde arme werkvrouwen die met rugmanden hoelie of andere zaken dragen; 2^e van *boddeman*. Z. Hoeufft, blz. 75, op *boemen*.
- BOTUIL, m., botmuil, botterik, onbeleefd mensch (Vl., Brab., Antw.).
- BOTWEG, bijw., plompweg, plomp heen : *hij weigerde botweg* (Brab., Antw., Oostvl.); in Brab. zegt men ook *bot eweg*, in Oostvl. *bot-geweg*.
- BOTZELFS, bijw., ineens, plotselings, vanzelfs (Assenede).
- BOUD, bijv., in Westvl. voor : stoutmoedig, onversaagd : *hij is stout en boud*.
- BOUNTJE, omstr. Poperingen voor : zekere

tijd : *het is al een bountje geleden*. Het zal waarschijnlijk het fr. w. *bout* (einde) zijn, met ingeschoven n.

BOUT. *'t is eene van het einde naast den bout*, het is een die zijne vijf zinnen of zijn verstand niet geheel heeft (h. en d. in Westvl.). Z. *bouwd*, *bolt*.

BOUTSTEKEN of **DEN BOUTSTEKEN**, in Westvl. voor het Brab. : *opsteken*, *schampavie spelen*, de bie steken, wegvluchten, wegloopen, het hazenpal kiezen : *zoo haast ik kwam, stak hij den bout* (stok, staf).

BOUWD, **BOUWT**, **BAUD**, **BAUT**. Z. *bold*.

BOUWEEL, m., met den kleemtoon op : *weel*, een uitgedorschen bussel stroo ; men zegt ook *baling*, *bouwelare*, en *bouweelstroo* : *een bouweel uitschud-den* : *drij bouweelen maken een bondel* ; *bouweelen aan het vee geven* (Westvl.).

BOUWELAAR. Zie *bouweel*.

BOVEN. *Boven zijn*, of *boven jun zijn*, tot welstand gekomen zijn. *Er boven op zijn*, gewonnen, gezegepraald hebben, er mede in schik zijn. *Boven op*, uitwendig : hij was kwaad, *maar 't was maar boven op* (Brab., Kemp., Oostvl.). *Boven wonen*, zich eene zaak niet aantrekken, buiten eene zaak zijn (Oostvl.).

BOVENLING, **BOVELING**, m., tronkwilg, hollaard, bondelhout (Westvl.).

BOVENMEID of **BOVENMEISSEN** voor : bovenkamermeid (N.-Brab., Kemp., Antw., Brab. en Vl.).

BRAADPEER, **BRAAIPEER** (*brapeer*), v., in Oostvl. 'tzelfde als *bakpeer* of *gebraden peer*.

BRAADVERKEN (*braverken*), o., vetgemest verken, ook een dikke persoon (Oostvl.), elders een gemest jong verken of spitverken, ook : *braailing*.

BRAAMBEIER, voor *braambeï*, bees, Kemp.

BRAAN, **BRANE**, **BRAINE**, **BRENE** (met zware e), *Breine* of *Brijne*, naam van vier waalsche dorpen bezuiden 't stadje Hal, in 't fr. *Braine*; men heeft 1° *Braine l'Alleut*, in 't vlaamsch *Brane*, *Braken*, *Eigenbrane*, *Eigenbraken* ;

2° *Braine-le-Château*, door 't volk genaamd *Bruipkasteel* of *Breënkasteel*, 3° *Wauthier-Draine*, outings *Wautibrine* of *Wauterbrene*, *Welterbrijne*, *Walterbrane*, 4° *Braine-le-Comte*, 's *Grevenbraan*. Bij Kil. Breyne, l. *Brennia*.

BRAAN-, **BREEN-KASTEEL**. Zie *Braan*.

BRAASTIG, bijv., te Aarschot eene andere uitspr. van : *brunstig*, *branstig*, *bremstig*, *brumstig*, *bruistig*, *tochtig*, *ridsig*, overal gezegd van heete verken : *branst*, *brunst*, *teeldrift*, waarvan *branstig*, is, volgens Ten Kate, afgeleid van *berren*, *barnen*, *bernen*, *branden*, *brant*. Vgl. *brummen* en *bruisen*.

BRAD, **BRADSCH**, **BRADSIG**. Zie *brat*, *bretság*.

BRAINE, **BRAINKASTEEL**, **BRAINE-KASTEEL**, **BRAINE-LE-CHATEAU**. Zie *Braan*.

BRAK, v., van 't fr. *baraque*, vuil kot, ook man van slecht gedrag (Maastr.); *brak* (hond) is m. in Brabant.

BRAKELEN, freq. van *braken*, ook lang aan een regenen (Werchter).

BRAKEN. Zie *Braan*, *Brane*, *Braine*.

BRAKEN, hetzelfde als : *breken*, op het veld de kluiten met eene *braak* (Idiot. 74) *breken* (Oostvl.); in Brab. zegt men : *breken*, in den zin van een land klein en fijn maken ; bij Kil. *braecken den acker*, *proscindere agrum*, *terram moliri*, *aratris et ligonibus arva frangere*. In Westvl. bet. *braken*, b. w. : een land, nadat de vruchten er af zijn, beploegen of omploegen en gereed maken om wederom bezaaid of beplant te worden ; bij Kil. *arare*, *repastinare*.

BRAKEN, o. w., *braak* liggen (Brab.).

BRAND, m., geleegsnaam, bet. : *uitgeroeide* en *vlakgebrande* plaats.

BRANDACHTIG, bijv., *brandig*, in den zin van : *brandveroorzakend*, *brandverwekkend* : *hij is zeer brandachtig*, hij krijgt veel puistjes (Oostvl.). *Sleeckx* heeft in dezen zin : *branderig*, *brande-righeid*, *brandpuistig*.

BRANDEN. *Hij brandt* zegt men te Gent spottend van iemand, om te beduiden dat hij ros haar heeft. In het spel van *bonte* of *zwarte kalle* zegt men, als de gebliddoekte dicht bij de gezochte voorwerpen is : *hij brandt, het brandt. Er is hier niets te branden of er is hier niets te branden als stroo en het is dan nog nat* bet. : er is hier voor ons niets te verrichten, niets te doen, niets te bekomen, onze haring braadt hier niet.

BRANDGEVELS, trapgevels der ouderwetsche huizen, langs welke men gewis opliep, in geval van brand (Breda).

BRANDGEZELLEN, hiervoerders en andere helpmannen die, in geval van brand, zich bij de pompiers voeogen en water bij halen (Kortrijk).

BRANDMEES, v., zwarte mees, koolmees (Limb.), bij Kil. brand-meese, l. *parus ater*, *carbonarius*, fr. *charbonnier*, doch *koolmeese* vert. Kil. door *parus major* en *fringillago*.

BRANE. Z. Braan.

BRAPEER, BRAVERKEN. Zie braadpeer, enz.

BRAT, BRATSCH, bijv., levendig, driftig, vurig, hevig, hitsig, wild, onbezonnen, ongedurig, brooddronken, fr. *pétulant*, *volage* : *die bratte jongens toch, ze zijn zoo brat dat ze nog zullen vechten. Een peerd, dat lang in stal staat, is bratsch* (Noorden van Oost en Westvl.), en ook in de aangrenzende streken van Holland). Wij denken dat het w. zou moeten geschreven worden *bratsch* of *bratsig* en *bredsig*, dat in Limb. bijna in denzelfden zin gehoord wordt, als afgeleid van *bralde*, *bratse*, *bredse*, *bridse*, ww. die allen bij Kil. vert. zijn door *coleus*, *testiculus*, d. i. klootje, teuballetje, en *brad-not* is, volgens hem, in 't Land van Waas, eene groote dikke noot, ook *vuystnot* genaamd.

BREDSIG. Z. bretsig.

BREEDBAREN. Van *vreugde*, *blijdschap*, *voldoening*, *tevreedenheit* *breedbaren*,

zegt men, h. en d. in Westvl., voor : van vreugde opspringen, verrukt zijn van blijdschap.

BREEDEN, BREIDEN, b. w., voor verbreedden, uitbreiden, uitspreiden, bij Kil. *dilatare* (Brab., Antw., Vl.); hiervan in Vl. *breedsel*, en, in Brab., *breidsel* of *breisel*, al wat dient om uitgebreid te worden, b. v. boter, vet, kaas, enz. : *de arme menschen hebben dikwijls geene boter om op hun brood te breiden*; *opbreiden* is opspreiden, opplakken of opsmeren.

BREEDLOOF, o., prei, parei of porrei (Limb.).

BREEDSEL, o. z., breidsel of breedden.

BREEDREGER, briefdrager (Limb.).

BREEM, m., brem, pekkel, fr. *saumure*, doch bij de Holl. en hunne navolgers, is *brem* (ziltig vocht) v., in Vl. zegt men voor pekkel : *brene*, *brine*, *brijne*, *breine*, v.

BREEMSCHEER en **BREEMSCHEER,** v. Z. bremscheer.

BREEN, Breenkasteel. Z. Braan.

BREENKEN voor : breken (Limb.).

BREIDEL of **BREIEL,** m., houten of steenen leuning of leunsteunsel van weerskanten eener brug om te beletten van de brug in het water te vallen; hiervan *breielbrugge*, brug met breidel (Westvl.). Bild., Gesl. I, 445, zegt op *bril*, volgens hem, saamgetr. van *bridel*, « *breidel* (praam), een andere toepassing van dit w. *bril*, als breidel, heeft men ook op eene burcht ten bedwang, hetzij van een riviermond, hetzij van eene stad of landstreek, gehad, en van daar zei men *bril* of *bril-lenburg*, ook bet. het w. *brillen* van ouds : breidelen, » ja zoo is het in Westvl. nog in zwang.

BREIDEN en **BREIDSEL.** Z. breedden.

BREINTJE, o., onverwachte winst of verlies (Kl.-Br.).

BREISEL. Z. breedden.

BREK, pekkel (Kl.-Brab.) Z. brak (Id. 75).

BREKELING, m., de hoeveelheid vlas die

de *vasbooter* (zwingelaar) in de hand houdt als bij boot of zwingelt. Twee brekelingen zijn eene, handsvol of *poot*, en drij *poolen* zijn eene *boot*; deze weegt drij ponden; 31 booten maken eenen zak of halve bale uit (Westvl.).

BREKEN, o. w., in Limb. voor braken, fr. vomir. Als b. w. wordt het in Oostvl. en in een gedeelte van Brab. gebezigd even als braken, d. i. de kluiten van 't land met braak, egge of iets anders klein en gelijk maken; in Westvl. wordt *breken* gebr. voor: *malen*, klein bijten, knauwen: *die man kan de korsten niet meer breken*. Verders wordt *breken* in Br., Vl. en elders nog, gebruikt voor: iets, door mengeling, van gedaante doen veranderen, iets onderaan schudden, kloppen, b. v. meel in het water *breken*, eiers met bloem *breken*, mostaard met azijn *breken*, bier met water *breken*, enz.

BREMMEI. Z. brimmel.

BREMSCHARE, BREMSCHEER (zwarte e), v., vogel, in 't fr. genoemd *râle de genets*, ook *râle de terre*, *roi des caillies*, hgd. *wiesenknarrer*, *wachtelkoning*, l. *rallus crex*. Men heeft de *waterbremscheer* of *waterralle*, hgd. *wasserralle*, fr. *râle d'eau*. Ons *bremscheer*, in Kl.-Br., Brab. Kemp. gezegd, is samengesteld uit *brem*, fr. *genet*, en *schaar*, *scheer*, wortel van *scharen* of *schèren*, vergaderen, omdat die vogel zich nogal in 't brembosch ophoudt en zich ook al met het zaad van dien plant voedt.

BRENE, BRENEKASTEEL. Z. Braan.

BRES, BRESSE, v., brok, hoop: *een bresse brood* (Oostvl.), groot stuk dat ergens van afvalt of van afgebroken wordt, fr. *masse*: *de sneeuw valt met groote bressen van het dak* (Vl.). Z. *breske* (Idiot., 78), bij ons: *bros*, *bruïs*, *brusch* (Idiot. 82). Licht is *bres* verwant met *brijzel*, *briesel*. Kil. heeft *brete*, *brette*, *brille*, voor: stukje groes. Z. Brets.

BRETS bet. in de Kemp. 'tzelfde als: *brös* of *bruisch*, *rös*, dat is, stuk afgestoken zode. Kil. geeft *brete*, *brette*, 'tzelfde als *brille*, *brutte*, op als een geldersch woord en vertaalt het door *frustum* of *pars cespitis* en *rös*. Z. Idiot. v. rusch, blz. 362 en groes, blz. 466.

BRETSIG, BRODSIG (klemt, op brèt), bijv., welgemoed, overmoedig, die het wel heeft, weelderig, geildriftig, doch wordt algemeen gezegd in Limb. voor wispelturig, speelziek. Z. *brat*, *bratsch*.

BREUK, v. en ook m., voor darmbreuk, fr. *hernie* (Brab.).

BREUK (schutters w.), sieraad dat de koning der gilde van den hals afhangend op de borst draagt bij eene plechtigheid (Kl.-Brab. en elders), fr. *brisure*, lijteeken, bij Kil.: *broke*, *broocke*, *breucke*, *bulle*, *monile*, *ornamentum colli quale gestant equites ordinis*, en bij leidt het af van *broken*, *brooken*, hangen, boogen of buigen.

BREULING, te Maastr., jong vet verken, spitvarken, dat wij (Idiot. 77) *broeiling* noemden, doch het moet *braailing* wezen, zijnde een jong varken, dat in zijn geheel aan 't spit gebraden wordt. Doch te Loven heet men het ook *speetverken*, in Vl. *braverken*.

BREWIER, 'tzelfde als *brawier* (Westvl.).

BRIBBELEN, o. w., in Vl. *brabbelen*, *habbelen*, verwaard spreken, fr. *brédouiller*; *bribbelaar*, *bribbeling*.

BRIEL. Z. bruul.

BRIESCHEN, o. w., sel uitschijnen, pronken; *dat rood lint, briescht sel op die witte kappen* (Hagel.). In dien zelfden zin gebr. men in Brab. ook het bastertwoord: *pareteeren*.

BRIGGEL, m., wortel van: *briggelen*, wordt in Belg.-Limb. gebr. in den zin van: iets dat slordig is, dat niet vast is, iets onvastes, onbepaalds, prul, beuzelarij, onnoodigheden, b. v. *in sommige scholen wordt veel briggel geleerd*. Het w. schijnt ons verwant met *braggelen*, *morren*, of verbasterd van

brabbelen, briggelen, knoeien; *verbriggelen*, verknoeien, bederven.

BRIGGELEN, o. w., bijna 'tzelfde als : *braggelen* (Idiot. 75), of 't vlaandersch *swanselen* (Idiot. 706), storten, morsen, bekladden (Brab., Hagvl.).

BRIJBERD, o., plank of berd dat op de klespe genageld wordt (Gent). Zie klespe.

BRIBAKKER, bakker van briksteen of karreelsteen, karreelhakker, fr. *briquetier* (Limb.); in den Teuth. *tijchel*; *tijchelsteen*.

BRIKOES, m., hovenier, groenselier (Halle). Z. boerkoos en perkoos (Idiot. 65 en 471).

BRILLEN, o. w., slieren op het ijs met het doel om iemand te doen vallen, die op de baan is (Assenede). Z. *breilen*, voor breidelen in den zin van kwellen, en bij ons *brillen* (79).

BRIMMEL, m., bevrozen mist, natte nevel of smoor, dus bijna 'tzelfde als : rijp of rijm en ijzel, ijzeling; doch in Westvl. maakt men een groot verschil tusschen *brimmel* (ook *bremmel* of *brummel*, fr. *givre*) en ijzel, fr. *verglas*. De *brimmel* hangt wit en glinsterend aan de boomtakken en plantenbladeren, de *ijzel* is een dun korstje ijs, voortkomende van fijnen regen of dikken smoor. In Brab. zegt men *ijzel*, en *rijm* (rijp) is iets minder als ijzel. Van *brimmel* heeft men in Westvl. 't gelijkvl. w. *brimmelen*, in Vl. : licht vriezen, fr. *faire du givre* : *het was dezen morgen wit gegrimmeld*. In Brab. en elders heeft men : *ijzelen* en *rijmen*, doch *rijmen* is iets minder dan *bremmelen*, en *ijzelen* bet. iets meer. Vgl. het fr. *brume*, nevel, mist.

BRINSEN, BRINSCHEN, o. w., brieschen : *het peerd brinste* (Overal).

BRISKELEN, BRISKELEKEN, bij De Bo *briskoleeren*, doen, schikken, fr. *arranger* : *ik weet niet hoe die zaak te briskelen* (Westvl.).

BRIT is 'tzelfde w. als bord, berd, d. i.

plank, en wordt in Hol.-Limb. gebr. voor : uitbangbord, fr. *enseigne*. De Teuth. heeft *bret* voor *boord*, plank en Kil. geeft *bred* op als een hgd., saksisch en geldersch w. voor *berd*, engl. *board*, angelsaks. *bred*; ook heeft Kil. *brete, brette, britte*, voor stuk afgestoken zode. *Kapbrit*, kaphord.

BROBBEL, 'tzelfde als bobbel met ingesloopen r, fr. *bouillon*, d. i. waterblaas, blaas op een vochtige stof; hiervan : *brobbelen* voor hobbelen, blazen of hobbels uitwerpen : *ziedend water brobbelt*. Men zegt ook : *er brobbelt een paling in het slijk*, waneer er een visch in de moor vroet, en dat er dan bobbeltjes boven komen (Brab., Vl.).

BROBBELEN, Z. *brobbel*, hobbel.

BRODDELEN, onpers. w., hetzelfde als brodden (Idiot. 79), in den zin van : slecht gaan, in verwarring zijn : *het broddelt in dat huisgezin* (Westvl.).

BROEBEL, BROEBELEN, Z. *brobbel*, enz. BROEDBIE, BROEBIE, bij zonder straal, die geen honing haalt, maar bijeiers uitbroedt (Overal).

BROEDERSCHAP, o. (Br., Antw., Kemp.).

BROEDGAARDIG, BROEDGARIG, BROEDKARIG, bijv., gezegd van eene hen die wilt broeien of broeden. Wij meldden *broedarig* (Idiot. 79), als zijnde rond St-Truiden gebr. in denzelfden zin als *broedkarig* omstreeks Aarschot. Welk is het 2^e deel des woords? *broedgerig* schijnt de beste vorm; doch men gaf ons *broedgaardig* en *broedkarig* op als zijnde gebr. Is dit verwant met gaderen of gaarde, volgens Bild. hetzelfde als *kaard* of *kaar*, of liever met *kare*, *kaar*, lieve vriend, vanwaar *karen*, saksisch w., kiezen, keuren, l. *diligere*, en *karig*, l. *tenax*, gierig, begeerig? Z. Weil. op *karig*.

BROEDGARIG, Z. *broedkarig* of *broedgaardig*.

BROEDKARIG, sterk hegerig om te broeden (Aarschot). Z. *broedgaardig*.

BROEDZON, in *de broedzon zitten*, in den

beeten zonnescbijn zillen.

BROEIEN of **VERBROEIEN**, verzenzen, verschroeien, licht verbranden (West-Vl.); in Brab. zegt men *verzengelen*, *versingelen*, fr. *roussir*. Bij Kil. is broeyen 'tzelfde als in Brab. *schouden*, doof heet water op te gieten licht verbranden; men gaf ons *broeien* ook op voor: sterk werken.

BROEK, v. Een van de eerste broek, nog jong in iets, iemand zonder ondervinding, fr. *novice*: *het is een advocaat van de eerste broek* (Overal).

BROEK, m., gebruik, fr. *coutume*: 't zijn aardige broeken] (Limb.); Kil. spelt ook broke, bruycke, breuck voor gebruik; koren en broken, *leges et consuetudines*. Men zegt ook in die pr. broek voor klok-hen, te Leuven kloek voor klokken. In 't schotsch bet. *bruk*, gebruik, en het engl. *broucken*, hgd. *brauchen*, bet. gebruiken, genieten, *user de, jouir de*.

BROEK, o. Op vele plaatsen heeft men eene streek die men *het broek* heet; aldus noemt men de poelachtige landen of moerassige gronden, rotte modderachtige plaatsen, waar weinig goed gras, maar veel biezen, lis-of riet groeit. Zoo heeft men de dorpen: *Melsbroek*, *Messelbroek*, *Stabroek*, *Willebroek*, het *Lovenscbroek*, het *Vennebroek*, *Engebroek*, enz., enz. *Broek* is bijna hetzelfde als in Vl. *maersche*, *meersch*, fr. *marais*, *marécage*; ook vert. Kil. *broeck* en *meersche* door *palus*, doch *meersch* bet. in Vl. ook weide, die des winters onder water staat. De Teuthonista heeft *broecke* of *venne*, *ollant*, goir (goor), *palus*, *amfractus*, *labina*, *vallus*. *Broek* is in 't hgd. *bruck*, engl. *broke*. Weiland leidt 't w. af van *breken*, zoodat *broekland*, een gebroken land is; wij achten het eer verwant met *brokken*, *brokkelen*, omdat deze moerassige grond geen stevigheid heeft, en men er gemakkelij inzakt.

BROEKEN, o. w., zijn gevoeg doen (Kemp.).

BROEKMAARTE, knecht die het werk der diensmeid doet (Westvl.).

BROEKSTAVAST, naam van zeker kinderspel te Antw.

BROEMSEL. Z. brom, schuim.

BROER, ook *bruur* of *bruier*, u voor e, als in zoet, zuut. zoeken, *zuken* (Overal). In Brab., Kemp., N.-Brab., in de platduitsche uitspr. is het *breur*.

BROESEM, brom (Kl.-Brab.).

BROESEM, m., 'tzelfde als *beuk* (Idiot. 49) in Limb. voor: geweldige schreeuw. Vgl. *broesen* (Idiot. 80), bij Kil. geweldig waaien, en in Limb. voor bruisen. Kil. heeft *brosem* voor brocke, en brosemen voor brocken.

BROK, v. in Brab., Antw. en Vl., m. in de Holl. woordenb., wordt te Gent achter *bedorven* gevoegd en bet. dan: een suikerkindje, een kind dat door zijne ouders bedorven is; elders hoort men daarvoor ook wel *bedorvendans*. *Brok*, v., voor een soort van geld gehoord: *hij zal wel aan zijne brokke geraken*, hij zal zijn bestaan wel vinden (Westvl.); een *brokke*, weinige (Vl.).

BROKKEN, **TOEBROKKEN**, inschieten (Sleekx).

BROL, **BRUL**, m., bocht, dingen van weinige waarde, fr. *rebut*: *brol van volkske*, gemeen volkje (Vl.). *Brol* is verkort van broddel; in Brab. heeft men *prul*, voor *vod*, *vodderij*, iets wat niets beteekent of waard is.

BROM ook *broem* en *brem* genaamd, in Westvl. dezelfde plant als geest, ginste, fr. *genet* (Westvl.).

BROMMEN en **BROMSEL**. Zie *broem*, schuim en *broemen*, schuimen, afschuimen (Brab.).

BRONOLIE, fr. *pétrole* (Omstr. van Venloo).

BRONDEL, **BRONSEL**, m., broddel, bocht, knoeiwerk, slecht werk, vodderij, *prul* (Vl.). Z. *pronsel*.

BRONDELEN, **BRONSELEN**, o. w., broddelen, knoeien, bederven, broddelwerk verrichten (Vl.).

BRONSEL, BRONSELEN. Z. brondsel, brondselen.

BROOD. *Zijn brood vragen*, bedelen: *hij zal zijn brood nog moeten gaan vragen*, hij zal nog moeten bedelen gaan, of: tot den bedelzak komen (Brab.). Delforterie, blz. 488, heeft *broetbidden*, all. *betteln*, flam. *bedelen*, en *broetbidster*, bedelaresse. De Teuth. heeft ook *broitbidden* voor bedelen. *Met iemand brookens bakken*, meer in vriendschap zien te komen. *Zijn brooken is gebakken*, zijn fortuin is gemaakt (Brab.). *Hij heeft een hert gelijk een brood*, hij is moedig (Westvl.).

BROODJESMUIL, PAPMUIL, dik opgezwollen aanzicht, persoon met zulk gezicht (Gent).

BROODKANT, m., kant langs welken men het brood begonnen heeft (VI.).

BROODWORST, 'tzelfde, in de omstr. v. Ronse, als: *bloedworst*, of in Westvl. *bloedinge*; in Brab.: *bloed(d)pens*, fr. *trippe*.

BROSELEN, BREUSELEN, komt bij Kil. voor in den zin van: brijzelen, in kleine morzeltjens verbrijzelen; hiervan *brozel* (82), koffigruis.

BROSSELEN en ook BRONSELEN, borrelend koken: *de soep brosselt* (Oostvl.); Vgl. bij Kil. *brummelen*, brummen, l. *rugire*, *mugire*.

BROTS, BROTSSEN zijn, in 't L. van Waas, stukken houts of spaanderen voortkomende van de geklovene wortels en onderstammen (aardsgat) van boomen. Z. bruin of brösch (Idiot. 82), dat hetzelfde w. schijnt.

BROTTEN, o. w., in Westvl. voor het Brab. *pratten*, prutten, waarvoor men in het Zuid. van Westvl. ook *bukken* of *bokken* zegt, eigenlijk stooten, waarvan eene pruilster, in Brab.: *stootmuls* heet.

BROUWIER, 'tzelfde als *brauwier*, sperwer (VI.).

BRUG, in den zin door ons (Idiot. 82) opgegeven, wordt gebr. omstr. Loven.

Van de brug in het water vallen, mislukken (Brab., Antw.).

BRUID, geestelijke dochter, 'tzij non of beggijn, die hare plechtige belofte komt te doen, wordt *de bruid* of *geestelijke bruid* genoemd (Overal in 't Z. en ook in N.-Brab.); *een bruidje*, o., uitgespr.: *bruidje*, is te Maastr. een meisje dat hare eerste communie doet.

BRUIN BROOD, in Brab. 'tzelfde als *roggebrood* (ruggebrood) of koren brood, fr. *pain noir*, *pain de seigle*; bij Kil. bruyn broodt, rogghen-broodt, *panis ater*, *panis secalicius*.

BRULLEN, o. w., te Antw. en elders ook gebr. voor huilen en weenen.

BRUMMEL, Z. brimmel, brimmelen.

BRUÏL, m., naam aan vele plaatsen gegeven, is volgens Stallaert, van gelijke beduidenis als gemeente- of gemeinteweide, want volgens Kil. bet. *ghemeente*, *pascuum commune*; Briel, m., of bruel in Holl. ook m., bet. volgens anderen: een *broek* met houtgewas. Doch *gemeintebroek*, *laar* of *driesch* waren vroeger grasplaatsen waar ieder een zijn vee vrij mocht laten grazen.

BUBBEL of BOBBEL, gezwel (Westvl.).

BUBBELEN, 'tzelfde als: *bibberen*, *sidderen*, *beven*, *trillen*, fr. *frissonner* (Maastr.). Z. *didderen* (Idiot. bl. 94).

BUCHT, m. en v., bocht, iets wat niet deugt of dat zonder weerde is (Brab., VI.). Z. *brol*, *prol* en *prul*.

BUDGET, o. en m. (Brab., Kemp.).

BUFFEL, m., bij de goudsmiden van Westvl.: lederen riem, op een stuk hout gevestigd, om op te polijsten, fr. *buffle*. Ook, in VI.: slag, stoot: *iemand buffels geven*; ook, evenals bij ons in Brab. en de Kemp.: eene harde berisping waarvan: ons *overbuffelen* (445) en verders overal *lomperik*.

BUFFELEN, o. w., met op. Op iemand schreeuwen gelijk een os of onbeschöfte kerel; hiervan *overbuffelen* (445), *overschreeuwen* (Brab. en Kl.-Brab.). In VI. is *buffelen* een b. w. dat

bet. : 1° slaan, slagen geven ; 2° hard herispen, bekijven (in Brab. *overbuffelen*) en hiervan : *buffeling*, in Vl. een borsteling, slagen of eene sterke berisping : *eene buffeling geven of krijgen*.

BUFFELING, v. Z. buffelen.

BUGEL, BUJEL, m., uitspr., te Maastr. en elders in Limb., van : buidel, zak, tescb of tasch. Z. buil voor buidel.

BUGGELLEN, 'tzelfde als *buchelen* of *bugchelen*, bet. in Westvl. *buidelen*, fr. *bluter*, h. v. *meel buggelen*; hiervan is 't misschien dat *buggelen* ook gebr. wordt in den zin van : met stoelen en tafels gerucht maken, dan ook in Vl. *hoesten*, hard kuchen, rochelen; dan verders : ook knoeien, slecht werk doen, broddelen, zich met beuzelarij bezig houden. Z. bugel.

BUIK. *Hij ziet nooit zijnen buik vol*, gezegd in Vl. 4° van iemand die meer neemt dan hij eten kan, of wiens oogen grooter zijn dan zijn buik van iemand die bijziende is (Vl.) *ij kan eten buik sta bij*, d. i. hij kan zeer veel eten (Gent). *Zijnen buik eene ziel mis doen*, smakelijk smullen (Oostvl., Antw.). *Hij zal er geene pijn in den buik van hebben*, hij zal verloren moeite doen. *Iemand over den buik rijden*, hem te kort doen, hem voor den zot houden. *Zijnen buik rechtuit spreken*, rechtzinnig spreken; *buitenbuike*, buitentijds (Gent).

BUIKEN, voor bukken en buigen (Westvl.).

BUIKZOET. In de Bar. van Breda hetzelfde als *buikzuchtig* (Zie pag. 83) of *vookak*. In de Meierij wordt hiervoor *ru. lange eu. röss* gehoord. *Die peer is rüs*.

BUILINGEN, ingewanden, 'tzelfde (Meetjesl.) als *beuling* (Idiot. 49); bij Kil. *beulinck*, dat hij verwant acht met *vullinck*; en *beulinck-deyl* is bij hem *visceratio* of de verdeeling der bloedpensen, borsten en vleesch als men verkens geslacht heeft.

BUILMOLEN, voor : *buidelmolen*, 'tzelfde als : buil of buidel, meelbuil, builmol-

len, een werktuig om meel te buidelen of te ziften; ook het huisje waar de buidel'in staat (Brab., Antw., Kemp., N.-Br. waar men : *buul-* en *builmolen* zegt (Z. Idiot. 85).

BUIS, v., in sommige streken van Limb. voor vestgracht.

BUISCH, m., wortel van : buischen of bösken, bons, holle klank, hevige slag (Westvl.).

BUITENBLAREN, slagvensters (Oostvl.).

BUITENCIJFEREN. *Iemand buitencijferen* is hem beheidig aan de deur zetten (Brab., Vl.).

BUITENSTIER, 'tzelfde in Vl. als : overstier (448), buitentijds, buiten den gestelden tijd (Vl.).

BUKKEN of BOKKEN, o. w., stooten, bijzonderlijk met den kop, wordt gezegd van geiten, schapen, enz. *het schaap bukte tegen den stijl*. Wanneer een draak (fr. *cerf-volant*) aan den steert te licht is, en in de lucht weg en weêr slaat, *dan bukt hij* (Westvl.). In het marbolspel, de hand vooruit stooten als men den marbel schiet, anders gezegd *vraken*, poetsen, pootsteken (Westvl.). In Oostvl. is het : de marbels tegen eenen muur of eenen steen werpen; ook pruilen, pratten. Z. pratten en monken.

BUKNEKKEN, o. w., sluipende of met gebogen hoofde gaan (Poperingen).

BULK. Z. bilk.

BULKEN, oprispen (N.-Brab.), angels. *bealcan*, *balcettan*, l. *ructare*, en *abelch* is in 't engl. *ructatio*. In 't nedersaks. zegt men *upbülken*, voor oprispen. In sommige plaatsen van Oost-Vriesland gebr. men *bulken*, *bülken*, in denzelfden zin (Hæufft. 91).

BULTEN, o. w., stooten, bijzonderlijk met den kop, fr. *pousser*, *heurter de la tête*, *cosser* : geiten, bokken bulten. *Iemand uit een ampt bulten*. In 't marberspel is *bulten* 'tzelfde als dokken, en bij bakkers 'tzelfde als : *builen*, fr. *bluter*, en als o. w. intzetten, uitwaarts

buigen of uitwassen als een gezwel (Westvl.). Z. bukken.

BUM, BUMME, BUMKE, deuk, buil, buts of blut, b. v. *eene bumme slaan in eenen hoed. Die ketel heeft een bumke.* Bumme is ook een schertsende benaming van een manshoed.

BUMMEN of BOMMEN, regelm. en b. w., deuken, hulten of builen, b. v. *een hoed bummen*, d. i. er kwade vouwen inslaan; *een gebumt hoedje. Iemand bummen*, hem zijnen hoed over de oogen slaan (Westvl.).

BUND, BUNT, BONT (Z. Idiot. 85) is, naar de gissing van Hoeufft, bl. 92, zoo genaamd om de vasthoudendheid der vezel, en bijna hetzelfde zoo niet hetzelfde gras, lies of bies als wat men ook *helm* of *duinhelm* heet, omdat men er de duinen met beplant tegen het wegstuiven. Z. over *helm* Kil. en Weiland op het w.; in N.-Holl. en sommige andere streken noemt men het ook *bend*; in Vriesl. en Groningen *pionte*, en in 't plat duitsch is *bend* of *behnd*, een soort van korte biezen waarvan ook bezems gebonden worden.

BUNDPIJL, BUNTPIJL, zeker grasgewas, dat, gedroogd zijnde, gebr. wordt om door eenen pijpsteel te steken als ze verstoppt is (Bar. van Breda), in de Meierij zegt men: *doorsteker, doorstekkeren*, te Antw. *kwaaï jongen* (Idiot. 85 en 344). *Bund, bunt, bond* of *bont* is, volgens Hoeufft, blz. 92, een soort van lisch of spichtig gras, groeiende in veengronden of broeken, en bij gemeene lieden gebr. tot het vullen van bedden, die men dan *bundzakken*, *bultzakken* heet, en als matrassen onder de bedden gebezigd worden. Hoeufft meent dat *bundgras* hetzelfde bijna is als *duinhalm* of *duinhelm*, of ook met hetgeen men in 't plat duitsch *bend*, *behnd* noemt, zijnde eene soort van korte biezen waarvan de landslieden bessems binden. In N.-Holl. ook *bend*, en *bente*, in Vriesland en Groningen.

BUNDESEL, BUNDSELEN, 'tzelde als *bunsel*, luren, luiers, zwachtels; en *bundselen* of *zwachtelen* (Westvl.), *bundsel* in Oostvl. ook *baker*, en *bundselen*, bakeren, fr. *emmailloter*.

BUNGEN, dorp in 't Hageland, Budingen.

BUNNING. Z. banning.

BUNOZAK, zak of soort van bed met bund gevuld, waarop sommigen, uit armoede of gezondheidshalve, slapen (N.-Brab.), dus 'tzelve als elders *stroozak*, fr. *pallasse*. Men zegt ook in N.-Br. *bultzak* (l voor n), als vastelavond, voor *stroozak* of *zak* met *bulte* gevuld.

BUNT, m., heuvel, hoogte, knobbel, *bult*: *die straat ligt in dalen en buntten*; *een appel met buntten* (Westvl.). Z. *hult*: *met hulten en bulten* (Idiot. 200) en *gehult en gebult* (Idiot. 444), en *bund*, *bundpijl*.

BUNTVLIEGER. Z. boutvlieger.

BURSCHE, knaap, knaapje (Westvl.). Zie *burze* bij De Bo.

BURSTELARE, borstel (Westvl.).

BUSCH. *Op den busch slaan*, iemand listig uithooren, de geheimen zien te ontdekken (b. en d. in Westvl.).

BUSSCHEN MAKEN, hetzelfde als *buschje koppen* (Idiot. 86), de school verzuimen (Westvl.).

BUSSELEN, b. w., een zwaar voorwerp met ruwheid van plaats veranderen: *een meubel naar boven busselen*, d. i. naar boven dragen; 2° o. w., *met iets busselen*, met iets ruw handelen (Maastr.). Vgl. het werkw. *bundselen*, in Vl. gebr. voor: omwendelen, omzwachtelen, enz.

BUSTEL, uitspr. van *bussel* voor: *bundel*, schoof of garf stroo (N.-Brab.), enz.: bij Rochefort, *Gloss. de la langue romane*, staat *buschel*, in dezelfde bet., 'twek volmaakt het hgd. *büschel* is, en het neerduitsch *bussel*, en het engl. *bushel*.

BUTS, m., kneuzing, bluts, fr. *meurtrissure*, in Vl. zegt men *butse*, en daar bet. het ook: *hobbel*, *gezwel* en over-

drachtelijk : een kleine jongen. *Buts* en *butsen* worden steeds in 't Zuiden en ook omstr. Breda en Berg-op-Zoom gezegd, en zelden of nooit hoort men er *blutsen*.

BUTSEN, b w., voor blutsen, kneuzen of zoo drukken dat er een deuk of holigheid veroorzaakt wordt, is gebr. niet slechts in heel Brab. maar in heel Vl., de pr. Antw. en N.-Brab.

BUUK, BUKEN. in Brab. voor : beuk, beuken, fr. *hêtre*.

BUUL. Z. buil.

BUUR, m., eene plaats of hùgebouw aan een huis gevoegd en waarin de weverij is of alwaar men alle gereedschappen plaatst (Kemp.).

BUURT, *buurt houden* zegt men in de Kem-

pen ook voor *buurten*, bij Weil. *buren*.

BUURTEN; o. w., in de Kemp. en N.-Brab. gezegd voor : den avond met praten in de buurt gaan doorbrengen. In N.-Brab. zegt men ook wel : *kortavonden*. In sommige plaatsen van Nedersaks. noemt men dit *utnabern gaan* of blootelijk *nabern gaan*, buurten gaan. *Naber* is in 't Nedersaks. een buurman of gebuur. In de Kemp. heet men dit *buurten* ook : *spinnen*, *spinnen gaan* (Z. Idiot. 659) en de zaak zelve heet : *spinning* (ib. 659).

BUURTER, *buurterse*, een die 's avonds in de buurt gaat praten om den avond over te brengen (Kemp., N.-Brab.).

BUUT, m., voor buit. fr. *butin* (Brab., pr. Antw., Kemp., N.-Brab.).

C

CABONUS, m., soort van vetten zouten gedroogden visch, waarmee men in de herbergen rondleurt (Waas).

CADÉ (Idiot. bl. 87), ook in Oostvl.

CAROOT, CAROT. *Iemand eene carot trekken* of *iemand vast nemen*, zegt men te Loven voor : iemand bedriegen, in den zin van hem te veel te doen betalen.

CARTOECHÉ, v., ook gezegd van eene rol gewoonlijk koper geld; over 40 jaren waren de kartoessen van zeven stuivers, d. i. van 30 centen, hollandsche munt of van 6½ centiemen belgisch koper geld, thands zijn die cartoeshen van 400 centiemen of eenen frank.

CH wordt meermaals verwisseld met *f*, bijv. in gekocht, beldachtig, gracht, manachtig, enz., enz., waarvoor men *gekofst*, *heldaftig*, *grast*, *manastig*, enz., enz., aantreft.

CHEM, uitgang van plaatsnamen. Z. hem.

CEEL. Zie seel. Vl. Idiot. bl. 608. Het is

eene verkorting van *cedel*, *cedule*, *schedel*, bij Kil. vert. door *scheda*, *sche-tula*, enz. Hoeufft, bl. 99, heeft *daagcedel*, zijnde een openbaar geschrift om iemand te mogen dagen.

CYLENDERKEN, o, een halzuilvormig schappraaiker, welk gewoonlijk tusschen twee vensters geplaatst wordt (Maastricht).

COMENE, fr. *Comines*, stadje.

CONVENT of COVENT, van 't fr. *couvent*.

Zoo noemt men in Brabant, Antw. en Oostvl. de groote huizen op begijnhoven, waarin vele beggijnen samen wonen, of waar de nieuwaankomelingen (*novices*) haren proeftijd doen.

COM, CUM, uitgang van plaatsnamen. Z. hem.

COUDÉ, halsdoek, das, fr. *cravatte* (St-Truiden).

COVENT. Z. convent.

CUM. Zie hem.

D

D., De d verwisselt zich met t, in *beetlenis*, *hanteeren*, even als t in d in *proosdij*; met g achter eene n, b. v. *vingen*, *eng of ing*, voor vinden, einde: *op d'ing van de straat*. Doch te Brussel hoort men *vinder* voor vinger; met v in *vallei of dal*, *haven*, *schaven*, voor houden, schouden (Brab.). In sommige ww. en op ettelijke gewesten, wordt de d in de uitspraak weggelaten als in: *brui-loft*, *vrienschap*, *blijschap*, enz.

DA, kort uitgespr. voor: *dat*: *da kind*; *da turf ik ni doen* (Brab., Kemp., N.-Brab.). Z. *dè*.

DAATIEREN, o. w., *talmen* (Breda); Hoëufft acht het eene verbastering van draaielen, freq. van draaien, en van dit draaielen is, volgens sommigen, *dra-len* eene verkorting. *Draaicrij* bet. in Brab.: *getalm*.

DAAL, vroeger ook *dale* (lang) en thans *dal*, komt in vele plaatsnamen nog als lang voor, als in: *Leefdaal*, *Boon-daal*; *Groenendaal*, *Meerdaal*, *Schep-daal*, *Daalhem*, enz. Ook in vele namen van vroegere kloosters als: *Leliendaal*, *Maagdendaal*, *Bloemen-daal*, *Roozendaal*, enz. Maar *daal* is ook nog een bijwoord dat neder, nederwaarts, omlaag bet. in 't Oosten van Brabant, in Haspengauw; zoo zegt men te St-Truiden en Hasselt: *daalkomen* voor dalen of nederkomen, *daalzetten*, nederzotten, *daalzitten*, neerzitten, enz. *Daal* bet. hetzelfde in Holstein: *up un daal*, op en neër. Z. *dal af*.

DAALDER. *Ik heb geeten als hadde ik eenen daulder verteerd*, ik heb veel en wel geeten (Gent).

DAALKOMEN, o. w., nederkomen (Belg.-Limb.). Z. *daal*.

DAALLEGGEN, DAALLIGGEN, DAALZETTEN, DAALZITTEN. Z. *daal*.

DAALMAN, m., te Autgaarde bij Tienen voor: *alvermanneke* (Idiot. 47), kahou-terman.

DAAM, Damiaan, Adam; vandaar de familiën: Daens. Z. *Deen*.

DAAR, bijw. *Daar of daar*, in Vl. gezegd voor: redelijk, betamelijk. en, in Westvl. en Brab. voor: daar omtrent, bijna, fr. *à peu pres*. *Dat is tot daar toe*, zooveel als het fr. *soit*, dat is om 't even (Brab., Kemp.). *Daar zal niet veel opzitten*, het verschil zal niet groot zijn (Kemp.). *Daar* uitgespr. *de* (Maastr.), in Brab. *dé*, *dau*, en in Vl. *da*, is eene uitdrukking van verwondering, zooveel als: *siede*, *sielte*, *ziedan*, of 't fr. *tiens*, *tenez donc*.

DAAS voor dwaas (dom), *daas handelen*; en *dazerik*, voor *dwazerik*, dommerik, woestaard (Zuid. en West. van Vl.).

DAAS, m., blinde haas (Hoogstr.).

DABBEREN, voor: baggeren (Idiot. 27), fr. *patauger*, is ook in Limb. en Maastr. gebr.; bij Kil.: in stof of slijk met handen of voeten dabben. De Bo verwijst van *dabben*, *dabbelen* naar: *debbelen* (Idiot. 90), verfrommelen, onzindelijk hanteeren.

DAG. *Er geen dag doorzien*, er geene klaarte doorzien, als men iet voor het licht houdt (Br.). *Wat heb ik hier dikke stoffe*, *ge ziet er geen en dag door*; overdrachtelijk: er niet klaar inzien, niet begripen, ook er geene kans over zien, voor: *ik zie in die zaak geen en dag* (Brab., Antw., Vl.).

DAGEMENT, o., van dagelijksch gebr. voor: *daging*, *dagvaarding* (Overal).

DAGWAMTE, v., dagwand (Westvl.), fr. *journal*. Z. *gemet* (Idiot. 446).

DAK. *Iets in 't dak steken*, het opgeven, het laten varen, vergeten (Vl.).

DAKEN, b. en o. w., raken, treffen. fr. *toucher*, een oud Westvl. w., ook door

- Anna Bijns gebruikt : *daer svians geschut noyt op en daeckte*. In eenen zedelijken zin voor : voegen, passen, betamen, fr. *convenir* : *dat hij zwijge, zijne redens hebben nooit gedaakt* (Westvl.). Sleenckx verfr. *daken* of *taken* door *offleurer*.
- DAKING, v., dakwerk, fr. *toiture* (Vl., Brab.).
- DAKKEN, in Brab., Kemp. en N.-Brab. voor : *daken*.
- DALK, ongelukkig kind (Hoogstr.). Zie *dalken* (Idiot. 89).
- DAKROEDE, DAKWIS. Zie *dekroede*, *dek-wis* (Idiot. bl. 91).
- DAKS, m., dashondje, fr. *basset*, hgd. *dachs* (Maastr.).
- DAKSTROO. Z. *dekstroo*.
- DAL, DAAL. Z. *dol*.
- DALAF zegt men nu en dan in N.-Brab. voor : *nederwaarts*, naar beneden; het is het Goth. *dulath*. In 't Noders. of platd. bet. *dal* ook : *nedenwaarts*, *nederwaarts*, zijnde de *liniedal* of *daal*. De Friesen heeten voor *dal* : *del*, wat men ook in Brab. hoort, en vandaar bet. *dalen*, *benedewaarts* gaan. Z. Hoeufft (100). In de *dellen*, *dellingen*, in de laagte (Brab.). In Twenthe zegt men *dalwerpen* voor : ten gronde werpen. Z. *daal*.
- DAM, fr. *carreau*. *Dammekensgoed*, fr. *étouffe à petits carreaux* (Oostvl.); in Antw. en Brab. zegt men ook : *gedamd goed*, *gedamd lijnwaad*, *gedamde neusdoek* (Z. Idiot. 141).
- DAMAST, o. bij De Vries, m. in 't Zuiden.
- DAMMELEN, DAMFELEN of DANFELEN, b. en o. w., trappelen, dabberen, b. v. in slijk of sneeuw (Vl.). Zie *Djampelen*.
- DAMPEN, o. w., lichtjes vochtig maken zooals papier om er op te drukken, of lijnwaad, dat gaat gestreken worden, met een weinigsken water bespatten of besprenkelen (heel Vl., door en in Kl.-Brab.); in Brab., omstr. Loven, zegt men : *klamp maken*, en in 't Land van Waas ook : *dompelen*; Kil. vert. dampen of dompen door *mollire*, *molliscere ex vaporibus*.
- DAMPMOLEN, molen die door stoom of vuur draait (Limb. en elders); in Brab.: *vuurmolen*, fr. *moulin à vapeur*.
- DANIG, bijv. en bijw., zeer, sterk, geweldig, fel, veel, krachtig, groot, niet slechts in 't oude Brab. gezegd, maar ook in Vl., ja zelfs te Hamburg : *het is danig koud*.
- DANIGHEID, kwade luim : *hij is weer in zijne danigheid* (Westvl.).
- DANSEN. *De duivel zal niet altijd voor de deur blijven dansen*, men zal niet altijd ongelukkig zijn (spreekw.).
- DARIK, DARING, DERIK of DERING, DERINK, in de omstr. van Aarschot, Sichem en Diest, hetzelfde onkruid dat men in Brab. : *harik*, *harink*, *herik* of *herink* (Idiot. 185) heet, en in N.-Brab. volgens Hoeufft (232) : *harrik*, *herik*, *herrik*; in Vl. en Kl.-Brab. is *darink*, *derink* of *derring* rot hout in den grond, waar men *darieturf* van maakt.
- DARING. Z. *darik*.
- DARINK, *darieturf*. Z. *derring* (Idiot. 92) en *darik* boven.
- DARM, DERM, m., buis eener pomp, brandspuit, enz. (Vl., Brab., Kemp. en N.-Brab.), waarvoor men ook noemt de huizen der brandspuiten, *adcrs*, *ajers*, elders *slangen* geheeten. Zie Hoeufft (101).
- DAS, gewis voor *tas*, wordt, h. en d. in Westvl. gezegd van de overgeblevene kaarten, wanneer men speelt : *ik moet in den das gaan*. *Das* of *dasborstel* is, bij schilders en vergulders, een platte borstel met fijn haar om de verwen dun uiteen te strijken of om 't vergulsel effen te borstelen. *Dasse*, v., bet. in Westvl. : pruik, fr. *perruque*.
- DAVER, m., wortel van daveren, voor : davering, beving, trilling (Brab., Vl.).
- DAZERIK, m., daas, fr. *taon* (Brab.), doch in Vl. voor : *dwazerik*, *dwaze vent*, domkop.

DE, DA komen bijna achter alle vragen in uitdrukkingen als de volgende : *Waar gade gij henen dè? Wat doede gij dè? Wat schilt er dè? Kom de gij meê de? Hoe laat is het dè? Maar zij de gij onnoozel dè?* Dit laatste *dè* of *da* is, of wel voor *dan*, fr. *donc*, of ook wel voor *dat*, maar het is meest al eene herhaling van het persoonlijk voornaamw. *de*, *die*, *dij*, *dè*, *te* (gij) (heel Zuid-Nederl. en N.-Brab.).

DEBIT, DEBIT, voor : weg, verteerd, op, binnengespeeld : *de twee boterhammen zijn debit* (Gent).

DEEG, o. bij de Holl., is in 't Zuid. als stof m. en o. en wordt er met scherpl. *eo* uitgesproken. Kil., Ten Kate en Bilderd. achten *deeg* als zijnde van : *dijen*, *dijden* of *dijgen* (vermeerderen, aangroeien, aanwinnen), maar als dan zou, volgens Bild., *deeg* moeten v. zijn, en, volgens ons, zou *deeg* dan met zochtl. *e* moeten uitgespr. worden, evenals *deeg* of *dege* (heil, goed, vermeerdering, deugd, kracht, voorspoed, 'twelk thans verouderd is, maar nog dagelijks voorhanden in sommige spreekwijzen voor : deugd, goed : *dat zal u deeg doen*, of, als bijw. in : *ter dege*, *vandeeg* : *het is vandeeg koud*. Ook acht Bild. en Ten Kate beide ww. van *dijgen*. Z. Hoeufft op *deeg*, het hgd. *taugen* is ons *deugen*.

DEEL, v., te Mochel. en elders voor *Deil*, *Dijl*, waterloop, fr. *la Dyle*. Zou *deel*, dijl niet verwant zijn met diel of tiel in de dorpen Dielbeek, Tieldonk, men heeft hiervan de familienamen Dillemans, Dilleman, Tielemans, Tieleman. Vgl. *deel*, v., plank, vloer, verwant met het gothisch : *dailjan*, ons deelen of deilen, hgd. *theilen*, l. *dividere secundo*. *Deel*, *del*, *dal*, is bij Meyer, de plaats daar de vierschaar gehouden werd, *dingstal*, en ook heel het rechtsgebied en ja tot oordeel zelf. Z. *deej* (Idiot. 90).

DEELIG, DEELZAAM, DEELZAMIG, bijv.,

erfbaar, fr. *héritable* (Westvl.).

DEELINGS. *Een, twee, drij deelings* of *deelens*, zeggen de kinderen, die een ander kind, iets vindende, zien oprapen en alsdan hebben zij recht om meê te paarten (Gent).

DEELKUIP, DEILKUIP, omstr. Loven, dezelfde als braskuip (Idiot. 77).

DEEN, DAAN, Daniel; hiervan : Deens, Dens, Daans, *Danes*.

DEEN, DENE, voor *den*; ook *denenboom*, *denenbosch*, *denenhout*, *denentoppen*, *denenplank*, *denenbalk* (Brab.).

DEER, DERE, v., in Vl. schade, leed, na-deel; bij Kil. : *dere*, *deyre*, *nocumentum*, *offensa*, *displacencia*. Het is de wortel van het werk. : *deren*, *deyren*, beschadigen, schaden, benadeelen, mishagen, thans nog overal gebruikt; in N.-B. ook het. *deer* : leed, ongemak.

DEERING, m. Z. derring (Idiot. 92) en *dèring* (Westvl. Idiot. 223).

DEEZOKEN, kinderwoord voor : Jesusken (Antw. en elders). Men zegt, omstr. Brussel, Loven en elders ook : *zjeezen*, *zeezen*, *zeuzeken* : *dat es van voor deezezens tijden*, dat is zeer oud.

DEGGEREN, o. w., trappelen : *het peerd staat in de straat te deggeren* (Kl.-Brab.). Vgl. *dubberen*, *debberen*.

DEHOOFDEN of DHOOFDEN, o. w., voor : *de hoofden smijten*, kop of letter smijten, dat is : met geldstukken omhoog werpen, om te zien hoeveel stukken er met kop en hoeveel met letter omhoog liggen (Westvl.). Z. Koppen.

DEISTER, m., natte drek van vee en andere platte vuilnis (Vl.). Z. ale.

DEISTEREN, 'tzelfde als : *dijsteren* (Idiot. 95), verpletten, tot moes maken (L. v. Aalst).

DEKPANNEN, dakpannen (Kemp., N.-Brab. en Brab.).

DEKS, bijw., dikwijls (Limb. en elders). Men zegt ook *dek* (Idiot. 94), *dik* en *diks*, *dikkels*, *dikkes* (Idiot. 95).

DEKSTROO, o., stroo dat dient om strooien daken te leggen, ook wel *walm* ge-

- heeten (Brab.).
- DEL, v., slordig mensch, slecht vrouw-mensch (Breda). Z. ook : dal, daal.
- DELFT, dilft, isomstr. Antw., ook gebruikt voor : gracht, sloot. Z. Delf. (Idiot. 94).
- DEM, m., voor duit, denier, zier ; *ik geef er u geen den voor* (Kemp, Antw.).
- DEMPEN, doopen (Roermond).
- DEN, dorschvloer (N.-Brab.). In Kl.-Brab. is *den* : de opene gladde plaats, die men vanvoor bij vele hoerenwooningen aantreft, licht omdat men die voorplaats vroeger met denen (planken) plach te vloeren om er op te dorschen. Bij Kil. den, denne, l. *area*.
- DENNENTOPPEN, MASTENTOPPEN, de zaadappels des dens (Brab.).
- DERDEBOOM, haamhout voor drij peerden die eene ploeg voorttrekken (Omstr. Loven).
- DEREN of DERREN, durven (Oostvl.), en te Gent ook voor missen gebr.
- DERIK, DERINK. Z. darik of daring.
- DERING. Z. daring en derring (Idiot. 92).
- DERM, buis. Z. darm.
- DERRES, bijw., derwaarts (Brab., Kemp.). Z. derewaart.
- DERREWAART, bijw., derwaarts (Vl.).
- DESSEL, m., in Brab. 'tzelfde werktuig van timmerlieden, schrijnwerkers en kuipers als in Vl. : *destel*, *diesel*, en in de Woordenb. *dissel*, fr. *erminette*, *doloire*, *asseau*, zoo heeft men *timmermansdessel*, bijna gelijk aan een plat bijl met langen steel ; *kuipersdessel*, lang en krom kaptuig met korten steel. Z. *destel* (Idiot. 93) en verder *diesel*.
- DESTEL. Z. dessel en Idiot. blz. 93.
- DEUN (eu voor o), doen : *volgens den ouden deune*, volgens oude gewoonte (Maast.).
- DEUNEN, een kant roden en weer beplanten (Ramsel).
- DEUR. *Het deurken* of *'t schuifken krijgen*, in de biecht de absolutie niet krijgen, uitgesteld worden ; *het deurken* of *'t schuifken geven*, uitstellen of de absolutie weigeren (Brab., Kemp.).
- DEURENDAL, DEURENDAL, DEUREN-
- DOLF, m., zegt men, in Westvl., van iemand die geen werk ontziet, een onversaagde kerel. In Brab. zou men zeggen : *een die er door en door gaat, die er doorkapt*.
- DEURNE. Z. dorne, doorn, doren.
- DEURSKE, meiske, meestal gebr. in 't Noord. van Holl. en Limb. Z. *deerne*.
- DEVOTIEUS, bijv., devoot : *zij zat daar heel devotieus te bidden* (Brab.).
- DIAMANT, o., in Brab. altijd m. *Diamant-slijper*, voor : luitaard (Vl. en elders).
- DICH of DOE voor *gij* en *u*. Als men den persoon met nadruk aanduidt, dan zegt men niet *gij* maar *dich* : gelijk de franschen *toi, vous : dich, dich hebt dat gedaan, toi, tu as faits cela* (Holl.-Limb.).
- DICHTEN, b. w., dichtmaken, stoppen ; hiervan *dichter*, dichtmaker, stopper (veral).
- DIELIS, Aegidius, Gielis.
- DIEMIT, o. bij De Vries, m. in het Zuiden ; in Brab. zegt men *démit*.
- DIE of DIJN, voor *uw* : *dien vader* (Maastr.). *Dien* wordt in Brab. ook voor *dat* gebr., zoo zegt men : *tót teeken van dien, tot bewijs van dien*, d. i. tot bewijs van dat, tot waarborg daarvan.
- DIENAAR en POMPIER, namen te Mechelen en omstr. gegeven aan stadstienaars, fr. *gardes de ville*, aan veldwachters, *gardes champêtres*.
- DIENDER, overal voor dienaar, fr. *serviteur, appariteur ; metserdiender, misserdiender*.
- DIENEN, voor : eeren, vereeren en aanroepen : *de heiligen moeten wij garen en dienen. Sinte Wijde (Guido) goddiend tegen den rooden loop* (West-Br., Vl.).
- DIELEPEL, m., groote lepel met langen steel om soep of potagie mee rond te deelen (veral).
- DIEP. *Diep in den zak* (of *de tesch*) *gaan* of *tasten*, eenen goeden drinkpenning geven, mild ufdokken : *oom gaat niet diep in de tesch, hij is gierig* (Brab. en elders).

DIEPERIK, m., dal, laagte (Brab.); *naar den dieperik gaan*, verdrinken (Kl.-Brab.).

DIEREN, eenden (bij Oudenaarde).

DIEREN (namen van), uit verachting ook aan menschen gegeven, bijv. *rat*, voor dief; *hond*, voor gulzigaard, slokker; *otter*, voor stommerik; *kicken*, voor dommerik; *verken*, voor vuilaard; *bok*, voor stinker; *vos*, voor sijnnaard; *os*, voor stommerik; *ezel*, voor botterik; *lieger*, voor wreedaard, enz.

DIER, DIEREN. Vele plaatsen zijn hunne namen ook aan dieren verschuldigd, b. v. Bunswijk, Bunsbeek, Beersel, Beorendrecht, Berlaar, Haasrode, Hazendonk, Beverswijk, Ever, Everlei, Everdonk, Voshem, Vosselaar, Vorseelaar, Wolfsdonk, Wespelaar, Otterspoel, Mollendaal, Vissenaken, Elowijk.

DIERIK. Z. dirk.

DIESEL, DIJSEL, kuiperswerktuig in Vl., hetzelfde als in Brab. : *déssel*, en in Holl. *dissel*, fr. *dolotre*, *erminette*. *Destel* is, in Vl., timmermanswerktuig dat men in Brab. ook *dessel*, en in Holl. *dissel* heet. Bij Kil. heet het : *dessel*, *diessel*, *diechsel*, l. *dolabra*; *ascia*, *securis*. Z. boven *dessel*.

DIESTERSCH, van Diest (Stad). Men zegt te Loven de *Diestersche-sstraat* voor : *Dientsche-sstraat*, en *diestersch*, o., voor : *diestersch bier*, soort van bruin bier te Diest gebrouwen.

DIGGE. Z. Dikt.

DIJ, DIJD, m., wortel van : *dijen*, *dijden* of *dijgen*, in gansch Vl. voor groei, tier, leven : *er is geen dij in dien boom*.

DIJK. *Dat brengt geen aarde* (elders zoden) *aan den dijk*, dat baat niet (Oostvl.). *Zijn dijk loopt over*, hij weent (Oostvl.). *Dijk*, in Westvl. voor gracht, fr. *fossée* : *de dijken stonden vol water*.

Het oud engl. *dyck* bet. ook : gracht, Integendeel gracht bet. in 't Hagel. : dam of dijk.

DIJKDELVER, m., grachtmaker, aardowerker : *eten gelijk een dijkdelver*,

buitengewoon veel eten (Westvl.).

DIJNE, DANE, zegt het volk te Loven, voor : *die, celui-là*. Z. *dien*.

DIJZELEN, o. w., aarzelen, fr. *hésiter* (Westvl.); Kil. vert. *deysen* (in Brab. nog gezegd voor deinzen), door *tergiversari*, dus heeft het dezelve bet. als *dijzelen* in Vl.

DIJSEL. Z. *diesel*.

DIK EN DUN (*door*) bet. overal : door alle weëren en wegen, door modder en slijk, door hagel en sneeuw, door regen en slegen, door storm en wind : *ik moet door dik en door dun loopen* (Brab., Antw.).

DIKKELS, dikwijls (Brab.).

DIKKENS, DIKKENT, bijw., dikwijls (Vl.) en *dikkens* bestaat ook in Brab.

DIKKES, dikwijls (Brab.).

DIKKE ZIEL, deel van den os naast de spier (Mechelen).

DIKS, ook in Vl. voor dikwijls. *Dik* of *dicke* werd door de oude schrijvers veel gebruikt.

DIKSTEEL, m., vroege ronde peer met korten dikken steel, soort van bergemot (Brab., Antw.).

DIKT, DIGGE, Benedikt, Benedikta.

DIKWILS, uitgespr. *dikkes* of anderszins, wordt in Brab., Kemp. en zelfs in N.-Brab. (Hoeufft, 442), gebezigd voor misschien : *het is dikwijls niet waar* : in zelfde bet. zegt men ook *somtijds*.

DINGEN, TINGEN, *lieu où se tenaient les plaids*, zegt Mgr Namèche.

DINTEMLK, voor schade : vroeger was er in onze straat maar een winkel, nu zijn er zes : *dat es loch dintemelk voor mij* (Kortrijk).

DIPPEN, o. w., te Hasselt en omstreken gebr. voor : nadenken, overwegen, bepeinzen eer men iets begint. Z. *dibben* en *dubben*.

DIRK, fr. *Thierry*, l. *Theodoricus*; hiervan de familienaam : *Dirks*, *Dierksens*. Bij Kil. heeft men : *Dietrich*, *Dietrick*.

DJAKELEUREN, DJAKKELEUREN, o. w., stoeien, fr. *badliner*, *folatrer* (Gent).

DJAMPELEN, o. w., dabberen, trappelen (Kl.-Brab.).
 DJAPPE, DJAPZOLDER. Z. jappe, d. i. sul.
 DJEK, m., verachtelijke benaming die aan de Engelschen gegeven wordt (Antw.); 2° oud versleten peerd (Kemp.).
 DJERROEKEN. Z. jerroeku.
 DJEUBBE, JEUBBE. Z. Djöbbe.
 DJILLE, DJOOLE, m., snul, sul, sukkelaar (Oostvl.). Z. djompel.
 DJOBBE, DJEUBBE, m., 'tzelfde, in Kl.-Brab. en Oostvl., als *djompel* of *djompelaar* (Z. djompelen, Idiot. 96) of, als in Brab., *lööbe* of *leubbe*, *jeppe*, *subbedets* of *jubedets*, d. i. goedzak, sukkelaar.
 DJOEP, slaapmuts, toppunt, kwispel (Vl.). Z. hierna *joep*.
 DJOER, m., bij het volk voor hoed gebr., maar gewoonlijk voor eenen hoed die eenen aardigen vorm heeft of oud is (Hasselt).
 DJOKKEN. Z. jokken.
 DJOLLEKEN. Zie dol.
 DJOMPEL, m., sukkel, sukkeling : *op den djompel zijn* (Oostvl., Waas). Zie *djompelen* (Idiot. 96), sukkelen; *vanwaar djompelaar*, sukkelaar, sul, ongelukkige (Waas). Z. dompel.
 DJOMPELAAR. Z. djompel.
 DJOOL, DJOOS, m., goedzak (Gent). Zie jool.
 DJOOLE. Z. djille.
 DJUK, m., stoot (Vl.). Vgl. het fr. *choc*.
 DJUKEN, prutsen, kribbelen of slecht schrijven : *hij djukt altijd*, hij schrijft nooit op zijn beste (h. en d. in Vl.). Het Westvl. Idiot. heeft *djuk*, *djok*, voor : stoot, schok, fr. *choc*, en *djokken*, *djukken* en *tjokken* voor : bard stooten, schokken, fr. *heurter*, engl. *to jog*.
 DO, voor Guido en Judocus (Brab.).
 DOBBEL, enz. *Itj heeft het dobbel en dik*, hij heeft dikwijls alles in overvloed (Brab.). *Het lag er alles dobbel over hoop* (Brab.) of *dobbel thoope* (Oostvl.),

of ook : *dobbel te gader* (r. Loven), of : *het lag hobbel de sobbel* (Idiot. 189), d. i. heel overhoop, heel iueen en verfrommeld. *Een vel papier dobbelthoope vouwen*. In Brab. zegt men : *kwijt of dobbel spelen*, in Vl. : *dobbel of niet*, dobbel of kwijt spelen.
 DOBBELBIL. Z. billeman.
 DOBBELTHOOPE. Z. dobbel.
 DOBBEREN, DUBBEREN en DOEBELEN, o. w., aarzelen (Vl.); in Kl.-Brab. bet. *dobberen*, *doebberen* : taffelen, sukkelen, in moeilijkheid zijn. Z. dubben.
 DODDEL en DODDELKE, verkleinww. van dodde (Idiot. 97), een klein dodde, ook voor : een klein kindje (Kl.-Brab. en L. van Aalst).
 DODDELKE, klein stamelaarken, klein lief kindje (Brab.).
 DODDER, m., dot of duts (Idiot. 112), d. i. verwarde bussel vlas, hooi of stroo : *stop het gat met een dodder stroo*. Hiervan : *dodderken* of *dutske*, een klein kindeken (Westvl.). Z. *dod*, *doddeken*, *dodderken*, *dopken*, *dots*, *duts* (Idiot. 97, 102, enz.).
 DODJE, DOTJE, voor : totje, toetje, tukolken, liefkozende woorden, h. en d. in Brab., Kemp. en in N.-Brab. gezegd tot kleine kinderen. Z. *dopken* (Idiot. 102).
 DOE, het hgd. *du*, l. *tu*, wordt in beide Limburgen, in Brab. en elders dagelijks gezegd voor : gij, zoowel in 't meerv. als in 't enkelv. bij voorb. als men iemand toespreekt : *doe lief kind*, *doe schelm*, *doe stoute wichter*, (kinderen), *ik zal u hebben*. Als men iemand ondervraagt, dan is het volgende voornaamw. *di*, *de* of *ti* en *te* : *hebde* (hedde) *dat gedaan*, *loopte mede*, en zeer dikwijls wordt het voornaamw. herhaald : *ziede gij dat*; *wachtte gij mij*.
 DOEDI, DOEDIJ, zoet woord dat men tot kindertjes spreekt (Maastr.). Bij Bild. is *dodde* of *doede* : een onnoozel mensch dat zich in de luiers laat leg-

gen of bedodden. Sleetx heeft *dodde*, *doddel*, fr. *bancroche*, in den zin van iets wat krom en verneuteld is, en *dodei* voor: bedorven ei, en nog *dodo*: *dodokens doen*, fr. *faire dodo* (in de kindertaal).

DOEF en DOEFELN (korte oeklank). Zie dof en doffelen.

DOEGET, hoort men in Brab. voor: *doe gij het*; in Vl. zegt men: *doegen* voor doen.

DOEK, DOEKSEN. *Waar broeken zijn gelden geen doeken*, een vlaandersch spreekw. dat bet.: waar een gezelschap van manslieden is, daar mogen de vrouwspersonen het verlies niet mede helpen betalen. Hier is *gelden* voor betalen. *Doek* bet. ook *luur*, *windeldoek*. *Om iets doekskens doen*, iets bewimpelen, trachten te verbergen, niet recht uit willen zeggen: *iets zonder doekskens zeggen*, het recht uit, onbewimpeld uitspreken; *het zijn doekskens voor de oogen*, 't is oogenvrblinderij, 't zijn leugens (Brab., Antw., Kemp. en elders). Hiervan: *doeken*, bewimpelen, bedriegen.

DOEL voor: schietdoel, of iets dat dient als doelwit, naar hetwelk men schiet met pijl of geweer, is in Brab. en elders altijd m. *Op den doel schieten*, *zijn pijl vloog over den doel*. Maar overdrachtelijk zegt men: *het doel* (doelwit) *missen*. *Doel*, op zichzelf, is tref en m. door zijn vorm (Bild.).

DOELEKE. *Een gek doeleke*, klein zotje of zottinneken (Maastr.); *door*, hgd. *thor*, voor gek, is reeds verouderd. *Z. dotleke* (Idiot. 97) en *doddelken* of *dopken* (Idiot. 102).

DOEMDAG, DOEMSDAG. *Z. domsdag*.

DOEN heeft allerlei beteekenis; wij gaan er nog eenige aanstippen, b. v. van dragen, voeren, leiden, sturen, enz. *Graan naar den molen doen*; *eene koei naar den var*; *eene geil naar den bok doen*; *een os naar de merkt*; *een kind naar de school doen*, ook plaat-

sen, besteden, zetten: *een kind op de school doen*, d. i. in eene kostschool zetten. *Zijn jongen op een ambacht doen* (Vl., Brab., Kemp.). Zich vertoonen: *die dronkaard doet schrikkelijk*, *als men hem kwaad maakt*. Hebben, lijden: *eene ziekte doen*: *hij heeft eene ziekte gedaan van zes weken* (Vl., Brab.); gaan: *wij zullen samen naar Kevelaar doen* (Limb.).

DOEN, DOENS, komt voor in: *dat het mijn doen of mijns doens ware*, voor: indien het mij te doen stond of ware (Brab. en elders).

DOET-GE NIET gebruikt men soms, b. en d. in de Kemp., bij ondervragingen, voor: is het niet zoo, is het niet waar, fr. *n'est ce pas*, of 't engl. *jou are not quite well* *dou't you?* *Ge zijt niet wel*, *doet ge niet*.

DOF, DOEF, bijv., ook in Vl. gebr. voor: laf, smachtend, bevangen: *de lucht*, *het weêr is dof*; *die kamer is dof*. *Dofheid*, ook *doffigheid*.

DOFFEL, DUFFEL, o., alle langharige of dikke kleederstof, die zacht en doozig is als wollegoed. Een kleed of deksel van zulke stof heet: *duffeltje*, *dot*, duts of bondel van iets wat samengevouwen is, b. v. om iets te stoppen, een lap om 't strijkijzer vast te nemen (Westvl.).

DOFFELN (*dofelen*), ook: *indoffelen*, b. w., dik kleeden, dicht omkleeden, dekken, indekken: *doffel u goed*; *ik heb hem goed ingedoffeld* (Brab., Kl.-Brab., Antw.). De wortel schijnt ons van: *dof*, verkort van *doof*, bijv., verwant met het angelsaks *dufan*, bedekken (Weil.). *Doof* en *dof* is 'tzelfde als: *bedoven*, bedekt, zegt Bild. *Kof-felen* (Id. 270) heeft in Brab. dezelfde bet. als *doffelen*; te Gent zegt men ook: *kloesteren*.

DOKTOR RONDHEMD, vrouw die den doktor speelt (Vl.).

DOKZAAL, in Vl. m., in Brab. en Kemp. o., voor 't fr. *jubé*, elders, en namenlijk

- in Brab., Kemp., N.-Brab., zegt men ook veel *oksaal*, *okzaal*: op het *oksaal* of op 't *okzaal*, bij Kil. is het: *dock-sael* en *hoog-sael*. Volgens Hoeufft komt het van 't gr. *δοξη*, en volgens M. De Vries van 't l. *doxale*, en dus moet het *doksaal* en niet: *oksaal* zijn.
- DOL. *Dol* in 't hoofd zijn, ijlhoofdig zijn, hoofdpijn hebben (Limb.).
- DOL., houten brug bestaande uit balken die men dwars over een waterloop of gracht legt, en waarop men twee of drie mutsaards spreidt en het al met aarde overdekt (Aarschot); te Dendermonde heet men eene kleine korte pijp ook *dol*, en in Kl.-Brab. *djolleken*.
- DOL., DOLLEEG, DAL, DEL, DOL bet. in onze oude taal: beneden, benedenwaarts, en in het wallisch bet. *dol*: lage plaats, *locus humilis*. Men zegt in N.-Br. *dolleeg* voor: gansch ledig. Zou dit ook bet.: tot beneden toe, tot den bodem toe ledig, vraagt Hoeufft? Z. daal en doolage. *doolleeg*.
- DOL. BOTEREN, op eene onzinnige wijze zijn goed verkwisten (Breda). Zie Hoeufft, 447, en doorboeren.
- DOLF, v., ook *woolventand* in Vl. genaamd: *moederkoorn*, fr. *ergot*, *seigle ergoté* (Westvl.).
- DOLLEN, DWALEN. Zie dollen.
- DOLLEEG. Zie dol.
- DOLLEN, o. w., ijlen, ijlhoofdig zijn, razen: b. v. van de koorts (Limb.); in Westvl. zegt men: *dollen*, in dezelfde bet., d. i. raaskallen, *être en délire*; ook eenigszins kraukzinnig of duizelig zijn. Zie dolen.
- DOM, DOMIEN, DOMINICUS; hiervan de familienaam: Doms, Dooms, Domis, Daems? Dams, *Daan* verkort van Daniel waarvan *Daans*.
- DOMGOEDIG zijn, te goed zijn, zoo goed zijn dat men niet deugt (Gept).
- DOMINEEREN, o. w., veel geraas 'maken (Antw. st. en pr.). Hoeufft, bl. 417, zegt dat *domineeren* voor geraas, godruisch maken (omst. Breda) weinig geb. is, en in het geheel niet voor: op een' gebiedenden toon spreken, het hoogste woord willen hebben, de eerste willen zijn, welke bet. het w. in het Nedersaks. (en ook in Br.) heeft. Albier (Breda) heeft het die van: lustig en vrolijk zijn, slempen en brassen.
- DOMMELEN. Zie 't volgende.
- DOMMELIG bet. (Breda) slaperig; van 't hgd. *taumelig*, duizelig. Men heeft ook het nw. *dommel*, hgd. *taumel*, oudtijds *daumel*, 't welk zwijmeling, duizelachtigheid bet. Dan 't werkw. *dommelen* wordt in de Baronie niet gehoord, doch wel elders in den zin van: mijmeren, suffen, slaperig zijn, dutten, sluimeren, fr. *sommeiller*. In Vl. bet. *dommeren* hetzelfde als hier: *dommelen*.
- DOMMER, m., sluimering, kleine slaap: een *dommertje* doen (Vl.). Z. dommeren en dommelig.
- DOMMEREN. Z. dommelig en Idiot., bl. 99.
- DOMMERING, DUMMERING, v., dommering of halve slaap (Vl.). Z. dommelig.
- DOMPEL, eigenlijk het fr. *plonger*: op den *dompel* zijn, op den sukkel zijn, op den dool zijn (Vl.). Zie djompel.
- DOMPELARE. Zie dompelen.
- DOMPELEN, o. w., 1° sukkelen, nuttelooze pogingen doen om uit eenen slechten toestand te geraken; 2° in een bosch dwalen en sukkelen, rondzwerven; 3° tegen ellende worstelen, veel werken en zwoegen zonder baten: *vele menschen dompelen op de wereld*. Van hier: *dompelaar*, sukkelaar, zwerver (Westvl.). Z. djompelen (Idiot. 96).
- DOMPIG, bijv., hetzelfde als dampig, met damp of damp betrokken, nevelig, meest gezegd van de lucht, het weer, in Brab., Antw., Kemp. en N.-Brab., waar men ook zegt: een *dompig* huis, voor een *bedompt* huis en voor een *vochtig* huis. Kil. heeft: *dampigh* en *dompigh* vertaald door *vapilus*, *vaporiferus*. Doch 't Westvl.

Idiot. maakt verschil tusschen *dompig* en *dampig*; dit laatste bet. in Vl. met damp of wasem vervuld, nevelig, vochtig, nat : *mijn kleed is dampig, het moet droogen*. (Zie klamp, Idiot. 245) en *dompig*, iets dat dompt, dat dampen uitwasemt, dat rookwalmen opwerpt.

DOMPHOORN, in 't Nedersaks. zegt men : *damphorn, damphoorn, demphörn*; het moet eigenlijk : *demphoorn* zijn, van *dempen*, hgd. *dämpfen*, dompen, ook Kil. heeft : *dempforen*, en dempen of dompen.

DOMSDAG in 't Zuid. van Westvl. en in fransch Vl. kermisfeest : 't Westvl. Idiot. heeft : *domdag* en *doemdag*, en Kil. *doemesdagh, doomsdag* (oordeel-dag) : *doemdag* houden, wordt veel in Westvl. gezegd voor : groot gedruisch maken, luidruchtige vreugde maken : *zij houden domsdag, ils font la noce*. Vgl. *dinghsdag* (Kil.), dag dat er gedongen wordt.

DONDER. « *Daar kunt gij donder op zeggen, daar kunt gij op zeggen dat het waar is, dat het wel gesproken is* » (Antw.).

DONDERBEESTJES, DONDERVLIEGJES, fr. *staphylins*, zijn zeer kleine zwarte diertjes, die vliegen als het fel heet en donderachtig weder is (Brabant, Vl., Kemp.).

DONDERBLAD, lepelblad, lepelkruid (Antw., st. en pr., Brab.), ook : *huislook*. Bij Kil. en Sleecx zijn *donderbladoren* 'tzelfde als : donderbaard, fr. *joubarbe*.

DONDERMENT, o., gezegd te Gent van een plat levend en ook van een dood lichaam.

DONDERROEDE, donderscherf (Brab.); in Vl. : *donderstok*.

DONDERSCHOER, donderbui (Meierij), bij Kil. *donder-schore, fulgur, vis tonitruï*; in Br. een *dondervlaag*.

DONDERSTOK, m., donderscherf, fr. *paratonnerre* (Vl.). Zie donderroede.

DONG wordt op sommige plaatsen van de Meierij, aan 's Bosch grenzende, nog gebr. voor mest, bij Kil. *dunghe*, hgd. *dunger*, engl. *dung*, en 't werkw. *dungen*, engl. *to dung* bet. mesten.

DONIES, DENIES voor Dionisius.

DONK, DONKE, dots, duts of gerold pakje : *een donk werk* (ook in Vl. en Antw.). Z. Dots.

DONK, v., naam en uitgang veler plaatsnamen. Volgens sommigen verwant met *dunge* (mest), volgens anderen bet. het in de Kempen en N.-Brab. : eene kleine hoogte, meer verheven geleg., heuvel in de nabijheid van broeken; zoo zegt men in de Kemp. : *den turf op de donk te droogen leggen* in Vl.-Brab. bet. het : moerasachtige streek. Vgl. hiermede *duin*, eigenlijk, volgens Bild. : *deine*, van 't oude *deinen*, golven, waarvan nog *deining* bestaat. Of zou *donk* misschien 'tzelfde zijn als *dok*, (van *duken*, deelw. *verdoken*, met eene tusschengeslopen *n*, hetgeen voor de *k* en *g* nog al gebeurt als in *donkelen, blank, honink, kano-nink, tranten*, voor struikelen, blak, honig, kanonik, treden, enz. *Donk* zou dus zooveel bet. als : toevluchtplaats, schuilplaats, en zoo heeft men : *Cranendonk, Wolfsdonk, Arendonk, Ramsdonk, Hazendonk, Wachteldonk*, enz.

DONKEL, te Diest, voor donker. Vgl. 't Zweedsch en Deensch *Dunkel*.

DONKERE METTEN, bij Kiliaan vertaald door *matutinæ tenebrarum*, zijn de kerkgetijden die, gedurende drie dagen in de *Goede-Week*, in vele kerken gezongen worden.

DONKERLING, bijw., in den donker. *hy deed het donkerlinge* (Kortrijk).

DONNESDAG voor Donderdag (Tessenderloo). Zie 't hgd. *Donnerstag*.

DONS, o. bij De Vries, m. in Antw., Brab. en Kemp.

DOOD is in Brab. en Vl. altijd v., doch men hoort in Brab. en Antw. : *de uur*

- des doods. Ik zou er mijn dood van halen*, ik ben er doodelijk of hevig van vervaard (Brab., Vl. en elders). *Gij zoudt mij wel de dood aandoen*, gij verschrikt of behandelt mij, dat ik er eene doodelijken schrik zou van krijgen, of dat ge mij in het graf zoudt krijgen (Brab., Vl., Antw.). *'t Is tegen zijn dood*, zegt men van iemand, die iets doet wat hij niet gewoon is, en waarover men verwonderd staat, b. v.: *de gierigaard geeft drinkgeld, 't is tegen zijne dood* (Westvl.).
- DOODBLOEDEN, b. en o. w., over : rusten, gerust blijven slapen, vergeten, aan den kant zetten, vergeten worden, *die zaak zal van zelfs doodbloeien. Laat die zaak maar stillekens doodbloeien* (Brab., Antw.).
- DOODDEELEN (zich), zoodanig verdeelen of uitdeelen, dat er voor zichzelf en voor anderen niets meer overblijft : *deel u zelven maar niet dood*, houd nog wat over voor u zelven (Brab., Antw., Kemp.), in Kl.-Brab. zegt men *blootdeelen*.
- DOODDOEN, b. w., doen, afdoen, verichten : *gij zult er niet veel aan dooddoen* (Brab., Antw.).
- DOODKAART of DOODSKAART, v., iemands dood meldende en tot den lijkdienst uitnoodigende (Brab., Vl. en elders).
- DOODKAR, v., DOODSKARREKEN, o., gemeene koets waarmee de lijken vervoerd worden (Brab., Loven), elders : *doodwagen, lijkwagen*.
- DOODKEERS, v., 1° stallicht, fr. *feu follet*; 2° eene plant in sommige woordenb. *peerdesteert* en *schaafstroo*, in 't fr. *prêle* genaamd (Westvl.).
- DOODKOETS, v., lijkkoets, doodwagen fr. *corbillard* (overal).
- DOODSMETE, v., doodslag, doodelijke slag, verschrikkelijke slag; 10,000 frs *verloos* ! *'t is eene doodsmete voor hem* (Kortrijk en omst.).
- DOODWERKER, knoeier, blokker (Gent).
- DOODWONDE, v., doodelijke wonde : *het is geene doodwonde*, het is niet doodelijk, het is zulk groot kwaad of ongeluk niet (Vl.).
- DOOFDEN. Zie de hoofden.
- DOOF HOUT, bij Kil. vert. door *lignum cariosum* (hout dat vermolmd is of kan worden) is omstr. Breda : alle hout dat niet geblekt of geschild is of het niet wordt, in tegenstelling van *geblekt* eiken hout, zooals : wilgen, elzen, esschen, berken of ander ongeschild hout. Zie *dooven*, *angels*, *dusan*, bedekken, overtrekken.
- DOOLAAG, DOOLAGE, DOOLEEG, v., fr. *fongière* (Brab., Vl.). Zie doodlaag. Idiot., bl. 100.
- DOOLHOF, o. bij De Vries, is m. even als hof (tuin) in Brab., Antw. en Kemp.
- DOON, dichtbij (Roermond).
- DOOPEN, eene dooping geven, iemand onder 't water steken; *dooping*, daad van doopen : *geef hem maar eene goei dooping* of *doopingsken*, d. i. maak hem maar ruim nat (Oostvl.).
- DOOR of DOOIER, o. en m. bij De Vries, altijd m. in Brab. en Kemp.
- DOOR, voorz. en bijw., voorbij, voort, heen, weg : *het is één uur door*; *het ergste is door*; *ik ben de kwaale jaren door*; *door* of *uit de kleine kinderen zijn*; *wij zijn er weer door*. In deze en dergelijke zegwijzen wordt er een werkw. onder verstaan, b. v. *gaan*, *loopen*, enz. *Ik ben door de boter*, ik heb geene boter meer. *Goud van mandeken door*, goud dat door 't mandeken gevallen is, valsch goud (Brab., Kemp., Vl.).
- DOOR, DORE, voor Theodoor, Theodorus (Brab., Antw.).
- DOORBOEREN, o. w., zwieren, nachtelijk slempen, voortgaan met tijd en geld te verkwisten in dronkenschap, enz. (N.-Brab., Kemp., h. en d. in Brab. en Vl.); in Oostvl. bet. het ook : doorwerken en : ruw doorgaan; in Brab. en Antw. : arm worden, in zijne zaken

achteruitgaan : *hij is er doorgeboerd*.
Voor doorboeren (zwieren) zegt men
in N.-Brab. ook : *doorbutsen, door-
draaien*.

DOORBOTEREN. Zie doorboeren.

DOORBRIJNEN, b. w., met brijn of pekel
doortrekken (Vl.).

DOORDEEFELN, o. w., geheel en gansch
deefel (slijk) worden (Vl.).

DOORDEESEMEN, b. w., als deesem doep
gaan : *het rijk Gods overwint het zaad
des boozen, wordt een machtig boom,
doortrekt en doordeesemt alle volke-
ren*. (G. Gez., *Rond den Heerd*.)

DOORDOEN, doorbrengen, opdoen, ver-
kwisten, verspillen : *Zijn geld, zijn
vermogen doordoen of verdoen; door-
doener, verkwister, doordoening* (Br.).

DOORDRAAIEN. Z. doorboeren.

DOORDRONKEN, 1° doordrongen, door-
trokken; 2° iemand die door langdu-
rig en veel drinken versleten is (Br.,
Antw., Vl.).

DOORDRUMMEN, DOORDRINGEN (Oost-
Vl.); Kil. heeft : *drummen, drommen,
dringen*.

DOORNHAAG, 't is eene doornhaag, ge-
zegd te Gent, voor : een barsche
kerel.

DOORJAGEN, b. w., weĳjagen (Oostvl.).

DOORKAPPEN, hetzelfde als doorboeren,
d. i. met iets onverlegen en ruw te
werk gaan (Brab., Vl.).

DOORKLADDEN, o. w., doortrekken, met
kladden bevlekt zijn : *dat papier kladt
door; doorklad papier* (Brab.).

DOORKRUIPEN, uit een slechten toestand
geraken : *hij is het weĳr doorkropen*,
. hij is het gevaar, het ongemak weĳr
ontkomen (Brab., Vl.).

DOORLEGGEN, er eenen (vloek) doorleg-
gen, eenen vloek uitbraken (Vl.); in
Brab. : *er eenen* (band) *omleggen*.

DOORLEK, m., 'tzelfde in Br. als in Vl. :
doorleek, vocht dat ergens door gezij-
peld of gedruipt is.

DOORLOOP, bij Kil. *deurloop des buycks*,
bet. in N.-Brab. : buikloop.

DOORLOOPEN, o. w., voortloopen, weg-
vluchten (Brab., Vl.).

DOORMEMELD, 'tzelfde als : *vermemeld*
(Idiot. 792), verwormd, van hout-
wormtjes of houtluisjes doorbeten
(Brab., Antw.).

DOORNE. DEURNE, fr. *Tourinne*, een wa-
lendorp twee mijlen bezuiden Loven.
Zie dorne.

DOORPREEKT. Zie doorpreken.

DOORPREKEN, DOORPREDIKEN, DOOR-
GEPREDIKT, AF- of UITGEPREDIKT
zijn, zegt men, in Brab., Antw. en
elders, van eenen predikant die ver-
sleten is, of van toehoorders die het
veel prediken moede geworden zijn;
in Vl. zegt men : *doorpreekt : wij
zijn doorgepreekt*.

DOORSPARTELEN, DOORSPERTELEN,
DOORWORSTELLEN : *hij heeft eene
grootte ziekte gedaan, maar is er toch
doorgespesteld* (Brab., Antw., Vl.).

DOORSTEEK, DEURSTEEK, zoo noemen
de kantverkoopers in Vl. het blad pa-
pier waarop de vorm van den kant is
ingestoken, en met hetwelk zij in hun
perkament denzelfden vorm steken.

DOORSTEEKEN, b. w., dooreen of on-
dereen steken, dooreen mengen :
doorsteek de kaarten goed (Loven).

DOORSTUIVEN (klemt. op : *door*) door-
trekken, nateekenen voor het licht
met een doorschijnend papier op de
teekening te leggen en dan zoo na-
teteekenen (Gent).

DOORTREKKEN, b. w., door het blauwsel
of stijfzel trekken, gezegd door de
waschvrouwen (Overal).

DOORVAREN, o. w., *voortvaren*, spoē-
den, voortzetten, er meē doorgaan
(Kemp. en N.-Brab.). Men zegt, omst.
Breda, ook veel : *doorvaart maken*.

DOORWAS, het oukruid hetwelk onder
het koren en ander veldgewas groeit
(Breda). *Doorwas* is in Brab. het gewas
van koren dat opschiet, nadat door
sterken slagregen, het graan tegen
den grond is gevallen.

DOORWASSCHEN, ieverig voortwasschen, ook kapot : wasschen (Brab.).

DOORWEG, m., doorgang, doorloop (Br., Vl. en elders).

DOORWEG, bijw., in Limb. en N.-Brab. voor : geduriglijk, aanhoudend.

DOORZENDEN, b. w., voorbijzenden, wegzenden, fr. *congédié, renvoyer*, iemand die u komt bezoeken, niet ontvangen, die iets te koop aanbieden komt, afwijzen zonder te koopen; *gij moogt geen bedelaars of pelgrims ongetroost doorzenden* (Overal).

DOORGANG, m., bij de schutters te Loven schietbeurt : *ik heb nog twee doorgangen en kan nog prijs winnen*.

DOORZET, *doorzet met iets maken*, iets doorzetten (N.-Brab.).

DOORZETTEN, b. w.; aanmoedigen, verzetten, troosten : *ga dien zieke eens bezoeken en zet hem wat door* (Br., Antw.).

DOOR ZIJN, weg zijn, vertrokken zijn : *hij is door of er vandoor* (Overal).

DOOS. Eine oude doos, oud suffend wijf (Antw., Brab.); *veldoos*, gierigaard, fr. *crasseux*, wordt al schertsend gezegd, terwijl *pincken dun* (Idiot. 484) een scheldwoord is (Antw.).

DOOVAARD. *Den doovaard* of *dooverik spelen*, zich als doof houden, fr. *faire le sourd* (Overal); in Vl. zegt men ook : *den doofaard maken*, en in Brab. : *den of de doove spelen*.

DOOVEN, o. w., wordt omst. Breda, gebr. in den zin van : mallen, liffaffen, of vrolijk zijn, op maaltijden of in andere gezelschappen. Hoeveel acht *dooven* te zijn het hgd. *toben*, bulderen, woeden, bij Wachter overgezet door *furere, insanire*, in 't platd. is het : *daven*, friesch. *dawan, dowan*, oud-engl. *taue*. Kil. vert. *dooven* door : *insanire, delirare*, razen, dol zijn. Wij denken *dooven* verwant met *dof*, *doof* : *dof weer* is *laf weer*, en *dusan* bet. in 't angels. : overstelpen, bedekken; *dover* komt voor in den Slagh van

Woeringhen. Vgl. ook *doffer, doeffe*, mannetje van de duif.

DOOVER, DOOVERT, DOOVERIK, ook *lapper* genaamd, soort van sneep, fr. *jaquet* (Kemp., Mechelen).

DOP. Men onderscheidt, in Br., Kl.-Brab. en pr. Antw., drij soorten van doppen : 1° *kampdop* (Idiot. 249), dien men, met eene koord omwonden, bovenarms uitwerpt en in Limb. *werptol* heet, en in Vl. en Antw. *kampnon* (249); 2° *zeldop*, tol met platten kop, dien men onderarms uitwerpt, het hout dezer beide soorten van doppen heet *klos* (Idiot. 257) en in Kl. Brab. : *zakhout*. 3° *klotsdop*, dien men doet voortdraaien bij middel eener klots of zweep, in Limb. heet deze dop *drijtol* (Idiot. 407).

DOR, bijv., in Vl. gebruikt voor : bleek, dof van kleur, gelijk iets wat verdord is, fr. *flétre, terne* : *die dochter is zoo dor van kleur; hare kleur is zoo dor of ze ziekelijk ware*.

DORE. Zie Door.

DORNE, DOORN, DEURNE, DOREN, dorpen in Br. en Antw. In 't waalsch is *Doorn* bij Loven, *Tourinne-la-Grosse*. Is dit Doorn nu 'tzelde met doorn, fr. *épine*, of met *Tor, Torn*, in Torhout, Turnhout, Doornijk? Ook heeft men omstr. Loven plaatsen die *den Doren* heeten; daarvan de familienaam : *Van Doren, Van Deurne, Van Dorne*.

DORP, in Vl. *durp*, hgd. *dorf*. Hierdoor verstaat men eene buitenparochie of landgemeente, en wel voornamelijk in Br., Vl. en Kemp. dat gedeelte 'twek rond de kerk ligt, en gewoonlijk het meest behouwd is en soms min of meer aan een open stadje lijk.

DORPE. Zie dworp.

DORRE, DORRELAAR, DORRELEER. Zie doornlaar (Idiot. 404).

DORRE, DORE, voor Theodoor.

DORREN, voor durven : *ich dor, doe dors, he dor, weer dorren, geer dort*. Zie

- dorren*, imperf. *ich dorst*, verl. deelw. *gedorst* (Limb.).
- DORSEWEG (dossewieg), voetweg, wegske te smal om er met een rijtuig door te rijden, maar breed genoeg om er met eene *dors* over te gaan (Westvl.). *Dors* voor : de *ors*, hetzelfde als *ros* (peerd).
- DORVINK, v., vlasvink, kneuterkeh, fr. *linot*, *linotte* (Bar. van Breda).
- DOTS, DROTS, m., stoot of slag op den rug (Z. der pr. Antw.). Vgl. *douw*.
- DOTSSEN, o. w., gaf men ons uit E-schen op voor : stooten, gelijk geiten en schapen met den kop doen. Vgl. *djokken*, *dokken*, *doffen*, *doffelen*, *bokken*, die allen stooten beteekenen. Kiliaan heeft *doesen* en *boesen* voor : ergens op kloppen, stooten of slaan.
- DOTTEREN, DUTTEREN, DUDDEREN, 'tzelfde als DODDEREN, o. ww. die in Westvl. 'tzelfde zijn als : *kadotteren*, daveren, sterk boven, bibberen of sidderen, bijv. van koude; doch men gaf ons uit Kortrijk *dotteren* op met den zin van : stotteren, stameren, hakelen, of 'tzelfde als in Br. en Antw. : *dobbelen*, *doddelen*.
- DOVER. Zie dooven.
- DRA, verkorting van en voor : daaraan (Limb.).
- DRAAGLICHT, 'tzelfde als *draagband*, *kruiband*, *help*, *zeileband*, die men over de schouders legt om een kruiwagen, enz. te voeren.
- DRAAGSEL, o., ettering (Overal).
- DRAAGZAAM, bijv., gezegd van eenen boom die veel en schielijk draagt (Breda).
- DRAAL, m., ronde loop, zwier, fr. *ribote* : *hij is weer op zijnen draai gegaan* (Overal); ook voor *draaiing*, fr. *vertige* : *een draai in het hoofd*. Eenen *draai* aan iemand geven, hem foppen (Vl.).
- DRAAIEN, b. w., besturen. *Wie draait de keuken? Ik heb het huishouden te draaien* (Gent); in Brab. zegt men daarvoor : *de keuken, het huishouden draait op mij, dat zal weer op mij afdraaien*, dat zal ik weer mogen afdoen.
- DRAAIERS, voor : draaierijen, veinzerij (N.-Brab.).
- DRAB, DRABBEN. Zie drobben.
- DRAF, m., koffiedik (Antw., Kemp. en N.-Limb.) *Draf* is verwant met *drek*, fr. *drèche*. Zie dras.
- DRAF, bijv., voor : straf, geweldig, sterk : *drasneeuw*, sneeuw die op een geweldigen wind draaft, drijfsneeuw; *drasneeuwen* wordt gezegd als het sel sneeuwt, en dat de sneeuw door een geweldigen wind wordt gedreven. Dit woord is gevormd, gelijk *plasregen*, van : *dras* en *sneeuw* (Westvl.).
- DRAFFEN, voor draven : *het peerd drafte goed voort; hij kwam te peerd aangedraft* (Rond Loven).
- DRAGEN, zelfstandigerwijs gebr. voor : last, zorg, verantwoordelijkheid, uitstaans : *van die zaak heb ik geen dragens* (Brab., Vl., Antw. en elders).
- DRAS, voor : koffiedik (Kemp. en Limb.).
- DRECHT, TRECHT, TRICHT. Eetlijke plaatsnamen gaan aldus uit als : *Dortrecht*, *Utrecht*, *Maastricht*, *Moe-rendrecht*, *Beerendrecht*, *Kieldrecht*, *Zwijndrecht*, *Papendrecht*, enz. Het w. bet. in 't lat. *trajectum* en in 't fr. *passage*, d. i. : trek, overtrek, *door-trek* of van 't w. *trekken*, in den zin van : gaan, reizen, togen.
- DREEG, bijw., ondiep : *dreeg gespaaid*, ondiep omgespit (N.-Br., H.-Limb.).
- DREIGEN heeft in Brab., Kempen en N.-Brab. ook *dreeg*, *gedregen*, zoo ook *bedreeg*, *bedregen*.
- DREK, m., te Maastricht ook voor grond, aarde, en omstreeks Venloo bet. het : onkruid, dat men omstr. Loven : *ruilkruid* noemt.
- DRENK, m., drenkplaats, drinkplaats, waar het vee gedrenkt wordt : *leid de koeien naar den drenk* (Antw. pr. Noord); bij Kil. *drencke*.

DRENEN, fr. *drainer*, in 't engl. *to drain*.

DRESSEN, o. w., heen- en weêrloopen (Roermond). Zie dretsen (Idiot. 103), zwieren.

DRETS, m., 'tzelfde in Oostvl. als in Br. : *dres* voor klad, bekladding : *iemand eenen drets geven*, iemand *bedretsen*, bevuilen; *drets* bet. ook : draf, dril, loop, zwier.

DRETSEN, o. w., de nattigheid door zwieren uitstorten, uitdrijven, klatsen, kladden (Oostvl.). Elders en wel in Westvl. bet. *dretsen* : draven, drillen, op zwier gaan, fr. *trotter*. Hiervan : *dretsel* : *de vloer is gelijk een dretsel*, is vuil alsof men er gedurig had over en weêr geloopt (Vl.).

DREULING, 'tzelfde als : *dummeling*, sluimering.

DREUMELLEN. Zie drummelen.

DREUTELEN, langzaam werken, talmen.

DREVELEN, o. w., op den drevel (dril, loop) zijn, op zwier gaan, straat op en neêr gaan : *de jeugd gaat geerne drevelen*. Hiervan *drevelgat*, eene die altijd op haren draal is, bij de brouwers en kuipers, met drevels of duig-tappen (fr. *goujons*) aaneen hechten, fr. *goujonner* (Vl.); te Gent bet. het ook wrijven : *gij hebt met uw kleed tegen de verf gedreveld*. Vgl. drijven en wrijven.

DREVELGAT, o., loopster (Vl.). Zie *drevel* (Idiot. 103), dat ook in Vl. oorveeg bet., en *drevelen*.

DREZEN, o. w., dretsen, draven, loopen (Westvl.). Kil. heeft *draselen* voor : roudwalen, rondloopen en wij *driezen* (Idiot. 100).

DRIEBOK, m., tros van drij aaneengevoegde noten, kerzen, appels, kwispels, enz. (Westvl.).

DRIEDE, DRIJDE, DERDE : *drijde maal*, derde maal (Westvl.).

DRIEGEN, van dagelijksch gebr. voor : rijgen, aanrijgen, losjes naaien, bij Kil. *leviter consuere* (Brab., Antw., Kemp., N.-Brab). Hiervan : *bedriegen*

en *driegdraad* dat Weiland heeft. Het oud hgd. *triegen*. Te Breda hoort men nog somtijds *driegen* voor bedriegen.

DRIES voor Andries (Brab.). Hiervan de familienaam van Driesens; ook voor vrijer : *zij wandelt met haren dries* (Gent). *ge zijt dries*, ge zijt bedrogen (Novele).

DRIES, DRIESCH, m., in Westvl. ook braakland of eene weide die men in zaailand verkeert. In 't Nedersaksisch is 't ook : *driesch*.

DRIESCHBLOEMKE, GRASBLOEMKEN, madelieve, meêzoet of kersouw, een bloemken dat veel tusschen het gras en op de *driezen* groeit (Omstr. van Turnhout).

DRIESHAAK, m., 'tzelfde als : *beulhaak* (Idiot. 49). Men noemt hem *drieshaak*, omdat hij vooral dient om driezen, en ledigliggend land en weiden om te ploegen (H. en d. in de Kemp. en Br.).

DRIETUIT, DRIJTUIT, m., drijtoot, fr. *tricorné* (Vl.).

DRIFT, v. bij De Vries en de Hollanders, m. in het Zuiden.

DRIJ. *Geen drij kunnen tellen*, sul zijn, niet weten wat antwoorden : *gij staat daar of ge geen drij kunt tellen* (Br., Antw., Vl.), ge staat daar als een onnoozele snul of sukkelaar.

DRIJBEEN of DERDE BEEN, groote houten drijpikkel waarop de karreberriën rusten wanneer het peerd uitgespannen is (Aarschot).

DRIJGEN, dreeg, gedregen, ook *bedreeg*, *bedregen*, voor : dreigen, dreigde, gedreigd, enz. (Omstr. van Loven). Vgl. dragen, ook h. en d. *dregen* uitgespr. en *driegen*.

DRIJHAAK, m., akkergetuig met *drij als haak* gekromde tanden (Omstr. van Brussel), omstreeks Loven genaamd : *mesthaak*.

DRIJLOOP, DRIELOOP, m., een pistool of gewêr met drij loopen of scheuten (Overal).

DRIJTINTE, DRIJTAND, 'tzelfde in Oost-

VI. als in Westvl. *angel*, en in Brab. *greep* of *riek*.

DRIJVEN. *Eene koe drijven* of *leiden* is ze naar den stier leiden (VI.); in Brab. : *eene koci naar den var doen*;

DRIJVER, m., 1° looper, ketser; 2° maaldersknecht die de bakten (graanzakken of zakken graan) naar den molen haalt en ze weer te huis voert; 3° jong verken dat men naar de markt drijft om verkocht te worden (VI.). Men zegt hiervoor ook : *looper*, *looperken*.

DRILKOUS, **DRILGAT** of **DREVELGAT**, loopster (VI.). Zie *drilsteert*.

DRILNOOT, even als *drillen*, is in heel VI. in zwang.

DRILSTEERT, m., iemand die veel *drilt* of gedurig op den loop is (VI.). Zie *drilkous*.

DRINKEN EN BRASSEN, in VI. voor : drinken en schinken, *drinken* ook voor : onthijten (Brab., VI.).

DROB, **DROBBEN**, **DROBBER**. *Drob*, drafje, loopje, fr. *trot* : *op eenen drob naar 't school loopen*. *Drobben*, op een drafje of met kleine stapjes loopen. Het wordt ook gezegd van den gang der kleine kinderen, en hiervan : *drobber*, *drobberken*, een kind dat begint te loopen (Omstreken van Aarschot). Kil. heeft *drabben*, voor beên- en weêrloopen, i. *cursitare*, verwant met *draven*.

DROEF, bijv., in Westvl. en elders gebr. voor : slecht, kwaad, kwaadaardig, koppig, stout, boos, guitachtig, slecht van hoedanigheid, zooals van smaak, enz., *wat een droeve jongen*, *droeve kost*. Hiervan : *droevigheid*, *kwaadaardigheid*, enz.

DROEVERIK, m., droevaard, boosaardige jongen, slechte kerel (Westvl.).

DROEVIG, **DROEVIGHEID**. Zie *droef*.

DROL, **DRUL**, m., grove draad gesponnen van het grofste werk van vlas of krotten (Idiot. 300), waarvan men *drolgoed* of *pakdoek* weeft, en dit *drolweven* heet men : *drollen*, *drullen*; *drolspin-*

ners, *drolvolk*, die drol spinnen. Omdat dit *drolgoed* meest te Zelo gemaakt wordt, is het ook *Zeelsche doek* genaamd. Men verstaat door *drol* ook nog : dikke draad in 't algemeen. en ook : zeildoek van hennip of kemp voor molenveren; ook nog iets zonder enige weerde : *hoeveel hebt gij van uie meetje gekregen? nen drol* (VI.); hiervan : *drolgast*, *drolleurder*.

DROLLEN. Zie *drol*.

DRONKEN. Om den dronken staat van iemand aan te duiden bezigt men een groot tal van uitdrukkingen, b. v. : *in den wind zijn*; *in de boonen zijn*; *in de biezen zijn*, een stijve belebberde of belemmerde tong hebben; *de tong die kadul staat*; een stuk in zijnen kraag hebben; *eene schreef aan hebben*; *het zitten hebben*; *te veel in de pint*, *den pot*, *de flesch*, *den lieter*, *het glas gezien hebben*; *den keizer gezien hebben*; *goeverneur zijn*, enz., enz.

DROOG, bijv., even als 't werk w. *droogen*, wordt overal met scherpl. oo uitgespr. en zoo ook bij Weil. (and; Professor J. Heremans heeft noglans : *droge weide*, *drogen*, en *drogenkamer*, *drogerij*, enz. *Op zijn droog zaad leven* in 't Zuiden van Westvl. gezegd van iemand die, onder zijn eten, weinig drinkt : *droog gaan* of *droog vallen* bet. in Westvl. 'tzelfde als in Brab. : *droog staan* (Idiot. 408), en *droog trekken* is in VI. zooveel als : *droog leggen* (408). *Er is geen droog brood aan te verdienen*, er is niets aan te verdienen (Overal).

DROOGER, droogenmaker of drogist (VI.). Zie *droog*.

DROOGKOP, een die koelbloedig en hardnekkig zijn eigen wil doet (Westvl.).

DROOGZAK, **DROOGSTEK**, **DROOGERIK**, een drooge mensch (VI.); in Brab. zegt men alcenelijk : *droogzak*, droogaard.

DROPPEL, **DRUPPEL** is m. in VI. en Hol., doch v. in Brab. : *schenk mij en drup-*

pel, in Westvl. : *nen dreupel*.
DROTS. Zie *dots*.
DRUIMEN, **DRUIMER**. Zie *drummen*, *drummer*.
DRUIPNEUS : *met een druipneuze ergens van afkomen*, in zijne hoop bedrogen zijn, eene buis krijgen, misvallen (Vl. en elders).
DRUK. *Het druk hebben* bet. ook in Vl. en Brab. : het lastig of verdrietig hebben.
DRUKKEN, *liegen, uitvinden, verzinnen, dichten : een verteksel drukken. Zijne drukpers is altijd gereed*, hij is altijd bereid om te versieren of om te liegen (Oostvl.).
DRUM, **DROM** (Vl.).
DRUMMELEN of **DREUMELLEN**, o. w., freq. van *drummen*, zich heimelijk wegmaken : *hij is zoo stillekens weggedrummeld* (Vl.).
DRUPPEL. Zie *droppel*, m. en v. in Brab.
DRUTSEN, o. w., *sukkelen, uitleven, verkwijnen*, fr. *dépérir* (Westvl.).
DUBBELAGE. Zie *singel* (Idiot 614).
DUDDEREN, o. w., 'tzelfde als : *dodden, stotteren of stoteren*.
DUEL, o. in Holl., m. in Antw. en Brab.
DUFFEL. Zie *doffel*.
DUFFELEN of **DOFFELEN**, is hetzelfde, in Vl., als *doffelen* in Brab., b. w., *warm inwikkelen of met duffelgoed dekken, zich warm kleeden, omwinden, inrollen : als men porcelein vervoert moet het zorgvuldiglijk ingeduffeld worden of het zou breken*. Zie *doffelen, koffelen, kloesteren*.
DUIDEN, **BEDUIDEN**, **BEDIEDEN** beteekent : *dat duidt niks*, dat beteekent niets (Limb.).
DUIKER, **DUIKELAAR**, m., *gewelfde brug van kareelsteenen over eene gracht, vaart of waterloop* (Overnl): in Gent ook voor *slimmerik of sijne deugeniet*.
DUIKERS, bijv., *schoon, zeer schoon* (Poperinge).
DUIL, soort van lang breed lis (Waas).
DUIM. *Iemand op de duimen kloppen*, iemand duchtig bekijven, hem weder-

leggen (Brab., Vl.), in Kl.-Br. : iemand doen betalen; *zijn duim in de hand houden*, gierig zijn (Br. en Vl.), en in Vl. ook : *behoedzaam, voorzichtig zijn*.—*Het vingerken naast den duim zijn*, de lieveling zijn, geerue gezien worden (Br., Vl.). *Iets op zijn duimken draaien*, alles aleen bestierou (Kortrijk). *Op zijn duim hebben draaien*, iets wel kennen, onder zijn gebied hebben : *hij heeft zijne werklieden onder zijn duim draaien*, hij is over hen gansch meester (Oostvl.).
DUIMELING, duim eens handschoens (Limb.).
DUIMELOOT, duimeling, fr. *poucier*; *duimelotje*, duimken (Vl.).
DUIZEN, b. w., *duimkruid geven, betalen, afdokken* (Vl., Brab. en elders).
DUIJMELK, **DUIJKENSMELK**, afgeroomd melk, ook genoemd : *afgelaten melk* (Brab.), *mager melk*, melk zonder zaan.
DUIST, duizend (Vl.).
DUIT, m. bij De Vries, v. in Brab., Antw.
DUIJS (Döts), *sukkelaar* (Kl.-Br.). Z. *duts*.
DUIVEKOTER, m. in Vl. gezegd, evenals in Holl. : *deuvekater*, in den zin van : *verduiveld, duivels*, fr. *diantre, diable* : *hij wil den duvekoter niet heengaan*; te Gent ook voor : *vlugge knaap, rap man; duivekoters*, bijw. : *zeer, geweldig, dat is duivekoters schoon; hij kan duivekoters zeere loopen*.
DUIVEL. *Bij den duivel te biechten gaan*, eene zaak aan iemand, die ze niet weten mag, bekend maken, raad vragen over eene zaak aan iemand die na u gehoord te hebben, u zal tegenwerken. *Wegloopen als hadde men den duivel gezien*, haastig en snel wegloopen. *Als men van den duivel spreekt, ziel men zijn steert of is hij daar*, als men van iemand, die afwezig is, spreekt of er op peinst, dan is hij onverwachts daar. *Den duivel een keersken aansteken*, uwen vijand of een slechten mensch prijzen in zijne tegen-

woordigheid of hem al eenig geschenk geven, opdat hij u niet zou nadeelig zijn. *Gij moet geen duivel in uw hart smoren*, gij moet alles maar rechtuit zeggen, niets op uw hart laten verzweren.

DUIVELEN, o. w., te Rethy, 'tzelfde als : *piepenborg* (Idiot. 475), in Brab. *loukaart spelen* (Idiot. 375), en in dit spel roepen de kinderen : *de duivel komt uit met al zijn volk*.

DUIVELETEN, paddenstoel (VI.).

DUIVELKENSKERMIS. 't Is *duivelkens-kermis*, zegt men algemeen in Oostvl. als het regent terwijl de zon schijnt, en omstr. Loven zegt men als het regent terwijl de zon schijnt : *het is kermis in de hel*.

DUIVELSBLOEM, 'tzelfde als : *duivelsbeet* in VI. : een plantje, met witte vleeschkleurige bloemkens, dat in de bosschen wast en zeer vergiftig is, en daarom heeten de botanisten het *scabiosa succisa*. Men geeft in VI. soms ook den naam van *duivelsbeet* aan eene soort van renonkel, *ranunculus repens*, licht 'tzelfde plantje, dat wij in Brab. *piersonkol* (Idiot. 476) noemen.

DUIVELSPLUIMEN, varenkruid, fr. *fougère*, dat, gedroogd zijnde, men ook in bedden steekt.

DUIVENPIER, v., duivenkot (VI.). Zie *piere* (Idiot. 475).

DUIVENVANGER of DUIVENPOLDER is het voorste van 't kot waar de duiven op zitten en in en uit vliegen.

DUIZENTIG, DUZENTIG, duizend (N.-Brab., Kemp.).

DUIZIG, bijw., duizelig (Waas). Z. *deuzig*.

DUK, DUKWIJS, dikwijs (N.-Brab.), in Hol.-Limb. ook *dik* en *duk*, even als in 't Hageland.

DUKER, zachtere uitdrukking van *duivel* : *de duker speelt er med*, fr. *le diable s'en mêle* : *ge zult het doen of den duker zal er med spelen* (hier en daar in Brab.).

DUL, DOL, bijw., in VI. 4^e gram, gestoord :

niets mag hem tegengaan of hij is seffens dul; 2° zot, driftig, dwaas : *een dulle koop*, gezegd om met een kleinen koop te lachen (Westvl.); met drift en geweld werkende : *een dulle werkman*, *een dulle wever*; krachtig, geweldig, wreed : *dul weder*, *dulle lucht*, *dulle wind*, *dulle kop*; een koppig, driftig, hardnekkig hoofd; *een dulle hond* is in VI. : een nijdige booze hond; in Holl. is *een dolle hond* een razende hond, fr. *chien enragé*; in Limb. en ook elders bet. *dol* of *dut* ijhoofdig : *dul zijn*, draaiingen in het hoofd hebben, fr. *avoir des vertiges*.

DULFKEN, verkleinw. van : *dulf* (Idiot. 411), ondiepe groeve of diepe voor dienende, niet om water af te leiden, maar om twee grondeigendommen af te teekenen en te scheiden (VI.); in Brab. *scheevoor* : *als gij 't dulfken over zijt*, *stapt gij om mijn land*. Z. *reen* en *reggenoot*.

DULHEID, v., zwijmeling, draaiing in het hoofd, fr. *vertige* (Holl.-Limb.).

DULHONDENBROOD, o., paddenstoel, fr. *champignon* (Waas).

DULLE KERVEL, uitgespr. *dulle kelver*, m., wilde kervel, vergiftige plant, in 't fr. *cigue*, lat. *cicuta*.

DULST, m., vuistslag op den rug; *dulsten*, met de vuist op den rug slaan (Westvl.). Z. *duts* of *dots*.

DULTE, v., dulheid, toornigheid (Westvl.). Zie *dul*.

DULVER, m., slag op den rug (Westvl.). Zie *dulst*, *dof* of *döf*.

DUM, v. Zie *deem* (Idiot. 90), tepel der koe (Hagel.); *dum* (wortel van *dummelen*), halve slaap (VI.).

DUMMELEN, DOMMELEN, DOMMEREN, DUTTEN, o. w., half en half slapen, fr. *roupiller* (VI.). Z. *dutsen*.

DUNSEL wordt ook in VI., Kemp. en N.-Brab. gebr. voor : nitroodsel van boomen die men verdund heeft, of het plantgewas, dat men uitgetrokken heeft, opdat degenen die blijven staan,

beter zouden groeien.

DUREN is eene schoone stad, maar blijven duren is de schoonste, zegt men, als men twijfelt of iets, dat voor het oogenblik goed gaat, goed zal blijven gaan (Brab., Vl. en Kemp.).

DURP. Zie dorp (ö als korte eu).

DURVEN, DIERF, DURFDE, DORST, DOST, DIST, TIST, GEDURVEN, GEDORST, GEDERVEN; men zegt ook : *leren, ik leer, tierf, getirven* (Brab.).

DUTS, m., dof, wrong : een *duts stroo, gers, hooi*, enz. : *neem een duts slun-sen om de stove te kuischen*, bij Kil. *dutse, dusse, dustel, l. tonsilla*; overdr. *sul, goedaardig man, eenvoudige ziel, sukkelaar* : *ach! mijn lief dutsken*, een troetelwoord tot kinderen, hiervan *dutsen* (Oost. en West-Vl.). *Duts* is 'tzelfde als : *dut, dot of dod*, wortel van *dutten, dotten*, bedweldt zijn. Vgl. *dodderen, doddelen, stotteren*, het fr. *radoter* (mijmeren). Zie dutselen. In Kl.-Brab. is *duts* 't zelfde als *döts*, slag, stoot,

DUTSE, sukkel, sul. Z. duts.

DUTSEL. Zie dutselen.

DUTSELEN, o. w., freq. van dutsen, waar het ook, in Vl., de betekenis van heeft, d. i. sukkelen, suffen. Deze bet. heeft *dutselen* ook in N.-Brab., alwaar *dutsel* bet. : een suffend, weinig schrander vrouwmensch, en *dutsken*, een traag, talmachtig mensch, eene sukkel. Vgl. *duizelen*, dat denzelfden oorsprong heeft. In Nederlandsen hoort men op meer dan eene plaats : *dutzig*, voor dom of stomp van begrip.

DUTSEN, o. w., sul zijn, sukkelen, dompelen : *die weduwe moet stijf dutsen om er door te raken* (Vl.); *dutsen* is 't zelfde als : *dutten* (oulings doten, l. *delirare*), d. i. slaperig zijn; van *dut*, slaapje, mijmering. Zie dutselen en, daar achter, dutzig.

DUTSIG. Zie dutselen.

DUTSKEN. Zie duts en dutselen.

DUUR. *Op den duur loopen*, zooveel als op : den dril loopen, en, te Mechelen : *de school verzuimen*.

DUURKOOPIG, voor duur, niet goedkoop (Bij de landslieden van Breda).

DUVELKEN, voor : het euvelken. *Hij heeft het duvelken van te veel te drinken* (Assenede); *duvel* is eene verbastering van *euvel* voor : voeteuvel, het pootje (*flerecijn*).

DUWAI, de fransche stad Douai.

DWAASLICHT, DWAALLICHT, STALLICHT, fr. *feu follet* (Hol.-Limb. eu en Hagel.). Kil. geeft *dwaaslicht* of *stallicht* op voor Geldersch. Z. *rond-dwazen* (Idiot. 553), ronddolen.

DWARS of DWEERS IN DEN ZAK, dwarsdrijver, tegenstrijder (Gent).

DWAZERIK, m., dwaashoofd, dwaze mensch (Brab., Vl. en Kemp.).

DWEIL, o., *iemand's dweil zijn*, iemand's slaaf zijn (Vl.); in Brab. zegt men : *ik ben uwe opneemvot niet, ik wil voor uwe schotelvot niet dienen*, d. i. : ik zal niet slafelijk uw wil of gril voldoen.

DWEIL, mv. *Dweilen* wordt, in de prov. Antw., Kempen en elders gebr., voor het autoarkleedsel; ook geeft Kiliaan *dwale, dwiele* op als Vlaandersch voor *mappa, vulgo tobalia*, fr. *nappe*.

DWEEP, DWÈPE, m., sukkelaar, iemand waarmede den zot gehouden wordt. Kil. geeft *dwaep* of *dweep* op voor een zot, *fatuus*.

DWEIPEN, DWEEPEN, o. w., roudzwerfen als een verloren kind of een zinnelooze rondloopen (Omstreken van Aarschol). Bij Sleetckx bet. *dweepen* of *dwapen* ook : dwalen; en Kil. heeft *dwaepen, dweep, dwaep, dweepen*.

DWILLEN, DWEILEN (Z. van Vl.).

DWORP, oulings *Dorpe*, fr. *Tourneppes*, een dorp bij Brussel.

E

E De *e* klinkt bij het volk in Br. en elders soms als *i*, b. v. : *minsch*, *dinken*, *vinster*, *inkel*, enz. voor : mensch, enz., doch in Limb. zegt men ook : *mit*, *wisp*, *miensch*, enz., voor : met, wesp, mensch, enz., en in Vl. : *emmers*, enz., voor : immers, enz.

ECHELS of ECHELEN (Idiot. 443), zijde, in de omstr. van Tienen, Godsenvoven, Hoegaarde, en elders het kapseling of de lemen van 't vlas, die uitvallen als 't geheveld wordt. *Echel* of *eggel* is, in 't Westvl. Idiot. 't zelfde als *assel*, en het. : blad van sparrenhout; zoo zegt men daar *sperreechels* en *sperrelemen*, ook de lemen of vlimmen van aren, als van gerst, enz., fr. *barbe*, *ardle*.

E, EE, EDE, EY, EI, beteekenden oulings water; hiervan heeft men : *eeland*, *eiland*, waterland. Zou Ed-ingen (Enghien), Edeghom, Itghem, Etterbeek, Itterbeek, en de familienamen *Vanden Eede*, *Eeman*, *Heiman*, enz. daar niets gemeens mede hebben?

EDINGEN, in 't fr. *Enghien*, steele. Men heeft ook *Littel-* of *Lettelingen*, d. i. Lutteringen, fr. *Petit Enghien*. Z. de uitgang *ingen*.

EE, EI. De scherplange *ee* wordt soms, in ettelijke woorden in Brab., Kemp., N.-Brab. en elders, uitgesproken of geschreven als *ei*. Zoo bijv. : *gemein*, *gemeinte*, bescheid, breid, zweid, kleid, bleik, stein, deilen, voor : gemeen, deelen, enz. In 't hgd. heeft men ook : *ein*, *kein*, *kleid*, enz., voor : een, geen, enz. In andere gewesten, zooals in Vl., hoort men : *eeigen*, *kleen*, *eek*, *eekel*, voor : eigen, eik, enz. Weér in andere gewesten klinkt de *ee* als *ie* of verkorte *i* : zoo hoort men in Limb. : *gebieren* voor *gebeeren* (zwarte e) en algemeen *hille*, *insgelijks*, *vergifnis*, voor heette

eensgelijks, vergeefnis. Zie echter eensgelijks bij J.-J. De Bo, die beweert dat het *insgelijks* moet zijn als verkort van : *in des gelijks*.

END, EEND, EIND, HENDE, ENT, HEIND, komt voor in vele plaatsnamen als in *Herent*, *Assent*, *Eindhove* (*Heindonk*?) enz., enz. Het valt te onderzoeken of dit hetzelfde woord is als *eud*, *eend* (vogel), in Brab. uitgesproken *eng*, of *einde*, fr. *fin*, *terme*?

EEK, EEKEL, in Vl. voor : eik, eikel. Zoo ook : *eekenhout*, *eekeronker*, enz. Eik is in Brab. m., in Westvl. m. en v.; in Brab. zegt men *eekel* en eikel.

EKKHORENTJE, NIEKHOOKEKEN, o., werte of vrat op het aanzicht, vooral van vrouwen, met eenige haarkens daarop (Gent).

EECTIS, v., hagedis, haagdis, ook egdis (Limb.), bij Kil. : *echtisse*, *eghdisse*, *heghdisse*, *eeghdesse*, *adesso* (Tenth.); in Brab., omstr. Loven, spreekt men 't woord uit : *artis*, en Kil. heeft ook : *aerdtissie*, *heydisse*. Zie bij ons *artis* (Idiot. 24).

EEKZAAD, m., mv. EEKZAAN, vkl. EEKZAADJE, o. In Westvl. heeft de *eik* drij namen : 1° *eekzaad* is de eik van als hij nog zeer jong is tot dat hij kan verzaagd of vertimmerd worden, omstr. Loven *eiken heester*; 2° *plantsoen* is de eik die al begint tamelijk dik te worden en eene kruin vormt; 3° de *eekboom* of *eik*, een zeer dikke eik die dienen kan tot molenstam.

EEMAT of AMAT. Zie eimet.

EEMER, m., overal in 't Zuid., in N.-Br. en ook bij Kil., voor het Holl. : *emmer*, uitspraak die nergens gehoord wordt.

EEMES, voor : een mensch, iemand : *do was eemes toes*, daar was iemand te huis of bij mij (Noord-Limb).

EEN heeft, achteraan in de samenstelling,

- altijd de beteekenis van : malkander of elkander, b. v. : *aaneen, vaneen, bijeen, meleen, opeen, dooreen, toteen, vooreen, ineen, uiteen*, enz., voor : aan elkander, enz. (Brab., Vl., Antw.).
- EEN, uitgespr. *en*, wordt in Brab., Antw. en elders veel gezegd voor : *een tijd van*, b. v. : *het is en drij of vier weken geleden ; binnen en zes maand*, binnen den tijd van zes maanden.
- EENDER voor eener, als bijv. en bijw. gebr. in den zin van : gelijk, dezelfde, hetzelfde : *het zijn twee eender* of *ze zijn alle beiden eender*, ze zijn beiden gelijk : *het is mij eender of gij vandaag of morgen komt* (Brab., Kemp., Oostvl.). In 't Land van Waas zegt men ook : *eenders*, en in Brab. : *eens* voor : hetzelfde, om het even.
- EENDIGEN of EENIGEN, op vele plaatsen van Antw. uitgespr. : *enden*, o. w., bet. daar : zekere vrees, zekeren angst inboezemen, varen, vervreemden : *dat endt of eenigt hier*. In Brab. zegt men : *vereenigen*. Kil. heeft *eenlick* voor : eenzaam, verward ; *een-oode* voor : eenzaamheid, kluis, in Vl. bet. *eendelijk* en *eenlijk*, en in Brab. : eenig, naar, benauwelijk.
- EENLIJK, voor : eenig, eenzaam (Bar. van Breda); bij Kil. : *eenlick, solitarius, horribilis; eenlickse plaats*, eenige plaats, *solitudo, locus terribilis*. Zie *eendigen*. In Westvl. : *eendelijk*, schriklijk, zeer : *eendelik donker*.
- EENLING, lam, jong schaap (Valkenburg, Limb.).
- EENS wordt door de Zuid-Nederlanders veel meer gebruikt dan door de Limburgers en Hollanders, en geeft aan de spraak veel bevalligheid. Is het b. v. niet veel stuurscher en plomper te zeggen : *kom hier, blijf daar af*, dan : *kom eens hier, blijf daar eens af*. *Eens* zegt men ook voor *eender* : *het is mij eens wie komt* (Br.). Zie *eender*.
- EER voor *dan*, hgd. als : *ik ben grooter eer gij* (Gent en omstr.).
- EËR, EERD, EERDE, ERT, voor : aarde. Z. *eerden*, aarde en aart.
- EERBEES, v., aardbezie. Men spreekt dit ook uit : *erbees, ebbees* (Brab. en Vl.), en in Westvl. : *eerebeier*; in Kl.-Br. : *jeerbees*.
- EERBIEDEN, voor eerbiedigen; in Vl. en ook bij Kil. die eerbiedigen niet heeft.
- EERDEKOORDE, ERDEKOORDE, v., in Westvl. 'tzelfde als : ploeglijn, of in Kl.-Brab. : *eerlijn*.
- EERDEKRUIPER. Zie aardekruiper.
- EERDEN, EEREN of ÈREN, AREN, ERDEN bet. heden nog in Vl. en Kl.-Brab. : ploegen. beploegen, beakkeren, engl. *te ear*; hiervan in Kl.-Brab. : *eerstok, eerlijn*, voor : ploegstok, akkerstok, ploeglijn. Kil. heeft : *aeren, eeren, eren, errien*, voor : ploegen, beakkeren, bebouwen.
- EERDSVLOOI, ERTSVLOOI, ETSVLOOI, JETSVLOOI, voor : *aardsvloot* of *aardvloot*, fr. *altise* (Brab. en elders).
- EERGIERIG, man van eer (Limb.).
- EËRPELJASSEN, aardappelsschillen (Twenthe); *eerpel* of *eerppeles* zijn in Limb., Vl. en elders : aardappels.
- EERPLOEG, voor : ploeg in Vl., waar men *eeren* voor ploegen zegt.
- EERSELEN of AARSELEN. Zie aarselen.
- EEUWIG, bijv. en bijw., sel, buitengewoon, zeer groot, geweldig : *'t is een eeuwige deugniet* (Brab., Vl.) : *ik zou er mijne eeuwige dood van halen*, ik ben er ten zeerste bang van. *Ik zeg het op mijn eeuwige zwijgen*.
- EEWILLIG, bijv., hetzelfde in Oostvl. als in Brab. : onwillig, houdwillig, kwaadwillig, ontevreden : *hij is zoo ewwillig*, hij is niet in vrede te stellen (Gent).
- EFFEN, EVENTJES, bijw., nauwelijks, juist, fr. *à peine, tout juste* : *het sloeg effen één uur of hij kwam binnen* (Loven en omstr.).
- EFFENAAR, m., juist als bij Kil. in Vl. nog gezegd voor : *evenaar* (naald eener weegschaal).
- ËGEN, EËGEN (zwarte e), b. w., voor :

- eggen, fr. *herier* (Brab.); men zegt in Oostvl. even als in Brab. : *edg*, voor : eg, egge. De Teuth. heeft *eghen*, Kil. : *egghen*.
- EGGENEN, b. w., eggen, met de egge op den akker arbeiden (Brab.). Zie egen.
- EI klikt, onder anderen in 't land van Waas, als de scherpl. *ee*, *kleen*, enz. Men zegt in Brab. deelen en deeling, en *deilen*, *deiling*, te Loven *de Dijl*, te Mech. en omstr. *de Dêil* (zacht. e), fr. *la Dyle*, riviere.
- EIEN, EIJEN, JEIJEN, b. w., kinderw. voor : kussen, zoenen : *eit vader eens*, *kindeken* (Brab.). Zie anien, eigen, in ons Idiot., en *eien*, *heien*, dat bij De Bo bet. : het brieschen der peorden.
- EIGEN. *Op zijn eigen zijn*, alleen doen zonder met anderen verbonden te zijn; fig. de eenzaamheid beminnen (Br.) : *op zijn eigen doen*, alleen zonder medegezel of medegenoot iets verrichten of in iets doen : *dat spreekt van eigen*, dat spreekt van zelfs (Brab. en Vl.).
- EIGENBRAKEL en EIGENBRAKEN, fr. *Braine-l'Alleud*. Zie Braan, Brano. *Eigen* is in 't lat. *allodium*; hiervan heeft men het dorp *Eyghem* bij Ninove, *Eeghem*, nu *Neyghem* geworden, en 't gehucht, onder Heverlee bij Loven, *Eegenhoven*.
- EIKRONKER, EEKRONKER, m., molenaar, meikever (Vl.).
- EIMET, toemaathooi (Meierij), in Westvl. *eemat* of *amat*. Zie toemaat.
- EINDE, uitgespr. : *end*, gebruikt 1° voor wijle tijds : *het is al een end geleden*; 2° voor zekeren afstand : *het is nog al een goed end van hier* (Brab., Kemp., N.-Brab.). *Het end schraven* bet. hier en daar in Vl. : het einde van den rug schrabben, gezegd van iemand die op zijn gemak niet is : *ik ben om mijn end te schraven* (Popering); *ten end rijden*, gauw gaan werken (Noord-Vl.).
- EINGSCH, ENGSCHE, bijv., zeer nijdig, gemelijk, grijnig. fr. *hargneux*, *chagrin* (Westvl.).
- EINSELEN. Zie aarselen.
- EISCHEN, verbasterde uitspraak van *handschoen* (Omstr. van Maastr.).
- EISELEN, EISSELEN. Zie aarselen.
- EIZE of HEIZE, ook : rasteel, fr. *ratelier d'ecurie*.
- ELDEROP, te Antw. voor : *allen op*, effen op, voor de band op, zonder uitzoeken : *twintig pruimen voor vijf cents maar elderop pakken*.
- ELF komt voor in eenige gemeene spreekwijzen, als : *elf in der blaas* of *elf en de blaas*, en dit bet. in Vl. (Waas) : niets, teleurgesteld, mislukt : *op zijn elf en dertigste gekleed zijn*, fr. *être pimpé à quatre épingles* : van 't elfde gebod weten te spreken, verneukt zijn, om den tuin geleid worden, slechten raad volgen (Lier).
- ELLEBOOGZAAG, v., zaag om krom te zagen, b. v. om een rond stuk uit te zagen (Hier en daar in Brab.).
- ELLIPSIS. De volkstaal maakt gebruik van zekere ellipsen, welke in de geschrevene taal, bij sommige schrijvers, niet aangetroffen worden, maar niet te min te wettigen zijn, en zelfs ingevoerd dienen te worden. Zoodanig melden wij dit gezegde : *de schildwacht doen* heet thans *de ronde doen*, d. i. de posten bezoeken om te zien of ze behoorlijk bezet zijn.
- ELSENE, voorstad van Brussel, 't fransche *Ixelles*.
- ELVER zegt men, te Hasselt zoowel als elders in Limb., voor *ervel* of *armvol*.
- ELZEN. Zie helzen.
- EM, uitgang van vele dorps- en plaatsnamen. Zie hem, heim, om en um.
- END. Zie einde.
- ENDELING, ENGELING. Zie hengeling (Idiot. 484).
- ENDEN. Zie eendigen, eenigen.
- ENG, ING, v., Brabandsche uitspr. van end of eend. *g* voor *d*. Zoo heeft men ook *ing* voor einde : *op d'ing* (Brab.). Zie wenger.
- ENGELAND houden wij voor beter dan

het gebruikelijk *Engeland*. Bij Westvl. schrijvers treft men ook *England* aan, maar het is immers niet samengesteld van *Eng* en *land*, maar wel van *Engel* en *land*, het land der Engelschen of Angelschen, *la terre des Anglais, des Anglo Saxons, l'Angleterre*; ook Kil. schrijft Enghel-land en Inghel-land, lat. *Anglia*.

ENGELSCH. Men beet in Vl. *engelsch leer*, een soort van wit lijnwaad waarvan men zomerbroeken maakt, en *engelsch lijnwaad*, een slach van lijnwaad of stof waarmee men boeken bindt (Oost-Vl., Br.). Zie Engelland.

ENSE, ook INSE, INZE, m, heis, handvat (Vl.).

ENSEL, ENSELEN, ENSELAAR, enz. Zie henselen.

ENGSCHE. Zie eingsch.

ENT WADDE, te Brugge hetzelfde als : *e wat, et wat*, iet of wat, een weinigsken. Z. entwat (De Bo, 309) en bij ons *entwat* en *ewat* (420) en *eweg*.

ER. Het hgd. voornaamw. *er* wordt in Limb. ook gebruikt.

EREL of HEREL (niet ezel), vlaspijken (Vl.).

EREPEPE, v., aardappel (Westvl.).

ERFBRAND, m., oogbrand, oogzeer (Vl.).

ERG, o., voor arg, in den zin van bedrog, arglist, kwaad, kwaad inzicht : *ik deed het zonder erg* (Overal) : *dat is geen erg, dat is niet erg*; hiervan het werkw. *ergen, argen* en ook *ergeren*, voor : verergen, verergeren, dat is : erger worden, fr. *empirer*.

ERGEN, o. w., in Westvl. voor het Brab. : *ergeren, verergeren*, erger, slechter worden : *de ziekte ergt*. Edoch, men hoort in Brab. ook wel : *ergen*.

ERGEND en ERGERHANDS in N.-Brab. voor : *ergens*.

ERKEN, ARKEN, de vl. naam van het thands Waalsche dorp *Archennes*, vroeger ook *Arquennes*, l. *Archania*, doch in een stuk van 't jaar 1257 heet het *Erkena*.

ERNE. Zie arne oogst.

ERZELAAR, EZZELAAR, ERZELARENHOUT, enz. Zie herzelaar.

EROT, appelmoes (Ninove). Vgl. rot en vort.

ES, op velo plaatsen in Brab. voor : het : *ik wil es niet weten*; soms ook voor : *eens* (ëns) : *daar zal es eene dag komen*.

ESELEN. Zie aarselen.

ESSELEN. Zie aarselen.

ESSIG, m., hgd. *esicq*; edik. (Limb.), in den Teuth. *edick, etick, essich, suyr*, lat. *acetum*.

EST, voor *eerst*, in den zin van begin : *van den est tot den ende* : van het begin tot het einde, van het eerst tot het laatste : *de weg is van den est tot den ende met boomen beplant* (Oostvl., Gent).

ET, voor een ander woord geplaatst, be- duidt iets wat volgt, b. v. : *eldages, sanderendaags, elgras, nagras* (West-Vl.); het staat voor *ent* : *etwie, etwat, etwannecr, ethoeveel*. Zie *ent* bij J. De Bo.

ETEPEET, m., knorpot, gierigaard, her- senpikker (Gent).

EUCH, 3^e en 4^e naamv. mv. van 't hgd. *du*, wordt in Limb. ook gebr. even als *eur*, voor *uw*.

ETWAT, EWAT, wat, iets (Vl.).

EUJEN, HEUJEN, voor : heden, dezen morgen (Omstr. Maastr.).

EUKEL, EUKELEN. Zie heukel, heukelen (bl. 487), en *huikelen* (498).

EUKELBRAUM, m., wilde roozeelaar, hondsroos, egelenteer (Vl.).

EULEN. Zie heulen (blz. 487).

EUVEL of MONDEUVEL. Zie dit laatste (Idiot. 388).

EVA, naam onzer allereerste moeder. 't *Is eene era* zegt men voor : 't is een ver- leidend vrouwmensch, of ook : 't is een verleinig (verleidend) serpent (Brab.).

EVELINGS, bijw., aanstonds (Vl.); in Br. zegt men *seffens*. Zie ons Idiot. 420.

EVENTJES, bijw., 4^e schaars, pas, sinds

korten tijd; 2° voor korten tijd, eens :
ik kom u eventjes goeden dag zeggen
 (Holl.- en Belg.-Limb. en ook in Br.).

EZELSOOR, v., krook of vouw op den
 hoek van 't blad eens boeks : *zie dien*
boek, hij is weer vol ezelsoren (Waas).

F

F. De letter *f* vervangt in sommige woorden
 de *ch*, als bijv. in : *gracht, kraft, held-*
astig, manastig, geruft, heft, nift,
kroft, heften, enz. voor : gracht,
 kracht, heldachtig, manachtig, ge-
 rucht, hecht, nicht, krocht, hechten;
 lucht is in 't hgd. *luft*, en *zacht, zocht*
 in 't engelsch : *soft*.

FABRIEK, o., gebruikt voor : maaksel of
 making : *dat is iets van mijn fabriek*.

FABRIEKE, v., te Gent gebruikt evenals
fabriekratte, voor fabriekmeisje : *'t es*
eene fabriek. En het fabriekwerkvolk
 heet men *fabriekgoedje*, o. : *het fa-*
riekgoedje wordt hoe langer hoe
slechter.

FAFELLIE of FARFELLIE, v., beslag, be-
 kommering : *zij zetten hen in fafellie*
 (Westvl.). Zie *fasfooi* bij De Bo. In Brab.
 zegt men *fasfoeil, fasfoelie*, in 't fr.
embarras : *wat is zij weer vol fas-*
foelie.

FAFFOEIL, fasfoelie. Zie *fafellie*.

FAFLOTTEN, mv., 'tzelfde als : pet, pit,
 fr. *pulpe* (omstr. van Landen).

FAMILIESTUK, o., stuk meubel dat van
 vader tot zoon en kleinzoon overgaat
 en alzoo in de familie blijft (Vl. en
 elders). Z. Van Dale.

FARFELLIE. Zie *fafellie*.

FAZELEN, UITFAZELEN, is 't zelfde w.
 als het echte hgd. *fasern* en *fasen*, fr.
effier, in Vl. *fèzelen* of *fèzelen*, eene
 andere uitspraak van *Vèzelen*, rafelen,
 uitrafelen; Kil. heeft *fèuselen*, vert.
 door *festucas frustra carpere, fluc-*
cos legere.

FEESTEREN, b. w., is 'tzelfde in Haspen-
 gouw als *feesten* in Limb., d. i. *stree-*

len, feestee dien hond maar, *hij zal*
toch niet bijten, bij Kil. en Plantijn
 bet. *feestèren* oft *yemandt onthalen*,
 iemand goed op een maal onthalen,
 hem goed *tracteeren*, hem een fees-
 telijk maal geven, en hiervan *feestè-*
ringhe, 'tgeen wij nu in Brab. een
tractement, d. i. feestmaal heeten.

FEGGEL, v., meestal in 't mv. *seggels*,
 gebr. voor : lompen (Hasselt).

FEGGELEN, o. en gelijk vl. w., hetzelfde
 als *figgelen* of *fikkelen*, met een slecht
 mes of *fikke* snijden, verbrokkelen
 (Vl.), te Werchter is *seggelen* ook
 gebr. in den zin van : slecht snijden,
 bijv. als men aan 't brood wil snij-
 den : *die seggelt daar wat af*, die mar-
 telt of sukkelt daar fel. Z. *viggelen*,
 Idiot. 812.

FEINTIG, Z. flintig.

FEKKEN, o. w., zelfde in Kl.-Brab. als
 hierna fokken of *apietsen* (Idiot. 19).

FEL, bijv., in den zin van hooveerdig : *'t is*
ne felle kerel (Werchter).

FENTIG. Zie flintig.

PEST, uitgespr. *fèst*, pet met grooten bo-
 dem, als de hoeren dragen (Meierij).
 Licht is 't w. verwant met *reste, rast*.

FEULA, m., sul (Hasselt). Is dit woord in
 verband met het fr. *fou* of met *foolen*,
 ond vlaandsch w., dat Kil. vert.
 door *illudere, attréctare*, angl. *fele*.

FIEFOUTER, m., vlinder, pepel (Kortrijk
 en omst.). Zie *flieflouter*. Idiot. 128.

FIEKEN, b. w., bet. bij Kil. slaan, wrijven,
 stooten, stoken. In Gent zegt men :
den horen fieken, en de pluim steken
 voor : deschool verzuimen, haagschool
 spelen.

FIEKEREN. Zie *fijkeren*.

FIEVELAMOER, van 't fr. *vive l'amour*, (leve de liefde), te Gent spottend gezegd voor : kaakslag, oorveeg.

FIGGELEN of FIKKELEN. Zie *seggelen*.

FIJKEREN, FIKEREN, o. w., snel loopen, voortlijen : *fijker*, reispeerd (Westvl.). *ficken, fickelen* is bij Kil. slaan, lichtjes met de roede slaan.

FIJMELEN, o. w., stil en geheimzinnig spreken; hier van *fijmelaar, fijmelares* (Hasselt). Kil. vert. *fimelen, femelen*, onder anderen, door *lascivire, subsultare, nugas agere*, enz. en *fineler, femeler, lascivus, frivolus, nugator*.

FIKKE, v. onbandig en ongeldig vrouwensch, ook een mes dat slecht snijdt (Westvl.), *fikke* of *nete*, onverdragelijk, geveinsd (Roeselare). Zie *fikeler*.

FIKKELEN, FIKKEN, FIGGELEN, slecht snijden; met eene *fikke* snijden (Westvl.). Zie *viggelen, villen*.

FIKS, bijv., gansch gezond, wordt gezegd van iemand die pas uit eene ziekte gekomen is (Maastr.).

FIL, een fransch w. dat draad bet. Men zegt : *den fil of draad van iets weg hebben*, d. i. het fijne woord van iets verstaan, er weg mee weten, er een handje van weg hebben (Brab.). Men zegt in 't fr. ook : *connaitre le fil d'une chose*, en in die taal bet. *fil* ook : *adresse, habileté*.

FILLEFOELEN, o. w., geheimzinnig en vriendelijk met iemand omgaan : *die twee mannen filfoelen vandeeg metten* (Hagel.); bij Kil. is *foolen* zooveel als 't l. *illudere*, gekschieren, iemand voor den aap houden, spotten; en *attrectare*, voelen, tasten, aanroeren, behandigen.

FILOMENE, lichtje, flouw lichtje eener keers (Gent).

FIMELEN. Zie *fijmelen*.

FINNIG, bijv., 'tzelfde als : *rinnig*, bedorven.

FINT, v., leugen (Hasselt). Het komt gewis

van 't fr. *seinte, seindre*, l. *finger*, waarvan *fectio*, fr. *fiction*.

FINTIG, FENTIG, FIJNTIG, bijv., schoon, lief, bevallig, fr. *joli, gentil* : *ah! wat is dat een feintig kleed* (Westvl.). Vgl. *vinnig* en *fijn* en Z. *fijntig*. Idiot. 423.

FIOLN, b. w., futselen, knutselen, flinken, flansen : *iets a mekaar fiolen*, iets aan elkander futselen (Roerm.), in de handen stoppen : *hij laat zich alles fiolen* (Limb.); omstr. Loven zegt men : *föffelen*, Kil. heeft *foolen* in den zin van : behandigen, de hand aanslaan, l. *attrectare*.

FLAËN, o. w., licht verbasterde uitspr. van *vleien*; hiervan : *flaërke*, vleierken (Hasselt), bij Kil. *steuwen*, oud Vlaandersch woord voor *vleien*.

FLAG, FLAGSEISEL, FLAGGENHOOP. Zie *flak* en *vlag*.

FLAHOET, v., in 't Hageland gezegd voor : snapster, geheime overdraagster, klapper : *Jan zijn wijf is een felle flahoet*. Men denke hier aan : *flauwheofd*.

FLAK, v., stuk grond met verdroogd gras of heide dat men als strooisel voor den koeistal afsteekt (Noord der prov. Limb.); in Westvl. zegt men *flakke* voor afgestoken graszoede; in Brab. : *groes, grüs* of *rus*; in Holl.-Limb. ook *plag, plak*, in Holl. *plagge*.

FLAKKE, v., slap, slag, klap, kaakslag, oorveeg : *hij kreey een honfslakke* (Vl.). Zie *flak* (Idiot. 423), en *plak, plek* (483).

FLAKKENBAL, kaatsbal (West-Brab.).

FLAKKEREN, o. w., verwant met *flikkeren*, het geluid dat de vlam in 't branden geeft, knetteren, knitteren, knappen (Aarschot). Zie Van Dale.

FLANKAARDS, slippen van frak of jas (Vl.).

FLANKERT, m., 't zelfde in Oostvl. als *flankaard* in Westvl., de slip van frak of jas : *Meester flankert*, een die eenen langen frak of jas draagt.

FLAUS, FLOUS, m., flauwe praat, uitvluchtsel (overal).

FLAUW BAKKEN, o. w., aan zijn woord te kort blijven (Gent en omstr.).

FLAUW BAKKER, m., gezegd van een twijfelbaar, van een dommen onnoozelen vent, van eenen die te kort blijft aan zijn woord.

FLAUZEN of FLOUZEN, 't zelfde als bij ons (Idiot. 126): flauwskens vertellen, liegen (Noord-Brab.). Zie Hœufft 154.

In 't Nedersaksisch luidt het *flausen*.

FLEBBAARD, m., vleier (Hageland).

FLEDDERIJ, v., voor afgang: van veel vet vleesch te eten krijgt men *de fledderij* (Omstr. van St-Truiden).

FLEDERMUIS, v., voor vledermuis (Brab.); van *flederen*, *fledderen*, *vledderen*, l. *volitare*, heen en weer vliegen, gelijk zwaluwen en fledermuizen doen.

FLEER. Zie *flier*, d. i. *vlier*.

FLEER, FLERE, v., slag, oorveeg (Baronij van Breda), bij Heremans: *fleers*, fr. *coup*, *soufflet*; bij Kil.: 1° *flere*, *kuakslag*; en 2° in Vlaanderen: een lui en leelijk meisje; bij Heremans is *fleer* een meisje van slecht gedrag, en in Kl.-Brab. en elders: *vleister*, van: *fldren*, *vleien*.

FLENDEREN. Zie *vendelen*, *flidderen*.

FLENTACHTIG. Zie *flenteloos*.

FLENTE en FLENTER, afgescheurde, afhangende lap, *flarde* (Vl. en Limb.).

FLENTELOOS, b., slap gelijk eene flente (*flarde*), ontzenuwd (Westvl.), te en in de omstr. van Gent: *flauw*, *slap*, zonder kracht, zonder geur; *flente-loosheid*.

FLEON, zeker gebak uit eieren en tarwebloem samengesteld, fr. *flan* (Maastr.). Vlg. *flats*, *vlaai*; deensch, *flad*, hgd. *fladen*.

FLETSCH, bijv., in Vl. ook gezegd voor flauw van kleur, van vleesch; ook voor luf, loom. Vgl. *fleutig*.

FLEURSEL, in Vl. hetzelfde als in 't Oud Brab.: *fleures*, *fleuris*, *flourus*, fr. *pleurésie*.

FLEUTJE (fluitje): 't *geet wie een fleutje van en eurtje*, dat gaat als eene her

(Roermonde). In 't Brab.: *het gaat lyk een flokke van een oord*, het gaat er wel, gemakkelijk.

FLEUZEN, met de kassedo schieten: *men moet altijd fleuzen*, als men van abrok begint (St-Truiden). Zie abrok.

FLIEFLOTTER en FLIEFLOUTER, m., vliuder (Westvl.); in Brab. *pepel* en *pimpel*.

FLIEFLOTTEREN, o. w., vliegen of fladderen gelijk de *flieflotters* (Westvl.). Kil. heeft *fliggheren*, l. *volitare*.

FLIEP, m., neus: van *zijn* *fliepe* maken, van *zijn* neus maken, gelijk men in Brab. zegt, d. i.: opspelen, *faire du tapage*, *de l'embarras* (Gent).

FLIEPS, FLIPS, in Westvl. hetzelfde als in Brab.: *suipen*, *zuipen*, warme drank van wijn of bier met suiker gemengd.

FLIEPEN. Zie *friepen*.

FLIER, FLIERBLOEM, FLIERBLAD, FLIERSTOK, FLIERSCHORS, FLIERHOUT, enz. Zie *vlier*, enz., in Limb. *fleer*; *fleder-boom* bij Kil., Saksisch, l. *sambucus*.

FLIEREMUIS, voor vledermuis (Omstr. van Loven).

FLIJSTIG, bijv., ditschachtige uitspraak van: *vlijtig*, opgezet, snel, opgeruimd: *ge zijt weer zoo flijstig*, als waart ge niet ziek geweest (Belg.-Limb.).

FLIK, stuk aan eene plaat om mee te drukken. Als er, in de katoenfabrieken, een stukken van eene plaat is, zegt men: *ga bij den plaatsnijder en laat er een fliksken aan zetten* (Gent); te Zomerghem het *flik*: slechte koflij.

FLIKFLAKKEN, b. w., *flikflooi*en, *vleien*; hiervan: *flikflakker*, *vleier*; *flikflakkerij*, *vleierij*, *geflikflak*, *gevrei* (Gent en Omstr.). Vgl. *liffaffen*.

FLINK, klanknabootsend woord, voor: *kaakslag*, *iemand eene flink op zijne kaak geven* (Brab.). Zie *flonken*.

FLINTERS, mv., *flenters*, *flarden* (Limb., Vl. en elders).

FLOEREN BLNDJES, voor fluweelen lut-

jes (Noord-Limb.). In 't zuiden zegt men meestal *floer* voor vloer, in 't fr. *velours*.

FLOESBERG of FLUYSBERGH, dorp in 't Waalsch *Flobecq, Flobecque*.

FLOEZEN, o. gelijkvl. w., iets op zijne zokken of zachtjes laten vliegen (Werchter).

FLOK, v., voor : rod, iets dat slecht is, 't is een *flok*, 't is misvallen (Kl.-Br.).

FLOK, bijv., voor : vlok, in den zin van malsch, jeugdig, licht : *het graan staat zoo flok* (Loven). Z. Van Dale.

FLOKTAP, flokhout, kurkhout (Ouden-aarde).

FLONK. Zie 't volgende.

FLONKEN, flinken, smijten, slaan; hiervan *flonke, flinke*, kaaksmeete, oorveeg (Vl. en hier en daar in Brab.).

FLOOR, FLOORZAAD, wordt ook in Limb. gezegd voor het in Brab. en elders gebruikte *sloorzaad*, fr. *colzat*. Men zegt in Limb. ook, evenals in Brab., *zaad alleen: het zaad derschen; zaad-kleed*, dat kleed waarop men het sloorzaad uitdorscht; *zaadstroo*, uitgedorschen stroo van slooren. Zie sloorzaad (Idiot. 629).

FLOS, FLOSSE, in de omstr. van Aarschot, gezegd voor : stortregen, slagregen, die 't water langs de straten doet stroomen; hiervan ook : *flosregen*. Zie *flossen*.

FLOSSEN, o. w., zegt men zoo wel als : vloten, vlooden : *de regen is zoo geweldig, dat het hooi uit de wei geflost is*; men zegt ook : *verflossen*, en *toeflossen*, bijv. *de goot is toegeflost; de duiker is verflot* (Omstr. v. Aarschot).

FLOTTEN, o. w., voor vloten, fr. *flotter* (Overal).

FLOUS, FLOUZEN, Zie flaus en flauzen.

FLUIKEN, o. w., stampen, alleen gezegd van peerden. Kil. heeft : *fuycken*, voor stampen, stooten, hard klodppen.

FLUISBERG. Zie floesberg.

FLUIT, 't gaat er als een fluitke (Brab.), in Limb. : 't *geet as 'n fleutke*; 't gaat er

goed; fluit het. te Roermonde : *snaphaan*. Met het fluitje gewonnen en met de trommel verteerd, met moeite gewonnen en licht verteerd (Overal).

FLUMKE, o., vlammetje (Roerm.).

FLUWEEL. *Fluweelen wasscherse*, is te Loven eene waschvrouw die niet uitwasschen gaat dan in groote huizen, die niet wasschen wilt dan groote wasschen. Men spreekt te Loven en omstr. uit *fraweel*, r voor l.

FODDELEN. Zie voddereen.

FODSE. Zie fotse.

FOENSEN, FUNGENS, de *g* bijna als de fransche *j* uitgesproken, komt duidelijk van 't lat. *fungus* en wordt in de Kemp en elders gezegd voor : kampernoelie, duivelsbrood of soort van paddestoel, fr. *champignon, portiron*.

FOERTEN (zich) of VOORTEN, zich weg-pakken, zich wegmaken, voortgaan, heengaan : *foert u, leelijke beest* (Oost-vl.); *foert*, zegt men tegen een hond, dien men weg jaagt (Brab.).

FOETEL of FOETERBAGATELLE, iets onbeduidends, iets zonder waarde (Gent).

FOEZEL, genever (Omstr. van Venloo).

FOK, m., huk, hurk; ook lui vrouwmensch, luie kat; *de fok, steken*, zich heimelijk wegmaken, en alzoo iemand laten staan te wachten (Vl.).

FOK, m., stamp, stoot, *hij gaf mij nen fok*.

FOKKEN, stampen, stooten met de kneukels : *hij fokt mij*; ook gezegd van kinderen, die in het knikkersspel de hand te verre uitsteken om wijder te kunnen schieten (Antw.). Zie *sekken, apietsen* (Idiot. 49); in sommige gewesten zegt men ook : *tekken, tjecken, strekken*, l. *jacere*.

FOKKER, m., voor bril (Brab. en elders). te Antwerp. zegt men nog *fok*, en elders ook *nijper*.

FOKKER, *rijke, dikke fokker*, voor rijkwaard, hoort men nog al eens zeggen. Ziehier wat ik aangaande dit woord eens heb

aangeteekend. *De fameux marchands d'Augsbourg les Hochstetter et les Fucker, se fixèrent dans notre ville (vers le commencement du XVIe siècle) et exploitèrent le négoce des épices devenu le plus lucratif de tous; les derniers y acquirent de si grandes richesses, que leur nom est resté proverbial.* Huydens, *hist. du marquisat d'Anvers*, p. 474.

FOMFAAIEN, VERFOMFAAIEN, kreuken, verhavenen (Bar. v. Breda); in 't Nederlands. bet. het *dolo malo aliquem persequi*; *ambire favorem alicujus in detrimentum alterius*, enz.; *sumfeien*, bij Richey (Idiot. Hamburg. en Holstein.) *sumfeien*, in 't Brem-Nedersaksisch Wörterb. Zie sommereu. (Idiot. 431).

FOMPEN, o., gelijkvl. w., met eenen *fomp* (stoot) schieten, gezegd onder de speeljongens, die met hunne marbols of kniekers schietende, deze half weg werpen, in stede van ze met de vingergs weg te knippen (h. en d. in Brab. en Kemp.). Zie *fomp*, *fompen* (Idiot. bl. 431-2).

FONSEN. Zie foentsen.

FONSUUR, eikenhout 't zij planken, balken of kepers.

FORSIG, b., voor geweldig, sterk : *hij gaat forsig te werk* (Brab.).

FORSIGAARD, v., van 't fr. *force*, iemand die alles ineens zou willen gedaan hebben (Gent).

FORT, is te Mechelen de naam eener vierkantige of ronde binnenplaats of voorplein, fr. *basse-cour*, waar men als langs eene poort ingaat, en rondom welke verscheidene huishoudens wonen; het is zoo iets als het fr. *bataillon carré*.

FOTSE, v., luie vrouw, luie, vadzige prei, een *stoute fodse*. Zie *fosse* (Idiot. 432). Vgl. *vod*.

FRAAI, schoon : *fraaie zusters*, schoon-zusters, fr. *belles sœurs*, (VI.); in Br. *schoonzusters*.

FRAAS, ingewanden van een kalf (Hal en omstr.), *frase* is bij Kil. : een vlaandersch woord, hetzelfde als : *lubbé*, in 't fr. *fraise*, het bet. : ook ingewanden van een kalf, l. *vituli lactentis fissa intestina* : *instestina vitulina*; bij Kramers : omloop, ingewand, b. v., lever, loog, enz. van kalf of lam; doch te Loven en omstr. verstaat men door *fraas* dat klein, witachtig, kransachtig gedeelte waar tusschen boven de darmen aanvast liggen.

FRATS, v., voor kind, fratsenmaker, pagadder : *al die kleine fratsen op de bruiloft zijn overbodig*; *fratsen* bet. bij Heremans in 't fr. *sottises*.

FRAWHEEL, uitspr. van fluweel (Loven en Omstr.).

FRECH, bijv., wreed, brutaal, in 't hgd. *frech* (Roerm.).

FRECHLAP, m., wreede, woeste kerel (Roermonde).

FRECHTERIK, wreede, brutale kerel (Roermonde).

FRENEEL, o., soort van lederen koker, waar de keten in, zit opdat deze 't peerd niet zou kwetsen, dat er mede ingespannen is (Kortrijk).

FRENIE, in de Kempen ook gehoord voor *frengel*, *franje*, fr. *frange*, bij Kil. *frengie*, *frangie* en *frehie*.

FREREMEURS, verk. van : *freremineurs*, zoo noemt men in Westvl. de Minderbroeders van 't fr. *Frères Mineurs*.

FRETTER, m., gulzigaard (Brab.), bij Kil. *freter*, en *vraet* bij Plantijn; *fraet*, *vraet* bet. : slocker, en *freter* ook slocker; hiervan : *fratich*, nu *fretlig*, slokachtig.

FREU, bijv., fraai, zeer schoon : *zoo schoon als eene freu of pen*, d. i. wonder schoon (Limb.).

FREUTELEN, froetelen, wroetelen (Roermonde).

FRIBBELEN, gareu zonder knoopen tusschen duim en vinger vereenigen, men zegt ook *aaneen fribbelen* (Kl.-Brab.). Zie *frubbelen*.

FRIEP, FRIP, in 't fr. *fripe*, al wat dient om te eten, tafel met eten erop, smulpartij of smullerij : *hij heeft vandaag aan eenen goeden frip gezeten* (Brab. en Vl.).

FRIEPEN, te Gent en omstr. het zelfde als in Westvl. : *fritten*, in Brab. *fretten*, bij Kil. *freten*, d. i. *vreten*; *frieppen*, in Oostvl.; en *fretten* te Loven, wordt ook gezegd voor : in zeker kaartspel niet kunnen volgen en de dan anderen uitgespeelde kaarten moeten bijnemen; afl. *frieper*, bij Kil. *freter* of *vraet*.

FRIET, meisje of vrouw, die prat en pruilt (Land van Waas); *friet* is 'tzelfde w. als *froet*, snuit; te Antw. wordt *friet* ook gebr. in den zin van : kop, geest (Zie Idiot. 433).

FRIJS, gevlochten wissenlijst, welke men roud het hoofd eenen wieg zet (Hal). Zie bij De Bo : *stieze*, vrieze; bij Kil. is *frijs* of *voye* van de koetse, het voorste gedeelte van een bed.

FRIKKELLEN, o. w., ongedurigzitten, zich steeds op zijnen stoel heen en weer bewegen : *kind, wat zit gij op de bank altijd te frikkelen* (Oostvl.). Z. wiegelen.

FRIKKELGAT, o., jonken die altijd op zijn stoel of zitplaats frikkelt (Oostvl.). Zie frikkelen (Idiot. 433).

FRIP, m., Zie friep en friepen.

FRITS, Frederik.

FRITSELEN, o. w., frutselen te Hasselt gebr. in den zin van 't fr. w. *chipoter*.

FRITSEN of FRUTSEN, o. w., 'tzelfde te Godsenhoveu, als *pentjikken* (Idiot. 469); *fritser*.

FROEZELDAG, een feest of afgezette heiligdag, waneer men wel niet werkt, maar toch binneus huis aan alle klei-

nigheden bezig is (Waas); *froezel* is voor *frutsel*, en dit is 'tzelfde als *futsel*.

FRODDELEN (zich), met beide handen in veel water wasschen : *ik ga me eens goed froddelen*; afl. *froddeling*, daad van froddelen (Gent); in Brab. *flodderen*. De Bo heeft : *froddelen* en *wrobbelen*. Vgl. *frommelen* en *wrijven*.

FROEFELEN, b. w., tot moes duwen, moezelen (Gent). Zie frubbelen.

FRUBBELEN, b. w., iets sterk tusschen de handen wrijven : *frubbeling*, *verfrubbelen* (Westvl.). Vgl. *frommelen*.

FRUISTEREEREN, b. w., voor stelen, nemen; verwaadt met *frustrer*, *frustars* (Westvl.). Zie fruiteneeren (Idiot. 434).

FRUTS, tusschenwerpsel bij het volk gebr. om eene weigering uit te drukken.

FUIK, m., fok, stamp, stoot, mook, deuk; hiervan : *fuiken*, stooten (434); *fuiker*, soort van vischnet, trommel met reep om mee te visschen; *trommelfuik*.

FUKKEN of FOKKEN, b. w., stooten, stompen. fr. *boxer*. Zie fokken.

FRUT, v. *Eene frut schieten*, 'tzelfde te Antw., als : *pentjikken* (Idiot. 469).

FUNT, in Kl.-Brab. 'tzelfde als flint.

FUTSELAGIE, te Tervueren gebr. : voor drinkgeld of de opcenten die de roeper ontving, bij openbare verkoopingeu van vee, meubelen, graan, hout, enz. Dit was vroeger (voor de Fransche Overheersching in 1793, die ons Belgen, zoo veel ontfutseld heeft) te Tervueren : het recht dat alle jaren openbaarlijk verpacht werd.

FUTSEN, o. w., te Hasselt gebruikt in den zin van : slecht verrichten, den bal mislaan, misdoen : *ge zijt daar weer aan 't futsen*; hiervan : *futsen*, iemand die futsel. Zie futselen.

G

G. De letter *g* gaat in sommige woorden van Vl. over tot *f* of *v* als in : *genoef*, *haveltrunk*, voor : genoeg, hagetronk (bastaard); in Limb. tot *j*, als in : *niefen* voor : nijken, enz., *jonst* voor : gunst (Brab. en elders); tot *k*, vooral op 't einde der woorden als in : *haketisse* voor : hagedis; *lank*, *gank*, *konink*, *honik*, *begankenis*, voor : lang, gank, enz. Soms vervangt zij, in de volksuitspraak, de *d* als in : *eng* voor : eend (eendvogel), *ing* voor : einde, *bingen* voor : binden, enz. Veeltijds valt ze in de uitspr. weg, of liever ze wordt door *i* of *y*, zoo als in 't engelsch, vervangen als in : *gezeit*, *geleid* voor : gezegd, gelegd, *rein* voor : regen, *vlei* voor : vlegel, *dweil* voor : dwegel, *peil* voor : pegel, *slei* voor : slegel, fr. *sléau*; *day*, *way*, *say*, *may*, engelsch voor : dag, weg, ik zeg, ik mag.

GAAL. Den hoogsten gaai afschieten, den hoogsten vogel afschieten, d. i. den eersten prijs behalen. *G'en moet niet peizen dat ge daar den gaai hebt afgeschoten*, d. i. dat ge daar iets bijzonders verricht hebt (Vl.). *Gaai* is (volgens Hæufft, blz. 157) eene verkorting van : *papegaai*, doch verkeerd. In N.-Brab. zei men ook van ouds : *den goy schieten*; in Lubbek en op andere plaatsen van Nedersaksen zegt men ook : *na 'n goyen scheiten*. In de Baronij van Breda bet. *gaai* 'tzelfde als in Vl. *peerse*, *gaaiperse*, en als in Brab. *wip*.

GAAIEN, te Venloo en omstr., hetzelfde als elders in Limb. : *geien*, *geën* (Idiot. 442), d. i. wieden, onkruid uitplukken; in den Teuth. *gheden*, *wyeden*, en *ghede*, *wyede*, *reitschap*. Te St-Truiden *gede* (Idiot. 444), distel- of ander schupje om onkruid uit te steken.

GAAN, ook uitgesproken : *geen*, *gien*, meen

ik van sommigen lieden langs den Limburgschen kant, tegen Duitschl. aan, gehoord te hebben, het is 'tzelfde als : *gin*, wortel van *beginnen*, het hgd. *angehen* bet. ook : aanvangen, beginnen, l. *incipere*. Z. bij Hæufft *aangaan*, voor beginnen. *Het spel is aan den gang*, het is begonnen. *Gaan* wordt in Brab., Antw., Kemp. en N.-Brab. ook gebr. voor : verkeeren : *ze gaan al lang met een*, ze verkeeren al lang.

GAANDAG, dag waarop de boerendiensboden mogen uitgaan (Kemp.), ook dag dat de bedelaars gaan bedelen (Brab.).

GAANDEWEG, Mijw., allenskens, langzamerhand : *die zaak zal gaanderweg wel op haar effen komen* (Oostvl.).

GAAPSNEUS, m., een spotwoord voor : melkbaard, fr. *fourneau*, *blanc bec* (Maastr.).

GAAR, bijw., ook in de Kemp. voor : volkomen, in 't geheel, volstrekt (Idiot. bl. 436).

GABBEREN, o. gelijkvl. w., lachen : *lachen en gabberen* (Antw.). Z. *gabberen* (Idiot. 437).

GADDER, KLEPPER, m., straatjongen (Kemp.).

GADESLAANACHTIG, uitgespr. : *goi-slaagechtig*, *gooslanëchtig*, bijv., die bezorgd is om gade te slaan, spaarzaam, zorgzaam om niets te laten verloren gaan (Brab. en elders).

GADSEN. Zie *galsen*, gooien.

GAL. *Ge zult er de gal niet van krijgen*, zegt men van eene beest, om te laten verstaan dat ze mager is, immers zeer vet vleesch walgt (Brab.).

GALGELIEKEN. *Iemand het galgelieken voorzingen* of *voorhouden*, wil zeggen : iemand, b.v. eenen zieke of stervende, tot bekeering, moed, geduld en be-

- trouwen in Jesus opwekken (Loven en omstr.).
- GALGEPATER** (een) was vroeger, toen hier te lande de galg nog bestond, de pater of priester die de tot den strop veroordeelden tot op 't galgenveld vergezelschapte. Nu zegt men het verkeerdelijk van deughetekinderen voor: *galgebroke, galgenuas, galgejong* (Tienen en elders).
- GALMAARDE** ook soms *Galgaaarde* en *Galmgaarde* uitgespr., een dorp bij Hal, fr. *Gamerage* of *Gammerages*.
- GANG**, m., in N.-Limb. voor bedevaart, begankenis; te Maastricht verstaat men door *gang* het vierkantig voortvertrek bij den ingang van een huis, fr. *vestibule*.
- GANS**, v. *De gans rijden of de ganzen rijden*, is een spel hierin bestaande dat men eene gans (soons ook eenen haan) omhoog hangt, en de jongens met een pistool in de hand rijden er te peerd onder door, en schieten er op heen, treffen zij den vogel, dan behalen zij prijs. — Te Gent en elders zegt men: *eene gans steker*, voor eenen borrel uitdrinken; hiervan *ganzebroer* voor: drinkebroer, en de *ganzebroers* is een gezelschap van drinkers.
- GANSCHIG**, bijv., voor: gansch, geheel: *het heeft den ganschigen nacht geregend*. Men zegt ook *ganzig* (Oostelijk gedeelte van Brab.). Z. grondig (Idiot. bl. 467).
- GANZEBLOEM**, **GANZETONG**, de bloem en 't loover van wilde suikerij: in de woordenb. is *ganzebloem* in 't fr. *pd-querette*; bij Kil. staat *gansensbloem* vertaald door: *chrysanthemum, chamaemelum luteum*.
- GARDIAAN**. *Den gardiaan schieten*, is het middelpunt der roos schieten (Rethij, Casterlee en omstr.). Men weet dat de gardiaan een overste is van een Minderbroeders klooster.
- GAREN** of **GADEREN** voor: vergaderen: *sparen en garen* zegt men voor: vergaderen (Brab. Kemp.).
- GAREN** (het) voor: garennel (Roermonde). Kil. heeft ook *gaeren* of *gareu-net*, voor: net, visch- of vogelnet.
- GARIOLE** of **GRIOLE**, vogelkot (Westvl.).
- GASSEREED**. Z. geassureerd.
- GAST**, m., eene kleine hoeveelheid, in Noord-Limb. hetzelfde als in Brab.: *een klats, klets: geef mij maar nen gast erpels, om eenen keer of wat* (d. i. eenen keer of drij) *te eten* (Omstr. van Venloo). Zou dit soms geene andere uitspraak zijn van *gasp*, een Vriesch woord dat *handvol* beteekent. Z. gest.
- GASTIN**, **SANTÉ**, naam van een soort van vrouwemuls (Limb.).
- GASTHUIS** is waarschijnlijk de ware naam van 't waalsche gehucht, bij Waver, *Gastuce*.
- GAT**. *Door één gat schijten*, samen doen, zich wel verstaan: *die twee schijten door een gat*, ze verstaan zich goed (Brab.). *Door slechte gaten kruipen*, ongelukken hebben (Westvl.).
- GATENTEELE**, teil met gaatjes in, ook *gatenplateel* of *gatenpeteel* (Westvl.).
- GATSNIJDER**, m., leslagmaker, pocher, stoffer, kawauwer (Over- en Neerwinden). Ik denk daarvoor in Brab. al gehoord te hebben: *gatschijter* of *een die veel van zijnen neus maakt*.
- GATTE**, **GATTIG**, bijv., waar een gat in is, gatig (Westvl.).
- GAUWGROOT**, m., canada, zoo genoemd om dat die boom in korten tijd groot is (Oostvl.); in Kl.-Brab. is 't een soort van heester, ook *maagdenpalm* genoemd.
- GAUWTE**, v., haast, gauwheid, gauwigheid: *in de gauwte* of *met de gauwte* met gauwheid of al gauw: *pak in de gauwte een druppel* (Brab., Antw., Vlaand.).
- GAWE**, v., snede, opene snede (Gent), in Kl.-Brab. *goebbe*.
- GE** voor *men*, wordt zeer veel gezegd: *ge zoudt het niet gelooven wat arbeid*

- dit *Idioticon* mij gekost heeft; *ge* zoudt *het moede worden, maar ge* peist, 't kan toch dienstig zijn (Overal).
- GE. Bij het imperfectum der werkwoorden voegt men, in Vlaand., bijna altijd de uitgang *ge* achteraan: *wat gebeurdege: ik kendege mijne les.*
- GEACHTEN, GEACHTHONDERDEN, GEACHTTIENEN, enz., met acht, acht honderd, achttien te samen, enz. (Overal).
- GEASSUREERD, uitgespr. *gassereed*, bijv., veel gezegd van kinderen of lieken die onheveesd, stout en onbeschaamd durven antwoorden (Brab.).
- GEABBER, o., 'tzelfde als in Brab.: *gehabbel, habbeling, babbering* (VI.)
- GEBAREN (zich), in N.-Brab. 'tzelfde als in Antw. en Brab., zich *geberen* (Idiot. blz. 140).
- GEBEKT *Een vogel zingt gelijk hij gebekt is*, een spreekwoord bedledende: dat ieder klapt volgens zijnen aard of zijne gezindheid (Brab.).
- GEBELD, voor gedaan, geëindigd, uit: *het is er med gebeld* (Pr. Antw. en Mech.). Men hoort in Brab. ook nog al *gebeld* en *geblazen* in dezen zin, b. v. *het is er med geblazen*, voor: het is met dien mensch gedaan, het is op, het is ten einde.
- GEBENEDIJD, in Brab., VI. en elders gebr. voor enkel: *hij sprak geen gebene tijd woord*. In Brab., Oostvl. is 't een woord tot versterking of ook in den zin van *vervloekt, verwoenscht*, leelijk: *houd uw gebenedijden muil; zijj met uwe gebenedijde leugens*, dat is: met alle uwe leelijke leugens. *Benedictus* wordt in 't latijn soms ook voor: *maledictus*, vervloekt, verdoemd, gebruikt. In 't Hebreeuwsch is zegenen en vervloeken, *benedicere* en *maledicere*, hetzelfde woord.
- GEBETEREN, b. w., *beteren: ik kan dat niet gebeteren, ik kan daar niets aan doen* (Brab. en elders).
- GEBEGREI, GEBURREI, o., *geloef, ge-* brul van eene koe of van eenen os (VI.).
- GEBLAZEN. Z. *gebeld*.
- GEBOEIELIJK. Z. *geboeien*.
- GEBOEIEN, b. w., *uithouden, in eene plaats standhouden: ik kon het bij dien zieke niet geboeien, je ne pouvais pas me tenir auprès de ce malade.* Hiervan: *geboeielijk, houdelijk*, fr. *tenable* (VI.).
- GEBOERTE, o., 'tzelfde in Westvl. als in Brab.: *boerderij*, fr. *labour*, doening, gewin, pachterij.
- GEBORTE, GEBORTIG, overal in 't Zuiden voor: *geboorte, geboortig*.
- GEBRAAD, o. Men zegt in 't Hagel.: *rijkman's ziekte en armmenschen gebrad is seffens op 't straat*, spreekwijze, beteekenende dat iets buitengewoons, bij rijken of armenvoorvallende, aanstonds wordt bekend gemaakt, seffens op de straat is.
- GEBREIDE BUIK. Men zegt veel van iemand, die sel kan eten: *dat hij een gebreiden buik heeft*, d. i. een rekbaaren buik, waar veel in kan (VI.), voor: *uitgebreide*, fr. *élastique*.
- GEBROBBEL, van *brobbelen* of *bobbelen*, o., *gebobbel*, fransch *bouillonnement* (Westvl.).
- GEBROEKTE, o., zegt men, in de omstr. van Loven, voor: *de broeken*, evenals *gebergte* voor *bergen: ik mag met mijne schapen gaan in al de gebroekten*.
- GEBROKEN, verl. deelw. van *breken*, gebr. in den zin van: half, niet volledig, b. v. *gebroken vloek, gebroken leugen, gebroken merktdag* (Brab.).
- GEBROS, 'tzelfde als: *brol, bucht* of 'tiet wat niets beteekent, *vodderij, prul* (VI.). Z. *gebros* (Idiot. blz. 111) en *brozel*, blz. 82.
- GEBROSSEL, o., het *borrelen* van kokend water. Z. *brosselen*, verwant met *broesen, broezen* of *bruisen*, *schuimen*.
- GEBUREN, o. w., *gebuur zijn, buren: 't is gemakkelijk als smit en raaimaker geburen* (bijna overal).

GEBURREL. Z. gebeurel.

GEBURTE, GEBEURTE, o., huurt, fr. *voisinage* (Vl. en Brab.).

GEDAADS, bijw., gedurig, onophoudelijk : *hij werkt gedaads* (Land van Waas).

GEDAAN, van doen, voor : aangedaan, getroffen, verschrikt, aan iets gevoelig : *hij was er zeer in gedaan, toen hij dat verlies vernam* (Overal in 't Zuiden).

GEDAGEN, o. w., dagen, dag worden (Westvl.).

GEDERTIENEN, GEDERTIGEN, GEDERTIENHONDERDEN, euz., met dertien, dertig, dertien honderd te samen (Overal).

GEDINKEN, bijna overal voor gedenken. i voor e.

GEDOE, GEDOED, GEDOEF, GEDOENSEL, o., verzameling van gebouwen, waarin men eene neering, bedrijf doet, hofstede die men behouwt (Westvl.).

GEDOEN, o., in Oostvl. en Brab. van eene persoon, vooral van een vrouwspersoon gezegd, even als *getrek* (Idiot. 152). voor : ding, persoon : *het is een ootlik gedoen* (Gent); *dat meisje is een aardig, slecht, boos gedoen* (Vl. en elders); handelwijs, manier : *die man gaat ten onder, ik zie 't aan al zijn gedoen* (Brab. en elders).

GEDOEN (*gedeed, gedaan*), o. w., geraken, genoegzaam hebben, zich vergenoegen met, genoegzaam zijn, fr. *suffire* (Westvl.). Kil. vert. *ghedoen* door : *agendo perficere, proficere*.

GEDOENTE, o., manier van doen, gedoen handelwijze, handeling : *aan zijn gedoente zou ik zeggen dat hij dronken is* (Brab. hier en daar).

GEDOEVIG of GEDOEZIG, bijv., zachtmoedig, goedaardig, gevoegzaam, gewillig, fr. *doux, l. dulcis* (Vl.).

GEDRIJEN, omstr. Loven uitgesproken : *gedrijven*, met drij, drij te samen, even zoo ook : *gedrijhonderden, gedrijduizenden*, met drijhonderd te samen, euz. (Overal).

GEDRIJENEN. Z. gedrijven.

GEDROM, GEDRUM, GEDRUIM, GEDROOM, GEDREUM, o., gedrang, fr. *presse, foule* (Westvl.); men zegt er ook : *gedromsel, gedrumsel, gedruimsel*, met *sel* achteraan, voor gedrang.

GEDRUIM, GEDRUM. Z. gedrom.

GEDRUIFD (*gedruufd*), met druiven voorzien (Vl. en elders).

GEDRUIMSEL. Z. gedrom.

GEDRUKT, deelw. van drukken, openge-ruischt, het vel afgeruischt licht gekneusd (Omstr. van Maastricht).

GEDUCHTEN, in Westvl. maar gebr. in de zegwijze *niet kunnen geduchten*, dat is niet kunnen lijden of verdragen : *zie ik kan dien korel niet geduchten*. Elders in Vl. zegt men ook : *geluchten* voor *geduchten*.

GEDUIZENDE, met duizend te samen (Overal).

GEDUUR, o., rust, verblijving, stilstand (Vl.).

GEDWONGENHEID, v., dwang (Vl.).

GEEF, bijv., gaaf, heeft in N.-Brab. dezelfde beteekenis. In Nedersaksen spreekt men *gaif, geif, geive* uit.

GEEFAARD, GEEVAARD, zinspelend op den naam van Gevaart, zegt men in Vl. van iemand, *hij heet gevaart*; *zijn naam is gevaart*, om te bedieden dat hij van aard niet geefachtig is, dat hij gierig is, of *houdvast* (havast), gelijk men in Brab. zegt.

GEEFACHTIG, bijv., genegen tot geven, mild, goedgeefsch : *hij is niet geefachtig* (Brab., Vl. en elders).

GEEL, o., *het geel* voor : geelzucht, geelziekte, fr. *jaunisse* (Brab. en elders).

GEELW, GELUW, GILW, bijv., in Vl. 'tzelfde als : geel, engl. *yellow*, angelsaks. *gealuwe*, fr. *jaune*. Hiervan : *geelwachtig, geelwendig, geelwezucht, geelzucht, geelwigheid, geelwote, gilwote*.

GEELWENDIG, GELUWENDIG, bijv., geelachtig (Westvl.).

GEPE, v., is, bij de zeevisschers, een visch

wolke in 't fr. *orphie* heet, en in 't lat. *belone vulgaris*.

GEER, m. (met bletende *e*), genegenheid, goesting tot iets (Kl-Brab. en Vl.). Wortel van : *geeren* of *begeeren*.

GEERAARD. Het schijnt, volgens eene Gentsche legende, dat zekere Geeraard, bijgenaamd de duivel, een beroemd edelman was, die van den duivel geweldig slaag kreeg, en vandaar de spreekwijze in Vl. en Brab. gehoord : *er over slaan, kloppen, ranselen, gelijk de duivel op Geeraard*, d. i. iemand duchtig afranselen, afslaan.

GEERD, GEERT, GEERAART, Gerardus; hiervan de familienamen : *Geerts*, *Geeraar(t)s* en *Geertsberghe* of *Geeraartsberge*, fr. Grammont.

GEERDINGE (zware *e*), gewis 'tzelfde w. als *gording*, is, te Gent het houten staketsel, tegen eene brug, waar de brug opdraait, en vanwaar de vrouwen haar lijnwaad kunnen spoelen, b. v. *als het water leeg is, moogt ge nooit op de geerdinge uw linnen spoelen, maar wel op den watertrap*, in 't fr. is het *pilotis, pilotage*, te Gent ook *pilot, pilotte* genoemd. Z. *gording*.

GEERE, v., gierige, begeerige vrouw (Gent en omstr.).

GEEREN, GËREN, GAREN, voor gaderen, vergèeren, d. i. vergaderen, verzamelen (Brab. en Oostvl.). Bij Kil. *gaeren, gheeren, gheren*, gaderen, l. *colligere*.

GEEREN (bletende *e*), begeeren, lusten : *ik geer dat stukske niet* (Land v. Waas); bij Kil. *gheeren, begheeren*, l. *cupere*.

GEERNIGHEID. *Iets doen uit geernigheid*, het geerne, met goeste doen (Vl.). Van *geerne*, voor 't holl. : *graag*.

GEERTEN, GARTEN, o. w., schuiven (Vl.).

GEESTGETUIGER, m., grootspreker, snoever, poffer, pocher (Vl.).

GEESTIG, bijv., in Brab. en Kemp. ook gebr. voor : vrolijk, lustig, vermakelijk; bevallig, lief : *'t is een geestig jong*.

GEET is te Mechelen de naam, gegeven aan

grachten, goten of riolen, langs beide kanten eener straat, waar in het water, nat vuil inloopt, en door dezelve afdrijft. Volgens Haufft het. *geet* of *gete* in Nedersaksen ook : *waterloop*, en naar 'tzelfde zijn eenige plautsen in Bremen nog genoemd (Z. Brömsch-Niedersak Wörterbuck op *gete*). Zoo heeft men ook de verzaude rivier de *Goote*, bij den Bruul in Zeeland, en de beide *Geeten*, rivieren, waarvan de eene Tienen besproeit, en de andere Zoutleeuw, en zoo den Demer inloopen en vanwaar het dorp Geet Bets zijnen naam ontleent. *Geet* kan ook verwant zijn met *geut, goot, gote*, dat ook waterloop, gracht, riool, buis, beteekent. Zie *get*.

GEEUS, GEUS. Z. *geeuwens*.

GEEUWENS, bijw. In de omstr. van Aarschot uitgesproken *geeus*, van *geuween*, bet. aldaar : flauw, leuzig, traag, vadzig, ontsteld : *ik ben zoo geeus, dat ik daar zou neervallen*. De horlogie is *geus*, staat *geus*, wanneer ze niet geregeld den tijd aanwijst.

GEEUZEN voor *heeuzen*, uitspraak van *hoozen*, met eene hoos of schoep het water uitwerpen (Brab., Kemp.).

GEGANGEN, gezaan (N.-Brab.).

GEGORZEL, GEGOZZEL, o., de daad van gorzelen, geklad, vuilmaking (Aalst). Z. *gozzelen*. (Idiot. 460).

GEHAANDE EI, o., ei van hennen die met eenen haan leven (Brab.).

GEHAARD, bijv., van haar voorzien : *me bol is goed gehaard* (Overal).

GEHAALT, trek, traktement van den staat : *zijn gehalt beloopt op 2000 gulden* (Limb.). Bij Olinger is *gehalte, raleur intrinsèque*.

GEHAMERD. Z. *hameren*.

GEHEELIJK, bijw., geheel (Overal).

GEHENTER, GEËNTER, o., gezaag, zaagerij (Antw.).

GEHEULD, deelw. van *heulen*, geplaagd (Gent).

GEHONDERD, met honderd te samen

GEHOOPT EN GEDUWEN, geheel en gansch, fr. *sans cérémonie* (Gent). Z. bij De Bo : *hoopen*.

GEHOT, o., 'tzelfde als *hot* (Idiot. 493), wortel van *hotten* (Idiot. 496), dat bij Kil. en thans nog hier en daar, bet. : 1° samenpakken, stremmen, samen-vasthouden, samenklemmen, en 2° gebeuren, lukken, gelukken : *het ding is in zijn gehot*, dat is, in zijnen haak, de zaak is gelukt; *het is uit zijn gehot*, het is uit zijn lood, het wilt niet houden, het pakt niet, het lukt niet; *het wil niet hotten*, het wil niet pakken, niet lukken (Brab.). Te Mechelen zegt men : *het is in of uit zijn hot*.

GEHUISEL, o., gehuil, gefluit, b. v. van den wind (VI.).

GEIL, bijv., gezegd van koffiedrank die eenen wrakken of onaangenamen nasmaak heeft (Westvl.).

GEJAAGD (ZIJN), aangedreven, haastig zijn, fr. *être pressé* : *ge zijt zoo bliksem's gejaagd*, *wie zit er u op de hielen*, wat jaagt u zoo (Brab., Kemp., VI.)?

GEJEN, o. w., wanneu (Hasselt).

GEJOGEN, voor : gejaagd (VI.).

GEKALFD : *gekal/de koe*, koe die nog niet lang gekalfd heeft (Ilagel.).

GEKAPPELD, deelw. van *kappelen*, in VI. voor : kabbelen (Brab.) : *gekappelde melk*, geronnen melk.

GEKAPSEL, o., kapsel, gebak, iets wat gehakt of gekapt is, b. v. koolen vleesch, enz. (VI.).

GEKIFFEL, o., gedurig gekijf, fr. *chamaillis*. Z. kiffelen.

GEKLATER, GEKLATERSEL, o., geklad, kladsel, het vuilmaken met natte stof (VI.). Z. *klateren*, kladden.

GEKLETST, deelw. van *kletsen*, vlekken, vuilmaken, met *staan* : *bij iemand gekletst staan*, er op de plak staan, er in het krijt staan, er op den schuldboek staan, er schuld hebben.

GEKNEEPTE, die met knepen zit, geslepen, doortrapt, fr. *raffiné*, *fin* : in 't

gekneepte, in 't *geknijpt*, in het geheim (Gent).

GEKNUF, o., aanhoudend knuffen, fr. *pleurnicher* (Oostkant van Brab.).

GEKRAVEL, in VI. 'tzelfde als in Brab. : *gekrevel*, kraveling, kreveling, licht gekrab, gekriebel, gekrieuwel van diertjes als van mieren, luizen, enz. Z. *kravelen*, *krevelen*.

GEKRETEN, deelw. van *krijten*, Nederlands. *kriten*, komt, in 't Noorden van Holl.-Limb., voor in de uitdrukking : *wie heller gekreten*, *wie eher vergeten*, d. i. hoe harder gekrijt of geschreeuw hoe eerder gedaan en vergeten; dit zegt men van iemand die sterk een doode beweent, en hem weldra vergeeten zal.

GEKRIJZEL, o., krijzeling (VI., Brab.).

GEKRUIMD, bijv., dat kruim inheeft : *dit brood is goed gekruimd*, *een gekruimde redevoering* is er eene die kruim, d. i. goede en rijke gedachten bevat (Brab., VI.).

GELAAG, GELAAS, o., in VI. voor *gelag*, gelees.

GELADEN. Zie aanladen.

GELD. *Voor geen geld* (of *goed*) *ter wereld*, aan geen prijs, voor niets ter wereld (Overal). *Alle geld uit*, ten allen prijze (Kortrijk en omstr.). *Ik heb geld zoo lang als hooi*, d. i. zoo lang ik hooi heb, kan ik er geld van maken. ik heb geld genoeg of veel geld (Omstr. Gent). *Gevonden geld*, zegt men wanneer er iemand eene schuld betaalt, die men dacht niet meer betaald te zullen worden (Westvl.). *Kwaad geld betalen*, geld ergens nutteloos aan uitgeven. *Bekort van geld*, in 't *bekort van geld zijn*, geld te kort komen, geen geld hebben.

GELDPONK, van geld en ponk, verborgen plaats, waar men zijn geld bewaart (VI.).

GELEERSD, GELAARSD, bijv., met laarzen aan : *hij kwam daar afgeden*, *geleersd en gespoord* (Brab. en elders).

GELEND, GELIND en verkort : *glind* is, in de Baronij van Breda, algemeen eene omtuining of schutting. *Glind* is hetzelfde, in geheel Nedersaksen. Z. Idiot. Hamburg. van Richey (bl. 364) die het woord uitlegt door *gelender*, *plancke*, *stacket*, *verschlag von trettern*, *latten oder p/ahler*. Het Biëms. Nedersaks. Wörterb. heeft eenvoudig *land*. Weiland twijfelt of het niet van *land* kome. Wachter leidt het w. af van *lenen*, *leunen*, fr. *s'appuyer*.

GELES, o., voor *gelees*, het lezen, het gebed : *het geles is aan*, men is aan 't bidden, zegt men in een klooster (Brab.).

GELEURD GOED, goed of koopwaar gekocht van een rondleurer; of ook gehorgd goed, binnengesmokkeld goed (Brab. en licht overal).

GELEVERW. v., geelzucht (Roermonde); bij Kil. : *gheel-zuchte*, geelziekte, fr. *jaunisse*. Zie geel.

GELIJK, 1° toen, waneer, als, zoohaast : *hij ging juist uit, gelijk ik binnen kwam*; 2° *gelijk of te gelijk*, in eens, te samen, gezamenlijk : *gaat niet allen gelijk binnen, ge kunt alles niet gelijk leeren*; 3° als het ware, als of : *ge waart gelijk kwaad, het schijnt gelijk dat gij ziek zijt, ik had gelijk eenen schrik op mijn lijf* (Brab., Kemp., N.-Brab.). Men zegt ook *gelijk als* in den zin *als 't ware, als zoo, alsof*; 4° *gelijk*, heel en 'al, geheel, geheelijk, teonemaal : *uw kleed hangt gelijk in stukken, ge zijt gelijk wit op uwen rug*; maar hier valt op te merken dat de klemtoon in deze laatste beteekenis valt op *lijk*.

GELIJK ALS. Z. 't bovenstaande gelijk.

GELLE, GELLEN, ook *Gelein*, oulugs *Gileyn*, l. *Gistenus*; hiervan de familienamen : *Gellens*, *Geloyns*, *Lens*, *Legns*, *Lyns*.

GELMEN. Men heeft in Limb. *Groot-Gelmen*, fr. *Grand-Jamaine*, en *Klein-Gelmen*, *Petit-Jamaine*.

GELIL, GELUL, o., 'tzelfde als *lul*, wortel van *lullen* (Idiot. blz. 353), prats, flauwe praat, beuzelpraat, ook geunter, *gelunder*, *getalm*, beuzelarij (Overal in Br. en Oostvl.); in Westvl. het. *gelul* : slecht volk, gespuis : *zet al dat gelul aan de deure*.

GELOVEN, b. w., loven, aanbieden, overlaten, te koop overlaten : *ik gelcof u mijn peren voor 10 francs den zak*; 2° ook kloosterbelofte doen, fr. *faire vœu*, hiervan *gelofte* voor belofte; bij Kil. *gheloven*, beloven, Gode *gheloven*, *voevere vœtum*; *ghelofte*, *promissum*, *votum*.

GELP, b., malsch, in de omstr. van Venloo gezegd van vruchten, ook van de lucht : *die aardappels staan nog te gelp om uit gedaan te worden. De koolen staan gelp. De lucht is te gelp*, dat is te week, te regenachtig. Zie Idiot. blz. 446.

GELUCHTEN. Zie geduchten.

GEM, GHEM, CHEM, uitgang van plaatsnamen. Zie hem.

GEMAKKELIJKE, m. en v. : *hij, zij is geene gemakkelijke*, hij, zij is een ruwe korel, geen kat om zonder handschoenen aan te vatten; die niet gemakkelijk te overwinnen of over te halen is (Overal).

GEMENTENAAR, uitgespr. *gemeintoneer*, inwoner eener gemeente. *Er zijn twee van mijne gemeinteneers naar Amerika getrokken* (Brab., Aarschot). Sleetcx geeft dit woord op als verouderd en vertaalt het slecht door *homme populaire*!

GEMEND, deelw. van *mennen*, leiden, brengen : *zijn peerd is ver gemend*; *zijn kleed is ver gemend*, het is ver versleten; *mijn geld is ver gemend*, mijn geld is bijna op (Oostvl.). In brab. zegt men : *het is ver gebracht*.

GEMETST. *Hij zit er als in gemetst*, hij zit er zoo vast in, dat hij er niet meer uit kan, hij is in die zaak zoo verre betrokken, dat er aan geen uitgeraken

- meer te denken valt (Oostvl.).
- GEMORGEND of TE MORGEN, voor :
dezen morgen, fr. *ce matin* : 't was
gemorgend nat en koud (Brab., Kemp.).
- GEMOT, o., kort stroo, stroo dat klein
vaneen gedorschen of verbrokkeld is
(Brab.). Vgl. *gemul*. (Idiot. blz. 446).
- GEMUL. *Veel gemul met iets hebben*, veel
beslommering met iets hebben (N.-
Brab.). Z. *gemul* (Idiot. blz. 446.)
- GENACHTE, GENECHTE : *hij is naar de*
genechte, d. i. naar de vergadering,
naar den raad, naar 't gemeentehuis,
enz. (Kemp.). Zie over *genachte* Kil.
op dit woord blz. 435, 't Westvl. Idiot.
van De Ro. blz. 356, ons Idiot. blz. 446,
en Hœufft, blz. 485.
- GENECHTE. Z. *genachte*.
- GENEEP. *In 't geneep*, in 't geniep, in 't
geheim (Vl.).
- GENEGEN, GENESENTIENEN, GENE-
GENTIGEN, GENEGENHONDERDEN,
enz., met negen te samen, enz.
- GENEPIEN is de oude vlaamsche naam
van 't waalsche dorp *Genappes*.
- GENIP, GENIPT. *In 't genipt*, in 't *geniep*,
in 't geheim, heimelijk, fr. *en cachette*
(Antw. en Vl.). Zie *geniep* bij Van Dale.
- GENSES. Zie *ginses*.
- GEONSTERKEN, onsterk of niet veel in
getal, niet talrijk te samen, met niet
velen samen (bijna overal).
- GEPAKT, deelw. van pakken, aangedaan,
getroffen, fr. *saisi* : *hij was fel gepakt*
van zijns vaders dood (Brab. en elders).
- GEPAST. *'t is er mee gepast*, 't is er mee
gedaan, gebeld; *gepast geld*, de juiste
som gelds die er zijn moet (Brab. en
elders).
- GEPEISTERD, voor : gepeisd (Geeraards-
berge).
- GEPIEKT, GEPIJKT. Zie *gepikerd*.
- GEPIKEERD, deelw. van *pikeren*, fr.
piquer, licht geraakt, kwaad, eenen
pik hebben : *hij was fel gepikeerd op*
mij, omdat ik zijne ondeugd uitgebracht
heb, hij was fel gebeten, fel kwaad,
fel boos op mij, enz. (Brab., Vl.,
Kemp.). In Westvl. zegt men hiervoor :
gepiekt, gepijkt.
- GEPIETTERD, deelw. van *pletteren*, het-
welk men zie.
- GEPLOGEN, deelw. van *plegon*, in den
zin van gebeuren, voorvallen : *het is*
mij geplogen, 't is mij gebeurd; *dat is*
nooit geplogen, dat is nooit voorge-
vallen. Kil. vert. *gheplogen* door : *as-*
suetus, usitatus, solitus, d. i. gewoon,
en *pleghen*, l. *solere, agere*, de ge-
woonte zijn, gewend zijn, gebeuren.
- GEPLOGENHEID, v., gewoonte, gebruik,
fr. *coutume, usage* (Vl.).
- GEPSSEN, b. w., drinken (Hoogstraten).
Men zegt ook *lampetten* en *buiszen*
voor fel kunnen drinken. Het is licht
verwant met *gispèn*.
- GER, gij (Maastr.), hgd. *ihr*. Z. *geer* (Idiot.
blz. 442).
- GERADIG, bijv., *geraden*, *geraadaam*,
dienstig (Westvl.).
- GERAT, GRAT, zegt men in Kl.-Brab.
voor *rat* (Idiot. blz. 523), zoo dat *rat*
wel *een* woord kan zijn met het hgd.
gerade, juist, heel. De Theut. heeft
gerade voor : rijsch (ras), snel, spoed-
dich, en Kil. vert. *ghe-raed*, sicamb.
door *cito*; en *rade*, *radde*, friesch w.,
'zelfde als : *drade*, door : *celer, rapi-*
dus, en *raede* is bij hem een holl. w.,
l. *cito, celeriter* (aldra).
- GERE of GEER, begoerte, fr. *désir* (Vl.).
- GERE, GEERE (zwarte e), v., gierig wif
(Vl. Gent).
- GERECHTZWEEER, m., neef (Oostvl.); bij
Kil. *recht-sweer*, Vlaandersch en Holl.
woord, l. *patruelis, consobrinus, ami-*
linus, germanus.
- GEREEDEN, b. w., gereed maken, herci-
den; men spreekt het w. in Vl. uit
gereën en *greeën*, en bezigt het in :
iemand kleën en greeën, waarvoor men
in Brab. zegt : *iemand kleëën en reëën*,
d. i. *kleederen* en *reeden*, of voor
iemand's kleedsel en alles zorgen. Kil.
heeft *ghereeden, ghoreyden, of berey-*
den, en reeden, reyden, l. *parare*,

gereed maken.

GEREEN. Zie *gerceelen*.

GEREN (*gedren*), b. w., verzamelen, in-
zamelen : *eieren geren* (Kl.-Brab.), in
Brab. *vergären*.

GEREZEN, deelw. van rijden. Z. dit w.

GERF. Zie *gerw*.

GERMEELLEN. Z. *gremeelen*.

GEREUTEL, GEROTEL, GERUTTEL. o.
(Brab.). Z. *rotelen* of *rentelen*.

GEROKKEN, deelw. van rekken : *uitge-
rokken lijnwaad* (Vl., Antw., Kemp.).

GEROVEN, deelw. van : ruiven (Antw. en
prov.).

GERRE, GARRE, v., reet, spleet, groeve
(Vl.). Z. ons *Idiot.* 149, en *De Bo.*
blz. 392, en *gerrel*.

GERREBEKKEN, o. en regelm. w., schert-
sen (Vl.).

GERREL, te St-Amands en elders zegt
men : *gerrel* in de beteekenis van
groef, grootte spleet of kloof, reet. Zie
gerre.

GERRELEN, van *gerrel*, reet, o. w., de
beenen uiteen zetten (Kl.-Brab.).

GEREUZEL, o., geruisch, geritsel (Vl.).

GRS, GRAS. *Zich aan het gers houden*,
zich trachten recht of gezond te hou-
den, voor zich zelven zorgen. *Hoe gaat
het vriend? Houdt gij u nog altijd aan
't gers?* De spreuk is hier aan ontleend
dat men, op 't punt zijnde van in het
water te vallen, zich aan 't gras tracht
vast te houden om niet te verdrinken
(Brab. en elders). *Iemand het gers
onder de voeten afsnijden*, 'tzelfde als
iemand het gers voor de voeten weg-
maaien, hem onderkruipen, hem te
lijn, te gauw zijn (Brab. en elders).

GERSELEN, o. gelijkv. w., 'tzelfde bijna
als : *griszelen*, *greszelen*, *griezelen*;
doch *Sleeckx* verfr. *gerzelen*, door :
tressaillir, *trembler*, en *gerzeling*,
door : *tremblement*, *tressaillement*,
grieselen verfr. hij door *frissonner*.

GERSAK, GARSFAKKE, graszode, in
Vl. 'tzelfde als in Brab. : *rusch*, *groes*,
fr. *motte de terre*, *carré de gazon*. Zie

fak (*Idiot.* 424).

GERSHUL, GARSHUL, m., een struik
gras die boven het ander gras uitsteekt,
fr. *touffe d'herbe* (Vl.). In Brab. : *gras-
of gershoecht* Z. 't volgende.

GERSHUT, GRASHUT, m., struik of
hoecht gras (Vl.). Z. *garshul*.

GERSKANT of GRASZODE, bodem of kant
die niet wordt omgedaan en met gras
begroeid blijft (Vl. en elders).

GERSTEN, voor : *gerstenbier* (Overal).

GERSTPIEPER is eigenlijk een krekel,
doch ook iemand met eene kinderstem,
met eene fijne snijdende stem, tenor-
stem (Gent).

GRSVODDE, GRASVODDE, v., graszode,
groes : *grasvodden steken om eenen
dort te maken* (Vl.).

GERUSTIGHEID, voor : *gerustheid*, *laat
u berechten dat geeft zoo 'n gerustigheid
aan 't hert* (overal).

GERW, v., bij De Vries en elders; omstr.
Loven waar men *gerf* zegt; m., in Vl.
gerve, *gerwe*, v. fr. *mille feuilles*.
Kil. die *gaerwe*, *garwe*, *garbe*, *garve*,
gherwe en *gherwe* schrijft, vert. het
door : *strationes*, *millefolium*, enz.,
op dezelfde wijze schrijft bij *gaerwe*,
enz., voor *schoof*.

GESCHAKELD, verl. deelw. van *schakelen*;
waneer in Brab. en 't Hagel., er
korrels in de graanaren ontbreken,
zegt men : *dat het graan of de aren
geschakeld* (geschokkeld) *zijn*. Het is
licht een verkeerde uitspr. van *scha-
keeren*; *geschakeerd*, bij Kil. *schaec-
kieren*; l. *alternare*, *variare*, *schaec-
kierse*, *variatio*, *variegatio*. Z. *Weil.*
op *schakeren* : *ghe-schaeckiert alter-
nus*, *variegatus*.

GESCHEEPT, 'tzelfde als bij ons *geschoren*
(*Idiot.* bl. 150), d. i., *bedrogen*, *ge-
lopt* : *hij is er met gescheept*, *hij moet
er mee veren* (Maastr. en elders).

GESCHICHT, o., 't geslachtsdeel der koe-
men moest het *geschicht open snijden*,
anders kon de koei niet kalveren
(Haspengouw).

GESCHOEID, GESCHOEND, GEKOUSD, de voeten met schoenen en kousen voorzien (overal).

GESCHOKKELD. Zie geschakeld.

GESCHÔTELD en GELEPELD. Zie schotelen.

GESERK, o., hetzelfde als gedaag, soort van gekakel, gekoor of liever geschreeuw der hen, waarvan : *serken*, kakelen, koorren, kijeven (Aarschot).

GESLACHTEN, b. gelijkvl. w., gelijken gelijkheid hebben met, fr. *ressembler* (Vl.).

GESLAGEN UUR, een gansche, een volle uur (Brab. en elders).

GESLETEN, een gesleten beer (scherpl. e) een beer (manlijk varken), die onbekwaam is om voort te teelen.

GESMEIT, GESMIJD, verl. deelw. van smeden, smijten, *gesmeit zijn*, ontmoedigd zijn, geslagen zijn, ter uêer zijn (hier en daar in Vl.); *smijten* bet. in Westvl. slaan, hiervan : *kaaksmeet*, kaakslag; doch het kan ook verwant zijn met *smijdighen*, dat Kil. vert. door *mulcere*, *mollire*, d. i., lenigmaken, iets wat hard is verzachten en *smijdig*, lenig. Z. smijdig bij Weiland.

GESMIJ, GESMIJDE, getuig, gereedschap (Waas). Zie bij Weil. *gesmijde*, fr. *ornement*; Kil. vert. ghesmijde door : *monilia*, *bullae*, *ornamenta*, 2° *apparatus*, *machina*, *instrumentum*.

GESPARIG, bijv., sparig, spaarzaam (Oostvl.).

GESPEKELD, doorgaans voor gespikkeld, fr. *panaché* (Oostvl.); met spekelingen of stippels (Gent).

GEST, meerv. van gast, in de omstr. van Landen gebr., voor de gasten of de leden van het huisgezin, *'t is al half een en de gest zijn nog niet 't huis uit het veld*. In 't Haspengouw namelijk omstr. St-Truiden, worden nog al vele woorden bij middel van klankverwisseling in 't meerv. gebruikt als : boom, *buum*; bond, *heun(d)*; zoon, *zeun*; stal, *stel*, enz.

GESTADIG, bijv., ernstig, gemanierd, niet te haastig, geschikt (Brab., Vl.).

GESTEREN ook GEISTEREN uitgespr., o. en gelijkvl. w., hetzelfde als bij J. Heremans : *gastereeren*, fr. *faire bonne chaire*; l. *epulari*; feesten, feestmalen, lekker noenmalen, smullen : *het getstert daar*; het gaat er daar sel; men feest daar goed (Land van Waas); hiervan bij Kil. : *gasterij*, *feestmaal*, *tractement*, l. *convivium*, *epulatio*.

GESTERKEN, sterk in getal, talrijk, met velen (bijna overal).

GESTICHTIG, bijv., stichtend, zedig : *een gestichtig meisje* (Brab. en elders).

GET, m., dat in de Kemp. en elders : rotterik, drabbigwater, groenachtig gewas of vuil dat boven op het water ligt (Idiot. 452), beteekent, wordt in Kl.-Brab. bijna in denzelfden zin gehoord, namelijk en dien van vettigheid of slijm, die op 't water drijft en aan het gras der oevers blijft kleven. Zie *geet*, *gete*, dat wel 't zelfde woord kan zijn, boven bl. 91.

GETAKEN, b. en gelijkvl. w., 't zelfde in Oostvl., omstr. Gent, als in Westvl. *takken* (De Bo, bl. 4430) en bij ons *taken* en *takken* (Idiot 709), d. i., raken, aanraken; *ge meugt dat kind niet getaken of 't schreeuwot*. *Gij, deugniel van ne jongen, ik zal u getaken*, ik zal u krijgen of, ik zal u hebben, ge zult er van hebben. Bij Kil. *ghetaecken*, oud-vlaandersch, l. *cappere*, *percipere*, vastgrijpen, vangen, vallen.

GETAL, *ons Heere moet zijn getal hebben*. zegt men medelijdend spottend, om van iemand te kennen te geven dat hij dwaas of onnoozel is (Gent).

GETE. Zie geet en get.

GETEST en GETIST, voor gedurven; van *terren*, derven of durven, verl. dw. *gedurven* en *gedorven*, van *terren* uitgespr. *têren*, heeft men test of tist, en 't verl. dw. *golest*, *getist*.

GETIEKELD, GETIEGEND, bijv., gespik-

keld, gevlekt, fr. *tigré, moucheté* (Gent en omstr.).

GETIENEN, GETIENDUIZENDEN, met tien of tienduizend te samen (overal).

GETOLD, voorzien van tollén: *de rapen zijn getold*, de rapen hebben tollén; hiervan: *tolraap* (omstr. van Lier).

GETRAMPTEL, o., trampeling, getrappel (Brab., Vl., Antw.).

GETREK, o., strik (Kemp.); van trekken.

GETSKE ook GATSKE, straatje (N.-Limb.). Zie *gats* (Idiot. 439), hgd. *gatschen*.

GETUIGENIS, dat door de beste schrijvers van Noord en Zuid, ook onzijdig gebruikt wordt, vooral wanneer men er een geschrift of bewijsstuk mee verstaat, moet stellig vrouwelijk zijn: dit geslacht is ongetwijfeld het oudste, zegt Weiland, en het onz. moet aan verloop worden toegeschreven. Dan, ik herinner mij niet een enkel zelfst. naamw., op *nis* of *enis* uitgaande, en van werkwoorden afgeleid met de laatste sylabe *en* of alleenlijk de letter *n* te veranderen in *enis* of *nis*, dat onzijdig is. Wat rede kan er dan bestaan om *getuigenis* alleen uit te zonderen? Hierbij merken wij aan dat in 't vormen van dit slag van zelfstandige naamwoorden, de letters der werkw. veranderen, b. v., van verbinden, *verbintenis*; verbeelden, *beeltenis*, *verbeeltenis*; verrijzen, *verrijzenis*; erven, *erfenis*; laven, *lafenis*; vergeven, *vergiffenis* voor *vergeefnis*, enz.

GETUIT, GETOET, GELOEI, GEHUIL, GEBRUL, b. v. van koeien, of van iemand die luid op huult en weent (Vl. en elders).

GETWEEËN, GETWEEHONDERDEN, GETWEE DUIZENDEN, enz., met twee te samen, fr. *à deux*, enz. (overal).

GETWELVEN, met twelf of twaalf te samen, fr. *à douze* (overal).

GETWINTIGEN, enz., met twintig, fr. *à vingt* (overal).

GEUS, m. en v., mensch die niet bidt, die van God noch gebod houdt, goddeloos

mensch, protestant of al wie tegen de Katholieke Kerk is. *De meeste geuzen woonen naast de kerk*, zegt men in Vl., voor het Brabandsche: *hoe dichtcr bij Roomen, hoe slechter kristenen*, d. i., hoe dichtcr bij de kerk, hoe min gaat men er in bidden.

GEUS. Zie geeuwens.

GEUT, zoo noemt men het achtervertrek of de achterkamer, langs waar men met eene deur in de schuur of de stalling gaat (omstr. van Broda).

GEUT, v., *de geut geven*, doodslaan (Hoogstr.). *Geut* is voor goot, dat hier staat voor: groef, gracht of doodput; *goot*, *gote*, bet. bij Kil. eene gracht naast de straat, waarin het water afloopt. Z. *geet*, *get*.

GEUTELING. Zie goteling.

GEUTGAT, GOOTGAT, o., of moezgat, moosgat, gat en riool langswaar het vuil afwaschwater uit het waschhuis weglloopt (Broda en elders in N.-Brab. en Kemp.).

GEUVIK, JEUVIK, m., in de Kemp. en wel te Turnhout, dezelfde visch als bij ons *geuf* (Idiot. 453), in Vlaanderen: *blik*; in Brab. ook *witvisch*. Doch in 't Hagel. is er veel verschil tuschen eenen *geuf* en witvisch.

GEVAAR, in vele plaatsen langs den Oostkant van Brab. als in Limburg *geveer* (Idiot. 453), d. i., rijtuig, gespan: *met een dobbel gevaar rijden* bet. te Aarschot: met twee peerden rijden. Z. *gevoer*.

GEVAART. Zie geefaard.

GEVALLIJK, bijw., in Vl. en ook elders gebr. voor *gevallig*, *gevalliglijk*, bij geval, bij toeval; Kil. heeft *ghevalligh* voor *toevallig*, fr. *fortuit*, en voor *bevallig*, aangenaam.

GEVARENIS, v., gebeurtenis, ontmoeting, geval: *zijne gevarenissen vertellen*, d. i., hoe men gevaren is, fr. *raconter ses aventures* (Westvl.).

GEVEERTE (zwarte), o., getuig, getrek, toestel, allerlei gereedschap om iets

- meê te verrichten (Westvl.); bij Kil. *ghe-vaerd, gheveerd*, i. *instrumentum, machina, apparatus*. Zie gevaarte in de Woordenboeken.
- GEVEERTIENEN, GEVEERTIGEN, met veertien, met veertig te samen (overal).
- GEVEINZEN, voor veinzen; in de sermonen van Pater Corn. Smet leest men : *zich geveynzen*; Kil. heeft *gheveynzen* en, gelijk men nu nog in Brab. uitspreekt, *ghevensen*, fr. *feindre*, i. *finger* : een *gevensde kerel*, voor veinzende kerel.
- GEVELEN, met. velen, talrijk (Brab., Antw. en elders).
- GEVEZEL, o., in Westvl. voor : gefezel, gefluister, fr. *chuchotement*, ook uitspeling, van *vezelen*.
- GEVIEREN, GEVIERHONDERDEN, GEVIERDUIZENDEN, enz., met vier, vier honderd, vier duizend te samen, *à quatre*, enz. (overal).
- GEVIERIG, GEVURIG, bijv., vurig, ieverig, heftig (Vl.).
- GEVIJFEN, GEVIJFTIENEN, GEVIJFTIGEN, GEVIJFHONDERDEN, enz., met vijf, vijftig, vijf honderd, enz. te samen (Overal).
- GEVINGERD, van vingeren voorzien (Overal).
- GEVOEDZAAM, voedzaam (Vl., Brab.).
- GEVOER is 'tzelfde in 't Hagel. als boven : *gevaar, geveer*.
- GEVOGELTE, GEVOGELSE, o., de keest van een ei, fr. *germe d'un œuf* (Vl.).
- GEVRIENDEN, slechts in 't mv. gebr. voor : vrienden, *die jongens zijn goede gevrienden* (overal).
- GEVUITEN, b. en gelijkv. w., aanraken, raken, vatten, fr. *toucher* : *hadde die steen hem gevuil, hij was kiks dood geweest* (Brab. en Kl.-Brab.). Verw. met vatten.
- GEWAAKZAAM, bijv., waakzaam (N.-Br. Kemp.).
- GEWAD, o., *wad, wadde, wed*, watering, drink- of badplaats voor de peerdeh fr. *abreuvoir* (Vl.); van *waden*, door de wadde gaan, fr. *passer à gué*. Vgl. baden.
- GEWAM, o., ingewand van visch, gewei; grom (Vl.).
- GEWANSEL, o., de hoeveelheid graans of zaads die de wannier in eens in zijne wan neemt om te zuiveren (omstr. van Aarschot).
- GEWARIGEN, v. en gelijkv. w., waakzaam, getrouw zijn (Brab., en elders).
- GEWARIGHEID, v., waakzaamheid, ook gevoel : *hij is zoo zat dat hij geene gewarigheid meer heeft*, d. i., dat hij niets meer gewaar wordt, dat hij hoort noch ziet (Aalst, Kl.-Brab. en elders). Z. gewarig (Idiot. 454).
- GEWARZEL, GEWERZEL. Zie werzelen.
- GEWAUTE, GEWOUTE, o., in Westvl. 'tzelfde als in Brab. en Antw. : *bewijs, bewoud* (Idiot. 50), kennis, manier, gewoonte, waarvan *gewoute* licht eene verbasterde uitspraak is : *hij heeft geen gewaute in*, hij heeft geen verstand, geene manier om iets behoorlijk te verrichten.
- GEWAUWEL of GEWOUWEL, o., gebabel, gesnap (Antw., Kemp., Limb.). Zie wauwelen.
- GEWEE, GEWEED, met scherpl. é in Westvl., in Brab. *gewei, geweide*, fr. *pâturage* : *het vrije gewee of geweide*, waar men vrijlijk met zijn vee of schapen mag gaan hoeden.
- GEWEEST, heb ik meermalen in Westvlaamsche schriften aangetroffen voor : *geworden* : *hij was er niets van gerbaard geweest*.
- GEWEG, hoort men in Oostvl., evenals *eweg* (Idiot. 424) in Brab., voor : weg, heen : *'t weer is maar rouw geweg*.
- GEWEINIGEN, weinig in getal, met weinigen, niet gevelen, onsterk, fr. *peu nombreux* (overal).
- GEWEL, GEEWL, bijv., geel, fr. *jaune* (Westvl.).
- GEWELD, bijv., spijtig : *dat is geweld*, fr. *c'est bisquant*.
- GEWEND, GEWIND, o., is in Oost- en

Westvl. 'tzelfde w. als bij ons (Idiot. 455) *gewend*, *gewendte*, d. i., rug (in Brab.) of *pand* (breedere rug), de verdeling van omgeploegd zaailand tusschen twee voren, fr. *sillons*. 't Gewind verschilt, in Oostvl.-Waas, van *singel* (in Brab. *pand*), grootere verdeling, door grachten of diepere voren gescheiden in breedere panden, zooals, b. v., natte beemden, meerschen en bosschen; *gewind*, integendeel, wordt slechts van Zaailand gezegd. In Westvl. is het *gewend* een akkerbed van twelf tot zestien ploegsneden ook wel *tafel* genoemd.

GEWEUGEN, b. en regelm. w., bestieren, fr. *diriger* (Vl.).

GEWIJD, o., in Vl. voor gewijd voorwerp, fr. *objet béni*. Zie in Kil.: *gewijdt*, *gewijhet*, en *ghewijde*.

GEWIJD, GEWEID. *Ik weet van geen gewijd*, zegt men te Gent; in 't fr. *je ne connais pas les détails*, *ik weet er het gewijd van*, ik weet waar men naar toe gaat. Is dit *gewijd* 'tzelfde als in Westvl. *gewaute*, *gewoute*, of *geweide*, fr. *paturage*? Kil. heeft het bijv. *ghewijdt* of *ghewijdert*; l. *dilatatus*, *amplificatus*, d. i. uitgebreid; *gewijd* zou dus zoo veel zijn als: uitgebreide omstandigheden, uitwijding.

GEWIKST, in N.-Brab. zegt men van iemand die niet licht te bedriegen is, *dat hij gekwikst is*. Hooft durft niet bepalen of het w. komt van 't saksisch *wicca*, of van 't nedersaksisch *wicker* (ons *wichelaar*), waarvan ook in den Teuth. *wickerij* voor: wichelarij, gelijk ook het Nedersaks. *wicken*. *Gewikt* is ook in Nedersaksen gebruikelijk en 't beteekent daar *calidus*, *formosus*; dus schijnt het met *wiksen* in verband te staan. Z. bij ons *gewikst*, blz. 455.

GEWILLIG, bijw., ruim, iets meer dan: *twee pond gewillig*; *dit boek is gewillig vijf francs weerd* (Vl.).

GEWIND, o. Zie *gewend*.

GEWISSELD NOCH GEKEERD: *het is*

wel dat, noch gewisseld noch gekeerd, het is wel hetzelfde (Kortrijk). Zie Idiot. blz. 453.

GEWONEN, b. en regelm. w., gewoon maken, *gewonnen* (Vl.).

GEWONIG, *gewend*, *gewoon* (Vl.).

GEWOOND, *gewoon*, *gewend* (N.-Brab.), in heel Nedersaksen is 't ook: *gewohnt*, en bij Meyer *ghewoent*.

GEWORMSEL, in Vl. voor: *gewormte*, *ongedierte*, allerlei insekten.

GEWOUTE. Z. *gewaute*.

GEZAAISEL, o., in Vl. voor 't Brab. *zaaisel*, het graan of zaad dat gezaaid is of dient om gezaaid te worden, *zaaigraan*, *zaaizaad*, *zaaikoren*, *zaaitarwe*, enz.

GEZAAM, bijv., *gezamenlijk*: *de gezame vrienden*, *de gezame erfgenamen* (N.-Brab.).

GEZAPPIG, bijv., sappig, *zapprik*: *gezappige peer* (Oostvl.).

GEZEBBER, o., *gezabber* bij Heremans, in 't fr. *bave*; doch in Brab. zegt men 't voor stofregen van: *zebberen*, *zabberen*, stil regenen, stof regenen.

GEZEDIG, rond Mechelen uitgespr. *gezeeg*, *gezeig*, bijv., *zedig*, stil, *vreedzaam*, rustig: *uwe dochter is een gezedig meiske*, *een gezeeg peerd*, *peerd dat rustig is en niet moet ingeloomd worden* (Brab.), bij Kil. *ghesedigh* of *sedigh*, ook *ghesaet*, *ghesaetigh* of *ghesedigh*, l. *modestus*, *tranquillus*, *placidus*. Z. *gestadig*.

GEZEED (zwarte e), *gezegd*: *wij heet dat gezeed*, wie heeft dat *gezegd* (Brab., Antw., Kemp., N.-Brab.).

GEZEG, o., bijna 'tzelfde als *gezegde*: *wat is dat voor een gezeg*, wat zegt ge daar voor iets, wat is dat voor een manier van zeggen, wat een vroeze klap is dat. *Gezeggen*, fr. *des on dits*, geruchten, fr. *bruits*: *er loopen aardige gezeggen rond in de stad* (Brab.).

GEZEGEN, doelw. van *zigen*: *een gezegen regen*, d. i. *regen zoo sijn als ware hij door een zijgdoek gedaan*, *stofregen* (Kl.-Brab.).

GEZEGGEN, in Vl. en elders voor zeggen :

hij is zoo slecht niet als gij 't gezegt.

GEZENUWTE, o., zeuwiggestel, fr. *les nerfs* (Vl.).

GEZESSEN, GEZESTIENEN, GEZESTIGEN, GEZESHONDERDEN, enz., met zes, zestien, zestig, zes honderd te samen (Overal).

GEZET, deelw. van zetten, bet. in Oostvl. 'tzelfde als in Brab. en Antw. *opgezet*, b. v. *hij is er mee gezet*, d. i. hij is er mee in zijnen schik, hij is er mee voldaan, opgeruimd.

GEZEUR, o., bedrog in 't spel (Vl.), van zeuren. Z. dit woord.

GEZEVEN, GEZEVENTIENEN, GEZEVENTIGEN, GEZEVENHONDERDEN, overal voor : met 7, 17, 70, 700, enz.

GEZICHT, o., *hij maakte een gezicht*, hij trok groote oogten open, hij stond verwonderd, verbaasd. *Hij trok of maakte een gezicht, als ik hem zei, gij moet hier uit mijn huis* (Brab., Antw.). *Iemand iets op zijn gezicht leenen*, bet. in Brab. : in iemand, op het enkel gezicht of aanzien, zoo een vertrouwen stellen dat men hem zonder verder onderpand, iets zou leenen. *Ein gezicht maake wie ein geet die broamele vret*, een gezicht trekken gelijk eene geit, die braambezen eet, dat is verbaasd, verwonderd staan (Limb.).

GEZINDTE, GEZINTE, v., gezindheid, meening, zienswijze, fr. *opinion* (Vl.).

GEZINTE, o., huisgezin (Vl.).

GEZODEN EN GEBRADEN IEVERS ZITTEN, bet. in Brab. : ergens veel zitten, ergens van den huize zijn, ergens gemeenzaam en gedurig zijn. *Gezoden* bezigt men in Noord-Brab. veel meer dan gekookt.

GEZOPPIG, bijv., zacht, malsch, zappig : *gezoppige peer* (Vl.).

GEZWAAI, 1° omslag, toestel, nasleep : *wat had hij een groot gewaai op zijn lijf*; 2° de ruimte en uitgestrektheid en de breedte der takken van eenen boom van het eene einde tot het an-

dere (Baron. van Breda) of 'tzelfde als in ons Idiot. blz. 136, *gewaai*, en bij Cats *gewaai* of *vluucht*, of uitgestrektheid der vleugelen eens vogels.

GEZWADDER, o. w., hetzelfde in Brab. als *zwaddering*, en in Westvl. waar men ook *gezwaddersel* zegt, brabbeltaal. Deze beteekenis heeft *gezwadder* niet in Brabant.

GEZWIJMEI, o., zwijmeling, bezwijmeling (Overal).

GHEM, als uitgang. Z. hem, heim,

GIEBE, GIJBE, v., doornbees, fr. *crenelles*, *baie d'aubépine* (Vl.).

GIEBELEN, o. en gelijkvl. w., gijbelen, gichelen (Limb.), in 't Hageland : *gibberen* (Idiot. 456).

GIECHELEN, o. en gelijkvl. w., 'tzelfde als : gichelen of als bij Kramers *giegelen*, gijbelen of giebelen, fr. *rira sous cape*; te Antw. : aanhoudend lachen, in Vl. : al lachende een bedwongen en scherp geluid geven. 't is een klanknabootsend woord.

GIEL, GIELE, voor : Gillis, Ægidius, of ook voor : Michiel, Michiel; hiervan de familienaam *Gielens*, *Gillis*, *Gellens*, *Geleyns*.

GIELES, m., in gemeenzame spraak gebr. voor : *maag*, fr. *estomac*, evenals *pense*, *bidaine* (Maastr.).

GIEMERTIG, bijv., smakeloos, flauw, zouteloos, fr. *fade* (Maastricht), gewis is dit woord verwant met *gemelijk*, gemelijkheid, dat Kil. o. a. vert. door *fastidiosus*, *fastidium*, dus walgend, walg; het is samengesteld uit *giem* en *ertig*, ertig voor aardig of achtig, en *giem* is de wortel van *ghienen*, hetzelfde als geeuwen.

GIEREN is in Kl.-Brab. het tegenovergestelde van : *nippen*, de zeilen inkorten, en bet. : de zeilen op de molenwieken of *veren* teeneemaal openspannen : *zoo giert de molenaar*, als de wind maar flauw is. Spreekwijze : *men moet kunnen nippen en gieren*, d. i. men moet kunnen handelen volgens de omstan-

digheden. Kil. heeft *ghieren*, *ghiersen* of *gheeren*, in den zin van hevig vragen, begeeren; maar *gieren* zal, hier, wel 'tzelfde zijn als: geeren, gèren, vergeren, vergaderen, namelijk den wind in de zeilen, om den molen te doen draaien.

GIFT, v., in Vl. 'tzelfde als gaaf, fr. *don*: *S. Franciscus-Xaverius doorluchtig om zijne giften en mirakelen*. Ook is *gifte* een *schuddebondel*, aldus geheeten, omdat zulk samengebonden stroo aan 't vee tot voedsel wordt gegeven (De Bo).

GIG, mv. *gigs*, fr. *guiche*, *canot très-léger*, vaarttuig, met vier riemen, dat de liefhebbers op feesten gebruiken uit vermaak om elkander voor te varen.

GIJBEN, m. (gihen), mv. *gybens*, lange magere mensch, fr. *flandrin* (Westvl.).

GIJLINGHEM, oulings *Ghilengien* (dorp).

GIJNAPPEL, ook *sjnappel*, appelsien, oranjeappel (Vl.).

GIJPSSEN. Z. gispen.

GIJS, GIJSBERT, fr. *Gisbert*, *Ghisbertus*, bij Kil. *Geys*, *Geysbert*. Hiervan de familien.: *Gyssens*, *Gijsbrechts*.

GIJZE (*gize*), voor: *gijzer*, iemand die gijst of loert, spioen (Vl.).

GIJZEN (*giezen*), o. gelijkvl. w., loeren, fr. *espionner* (Vl.).

GILF, bijv., geel: *gilvo peer* (Westvl.).

GILS (Idiot. 156), in 't Land van Waas ook gebr. voor: *gelte*, *gilte*, dat is: eene gesneden zeug.

GINSES, GENSES, ginder, naar *gensès*, naar ginder, ginds (Brab. en prov. Antw.).

GINST, m., manneken der gans, fr. *jars* (Vl.).

GINTE, GINSTE, bijv., gindsch (Westvl.).

GINSTER, GINTER, bijw., ginder, ginds (Vl.).

GIPPEN. Z. lappen.

GIPSEN. Z. gisp, gispen en gepsen.

GISP, v., kleine dunne zweep, waarmede de kinderen zaadbollen van aardappels wegslingeren; hiervan heet *gispen*

of *gijspen*, het gisp spel spelen. Kil. vert. *ghispe*, roede, geeselfroede, door *flagellum*, *lorum*, *verber*.

GISPELEN, 'tzelfde als: *gispen* (Idiot. 157).

GISPEN, uitgesproken: *gijspen*, o. w., kinderspel in 'twelk de jongens met eene gisp zaadbollen van aardappels wegslingeren (Kl.-Brab.). Kil. vert. *ghispen*, door: slaan, geeselen, *flagello*, *sive loro caedere*, *verberare*.

GISSELEN. Zie gusselen.

GLABBEK. Onderscheiden plaatsen dragen omtrent dezen naam; 't is samengesteld uit *glad*, effen, en *beek* Zoo heeft men: *Glabbek*, bij Loven; *Glabbais*, bij Nijvel; *Glabbek*, *Glabbeca pagus et fluvius Gallobrabantiae*, unde *lappillorum instar Gemmarum copia*, zegt Kiliaan; *Clabecq*, bij Tubbeek (Tubize); *Gladbach*, in Duitschland, enz. Dat vele waalsche dorpen vroeger vlaamsch waren is te gissen uit de Neêrduitsche namen die zij, min of meer verbasterd, dragen, b. v. *Molenbais*, *Molenbeek*, *Orbais*, *Oorbeek*, *Thoremabais*, *Torenbeek*, *Dorenbeek*, *Thollembeek*, *Marbais*, *Meerbeek*, *Opprebais*, *Opperbeek*, *Opdebeek*, *Pietrebais*, *Steenbeek*, *Nodebais*, van *bais* of *baix*, beek, en *Node*, een beek die in de Dijl loopt; *Wavre*, Waterplaats, *Ophain*, *Ophem*, *Hautain*, *Houthem* of *Hauthem*, *Nivelles*, *Nijvel*, *Ittre*, *Euter*, *Bornival*, *Brondal*, *Corbais*, *Kor(t)beek*, *Wailhain*, *Waulhem*, *Oisquercq*, *Oostkerk*, *Rebecq*, *Roubaix*, *Roosbeek*, *Wisbecq*, *Westkerke*, *Estienkerk*, *Steenkerk*, enz., enz.

GLAZEMAN, GLAZEMANS. Zie glazen.

GLAZEN, uitgespr. *gelozen*. *Glazen pataten*, ook genoemd *gelazemens* of *glazemens*, dit zijn slechte aardappels die als doorschijnend en waterachtig zijn (Brab.); in Westvl. zegt men: *glazonde aardappels*; *glazende oogen* zijn onklare, verstorvene oogen.

GLAZENBOTERHAM, gezegd voor: een glas genoever (Nevele).

GLAZENDE. Z. glazen.

GLEI, o., in Vl. gezuiverd rogge stroo, bundel van het beste koren stroo, in Brab. *walm* genoemd. Z. gelei (Idiot. blz. 445 en 457), glei bij ons en bij De Bo.

GLEIEN, van 't gezuiverde stroo bundels of bussels maken (Westvl.).

GLEIERWERK, GLEIERSWERK, GLEIERS, o., vaatwerk van fijne witte aarde met tinasch verglaasd, fransch *faience* (Westvl.).

GLETS, m., oogenblikkelijke glans of schitter als : van den bliksem, of 't geflikker der zon op een blinkend voorwerp (Vl.).

GLETS, bijv., wortel van gletwen, glietsen, fr. *glisser*, glad, glibberig, slibberig, slerig, schuifelachtig, fr. *glissant* (Vl.). Zie bij ons (blz. 445) *gelettig*, thans *glad*. Kil. heeft *glutten*, voor : gladmaken, of gladden, en gladdigheid.

GLETTIG, bijv., 'tzelfde als *gelettig* voor : glad, slibberig, slibberachtig : *een glettige, m.*, wordt ook gebr. voor : *valschaard* (Brab., Antw.). Kil. heeft *glattigheid* voor : gladheid, gladdigheid, zachtheid, effenheid, slibberachtigheid.

GLEZER, m., glazemaker (Maastr.).

GLIMMERING, van *glimmeren*, schemeren, glinsteren, fr. *luire*, bet. schemering, glinstering, fr. *lueur*; *glimmeren* is eene voortduriug van glimmen.

GLIND of GLINT, fr. *lattis*, *treillage*, *espalier*. Z. gelend (Idiot. blz. 445) en De Bo op *gelent*, bl. 353.

GLITSEN, GLETSEN. Zie in ons Idiot. 459, *gledsen*, glijden, slibberen, fr. *glisser*. Z. glets (Westvl.).

GOCHTIG, bijv., vochtig (Waas). De *v* veranderd in *g*, gelijk de *g* zich door *f* of *v* dikwijls laat vervangen als in ploeg, *ploef*; hagetronk, *avetronk*. Z. de letter G.

GOD, *iets God en den maalder laten scheiden*, eene zaak onbeslist laten (Brab. en elders). *Leven gelijk God in Frankrijk* (Belgie), of, *leven lijk God in*

Saksen (Maastr.), leven zonder kommer of zorg, leven zonder op de toekomst of iets te peinzen. *Gods water over Gods dijk of akker laten loopen*, zorgloos aan leven, zonder zich de volgende dagen aan te trekken (Gent). *Hij was met zijn geschenk zoo blij en opgezet, als hadde hij Gods kap en Marias mantel gekregen*, d. i. als hadde hij iets allerkostelijkst ontvangen. *Gods* wordt als versterking soms gebruikt voor : fel, zeer, groot : *een Gods leugenaar*, een felle leugenaar; *hoe is het Gods meugelijk*, hoe is 't toch mogelijk (Overal). *Gods gansch*, voor : heel en gansch : *hij zit Gods gansche dagen alleen*. *God noch goed mensch*, volstrekt niemand : *men ontmoet daar God noch goe mensch* (Vl.).

GODDELOOS, bijv., voor : fel, groot : *een goddelooze deugniet*. Het bijw. luidt *goddeloozig* : *het is goddeloozig koud* (h. en d. in 't Hageland).

GODDELOOZIG. Z. goddeloos.

GODSBEDRIEGER, schijnheilige (Vl.).

GODSBLOK, goeijik mensch, duts (Westvl. en Hagel.).

GODSBRIJZELKENS, allerkleinste stukskens (Westvl.).

GODSCH, in Westvl. gebr. even als in Brab. : *Godsig* of *grondig*, voor : heel en gansch : *den godschen dag werkt hij*.

GODSDEEL, aalmoes die van Kerstmis tot Driekoningen gegeven wordt (Westvl.).

GODSE. Z. zwelte (Idiot. 899).

GODSENHOVEN, dorp bij Landen, fr. *Gossoncourt*, Men schrijft ook *Goosenhoven* en vroeger *Goidsenhoven*. *Goedsenhove* in akten van de hertogen Jan II en Jan III, van 1312 en 1332. C. Van Gestel meent (*Hist. archiepisc. Mechl.*) dat het w. is samengesteld van *hof*, l. *curia*, en *Gozo* of *Gozilo*, frankschen vorst. Men heeft ook het dorp *Gussenhove*, bij Orsmaal.

GODSHELLER of HELLER vert. *Sleeckx* door : *arrhes*, hetzelfde als in Brab. *weerder*, *werder*, *wedde*, of als bij Kil.

Gods penninck, l. *arrha*. Het hoogd. *heller* bet. *duit*.

GODSKIND, zeer deugdzaam, uitermate goed (Vl.).

GODSLAMP, in Vl. *Godslampte*, de lamp die voor het Heiligdom, waar het Hoogweerdig Sacrament in rust, geduriglijk brandt, fr. *la lampe du tabernacle* (Overal).

GODSSCHEL (uitgespr. *Goodsschel*), die schel of bel waarmee de koster belt, als hij eene berechting helpt doen (Limb.).

GODVRUCHTENHEID, godvruchtigheid (Westvl.).

GOEBE, klanknahootsend w., hetzelfde als : *rommelpot*, pot met een vel overspannen, en, als men daarop met een stroopijl of stokje aan 't spelen is, hoort men : *goebbe*, *goebbe*, en dit spel heet men in Westvl. : *goeben*, o. w.

GOEBÉ, GOBBE, 'tzelfde als : *gabbe* (blz. 436), gapende wond en beet (Kl.-Brab.). Z. boven : *gawe*, bl. 88.

GOED. *Voor geen goed* (of *geld*) *van de wereld*, voor geen hoegenaamden prijs, voor niets ter wereld (Overal). *Goed en goedje*, te Gent met minachting gezegd van slecht volk, van deugdenloos volk : *wat aardig goedje*, — 't es *maar deugenietsgoed*. Soms zegt men te Gent, van iemand die 't gezelschap verlaat en huiswaarts keert :

Hier goed, zei Jan de Krook
En elders ook.

Uit goed zegt men, even als *voor goed*, in tegenstelling van *voor kwaad* : *voor goed spelen*, is voor *geld spelen*. — *Goe goed prijst ze zelve*, goede waar moet niet aangeprezen worden (Overal). *Goe goed is 's vijands geld*, zeggen de vlaandersche winkeliers, waardoor zij te verstaan geven, dat hunne goede waren zelfs door vijanden gekocht worden. *Een man of heerken van goe leven*, een die niets verricht, die te lui is te werken. *Goed*, voor : gemakkelijk, gretig, gulzig, rijkelijk, nuttig, wel, zeer : *goed van leeren*,

goed van aannemen, *goed van innemen* : *het is daar goed van elen en drinken*; *gij kunt het daar goed voor doen*. *Goed*, voor : bijna, bijkans, omtrent : *hij is zoo goed als genezen*, *zoo goed als 't huis*, *ik heb zoo goed als gedaan* (Overal in 't Zuiden). *Er goed voorzitten*, het wel hebben (Brab.).

GOEDBORSTIG, bijv., goed van inborst, goedaardig (Vl.).

GOEDELE, GOELE, GOELEKEN, *Gudule*, *Gudula* : in *Sinter Goelekerk te Brussel*. Hiervan de familienaam : *Goelen*.

GOEDEPAP (*goepap*), papzak, goedzak, goeielijk mensch (Vl.).

GOEDERTIERIG, bijv., goedertieren (Overal).

GOED HOUDEN, als b. w. in goeden staat behouden, bewaren : *ge zult die appels tot nieuwjaar niet goed houden*. Als o. w., zich in goeden staat houden, kunnen bewaard worden : *het fruit houdt dit jaar niet lang goed*. In dezen zin wordt er meestal zich onder verstaan, ook doet men er meermaals zich bij : *die peeren houden zich maar goed tot Allerheiligen* (Brab., Vl.). *Goed houden* bet. ook : goedkeuren, aannemen (Brab. en elders).

GOEDMOEDIG, bijv., goed, zacht van gemoed (Brab., Antw.).

GOEDSBLOK, GUTSBLOK, goedzak (Br., Kl.-Brab.).

GOEDSHEUGIG, 'tzelfde als *goedsjeugdig* (Idiot. blz. 458), goeielijk, welgemoed, goedaardig, zachtzinnig (Vl.).

GOEDSULLIG : *een goedsullig meisje*, ook *het is eene goede jool*, eene goede sukkel (Oostvl.).

GOELE, v., eendvogel, ook de roep waarvoor men de eendvogels roept, men roept : *goele*, *goele*, *goeleken* (Vl.). Zie Goedele, *Gudula*.

GOELE, m., sul, goede snul of lûbbe (Hasselt).

GOELEKEN. *Hij houdt van de goelekens* of *hij kan een goeleken steken*, hij drinkt geerne borrels (Vl.). Zie

goedele.

GOELEN, o. w., stroomen (Oostvl.).

GOESELEER, 'tzelfde als : *gusseleer* (Idiot. 469), d. i. morsig vent. Van *goeselen*, *gusselen*, storten, vuilmaken met nat (Lubbeek). Z. *gozzelen*.

GOESTEEREN, o. en gelijkvl. w., van 't fr. *godter*, voor : bevallen, aanstaan, lusten : *dat goesteert me niet* (h. en d. in Vl.).

GOEVERNEUR, GOUVERNEUR, te en omstr. Brugge gebr. voor : zat, dronken : *hij is goeverneur* of, *hij heeft den goeverneur gezien*, hij is dronken.

GOIDSENHOVEN. Z. Godsenhoven.

GOISSLAAGACHTIG. Z. gadeslaanachtig, GOLFEREN. Z. galferen (Idiot. 437).

GONINGS, naam eener soort van witte of blauwe erwten.

GOODSENHOVEN. Z. Godsenhoven.

GOOL, v., 'tzelfde w. in Oostvl., Waas, als in Westvl. *geule* (De Bo, 368), d. i., kloof, groef, greppel, riool, goot.

GOONTER, bijw., ginder, ginds (Westvl.).

GOOR, GOORE, evenals *Goris*, verkorting van Gregorius (Brab., Antw., Limb.).

GOORACHTIG, bijv., dat op goor trekt (Vl., Antw.).

GOORPALING of KWELMPALING, paling of aal uit rotte moddergrachten, vjivers en poelen (Vl.).

GOORSMAAK of GOORACHTIGESMAAK, slijk- of moddersmaak, b. v. *die visch heeft eenen goorsmaak* (Vl. en elders).

GOOTGAT. *Staan kijken getijk een uil voor of in een gootgat*, of *gelijk een uil op eenen kluit*, dwaas, verwonderd staan gapen (Oostvl.).

GORDIJN, verwant met 't fr. *courtine*. *Achter de gordijn zitten*, de anderen doen werken of iets doen uitvoeren, terwijl men zelf op zijnen loer ligt of verdoken zit, om zich buiten het spel, buiten zaak te houden (overal). *Er zit iets achter de gordijn*, er schuilt iets achter, er scheelt iets aan (Brab. en elders).

GORDING, GURDING, v., noemt men te

Gent het paalwerk, heiwerk of de palen eener brug. Te Werchter is *gording* : een planken vloer.

GORIE of BROEKSTAVAST, twee namen van kinderspelen (Antw.); in Kl.-Brab. *Stomp*.

GORZELEN. Zie Gosselen.

GOSSON, van 't fr. *garçon*, is de naam welken men geeft aan de voerlleden, die wekelijks kalk van Namen naar Tienen vervoeren (Omstr. van Tienen).

GOTELING, GEUTELING, gegoten stuk ijzer of metaal, in tegenstelling van *geslagen metaal*, 2^e soort van koek, die uit een lepel op het ijzer gegoten wordt, waarop hij dikker wordt en bakt (Vl.).

GOTENKUISCHER, m., magere vent, magere spiering (scheldnaam) (Gent). In Kl.-Brab. is 't : *Gotenruimer*. Z. goot.

GOUD, te Gent en omstr. zegt men : *ik at het niet, al leide 't mij vol goud*, elders : *ik at het niet, al ware 't met goud bedekt*.

GOUDBLOEM (*gabloom*, *goubloem*), in de woordenboeken verf. door : *souci*, wordt in Vlaand. soms gezegd van de zonbloem, fr. *elliotrope*, en van de suikerijbloem, fr. *pissenlit*, of van de boterbloem, fr. *bassinet*. Doch men noemt in Brab. ook *boterbloem*, eene soort van wilde ranonkel.

GOUDVOGEL, weduwaal (Vl.).

GOZZELEN, GORZELEN, o. en gelijkvl. w., storten, door storten bekladden of vuilmaken. Hiervan *gozzelaar*, die gorzelt; *gorzeling*, storting; *gegorzel*, geklad, bekladding (Aalst en omstr.).

GOZZELING, v., het voortbrengsel van het gozzelen : *datgene wat eens gozzelaar in zijne telloor of jatte laat*, na het eten of drinken (L. v. Aalst).

GRAAD, voor : maag, maagschap : *noch vriend noch graad hebben*, geene naastbestaanden hebben, hoegenaamd geene bloedverwanten hebben (Tienen).

GRAANRAT, v., graanopkooper (Vl.).

GRAANVLOER, m., bij brouwers de plaats

- waar men het geweekte graan te kiesen legt om mout te maken (Vl.).
- GRACHT, in Westvl. m. : *den gracht overspringen*.
- GRAMEIEN, o. gelijkvl. w., *grammeelen*, glimlachen, fr. *sourir* (Vl.).
Ik begon hem te vleien
En hij viel aan 't grameien.
- GRAMMAAT, GRAMMATE, m. en v., knorpot, een *grollerse* zegt 'meh in Brab.
- GRAMMEEL, GREMEEL, lachje, glimlach (Vl.).
- GRASBITTER, m., kalf dat voor 't eerst naar de weide gaat (Bar. N.-Breda).
 Z. grasbeeste (Idiot. 461).
- GRASBLOEM, GERSBLOEM, madelieve (Turnhout), 'tzelfde als : *kersouw*.
- GRASTJIEPER. Z. gerstjeeper.
- GRAT. Z. gerat.
- GRAUW, bijv., onrijp, groen, rak, ruw, rouw, grouw.
- GRAUWE DIAMANTSLIJPER, kassel-slijper (Tervueren); *grauw* voor groof.
- GRAVEN, vroeger *Greven*, het waalsche dorp bij Waver, *Greze*, of, volgens Chotin, *Grèz-Doiceau*.
- GREBBE, v., riool, goot, grachtje (Kl.-Br. en elders). Z. *grep* en *greppel*.
- GREEF, m., ook in Oostvl. gebr. voor : een die nooit te vrede is, knorpot, krij-scher; vandaar : *greeven* (met zware e) of *grèven* (Idiot. blz. 463), knorren.
- GREENDER en meest GRENDER, m., grommer, grompot (N.-Brab.); 't w. is afgeleid van *grenen*, *grijnen* of *grienen*, in N.-Brab. en heel Limb. gebr. in den zin van weenen, schreien. *Grijnen* bet. in den Teuth. weynen, schrijven; Kil. heeft *grijnen* of *grenen* in den zin 1° van grimlachen, glimlachen, valsch lachen; 2° van weenen, schreien.
- GREEËN. Zie gereeden.
- GREES, 'GREIS, o., gruis, steengreis (Westvl.).
- GREEVEN (L. v. Aalst). Z. grèven (Idiot. blz. 463), knorren, morren, murmu-reeren, grollen.
- GREINZEN, o. gelijkvl. w., grijozen (Vl.).
- GREMELEN, GREUMELEN, GRIEMELEN, b. en gelijkvl. w., morzelen, kruimen, kruimelen, tot gremels ma-ken (Vl.).
- GREMELING, GRIEMELING, GREUME-LING, v., kruimel, morzeling (Vl.).
 Z. gremel (Idiot. 463).
- GRENDDELSTEEN, steen met een gat in, waar de grendel in geschoven wordt (Vl. en elders).
- GRENDER. Z. greender.
- GREPPEL, 'tzelfde in N.-Brab. als : *greppe*, *grippe*, *gruppe*, in Vl.; *groepe* vert. Kil. door : *fovea*. In Brab. zegt men : *groep*, *groebe*, in 't hgd. *grube*, en in sommige streken van Nedersaksen : *grubbel*. De Bo heeft *greppe*, *grippe*, *gruppe*, voor : riool, goot, grachtje, waterloopje. Z. *Grep*. (Idiot. bl. 463).
- GRETE, v., voor : reet, rijte, rete, spleet, scheur, fr. *fente* (Oostvl.); van : *rÿten*, scheuren. Z. gerrel en gerre (Idiot. bl. 449).
- GREUMELEN. Z. gremelen.
- GREUN, o., roet (Limb.); in Brab. : *zoet en zwertsel der schouw*; in Vl. : *grijm*; bij Kil. : *grijmsel*.
- GREZEL, sijn gruis van steen. Hiervan *grezelachtig*, ruw, als met grezel be-dekt (Westvl.).
- GRIEBELEN, b. gelijkvl. w., grielen, grab-belen (Gent en omstr.).
- GRIEL, m., dat van ouds grabbel bet., hoort men, te Loven en omstr., voor : *menigte* : *er was ne griel van volk*, het kriede er van volk. 't is licht voor : kriel, wortel van *krielen*, in overvloed zijn, in menigte zijn; en *krielinghe* is bij Kil. *abundantia*, menigte, over-vloed.
- GRIEMEL, GRIEMELEN. Zie gremel, gre-melen.
- GRIEMELING, v., *griemelingsken*, morze-lingsken, morzelken, stofje (Omstr. van Loven). Z. *greumelen* (Idiot. blz. 463) en *griemeling* (464).
- GRIEND, GRIND, GRINT, in N.-Brab., in

- Kemp. en licht ook in Limb. gebr. voor : wissen, wijmen (zie die woorden in ons Idiot.) of teenen, zoo genoemd, omdat dit geboomte of wissenhout gewoonlijk wast op eene *griend*. Nu in den Teuth. lezen wij : *grijnt*, wordt in 't lat. *arena*, *insula*, *mediamnis*, *salictum*, *alluvies*, d. i. zandplaat, soort van eiland, wissen-, wijmen- of teenenbosch of plaats waar dit houtgewas lichtelijk groeit, aangespoelde grond. Hœufft (biz. 240) schrijft « *grind* voor *griend*. » Menso Alting, op *grinnes*, leidt het w. af van 't Friesch *grin*, groen; of van *grind*, grond, hetwelk voor de Bredasche uitspraak zoude ploiten. Hij zegt het te beteekenen « de groen loof beginnende te schieten op sijklingen der rivieren. » *Groen*, in Brab. *gruun*, te Loven *grien*. Bilderdijk heeft *grient*, v., voor : aangewonnen land, als zijnde eigenlijk *griente*, van groeien, groen.
- GRIENDWEG, 'tzelfde als in de woordenb. grintweg, fr. *chemin de gravier*; van *grint*, grof zand, en weg. Zie keizelweg of kiezelweg, kitselweg, weg van kleine keitjes (Limb.).
- GRJEPEN, b. w., grijpen (N.-Brab.).
- GRIETE, voor : Margarieta (Overal). Hier van de familienaam : *Grietens*.
- GRIEWELEN, 'tzelfde als : *griebelen*, grabbelen (Omstr. van Gent).
- GRIEZELEN, b. gelijkvl. w., grabbelen, grielen. Kil. schrijft dit w. *greselen*, *greyselen*, en vert. het door : *congerere*, *corradere avida*, gretig samenschrabben. Hiervan *greseler*, voor : gierigaard, schrok, schraper, *schrabber*.
- GRIEZELINGE. Z. griezelen.
- GRIJBELLEN, b. en gelijkvl. w., grabbelen, grijpen (Vl.).
- GRIJMELEN (*griemelen*), o. w., stremmen, kabbelen, fr. *se cailler* (Vl.).
- GRIJMEN, o. w., met grijm vilmaken : *de ketel grijmt* (Vl.); in Brab. : *masselen* (Idiot. 365).
- GRIJMKOORN, GRIJMTEKOORN, koorn of graau waar veel grijmte in is (Vl.).
- GRIJMTAUW, auw of aar met grijmte, zwarte aar in haver, gerst, tarwe, fr. *épi nielle* (Vl.). Z. Masschel (Idiot. 365).
- GRIJMTE (*griimte*), het zwart of massel in tarwe, gerst, haver (Vl.). Z. *massel* (Idiot. bl. 365).
- GRIJNEN, bij Weil. *grienen*, in N.-Brab. gebr. voor : schreien, weenen. Zie grenen, greender.
- GRIJNS (*grins*, *gruns*), m., wortel van *grijzen*, grolpot, koorpot, gromme-laar, grompot, misnoegd mensch (Westvl.).
- GRIJNZELEN, 'tzelfde als : *griezeelen*, grijzeelen, grisselen, gerselen, als kond worden, sidderen, fr. *frissonner* (Vl.).
- GRIJZELEN. Z. krijzeelen.
- GRIJZELING, GRIEZELING, v., griezel, kruimel (Vl.).
- GRIJZER, is omstreeks Lier de persoon die op de kist van eenen doode zit, als het lijk naar de kerk gevoerd wordt. Van *grijzen*, in den zin van *weenen*, schreien.
- GRIM, GRIMSEL, 'tzelfde als : grijm, grijmsel (Vl.).
- GRIMMELEN, gelijkvl. w., kabbelen : *die melk is gegrimmeld* (Vl.); in Brab. : *het melk is matte geworden*, is in een mat geschoten.
- GRIND, GRINT, mv. *grinten*, wis, teen (Kemp.). Zie boven *griend*.
- GRINS. Zie grijns.
- GRINSEN, voor : *grijnsen* of *grijnzen*, in den zin van : knorren (Brab.). Hiervan *grinskop*, *grinspot*, koorpot. Te Antw. zegt men : *hij doet heel dagen niet als greven en grollen*, voor grinsen (Idiot. 405).
- GRIZZEN of GRISSEN (Idiot. 463), zich rond het vuur warmen : *we zullen ons eens gaan wat grissen*. Hiervan : *grispot*, lollepot (Omstr. van Lier en Mechel.).
- GROBBELEN grabbelen (Vl.).
- GROEI, m., eene kinderziekte of kwaal zoo genoemd, omdat men die pijn

- toeschrijft aan het groeien der kinderen. Z. was (Idiot. blz. 844).
- GROENE BREM, soort van vogel bijna zoo groot als een lijster, misschien de vogel dien de geleerde *marouette* noemen. Z. bremscheer (Omstr. van Lier en Mechel.).
- GROENING, m., soort van groenen appel (Brab.).
- GROENJAGER, 1° soldaat van 't voet- of peerdenvolk in 't groen laken gekleed, fr. *grenadier*; 2° groene vorsch die in 't water verblijft (Kemp., Balen).
- GROETEN. Na iemands dood gaat men dezes familie groeten of hegroeten, d. i. haar de dood aankondigen en ze ten lijkdienst verzoeken (Waas).
- GROEZE. *Hij heeft de groeze*, hij heeft het pootje of 't flesjesijn (Geut).
- GROF. *Het grof en groot hebben*, alles in overvloed hebben (Brab. en elders). *Grof tarwenbrood*, gruisbrood, brood met de zemelen meê in gebakken (Brab., Antw., Kemp.). *Grof van geraad zijn*, knokkelig zijn (h. en d. in Westvl.). *Hij is de grofste van den teems*, hij is de slechtste van den hoop, 't is een ruige kerel (VI.).
- GROFFIAAT. Z. violet (Idiot. 845).
- GROND, voor aarde: *die weg zal goed zijn, als er nog wat grond zal opgevoerd wezen* (Limb.).
- GRONDEKE, o., een weinig drank dat in de flesch nog overblijft, het laatste van de flesch (Kortrijk): *drink de flesch maar uit, der es maar een grondeke meer in*; in Brab. zou men zeggen: *er is maar een klatske of kletse meer in*.
- GRONDHERTELIJK, voor uit of in den grond van zijn hert.
- GRONDIJS *Hij ziet er kouwelijk uit als of het grondijs dreef*, d. i. als of het bijtend koud ware, alsof het steenen vrooms (h. en d. in Oostvl.).
- GROOT EN KLEIN, voor: hoog, laag: *de Maas is groot, klein, het water is hoog of laag* (Roermonde).
- GROOTE BEIGAARDE of BIJGAARDE, fr. *Grand Bigar*, dorp bij Brussel.
- GROOT HALLET, *Grand Hallet*, dorp in 't Luiksche.
- GRUELEN, o. w., gruwelen (VI.).
- GRUIZE BROOD, o., grof tarwe brood met het gruis (zemelen) er in meê gebakken (VI.).
- GRUMMER, voor: *grommerslijk*: 't is maar een grummer, zegt men te Antw., dat is, een zeven uren lijk, een lijk dat 's morgens om zeven uren begraven wordt. *Grummer*, voor: grommer, van *grommen*, grimmen, grollen, omdat men' bij zoo eene begrafenis maar een dof, stil gezang laat hooren.
- GRUNS. Z. grijns.
- GUDS, in Brab., Kemp., N.-Brab. veel gehoord bij 't volk voor *goeds* en *Gods*: *hij vertelt niet veel guds*.
- GUIFELEN, b. gelijkvl. w., smijten, gooien, werpen: *ondereen guifelen* (VI.).
- GUIK (*guuk*), m., het dof geluid of gezucht dat een arbeider uit de keel laat hooren, als hij eenen zwaren slag geeft, 't fransch *han, ahan*. Hiervan *guiken* (Westvl.).
- GUIKEN, uitgespr. *guken*, o. w., eenen guik geven, fr. *pousser un ahan*, een boomkapper bij elken kap of slag der bijl *guikt*. *Guiken* bet. ook: *gooien*, met geweld smijten, met gramschap smijten, van zich wegstooten (Westvl.). Z. *geuën*, *geujen* (Idiot. blz. 453).
- GUIL, v., ijdele tuit, zotte muts of blaar, allen namen die men in Brab. geeft aan een dwaas, zot of onnoozel meiske of vrouwmensch.
- GUIL, groote poel of vijver gevormd door het doorspoelen van eenen dijk (Willebroek en omstr.). Kil. geeft *gulle* op als een oud hoogd., saksisch en geldersch w. en Meyer *ghulle* in den zin van draaikuil, draaistroom, draaikolk, wiel in eene rivier, l. *vorago*, *gorges*.
- GUKEN. Z. guiken.
- GULDE, uitgespr. *gûl*, zegt men veel in

Brab. en elders even als Kil. voor :
gilde, gelijk men nu schrijft.
 GULDEN MIS, de plechtige mis ter eere
 van Onze-Lieve-Vrouw, die op den
 kwatertemper woensdag voor Kerst-
 mis 's morgens heel vroeg gezongen
 wordt (Overal).
 GULDEN WOENSDAG, VERGULDEN
 WOENSDAG, de kwatertemper woens-
 dag voor Kerstmis, waneer de gulden
 misse gezongen wordt (Westvl.).
 GULK, ook *Gulik*, fr. *Juliers*, Gulkerland,
comté de Juliers.
 GUMMEN, o. en gelijkvl. w., hemmen (Vl.).
 GUNSTER, bijw., ginder, ginds (Westvl.).
 GUNTE, GUNTSTE, bijv., gindsch (Westvl.).
 GURDE, v., te Nevele, in Vl. gebr. voor
 haast : *in een gurde*, in haast. Is dit
 w. misschien verwant met *jost*, dat

Kil. opgeeft als oud vlaanderschen vert.
 door *impetus* : *drift, geweld, aanval?*
 GURDING. Zie gording.
 GURIK, GURK, GUURK, l. *Gaugericus*,
 fransch *Gery*. Hiervan de familienaam
Gurks, *Guriks*.
 GUSSEL, m., morserij, fr. *saloperie*, in
 den engsten zin, v., eene morsige
 vrouw, fr. *une salope*.
 GUSSELEN, o. w., gudsen, spuiten, met
 geweld ergens uitstroomen : *het bloed*
gusselde er uit (Vl.). Z. *goeszen*, *gusen*
 of *gussen* (Idiot. blz. 469).
 GUSSENHOVEN, oulings ook *Guessen-*
hove, dorp in 't Hageland niet te ver-
 warren met Godsenhoven.
 GUSTE KOE, koe die droog staat of geen
 melk meer geeft (Limb.). Zie *Idiot.*
 blz. 469.

H

HAAG, v., engelsch *hedje*, hoogd. *hecke*,
hag, fr. *haie*, oud neegduitsch, *hegge*.
 Johnson merkt aan dat het w. *hedje*
 achter een zelfstandig naamw. ge-
 voegd, iets slechts, iets kwaads, iets
 verschterlijks aanduidt : zoo spreekt
 Swift van een *hedje-priest*, en Shake-
 speare van een *hedje-priest*. Johnson's
 aanmerking is ook toepasselijk op
haag, *haege*, *haghe*; zoo heeft Kil.
haegh pape, *haegh munck*, 'tzelfde als
 't engl. *hedje-priest*, *haegh munte*,
 valsche munt, slecht geld, *haegh-klerck*,
haegh-schole, *haegh-lap*, gemeene
 herberg, *haegh-weduwe*, nu haag-
 weduwe, *haegh-wond*, bastaard. Men
 heeft *Haagstraat*, te Herne (Herinne).
 Zie Delforterie, Analogies etc.
 HAAGSTRAAT in Kl.-Brab. 'tzelfde als
hagen.
 HAAIEN of HEIEN. In 't L. van Waas
 zegt men : *de akker haait*, om te be-

duiden dat de akker niet vierkantig is,
 dat hij rondachtig omdraait. Sleetcx-
 heeft : *haaihoek*, verfr. door : *pièce de*
terre qui n'est pas carrée. Voor *haaien*
 is 't in Kl.-Brab. en elders *swaaien*.
 HAAIVAST, m. (hou(d)vast), ijzeren haak
 (Roermonde).
 HAAK. *Hij zal wel aan den haak geraken*,
 hij zal wel vast geraken, ze zullen hem
 weleens vast krijgen (Brab. en elders).
 — *Met haken en oogen aaneenhangen*,
 los, slecht aaneenhangen, niet vast
 zijn, overdrachtelijk : met leugens of
 valscheheid omgaan : *die zaak hangt*
maar met haken en oogen aaneen, die
 zaak ligt in den war (Brab. en elders).
Ik ben in mijnen haak niet, ik ben bui-
ten mijnen haak, ik ben niet wel, on-
 passelijk (Brab., Vl. en elders). *Een*
man buiten haak, een buitengewoon
 man, *quelqu'un hors ligne* (Antw.).
Den haak in de keel hebben, ergens

toe verleid zijn.

HAAL, HALE. Z. *aal*, *ale*, *hèer* (Idiot. bl. 4).

HAAM, eigenlijk : 't juk of, gareel voor peerden en ossen, fr. *collier*, *bourrelet*. Doch in Kl.-Brab. gebr. men *haam* voor : streng : *doe de hamen aan de zwing vast*. Men weet dat de peerden ingespannen zijn als de strengen aan de zwing en aan den haam of gareel vast zijn gemaakt. *Haam* is in 't eng. *hame*, verwant aan het angelsaks : *ham*, *hama*, en 't ijslandsch *hamur*.

HAAMSCHIER, ook HAAMSCHIJ, o. 'tzelfde als in Brab. *zwing*, in Westvl. *zwingel* geheeten, en als in 't Hageland *hameel* (haamzeel), in 't fr. *palonnier*, dat is het hout waaraan de strengen zijn vastgemaakt als het peerd trekt, zwengel of zwenghout. Zie haam en aanschijn (Idiot. bl. 4).

HAAMSCHIJF (*aanschijf*), hetzelfde als : *haamschier* of *zwing* (omstr. v. Loven).

HAAN. *Den haan inhalen*, bet. in Vl. hetzelfde als in Brab. *den mei inhalen* (Idiot. 370), d. i. wanneer men met de laatste kar of wagen graan van het veld keert, dan steekt men er boven op eenen haan van loover en gebloemde samen gemaakt, de kinderen en 't werkvolk zingen : *vivat, vivat, leve, leve den haan*, en dan is 't kermis op de hoof. *Hanekapping* is een vermaak van jongelingen hierin bestaande : men moet geblinddoekt of al rijdende naar den bals van eenen omhooghangenden haan kappen (Omstr. van Loven en Tienen). *Van 't haantje naar 't hentje* (teuntje) *loopen*, links en rechts, van hier tot daar, over en weer loopen, van Herodes naar Pilatus (Kortrijk).

HAANSKETEK. Z. *hanskepak*.

HAAR. Als er haar in de strot eens verkens groeit, zegt men rond Tienen : *dat verken heeft het haar*. Dit haar wordt eerst zoo goed mogelijk afgesneden en dan nog gebrand.

HAARDOTS, dots van haar, fr. *chignon*

(Gent en omstr.). Z. dots (Idiot. 102).

HAARKLEIN, in 't fr. *de fil en aiguille* : *zijn gedacht haarklein uitleggen*, d. i. met al zijne omstandigheden, met de grootste nauwkeurigheid (Antw.); in de omstr. van Loven zegt men : *met ap- en dependentie of van het naaldeken tot den draad uileendoen*.

HAARKLIEVEN, o. en gelijkvl. w., bedillen, op beuzelarij spreken, fr. *chicaner* (Vl. en elders).

HAARKLIEVER, m., vitter, muggenzifter, preutelaar, neuswijze, een die muizennesten zoekt, die een haar in de boter wilt vinden, die tegenpreutelt, fr. *chicaneur*, *ergoteur* (Overal). De Bo heeft ook de werk w. *haarklieven* en *haarsplijten* voor viltten, fr. *chicaner*, *pointiller*, en hiervan *haarkliever*, *haarklieving*, *haarsplijter* (Westvl.).

HAARKLIEVERIJ, v., vitterij, tegengepreutel, muggenzifterij (Overal in Br. en elders); in Vl. : *haarklieving*, *haarsplijting*.

HAARLEBEKE, HARLEBEEK, fr. *Harlebecque*, dorp in Henegouw.

HAARSTEKER, HAARSTOKER, te Kortrijk voor : haarzak. Zie Idiot. bl. 478.

HAASKEN JAGEN of HAASKEN SPELEN, met de knikkers den eenen op den anderen goeien (Omstr. van Lier).

HAASTIG. *Hij heeft dan haastigen (gang)* zegt men te Somerghem voor afgang. *Al te haastig vangt niet* (spreek w.), als men te gauw, te haastig wilt zijn, gelukt men niet.

Haastige spoed

Is zelden goed.

of

Te haastig gespoed

Hoe zelden is 't goed.

HABLADOOR hoort men bij de Brusselaars voor babbelaar : *'t es ne felle habla-door*. Dit w. schijnt van spaansche afkomst, want *hablador* bet., in die taal, klapper, snapper.

HABOSSA, bedrog in openbare verkopeningen gepleegd (Brussel).

HAGEFRUTTE, HAGEKODDE, HAGEKUTTE, HAGEMAKE, HAGEMOKKE, HAGEMOTTE, HAGEMUDDE, HAGEMUITE, HAGEREITE, HAGERETTE, HAGERUTTE, HAGETRUTTE, HAGESWETEL, dit zijn allen namen waardoor men in Vl. verstaat het vogelken genaamd in 't fr. *fauvette babilarde*, omstr. Loven : *kwetteres*, *haugmees*, en elders in Brab. *kwedde*.
 HAGEKODDE; HAGEKUTTE, HAGETRUTTE, in Vl. dezelfde vogel als : hagefrutte, en overdrachtelijk ook : lichte kooi, hoer.
 HAGEMAKEN, o. w., blijven spelen, in stede van de school bij te wonen (Vl.). Z. boven, haag.
 HAGEMUITEN, o. en gelijkv. w., haagscholen of haagschool houden, de school verzuimen (Westvl.). Z. haag.
 HAGEN, b. en gelijkv. w., in rijten of roten zetten, b. v. 1° *de versch gevormde karreelsteenen inhagen* (roten) opeenzetten om ze te laten droogen. 2° *Het vlas hagen* is : het vlas op den akker in hoopjes leggen met de zaadholten binnenwaarts en de wortels buitenwaarts om 't laten te droogen (Vl.). *Hagen*, en bij Kil. *hagghen*, bet. in Vl. ook : plagen, kwellen, fr. *agacer*, *tourmenter*, l. *vezari*.
 HAGETRONK, bij potbakkers soort van bloempot, voor : *aveltronk*, bastaard (Westvl.).
 HAGGELEN, o. en gelijkv. w., hagelen : *het haggelde dikke steenen* (Diest).
 HAK, v., in de Kemp. en N.-Brab. een tuig met houten steel, een soort van ijzeren hak, die men onder de herrie eener kar zet tot verlichting van het peerd. Z. hak (Idiot. 473).
 HAK OVER BAK of HOOP OVER HOOP (Vl.), in Brab. *hoofd over gat*, ook : *hek over bek* en *hol over bol*, het onderste boven, in 't fr. *cul sur pointe*.
 HAKDOP, m., tol of dop (Baronie van Broda).
 HAKLEN, o. en gelijkv. w., 'tzelfde in

Westvl. als : hukkelen, bij Kramers, *hakketeeren*, in 't fr. *disputer*, *ergoter* (Westvl.).
 HAKEWERIEN, hetzelfde als : *hakeweren*, *hakkewerren* (Westvl.). Meyer heeft : *aalwarren*.
 HAKFLEUTKE, o., hakberd, hakbord, fr. *hachoir*, *tranchoir* (N.-Limb.). Kil. heeft : *hacke-berd*, l. *sambuca*.
 HAKKEBAKKEN, o. gelijkv. w., overeenkomen, in goede verstandhouding zijn, fr. *vivre en bonne intelligence*, *s'accorder*. Men zegt ook : *hakkepakken* (Westvl.). Uit het Hageland ontvingen wij *hakkebakken*, met juist een tegenstrijdigen zin, namelijk dien van : *krakkeelen*, *harrewarren*, twisten, in oneenigheid zijn : *die kerels hakkebakken gedurig*.
 HAKKEPAKKEN. Z. hakkebakken.
 HAKKETEEREN, HAKKETEREN. Z. hakkeweeren.
 HAKKEWEEREN, HAKKEWEREN (zwarte), bij De Bo *hakeweren*, hetzelfde als : *hakketeren*, *hakelen*, *harrewarren*, twisten, haarklieven, krakeelen : *laat ze onder hen maar kakkeweren*, *en bemoei er u niet mede* (Westvl.).
 HALAAM, HALEM, o., gereedschap, fr. *ouils* (Vl.). Z. alm en alaam.
 HALEN. *Met halen en dragen vergaat de tijd*, met bedrijvig niets doen, met beuzelarij te verrichten gaat de tijd ook voorbij. *Zij komen van Halen* (een steedje), d. i. ze komen om te bedelen.
 HALFER, HALLEFER, m., in Limb., omstreeks Roermonde, gebr. voor : pachter, en *halleserse*, voor : pachterse, pachtersvrouw, bij Kil. is *halffenaer*, *halvenaer*, hetzelfde als : *halfwin*, en hierdoor verstaat men : een halve winner : lat. *partiarus*, *colonus partiarus*, dat is : een pachter die het land bebouwt voor de helft der vruchten. Iemand uit Maastricht gaf ons : *halfscheid*, v., bij Sleekx verfr. door *moitié*, op in den zin van halve schoof, en *pacht op halfscheid*, voor : half-

winning, fr. *bail à mi fruit, ferme à moitié des fruits.*

HALFHOOIMAAND, half julius: *ik heb mij verhuurd tegen halfhooimaand*, zegt een knecht of meiske in Brab. omstr. Loven.

HALFOEGST. Z. halfogst.

HALFOEGSTING, m., soort van appel die ten halve van oogstmaand rijp is (Vl.). Zie halfogstappel.

HALFOOGST, rondom den 15^{en} der maand Augustus. *Onze-Lieve-Vrouw halfogst*, feest van O.-L.-V. Hemelvaart op den 15 Augusti (Brab. en elders).

HALFOOGSTAPPEL, HALFOOGSTING, m., soort van half wilden geelen appel, ter dikte van een henei, bijna zappel- loos en zoet van smaak, en rijp rond halfogstmaand; men noemt hem soms ook: *paradijsappel*, omdat die appelboomkens als zij nog jong zijn, teenger en dienstig zijn om andere appels op te greffelen en *paradijsgoed* genaamd worden. De halfogstappelboom komt voort van scheuten, die in menigte, en zoo lang de boom leeft, uitschieten van de wortels rondom den stam. Dit uitschietsel tot boomtjes gekweekt, dienen om scheuten van goede appelaars op te steken of te greffelen. De boomen, van zulke enting voortgekomen, groeien zoo schoon niet, ster- ven gemeenlijk gauwer, maar dragen beter dan die men greffelt op stam- mekens uit de kern gewonnen.

HALFOOGSTING. Z. halfogstappel.

HALFSCHIED hoort men in de omstr. van Breda somtijds voor de helft. De Teuth vert. *halfscheit, helfte*, door: *medietas demidietas*, en *halfscheid* is in 't hnd. ook gebr. voor: helft. Z. halfer. Het komt, zegt Hœufft, van half en het angelsaksisch *sceat*, oud friesch *schet*, waarde.

HALFWEGE, HALVERWEGE, halfweg of ten halve van den weg, fr. *à mi-chemin*: *ik ga halfwege med* (Brab., Vl. en elders).

HALLEFER, HALLEFERSE. Z. halfer.

HALS. *Op iemands hals zitten*, te veel bij iemand zitten en hem tot last en ou- kost dienen: *die kerel zit gedurig op mijnen hals* (Brab.).

HALSBAND, m., bandelier, halszeel, help of hulp, door iemand over zijne schou- ders gebruikt om eene zwaar geladen kruiwagen voort te voeren (Mechelen en omstr.). In Vl. heet dit ding ook: *schoerband, halszeel, helpzeel, riem*, enz.

HALVELING en meer HALVELINGS, ten halve, zeer veel gebruikt voor: bijna, bijkans, in welke beteekenissen Kil. het ook heeft.

HALFPAN. *Het is maar een halspan*, zegt men van iemand of van iets van wien of waarover men niet teenemaal te- vreden is, die of dat niet teenemaal is gelijk het zijn moest, of gelijk het wen- schelijk ware, het bet. dus zooveel als: het is maar zoo al aan, het is maar half en half: *hoe is 't met uwe gezondheid? Is ze niet goed*, men ant- woordt: *'t is er maar en halspan med. Meester hoe voegen hun de kinderen?* Kan de meester ze niet prijzen, ant- woordt hij, zeggende: *het is zoo maar eene halve pan* (Brab.). Men zegt overal: *goed ingezeept is half geschoren*.

HALVER, hoort men in Brab. meermalen voor: *half*, als er kwestie is van de uur, b. v. *halveeren, halvertwee, drij, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien, elf, twelf*.

HALVERMANNEKENS. Het volk vertelt hier en daar nog al veel praatjes over die kleine Halvermannekens, die oud- tijds zouden in holle grachten of bak- huisjes verbleven hebben, en voor een stuk brood of kant allerlei licht werk verrichtten. Werden zij zoo genoemd omdat ze maar klein, of wel omdat ze woest, half wild en barbaarsch wa- ren? Z. Alvermannen (Idiot. bl. 17).

HALZEN, b. en gelijkvl. w., slikken, zwel-

gen, fr. *avaler*, bij Kil. *vorare glutire*: *die hond, die gulzigaard kan schrikkelijk halzen* (Vl.).

HAMER. *Onder den hamer komen*, zegt men, in Westvl., van iets wat in eene verkooping opgeroepen en aangeprezen wordt: *wat es er onder den hamer?* De oproeper heeft een hamerken, waarmee hij op 't laatst, waneer iets op 't punt is van toegeslagen te worden, stillekens klopt tot dat hy, door een slaaz van zijnen hamer, den koop aan den meestbiedende eindelijk toewijst.

HAMERAAR, komt voor in Rond den Heerd, 2^e jaargang, bl. 100, in den zin van smid of metaalverwerker: *Tubalcain die een groote hameraar was*.

HAMEREN, b. gelijkvl. w., hetzelfde als: schalmen (Idiot. bl. 572), met eenen hamer in boomen, die gaan verkocht worden, een zeker merk slaan om het kooptal er op te zetten (omstr. van Loven).

HAMHOUWE, HAMOUWE, HAUMOUWE, dwarswind (Meierij). Wij gaven in ons Idiot. bl. 197, *houde* of *houw* in denzelfden zin, en denken dat *hâm-houwe* eene verbastering kan zijn van *afhouwe*, verwant met *afhouwen*, in den Teuthonista vert. o. a. door: *de-truncare, prescidere mutilare*, omdat die geweldige wind veel af-, uit- en mederukt.

HAND. *Hij heeft het handeken boven water*, hij is uit de moeilijkheid, uit het gevaar, hij is er in gelukt, hij is vrij, aan de macht, hij is boven: *laat hem 't handje boven water krijgen en ge zult er stukken van zien*, hij zal wat uitrechten. *Er is geen handje aan te steken*, er is niets aan te doen, niets aan te verbeteren (Overal). *Ik wil er mijn hand niet aan vuil maken*, ik wil er niet aan beginnen (Overal). *Op handen zijn*, staan te gebeuren, gaan beginnen. *Er is weeral oorlog, rusie, hongersnood op handen* (Brab.). *In de*

hand treden, bedriegen (St-Truiden). *Van hooger hand*, het. zoo wel van hogere personen als van wegen de overheid der wet (Overal). *De handen t'huis houden*, niet stelen, meepakken, ook niemand aanraken, gerust laten (Overal). *Aan de hand hebben*, bezig zijn met verrichten (Overal). *Mijn zoon is mijne rechte hand*, is mijn onderstand, mijne beste hulp (Brab.).

HANDIG, bijv., gemakkelijk om te hanteleren, om met de hand te gebruiken: *een handig gereedschap* (Vl. en elders).

HANDKLEED, o., handdoek (Westvl.).

HANDKNECHT, m., huwelijksmakelaar (Westvl.).

HANDLANGER of **HULPE**, soort van handpomp bij de brandspuiters in gebruik (Kortrijk).

HANDMES, uitgespr. *hemmes*, groot kapes of hakmes, om met eene hand hout te kappen (Brab.). Met een *snijmes* snijdt of snoeit men de boomtjes en daarom ook *snoetmes* geheeten (Brab.).

HANDORGEL, BOEKORGEL of **TREKORGEL**, o., *harmonica, accordéon*. Ik heb in goede woordenboeken geen echt vlaamsch woord gevonden om dit speeltuig te benamen, en mij dunkt dat de drij opgegeven namen hiertoe allerbest kunnen dienen. Want de *harmonica* is een orgel, vermits de tonen blijven voortduren gelijk die van een orgel; het wordt te recht *handorgel* genoemd, omdat het in de hand gehouden wordt, en *boekorgel*, omdat het nagenoeg een boek gelijkt, en *trekorgel*, omdat men het uiteen moet trekken.

HANDPAAL, v., ovenpaal om 't brood mede in den oven te schieten (Vl.).

HANDSPEL, in het kaartspel beteekent het, buiten den troef, vele schoone kaarten, zeer goed spel hebben (Land v. Waas). In 't Hagel. *handkaart, handkaarten*.

Bij Kil. is 't *handspel* een teerlingspel.

HANDSPINNEN, het spinnen met de handen, in tegenoverstelling van *fabriek-*

- spinnen* (Overal). Z. huismaken en huisweven.
- HANDSVOL, HANDSVUL. Men zegt niet : *handvol*, maar, in Brab. en de Kemp., *handsvol*, *handsvolleken*, en in Vl. *handsvul*, *handsvulle*, *handsvulleken* : *hij wierp het geld met heele handsvollen uit. Meng eenige handsvullen geruis in den geitendrank. Als ge terwe zaait meugde uwe handsvollen niet te groot pakken, pak maar kleine handsrollekens.*
- HANDVOLLLEN, o. en gelijkvl. w., de hand vol nemen in het zaaien : *die zaaier handvolt niet dik genoeg*, d. i. pakt te kleine handsvols (Godsenhoven).
- HANDWERK, o., werk dat met de handen verricht wordt of dat niet anders dan met de hand gedaan kan worden (Overal).
- HANDWERKER (*hanwerker*), m., landbouwer die zijn land niet bij middel van een peerd beploegt, maar zelf *het* met schup, kapper, riek en gritsel bewerkt; ook heet men zulken boersoms : *kossaard* (zie dit woord in ons Idiot.); ook knecht, die bijzonder het handwerk doet, in tegenstelling van den *peerdenknecht* of *voerman*, wiens bijzondere bezigheid is met de peerden te werken en te rijden (Brab., Kemp., Hagel.).
- HANDZEEL, o., zeel, band of riem over de schouders, waarmede men eenen kruiwagen voortvoert (Oostvl., Gent). In Brab. zegt men ook *hangzeel*.
- HANEGESCHREI, o., in Vl. en bij Kil. voor : *hanekraai*. Z. *haneschreeuw*.
- HANEKLOSKENS, 'tzelfde als in 't Idiot. bl. 476, *hanekul*; het bet. in de Kemp. en elders, de meestal roode zaadbolkens van roozelaars en honds- of wilde roozen.
- HANEËI of HANEËI, uitgespr. *hanenaar*, ei van hennen die met eenen haan zijn (Brab. en elders).
- HANEKAPPING, geblinddoekt naar eenen haan, die in eené mand omhoog hangt, kappen. Dit is een spel in Vl. en elders in zwang.
- HANEPIETJE, o., lang dun suikerspek van zwarten stroop of van beetwortels in een papierken (Gent). Z. *spekke* bij De Bo (blz. 4066), stokje kalissendrop met anijs; ook soort van karamel.
- HANESCHREEUW, m., voor hanekraai : *het is eenen haneschreeuw ver*, d. i. maar zoo ver als men eenen haan kan hooren kraaien : *met Drijkoningen, zijn de dagen al een haneschreeuw gelingd* (Overal).
- HANGEN. *Het hangt noch bindt, het hangt niet aanen*, dat is slordig, dat misstaat, het is ongeschikt (Brab.). *Achter iemand hangen*, iemand achterna loopen. Van iemand die in moeilijkheid zit, zegt men : *'t is er met tusschen hangen en worgen* (Kemp., Brab.). Z. Van Dale.
- HANGER of LICHTERBLOK, waaraan men vroeger, bij de boeren, de lampen hing (Brab.).
- HANGERNEEL, o., houten die in de kornis aan de einden vastzijn en die den vorm der kornis bepalen (Gent).
- HANGSCHIER, 'tzelfde als haamschier.
- HANGSCHIJF, HANGSCHEI (Zie Idiot. bl. 477), moet gewis haamschier zijn.
- HANGZEEL, niet *anseel*, is in Brab., Antw. en Vl., gebr. voor : bandelier, kruiwagenzeel, kruizeel, schoerband, halsband, help, dat tuig waarmede men iets draagt of een kruiwagen voert. Zie De Bo, bl. 407, en ons Idiot. bl. 477.
- HANKE, v., mv. *hanken*, bankje, bankske, schinkel (Westvl.). Z. *anke* (Idiot. 48).
- HANNE. *Den hanne uithangen*, den domkop uithangen, de beest spelen. *Daar hedde gij 't spel van manken hanne*, roept men te Mechelen uit, wanneer iets valt of breekt.
- HANNEKENUIT, nachtwaker in vele streken van Brab. en Vl.; te Aalst ook : eene lichte schup. Zie *annekenuit* (Idiot. bl. 48).
- HANNEMAIERS. Z. Jan oom.

HANNUIT, Hannut, steedje.

HANS, voor : Jan. Hier van de familienaam Hanssens; ook heer, hoog personaadje : *ik hiet Hans als 't waar is*, zegt men te Maastricht, om iets te loochenen. *Hansken heeten* bet. te Gent en elders : *goed zijn* : *ziet daar een kikske, dat Hansken heel*, dat zeer goed is en lekker smaakt. *Hij ligt met den hans*, hij heeft veel geld. *Hij ligt aan den hans*, hij wordt vandaag betaald. *Hans*, m., bij Bild. die zegt dat *hans*, *hansbeker*, d. i. oorbeker, is van *hanse*, *anse*, oor, handvat, 't lat. *ansa*. *Hans*, eigenlijk v., maar daar er beker onder verstaan wordt, is 't m. Van dezen beker, om zijne grootte, werd, wat groot was, *hans* genoemd, en zoo : een groot man. Zie Bild., geslachtslijst op *hans*.

HANSEN, in ons Idiot. bl. 477, is mis en moet zijn : *ganzen rijten*.

HANSEEL, bij Kil. ook *hanseel* of *hensichte*, *hinsichte*, *hansichte*, *hendsgichte*, hetzelfde als : handgifte, geschenk, nieuwjaarsgift, lat. *strena*. Tusschen Kerstmis en nieuwjaar loopen de kinderen rond langs de deuren en roepen hard *heilige Kasseel*. Zou dit w. in verband staan met *hanseel*?

HANSKEPAK, HANSKEPEK, ook *heintjeppek*, *mannekenpek* (montjeppek), *pekmanneken*, in Vl. *haanskestek*, allen namen in Vl., Brab. en elders, waardoor men bediedt : het zwart manneken of den duivel : *kinderen, zijt wijs of hanskepak zal u komen halen*.

HANSKESTEK (*haanskestek*), te Gent en omstr., 'tzelfde als boven *hanskepek*.

HANSWANS, m., *hansworst*, *snaak*, *kluchtigaard* (Vl.).

HANTEEREN, onder de beenhouwers gebruikt in : *een koe hanteeren*, ze wel onderzoeken, bezichtigen en met de hand aanraken om ze te keugen (Brab., Kemp.).

HAPENING, van : halspenning, halve penning, engl. *half penny*, een halve

stuiver, stuk van vijf centiemen (Westvl.).

HAPPIG, HEPPIG, bijv., van happen, voor hebbig, hebzuchtig, begeerlijk : *ge zijt zoo heppig* (Brab.). Heremaans verfr. door : *avide, goulu, apre*; *happig* bet. in Brab. bijtend : *iemand happig antwoorden*; in Westvl. bet. *happig*, knap, bevallig, lief.

HARDEKAAS, uitgesproken *hettekees*, gedroogde kaas, in tegenstelling van *plattekaas* (Brab. en elders).

HARDHOORIG, die moeilijk hoort, half doof : *sprek luier, ik ben hardhoorig* (Overal). Zoo ook *hardgeloovig*, traag om te gelooven (Vl.).

HARDNEKKIGAARD, m., *koppigaard*, *koppig man* (Oostvl.).

HARDZAAD, uitroeping, aanmoedigingswoord, bet. : moedig voort, laat den moed niet varen! op! (Gent).

HARENTEER, in Limb. 'tzelfde als in Brab. *herenther*, in de Kemp. en elders *herzelenteer*, *hezzelenteer*, in 't Hagel. *heimteer*, *heinenteer* (hunter), alle verschillende uitspraken van *hardeteer*, *herdeteer*, *haagteer*, *houtgewas*, in 't fr. *charme, charmille, l. carpinus*. In Holl. gen. *hagebeuk*.

HARIK, HARINK, 'tzelfde in Vl. als in Brab., Kemp., N.-Brab. *herik, herink, harrik, herrik*, onkruid dat veel tusschen de haver en boekweit groeit, bij Linn. *sisymbrium erio*, fr. *velaret*, ook bij anderen, *sinapis arvensis*, fr. *se-nevé, jotte*. *Harrik, herik, herrik*, zegt Hœufft, is in N.-Brab. en Kemp. wilde mostaard of raaploof, zeer schattend; in Nedersaks. heet het *herk, herrik*, en in Oppersaksen, *hederich*.

HARREBARREN, o. gelijkvl. w., *harrewarren*, *twisten*, fr. *chicaner, disputer* (Vl.).

HARRIK, HERRIK. Z. harik.

HART, HERT, voor moed : *Indien gij het hert hebt om te durven komen* (Overal). Hert, l. *cor*, fr. *cœur*, beteekent in 't spaansch *corragio*.

HARTELAP, Z. hertelap.

HARTEN, b. en o. w., 'tzelfde als *harden*, hard maken of hard worden, fr. *durcir* : *ijzer harten* (Vl.). *Herten* hoort men ook hier en daar in België voor : *harden*, *herden*.

HARTENAGEL, Z. hertenagel.

HASPEL, *Op den haspel bassen*, niets te eten hebben (Omstr. van Gent); elders : *op den haspel bijten*. Zie *stegel*.

HAUMOUWE, Z. hamhouwe.

HAUWAART, HAUWAARTS, herwaarts (Vl.).

HAVEN, Zie *houden*.

HAVER, *Lange haver* voor klets- of zweep-slagen, gezegd van een peerd : *dat peerd krijgt meer lange haver dan korte*, d. i. krijgt meer slaag als voedsel (Brab.). *Korte haver geven* of *krijgen* bet. in Westvl. *slaag geven* of *krijgen*. *Het peerd dat de haver verdient, krijgt ze niet*, zegt men, als spreekw., om te bedieden dat hij die 't meeste verdienen heeft, 't minste beloofd of geprezen wordt.

HAVEREN, b. gelijkvl. w., aflossen, fr. *rosser*, *triller*, ook harde waarheden zeggen, streng berispen; hiervan *haverering* (Westvl.). De Hollanders hebben *havenen*, voor : aflossen, toetakelen, kreuken.

HAVERMUIS, v., kleine muis meest in den haver tas te vinden (Vl.).

HAVEROONE, naam, in fransch Vlaand., van de *ate* of wilde haver gezegd.

HAVIG, bijv., handig, gemakkelijk om te hanteeren; *havigheid* (Vl.).

HAZELEER (met zware *é*), m., fr. *noisetier*, *coudrier*, l. *corylus*. Men heeft verschillende *hazeleren* : *hofhazelnoteleers* en *boschhazeleers* of *wilde hazeleers*, van de jonge scheuten dezer laatste maakt men *hazeleeren banden*, om meé hout in bussels te binden; van de dikkere grondtakken heeft men *hazeleeren roeden*, bij de dek-kers in gebruik om strooien daken vast te leggen, of wel de kuipers

splijten die grondtakken in twee, en met deze *hazeleren reepen* binden zij tonnen en vaten (Brab.).

HAZELAPIJN, samengesteld uit *kaas* en *lapijn* (fr. *lapin*), jonge kaas nog geen jaar oud (Westvl.).

HAZENOOT, v., 'tzelfde als : hazelnoot, boschnoot : *kom, we gaan hazenoten plukken* (Overal in 't Zuiden). De boschnoot is de wilde hazelnoot.

HAZESTROP, v., in Westvl. m., in Brab. v., strik, strop die men zet om hazen in te vangen. Hiervan : *hazenstropzetter* of *stroppenzetter* (Brab.).

HEBBEN, ZICH HEBBEN zegt men nog veel overal in 't zuiden voor : gesteld zijn : *hoe hebt ge u*, hoe gaat het, hoe vaart gij? *Dat heeft mij aan*, zegt men, in 't L. van Waas, voor : dat gaat mij aan, dat raakt mij, dat pakt of treft mij, dat gaat mij na aan het hert. *Hebben is hebben en krijgen is de kunst*, 't is beter te hebben dan nog te moeten krijgen, of, het bezitten van iets is beter dan het verwachten. *'t is beter een vogel in de hand, als twintig in de lucht*, het zekere is beter dan het onzekere (Overal).

HEBBIG, bijv., in N.-Brab. en ook wel soms in de Kempen, voor : hebzuchtig, begeerlijk; in Brab. en elders ook voor : happig, bijtend, toesnouwend, onbeleefd, heftig : *dat meisje spreekt moeder zoo hebbig aan*. Kil. vertaalt *hebbigh* door : *tenax*, *avidus*, *parcus*, en *hebbigheid* door : *tenacitas*.

HECHT, voor : hocht, hoecht, struik (Wilsele).

HEED, o. (scherpl. *ee*), heideplant, engl. *heath*, fr. *bruyère*. De bessebinders onderscheiden twee soorten van *heed* : *temheed*, l. *erica tetralix*, en *wildtheed*, *erica cinerea*; deze laatste is gemeener, ook kost een waschbessem van *wildtheed* minder dan een van *temheed*. De dorre streek, waar de heed en de krakke (Idiot. bl. 286), l. *calluna vulgaris*, groeit, noemt men : *hei*,

- heide*, ook *heiland*, *heidegrond*, *krak-kegrond*, fr. *bruyère*.
- HEEDTREKKER, die heed in de heide gaat uittrekken om er *heedbesems* van te binden (Westvl.).
- HEEFSEL, HEFSEL, HIJSEL, zuurdéeg of beve (Vl.).
- HEEL, zegt men in N.-Brab., van iemand die een weinig trotsch of hoovaardig is; het bet. eigenlijk : achterhoudend, niet zeer spaarzaam, van *heelen*, verbergen, zegt Hœufft, blz. 234. *Heel* wordt ook in Nedersaksen gebruikt : *et is mi nich heel*, het is mij niet verbergen, niet onbekend.
- HEELEMAAL, heel en gansch, teenemaal (Brab.).
- HEELENGANSCH (*heelgansch*, samengetrokken voor *heel en gansch*), in Br., Kemp., N.-Brab. voor : geheel.
- HEELTEGANSCH, heel en gansch.
- HEEMSKINDEREN. De vier *heemskinderen*. *Hemszeune* of *aymonszonen*, fr. *les quatre jumeaux* (Brab.).
- HEEP (lange *ee*), kapmes, bijl. waar men vleesch, enz. mede in stukken verkapt (Omstr. van Venloo). Bij Weil. is *heep*, hgd. *hippe*, een kapmes, waarmee men in Gelderland dunne takken van de boomen afhout. Bij Kil. *heepe*, Germ. Sax. Sicamb. Holl. *false arboraria*, *false putatoria*, *silvatica*. Hermaus vert. *heep*, mv. *hepen*, door : *serpe*, *faucillon*.
- HEER. *Ons heer* of *onze lieve Heer*, onzo Goddelijke Zaligmaker; ook het allerheiligste Sakrament des Altaars : *ten onzen Heere gaan*, te communie gaan, *ons Heer naar de zieken dragen*. *Judas heeft ons Heer onweerdig ontvangen* (Overal). *Ons heeren hemdekens*, is 'tzelfde als *Onze-Lieve-Vrouw hemdekens* (Idiot. bl. 338), soort van klokkebloem. *Heer* wordt ook veel gebr. voor : priester : *een mis met drij heeren*. *Mijnheer* bet. op de dorpen van Brab., pr. Antw. en Kempen, de onderpastoor der parochie.
- HEERD. *Ievers over heerd wonen*, goenen vasten thuis hebben, ergens bij iemand vreemds inwonen (Westvl.).
- HEERDEN. Z. herden.
- HEEREN, heer spelen : *welken stiel doet hij? Het heeren of hij heert* (Aarschot).
- HEERL. Z. herel.
- HEERLAAR, m. (met zware *e*), 'tzelfde als : *hernte*, *harnte*, fr. *charme* of *herentier* : *eene haag van heerlaars*, *herlaars haag* (Westvl.).
- HEER- of HEERSTRAAT, v., heirbaan (Brab., N.-Brab.).
- HEERNTE. Zie hernte.
- HEERZAAM, bijv., heerschzuchtig (Breda. Z. Hœufft).
- HEESTER, o. (scherpl. *ee*), hof met fruitboomen of ander houtgewas beplant en, daar midden in of bij, een huis (Westvl.), dus bijna zooveel : als eene hof, hoeve of pachthof in Brabant.
- HEET, bijv., in Vl. en elders, vroegtijdig, gebr. voor : vroeg, vroeg rijp, fr. *précocé* : *heete wortels*, *heete erwten*, enz. *Met den heeten steek* of *naald naaien*, rasch en haastig naaien (Vl.).
- HEETBROOD, o., kleine ronde broodjes of koeken, die men, heet uit den oven komende, door op een hoorn te blazen aankondigt, om ze zoo nog warm te verkoopen. Zoo zegt men te Loven. : *heetbrood blazen*, en te Brugge : *heetbrood trompen of tuiten*, en dit wordt gedaan b. v. op Kerstavond, Nieuwjaar, Drij Koningen avond, enz.
- HEETE BLIKSEM, spijs bestaande uit appelen en aardappelen oudereu gekookt (in heel N.-Brab.).
- HEETEBESSEM, heihezem. Z. heed.
- HEETEN, voor gebieden : *daar is heeten noch verbieden aan dien jongen*, hij wil nooit luisteren, hij is sel weerspannig (Overal). *Iemand heeten liegen*, d. i. tegenspreken, afstrijden, loochenen : *wat! gij durft mij heeten liegen* (Kemp., N.-Brab.). Ik heb ook al gehoord : *iemand heeten liegen gaan*.
- HEETE WORTELEN, vroege wortelen

(Limb.).

HEETSEL, o., zonder mv., alle lichte brandstof, waarmede men den oven heet om te bakken, als rijshout, schalmhout, doornen, bramen, drooge duinhalm, vlaslepen, zaadstroo of stoppels (Westvl.). Z. heitsel in ons Idiot. en *heijtsel* bij Kil. Vgl. beide, heed.

HEETTE, hoort men soms ook in Brab. en Kl.-Brab. zoo wel als *hitte*.

HEF, m., schop met den voet (Aalsl). Zie *hefte* (Idiot. bl. 181).

HEFFEN, b. en o. w., in Brab. zegt men *hefte* en *gehefte*, in Vl. *gehossen* of *ghossen*, de samenstelling *afheffen*, *opheffen*, *uitheffen* zijn ook in Vl. en Brab. gelijkvl. : *ik hefte dat op*. *Heffen en leggen* bet. overwegen, overleggen : *ik heffe en legge hoe ik 't goed bewijs zal geven* (Westvl.). In Kl.-Brab. bet. *heffen en leggen*, in 't fr. *chicaner*. *Ik kan daar niet aan heffen*, ik kan daar niet aan, ik heb geen geld genoeg om dat te koopen (Ilagel.).

HEFSEL. Z. heefsel.

HEG, HEGGE, v., bijna 'tzelfde als : haag, doch min verzorgd en min dicht (Overal). In onze jeugd hoorden wij dikwijls, van tooverheksen sprekende, zeggen : *door heg en door haag tot Kouten in den wijnkelder* (Brab.).

HEGSCHOOL. Z. hekschool.

HEI, v., *melkhei*, hui, wei, fr. *petit lait*. Hiervan : heien, beide, geheid, o. w. weien, tot wei worden : *hoe meer water in de melk, hoe eerder zal dit heien*.

HEI, HEIE, v., zware houten blok bij olieslagers of de slagbalk die neêrvalt om de olie uit de voorslagzakken te persen. Bij bolders *heie leggen*, halfweg bollen, om 't spel van anderen te belemmeren, of *bolken* : *leg hei*; *mijn bol ligt heie*.

HEI-KRUIS, fr. *Haute-Croix*, dorp.

HEIDE PATRIJS is bij de jagers der omstreken van Mechelen en Lier, een trekvogel van de grootte eener duif,

in 't fr. *pluvier* genoemd.

HEI(DE)SCHOB, m., een met de spade afgestoken stuk heide dat men tot brand droog laat worden (Willebroek).

HEIJEN. Z. eien, aaien (kussen).

HEIKEREN, o. gelijkvl. w., herkauwen, fr. *ruminer* (Westvl.). Men gaf ous *heikeren* ook op voor : *slodderen*, *strooien*, hier en daar laten vallen (Nevele).

HEIL, m., zoo heet, te Sint-Truiden, de sijnne goede mik (tarwe brood van de sijnste bloem) met veel boter, suiker, krenten, enz. in, dat men vooral met nieuwjaar bakt en ten geschenke ontvangt of geeft om iemand heil te wenschen. Het is dan zooveel als *heilbrood*, *heilwensch*.

HEILIGE. *Ter eere van welken heilige* bet. voor wien, waarom : *ter eere van welken heilige is het nu weer dat ik zulks moet doen*, zegt men als men iets niet geerne doet (Brab., Oostvl. en elders).

HEILIGE GEEST, voor : oorblazer, opstoker, fluisteraar, ingever, inblazer : *ik wil geenen heiligen Geest in mijne school*, ik wil geene oorblazers, ook : *ik kan mijne les volkomen van huiten* (Gent).

HEIM. Z. hem.

HEINKEPEK, HEINTJEPEK. Z. hanskepek.

HEINSKEPEK. Z. hanskepak.

HEIR. Z. haar.

HEISELEN, storten, strooien, slodderen, of 'tzelfde als : *heisteren*, fr. *répandre*.

HEITE, v., afgescheurd stuk van een kleed, lompe, vodde : *heiten en teiten*, lappen en vodden (Westvl.).

HEIVERS, in Holl.-Limb. h. en d. gehoord voor : *heimwaarts*, huiswaarts, naar huis : *ik ga heivers*.

HEIZE, v., 'tzelfde als : rasteel, fr. *ratelier* (Westvl.); in Brab. zegt men : *bin, ben*; in Limb. : *reep*, hooikribbe voor peerden.

HEKKEN, o., mv. *hekkens*, 'tzelfde als : hek, slagboom, renboom (ruitboom), om den in- of doorgang eener weide,

boeve, enz. te beletten (Vl., Brab., Antw.) : *het hekken aan den houden stijl hangen*, maar doen gelijk te voren, *faire comme auparavant* (Antw.).

HEKKENIER, m., de man die zorg moet dragen voor de vlashekkens in de Leie, het vlas, dat in de Leie geroet (gerot) wordt, ligt in de *hekkens* of *bennen* en de *hekker* moet zorgen dat deze *hekkens* of *bennen* niet wegvlootten met den stroom.

HEKSCHOOL, uitspr. van *hegschool*, in Limb. hetzelfde als in de Kempen : *haagschool* (Idiot. bl. 169).

BEKSEN, o. w., oöpersoonlijk gebruikt te Diest voor spookten : *het hekst in dat huis*. hgd. *spuken*, fr. *il y a des revenants dans cette maison*.

HEL, voor bezit : *ik zal dat maar in mijne helle slepen*, ik zal dat maar binnenpalmen (Gent).

HELEBOUT (Brab.), helebut (Vl.), heilbot, visch, fr. *fletan, holibut*.

HELFSCHEEDE, Westvlaamsche vorm van halfscheid, helfte, fr. *moitié*.

HELKEREN, herkauwen, gelijk koeien, geiten, schapen doen, fr. *ruminer* (Westvl.).

HELLEMENT, helsche jongen, duivelsche jongen, booswicht, schelm, duiveisch ding, de wortel is hel (Westvl.).

HELM, m., galm; hiervan *helmen*, o. gelijkvl. w., galmen (Vl.).

HEL.P. Z. hulp.

HELLEN, b. w. Men zegt *hielp* en *holp*, *geholpen*. *Er iemand in helpen*, iemand in den nood, in de verlegenheid (fr. *embarras*) helpen. *Er iemand uit (klemtoon op uit) helpen*, iemand uit den nood, uit den slechten staat, uit de verlegenheid helpen (Overal).

HELSTER, m., helsterhout, anders ook genoemd *hernte* en *karnte*, fr. *charme*. Hiervan *helsteren hage*, *helsteren hout*, *helsteren vlegel* (Westvl.), dus hetzelfde als in Brab. *herenteer*, *heimteer*, enz. Z. die woorden.

HELT, HELTE, v., helft, fr. *moitié*. Hier-

van *heltemuur*, halfmuur (Westvl.).

HELTE- of HILTEMUUR, m., scheidsmuur, fr. *mur mitoyen*, muur die aan twee naast elkander liggende eigenaars toebehoort (Westvl.). Zie helt.

HELTEN, gelijkvl. w., halften, deelen ieder de helft : *wij zullen helten*, d. i. ieder de helft nemen (Westvl.). *Helteus*, roept iemand in Westvl. tot een anderen die iets vindt, en in Brab. roept men : *half mijn of de helft voor mij of deelen elk de helft*.

HELZEN, ELZEN, bijv., onbekwaam, onbehendig, ongeschikt, slecht, fr. *incapable, mauvais* : zijn werk, stiel, ambacht of welkdanige zaak niet konnende (Westvl.). Het oud hgd. bijv. *halze* het. kreupel, fr. *boiteux*. Zie Delforterie, Analogies, bl. 246.

HEM, acc. van hij, wordt in Brab., Antw. en elders *em*, in Westvl. en uitgesproken : *ik zaggen kommen* (Brab.), *ik zeggen kommen* (Westvl.), voor : ik zag hem komen. *Ik liepen te gemoet*, ik liep hem te gemoet. Ook zegt men welluidendheidshalve *den* : *ik hei den* (hem) *gezien* (Westvl.). In fransch Vlaand. luidt het *nem*, *num* : *ik moefte nem spreke*.

HEM, HEIM, ook *om*, *um*, en in Duitschland *heim*, zijn de uitgangen van ontelbare plaatsnamen in Zuid- en Noord-Nederland, en bet. : huis, het t'huis zijn, verblijf, verblijfsplaats, woonst; woonplaats; *te heyme* en ook *izo heyme*, hgd. *zu heim*, beteekenende te huis, t'huis, fr. *à la maison*, *au logis*, in 't engl. *home*, waarmede onze uitgang *om* of *um* in verband staat. De waulsche uitgang *ain* in Ophain, Walhain, Mellain is ons *hem* in Ophem, Waalhem, Molhem. In de hoogst verdienstelijke *Middelaer* van vader J. David, 3e jaargang, bl. 408, leest men : « veel namen van dorpen gaan uit op *um* (ook *om*) als : Betecum, Bevecum, Binckum, Miskum, Webbecum, Wommersum, Wulmersum, enz. Wat

beteekent *um* (om)? De heer Hœufft in zijne *Taalkundige bijdragen tot de naamsuitgangen van eenige meest Nederlandsche plaatsen*, antwoordt blz. 124, *um* is niets anders dan eene verschillende uitspraak en schrijfwijze van *om*, hetwelk eene verkorting is van *hom*, *home*, bij ons eertijds evenzeer in gebruik als nog bij de Engelschen *home* (huis, en bij uitbreiding vaderland), hetzelfde als: *ham*, *hem*, *heim*, *haim*, waarvan de beteekenis te bekend is om van dezelve iets te zeggen. Omtrent de namen uitgaande op *kum*, gelijk Dookum, Mackum, Workum, Gorcum, zou kunnen bedenking vallen of dezelve geene gemeenschap hebben met het Bretonisch en wellicht Keltische *chom*, samenkomen, vertoeven, wonen. Dan deze acht ik ook niets anders dan *heem*, *heym*, *hem* (*chem*) te zijn. *Ihre* zet het zweedsche *hem* over door *domus*, *habitat*io, hoe zeer het Duitsche *heim* en 't Angelsaksisch *ham*, *hoem*, zoowel *mansio*, *communishabitandi locus*, *pagus*, *vicius*, *ciuitas*, *regio*, als *tectum*, *domus* beteekene en nog vele andere beteekenissen, zelfs die van een klooster, hebbe. Wachter, in zijn Gloss. Germ., leidt *ham*, *hem*, *heim*, enz., in de algemeene bet. van *locus*, *circumferentia*, af van 't Wallische *am*, 'twelk het Duitsche *um*, ons *om*, is. In Friesland, waar de uitgang *um* 't meest plaats vindt, had dezelve veelal oorspronkelijk de bet. van *heim*, voor een huis met den omtrek daarvan, nog in Friesland *hiem* heetende, genomen. Zulks blijkt uit verscheidene namen, die van friesche voornaamwoorden ontleend zijn: als *Beintum*, van *Beinte*, Doccum of Dokhem, van *Docco*, enz., ten teken dat die personen door hun *heim* den oorsprong aan zoodanig dorp gegeven hebben. Tot hertoe Hœufft. Wij hebben in Brab., Vl. en elders *Berthem*, *Bautershem* en eene menigte van an-

dere plaatsen op *em*, *hem*, *heim*, *om* of *um* uitgaande en die hunne benaming te danken hebben aan personen of voornamen, als bijv. *Wulmersum*, enz., aan den uitgang van *hem* of *chem*, enz. beantwoordt die van *chie*, *gnies*, *ki*, *qui*, *ti*, *zi*, *zie* en *zies*, in waalsche plaatsnamen, als bij voorb. *Gontre-gnies*, *Gonderghebn*, *Bourignies*, *Bo-veghem*, *Heppignies*, *Eppeghem*, *Mevergnies*, *Meverghem*, *Oltignies*, *Oettinghen*, enz. Zie verder de uitgang: *inge*, *inghen*.

HEM, HUM, verwant met het bovenstaande *hem*, *heim*, wordt veel in Brab., Noord-Brab. gezegd voor: *hemd*.

HEMDSLIP. *Iets aan zijn hemd-slip of aan zijne pollevien vegen*, zich iets niet aan trekken (Brab. en elders).

HEMELBEESTJE, klein rood kevertje met zwarte tikskens op den rug. (Westvl.); in Brab.: *O. L. V. berstje* en *kappel-ken* genaamd, en bij Kramers, zonnekever, fr. *Coccinelle*.

HEMELHINKELN, o. w., gelijkvl., hinkelen (Vl.).

HEMELKRUIER, m. Zoo noemt men te Turnhout, weleens een biechtvader; van *kruien* (voortstooten, voorthelpen) en *hemel*.

HEMELS, HEMELSCH, worden zeer veel gebezigd, het een als bijw. in den zin van zeer, fel; het ander als bijw. n.w. in den zin van: zeer schoon, zeer lief, zeer groot, allerbest, allerschoonst; *hemelsschoon*, *hemelslief*, *hemelsbreed*, *hemelsgroot*, *hemelszoet*, enz.; *hemelsch weer*, *hemelsche deugd* (overal in Belgen!), *hemelsche geul*, stortregen: *het regent met hemelsche geuten* (Westvl.).

HEMELSBREED, bijw., zeer breed, zeer uitgestrekt, oneindig breed: *de zee is hemelsbreed* (bijna overal). In Westvl. bet. de *hemelsbreede* of *hemelsbreedte* de volle uitgestrektheid, de geheele lengte en breedte.

HEMELVLOED, stortregen (Westvl.).

HEMELWAGEN, triomfwagon, zegowagen (Vl.).

HEMELWERKE, hemelleuwerke, v., leeuwerke, leeuwerik (Westvl.).

HEMST, HIMST, HUMST, HOMST, dezelfde plant als in de woordenb.: *hemst*, *hemstwortel*, fr. *guimauve*, *althée*, l. *althaea officinalis* (overal); *witte humstwortel* of de wille malwe.

HEMSTIG. Z. homstig.

HENDELING, ENDELING, v., rond Aarschot voor: *Hengeling* of *hangtling*. Z. hengeling hierna.

HENEN, overal in Brab. en Kemp. voor: heen; Kil. heeft *hen*, *henen*; *hen-gaen*, *hin-gaen*, *henen gaen*, *weghgaen*, l. *abire*.

HENEWIER, HENEGOUWIER, Henegouwer.

HENG, te Gent gebr. voor: hangsel, hengel; bij Kil. vert. ook door *hamus*, dat is. *angel*, *haak*, *haaksken* en ook *ansa* (cis). *Angel* bet. in de woordenb.: vischhaak, haak aan eene vischlijn, en *hengel* of *angelroede*, de roede waaraan de lijn is, met de welke men vischt. Hiervan *hengelen*, met de lijn visschen.

HENGELING, 't zelfde als: *hangeling*, v., de zwerm bieën die na den eersten zwerm den korf uit vliegt, en zich aan eenen boom, struik of wat anders gaat hangen. Kil. vert. *hengelen* door *volitare*, *circumvolitare*, etc., d. i., omzwerven, *rondvliegen*, om end om vliegen.

HENGSEL, m., knipwaag (Vl.).

HENGST, m., mosselschuit, bij Sleecx en Heremans verfr. door *grande et forte barque non pontée*.

HENGSTE- of HINGSTEKACHTEL, o., kachtel of veulen van 't manlijk geslacht, jonge hengst, ook hengstevool (Vl.).

HENGSTEVOOL, m., hengstveulen of jonge hengst (Westvl.).

HENGSTEZEL, m., ezel van 't mannelijk

geslacht (Vl.).

HENNEKENUIT, zie hannekenuit of annekennuit.

HENNEPOT (niet hennenpoot, zoo wij in ons Idiot. bl. 484 meldeden), een pot waarin eene hen, met kruid en ander vleesch gemengd, gebraden wordt, ook dit samenstoofsel, of koud kieken met licht vleesch samengestoofd, fr. *pâté de terrine* (Zuiden van Vlaander.).

HENNENVLEESCH, kiekenvleesch (Vl.).

HENSEL, v., tegenspreekster (Maastr.). Zie 't volgende waarvan 't de wortel is.

HENSELEN, b. gelijkvl. w., tegenspreken; hiervan *henseler*, tegenspreker; *henselerster*, tegenspreekster; *henseling*, tegenspraak (Manstr.). In Westvl. *eingsch*, *engsch*: zeer nijdig, fr. *hargneux*. Zie De Bo, bl. 299.

HENTE, HINTE, v., de pijn van eenen pijl. Zie ente, Idiot. bl. 418 (Kortrijk).

HENTEREN, o., gelijkvl. w., traagspreken, zagen (Antw.). Zie enteren (Idiot. bl. 448).

HEPS, hier en daar in Brab., Hagel. en 't Noorden van Oostvl. gehoord voor *hesp* (ham), fr. *jambon*.

HERBEGINNEN, b. w., op nieuw beginnen: *ik heb mijn werk herbegonnen* (overal).

HERBIECHTEN, b. gelijkvl. w., opnieuw biechten: *die gebircht heeft zonder berouw, moet zijne zonden herbiechten*. Overal zegt men dit, en men spreekt biechten met korte i uit.

HERDEN en HEERDEN, voor *harden* in den zin van: uitstaan, verduren, verdragen, fr. *supporter*, *endurer*. *ik kan zijn valsheid niet meer herden*; hiervan *volherden*, *uilherden* (Westvl.). Zie harten.

HERDERSCHEN, b. en ongelijkvl. w., op nieuw derschen of dorschen (Overal).

HERDOENS, herdoen in 2e naamval, te herdoen, op nieuw te doen, te herbeginnen: *het is wedr herdoens*. *Dat het herdoens was, ik zou; ware het aan mij te herdoen, ik zou* (Brab.).

HEREL, HEERL, vlaspijl, vlasstengel (VI.), in Kl.-Brab. bet. het : *geer, gereken*.

HERÉLEER. Zie heerlaar.

HERELEN, o., gelijkvl. w., met zware *é*, de vlasherefs of pijlen, die na de slijting (zie dit w.) op den akker gebleven zijn, verzamelen of oopogsten (Westvl.).

HERHELEN. Zie herheulen.

HERHEULEN of HERHELEN, b. en gelijkvl. w., op nieuw helen, heulen, herdoen, bij landbouwers met het heulbouwke wederom de aarde oplichten of omkappen (VI.). Zie *helen* en *heulen* (Idiot. bl. 483 en 487).

HERIK. Zie *harik*.

HERKNEEUWELLEN, b. gelijkvl. w., ook *helkeren*, herknauwen, fr. *ruminer* (VI.).

HERK-STAD, fr. *Herck-la-Ville*.

HERLAAR. Zie heerlaar.

HERMIJN, v., groote witte wezel in de woordenboeken gendamd : *hermelijn*, fr. *hermine* (Westvl.).

HERNE ook uitgesproken : *jeerne*, groot dorp in Brab., fr. *Hérinnes*.

HERNOKKEN,* b. gelijkvl. w., wederom nokken of knokken : *eene zweep hernokken* (Westvl.). Zie *nokken*.

HERNTE, HEERNTÉ (zware *é*), ook *helster*, *Karnte* in Westvl. 't zelfde houtgewas als elders in België : *herenteer* of *herzolenteer*, *heimteer*, in Holl. hagebeuk, fr. *charme*, l. *carpinus*; *herntenhage*, *heerntenhage*, *herntenhout*, enz.

HERNTRIL, HERNTTRIL, HEERNTTRIL, hernte, karnte, fr. *charme* : *eene hernttrillen haag*, *heernttrillen hout* (Westvl.). Zie *hernte* en vgl. het fr. *treillis*.

HEROEGST, m., tweede oogst in 't zelfde jaar (VI.).

HERPEUS, o., drooge harst, fr. *colophane*, *brai sec* (Westvl.).

HERPEL, manneken der ende; dom kieken, dommerik (VI.), bij Kil. *erpel*.

HERRELAAR, 't zelfde houtgewas als : *harrenteer*, *herenteer*, fr. *charme*, *charmille*; *herrelaren hout*, *herrela-*

ren haag (Oostvl.). Zie *hernte*, *karnte*, *heernte*, *hernttril*, gezegd in Westvl.

HERSCH, in Westvl. gebr. voor : wederom hersteld in zijnen vorigen staat : *de nachtrust maakt den mensch hersch*.

HERSEM, HIRSEM, HIRSEN, v., voor *hersen*, fr. *cerveau* : men zegt ook *hersen*, *hirsen*, voor : deel van het voorhoofd naast en boven 'de wenkbrauwen, fr. *trempe* (Westvl.).

HERSENLOOS (herseloos), bijv., voor : zinloos, verstandeloos, niet wetende wat men doet : *ge zoudt er herseloos van worden* (Brab.).

HERSENPIKKER, voor *hersenpikker* zegt men te Gent S. P. (*esse pee*), *esse pikker*.

HERT, m., dier dat zeer snel kan loopen; daarvan zegt men in Brab. : *hij kan loopen gelijk nen hert of lijk nen haas*, d. i., zeer snel. *Ik wenschte dat hij op nen hert naar Spanje reed*, zegt men te en in de omstr. van Kortrijk, om te bedieden : ik wenschte dat hij algaau uit mijn oogen ware en nooit terug keerde, of dat ik van hem teenemaal ontslagen ware.

HERT. *Iets aan zijn hert laten komen*, aan iets gevoelig zijn, zich iets aantrekken : *al verliest hij veel, hij laat het toch aan zijn hert niet komen*. — *In het hert gaan*, aan iets gevoelig zijn : *dat gaat in mijn hert*. *Zijn hert recht uit spreken*, rechtzinnig zijn (overal in 't Zuiden); *mijn hert reed opeen kerreken als ik dat hoorde*, d. i., als ik dat hoorde, kon ik mij niet inhouden; *ik moest mijn hert lucht geven*, ik moest spreken; *iemand het hert uithalen*, iemand plagen (Westvl.).

HERTELAP, HERTLAP, lieveling (VI.). Zie *hertenagel*.

HERTENAGEL, troetelkind, liefste kind (Westvl.); elders in VI. zegt men : *hertelap*.

's HERTOGENRADE, fr. *Rolduc*, Kil. heeft : Hertogben-rode, l. *Uatuca*, dorp in de prov. Luik.

HERTSDEIN, hetzelfde als : deid, damhert, *fr. daim* (Antw.).

HESDE, v., wordt slechts gebruikt in : *een vuur wie een hesde*; een hevig vuur, een helsch vuur, *feu d'enfer* (Maastr.).

HESSEKOT. Zie Orskot.

HESSEN, voor hissen, aanhitsen : *hij hest den hond* (Kemp., Herenthals), Kil. heelt : hetsen, hitsen en ook halsen doch dit laatste bet. : met honden jagen.

HETSELEN, o., gelijkv. w., bijna 't zelfde als *hutselen* (Idiot. bl. 201); *hetselen* wordt gezegd van allerlei spel dat met geld geschiedt (Hasselt en elders).

HEUKELN. Zie huikelen.

HEULEGAT, mózegat, *fr. lucarne* (Westvl.) samerst. *gat*, en *heul*, voor hool of hol.

HEULEN, **HELEN**, in Oostvl., bijzonderlijk bij de balspelers gebruikelijk, eer men voor goed begint te spelen, bollen de deelnemers eerst naar den staak en die het dichtste met zijn bol bij ligt, mag de eerste spelen, en dit heet men *heulen* : *slecht of goed geheuld zijn*, het slecht of goed getroffen hebben of gelukt zijn : *onze geburedochter is getrouwd, en ze is goed geheuld*. Zie *helen*, blz. 483 of *heulen*, blz. 487 van ons Idiot.; bij Kil. bet. *heulen*, loten, kahelen, in den Teuth., l. *globare*, *edditundere*.

HEUN, **HEUNEN**. Zie hoon, hopen.

HEUNINK, honig (Overal).

HEUP. *Daas op de heup*, een meester die zijne gasten niet kan betalen (Antw.).

HEUPEBREEM. Zie hippebraam.

HEUPELRUS, **HEUPELRUSCH**, m., steekelvarken (Kruishoutem, Oostvl.). Zie *rusch*.

HEUSDE, **OOSE**, **OOSIE**, v., afdak of 't zelfde in het Land van Waas, als *heuse* (Idiot. blz. 487).

HEUSDEN, in 1312 geschr. *Husdeine*, dorp bij Beerlingen in Limb.

HEUTELEN, b. gelijkv. w., ondereen schudden, mengen, samen klutsen,

hutselen, *fr. meler, mélanger* (VI.).

HEUTE PEUTEN, o., gelijkv. w., peutoren zich met kleinigheden bezig houden, futselwerk of frutselwerk doen, *fr. tripoter*, ook wroeten, mooschen (Westvl.).

HEVELSKAP, 't zelfde als wat wij jevelskap (Idiot. blz. 208) of omstr. Maastr. en elders, *hemelskap* (Idiot. blz. 484) noemden; 't is *eene losse vrouwenkap of muts door boerinnen en dienstvrouwen gedragen* (Limb.); van *kap* en *hevel*, van *hevelen*, freq. van heffen, *s'élever*.

HEVERS, **HEIVERS**, bijv., te huis, *fr. au logis, à la maison* (Limb.).

HIERLANDSCH voor inlandsch of 't duit-sche *hiesig*; men gebruikt het in de omstr. Breda, bijv. : *hierlandsch koren*.

HIERWAARTS, bijv., herwaarts, naar hiertoe (bijna overal).

HIFTIG, bijv., 't zelfde als heftig, hevig, *fr. vif, violent* (VI.).

HIJCHELEN, **HICHELEN**, o. gelijkv. w., hijgen, lastig en hoorbaar adem halen (Westvl.).

HIJFTIG zijn, beven : *hij was hijftig van kou* (Oostvl.). Vgl. *gichtig*.

HIJSCHOP, roepen, te Gent, de werklieden om samen gelijk te kunnen trekken; 't is het vokatief van ophijschen; in Brab. zou men zeggen : *trekop, treklop, omhoog*.

HIJVER, m., huivering, siddering, *fr. frisson* (VI.).

HIJVEREN, o. gelijkv. w., voor : *huyveren*, sidderen, rillen : *ik hijverde van schrik*; hiervan : *hijvering*, hulvering (Westvl.).

HIKHAKKEN. Zie bakkebakken.

HIL, **HILLE**, **HUL**, voor hoop, tas, berg, berm : *hoop over hul*, overhoop, of het Kempisch *hoofd over kop*, 't verkleinw. is : *hilleken, hulleken*, als men tot iemand met mis- of verachting spreekt, zegt men in Oostvl. *doe hulleke builigheid, hoe lang zal 't duren om u slaag te geven*.

HILLEPILLEN, o. gelijkvl. w., te Turnhout een jongensspel bestaande in vijf of meer putjes in welke ieder meedoener een bol heeft, men tracht den bol uit het middenputje te stooten om te winnen.

HILT, HILTE, HILTEMUUR. Z. helt, enz. *Iets ten hiltje uit doen*, iets ten halven doen.

HILT, HILTE, m., 't zelfde als: *hild*, hooi- of stroozolder boven den koei- of peerden stal (Westvl.). Zie dilte.

HILTE, v., ronde vischnet (Westvl.). De-Bo, blz. 430, heeft *vischfuik*, soort van lang spitstoeloozend mandewerk uit wissel gevlochten op de wijze van een *puiknet* of *puiker*, net om visch te vangen, fr. *nasse*.

HIMST, Zie hemst.

HINDSELEN. Zie aarselen en bij De Bo hindselen.

HINGE, HINGHEN, enz. Zie Inge, Ingen.

HINKE DE PINK, m., *hinke pinker*, die al hinkende gaat (Westvl.).

HINKEL, HINKER, m., voetziekte van schapen en hoornvee, bestaande in de zwelling aan de beenen en het verzweren aan den poot, fr. *pietain* (Westvl.).

HINKEL, m., hinkelperk (Vl.).

HINKELPERK (niet binkelbaan), in de Kemp., Brab. : perk waarin men hinkelt.

HINTE. Zie hente, pin.

HIPPEBRAAM, HEUEBRAAM, HUPPERBRAAM, HIPPERBRAAM, egelenteer, fr. *églantier*; engl. *hep-tree*, het zelfde in Westvl. als bij ons : *hortebreem* of *hondsbreem* en in Kl.-Brab. : *hippelbraem*.

HIPPELBREEM (Kl.-Brab.).

HIPPERBREEM. Zie hippebraam.

HIRSEM, HIRSEN. Zie hersem.

HITTEL, m., mv., *hittels*, netel, fr. *ortie*, verwant met *hille* (Brugge en omstr.).

HOE. In Brab., Antw. en Kemp. hoort men nooit : *om langs om meer*, maar, in dergelijke uitdrukkingen, altijd :

hoe langer, hoe meer; hoe eer, hoe liever; hoe langer, hoe schooner; hoe later op den avond, hoe schooner volk; hoe gauwer, hoe beter; enz. enz., altijd hoe, nooit om.

HOEF, HOEVE, HOEFKEN. Zie Hof, Hofken.

HOEF, HOEFTE, v., voor homp, klomp, groot grof stuk : *hij is daar bezig met hoeflen brood af te viggelen* (villen), (Gent). Zie Hœufft op *hoef*.

HOEFTERHAND (ter), hoegenaamd, volstrekt : *die aardappelen mag ik ter hoefterhand niet* (Gent).

HOEIEREN, b., gelijkvl. w., bij zich roepen (Gent). Zie hoaien (Idiot. blz. 490).

HOEKEREN. Zie oekeren.

HOEKSPEL of VIER HOEKEN SPEL, kinder spel te Gent en elders. Is men gevierden, men speelt dan met drij hoeken; is men gevijven, men doet het met vier hoeken; is men met gemeuren, men neemt ook meer hoeken, altijd een hoek minder dan er spelers zijn. Die er overschiet staat in het midden van de andere spelers, elk aan hunnen hoek, en dezen mogen elkander verwisselen, loopende van den eenen hoek naar den anderen, kan hij, die in 't midden staat, den hoek van een anderen speelgenoot innemen, dan is er deze laatste aan, en hij moet in 't midden gaan staan.

HOELEN of REEPEN, o. en bw. gelijkvl. w., toehalen, toewringen, bijv. : een wagen hooi, stroo met een zeel toe trekken, opdat er niets zou afvallen. *Zijnen maat de keel toe hoelen* (Westvl.). De Bo verwijst van *hoelen* naar *oelen* en Kil. geeft *hoelen* op als vlaandersch, 't zelfde als *worgben; torquendo claudera*.

HOENDERROEST, m., *hoenderrek*, o., poenderkot (Vl.).

HOENEER, 't zelfde als *waneer*, fr. *quand* (Westvl.).

HOES, HOESE, HOESKE, in Vl. dezelfde uitroeping van pijn als in Brab. *hoese*

me, hat mij, en hoei, hoei mij (Kl.-Brab.)

HOEVE. Zie hof,

HOF, HOEF. Hof, m., wordt thans 't meest in België gebr. voor : tuin, fr. *jardin*, l. *viridarium*, en hof, o., voor paleis, l. *aula*, fr. *cour, palais*; doch *hof, hofken*, o., wordt ook gezegd voor *hoeve*: *pachthof, pachthoeve*, fr. *ferme, métairie*; en 2° voor : kasteeltje goedje of buitengoed, fr. *maison de campagne*; oulings was *hof, hoeve*, en soms nu nog, zoo veel als 't l. *villa, hortus, prædium* en ook *curia*, waarvan 't fr. *cour* en *court, manse, manoir*; en voor *pachthof, hoeve* of *pachthoeve* heeft Kil. : *pachtgoed, pachthof* en *pachthuys*, l. *villa, colonia, domus villica*. Van dit *hof, hoeve* heeft men de familie namen : *Vandenhoeve, Vanderhoeve, Verhoeven*; fr. *Du jardin, Delecourt, Delcour*, en 3° de plaatsnamen : *Attenhove, fr. Haccourt; Oudenhoven; Nieuwenhove; Orsenhoven; Godsenhoven, Gossoncourt; Raadshoven, fr. Raccour; Gussenhoven; Schoonhoven, fr. Beaucourt; Veldhoven, Eindhoven, Schildhove, Massenhove, ook Incourt, Courtil*, enz.

HOF. Dat bloemeken is in zijnen hof niet gegroeid, dat komt niet van hem, dat heeft hij van een ander geleerd (Oostvl.).

HOFGRACHT, v., gracht rondom eenen hof of tuin, een pachthof of pachthoeve, een kasteel of landgoed (Brab. en elders).

HOFs, HOFsCH, hoort men in sommige streken meer dan *hoofsch*, voor deftig, edel, grootsch : *hij heeft hofsche manieren*.

HOGGE. Zie hugge.

HOK, m., hoop graan op 't veld staande : *de boekweit staat in of op hokken*; hiervan : *hokken*, b. gelijkvl. w., het graan op 't veld in hoopen zetten om laten te drogen (N.-Brab.). Zie *Weiland* op hok, stuik, mandel, karel.

HOKEREN, o. gelijkvl. w., hakkelen, bapereu, stamelen (Vl.).

HOKKE en NOKKE, v., bijzondere soort van knoop, hiervan : *hokken en nokken*, met een hokke vastbinden (Westvl.).

HOKKEMUIL, v., muilband (Westvl.), hiervan : *hokkemuiien, muilbanden*, fr. *mussler* (Westvl.)

HOKKEN, HOIKE. Zie houtje.

HOKKEREN, o. gelijkvl., 'tzelfde als *hokkeren*, hakkelen, bapereu, stamelen (Westvl.).

HOLEERZE, HOLLEERZE, uitgesproken : *hol-ess*, v., sleutelbloem, fr. *primevère*. Z. bij ons *hollje*, appel; Kil. heeft *hol-aars*.

HOLLEBIE, bie die in helen woont (Antw., Kemp.).

HOLLEKENSNOTEN, prullen : 't zijn al *hollekensnoten*, 't zijn allen zaken die onze aandacht niet weerd zijn (Gent).

HOLLEPOT, is te Antw., wat in de Kemp. : *lollepot*, elders *rollepot* heet, de vuurpot namelijk voor het griseen (hier gressen) gebruikelijk.

HOLT, Limburgsche uitspr. van : hout en houd : *holt euch mouter*, houd u frisch (Roermonde).

HOLVOOR, HOLVOREN. *Holvoor* is voor holle of diepe voor, en het land met de ploeg diep uitploegen of uitvoren heet men *holvoren*, b. gelijkvl. w. diep omploegen (Brab., Kemp.), of in holle voren leggen met de ploeg.

HOMMEL, m., felle kaakslag : *hij kreeg me daar eenen hommel* (Antw.).

HOMMELPEERD, HOMMELPEERDJE, 't zelfde als in 't fr. *Chrysalide de papillon*, vlinderpop (Vl.). Zie De Bo, 436.

HOMSCHIER, o., 't zelfde in Westvl. als : *haamschier*.

HOMST. Zie hemst.

HOND. *Die met den hond slaapt, krijgt er vlooten van*, die met iemand al te gemeen is, zal er ook letsel of ongemakken van hebben (Brab.). *Twee honden aan een been, komen zelden*

- overeen*, als twee personen dezelfde zaak willen hebben, krijgen zij gemakkelijk te samen ruzie (Brab. en elders). 't *Is dat mijn hondje*, zegt men te Gent voor: 't is nog al de moeite waard, daarvoor zegt men elders: 't is *geen klein bier*, d. i., 't is nog al een merkelijke zaak. De blok, waarop men de bobijn plaatst om ze af te baspelen, wordt ook *hond* geheten in sommige streken.
- HONDEGERVE, HONDEGERWE, v., is in Westvl. in 't fr. *mille feuille*, l. *achillea*, *millefolium*, volgens De Bo. Zie 't volgende.
- HONDEGERVEL, m., licht voor *hondekervel*, is in de omstreken van Gent de naam van wilden kelder, licht dezelfde vergiftige plant als in Brab., *dulle kelder*, l. *cicuta*, fr. *ciguë* of als elders in Vl. *hondegerwe*; ook *scheerling*, *dulle petercelie*, *pijpkruid*, winterling.
- HONDEKOT, o., schimpend gezegd voor hooge hoed, hooge buishoed: *sietle! ge hebt lijk uw hondekot aan* (Gent, Kemp. en elders).
- HONDEMEI. Zie hondsduille.
- HONDEN ook HONDIEËN en HOZINGS-STEERTEN noemt men in Westvl. de houtstukken waar eene kornis op rust, in 't fr. *coyaux*.
- HONDENBEUL, m., die als een beul met honden handelt, de honden mishandelen en slagen, hondenslager (Vl. en elders); in Brab. hoort men ook: *hondentoecker*.
- HONDENSLAGER, kerkwachter, in 't fr. *Suisse*.
- HONDENWEËR, o., zeer slecht weer; men zegt ook, als 't weer door slecht is: *het is geen weer om nen hond door te jagen* (Brab., Antw., Kemp., Vl.).
- HONDERD. *Honderd lands*, een stuk lands van honderd roeden: *mijn oom heeft zes honderd lands in eigendom* (Deinze en omstr.).
- HONDIEËN. Zie honden.
- HONDSBOOM, of beter *hondshout* hetzelfde ook bij Kil., als *sporkenhout*, l. *frangula*, *alnus niger*, fr. *aune noire*, bourgene. Gewis is dit gewas hetzelfde kreupelhout dat men in de Kempen *hons* noemt, men heeft daar *witten hons* en *zwartenhons*, ook *pin-nenkenshout* (Vl. Idiot. bl. 481) geheeten.
- HONDSBRAAM, HONDSBREEM, v., hondsroos, fr. *rose canine*, *églantier*, *cynorhodon* (omstr. van Loven). Kil. heeft *hondsbremen* of *haegh-doren*. Zie *hottebreem*, Idiot. bl. 494.
- HONDSDILLE, HONDSDULLE, naam, omstr. Gent en elders, gegeven aan verscheidene vergiftige planten doch vooral heet men in Westvl. en ook in Oostvl. *hondsduille* of *hondsduille* dat stinkende onkruid met kleine gekerfde blaadjes en witte bloemen, dat veel in de akkers groeit, en ook genoemd is *hondemei*, *stinkende meide*, *kantjoen*, *steenbloeme* en *kamermille*, l. *anthemis cotula*, *camomille puante*, *camomille des chiens*, *quenneçon*, *maroute*. Zie bij ons *eppelijn*, bl. 448.
- HONDSSTAT. *Het profijt in den hondsstal zoeken*, in kleinigheden nauw zien (Hagel).
- HONEN, uitgesproken *heunen*, *heunde* *geheund*, eenen dop of tol die op den grond ligt of met de pin in den grond steekt, kwetsen of schenden met de pin van een anderen dop, met welken men hovenarms er op toe dappende, kapt om hem te raken (Omstr. Vilvoorde en Campenhout).
- HONNUIT. Hannut, stadje in 't Luiksch.
- HONS. Zie hondsboom, hondshout.
- HOOFD. *Iemand over het hoofd zien*, iemand niet bezien, iemand miskenen, minachten; ook iemand door de vingers zien (Brab. en elders) *Iemand over het hoofd kunnen zien*, bet. in Vlaand.: het zoo stellen dat men voor iemand niet moet zwichten of achteruit staan, dat men iemand het

hoofd bieden kan. *Te veel op zijn hoofd stellen*, te veel beslag maken (Vl.). *In de hoofden zijn*, het. te Gent, op de teekenklas zijn, waar men leert hoofden of koppen teekenen.

HOOPDAKKER, 'tzelfde als: *voordel* (vöddel), *voordeel* of *hoofdbed*. Zie dit laatste.

HOOFDBED, o., 'tzelfde in 't Hagel. als elders *vooraard* (*veuraard*, *veuroort*) of *voorhoofd*, *vordel*, *voordeel*, *vooreinde*, enz., dat is die voor of rug, welke ten dwars ligt aan 't hoofd en aan het einde der tusschen in liggende voren of ruggen en met dezen horizontaal is.

HOOFDBREKERIJ, KOPBREKERIJ, voor: hoofdbreking, veel gebr. voor: last, achterdocht, kommer, bezorgdheid: *die zaak heeft mij veel kopbrekerij gekost*, het hoofd of kop met iets breken, met iets bezig zijn en er last en moeilijkheid mede hebben (Brab. en pr. Antw.).

HOOFDFLAKKE, geperste verkenskop, fr. *hachis de tête de cochon*, *fromage de cochon*, ook gesperste kalfskop, zoo wel in Oost- als in Westvl. gebruikt.

HOOFDPULLEM, in Oostvl., *hoofdpulm*, *hoofdpulmken*, in Westvl. voor: *hoofdpeuluw*, fr. *traversin*.

HOOFDVLAKKE, 'tzelfde als hoofdfakke (Land van Waas en Meetjesland).

HOOFDVLEESCH of PARSVLEESCH, geperste kalfskop (omstr. van Venloo).

HOOFDZONDEN. *Iemand zijne zeven hoofdzonden opzeggen*, iemand wel de les voorspellen, hem streng vermanen of ernstig berispen ook: *iemand zijne zaligheid zeggen* (Overal).

HOOFSCH, bijv., kiesch: *op zijn hoofsch spreken*, op de letter spreken; *een hoofsch woord*, een woord dat op de letter uitgesproken of in de gesprokene taal niet gehoord wordt (Mechelen).

HOOG. *Hoog in iemand of in iets zijn*, van iemand of iets een zeer goed gedacht hebben, er fier op zijn, er geerne met

lof, met voldoening van spreken o hooren spreken: *die vader is hoog in zijnen zoon*, *die man is hoog in zijn werk* (Brab. en licht overal). *Het in 't hoog hebben*, voor hooge of groote personen of zaken zijn, fr. *avoir le haut ton, être fier, aristocrate*. *Hij heeft het in 't hoog gepakt*, *il a pris le haut ton* (Brab.). *Die som zal niet hoog loopen*, zal niet groot, niet aanzienlijk zijn (Brab. en elders).

HOOPER MEETEN, te Ronse 'tzelfde als elders in Vl.: *reeuwen*, dat is: lijken (Idiot. 339) of een lijk tot de in de kist legging gereedmaken.

HOOGKAMER, v., is wel eene bovenkamer, eene kamer met trappen om op te gaan, eene *voutekamer* of gewelfde kamer, doch is daarom niet altijd eene kelderkamer, d. i. kamer boven eenen kelder (Oostvl.).

HOOGMIS, uitgespr. *hoomis*, v.,: *hij weetter effen soe veete van als 't calf van der hoomisse*, komt voor in de oude spreekwoorden en het. gewis 'tzelfde als: *hij weet er zooveel van als eene koe van saffraan te eten*, wat men in Brab. zegt.

HOOGTIJD, o., een hooge feestdag, als: Kerstmis, Paschen, Sinxen, enz. Zoo zegt men overal in België: *zijn hoogtijd* of *hoogdag houden*, voor: ter heilige tafel gaan, *de zieken hun hoogtijd dragen*, het heilig Sakrament bij de zieken thuis dragen op hoogtijd of in de oktave.

HOOGVLIEGER, zekere duif die hoog vliegt (Waas).

HOOGWATER. *Het is hoogwater*, zegt men van iemand, waneer hij de oogen vol tranen heeft en aan 't weenen valt (pr. Antw., Brab. en elders).

HOOL. *Als 't hooi naar den hooiwagen gaat*, *zijn de vorken goe koop*, zegt men te Gent en omstr. van een vrouwspersoon die eenen man zoekt te krijgen. *Een hooitje*, 'tzelfde als een strooitje, pijlken, haarken, zierke,

weinigske. *Ik weet nit da'k iemand een hooitje in den weg geleid hebbe* (Gent).

HOOIDELT (Oostvl. h. en d.), *hooideelt*, *hooitille* in Westvl., hooischelf. hooizolder, hooitas. Z. Idiot. bl. 493.

HOOIDUTS, m., een dot hooi (Vl.).

HOOIEN, 1° in het hooi werken : *zijt gij al aan 't hooien?* 2° van iets hooi maken : *wij hebben onze klaveren gehooïd* (Brab., Kemp.).

HOOIGEWAS, HOOIWAS, Z. hooigras.

HOOIGRAS, o., HOOIWAS, m., zegt men veel, omstr. Loven, voor : hooi dat nog te wassen staat, dat niet afgemaaid is : *dit jaar heeft men een schoon hooigras*.

HOOIHOPPER, Z. hooiopper.

HOOIKETS, m., hoopje of oppertje hooi (Vl.).

HOOIOPPER of HOOIHOPPER is 'tzelfde in Vl. als in Brab. *hooimijt*; *hooiopper* of *hooihopper* is, omstr. Loven en Mechelen, een hoopje hooi : *als 't gaat regenen zet men het hooi, dat nog niet droog genoeg is, in hoppers*, d. i. in losse hoopjes. Eene *hooimijt* is in Brab. eene groote wel samen getaste hoop hooi.

HOOISPRENGER, in Limb. niet *heidesprenger* (180), maar *huisprengrer* uitgesproken, is 'tzelfde godiert als in Brab. en overal *sprinkhaan*, in Vl. *gerspeerd*, in 't engelsch *grasjopper*, in 't hoogd. *heuschreke*, fr. *sauterelle*, bij Kil. *hoysprenger* en *hoyschrick*, welk laatste woord hij opgeeft als zijnde hgd., saksisch, geldersch en friezisch.

HOOITAS. *Eene spelde in eenen hooitas zoeken* bet. bijna 'tzelfde als elders in België : een haarken in de hater zoeken, d. i. vruchteloos of naar eene nietigheid zoeken.

HOOKEN, meer *heuken*, o. gelijkvl. w., voor : jeuken (Brab., pr. Antw.).

HOOKING, HOOKSEL, HEEUKSEL, o., jeuksel, jeuking (Brab.).

HOOI, voor : holblok, klomp, fr. *sabot*, en

hiervan *holenmaker*, voor *blokmaker*, fr. *sabotier* (h. en d. in Limb.).

HOOI of HEUN, v., schending, kwetsing, zoo zegt men, waneer iemand met zijnen dop boven arms al dappende kapt naar eens anders dop, die op den grond ligt of in den grond geplant is, en dezen raakt of treft en een kap of kwetsing krijgt van de ijzere pin des mededoppers, die kap of kwetsing heet *hooi*, uitgesproken *heun* : *mijn dop is vol heunen*, *hij is heelegans geschonnen* (omstr. van Vilvoorde en Campenhout). Zie bij ons *hoer*, bl. 490, en bij De Bo *hoere*, bl. 433.

HOOP. *Hij is of hij loopt er op den hoop*, zegt men te Gent en in Oostvl. voor het Brabandsche : *hij loopt er op den hoop toe*, d. i. hij is er op overschot, hij is er te veel, hij kan er gemist worden. *Iets op den hoop toegeven*, iets meer geven dan noodig is : *de werkmán ontving zijn dagloon en nog drinkgeld op den hoop toe* (Brab. en Antw.). In Brab. en elders zegt men *overhoop*, voor in wandorde, verward, 't onderste boven. In Vl. zegt men daarvoor *hoop over hoop*, *hoop over hoops*, *hoop overs hoop*, fr. *pêle-mêle*, *sens dessus dessous* : *'t ligt in zijn kamer alles hoop overs hoop*. *Met iemand over hoop liggen*, met iemand in oneenigheid zijn (Brab. en elders). *In een hoop vallen*, *op nen hoop vallen*, instorten, inzakken, in een zakken.

HOOPT EN GEDUWEN, bijw., in eens, met pak en zak : *zich hoopt en geduwen oppakken en veritrekken* (l. van Waas); in Kl.-Brab. zegt men *hoopt en geknoot*.

HOORETEN, HOOIRETEN, Z. ooreten.

HOORN, Z. horen.

HOOS, v., de moederscheede der koe, fr. *vagin* (Hageland), ook huid, vingerhuid, overtreksel, hoedje of dikke Jap, dien men aan den pols vastbindt om zich niet te bezeeren (Brab. en elders).

HOOZING, Z. hozing.

HOPPEL, m., hoop, groep, troppel, fr. *troupe*; doch 't verkleinw. *hoppelken*, *hoppeltje*, is meer in gebruik: *het volk kwam met hoppelkens uit de kerk* (Vl.). Zie *hopper*.

HOPPELBREEM, v., hondsbreem, hondsroos, egelenteer, fr. *égantier*. Hier van *hoppelbreembees*, *hoppelbreemstruik* (Omstr. van Lier en Mechelen). Z. *huppelbreem*, *holtebreem*.

HOPPELDE POPPEL, m., fransch *culbute* (Sleeckx). Zie *hobbel de sobbel* (Vl. Idiot. blz 189).

HOPPELEN, in hoopjes vergaderen of samenkomen, troppelen, fr. *se grouper*, *s'attrouper*: *het volk hoppelde in hoopjes*, d. i. schoolde samen in troppels (Vl.).

HOPPELGOED, tarwe en koren (rogge) ondereen gezaaid en gewassen (Geel), omstr. Loven heet dit: *witgraan* en elders: *masteluin*.

HOPPER, OPPER, jonge gezet (Westvl.).

HOPPER, OPPER, m., hoopje, vooral gezegd van hooi, *hooihopper*; een *opper hooi* bet. in Brab. een klein hoopje hooi los bijeen gedragen en gezet op de weide omdat het nog niet droog genoeg is om in te halen. In Vl. bet. *hooiopper* of *hopper hooi* hetzelfde als in Brab.: *hooimijt*; eene hooimijt is in Brab. eene groote ronde schoon opgeschikte en vast getaste hoop hooi staande in de volle lucht en geschikt om zeer lang blijven te staan. Een *hopper* wordt weer opengeworpen als 't weer zeer droog en warm is om 't hooi teenemaal droog te laten worden.

HOPPEREN, 'tzelfde in Vl. als: *hoppelen*: *het volk hopperde te samen*; doch in Brab., omstr. Loven en Mechelen, bet. *hopperen* of *opperen*, *het hooi opperen*, het hooi in hoppers of oppers bijeen dragen of zetten.

HORE, v., modder, slijk, fr. *boue*. Hiervan *horen*, b. gelijkvl. werkw., baggeren, uitmodderen, fr. *débourber*: *eene gracht horen* (Westvl.). Licht hiervan

Van Horenbeek, Van Horebeke.

HOREN, HOORN, m., gebr. 1° voor domphoorn, fr. *dtéignoir* (Brab. en elders); 2° trekker, schoentrekker, hoorntrekker, zoo genoemd, omdat dit tuig veel van eenen koeihoorn gemaakt is (Brab. en elders).

HORE(N)KEN, o., drijkantig puntig papieren zaksken, min of meer een hoorn gelijkende, dat de kruideniers gebruiken om daarin hunne winkelwaren te gerieven (omstr. van Tienen).

HORENFIEKER (Gent). Z. *pluimsteker*, *schoolverzuimer*.

HORTEN, mv. zelfst. nw., 'tzelfde woord als *hoorte* (Idiot. 194), dat rond Aalst bussel stroo of hooi bet. In 't Hagel. en elders verstaat men door *horten*, kort stroo, verbrokken stroo, dat vaneen gedorschen, getrapt of gereeden is, dus 'tzelfde als bij ons: *strooagemot*, of 'tzelfde als *ort*, *orts*, dat Weiland voor *oord* aanhaalt, als beteekenende *orts*: overblijfsels, en *ort*, *ortels*: dat gene wat het vee van het voeder overlaat en wegstoot. Zie oor eten, *ort* en *orten*.

HOTSBOTS, bijw., in eenen bots, in eenen slag, *tout d'un coup* (Vl.).

HOTTEBROTTEN, 'tzelfde als *holtekrotten*, o. gelijkvl. w., slecht gaan, in twist ontstaan: *het holtebrot in dat huis*, er is daar twist, ruzie (Westvl.).

HOTTEMELK heeft Tuinman voor: gebot of gestremd melk, in Brab. *mallemelk*, van: *hotten*, tremmen.

HOTTEREN, o. gelijkvl. w., waggelen, schudden, hutselen, daveren, loteren, zwadderen: *een velle koe gaat 'al hotterende*, als het vleesch van haar lijf heen en weer gaat (Westvl.).

HOTTI, HOTTIER, voor hotdrager, fransch *holleur*, koopman met eene hot of rugmand op den rug, waarin hij eieren of kieken draagt om die in de stad te gaan verkoopen (Tienen, Hageland).

HOU! zegt men in vele gewesten van België tot een peerd om het te doen

stil staan.

HOUDBALK (*houbalk*), de bovenste balken van het dak die de andere balken vasthouden, heet men *houdbalken*, in 't Land van Waas.

HOUDEN LIGGEN. *Iemand houden liggen*, iemand onder zich krijgen, hem overwinnen of hem in iets overtreffen, iemand boven zijn : *doe uw best, houd hem liggen*. Men zegt ook : *iemand hebben liggen*, d. i. iemand meester zijn, iemand onder gebracht hebben : *ik heb mijn makker in de studie al liggen* (Overal). *Zich houden liggen*, zich stil of kees houden : *gij moogt u houden liggen* (Gent en omstr.).

HOUDER, HOUËR of HOUWER, m., het engelsche *holder*, bet. in 't Land van Waas, gewoonlijk : duivenkot, duivenkevie, duivenhok, fr. *colombier* : *de duiven zitten op den houër*. Zie *houwer* (Vl. Idiot. bl. 497). Kil. vert. *bouder*, o. a. door *receptaculum, retinaculum*.

HOUT. In 't Land van Waas zegt men in 't bolspel, *hout* voor bol : *het is mijn hout*, voor mijne bol. *Met dobbel hout spelen* bet. aldaar : zelf spelen om te winnen en om tevens ook den bol zijns maats te doen winnen. *De deur van hout vinden* of *voor eene houten deur staan* bet., te Gent en in de omstreken : niemand te huis of de deur gesloten vinden. *Hout* gebr. men in Brab. ook voor : lomper, lomperik, dom mensch : *ge zijt een hout, nen houten klaas*.

HOUT is de uitgang van vele plaatsnamen in België en Nederland, en *holt* of *holz* ook in Duitschland, b. v. *Calmphout*, *Campenhout*, *Borgerhout*. Kil. heeft *Bogh-hout*, gewis *Boechout*; *Bocholt*, *Buggenhout*, *Herenthout*, *Elshout*, *Linthout*, *Meerhout*, *Minderhout*, *Oosterhout*, *Torhout*, *Turnhout*, *Hulshout*, enz., enz. *Hout*, oulings *holt*, *holte*, bet. 1° hout, fr. *du bois*, hoogd. *holz*, engelsch *wood*; 2° woud, fr.

forêt, taillis, hgd. *holz*, ook *wald*, engelsch *holt*. Hiervan heeft men bij Kil. *houtsneppe*, boschsneep, l. *perdrix silvatica*, hgd. *waldschnepfe*; *houtkraey*, zwarte of boschkraai; *houtduyve*, boschduif, duif die de bosschen bewoont, fr. *ramier*, enz.

HOUTEM of BISSCHOPS-HOUTHEM, fr. *Houtain-l'Évêque*, luiksche dorp.

HOUTE(N) KLAUW of HOUTE KLOUW, samengesteld van *hout* en *klaauw* of *kouw*, een bot, lomp mensch, lomper, die gemakkelijk iets den hals breekt, een houten klaas (Turnhout en elders). — In Kl.-Brab. zegt men *hante klaauw* en elders *houten klood*.

HOUTENS, z. nw., mv. van *hout*, verkleinw. *houtje*, voor : houten klompen of houtklomp, houtstukken, eenigszins de gelijkenis van paal hebbende : *er staken vijf houtens onder* (omstr. van Loven) men spreekt ook *hoikkens* uit.

HOUTHAKKER, m., veemol, fr. *courtillière* (Westvl.).

HOUTHOUWER of HOUTSPECHT, groenspecht, fr. *becquebois, pivert* (Westvl.).

HOUTJE, uitgespr. *hoikken*, verkleinw. van *hout*, voor : blokje, klompje hout (omstr. Loven, Mechelen).

HOUTLAND, HOUTLANDER. *Houtland* is de naam gegeven aan de Noordelijke zandstreek van Vlaanderen, in tegenstelling van *polder* of *polderland*, waar geen hout groeit. *Houtland* is dus dat vlaamsche land alwaar veel hout te groeien staat, en de bewoners dezer streek heeten *houtlanders*; een soort van spotnaam ook waarmee de schatrijke polderboeren de geringe lieden van het *Houtland* bestempelen.

HOUTLEGGE, in Vl. 'tzelfde als in Brab. *houtlaag* of *lage houts*.

HOUTMAKER, m., houtkapper, boschkapper, boomkapper, fr. *bucheron*, (b. en d. in Vl.).

HOUTSTOUWER, m., houtspecht (Zie 't Idiot. bl. 496).

HOUW, voor : houwbaar, bekwaam om

- afgekapte te worden : *de bosch is houw* (VI.).
- HOUWEN, 'tzelfde als houden (Idiot. 496), gezegd van vogelen die ergens in een nest wonen : *ik weet een vogel haven*, zegt men in de Kemp. en de pr. Antw.
- HOUWKES, erwten in de schel of sluim (Meierij); *houde*, *haude* is, bij Kil. 'tzelfde als : polle, sluym. Z. schelerwten of schelperwten (Idiot. bl. 333) en sluimerwten (Idiot. bl. 628).
- HOVEN, b. en o. gelijkv. w., 'tzelfde in VI. als in Brab. *inhalen* : den oogst van den akker naar het hof voeren, fr. *engranger la moisson*. Hiervan *hoving*, de daad van hoven. Zie ook *hovenieren*.
- HOVENIER, m., in een gedeelte van N.-Brab. hetzelfde als in Brab. *goudsmed*, *goudkever*.
- HOVEN en HOVENIEREN worden gezegd als werkw. voor : den hof bewerken, gelijk *akkeren* voor : den akker bewerken (Kemp., Geel).
- HOUTVEMME, HOUTVIMME, HOUTVUMME, houtmijt (VI.).
- HOZE, v., mv. *hosen*, wag die het hoven-deel der schoenen en het onderdeel der beenen tot boven de knoesels overdekt, fr. *guetron* (Westvl.). Zie bij ons *hoos* (Idiot. bl. 494). *Hozen* zijn, te Roermonde, handschoenen.
- HOZING, OZING, OOZING, m., 'tzelfde in Westvl. als : *ozie*, *euzie*, bij De Bo en bij ons *heuzie* (Idiot. bl. 487) en *euze* (bl. 420). *Hozingplaat*, *heuzingplaat*, in de bouwkunde : steenplaat, dik en plat stuk hout liggende op den muur waarop de scheergebinten van het dak rusten. *Hozingsteert*, *Heuzingsteert*, ook genaamd *hondies*, zoo heet elk van de houten armen of korte dwarshouten, die met het een einde onder de steenplaat vastzitten en op het ander einde de hazing ondersteunen (Westvl.).
- HOZINGSTEERTEN. Z. honden, blz. 425.
- HUBBEL, voor hobbels, knobbel : *hubbels* en *bubbels* : *de weg ligt vol hubbels en bubbels*, de weg ligt met hulten en bulten, gehult en gebult, met holtens en knobbels, als het naar den dooi wederom vriest (VI.).
- HUCHT, voor : *hoch*, *hoechel*, een trop-pelken : *een hucht patrassen* (Turnhout en omstr.).
- HUDDER, voor : *hoort gij*, waarvan het samengetrokken is (Maastr.).
- HUGGE, HOGGE, v., hetzelfde als : *legge*, *pikkerling*, *pekkeling*, welke men in VI. vooral in Westvl., zegt voor het Brabandsche *pikkeling*, en, bij Kramers, *zuwade*, fr. *javelle*, dat is, de hoeveelheid welke een manier of pikker in een maal pikt en daarna neerlegt, twee *huggen* bindt men samen en maken een schoof of garf uit.
- HUIBRECHT. *St-Huibrechts brood* is brood of koek, die op den 3 November, feest van S. Hubertus, gewijd wordt (Brab.).
- HUICH. Zie huig hierna.
- HUICHELEN. Z. verder *huikelen*.
- HUIF, v., alle overtreksel en in zonderheid aan den vinger (Brab. en elders).
- HUIG. HUICH, bij De Vries en in de Woordenboeken v., is m. in de pr. Antw. en Kemp. In ons Idiot. bl. 498, gaven wij het op *huik*, m., gelijk het omstr. Antw. wordt uitgespr. : het is eene kwaal in de keel, fr. *luette*; te Turnhout zegt men : *den huich trekken*. De Teuth vert. *huyck* in den halse door *squinancia*; Kil. heeft *hueck*, *huygh*, *huyck*. Bild. *huich*, *huig*, ook m., doch hij zegt dat het de hoge van de keel of wel, als een afhangende sluierlap aangemerkt, hetzelfde woord met *huik* of *huif* kan zijn en in beide opzichten v.
- HUIKEL, HUKKEL, m., 'tzelfde als *heukel* (Idiot. 487), hoopje, opper graan, *hooi* in *huikels* of *hukkels zellen* (VI.). Zie *huikelen* (Idiot. 498) en *hopperen* *hop-pelen*.
- HUIKELEN, HUICHELEN, o. gelijkv. w., scherpluidende en kort afgebroken

kreten geven, fr. *pousser des cris perçants et saccadés* : hij loeg dat hij huikelde, hetzelfde in Westvl. als in Brab. : hij lachte dat hij schokte.

HUIKEN, HUIKELEN. Z. huikelen (Idiot. bl. 498) en heukel, heukelen (Idiot. bl. 487).

HUILBIER, o., afscheidsdrank. Z. ezel-drijven (Idiot. bl. 424) en varen (Idiot. bl. 773).

HUISBAKKENBROOD, o., brood dat niet bij een bakker gekocht is, maar dat men zelf voor eigen verbruik gebakken heeft (Brab.).

HUISDRUP, HUIZENDRUP, m., in Oostvl., elders *dakdrup*, *oosdrup* (Idiot. 432), het afdruipeu der waters langs heen de daken; bij Kil. *huys-drop*, *hoosdrup*, *oos-drop*, l. *subgrunda*, of *dack-drop*, *stillicidium*.

HUISDUIF, v., gezegd van iemand die geerne veel te huis is en zelden uitgaat (Brab.). Kil. vert. het *qui semper domi desiderare gaudet* : *cochlea*.

HUISGELD, in de Woordenboeken verfr. door *impôts sur les maisons*, komt te Gent voor in de uitdrukking : *meent gij dat ik het huisgeld* (huishuurgeld) *bestolen heb*, en dit zegt men tot iemand die denkt dat men veel meer geld bij zich heeft dan het inderdaad is.

HUISKATEILEN (samengesteld van huis en kateil, meubel), huistneubels (Vl.).

HUISMAKEN LIJNWAAD, zegt men in Brab. voor lijnwaad dat te huis bij gewone wevers en niet in de fabrieken geweven is (Brab. en elders); in Kl.-Brab. heet zulk lijnwaad : *handgespin*.

HUISMUL, vuilnis dat uit den huize gevaagd wordt (Westvl.).

HUISPRINGER. Z. hooispringer.

HUISWEVEN LIJNWAAD en HUISMAKEN LIJNWAAD. Z. dit laatste. Beide uitdrukkingen hoort men in Vl.

HUITS, voorkomende op bl. 498 van ons Idiot., is volgens mij niets anders dan *houts* of *houtswagen*, een voertuig met twee raderen en een as, waaraan een

lange dijsel vast is, dienende slechts om zware hoopen te vervoeren (Brab.).

HUIWAGEN. Z. luiwagen.

HUIZEKEN, HUIZEKOTJE, is dat midden van den effenaar eener weegschaal waar de aanwijzer door heen en weer gaat en eindelijk stil staat, als beide schalen juist gelijk hangen (Gent).

HUIZEKOTJE, o., kinderlijk gezegd voor : gaatje, polleken, klein plaatsken (Gent).

HUIZING, v., gebouwen die eene woning uitmaken (Overal).

HUKKEL, voorstad van Brussel, is beter dan *Ukkel* of *Uccle*. Kil. ook schreef *Huckel*, l. *Huchela*, en voegt er bij : een *brabandsch dorp vroeger vermaard door zijn gerechtskorf*. Wij leiden 't w. af van *Hoechel* (korte oe) 'tzelfde als : *hoch*, struik, struikgewas.

HUKKER, m., iemand die zijnen tijd verbukt, d. i. zijnen tijd of ook zijne zaken verwaarloost door iervers lang te vertoeven (Vl.).

HUL, m., uitstekende groep of hoop van bijeenstaande dingen : een *hul gers* of *gershul*, een *hul biezen*, fr. *rouffe*, *groupe* : een *hul van vijftig boomen*. *Hul* verschilt van *hut*; een *hul* steekt uit, een *hut* moet niet uitsteken, een *hul* kan zeer groot zijn, een *hut* is slechts een struik, een *hoch*, b. v. een aalbezie *hut*. Een *hul gers* of *biezen* is een groep of plekje *gers*, *biezen*, enz., terwijl een *hut gers* of *biezen* slechts een struik gras of *biezen* is (Westvl.). *Hul*, *hulleken*, is in Oost-Vl. veel gebr. voor : struik (*hoch*), struikbloemen, doch *hul* is wat kleiner dan struik. *Hul* is 'tzelfde w. met *hil*, bij Kil. vert. door *collis*, *tumulus*, *locus altus*, dus eene hooge, eene verheven plaats, een heuveltje, het is het angelsaksische *hill*, dat de Engelschen nog hebben. *Hillen* heeft hier nog de beteekenis van : aangespoeld, hoog buitendijksch voor land. In Zuid-Beveland wordt de *hille* ook voor eene

stoep gebruikt.

HULDER, ULDER; m., uier (Vl.).

HULDJE (uitgespr. *heuldsche*), op zijn eigen; *huldje*, op zijn eigen wil, zonder verlof te vragen. Vl.

HULKEREN, o. gelijkvl. w., herkauwen (Westvl.). Z. *helkeren*.

HULLEKEN. Z. *hil* en *hul*.

HULPE. Z. *handlanger*.

HULPEN, fr. *La Hulpe*, een dorp.

HULST, dik gezwel dat sommige koeien na 't kalven aan den uier krijgen. Hiervan ook *hulstdik* voor: zeer dik: *ik heb eenen hulstdikken zweer* (Omstr. van Tienen).

HUMMELEN, gelijkvl. w., hommelen (Kemp.).

HUMST, witte humst. Z. *bemst*.

HUN, HUNNE, in 't Zuiden, zoo wel in de gesprokene als in de oude schriften, bijna altijd voor: *haar, hare* gebruikt: *die meiskens hadden hunne beste kleederen aan*.

HUNKEREN, o. gelijkvl. w., brieschen, nelen, hennikken: *het peerd hunkert* (Westvl.). Bij Kil. *hungkeren*, flandr. l. *hinnire*, omstr. Loven hoort men: *brinsen*.

HUPKEN, o., uitspr. van *hoopken* (Brab., Loven).

HUPPELKEN, o., *hoopken* (Vl.).

HUPPERBREM. Zie *hippebraam*.

HUPSEMEN, o. gelijkvl. w., 'tzelfde als in Brab. *hipsen* (Idiot. bl. 490) en als bij Kil. *ups-hemmen* (Ronse).

HURDE, v., 'tzelfde als in de Woordenb.: *horde*, vlechtwerk, fr. *clâie*; van *horden*, samenvlechten, zegt Bilderdijk; ook Kil. vert. *hurde* of *horde* door *crates*, het is, in 't algemeen, een vlechtwerk van wissel, dunne ploei-bare roeden, ijzer of ander metaal. In Oostvl. verstaan de landbouwers door *hurde*, een soort van egge of hegge samengevlochten van rijshout, gewoonlijk van eiken takken, en waarmee zij het bezaaid land effen slepen, de klotten klein maken en 't zaad

bedekken, of waarmee zij de opening tot op een bezaaid land, toeleggen of sluiten. In Vl. is *hurde* ook 'tzelfde als in Brab. *denneweeg* of *dennewand*, de houten scheiding tusschen den dorschvloer en den graantas, in Vl. *schuurwinkel* genoemd. Men heeft ook *biehurde*.

HURT, m., in Oostvl. en elders in Vl. hetzelfde dier als: *hurts*, uitgespr. *huts*, stekelverken, egelverken. fr. *herisson*; bij Kil. *horts* en *hurts*, lat. *hericius* (Idiot. bl. 200).

HURTEN, o. w., 'tzelfde als *horten*, fr. *heurter*: *tegen iets hurten*.

HURZEL, uitgespr. *huzzel*, m., 'tzelfde in Oostvl. als: *horzel*, uitgespr. in Brab. *heuzel* (met korten *eu*-klank). In de omstr. van Loven verstaat men door *hommel* en *horzel* hetzelfde honigdiertje; daar zijn er twee soorten: *rosse* en *zwarte* hommels of *horzels*; de zwarte zijn gewoonlyk wat grooter. Wat men in andere streken, zoo als in de Kemp., ook *horzels* of *hurzels* heet, zijn in de omstr. van Loven; dezelfde als de wesp van eene grootere soort, ook wel *pandoeren* en *peerdshurzels* genoemd, licht het lat. *crabro*. Licht is dit hetzelfde diertje wat men ook *peerdenvlieg*, *daus* of *dazerik* noemt.

HUSSEN (de), waren de vrouwen der halvermannen in de fabelleer; licht verwant met *hussen*, aanhitsen.

HUSTE, samentrekking van *hoorst de*, bet. hetzelfde als *hudder* voor: hoort gij, wordt in de gemeenzaame spraak gebr. als het *savez-vous* der franschen, het *zullg* of *zelle* der Lovenaars, vooral waneer men tot minderen spreekt (Maastr.).

HUT, struik (Vl.). Z. *huttel* en *hul*.

HUT, v., bot, dom, onverstandig wijf, een lut (Hageland). In Westvl. Kortrijk bet. *hut*: iets dat slecht is, dat niet gaat, gewis voor: *hutschpot*, *hut ent* *hut*, fr. *pot pourri*. Licht is 't voor: *hutse*, wortel van: *hutsen*, *hutselen*.

Z. hul en hutteboon, *huttel*.
 HUTS of KLUTS, kleine hoeveelheid :
een hutspataten (Kl.-Brab.).
 HUTSE, vleesch- of beendersop die met
 koud te worden, een trillende lijvigheid
 gekregen heeft, *bever, daver, gelei* en
lil genaamd, fr. *gelée, glacé* : *hulse*
van appels, peren, stekelbezen, is
 gesuikerde gelei van appels, enz. (Vl.).
 HUTSEKLUTSEN, o. gelijkvl. w., *hutsen*
 en *klutsen*, waggelende klutsen : *het*

hulseklutsen of het klotsen van de zee
 (Vl.).

HUTTEBOON, v., struikboon, stoeiboon,
 fr. *haricot à la touffe* (Westvl.). Waar-
 schijnlijk zijn dit de boonen, welke men
 in Brab. heet : *boonen zonder staken*.

HUTTEL, m., mv. *huttels*, verkl. *hutteltje*,
huttelken, hetzelfde als *hut*, struik :
het gers schiet hier en daar in huttels
op. In een huttelken vallen, bezwijmen,
 fr. *tomber en défaillance* (Westvl.).

I

I. De korte *i* wordt in Limb., althans op
 vele plaatsen, uitgespr. als eene lange
i of *ie*, b. v. knipmes, gister, kind,
 smid, klinkt *kniepmes, giester, kiendje*,
smiet; doch voor dit laatste hoort men
 er ook *smeit*, in Brab. *smed*; want
 voor *blik, schip*, zegt men in Limb.
 ook *bleek, scheep*, en voor Maastricht,
Mestreeg. Voor de *i* hoort men in
 sommige gewesten *u*, b. v. *schummel*,
krumpen, enz. voor schimmel, krim-
 pen, enz., voor *u* eene *i*, b. v. *din*,
dinken, voor *dun, dunken*, enz.

IE klinkt in Limb. als *ee*, b. v. voor brief,
 tien, zien, wieg, hoort men *breef*,
teen, zeen, weeg; zoo zegt men overal
veertien, veertig, voor viertien, viertig.

IEDERENDEEN (ieder end een), voor :
 iedereen of : een ieder, een iegelijk,
 fr. *tout le monde* (Brab. en Antw.).

IEGEWELK zond men in, ik weet niet
 van waar, als een notariswoord, in den
 zin van 't lat. *quicumque*, degene,
 alwie. Bij Meijer staat *iegelewelck*, ge-
 wis een drukfeil, voor *ingewelk*, het-
 zelfde als *iegelijk*, en ook bij Kl. staat
ieghewelck, voor *ie-ghelyck*, l. *omnis*,
 alwie, degen die.

IEMAND. Iemand komt voor in uitdruk-
 kingen als : *die jongen zou iemand*

kwaad maken, en dan het. het : mij,
 u of welkdanig ander persoon. Als
 men van eenen persoon zegt : *het of hij*
is iemand, dan het. zulks, het is een
 groot, moedig, wonder, buitengewoon
 man, of het is een groote dougniet,
 een slechte kerel.

IEVERANDS en NIEVERANDS zijn overal
 in gebr. voor *ergeens, nergens*.

IG. De uitgang *ig* wordt soms achter een
 bijv. nw. gevoegd als : *droevig, reinig*,
 enz., doch waneer men van bijv.
 nww. zelfstandige vormt met achter-
 voeging van *heid*, dan komt er meer-
 maals *ig* tusschengesloten, als b. v.
zoetigheid, zurigheid, dunnigheid,
dikkigheid, hardigheid, durrigheid,
nattigheid, groenigheid, zwarigheid,
stoutigheid, vuiligheid, kleinigheid, en
 deze woorden zijn zeer goed en wel-
 luidend, en dus in geenen deele te
 verwerpen, dan zelfs niet waneer zij
 juist dezelfde beteekenis mochten heb-
 ben als 't zelfst. nw. zonder dit *ig*, b.
 v. *reinigheid, stoutigheid*, is dat niet
 schooner als *reinheid, stoutheid*..

IGE, IGGE, INGE, EGE, uitgangen van
 vrouwelijke zelfstandige naamwoor-
 den met dezelfde beteekenis als de
 uitgang *ster* of als de brabandsche

uitgang *rise* of ook *res*, b. v. *waschterigge*, *wuschteringe*, *kuischterige*, *schuursterigge*, *kaartekijksterigge*, in Oost- en ook in Westvl. voor : waschster, kuischster (wasch- en kuischvrouw), schuurster, kaarteukijkster, in Brab. zegt *wasscherse*, *kuischerse*, *schures*, *kijkerse*, *babbelerse*, enz.

IJ, klinkt in Vl. en Limb., als *ie*, men zegt *stief*, *wiek*, *drieven*, *smieten*, *kieven*, enz. voor *stijf*, *drijven*, enz. In Brab. zegt men : *bie* niet *bij*, maar ook *kieken* en *kijken*, *Siemon* en *Sijmon*, enz. De werkwoorden, waar, in den infinitivus, eene *ij* voorkomt, zijn onregelmatig en de *ij* verandert, in 't imperfectum en het verleden deelw., in eene zachte *e* : *kijven*, *keef*, *gekeven*; *lijden*, *leed*, *geleden*; *strijken*, *streek*, *gestreken*, enz. Doch dit is niet altijd het geval met werkww. van zelfstandige naamw. afgeleid, b. v. *lijken*, *dijken*, *benijden*, hebben : *lijkte*, *dijkte*, *benijdde*; *lijkt*, *gedijkt*, *benijdt*, enz.

IJDELEN, in Brab. uitgespr. *ijlen* en in Vl. *ielen*, is in 't zuiden, van dagelijksch gebruik in den zin van : ijdel maken, ledigen of ledigmaken, ruimen, bij Kil. *vacuare*.

IJDELMUTS, IJLTUIT, in Kl.-Brab. en elders, hetzelfde als in Brab. *ijltuit* of *ijdelruit*, *ijdel vrouwmensch*; *ijdel* staat bij Kil. voor lichtveerdig.

IJKEN, men zegt in Westvl. *eeuen hoek ijken*, d. i., hem bidden of eene kwade vouw in slaan; *geijkt gehoor*, juist, fijn gehoor; *geijkt zijn*, op de maat gesteld zijn (Vl.).

IJLMUTS, IJLTRUT. Z. ijdel muts, enz.

IJPENASCH, v., asch van ijpenhout om mee garen te koken, of tin, koper, enz. mee te kuischen (overal).

IJSOP (Isop) bet. in Limb. 'tzelfde als 't fr. *toupie*, drijfstoel, werpdop, werptop, non. Kil. geeft *ijs-dop*, *ijs-top* op als Loveusch, *turbo jaculabilis*, q. d. *trochus glacialis*.

IJSGROND, m., bet. te Turnhout en elders

fijne kant, fr. *dentelles*. De Bo heeft *ijsgrond* en verzendt op *ielplat*, bij de kantwerksters : *ijdelplat*, *plat werk*, dat niet gesloten is, maar ijdel zonder bloemwerk in.

IJSZAK. IJSZAKKEN zijn, te en omstr. Gent, slechte aardappels die men in Westvl. *glazende aardappels* en in Br. *glazemans* of *glazen pattaten* heet.

IJZERBIJTER bet. te Gent, nijlgaard, ook *ijzervreter* genoemd.

IK, m., voor *ijk* : *de maten en gewichten naar den ik dragen*, d. i., ze laten ikken (*ijken*) (Brab., Kemp.).

IK HEB IK, met herhaling van *ik*, ook in Oostvl. gebruikt.

IKKEN, b. en regelm. w., voor *ijken* : fr. *marquer*, *étalonner* : *de maten en gewichten ikken*; *onze gewichten en halflieters zijn geikt*; hiervan : *ikker*, *ijkmeester*; *ikking*, *ijking* (Brab., Antw., Kemp.).

IMMERS (ommers) voor : zeker, zeker waar, vast, vast zoo : *'t is immers* (Brab. Vl.), bij Kil. : *ie-mer*, *immer*.

IMPERFECTUM. In Vl. is 't imperfectum sommige werkwoorden ongelijkvloeiend, daar ze in Brab. en elders gelijkvloeiend zijn, b. v., *loet* voor *lachte*, *woei* voor *waaide*, *miek* voor *maakte*, *joeg* voor *jaagde*, *vroeg* voor *vraagde*; edoch in Brab. hoort men ook *hij joeg hem weg*, *ik vroeg*, *wij vroegen* en in de Kemp. zegt men ook *miek*.

IN wordt in Brab., Kemp., Vl. en elders zeer veel gezegd voor *aan*, meest in Holl., althans in de woordenboeken gebruikt : *in stukken*, b. v., *breken*, slaan, zagen, vallen, enz.; *leeraar in het seminarie*, *kollege*, de school, *tien francs in koperen geld*; *zich zat in genever drinken*, *het papier in snippers snijden*, *eene peer in schijfjes snijden*.

INBELLEN, met de bel klinkend de klinkeren, b. v. in de school roepen (overal).

INBOLLEN, 't zelfde als inrollen (Brab.).
 INBUSSELEN, INBOSSELEN, b. gelijkv.
 w., een kind, *inbusselen*, een kind in
 den bussel of de luiers doen (Brab.
 en elders).

INCARNATIOEN, o., jaarschrift of kro-
 nikon (Westvl.). Kil. heeft daarvoor
incarnatie en vertaalt dit w. door
carmen chronicum, chronographicum,
 d. i. het jaar na de menschwording
 van Jesus-Christus, Onze Zaligmaker.

INDOFFELEN (zich) of INDUFFELEN,
 dekken, zich zorgvuldig of *warm
 kleeden : *doffel u goed in, want het is
 koud; duffel het kind goed in, dat het
 geen kou en krijgt* (Brab.). Zie koffelen
 (VI. Idiot. 270), dat dezelfde bet. heeft.

INDOFFEN (o als korte oe uitgesproken).
 Zie iudoffelen.

INDUFFELEN. Zie indoffelen.

INEENKAVELEN, twee stukken hout met
 inkaveling ineen doen passen (Oostvl.).

IN EN UITKLAPPEN, nu dit en dan dat
 zeggen, dezen keer zoo en later weer
 al anders spreken : *ge kunt op dien
 kerel geen en staat maken, hij klapt in
 en uit*. Van eenen zieke, die niet meer
 bij zijn verstand is, zegt men ook :
hij klapt in en uit (Brab. en elders).

INEGGEN of INEGGENEN, b. regelm.
 werkw., met de egge, b. v. *het graan
 onder eggen of onder dekken* (Brab.).
 Zie bij De Bo *inslepen*, met het sleep-
 hout het zaad of graan onder dekken.

INFINITIVUS. Men hoort in Brab. en
 Antw. meermaals uitdrukkingen als
 deze : *ge staat en droomt; hij zat en
 lus*, voor : ge staat te droomen, hij zat
 te lezen. In Westvl. gebruikt men den
 infinitivus met *al*, waar men elders
 overal het tegenw. deelwoord bezigt :
 b. v. *hij ging al zingen*, voor alzin-
 gende.

INFROTSSEN, b. en gelijkv. w., eene frotse
 (stopvood, handvol hooi), ergens in
 steken om het te stoppen : *frots er wat
 hooi in* (VI.).

INGE, uitgang. Zie ige.

ING. De uitgang *ing* achter een zelfstandig
 of bijv. naamw. gevoegd om namen
 van appels aan te duiden, en deze
 namen zijn dan altijd m.; zoo heeft
 men in Brab. en elders : *gernating*,
groening, *kwanting*, *ijzerling*, *belle-
 fleuring*, *korpending* of *koppending*,
rabauw of *rabauwing*, *zitting*,
zoeting of *zoeteling*, *zuring*, *rabboe-
 ling*, en in VI. *geuzing*, *pinting*, *pon-
 ding*, *rabauwing*, *wulling*, *grauwing*,
wilding, *strieping*, enz.; achter zelf-
 standige naamw. gevoegd, dient *ing*
 en in VI. *inge*, om *collectiefs* te maken
 van 't vrouwelijk geslacht, b. v. *bed-
 ding*, *gerzing*, *keldering*, *huizing*,
stalling, *brokkeling*, *snippering*, enz.

INGE, INGEN, INGHEN. Deze uitgang
 komt voor in een aantal plaatsnamen
 als in *Edingen*, fr. Enghien, *Luttel-
 ingen*, fr. Petit Enghien, *Pepingen*,
Bellingen, *Herfelingen*, *Oetingen*,
Delftingen, *Sarlingen*, *Willebringen*,
Buding, enz. enz. Nu wat bet. *inge*,
enge of *inghen*, *inga*? Volgens som-
 migen zou 't : gemeene weide betee-
 kenen; doch dit kunnen wij niet
 aannemen; *inge*, in 't meerv. *inga* of
ingen, dat eene verbastering schijnt
 van *jung*, *jongeling*, bet. eigenlijk :
 zoon, afstammeling, en dit is, volgens
 't angelsaksisch, in 't welk *inga* af-
 stammeling bet.; ook, volgens Schiller
 en Grimm, bet. *ing*, *inge*, *inga*, achter
 een eigen naam gevoegd, zoo wel af-
 stammeling als zoon : zoo heeft men
Carlovinger, *Merovinger*, *Kapetingen*,
 afstammelingen van Carlus, Merove,
 Capet; *Bruggelingen*, *Oosterlingen*,
Hemelingen, *Aardelingen*, zonen, af-
 stammelingen of inwoners van Brugge,
 enz. *Ing* is verwant met het lat. *gena*,
gina. Zie Chotin, *Etymologie*.

INGEMUND. Zie iumijnen.

INGESPANNEN. Zie inspannen.

INGRITSELEN, 't zelfde als *ondergritselen*,
 b. regelm. w., met de gritsel, b. v.
het gezaaide graan al gritselende

onder de aarde dekken (Brab.). Elders zegt men *inrakelen*, *inharken*.

INHAKKEN of ONDERHAKKEN, met de *hak* (akkertuig) *onder de aarde kappen* of *dekken*: *hij hakt de aardappels in* (Brab.)

INHALEN, o. en b. w., bij de akkerlieden den oogst van de velden in de schuur halen, fr. *engranger*: *den oogst inhalen*; *hedde al ingehaald?* *zijde al aan 't inhalen?* *neen 't graan is nog niet droog*; *vandaag is 't goed om in te halen*; *inhaling* (Brab., Kemp., Vl.). *Een lijk, eenen doode inhalen* is als de priesters in koorgewaad den doode tot aan de lijkpoort te gemoed gaan, om hem dan in de kerk te geleiden * (overal in België). *Inhalen*, o. w., bet. ook korter maken: *uw kleed is te lang*; *haal het wat in*, met er eenen koppel in te naaien, of er eenen omslag aan te maken.

INHARKEN, met de *hark* onder den grond dekken.

INHEBBEN. *Een vat geeft uit wat het inheeft*, zegt men van eenen onbeschofterik of lomperik, waarvan men geene beleefdheid verwachten mag (Brab.).

INKALKEN in Brab. 't zelfde als in Vl. *inkalven*.

INKALVEN, o. w., instorten, invallen, gezegd van eenen muur of van wat anders dat instort (Vl., Brab.).

INKAVELEN, b. regelm. w., timmermanswoord, in een stuk hout eenen kavel (keép of groef) maken om er een ander stuk in te voegen; *inkaveling*, de groeven, fr. *entailles*.

INKLIPPEN en INKLEPPEN, 't zelfde in Brab. als in Westvl.: *inkloppen*, b. v. *de mis inklippen*, met de klok of 't klokje kleppen, onmiddelijk voor dat de mis of de kerkdienst gaat beginnen: *is de mis al ingeklipt?* *Ja 't is al lang ingeklipt*. Men hoort soms ook *intampen* en *intinken* in Braband.

INKLOPPEN. Zie inklippen.

INKOFFELEN. Zie indoffelen, waarvan 't

bijna dezelfde beteekenis heeft en *koffelen* (Idiot. bl. 270).

INKOMEN, o. w., omstr. Loven bij de boeren gebr. voor: *aankomen*, *bijkomen*, in den zin van: aangroeien, ingroeien, invullen, gezegd van het vruchtgewas dat ongelijk en hier en daar vermagerd en kwijnend staat, zoo zegt men: *het goed weder doet het graan op eenige dagen veel inkomen*.

INKOOPPEN komt voor, b. v. in dezesprek-wijze: *ik verkoop het u zoo als ik het ingekocht heb*, d. i., ik doe er niets bij noch af, ik zeg het u juist gelijk ik het heb hooren zeggen (Brab., Vl., Gent).

INKRAVELEN, o. regelm. w., kravelend inkruipen, gezegd van een insect dat werkt om ergens in te kruipen (Westvl.).

INKRIJGEN, in Westvl. voor krijgen, inhalen, fr. *atteindre*.

INKUNNEN, o. w., 't zelfde als: *binnenkunnen*, kunnen ingaan, kunnen ingedreven of ingeplaatst worden: *ik kon de kerk niet in*; *dat kan er niet in* (overal).

INKWAKKEN, o. w., inzakken (Westvl.).

INKWELMEN, o. regelm. w., inzakken door den kwelm of *opborrelende bron*, die de aarde stillekensaan wegspoelt (Westvl.).

INLEG, o., in Vl. jonge hopplanten van 't eerste jaar en ook de plaats daarmee beplant.

INLEGBOTER of BUTTER, v., 't zelfde in Vlaanderen als in de omstr. van Loven: *opsteekboter*, *opgesteken boter*.

INLEGGEN, b. en o. w., met den klemtoon op *in*, gebr. voor afdokken: *ze gaan met de schaal rond voor de scholen*, *ge zult goed mogen inleggen*; *een nieuw bed asperges planten leggen* of *inleggen*.

INLEGGER, m., brevier, waarin slechts de officies staan die dagelijksch en gemeen zijn en niet degenen die aan vaste dagen eigen zijn; deze laatste

zijn tot afzonderlijke boekjes geplakt, en als de priesters deze moeten lezen, leggen zij ze in hunnen brevier, *inlegger* genoemd (Brab.).

INLEGGING, v., ook voor: inleg of inleggeld, fr. *enjeu* (Brab.).

INLIMPEN, b. regelm. w. b. v. een glas bier *inlimpen*, d. i. in eenen teug binnengieten, ook heimelijk in den zak steken (Westvl.).

INLUIDEN, met de klok luiden om 't volk naar den dienst te roepen: *is het lof al ingeluid* (Brab.)?

INMELKEN, o. w., in Vl. gebr. in den zin van iets behendig en in deelkens nemen of inpalmen, b. v. *hij ging voor de aruen rond, maar hij molk er zelf een goed deel van in*.

INMIJNEN, b. regelm. w., iets, in eene voorloopige verkooping, op prijs stellen, inzetten, eene zekere som bieden, een eerste gebod doen: *ik ga dat huis inmijnen; ik heb dat stuk land en weide ingemijnd, samen voor 6000 francs; dat kasteel is ingemijnd voor 15000 fr.*, dat is, dat er zulke som reeds op geboden is. *Inmijning*, inzetting, op prijsstelling (Brab.); in Vl. en ook elders zegt men *instellen*.

INMOETEN en BINNEN MOETEN, o. w., moeten ingaan of ingedreven worden: *die plaats is maar klein, doch wij moeten er allemaal in* (overall).

INMOGEN, BINNEN MOGEN, overal gezegd voor mogen ingaan: *niets dat bevekt is mag den hemel in* (overall).

INPLAKKEN, INPLEKKEN, b. w., een muur *inplekken*, de rijten en kloven toepakken met kalk; o. w., aanplakken, opplakken: *den doek bleef er inplekken*, dat is, b. v. in de wond; ook ergens plakken of vlekken inmaken (Brab.).

INPLOEVEN, inploegen (Westvl.).

INRIJDEN, met de ploeg, b. v. aardappels, onkruid, mest onderrijden of met de ploeg dekken: *slooren inrijden*, met de ploeg sloorplanten zetten

of planten (overall).

INSCHAREN. Zie *inscheren*.

INSCHEREN, INSCHAREN, binnen *scharren* of binnen *scheren*, inzamelen: *hij scheert alles in of binnen* (Brab.); in Oostvl. bet. *inscheren* zoo veel als 't fr. *enfiler*; eenen *recy* *inscheren*; *zich inscheren*, fr. *s'insinuer*, *s'introduire*; zich ergens weten aangehaam te maken, ergens weten binnen te geraken, om aan iets als een ambt, of wat het zij te geraken. *Hij heeft zich daar ingeschoren*, hij is daar binnen; ook bet. het zooveel als: *hij is binnen*, hij heeft zijne schaapkens op het droog, hij is rijk geworden; *zich inscheren*, zich rijk maken.

INSCHOPPEN of INSCHUPPEN, b. regelm. w., met eene schop of schup inschep-
pen (Brab. en elders); *inschoppen* heeft in Brab. ook dezelfde bet. als die men in de woordenb. vindt; in Westvl. bet. *inschoppen*, o. w.: invluchten, ergens inloopen om te schuilen of om zich uit de voeten te maken. Zie *inslibberen*.

INSLIBBEREN, o. regelm. w., snel ergens in loopen: verwant met *instippen*, *instuipen*, die bijna dezelfde bet. hebben (Brab. en Antw.).

INSMEEREN bet. ook: inslokken, binnensmullen, binnenspelen: *Die kerei smeert maar alles in wat op tafel komt* (overall).

INSPANNEN, b. w., iemand, b. v., eenen, die eerst in zijn huishouden is, *inspannen*, d. i.: hem voorzien door 't schenken van 't eene en 't andere huisgerief, enz. (Brab.). *Ingespannen zijn* of *goed ingespannen zijn* bet. in Brab., Kemp. en elders, en in N.-Brab. ook: *aangespannen zijn*, van alles wel voorzien zijn. In Vl. zegt men: *die pachter is wel ingespannen*, *hij heeft wel vier paarden*, d. i., hij heeft een schoon gespan of gerij; *met iemand ingespannen zijn*, met iemand gehuist, verbonden, bevriend of

doende, in handel zijn.

INSPIET, hout aan eene ploeg waar de ploegscharre in steekt (Vl.). Zie bij De Bo en bij ons : inspet.

INSPRENKELEN, hetzelfde als *bespreken*, b. w., woord bij de strijkersen gebruikt en bediedende met water het te strijken goed een weinig natmaken (Brab., Antw.).

INSTEKEN, b. v., een proces insteken, is een proces of geding ingang zetten : *hij heeft zijn proces verloren, maar hij gaat het wederom insteken* (Brab. en elders).

INSTEL, m., het eerste gebod of de opprijsstelling, inzet dien men geeft op eene verkooping, b. v., van goederen of huizen, welke, na twee of drij ziddagen, eindelijk verkocht zullen worden. Zie instellen en inmijsing (Brab., Vl. en elders).

INSTUIKEN, o. w., stuiken, (Vl. Idiot. bl. 699), intuimelen, invallen : *hij stuike de gracht in* (Brab.).

INSUIKEREN, 'tzelfde als suikeren, in het suiker leggen (overal).

INTAMPEN (Brab.). Zie inkleppen.

INTINKEN, bijna 'tzelfde als inkleppen, 'twelk men zie

INTROUWEN, wordt overal in Belgio gezegd van nieuw getrouwdon, die in 't ouderlijk huis van de bruid of van den bruidegom gaan bijwonen, b. v., *de bruid is ingetrouwd bij de ouders*

van haren man, als zij er hij inwoont; de bruidegom trouwt in bij de ouders zijner bruid, wanneer hij bij hen gaat inwonen.

INVALLEN, o. w., gezegd in Brab. voor in de loting vallen : *mijn zoon is er ingevallen, hij heeft een slechten nummer getrokken* (Brab.); in Vl. en elders bet. invallen ook : *bevallen, believeen of greien.*

INVERVEN, met verve inzetten of opverven : *de letters zijn er ingeverfd* (Brab.).

INVETTEN, INSMEEREN, vet over iets strijken of wrijven : *vet de kachel in, of ze zal beroesten; iemand invetten, iemand een goede smearing, klopping of les geven* (Brab., Vl.).

INVOLGEN, b. w., toegeven, vleien, *iemands begeerte voldoen, jegens iemand medegaande zijn* (overal).

INZAKKEN, b. regelm. v., zakken of in eenen zak doen, steken of storten : *het graan inzakken* (overal).

INZETTING, v., hoort men voor : inzet, inzetgeld, inleg, instel, fr. *enjeu* (Brab.).

INZWELGEN, iemand ingezwolgen (in-zwelgen) hebben : *être enthousiaste de quelqu'un*, bijna hetzelfde als : *hij ziet door geene andere oogen, 't is zijn rechtste arm, enz. enz.*

IPPERBREEM. Zie hippebraaem.

J

JA. Wanneer men bekenkend met *ja*, of ontkennend met *neen* antwoordt, dan voegt men gemeenlijk, vooral in Vl., het voornaamwoord achter *ja* en *neen* en 't versmelt hiermee tot een. Zoo is *ja ik : jaik, jaak, jake*; *ja gij : jaag, jage*; *ja hij : jaai, jaan, jano*; *ja wij : jaauw, jame*; *ja zij : jaas, jaz'*; *ja het : jaat*. — In Brab., waar men zelden

pers. voornw. in de antwoorden achtervoegt, hoort men soms ook : *jaak, jaat* of *jaas*, en *jade*, voor *ja gij*. Zoo ook *neen ik : neenk, neenke, neink*; *neen gij : neeng, neeg, nieg*; *neen hij : neene, nien*; *neen wij : neeuw, neeme, nieuw*; *neen zij : neens, neins*; *neen het : neent, neint*; in Brab. hoort men soms *neenk* (noen ik), en *neent, neens*

(neen het). *Ja en neen is lange kijven*, hoort men in sommige streken van Vl., om te zeggen dat, als men niet klaar en duidelijk zijne redenen of bewijzen geeft, men nooit tot een bescheid komt.

JAAG, ja gij (Vl.); in Brab., *jade*.

JAAL, ja hij (Vl.).

JAAIK, JAAK (jook), ja ik (Vl. Brab.), jaak, uitgesproken in Brab.: *sjouk*, verkort. van Jacob, wordt ook gezegd voor snul, sukkelaar, onnoozele: *ge staat daar lijk ne jaak*, hier voor zegt men ook: *ge staat daar lijk ne kul, lijk ne subbedeus*.

JAAN, uitgespr. *jooi*, voor: ja hij (Vl.).

JAANTJE voor Joanna (h. en d. in 't Noorden).

JAAR. *Zestien jaar zijn*, weten wat men doet: *ik ben ook zestien jaar*, ik zal mij niet laten bedriegen, ik weet wel wat ik te doen heb (Gent en elders). JAARSCHOOL, hoorde men vroeger in Brab. zeggen voor: *jaarschaar*, b.v.: *dat huis is op jaarschool gebouwd*, d. i., op eens anders eigendom, mits eene jaarlijksche voldoening in geld of vruchten.

JAAS (uitgespr. joos), in Vl. voor: ja zij; in Br. voor: ja het; omstr. Loven hoort men soms *es* voor: het.

JAAT, voor: ja-het; in Vl. *joot*; in Brab. *jaut*, uitgesproken.

JACHT, m., in Westvl., 1° voor: *jak*, kort vrouwenbovenkleed gebr.; 2° voor: zenuwaaanval, fr. *attaques de nerfs*; 3° o., voor: blaker, fr. *chasse feu*, klip die men voor 't vuur hangt om het heter te doen branden.

JACHTKOMFOOR, komfoor met eene opening van onder, langs waar het vuur door den wind wordt angeblazen (Vl.); in Brab. zegt men eenvoudig *komfoor* (koffoor).

JACHTVISCH, visch die, zooals de snoek, andere visschen vervolgt (Vl.).

JADE, voor: ja-de (gij), omstr. Loven gebr. voor *zoode, sielo*, d. i., zoo dan,

zie dan; uitroeping van verwondering evenals het fr. *tiens, tiens dono, tenez donc*.

JAFFA. *Naar jaffa gaan*, zegt men h. en d. in Limb., voor: gaan sterven. Licht heeft deze spreekwijze haar ontstaan te danken aan de kruistochten, dewijl er te dien tijde voor Jaffa ontzachtlijk veel menschenbloed gestroomd heeft.

JAGEN, o. w., (jaagde, gejaagd en ook joegen, in Vl. gejogen), wordt soms gezegd voor: visschen, met kleine vischkeus vischvangen: *hij stond naar snoek en brasems te jagen* (te en omstr. Gent), *jagen* wordt ook overal gezegd voor: trekken, techten: *het vuur jaagt niet, daar is geene jacht in 't vuur*.

JAKNIKKEN, JAKNIKKER. *Jaknikken* bet. eigenlijk: door buigen van het hoofd, het jawoord geven, goedkeuren, toestemmen; een *jaknikker* is een die maar alles gemakkelijk goedkeurt (overal).

JAME (joom), ja wij (Vl.).

JAMER, JAMEREN, enz., in Vl. gehoord voor: jammer, jammeren.

JAN. *'t Is ne jan*, het is wat grootsch, of wil zulks schijnen, het is een pocher, stoffer, een ambrasmaker, een die niet te betrouwen is (bijna overal); in 't Land van Waas bet.: *hij is een jan*, ook, het is een dommerik. *Jan uit zijn*, in 't kaartspel, slagen genoeg hebben om te winnen; en *jan uit zijn*, gewonnen hebben, uit den nood zijn. *Hij is jan boven op*, hij is er boven op, hij is boven alles, hij zegepraalt.

JANA, voor Joanna (h. en d. in N.-Brab.).

JANE (jooj), ja hij (Vl.); in N.-Brab. voor: Joanna.

JANNE, m., jak, fr. *jacquette*: *Mie heeft haven janne aan* (St-Truiden).

JAN OOM, meest is 't mv., *Jan oomen*, in N.-Brab. en Breda gebruikt om aan te duiden: de werklieden, als pikkers maaiers, die in den oogst in N.-Brab.

- komen werken; in de Meierij zegt men: *hannu- of annemaaiers*.
- JAPPE, JEPPE, m., sukkelaar, sul, snul, dommerik (Oostvl.).
- JAPZOLDER, m., 't zelfde als: *jappe*, sukkelaar, sul (Oostvl.).
- JASPEERD, m., dezelfde als: *jappe, jeppe*, *jappe* of *japzolder* (Oostvl.).
- JASPER, JESPER, voor Gaspar. Hiervan de familie naam: *Jaspers, Jespers*.
- JAUI, JOOM, voor: ja wij (Vl.).
- JEER, JEERBEES, voor: *eer, eerbees* en dit voor: *aarde, aardbees* (Brab.).
- JEERNE, andere uitspr. van *Herne, Heerne*, Brabandsch dorp, fr. *Hérinnes*.
- JEERPEL, aardappel (Limb.).
- JEF, voor: Joseph (Brab., N.-Brab.).
- JEMES (een mensch), iemand (Roerm.).
- JEN, JENNE, JENNEKEN. *Joanna* (Brab., Kemp.). Zie verders *j*.
- JENEYERGAT, o., jeneverwilt (Brab.).
- JENEVERMUIL, bijna 't zelfde als *jeneverneus*, man of vrouw die veel jenever drinkt (Vl.); in Brab. hoort men ook: *jeneverbakkes, jenevermondje, jenevergat*, enz.
- JENNEMIE, verkort. van *Joanna Maria*, ook voor: sukkel, onnoozel vrouw-mensch: *doe Jennemie, ge staat daar of ge geen drij kost tellen* (Brab.). Zie *jen* en *jo*.
- JENZE, endvogel (Waes).
- JEPPE, in Brab., Antw. en Kemp. gezegd voor: Joseph, *Jeppe II*, Joseph II, keizer van Oostenrijk; ook zegt men *Jeppe* en *Seppe*, voor: sul, sukkelaar, snul, kul, onnoozel mensch; 't is *nen eerste jeppe*. In Kl. Brab. *djeppen*.
- JERROEKEN, DJERROEKEN, uitgespr.: *terroeken*, b. regelm. w., smijten, werpen, zenden. *Djerroekt hem maar beneden* (Vl.).
- JERTSVLOOI of ERTSVLOOI, voor *aardsvloei*, klein zwart diertje dat vliegt en ook springt gelijk eene vlooi (Brab.).
- JEUDIG, jeugdig (Vl.).
- JEUK, Limburgsch dorp, in 't fr. *Coyes*.
- JEUMENEES, in Brab., en ook *seumenees*; in Vl. *jeumenis*, uitroeping van verwondering, licht voor: *Jesus en Maria*; in Westvl. heeft men *jemeni, jemenis, jemens menachen*.
- JEUVIK, 't zelfde wit-vischje als: *jeuf, geuf* of *geuvik* (h. en d. in Brab.).
- JESUSKEN en SINT JANNEKEN. *van klappen*, veel van heilige personen en zaken spreken: *hij klapt altijd van zeeuzeke en van Sint Janneke, maar betrouwt hem niet* (Brab.).
- JEZUSKENS EIK, parochie dicht bij Ter-vueren, in 't fr. *Notre-Dame au Bois*, wat men dan ook wederom verduitscht heeft in: *Onze-Lieve-Vrouw ten Bosch*.
- JEZUSKENSFRUL, kwezelaar (Brussel).
- JIBBEREN (sjibberen), met eenen jibber (aardenknikers) spelen (Antw.).
- JO (j uitgespr. als in 't fr.), voor *Joanna* en *Joke* (Antw., Kemp.), omstr. *Loven* zegt men: *Zwan, Zwanne, Zwanneken*, omstr. *Mech. Waingne, Waingne*, op zijn fr. uitgespr., elders *Jen, Jenneke, Waintje*.
- JOBRE, JOBE, uitgespr. *sjobbe*, goede snul (Brab.). Zie boven *djoep*.
- JOE, JOU, voor *gij* (Vl.), engl. *you*.
- JOELDAG, woeldag, vermaakdag, vreugdedag (Vl.). *Joelen*, zich vermaken en jollen. Zie *jolijt*.
- JOEP, JOEPKODDE. *Joep*, uitgespr. *tjoep, tsoep* of *djoep*, bet. in Oostvl.: mansslaapmuts en *joepkodde, djoepkodde* is eene kodde of kwispel van die mansslaapmutsen. Zie *djoep*.
- JOKKEN, DJOKKEN, o. regelm. w., zuigen, trekken, hangen, houden: *aan zijnen duim staan djokken; djok een beetje aan uwen vinger*. Zie *fokken* (Vl. Idiot. 434). Bij de kinderen te Antwerpen bet. het, in 't knickerspel, zijne hand wat verder uitsteken dan de gestelde plaats om, alzo doende, wat verder te kunnen schieten: *houd in, ge djokt*.
- JOLIJT, v., oud woord nog in gebruik te Edingen, Geertsberge en elders voor: openbare feestviering, vreugde. *Joelen*,

is zich vermaken; *jollen*, bij Sleeckx, kreunend geluid maken; *jolijd* bet. bij Kil., feestviering, vrolijkheid, en *jogen*, *jokken*, zich vermaken.

JONGEREN, in Oostvl. en Kl.-Brab. voor het Brab. *jongelen*, jongen werpen, fr. *mettre bas*: voor 't meerv. *jongen*, zegt men in Brab. en omstr. Loven ook: *jongelen*: *ons kat heeft vijf jongelen*.

JONNEN, zoowel als *jonst*, wordt in Brab., Vl. en elders nog, gehoord voor: gunnen en gunst.

JONST, v., gebr. voor gift, met liefde gedaan. Wanneer men iets geeft met een goed hart, zegt men in Oostvl.: *is de gifte klein, de jonst is groot*.

JOOS, JOOSDEK, m. en v., of ook *djoos*, *djoosdek* met den klemt. op *dek*, 't zelfde als *jool*, *djool*, goedgez., dommerik (Idiot. bl. 210); *djoole*, v., eene sukkel: *doe djoosdek; hij ziet er een djoosken uit* (Oostvl.). Zie boven ook *djille*.

JOU, bl. 214. Zie ook *sjouw*, 614 en boven joe.

JU, JUI, JUT, JUUT. Om een peerd doen voort te gaan, zegt men in Brab. *ju*, *jut* en *juut*; in Vl. *ju*, *jui*; men gebr. ook *ju* in Brab. voor weg: *hij is ju*, hij is weg gevluht, hij is weg; *zijne fortuin is ju*, is op (Brab., Hagel.).

JUBE DOMINE. *Den jube domine spelen* of *uithangen*, zegt men op vele plaatsen in Nederland, van iemand die den beleefderik, den gehoorzame speelt, die vleit en zoekt te beloven: *ah! wat*

valschaard, hij speelt weer den jube domine om die plaats te krijgen; Het zijn lat. woorden, ontleend aan de completen der kerkelijke getijden, alwaar een priester voor den officiant neêrgebogen gaat staan en begint te zingen: *jube domne benedicere*, d. i., wil, heere, mij zegenen.

JUBILARIS, m. en v., de persoon wiens vijf en twintig of vijftigste jaar huwelijk, priesterschap, professie of ambtsbediening, plechtig gevierd wordt, is een *jubilaris* (overal).

JUDASSERIJ, v., verraderij, valsheid, valsche of snoode handelwijze (bijna overal).

JUITSOM (licht eene verbastering van: rechtsom), roepwoord om een peerd langs den rechten kant te doen afkeeren. Om 't peerd langs de rechte zijde te doen gaan roept men: *juut*, *juitho* of *juithouw* (recht om), (h en d. in Westvl.); in Kl.-Br. *Horri*, hoorriwag, her.

JUFFERKENS ZONDAGS, meisje dat tegen niet veel kan, dat klaagt over koude, regen, enz., dat slechts zeer zuiver, gemakkelijk werk wil doen, bv. *dat is een jufferken 's zondags, maar 't zal geen duur hebben* (Gent en omstr.).

JUKKEN of JOKKEN, jeuken (Westvl.).

JUKSTE, JOKSTE voor jeukto (Vl.).

JUNNEN, jonnen, gunnen (Br., Vl., Antw.).

JUT NOCH HER. *Van jut noch her weten* van toeten, tuten noch blazen weten, God noch zijn gebod kennen (omstr. van Loven).

K

K wordt meermaals op het einde eener lettergreep voor *g* gehoord, als in *gank*, *hank*, *lank*, *zank*, *spronk*, *sprinkhaan*, euz., voor: gang, hang, lang, enz.; soms vervangt zij de *g*

toenemaal als in *koninkrijk*, *begankenis*, enz., voor *begangenis*, enz. (overal). In Vl. vervangt *g* soms zelfs de *t* als in: *woorket*, *spelke*, voor wortel, spelto, fr. *épeautre*, enz.

KAAIBROOD, o., broodvormige klomp van samengedroogde kaden of kanen, bij de liesvetsmilters en keersmakers : *als men de verkens mest met kaaibrood, zijn ze spoedig vet* (omstr. van Loven).

KAAMPST, (Kemp., Vl.).

KAAN, KANE, in Vl. voor oorveeg : *kom hier ik geef u een kane. Kactse* bet. bij Kil. ook : oorveeg, kaakslag.

KAAR zegt men hier en daar, omstr. Mechelen, voor : kar, en elders : *keër* (uitgesproken als het fr. *vers*) en ker, Kil. heeft *karre*, *kerre*; *kaar* bet. in Holl.-Limb. ook korf, *biekaar*, bijenkorf (Idiot. bl. 212); *kar* of *kaar* kan verwant zijn met het fr. *char*, l. *currus*, en met *charge*, l. *carga*, last, of met *carina*. Bild. zegt dat het perzisch *ker* ezel bet., en dat onze oude taal *carine* heeft voor : pakkaadje.

KAART. *De kaarte missen*, zegt men in Westvl. voor : eene schoone gelegenheid laten voorbij gaan : *ik heb leelijke de kaarte gemist. De kaarten doorsteken*, zegt men te en omstr. Loven, voor : de kaarten doorschieten of doorschudden; *in iemands kaarten spelen*, zegt men in Brab., voor : iemand voordeelig zijn; *de kaart is gekeerd*, het is heel en gansch anders (Loven en omstr.).

KAAS. *Zijnen kaas laten*, sterven, het leven laten of verliezen : *hij heeft er zijnen kaas aan gelaten*, hij is er van gestorven (Brab.). In Vl. zegt men daarvoor : *hij heeft er zijnen kakelare* (roeper, larynx) *gelaten* of *hij heeft er zijnen kraag gelaten. Een hol in den kaas eten*, machtig veel eten (omstr. van Gent).

KAASMEES of KEESMEES, fr. *fauvette bleue à tête noire* (Brab.); men spreekt het ook *keesmusch*, *keesmuske* uit.

KAATS, KAATSCH. Z. kouts.

KAATSEBALLEN, o. w., *kaatsen*, met den kaatsbal spelen; Bild. zegt dat kaatsen kwalijk afgeleid wordt van 't fr. *chasser*, maar dat het *keeren* bet., dat

men spreekt van de wederkaatsing van het licht, dat is, dat het licht terugkeert.

KABAAS, m. en o., mv., *kabazen*, voor *kabas*; omstr. Loven ook uitgesproken *kalbas* (Westvl.).

KABABEL, v., klontjes gemaakt van gebakken suiker; ook nog : hetzelfde als klats. Z. *babbelaar* (Vl. Idiot. 25).

KABBAND, KABAND, gedraaide kempen koord, zeer sterk en dienende om pakken mee te binden (h. en d. in 't l. van Waas). Het is licht voor : *kabelband*, band of koord waarvan men de kabels draait, zakke band.

KABBERNATS, ons uit Kortrijk toegezonden met de bet. van : gering, gemeen : *ik draag dat kleed niet, het is te kabernats*. Licht van *kapper* en *nat*. Een *kapper nat* of water is van geringe waarde. Zie *kabbernoesch*.

KABERNOESCH (kabernoensch), dit hoort men te Gent en elders in gezegden als volgt : *het is kabernoesch*, en dit bet. het is mis, het is kwalijk uitgevallen; *hij is kabernoesch*, hij is dronken; licht is *kabber* voor *kapper*, en 't laatste gedeelte des woords : *noesch*, *nuesch*, voor *schuinsch*, van ter zijde, fr. *oblique*; dus een die niet klaar meer ziet om te veel in 't glas gekeken te hebben (Z. Idiot. bl. 214).

KABERNIJ verbasterd van 't fr. *carbonade*, karbonade (Brab.).

KABASSEN, b. regelm. w., dooden, binnen spelen, b. v., kiekens : *het is kermis, laat ons een koppel kiekens kabassen*. Zie *kabazen*.

KABAZEN zegt men in Vl. voor *kabassen*, behendig stelen, heimelijk wegnemen of liever behendig in de *kabaas* (*kabas*) steken.

KABOESER, m., gezegd van peeren, appels, pompoenen, enz., die zeer groot zijn in hunne soort : *'t is ne kaboezer van nen appel*, 't is een groote dikke appel (Westvl.).

KABOUTERMANNEN. Zie *alvermannen*;

bij Kil. : *kabouter manneken*, l. *co-balus*; een duivel die den mensch nadoet; ger. Kobel., Gal. Gobelin. Bild. acht (Geslachtslijst) het woord verbasterd van *gebolderman*, d. i., *gestommelmaker*; van *bolderen* dat stommelen is.

KACHAAIEN, o. en regelm. w., een groot gedruisch maken met te roepen en te schreeuwen, schaterlachen, in 't l. *cachinnari* (Westvl.).

KACHTEL, o., wordt ook, in Oostvl. (Land van Waas), gezegd voor veulen; men zegt elders in Vl. nog : *kachsel* en *kassel*.

KADEUNEN, Zie kaduinen.

KADIEZEN, 't zelfde als *kardiezen* (Idiot. bl. 222), eten, smullen; van *kadij* (Idiot. 214), smulpartij; *kadiezen* of *kandiezen* en *kondiezen* bet. te Antw. ook : te zeggen, in te brengen hebben : *gij hebt hier niets te kadiezen*; in Vl. bet. *kadiezen*, *kadijzen* : verruilen, verwisselen, fr. *troquer*.

KADIJL, lawijt, leven, getier.

KADIJSTEREN, Zie keisteren.

KADOTTELEN, KADOTTEREN, o. en regelm. w., sterk daveren, waggelen : *de wagen kadottert*; als b. w. bet. het : heen en weer wiegen, troetelen, koesteren, fr. *dorloter*, b. v. : *een kindje kadotteren*; ook aflossen, een pak slagen geven : *ze hebben hem daar wel gekadotterd*; hiervan *kadottering* of *kadotteren*.

KADOTTER, m., katijvig mensch, fr. *homme chétif* : *zijn vader is maar een kadotter* (Westvl.). Zie kadodder.

KADOTTERAAR, stamelaar.

KADOTTEREN, Zie boven : kadottelen.

KADUIN, KADUN, o., vernepen of leelijk mensch, gebrekkelijk of versleten mensch, anders ook gezoid : *krikalaam*, *homme rabougri*, *machine détraquée*. Ook : een wakker kind, anders ook *spook* genaamd, d. i. : *een vlug kaduintje* (Westvl.).

KADUINEN of KADUNEN is te Gent en

omstr., bij de slachters en vleeschverkoopers, het ingewand, afval of penserij (zoaals men te Loven zegt) van geslacht vee, b. v. de long, de licht, lever, de maag, de mook, de darmen, al wat van de ingewanden der dieren eetbaar is : *de beenen en kaduinen zijn goed voor de arme lieden* (Vl.).

KADUINEN, KADEUNEN, b. regelm. w., doodslaan, doodstampen, doodwurgten, doodwringen, dooden, 't leeren benemen, kapotmaken : *hij heeft zijn hond gekaduind*; *een kiekeen kaduinen* is : een kiekeen opeten, *een flesch kaduinen*, een flesch uitdrinken : *een boek kaduinen*, eenen boek kapot doen, in stukken scheuren (Westvl.).

KADUL, KADULLETJE, zoetaardig en bevallig kind dat geerne gekaduld wordt (Westvl.); *kadul* en ook *kadulle*, v., bet. ook : stoofsel van gestampte aardappels met surkel (Westvl.). *Kadulslaan* : *zijne tong slaat kadul*, hij is dronken (Antw.).

KADULLEN, b. en regelm. werkw., troestelen, fr. *choyer*, plagen uit dertelheid; kullen of voor den zot houden, bedotten (Westvl.).

KADULLIG, bijv., goeilijk, inschikkelijk, zacht en verdraagzaam (Westvl.).

KADUTTELEN, KADUTTEREN, kaddutering, 't zelfde als boven *kadottelen*, enz.

KADUTTELTJE, o., een katijvig kindje of schepselken (Vl.). Zie kadotteren.

KAFETUUR te Roermonde voor omslag eens boeks, gewis van 't fr. *couverture*. Te Loven heeten de kinderen zulk een omslag, een *couvert*, en, in mijne jeugd gebruikten wij, in Brab. daarvoor het woord *spaarsel* (spaassel), dienende om den boek te sparen. In 't Hagel. *koffetuur*; in Kl.-Brab. *Spönse*.

KAFFENBED, bed met zak kaf daarin of wiens zak met kaf gevuld is (Brab.).

KAFFOOR, KOFFOOR, voor vuurstede, schouw, fr. *cheminée*; van daar : *kaf-foorvager*, *koffoorvager*, voor schouwvager (Westvl.) en te Poperingen :

komfoorvager.

KAFKOEN. o., schouw, fr. *cheminée* (Westvl.); bij. Kil.: *kafkoen*, flandr., *kave*, schoude; *kafkoen-vaegher* of *schoudvaegher*.

KAFMOLEN, m., molen waarmee het kaf uit het graan gewaaid wordt (Brab.).

KAGADE, onverwachte schade door een ongeluk of toeval veroorzaakt (h. en d. in Oostvl.).

KAGUILE. Zie hierna kajut.

KAJOETER, KAIJOTTER, m., bijna 't zelfde als: kwade jongen.

KAJOETEREN, zeker kaartspel (Antw. pr. en Hag.).

KAJODDER, vermaak, vermaking (Lier en omstr.).

KAJOUWEN, 'tzelfde als *kasjouwen*.

KAJUIT, KAJUT, KAJUTE, v., oud versleten peerd (Mechelen en omstr.); in Westvl. noemt men een slecht peerd ook: *kajut*, *kaguille* (kagule), en ook nog: *knol*, *tuike*, fr. *haridelle*; in de Kemp. h. en d. *djek*; in Brab. h. en d. *hecht* of *kareet*; in Oostvl. h. en d. *kaveete*; *djek* is hond in Kl.-Brab.

KAKE BREED LACHEN, zeer hard lachen, fr. *rire aux éclats* (Westvl.).

KAKELAAR, m., volgenken met zwart kopje, fr. *fauvette à tête noire* (Vl.); licht hetzelfde wat men in Brab. *kees*- of *kaasmeesken* heet, fr. *fauvette bleue à tête noire*.

KAKERNESTJE, 'tzelfde in Oostvl. als *kakenestje* (Idiot. 215).

KAKKEDEUR, KAKKEDOOR, naam van een zekeren vogel (Antw.).

KAKKERNESTJE, 'tzelfde te Gent en elders in Oostvl. als: *kakkenestje* of *kakenestje* (Vl. Idiot. bl. 215).

KAKKESTOELMEIJEN. Iemand *kakkestoelmeyen* of *kakkestoelmeyen* dragen, is te Maastricht, een kindervermaak: twee kinderen geven elkander de hand, en dragen een derde op hunne samengevoegde handen gezeten kind. Het w. is gewis samengesteld van *kakkestoel* en *meyen* voor feesten, iemand

als op eenen kakstoel in triomf rond dragen. In Brab. hoort men soms als, men een kind zoo draagt: *kakkestoelmenneken*, *Jesusken zit in 't kapelleken*.

KAL, v., is ook de naam dien men h. en d. in Kl.-Brab. geeft aan het stop of den kurk of houten blokje, dat men op den grond recht zet met eenige geldstukjes daar boven op liggende, en waar heen men met andere muntstukken werpt. Zie *kalleken* schieten (Idiot. 217).

KALANDEREN, het graan van de kalanders (graan wormen) zuiveren (Vl.).

KALDJOUWEN. Zie *kasjouwen* (Vl.).

KALEIEN, KALEITEN, met kallet, klei of kaleite (een soort van klei- of klijtaarde) bepleisteren of bestrijken (Westvl.).

KALF. Een *kalf* werpen, braken, geuhelen (Kemp. en elders). Men geeft ook den naam van kalf aan jonge eiken, die in een blekbosch moeten blijven staan, als men de dikke heesters nitkapt om geblekt te worden. In Westvl. noemen de timmerlieden *kalf* de hei of den heiblok. fr. *mouton*, *hie*.

KALFATEREN. Zie Kil. Het woord is wel geen idiotism doch bij de kemponaars wordt het toch overgedragen van zijne echte beteekenis tot die: van iets aan een timmeren in 't algemeen, en wel vooral van klein frutselselwerk, waar men geen timmerman voor ontbieden kan.

KALFIJT. Zie *kalfshoofd*.

KALFSHOOFD, o., kalfskop, botuil, ossekop, domkop, botterik (Oostvl.). Men gaf ons het woord *kalfijt* nog op gewis voor: *halshout* of *kalfshoofd* in den zin van: dommerik; lompstuk hout. In Brab. immers het. *hout* of *wishout* en *lompstuk hout*, zoo veel als: lompe kop, domoor, bottekop.

KALIJNACHTIG. Zie *kaliynen*.

KALIJNEN (kalinen), b. en o. regelm. w., vleien, fleemen, de mouwvagen, fr. *cajoler*, meest gezegd van vertroetelde

kinderen. *Een calijne*, mauwvager, fleemer, fleemster, goedaardig vrouwen of meisje; *kalijnachtig*, flouwachtig, fleemachtig.

KALK, in Brab., Antw., alsook bij Weil. en Kramers, M., bij Heremans en De Vries, v., in Vl., onz., en in deze streek wordt *kalk* ook genomen voor het wit der oogen, fr. *le blanc de l'œil*. Zoo zegt men: *iemand het kalk uit de oogen kijken*, voor: iemand sterlings bezien, hem van onder tot boven, van kop tot teen bezien.

KALKEN, b. en regelm. w., met kalk besprooien: *het land kalken*; *de tarwe kalken*, d. i., tusschen de tarwe die men gaat zaaien, ruwen kalk mengen, om zoo de maaikens, die er mochten onder zijn, te doodden (Brab.).

KALLEMOEI, v., moeial, vrouw die zich met alles moet zonder er verstand van te hebben (Oost- en Westvl.). In Westvl. bet. *kailemoei*, een bundel strooi dien men openspreidt op den top eener graaumijt; 2° bloem van de waterlelie, fr. *fleur de nénuphar*; 3° spook, tooveres, kof, kalle.

KALLESLAGEN, kallekenslaan (L. v. Aalst). Zie kalslagen.

KALLEWAAIEN, 'tzelfde als: *kallegaaïen*, snappen, babbelen; *kortswijlen*, der-telen, fr. *badiner*, frutselen, lanterfanten, den tijd aan beuzelarij besteden (Vl.). Zie kallewauten.

KALLEWAUTEN, in Oostvl. 'tzelfde als in Westvl., *kallegaaïen*, *kallewaaïen*, luid en veel klappen en snappen.

KALLOOI, KALLOOI, m., bij De Bo: kansel, bolronde paander; en, verders overdrachtelijk: iemand die zich kinderachtig gedraagt, die geen verstand heeft: *hij is een rechte kallooi*, *een groote kalooi*; dus, bijna 'tzelfde als *kalle-moei*; te Ilakendover: *het is eene felle kallooi*, het is een felle loef of misslag. Kil. heeft *kulluyte*, *kluYTE*, hetzelfde als *kloot*, *klot*, l. *globus*; *kloot* wordt ook voor sukkelaar, on-

noozele bloed gebruikt.

KALLOOI. Zie kallooi.

KALOSSE, licht voor klos, stopsel, waar men centen op legt en met dikke kluiten naar schiet (Zuid. van Oostvl.). Zie kalleken (Vl. Idiot. 217).

KALOTSE, v., kaatsbal, fr. *pelote* (Westvl.).

KALSEIWEG. Zie kalsei (Vl. Idiot., bl. 217).

KALSJOUWEN. Z. kasjouwen.

KALSLAGEN en KALLEREN SLAAN, zegt men in Kl.-Brab. even als in 't land van Aalst en van Waas, voor 't Antwerpsch *klinkaardspelen*, en als in Vl. *hellige spelen* (Vl. Idiot., bl. 483).

KALUTTEREN, loteren, loszitten (Westvl.).

KALVEN en KALVEREN zegt men eveneens voor braken, een kalf werpen of kotsen (Kemp., Brab. en elders).

KALVERBLAD of KALVERKRUID, zoo noemt men h. en d. omstr. Loven en Mech., het weegblad of de weegbree, fr. *plantain*, omdat men dit kruid of liever deszelfs zaad kookt in melk om dit den kalveren te laten drinken wanneer ze aan afgang lijden.

KALVERMUILKENS zijn in Oostvl. roode fluweelachtige bloemen, 'de zelfde hofbloem als De Bo *kalvermuilen* noemt, fr. *muflé de veau*, l. *antirrhinum majus*; nu, Blancardus vert. *antirrhinum* door: apenhoofd, knaptandekenskruid, kalfsuut, gaperkens, kalfsbek, kalfsmuil, kalfsneus, enz.

KALVERPEGGER of KALVERPEGGEREER, koopman, of eer schachberaar in platte kalveren; zoo zegt men ook: *koeiepegger*, *verkenspegger*, een koopman die jonge verken, koeien, veeren koopt en verkoopt (omstr. van Loven, Aarschot en Diest, Kl.-Brab.).

KAMREITEL, andere uitspraak van *kap-beitel* (Loven); twaalf kam- of kap-beitels, van verschillende grootte, worden bij de schrijnwerkers en timmerlieden, te samen *een spel* geheelen (Brab., omstr. Loven).

KAMEREN (ter), fr. *La Cambre*, vroeger een vermaard klooster in Zoniënbosch,

nu is 't een openbaar sticht van oude of luie lieden.

KAMAAI, KAMEIE. Zie kamijn.

KAMERMILLE is in Vl., dezelfde stinkende plant als 't fr. *camomille puante*, te Campenhout en elders epplein of epenlein geheeten, en in Vl. ook nog: *hondsdille*, *kantjoen*, enz.

KAMILLE, v., is in Brab. en Vl. bij de landbouwers, een akkerplant die bij Kramers oliezaad heet, in 't fr. *cameline cultivée*; men maakt bessems van 't droog houtachtig loover dezes plants.

KAMMEN, uitgespr. : *kummen*, veel in Limb. gezegd, b. v. voor: hooi bijeen-scharren in hoopjes, in Brab. *bijeen-schêren*, *bijeenkrabben*, hooi in hoopjes zetten. Zie reken.

KAMMOES, KAMMOES, mengeling van bier, water en suiker (Brussel). Men kan hier denken aan *kan-moes*.

KAMMOES. Zie kammoes.

KAMIJN, uitgesproken te Godsenhoven: *kamaai*, *kameie* of *kammei*, m., en bet. aldaar misvormde kareelsteen, die zeer hard gebakken en verbrand is. Bij Kil. vindt men *kamijn* of *kamijnsteen*, ger. sax. sic. hetzelfde als *kemeneye*, nu dit *kemeneye* is een oud woord dat schouw, heerd bet. l. *caminus*, *focus*, ger. *kaemin*, gal., *cheminée*, hisp. *cheminea*, angl. *chymney*, ital. *caminos*; Delfortrie heeft: *kamin*, bgd. *kamin*, angl. *chimmey*, fr. *cheminée*, neerduitsch *schauwe*, *schoude*, Vl. *kave*, holl. *schoorsteen*.

KAMP, kam (Roermond).

KAMPEN, den top met geweld uitwerpen naar eenen anderen, die op den grond ligt, om dezen eene muke te geven (Gent). Zie muke en kampon (Vl. Idiot. 219).

KAMPETESCH of KAMPTESCH, v. (Z. Vl. Idiot., bl. 219), tasch om schoolboeken in te steken (Roermond).

KAMPTOP, tol om meê te spelen, of 't zelfde als *priktoel* (Gent en omstr.).

Zie kampen, kampon (Vl. Idiot. bl. 219).

KANDELAREN (uitgespr. *kandeleeren* met zw. e) vermooschen, bevuilen, vooral kleedingsstukken. *Zijne schoenen zijn gekandeleerd*, vuil of in slechten staat (Gent). Zie kandelaren (Vl. Idiot. bl. 219).

KANDJIEREN, b. regelm. w., 't zelfde in 't Land van Aalst, als omstr. Loven *korzieren* (Vl. Idiot., bl. 282), oulings *kalangieren*, in de bootslaan: *de strop-penzeller is gekandjierd*.

KANIS (kannis), m., biezou vischkorf (Antw.); *kanis*, dat van 't lat. *canistrum* schijnt verbasterd, is v. bij Bild. en bet.: maud, evenals: *kaan*, *kane*. Zie kansel (Vl. Idiot., bl. 220).

KANKEREN, zegt men h. en d. in Westvl., van eene pijp als zij niet goed wil trekken, als de tabbak slechts langs eenen kant brandt.

KANNIS. Zie kanis.

KANSELEN ook KANTSELEN, b. en o. w., wisselen, door ruiling verwisselen, schacheren, fr. *trocquer*: *willen wij kanselen*; *peerden kanselen*; *hij kanselt in koeien*, is, zonder eigenlijk koopman te zijn, koopen en later weer verkoopen of verruilen (Vl.).

KANT, *aan den kant van*, langs, omtrent. *Aan kant zetten of brengen of helpen*, verteren, verkwisten, opdoen: *de kerel heeft al wel tien duizend frs aan kant gezet*; *hij brengt meer aan kant als hij wint* (Vl., Brab.). *Ik kan er geen rechten kant aan krijgen*, ik kan er niet meê klaar geraken (Br.). *Zijnen kant kuischen*, voor zich zelven zorgen en niet met anderen bemoeid zijn: *dat elk zijnen eigen kant kuische* (Oostvl.).

KANTJAGER, stoute schooier, vooral nachtroover (Vl.); in Brab. vroeger *binder* (binjer) genoemd.

KANTBED, o., h. en d. in Vl., 't zelfde als in N.-Br., *vooraart* of *vooroot* (Vl. Idiot., bl. 828), of als *voorting* (Idiot.,

- bl. 829), of als *vorrel*, *vordel*, *vöddel* (Vl. Idiot., bl. 834), d. i., zoombed in de breedte, boven en beneden, van den akker, waneer de voren of ruggen in de lengte loopen, doch loopen deze in de breedte, dan zijn de kantbedden in de lengte. In 't Hagel. : *hoofdbed*.
- KANTJOEN, o., wilde stinkende kamil, 'tzelfde onkruid in Vl. als hondsille, fr. *camomille puante, quenueçon*.
- KANTOR, m., priester voorzanger, die in plechtige kerkerlijke diensten voorzienigt, mv. *kantors*: *daar waren vier kantors in de processie* (overal).
- KANTSELEN. Zie kanselen.
- KAP, v., voor : *zijne kap over de haag smijten* of *werpen*, zegt men in Holl. : *zijne kap op den tuin hangen*. *Zijne kappe keeren* bet. in Oostvl. : van gezindheid veranderen. *Op iemands kap zitten* bet. in Brab. : op iemands hals zitten of op iemands kosten leven en in Oostvl. en Kl.-Brab. iemand lastig vallen, hem op de teenen trappen. *Kap en kogel afloopen*, alles, stad en dorp afloopen (Noord-Brab.).
- KAPBAK, KAPBLOK, bak dienende om groensels, vleesch, enz., in te kappen of hakken, kapbord (Westvl.).
- KAPEEL, m., kapeeltje, o., tros bloemen bloemtuil, ruiker, fr. *bouquet* (Westvl.); in de Poperingsche streek zegt men : *apeel*; Kil. heeft *hoepeelken*, *appelken*, *appeelken*; vgl. het fr. *chapeau*, *ouling*, *chapel* en *capel*, un *chapeau de fleurs*, bloemkrans.
- KAPEELBLOEM, v., hofbloem, anders ook *bruisjonker* genoemd, fr. *bouquet par-fait*, *willét des poëtes*. Men zegt ook *apeelbloem*; bij Kil. *hoepeelbloem*, lat. *armeria*.
- KAPEL, KAPELLEKEN, *kapelle* of *kalle* wordt gezegd voor : domhoofd, dwaas vrouwmensch : *die domme kapelle* (Br.), *kapelleken* voor herberg. *ik heb hier geweest, ik heb daar geweest, ik heb alle kapellekens naar geweest*, komt in 't vlaamsch liedje : *als hij van 't stad komi, gaat in alle kapellekens nader* (Brab., Antw.).
- KAPELLE TEN BOSCH of KAPELLEN, fr. *Chapelle au Bois*, dorp in Kl.-Brab., statie op den ijzeren weg van Mechelen op Dendermonde.
- KAPITTELING, v., vermaning, berisping, *de daud van kapittelen*, d. i., in de kapittelzaal, bij de kloosterlingen, eene vermaning of berisping ontvangen over het onderhouden der kapitels of regels van 't klooster : *ik kreeg eene duchtige kapitteleing* (overal).
- KAPOT wordt ook in Oostvl. gebr. voor : gebroken, gescheurd, versleten, beschadigd, enz.
- KAPPELEN, b. w., dooreeusieken, dooreenmengen : 1° *kappel de kaarten*; 2° kabbelen, stremmen : *de melk kappelt*; hiervan : *kappeling*, daad van kappelen, stremsel; 3° *fijs gehakt vleesch*, fr. *hachis*; 4° afval van gekapt hout (Vl.). Zie *kabbelen*.
- KAPPER, m., is, in Brab. : 'tzelfde als wat Weil. *houweel* noemt, zijnde een akkentuig om hard land mee om te kappen, en door *houweel* verstaat men dat tuig, op dezelfde wijs gemaakt, maar straffer en met korteren steel, waarmee men zware boomen uitkapt. In Kl.-Brab. : *breek*.
- KAPPESINGEN, voor : kapucienen, fr. *capucins* (Brugge).
- KAPPEZEN, mv. van *kappes*, *kappees*, *kappus*, en dit voor kabuiskool, witte kool, fr. *chou cabus* (Holl.-Limb.). Zie (Idiot., bl. 224).
- KAPRUIN, v., hoofddeksel, tuig in stalen draad, dat de biemans over 't hoofd trekken, waneer zij aan hunne hien werken (Brab. en Antw.); 2° hoofddeksel van beggijnen en andere nonnen, dat zij op het hoofd, hals en schouders dragen. Kil. vert. het door *gestamen humerale*, *cucullus humeralis*; 3° ook kovel der vrouwen, lat. *cucullus, mitra*; ook 4° voor kruin of bovenste takken van sparren masten.

KAPSELING, o., kapsel, haksel, kleine stukskens die van het houtkappen voortkomen (Brab., Hagel.).

KAPSPAANDER, m., mv., *kapspaanders*, grootte lange spaanderen, voortkomende van het kappen met een dissel, b. v., als men kepers of boomen, die in 't lang tot berden moeten verzaagd worden, effen en rond kapt; ook de spaanderen van de dikke wortels van uitgekapte boomen (Brab. en elders).

KAPSTOK, m., licht voor : *schapstok*, staande stok met voet waar de kleederen worden aangehangen. *Uwe neus is geene kapstok, daar moet niet alles aangehangen worden*, d. i., gij moet alles niet weten, of, men moet u alles niet zeggen (Brab., Loveu en elders). Zie van Dale.

KAPUCIENEKNIE, voor dikke, opgezwellen knie, eene kwaal aan de knie, voortkomende van veel te knielen, zoo genaamd, van de paters kapucienen, die veel knielen (Brab., Kemp.).

KAPUCIENEN MOSTAARD is de naam, in de omstr. van Brussel, langs Tervuren, gegeven aan een soort van wilde radijsplant of wild raapkruid, 't fr. *raisfort sauvage*, lat. *cochlearia armoracia*; het is een ander kruid als herik of wilde moostaard, fr. *tortille*, lat. *irio*.

KAR, KARRE, zegt men tot iemand die slecht speelt : *ge zijt maar eene karre* (Kortrijk).

KARBAAS, v., mv., *karbazen*, 'tzelfde in Westvl., als : *kabaas*, *kabazen*, en in Brab. en elders, *kabas*, soms verkeerd uitgespr. *kalbas*, biezene armkorfje, fr. *cabas*.

KARB en KARP. Zie korb.

KARBOENS, KARBUNS, slaapkoof, muts welke de vrouwen dragen (Hasselt). Zie bij Weiland *karpoots*, *kapuitmuts*.

KARDOEZEN, van kardoes, fr. *courpouche*. *Hij heeft niets te kardoezen*, d. i., hij heeft niets te zeggen. Zie *kadiezen* of *kardiezen* (Vl. Idiot., bl. 222).

KARDUINEN. Zie kaduinen.

KAREEL, wordt in Oostvl. gebr. voor 't fr. *corbeau*, nu, bij Sleeckx het *corbeau*, in de bouwkunde : drager, kraagsteen, krolsteen.

KAREL, m., kleine schelf of mijt, dat is : hoop, fr. *petite meule de blé* : *het graan in karels*, dat is, in hoopen zetten, en dit heet men : 't *koren karelen*, fr. *mettre le blé en petites meules*. Karel is hetzelfde niet als : *stuik* of *mandel*; *stuik* of *mandel* is een hoop van om-trent twelf of dertien graanschooven, in 't fr. *trezeau*, *tréseau* (treize; dertien), engl. *stook*, en in zulke hoopen zetten, heet men : *stuiken* of *mandelen* (Westvl.); in Brab. en Hag. is *stuik*, *stuiken*, 't zelfde als, in Westvl. *kapelle*, *kapellen*, d. i., in losse ongebonden hoopjes zetten, bijv., vlas, haver, boekweit, klaver, enz., : *in natte jaren zet men de tarwe ook in stuiken* of *kapellen*. *Er eenen goeden Karel op zetten*, d. i., een goede pint of pot op uitdrinken (Kl.-Brub.). Zie *stuik*.

KARELEN, in karels zetten : *het koren karelen*; *de haver karelen*; *de stuiken konden nog drooger zijn, maar omdat het weer onzeker is, gaan wij ze karelen* (Westvl.).

KAREN, b. w. *De deur kaart* (crie) zegt men te Baal; in 't Idiot., bl. 264, staat *knarren*.

KARETAAT, van 't fr. *charité*, l. *charitas* : *eene karetaut doen*, fr. *faire une charité*, eene aalmoes geven (Oostvl. en elders).

KARHUIF, v., huif of wit overspansel om over eene zekere kar te trekken, om, alzo, daaronder tegen zoo, regen en wind beschermd te zijn. Eene *huifkar* is eene kar met eene huif daarover, en een *huifkarreken* wordt ook een *speelkerreken* geheeten, zijnde een licht rijtuig, dat slechts voor menschen bijzonderlijk dient.

KARHUIS, plaats om de karren en andere rijtuigen in te plaatsen (overal). Men

zegt ook : *wagenhuis*, *koetshuis*, plaats om wagens, koetsen, enz. in te zetten (overal).

KARJOUWEN. Zie kasjouwen.

KARLEWEI, kleine kruiwagen, waar de kasseiers en andere werklieden aarde mee vervoeren (Vl.). Zie *kerlevij*.

KARNOFFEL, KARNOEFFELNAGEL, 't-zelfde in Westvl. als : kruidnagel, grofnagel, fr. *clou de girofle*, in Brab. geheeten : *groffelsnagelen*.

KARNTÉ, v., 'tzelfde hout als *hernte*, *heernte*, *herntil* (Westvl.) of als *helster*, *herlaar* (Vl.) of als elders : *herenteer*, *harenteer*, *hardenteer*, *herzeleer* of *herzelenteer*, of als in Holl. : *hagebeuk*, *hanebeuk*, *jokboom*, fr. *charme*, l. *carpinus betula*; hiervan : *karnthout*, *kurnthage* en 't bijv. nw., *karnten*, van *karnte* : *karnten hout*, *karnten vlegel*.

KAROTTENTREKKEN of eene *karot* trekken, bedriegen : *hij kan iemand karotten* of eene *felle karot* trekken, *hij kan iemand zeer vastnemen* of bedriegen; *karottentrekker*, bedrieger; *karottentrekkerij*, bedrog (Brab.).

KARPELTONG, voor dobbeltong (Kortrijk). In ons Idiot., bl. 224, staat, *haspellong*; 't is eene drukfeil. *Karpel*, en in Brab. ook *kerpel* zegt men zoowel als : *karper* even als *kelver* en *kervel*.

KARREHOEWEN, o. w., in 't fr. *jouer à la crosse*, spel bestaande in eenen kei, steen of verkenspoot, zoo ver mogelijk weg te drijven of voort te slaan (Hasselt); van *kar* en *houwen*.

KARREWIJTE, v., 'tzelfde in Vl., als *karhuif* in Brab. Zie *wijte*, *wiette* (Vl. Idiot., bl. 863); in Kl.-Brab. : *karwip*.

KARSJOUWEN. Zie kasjouwen.

KARSOUDE, KARSOUWE (kassoude, kassouw), v. Zie *kersoude* of *kersouw* (Vl. Idiot., bl. 235).

KARTABEL, KARTEBEL, v., soort van geestelijke almanak, aanduidende de getijden en missen die dagelijks moeten gelezen of gezongen worden, volgens

het Roomsche Ritueel of het gebruik eens bisdoms of eens kloosterorden (Brab.).

KARTAN, KARTEN, KARTON, m., peerdeknecht, voerman van wagens en peerden (Vl.), 'tzelfde als *stalknecht* in Brab., waar men toch ook *peerdeknecht* zegt. Vgl. het engl. *carter*. Zie *karwip* in 't Vl. Idiot., bl. 223 en Delfortrie, bl. 506. Kl.-Brab. hetzelfde als *karhuif*.

KAS (uitgespr. als 't fr. *cache*), holle aardeweg, fr. *chemin creux* : *langs St-Peters kas* (Halle).

KASJOUWEN (zich), gelijkvl. w., tobben, beulen, zwoegen, afmatten, werken en slaven : *gij kasjouwt u dood* (Westvl.); men spreekt het w. ook uit : *kaiouwen*, *kaaisjouwen*, *kariouwen*, *karsjouwen*, *kalsjouwen*, *kaldjouwen*.

KASMAREI, m. mv., *kasmareien*, 'tzelfde als in 't fr. *chasse marée*, *voiturière qui apporte la marée*, zegt Sleenckx, d. i., ventjager, *katse marei*, vischjager, vischvervoerder, vischvoerman, d. i., zegt De Bo, die met spoed den verschen zeevisch naar de stad voert; hiervan *kasmareien*, o., en gelijkvl. werkw., het bedrijf van *kasmareien* uitoefenen; *kasmareikar*; *kasmareipeerd*, slecht peerd.

KASPEREN, jagen; *buitenkasperen*, *wegkasperen* zijn meer in gebruik voor buitenjagen, *wegjagen* (Westvl.); in Brab. zegt men *buitenkaisschen*, *wegkaisschen*, licht voor; buitenkuischen, *weg kuischen* en *wegkaatsen*, *buitenkaatsen*.

KASSEDEN, te Sint-Truiden voor *kassedo*, *marneren knikker*.

KASSEEL. Zie kerstdeel.

KASSELEN. Zie kachtelen (Westvl.).

KASSEN bet. te en in de omstr. van Brussel en Halle, en hetzelfde als 't fr. *chasser*, jagen, *wegjagen*, en als bij ons : *kaisschen* (Idiot., bl. 215), licht eene verbastering van : *kuischen*, of

kaatsen; in Westvl. zegt men : *kasperen*, *buitenkasperen*, *wegkasperen*; hiervan heeft men : *kassing*, anders ook *kassade* of *kassaart*; iemand zijnen *kassaad* geven, iemand weggagen.

KASSEN bet. in Westvl. op eene bijzondere wijze in den akker voren graven. Zie *zeeuwvoren*, *zaaivoor*.

KASSEN, b. en gelijkv. w., braden : *aardappels kassen* : *gekaste aardappels*, *pommes de terre frites non pelées* (Land van Waas).

KASTEELHOF, pachthof staande bij een kasteel waar het als deel van maakt (Vl.); in N.-Brab. : *neerhuis*, *neerhof*.

KASTELEIN, m., is in de Kempen, niet de heer eens kasteels, maar wel de hovenier of pachter, die op 't pachthof van 't kasteel woont, om dit te bewaren en om den tuin en 't land te bebouwen, en melk, boter, kaas, eieren, hofvruchten, enz., te leveren aan zijne meesters in voldoening zijner pacht. Omstr. Loven zegt men enkel : *de hovenier van een kasteel*; in N.-Brab. : *neerhuishouder* en *neerhofhouder*.

KASVOREN. Zie *kassen* en *kasvoren* (Westvl.)

KAT. *De kat in den kelder vermaken* of *sluiten*, zegt men te Gent, voor de Brabandsche uitdrukking : *de kat den kees* (kaas) *doen bewaren*, en dit beteekent zoo veel als het fr. *enfermer le loup dans la bergerie*, d. i., eenen dief iets doen gade slaan. *Niet weten dat de kat kijkt*, niet weten wat er gaande is (Gent); *het zoude de kat zijn*, het zou wonder zijn (Antw.); *katte kolere*, plotseling ontstane gramschap zonder rede, opstuiving : *hij schoot in eene katte gramschap* (Vl.). *Heeft de kat u gewasschen*, zegt men als iemand nog zwart is, na gewasschen te zijn (Gent en Kl.-Brab.).

KATELIJN, de *r* veranderd in *l*, gelijk 't menigmaal gebeurt, in Brab., gezegd, voor : *Katherien*, *Katherina*, *Catha-*

rina; zoo heeft men de *Katelijne kerk* te Brussel en te Mechelen : *Katelijne Waver*; *Katelijne Lombeek*; *Katelijne vest*, enz., enz.

KATEELEN, KATEILEN, o. gelijkv. w., het eerste uitbreiden of uitstruiken van alle plantgewas, als het meer dan een stengel krijgt en als struik opgroeit, uitstruiken, takken of vertakkingen krijgen, tot een *hocht* of *struik* worden : *de tarwe*, *de haver*, *de klaver kateilt*, *die boom kateelt goed* (Westvl.).

KATEREN, o. gelijkv. w., van *kater*, mannetje der kat : *gaan kateren*, *uitkateren gaan*, zegt men in den tijd dat de katten uit teelzucht, snachts uitloopen (Brab. en Antw.).

KATOENGEVEN, zijn best doen, zich ergens bijzonder op toe leggen : *geef katoen en ge zult lukken* (Vl.); men zegt ook *peper geven*; in Kl.-Brab. bet. het : hard loopen om niet gevat te worden.

KATOTTEREN. Zie boven *kadotteren*, *kadottelen*.

KATRIENWIEL, KATRIJNEWIEL, wurte, velzichte, voor welke men de H. Catharina aanroept, fr. *herpes circiné ou tonsurant* (Vl.).

KATTEBIECHT, zoo noemt men h. en d. in Vl. de biecht van kinderen onder de zeven jaar.

KATTEBOLLEN, zaadbollen van aardappels (Kl.-Brab.).

KATTEKOP, m., soort van zoeten droogen appel, zeer groot als de kop eener kat, (Brab., Vl., Land van Waas); in 't Hagel. is deze appel de dobbele *belle fleur*.

KATTEN, van *kat*, als b. gelijkv. w., rond Tienen gebruikt voor : bedriegen, bedotten; pakken van katten, zeker kinderspel, vangen : *ze zullen mij in dien winkel niet meer katten*.

KATTENTIJD, teeltijd der katten (Brab. en elders).

KATTEPIS, v. als druif, soort van wijn-

- druiſ min of meer smakende naar den katlepis (Brab.).
- KATTEVLEESCH** is in Oostvl., niet knor of kraakbeen, fr. *cartilage*, maar 't geen men in 't fr. *tendon, tissu tendineux* noemt, d. i. een geel wit vezelachtig en taai gedeelte van 't vleesch.
- KAUSCHIE** zegt men te Poperinge en omstr. voor : *kalsy, kassei, kasseide* of *kassij, fr. chaussé*.
- KAUWEN**, voor knauwen bij Plantijn.
- KAUWTJE ZETTEN**, van 't school afblijven (Kortrijk), in de omliggende dorpen zegt men : *boschjes kappen*.
- KAVE**, schouw, schoorsteen. *Nauwelijks den rook uit de kave laten gaan*, zegt men h. en d. in Westvl., voor : zeer gierig zijn, zeer standvastig zijn. *Eene kave doen*, aan den beerd een pijpje rooken (Land van Waas).
- KAVELANT**, een oud rechtswoord, voor kavelaar, een die in kavels legt.
- KAVELLOTEN**, o. en b. gelijkvl. w., verwisselen, ruilen, fr. *troquer, échanger*, gebr. in Westvl., waar ook *kavelooten* met scherpl. oo, en *kaveloten* gelijk bij ons (Vl., Idiot. 228) gehoord wordt. De Bo, schrijft het w. met *éene l*, wij met twee, omdat het ons als zeker schijnt eene samentrekking te wezen van : *kavelen* en *loten*; trouwens men vindt in de oude Costumen van Oostende, *loten* en *de cavelen*; de scherpl. oo doet weinig ter zake.
- KAVELOOTEN, KAVELOTEN**. Zie kaveloten.
- KAVELOTTER**, m., ruiter, fr. *cavalier*, b. v., van die te peerd rijdende mannen, met eene sluier om den arm of rond de lenden, gelijk men er ziet bij de plechtige inhalingen van pastoors of borgemeesters (Westvl.).
- KAWAAIEN**, v, gelijkvl. w., ledig gaan, *lanterfanten*, over en weêr gaan zonder iets te doen (Westvl.).
- KAWAWEL**, m., *gekawaivel*, gebabbel. Zie 't volgende.
- KAWAWELLEN**, o. gelijkvl. w., in Kl.-Br. voor *kawauwen* of *kawetteren* (Vl. Idiot., bl. 227), babbelen, tateren.
- KAWIKKELEN**, b. gelijkvl. w., frutselwerk verrichten; frutselen, penteren : *wat kawikkelt ge al weer* (Vl.).
- KAZAK-KEEREN**, van gedacht of meening veranderen, eene andere partij aankleven : *onze buurman is al tweemaal kazak gekeerd*; hiervan : *kazak keerder*, ook *tuimelaar*; *kazakkeerderij* of *kazakkeering* (overal).
- KAZAKKEN**, b. en o. w., veel eten, buitenspelen : *hij heeft al dat vleesch gekazakt* (Brab., Kemp.).
- KAZAKKEN**, aardappels met de schel (kazak) gekookt of ouder assche gebraden.
- KAZAVIK**. Zie kazevek.
- KAZEVEK**, m., 'tzelfde in Brab. als in Westvl., *kazavik*, o., soort van loshangende vrouwejak met mouwen en dalende tot aan den gordel, bij de walen *cache-avec* geheeten.
- KAZZERS**, mv., morrebollen (Werchter).
- KE, KEN, SKE, SKEN** zijn uitgangen van verkleinwoorden in Brab., Kemp., Vl., N.-Brab., en ook in andere hollandsche streken gebruikt en waarvoor men oulings *kijn* en thans in Holland meestal *je, jen, tje* of *tjen* heeft, en in 'thgd. *kein, chen* en *lein*. Men voegt ze achter een zelfst. of ook wel achter een bijv. naamw. en bekomt de verkleinwoorden. Woorden die eindigen met *ch, g, k*, eischen *ske, sken* : *lich(t)ske, brugsken, rugsken, wandelingske, boekske, broksken*, enz., enz.; alle andere woorden hebben *ke, ken*, maar men boort soms weleens, doch zeer zelden, door het echt dietschsprekend volk, *lampske verkske*. Hier zullen wij aanmerken dat het gehoor een grooten rol speelt in de verkleinwoorden en dat de welluidendheid letters doet invoegen, verwerpen of wel veranderen in andere letters of klanken, zoo bijv. : 4^e zegt men : *her-*

teken, hondeken, woordeken, beelideken, enz. en niet *heriken*, enz.; 2° men laat ook letters weg, zoo zegt men *toreken, lieken, honneken, woreken, beleken*, enz.; 3° maar zou een woord, dat een korten klinker heeft en dezen behouden moet, door de invoeging der stomme *e*, lang worden, dan verdubbelt men de laatste letter : b. v., *potteken, putteken, paddeken, stemmeken, manneken, stillekens*, enz.; doch wordt de klinker in het meerv. lang, als b. v., *pad, rad, weg, slot*, dan wordt de slotletter niet verdubbeld en er heeft meermaals eene klankverandering plaats in het verkleinwoord, en zoo zegt men b. v., *padeken, raëke of roïke (rad), sloteken of sloïke*. Wij zullen hier eeuigszins gaan toonen hoe de klinkers en tweeklanken veranderen; althans in de omstreken van Loven: de korte *a* wordt *e*: *man, menneken; maud, mendeken; pan, penneken; lam, lemmeken; allang, allengskens; star, sterreken; kar, kerreken*; edoch men hoort ook: *lammeken, mandeken, starke en starreken*, enz., enz.; staat er achter de lange *a* eene *d* of *t* dan verandert ze, in de verkleiningswoorden, in een soort van klank die omtrent goed overeenkomt met den fransche *oi-* of *oy-* of een korte *ooi-*klank, b. v.: *draad, droïkke; zaad, zoïke; maat, maike, moïke; rad, roïke*; enz. De uitgang *aan* wordt korter en verkrijgt, in de verkleinwoorden, een soort van fransche *aign* of *oign* — klank: *baan, maan, zwaan*, is als in 't fransch *baignke* of *boignke, maignke, zwaignke* of *zwoignke*; de uitgang *aar, aas*, bij het volk uitgesproken: *our, ous*, worden eene korte *o, or, os*: *haar, vaar (vader), baas, maas, blaas*, enz. is: *horke, vorke, boske, moske, bloske*, enz. Zoo ook heeft *paal (poul), poilke; zaag, zagske en zogske; raap, ropke*, lichaam, *lichamke* of *lichomke*. De

zachte lange *e* wordt veelal kort: *beek, beksken; peer, perke; heer (ours), berke; dreef, dreske*. De zware *e* blijft onveranderd; doch de scherp lange *e* verandert veelal in korte *i*: *weer, wirke; beer (verken), birke; steen, stinke; teen, tinken; beelden* wordt *bëlleken* of *billeken*; doch men hoort ook: *teenke, beenke, beldeken*, enz. De lange *ie* verandert ook in korte *i*: *papier, nier, bier, mier, zier*, enz., enz., *papirke, nirke, birke, mirken, zirken*; doch med zegt *bieken* van *bie*. De zachte lange *o* wordt kort of verandert in een soott van *oi-*klank, b. v., *zool, zolke; lot, loïkke; noot, noïkke*; de scherp lange *o* wordt eene korte *u* of verkrijgt eene korte *oei-*klank: *evenals loop, lupken; boom, bumke, ook bomke; zoom, zumke; boot, boïkke; loon, loeignke; boon, boeignke*; enz., enz. De lange *u* wordt kort: *schuur, muur, buuk*, enz.; *schurken, murken, buksken, bruur* (*brurken*); de *ui-*klank wordt, in de verkleinwoorden, een korte *eu-*klank of stomme *e-*klank: *buis, beuske; huis, heuske; luis, leuske*. De bijv. naamw. en de bijwoorden hebben eene *s* op het einde van het woord: *stillekens, ziekskens, armkens, zachtekens*, enz. dit is ook in Holl. het geval met *jen* of *tje*, b. v., *zoetjes*, enz.: *het kind is maar ziekskens*. Zie verder *ken*.

KEËKEN, Zie *keken*.

KEEL, komt voor in de volgende zegwijzen: *het hangt mijne keel uit*, ik ben er ten volle van verzadigd (Brab.); *ik ben het zoo moede dat ik het langs de keel zou uitgeven*, het walgt mij geweldig, het spant mij sel tegen (Loven en omstr.).

KEEL, KELE, v., de keel van een bólnet is een soort van trechter aan den ingang eens nets om de visschens die er in kruipen, te vangen, fr. *goulet*; men heeft ook van die wissen manden met eene keel of stroot, langs waar de

visschen in kruipen of *keelmande* met eene opening langs waar, b. v., de oude musschen inkruipen om de jongskens eten te brengen, en als zij er in zijn, niet meer uitgeraken (Vl. en elders).

KEELMANDE. Zie keel, kele.

KEENSEL, o. (met zware e), voor kaansel (L. van Aalst).

KEER, KERE. Zie keerne, karn.

KEER (blétende e), voor ker, kerre, kar, karre of kaar (Brab.).

KEEREN, o, gelijkvl. w., wordt in vele beteekenissen gebr. voor : 1° veranderen : *in 't keeren van 't seizoen*; 2° veranderen, verminderen, verbeteren : *de ziekte is gekeerd* (Brab.); 3° koopen : *effen aan keeren*, d. i., koopen naarmate men verkoopt (Iseghem); 4° overgeven : *zijne maag keert*; in dezen laatste zin staat *keeren* bij Kil. reeds als oud vlaandersch voor *over-gheven*, waarvoor men in 't friesch : *karen* en *koren* heeft, l. *vomere*.

KEERING. In de *keering*, komt voor in uitdrukkingen als volgt : als men zijn eigen goed, dat gestolen werd, wederom moet inkoopou, is een dobbelverlies in de *keering*; als eene partij twee mannen verliest en de tegenpartij wint er twee, dat is vier in de *keering* (Brab., Vl.).

KEERLE, m., 'tzelfde als bij ons : *kerel* (Vl. Idiot., bl. 234), *tabbaard*, lang los kleed (Vl.); Plantijn vert. *keerte* door : *une robe longue de bourgeois ou de villageois*, l. *toga*, *pallium*. Vgl. *keel*, *kedel*, heden kiel, fr. *sarrau*, *blouse*.

KEERLIJK, KEERBAAR, bijv., wat gekeerd kan worden; dat afgewend of verwijderd kan worden : *de kat is niet keerlijk van de muis* (Westvl.). Zie verder *keernlijk*.

KEERMELK, KEREMELK. Z. keernemelk.

KEERNE en, in eenigestreken van Vl., ook : *keer*, *kere*, v., *karn*, fr. *baratte*. Zie

bij ons en De Bo : *keernen*.

KEERNEMELK, KEERNMELK, KEERMELK, KEREMELK, 'tzelfde in Westvl. als in Holl. : *karnemelk*; in Brab. *botermelk* (Vl. Idiot., bl. 72 en dit Bijvoegsel, bl. 49), fr. *lait battu*.

KEERNLIJK, KERNLIJK, KEERLIJK, KERLIJK (zware e), o., de hoeveelheid melks die men in eens keerut (*karut*); men zegt ook : *keernte*, *kerne* en *keerte* (Westvl.).

KEERNTE. Zie keerulijk.

KEERS. Zoo recht als eene *keers*, zeer recht (Brab.). *Dat zal ik doen, al hield de duivel de keers*, niemand of niets zal mij boletten dat te doen (Brab. en elders); *de duivel licht de keerse*, de duivel verhindert de zaak, fr. *le diable s'en mêle*. *Eer ieder heilige zijn keersje* of *lichtje heeft*, blijft er nie veel over, wanneer men iets tusschen velen moet deelen, kan er niet veel overschieten (Brab.); *keerskenswijf* is 't vrouwspersoon, vooral 't stoelkensvrouwe eener kerk, dat er keersen verkoopt, ook een meisje met een snotbellenneus (Brab.).

KEERSEN, o. w., zegt men van boomen die recht, rond, effen en gelijk als eene *keers* opgroeien of opgegroeid zijn : *die boomen keersen goed*, d. i., ze zijn schoon recht, en effen rond, en boven bijna zoo dik als onder (omstr. van Werchter).

KEERSENDOMPER (Brab.), *keersendopper* (Vl.), domphoorn om de keersen uit te doen, fr. *éteignoir*.

KEERSPOPULIER, m., de gewone populier, fr. *peuplier d'Italie*, de populier zoo recht is als eene *keers* (Waas).

KEERTE. Zie keernte of keernlijk.

KEERWIS, m. Zie Ducange, art. *Wisa*.

KEESPIER, KESPIER, voor bunt (Kemp.). Zie bunt (Idiot., bl. 85 en dit Bijvoegsel, bl. 57), misschien is *keespiet* voor keestpiel of keespiel, keestpijl.

KEESTEN, AFKEESTEN, b. gelijkvl. w., ook in Oostvl. gezegd voor : de keesten

of scheuten afstrekken, te Loven : *keesemen*, *afkeesemen* : *de palaten afkeesemen*.

KEESTEREN, te Gent en omstr. 'tzelfde als : *kesteren* (Vl. Idiot., bl. 236), hard uitbakken of *keusteren* (Vl. Idiot. bl. 239), braden.

KEET, v., zegt men, h. en d. in Brab., zoo wel als *keting* voor *keten*, in Vl. en Holl. gebr., doch in Holl. hoort men ook *ketting*, dat Weiland, De Vries en Heremans als m. opgevee, doch *keting* is in Brab. en Antw. v. Men zie Weil. op *keten*, alwaar men leest dat men ook het mv. *keeten* heeft.

KEETENIEREN, o. gelijkvl. w., den hommel (hop) verzorgen op dat hij (zij) regelmatig drooge in de keete; ook overdrachtelijk voor : zich verlustigen, zich vermaken met praten en lissaffen in de hommelkeet, huisje of plaats, waar de hop te droogen ligt : *hij brengt heele dagen over met te keetenieren* (Westvl.).

KEEUWE, v., 'tzelfde als bloembot, bloemknop, fr. *bouton*; de bot of knop waar van de bloemen op fruitboomen voortkomen : *de keeuwen van dien perenboom staan open en bloemen schoon*. Halve *keeuwe*, bladbot of knop, waar uit de bladeren komen (Westvl.), bij Kil. is *keeuwe* een hgd., saks. en friesch w., 'tzelfde als : *kouwe*, enge ingang eeniger plaats.

KEEUWELAAR, KEEUWELAARSTER. Zie keeuwelen.

KEEUWELEN, freq. van *keeuwen*, *keuwen* of *kauwen*, b. en o. w. traagzaam eten, met lange tanden eten, knabbelen; hiervan : *keeuwelaar*, *keeuwelaarster*, *keeuweling* (Westvl.), Kil. geeft *keeuwen*, *keuwen* op als hgd., saksisch, friesch, geldersch en vlaandersch w. voor *knauwen*.

KEEUWELINGE, v., de daad van *keeuwelen*, ook afval, overblijfsels, brokkelingen (Westvl.).

KEFFEN, klinkhoutslagen (Werchter).

KEFFERIJ, v., *gekef*, geblaf van eenen hond; ook gepoch, stofferij (Brab., Antw.).

KEGELEN, met een voorzetsel bij, bet. dit werkw. overdrachtelijk : drijven, jagen, werpen : *iemand ergens uitkegelen*, hem er uitdrijven; *iets afkegelen* is, iets afwerpen, afdrijven (Brab.).

KEGELSPEL. *Hij is daar op zijne plaats gelijk een hond in een kegelspel*, hij is daar in 't geheel niet op zijne plaats (Brab., Antw., Vl.).

KEI, KEISTEEN. *Dat is een kei of steen op zijne maag, dat is een zware steen op zijne maag*, dat is hard om te verteren, straf om hooren, dat is een felle slag (Vl., Brab. en elders).

KEIEN, b. gelijkvl. w., met keien beleggen, fr. *caillouter* : *eenen weg keien*; *de weg is gekeid* (Westvl.). Z. keizelweg, kiezelweg.

KEIKEN, *dat is een keiken*, dat is eene vod, eene loef (Vl. Idiot., bl. 344), dat is eene lage, slechte zaak (Sint-Truiden).

KEIKOP, harde kop. stijfhqofd (Brab.).

KEISTEREN, b. gelijkvl. w., weggagen, wegslaan, dus in Vl. 'tzelfde als : *keieren* (Vl. Idiot., bl. 232); men zegt ook *afkeisteren*, *buitenkeisteren*, *wegkeisteren*, *voortkeisteren*, *uitkeisteren* (Vl.). In Kl.-Brab. is het *kesteren*.

KEIZEL, KEZEL, m. kei, fr. *caillou*, ook 'tzelfde als *kiesel*, *keizand*, fr. *gravier*, *cailloutis*, steengruis, puingruis, fr. *pierraille*; ook : *weg met keizand of steengruis bedekt*, *grintweg*; bij Delf. leest men *keisel*, *kesel*, *keselsteen*, Vl. kei, fr. *caillou*; *keselkijn*, dimin. van *kesel*, allem. *kieselstein*.

KEIZELING, KIEZELING, KEZELING, m. en o., kei, kiezelsteen (Westvl.).

KEIZELWEG, betzelfde als : *kieselweg* *weg met kleine keitjes overdekt*, ook *griendweg* (Limb.). Z. boyen bl. 406.

KEIZER. *Iets doen om den vriend van den keizer te zijn*, iets doen om wel te

slaan met eenen groote, om de gunst te winnen van een hoog geplaatsten persoon (bijna overal); zinspeling op Pontius Pilatus, wien men toeriep: indien gij J.-C. loslaat, ge zult de vriend des keizers niet zijn. *Keizer zijn* of *gewees zijn*, zegt men van een buitenpersoon die met boter, eiers, enz., op de markt te koop staat, dadelijk den prijs krijgt dien hij vraagt zonder dat er iets wordt afgedongen (Brab., Kemp., Vl.).

KEIZER, KUIER, hetzelfde als *koeier* (Vl. Idiot. bl. 270), knaap of hulpjongen in eene pachterij koeijongen. In 't Hagel. zegt men *sopper*.

KEKELEN (Vl. Idiot. blz. 232), in sommige oorden van Vl. gebr. voor: in het spel bedrog doen.

KEKEN (zware e), o. gelijkvl. w., in Belg.-Limb., omstr. St-Truiden, voor: luid schreeuwen, luid krijschen of grijzen: *hoor dat kind maar eens keken; stil met uw gekeek; zwijg stil, keker*. Bij Kil. bet. *keken*: babbelen, snappen, tateren, en op *kekelen* verwijst hij tot: kaeckelen, freq. van *kaken*, dat in N.-Limb. bet.: *hard klappen*, dus bijna 'tzelfde als *keken*. Zie Delf., Anal. blz. 26, waar *to check*, bekijken, fr. *reprimander* beteekent.

KEKE SPELEN, jongensspel te Gent en omstreken. Een is er aan; die moet, met de handen te zamen gevouwen, vooruit loopen om er zoo eenen andere aan te slaan. Doet hij de handen los, dan slaan de kinderen hem tot dat hij op zijn *vrij* is (eene plaats daarvoor aangeduid), en binnen mag hij er niemand aanslaan. Heeft hij eindelijk eenen gepakt, dan moet hij met dezen hand aan hand achter de anderen loopen. Zoo groeit het getal aan en blijven er hoe langer hoe minder *vrijen* over. Als het getal van degenen die er aan zijn, aanzienlijk wordt, dan mogen zij zich in verscheidene partijen verdeelen, waarvan een enkele nogtans het recht

heeft er aan te slaan; de andere partijen mogen vangen en vasthouden tot dat de hoofdpartij komt om den gevangene er aan te slaan; deze is nogtans veeltijds reeds weggeloopt, al moest hij er een stuk van zijnen kiel voor in de handen laten zijner vangers.

Keké is de roep waarmee de partijen de hoofdpartij tot zich roepen. In Kl.-Brab. heet dit spel: *stomp doen*.

KEKKELLEN, KEKELEN, voor: kakelen, babbelen, *rellen*, kallen (Vl.).

KEKS. *Het is keks*, het is om te lachen (Werchter). Men zegt: *het is maar kekesspel*, het is maar om te lachen, het is niet gemeend. Zie kattedekenspel. Z. katjesspel (Idiot. bl. 226).

KEL, v., vrouw die slechten praat vertelt (Turnhout); te Gent en elders in Vl. bet. *kalle*: klappei, snapster; en daarvan: *kalle gaaien*, babbelen, snappen.

KEL, KELLE, v., groef, diepte tusschen twee zandplaten, bij Weiland *kil* genaamd. Men heet: *opperkelle*, *puttekelle* en *kruiskelle* (Westvl.). Vgl. het Hgd. *quelle*, het Deensch *kilde*, het Zweedsch *käld*.

KELDE, v., voor: kilte, killigheid, koude. Kil. geeft *kelde* op als Geldersch voor: vorst; en *kilde* voor: koude, en *kilden*, *kelden* bet. bij hem: vriezen, bevriezen, door den vorst lijden of beschadigd worden. Z. *kelte*.

KELDEREN, b. gelijkvl. w., in den *kelder* doen; 2° *weken*, b. v. boonen, of in den kelder laten week of wak worden.

KELDERHOOFD, o., soort van hooge tafel binnen in een huis boven de kelderdeur, die langs buiten ingang geeft tot den kelder (Kl.-Brab.).

KELDERKEUKEN, v., keuken in een kelder, keuken onde: de oppervlakte des gronds (Brab., Vl., Antw.).

KELDERVIJS, v., soort van hefboom, of 'tzelfde als 't fr. *cric*, hefwinde, windas, domme kracht om zware lasten op te winden; te Aarschot ook *boschwin* of *boswin* genaamd.

KELEFITS, KALEFUTS, o., wordt gezegd van iets wat niet goed is, wat slecht is, wat afkeer of tegenheid inboezemt, b. v. van slechten drank zegt men : *het is kelefits*, samengesteld van *kaal* en *fis*, *futs*, *fut*, *fots*, iets wat slecht en verschrikkelijk is.

KELLEN, b. gelijkvl. w., schenden, kwetsen, b. v. *boomen kelen*, de schors van de boomen afrekken, en ze zoo merklijk hinderen (Gent en omstr.).

KELF, m., tuig aan den hals eener koe of ander dier gehecht, om hun iets te beletten, b. v. te gaan door de opening eener haag, enz., of ook het zuigen : het is eene soort van halsband met stekers voorzien, zoo dat ze den kop niet kunnen verroeren of ze voelen stekingen (Kl.-Brab.). Bij Sleeckx is *kelf*, v., in 't fr. *cremaillière* (Zie Vl. Idiot. blz. 233). *Kelf* is waarschijnlijk voor : *kennel* (Vl. Idiot. blz. 237). Bij Sleeckx *kennewe* of *kenneve*, houten ring om den hals van hoornvee, fr. *cercle de bois*.

KELLE. Zie kel.

KELLEN voor *killen*, o. gelijkvl. w., koude hebben, sidderen van koude, fr. *être transi de froid*. Hiervan ook : *kellig* voor *killig*; *kelligheid* en *kelling* voor *killigheid* (Vl.). Z. kelde en kelte.

KELLIGHEID, KELLING, v., killigheid, koude (Vl.). Z. kellen.

KELTE, v., 'tzelfde als : koelte, in den zin van : stil windje, zachte luchtbeweging, fr. *air doux, vent léger* (Westvl.). In Brab. is *kilte* iets meer dan : koelte, en het bet. iets vochtigs en tevens koudachtigs. Z. boven : kelde.

KEM, KEMME, hetzelfde als : boord, *kim*, *kimme*, gezichteinder, fr. *horizon* (Vl.).

KEMELLEN, kemels of misslagen begaan : *ge hebt daar weér gekemeld*, gij hebt weer gemist; *kemelaar*, *kemelschieter* (Brab., Antw.). Z. kemel (Vl. Idiot. blz. 233).

KEMHOEPEL, KIMHOEPEL, hoepel, reep of band, die op den boord of kim eener

ton sluit, bovenste of onderste band eener ton, band die met den boord bijna effen en gelijk is (Vl.). Z. kem of kim.

KEMPAAN, zaaddragende kemp of ken-nep, fr. *chanvre femelle* (Waas). Men heeft ook *kempin*, kemp zonder zaad of mannekenskemp. Men moet bewonderen den uitgang *aan* om den *wijfjeskemp*, en dien van *in* voor den *mannekenskemp* aan te duiden. Dit komt omdat de zaaddragende kemp veel grooter en groffer is.

KEMPST, KEMST, KAMPST, andere uitspraak van : *kemp*, kennep of hennep, fr. *chanvre*; *kempstzaad*, *kempzaad* (Vl.).

KEN, verkleiningsvorm, ook : de uitgang eeniger plaatsnamen, is in 't fr. *Coing*, b. v. *Torreken*, fr. *Tourcoing*, *Wardeken*, fr. *Warcoing*, enz.

KEN, KAN, vat en in Limb. wel dat vat waarin men botert, botervat, kernevat, boterstau, boterstand, en bij Kil. : boterstande. Zie *kennen*, *kannen*.

KENNEFFE, v., in Westvl. 'tzelfde als in Brab. : *kennel*, fr. *tribart*; bij Kil. *kenneve*, bij Weil. *kennewe*, 'tzelfde als wat men ook *kelf* en *begel* heet. Zie De Bo, blz. 510. Te Lokeren en elders in 't Land van Waas, hoort men : *kennof* en *kennif*.

KENNEN, KANNEN, o. gelijkvl. w., boteren, kornen, in Westvl. *keernen*, d. i. door draaien en keeren, stampen en slaan, de boter in 't melkvat bijeen krijgen (Limb.).

KENNOF. Z. kenneffe.

KEP of KIP, v., *boterkip*, schotel of kuipje waarin men de verkregene boter bewerkt en tot klout vormt (Waas). Gewis van denzelfden oorsprong als kuip.

KEPPELING, m. en o., 'tzelfde als : *keppe*, lieveling, troetelkind : *een schoolmeester mag geene kepelingen hebben* (Westvl.). Z. *keppe*, troetelkind en *keppen*.

KEPPEN, b. gelijkvl. w., troetelen, lief-

kozen, ook bekukkelen, fr. *choyer*, *dorloter* (Vl.); ook voor: kippen.

KEPPES. *Hij is keppes*, hij heeft alles verspeeld (Turnhout).

KEPS, soort van boom (Waas).

KERBEULEN. Op blz. 234 van 't Alg. Vl. Idiot. gaven wij *kerbeutenop*, bij misafschrjven, voor: *kerbeulen*, hetzelfde als: *krebeulen* (Vl. Idiot. blz. 290), *krabeulen* en *kabeulen*, met iets morsen of beulen, knoeien, fr. *tripotter*.

KERDJAKKEN. Z. kerdjokken.

KERDJOK (*ker-djok*), m., harde schok (Westvl.).

KERDJOKKEN, b. gelijkvl. w., geweldig schokken, fr. *caholer*: *de wagen kerdjokte ons dat wij er zeere van hadden* (Westvl.); als o. w. *schokken*, wiegen, wiegewagen, ook: op en af, of heen en weer schokken of waggelen; men zegt ook *kerdjakken* (Westvl.).

KERDOES, o., KERDOESE, v., 'tzelfde in Westvl. als: *kardoes*, draagklomp voor planken, fr. *gousset*. Zie De Bo, blz. 544.

KERDUNEN. Zie kaduinen.

KEREMELK, KEREPAF. Zie keernlijk en keernemelk.

KEREN, 'tzelfde in Westvl. als: *keernen*, kernen, boteren.

KERIEN, KARIËN, het kakelen der hen die wilt gaan leggen, fr. *caqueter* (Vl.).

KERKBALJUW, eerste kerkbediende die na den koster komt (Waas).

KERKELIJK, bijv., bet. in Vl., godvruchtig; *kerkelijke rechten* is in Brab. hetzelfde als in Vl. *kerkgerecht*, *kerkerechten*: *hij ligt onder zijne kerkelijke of kerkerechten*, hij heeft de laatste heilige Sakramenten ontvangen.

KERKE RECHTEN, voor: laatste heilige Sakramenten. *Iemand zijne kerke-rechten dragen*, iemand berechten; *onder zijne kerke rechten zijn*, berecht zijn. Men zegt hiervoor ook: *kerkelijk* en meer *heilige rechten*: *ze ligt onder haar heilige rechten* (Brab., pr. Antw., Oostvl.). In Vl. zegt men ook: *kerk-*

gerecht: *hij is zonder zijn kerkgerecht gestorven*.

KERKGERECHT. Zie *kerke rechten*.

KERKLIJK, o., *laat dat zinken voor een kerklijk*, laat dat maar stillekens zoo, en spreek er niet meer van (Brab.).

KERLIJK. Z. keernlijk.

KERMISMOT. Zie Kersmismot.

KERMISSEN, o. gelijkvl. w., van: *kermis*, *feest*, kermis houden, de kermis viëren, naar de kermis gaan: *laat ons maar kermissen, eens woelde is altijd geene armoei* (Vl., Brab. en elders).

KERNEN. Zie keernen.

KERNLIJK. Zie keernlijk.

KERNTE. Zie keernlijk.

KERPSE. Zie kersp.

KERREKOOL, v., slekkenhuisjes, zoeslekjes, kleine zeediertjes in gekrulde schelpjes, fr. *caracolle* (Vl.).

KERREN, ten scherpste zien (h. en d. in Westvl.). In Brab. bet. *kerren* (uitgespr. *kieren*, met bleetende e): met de kar aarde of iets anders vervoeren.

KERS. *Er zoo veel omgeven als een boer om eene kers* bet. in Oostvl. en Gent: er niets omgeven, er zich in 't geheel niet om stooren.

KERSMISMOT. Te Geeraardsberge en omstreken ontsteekt men op de kersmisa-vonden een vuur, en men legt er een dennen- of beukenboomklomp aan met de wortels in den heerd en terwijl dit hout, *kersmismot* genaamd, verbrandt, drinken de aanzitters genever en zingen lustige liedjes; is het hout opgebrand, dan giet men op de kolen den overschot van den genever. Zie *mollemot* (Vl. Idiot. blz. 392). In Kl.-Brab. zegt men *kesmot*, voor *kerstmot*. Voortijds, toen er nog geene houillie gebruikt werd, legde men, met kerstnacht eenen overgrooten houtklomp aan den heerd, waar men zich den beelen nacht kon aan warmen.

KERSOUDE, KARSOUDE, zegt men in Vl. ook even als: *kersouwe*, *karsouwe*, *kersouwken*, wat men te Loven hoort.

Kil. heeft *kersouwe*, maetelieve, nu madelieve. Zie *kersouw* (VI. Idiot. bl. 235), *meezoet* (VI. Idiot. 369).

KERSP (KESP), in VI. *kerpse*, v., bij de huidevetters, werktuig waarmêe men het leder kerspt of malsch en plooibaar maakt. Dit tuig is een afgerond houten blokje, dat men met de hand gebruikt, om het leder te kerpsen. Er zijn twee soorten van *kerpsen*: de *platte kerspe*, zijnde met een glad leder bekleed en dienende om het leder langs den vleeschkant te bewerken; het ander is gekerteld en dient om den nerfkant (*grain du cuir*) te *ajieren* of te behandelen (VI., Antw., Kemp.).

KERSPEN (KESPEN), b. gelijkvl. w., huidevetterswoord, de getaande en geschaafde huiden met de kerspe (kesp) slap, malsch en lenig maken, plooiën (VI., Antw., Kemp.). Kramers heeft *krispelen*, fr. *corrompre le cuir*.

KERSTBLOK, m., aardsgal met gemul omzet, dat men 's avonds voor kerstmis in brand steekt om 's nachts er zich bij te warmen, terwijl men opblijft om, 's morgens zeer vroeg, naar de eerste mis van Kerstmis te kunnen gaan (Kemp.). Z. kerstenblok en kerstmot of kersmismot.

KERSTBROOD, een brood van deeg gekneet en gedaan in twee teilen die men zet in het aschvuur van den verbranden kerstblok of kerststruik, en waarmêe men 's morgens op Kerstdag koffie drinkt (Kemp., VI.).

KERSTDEEL. Van kerstmis tot nieuwjaar, gaan de kinderen in de buurt bedelen bij rijke en welhebbende lieden, en roepen dan overluid aan de deur: *Heiligen kasseel*, met den klemtoon op *seel*, zeer lang uitgesproken; het is 't *deel* dat men ter eere van Christus geeft.

KERSTENBRIEF. *Kunt gij er den kerstenbrief van toonen*, zegt men om te bedieden: kunt gij er met zekerheid den ouderdom van bewijzen (Brab. en elders).

KERSTENJELEN, kastanjen (Roermond). KERSTENPEET, dooppeet, doopmeter, in tegenstelling van *vormpeet*, *vormmeter* (b. en d. in Brab. en Antw.).

KERSTENPETER, dooppeter, in tegenstelling van *vormpeter* (Brab. en Antw.).

KERSTMOT, 't zelfde als: *kersmismot*.

KERSTSSTRUİK, KERSTVIER, struik of vuur den avond voor Kerstmis in brand gestoken, om er zich dien nacht bij te warmen (Brab., Antw. en elders). Zie kerstblok en kersmismot.

KERSTJOK, 't zelfde als kerstblok.

KERTE, v., in 't Land van Waas *kerf*, bet. te Gent: aars, gat: *tegen uwe kerte aan* (Gent), elders: *tegen uw gat* of *bakkes of tegen uwen neus aan*. Hier van *kerismart*, *kerte smart* (VI.). In Westvl. bet. *kerte* of *karte*, ijzeren of koperen ring of band gelegd b. v. rond een vat of ton om het bersten te beletten, fr. *frette*. Z. kerten.

KERTEEL, KARTEEL, o., trapje op eenen muur, *redan*, *redent*: *gevel met kerteelen*. In den Spaanschen tijd werden de huizen met *kerteelen* of *trappokens* op gebouwd (VI. en elders). Zulke huizen ziet men nog veel in eenige vlaamsche steden.

KERTELING, v., slaag, klopping: *iemand eene kerteeling geven* (VI.).

KERTEN (uitgespr. *kellen*), te Brussel: foppen, kullen, hoereeren. Z. ketten (VI. Idiot. blz. 237), en kert (Idiot. blz. 236).

KERVISSE, v., kavisse, soort van wit bier. *Liersche kavès*. Vgl. 't lat. *cpreisium* (VI.).

KERWEIE, v., *kertweitje*, 't zelfde als: karwei, kraweie (VI. en elders).

KERWEIEN en KREWEIEN, o. gelijkvl. w., hetzelfde als mooschen (VI. Idiot. blz. 390) of *prutsen*, prutselen, futselen, futselwerk verrichten: *laat hem maar kerweien* (Gent).

KERZELEN, o. gelijkvl. w., hetzelfde in VI. als in Brab. *grizzelen*, siddereu; het is meest gebr. in Oostvl.; de Westvl.

gebruiken meer *krijzelen* en *grijzelen*.

Kil. heeft : *gherselen*, i. *horrcrs*.

KESMOT. Z. kerstmot of kersmismot.

KESP, KESPE, KESPEN. Z. kersp, kerspen.

KESPIER. Zie keespier.

KESSEEL, KASSEEL. Z. kerstdeel.

KET, voor kat : *wou de ketten oet zien, dan dansen de muus euver de beuk*, in Limb. voor het Holl. : als het hek van den dam is, dan loopen de schapen rond. Z. ook *kert*.

KETELAAR, KETELEER, m., ketellapper, ketelboeter, koperslager (Vl. en elders). *Kunnen drinken gelijk een keteleer*, zegt men te en Omstr. Tienen, voor : geweldig drinken. Een *ketelaar* is ook de naam eener zomerpeer, tamelijk lang van vorm, geel en met donker roode kaak.

KETJE, jongskén, kleine jongen (Brussel).

KETS, m., hoopje; *hooikets*, hooiopper van een man hoog : *als men rejen vrees*, *zet men het hooi in ketsen* (Vl.), dus hetzelfde als in Br. : kleine opper hooi, bij Weiland *rook* genaamd, in 't fr. *veillotte*, *buirette*.

KETSEN, voor vuur slaan (Idiot. 237), ook in Oostvl. en Holl. gebr. In Oost- zoo wel als Westvl. bet. *ketsen* of *kutsen* (Vl. Idiot. blz. 310) ook : voorttrekken, en het te malen graan rondhalen, en loopen; hiervan : *ketserken*, looperken.

KETSERKEN, fosfoorstekskén, fr. *allumette phosphorique* (Loven). Men zegt ook in Brab. : *kretser*, *kretserken* en *kretskén* (Vl. Idiot. blz. 292).

KETSTURF, m., turf die licht vuur vat (Gelderl.). Z. *ketsen* (vuur slaan).

KETTE, v., groote slag, kaakslag. Hiervan *ketten* (Westvl.).

KETTELS, farden, kwerdels, fr. *lambeaux* : *de kettels hangen er af* (Hagel.). Zie *kettels* (Vl. Idiot. blz. 237). Het is verwant met *kertel*. Kil. vertaalt *kertelinghe*, *simbriae*, d. i. franjes, zoom.

KETTEN, gelijkvl. w., als o. *bollekettén* of met de *ketten* spelen, als b. w., slaan, eenen slag, kaakslag geven, ook ket-

sen (Vl.).

KEU. *Iemand den keu* (fr. *queue*) *vlechten*, iemand het gras onder zijne voeten afsnijden, iemand onderkruipen (Gent).

KEUKENPEER, KEUKENKLOUWER, KEUKENFRUL, m., iemand die zich veel met keukenwerk bezig houdt. (Kemp.). Zie *keukenpiet* (Vl. Idiot. blz. 238).

KEUNTJE, o., wild konijn (Land van Waas). Z. *keun* (Vl. Idiot. blz. 238). *Keuntje* is in Westvl. een verkorte vorm van : *keuningske*, *koningsken*, fr. *roitelet*.

KEUTE, bij Kil. *kote*, knoeselbeen, i. *talus*, bet. in Vl. : uitstekend gewrichtshoofd van beenderen bij menschen en dieren, als knoesels, enz.

KEVIETE, verbasterde uitspraak van *kievit*.

KEVEREN, peulen, polen, uitdoppen, uitpellen : *erwtén*, *boonen keveren* of *uitkeveren* (Limb.). Van noten zegt men *luiten*.

KEZELING. Z. *keizeling*.

KEZEMANDJE, o., mandje om dik melk in te gieten, om hiervan platten kaas te maken (Brab. en elders); *kezevat*, engl. *cheesefat*.

KIDJE, KITJE, o., klokhuisje of zaadhuisje van appels of poren, fr. *trognon* (Belg.-Limb.). Vgl. *kit* bij Kil. *kitte*, ketel, en *kiete*, *kietse*, fl. *heul-kote*. Zie *kiete*.

KIEBIG, bijv., gewaagd; wisselvallig, met slechte kansen; 't *es kiebig*; *het spel staat kiebig* (Gent en omstr.). Vgl. *kibbelig*.

KIEKENDIEF, m., vos (Gent).

KIEK, hetzelfde, in 't Land van Waas, als Brab., rond Loven en elders : *kiks* : *kiekdood*, in Brab. *kiksdood*, d. i. heel en gansch dood; men gebruikt het ook voor : dood : *hij is kiek*; *iemand kiek nijken*.

KIEKENFRETTERS, spoinaam dien men aan de Brusselaars geeft.

KIEKENPOOT : *hij is bij kiekenpoot*, hij is naar 't pierenland, hij is dood (Gent)

en omstr.).

KIEL, wig, kig, beitel (Noord-Limb.). Kil. geeft *kiet* op als Saks., Geldersch en Friesch woord voor: beitel, fr. *coin*, l. *cuneus*, Vgl. *kegel*, fr. *quille*.

KIEMEN, met den lotto spelen; hiervan: *kiemspel* (Turnhout).

KIENEGAAN, op dieuw beginnen te schieten, in 't marbolsspel (Gent).

KIESKASSEN, kiskassen (Vl.).

KIESKAUWEN, o. w., hetzelfde als sjauwelen of sjouwelen, pispvaart vertellen (Noord-Limb.).

KIET, KIETEN. *Kiet* is het fr. *quite*, kwijt: *ik ben kiet*, ik ben alles kwijt, ik ben verspeeld (Vl.); hiervan *kieten*, dat is: eenen, in 't marbolsspel, een of twee marbols geven om te kunnen voortspelen (Gent).

KIETE (kitte), kije, kuit, braai: *zijne kitte komt uit*, hij is uitgehongerd, hij heeft grooten honger (Westvl.).

KIEVES. Z. kijves.

KIEZELWEG, ook gebr. in de Kempen voor: keiweg, weg met keien belegd.

KIEZIG, bijv., walgelijk, vuil (Westvl.). Z. *kiezig* in 't Vl. Idiot blz. 241.

KIFFELEN, altijd kijven, altijd ruziemaken; *kiffeler*, die kiffelt, ruziezoeker (Aarschot). Het is een freq. van *kijven*, kiffen, keffen, en verwant met *kieve-len*, bij Kil. hetzelfde als kouwen, knauwen, l. *mandere*, *rodere*.

KIJKEN. *Ik zou in mijn hand niet kijken om hun de waarheid te zeggen*, ik ben niet verlegen om hun de waarheid te zeggen. *Hij stond te kijken gelijk een peerd voor de baillie*, hij was in zijne hoop bedrogen (Vl.). *Hij stond er op te kijken*, hij deed niets, hij stond er op te zien met zijne armen overeen (gekruist) (Brab. en elders).

KIJKHOORN, hetzelfde als: kinkhoren, soort van zeeschelp (Loven).

KIJVES (kieves), kijvagie, berisping, gekijf (N. van Limb.).

KIJTE. Z. kiet.

KIKKEN EN KAKKEN: *er valt hier niet*

te kikken of te hakken, gij hebt u niet te verschoonen, gij zijt schuldig (Gent).

KILLEN, o. w., koelen, koel worden (Br., Kemp., N.-Brab.), bij Kil. *kilden*, *kelden*, koud worden.

KIMHOEPEL. Z. kemhoepel.

KIMP, m., kemp, hennep (Vl.).

KIND; *om het kind eenen naam te geven*, wil zeggen: om ten minste eene rede of schijnrede te geven, een uitvlucht bij te brengen: *om 't kind een name te geven*, zegt hij *dat hij geen geld heeft om te betalen, maar hij zit warm* (Gent en elders). *Dat is iemands kind of manneken*, dat is een deugniet (Somerghem en elders).

KINDEKEN van de oog, is het klein zwart plekje in het zwart van de oogen, *opticus nervus* (Brab., Land van Aalst en elders).

KINDERAGE, KINDERAGIE, in Limb., Brab. en elders voor: kinderachtigheid, *ge zijt een kinderage, ge zijt eene kinderachtige*.

KINDERDAG is, in Westvl., hetzelfde als in Brab. *alderkinderendag*, dat is, de 28 december, feest der Onnoozele Kinderen door Herodes gedood.

KINDERS. Het eerste gewin is voor de kinders of is kattegespin, of beteekent niets (Gent).

KINNEBABBA, hetzelfde te Kortrijk, als: *bebbe* of *babbie*.

KIPPEN, o. w., in gemeen en gemeenzaam gesprek gezegd voor: baren: *heeft dat wijf al gekipt* (Brab.).

KIPS, pet, klak, muts, kindermuts (Limb.). Zie kips, bl. 242. Kil. heeft *kips*, *kies*, *kiem*, l. *curiosus cibi*.

KISCH, KISCH, pak ze, houd ze aan (Oostvl.).

KIS-KAS, te Godsenhoven, een kinderspel bestaande in met een stokken van rond de 50 centimeters lengte, *meter* geheeten, een klein stokken, *kis* genaamd, dat op de uiteinden puntig en rond de 40 centimeters lang is, zoo ver mogelijk weg te slaan. Te

Sint-Truiden heet dat : *brisschen*.

KIT, v., is te Turnhout en omstreken : een blekken kruik; *kitje* of *kittiken*, blekken kruikje. Z. Weil. op *kit*, en Kil. op *kille*.

KITSELWEG, in Limburg hetzelfde als : *kiesel-* of *keizelweg*, *keiweg*, ook *Griendweg* geheeten. *Kitsen* beteekent loopen, vuur slaan, enz.; bij Kil. bet. *grinde*, schurft, ruig, en *grindigh*, schurftachtig, ruigachtig; zoodat *griendweg* eene ruige, ongelijke, geknobbelde weg is.

KIVVIG wordt in de omstreken van Zele in Oostvl., onder de ouderlingen nog gezegd voor *groot*. Men zegt, dat daar nog overblijfsels zijn van de zoo genoemde Burgondische taal, en dat men de pekens, als zij die taal onder elkander spreken, niet kan verstaan. Zij zeggen b. v. ook nog *marelje* (spreek de laatste lettergreep uit gelijk *je* in het fransch) voor *flesch* : *een kivvige marelje*.

KLAAR, KLARE, uitgesproken *kleer*, voor : louter, zuiver, enkel, alleen, geheel, gansch : *uw kleed is kleer stijk* (Brab.), *die kerel is gestorven van klare drinken*, d. i. alleenlijk van het drinken (Vl.). Men zegt ook : *puur* (het fr. *pur*), in den zin van : zuiver, geheel : *de kaffé is puur bitter* (chicorée), *de sop is kleer* of *puur water* (Brab.).

KLAARSEL, o., iets wat dient om iets klaar te maken, te klaren (overal).

KLAARTE, v., klaarheid : *in de kleerte van het licht* (overal).

KLAASMAN, BROODMAN, een speculatieman, een manneken van gesuikerd deeg gebakken (Gent); men zegt ook : *een Sinte-Nicolaas*, omdat men, met Sinten Nicolaasfeest, de kinderen met suikermanneken besteeft; *klaasman*, zegt men ook, voor *klaas* (Vl. Idiot. bl. 243), lomperik, stijve jongen, enz. : *ge staat daar hijk nen klaasman* (Gent).

KLABBERDAATSJE, KLABERDAATSJE,

plaf (Roermonde). Zie *klabotsen* en *kladderadats* (Vl. Idiot. 243-244).

KLABBOTSKOP, m., jonge kikvorsch met eenen steert (Hagel.); *klabbots*, is bij Kil. een visch, l. *capito piscis*, licht de visch, in Brab. *lompekop* geheeten; men noemt nu ook *klabbotskoppen* : een nieuwe soort van turf met korte dikke strooaren gemengd (Brab.).

KLABBOTSKOPPEN. Zie *klabbots*.

KLABBOTTER, KLABOTTER, m., kloof, kloon, holblok : *hij komt op zijne klabbotters afgeloopen* (Gent en elders).

KLABBOTTEREN, gerucht maken, bijna 't zelfde als *klabbodderen* (Vl. Idiot. 243) : *hij komt daur afgeklabbotterd*, hij komt daar met gerucht aangegaan (Kemp.). Zie *klabotsen* (Vl. Idiot. bl. 243.).

KLADDERPAPIER, o., voor : kladpapier, fr. *papier buvard* (Oostvl. en elders).

KLADJE, o., balleken dat men weg slaat, als men met den kolf speelt (Kortrijk).

KLADS, KLATS. Zie *klas*.

KLAGEN, *putten in de eerde klagen*, geweldig, uit der mate, bitter klagen (Brab., Vl., Kemp.). In de prov. Antw. en elders zegt men : *steen en uit den grond klagen* : *hij kloeg steenen uit den grond* of *uit de eer* of 't *jeer*.

KLAGER, komt voor in de volgende spreekwoorden : *klagers hebben brood en stoffers nood*, te Loven : *geeft de stoeffers een stuk brood, want de klagers en hebben geen nood*; omdat er vele menschen zijn die klagen *putten in 't jeer*, hoewel zij niets te kort hebben; en dat er velen zijn, die geen brood te eten hebben, en nochtans stoffen als of ze alles in overvloed hadden (Brab.).

KLAKKE, v., kletsoor, zware zweep; 2° klakkebuis; 3° klater, kladde, vlek; 4° *mannenmuls*, in Brab. geheeten : *klak* (Westvl.).

KLAKKEN, b. gelijkvl. w., smakkend verwerpen : *boontjes klakken* (Oostvl.); bij Kil. *klacken*, fr. *clacquer*, l. *ver-*

berare resono ictu, quater.

KLAKKER. *Klakkers* zijn twee plankjes of stukjes hout of van iets anders, die de jongens in hun eene hand tusschen de vingers houden en, ze zoo tegen elkander slaande, een aanhoudend geklak doen hooren, dat *klakkeren* heet (Oostvl.).

KLAKKEREN (klanknabootsend woord), met de klakkers spelen, met deze tegen elkander te slaan (Oostvl.).

KLAMMOT, KLAMOT. Zie klei(n)mot.

KLAMOTTE. Zie klei(n)mot.

KLAMMOTTEREN (Kemp.).

KLAP, voor *den vaak*, ijdele klap, ijdele praat, ook *pispraat* (Brab.).

KLAPMUIL, klapper, klappei, overdrager, overdraagster (Oostvl.); bij Kil. *klappaerd* en *klapper*.

KLAPPEGE, v., klappei, babbelaars (Vl.).

KLAPRIB of *platte rib*, het deel van os of koe bij den steert (Mechelen).

KLAPVOET, m., verklikker (Roermonde).

KLARE. Zie klaar.

KLAS of KLATS, m., vochtige klad, plas; ook voor : *klets*, *klats*, kleine hoeveelheid (Brab., omstr. van Loven).

KLATERBUS, in eenige streken van Westvl. voor : klakkebus, klakkebuis, bij Kil. : *klaterbusse*, i. *bombardo minor*.

KLATERS, zijn te Roermonde en elders, stukjes blik aan hoepels, sintels om geklater of geratel te maken; bij Kil. : *klater*, ook het zelfde als : *ratel*.

KLATS, v., 'tzelfde als : *klets*, slag, kaakslag, oorvaag (Hasselt).

KLATTEREN voor klateren (Vl.).

KLAIUS, KLAUZEN, stroof, stroofken : *een liedje van zes klauzen* (Westvl. soms ook in Oostvl.).

KLAUSEL, m., stroof (Vl.). Zie klaus.

KLAVERBOOM, boom wiens bladeren op de klaver gelijken en die goudgele bloemen draagt, in 't fr. *citise*, i. *cytisis*, een boomken in 't neêderduitsch ook *geiten blad*, *geiten klaver*, *heesterklaver* genoemd.

KLAVERKAT, v., zeker klein volgen

dat rond de boomen klavert of klautert om de kerfdiertjes uit de schors der boomen te pikken. Zie *klefferkat* (Vl. Idiot. blz. 248).

KLEDDEN, m., in Vl. 'tzelfde als in Brab. : *klodde*, weerwolf, fr. *loup-garou*.

KLEDDEREN, o. gelijkvl. w., klauteren, klimmen : *hij kledde op den boom* (Hasselt en omstr.). Zie *klefferen* (Vl. Idiot., bl. 248).

KLEERLUIJS, v., gebruikt, in gemeen gesprek te Gent, voor : *kleermaker*.

KLEERSEL. Zie *klaarsel*.

KLEERSCHAPPRAAI, v., in de omstreken van Loven gezegd voor : *kleerkas*; bij Kil. ook : *kleer-schappraeye*, *kleerschap*, i. *arca vestiaria*, *vestiarium*.

KLEERTE. Zie *klaarte*.

KLEIE, v., iemand die laffen voor luimigen praat vertelt : *O gij kleie* (Westvl.).

KLEINBIER, slecht bier, laatste bier van 't vat (Gent); in Brab. noemt men zulk bier soms ook : *middelbier*.

KLEINEN, KLEINDRAATJE, m., onnoozele sul.

KLEI(N)MOT, uitgesproken *klamotte*, wordt, te Kortrijk en elders in Vl., gezegd voor : *genever*, druppel of klein glasje *genever*; te Geeraartaberge zegt men, bij verkorting : *mot*, en te Somerghem het. *eene klamotte slagen*, eene flesch druppel of *genever* uitdrinken. Het w. is samengesteld uit *klein* en *mot*, voor : *gemot*.

KLEINZEN, voor : *verminderen* (Vl.). Vgl. *klein*, angels. *clæen*, engl. *clense*.

KLEISOOR, o., vierde deel van een kareelsteen : *muur van een kleisoor dik*, d. i., een muur gemetst van gebakken steenen op hunnen smalsten kant gelegd (Oostvl., Gent). Zie bij De Bo, *klesoor*, *klisoor*.

KLEISTEREN, o. gelijkvl. w., een sterk, scherp, geluid geven, snijdeud klinken, kletteren, klateren : *het geschreeuw en getier dier kinderen kleistert mij dweers door den kop* (Omstr. van Tienen en Landen).

KLEMMERS. Zie klimmers.

KLEMTON. In Roermonde plaatst men den klemtoon meermalen verkeerd op de laatste silbe, b. v., *moddèr, modèr, kienjès*.

KLEP, v., schertsend gezegd voor : tong : *zij heeft eene goede klep*; men zegt in dien zin ook : *klepel* (omstr. van Loven).

KLEPER. Zie kleters.

KLEPPER, m., voor moedig man, straatjongen : *hij is ne felle klepper* (Kemp. en elders).

KLERK, bode, knaap, dienaar (Vl. en elders).

KLESPE, v., hout dat schuinsch af den bout met den keper verbindt (Gent).

KLESTER, 'tzelfde als : klister.

KLETTERS, soms ook *klepers* uitgesproken, ijskegels, ijsspillen aan de daken der huizen (Kl.-Brab.). Bij De Bo bet. *kleter*, m., *klap, lap, oorvage*.

KLESSE, v., 'tzelfde als : *klis*, vlecht (Gent). Zie kles (Idiot. bl. 249).

KLETSEN, voor : klassen, klatsen, storten, kladden, kladden, smijten, neerstorten; men zegt ook : *uitklatsen, uitklatsen* : *klats dat water uit den ketel* (Brab. en elders); in Roermond *smèzen*, bij De Bo en Heremans bet. klatsen : op den kerf of op den pegel halen.

KLETSOOR GEVEN, zich fel weren, vuurgeven, loopen en ketsen : *toe geef maar kletsoor* (Aalst). Deze spreekwijze is ontleend aan de voorlieden en koetsiers, die de peerden van de klets geven, of met deze kletsen om ze sneller te doen gaan.

KLEUF, voor kloof : *zijn handen zijn vol kleuven van den vorst* (overal).

KLEUT, m., kleute, v., klont, klontje (Vl.).

KLEUTEREN, b. w. regelm., bedriegen foppen, plagen, fr. *coionner* (Vl.), in Brab. : iemand klooten of foppen.

KLEUTERGAT. Zie klotergat.

KLEUTERSPAAN, KLOTERSPAAN, KLA-
TERSPAAN, KLATERTJE, een kin-

derspeeltuig waar men mee klatert (Vl.).

KLEUWE of KLEWE, andere uitspr. van kluwen. Zie klouw of klui (Id. bl. 258): *klew uit*, roepen de jongens in Oostvl., en dat bet. : laat de kluwen, touw of 't koordje afloopen, opdat de vlieger hooger kunne stijgen.

KLEWJEREN, andere uitspr., in Oostvl., van *klawieren* of *klauwieren* (Vl. Idiot. 247), in den zin van woelen, met handen en voeten geweld doen, *klauteren* : *die kinderen liggen in 't zand te kléwieren*; *het peerd lag te kléwieren om uit de gracht te geraken*. Zie De Bo : *klauwier*, bl. 526.

KLIBBERTANDEN, o. regelm. w., voor : kleppertanden en klippertanden (Vl.), Plantijn en Kil. hebben ook : *klipper-tanden*, fr. *claqueter des dents*.

KLIEFHAMER, houten hamer om hout mee te klieven (Brab., Vl.), in de woordenboeken : *kloofhamer*, dat min goed is.

KLIEVER, m., centenkliever, gierigaard, die zeer nauw is (h. en d. in de Kemp.) Vgl. *haarkliever*.

KLIJSTER, in Oostvl. en Brab. 'tzelfde als in Brab. *klester* of *klister*, bloembol, bloemknol van lelieën, look, enz. Zie Kil. op *klister*, verwant met : *klisse*, *kles*.

KLIKKER, m., oorvaag, slag : *geef hem een klikker op zijn kaak* (hier en daar in Vl.).

KLIMERWT. Zie klimmers.

KLIMMERS, KLEMMERS, m. nw., soort van groote erwten die hoog wassen, ook : *klimmersewten*, fr. *pois ramés* (Oostvl.).

KLINGSCH, bijv. : flink, schoon, wel gevormd (Waas). Zie klingsch (Vl. Idiot. bl. 252).

KLINK, voor tong : *zijne klink intrekken*, zijne tong of woord intrekken, zwijgen (Oost en Westvl.). Zie Vl. Idiot. bl. 252.

KLINKER, m., oorvaag, mulpeer, kaakslag, klap, slag (De Bo). Zie Vl. Idiot.

bl. 252, *klink* of *flink* dat ook bij Kil. oorvaag, oorlap, kaakslag beteekent. KLINKERWEG, weg van klinkers of *klinkaards*, hard gebakken steen, gemaakt (Limb. en N.-Brab.).

KLIP of SMAK, klets, zweep, koord, veel gebruikt door koeiknechten, als zij deze naar de weide leiden (Kemp., Baelen).

KLIPPELEN, KLIPPEREN, KLUPPELEN. *Ge zult met mijne beenen geen noten klippelen*, ge zult mij niet overleven; ge ziet er goed uit, *ge zoudt met mijne beenen nog kunnen noten klipperen*, ge zoudt kunnen langer leven dan ik (Oostvl., Brab.).

KLIPPEN of SMAKKEN, kletsen, het gerucht dat men met de klip of smak maakt; *smakken* heb ik ook nog gehoord voor het toevliegen (door den wind) der deuren: *pas op, de deur zal smakken* (Kemp., Baelen).

KLISSEN, haar uit den steert eens peerds trekken (Hoogstraten). Zie Vl. Idiot. bl. 253.

KLODDEREN, o. gelijkvl. w., in het slijk gaan, zich beslijken, zich door slijk bevuilen (Waas). Zie klodderen en klod.

KLOEF: 1° holblok; 2° dik, lomp mensch; 3° snuifdoos, in den vorm eens klofkens (Oostvl. en Westvl.); 4° te Gent bet. *kloef* ook: dikke grove naald. In de XIVe eeuw, toen de naalden nog zeer onvolmaakt waren, droegen zij, in Duitschland, den naam van *Glusen*, en de naaldenmakers dien van *Glusenmacgers*, naam die heden nog in sommige dialecten van Duitschland voortleeft.

KLOEFKENSBAL, armmenschenbal, bal van vrouwlieden onderreen, veel geruchtmakerij (Oostvl.); *kloefbale*, *kloefkensbal* is in Westvl. een kroesbal, danspartij van gemeen volk: *bal op kloefen*.

KLOEFSCHOEN, schoen met houten zolen (Oostvl., Gent).

KLOK. *Maar eene klok hooren luiden*:

maar eene partij hooren, maar eene partij, en niet de tegenstrijdige, aanhooren: *als ge maar eene klok en hoort luiden, dan kent ge den klank van de andere niet* (bijna overal); *zijn kloksen klept altijd: breng in, maar niet draay uit*, d. i., hij ontvangt geerne wat, maar geeft niet geerne uit (Oostvl.).

KLOKZEEL. *Iets aan 't klokzeel hangen* of *aan de klok hangen*, iets ruchtbaar maken: *als gij 't aan dien babbelaar vertelt, hangt gij 't aan 't klokzeel en alleman zal het weten* (Brab., Antw.).

KLONT, is m. in Brab., Antw. en Kemp. en bet. een ronde klomp of bol: *hij deed eenen dikken klont suiker in zijnen kaffé*; *een klont boter* is eene fraaie rond gevormde langwerpige bol boter, waarmee de boerinnen naar de markt gaan. *Hij kocht eenen klont boter van zes pond* (Brab.).

KLOO. Zie kloot.

KLOOF voor: juist, vlak: *kloof achter mij; de wind komt kloof uit het westen*.

KLOOIEN, b. regelm. w., slaan, kloppen: *klooi er maar op*, sla er maar op; geeft hem maar een goed pak slagen, hiervan: *klooiing*, hetzelfde als pekking of slaag, afrossing (Gent).

KLOOT, KLOO, m., overdrachtelijk voor: sul, sukkelaar, snul, bloodaard, dwaze vent, een die zich gemakkelijk laat bedriegen, bedodden of omklappen (Brab., Kemp., Oostvl.); Kil. heeft *kloot* en *kloet*, welk laatst in Vl. bet.: stuk hout.

KLOOTEN, b. regelm. w., wordt ook gezegd voor: boerten, lichtelijk plagen, fr. *badiner* (omstr. van Loven). Zie klooten (Vl. Idiot. blz. 256).

KLOOTER, bedrieger (Brab.).

KLOPAARS. Zie kloppaard.

KLOPPAAR, KLOPPAARD, KLOPPAARDS, schoof strooi, waar reeds het meeste graan voorloopig is uitgeeseld maar dat nog eens schoon zal uit gedorschen worden (Kl.-Brab., Antw.). Zie *aarslagen* (Idiot. bl. 435),

baarstagen (Idiot. bl. 23), *kloppeling* (Idiot. 256).

KLOPPERS voor : kloefen, holblokken, wordt ook in 't zuiden van Oostvl. gezegd.

KLOS, KLOSSE, v., het dik houtje, de tol of hol, bal van den dop (jongensspeeltuig), en ook den hol of dop zelf; hiervan : *klossen*, doppen, met den dop spelen, l. *ludere sphaerula* (Brab. en Vl.) en *klosse slagen*, met de klosse spelen (Oostvl.); in 't Land van Waas zegt men van eene vrouw : *dat ze eene klosse is*, d. i., eene *slonse*.

KLOSSEN, fr. *jouer à la boule*. Zie klos.

KLOTEREN, b. gelijkvl. w., in 't Haspengouwsche, gebruikt om het binden of boeien van dieven uit te drukken : *de gendarmen hadden den dief fel gekloterd*.

KLOTERGAT, KLEUTERGAT, klein aardig vrouwmensch (Waas); ook van een klein meisje gezegd (Antw.). Zie kluiteren (Algem. vl. Idiot. blz. 250).

KLOTSBUIJS, v., klakkebuis (Turnhout en omstr.); van *klotsen* en buis.

KLOTTEREN, KLEUTEREN, KLUTTEREN, met geratel schudden, roeren, zoo dat het een gerucht maakt, kloppen, dus bijna hetzelfde als : ratelen, kletteren, klateren, rammelen (Oostvl.). in Westvl. zegt men : *klutteren*, en 't bet. er nog : opschudden, b. v., afge-maaid gras met de schudvork *klutteren*; bij Kil. is *klotteren* 't zelfde als : klonteren, en *kloteren* en *kleuteren* bet. bij hem ook *kloppen*.

KLOTTIJEN, zoo noemt men te Geel, het vechten tusschen kinderen die met aarden klotten (kluiten) naar elkander werpen. In Westvl. bet. *kluiten* ook met *aardkluiten* werpen.

KLOTTORF, m., soort van turf in klotten, kluiten of klompjes; men maakt hem van de zwarte modderachtige turfstof, die ligt onder den gewonen turf, men werpt dien turfmodder boven op den droogen grond, men spreidt hem

uiteen om stijf te worden en alsdan slaat men er met eene ijzeren roede doorheen langstweekanten kruiswijze, en zoo vormt men den *klotturf* of *kluiturf* (Kemp.).

KLOUWGEVEN, bij de zeeldraaiers, vlas, kemp of hennep uit den schoot lossen bij het draaien van zeelen en koorden (Brab. en Vl.).

KLOUZEKEN. Zie klaus.

KLUCHTIG, bijv., aangenaam, lief schilderachtig : *een kluchtig uitzicht* (h. en d. in Oostvl.).

KLUCHTIGAARD, m., *geestigaard*, kluchtige, geestige persoon (Oostvl.).

KLUDDE. Z. klodde, waterduivel.

KLUDSIEUS. Zie klutsieus.

KLUIT, v., in 't Meetjesland een stuk van 40 centiemen in de omstr. van Oudenaarde, stuk van 5 centiemen : *een dikke kluit*, stuk van 10 centiemen; *hij heeft kluiten*, hij heeft geld, *kluite* ook gebr. voor : klood, sul, sukkelaar (Vl.).

KLUITEN, slagen geven (Oostvl.); in Westvl., met aarden kluiten smijten, geweldig slaan om te dooden of te steenigen; ook kwellen, plagen; kloo-ten foppen. Zie klottijen.

KLUITER, KLUTER, m., vogel die in 't fr. *plumier doré* heet en in Westvl. *zeesnep* (Kemp.).

KLUMMELKE, o., kleinigheid (Noord. van Holl.-Limb.).

KLUNTEN, lomperik, dwazerik, onbeschofte kerel (Westvl.).

KLUTER. Zie kluitier.

KLUTS, m., in Oostvl. is *een kluts aard-appels*, omtrent het derde van eenen zak; in Brab. is 't maar omtrent het vierde; *schoolklutse* is, h. en d. in Vl. : een kleine (schooljongen); ook bet. het daar : sukkelaar, sul. Zie klust in 't Vl. Idiot., bl. 259 en bij De Bo.

KLUTSIEUS, klemt. op *eus*, bijv., zuchtig, fr. *malingre* : *een klutsieus kind*; ook : bijna versleten, waarvoor men ook *mijkraas* zegt (Westvl.).

KLUTSVOETJE. *Klutsvoetje springen*, met

- gesloten voeten springen (h. en d. in Westvl.).
- KLUTTEREN, in Westvl. 'tzelfde als : klotteren. Zie dit woord.
- KNAALDE, KNAALJE, slecht volk, in Vl. gezegd voor 't fr. *canaille*.
- KNAB, KNAP, stuk van tien centiemen (Holl.- en Belg.-Limb.). Zie knep, knebbeken.
- KNABBEL, m., wat men te knabbelen of te eten heeft, knabsel, knapsel of eten : *ik mag dien ouden knabbel niet*. Men hoort ook *knebbel* (Brab.).
- KNABBELEN, traag, langzaam lezen, zoodat men de mondbeweging des lezers kan zien : *hij heeft zijne les afgeknebbeld* (Brab.).
- KNAKKEN, KNEKKEN : *hij is geknakt*, hij heeft een knak of krak weg, hij is gekraakt, het goed is er van af (Werchter).
- KNAKKIG, bijv. gestoord, slecht gezind : *hij is knakkig, hij is knak of knap af* (Vl. Idiot., bl. 260), Antw.
- KNAKKIGHEID, gestoordheid, het slechtgezindzijn (Antw.).
- KNAKSCH, KNAKSCHHEID, hetzelfde als : knak, knakkig, gestoord, slechtgezind, en *knakkigheid*, gestoordheid (Antw.).
- KNAPPER, van knappen, in den zin van bijten, iemand die toebijt, inbijt, die seffens 't woord afneemt en bitsig antwoordt; men zegt ook *knepper*. Zie dit woord.
- KNEBBEKEN of KNABBEKEN, stuk van 5 centiemen. Zie knep of knab.
- KNEBBEL. Zie knabbel.
- KNEBBER, m., voor *knabber*, van knabben, waarvan knabbelen, *een oude knepper*, een oude knabbelaar of knabbelaar, een oude vent, een versleten man. Men zegt ook *knepper* voor : *knebbel, knabbel*, voedsel, te Mechelen gezegd van duiven eten, en elders voor : koffieboom. Zie knabbel, knabber.
- KNEEUWELLEN. o. en b. w., freq. van kneeuwen, gedurig kneeuwen, langzaam knauwen of knabbelen; ook herkauwen : *de koeien kneeuwelen*, hiervan : *kneeuwelaar, kneeuwelege* (Westvl.).
- KNEEUWEN (kneewen), b. o. en gelijk-vl. w., hetzelfde in Vl. als elders : knauwen, kauwen, knabbelen.
- KNEKKEN voor knakken (Brab.).
- KNEKKER, KNEKKERMES, voor knikker, mes dat niet meer vast staat, en open en toe valt (Capellen).
- KNEP, KNEBBEKEN of liever *knäp, knäbbeken*, voor een stuk van vijf centiemen, wat de Oostvlamingen een halven *kluit* noemen. Om op het hoogzaal te zitten, betaalt men *een knäp, een knäbbeken* (Tessenderloo in Limburg en omstreken).
- KNEU, m., het neusgeluid van os of koe die zachtjes snorkt (Westvl.).
- KNEUKELLEN, met den marbol op de kneukelen schieten, met den marbol over den gebogen duim en den wijsvinger schieten (Werchter), elders heet dit marbolspel *tikken*, ook : *knippen* (zie hierna), in Westvl. bet. *kneukelen* : 1° de kneukels uitsteken in het schrijven, de pen houden met kromme vingers, hiervan : *kneukelschrift*, schrift waarvan de letters in hoeken en haken zijn; 2° in 't marbolspel, bij 't welk hij die verliest, de geslotene vuist op den grond neer moet houden opdat de winner met zijnen marbol een zeker tal keeren tegen de kneukels aanschiete.
- KNEUNEN, 't zelfde als neunen (Westvl.).
- KNEUKELS. Zie kneutels, knuddels, knuttels, zoete bol van deeg gebakken (Ronse).
- KNEUT, voor knook, kneukel, knokkel, knobbel, knossel, dik uitstekend been in het vleesch (Land van Waas).
- KNEUT, iemand die zeer nauw en gierig is, zouttelder : *pin, pinnekendun* (Vl. Idiot., bl. 480 en 481).
- KNEUTEN, waarvan 't freq. *kneuteren, knoteren, knutleren*, bet. in Vl., vooraf

in Oostvl. : zijne misnoegdheid knorrend te kennen geven, al weenende klagen, gelijk kleine kinderen doen.

KNEUTELS, soort van gebak bijzonderlijk gemaakt met bloem, krenten, eiers en suiker (Oostvl.). Zie verder knuddel of knuttel.

KNEUZELEN, hetzelfde als *kneuzen*, waarvan 't eene frequentatief is; hiervan : *kneuzeling*, *kneuzing* (Vl.).

KNEVELWAS, wordt te Antw. op de dokken veel gehoord voor jenever. In de stad zegt men ook *dikkop-borrel*. *Korinat*, *laterwater* (Kemp.).

KNIBBEL, KNIBBELEN. Zie knippel, knippelen, in Vl. voor klippel, kluppel, kluppelen.

KNIBBELS, hetzelfde in Westvl. als aldaar *knuttels*, of als in Brab. *knuddels*, *knoddels*. De Bo heeft ook : *knibbelkoek*, dunne platte peperkoek, in Brab. en elders : *klipper* of *klipperkoek*, klupperkoek, kluppelkoek : *Aarschotsche klippers*.

KNIEDIEP, zoo diep tot aan de knieën (Vl.), in 't engl. *knee-deep*.

KNIESPENSE, KNIESPINSE, KNIJSPENSE, hetzelfde als : *kniezer* of *knijzer*, plager, fr. *taquineur* (Westvl.).

KNIESPOT, KNIJSPOT, m., knorpot, grommelpot, lastig mensch (Westvl.). Zie *kniezen*.

KNIETSEN, andere uitspraak van *knitsen* of *knetsen* (Vl. Idiot., bl. 264) de knikers of marbols, tusschen de vingers voort stooten in het bollekensspel.

KNIEZEN, KNIJZEN, en b. w., moeilijk tot eene uitgave kunnen besluiten, gierig zijn, op iets *kniezen*, lastig zijn, preutelen, tegenpreutelen, grollen, knorren, lastigmaken, *kwellen*, fr. *taquiner*, *agacer* (Vl. en elders); hiervan : *kniezer*, *knijzer*.

KNIEZER, KNIJZER, die nauw ziet in alles, die vreesachtig is, giorigaard, lastig mensch, grommelpot, *een neuswijze* (Vl. en Kemp.); bij De Bo is *knijzer* ook : 1° een muilband met

nagels doorslagen en de punten langs buiten, dien men de kalveren aandoet als zij met de koeien in de weide loopen, om ze het zuigen te beletten; 2° eene koortsachtige huivering, fr. *petite fièvre*.

KNIJNSELEN, knabbelen, knauwen : *zie dien jongen eens papier staan knijnselen* (L. v. Aalst). Zie knijnselen (Vl. Idiot., bl. 263).

KNIJSPENS en KNIJSPOT. Zie kniespens en kniespot.

KNIJZEN, KNIJZER. Zie kniezen.

KNIKKEBOL, KNIKKEBOLLE, m. en v., een die knikkebolt, die van ouderdom, ziekte of krankheid, zijn hoofd niet stijf en stil meer houden kan.

KNIKKER of JAKNIKKER, knikkebol, spotnaam, gemeenteraadslid, stoni kamerlid (Brab., Kl.-Brab. en elders).

KNIKKER, van aarde gebakken bolleken, waarmede de jongens spelen, welk spel *knikkeren* heet, of omstr. *Loven* : *met de ketten spelen*. *Zijne knikkers uit het spel trekken* wil zeggen : niet meer mée spelen, en verders, niet meer mée doen, zich ergens uittrekken (Brab. en Vl.). Zie ket of kert.

KNIKKOP, m., kleine kover die gedurig knikt, of wiens groote kop gedurig knikt, waneer men hem vasthoudt (in een deel van N.-Brab.).

KNIPPEL, KNIBBEL, KNUPPEL, KLEBBEL, KLIPPEL, m., 't zelfde in Vl. als *kluppel*, fr. *gourdin*; ook de twee platte stukken hout van een gareel, fr. *attel*. Zie verders De Bo, bl. 544.

KNIPPELEN, KNIBBELEN, in Vl. gezegd voor : *klippelen*, *kluppelen*, met kluppels werpen, hiervan : *klibbelsspel* en *klippelsspel*.

KNIPPEN (Kempen), schieten (Mech.) met marbollen, dat is, den marbol tusschen den top van den wijsvinger en den kneukel van den duim leggen, en hem met een enkel geweld van den duim vooruitjagen. Men zegt in de Kempen ook *kneukelen*, met dit verschil noch-

tans dat hier de kneukel van den duim door den nagel vervangen wordt. Indien men niet alleen de macht van den duim maar ook die van den arm in het werk brengt, dan *fokt* men (Mech.). Zie *fokken* hoven, blz. 84.

KNOBBEL. Zie kneut.

KNODDEL voor : kwerdel (Vl. Idiot. bl. 316) of klodde (Vl. Idiot., bl. 253), iets wat aaneen hangt, sleuren, stukken (omstr. van Werchter).

KNOEFFELEN, KNOFFELEN, gebruikt in Kl.-Brab. Zie *betoefelen* (Bijvoegsel, bl. 34).

KNOEI, vuilnis, vuiligheid : *daar is veel knoei uit den kelder gekomen* (Venloo), hiervan : *knoeien*.

KNOEIEN, zich met vuil werk bezig houden, zich bevullen; hiervan : *knoeier*, die zich met vuil werk bezig houdt of zich vuilmaakt; *beknoeien*, b. w., vuilmaken, *zijn kleed beknoeien* (Venl.).

KNOESELVOETEN of KNUIZEN, hetzelfde als *knoeselen*, d. i., de knoesels in 't gaan tegen elkander slaan (Vl.).

KNOET, dat in de woordenb. : lompaard, lomp mensch beteekent, wordt in de Meierij, als ook *knook*, gezegd van een gierigen, norschen, onhandelbaren kerel : *het is een knoet van een vent*. *Hij heeft een knook in den kop* beduidt : hij is dwars, verkeerd. Zie *kneu* of *kneut*. Vgl. klood, klot, klompen knods, knoest.

KNOEZEL, KNOEZELLEN (Vl.). Zie bij ons knoesel, enz.

KNOKKELEN, o. w., hoereeren (Hagel.). Zie knokkelen, enz. (Vl. Idiot., bl. 266).

KNOL, m., het slecht van het gezwingeld vlas, waarvan men nog iets zeer grofs weeft, voor inpakkingen of opneemvoddren (Brab. en Antw.).

KNOLDORENS, stekelbezen of knoeselen, dorens met knollen of dikke knoesels (Ramsdonk en Noord-Brab.).

KNOLLEN, KNULLEN, o. gelijkv. w., knorren, grollen : *hij knolt als een verken* (Vl.).

KNOLLENSARGIE, sargie van knol of van andere slechte stof, grove stof (Antw. en elders). Zie knol.

KNOMMEL, KNOMMELEN, hetzelfde te Hasselt, als : *klommel*, *klommelen*. Zie Vl. Idiot. bl. 258, dat is : knoei, knoeieu, klungel of klongel; hiervan : *verknommelen*.

KNONSELEN, ruw weg iets aaneenbinden, opvullen : *zijn kousenband aaneen knonselen* (Gent).

KNOOK. Zie knoet.

KNOP, voor knodse, klood : *het ding is naar of aan de knoppen*, het ding is vergald of verspeeld, hij gaat sterven (Brab.); in Vl. hoort men : *het ding is voor de knoppen*; *loop naar de knoppen*, loop naar den bliksem (Brab.).

KNOR, KNORREN, uitgespr. : knürren, als korten eukl. uitgesproken, voor : *grommel*, *geknor*, *grommeling*, *grommelen* (Oost.), *grommelen*.

KNORRELEN, o. w., voortd. van : *knorren*, fr. *grommeler* (Westvl.).

KNOSEL, bet. in 't Land van Waas hetzelfde, bij Kil. : *knoop*, *knubbel*, d. i., knoop, knobbel. Zie verder knodden oud w. voor *lubben*.

KNOTSEN. *Iemand laten knotsen*, bet. in Oostvl. : iemand laten betijen, iemand laten loopen, zich van iemand ontmaken (Oostvl.); *knodsen* en *knuidsen* is bij Kil. een oud Holl., Friesch, Geldersch en Vl., woord, dat slaan, kloppen beteekent; dus is *knotsen* bijna 't zelfde als : *knitsen*, *knetsen* (Vl. Idiot., bl. 264).

KNOTTEREN, in Westvl. ook : *knutteren*, *knoteren*, en elders : *kneuteren*, *babbelen*, *preutelen* (Oostvl.). Zie knoteren (Vl. Idiot., bl. 267).

KNUDSEL, dikke handvol of meer gearnde (geooogste) aren; dus bet. *knudsel* hetzelfde als : *zang*, *barn* : *ik heb dezen morgen veel knudsels gearnd* (Tienen en omstr.), *knodden* of *knudden*, knoopen, l. *nodare*.

KNUF, m., 1° voor *geknuf*, o., of *knufferij*,

de daad van knuffen, geklaag, licht geknor, ontevredenheid (Brab.); 2° in Vl. is *knuf*, m., korte, drooge hoest of *kuch*; hiervan : *knuffen*, een droogen kuch hebben, kuchen. In Brab. hoort men ook *knuf* voor knuffer en kuuf.

KNUFFEN, o., gelijkvl. w., stillekens grijzen, zonder eenige reden weenen (Brab.). Zie *kuuffen* (Vl. Idiot., bl. 268).

KNUIFELEN, b. gelijkvl. w., freq. van knuiven, bij Kil. : *knuyffelen*, l. *ro-dere*, *arrodere*, knagen, bet. : drukken, stooten, doch, omstreeks Landen, is 't gebruikt in den zin van *grof inwrijven*, b. v. : *ge moet mijne schoenen goed knuifelen*; het hgd is *knobelen*, van *knobbel*, vuist. Zie *knoffelen* (Vl. Idiot., bl. 264).

KNUIKINGE, v., afval van geslachten os of koe, zooals : kop, pooten, hert, long, maag; meest in 't hart van Vl. of Oostvl. gebruikt.

KNUIZEL voor knoezel in Vl., voor 't Brab. *knoesel*.

KNUIZEN, hetzelfde in Vl. als : *knoeselvoeten* of *knoeselen*, bij ons : *knoeselen*.

KNULLE, v., prul, beuzelarij, onnoozele klap, dwaasheden; fr. *niaiseries*. Het w. is meest in 't meerv. gebruikt (Westvl.).

KNULLEN, KNOLLEN, binnen 's monds spreken of zingen, mompelen; knorren, morren, grollen, preutelen; hiervan : *knuller*, *geknul*, *knullerij* (Westvl.).

KNULTE, v., knol, knobbel, knoest, hobbel, bult, bobbel (Westvl.).

KNUPPEL voor kluppel (Vl. en elders).

KNUPPEN of KNOPPEN, zaadbollen van vlas (Vl.). Zie knippen.

KNUTSELEN, b. en gelijkvl. w., slecht aaneen binden, aaneen flinken, aaneen vastmaken, *iets aan mekaar knutselen* of aaneen flinken (Roermonde en omstr.). Kil. heeft het oude *knodden*, voor knoopen. Zie Vl. Idiot., knottelen.

KNUTTELS, hetzelfde woord als *knuddels*

of boven, *kneutels*, bet. bij De Bo : deegbal van meel en krenten in water en melk gekookt. Zie bij ons : *knoedel* of *knuddel* (Vl. Idiot., bl. 265 en 268).

KNUTTEREN, 'tzelfde als : knotteren, knoteren, kneuteren, mompelen (Westvl.).

KNUTTIG, bijv., misnoegd, knorrig, lastig : *ge zijt van dage stif knuttig* (Westvl.).

KO, KOTJE, te Gent gemeenlijk *kotje* gezegd, voor : druppel, horrel, sterke drauk, ook *goeleke* genaamd; het w. kan wel verwant zijn met *kop*, *kopke*, *kopje*, fr. *coupe*; *lasse*.

KOBBE, uit Vl. kwam ons dit woord met den zin van : mees, fr. *mésange*. Zie bij Weiland : (*op kneu*) *koddenaar*, *kodde*.

KODDEN, mv. van *kodde*, boert, hoerterij, prul, vod. Men zegt in Westvl. en elders in Vl. : *kodden en fuken* (fuiken) *vertellen* voor : prullen en voden, fabels of kluchten en snakerijen vertellen. Zie *fuik* bij De Bo en bij ons.

KODDERIE, KODDERIETJE, bij de kinderen, te Gent, gezegd voor steert (kodde) : *pak het hondje met zijne kodderie*. Weiland heeft *kodderijtje* voor : snakerijtje.

KODDESLEPEN, KODDESLEPER. Kodde, verwant het fransche *queue*, l. *cauda*, wordt in Oostvl. bij het gemeen volk, nog alveel gehoord voor : steert; doch het verkleinw. *koddeken* (steertje) is min gebruikt. Evenwel hoort men in de omstreken van Gent, dikwijls : *koddestepen*, in den zin van : laf vleien, de mouw vagen, en *koddesleper* voor : mouwvager, laffe vleier.

KODUINEN of KADUINEN, dood slaan, doden, van 't leven berooven (Westvl.).

KOE, KOEI. In Brab. en ook elders in Belgie, zegt men : *koei* niet *koe*, en dit vooral in de samengestelde woorden als : *koeikreb* (kribbe), *koeizeik* (in Vl. *koeale*), *koeidrank*, *koeikuip*, *koeipoot*, *koeiteen*, *koeivoeder*, *koeibik*

of *bulk* (weide waar de koeien gansche dagen op grazen). Voor *koeistront* heeft Plantyn *koeschitte*.

KOEDEREN is, in het Hagel., bijna hetzelfde als : *geudder* (in ons Idiot. bl. 152, broddelen), martelen, sukkel^{en} : *ze zullen allang koederen eer zij met hun kar uit dat gat zijn*. *Koderen*, koeteren en koteren, freq. *kouten*, bet. bij A. De Jager (Freq. II, D. blz. 279) : gebrekkig, slecht, verward spreken, *kallen* en *koteren* is 't zelfde als peuteren. *Kuideren* (kuijen) is bij hem (ib. blz. 295) sukkelen, kwijnen, kuijen (blz. 296), kuiteren, kwanselen, knoeien.

KOEIBOOR, m., bet. ook nog : een man die, in 't stad wonende, koeien houdt om er de melk van uit te verkoopen (Brab., Antw.).

KOEIPEGGE, KOIPEGGER, KOIPEGGERAAR, koeituischer, koeikoopman of -schacheraar die koeien koopt en met winst verkoopt. Men zegt ook : *kalverpegger*, enz. (Omstr. van Loven, Aarschot en Diest). Z. hierna *peggen*, *pegger*, *peggeraar*.

KOEITEEN, het mv. *koeiteenen* zijn eene soort van aardappelen, rood of wit van pel, maar langwerpig, oneffen of geknobbeld, bijna gelijkende aan de teenen eener koei (Omstr. van Loven en Brussel).

KOEIVERMAAK, o., sluitboom aan den ingang van weiden om de koeien het wegloopen te beletten (Oostvl., omstr. van Gent).

KOEIWACHTER, spinnekop met lange beenen (Oostvl.).

KOEKESNOTTE, hetzelfde in 't zuiden van Oostvl., als bij ons *koekoeksnot* (VI. Idiot. blz. 272), het dik slijmachtig sap dat uit kerse- of kriekeboomen, pruimelaars, perzelaars of abrikoosboomen geloopt is, in Brab., omstr. Loven, zegt men *vogelsnot*.

KOEKOEK. *De koekoek verheugt zich zoowel als de nachtegaal*, zegt men, hier

en daar in Vl., om te beduiden dat de kleinere geleerden of kunstenaars, zich zoo wel vermaken of heroemen om hunne kunst als de groote. *Hebt gij een koekoek hooren schuifelen* zegt men h. en d. in Westvl., aan iemand die al vroeg in 't jaar eene witte broek aan heeft.

KOEKOET, KOEKUIT, KOKKUIT, in Westvl. voor : koekoek.

KOELE MEI, hetzelfde als : *mei*, *meitak*, doch niet als *meiboom*. Op meiavond dragen de zangers, ten platten lande, eenen *koele mei* of meiken in de hand (Waas).

KOELEN, komt voor in de zegwijze : *zijn pap koelen*, zich met iets bezig houden of te vrede stellen : *waarmede hij zijn pap koelt! Ik kan met al die nesterijen mijnen pap niet koelen*. *Hij zal wel koelen zonder blazen*, hij zal wel kalmer worden (Oostvl.).

KOELKE, o., in Westvl. voor : koeike, kleine koe, veers. Zie De Bo (blz. 549).

KOEMELEN. Zie kommel^{en}.

KOENTER, m., kortsteert, stompsteert, in zonderheid gezegd van honden en verken van wier staart men een stuk heeft afgekapt (Omstr. van Tienen).

KOEST, KOESTEN. *Koest* in Vl. gezegd voor : *koes*, stil; hiervan : *zich koesten*, zich stil houden, *koest u*. Zie *koets*, fr. *couche*, en *koetsen*, fr. *coucher*.

KOETJEKALF, o., voor dik vrouwmensch : *is dat een koetjekalf* (Westvl.). Zie *koetje kalvetje*, bij De Bo, blz. 550.

KOETS, ingemaakte bedstede of beddekoets, fr. *alcove*, te Loven *alkoof* (L. van Waas).

KOETSE(N)BAL, KOETSE(N)BALLEN. *Koetsebal*, gowis voor *ketsebal* of *kaatsbal*, is in de prov. Antw. en elders, een zeker bal waar de kinderen mée spelen, en dit spel genaamd *koetsballen* voor *ketseballen* of *kaatsballen*, bestaat in het omhoog werpen van den bal en hem dan weer zien te pakken. Gewis is dit eene andere

uitspraak van 't werkw. *ketsen*, dat bij Kil. betekent loopen, over en wêer loopen, achterloopen, achtervolgen, jagen. *Ketsen met den bal* i. kaetsen, i. *sectari pilam, ludere pila*.

KOFFELEN (o als korte oe uitgesproken), frutselen, futselen : *wat koffelt gij daar*. Hiervan *koffelwerk*, frutselwerk; *koffeleer*, futselaar, prulleman (Brab. en elders). Vgl. *kofferen*.

KOFFIE (*kaffé*). Men zegt in Brab. : *kaffé opschinken* of *maken*, voor het Holl. : *koffij zetten*. Men hoort ook in Brab. en elders nog : *kafféklap*, *kaffépraat*, *kafféwif*, *kaffézaag* (zaag voor gezaag, zagerij), *kaffégruis* (koffiedik), in Vl. *koffiemoere*.

KOFFIEPRAAT, wijvenpraat, achterklap, overstige praatjes, leugens (Oostvl. en Brab.).

KOKELIS, m., kalissie (Omstr. v. Tienen).

KOKELOEREN, 'tzelfde in Westvl., als in Brab. : *koekeloeren*- en *koekeloeren-hanen*, 'tzelfde als : *koekeloeren hanen*, kraaien gelijk een haan.

KOKEN. *Is dat om te koken*, zegt men te Roermonde, voor : is dat om er mede te spelen.

KOKENETEN SPELEN : kindersspel waarbij een kind veinst moeder te zijn en de anderen te eten geeft (Conscience, Lambert Hensmans, blz. 36).

KOKKEREL, m., drijftol (Roermonde). Zie *koekerel* (Vl. Idiot. blz. 272).

KOLDEREN, b. gelijkvl. w., iets oppakken en er mede gaan loopen : *Jan heeft al ons kassedo's* (marbols) *gekolderd* (Sint-Truiden). Van *kolder*, te Sint-Truiden *kelder* uitgesproken.

KOLJOONEMAKERTJE, o., kindersspel, om het stoutste een gevaarlijk spelletje doen. Van het waalsche *couillon*.

KOLLEBOUT, m., plant of eerder zaadstok eener plant die veel langs en op de dijken groeit. Het is een dun steelken, van boven, op de lengte van soms een palm, voorzien van een mosachtig omhulsel, wel een stroo dik,

en waarin de zaadjes zitten. Dit omhulsel wordt door het volk gebr. om bedden te vullen (Assenede en elders). *Kol* is heks. Het w. bet. dus *heksenbout*, waarschijnlijk om zijn zonderlingen vorm en pekwarte kleur. Zou ook *kollebloem* niet heksenbloem betekenen? In 't Land v. Aalst heet men de zwarte kampernoelie : *wolvenbrood*, *tooveressen brood*.

KOL.LIEROOSE, zekere peer meer gekend onder den naam van : *mansuette* (Brugge).

KOM. Zie boven *hem*, *heim*, uitgangen van plaatsnamen.

KOMMEEREN, o. gelijkvl. werkw., van 't fr. *commère*, *commérage*, bet. in Brab. en Oostvl., hetzelfde als : *lameeren* (Vl. Idiot. blz. 324) d. i. blijven staan praten, oude wijvenklap vertellen.

KOMMEL, m., kabel, dikke touw om zware gewichten op te hijschen (Westvl.).

KOMMELEN of KOEMELEN. Een spaarpotje maken (Meierij). Zie bij A. De Jager (frequent. I. D. blz. 284), het w. *kommeren*, bij Kil. ook vertaald door *retinere*, *retentare*.

KOMPST, h. en d. in Vl., voor : kemp (hounep.).

KONFESSOOR, omslag, band van een boek : *het konfessoor van mijnen boek is los* (Antw. st.).

KONING. Met Drijkoningen avond of met den zesden januari, bestaat, in Brab., Oostvl. en elders, het gebruik van den koning te loten, en wie den koning loot of trekt, die moet het gezelschap een maaltijd geven of ze met lekkeren drank beschenken. De *koning der koningen* is, bij de visschers van Westvl., een lekkere visch, in het fr. *rouget* geheeten.

KONINGSKEN, o., kleine gladde meikever (Gent).

KONKEL, spinrok, kolk, draaikolk, wordt te Gent en in 't Land van Waas, ook nog gezegd voor : doolhof, kleine

- donkere plaats, kot, fr. *petit réduit*, *place obscure*, bij v., men zegt van een klein gering huis of kamertjes : *dat is eene ware konkel, dat is eene konkel van een kamer*. Zie bij De Bo konkel, blz. 584.
- KONKELDEFOES, te Kortrijk hetzelfde als elders in Vl. *konkelfoes* (Vl. Idiot. blz. 276).
- KONKELEBOOM, m., tuimeling, tuimelaar, fr. *culbute*, te Maastricht hetzelfde als te Gent : *pertelboom* (zie Vl. Idiot. blz. 471).
- KONKELFAZEN en KONKELEFOOZEN, te Antw. 'tzelfde als *konkelfoezen* en *konkelefazelen* (Vl. Idiot. blz. 275 en 76), in het geheim iets beramen.
- KONNEN gaf men ons uit Vl. op, licht voor *kommen*, hetzelfde als *klitsen*, *klutsen*, *kwanselen*, schudden of met de kniekers of marbols in een putje stuiken.
- KONTERFOOR, het achterleer van schoen of laars boven den polivie, wordt te Gent en elders in Vl., gezegd. Zie bij De Bo *konterfoord*, blz. 535.
- KONTEVLOOIEN, b. gelijkvl. w., kwellen, plagen (Westvl.).
- KOOF wordt evenals in Vl. *koove*, in de Kempen ook gezegd voor : oorvaag, klap, lap.
- KOOLBEESTE, v., zwarte kever, in Oostvl. licht hetzelfde diertje als *koolbrander*, bij De Bo ook loopkever, fr. *carabe noir*, en *kakkerlak* of *ovenbeest* genaamd, fr. *blatte pannelierre*.
- KOOLBRANDERKEN, zwart doorrookt pijpken, ook een kortstelig pijpje, te Gent hetzelfde als in Brabant *baardbranderken*.
- KOOLDERAAP is in Holl.-Limb., dezelfde kool als in Brab. *raapkool*, en in de prov. Antw. *koolraap*, fr. *chou-navet*.
- KOOLKAPPER, 'tzelfde in Westvl. als te Loven *potagiehovenier*, hovepier die moeskruiden kweekt en ze op de merkt verkoopt; *koolkapperij*, *potagiehof*, *groenselhof*, tuin waarin men allerlei eetplanten in kweekt.
- KOORLAWERKE, v., leeuwerik in 't zuiden v. Oostvl. De Bo heeft *koornleeuwerke*, *koornlawerke*, wat beter is, en hij verwijst tot *hemelwerke*.
- KOORLIJK. *Iets laten zinken voor een koorlijk*, iets dood laten, er stil van zwijgen (Brab.).
- KOORNLAWERKE. Zie koorlawerke.
- KOOT, voor kot, gat of kuil in den grond (Meierij).
- KOOTJE, o., hetzelfde als *goeleke*, druppel, borrel (Zuiden van Westvl.). Zie boven *ko*, *kolje*.
- KOP, in mv. *köp* (*keup*), witte wolk, dondertoren (Limb.).
- KOPACHTIG, bijv., koppig, stijfhoofdig, en *kopachtigheid*, koppigheid, ook in Brab. en Antw. gebruikt.
- KOPPEJAGER, ook overdrachtelijk voor ongekamd haar (Oostvl.). In Westvl. zegt men ook *koppeljager* voor raagbol. Zie *boschduivel*.
- KOPPEL, m., spinnekop, spinnweb (Vl.).
- KOPPELEN, b. gelijkvl. w., ragen of de koppels of kobben en spinnwebben wegvagen : *koppel eens de kamer* (Westvl.).
- KOPPELEN bet. te Waasmond bij Landen, gelijk stellen, iemands gelijken vinden : *in het eten zou men een werkmans met een kind moeilijk kunnen koppelen*.
- KOPPELING, v., gewricht, fr. *articulation*, *jointure* (Westvl.).
- KOPPENET, KOPPENETTE, v., spinnweb (Vl.), in Westvl. ook *koppelnat*.
- KOPPER zegt men te Gent voor kop, de kant van 't geldstuk waar de kop op staat; in den zin van 't Brab. *kop of letter*, zegt men te Gent : *koppers of letters*.
- KOPPIGAARD, m., koppige jongen, stijfhoofdig man (Oostvl.).
- KORENBIJTER, gezegd van mageren wind die, in de lente, nadeelig is aan 't graan (Kl.-Brab.).
- KORB. Zie *korf*.
- KORENPATER, zóó noemt men een ge-

waand persoon, waarmede men de kinderen bang maakt, op dat zij zich zouden wachten van 'n 't koren te loopen en dit te beschadigen, of van zich aan eenig gevaar bloot te stellen : *kind, blijf van daar weg of de koren-pater zal u pakken*. In denzelfden zin zegt men ook *bloedpater, pakkeman, stekkeman* (Omstreeks van Loven en Aarschot).

KORF, dit woord, langs de kanten van Duitschl. *korb, karb, karp* uitgesproken, bet. aldaar niet slechts : korf, arnkorf, maar ook mand, te en omstr. Sint-Truiden, *bast* geheeten. *Eenen korf tegen iemand hebben*, bediedt op sommige plaatsen, om te Mechelen, het op iemand gemant hebben, of, gelijk men ook elders zegt, eenen pik op iemand hebben of iemand gebeten zijn.

KORNEL, een tol (Meierij), b. de Baronij een *hakdop* geheeten. Zie verders *kornel* (VI. Idiot. blz. 239) en *kornel* (blz. 235).

KORNELLEN, o. w., sterven : *laat ons eens kornellen* (Rindhoven).

KORPENDURING, m., soort van appel, in 't fr. *court-penda* en *capenda* (Brab.). In Westvl. heet die appel *korpendu*.

KORRE, aars. achterste : *mijn korre doet zeere*; ook groote zaknet om allerlei visch mée te vangen (Westvl.).

KORT, even als *lang*; wordt meermaals geplaatst voor een soort van verleden deelw. gevormd van een zelfst. naamwoord, om te bedieden dat de zaken door 't zelfst. nw. uitgedrukt, kort of lang zijn, b. v. *kortgehalst*, korthalzig; *kortgerokt*, met een korten rok; *kortgespoord*, met korte sporen; *kortgebekt*, kortbekkig; *kortgevlugeld*, met korte vleugels, *kortharig*, enz.

KORTELING, vleesch van den buik met eene ribbe er nog aan of hetzelfde als : *kortelot, kortelette, ribbeken*, fr. *côtelette* (VI.). Zie *korteling* (VI. Idiot. blz. 284).

KORTING, v., voor afkorting, verkorting : *iets op korting betalen* (Brab.). *Korting maken* bet. te Gent : het kort maken, het niet lang trekken.

KORTOM ZIJN, 'tzelfde als kort aangespannen of ingespannen zijn, het lastig, het moeilijk hebben, en daarom grammoedig zijn (Kemp., Geeli).

KOSSELEN bet. in de omstr. van Gent : geene orde in zijne zaken hebben. Het is licht hetzelfde woord als *kunselen* of *kunselen*, broddelen (Z. VI. Idiot. blz. 309) of als bij A. De Jager (Nederd. Freq. I. D. blz. 304), *kozelen* freq. van *kozen*, morsen; Kil. heeft *be-koselen, be-keuselen*, voor : bemorsen, bezoedelen. Zie *keuzelen* (VI. Idiot. blz. 239).

KOST, Voor den kost werken, arbeiden en tot loon den kost krijgen (Brab.). *Op zijnen eigen kost werken*, werken en tot loon alleen geld ontvangen (Brab. VI.). *Zijne oogen den kost geven*, alles goed nazien, naauwkeurig nazien of bezien. *Ik heb niemand vandoen, mijne handen zijn mijnen kost weerd*, d. i. ik heb goede handen en kan er den kost mée verdienen.

KOSTEREGE, kosterige, in Westvl. hetzelfde als in Brab. : kosterse.

KOSTERS, KOSTERSE (*keustes*) wordt in Brab., Antw., Kemp., Limb., en VI. gezegd voor kosteres, het Holl. *kosterin* of *kostersvrouw*; in N.-Brab. zegt men ook *kustersse*. De vrouwelijke uitgang *sse* voor *in* hebben de Brabanders en N.-Brabanders gemeen met het *sche* der Neder-Saksers en het *ske* der Friezen. De uitgang *in* hebben de Hollanders gemeen met de Hoogduitschers *kokin*, hgd. *kochinn*, Brab. *kôkêrse*, Nedersak. *koksche*. Zie Z. Hoenft bl. 340.

KOSTIAAN, kostgast, kostganger (Antw.).

KOT, o., voor slecht huis, hoerenhuis : *hij loopt alle vuile koten af* (Brab. en elders); gevangenis : *hij heeft zes maanden in 't kot gezeten* (Overal).

Op sommige plaatsen der Limburgsche Kemp. bet. het : gat, en 't meerv. is *kotter* : *ik word doornat, er zijn een heel deel* (eene menigte) *kotter in 't dak*.

KOTJE. Zie ko en kootje.

KOUKRIEP. Zie koukrimp.

KOUKRIMP, m. en v., te Turnbout en elders in de Kemp. gezegd van iemand die koudelijk is, die van koude huivert en als ineenkrimpt, die steeds van koude *kriegt* of klaagt. *Koukrimp* is dus hetzelfde als bij ons *kouwerik* (koudetrik). Heremans en Weil. hebben *krimpig* in den zin van huiverig, koudelijk, fr. *frileux*.

KOUS, KOUSE, v., hetzelfde h. en d. in Vl. als in Brab. *zok* : *eene goede kous, eene goede sok*, een goedgehartig mensch, iemand die altijd tevreden is; in Westvl. bet. *kouse* ook lui, zwakmoedig vrouwmensch; ook een zwijn, licht is dit dan 't fr. *cochon*; ook bos pluimen rond de pooten sommiger vogels : *gekouste hen*.

KOUSCHES, bijv., *hier is neet kousches*, het is niet zonder gevaar. *Her is neet kousches*, hij is niet te betrouwen (Maastr.). Het is eigenlijk het woord *kuisch*, zuiver, welk laatste men ook in Brab. en Antw. gebr. : *hij is niet zuiver gevallen*, d. i. hij is niet pluis gevallen. Zie *kouschen* (Vl. Idiot. blz. 284).

KOUTER, m., *kouterken*, gemeenzaam gesprek, gepraat, fr. *causerie* (Vl.).

KOUTER, m., uitstekende steen : *men heeft effene plinten, maar ook plinten met kouters* (Gent).

KOUTS (kautsch), v., 'tzelfde in Limb. als *taats* (Vl. Idiot. blz. 708), iemand die gedurig kout en talert, babbelaars, kneuterse, van : *kouten*, praten.

KOUW, KAUW, vogelkooi, ook een houten hek rondom eene kachel geplaatst om te voorkomen dat de kinderen zich branden (Meierij). Kil. geeft *kouwe* op als een friesch, holl. en geldersch woord voor : *kavie* (keef), l. *cavea*.

KOUWELIJK (*kavelijk*), voor : koudelijk (Overal).

KRAAFSCH en KRAACHSCH, bijv., averechtsch, verkeerd : *het kraafsche keelgat*, fr. *trachée*; *een kraafsche vaute*, een omgekeerd gewelf met de bolte langs boven; *de kraafsche zijde*, de linke zijde, fr. *le côté gauche* (Westvl.). Zie *keeraafsch* (Vl. Idiot.).

KRAAG, uitgespr. *kraai* te Loven, en aldaar ook *pellerin* genoemd, is 'tzelfde als, te Antw., *krans*, bij Sleenckx verfr. door *mésentère*; nu, *mésentère* verduitscht Sleenckx door middeldarmvlies, darmscheel, darmscheidsel, middeningewand, en Kramers, door *darmscheil*, *darmscheel*. Het heeft den naam van *kraag*, *krans*, *pellerin*, omdat het eenige gelijkenis heeft met deze voorwerpen. Te Loven noemt men *kraag*, het net van het liesvet, en in Westvl. : de *keel*, de *spijsbuis*; bij Kil. *jugulus*. Zie verders *kaas*.

KRAAI of PELLERIN. Zie *kraag*.

KRAAIBLIEK of KRAAIVISCH, een zeer klein vischken, dat veel in beken en grachten leeft, fr. *épinochette* (Vl.); men noemt het in Westvl. ook nog *steke(r)ling* en *kraaisteke(r)ling*, in Brab. *stekebakkes* (Z. Vl. Idiot. bl. 674).

KRAAIENESTE, KRAAINEST, v., te Gent de dot, dots haar of haarbos achter in den hals hangend, fr. *chignon*.

KRAAISNOT, droog sap dat uit kerselaars, pruimelaars of andere vruchtboomen vloeit, fr. *gomme de cerisier*, etc. (Westvl.). Zie *koekoeksnot*, *vogelsnot* en *kraaierssnot* (Vl. Idiot. blz. 283).

KRAAISTEKE(R)LING. Zie *kraaibliek*.

KRAAKIJS, o., hetzelfde als *kelderijs*, *kuipijs* (Vl.).

KRAAKSALADE, in Vl. 'tzelfde als : *veldsalade*, *koornsalade*, *vettekous*, fr. *doucette*, *mâche*.

KRAAKWILG, KRAAKWULGE, wilg wiens hout zeer sprok of breekbaar is, ook *klakwilg*, bij Linneus *salix fragilis* (Westvl.).

KRAAMAMANDEL, is bij De Bo blz. 567, een slecht peerd, een peerd dat kreupel gaat.

KRAAMKARRE, v., kar waarop een reizende koopman zijn kraam op vervoert of ergens, waar hij ten verkoopen stilhoudt, laat rusten (Guido Gezelle).

KRAB, KRABBen. Te Godsenhoven verstaat men door *krabben* de graankorrels die in hun kaf blijven steken en bij de krinsen vallen: *de krabben en krinsen zijn voor de hennen*. Te Sint-Truiden en omstreken heet men *krabben*: de verzengde of uitgebrande steenkolen, elders ook *zenders*, *singels* genaamd. Doch te Roermonde en in andere landstreken heet men *krabben* de kaantjes, uitgebraden stukskens vet of hetzelfde als *kaaien*, *kade* (VI. Idiot. blz. 242). Te Mechelen is *krabbe* zoo veel als het fr. *cotelette*. Zie *krap*, *verkensrib* (VI. Idiot. blz. 288).

KRABBE. Zie *krab*.

KRAFT, zegt men in Limb. voor: *karaf*, fr. *carafe*.

KRAK, te Antw. en op meer andere plaatsen gezegd van een slecht, versleten ding waaraan iets ontbreekt, waar een *krak* of gebrek aan is; ook zegt men *krak* voor logen, scherts: *hij heeft daar weer eene krak verteld*.

KRAK, in den zin van juist, pront, nauwkeurig, wordt ook in Oostvl. gezegd.

KRAKALAAM, *krakende* kar of wagon; ook mensch die altijd ziekelijk is (leper). Vgl. *krakende karren* (VI. Idiot. blz. 387).

KRAKAMANDEL, verbastering van *kramakkelachtig* (Kortrijk). Zie bij ons (VI. Idiot. blz. 287) *kramakkelen*.

KRAKBUIS, v., in de omstr. van Tienen voor *klakkebus* of *klakbus*. Z. *kloef*.

KRAKER, m., iets dat kraakt, dat klinkt, bij v. een vloek, eene verwensching: *hij zet er eenen kraker* (vloek) bij. *Zuister eens, krakers zijn er niet bij noodig* (Gent).

KRAN, gewis voor *kraam*, slechte kerel, beslagmaker (Gent).

KRANKU, met den klemtoon op *ku*, *kranke*, zieke (Gent).

KRANS. Zie boven *kraag*.

KRANT, KRENTJE, stukje geld van 30 cents.

KRAB of KRAP, bijw., voor: *schrap* of *schrab* (VI. Idiot. blz. 604), *schraal*, *gering*, *karig*, *mager*, *krabsitten*: *het zit er maar krab* of *ze hebben het krab*, het is er maar armelijk, zij komen nauwelijks toe. *Het is maar krab goedge*, d. i. het is maar gemeen volk. *Een krappe vent*, een mager ventje (Gent).

KRANSELEWANSEL, *kaan* hard uitgebrand, *bruin* stukske vet (Gent). Zie *krab* en *krap* (VI. Idiot. blz. 288).

KRAVELEN, ook *krevelen* en *kleveren*, *krauwelen*.

KRAWAAT, iemand die anderen lopt of tergt (Antw.). Zie *krawaat* (VI. Idiot. blz. 290). In VI. zegt men *krawaat* voor *cravat*, *halsdoek*.

KRAWEL, v., de loos van een dier (Geel en omstr.); *kipkap* of *gehakt vleesch* (Mechelen).

KRAWELLEN, 'tzelde te Gent als *krauwelen*, *krauwen* of *krabben*, *krabbelen*: *de kat heeft mij gekraweld*.

KRAP, lap, stukje, fr. *morceau*.

KRAS, m., *grabbel*: *te kras smijten*, in den *grabbel* werpen: *de bruidegom smeeft geld te kras* (Westvl.).

KRASSELEN, o. w., *grabbelen*, zijn best doen om iets te krijgen dat te *kras* gesmeten wordt, veel moeite doen om iets te winnen, om iets gedaan te krijgen; ook *kwijnen*, *sukkelen*, *ziek* zijn: *ik krasse al drij maanden* (Westvl.). Zie *kwalsteren* en *kreess*.

KREAS, o., te Antgaarde bij Tienen, hetzelfde als: *schrabhoelie* of *schrabhoelje* (VI. Idiot. blz. 599 en 600), *hoeliasch*: *wij zullen ons kreas in de diepten der straat werpen*. Zie *krabbe*, *zenders*, *singels*.

KREBEULEN, KERBEULEN, beulen, misbandelen. *Zich krebeulen*, zich afbeulen, zich afmatten (Gent en omstr.).

KREBKKE, in Holl.-Limb. voor krahje of kleine krab of schrab, *schrabje*, in Vlaandr. : *krauw*.

KRES, KREESCH, KRES, KRESCH, KRAS, bijv., ziekelijk, sukkelachtig, krank en zwak, flauw, mager en bleek; hiervan *krasselen* (Vl.).

KREETZAK (*ee* als *ei*), kreëter, plager, terger, lastigaard, valschaard : *hij is maar ne kreetzak* (Brab., Antw., Kemp.); men hoort ook *kretsel* (voor kreetzel), in den zin van : plager.

KREITEN, hetzelfde als : kreten, knijzen, lastig maken (Vl.).

KREKKE. Zie krikke.

KRELLEN (Turnhout). Zie kwerdel.

KREM, meerv. van *kram* : *het hangt aan een met kram en augen* (oogen) zegt men in Limb. langs de kanten van Duitschland, voor : het hangt met haken en oogen aan een.

KREMPER, die geen halflietken of druppelen durft drinken (Kapeilen-teu-Bosch), gierigaard, lafaard, bloodaard.

KRENG, v., versleten peerd (omstr. van Turnhout). *Kreng* bet. : dood aas, fr. *charogne*, bij Kil. *krenghe*, holl. voor karonie, l. *cadaver*.

KRETSEL, voor *kreetzel*, van *krēten*, plagen, verdriet aandoen, is van dagelijksch gebr. in Belgie.

KRES, KRESCH. Zie kreess.

KREWEIEN. Zie kerweien, karweien (Vl. Idiot. blz. 223).

KRIEGEL, ziekte, nietsken, gremel, greumel, kruimel : *geen kriegel krijgen*, geen ziekte, geen kruimelke krijgen (St-Truiden).

KRIEKETIENE, opperbest (b. en d. in Westvl.).

KRIEKGAAI bet. in de omstr. van Gent : dommerik, dwazerik, waarvoor men in Westvl. zegt *garsgaai*, *gersgaai*, d. i. dom of lompe mensch; in Brab.

zegt men : *kieken*, dom *kieken*, Anne, *hannegat*.

KRIELEN, o. gelijkvl. w., vonkelen, spartelen, fr. *pétiller* (Westvl.).

KRIELTJE. Z. poel (Vl. Idiot. blz. 493).

KRIEMEN, o. gelijkvl. w., hetzelfde als : *krielen* en *kriemelen*, wriemelen, fr. *fourmiller*, ook *pétiller*, *titiller*; verders het. het ook, zonder rede klagen, fr. *pleurnicher* (Westvl.).

KRIEPACHTIG, bijv., hetzelfde als in Brab. : *krempachtig*, die kriep, die altijd kooft en klaagt van pijn, ziekte, konde, enz. (Vl.).

KRIEWELINGSKE, het klein vingerken (omstr. van Gent); van *kriewelen*, voor *krevelen*, kittelen.

KRIEZEL, kriezelte, hetzelfde als *griezel*, *griezeltje*, *greuzel*, *morzeling*, *weinigskete*. Z. verders *krizzelen* voor *grizzelen*, fr. *frissonner*, in Vl. *grijzelen*, knarsen, huiveren, sidderen.

KRIEZELLEN. Zie krijzelen.

KRIJBELLEN, hetzelfde als *kriebelen*, *kriewelen*, *krevelen* (Vl.).

KRIJEN, m., te St-Truiden drank bestaande uit rooden wijn, suiker en eierdojers : *maak mij nog wat krijen*, dus hetzelfde als : *wijnsuip* in Brab.

KRIJGER. *Krijger heeten* bet. te Gent en elders : geerne krijgen : *hij heet krijger*, het is een bedelaar of schooier, een die geerne krijgt, ontvangt.

KRIJVELEN is te Hasselt 'tzelfde als elders : *krievelen*, *kriewelen*, *krevelen*, welk laatste bij Kil. bet. : jocken of jeuken, kittelen, lichtjes bewegen; en *krevelinghe*, *formicatio*, *pruritus*.

KRIJZELEN, KRIEZELEN, kuarsen, fr. *grincer*, kraken, kittelen, bijzonderlijk gezegd, vooral in 't Land van Aalst, van de tanden, waneer men iets eet waar zandkorrels in zijn : *mijne tanden krijzelen*, *daar is zand in de salade*. In Westvl. bet. *krijzelen* ook nog : huiveren. Kil. heeft *krijsselen* en *krijssel-tanden*, l. *frendere denti-bus*, en J. Heremans, *krijzellanden*.

Vgl. *kerselen*, *grijzelen* en, bij ons, *griezelen* (grizzelen) en *krisselen*, *kriszelen*.

KRIJZELING, v., huivering, siddering (Vl. en elders). Zie *krijzelen*.

KRIKALAAM, o., iemand of iets dat gebrekkig, krank, versleten is: 't es een *krikalm van een mensch*, 't is een *krikalm van nen wagen*, in 't fr. *patraque*, *machine délabrée* (Vl.). Zie *krakalaam* en *kaduïn*.

KRIKKE, KREKKE, v., soort van pruim (Westvl.). Zie *sleepruim* (Vl. Idiot. blz. 648) en *kriksken*. In den Teuth.: *crecken*, pruym. Zie *kriksken*.

KRIKKEL, voor *krijgel*, *kegel*, bet. ook nog sprok of sprokkel, fr. *fragile*, en bij Kil., stijfhoofdig, koppig.

KRIKKELEN, o. gelijkvl. w., het spikkelen, sprikken, sprinkelen of spreukelen der pen (Roermonde). Voor spreukelen heeft men in Vl. ook *sprietelen*. Vgl. *springen*, *sprank*, *spreukel*.

KRIKKELOOS, bijv., die zonder krik, kruk of steun is, die steun noch kracht meer heeft, zwak, lijdend: een *krikkeloos mensch*, een slap mensch (h. en d. in Westvl.).

KRIKSKENS, KRUKSKENS, soort van kleine pruimen; in 't Zuiden v. Oostvl. zegt men: *krukken*, in Westvl. *krikke*, *kekke*, soort van pruim. *Crecken*, pruimen (Teuth.).

KRIMINEEL, het fr. *criminel*, wordt gebr. voor: zeer, geweldig, buitengemeen, in gezegden als: *krimineel zat*, *krimineel dronken*, *krimineel boos*, enz. (Brab., Vl.).

KRINKEL. Zie *kronkel*.

KRINSEN, KRENSSEN, o. w., krabben, zich wrijven als het jeukt (Westvl.). Zie De Bo op *krinsen*.

KRISSSEL, KRISZEL, KRISZELEN. Zie *kriezel*.

KRISSSESAP, KRISSAP, KRISSESTEK, te Hasselt en elders in Limb., hetzelfde als elders *kalissesap*, *kalissestok*, *kalissenhout*. Zie *krissie* (Vl. Id. bl. 297).

KRITS. Men zegt hier en daar in Limb.: *geene krits krijgen*, en in St-Truiden: *geen kriegel krijgen*, en dat bet.: geen *zierken*, niets krijgen. *Kritse* of *krinse* bet. bij Kil.: *stroopijlken*, *vlimken*, lat. *acus*, *festuca*, en *kritsen*, *sierken*, een *morzelken*, een *zierke*, l. *atomus*. Zie *krinsen* (Vl. Idiot. blz. 296).

KRIZZEL. Zie *kriezel*.

KROEG, koekpot (Limburg). *Kroegh*, *krogh* is bij Kil. een *friesch*, *saksisch* w. beteekenende: *vat*, *pot*, soort van *kruik*, fr. *cruche*, hgd. *krugh*.

KROEL, te Gent gezegd voor: *slecht volk*, *gemeen volkje*, fr. *crapul*.

KROENE KRANEN, is de naam dien men te Werchter geeft niet slechts aan kraanvogels, maar ook aan eene soort van *stekelbezen*, die daar langs heen de wegen groeien. Zie *kroesbezie* en *kronsel*, *kroosel* (Vl. Idiot. blz. 298 en 299).

KROENSEL of STEKBEER, te en omstr. Venloo, dezelfde vrucht als elders in Limb. *kronsel* of *kroozel*, in Brab. *knoesel* of *stekelbees*. Z. *kronsel* (Vl. Idiot. blz. 299 en 300) en *kroesel*.

KROESEL, KROEZEL, *stekelbeer*, *stekelbees* (N.-Brab.). Zie *kroensel*.

KROET, *stroop* (Limb.); *kroete*, van 't fr. *croute*, iets wat *slecht* is (Vl.).

KROKKE, in Vl. 'tzelfde als in Brab.: *krik*, fr. *vesce des moissons*.

KROKKEBAZEN, in West-Brabant de uitspraak van: *krakebeizen*, *kraakbezen*, *bezen* of *beiers*, die *kraken* als men ze eet, fr. *myrtilles*.

KROL, voor *kruin* van den boom (h. en d. in Vl.).

KROLLEKEN. Een *krolleken aan hebben*, een *weinig bedronken zijn* (Brab. en elders).

KROMBEK, *krombekken* zijn eene soort van *sluimerwten* met *kromme hulzen* of *sluimen*, welke laatste samen met de vrucht gegeten worden (Brab. en Vl.).

KROMMENHAAS. Van *krommenhaas* ge-

baren, gebaren dat men van niets weet (Gent).

KROMZAAG, zaag waarmêe men kromzaagt (Brab.).

KRONKEL of KRUNKEL, hier en daar in Vl. gezegd voor : *krol*, *krul*, m., eene ziekte die door de koude aan de bladeren van sommige boomkens komt, als, van perzikboomen, zeeheesstruiken, enz. Zie *krol* (Vl. Idiot. blz. 299).

KRONKEL, hier en daar ook gebr. voor : konkel, draaikolk (Vl.).

KRONSELEN, o. w., hetzelfde als : *kronsen*, waarvan *kronselaar*, m., *kronselege*, iemand die kronselt (Westvl.).

KRONSEN, o. gelijkvl. w., wroeten, morsen, futselen, futselwerk vorrichten, met prullerij bezig zijn; foffelen, met foffelrij bezig zijn; onbeheendig te werk gaan, knoeien, met broddelwerk bezig zijn (Westvl.).

KROONBEESTE, koe of kalf die men vetmaakt om in een veewedstrijd bekroond te worden of prijs te behalen : *hij is gesierd gelijk eene kroonbeeste* (Gent en omstr.).

KROOT of MANGELWORTEL, in Limb. gezegd voor beet, fr. *betterave*, licht verwant met het fr. *carotte*.

KROPPENSVOL, ook geboord voor kroppende vol of propvol (omstr. van Loven).

KROTBAASKE, baas of iemand die maar eerst begint of begonnen is zijn bedrijf of stiel uit te oefenen (Antw.). *Krot* bet. in den Teuth. last, moeilijkheid, verdriet, benauwtheid, pijn.

KROTTEN, slechten voortgang doen, knoeien (Oostvl.).

KRUID, wortelsiroop, perensiroop (Limb., Venloo).

KRUIDEN, het onkruid uittrekken, nitwieden : *spreek van anderen niet, ge hebt in uwen hof genoeg te kruiden* (Westvl.). Z. bij ons *kruiden*, *kruiden* (Vl. Idiot. blz. 302).

KRUIN of KROON van eenen boom, is niet slechts het *sop* of de *top*, *la cime*, maar

in Kl.-Brab. de uitgebreide takken, het gezwaai des booms, en in Vl. dat gedeelte des stams waar aan de takken staan; bij Kil. *coma arborum*.

KRUISEFIKS, o., kruisbeeld, fr. *crucifix* (bijna overal).

KRUISJAS, KRUISJASSEN, zeker kaartspel (Overal).

KRUISKENSBOEKSKEN, o., abéboek waar boven of voor het *a. b. c.* een kruisken geteekend staat (Overal). In Brab. : *Kruisken á* (Vl. Idiot. blz. 301).

KRUISKENDSAG, aschdag of aschwoensdag, omdat men op dien woensdag in de kerken een kruisken op het voorhoofd krijgt (Overal in België).

KRUISLIEVENHEER, voor : *kruisefiks* (Kl.-Brab.).

KRUISTHEM SPELEN, jongensspel bestaande in over elkander te springen. Zie hier hoe het gaat : één moet gebukt staan, en de anderen springen over hem heen.

KRUK, v., voor : staf, bisschopstaf (Turnhout). Op St-Martinusfeest zingen de kinderen :

Vandaag is 't Sinte Merte
En morgen is 't de kruk,
Wij komen uit goeder herte,
Kon, help ons uit den druk, enz

KRUKKE, v., voor : krank, flauw, ziekelijk mensch (Gent).

KRUKSKENS. Zie krikkskens.

KRUTTEN, b. gelijkvl. w., voor ; krotten, schenden, bederven, beschadigen (Vl.).

KUIEL, lomp, vod, lap, of bijna hetzelfde als wat men in Brab. : *kwerdel* (Vl. Idiot. blz. 316) noemt : *dit zijn geen kleeen meer, het zijn kuiels*; ook : *verwarde zaak, verwarring : zijne zaken zijn kuiels waar niemand kan uit wijsworden*. Hiervan 't werkw. : *kuielen*, verwarren, in den war komen : *wind beter op, of 't garen kuielt ; gekuield garen*. Kuielen bet. ook 't zelfde als : *mooschen*, *pootelen*, verfrommelen, vermorsen (Oostvl.).

KUIELEN. Zie kuiel en kuwelen.

KUIER. Zie boven keizer.

KUILAART, een vogel in Westvl., ook nog *zeesnep* genoemd, en in de Kemp. : *kuilder*, *kluit* of *kluter* en *zandlooper*, in het fr. heet hij : *courli* of *pluvier doré*.

KUILDER. Zie kuilaart.

KUIMEN, o. gelijkvl. w., bet. in de woerdeb. : zuchten, doch in Oostvl. ook : hoesten zonder dat het noodig is : *kuinen en kuchen gaan dikwijls te samen*; hij doet niet als kuimen en kuchen. Kuimer, die veel kuimt en kucht. In Westvl. bet. het ook : achter iemand roepen met te hemmen.

KUISCH, m., daad van kuischen, of voor kuischen als zelfst. naamw. genomen : *ik ben aan mijnen kuisch*, d. i. ik ben bezig aan te kuischen. Zoo zegt men eensgelijks : *ik ben aan mijnen wasch*, *aan mijnen schuur*, *eet*, enz., enz. (Brab., Vl. en elders).

KUIWELEN. Zie kuwen, kuwelen.

KUIZELEN, o. gelijkvl. w., spelen niet om geld, maar om zich te vermaken (Antw.). Zie bij Kil. *keuselen*, *kuyse-len*, met bollekens of nootjes spelen, en bij ons *kuizel* (Vl. Idiot. blz. 308).

KUKKAMMEN, o. gelijkvl. w. In vele streken van Nederland gebr. voor : *haarklieven*, over nietigheden *zanikken* of zagen, uitpluizen.

KULLEBROER, KULLEBROEDER, m., fopper, bedrieger (Brab. en elders).

KULLEKEN, o., verkleinw. van kul, snulken, klootje, sukkelaarke (Brab.). Kil. vertaalt *kulleken* door : *mentula*; *testiculus*.

KULS, KNIKKER (Roerm.). Zie kul (Vl. Idiot. blz. 308).

KULT, KULTE, slechte vrouwenrok.

KULTEDOEK, m., doek of broekje dat men aanheeft om zich mede te baden of te zwemmen (Oostvl.).

KULVOD of KULBROER, fopper, bedrieger (Limb.).

KUM, uitgang. Zie den uitgang *hem*, *heim*.

KUNST. Een boer zijn kunsten afvragen, is : iemand alle dingen vragen, iemand

over zijne zaken willen uithooren (Westvl.).

KURINGEN, fr. *Curange*, dorp in Limb.

KURKESTOP, kurk (Roerm.).

KURVER, KORVER, m., korvenmaker, mandenmaker (Noord. van Limb.). Vgl. het Vl. *korf*, het hgd. *korb*, *korbchen*, l. *corbis*, fr. *corbeille*.

KUSSENTUUG, KUSSENLOOP, kussen-overtreksel (Roermond en omstreken). Zie *kustiek*, kussentijk (Vl. Idiot. blz. 309).

KUSZWENGEI, voor : *kussenzwengel*, oorkussen, of 'tzelfde als : *kusfluwijn* (Vl. Idiot. blz. 309).

KUTSEBOTER, boter van een kutse of kutser afgekocht (Oostvl.).

KUWELEN, freq. van kuwen, knabbelen. Hiervan *kuweling* (Westvl.).

KUWEN, b. gelijkvl. w., in Westvl. en ook bij Kil. voor : kauwen, knauwen, fr. *mdcher*. Hiervan *kuwing*, *kuweling*, *kuising*.

KWAAD. Voor *kwaad* is het tegenovergestelde van : *voor goed*, d. i. ernstig. om geld; *voor kwaad* is dus : niet ernstig, niet voor geld, niet om te winnen. *Kwaad*, ook voor : boos, razend : *kwade hond* (Brab., Antw.).

KWAADWILLEN, o. w., gezegd van eene ziekte of wond die zeer verergert : *als de kneuzing kwaad wilt, verzeert ze voor lang*; ook zegt men : *als die valing het kwaad wilt, dan wordt zij eene tering* of, *verandert zij in eene uittering* (Brab. en elders).

KWAARTJESMIS, de laatste mis die gauw uit is, mis van half-twaalf of twaalf uren (Antwerpen).

KWABBE, v., dik en hard gozweI (Kl.-Br.).

Zie verders *kwab* in de woordenboeken, en bij ons *kwats* (Vl. Idiot. blz. 314); bij Kil. heeft *quabbe* nog meer andere beteekenissen, als b. v. een soort van visch, *kwabaal*, fr. *lotte*, *baveuse*, *létard*, en ook : pad, vorsch.

KWABSCH, bijv., papachtig, gewollig, log : *kwabs zijn* (Kl.-Br.). Z. *kwab*,

kwabbe en kwapsch, ziekelijk, kwalijk te pas, ontsteld. Hiervan *kwabschheid*, fr. *indisposition*.

KWADELEN, w., te Overwinden, hetzelfde als : kwastelen. Hiervan *kwadelaar*, en het bedrijvend *verkwaddelen*. Zie kweddelen, kwadselen.

KWADE JONGENS zijn : eene soort van lange stevige graspijlen, waarmee men de holte der lange pijpstelen zuivert (Prov. Antw.).

KWADE MAAR., uitgespr. *kwaa mare*, iemand die altijd met kwaad nieuws, met slechte tijdingen afkomt, of die alles in het zwart ziet (Vl.).

KWAKKEN, inzinken, doorzinken (Westvl. Idiot.). Zie ook kwikken.

KWALIJKTE of KWALIJKHEID, bezwijming, flauwte, fr. *défaillance* : hij viel of was in eene kwalijke (kalekte) (Overal in Belgie). Zie kwalijkvaart (Vl. Idiot. blz. 312).

KWALIJK VAREN, veel gezegd voor : ongeluk hebben, met iets slecht uitmeten, van iets slecht afkomen, bedrogen worden : *ik ben daar kwalijk gevaren*. *Dochter, zie wel toe dat gij niet kwalijk en vaart*, dat ge uwe eer niet verliest (Brab.).

KWAKETEREN, zelfst. nw., plaats, waarin men op 't slijk, moerassigen grond dabbert om er in te zakken (Werchter). Misschien van *kwakken*, zinken, en *terren* (terden, treden) of van *kwade terrein*.

KWANTE, heete koek of pannekoek. Hiervan *kwantebak*, *kwantenbakker* (Westvl.).

KWARZELEN (*kwazzelen*, *kweszellen*), o. w., te Werchter en elders, hetzelfde als : kwastelen (Vl. Idiot. blz. 313) of *stuiken* (Vl. Idiot. blz. 699), d. i. met de knikkers in een putje spelen.

KWATERTEMPERBIECHT. *De kwater-temperbiechten gaan hooren* is : op de kwatertemperdagen als buitengewone biechtvader, de biecht van kloosterlingen gaan hooren (Overal).

KWATS. Zie kwak, in den zin van uitstorting (Vl. Idiot. blz. 314), en kwatsen.

KWATSEN, spreken, spouwen, overgeven (Kl.-Br.). Zie bij Kl. *quasten*, met geweld uitgieten, uitstorten.

KWEDE, KWEDDE, wordt hier en daar ook gezegd voor : kneu, kneuter, kneuterken, fr. *linot*, *linotte*. Hiervan *kwedelen* of *kweelen*, fr. *gazouiller*, alsook *kneuter*, zingen als eene kneu, en *kwetteren*, van *kwedde* of *kwetter* (kwetteres). In Limb. heet de kneu : *taats*, licht voor : *tateres*, van *tateren*. Z. kweddelen.

KWEDDELEN, o. gelijkvl. w., te Godsenhove en elders gebr. in den zin van : veel weten te vertellen, schertsen, lachen en gabberen : *Sus houdt niet op van kweddelen*. Het is licht maar een andere uitspraak van *kwedelen*, dat in Westvl. en in de woordenb. voorkomt voor : *kweelen*, fr. *gazouiller*, zingen als eene kwedde of kneu.

KWEEK, voor *kweker*, mond (Loven).

KWEER en KWEEREN, hetzelfde als : kweern en kweeruen.

KWEEREN (met zware e), uitgesproken *kwéeren*, in 't Hageland gehoord in den zin van : draaien, voegen, gaan, b. v. waneer men eenen nagel wilt slaan in een hout dat niet vast ligt, of dat men den nagel nietergens in kan krijgen, dan zegt men : *het kwee(r)*. Zie bij Bild. *kwern*, alwaar men leest dat *kwern*, van 't Gotisch *quairn*, eigenlijk *kwering* is, van *kweren*, dat draaien, in 't rond wringen, is.

KWEKKEN EN KWAKKEN. In sommige streken van Vl. veel gezegd voor : habbelen, tegenpreutelen, kakelen, tegenzeggen, dubben, twijfelen : *er valt hier niet te kwekken of te kwakken*. Men zegt ook *kwikken* en *kwakken*, en in 't Land van Waas : *kwekken* voor *kwéken* of *kwaken* voor *kwakken*, fr. *coasser*, *criailler*, *faire du bruit*. Hiervan *kwekker* of *kwéker*, schreeuwer.

KWERRELEN, o. gelijkvl. w., herkauwen, als koeien, geiten, schapen doen, fr. *ruminer* (Vl.). Het is een freq. van *kwerren* of *kweernen*; met de *kweerne* (handmolen) *malen*. Zie De Jager's Frequentatieven (blz. 354).

KWESTIE, ruzie, geschil; *kwestie krijgen*, geschil krijgen, in oneenigheid komen: *dat wijf heeft seffens kwestie* (Brab., Vl.).

KWESTIE, voor *misschien*, mogelijk, ik ben niet zeker of; 't is waarschijnlijk voor: *ik wes niet*, ik weet niet of. *Wes* of *wis* wortel van *wissen*, hgd. w. in 't nederlandsch, weten, waarvoor men oulings zegde, en nu nog in Noord-Brab. en elders, *witten*, gothisch en angelsaks. *witan*, in 't allemanisch *wizzan*. Ook hadden de engelschen vroeger *to wit* en *witness*, en wij nog: *verwilligen*.

KWIK, verkeerde uitspraak van: krok, kruk, krik; fr. *vesce sauvage* (Noord-Brab.).

KWIKKELAAR, m., die kwikkelt, babbelt, een knorpot (Gent).

KWIKKELEN, babbelen, kijken, knorren. Hiervan *kwikkelgat*, enz., babbelaarster; *kwikkelbeeste*, babbelaar, (Gent en omstr.). In Westvl. bet. *kwikkelen*: bewegen op zekere wijze, b. v. *de kat kwikkelt haren steert*. Zie kwikken of kwekken waarvan het een freq. is. Vgl. kwikzilver, kwiksteert.

KWIKKELGAT, o., vrouw die kwikkelt of babbelt (Gent).

KWIKKELKERTE, KWIKKELKONTE, te Gent en elders in Vl. bij het gemeen volk gezegd voor: vrouw die kwikkelt, grommelaarster. Z. kerte (Vl. Idiot. blz. 236).

KWIKKELPOT, m., iemand die kwikkelt, knorpot (Gent).

KWIKKELWIJF, o., vrouw die kwikkelt (Gent).

KWIKKEN EN KWAKKEN. Zie kwekken en kwakken.

KWIKKEN wordt beden nog in Brab. en elders gehoord voor *kweeken*; zoo zegt men *konijnekwikker*, *boomkwikker*, ook Kil. heeft *quicken*, *quecken*, *queecken*, voor: voeden, ophouden, l. *nutrire, alere, educare*.

KWINKELEEREN, in Noord-Brab. nog in gebruik voor: heen en weer trippelen, heen en weer gaan, bij Kil. vertaald door *motilare, dubio et tremulo motu ferri*.

KRINKWANKEN, o. w. (spel), een hout ergens met zijn middenpunt opleggen. dan getweeden op beide uiteinden gaan zitten, en zoo, op en neer wiegen (in heel de Kemp.). Te Loven noemt men dit: *wegen* en *wiegen*, elders *weegschakelen*, *wiegschakelen*, *weegschalen*, *wiegewagen*, *wiegelewagelen*. *Kwinkwanken* is misschien voor *kwikkwakken*, d. i. *wiegewagen*.

KWISPELEER, m., een die in en uit, over en weer loopt zonder rede (Antw.).

KWISTEKOLLE, v., vrouw die veel verkwist (Gent).

L

L. De letter *l* vervangt in de uitspraak nog de *r*, b. v. *Cathelijne*, *Cathelijnekerk*, voor Catharijn; *overstiel*, voor overstier; *karpel*, *kelper*, *kelper*, *kervel*, ook met *p*, b. v. *streulen*, *stroelen* of

strollen, voor: *strippen*, pissen, dretsen of dresschen.

LAAG. Met iemand in de laag liggen of niet in liggen, met iemand wel of niet wel zijn, in iemands gunst staan of, er

niet in staan (omstr. van Werchter).
LAAI. Zie lei.

LAAK. Men heeft in de Baronie van Breda de *Ettensche Laak*, de *Hoevensche Laak* en de *Baarlaak*; ook vindt men aldaar een gehucht *Attelaken* genaamd, alsmede een gehucht en hofstede *de Laak* geheeten. In Gelderland vindt men watertjes *de Laak* genaamd. In Neder-Saksen is 't woord *lake* mede niet onbekend van plaatsen waar water is, en *nullake* bet. : het staande water dat met een rivier in verband staat, en toch geen arm van dezelfde rivier is. Tot dus verre Hoeufft, wiens *Naamsuitganyen* men zie blz. 74. In Brabant heeft men de rivier *de Laak*, die achter Aarschot loopt en zich beneden Werchter in de Dijl stort, ook de aanzienlijke koninklijke gemeente *Laken*, bij Brussel; *Schip- of Scheppelaken*, gehucht tusschen Elewijt en Hofstade bij Mechelen. Vgl. *lack*, *laeck*, bij Kil. een duitsch, saksisch, geldersch, friesch en holl. woord dat *meer* bet., l. *lacus*, fr. *lac*, engl. *lake*. In Vl. is *laak*, *lake* eene gracht om het water van den akker af te leiden. Bij Kramers is 't eene beek die ergens uit een broek of weide begint. Vgl. ook *aken*, water.

LAAN, LANE, reetje, kleine gracht tusschen twee stukken land, ook *rek* en *schamel* genoemd (Westvl.). Zie *laan* bij De Bo blz. 604. Vgl. *lei*, *leid*, *leie*, fr. *conduit*. Wij hebben in Brab. eene beek genaamd de *Laan*, *Lane* of *Lanen*, die in de Dijl loopt, en waar aan het waalsch dorp *Lasne* of *Lane*, en het dietsch *Terlanen* hunnen naam ontleenden.

LAASTENS, LAATSTENS, LESTENS, zegt men in Brab., pr. Antw., en, in N.-Brab., *lestend*, voor *laatst*, onlangs, bij Kil. *laetst*, *letst*, en ook *letstent*, *laetstens*, onlangs.

LABBAAI. Zie over *labbaai* J.-Fr. Wilms. Belgisch Museum, I, blz. 348.

LABBEELE of LABBIERE is de vlaamsche naam van het waalsch gehucht *Lab-biau* onder Marcq of Mark, dorp in Henegauwe.

LABBER, m., zegt men te Gent en omstr., van een bedelaar die bij uitstek smerig is. Het is dus bijna hetzelfde als in Brab. : *slobber*, *lobber*, smeerlap, slordige straatlooper. Men zag eertijds te Gent een grooten en een kleinen *labber*.

LABBERLOT. *Met zijn geld labberlot zijn*, zijn geld verkwisten (Brab., Mechl.). Zie *labberlot* en *labberlei* (Vl. Idiot. blz. 324).

LACHEDINGEN, fr. *bagatelles*, *fulilités*, belachelijke dingen of zaken (Vl.).

LACHSPEL, o., 'tzelfde als *lachmarkt* of *lachedingen* : *het is maar lachspel*, het is maar om te lachen (Oostvl.).

LADE (*laai*), v., houten kistje of kasje dat de kinderen in vroeger dagen in de lagere scholen gebruikten (Oostvl.). In Brab. heetten wij dit *kas* of *schoolkas*.

LAF. Men noemt te Mechelen een *laf* of *laffe*, iemand die daar traag, lui en vadsig komt aangegaan, als of hij lam ware.

LAFHERTIGAARD, m., lafaard, lafhertige (Oostvl.).

LAITE (ai kort uitgespr.). Zie *leiteloopen*.

LAKEN-WASCH. *Zijn lakens waschen* of *zijn laken-wasch doen*, zegt men wanneer men, na van zijne ziekte genezen te zijn, een feestmaal houdt waarop vrienden en magen verzocht worden (Brab. en Waas).

LAKKEN, in Antw. en Noord-Brab. voor : lekken (met blattende e) of likken.

LAKSKE, o., ouwel om brieven te sluiten, fr. *pain à cacheter* (Waas).

LAMIJNIG, LAMIJNACHTIG, bijv. (van *lam* en *ijn* gewis voor *aan*), langzaam, traag, flauw, slap : *gij spreekt zoo lamijnachtig*, *gij spreekt zoo flauw* en traag, of, zoo klagend (Land van Waas en elders). Zie *lamijnen* (Vl. Idiot. blz. 324).

LAMME, LEMME, verkort van : *Gillam*,

- Willem*. Hiervan de familienaam van *Lammens, Lemmens* (overal in België).
- LAMPE, v., visch, aalkwabbe, bij de vlaamsche visschers nog steeds gebruikt (Gent). Weiland heeft *lamprei*, v., prik, zeker visch aan borst noch buik vinnen hebbende, lat. *lampetra*, fr. *lamproye*, oud engl. *lamprei*.
- LAND, o., bet. in Limb.: een lang stuk land.
- LANDROL, wel, fr. *rouleau*.
- LANDUITEN, 'tzelfde als *anduiten*, nacht-wakers (Halle en omstr.).
- LANE, LANEN. Zie *laan*.
- LANG. 't *Is de lange week voor Sinxen*, het duurt lang. *Het komt uit de lange munte*, het gaat traag voort, b. v. *als ge hem wat gebiedt, 't komt uit de lange munte*, hij is er traag bij; zinspeling op eene straat te Gent, die de *Lange Munte* heet (Gent).
- LANGELUITE, v., lang vrouwmensch (Oostvl.): *luit* voor *lut*.
- LANGENSTEEL. Zie *langsteel*.
- LANGEKAR, v., bakkar, kar die geen *storkar* is. Zie dit woord in 't VI. Idiot. blz. 686.
- LANGST. 't *Langst leeft, 't langst heeft of bezigt*, spreekwijze in 't Land van Waas gehoord voor: vruchtgebruik of tocht, lijftocht, fr. *usufruit*.
- LANG-STEEL. *Het bijltje met den langen steel zoeken*, zien tijd te winnen, het lang trekken. Men heeft peren, bloemen, enz. genaamd: *langsteel* d. i. *langstelige peer*; *kortsteel*, *diksteel*, peer met korten, dikken steel (Brab.).
- LANTEERNEN. Zie beesten, boven blz. 23.
- LAP, woord eens jaarschrifts dat geen tel-letter heeft: *daar is een lap in dat jaarschrift*. *Lap* staat hier voor: vlek, plak.
- LAPPEN (Yilvoorde). Zie kwazzelen, gippen, slagen en stuiken.
- LAPPIS, LAPIS, m., kinderachtige jongen (Limb.). Zie *labbe, löbbe*.
- LATE LOOPEN. Zie *leite* lopen.
- LATEREN, bet. in Noord-Brab. de pannen van het dak van onder met riet bezet-
- ten. Zie Hoeufft Breda's taaleigen, blz. 352.
- LAUREIS, LAURENS, LAUWERIJS, LOUWERIJS, en verkort: *Rens, Rans, Reintjes*, familienamen voortkomende van *Laurens*, l. *Laurentius*, fr. *Laurent*.
- LAVEI. *Hier hebben de koeien eene goede lavei*, d. i. eene goede voederplaats. *Hier hebben wij eene goede lavei om te plukken, om te barnen*, enz. (omstr. van Tienen). *Op lavei zitten* of op steek zitten om vogels te vangen (omstr. v. Mechelen).
- LAWERENTE, te Gent voor 't fr. *labirinthe*.
- LAWIJNEN. Wanneer de Schelde vastgevrozen is, maken de visschers een kot in het ijs, zetten daar naast een strooien hutje, waarin zij zitten om van den koude bevrijd te zijn, terwijl zij met de *hangelroede* of met de *poor* in die opening visschen, en dat noemt men *lawijnen* (kl.-Br.).
- LAZARUS, m. en v., wordt gezegd van iemand die vol puisten en zweren staat: *het is een ware lazarus*, hij is overdekt van puisten en zweren. Zoo zegt men ook: *het is een Job*, hij is zeer verduidig; *het is een Alaysius*, het is een allerkuischste jongeling; *het is een Magdaleen*, zij ploegt groote boetveerdigheid.
- LEDERENMAN, LEREMAN, stijve pannekoek K(l.-Brab.). Te Gent zegt men: *slempe*, elders *boekweitkoek*.
- LEDIGE DAGEN. Zie *leegdag* (VI. Idiot. blz. 328).
- LEE, LEEN, LEENS, voor leden en lenden: *iemand in de leens pakken* (Oostvl.). In Brabant zegt men: *hij heeft lijf en lee* (leden) *om te werken*. Men gaf ons uit Werchter *leden* voor deuren.
- LEELIJK, uitgespr. *liik* en *leik*: *zij is leelijk als eene doodzonde* (Antw.). *Zij is te leelijk om te helpen donderen* (Kortr., Meenen). *Zij is te leelijk om voor den duivel te dansen*. Alle die

- uitdrukkingen bet. : *zeer leelijk*. Te Loven en elders : *te leelijk om dood te doen*, d. i. zeer afschuwelijk.
- LEEMANS, familienaam die voortkomt van : *leenman* of *leenhouder*, l. *cliens*, *beneficiarius*, *homo fidei*, vulgo *vassus*, *vassalus*, zegt Kiliaan; doch hij zou ook wel hier en daar kunnen ontstaan zijn uit *leem* en *man*, iemand die in den leem of klei werkte; immers men heeft ook den geslachtsnaam *Cleymans*, van *kley* en *man*.
- LEEN, LEIN, verkort van Magdalena. Hiervan de geslachtsnaam *Leinen* of *Lijnen* en *Lens*, *Ljns*.
- LEENBANK, voor beleenbank (Loven en elders).
- LEENMETER, v., meter die, in de plaats van eene andere, doopsmeter is (Turnhout en omstr.).
- LEENPETER, m., peter die de plaats van eenen anderen in 't doopsel vervangt (Turnhout en elders).
- LEEN- of LEUNSTOEL bet. te en in de omstr. van Loven en Mechelen, niet het fr. *fauteuil*, wat wij in het braandsch *zetel* noemen, maar een kerkstoel met de twee achterste pikkeleu heel hoog en waar boven op een plankje tot leuning, als men knielt, op vastgemaakt is. Kil. heeft *leyne* of *lene*, in 't lat. *sustentaculum*.
- LEER, LEERTJE, LEER (scherpl. e), door ladder : *leerken klimmen*, zich verheffen, in aanzien klimmen (Oostvl.). *Achter ons trekken zij de leere op*, na onze dood is het met ons gedaan (Gent en elders). *Leerken steken* of *leertje staan* of *schortje staan* of *schoudertje staan*, drij verschillende toestanden om iemand tot ladder te dienen, b. v. om iemand op eenen boom of muur te helpen, ook tot iemands verheffing mede helpen (VI.).
- LEERDIL, zegt men in Noord-Brab., voor : leering of leerwijze : *de tegenwoordige leerdij verschilt veel van die der voor-*
- leden eeuw*.
- LEESTEN, dat Sleecx verfr. door *remplir*, en bij Kil. o. a. ook bet. : *doen, volbrengen*, wordt te Heist-ten-Berg gebr. voor *lezen*, rapen, oogsten, fr. *glaner*, h. v. *koornaren leesten*.
- LEET of LEIT, zegt men overal in Brab., Antw. en Noord-Brab. even als *zeet*, *zeit*, voor ligt en zegt, van *liggen* en *zeggen*.
- LEETEREN, h. gelijkvl. w., binden, vastbinden : *eene kar leeteren* bet. te Godsenhoven bij Tienen : het hooi, graan of stroo dat op de kar ligt, wel vastbinden : *de wagen was zoo slecht geleeterd dat er veel schooven afvielen*. De stok dien men in 't leeteren gebruikt, heet *vrijstok*. Gewis is *leeteren* verwant met het fr. *lier*, oud fr. *loyer*, *loier*, binden, subst. *loyen*, thans *lien*, band; bij Kil. heeft men : *loeyer* voor band, en *loeyeren*, *luyeren* voor binden, vastmaken. Zie bij ons luieren (VI. Idiot. blz. 353).
- LEEUWERKE, v., leeuwerik, leeuwerikske (Oostvl.). Z. leewerk (VI. Idiot. bl. 330).
- LEG, m., de hoeveelheid graan of koren die de pikker of maaier telkens in losse hoopkens neêrlegt, na dat hij 't afgekapt heeft (Br.). Men noemt elk los hoopje ook *pikkeling*, en twee pikkelingen, te samen gebonden, maken een schoof uit. Bij Sleecx is *leg* zooveel als *laag schooven*, fr. *rangée de gerbes*, *airée*; dit is het niet.
- LEGGEN (met blatende e), voor ledigen (Brab., Antw., Noord-Brab.).
- LEGHOUT, o., mookhout, top die op den grond ligt, om de jongens er naar te laten kampen. Z. kamptol of kampdop.
- LEG LIT (met den klem op uit), straatnaam te Antw., een van die samenstellingen waarvan Lulofs spreekt (225) als : *breekspel*, *slokop*, *ledenbreker*, enz.
- LEI, m., wordt in Westvl. gebruikt voor hetgeen men in Brab. en elders noemt *loop*, fr. *élan* : *zijn lei* of *laai halen*,

- zijnen loop nemen, fr. *prendre son élan*. Zie *loop* (VI. Idiot. blz. 349) en (Westvl. Idiot. blz. 600).
- LEIBAAN, voor *leidbaan*, een houten tuig waarin de kinderen leeren gaan (VI. en elders). Zie *leikorf* en *reusmand*.
- LEIDJE of LEITJE, wegsken tusschen twee muren of twee hagen ingesloten (Brabant). Z. *lei* of *leid* (VI. Idiot. bl. 331).
- LEIKORF, LEIKEEF, soort van keef om de kinderen er in te leeren gaan (Kempen).
- LEINE, LIJNE, v., te Gent en omstr. lui vrouwwensch : *een lamme leine* is te Gent hetzelfde als *lutte*, uitgesproken *leute*. Zie bij ons (VI. Idiot. blz. 329) *leen*, *lein*, *lijn*, of als *lut* (VI. Idiot. blz. 356) en *leute*. *Lein*, *lijn*, verkort van *Magdaleen* of van *Kathelijne*.
- LEIS, LEYSE en LEYZEN, verkorte uitspraak van *Laurens*, *Laurentius*. Zie *Lijs*, *Lijze*.
- LEITE LOOPEN of LATE LOOPEN, de school verzuimen (Brussel). Het is mischien voor de *leien* of *leiten* (straten) afloopen, dat is : op wandeling gaan langs *lei* en *dreven*. Zie *Toekomst*, 3^e reeks, 2^e jaar, bl. 84.
- LEIWEG, aan sommige wegen gegeven, is in de Kemp. en de Baronie van Breda niet onbekend; *lei* of oulups *leye*, bet. zoo wel *weg*, l. *via*, *iter*, fr. *chemin*, als *leibeek*, *waterloop*, l. *ductus aquae*.
- LEKKEN. *Gij zult er gaan van lekken, kerel, de roede ligt al in den pis*, d. i. ge zult er dozen keer niet gemakkelijk van afkomen, ge zult er gaan van krijgen (Brab., Mechelen).
- LEKKERS. Siroop op zekere dikte gekookt en in papier gegoten voor de kinderen. Zie *piertotjes* (VI. Idiot. bl. 476), bij *Sleeckx* staat *lekker*, verfranscht door *friandise, patisserie*.
- LEKSPEK, m., spotnaam gezegd van een jongeling, zooveel als : melkbaard, beslagmaker, trotsche jonker, in 't fr. *blancheur*; te Loven zegt men : *Snot-neus, bokkenbaard* (Gent).
- LELLEBEKKEN of SPELLEBEKKEN, 'tzelfde in Brab. als in VI. : *hellebekken*, leelijk opzien.
- LEMME, voor *Willem* (Brab.).
- LEMP, LEMPEN. *Lemp*, v., 4° dikke streep met eene gespleten pen gemaakt. 2° snede, strook brood of vleesch. Hiervan *tempen*, b. w., overstrepen, overkruisen : *Lemp het hem maar*, geef het hem maar, sla er maar op, bekijf hem eens goed. Zie bij De Bo blz. 640 *limpen*, en Vrgl. *lompe*, stuk, lap, vod, aelquabbe, en *lompen*, l. *infigere*, *impingere*, ruw behandelen.
- LENGEN, o. w., verlangen : *naar iets lengen*, naar iets trachten of reikhalzen : *ik lengen naar hem te zien* (Oostvl.); bij Kil. *langhen*, hetzelfde als *verlanghen*.
- LENS, LINS, LINTS, is eene verkorte vlaamsche uitspraak van : *Laurentius*. Doch 't zou ook van *Leenaard*, *Leonardus* kunnen zijn.
- LENSMEEL, fr. *Linsmeau*. Zie *Lijnsmaal*, een waalsch dorp.
- LEPELEN, o. w., gezegd voor drinken : *hij kan goed lepelen* (Brab.).
- LEREMAN. Zie *lederen man*.
- LERENSJOOT (lederen schoot), schootsvel (Roermond).
- LESSCHIE, gewis voor *lisch*, soort van strooi waarvan men in 't Hageland stoelen vlecht, genaamd : *lesschenstoelen*.
- LESTEND, LESTENS. Zie *laatstens*.
- LESTERBOSCH. *Lessen* is in 't waalsch *Lessine*, maar het bosch van *Lessene* of *Lessenbosch*, noemt men ook *Lesserbosch*, fr. *bois de Lessine*.
- LETSEKE of LETJE, weinigje (Westvl., Brab.). *Let* wortel van *lattel*, *littel* of *luttel*.
- LETTELINGEN, fr. *Petit Enghien*.
- LETTEN, o. gelijkvl. w., wachten, ver-
toeven : *let hier wat* (VI.). Deze bet.
had het woord in VI. reeds van ouds.
« *Ends up die selve vaerd bleef ons*

garsoen, lettende naer den bailliu van Ghent omme antworde van hem te hebbene (1326) — *want hi ne dorste niet langer letten, doen hi wiste.* (Jan van Heelu, 34^e vers der Kroniek.)

LETTERVERPLAATSING, LETTERVERVANGING. Men hoort : *gegad* voor *gehad*; *gegeten* voor *geëten*; *kerstengelen* voor *kastanjen*; *sproot* voor *sport*; *born* voor *bron*; *borreput*, *Birgitta* en *Brigitta* voor *Katherien*; *barnen* voor *brand(en)*, enz.

LEUGEN, LOGEN. *Van de eerste leugen niet gebersten* (geborsten) *zijn*, wil *zeggen* : nog al veel *liegen* : *hij is van de eerste leugen niet gebersten.* *Met leugens achter de waarheid geraken*, met leugenen en geveinsdheid de waarheid zoeken te ontdekken (Brab.).

LEUTE, v., bet. te Contich en elders : lomp mensch; te Gent : traag vrouwmensch. Het is 'tzelfde, anders gesproken, als in Brab. *lut*, v., sul, goeilijk vrouwmensch. Z. *lurre*.

LEUTEMAKEN, zich vermaken, zich verlustigen, zich verblijden (Vl.).

LEUZIGAARD, m., luiaard (Oostvl.); in Kl.-Brab. bet. *leuzig* ook *lui*, vadzig. Kil. geeft als vlaandersch op *legaerd* voor *ledigaard*, *luiaard*, en *legaerden* of *ledigaerden* voor *luyaerden*.

LEVAARD, gemeene visch, wat grooter dan haring; 2^e vischwijf of eene vrouw die luid en gemeen klappt (hier en daar in Vl.).

LEVEND. *Levende pluimen* noemt men in Vl. en elders : pluimen uit een versch gedooden vogel getrokken; *levende versch*, heel versch; in Brab. zegt men ook *springende levend*, voor zoo versch en levend dat hij (b. v. de visch) nog spartelt. *Springende levend* bet. ook : weer zeer vlug en snel te been (Brab.). *Er was geen levend mensch of geen levende ziel te zien*, er was volstrekt niemand te zien (Brab.).

LEZEN, b. w., bidden, biddende opzeggen, ook bij de oude schrijvers : *Ons Heer*

van zijn kruis lezen, wordt in Brab. en elders gezegd van iemand die zeer veel en hartelijk leest; in Oostvl. van iemand die eene overdrevene godsvrucht toont en bij wien men gemeenlijk min of meer schijnheiligheid mag veronderstellen. *Lezen* bezigt men ook te Ronse oneigentlijk voor vloeken : *en hij begon me daar te lezen* (vloeken). *Aflesen* wordt in Oostvl. veel onder bijgeloovige personen genomen voor : het uitspreken van zekere woorden die gemeenlijk niets beduiden, door welk uitspreken men gelooft verlost te worden van zekere ziekten en kwalen : *het is de bloem op de oog, ge moet dat laten aflesen.* *Lezen* wordt ook overal in Belgie en Noord-Brab. gezegd voor de mis lezen : *de priester leest in Sint-Janskerk.*

LEZER, verkenspruim (Vl. Idiot. bl. 787), soort van zeer slechte pruim (Ronse).

LEZUUR, bedrog, vervalsching in het brood (Gent).

LIBBE. Zie *lubbe*.

LICHT of LIGT is in de Baronie van Breda hetzelfde als : steun, steunpikkel of stut onder een stilstaande kar of wagen gezet om ze te onderschragen, tot verlichting van het peerd. Zie verders licht (Vl. Idiot. blz. 337).

LICHT, o. *In zijn eigen licht staan of zijn, tegen zijn eigen licht zijn* bet. : zichzelf een hindernis of beletzel zijn, tegen zijn eigen geluk of voordeel zijn : *ge wilt dat niet doen, he wel, ge staat in uw eigen licht* (Brab.).

LICHTE KOE, LICHT KOOI, lichtvink, lokvink, slecht vrouwmensch (Oostvl.).

LICHTER, iets wat oplicht, spottenderwijze in 't Meetjesland gezegd voor : schop met den voet.

LICHTERBLOK of LICHTBLOK, m., ding waar men 's avonds het licht aanhangt (Brab.). Zie boven *hanger* (blz. 443).

LICHTING, in 't Land van Waas voor : lichter of lichterschip, fr. *allège*; bij

Kil. is *lichter* een boot.

LIEBAARD, is bij Kil. een vlaundersch woord, hetzelfde als *luypaerd*, bij J. Heremans bet. het : leeuw, fr. *lion*.

LIEF. *Niemands lief is leelijk*, zegt men te en omstr. Tienen, om te beduiden dat iemand of iets onbemind : slecht of leelijk zijn moet.

LIEF. Zie lijf.

LIEGEN (er om), lekker zijn, goed smaken : *een goed schürreken gedroogde plaat en mag er niet om liegen* (h. en d. in (Waasland). Sleeckx vert. *dat liegt er niet om*, door : *c'est bien dit, c'est très bien*.

LIEK. Zie lijk.

LIELAUWEN, buiken, centoonig schreeuwen als een ezel : *daar lielauwt een ezel* (Gent). Zie in De Bo's Westvl. Idiot. *lierclouw*, blz. 631.

LIEU. Zie lijn.

LIERLAUW of LIERELOUW. Zie sliere-louw. Bij Sleeckx bet. *lierlauw* : even lauw, en is in 't fr. *un peu tiède*.

LJETJE, voor : letje, beetje of lettelke tijds, luttel tijds, weinig tijds, oogenblikken : *hij heeft er maar d'letje e weest* (leper en omstr.). Zie boven leitje.

LIEVEND of LIEWEND, uitspraak van : lijwaad of lijnwaad, te Roermond gezegd voor : waschgoed.

LIEZEVET, vet van de lies, gewoonlijk gezegd van afgesmolten varkensvet, fr. *saindoux, graisse de l'aine* (Brab. en elders); of *reuzel, reuzelvet*.

LIGGEN, verblijven, zijn : *een soldaat ligt ergens in een dorp of stad. In het kampliggen, in het veld liggen* (overal). *Ter school liggen*, fr. *être en pension*. Een student *ligt* ook ter school als hij ergens in eene kostschool verblijft (Vl.). *Een haas ligt*, als hij ergens in een veld zijn leger heeft.

LIJF (lief). *Die zien lief bewaart, bewaart gien douve neute*, zegt men, te Roermond, voor : die zijn lijf bewaart, bewaart geen rotte appelen, bewaart iets wat het beste is,

LIJK, voor *gelijk*, wordt ook nog bijna overal gebruikt voor : op het oogeblik dat, juist als, toen : *lijk ik binnenkwam, stierf hij. Daar lijk gezet*, fr. *venir à point, à l'heure fixe : ten vijf uren was hij er lijk gezet* (Vl.).

LIJMEN, o. w., ook gebruikt, even als *lellen* (Vl. Idiot. blz. 333) of *leipen* (blz. 334), vetachtig, olieachtig worden : *het bier lijmt* (Brab.).

LIJN of LEIN, LEINS, verkort van *Gisle-nus* of ook van *Magdaleen* of *Cathelijn*.

LIJNE. Zie leine.

LIJNE, Lijnken van Kathelijn, Catharina.

LIJNSMAAL, LINSMAAL, LENSMEEL, ook *Linchemael, Lysmael, Lismael*, zijn allen namen die men ons opgaf voor het waalsch dorp *Linsmeau*, in 't Luikerland gelegen, en in 't lat. geu. *Lismella* of *Mola Sancti Leonardi*. In Brab. legt er ook een waalsch dorp genaamd *Lismal* of *Limal*.

LIJS of LIJSTE, v., het gestoelte of de bank der kerk- en armmeesters in eene kerk ; men zegt ook *zitlijs* (Oostvl.); bij Kil. *lijse, lijs*, flandr., l. *scamnum*, bank, zitbank.

LIJSEM, fr. *Lincen*, luiksch dorp, licht samengesteld van : *lies, tisch* en *hem*, en dus voor : *Lijshem*.

LIJSMAEL. Zie Lijnsmaal.

LIJTJE. Zie leitje of leidje.

LIJZE, LIS, LIJZEN, verkorting van *Elisabeth*.

LINCHEMAEL. Zie Lijnsmaal.

LING. Zie, over den uitgang *ing*, wat wij schreven op blz. 435 van dit Bijvoegsel, en ook De Bo's Westvl. Idiot. blz. 640 op *ling*, wolk, volgens hem, niet steeds hetzelfde is als *ing*.

LINGELANGELEN, LINGELANGELEEREN, te Gent en elders gebr. voor : schongelen, zwieren gelijk iemand die op eene koord zit en wiegelt. Zie *lengelen* (Vl. Idiot. blz. 333). Voor Westvlaanderen heeft De Bo, blz. 644, *lingelootsen*, bijzondere manier van rennen, schongelen, touteren.

LINSMAAL. Zie Lijnsmaal.

LINT. *Eene tong van lintjes* is eene vrouw wier tong zich altijd beweegt en niet stil houdt, die onophoudelijk babbelt (Gent).

LIPKELEK. In Vl. zegt men : *'t is lipkelek*, om te bedieden dat iets goed of lekker is. *De lippen lekken* bet. er ook : *likkr- of lekkebaarden*, tot teeken dat iets, wat men eet of gaat eten, lekker is.

LISMAEL. Zie Lijnsmaal.

LITSEN, zelfst. n.w. meerv., gezegd voor : listen, netten, banden : *zie maar toe dat ge uit zijne litsen blijft*, zorg maar wel dat ge u niet laat vastnemen of inwinkelen (Brab.).

LITTELINGEN is de vlaamsche naam van 't waalsch *Petit Enghien*, een dorp bij Edingen. *Littel* en *lettel* voor *luttel*, i voor u.

L.O. LOKEN, Barbara. Hiervan de familienaam *Lokens* (Brab. en Antw.).

LODDER, ook *loeder* uitgesproken, kan wel in verband staan met het fransch *loutre*, l. *lutra*, *ludria*, *ludra*, *lodra*, *loutra* (ital.), een viervoetig zwart dier, in 't neerd. en hgd. *otter*, engl. *otter* en *utter*, deensch en zweedsch *odder*. Nu, *otter* zegt men ook tot een lomp mensch (zie Vl. Idiot. blz. 441), en bij Kil. vindt men *loete* voor : plompaard, dom en bot mensch, en deze beteekenis heeft het thans in Vl. (zie Vl. Idiot. blz. 345).

LOEDER. Zie boven lodder en loer.

LOEDERACHTIG, bijv. en bijw., lomp, ongeschikt, los : *wat spreekt hij loederachtig*, *hij heeft een loederachtigen gang* (Land van Aalst).

LOEDERDOEDOE, m., loeder, loebas, lorias, lomperd : *dat is een loederdoedoe*.

LOEF, v., windzijde : *uit zijne loef zijn*, uit zijnen schik zijn, fr. *être dérangé* (Land van Waas).

LOEG, imperfectum van lachen.

LOEIE, LOEIEN. *Loeie* bet. in Westvl. een hoopje of mijtje vlas, een vlashoop.

Men legt het vlas, in busselkens gebonden, in lagen zóo lang het vlas is, en dit heet men : *het vlas loeien* of *het vlas in loeien leggen*. *Loeie* is misschien eene verbastering van *lage*, laag.

LOENSCH. Zie loesch.

LOEREN, o. gelijkvl. w., veranderlijk zijn, wordt in Limb. gezegd van het weder : *het weêr loert*. Zie loeren (Vl. Idiot. blz. 345) en luieren (Vl. Idiot. blz. 353).

LOES, LOEZE, v., iemand van Gent gaf ons dit w. op met de beteekenis van *mem*, en boezem van vrouwen of dieren; doch *mamme* bet. meer den boezem eener moeder. Vrgl. *loos* voor : long, lichte of lever. *Loosse* is bij Kil. een oud woord dat *zwijn* of *verken* bediedt.

LOESCH, LOENSCH, andere uitspraak van *loos*, valsch, dubbelzinnig : *ge zijt een loesche pikketter*, zegt men te Ouden-aarde voor : een valsche en gevaarlijke kerel.

LOETE, bet. even als *loetefaaï*, kaakslag, oorvraag : *iemand eene loete geven*.

LOETEREN is, in 't Land van Waas, hetzelfde als in Limb. : *lutteren* (Vl. Idiot. blz. 357).

LOETERS, denne boomen die dikker zijn dan sparren en waarvan reeds kleine plankkens kunnen gezaagd worden (Werchter en omstr.). Zie *loete*, *loeter* (Vl. Idiot. blz. 345), en bij Kil. *loete*, *ratelstok*.

LOHN in een vat is, hier en daar in Limb. een soort van tap of kraan in een vat.

LOY. Zie hooi.

LOKKEBIJT, m., kuifel of lomperik, domkop, kloot, botterik : *ge zijt een groote lokkebijt* (Vl.).

LOKKEREN, o. gelijkvl. w., voor loteren, niet vast staan, los zijn : *die hand lokkert* (Gent).

LOKKETET, v., in Westvl. 'tzelfde als : *lokke* (346) en *fokke*. (131) Zie *lokke-mamme* (Vl. Idiot. blz. 346).

LOKKETIS, v., bloedzuiger, echel (omstr. van Gent). *Lokken*, al zuigende drin-

- ken, zegt De Bo, die ook *lokke dijze* heeft voor zuigdotje, fr. *nouet à sucer*.
- LOI., LOLLÉKEN, LUL., LULLEKEN.
Lol, lul, wordt gebr. voor : klucht, bedrog, leugen, volderij : *dat zijn al lollekens. Het zijn droeve lollekens die hij verkoopt*, hij vertelt maar droeve nieuwsken. *Lollekensheer, lollekensman*, geestigaard, kluchtigaard, vies man, lulleman, voddeman (Gent en omstr.).
- LOLLEN, o. w., aan de vingers zuigen (Werchter).
- LOMBEEK is het waalsch dorp *Lombize*.
- LOMMEL, LUMMEL. Z. Lummen.
- LONK, v., *wodde; lonkske*, klein doeksken dat men rond eene wond windt (Ronse). Zie lonte.
- LONTE, v., men zegt te Ronse : *iemand eene lont ophangen*, voor : iemand leugens wijsmaken, eene dwaasheid doen gelooven. Zie lonte hij Debo, blz. 646.
- LOOBOK, m., voor rijk man (Gent).
- LOOI, voor Eloy of Eligius, hier van de familienaam Loyens.
- LOON is meest altijd m. in vlaamsch Belgie. *Boontje komt om zijn loontje*, zegt men voor een spreekwoord, om te bedieden dat iemand lijdt omdat hij het verdiend heeft, omdat hij zelf de oorzaak is van hetgeen er nu gebeurt (Vl. Belgie).
- LOOPEl gebiedende wijs van *loopen*, bet. haast u van te loopen (Oostvl.). *Loopt er achter*, zegt men hier en daar in Vl. om te beduiden : ik geneer mij in u niet, ik geef mij de moeite niet u te antwoorden, ziet dat gij 't krijgt, dat ge er achter geraakt.
- LOOPERKEN. o., *loopeling*, kind dat begint te loopen (Kemp.); 2° jong versken boven het half jaar oud (Brab.); 3° jong verken of bigge (Gent).
- LOOTS. m., te Gent voor donanier.
- LOOVE, kelderkamer, bovenkamer (Waas).
 Kil. vert. *loore*, o. a. door *porticus*.
- LOR, LORRE, LEUR, vod, overdrachtelijk : deugniet, enz. *Met lap en leur loopen*, d. i. geleurd en gescheurd loopen, met gescheurde kleederen loopen, ook : met slecht volkje aanspannen (Brab.).
- LORIAS, wordt soms in Brab. en Kemp. gebr. voor *lomperd*, ook voor hoovaardig, verwaand mensch. Iemand wilde het afgeleid van het l. *laureatus*!
- LOS, m., weg aan bijzonderen toebehorende en laugs waar zij toegang hebben tot hunne velden, meerschen, enz. (Vlaand.). Zie los (Vl. Idiot. blz. 351). Vrgl. *loch, lok*, gat, opening.
- LOTEREN. *Hij heeft een tand die naar iets lotert*, hij is op iets verliefd, op iets verlekkerd; *zijn tand lotert naar een kieken*. Ik heb ook al gehoord : *hij heeft een tand die los staat* (Brab.).
- LOWE, LOWEN, hetzelfde als : lobbe, lubbe, kloot, kul, sul, sukkelaar, kinderachtig mensch, kuifel : *ge zijt een groote lowen* (b. en d. in Oostvl.). In Westvl. heeft men *luwen*.
- LUBBE (*libbe*), m., een gelubde stier (omstr. van Tienen). Er bestaat dit verschil tusschen eenen *libbe* en een *os*, dat de *os* gelubd is van als hij nog jong was, en de *lubbe* is gesneden na meer gevorderden ouderdom en wanneer hij reeds gesprongen heeft. Zie verders *lubbé*.
- LUCHTEN, voor ontsleken, in brand steken : *men moet den duivel een keerske luchten al en meent men 't niet* (omstr. Brugge).
- LUUSEN. Zie lutsen.
- LUIF, wagenhuis (Kemp.).
- LUIF. *Luif* heet men, in de Kempen, de bovenste laag bestaande uit zwaar gras en peesjes, die men, op moergronden of moerassen, afsteekt, en droeg zijnde is dit eene goede brandstof voor den heerd. De tweede laag dier moerassige gronden is de eigenlijke *turf*; de *bagert* of *bugger* is het onderste van den torfput, eene natte drabbige stof die men er uit haalt, dan op den grondopen giet, en als deze stof bijna

- droog is, slaat men er met eene ijzeren roede vierkantig doorheen om alzoo turf te vormen (Kempen).
- LUIFE, Inierik (Kappelle ten Bosch). Zie loffer (VI. Idiot. blz. 346).
- LUIMEN. Zie Lummen.
- LUIMENDE (Al.), hetzelfde als : askaks, askaks, askaks, kwanuis, als of, doende als of.
- LUIT, LUIITE, LEUT, v., hetzelfde woord als bij ons *lut* (VI. Idiot. blz. 356), wordt in Oostvl. gezegd van een slecht, onbeduidend vrouwensch : *het is maar eene luite*; men zegt ook : *babbeluite*, *dronkluite*, enz. voor : babblaarster, zat wijf. Zie *luite* (VI. Idiot. blz. 355).
- LUIZEN (MET ZICH), gelijkvl. w., bet. zich op zijn gemak zetten en houden : *zich in het zonnetje luizen*, zich op 't gras of elders in de zon nederzetten en koesteren. *Zich zat luizen*, stil in een hoeksken neerzitten en drinken tot dat men zat is. *Hij kan zich luizen*, hij kan zich op een leunstoel of op 't bed koesteren (VI.).
- LUI., LULLEKEN. Zie lol, enz.
- LULLEBEENEN, spartelen, lillebeenen (Kl.-Brab.).
- LUME, v., te Godsenhoven steenkapperswoord, waardoor een lijn of klein groefken wordt aangeduid, dat men op de groote arduinblokken dikwijls ziet, en waar deze het best klieven. Zie lom, loem (VI. Idiot. blz. 347) en link (blz. 342). Omstr. Werchter hoort men : *uit de leume zijn*.
- LUMMEN, ook LOMMEL en LUMMEL, gelijk men oulings schreef, is in 't fr. *Lumay, Zetrud-Lumay*. In den akt van oprichting van het aartsbisdom van Mechelen 1559, leest men *Luimen*.
- LUNDEREN, galmen, weërgalmen, klincken : *hij zong dat de kerk lunderde* (Westvl.).
- LURPE. Wij schreven *luspe* (VI. Idiot. blz. 356), het moet *lurpe* zijn en dit bet. deugniet, schelm, booswicht (Westvl.) Zie *lurre*.
- LURRE, m., hetzelfde woord als bij ons (VI. Idiot. blz. 351) *Lörre*, met korte euklank uitgespr., bet. ook in Oostvl. straatbongel, deugniet, luiaard, onachtzaam mensch, slobber, slordige persoon, in Kl.-Brab. en elders bet. het ook : lomperik, stommerik, botuil.
- LUTSEBALLE, v., soort van speelbol. *Lutsebollen*, o. w., met de lutsebolle spelen (bier en daar in Westvl.). Zie banebollen.
- LUTSEN, wordt ook in Klein-Brab. en Oostvl. gebruikt voor : waggelen, schudden, lichtjes loteren, b. v. *pieren lutsen*, al stillekens loterende met een vork de pieren doen uit den grond komen. Te en omstr. Werchter hoort men *lutzer* voor zuiger.
- LUTSER. Zie lutsen.
- LUTTELINGEN, in 't fr. *Petit Enghien*. Zie Littelingen.
- LUWEN (Westvl.). Zie lowen.

M

- M verwisselt zich soms 1° met *b* als in *medeen*, *bedeen*; *marmel*, *marbel*; *misschien*, *beschien*; *lommel*, *lomber*, van *ombre*; 2° dikwijls met *n* : *ik bem*, *ik ben*; *bezem*, *bezen*; *bedeemen* voor *bedeenen* of *meteenen*; *kemp*, *kennip*; *kaam*, *kaan*; *mispel*, *nêfle*; *ontrent*, *ontrent*; *pelgrim*, fr. *pôlerin*. *Zwalw*, *zwaluw*, enz.
- MAAIBLOOT of MARREBLOOT, bijv., gezegd van dieren en vogelen, hetzelfde als : *paddebloot*, *moedernaakt*,

gansch naakt, zoo naakt of bloot als eene maai, made, of als een marbol (Meerhout). Zie 't volgende *maais* en *marrebloot*.

MAAIKE, MIEKE, vrouwen naam, voor : Mariake of Marieken (Overal in Brab. en Kemp.).

MAAINON, te Antw., *top*, blz. 737.

MAAIS, te Tienen en in 't Hageland, het meerv. van : *maai*, marbol of knikker. Zie *maai* (Vl. Idiot. blz. 358).

MAAL, naam dien men de koe geeft tot dat ze haar derde kalf draagt : *eene eerste maal* is eene koe die nog maar eens gekalfd heeft ; *eene tweede maal* is eene koe die tweemaal gekalfd heeft (Limb. omstr. van Venloo). *Maal*, o., is in Westvl. de hoeveelheid melk die de koe in eenmaal geeft : *een maal van acht liters*.

MAAL komt voor in verscheidene plaatsnamen, als in *Wijkmaal*, *Wijchmaal*, *Wezenaal*, *Dormaal*, *Orsmaal*, *Maalhem*, fr. *Melin*; *Maleize*, gewis Maalijische, fr. *Malaise*, Melsbroek. Men zie de beteekenis van *maal* bij Weiland.

MAALDER, m., soort van grooten karper levende in den Demer (Aarschot).

MAALDERIJ, v., plaats of gebouw alwaar gemalen wordt, vooral met stoom; ook : *maalter- of molenaarstiel* (Br. en Oostvl.).

MAALHEM is de vlaamsche naam van het waalsch dorp *Melin*. Zoo denk ik.

MAALTIJDEN, o. en gelijkvl. werkw., het maal nemen, wordt ook hier en daar gezegd, bijzonderlijk als het wat kermis is : *van dage gaan wij maaltijden, het is feest*.

MAAN, MAANTJE, halve of volle maanvormige ring van goud of zilver waarmede men de groote geconsakreerde Hostie in de dusgenaamde Remonstrantie plaatst (Overal).

MAANBLIND, bijv., hetzelfde als in Holland, *maanoog*, ziekte aan de oogen der peerden. Zie Kiliaan die *maen* heeft.

MAANKELPER, kelper ronder, dikker en geelder dan de gewone karper. Zie *moer- of moorkelper*.

MAANBLUSSCHERS is de spotnaam waarmede men de Mechelaren betietelt, omdat zij ten jare 1687, in den nacht tusschen 27 en 28 Januari, Sint-Romhouts toren aan 't blusschen waren, denkende dat deze in vollen brand stond, en waneer zij al een tijd lang aan 't blusschen waren, merkte men op dat het de maan was die op den toren schitterde. Dit voorval schijnt echt en men heeft er menig kluchtig kunstrijk dichtstuk opgemaakt, zoo wel in 't latijn, fransch als in het vlaamsch. Zie Foppens *Mechlinia Christo nascentis et crescens*.

MAANSCHING, MANESCHING, in West-Vl. hetzelfde als elders : *maneschijn* of het schijnen der maan, ook voor : *maanmaand*, fr. *mois lunaire*.

MAARES (Brab. en Kemp.), in Vl. *maares* en *maareis* gezegd en geschreven, wordt overal gebruikt in den zin van : maar, maar eenemaal, maar eenen keer, maar eene reis, fr. *une fois, seulement, donc*, lat. *solummodo, tantummodo*. Wij houden 't voor verkort van : *maar eens* of *maar ins*, d. i. maar eenen keer, b. v. *doe het maar es als ge kunt*; 2° *maar es, maar reis* bet. ook : nauwelijks, eventjes, fr. *à peine* : *hij was maar es binnen of begon te schreeuwen*.

MAAR INS, maar-eens. Zie maar es.

MAARREIS, MAARRES. Zie maar es.

MAARTJE, MEERTJE, soort van leeuwerk, vogelken wat kleiner en fijner dan de gewone leeuwerk (Hasselt), licht hetgeen men te Campenhout en elders, *boschleeuwerk* noemt.

MAAS, MAS, vlaamsche verkorting van Thomas.

MAAS, droogstaande koe (Holl. Limb.). Zie *manskoe* (Vl. Idiot. blz. 363) en *mansch* (Vl. Idiot. blz. 367). *maal*.

MAAS, v., in Oostvl. gezegd voor : gat,

opening, vlek, wond; zoo zegt men : *de* (het) *net is vol mazen* (gaten). In Brab. en elders zegt men in lage taal : *lek mij de maas, kust mijne maas*. Kiliaan heeft *maese, maesche, masche, maschel*, voor plek, vlek, l. *macula* en *cicatrix*, en *maesche van het net*, lat. *macula retis, foramen retis*, en *maesdarm, masdarm*, voor mesdarm of aarsdarm; bij Bild. *maze, moze*. *Maschelen* (masselen) bet. heden nog in Brab. : zich bevleken vooral met zoet of zwartsel.

MAASHOUT, o., stukken hout in de stellingen gebezigd en die van den eenen kant in den muur steken en van den anderen op de scheerhouten en staandert zijn vastgemaakt (Gent). Het w. is samengesteld uit hout en, licht, uit *mas, masse*. Zie deze woorden bij Kiliaan.

MAATJE, druppel, borrel, fr. *goutte*. *Iemand zijn maatje stellen* of *iemand zijn maatje vullen*, overdrachtelijk : iemand zottigheden zeggen of hem duchtig berispen (Oostvl.). Zie maatje (Vl. Idiot. blz. 360).

MADE. Zie mateken, meedeken.

MAFFELLEN, is bij Kil. hetzelfde als : *moffelen*, de kaken roeren, den mond bewegen, mompelen, binnens monds spreken. Zie A. De Jagers, frequentatieven op *moffelen*, blz. 401, waar men leest dat *moffelen* in Noord-Holland ook *knabbeten* beteekent, en in dezen zin wordt het soms ook in Belgie gehoord.

MAGAL, MEUGAL, m. en v., die alles mag, dat is, die alles kan eten. Men zegt overal ook *magal* en *moogal* van iemand die alles mag doen, wien alles is toegelaten.

MAGDALEEN. Zie Martha.

MAGERIEMES, m., is te Maastricht de verbasterde uitspraak van : *magerer mensch*, een mager man.

MAGISTRAAT, o., in Brab., Antw. en Noord-Brab.

MAK, v., slag, kusje : *geef moeder eene mak* (L. van Waas). Men zegt ook *kers*, licht voor *kerps*, wafel. Zie *mak* (Vl. Idiot. blz. 361).

MAKELAAR, m., timmermanswoord, in 't fr. ook *maclair*, zoowel als *barreau* geheeten, is in Brab. en elders niet slechts de paal of standboom, waarop de twee vleugels eener dobbelde deur sluiten, maar ook de lat of plaat die op eene der halve deuren langs buiten in 't midden genageld is en tegen welke de andere halfdeur sluit. Zie makelaar (Vl. Idiot. blz. 361).

MAKEN. *Van iets veel maken* bet. 1° van iets veel geld maken, iets duur verkoopen; 2° iets zeer achten; 3° veel droefheid of verdriet van of in, of uit iets maken : *hij maakt veel in zijns vaders dood*. Zoo zegt men ook : *hij weet er veel van*, hij is er zeer bedroefd om (Brab., Antw. en elders).

MAKKE, m., iemand die mak is, d. i. een korte, dikke, stijve of trage jongen : *toe, makke, kom wat gauwer*. *Hij is een eerste makke* of *luiaard* (Brab. en elders). Het woord is verwant met *maf* en met *gemak*.

MALBROEK, kalf met dikke billen (Rond Tienen).

MALDER, in de omstr. van Breda en elders bet. het : koornmaat, bij Kil. ook *malter*, bijna 'tzelfde als *mudde*. Zie *malder* bij Hœufft, die zegt dat bij de Nedersaksers *malt* of *molt* is : eene graanmaat van verschillende grootte.

MALVE. Z. mienge.

MAM, MEM, v., grootmoeder (Hasselt). Zie *mem*, voedster, min.

MAMMELOKER, te Gent voor gevangenis : *hij zit in den mammeloker*. Bij Jac. Heremans is *mammelokker* eene echel, fr. *télar*.

MAMMELOKSE; 'tzelfde als *lokkemamme*, *lokke* (zie dit w. Vl. Idiot. blz. 340) of *lokske*, gesuikerd doekje dat men den kinderen in den mond geeft om hun 't schreeuwen of schreien te beletten

- (VI.). Lokken bet. zuigen.
- MANKE EN KALLE. In VI. gezegd in den zin van alle soorten van lieden, alle gebrekkelijke lieden, eeniegelyk, iedereen: *alle man, manke en kalle, worden in dat sticht aanveerd. Man-ken en rechten 't is al op gang. Kalle is licht voor: kaal, kale.*
- MANGELEN, b. o. en gelijkv. w., van dagelijksch gebruik in 't Zuiden voor: ruilen, verwisselen, fr. *troquer: wilde mangelen.* Zie A. De Jagers' frequentatieven, blz. 370 en volgende.
- MANGELWORTEL, 'tzelfde als: *kroot of karoot*, meerv. *krooten*, beetwortel, fr. *betterave* (Limb.).
- MANKEEREN, o. w., van 't fr. *manquer*, ontbreken, missen, gemissen; ook in 't Zuiden veel gebezigd.
- MANKEMENT, o., van 't fr. *manquement*, gebrek, verminking: *kwame er een mankement aan, ik zou 't niet willen* (Brab. en elders).
- MANKE PET JANKEN, o. gelijkv. w., mank gaan, op krukken springen (Oostvl.). Zie ijnke, petjinke (VI. Idiot. blz. 202).
- MANNEKEN, een hout in het timmerwerk eens bouws, dat de vorstbalken ondersteunt: *drij mannekens stullen den balk*; Oostvl.
- MANNEKENS (DE) bet. op vele plaatsen van Brab. zooveel als het fransch *les garnisaires*, de wetboden: *de mennekens liggen er in huis*.
- MANSMENSCH, m. en o., man, manspersoon, manskerel, in tegenstelling van *vrouwensch*, meerv. *manslieden, vrouwlieden: de manslieden zitten in de kerk rechts, en de vrouwlieden slings* (Brab.).
- MANTEL voor *mandel*, graanhoop staande op het veld (Hagel. en omstr. van Diest). Zie VI. Idiot. blz. 362.
- MARBELEN, o. gelijkv. w., met de marmols schieten of bollen (VI.).
- MARBOL, m., marmel of marmer (Brab.); te Loven zegt men ook *lavor*, licht voor *ivoor*; in N.-Brab. ook *marmbol*, marmeren knikker.
- MARES, MARESKES, voor: *maareens* (Brab.). Zie maar-es.
- MARK. Zie Merk.
- MARKTKRAAI, v., vrouw die op de pron-delmarkt met een kraam zit; ook gezegd van eene vrouw die al te luid klapt, of die gemakkelijk aan het klijven valt (Gent en omstr.).
- MARBOL. Zie marbol.
- MARREBLOOT, ook MAAIBLOOT, bijv., zoo bloot als eene maai of marre, dat is, moedernaakt, moederbloot, paddebloot, gezegd van dieren en vogelen (Meerhout). *Marre* gewis eene andere uitspraak van *merre*, *moer*, moeder.
- MARROL, verkort van *maricot*, een soort van geestelijke dochter of non, in 't fr. *maricolle* genaamd, samengesteld uit *Maria* en *colens*, dienaars van de H. Maagd Maria (Brab. en Antw.).
- MAROTTE is de naam die sommigen van Lier en omstreken geven aan den vogel in 't fr. genaamd *rale d'eau*.
- MARTHA EN MAGDALENA. Sprekende van meisjes of vrouwen, waarvan de eene voor het huis- en handwerk is, en de andere voor het zittend leven of voor de godsvrucht, of voor de ledigheid zegt men: *de ééne is Martha en de andere is Magdalena* (Brab. en elders).
- MASKELIER of MASSCHELAAR, m., mannekens eend, waard, erpel, fr. *canard* (Westvl.).
- MASSCHAART, m., is, in 'i Land van Aalst, eene andere uitspraak van *masscher* in Vlaanderen, en van *Massel* in Brab., d. i. zwarte stofaren in de tarwe en ander graan; meh zegt ook *tooveressen koorn*. Zie *massel* (VI. Idiot. blz. 385).
- MASSCHELAAR, m., zie maskelier, massel en masschelen.
- MASSCHEREN, b. gelijkv. w., in VI. hetzelfde als in de omstreken van Loven: *masselen*, d. i. met schouwroet zich

- zwartmaken; bij Kil. *maschelen*, *mascheren*, *maeschen*, plekken, bevlecken, bevuilen.
- MASSEL. m., in Westvl. hetzelfde als: mannekenseend, erpel (Westvl.). Zie maskelier.
- MASSEME, bij de Walen *Masmines*, een dorp tusschen Gent en Aalst gelegen.
- MAST, m., naam dien men geeft aan een zeer zwaren hamer, dienende om dikke arduinblokken te klieven. Er zijn van deze kliefhamers die tot veertig kilo's toe zwaar wegen (Godsenhoven en omstr.). Kil. heeft *masse*, *massue*, fr. *massue*, l. *clava*. Zie Bild. Gesl. lijst, op *masse*. *Mast*, verwant met *metse*, *matse*, stok, staf, en *met-sen*, *mat-sen*, doodslaan, moorden. Zie ook bij ons *mats* (Vl. Idiot. blz. 366).
- MATEKEN zegt men in Vl. voor het Brabandsch *méedeken* of *medeken*, d. i. maagdeken; van *made*, *meede*, voor maagd. Hiervan *madekeers* (Vl.); in Brab.: *méedekers* of *medekenskeers*. Men heeft in Brugge ook de *Madestraat* voor *maagdenstraat*; ten ware dat het ook Beemd- of Weidstraat mocht bedieden.
- MATER, o., is, in Klein-Brab. en ook in Vl., een geurige plant, een soort van alssem waarmee men ook koeken bakt, hetzelfde als in de Woordenb.: *moe-dèrkruid*, fr. *matricaire*, l. *chrysanthemum parthenium*.
- MATJA, v., voor: klein tarwen broodje, (Sint-Truiden).
- MATJE, verkl. van *mat*, *matte*, fr. *matte*.
- MATTE en MAT, v., zit van eenen met biezen gevlochten stoel (Westvl.). Zie matten.
- MATTEN, v., geronnen melk, ook zeer slappe kaas (Oostvl.). In Westvl. zegt men ook: *matte*, doch meest *matten*, voor klonter van melk, stremsel, fr. *grumeau*, *caillebotte*. Zie *matig* (Vl. Idiot. blz. 366).
- MAZEN, b. gelijkv. w., te Gent en omstr. gebruikt voor: krijgen, opdoen, mededeelen: *g'en zult niets mazen*.
- MAX, MAXKEN, *Maximiliaan*.
- ME, hoort men veel, in de gemeenzame spraak van Braband en elders, voor: *men*, *we* of *wij*: *me weet niet* of *me weten niet* wat er kan gebeuren. *Me zien zulks niet dikwijls*, voor: men weet niet, we of wij weten niet, enz. Zie verder mij. *Me* ook voor *men* of *mijn*: *me vader*, *me moeder*.
- MED. Met, verkort van *mede*, wordt bijna algemeen in België *med* uitgesproken: *gade med ons*; *med eenen*; *med honderden*, enz. In Vl. hoort men zelfs *medden* voor *met*: *ik ga medden hem*, ik ga mede met hem.
- MEDEENEN, bijw., tenzelfden tijde, tegelijkertijde (Brab. en Oostvl.).
- MEDEGAAN, MEEGAAN, o. w., medevallen, passen, gevoeglijk zijn, duren: *dat gaat méé*. *Dat kleed heeft lang méé gegaan* (Brab., Kemp. en Noord-Brab.).
- MEDELATEN, b. w. *Iemand medelaten*, geduld met iemand hebben, toegevend zijn, uitstel van betaling geven (Baronij v. Breda). Het zal zijn voor: *met vrede laten*.
- MEDETRAFELLEN, b. gelijkv. w., verbasterde uitspraak van: medetragelen, medetraken, medetrekken, medelokken: *hij heeft mij mee naar de kermis getrafeld* (Brab.).
- MEDJE, o., meisje; ook geit (Roermonde). Zie *meisje* (Vl. Idiot. blz. 370) en *meedeken* (Vl. Idiot. blz. 368).
- MEEDOEN, in Brab. en Vl. gebruikt voor: *méedragen*, *méenenemen*, *méevoeren*: *doe dien boek méé*; *hij deed zijne papieren naar den predikstoel mede*. *Méedoen* ook mededeelen: *ik doe niet méé*.
- MEERTJE. Zie maartje.
- MEERVOUD. Eenige woorden vormen hun meervoud in Roermond en elders in Limb., enkel door klankverandering, zoo b. v. is hoed, mv. *hood*, *heuj*; stoel, *stool*, *steul*; muis, *moes*, *muus*.

MEES. Zie meeus.

MEEUS, MEËS, MEUS, verkort van Bartholomeüs : *hij weet van teezen noch van meezen* (eigenlijk van Mattheüs noch Barthelmeüs), *hij weet van toeten noch blazen*, van niets, hij kent niets, hij is tot niets bekwaam (Brab., Antw. en elders). In Vl. zegt men *meeuwen*.

MEEUWEN, m., van Bartholomeüs : *hij weet van teeuwen* (Mattheüs) noch *meeuwen*, hij weet van toeten noch blazen, hij weet van niets. Zoo zegt men ook nog : *van teeuwes noch meeuwes weten* (Vl.). Z. meeus.

MEEWES, Bartholomeüs. Zie meeuwen. Hiervan gewis de familienaam *Mievis*. MEEZELEN gaf men ons op uit Gent in den zin van : medelokken, meêdoen gaan, en is licht hetzelfde woord als *miezelen*, of verwant met *meuzelen* (snoopen). Vrgl. *medetrafelen*, medetrekken.

MEEZEN, v., mug (Anderlecht). Zie meëus. MEEZENVANGST is de vogelenvangst met geteerde roede en met lokfluitje.

MEI voor : met (Baronie Breda).

MEI (zie Vl. Idiot. blz. 370). Men zet overal den *mei* op een huis of gebouw als het geraamte en de daktimmering opgericht is, en dan is het feest voor de werklieden die getrakteerd worden. Vandaar misschien dat *mei* te Maastricht bet. : feestdag van iemand en ook het geschenk dat men met die gelegenheid ontvangt : *'t is vandaag uwe mei. Ik geef u een schoonen mei*. Als 't kermis is steekt men in Vlaanderen eenen mei op den kerktoeren.

MEIBURG. Meyborch staat in den Teuth. voor Maagdenburg, bij Kil. is 't : Maeghden-borgh of Meyden-borgh.

MEIDE. Zie muidde, bondsdille.

MEYDE-BORGH. Zie Meiburg.

MEILAN, MEYLAN, is ook de oude vlaamsche naam van 't waalsche dorp *Melin*.

MEISJESFRITTER, een die zich met meisjes vermaakt (Kortrijk). Zie *fritten* (Vl. Idiot. blz. 433) en *frijten* of *fui-*

ten, dat bij De Bo, foppen, bedriegen is.

MEKRAS. Zie mikraas.

MEL, wilde maluwe (omstr. van Loven). Heremans heeft : *melde*, fr. *arroche*, *bonnedame*, en Kil. vertaalt *melde* door *atriplex*, *aureum olus*. Vrgl. ook *mil* (Vl. Idiot. blz. 379).

MELDAART. Zie Meldert.

MELDERT en soms ook *Melduart*, maar door 't volk *Mellaart* uitgesproken, is een dorp bij Tienen, vermaard om de H. Ermelindis, en dat de walen *Mallard* noemen.

MEIGER is de Maastrichtsche uitspraak van *mergel*, weke kalksteen, en niet van *melker* (Hoogl. Martens).

MELKDISTEL, v. Wij zullen hier, op hetgene wij geschreven hebben op bl. 374 van 't Vl. Idiot., 't volgende nauwkeu-riger bijvoegen : 1° de verschillende soorten van *sonchus*, fr. *laiteron*, *melkweye* of konijnenkruid, *hazenlat-touw* of *latuwe*, fr. *laitue*, hazenstruik (Dodoneus), hazenkool (omstr. van Loven), van de familie der latouwplant met gele bloemen en melkachtig sap. Eene soort van *sonchus*, fr. *asper*, met stekende bladeren, is bij Dodoneus *dauwdistel* en *ganzendistel* genoemd; heden wordt ze in de omstr. van Loven *melk-* of *dauwdistel* geheeten. 2° De verschillende soorten van *euphorbia*, fr. *epurge*, *lithymale*, zijn : *duivelsmelk*, *wolfsmelk*, planten met kleine bloemkens en een vergiftig melksap inhoudend. 3° De *carduus marianus*, fr. *chardon-Marie*, een Lieve Vrouw distel, bij Dodoneus *melkdistel*, een ware distel, wier bladeren met melkwitte strepen getoekend zijn.

MELKEN wordt ook nog gezegd 1° voor ergens melk in mengen, b. v. *den koffie melken* (Overal); 2° te Gent en omstreken voor : schreeuwen, weenen, huilen, krijschen, hiervan : *melkbeeste*, kind dat altijd krijscht en schreeuwt.

MELKKOM, 'tzelfde als melkteil (Vl.).

MELKNETEL, in Vl. ook *melknittel* en

melkhittel genaamd, is niet de *melkdistel* die steekt, maar wel eene *netel* of *tingel* met witte honingbloemen, ook geheeten *witte melktinge*, in 't fr. *ortie-blanche*, bij Linneus, *lamium album*, en de *roode melkdistel* of *melktingel*, fr. *ortie-rouge*, lat. *lamium purpureum*.

MELKSKEN, voor *melker*, mannekensvisch, als haring, enz. (VI.).

MELKTEIL, MELKTEELE, v., *melkkom*, een aarden teil of ronde diepe kom met eenen rand van onder en waarin men de melk in den kelder zet, fr. *terrine* (Brab. en elders). *Melkteele* is te Gent eene vrouw die haastig aan 't weenen valt. Zie boven *melken*, en bij De Bo *melkteil*.

MELKWIT, o., in 't Land van Waas hetzelfde als elders in VI. *mollesalaad*, dat is *willoof* van suikerij die onder een molhoop staat, en soms als salaad geeten wordt (Zie VI. Idiot, blz. 387, en De Bo, blz. 709).

MELLAART. Zie Meldert.

MEN, in sommige streken gehoord voor *mijn*: *menheer* en *menne* voor: *man*.

MENG, stoppen of zweerke: *uit mijn fyt zijn drij mengen gekomen* (Godsenhoven).

MENNEKEN. Zie manneken, mannekens.

MENSCH. In Brab. zoo wel als in VI. eene uitroeping van verwondering: *wel menschen lief*. In Hollandsch Limburg hoort men hier en daar *mensch* voor: *lief*, *vrijer* of *dansgezel*, of hetgeen men in Brab. ook *kappris* (van 't fr. *caprice*) heet. Zoo zegt bijv. een meisje: *ik heb mijnen mensch* (jongen) *verloren*. In Gent wordt *mensch* gebezigd als bijv. in den zin van goedhertig, en *menscher* voor goedhertiger: *de zoon is menscher als de vader*.

MER, heden nog veel in de Kempen, even als ten tijde van Kil., gebruikt voor: *maar*, fr. *mais*, en in Brab. hier *moe*, elders *mou*, ook *ma* uitgesproken.

MERGELEN wordt, te Kapellen en op au-

dore plaatsen van Klein-Brab., veel gebruikt licht voor uitmergelen, en voor (iemand) plagen, lastig maken; hiervan ook *gemergel* en *mergeleer*, onverdragelijk mensch. In Westvl. bet. *mergelen* ook baggeren. Zie *mervelen*.

MERK, MARK, een dorp in Henegauw, in 't fr. *Mareq*.

MERK, fr. *son* (Herlen).

MERKETON, v., perzik (Hasselt). Zie *merkaton* (VI. Idiot. blz. 373).

MERKT, markt. *Van de markt geraken* of *zijn*, verkocht geraken, getrouwd geraken: *die dochter is eindelijk loch van de markt geraakt* (Brab.).

MERTELEN, MARTELEN, o. w., in Brab. uitgespr. *mettelen*, en in 't Land van Waas ook bijna als *meutelen*, *sukkel*. bet. *zwoegend hebben*, bet. in dit laatste gewest ook *talmen*, fr. *lambiner*: *wat staat ge daar te meutelen*. All. *gemertel*, *merteleer*, *meutelaar*, *sukelaar*, *talmer*, *trago kerel*.

MERVEL en MERGEL, m., in Westvl. voor bagger, slijk uit grachten of waterloopen, fr. *bourbe*. Hiervan *mervelen* en *mergelen*, b. w., baggeren, b. v. *eene gracht of vaart mergelen*, d. i. er den modder of slijk uithalen. Zie *mergel* en *mergelen*.

MES zegt men in VI. voor mest, en *messen* voor mesten (vetten). In Brab. valt de t ook weg in *mespoel*, *mespoelwater*, *mesput*, voor mestpoel, enz. Zie *mesing* (VI. Idiot. blz. 374).

MÈS, MESSEN. *Mès* wordt te Hasselt gezegd in denzelfden zin als *zaag*, fr. *scie*, d. i. een zageman, een vervelend prater, ook iemand die slecht iets verricht; hiervan *messen*, b. gelijkvl. w., slecht iets verrichten, ook *zagen*, fr. *scier*, door praten vervelen (Hasselt).

MESDAG, feestdag: *het zal op uwen mesdag luiden*, ge zult bekeven worden (Kortrijk).

METS. Te Roermond en elders in die omstreken gezegd voor: *mes*, het meerv.

is *messer, messen*, in 't Nedersaks. ook *metz, mest*. Zie Weiland op *mes*.
METTELEER, METTELEN. Zie *mertelen*.
MEUGAL, van *al* en *meug*, wortel van *meugen* (mogen). Zie *magal*.
MEUK, MEUKEN worden in Brab. *muik, muiken* uitgesproken (zie VI. Idiot. blz. 396).
MEUKEN of MOKEN, o., zekere aloude maat om graan, appels en aardappelen te meten, nu nog hier en daar in Belgie gebruikt vooral in Braband en omstreeks Mechelen: *een meuken gerst, een meuken aardappels. Meukensmande*, v., eene mand kunnende een meuken inhouden: *er gaan vijf meukens in eenen zak* (eenen maatzak). *Meuken* of *moken* bij Kil. vertaald door *modiolus*, is gewis verkort van *muddeken*, en *muddeken* is bij denzelfden schrijver *modius*. Men treft soms ook *nutte* aan. Zie *meuken* (VI. Idiot. blz. 376).
MEUKENSMANDE. Zie *meuken*.
MEURKE voor *moorken*, keteltje (Roermond en elders).
MEUTELEN (Waas). Zie boven *mertelen*.
MEUTER, MEUTIER is de Brab. uitspraak van *mortel*, bij Kil. is *morter*, fr. *mortier*. Het w. is verwant met *mortel*. De Teuth. heeft *momorter* voor *cement*.
MEUZELAAR. Zie 't volgende.
MEUZELLEN, hetzelfde in Westvl. als bij ons *moezelen*, ook *neuzelen, peuzelen*, langzaam eten, traag knauwen. Hier van *meuzeleer*, die traag eet, lang aan iets peuzelt; ook in 't Land van Waas, de naam van zeker vogel.
MICH. Langs den Zuid-Oostkant van Braband, b. v. in 't Hagel., in Limb. en langs heen Duitschl. zegt men overal *mich* voor *mij*: *wilde mich helpen*.
MICHKWARTIER is het kwartier of de landstreek waar men *mich* voor *mij*, *ich* voor *ik* uitspreekt, b. v. van den gene die van de omstreek van Tienen, Diest of uit het Hageland is, zegt men:

hij is van 't michkwartier.

MICHOTTE, te Godsenhove en elders: klein tarwen broodje; licht verwant met het fr. *miche*, hetzelfde woord als ons *mik*, bij Kiliaan *mick*, klein tarwe brood, Sleecx vert. *miche* door broodje, ponderken, tweeponderken.
MIDDEL en MIDDEN worden in veel samengestelde woorden onverschillig gezegd en geschreven, b. v. *middelpunt* en *middenpunt*; *middeldeur* en *midden-deur*; *middelnacht* en *middernacht*; *middelweg* en *middenweg*; *middelandsche* en *middenlandsche*, enz.
MIDDELBIER, o., voor middelbaar bier, soort van gering bier (Loven en omstreken).
MIDDELS. Sommigen zeggen in *middels* voor: *middelerwijl*, *middelertijd* of *middentijds*, *ondertusschen* (Brab. en elders).
MIDDENS troffen wij aan voor: in 't midden.
MIE, MIEKEN of MIETJE, vrouwen-naam voor: Maria, Mariake (Brab. en elders). Zie *maaitje*.
MIED- of MIETPENNING. Z. *miepenning*.
MIEK zegt men ook voor: *mik*, *kraamiek* (kramik) of *witbrood*, *tarwebrood* (Limb.) en ook voor: *mik*.
MIEKEN, *Mariëken* (Brab., Antw.).
MIEMER, MIJMER, aalbes (Venloo). Zie VI. Idiot. blz. 370).
MIENE, MIENEN, voor *Dominicus* (Brab., Tienen).
MIENEN, MIJNEN, *Domis, Doms*, l. *Dominicus*, mansuaam.
MIENGE, MIENJE, MINJE, hetzelfde in Westvl. als *bladluis*, fr. *puceron*. Men zegt ook: *malve*, en, in Brab. hoort men: *mitver, mulver, mulfer*; elders *meluwe*, enz., diertjes, 't zij zwart, groen of blouw (volgens den plant), die de bladeren zeer beschadigen. Zie *mijter*.
MIEPENNING, *huurpenning* (Holl.-Limb., Roermonde en elders). Het is voor: *niedepenning* of *mietpenning*, samen

gest. van *miele* of *niede*, dat is : gift, geschenk, belooning, fr. *récompense*, *salair d'un messenger*, drinkpenning, bij Kil. *munus*, *donum*, *stipendium*, Angl. Boyer, *meed* or *reward*, zegt Delforterie. Z. *mijt* (Vl. Idiot. bl. 378).

MIERENGERS, zegt men te Wespelaar tegen zeer mager gras.

MIERKLAVERKEN, zijn een soort van klavervens met een geel bloemken, die langs heen den weg tusschen het gras groeien.

MIETPENNING. Zie miepenning.

MIEZEL, MIJZEL, wortel van : *miezelen* of *mijzelen*, hetzelfde als morzelen, dus in Vl. zooveel als : morzel, kruimel, klein brokje, stukje, beetje : *een miezel brood, een mijzelken kées*.

MIGGELen hoort men in Oostvl. ook voor *muggelen* (Vl. Idiot. 396), frutselen, neuzelen, klein, fijn of nietig werk verrichten ; *gemiggel*, gefrutsel ; *muggelwerk*, frutzelwerk.

MIJ of ME wordt in den gemeenzamen spreektrant veel met *daar* gebezigd, om meer levendigheid of nadruk aan zijn gezegde te geven, b. v. *hij begon me daar te loopen lijk nen haas* : hij begon zeer snel weg te loopen. *Hij strompelde tegen eenen steen en viel me daar nengeweldigen slag op zijnen neus*. Soms is *daar* er niet bij, b. v. *hij zag me den vijand afkomen en liep me weg, zoo spoedig hij kon* (Brab.).

MIJDELIJK, bijv., omstr. Breda voor : gevaarlijk : *mijdelijke mensch, mijdelijke weg*.

MIJKEN, in Vl. gezegd voor *wijken*, zich mijden, plaats maken, zich voor iemand of iets uit den weg ruimen.

MIJMER (*miemer*), aalbezie (Limb. Ventloo). Zie Vl. Idiot. blz. 370.

MIJNDER. Zie mijter.

MIJT, 'tzelfde als het fr. *mite*, made, maai, meluwe, schietworm, kleeuworm, mol, kaaswormken. Zie mijter.

MIJTEN gaf men ons uit Vl. ook op voor : mijden.

MIJTER of MIJNDER, m., mijt, worm, kaasworm of maai; houtworm of houtluis, bladworm of -luis (Vl.). Zie mijt, en boven *mientje*.

MIJTPENNING. Zie miepenning.

MIJTJE. Een *mijtje* krijgen bet. in het een of ander spel, b. v. in het kaarten, het bollen, enz., nog niets behaald hebben, waneer de tegenspeler reeds uit is : *hij heeft een mijtje*, hij heeft niets behaald, hij heeft verloren. Zie mitje.

MIK. *Zijnen mik vóóreten* beteekent in 't Hageland 'tzelfde als elders in Brab. : zijn witte brood voor eten, d. i. eerst wel of lekker leven en later moesten gebrek en armoede lijden : *die kerel heeft zijn mik vóór geeten en nu zit hij in ellende*.

MIKRAAS, bijv., armelijk, armtierig, mager, flauw, slecht, gering, versleten (Westvl.).

MIMI, *waschketel* (marmite) (Roermonde).

MIN, v., het. in de Meijerij ook eene geit vooral in de kindertaal gezegd ; in Brab., omstr. Loven, is 't een soort van ronden baren pels die de vrouwen des winters om den hals doen. *Minne*, v., ook tol of drijftol die zoetjes op de hand draait : *het is een minneken moontje minne*.

MINJE. Zie mienge.

MINNEREN voor minderen, verminderen : *de koude minnert ; dat kan niet minneren*, spreekwijze, dat kan niet anders zijn (Overal). De Bo schrijft *minneeren*.

MINNIGEEREN, verbasterd van mitgeeren, van 't fr. *mitiger*, te en omstr. Loven veel gehoord voor : minderen, verminderen.

MINSCH, bijna overal gezegd, ovenals oudtijds, voor mensch.

MINZINK, MINSJANK, soort van eed of zweerwoord, volgens mij, verbasterde uitspraak van *min* *zielke*, op mijne ziele : *het is minzink waar* (Omstr. van Loven).

MIRREL, MIRRELD, in Vl. en ook hier en daar in Brab. gehoord voor : middel, midden : *de mirrelste bloemen*.

MIS, vooraan bij werkwoorden, wordt dikwijls onafscheidbaar, vooral als 't werkw. onzijdig blijft, b. v. *miszeggen*, als de kracht vooral op *mis* valt : *gij hebt miszegd*, *gij hebt misgezegd*. *Misdoen* : *gij hebt misdaan of misgedaan*; *misantwoord* : *gij hebt misantwoord of misgeantwoord* (Brab. en elders).

MISHANDIG, bijv., lastig, moeilijk, ongemakkelijk, van onpas : *altijd vreemd volk in huis is nogal mishandig* (Vl.).

MISJUNNIG, bijv., misgunstig, afgunstig, nijdig (Westvl.). Bij De Bo staat *misgunning*, gewis eene drukfeil; want elders, in de Woordenb., wordt *misgunning* verfr. door *action d'envier*. Kil. heeft *misgonnen*, *misgonste*, en *misgonstigh*, voor : nijdig, kwaadwillend of kwaadwillig.

MISPELAAR, MISPELEER, mispelboom, mispelstruik, ook *mispelel-teer* (Brab. en elders); bij Kil. *mispeler*, *mispel-tere*.

MISSCHIENS hoort men overal in Brab., Kemp. en Noord-Brab. voor : *mis-schien*; verbasterd van *maggeschien*; en van dit laatste hoort men ook nogal dikwijls *masschiens*.

MISTER voor meester (Brab.).

MITJE, verkort van *mietje*, *mijtje*, in den zin van : weinigske, een beetje, een zierken (West- en Zeeuwsvl.).

MODELEN, verward mengelen (Hagel.). Zie modden, enz. (Vl. Idiot. blz. 382). Kil. heeft *modden* en *moddelen*, in den zin van : aarde of slijk roeren, uitgraven, hetzelfde als in de Woordenb. *modderen*. Zie De Jagers' freq. op *moddelen* en *modderen*.

MODDER, m. in Brab., v. in Vl., slijk. Men zegt in Vl., Brab., Antw. en elders : *iemand door den modder trekken of sleuren*, d. i. hem bekladden, beklappen, beleedigen, belasteren : *iemands eer en faam door den modder*

trekken.

MODDIG, hetzelfde als modderachtig, mottig, vuil.

MODE. *Hij is op zijne mode*, hij wilt ge-dienend zijn als een prins (Gent).

MOEF. Zie mof.

MOEIALSTEERT, v., voor *moeial*, vrouw die zich met alles moet (Gent).

MOELDORM, MULDWORM, WROET-WORM, voor mol (Limb., omstr. van Venlo). De Teuth. heeft *goere*, *gloere*, *moll*, *molworm*, *moltworm*, l. *talpa*.

MOER bet. hier en daar in N.-Br. *het rot hout dat diep in natten grond steekt en nog geheel is*. Z. *moer* (Vl. Idiot. blz. 384). In Westvl. bet. *moer*, in *koffiemoer*, het koffiedik.

MOERBEIER, MOEREBEIER, m., in Westvl. hetzelfde als : kraakbezie, *mirtebezie*, fr. *mauret*, *fruit de l'air-elle*; in Brab. zegt men *krakebijzen* of *krakebezie*.

MOEREBOONEN, moerbloem (Limb.).

MOERKELPER, MOORKELPER, MOOS-KELPER, m., te Loven soms ook uitgesproken *maankelper*, soort van karper, wat dikker, ronder en donkerder van kleur dan de gewone witachtige karper der klare waters. Gewis is hij zoo genaamd omdat men hem vischt meest in rotte vijvers of in moerassige poelen (Brab.).

MOES hoort men op vele plaatsen in 't Hagel. en zelfs te Loven voor : *maar hoets*, en dit *hoes* is voor : *hoe*.

MOESJANKEN, mompelende heen en weer draaien (N.-Brab.); bij Kil. *moesjanken*, d. i. staan huilen als een buitengejaagde hond, staan janken als de hond aan 't moezegat om nog iets van den afval te krijgen, enz.

MOESZAKKEN, m. mv., in Oostvl. aard-appels die, gezoden en murw zijnde, tot meel of bloem vaneen vallen. In Brab. zegt men soms ook : *bloempattaten*, *meelachtige pattaten*, *die pattaten blommen goed*.

MOF, MOEF, v., smaadwoord, dikke

- vrouw, machochel (Gent). Zie *mokkel* of *moggel*. In Brab. is *mof*, *moef*, m. en v., iemand die moft, een *knorpot*, *knorster*, *grompot*, iemand die pruilt, zuurziet. Zie Bild. Geslachtslijst op *mof*; men leest daar dat *mof*, *moffe* 'tzelfde woord is als *mouw*, zoo dat *moffelen*, in den zin van bedriegen, zooveel zou zijn als in de mouw stoppen, en dus schrijft Cats *wegmoffelen*, en wij, Brabanders, *wegfosselen*. Zie *moffelen*.
- MOFFELEN, o. w., in 't spel bedrog doen, bedriegen; ook *stibbelen*, *stubbelen* (Hasselt). Elders in Limb. zegt men ook *foetelen*, en licht ook *foeteren* voor: valsch spelen, fr. *tricher*; in Brab. hoort men daarvoor ook: *fosselen*, *foefelen*, 'twelk ook gezegd wordt voor: bedriegen. In Westvl. bet. *moffelen*, *muffelen*, *maffelen*: smullen, smakelijk eten, en is verwant met *mokkelen*. Kil. heeft *mocken*, *moffelen*, *maffelen*, voor de kaken roeren, bewegen. Zie boven: *mof*.
- MOFFELS of MOFFELBOONEN, in Noord-Brab. en de Kemp. de *boerenboonen*, ook *boerenwanten*, ook nog genoemd: *labboonen*, *platte boonen*, *boeren teenen*, fr. *fèves de marais*.
- MOK, MOKKE, v., platte peperkoekbol, rondvormig gebak: *hij koopt mokskens met zijn spaargeld* (Vl.).
- MOK, m., putje, kuiltje, nest, holte, legerplaats; ook voor *mook* of *muik* (West-Vl.); men zegt ook *mokker* en *mot*. Zie *Mook*.
- MOKEN. Zie *meuken* en *muiken*.
- MOKER, m., *mokertje*, iets dat goed is of uitmunt in zijne soort: *het is een moker van eene peer* (Vl.).
- MOKKE, v., klein rond koeksken met veel stroop in, fr. *dragade* (Waas). *Mokken* bet. in Groningen (Taalk. Mag. IV, blz. 684) een zeker gebak, *Joekster-mokken*.
- MOKKEDAUW, zeer dik vrouwmensch. Zie bij De Bo: *mokke*, *mokkel* en *mok-*
- kelen.
- MOKKELEN, tegenmompelen, tegenpreutelen: *dat bommelen en mokkelen steekt mij tegen* (Oostvl.). Zie *moffelen*. In Westvl. bet. *mokkelen* bijna 'tzelfde als: lustig en smakelijk eten, smullen. *Mokkelaar* is een smullebroeder of een die lustig eet; en *mokkeling*, verfrommeling.
- MOKKEN, o. gelijkvl. w., inwendig verstoord zijn, een wrok opvatten (Brab., Kemp., N.-Brab. en elders). In Neder-Saksen heeft *mukken* ook de beteekenis van: gestoord zijn en uitwendig zijne ontevredenheid laten blijken. Zie bij ons *monken*, pruilen.
- MOKKEPOOT. Het mv. *mokkepooten* of ook *groetjepooten* bet.: vuile handen. Van *mok* of *mot*, *modde*, wat mottig, morsig of vuil is. Vrgl. *smodse*, *mokkel* of *moggel*. *Groetje*, *gruit*, is slordig werk, en *gruiten*, morsig werk doen.
- MOKKER, m., *mok*, *putteken*, *kuilken* (Westvl.).
- MOKLOCHT is in de Kempen te Turnhout: eene vochtige, nevelachtige lucht. Van *locht* en *mok*, wortel van *moken*, *meuken*, *muiken*, dus eene lucht die nat, week, zacht maakt.
- MOLEN, oud Vlaandersch woord, hetzelfde als *meluven*, dat is vermolmen, door houtwormpjes verteerd worden. In Holl. *vermolsemen*, omstr. Loven *vermemelen*, elders in Brab. soms ook *vermaaien*.
- MOLENKOT. Zie *rossekot*, *orskot* (Vl. Idiot. blz. 557).
- MOLENVAT, oude graanmaat tusschen Loven, Mechelen en Brussel nog gebruikt, zijnde de helft van een Brabandsch halster. Er gaan tien meulenvaten of vijf halsters tarwe in eenen (maat)zak van rond de honderd kiloos. Kil. geeft *molen-vat* op als Lovensch, een soort van kleine graanmaat, zegt bij. *Halster*, bij Sleenckx verfranscht door *demi-mesure*, is bij Kil. vert. door *semodius* (halve mudde of half

- sister, fr. *demi boisseau*), eene maat die, zegt hij, overal verschillend is.
- MOLFERT** voor molter, molster (Baronie van Breda). Zie deze woorden en ook mulfer.
- MOLLEKEN**, o., een klein mol, bij toepassing gezegd van een klein, lief kindje, zooveel als *poezelken*. Men geeft ook dien naam aan kleine dikvormige hondjes (Brab., Vl.). Zoo *zwart als mollekensarsgat* bet., te en omstr. Gent: heel zwart, pik zwart.
- MOLLEKOT**, o., mollegat (Brab.). Zie mollevoor.
- MOLLEPIJP**, MOLLEVOOR, pijp, voor of spoor door eenen mol gemaakt (Brab. en elders).
- MOLLEPROOF**, de rouwmaaltijd, maaltijd die gegeven wordt ter gelegenheid eener begrafenis, fr. *repas des funérailles* (Vl.).
- MOLLEVOOR**, v., voor of pijp door een mol gemaakt: *de mollevoren doen veel schade in 't vlas* (Brab. en elders).
- MOLSHUL**, m., molhoop (Vl.).
- MOLSTERMEEL**, o., het meel of de hoeveelheid meels door de maalders voor 't loon van hun malen geëischt (Brab.). Zie molster (Vl. Idiot. blz. 387).
- MOMMER**, MOMER, m., te Maastricht en elders in Holl.-Limb., voor mombaar, voogd.
- MOND**. *Uit den mond leeren*, gezegd van talen die men leert door ze te hooren spreken: *hij heeft zijn fransch uit den mond geleerd* (Antw., Lier).
- MONDKRETEN** (met zware *è*), iets lekkers eten, zonder daarvan aan de omstanders een deel te geven, en ze aldus te tergen.
- MONKE**, v., vrouw die *monkt* of pruilt, fr. *boudeuse*: *het is eene leelijke monke*, *c'est une vilaine femme* (Vl.). Zie monken (Vl. Idiot. blz. 388).
- MONST**, mos (Vl.). Zie most.
- MONSTER** is ook gebruikt op sommige dorpen van rond Aarschot, enz. bij de verkooping van boomen of ander houtgewas: men schalmt het te koop gestelde hout, met er wat schors af te kappen en op deze plaats een merkteeken of getal te slaan, aanduidende den hoeveelsten koop, en dit heet men het *monster*.
- MONTJOUËR** (van *monjoie*), te Maastricht een leelijke zwarte en vreesinboezemende man; hetzelfde als: *moontje* of *mondtepeke* (Vl. Idiot. blz. 388 en 362).
- MOOGAL**, m. en v., die alles doen mag. Zie magal.
- MOOK**, MOKE, MUKE, putje, kuiltje, diepte of kap die een dopspeler geeft of kapt met de pin van zijnen dop, in den op den grond liggenden top zijns medespelers: *wij zullen hem eene moke* of *mookhout gaan geven* (Gent en omstr.). *Mook* is ook voor *moot* en dit voor *mol*, oorveeg, kaakslag: *hij kreeg eene moke dat hij niet wist waar hij stond*. Zie, boven alsook bij De Bo., *mok* en *mot*, *muuk*.
- MOOKHOUT** of ook *hout*, de top of dop of tol, dien men leggen moet in het dopspeel om er de andere doppers naar laten te kampen of kappen met hunnen dop (Gent). Zie leghout.
- MOONTJEPEK**, MONDTJEPEK, het zwart manneken, *heintjepek*, het pakmanneken, allen namen waar men den duivel mee bedoelt en de kinderen mede bangmaakt (Vl., Brab., en elders). (Zie Vl. Idiot. blz. 362.) Kil. heeft *moon* voor duivel, l. *daemon*, *genius*.
- MOOR**, m., *waschketel*, *meurke*, keteltje, (Roermond). Zie *moor* (Vl. Idiot. blz. 387).
- MOORBAK** of **MOOSBAK**, modderkar, mooskar, waarmee men de vuiligheid van de straten haalt (Brussel).
- MOORBEEST** voor *moederbeest*, het wijfje van 't kooijn (Roermond).
- MOORDPOEL**, m., moordkuil, fr. *coupe-gorge* (Westvl.).
- MOORELEN** of **MOORLEN** of **MORLEN**, andere uitspraak van: *morren*, een

- dof gebrul of geloei maken, zoo als varkens, koeien, enz., *moorling*, *ge-moorel* (Vl.). Zie morkelen, murkelen (Vl. Idiot. blz. 394).
- MOORKELPER, MOOSKERPEL** (Loven). Zie moerkelper.
- MOORLEN.** Zie moorelen.
- MOORTELEN**, o. gelijkv. w., in Westvl. gebr. in denzelfden zin als in Brab. *martelen*, *mertelen*, moeite doen, arbeiden en zwoegen om ergens op of uit te geraken.
- MOOS**, o., moes, fr. *légumes* (Limb.).
- MOOSKELPER.** Zie moeskelper.
- MOOSMAKEN**, met de voeten in 't slijk dabberen of spelen (omstreken van Aarschot).
- MOPPELKEN**, o., pepernootjes, koekskens. Heremans heeft *mopje* voor koekje, fr. *petit bonbon rond*.
- MOPPEREN** is in Noord-Brab. eene verbasterde uitspraak van *mompelen*, doch bij Heremans het. *mopperen* zoveel als pruilen.
- MORGEND.** *Te morgen* of *gemorgend*, gezegd voor : dezen morgen, fr. *ce matin* (Brab.); te Loven zegt men : *negen mergend*.
- MORS**, straks, seffens, aanstonds (Vl.).
- MOSROOS**, v., en in Vl. ook *mastrooze* en *monstrooze*, fr. *rose mousseuse*, lat. *rosa muscosa* (Overal).
- MOST**, op vele plaatsen, vooral in Vl., voor *mos*, fr. *mousse*; men zegt er ook *monst*.
- MOT**, m., nevel, mist (Limb., Venlo). Hiervan *mottig weer*.
- MOT**, v., voor stuk, wordt ook gezegd van een vrouwspersoon die slecht gezind is (omstr. Aarschot en elders).
- MOT**, v., in de omstr. van Aalst nog gebruikt voor : kasteeltje, buitengoedje. Zie *motte* (Vl. Idiot. blz. 392-93).
- MOTJE**, in N.-Brab. 'tzelfde als in Brab., Antw. en Kemp. : *moeike*, *moetje*, vaders of moeders zuster.
- MOTSTIJN** is in Groningen; een diertje dat men elders noemt *pissebed* en ook muurluis; in Brab. *wildverken*, ijzer-verken, *kelderverken*, duizendbeen, in 't fr. *cloporte*.
- MOTTEKOP**, koppig meisje of vrouw. Zie *molte*, kalf (Vl. Idiot. blz. 393).
- MOTTEN**, van *mot*, slag, slagen, slaag geven, slaag krijgen (Brab. en Elders). Zie *mot* (Vl. Idiot. blz. 392).
- MOTTIG**, bijv., koppig : *ge ziet er zoo mottig uit*, d. i. zoo koppig. Zie *mottekop*.
- MOUD, MOUDE, MOUT** wordt in de omstreken van Halle, Aalst, Ninove en Edinghen gebruikt met de beteekenis van *vet*. *Moude* is een zeer oud woord, dat in 't oud engl. *mould* luidt en daar ook, even als bij Kil., *mul*, *ghemul* is, en stof, aarde bet., lat. *pulvis*, in 't friezisch is *molda* ook aarde, stof, fr. *terre*, *poussière*. In de oud vlaamsche Gedichten en bij J. Van Maerlaandt komt het in denzelfden zin voor, in 't Gotisch luidt het *malmint*. Vrgl. malen, fr. *moudre*, molm, vermolmen.
- MOUT.** Zie moud, moude.
- MOUTBOER**, m., in Brouwerijs naam van den werkman die met de zorg van het mout gelast is (Loven).
- MOUTER.** Te Roermonde gehoord met de beteekenis van : goed, zacht.
- MOUW.** *Dat is een ander paar mouwen*, zegwijze beteekenende : dat is wat anders, dat is wat beters (Brab. en elders).
- MUFFELEN**, b. w., hetzelfde in Vl. als in Brab. *moffelen*, binnensmonds eten, smakelijk eten, lustig binnenspelen.
- MUGGELEN**, o. w., peuzelen, traag- en langzaam eten, futselen, broddelen (Westvl.). Zie *meuzelen*, en ook bij ons *muizelen* (Vl. Idiot. blz. 397).
- MUGGENBLUSSCHERS** is een spotnaam dien men den Turnhouters geeft, omdat zij hunnen toren begonnen te blusschen, denkende dat zij in den maneschijn uit de galmgaten hadden zien vlammen komen, en het waren dikke zwermen muggen.

MUIDE, v., stinkende kamil, hondsille, fr. *camomille puante* (Vl.); in Brab. *epplein*, elders in Vl. *meide*, *kantjoen*

MUIKE. *Mager is niet muike*, hoort men, te Gent, om te zeggen: mager is niet dood, is nog niet sterven, bij Kil. *muyck*, zacht, murm, malsch.

MUIKSEL, o., uitgespr. *meuksel*, zegt men in Noord-Brab., evenals *meuk*, voor het Brab.: *een muik appelen, peren*, enz. Zie muik (Vl. Idiot. blz. 396).

MUIBRANDERKE, o., kort aarden pijpke om te smoren (h. en d. in Westvl.).

MUIKORF, m., het wissen of teenen mandje of korfken dat men, bij voorbeeld, den kalveren of veulens voor den muil aanbindt om hun het weiden of aarden eten te beletten (Kempen, Geel en elders).

MUIWORM, mol. Zie moeldworm.

MUIS of SPRINKHAAN is te Antwerpen een kinderspeeltuig zijnde eene noteschelp met een klein stokje er op gebonden, dat piept als men het beweegt.

MUIZEGATE, MUIZEKOT, in Westvl. hetzelfde als in Brab. en elders: *muik, meuk*, plaats waar men het fruit, appels, peren hergt om ze te laten muiken of murw worden.

MUIZEL is in Westvl. een speeltuig, in 't fr. *cornemuse*, een zakpijp, windschalmel, een doedelzak. Z. Muis.

MUIZELEN, in 't Meetjesland, eene andere uitspraak van morzelen: *brood muizelen voor de kieken*. Hiervan ook *muizeling* en *muizelingske*, morzeling, morzelingsken, h. v. van brood. *Muizelaar* is te Gent de naam van een zeker vogel. In Westvl. is *muizelen* ook een zeker kaartspel. Zie De Bo op 't woord.

MUK, mug (Roermond).

MUKE, v., gat, kap of slag op den liggenden top met de pin van eenen anderen top (Gent en omstr.). Omstr. Loven wordt den kap of schending *heun* of *hoon* geheeten. Zie Mook.

MULFER, MULVER, hetzelfde als *milver*,

meluwe of *memel* (Brab., Loven).

MULKEN, MOLK, GEMOLKEN, melken, molk, gemolken (Westvl.).

MULLEGWIN of MULTER, de boeveelheid meels die den maelder heeft tot zijnen loon (Vl.). Zie bij ons *molster* (Vl. Idiot. blz. 387).

MUNIGEN of MUNNIGEN, de Communie geven (Langdorp en elders).

MUNK of POK, hetzelfde bijna in Vl. als in Brab.: *muik*, looze plaats waar men fruit, geld, enz. wegstopt om het te bewaren of te laten murwen.

MUNKEN, b. gelijkv. w., ook *ponken*, ergens loos wegsteken, verbergen: *zijn geld, appelen*, enz. *munken*; *gemunkte appels* (Vl.). Vrgl. *muiken, meuken*.

MUNTE, MUNTEN. *Munten* is de letter of slukkerzijde van geldstukken. Hiervan 't werkw. *munten*, een jongensspel: *kop of letter werpen*, elders *kruis of munt werpen* (Vl. en elders).

MUNTE, in Vl. eene koe waarin geen kalf te krijgen is en die altijd droog staat. Vrgl. *munte koe* (Brab.).

MURIK, MURKE, in Vl. 'tzelfde als in Brab. *moer*, fr. *mouron*, Neerd. *muurkruid*.

MUS, ELMUS, LERMUS, *Muske* zegt men in Brab. en Antw. voor, Guilielmus, Willem, voor welk laatste ook *Lemme, Lamme*, vauwaar: Lemmens, Lammens. *Mus Dekeyser was mijn peter*.

MUSSCHENSCHUW, o., strooman die op een bezaaid land geplaatst is om de musschen af te schrikken; ook vuile vrouw (Gent).

MUTS, v., een kapje, lapje of stukken dat de schoenlapper zet op schoen of laars (Brab.). *Muts* is te Werchter een steunte of ander voorwerp. *Mutserollen*.

MUTTEN, dezelfde graanmaat als meuken (Vl. Idiot. blz. 376).

MUTTEN, nuchter kalf; overdrachtelijk voor lasse mensch (Zuiden van Oostvl.), het Engl. heeft *mutton*, in 't fr. *mouton*.

Zie motte (Vl. Idiot. blz. 393).
MUTTIG, bijv., hetzelfde in Brab. als *mot-tig*, vuil, natvuil, slordig; het woord kan ook wel afgeleid zijn van *modde*, in Nedersaksisch *mudde*, van waar ons *modder*, en hiervan *modden*, *modde-len*, aarde of slijk roeren.
MUUK, **MUKE**, verkleinw. *muukske*, bij ons, in Brab. : *muik*, elders *meuk* of *mook*, is in Westvl. een schuilboek of geheim plaatsken om geld en andere

kostbaarheden weg te steken. Zie *munk*, *munken*, *ponk*, *ponken*.
MUUNKE (*mondje*), kus, zoen : *gee(f) me een maunke* (Roerm.).
MUURPLAAT, v., hout dat boven eenen muur gelegd wordt en waarop de kór-nis moet komen (Gent).
MUUSJE voor *muukske*, verkleinw. van *muuk*. Zie dit laatste.
MUUSKE BELLEN, belletjes trekken (Roermond).

N

N. Euphonisch in zonnenondergang, ten allen tijde, ten eerste, enz.
NAAD, m., wordt in Brab., heel Vl. en elders gezegd voor : het naaien, de naaikunst, de naaistiel : *dat meisje leert den naad*; ze kent al heel wel den naad; ook voor : *naaischool*, *naaiwinkel* : *die jufvrouw heeft tien meisjes op haren naad*. Uit den naad zijn is wanneer de naad of de plaats, waar twee stukken aaneen genaaid zijn, los is. In Vl. en gewis elders zegt men *naai* voor *naad* : *op den naai zijn*.
NAADSTEREGE, **NAAISTERINGE**, v., naaister (Vl.).
NAAI. Zie naad.
NAAIERSE, v., naaister (Brab.).
NAAIGE, **NAAIEGE**, **NAAIINGE**, v., naaister (Westvl.).
NAAISTIEL, m., stiel of bedrijf van naaien, zoo als kleermaker, kleermakerse, naaier of naaister doen : *dat meisje leert den naaistiel*. *Die jongen doet den naaistiel* (Brab. en elders). Zie naad.
NAAITUIG, o., mecanisch getuig waarmede snel genaaid wordt, fr. *machine à coudre* (Overal). Zie naaiwiel.
NAAIWIEL, o., amerikaansch naaituig,

fr. *machine à coudre* (Vl., Brab., en elders).
NAAKS, bijv., naakt (Roermond en elders).
NAAM DES VADERS, m., voor voorhoofd, hoofd, kop, bol : *hij heeft het in zijnen naam des vaders*, hij heeft het in zijnen bol, hij is hoovaardig, hoogmoedig (Brab.). Men denke hier aan het teeken des Kruises dat men begint met de rechte hand op het voorhoofd te stellen en alsdan te zeggen : *in den naam des Vaders*, enz.
NAAR, **NARD**, verkorte mansnaam van : *Bernardus*, *Leonardus* (Brab.).
NAARGAAN of **NADERGAAN**, o. w., er-gens in 't voorbijgaan een huis binnentreden om er een weinigsken te ver-toeven (Brab., Vl. en elders). Men zegt in Vl. ook : *naar kunnen*, *naar moeten*, *naar mogen*, enz., maar dan is *gaan* of *komen* hieronder verstaan.
NAARKOMEN, **NADERKOMEN**, o. w., binnenkomen, fr. *entrer*, in het voorbijgaan eens eventjes binnengaan : *als ge langs ons huis voorbijgaat, kom dan eens naar* (Overal in Belgie).
NAARRATEN, kinderspel dat met noten, kastanjen of steenkens gespeeld wordt als volgt : een kind werpt zijn steentje voorop, een ander medespeler poogt

- met het zijne den eerstuitgeworpen steen te raken of te treffen, enz. *Naarraten* is licht voor: *naar raken*, *na raken*, *naar rijden*, *na rijden*, *naar reiken*. Zie *naartikken*.
- NAARROEPEN of NADERROEPEN, b. w., roepen achter iemand dat hij eens zou naar- of binnenkomen (Overal).
- NAARTIKKEN, NATIKKEN, is te Contich en elders, een marbolspel bestaande hierin dat men in 't werpen of rollen met den marbol een anderen marbol die reeds voorgeworpen is of gerold werd, tracht te tikken of te raken. Te Keerbergen en elders heet men dit marbolspel: *tokken* (korte oeklank); te Mechelen *aangrijpens doen* of *spelen*, omdat men wint niet alleen als men den anderen marbol treft, maar zelfs als men met de hand van den eenen tot den anderen marbol kan grijpen. Z. *narengelen*.
- NAARWENKEN, b. w., wenken of teekendoen van eens nader te komen; men zegt ook *binnenwenken* (Br. en elders).
- NAAT, NAET, NAUT, NOUT, verkort van *Arnaut*, i. *Arnoldus*. Hiervan de geslachtsnaam *Aerts*, *Naets*, *Nouts*, *Nuyts* (Brab., Antw.).
- NAAS, m., neus (Limb.). *Nase* in den Teuthonista.
- NACHTLANTE, v., voor *nachtlamp* of *nachtlampe*. In Oostvl. te Gent zegt men van iemand die lang uitblijft: *het of hij is eene nachtlante* of *nacht-lanteern*.
- NACHTRIDDER, m., nachtlooper, nachtraaf, nachtkroeger, een die 's nachts laat uitblijft (Oostvl. en elders). Zie Vl. Idiot. blz. 401.
- NACHTZWALUW, m. en v., geitenmelker, fr. *tette-chèvre*; overdracht.: nachtlooper (Westvl.).
- NADERGAAN, NADERKOMEN, NADERROEPEN. Zie boven naargaan, naarkomen, naarroepen.
- NAFFEL, AFFEL, van ouds in Vl. gezegd voor navel.
- NAGELBUIK, voor navelbui, en dit enkel voor *navel*, fr. *nombril*, *ombilic* (Brab., Mechel en Loven).
- NAGEVEN, b. w., van iets verdenken, iets van iemand denken, voor iets aanzien, vermoeden, beschuldigen: *wie zou hem zoo iets nageven*; *ik had hem dat nooit nagegeven*, ik had zulks nooit van hem gepeinst (Brab.).
- NAGREVEN, ACHTERNAGREVEN, b. w., nazeggen, achternababbelen: *als men dien kwaden jongen iets zegt, hij zal u altijd nagreven* (Brab.). Zie Vl. Idiot. blz. 463 op *greven*.
- NAGROEN, noemt men 't voeder dat na den zomer, in den herfst, aan het vee gegeven wordt, zoo als stoppelklaver, spurrie, wortels, rapen of knollen, enz. gegroeid op het veld waar het graan of de oogst gestaan heeft (N.-Br., Breda).
- NAMP, NAMPEN, in de prov. Antw., N.-Brab. en elders, voor: nam, namen. Hooft heeft ook *vernamp*.
- NAND, NANDER, mansnaam, verkort van *Fernander*, *Fernand*, *Ferdinand*, *Ferdinandus* (Brab., Antw. en elders). Oudtijds zei men ook *Nandes*.
- NANT, NANTJE. Zie *Nand*.
- NAOOGSTEN, achternaoogsten, en: een - tweede maal oogsten (Brab.); in Vl. zegt men *naoogsten* en *nazanten*.
- NAPOETSEN, b. w., andere uitspraak in Vl. van *naboetsen*, d. i. namaken, nadoen, fr. *imiter*, waarvoor Kil. *naboetsen* heeft. Afleiding: *napoetser*, *napoetserij*.
- NARATEN. Zie *naarraten* en *narengelen*.
- NARENGELEN, o. w., klits of knikkerspel hierin bestaande: twee jongens schieten beurtelings naar elkanders balleken; hij, wiens bal getroffen wordt door dien des medespelers, moet een klits, knikker of marbol geven (Hagel). *Rengelen*, gewis hetzelfde woord als *ringelen*, freq. van *ringen*. Zie De Jager's freq. op *ringelen*. Kil. heeft *rangen* voor rueren (roeren). Zie *naartikken*.

NARIJDEN of **ACHTERNA RIJDEN**, b. w., bijna 'tzelfde als *nagreven*, met scherpe, bijtende woorden iemand achterna zeggen, toebijten, nababbelen : *telkens dat ik hem iets zei, reed hij mij altoos na* (Brab. en elders).

NARINGELEN. Zie narengelen.

NATEN. Zie naat.

NATIKKEN. Z. naartikken.

NATTIGHEID, v., natheid, doch meest in Brab. gebruikt voor : stofregen, regen : *daar is dees jaar veel nattigheid gevallen* (Brab. en elders).

NAUW. *Iemand te nauw spreken*, iemand toebijten, bij Plautijn vertaald door *mordre aliquem*, wordt noch gehoord evenals : iemand *te nauw* of ook *te naar spreken*, iemand kwetsenderwijze antwoorden. *De nauwste prijs* is : de minste, de laagste prijs (overal).

NAVOND voor avond : *goeden navond*, zegt men voor : *ik wensch u een goeden avond* (Brab. en elders).

NE, **NEN**. *Ne* wordt in Brab. en elders veel gezegd voor : een, m. enkelv. : *ne vader bemint zijn kind*. *Nen*, wordt ook veel gebr. voor een en eenen, m. enkelv. in al de naamvallen. *En* zegt men voor eene, vr. enkelv. en moeder mint *heer dochter*. Doch *en* wordt ook gebruikt voor onzijdige naamwoorden, die met *h* of met een klinker beginnen : *hert, ongeluk* ; *e* bezigt men voor het onzijdige een : *e peerd, e kind* : *ik laat e nuuf kleed maken*.

NECHEL, m., in Westvl. voor echel, dat in Brab. v. is.

NEDEN, m., hetzelfde te Eekloo, als elders in Vl. en Brab. : *neet, nele*, ei eener luis, jonge luis.

NEDERFLOKKEN (Zich), gelijkvl. w., zich nederzetten of in Oostvl. bijna 't zelfde als in Westvl. *nederhukken*. *Zij flokte haar neder in 't midden van de kamer*.

NEDERFLOTSSEN, b. w., nederflansen (Brab.).

NEDERHELPEn, b. w., helpen nederdalen : overdracht ; in den grond helpen (Br.,

Vl., Antw.).

NEDERKLADSEN, **NEDERKLASSEN**, n., al kladsende, klatsende of klassende, uitgieten, nederstorten (Brab.).

NEDERKLETSSEN, b. w., kletsende neerslaan (Brab.).

NEDERLEGGEN (*Zijn hoofd*), overal gezegd voor sterven : *als ik mijn hoofd zal nedergelegd hebben*, vergeet mij dan niet.

NEDERSTAPPEN, onz. w., stapsgewijze nedertreden (Brab. en elders).

NEDERSTOMPEN, b. w., naar beneden stompen, nederstooten, nederstampen (Brab.).

NEDERTERDEN, in Vl., en *nederterren* in Brab. is slechts een andere uitspraak van nedertreden,

NEDERTRAMPELEN, in Brab. en Vl. hetzelfde als : nedertrappen, en nedertreden.

NEDERTRAPPELEN, b. gelijkvl. w., hetzelfde als nedertrappen : *den ongelijken grond, het gras nedertrappen* (Br., Kemp.).

NEDERVALLLEN. *Waar is hij nedergevallen*, zegt men in N.-Brab. voor het Brab. : *waar is hij ingevallen*, dat is : *waar is hij, bij zijne aankomst, ingetrokken*. De Duitscher zegt daarvoor : *sich niederlassen*.

NEE voor *neen* (overal), in Oostvl. zegt men : *neen ik* ; in Westvl. *neenke, neink* en *ninke* ; in Brab. *neek*. Is 't de 2^e pers, voor *neen gij*, zegt men in Oostvl. *neekg* ; in Westvl. *neeg*. Voor den 3^{en} persoon *neen hij* ; in Oostvl. *neek* ; in Westvl. *neeni, neehi, nei* ; voor *neen zij*, in Oostvl. *neens* ; voor : *neen wij*, zegt men in Oostvl. *neem* ; in Westvl. *neenw, neenwe* ; voor *neen het*, *neent dat, neet* in Vl. en *neen't*. Z. ja.

NEEIK, voor *neen ik* (bijna overal).

NEEK, voor : *neen ik* (overal).

NEEL, **NELE**, v., troef negen in 't jassen ; fr. *neuf d'atout*, kaartspelwoord in Westvl.

NEEL, **NEELES**, **NELE**, **NELIS**, en te

Antw. NELLIS, verkort van Cornelis of Cornelius. Hiervan de geslachtsnaam : *Neels, Niels, Nelis, Neeles* (Brab. en elders).

NEELES. Zie *Neel*.

NEELS. Z. *Neel*.

NEEME, in Westvl. voor : neen wij.

NEENKE voor neen ik (Vl.).

NEENS voor neen zij (Vl.).

NEERFLOKKEN. Zie *nederflokken*.

NEERHUIS (*nederhuis*), bij Kil. hetzelfde als *neerhof*, fr. *basse cour*; doch in N.-Brab. verstaat men door *neerhuis*, de gebouwen, afgescheiden van het heerenhuis, buitengoed of kasteel, zoo als 't hoveniershuis, koetshuis, de stallingen, brouwerij, oranjerie, serre, enz.

NEERLAAG, voor : manslag, moord : *hij heeft eene neerlaag gedaan*, hij heeft een groot schelmstuk of manslag begaan (Deinze en elders).

NEERWAVER, vlaamsche naam van het waalsch steedje *Basse-Wavre*. *Wouwer*, uitgespr. *waver*, is een oud dietsch woord dat vijfver beteekent.

NEERWESSELT, v., wezei (Hasselt en omstreken).

NEGEN WEKERS, zelfde aardappels te Kortrijk als in Brab. : de negenwekemans. Zie Vl. Idiot. biz. 404.

NEGHEEN staat bij Maerlant, Meyer, Ruysbroeck en in den Vos Reinarde voor : geen. *Dat ghi negheen dinc en trect met ghenoechten, miu last oft tiefden* Ruysbr. III, blz. 431, r. 2. Samenst. *negh* en *een*, niet een.

NEIEN, NEIDE, GENEID, o. w., brieschen, fr. *hennir*; 2° *grijnzen*, fr. *faire la grimace* : bier, azijn, wijn, alles wat zuur is om eten of drinken, zoo als ook onrijpe appels, enz. *De azijn is zoo zuur dat het doet neien; dat bier neit* (Westvl.).

NEIS, NEYS. Zie *Nijs*.

NEK, m., hals. *Op iemands nek zitten*, ergens bij iemand verblijvende hem tot last dienen (Brab.). *Hij zal het in*

zijn nek krijgen, hij zal groote ruzie krijgen (Brab.). *Iets van zijn nek schudden*, onkosten, een last, een moeilijkheid van zich afweren (Brab. en elders).

NEKEN, o. w., licht verwant met *neigen* en *neuken*, bet. te Hasselt en omstr. ook wankelen, wankelmoedig, veranderlijk van gedacht worden of zijn, van gedacht veranderen, uitvluchten zoeken, dralen, fr. *tergiverser*. De Teuth. heeft *neecken, nahen, geneken*, voor naderen, genaderen, genaken.

NEL, NELDE, NELDEKEN, verkort van Relindis of Petronilla.

NEL, NELLE, NELLEKEN, vrouwen naam verkort van Petronella.

NELE, NELEN, NELIS. Zie *Neel*, *Neeles*.

NELLEBOGE, in Westvl. voor elleboog.

NELLIS. Zie *Neel*.

NELTEN, HELTEN, helften of in twee deelen, het geld helten. *Heltens* hetzelfde als *deelens* of *halfmijn*; een gezel vindt eene hors geld en de andere roept : *heltens*. Men zegt ook *hiltten* en *hulten* (Westvl.).

NEN. Zie *ne*, *nen*.

NENNE, moeder (Roeselaar).

NERGEND, NERGENS, men zegt ook *nergendshands* voor *nergens* (Breda). Wij schrijven : *nergens anders* of in Brab. : *nievers, nieverands, nieverands niet*.

NES, NESKE, NIESKE, van Agnes, vrouwen naam (Brab. en elders).

NEST. Men zegt van Herenthals spottende : *Herenthals is nen nest*.

NESTEIER (uitgespr. *nesiaar*), nesteiken (Overal).

NESTELAAR, die lang ievers blijft neste-
len (Vl. en elders).

NESTELING bet. in Kl.-Brab. : 1° alles wat den vogelen dient om mode te nesten of hun nest te maken; 2° *nestel*. Bij Vanderschueren is *nestlyng*, vert. door *pullus*, nesteling, fr. *oisseau niais*.

NESTELPEE, NESTELPEEN, m., gras of peengras met zeer lange pezen bijna

- aan nestels gelijkende, fr. *chiendent à racines longues et fortes* (Brab.). Zie peen (Vl. Idiot. blz. 463).
- NESTEPRAAT, hoort men te Gent voor dwaze praat, flauwe zeever, onzin.
- NESTKIEKEN, o., het kieken 'twelk het laatst uitgekipt is, kakkenestje (h. en d. in Brab.).
- NETTE, NETTEKEN, vrouwen-naam voor Antonia, Joanna, Cathrina (Brab.).
- NETTEL, NITTEL, ITTEL en HITTEL zegt men in Westvl. voor netel.
- NEU, zeer (Limb.).
- NEUKE, v., harde douw, stoot, slag; hier-van *neuken* (Westvl.).
- NEUKEN, b. w., stooten, een stoot geven, douwen, een douw geven, een slag geven: *iemand in 't water neuken*; 2° plagen, tergen, foppen, voor den zot houden (Westvl.). Zie bij ons neuken, Vl. Idiot. blz. 407; bij Kil. bet. *nucke, astutia, doortraptheid, slimheid*.
- NEUR, in fransch Vl. voor heur, haar: *neur moeder*.
- NEUR, m. In Vl. en Brab. hetzelfde als: eur, uier, fr. *mamelle de vache: die koe staat met den neur*.
- NEUS. *Het voordeel aan zijnen neus hangen*, hetzelfde als: het voordeel aan zijne vingers knoopen, beteekent: weinig voordeel uit iets trekken. *Met neuze en monde instampen* bet. te Gent: veel moeite doen om iemand iets te doen verstaan of leeren. *Neus* bet. te Gent ook de bovenste monture of lijstwerk eener kornis.
- NEUSELIJK. Z. nusselijk.
- NEUSELDROP. Z. neuzeldrup (Vl. Idiot. blz. 408).
- NEUSWARMER, pijp met korten steel, die om zoo te zeggen, den neus verwarmt (Brab., Mechelen en elders).
- NEUT, NEUTE, v., nauw gezette vrouw (Gent); te Loven zegt men daarvoor: *kneut*, nauwziend of gierig vrouw-mensch, Sleenckx verfranscht *neut* door *une fille surannée*; dit is het somtijds:
- eene oude kneut, kneut of neut*. Zie verder *notelaar*.
- NEUTACHTIG, nauwgezet, gierig, nauwziend, kneutachtig: *dat wijf is neutachtig* (Oostvl.).
- NEUTEL, klein misvormd manneken; iets wat verrimpeld of verneuteld is (Brab., Kl.-Brab.).
- NEUTEL, NEUTELKEN, NEUTELTJE, vrouwken dat geen groot verstand heeft, waar niet veel inzit, sukkel, taffelers (Kemp., N.-Brab.); bij Kil. *neutken, neutelersken, oud neuken*, l. *anicula curax*. Z. neuteraar.
- NEUTELEER, NEUTELAAR. Z. notelaars.
- NEUTELLEN. Zie heutelen, hutselen.
- NEUTERAAR, m., dwergje, verneuteld ventje (Westvl.); bij Kil. *neuterer, neutelerken*, l. *homuncio frivolus*. Zie neutel.
- NEUTKEN. Zie neutel.
- NEUTS, bijw., nauwelijks (Herlen).
- NEUZEDROP (oosdrup): *staan zien gelijk eene hen in den neuzedrup*, niet weten wat doen.
- NEUZELAAR, m., iemand die door den neus spreekt, ook neutelaar, dat is: *chipoteur* (Westvl.); in Brab. is *neuzelaar* een lutselaar, en *beuzelaar*, een snuffelaar.
- NEUZELACHTIG, bijv., beuzelachtig, kleinsachtig: *neuzelachtig werk* (Vl. en elders).
- NEUZELACHTIGHEID, beuzelachtigheid, beuzelpraat, beuzelarij, klenigheid (Vl. en elders).
- NEUZELDERIJ of NEUZELRIJ, v., afkakerij, nesterij, prullerij, vodderij (Br.).
- NEUZELGAT, m. en v., die neuzelt, die met neuzelderijen zich bezig houdt (Brab. en Vl.).
- NEUZELKE, o., smeerpoes (Roermond).
- NEUZEN, o. gelijkvl. w., den neus vooruitsteken om te zien: *ga eens neuzen wat er geschiedt*; 2° *snuffelen*, fr. *fureter*; 3° *rieken*, kwalijk *rieken*, stinken: *ho, dat neust hier* (Vl.).
- NEUZEVAL, m., 'tzelfde als oosdrup, hui-

- zedrup of oosdrup, plaats waar het water van het dak valt of druppelt (Vl.).
- NEUZIE, v., de onderste rei pannen van een dak, waar de regen aflekt (West-Vl.). Zie neuzeval en bij ons heuzie (Vl. Idiot. blz. 487).
- NEVEN, voor nevens, bij Kil. *nevend, nef-fend* en *neven*. *Er neven* of *neffens zijn* bet. in Brab.: het niet getroffen hebben, zijn doel gemist hebben, mis-zijn: *gij zijt er neven*, het is verkeerd.
- NEWAAR voor niewaar of nietwaar, soort van bijwoord, na de ondervragingen gemeenlijk achteraan gevoegd (Brab. en Vl.).
- NG op het einde van een woord laat de Limburger als twee letters hooren.
- NICHEL, NIGCHEL, van 't l. *niger*, zwart. Men heeft drij soorten van *nichel*; 1° de *lychnis githago* der kruidkundigen, d. i. de korenroos, negelbloem, fr. *nelle des blés* (Dodoens), eene in de rogge zeer gemeene plant met roodpurperkleurige bloemen en zwarte zaadjes. In sommige gewesten van Brab. spreekt men *iggel-* of *egelbloemen* uit. 2° De *nigella sativa* (der kruidkundigen), *melanthium*, *nardus*, zwart komijn, hgd. *zwartz kummel* (Dodoens), een vreemde plant met witte of groenachtige bloemkors, eertijds in de hoven gekweekt, doch thans bijna niet gekend; 3° de *nigella damascena* (kruidkund.), juffertjes in 't groen, bloemkors in 't haar, vreemde plant met schoone blauwe bloemen, die met een krans fijn haarvormig ingesneden bladeren omringd zijn, en de tuinen versieren. Zie *nichel* (Vl. Idiot. blz. 409).
- NICHTEN, b. w., iemand nicht noemen: *hij staat die jongvrouw altoos te nichten* (Vl. en elders).
- NIE, overal voor niet. Hiervan: niemand, niemendal (niet met al), enz. Zie *niet* hierna.
- NIECHTEN, NIJCHTEN, o. w., eene kleine kniebuiging maken, bijna hetzelfde als neigen of nijgen, waarvan het eene andere uitspraak is (Maastricht en elders). *Nijcht*, niet; *vernijchten, vernieten* bet. in den Touth. vernietigen.
- NIEG, neen gij (Westvl.).
- NIEKOOR, v., schelpen uit de zee, waar snuifdoozen van gemaakt worden; 2° snuifdoozen van zeeschelpen gemaakt (Gent en elders).
- NIEKOREKEN, o. Zie eekhorenken (Bijvoegsel blz. 77) en 't voorgaande niekoor.
- NIEKSNETSER (niksnetser), m., iemand die niets goeds verricht, fr. *sainéant*. Z. *snelsers* (Vl. Idiot. blz. 639), snabberen, veel habbelen.
- NIELEN, NIELIS, NIELS. Zie Neel.
- NIEMEN, in Vl. voor niemand.
- NIEMER, NIEMERMEER, veel gebr. in Vl. voor: niet meer, nooit meer.
- NIEMIN, veel (omstr. Maastricht).
- NIEN, voor: neen hij (Westvl.).
- NIENHOVE, bij Kiliaan voor: *Ninove*.
- NIET, bijw., wordt dikwijls bij een negatief gevoegd om dit te versterken: *ik heb niemand niet gezien, hij heeft nooit niet het minste misdaan; nieverands niet* (Brab., Vl. en elders).
- NIETDEUGE, v., iemand die niets doet wat deugt (Vl. en elders). Het verschilt van *deugniet*, dat is, een luiერი, slechtaard, booze mensch, fr. *vaurien*.
- NIET NA DAT, voor: niet naar dat, is een bijwoordelijke uitdrukking voor: ongelooft, fr. *on ne peut plus, sans pareil*: *hij was kwaad niet na datte; dat peerd liep niet naar datte* (Oostvl., Brab., Antw.).
- NIETEN, in Vl. voor: vernietigen.
- NIEVERANDS ANDERS, bijw., nergens anders; *nieverands niet*, nergends niet (Brab. en elders).
- NIEUWELIJK, voor: nieuwsgierig (N.-Brab.). Zie Hœufft, blz. 408.
- NIJFERAAR, m., iemand die niets kan gerust laten, vernuftige knutselaar, neerstige kerel (Vl.). Zie *nijferen*, altijd met iets bezig zijn, met het een of het

- ander te verzinne of te knutselen.
- NIJNEN, o. w., in de kindertaal, slapen : *Jantje zal seffens nijnen gaan.*
- NIJPEN, b. w., neep, genepen : *ge moet het mij alzo niet nijpen*, d. i. afnijpen, afpersen, ge moet voor mij zoo nauw niet zien. *We zullen het hem eens nijpen*, we zullen ons met hem eens gaan vermaken. *Hij heeft het zich wêer genepen*, hij is wêer dronken. *Hij nijpt het in den donker*, hij verlicht zijn deugnietrij in het donker (Oostvl., Gent).
- NIJPERLING of KREPELING gaf men uit Kortrijk in den zin van : sukkelachtig.
- NIJS, verkorte mansnaam van *Donies*, fr. *Denis*, *Dionisius*. Hiervan de geslachtsnaam *Nijs*, *Nijssens*, *Denijs*, *Denis* (Brab., Antw. en elders).
- NIK, m., in Vl. voor : pik, wrok, haat, afkeer.
- NILTEN. Zie boven helten.
- NIPPEN, o. w., hetzelfde als : knippen, afspringen (Westvl.). Zie De Bo op : nip, nippen, blz. 743.
- NIPPEN, o., knot van vlas, fr. *tête de lin* (Westvl.). Zie knippen.
- NIPKE. Zie nippig.
- NIPPIG, bijv., licht geraakt of gestoord : *het is zoo'n nippig ding dat meisje ; een nippig meiske of een nipke* (N.-Brab.). *Nippig*, zegt Hæufft, wordt gebr. voor : tegenstrevig, krakeelig, barsch, vinnig. *Een nippig wijf* is een ongemakkelijk, lastig, hoosaardig wijf. *Een nippig meiske, een nippig ding*, is zooveel als een vinnig ding. In Brab. zou men ook zeggen : *een kneppig, knabbig meiske of ding*. In Brab. zegt men ook : *'t is nippig koud*, bijtend koud, nijpend koud. *Nippig* van nippen, nijpen.
- NIPS, NIPTE, bijw., op het uiterste punt : *het staat zoo nipte, 't zal vallen* (Vl.). In Brab. *nippens* of *knippen*, op het *nippeke* of *knipken*. Z. Vl. Id. bl. 442.
- NIPSTAAN, zoo nauw op het nip of uiterste punt staan dat het gemakkelijk kan vallen (Brab., Antw., Vl.).
- NISCH, NISCHHEID, dat in Vl. ontevreden, gemelijkheid beteekent, kan wel 'tzelfde woord zijn als in Brab. *nusch*, *nuusch*, *schuinsch*. Zie *noens*, *noesch* (Vl. Idiot. blz. 413).
- NITTEL, netel, fr. *ortie* (Westvl.).
- NO, NOKE, NOKEN, verkorte vrouwenn. in Brab. en ook in Holland van *Anna*.
- NOBEL, bijv., lekker, goed, uitmuntend : *nobel biek of bik* (h. en d. in Oostvl.).
- NOENEN, noenslaapje doen (Vl.).
- NOENETUK, m., slaap na het noenmaal (Westvl.).
- NOENETEN, o., noenmaal, middagmaal (Brab.).
- NOENLUIKER of BOSCHTYLOOZE, h. en d. in Westvl. dezelfde bloem als elders : *sleuterbloem*, fr. *primevère*.
- NOENS, NOENSCH of KABERNOENSCH, bijv., andere uitspraak van *noesch*, *nuusch* (nus), *schuinsch*; doch te Gent geeft men er ook de beteekenis aan van : scheef, scheel, mis, krom, oneffen, gesneden : *het brood is noens*. *Noens* of *kabernoensch zien*, dat is : scheel zien, en bij toepassing ook : zat, dronken zijn. Zie nisch.
- NOENSPEEL, m. Zie noenspelen.
- NOENSPELEN, NOENSPEEL, middagslaap, middagrust : *binst* (gedurende) *het noenspelen* of *binst het noenspeel*, zegt men overal, ten platte lande, in Oostvl., en dit is de rust die de werklieden, na den middag, genieten.
- NOENZON, middagzon : *de venster mijner kamer is vlak in de noenzon* (overal).
- NOERS, NOERSCH, NOES, bijv., in Vl. andere uitspr. van : *noesch*, *schuinsch*, *scheef*; *noesch en dwarsch*, in het hgd. *kreuz und quär*. Zie Hæufft op *noesch*.
- NOK, hoop : *het hooi in nokken zetten*, het hooi op groote hoopen zetten (N.-Brab.). Zie hok blz. 424.
- NOKE, h. en d. in Brab. voor : *Anneken*.
- NOKKE, v., voor : nootje, verkleinw. van noot, nokke (Brab., Loven).
- NOKKELAAR, NOKKELEER, m., note-

- laar of okkernotelaar, okkernoteboom, *nokkelaren of leeren*, bijv. (Brab., Loven en Mechelen).
- NOKKENOOT, NOKKERNOOT, 'tzelde als : *okkernoot*; *nokkennotenboom*, okkernotenboom, enz. (Brab.).
- NOKT, in Brab., prov. Antw., N.-Brab. de uitspraak van : naakt.
- NOLLE, verkleinw. NOLLEKEN, vlaamsche naam van Arnoldus, Arnold, fr. *Arnaud*. Hiervan de familienaam *Nollekens* (Brab.).
- NON of KAPNON, te Contich *pindop*; te Mechelen en op vele andere plaatsen zegt men *dop*. Men onderscheidt drij soorten van *doppen* : *kampdoppen* of *pindoppen*, *zeldoppen* en *kletsdoppen*. *Kampdoppen* zijn doppen waarmede men kampt of *kapt*, gelijk men elders zegt, dat is te zeggen, die men bovenarms uitwerpt. *Zeldoppen* zijn platte doppen met koppen die men zet, d. i. onderarms uitwerpt. *Kletsdoppen* heeten diegenen, welke men in draai houdt met de klets, d. i. een licht zweepke uit eene enkele dunne koord bestaande. Het hout van de twee eerstgenoemde soorten, noemt men *klos*.
- NONNEVOT, o., zeker gebak (Limb.). Zie vot, *nonnevotten* (Herlen).
- NOOD. Spreekwoorden. *Nood zoekt list*. *Nood zoekt troost* (Brab. en elders).
- NOODDORST, NOODLUST, bet. in Vl. even als oudtijds bij Kil. *nooddrust*, en ook in Westvl. dringende dorst.
- NOODKOST. *Dat is geen noodkost*, dat is geen kost, weerd om u op uit te nooden. Iets dat onaangenaam is om doen : *het is geen noodkost door zulk weder te gaan* (h. en d. in Noord-Brab. en Kemp.). Bij Kil. is *noodkost* vert. door *alimentum*, *alimonia*.
- NOODSTER is in den Teuth. *noitstern* en vertaald door *cometa*, steertster.
- NOPPEN zegt men ook voor : *moppen*, een pasteigebak of rond koekje (Antw., Vl. en elders).
- NOR, NORKE, NORRE, verkorte mansn. van Norbrecht, Norbertus (Brab.).
- NOTELAAR, noteboom; *notelaren hout*, *notelaren tafel*, *noteleeren stoelen*, enz. voor noteboomenhout (Overal); Kil. heeft *not* voor : noot, note, neut, en *notboom*, noteler, notel-tore voor : noteboom.
- NOTENSLOTSE, -SLUTSE, -SLOOTSE en -SLOSSE, 'tzelde als in Brab. en elders : *notenstoester*, fr. *brou de noix*, de buitenste schil van okkernoten, hazeluoten, amandelen, kastanjen, enz.
- NUCHTERMONDE, NUCHTERMONDS, met nuchteren mond, nuchter, zonder geëten te hebben : *hij ging nuchtermonds van Gent naar Brugge*. *Zijde nog een nuchtermonde*, hebt ge nog niet geëten? Sommigen, in Kortrijk, zeggen van een nuchter kalf, het is een *nuchtermonde*.
- NUDDEREN, o. gelijkvl. w., frutselen, prutsen, prutselen, traagzaam bezig zijn, broddelen : *wat zit te (ge) daar zoo lange te knudderen*. Van hier *nudderaar*, *nuddering*, *nudderverk* (Vl.).
- NUFS, NIFS, te Antw. en omstreken voor het elders gezegd *nus*, *nuusch*, *noesch*, *noers*, schuinsch.
- NUKKER of HUKKER, m., iemand die lang uitblijft; van *nukken*, ergens lang blijven zitten (Vl.). In Brab. zegt men een *plekker*, een *plekplaaster*; elders eene *nachtraaf*.
- NULDER voor hulder of hun, fr. *leur* : *eten is hulder eerste werk* (Westvl.).
- NULTEN, HULTEN, 'tzelde als boven *nelten*, *helten*, andere uitspraak van *helften*, of als in Brab. : in de helft doen, in twee halve deelen doen (Westvl.). *Nultens* : twee jongens zijn met de marbols aan 't spelen, en als die van den eene achter een steenke gerold is en de andere, die zijn marbol gaat heen schieten, uitroept *hultens*, dan mag hij het steenke weg ruimen; doch antwoordt de eerste *zonder hultens*, dan moet het blijven liggen (omstr. van Kortrijk).

NUNNEHOUSE, v., de *sleutelbloem*, fr. *primevère* (Veurne-Ambacht).

NUSSELEN, o. w., hetzelfde als neuzelen, of als knudderen, knutselen, frutselwerk verrichten, broddelen, fr. *chipoter* (Vl.).

NUSSELIJK, NEUSELIJK, NOOZELIJK, bijv. en bijw., droevig, treurig, bedrukt, aardig, onnoozel : *ge moet mij zoo nusselijk niet bezien* (Kemp., Turnhout). Zie *nooselik*, *nooselijk* (Vl. Idiot. blz. 444).

